

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon
(0320)-265265
Fax
(0320)-265260
E-mail
provincie@Flevoland.nl
Website
www.flevoland.nl

Verzenddatum

Bijlagen

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Onderwerp

Beslissing op uw Woo-verzoek inzake programma verantwoordingen
Nieuwe Natuur

Geachte verzeker,

Op 13 juli 2022 heeft u, met een beroep op de Wet open overheid (hierna: Woo), een verzoek ingediend om openbaarmaking van informatie. U verzoekt, kort samengevat, openbaarmaking van informatie omtrent programma verantwoordingen Nieuwe Natuur.

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd op 14 juli 2022, kenmerk 2983361.

Wettelijk kader

Uw verzoek valt deels onder de reikwijdte van de Woo. Voor de relevante Woo-artikelen verwijzen wij u naar bijlage A. Tevens verzoekt u om programmaverantwoording Nieuwe Natuur, dit zijn openbare stukken, de Woo is niet van toepassing op reeds openbaar gemaakte documenten. De Woo is slechts van toepassing op documenten die berusten bij de provincie Flevoland.

Inventarisatie

Er is uitgebreid onderzoek uitgevoerd of de provincie Flevoland beschikt over de documenten waarop uw Wob-verzoek betrekking heeft. Hiervoor zijn het (digitaal) archief, de systemen en de betrokken collega's geraadpleegd.

Op basis van uw verzoek zijn er **9** documenten aangetroffen. Deze documenten zijn opgenomen in een inventarisatielijst, die als Bijlage B bij dit besluit is gevoegd. Middels deze inventarisatielijst wordt per document duidelijk wat is besloten en hierin treft u ook de vindplaats van openbare documenten.

Besluit

Wij besluiten de door u gevraagde informatie openbaar te maken. Voor een nadere specificatie per documenten verwijzen wij u naar de inventarislijst en de documenten. De reden waarom wij deze informatie gedeeltelijk openbaar maken volgt uit hetgeen wij hieronder hebben opgenomen.

Motivering

Allereerst willen wij u wijzen op het volgende.

Ingevolge artikel 4.1, zevende lid, van de Woo, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in hoofdstuk 5 (uitzonderingen) van de Woo. Het recht op openbaarmaking op grond van de Woo dient het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt een ieder in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar de persoon, de bedoeling of de belangen van de verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen betrokken, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Evenmin kent de Woo een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten aan u, volgens de Woo, niet uitsluitend aan u verstrekt worden. Indien wij aan u de betreffende documenten verstrekken, moeten wij deze dan ook in de meeste gevallen aan anderen geven, indien zij daarom verzoeken. In dat licht vindt de afweging dan ook plaats.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd.

In document 2 staan (in)direct identificerende persoonsgegevens. Dit betreft onder meer namen, telefoonnummers en e-mailadressen van de medewerkers van de provincie en die van de bij de aangelegenheid betrokken partijen. Wij wegen het hier bedoelde belang zwaarder dan het belang van openbaarheid. Deze informatie maken wij dus niet openbaar.

Waar het gaat om de persoonsgegevens van ambtenaren in de documenten merken wij het volgende op. Indien het gaat om namen van medewerkers die niet wegens hun functie in de openbaarheid treden, weegt het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de desbetreffende ambtenaar zwaarder dan het algemeen belang van openbaarheid. Namen zijn immers persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen de openbaarmaking daarvan verzetten. Daarbij is van belang dat het hier niet gaat om het opgeven van een naam van een ambtenaar aan een individuele burger die met deze ambtenaar in contact treedt, maar om openbaarmaking van deze persoonsgegevens in de zin van de Woo. Deze persoonsgegevens maken wij dus ook niet openbaar.

Waar van toepassing hebben wij deze persoonsgegevens in de documenten onleesbaar gemaakt onder vermelding van art. 5.1.2.e. Woo.

Wijze van openbaarmaking

De documenten worden gelijktijdig met het besluit openbaar gemaakt. Op uw verzoek wordt het besluit en de documenten per email aan u toegestuurd.

Plaatsing op het internet

De stukken die met dit besluit voor een ieder openbaar gemaakt worden, zullen geanonimiseerd op [http://www.flevoland.nl/loket/wet-open-overheid-\(woo\)](http://www.flevoland.nl/loket/wet-open-overheid-(woo)) worden geplaatst.

Rechtsmiddelen

Tegen dit besluit kunt u binnen zes weken na datum van verzending van deze brief schriftelijk bij ons bezwaar maken. Uw bezwaarschrift dient ondertekend te zijn en voorzien van uw naam en adres, de datum, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden van het bezwaar.

Nadere informatie over de bezwaarprocedure treft u aan in het hierna volgende informatieblad.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Flevoland,
namens deze,
het hoofd van de afdeling Concernzaken

Informatieblad bezwaarprocedure Gedeputeerde Staten van Flevoland

Bezwaar

Tegen onze besluiten kunt u op grond van artikel 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht binnen zes weken na datum van verzending ervan bij ons schriftelijk bezwaar maken. Uw bezwaarschrift dient ondertekend en voorzien te zijn van uw naam en adres, de datum, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden van het bezwaar. U dient het bezwaar in op onze website <https://www.flevoland.nl/loket/loketoverview/bezwaar-tegen-beslissing-provincie-6365>

Verzoek om voorlopige voorziening (VOVO):

Wanneer u van mening bent dat, in afwachting van de behandeling van uw bezwaarschrift, een voorlopige voorziening moet worden getroffen, kunt u een verzoek daartoe indienen bij de voorzieningenrechter. Het adres is Rechtbank Midden-Nederland, Afdeling Bestuursrecht, voorlopige voorzieningen. Postbus 16005, 3500 DA Utrecht. Uw verzoek om voorlopige voorziening wordt pas in behandeling genomen wanneer u griffierecht heeft betaald. De rechtbank laat u weten hoe hoog het griffierecht is en op welke wijze u dit kunt overmaken

Overslaan van de bezwaarschriftenprocedure

Op grond van artikel 7:1a van de Algemene wet bestuursrecht kunt u in uw bezwaarschrift aangeven dat u de bezwaarschriftenprocedure wilt overslaan en rechtstreeks in beroep wilt gaan bij de bestuursrechter. In artikel 7:1 a tweede lid van de Algemene wet bestuursrecht is bepaald dat wij een dergelijk verzoek in ieder geval moeten afwijzen wanneer: A) het bezwaarschrift is gericht tegen het niet op tijd nemen van een besluit. B) tegen het besluit door een andere belanghebbende ook een ander bezwaarschrift is ingediend waarin zo' n verzoek niet is gedaan en dit bezwaarschrift ontvankelijk is.

Wij stemmen alleen in met het verzoek om de bezwaarschriftenprocedure over te slaan, wanneer de zaak daarvoor geschikt is. Wanneer dit het geval is, zenden wij het bezwaarschrift door aan de bevoegde rechter.

Proceskostenvergoeding

Tot slot wijzen wij u er nog op dat u op grond van artikel 7:15, tweede lid van de Algemene wet bestuursrecht bij ons - voordat wij een besluit hebben genomen op uw bezwaarschrift - een verzoek kunt indienen om de kosten die u redelijkerwijs in verband met de behandeling van uw bezwaarschrift moet maken, te vergoeden. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om kosten van rechtsbijstand, kosten van een getuige/deskundige; reis- en verblijfkosten, kosten van uittreksels uit openbare registers, telefoongesprekken. Bij het indienen van zo'n verzoek moet u het bedrag van de vergoeding aangeven en stukken overleggen waaruit blijkt dat u deze kosten daadwerkelijk heeft gemaakt. Bij het besluit dat wij op het bezwaarschrift nemen, wordt tegelijkertijd een besluit genomen op een ingediend verzoek om vergoeding van de kosten.

Bijlage A

Ingevolge artikel 4.1, zevende lid, van de Woo, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in artikel 5.

Artikel 5.1. van de Woo luidt, voor zover relevant, als volgt:

1. Het openbaar maken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
  - a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
  - b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
  - c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
  - d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 3.1 onderscheidenlijk paragraaf 3.2 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven voor de openbaarmaking van deze persoonsgegevens of deze persoonsgegevens kennelijk door de betrokkene openbaar zijn gemaakt;
  - e. nummers betreft die dienen ter identificatie van personen die bij wet of algemene maatregel van bestuur zijn voorgeschreven als bedoeld in artikel 46 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de levenssfeer maakt.
2. Het openbaar maken van informatie blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
  - a. de betrekkingen van Nederland met andere landen en staten en met internationale organisaties;
  - b. de economische of financiële belangen van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen, in geval van milieu-informatie slechts voor zover de informatie betrekking heeft op handelingen met een vertrouwelijk karakter;
  - c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
  - d. de inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
  - e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
  - f. de bescherming van andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens;
  - g. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
  - h. de beveiliging van personen en bedrijven en het voorkomen van sabotage;
  - i. het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen.
3. Indien een verzoek tot openbaarmaking op een van de in het tweede lid genoemde gronden wordt afgewezen, bevat het besluit hiervoor een uitdrukkelijke motivering.
4. Openbaarmaking kan tijdelijk achterwege blijven, indien het belang van de geadresseerde van de informatie om als eerste kennis te nemen van de informatie dit kennelijk vereist. Het bestuursorgaan doet mededeling aan de verzoeker van de termijn waarbinnen de openbaarmaking alsnog zal geschieden.
5. In uitzonderlijke gevallen kan openbaarmaking van andere informatie dan milieu-informatie voorts achterwege blijven indien openbaarmaking onevenredige benadeling toebrengt aan een ander belang dan genoemd in het eerste of tweede lid en het algemeen belang van openbaarheid niet tegen deze benadeling opweegt. Het bestuursorgaan baseert een beslissing tot achterwege laten van de openbaarmaking van enige informatie op deze grond ten aanzien

van dezelfde informatie niet tevens op een van de in het eerste of tweede lid genoemde gronden.

6. Het openbaar maken van informatie blijft in afwijking van het eerste lid, onderdeel c, in geval van milieu-informatie eveneens achterwege voor zover daardoor het in het eerste lid, onderdeel c, genoemde belang ernstig geschaad wordt en het algemeen belang van openbaarheid van informatie niet opweegt tegen deze schade.
7. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op milieu-informatie die betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 5.2. van de Woo luidt, voor zover relevant, als volgt:

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan ambtelijke adviezen, visies, standpunten en overwegingen ten behoeve van intern beraad, niet zijnde feiten, prognoses, beleidsalternatieven, de gevolgen van een bepaald beleidsalternatief of andere onderdelen met een overwegend objectief karakter.
2. Het bestuursorgaan kan over persoonlijke beleidsopvattingen met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie verstrekken in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.
3. Onverminderd het eerste en tweede lid wordt uit documenten opgesteld ten behoeve van formele bestuurlijke besluitvorming door een minister, een commissaris van de Koning, Gedeputeerde Staten, een gedeputeerde, het college van burgemeester en wethouders, een burgemeester en een wethouder, informatie verstrekt over persoonlijke beleidsopvattingen in niet tot personen herleidbare vorm, tenzij het kunnen voeren van intern beraad onevenredig wordt geschaad.
4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

BIJLAGE B: INVENTARISLIJST

doc.nr	onderwerp / inhoud document	Woo artikel	Openbaar / niet	Link openbaar document	datum	Opmerkingen
1	Programmaverantwoording PNN 2020/2021	n.v.t	geheel openbaar	https://stateninformatie.flevoland.nl/documenten/ingekomen-stukken/DOCUVITP-2846836-v9-PS-Mededeling-rapportage-programma-Nieuwe-Natuur-t-m-juni-2021.PDF		
2	Bijlage 1 bij doc.1: GS-Nota	art. 5.1.2e	gedeeltelijk openbaar		27-9-2021	
3	Bijlage 2 bij doc.1: Mededeling PS	n.v.t	geheel openbaar	https://stateninformatie.flevoland.nl/documenten/ingekomen-stukken/DOCUVITP-2846836-v9-PS-Mededeling-rapportage-programma-Nieuwe-Natuur-t-m-juni-2021.PDF		
4	Bijlage 3 bij doc.1: Programmaverantwoording PNN 2018	n.v.t	geheel openbaar	https://www.flevoland.nl/getmedia/4760a9d0-28c8-4230-886b-60ef99a902f8/Programmaverantwoording-Nieuwe-Natuur-oktober-2018-dv.pdf		
5	Begroting provincie Flevoland 2020	n.v.t	geheel openbaar	https://www.flevoland.nl/getmedia/c3385325-3bcc-4521-8334-d6865b449d77/2488127-Begroting-2020.PDF		
6	Bijlage 1 bij doc. 5: Jaarstukken 2020	n.v.t	geheel openbaar	https://www.flevoland.nl/getmedia/74d30a19-59cf-4853-a5b9-4839f70be215/Jaarstukken-2020-dv.pdf		
7	Begroting provincie Flevoland 2021	n.v.t	geheel openbaar	https://www.flevoland.nl/getmedia/8bf3fc52-c0bb-4c81-b0f9-419ecc4c33e2/2678504-Begroting-2021.pdf		
8	Bijlage 1 bij doc. 7: Jaarstukken 2021	n.v.t	geheel openbaar	https://www.flevoland.nl/FlevolandAdmin/getmedia/506c4eaa-96a1-4134-a036-cbdca0721492/Jaarstukken-2021-def.pdf		
9	Begroting provincie Flevoland 2022	n.v.t	geheel openbaar	https://www.flevoland.nl/getmedia/077d4f15-706b-416f-8d4e-1d0582f5fd5a/2847491-v3-Programmabegroting-2022.pdf		

PROVINCIE FLEVOLAND

1

Rapportage Programma Nieuwe Natuur

2020/2021

Deze rapportage beschrijft de ontwikkelingen in de realisatiefase van het programma Nieuwe Natuur in de periode vanaf januari 2020 tot en met juni 2021. Voor de achtergronden en aanpak van het programma en voor zaken die niet veranderd zijn verwijst deze rapportage naar de uitgebreide 'Verantwoording Programma Nieuwe Natuur, Flevolandse invulling van natuur op aanvraag', van oktober 2018.

Inhoud

Voorwoord	4
1 Algemeen	5
1.1 Stand van zaken programma	5
1.2 Natuurcompensatie	6
1.3 Communicatie	7
2 Financieel	8
2.1 Actuele inzet middelen	8
2.2 Actuele inzet middelen per project	9
Bijlage 1 Status van de projecten per 30 juni 2021	11
Bijlage 2 Juridische borging pNN-projecten per 30 juni 2021	24

Voorwoord

De periode 2020-2021 gaat de boeken in als een bijzondere periode, veelal overschaduwd door de coronapandemie. Ondanks deze situatie, bleven we ons inzetten voor nieuwe natuur in Flevoland. Juist in deze tijd is de waarde van natuur zo belangrijk gebleken. Het dagelijkse ommetje als je thuiswerkt of 'veilig eropuit' zijn essentieel gebleken voor het welzijn en de gezondheid van mensen. Het programma Nieuwe Natuur draagt hieraan bij.

Flevoland staat bekend om haar moerasland- schappen, bossen op kleigronden, randmeren met eilanden en haar uitgestrekte agrarisch landschap. Wij vinden het belangrijk dat iedereen van natuur kan genieten en mee kan helpen om de natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Flevoland pioniert met het programma Nieuwe Natuur. Voor het eerst heeft een provinciale overheid aan de samenleving gevraagd om met ideeën te komen voor nieuwe natuurontwikkeling.

In de periode 2020-2021 zijn er mooie projecten ge- realiseerd en zetten we stappen vooruit in de lopen- de projecten. Eén van de projecten die er voor ons uitspringt is het Urkerveld. Dit project staat centraal voor wat wij met Nieuwe Natuur willen bereiken; natuur dichtbij de mensen, gemaakt door mensen. Tijdens de coronapandemie hebben al veel mensen kunnen genieten van het Urkerveld in de vorm van een ommetje of een mooie fietstocht.

Foto: Urkerveld (Flevo-Landschap)

Het nieuwe natuurgebied Urkerveld is een groene trekpleister voor Urk geworden. Het Flevo-landschap maakte van moeilijke landbouwgrond verschillende soorten grasland met waterpartijen en struweel. De gemeente Urk realiseerde het fietspad. Het gebied vormt een natuurlijke overgang tussen het Urkerbos, de IJsselmeerdijk en het open agrarische landschap. Urkers gaan al volop naar het natuurgebied om te genieten van de natuur die er bloeit.

Dankzij onze investering samen met partners is hier natuur ontstaan waar jong en oud terecht kan. Het past ook bij de toekomstbestendige natuurinclusieve samenleving waar we naar streven, waarin wonen, werken en recreëren vlakbij elkaar te vinden zijn.

Ook de komende jaren blijven we ons inzetten voor een groener én spannender Flevoland. Met de projecten van het programma Nieuwe Natuur dragen we hier een mooie steen aan bij.

*Harold Hofstra
namens het College van Provincie Flevoland*

1 Algemeen

‘Natuur op uitnodiging’. Deze term symboliseert de vernieuwende en ambitieuze aanpak van het programma Nieuwe Natuur dat de provincie Flevoland omarmt. Een programma waarbij een publieke taak (het realiseren en beheren van natuur) door bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties is geïnitieerd en wordt uitgevoerd. In 2013 konden hiervoor projectideeën worden ingediend. Inmiddels zijn de projecten in de uitvoeringsfase beland. Een deel van de projecten is ook uitgevoerd en in beheer genomen. Deze gebieden behoren inmiddels tot de Flevolandse natuur, die een bijdrage levert aan de biodiversiteit in de provincie en kan worden beleefd en benut.

1.1 Stand van zaken programma

De 22 in 2014 gehonoreerde projecten hebben de kans gekregen om binnen een termijn van vijf jaar (voor eind 2019) startklaar te zijn. Voorwaarde daarvoor was het sluiten van realisatieovereenkomsten tussen de indieners van de gehonoreerde projecten en de provincie. Vijf projectinitiatieven zijn in de planuitwerkingsfase een samenwerking aangegaan om te komen tot geïntegreerde projectinitiatieven binnen de projecten Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid. Binnen het programma zijn deze bekend als de “kettingen met de kralen”.

Per 31 juli 2018 beschikten de projectinitiatieven allemaal over een realisatieovereenkomst of maken ze deel uit van een geïntegreerd projectplan waarvoor een realisatieovereenkomst is afgesloten. In de periode waarover deze rapportage verslag doet, zijn 3 projecten afgerond. Dit zijn de pNN-projecten Urkerveld, Voedselbossen en Natuurboerderij Vliervelden. Hiermee komt het totaal aantal afgeronde projecten op 7 van de 17. Verder zijn 3 van de 17 de pNN-projecten gedeeltelijk uitgevoerd. Dit zijn Eemvallei-Zuid (fase I), Oostvaardersplassen (Ibisweg Noord) en één van de drie Gouden randen (Galjoottocht). Hiermee komt het aantal gedeeltelijk afgeronde projecten op 3.

Tabel 1 - Stand van zaken projecten programma Nieuwe Natuur op 30 juni 2021

Projecten / kralen	Realisatie-overeenkomst	In uitvoering	Uitgevoerd
Urkerveld (1*)	Ja	Afgerond	Ja
Nieuwe Natuur bij Schokland (3)	Ja	Ja	Nee
Oostkant Dronten (8)	Ja	Ja	Nee
Natuur op G38 (9)	Ja	Afgerond	Ja
Swifterpark (10)	Ja	Ja	Nee
Oostvaardersplassengebied (12)	Ja	Ja	Deels
Eemvallei-Zuid, Fase 1 (15)	Ja	Ja	Ja
Eemvallei-Zuid, Fase 2 (15)	Ja	In voorbereiding	Nee
◊ Voedselbossen (15a)	N.v.t.	Afgerond	Ja
◊ Speelwildernis (15b)	N.v.t.	Vorbereiding	Nee
◊ Luierpark (15d)	N.v.t.	Afgerond	Ja
◊ Natuurboerderij Vliervelden (19)	N.v.t.	Afgerond	Ja
Kop van het Horsterwold (16)	Ja	Afgerond	Ja
Noorderwold-Eemvallei (17)	Ja	Fase 1, voorbereiding	Nee
◊ Vierkante meter natuur (17a)	N.v.t.	Ja, pilot	Ja, pilot
◊ Pioniernatuur (18)	N.v.t.	Ja, pilot	Ja, pilot
Harderbos en Harderbroek verbonden (21)	Ja	Afgerond	Ja
Gouden randen langs Pampushout (22)	Ja	Ja	Deels

*(nr.) nummering projecten toewijzingsbesluit 17 december 2014

De projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei worden gefaseerd uitgevoerd. Voor de vervolgfases is daartoe nog besluitvorming door Gedeputeerde Staten nodig.

In bijlage 1 is meer specifiek aangegeven wat de stand van zaken is van de projecten en wat er nog nodig is om tot afronding te komen.

De instandhoudingsverplichtingen van de Nieuwe Natuur projecten is geregeld in de realisatieovereenkomsten. Daarbij zijn afspraken gemaakt over planologische borging (bestemming) en privaatrechtelijke borging (kwalitatieve verplichtingen). De bestemming is/wordt waar nodig gewijzigd om realisatie mogelijk te maken en instandhouding te borgen. Indien de huidige bestemming de realisatie van natuur mogelijk maakt, hoeft de bestemming niet gewijzigd te worden en biedt de privaatrechtelijke borging middels bepalingen over grondgebruik in de notariële akte voldoende zekerheid van instandhouding. In de notariële akte zijn ook consequenties benoemd indien instandhouding niet plaatsvindt zoals is afgesproken. Ingeval bestemmingsplanwijziging nu niet nodig is, zijn er wel afspraken opgenomen in de notariële akte over medewerking door de eigenaar bij toekomstige wijziging naar de natuurbestemming. Het overzicht van de juridische borging is opgenomen in bijlage 2.

1.2 Natuurcompensatie

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken van de compensatieopgave van het programma beschreven. Zoals in de inleiding is vermeld, wordt voor de achtergrond hiervan verwezen naar de voorgaande programmarapportage.

Tabel 2 - Herkomst natuurcompensatie in het programma

Opgave	Herkomst	Oppervlakte
Kiekendieffoeragegebied	Diverse bestemmingsplannen Almere	115,0 ha
Subtotaal	Kiekendieffoeragegebied	115,0 ha
NNN	Tracébesluit A6, zijnde 72 ha bos en 61 ha moeras	133,0 ha
NNN	Tracébesluit A6, zijnde 7,5 ha moeras	7,5 ha
Subtotaal	NNN	140,5 ha
Bos	Diverse bestemmingsplannen	75,0 ha
Bos	Aanleg Hanzelijn	35,0 ha
Subtotaal	Bos	110,0 ha
Totaal	Alle gebieden	365,5 ha

Tabel 3 - Invulling natuurcompensatie

Opgave pNN	Realisatie: Oppervlakte	Realisatie: Project	Realisatie: Indiener
Kiekendief: 115 ha	115 ha	Oostvaardersplassen	SBB
NNN: 104,5 ha	104,5 ha (68,5 ha moeras en 36 ha bos)	Noorderwold-Eemvallei	Stichting Het Flevolandschap
NNN: 36 ha	36 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	80 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	30 ha	Eemvallei-Zuid (eerste fase)	SBB

Staatsbosbeheer realiseert binnen het programma Nieuwe Natuur 115 ha kiekendieffoeragegebied. Deze opgave is belegd in de pNN-realiseringsovereenkomst Oostvaardersplassengebied.

Stichting Het Flevo-landschap realiseert in de eerste fase van het project Noorderwold-Eemvallei 104,5 ha NNN, bestaande uit 68,5 ha moeras en 36 ha bos. Deze opgave komt voort uit de verbreding van de A6. Door Staatsbosbeheer is in de Kop van het Horsterwold 80 ha Boswetcompensatie gerealiseerd. Met het bevoegd gezag is afgesproken dat het is toegestaan om van die 80 ha 36 ha te begrenzen als NNN. Deze 36 ha hangt samen met de verbreding van de A6.

In de eerste fase van het project Eemvallei-Zuid is de resterende 30 ha Boswetcompensatie gerealiseerd.

Aanvullende opgave

Aanvullend op de voornoemde opgave binnen het programma Nieuwe Natuur, is in de realisatieovereenkomst Oostvaardersplassengebied een opgave voor Staatsbosbeheer opgenomen van 3,5 ha kiekendief-foerageergebied voor het project Verbindingsweg en halve aansluiting op de A6, ten behoeve van de ontsluiting van Lelystad Airport.

1.3 Communicatie

Oplevering van deel van het project Gouden randen. V.l.n.r.: Harold Hofstra, Ben Huisman, Jan Hoek (foto: Studio Wierd).

Als gevolg van de coronapandemie konden de bereikte mijlpalen van het programma Nieuwe Natuur in 2020 en 2021 beperkt gevierd worden. Het bleef bij kleinschalige fotomomenten 'in het veld' zoals bovenstaande foto in het kader van 'Gouden Randen langs Pampushout'. In 2022 hopen we weer grotere evenementen mogelijk te maken om opgeleverde projecten met alle betrokkenen te vieren.

2 Financieel

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken van het programma vanuit financieel oogpunt beschreven. Zoals in de inleiding is vermeld, wordt voor de financiële achtergronden verwezen naar de voorgaande programma-rapportage.

2.1 Actuele inzet middelen

Tabel 4 - Verloopoverzicht financiële omvang programma (bedragen x € 1 mln.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Beschikbare middelen	105,8	105,8	107,8	123,2	123,3	120,3	118,2	115,3
Toewijzingen	101,1	101,1	103,1	112,8	112,1	112,1	112,1	112,1
Buffer	4,7	4,7	4,7	10,4	11,2	8,2	6,1	3,2

Ten tijde van de toewijzing van de middelen zijn de diverse gronden van het programma op waarde geschat (getaxeerd). Met het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten in 2014 is bijna € 106 mln. aan kapitaal in het programma opgenomen, waarvan een deel in grondposities in eigendom van Staatsbosbeheer en Stichting Flevo-landschap. Hier tegenover stond een totaal aan toewijzingen van ruim € 101 mln. Het verschil daartussen bedroeg € 4,7 mln. oftewel circa 5% over het geheel aan toewijzingen. Dit bedrag vormt een buffer die kan worden gebruikt om risico's in het programma op te vangen. In 2015 is het besluit geactualiseerd op basis van administratieve verschuivingen van middelen tussen projectonderdelen.

De buffer is bedoeld om de wijzigingen in de beschikbare middelen en de toewijzing op te kunnen vangen. Ten opzichte van 2019 is de buffer afgenomen van € 8,2 mln. naar € 3,2 mln. door de inzet van de beschikbare middelen. In 2020 en 2021 vinden de transacties plaats voor de inzet van de toegewezen ruilgronden voor de projecten, waaronder Oostkant Dronten. Per saldo is door de inzet van die gronden de omvang van de beschikbare middelen in 2020 met € 2,1 mln. afgenomen en in de eerste helft van 2021 met € 0,25 mln. In 2020 was al besloten om de beschikbare middelen met € 2,65 mln. te verlagen voor de inzet van het programma Flevoland Natuurinclusief en dan in eerste instantie voor het actieplan Biodiversiteit. Die middelen zijn nu van de reserve Nieuwe Natuur overgegaan naar de reserve Natuurinclusief. De totale mutatie van de beschikbare middelen is daarmee € 2,9 mln. in de eerste helft van 2021.

Tabel 5 - Toewijzingen per project, status medio 2021 (bedragen x € 1.000)

Projecten (andere projecten hadden geen financiële toewijzing)	Toewijzing
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340
Eemvallei-Zuid (inclusief kralen)	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	36.699
Oostkant Dronten	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288
Urkerveld	2.936
Natuur op G38	3.737
Swifterpark	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460
Totaal	112.121

In betreffende periode hebben geen wijzigingen in de toewijzing van de projecten plaatsgevonden.

2.2 Actuele inzet middelen per project

Tabel 6 - Ingezette middelen per project, status medio 2021 (bedragen x € 1.000)

Projecten	Beschikbaar gesteld	Nader te besluiten	Totaal
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.639	261	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848	0	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382	0	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340	0	15.340
Eemvallei-Zuid SBB (inclusief kralen)	7.374	8.411	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	25.460	11.239	36.699
Oostkant Dronten	6.568	0	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288	0	10.288
Urkerveld	2.936	0	2.936
Natuur op G38	3.737	0	3.737
Swifterpark	2.084	0	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94	0	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460	0	2.460
Totaal	92.209	19.912	112.121
	(82%)	(18%)	(100%)

Er hebben in de betreffende periode geen wijzigingen plaatsgevonden in de beschikbaar gestelde bedragen. In 2019 is er een bijdrage betaald aan het project 'Swifterpark' van € 1,9 mln. Dat bedrag was al beschikbaar gesteld, namelijk als onderdeel van de € 2,084 mln. die is opgenomen in tabel 6.

De bijdragen aan de projecten worden betaald uit het vermogen van het programma. In de realisatieovereenkomsten zijn afspraken opgenomen hoe het vermogen ingezet wordt om de projecten te realiseren. Het programmavermogen bestaat uit (ruil)grond en liquide middelen. Een groot deel van de (ruil)gronden maakten onderdeel uit van het voormalig project Oostvaarderswold. Hiervan is een deel gelegen in projecten van het programma (Oostvaardersplassengebied, Noorderwold-Eemvallei en Kop van het Horsterwold). Deze gronden maken onderdeel uit van de realisatieovereenkomsten en worden/zijn ingericht (Oostvaardersplassengebied, Noorderwold fase 1 en Kop van het Horsterwold) ofwel worden ze ingezet om de resterende opgave te realiseren (Eemvallei-Zuid fase 2, Noorderwold-Eemvallei fase 2). De gronden die buiten de projecten liggen

worden ingezet om de opgaven binnen de projecten te kunnen realiseren. Deze gronden worden geruild voor gronden binnen de projecten of verkocht om liquide middelen te verkrijgen voor inrichting en/of beheer.

De afgelopen periode zijn de provinciale grondeigendommen ingezet voor de projecten. De grootste stappen zijn gezet door ruiling met het Rijksvastgoedbedrijf. Het resterende deel is openbaar verkocht. Stichting Het Flevo-landschap en Staatsbosbeheer hebben nog grond in eigendom. Deze grond maakt onderdeel uit van de realisatieovereenkomst Noorderwold-Eemvallei respectievelijk Eemvallei-Zuid. Deze gronden kunnen gebruikt worden als ruilgrond of kunnen worden verkocht om daarmee geld te genereren voor aankoop, inrichting en/of beheer.

Bijlage 1

Status van de projecten per 30 juni 2021

Lopende projecten

2 Nieuwe Natuur bij Schokland

Initiatiefnemer: Gemeente Noordoostpolder en Het Flevo-landschap (Stichting Flevo-landschap)

Projectbeschrijving

Het zuidelijke rivierduingebied van het Werelderfgoed Schokland is aangewezen als gebied waar de archeologische waarden behouden dienen te worden. Door de inklinking van het veen- en kleipakket, het landbouwkundige gebruik en doordat, onder invloed van zuurstof, het organische materiaal oxideert, worden deze archeologische waarden bedreigd. In 2014 is door gemeente Noordoostpolder en Stichting Het Flevo-landschap een projectvoorstel bij het programma Nieuwe Natuur van provincie Flevoland ingediend om aan de zuidkant van het voormalig eiland Schokland (beleefbare) natuur in te richten waarmee tegelijk de archeologische waarden behouden blijven. Met de beschikbare publieke middelen (waaronder die uit programma Nieuwe Natuur) kan er een omvangrijk toegankelijk natuurgebied ontstaan (ca. 200 ha) en kan de grondwaterstand zodanig worden verhoogd dat de archeologische resten bewaard en beschermd blijven. Door vernatting van de bodem kunnen de archeologische waarden worden beschermd. Door ontwikkeling van natte natuur wordt het knelpunt tussen archeologie en landbouw weggenomen en worden kansen benut voor natuur, economie en recreatie.

Stand van zaken tot juli 2021

- De verwerving van de percelen in het kerngebied, dat in eigendom is van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), heeft in de zomer van 2020 plaatsgevonden.
- Flevo-landschap voert gesprekken over de verwerving van de percelen aan de flanken die in particuliere handen zijn.
- Grondwateronderzoek door waterschap Zuiderzeeland is randvoorwaardelijk voor verdere uitwerking en uitvoering. Het overgrote deel van de betrokken partijen is bereid om mee te werken aan benodigd grondwaterpeilonderzoek.
- Omdat uit onderzoek blijkt dat de aanvoer van grondwater van onderaf niet voldoende is om de archeologische waarden te beschermen is voorjaar 2021 een proefproject gestart met infiltratie van water van bovenaf. Dit onderzoek loopt 2 jaar.
- Flevo-landschap geeft aan dat er bij de meeste deelnemers nog voldoende draagvlak is.
- Met name als gevolg van de grondprijsontwikkeling die veel sterker is dan geprognostiseerd lijken de kosten van het project hoger uit te vallen dan begroot. Door de initiatiefnemers wordt bekeken - overeenkomstig de afspraken uit de realisatieovereenkomst - aan welke knoppen gedraaid kan worden om een tekort op te vangen.
- De bestemmingsplanwijziging wordt door de gemeente gestart zodra de betreffende gronden zijn verworven.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Deels
Grond beschikbaar	Deels
Start inrichting	Nee, m.u.v. proeflocatie
Start beheer	Nee

8 Oostkant Dronten

Initiatiefnemer: Gemeente Dronten

Projectbeschrijving

Gemeente Dronten is initiatiefnemer voor het project Oostkant Dronten, waarbij Staatsbosbeheer samenwerkingspartner is. Het project is een bottom-up gebiedsontwikkeling aan de oostkant van Dronten waarbij Nieuwe Natuur wordt ontwikkeld, mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen worden vergroot en agrarische structuurverbetering plaatsvindt. Vanuit het programma Nieuwe Natuur is een agrarisch bedrijf (Tarpanweg 6 in Swifterbant) beschikbaar gesteld om de grondmobiliteit op gang te brengen. In samenwerking met Staatsbosbeheer heeft de gemeente een integrale projectuitwerking opgesteld waarbij in twee deelgebieden in totaal circa 70 ha nieuwe natuur wordt gerealiseerd. Het gaat hierbij om het deelgebied Spijkweg (8a) en deelgebied Stobbenweg (8b).

Stand van zaken tot juli 2021

- Alle benodigde gronden zijn beschikbaar voor het project, de gronden die nog niet geleverd zijn aan de eindbeheerders zijn kadastraal eigendom van de provincie. Verwacht wordt dat de gronden in november worden geleverd.
- Het bestemmingsplan is vastgesteld maar nog niet onherroepelijk.
- De uitvoeringsovereenkomsten met particuliere eindbeheerders zijn overeengekomen.
- De uitvoering op de percelen van de particuliere deelnemers is binnen de agrarische bestemming gestart.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Deels uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Deels
Start beheer	Deels

10 Swifterpark

Initiatiefnemer: Familie Van Dalen

Projectbeschrijving

Het project behelst de omvorming van een voormalig gronddepot naar een toegankelijk en divers natuurgebied van bijna 23 ha met een grote variatie aan plantensoorten. Het park wordt toegankelijk voor recreanten. Een beheerschuur gaat dienst doen als stalling voor het vee dat het park gaat begrazen en wordt eveneens gebruikt als educatieruimte.

Stand van zaken tot juli 2021

- De gemeente Dronten heeft aangegeven dat de uitvoering van het project binnen het vigerend bestemmingsplan kan plaatsvinden.
- De initiatiefnemer en provincie hebben nadere afspraken (overdracht gelden, hoe om te gaan met de gronden en het in stand houden van de natuur) vastgelegd in een kwalitatieve verplichting.
- Initiatiefnemer is in 2019 gestart met de inrichting van het gebied en verwacht dat de laatste werkzaamheden eind 2021 kunnen worden afgerond.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Ja
Start beheer	Nee

12 Oostvaardersplassengebied

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer

Projectbeschrijving

Met dit project ontwikkelt Staatsbosbeheer de randen van het natuurgebied Oostvaardersplassen en maakt het beleefbaar voor recreanten. Om de randen langs het natuurgebied open te stellen, maakt Staatsbosbeheer 'vensters', waardoor recreanten de mogelijkheid krijgen om van buitenaf de natuur te bewonderen, terwijl tegelijkertijd de natuur in het gebied beschermd blijft. In dit project is sprake van drie deelgebieden, namelijk Trekweg, Ibisweg Noord en Hollandse Hout. In een later stadium is daar de locatie Zanddepot aan toegevoegd. Het project bevindt zich in Nationaal Park Nieuw Land en is grotendeels de invulling van het etalagegebied A6 zoals benoemd in de Ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land.

Stand van zaken tot juli 2021

- Er is door de initiatiefnemer een aantal aanpassingen in het ontwerp doorgevoerd die voortkomen uit voortschrijdend inzicht of onderzoeksresultaten. Aanpassingen zijn onderdeel van de nadere uitwerking van de planuitwerking en voorbereiding van de uitvoering. De aanpassingen passen binnen de gemaakte afspraken en het financiële kader.
- Staatsbosbeheer zal voor de inzet van het restbudget uit de realisatieovereenkomst een plan ter beoordeling door GS aanleveren.
- Er is breed draagvlak bij de betrokken partijen voor de ontwikkelingen in het etalagegebied omdat deze bijdragen aan het beleefbaar maken van het Nationaal Park Nieuw Land. Tevens wordt de kiekendiefcompensatieopgave gerealiseerd.
- In overleg met de gemeente Lelystad wordt de aanpassing van de bestemming naar natuur in gang gezet.
- Het projectonderdeel Ibisweg Noord is gerealiseerd en vormt een ecologische stapsteen tussen het Oostvaardersplassengebied en Noorderwold-Eemvallei.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Ja
Start beheer	Deels (Ibisweg Noord)

15 Eemvallei-Zuid

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer en 'de kralen' Voedselbossen (15a), Speelwildernis (15b), en Natuurboerderij Vliervelden (19)

Projectbeschrijving

Initiatiefnemers ontwikkelen Eemvallei-Zuid integraal als één publiek toegankelijk natuurgebied dat de komende decennia kan uitgroeien tot een ecologisch en cultuurhistorisch icoon in het landschap van Oostervold. Het te realiseren natuurgebied is gebaseerd op de voormalige rivierloop van de Eem, met een unieke combinatie van een voedselbos, speel- en recreatiemogelijkheden, ruigtevelden, kruidenrijke graslanden en veel vitale natuur met een hoge biodiversiteit. Dit krijgt invulling via het koepelproject van Staatsbosbeheer en via de drie kralen.

Stand van zaken tot juli 2021

- De inrichting van fase 1, 50,5 ha groot, is gerealiseerd.
- In fase 1 is de 30 ha boscompensatieverplichting vanuit diverse bestemmingsplannen van de gemeente Almere en vanuit de aanleg van de Hanzelijn in Lelystad meegenomen en daarmee gecompenseerd.
- De kralen 'Natuurboerderij Vliervelden' en 'Voedselbossen' zijn gerealiseerd.
- Voor de kraal 'speelwildernis Buytenwold', is het casco ingericht. In 2021 is een Leader-subsidie toegekend waarmee een groot deel van de kraal kan worden gerealiseerd.
- Voor fase 2 wordt in samenwerking met de bij Oostervold betrokken partijen verkend waar de aanvullende Nieuwe Natuur-opgave kan worden gerealiseerd binnen de kaders van het programma Nieuwe Natuur.
- Voor de PNN-projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei wordt door de beide initiatiefnemers overleg gevoerd met de partijen in het Bestuurlijk Overleg Oostervold over het kunnen landen van de projecten. De knelpunten hiervoor zijn in beeld gebracht en er wordt gezocht naar mogelijkheden om deze op te lossen. Het is niet zeker dat alle knelpunten daadwerkelijk opgelost kunnen worden.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Fase 1: ja, vervolgfases: nee
Grond beschikbaar	Fase 1: ja, vervolgfases: nee
Start inrichting	Fase 1: ja, vervolgfases: nee
Start beheer	Fase 1: ja, vervolgfases: nee

17 Noorderwold-Eemvallei

Initiatiefnemer: Het Flevo-landschap in samenwerking met ANV Akkerwaard (Pioniernatuur, project 18) en Mw. Dubois (Vierkante meter natuur, project 17a). Stichting Het Flevo landschap werkt hierbij samen met ERF bv in het kader van de verweving van de Nieuwe Natuur met landbouwfuncties.

Projectbeschrijving

Het project Noorderwold-Eemvallei is gezamenlijk ingediend door stichting Het Flevo landschap en ERF B.V. met voorstellen om in het gebied een gevarieerd landschap te ontwikkelen waar diverse functies voor natuur, (biologische) landbouw, recreatie en wonen worden verweven.

Er zijn middelen gereserveerd voor het ontwikkelen van in totaal 206 hectare Nieuwe Natuur. Daarbinnen moet ruimte worden gemaakt voor 104,5 hectare compensatienatuur (NNN), bestaande uit 36,0 hectare bos en 68,5 hectare moeras ten behoeve van de verbreding van de A6 bij Almere.

Daarnaast krijgen de twee projectinitiatieven Vierkante meter natuur (door initiatiefneemster omgedoopt in 'Mijn stukje natuur') en Pioniernatuur een plek binnen het plangebied van Noorderwold-Eemvallei.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Stand van zaken tot juli 2021

- In 2018 en 2019 zijn de grondeigendommen voor de eerste fase beschikbaar gekomen voor het project. Bij de verdere uitwerking is gebleken dat er in de eerste fase meer natuur kan worden gerealiseerd dan eerder aangenomen (166 ha i.p.v. 137 ha). De opgave voor natuur in fase 2 is daardoor bijgesteld naar 40 ha (i.p.v. 69,4 ha).
- In 2019 is bij nader archeologisch onderzoek geconstateerd dat het ontwerp enigszins moet worden aangepast om de nieuwe natuur optimaal te kunnen laten functioneren. Het aangepaste ontwerp zal landen in een bestemmingsplanprocedure die vervolgens kan worden vervolgd..
- Onderzoek naar de risico's voor opbarsting bij de voorgenomen verlegging van de Wulptocht leidt ertoe dat hiervoor alternatieve scenario's zijn verkend.
- De inrichting is gestart op delen van het gebied waar dat mogelijk is. Daarmee is de compensatie-opgave zoals die in het project is opgenomen in uitvoering.
- Gestreefd wordt om 'de kraal' Pioniernatuur op termijn te laten landen in het projectgebied Noorderwold-Eemvallei. Tot die tijd heeft Pioniernatuur een plek op twee pilotlocaties, de Vogelakker en de Gruttoakker.
- De kraal 'Mijn stukje natuur/ Vierkante meter natuur' werkt vooralsnog haar plannen uit op 2 pilot-locaties in bestaande natuurgebieden van Stichting Het Flevo-landschap.
- Op basis van verschillende grond(verwervings)scenario's is een verkenning gestart naar de mogelijkheden van natuurrealisatie in fase 2. Het voorkeurscenario is daarbij de realisatie van fase 2 in directe aansluiting op het plangebied van fase 1 ter plaatse van de Eemvallei. Terugvaloptie is de realisatie van natuur op bestaande gronden van Flevo-landschap binnen het zoekgebied Noorderwold.
- Voor de PNN-projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei wordt door de beide initiatiefnemers overleg gevoerd met de partijen in het Bestuurlijk Overleg Oosterwold over het kunnen landen van de projecten. De knelpunten hiervoor zijn in beeld gebracht en er wordt gezocht naar mogelijkheden om deze op te lossen. Het is niet zeker dat alle knelpunten daadwerkelijk opgelost kunnen worden.

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Fase 1: ja, fase 2: afhankelijk van locatiekeuze
Start inrichting	Fase 1: ja
Start beheer	Nee

22 Gouden randen langs Pampushout

Projectbeschrijving

Kern van het project is het ontwikkelen van een natte verbinding tussen het Kromslootpark en de Lepelaarplassen en langs Pampushout-Zuid. Het project brengt twee ontwikkelingen samen: de eco-zone Kromslootpark-Lepelaarplassen en de ontwikkeling van het relatief jonge bosgebied de Pampushout.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Stand van zaken tot juli 2021

- De gronden zijn verworven. De inrichting wordt per rand vormgegeven. Het gaat om maximaal drie 'Gouden randen'. Binnen het programma is financiële ruimte voor een basisinrichting en beheer. Voor de kwaliteit-simpuls wordt uitgegaan van cofinanciering. Voor de eerste rand Galjoottocht is de cofinanciering rond (gemeente Almere – wateropgave).
- De eerste 'Gouden rand' van de Pampushout in Almere is ingericht, een stuk nieuwe natuur van vijf hectare. Poldertocht de Hoge Wetering, aan de noordkant van dit bos, kreeg hiervoor afgelopen jaar een natuurimpuls. De tocht werd flink breder, en kreeg een flauw oplopende oever en eilandjes.
- De komende jaren zullen er nog twee stukken 'Gouden rand' bij de Pampushout worden gerealiseerd. Er wordt verkend op welke wijze er koppelingen gelegd kunnen worden met andere opgaven in het gebied zoals voor water en woningbouw. In combinatie daarmee wordt verkend hoe cofinanciering kan plaatsvinden. Afhankelijk van de financieringsmogelijkheden kunnen deze randen in een basiskwaliteit of een meer optimale variant worden uitgevoerd.

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Deels
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Ja, 1e Gouden rand afgerond
Start beheer	Nee

Uitgevoerde projecten

1 Urkerveld

Initiatiefnemer

Gemeente Urk en stichting Het Flevo-landschap

Projectbeschrijving

In 2014 heeft de gemeente Urk samen met stichting het Flevo-landschap het Nieuwe Natuur-projectvoorstel Urkerveld ingediend. Het plangebied ligt op een snijpunt van bos, agrarisch gebied en IJsselmeergebied. Het doel van het project is het ontwikkelen van een toegankelijk en beleefbaar natuurgebied dat als overgangszone functioneert tussen het Urkerbos, de IJsselmeerdijk en het open agrarisch gebied. Na uitvoering van de werkzaamheden is een goede overgang en afronding van het Urkerbos, een betere diversiteit en mogelijkheden voor flora en fauna en het beleven van deze natuur ontstaan. Het door de gemeente Urk nieuw aangelegde fietspad is aan de oostzijde aangesloten op het fietspad bij de Vormtweg en aan de westkant op de Westermeerdijk middels een dijkovergang. Hierdoor is een recreatieve ontsluiting ontstaan. De totale oppervlakte van het plangebied voor Nieuwe Natuur Urkerveld bedraagt 28,7 ha.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Afgerond

9 Natuur op G38

Initiatiefnemer

Familie Barkema

Projectbeschrijving

Het melkveebedrijf van de indiener is omgevormd tot een natuurboerderij met extensief landbouwkundig medegebruik in een natuurgebied voor akker- en weidevogels. Blaarkoppen, een oud runderras, begrazen het natuurgebied. Met de opbrengsten van de kaas die van de melk van de blaarkoppen wordt gemaakt, wordt het beheer van het gebied langdurig gefinancierd. Zo kan de nieuwe natuur op lange termijn zonder inmenging van overheden zelfstandig worden beheerd.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

15D Luierpark

Projectbeschrijving

Door de indiener van het projectvoorstel is stichting Het Luierpark opgericht. De stichting biedt de mogelijkheid om een boom met certificaat cadeau te geven voor een pas geboren of overleden kindje. Deze bomen vormen samen Het Luierpark. In dit park kan de boom door het gezin op een later tijdstip worden voorzien van een naambordje met geboortedatum (en eventueel overlijdensdatum) van het betreffende kindje, zodat het een eigen herinneringsboom heeft.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

16 Kop van het Horsterwold

Projectbeschrijving

Met dit project heeft Staatsbosbeheer het bestaande natuurgebied Horsterwold verder uitgebreid en versterkt door aanleg van een half open boslandschap. Het gebied is voor recreanten toegankelijk en in combinatie met de verderop gelegen Stille Vallei zorgt het voor de instandhouding van belangrijke ecologische waarden.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

21 Harderbroek en Harderbos verbonden

Initiatiefnemer: Natuurmonumenten

Projectbeschrijving

Met dit project verbindt Vereniging Natuurmonumenten twee natuurgebieden, Harderbos en Harderbroek, met elkaar. Doordat de grond al in bezit was van, en na oplevering zou worden beheerd door de projectindieners, is in dit project alleen een bijdrage aan de inrichting van de 15 hectare nieuwe natuur toegewezen en is waar nodig ondersteuning vanuit de provincie geleverd om het project naar realisatie te brengen.

Projectstatus

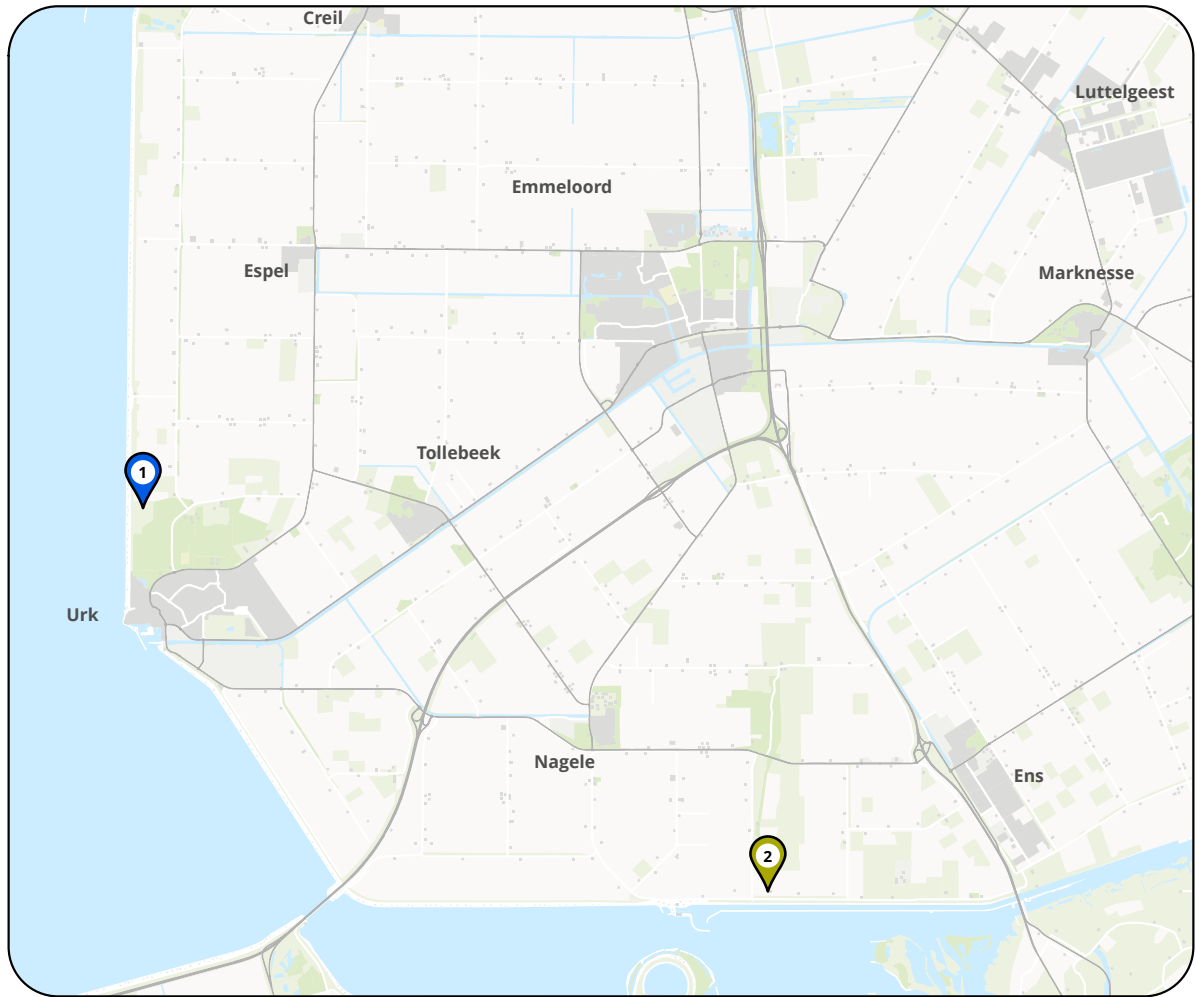
Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

Uitgevoerde Kralen

- 15a Voedselbossen (onderdeel Eemvallei-Zuid)
- 19 Natuur Boerderij Vliervelden (onderdeel Eemvallei-Zuid)

Projecten Noordoostpolder

Projectnummer

- 1
- 2

Naam

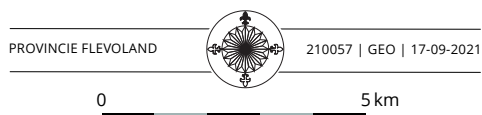
- Urkerveld
- Nieuwe Natuur bij Schokland

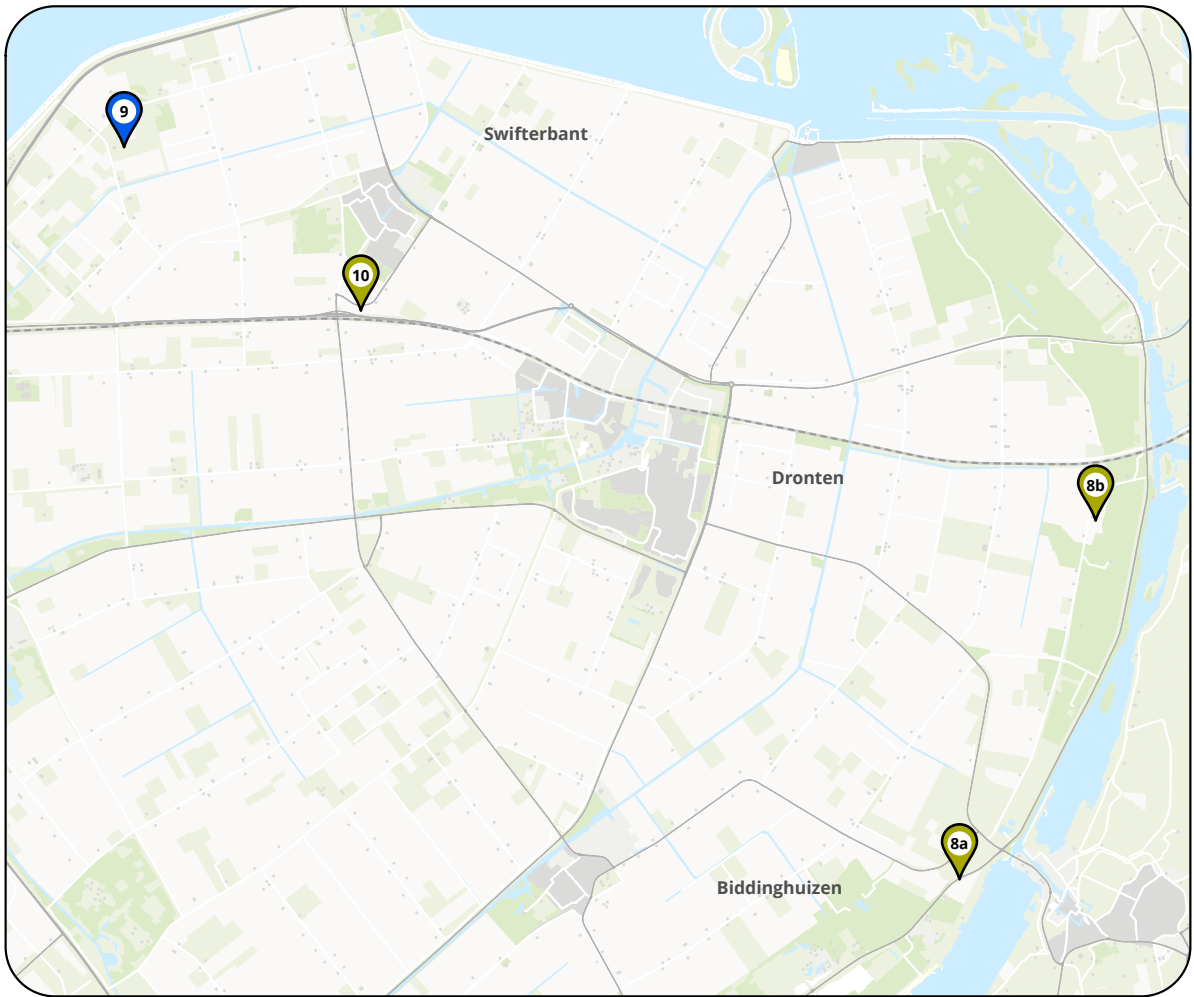
In Uitvoering

Gerealiseerd

Projecten Oostelijk Flevoland

Projectnummer

8a
8b
9
10

Naam

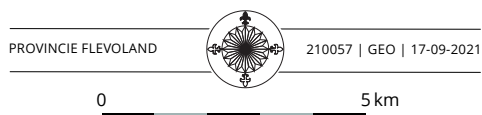
Oostkant Dronen, Spijkweg
Oostkant Dronen, Stobbenweg
Natuur op G38
Swifterpark

In Uitvoering

Gerealiseerd

Projecten Zuidelijk Flevoland

Projectnummer

12
15-1
15-2
15A
15B
15D
16
17
17A
18
19
21
22A
22B

Naam

Oostvaardersplassengebied
Eemvallei-Zuid eerste fase
Eemvallei-Zuid vervolgfases
Voedselbossen
Speelwildernis
Luierpark
De Kop van het Horsterwold
Noorderwold-Eemvallei
Mijn stukje natuur
Pioniernatuur Flevoland
Natuurboerderij Vliervelden
Harderbos en Harderbroek verbonden
Gouden randen (Galjoottocht)
Gouden randen (overig)

In Uitvoering

Gerealiseerd

Bijlage 2

Juridische borging pNN-projecten per 30 juni 2021

Locatie	1. Realisatie-overeenkomst	2. Gewijzigde bestemming	3. Privaatrechtelijke borging instandhouding
Urkerveld	ja	ja	ja
Schokland	ja	in voorbereiding	ja, voorzover de grondverwerving heeft plaatsgevonden
G38	ja	ja	ja
Swifterpark	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Oostkant Dronten	ja	vastgesteld	ja
Oostvaardersplassengebied	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Noorderwold, inclusief m2-natuur en pioniernatuur	ja, nog wel 2e fasebesluit nodig	in voorbereiding	ja, voorzover de grondverwerving heeft plaatsgevonden
Gouden Randen	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Eemvallei-Zuid, inclusief Voedselbossen, Speelwildernis en Vliervelden	ja, nog wel 2e fasebesluit nodig	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja, voorzover de grondverwerving heeft plaatsgevonden
Kop van het Horsterwold, inclusief Kroonbos	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Harderbroek-Harderbos	ja	Bestaande natuur	Bestaande natuur

In bovenstaande tabel is de stand van de voortgang van de projecten aangegeven.

1. Bij alle projecten is sprake van een realisatieovereenkomst (donkergroen), waarbij voor de projecten Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid sprake is van een gefaseerde uitvoering en toekenning van middelen (grijs).
2. De bestemming is voor een aantal projecten gewijzigd (donkergroen). Voor een aantal projecten is bestemmingswijziging niet nodig om de inrichting te kunnen uitvoeren en voor een aantal projecten is de bestemmingswijziging in voorbereiding (grijs). Voor alle verworven gronden heeft notariële vastlegging plaatsgevonden van de afspraken in de realisatieovereenkomst waaronder de instandhouding van de nieuwe natuur. Voor de projecten waarvoor bestemmingswijziging nu niet nodig is om te kunnen inrichten, is daarmee geborgd dat de natuur conform de besluitvorming in het toewijzingsbesluit PS (2014) wordt gerealiseerd en in stand blijft. De bestemmingswijziging kan later plaatsvinden. De medewerking van de grondeigenaar is ook opgenomen in de notariële documenten.
3. Voor een aantal projecten zijn aanvullende privaatrechtelijke afspraken gemaakt.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Afdeling Gebiedsprogramma's en Europa

Provincie Flevoland

Visarenddreef 1

Postbus 55

8200 AB Lelystad

Contact:

T 0320 - 265 702

E info@flevoland.nl

W www.flevoland.nl

November 2021

Gedeputeerde Staten

Dossiernummer	2743
Extern Zaak ID	2852728
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	12 oktober 2021
Agendapunt	05
Omschrijving	Rapportage programma Nieuwe Natuur
Organisatieonderdeel	Gebiedsprogramma's en Europa

Geagendeerd	Vergaderdatum
Gedeputeerde Staten	12 oktober 2021

Parafering			
	Akkoord		06-10-2021 15:56
Hofstra, H.J.	Akkoord		06-10-2021 22:22

Toelichting

Gedeputeerde Staten stemt in met de 'Rapportage programma Nieuwe Natuur'. Het document wordt aan Provinciale Staten aangeboden, als onderlegger bij programmabegroting. De Rapportage beschrijft de voortgang van het programma in de periode januari 2020 tot en met juni 2021.

Besluit

1. De 'Rapportage programma Nieuwe Natuur' vast te stellen;
2. De 'Rapportage programma Nieuwe Natuur' middels bijgesloten mededeling aan Provinciale Staten ter informatie aan te bieden.

Toelichting

Conform.

Onderwerp

Rapportage programma Nieuwe Natuur

Kern mededeling:

Het informeren van Provinciale Staten over de voortgang van het programma Nieuwe Natuur in de periode januari 2020 tot en met 30 juni 2021 middels de 'Rapportage programma Nieuwe Natuur', als toelichting en achtergrondinformatie bij de programmabegroting.

Mededeling:

Bij de start van het programma Nieuwe Natuur in 2014 is besloten dat Provinciale Staten door Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd over de voortgang van het programma Nieuwe Natuur. De 'Rapportage programma Nieuwe Natuur' beschrijft de ontwikkelingen in de realisatie van het programma Nieuwe Natuur in de periode januari 2020 tot en met 30 juni 2021. Voor de achtergronden en aanpak van het programma en voor zaken die niet veranderd zijn, verwijst de Rapportage naar de uitgebreide 'Verantwoording Programma Nieuwe Natuur, Flevolandse invulling van natuur op aanvraag' van oktober 2018, die op 19 december 2018 door Provinciale Staten is besproken en vastgesteld.

Alle (resterende) projecten zijn in uitvoering en is de inrichting inmiddels gestart. In de periode waarover deze rapportage verslag doet, zijn 3 projecten helemaal uitgevoerd. Dit zijn de pNN-projecten Urkerveld, Voedselbossen en Natuurboerderij Vliervelden. Hiermee komt het totaal aantal uitgevoerde projecten op 7.

De projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei worden gefaseerd uitgevoerd. Voor deze vervolgfases is nog besluitvorming door Gedeputeerde Staten nodig.

Voor de nog niet helemaal uitgevoerde projecten zijn in de realisatieovereenkomsten afspraken opgenomen over de periode waarbinnen de projecten moeten worden afgerond.

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
Rapportage programma Nieuwe Natuur	2814903	Ja
Verantwoording Programma Nieuwe Natuur	2319889	Ja

Registratienummer

2846836

Datum

12 oktober 2021

Afdeling/Bureau

GE

Openbaarheid**Openbaar****Portefeuillehouder****Hofstra, H.J.****Ter kennisname aan PS en****burgerleden**

PROVINCIE FLEVOLAND

Rapportage Programma Nieuwe Natuur

2020/2021

Flevoland: ruimte voor de toekomst

Deze rapportage beschrijft de ontwikkelingen in de realisatiefase van het programma Nieuwe Natuur in de periode vanaf januari 2020 tot en met juni 2021. Voor de achtergronden en aanpak van het programma en voor zaken die niet veranderd zijn verwijst deze rapportage naar de uitgebreide 'Verantwoording Programma Nieuwe Natuur, Flevolandse invulling van natuur op aanvraag', van oktober 2018.

Inhoud

Voorwoord	4
1 Algemeen	5
1.1 Stand van zaken programma	5
1.2 Natuurcompensatie	6
1.3 Communicatie	7
2 Financieel	8
2.1 Actuele inzet middelen	8
2.2 Actuele inzet middelen per project	9
Bijlage 1 Status van de projecten per 30 juni 2021	11
Bijlage 2 Juridische borging pNN-projecten per 30 juni 2021	24

Voorwoord

De periode 2020-2021 gaat de boeken in als een bijzondere periode, veelal overschaduwd door de coronapandemie. Ondanks deze situatie, bleven we ons inzetten voor nieuwe natuur in Flevoland. Juist in deze tijd is de waarde van natuur zo belangrijk gebleken. Het dagelijkse ommetje als je thuiswerkt of 'veilig eropuit' zijn essentieel gebleken voor het welzijn en de gezondheid van mensen. Het programma Nieuwe Natuur draagt hieraan bij.

Flevoland staat bekend om haar moerasland- schappen, bossen op kleigronden, randmeren met eilanden en haar uitgestrekte agrarisch landschap. Wij vinden het belangrijk dat iedereen van natuur kan genieten en mee kan helpen om de natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Flevoland pioniert met het programma Nieuwe Natuur. Voor het eerst heeft een provinciale overheid aan de samenleving gevraagd om met ideeën te komen voor nieuwe natuurontwikkeling.

In de periode 2020-2021 zijn er mooie projecten ge- realiseerd en zetten we stappen vooruit in de lopen- de projecten. Eén van de projecten die er voor ons uitspringt is het Urkerveld. Dit project staat centraal voor wat wij met Nieuwe Natuur willen bereiken; natuur dichtbij de mensen, gemaakt door mensen. Tijdens de coronapandemie hebben al veel mensen kunnen genieten van het Urkerveld in de vorm van een ommetje of een mooie fietstocht.

Foto: Urkerveld (Flevo-Landschap)

Het nieuwe natuurgebied Urkerveld is een groene trekpleister voor Urk geworden. Het Flevo-landschap maakte van moeilijke landbouwgrond verschillende soorten grasland met waterpartijen en struweel. De gemeente Urk realiseerde het fietspad. Het gebied vormt een natuurlijke overgang tussen het Urkerbos, de IJsselmeerdijk en het open agrarische landschap. Urkers gaan al volop naar het natuurgebied om te genieten van de natuur die er bloeit.

Dankzij onze investering samen met partners is hier natuur ontstaan waar jong en oud terecht kan. Het past ook bij de toekomstbestendige natuurinclusieve samenleving waar we naar streven, waarin wonen, werken en recreëren vlakbij elkaar te vinden zijn.

Ook de komende jaren blijven we ons inzetten voor een groener én spannender Flevoland. Met de projecten van het programma Nieuwe Natuur dragen we hier een mooie steen aan bij.

*Harold Hofstra
namens het College van Provincie Flevoland*

1 Algemeen

‘Natuur op uitnodiging’. Deze term symboliseert de vernieuwende en ambitieuze aanpak van het programma Nieuwe Natuur dat de provincie Flevoland omarmt. Een programma waarbij een publieke taak (het realiseren en beheren van natuur) door bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties is geïnitieerd en wordt uitgevoerd. In 2013 konden hiervoor projectideeën worden ingediend. Inmiddels zijn de projecten in de uitvoeringsfase beland. Een deel van de projecten is ook uitgevoerd en in beheer genomen. Deze gebieden behoren inmiddels tot de Flevolandse natuur, die een bijdrage levert aan de biodiversiteit in de provincie en kan worden beleefd en benut.

1.1 Stand van zaken programma

De 22 in 2014 gehonoreerde projecten hebben de kans gekregen om binnen een termijn van vijf jaar (voor eind 2019) startklaar te zijn. Voorwaarde daarvoor was het sluiten van realisatieovereenkomsten tussen de indieners van de gehonoreerde projecten en de provincie. Vijf projectinitiatieven zijn in de planuitwerkingsfase een samenwerking aangegaan om te komen tot geïntegreerde projectinitiatieven binnen de projecten Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid. Binnen het programma zijn deze bekend als de “kettingen met de kralen”.

Per 31 juli 2018 beschikten de projectinitiatieven allemaal over een realisatieovereenkomst of maken ze deel uit van een geïntegreerd projectplan waarvoor een realisatieovereenkomst is afgesloten. In de periode waarover deze rapportage verslag doet, zijn 3 projecten afgerond. Dit zijn de pNN-projecten Urkerveld, Voedselbossen en Natuurboerderij Vliervelden. Hiermee komt het totaal aantal afgeronde projecten op 7 van de 17. Verder zijn 3 van de 17 de pNN-projecten gedeeltelijk uitgevoerd. Dit zijn Eemvallei-Zuid (fase I), Oostvaardersplassen (Ibisweg Noord) en één van de drie Gouden randen (Galjoottocht). Hiermee komt het aantal gedeeltelijk afgeronde projecten op 3.

Tabel 1 - Stand van zaken projecten programma Nieuwe Natuur op 30 juni 2021

Projecten / kralen	Realisatie-overeenkomst	In uitvoering	Uitgevoerd
Urkerveld (1*)	Ja	Afgerond	Ja
Nieuwe Natuur bij Schokland (3)	Ja	Ja	Nee
Oostkant Dronten (8)	Ja	Ja	Nee
Natuur op G38 (9)	Ja	Afgerond	Ja
Swifterpark (10)	Ja	Ja	Nee
Oostvaardersplassengebied (12)	Ja	Ja	Deels
Eemvallei-Zuid, Fase 1 (15)	Ja	Ja	Ja
Eemvallei-Zuid, Fase 2 (15)	Ja	In voorbereiding	Nee
◊ Voedselbossen (15a)	N.v.t.	Afgerond	Ja
◊ Speelwildernis (15b)	N.v.t.	Vorbereiding	Nee
◊ Luierpark (15d)	N.v.t.	Afgerond	Ja
◊ Natuurboerderij Vliervelden (19)	N.v.t.	Afgerond	Ja
Kop van het Horsterwold (16)	Ja	Afgerond	Ja
Noorderwold-Eemvallei (17)	Ja	Fase 1, voorbereiding	Nee
◊ Vierkante meter natuur (17a)	N.v.t.	Ja, pilot	Ja, pilot
◊ Pioniernatuur (18)	N.v.t.	Ja, pilot	Ja, pilot
Harderbos en Harderbroek verbonden (21)	Ja	Afgerond	Ja
Gouden randen langs Pampushout (22)	Ja	Ja	Deels

*(nr.) nummering projecten toewijzingsbesluit 17 december 2014

De projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei worden gefaseerd uitgevoerd. Voor de vervolgfases is daartoe nog besluitvorming door Gedeputeerde Staten nodig.

In bijlage 1 is meer specifiek aangegeven wat de stand van zaken is van de projecten en wat er nog nodig is om tot afronding te komen.

De instandhoudingsverplichtingen van de Nieuwe Natuur projecten is geregeld in de realisatieovereenkomsten. Daarbij zijn afspraken gemaakt over planologische borging (bestemming) en privaatrechtelijke borging (kwalitatieve verplichtingen). De bestemming is/wordt waar nodig gewijzigd om realisatie mogelijk te maken en instandhouding te borgen. Indien de huidige bestemming de realisatie van natuur mogelijk maakt, hoeft de bestemming niet gewijzigd te worden en biedt de privaatrechtelijke borging middels bepalingen over grondgebruik in de notariële akte voldoende zekerheid van instandhouding. In de notariële akte zijn ook consequenties benoemd indien instandhouding niet plaatsvindt zoals is afgesproken. Ingeval bestemmingsplanwijziging nu niet nodig is, zijn er wel afspraken opgenomen in de notariële akte over medewerking door de eigenaar bij toekomstige wijziging naar de natuurbestemming. Het overzicht van de juridische borging is opgenomen in bijlage 2.

1.2 Natuurcompensatie

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken van de compensatieopgave van het programma beschreven. Zoals in de inleiding is vermeld, wordt voor de achtergrond hiervan verwezen naar de voorgaande programmarapportage.

Tabel 2 - Herkomst natuurcompensatie in het programma

Opgave	Herkomst	Oppervlakte
Kiekendieffoeragegebied	Diverse bestemmingsplannen Almere	115,0 ha
Subtotaal	Kiekendieffoeragegebied	115,0 ha
NNN	Tracébesluit A6, zijnde 72 ha bos en 61 ha moeras	133,0 ha
NNN	Tracébesluit A6, zijnde 7,5 ha moeras	7,5 ha
Subtotaal	NNN	140,5 ha
Bos	Diverse bestemmingsplannen	75,0 ha
Bos	Aanleg Hanzelijn	35,0 ha
Subtotaal	Bos	110,0 ha
Totaal	Alle gebieden	365,5 ha

Tabel 3 - Invulling natuurcompensatie

Opgave pNN	Realisatie: Oppervlakte	Realisatie: Project	Realisatie: Indiener
Kiekendief: 115 ha	115 ha	Oostvaardersplassen	SBB
NNN: 104,5 ha	104,5 ha (68,5 ha moeras en 36 ha bos)	Noorderwold-Eemvallei	Stichting Het Flevolandschap
NNN: 36 ha	36 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	80 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	30 ha	Eemvallei-Zuid (eerste fase)	SBB

Staatsbosbeheer realiseert binnen het programma Nieuwe Natuur 115 ha kiekendieffoeragegebied. Deze opgave is belegd in de pNN-realisatieovereenkomst Oostvaardersplassengebied.

Stichting Het Flevo-landschap realiseert in de eerste fase van het project Noorderwold-Eemvallei 104,5 ha NNN, bestaande uit 68,5 ha moeras en 36 ha bos. Deze opgave komt voort uit de verbreding van de A6. Door Staatsbosbeheer is in de Kop van het Horsterwold 80 ha Boswetcompensatie gerealiseerd. Met het bevoegd gezag is afgesproken dat het is toegestaan om van die 80 ha 36 ha te begrenzen als NNN. Deze 36 ha hangt samen met de verbreding van de A6.

In de eerste fase van het project Eemvallei-Zuid is de resterende 30 ha Boswetcompensatie gerealiseerd.

Aanvullende opgave

Aanvullend op de voornoemde opgave binnen het programma Nieuwe Natuur, is in de realisatieovereenkomst Oostvaardersplassengebied een opgave voor Staatsbosbeheer opgenomen van 3,5 ha kiekendief-foerageergebied voor het project Verbindingsweg en halve aansluiting op de A6, ten behoeve van de ontsluiting van Lelystad Airport.

1.3 Communicatie

Oplevering van deel van het project Gouden randen. V.l.n.r.: Harold Hofstra, Ben Huisman, Jan Hoek (foto: Studio Wierd).

Als gevolg van de coronapandemie konden de bereikte mijlpalen van het programma Nieuwe Natuur in 2020 en 2021 beperkt gevierd worden. Het bleef bij kleinschalige fotomomenten 'in het veld' zoals bovenstaande foto in het kader van 'Gouden Randen langs Pampushout'. In 2022 hopen we weer grotere evenementen mogelijk te maken om opgeleverde projecten met alle betrokkenen te vieren.

2 Financieel

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken van het programma vanuit financieel oogpunt beschreven. Zoals in de inleiding is vermeld, wordt voor de financiële achtergronden verwezen naar de voorgaande programma-rapportage.

2.1 Actuele inzet middelen

Tabel 4 - Verloopoverzicht financiële omvang programma (bedragen x € 1 mln.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Beschikbare middelen	105,8	105,8	107,8	123,2	123,3	120,3	118,2	115,3
Toewijzingen	101,1	101,1	103,1	112,8	112,1	112,1	112,1	112,1
Buffer	4,7	4,7	4,7	10,4	11,2	8,2	6,1	3,2

Ten tijde van de toewijzing van de middelen zijn de diverse gronden van het programma op waarde geschat (getaxeerd). Met het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten in 2014 is bijna € 106 mln. aan kapitaal in het programma opgenomen, waarvan een deel in grondposities in eigendom van Staatsbosbeheer en Stichting Flevo-landschap. Hier tegenover stond een totaal aan toewijzingen van ruim € 101 mln. Het verschil daartussen bedroeg € 4,7 mln. oftewel circa 5% over het geheel aan toewijzingen. Dit bedrag vormt een buffer die kan worden gebruikt om risico's in het programma op te vangen. In 2015 is het besluit geactualiseerd op basis van administratieve verschuivingen van middelen tussen projectonderdelen.

De buffer is bedoeld om de wijzigingen in de beschikbare middelen en de toewijzing op te kunnen vangen. Ten opzichte van 2019 is de buffer afgenomen van € 8,2 mln. naar € 3,2 mln. door de inzet van de beschikbare middelen. In 2020 en 2021 vinden de transacties plaats voor de inzet van de toegewezen ruilgronden voor de projecten, waaronder Oostkant Dronten. Per saldo is door de inzet van die gronden de omvang van de beschikbare middelen in 2020 met € 2,1 mln. afgenomen en in de eerste helft van 2021 met € 0,25 mln. In 2020 was al besloten om de beschikbare middelen met € 2,65 mln. te verlagen voor de inzet van het programma Flevoland Natuurinclusief en dan in eerste instantie voor het actieplan Biodiversiteit. Die middelen zijn nu van de reserve Nieuwe Natuur overgegaan naar de reserve Natuurinclusief. De totale mutatie van de beschikbare middelen is daarmee € 2,9 mln. in de eerste helft van 2021.

Tabel 5 - Toewijzingen per project, status medio 2021 (bedragen x € 1.000)

Projecten (andere projecten hadden geen financiële toewijzing)	Toewijzing
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340
Eemvallei-Zuid (inclusief kralen)	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	36.699
Oostkant Dronten	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288
Urkerveld	2.936
Natuur op G38	3.737
Swifterpark	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460
Totaal	112.121

In betreffende periode hebben geen wijzigingen in de toewijzing van de projecten plaatsgevonden.

2.2 Actuele inzet middelen per project

Tabel 6 - Ingezette middelen per project, status medio 2021 (bedragen x € 1.000)

Projecten	Beschikbaar gesteld	Nader te besluiten	Totaal
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.639	261	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848	0	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382	0	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340	0	15.340
Eemvallei-Zuid SBB (inclusief kralen)	7.374	8.411	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	25.460	11.239	36.699
Oostkant Dronten	6.568	0	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288	0	10.288
Urkerveld	2.936	0	2.936
Natuur op G38	3.737	0	3.737
Swifterpark	2.084	0	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94	0	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460	0	2.460
Totaal	92.209	19.912	112.121
	(82%)	(18%)	(100%)

Er hebben in de betreffende periode geen wijzigingen plaatsgevonden in de beschikbaar gestelde bedragen. In 2019 is er een bijdrage betaald aan het project 'Swifterpark' van € 1,9 mln. Dat bedrag was al beschikbaar gesteld, namelijk als onderdeel van de € 2,084 mln. die is opgenomen in tabel 6.

De bijdragen aan de projecten worden betaald uit het vermogen van het programma. In de realisatieovereenkomsten zijn afspraken opgenomen hoe het vermogen ingezet wordt om de projecten te realiseren. Het programmavermogen bestaat uit (ruil)grond en liquide middelen. Een groot deel van de (ruil)gronden maakten onderdeel uit van het voormalig project Oostvaarderswold. Hiervan is een deel gelegen in projecten van het programma (Oostvaardersplassengebied, Noorderwold-Eemvallei en Kop van het Horsterwold). Deze gronden maken onderdeel uit van de realisatieovereenkomsten en worden/zijn ingericht (Oostvaardersplassengebied, Noorderwold fase 1 en Kop van het Horsterwold) ofwel worden ze ingezet om de resterende opgave te realiseren (Eemvallei-Zuid fase 2, Noorderwold-Eemvallei fase 2). De gronden die buiten de projecten liggen

worden ingezet om de opgaven binnen de projecten te kunnen realiseren. Deze gronden worden geruild voor gronden binnen de projecten of verkocht om liquide middelen te verkrijgen voor inrichting en/of beheer.

De afgelopen periode zijn de provinciale grondeigendommen ingezet voor de projecten. De grootste stappen zijn gezet door ruiling met het Rijksvastgoedbedrijf. Het resterende deel is openbaar verkocht. Stichting Het Flevo-landschap en Staatsbosbeheer hebben nog grond in eigendom. Deze grond maakt onderdeel uit van de realisatieovereenkomst Noorderwold-Eemvallei respectievelijk Eemvallei-Zuid. Deze gronden kunnen gebruikt worden als ruilgrond of kunnen worden verkocht om daarmee geld te genereren voor aankoop, inrichting en/of beheer.

Bijlage 1

Status van de projecten per 30 juni 2021

Lopende projecten

2 Nieuwe Natuur bij Schokland

Initiatiefnemer: Gemeente Noordoostpolder en Het Flevo-landschap (Stichting Flevo-landschap)

Projectbeschrijving

Het zuidelijke rivierduingebied van het Werelderfgoed Schokland is aangewezen als gebied waar de archeologische waarden behouden dienen te worden. Door de inklinking van het veen- en kleipakket, het landbouwkundige gebruik en doordat, onder invloed van zuurstof, het organische materiaal oxideert, worden deze archeologische waarden bedreigd. In 2014 is door gemeente Noordoostpolder en Stichting Het Flevo-landschap een projectvoorstel bij het programma Nieuwe Natuur van provincie Flevoland ingediend om aan de zuidkant van het voormalig eiland Schokland (beleefbare) natuur in te richten waarmee tegelijk de archeologische waarden behouden blijven. Met de beschikbare publieke middelen (waaronder die uit programma Nieuwe Natuur) kan er een omvangrijk toegankelijk natuurgebied ontstaan (ca. 200 ha) en kan de grondwaterstand zodanig worden verhoogd dat de archeologische resten bewaard en beschermd blijven. Door vernatting van de bodem kunnen de archeologische waarden worden beschermd. Door ontwikkeling van natte natuur wordt het knelpunt tussen archeologie en landbouw weggenomen en worden kansen benut voor natuur, economie en recreatie.

Stand van zaken tot juli 2021

- De verwerving van de percelen in het kerngebied, dat in eigendom is van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), heeft in de zomer van 2020 plaatsgevonden.
- Flevo-landschap voert gesprekken over de verwerving van de percelen aan de flanken die in particuliere handen zijn.
- Grondwateronderzoek door waterschap Zuiderzeeland is randvoorwaardelijk voor verdere uitwerking en uitvoering. Het overgrote deel van de betrokken partijen is bereid om mee te werken aan benodigd grondwaterpeilonderzoek.
- Omdat uit onderzoek blijkt dat de aanvoer van grondwater van onderaf niet voldoende is om de archeologische waarden te beschermen is voorjaar 2021 een proefproject gestart met infiltratie van water van bovenaf. Dit onderzoek loopt 2 jaar.
- Flevo-landschap geeft aan dat er bij de meeste deelnemers nog voldoende draagvlak is.
- Met name als gevolg van de grondprijsontwikkeling die veel sterker is dan geprognostiseerd lijken de kosten van het project hoger uit te vallen dan begroot. Door de initiatiefnemers wordt bekeken - overeenkomstig de afspraken uit de realisatieovereenkomst - aan welke knoppen gedraaid kan worden om een tekort op te vangen.
- De bestemmingsplanwijziging wordt door de gemeente gestart zodra de betreffende gronden zijn verworven.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Deels
Grond beschikbaar	Deels
Start inrichting	Nee, m.u.v. proeflocatie
Start beheer	Nee

8 Oostkant Dronten

Initiatiefnemer: Gemeente Dronten

Projectbeschrijving

Gemeente Dronten is initiatiefnemer voor het project Oostkant Dronten, waarbij Staatsbosbeheer samenwerkingspartner is. Het project is een bottom-up gebiedsontwikkeling aan de oostkant van Dronten waarbij Nieuwe Natuur wordt ontwikkeld, mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen worden vergroot en agrarische structuurverbetering plaatsvindt. Vanuit het programma Nieuwe Natuur is een agrarisch bedrijf (Tarpanweg 6 in Swifterbant) beschikbaar gesteld om de grondmobiliteit op gang te brengen. In samenwerking met Staatsbosbeheer heeft de gemeente een integrale projectuitwerking opgesteld waarbij in twee deelgebieden in totaal circa 70 ha nieuwe natuur wordt gerealiseerd. Het gaat hierbij om het deelgebied Spijkweg (8a) en deelgebied Stobbenweg (8b).

Stand van zaken tot juli 2021

- Alle benodigde gronden zijn beschikbaar voor het project, de gronden die nog niet geleverd zijn aan de eindbeheerders zijn kadastraal eigendom van de provincie. Verwacht wordt dat de gronden in november worden geleverd.
- Het bestemmingsplan is vastgesteld maar nog niet onherroepelijk.
- De uitvoeringsovereenkomsten met particuliere eindbeheerders zijn overeengekomen.
- De uitvoering op de percelen van de particuliere deelnemers is binnen de agrarische bestemming gestart.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Deels uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Deels
Start beheer	Deels

10 Swifterpark

Initiatiefnemer: Familie Van Dalen

Projectbeschrijving

Het project behelst de omvorming van een voormalig gronddepot naar een toegankelijk en divers natuurgebied van bijna 23 ha met een grote variatie aan plantensoorten. Het park wordt toegankelijk voor recreanten. Een beheerschuur gaat dienst doen als stalling voor het vee dat het park gaat begrazen en wordt eveneens gebruikt als educatieruimte.

Stand van zaken tot juli 2021

- De gemeente Dronten heeft aangegeven dat de uitvoering van het project binnen het vigerend bestemmingsplan kan plaatsvinden.
- De initiatiefnemer en provincie hebben nadere afspraken (overdracht gelden, hoe om te gaan met de gronden en het in stand houden van de natuur) vastgelegd in een kwalitatieve verplichting.
- Initiatiefnemer is in 2019 gestart met de inrichting van het gebied en verwacht dat de laatste werkzaamheden eind 2021 kunnen worden afgerond.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Ja
Start beheer	Nee

12 Oostvaardersplassengebied

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer

Projectbeschrijving

Met dit project ontwikkelt Staatsbosbeheer de randen van het natuurgebied Oostvaardersplassen en maakt het beleefbaar voor recreanten. Om de randen langs het natuurgebied open te stellen, maakt Staatsbosbeheer 'vensters', waardoor recreanten de mogelijkheid krijgen om van buitenaf de natuur te bewonderen, terwijl tegelijkertijd de natuur in het gebied beschermd blijft. In dit project is sprake van drie deelgebieden, namelijk Trekweg, Ibisweg Noord en Hollandse Hout. In een later stadium is daar de locatie Zanddepot aan toegevoegd. Het project bevindt zich in Nationaal Park Nieuw Land en is grotendeels de invulling van het etalagegebied A6 zoals benoemd in de Ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land.

Stand van zaken tot juli 2021

- Er is door de initiatiefnemer een aantal aanpassingen in het ontwerp doorgevoerd die voortkomen uit voortschrijdend inzicht of onderzoeksresultaten. Aanpassingen zijn onderdeel van de nadere uitwerking van de planuitwerking en voorbereiding van de uitvoering. De aanpassingen passen binnen de gemaakte afspraken en het financiële kader.
- Staatsbosbeheer zal voor de inzet van het restbudget uit de realisatieovereenkomst een plan ter beoordeling door GS aanleveren.
- Er is breed draagvlak bij de betrokken partijen voor de ontwikkelingen in het etalagegebied omdat deze bijdragen aan het beleefbaar maken van het Nationaal Park Nieuw Land. Tevens wordt de kiekendiefcompensatieopgave gerealiseerd.
- In overleg met de gemeente Lelystad wordt de aanpassing van de bestemming naar natuur in gang gezet.
- Het projectonderdeel Ibisweg Noord is gerealiseerd en vormt een ecologische stapsteen tussen het Oostvaardersplassengebied en Noorderwold-Eemvallei.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Ja
Start beheer	Deels (Ibisweg Noord)

15 Eemvallei-Zuid

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer en 'de kralen' Voedselbossen (15a), Speelwildernis (15b), en Natuurboerderij Vliervelden (19)

Projectbeschrijving

Initiatiefnemers ontwikkelen Eemvallei-Zuid integraal als één publiek toegankelijk natuurgebied dat de komende decennia kan uitgroeien tot een ecologisch en cultuurhistorisch icoon in het landschap van Oosterwold. Het te realiseren natuurgebied is gebaseerd op de voormalige rivierloop van de Eem, met een unieke combinatie van een voedselbos, speel- en recreatiemogelijkheden, ruigtevelden, kruidenrijke graslanden en veel vitale natuur met een hoge biodiversiteit. Dit krijgt invulling via het koepelproject van Staatsbosbeheer en via de drie kralen.

Stand van zaken tot juli 2021

- De inrichting van fase 1, 50,5 ha groot, is gerealiseerd.
- In fase 1 is de 30 ha boscompensatieverplichting vanuit diverse bestemmingsplannen van de gemeente Almere en vanuit de aanleg van de Hanzelijn in Lelystad meegenomen en daarmee gecompenseerd.
- De kralen 'Natuurboerderij Vliervelden' en 'Voedselbossen' zijn gerealiseerd.
- Voor de kraal 'speelwildernis Buytenwold', is het casco ingericht. In 2021 is een Leader-subsidie toegekend waarmee een groot deel van de kraal kan worden gerealiseerd.
- Voor fase 2 wordt in samenwerking met de bij Oosterwold betrokken partijen verkend waar de aanvullende Nieuwe Natuur-opgave kan worden gerealiseerd binnen de kaders van het programma Nieuwe Natuur.
- Voor de PNN-projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei wordt door de beide initiatiefnemers overleg gevoerd met de partijen in het Bestuurlijk Overleg Oosterwold over het kunnen landen van de projecten. De knelpunten hiervoor zijn in beeld gebracht en er wordt gezocht naar mogelijkheden om deze op te lossen. Het is niet zeker dat alle knelpunten daadwerkelijk opgelost kunnen worden.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Fase 1: ja, vervolgfases: nee
Grond beschikbaar	Fase 1: ja, vervolgfases: nee
Start inrichting	Fase 1: ja, vervolgfases: nee
Start beheer	Fase 1: ja, vervolgfases: nee

17 Noorderwold-Eemvallei

Initiatiefnemer: Het Flevo-landschap in samenwerking met ANV Akkerwaard (Pioniernatuur, project 18) en Mw. Dubois (Vierkante meter natuur, project 17a). Stichting Het Flevo landschap werkt hierbij samen met ERF bv in het kader van de verweving van de Nieuwe Natuur met landbouwfuncties.

Projectbeschrijving

Het project Noorderwold-Eemvallei is gezamenlijk ingediend door stichting Het Flevo landschap en ERF B.V. met voorstellen om in het gebied een gevarieerd landschap te ontwikkelen waar diverse functies voor natuur, (biologische) landbouw, recreatie en wonen worden verweven.

Er zijn middelen gereserveerd voor het ontwikkelen van in totaal 206 hectare Nieuwe Natuur. Daarbinnen moet ruimte worden gemaakt voor 104,5 hectare compensatienatuur (NNN), bestaande uit 36,0 hectare bos en 68,5 hectare moeras ten behoeve van de verbreding van de A6 bij Almere.

Daarnaast krijgen de twee projectinitiatieven Vierkante meter natuur (door initiatiefneemster omgedoopt in 'Mijn stukje natuur') en Pioniernatuur een plek binnen het plangebied van Noorderwold-Eemvallei.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Stand van zaken tot juli 2021

- In 2018 en 2019 zijn de grondeigendommen voor de eerste fase beschikbaar gekomen voor het project. Bij de verdere uitwerking is gebleken dat er in de eerste fase meer natuur kan worden gerealiseerd dan eerder aangenomen (166 ha i.p.v. 137 ha). De opgave voor natuur in fase 2 is daardoor bijgesteld naar 40 ha (i.p.v. 69,4 ha).
- In 2019 is bij nader archeologisch onderzoek geconstateerd dat het ontwerp enigszins moet worden aangepast om de nieuwe natuur optimaal te kunnen laten functioneren. Het aangepaste ontwerp zal landen in een bestemmingsplanprocedure die vervolgens kan worden vervolgd..
- Onderzoek naar de risico's voor opbarsting bij de voorgenomen verlegging van de Wulptocht leidt ertoe dat hiervoor alternatieve scenario's zijn verkend.
- De inrichting is gestart op delen van het gebied waar dat mogelijk is. Daarmee is de compensatie-opgave zoals die in het project is opgenomen in uitvoering.
- Gestreefd wordt om 'de kraal' Pioniernatuur op termijn te laten landen in het projectgebied Noorderwold-Eemvallei. Tot die tijd heeft Pioniernatuur een plek op twee pilotlocaties, de Vogelakker en de Gruttoakker.
- De kraal 'Mijn stukje natuur/ Vierkante meter natuur' werkt vooralsnog haar plannen uit op 2 pilot-locaties in bestaande natuurgebieden van Stichting Het Flevo-landschap.
- Op basis van verschillende grond(verwervings)scenario's is een verkenning gestart naar de mogelijkheden van natuurrealisatie in fase 2. Het voorkeurscenario is daarbij de realisatie van fase 2 in directe aansluiting op het plangebied van fase 1 ter plaatse van de Eemvallei. Terugvaloptie is de realisatie van natuur op bestaande gronden van Flevo-landschap binnen het zoekgebied Noorderwold.
- Voor de PNN-projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei wordt door de beide initiatiefnemers overleg gevoerd met de partijen in het Bestuurlijk Overleg Oosterwold over het kunnen landen van de projecten. De knelpunten hiervoor zijn in beeld gebracht en er wordt gezocht naar mogelijkheden om deze op te lossen. Het is niet zeker dat alle knelpunten daadwerkelijk opgelost kunnen worden.

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Ja
Grond beschikbaar	Fase 1: ja, fase 2: afhankelijk van locatiekeuze
Start inrichting	Fase 1: ja
Start beheer	Nee

22 Gouden randen langs Pampushout

Projectbeschrijving

Kern van het project is het ontwikkelen van een natte verbinding tussen het Kromslootpark en de Lepelaarplassen en langs Pampushout-Zuid. Het project brengt twee ontwikkelingen samen: de eco-zone Kromslootpark-Lepelaarplassen en de ontwikkeling van het relatief jonge bosgebied de Pampushout.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: In uitvoering

Stand van zaken tot juli 2021

- De gronden zijn verworven. De inrichting wordt per rand vormgegeven. Het gaat om maximaal drie 'Gouden randen'. Binnen het programma is financiële ruimte voor een basisinrichting en beheer. Voor de kwaliteit-simpuls wordt uitgegaan van cofinanciering. Voor de eerste rand Galjoottocht is de cofinanciering rond (gemeente Almere – wateropgave).
- De eerste 'Gouden rand' van de Pampushout in Almere is ingericht, een stuk nieuwe natuur van vijf hectare. Poldertocht de Hoge Wetering, aan de noordkant van dit bos, kreeg hiervoor afgelopen jaar een natuurimpuls. De tocht werd flink breder, en kreeg een flauw oplopende oever en eilandjes.
- De komende jaren zullen er nog twee stukken 'Gouden rand' bij de Pampushout worden gerealiseerd. Er wordt verkend op welke wijze er koppelingen gelegd kunnen worden met andere opgaven in het gebied zoals voor water en woningbouw. In combinatie daarmee wordt verkend hoe cofinanciering kan plaatsvinden. Afhankelijk van de financieringsmogelijkheden kunnen deze randen in een basiskwaliteit of een meer optimale variant worden uitgevoerd.

Mijlpalen

Mijlpaal	Bereikt
Planvoorbereiding	Deels
Grond beschikbaar	Ja
Start inrichting	Ja, 1e Gouden rand afgerond
Start beheer	Nee

Uitgevoerde projecten

1 Urkerveld

Initiatiefnemer

Gemeente Urk en stichting Het Flevo-landschap

Projectbeschrijving

In 2014 heeft de gemeente Urk samen met stichting het Flevo-landschap het Nieuwe Natuur-projectvoorstel Urkerveld ingediend. Het plangebied ligt op een snijpunt van bos, agrarisch gebied en IJsselmeergebied. Het doel van het project is het ontwikkelen van een toegankelijk en beleefbaar natuurgebied dat als overgangszone functioneert tussen het Urkerbos, de IJsselmeerdijk en het open agrarisch gebied. Na uitvoering van de werkzaamheden is een goede overgang en afronding van het Urkerbos, een betere diversiteit en mogelijkheden voor flora en fauna en het beleven van deze natuur ontstaan. Het door de gemeente Urk nieuw aangelegde fietspad is aan de oostzijde aangesloten op het fietspad bij de Vormtweg en aan de westkant op de Westermeerdijk middels een dijkovergang. Hierdoor is een recreatieve ontsluiting ontstaan. De totale oppervlakte van het plangebied voor Nieuwe Natuur Urkerveld bedraagt 28,7 ha.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Afgerond

9 Natuur op G38

Initiatiefnemer

Familie Barkema

Projectbeschrijving

Het melkveebedrijf van de indiener is omgevormd tot een natuurboerderij met extensief landbouwkundig medegebruik in een natuurgebied voor akker- en weidevogels. Blaarkoppen, een oud runderras, begrazen het natuurgebied. Met de opbrengsten van de kaas die van de melk van de blaarkoppen wordt gemaakt, wordt het beheer van het gebied langdurig gefinancierd. Zo kan de nieuwe natuur op lange termijn zonder inmenging van overheden zelfstandig worden beheerd.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

15D Luierpark

Projectbeschrijving

Door de indiener van het projectvoorstel is stichting Het Luierpark opgericht. De stichting biedt de mogelijkheid om een boom met certificaat cadeau te geven voor een pas geboren of overleden kindje. Deze bomen vormen samen Het Luierpark. In dit park kan de boom door het gezin op een later tijdstip worden voorzien van een naambordje met geboortedatum (en eventueel overlijdensdatum) van het betreffende kindje, zodat het een eigen herinneringsboom heeft.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

16 Kop van het Horsterwold

Projectbeschrijving

Met dit project heeft Staatsbosbeheer het bestaande natuurgebied Horsterwold verder uitgebreid en versterkt door aanleg van een half open boslandschap. Het gebied is voor recreanten toegankelijk en in combinatie met de verderop gelegen Stille Vallei zorgt het voor de instandhouding van belangrijke ecologische waarden.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

21 Harderbroek en Harderbos verbonden

Initiatiefnemer: Natuurmonumenten

Projectbeschrijving

Met dit project verbindt Vereniging Natuurmonumenten twee natuurgebieden, Harderbos en Harderbroek, met elkaar. Doordat de grond al in bezit was van, en na oplevering zou worden beheerd door de projectindieners, is in dit project alleen een bijdrage aan de inrichting van de 15 hectare nieuwe natuur toegewezen en is waar nodig ondersteuning vanuit de provincie geleverd om het project naar realisatie te brengen.

Projectstatus

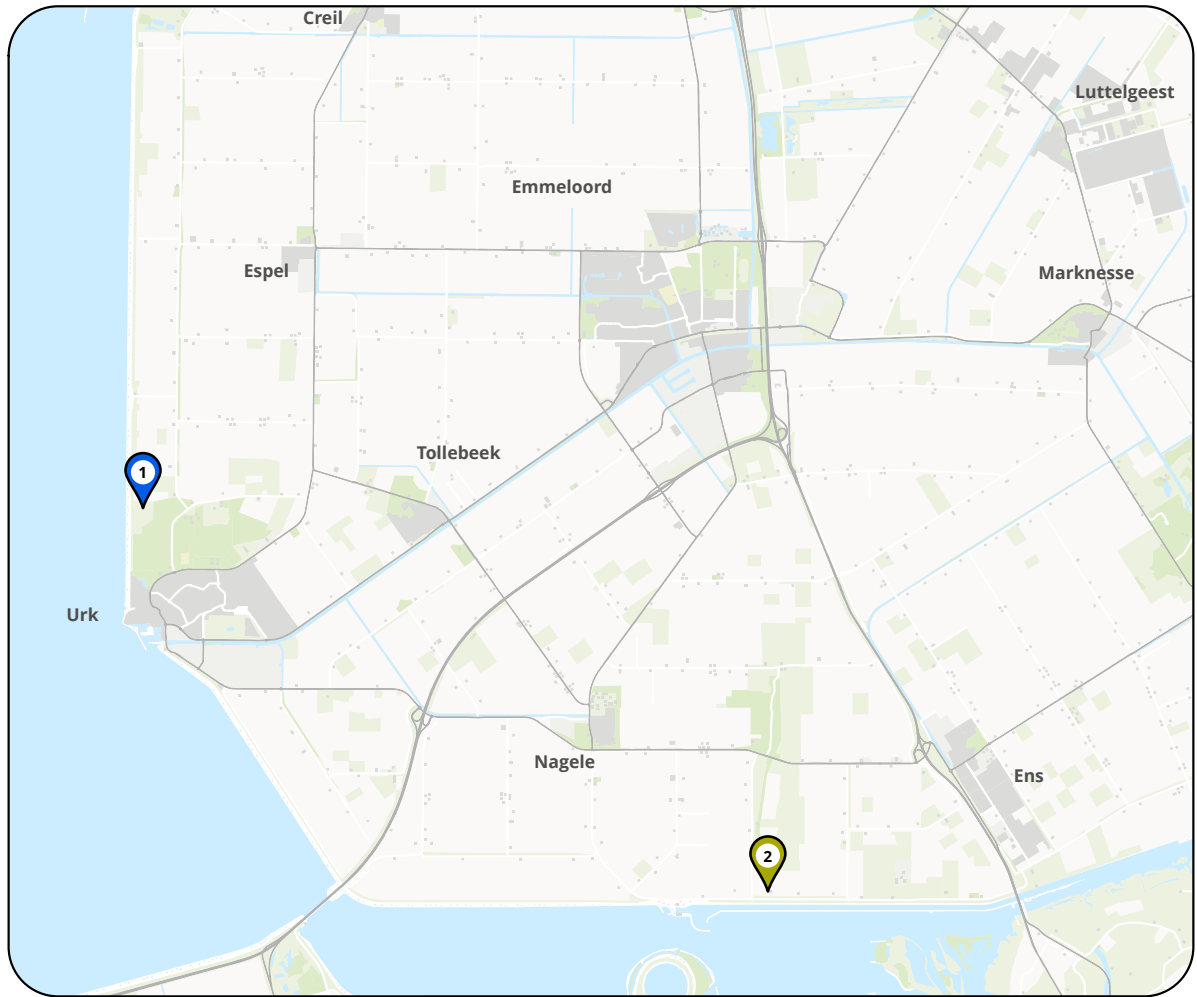
Realisatieovereenkomst: Ja

Status: Uitgevoerd en financieel afgesloten

Uitgevoerde Kralen

- 15a Voedselbossen (onderdeel Eemvallei-Zuid)
- 19 Natuur Boerderij Vliervelden (onderdeel Eemvallei-Zuid)

Projecten Noordoostpolder

Projectnummer

- 1
- 2

Naam

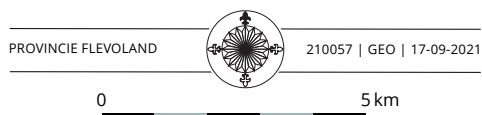
- Urkerveld
- Nieuwe Natuur bij Schokland

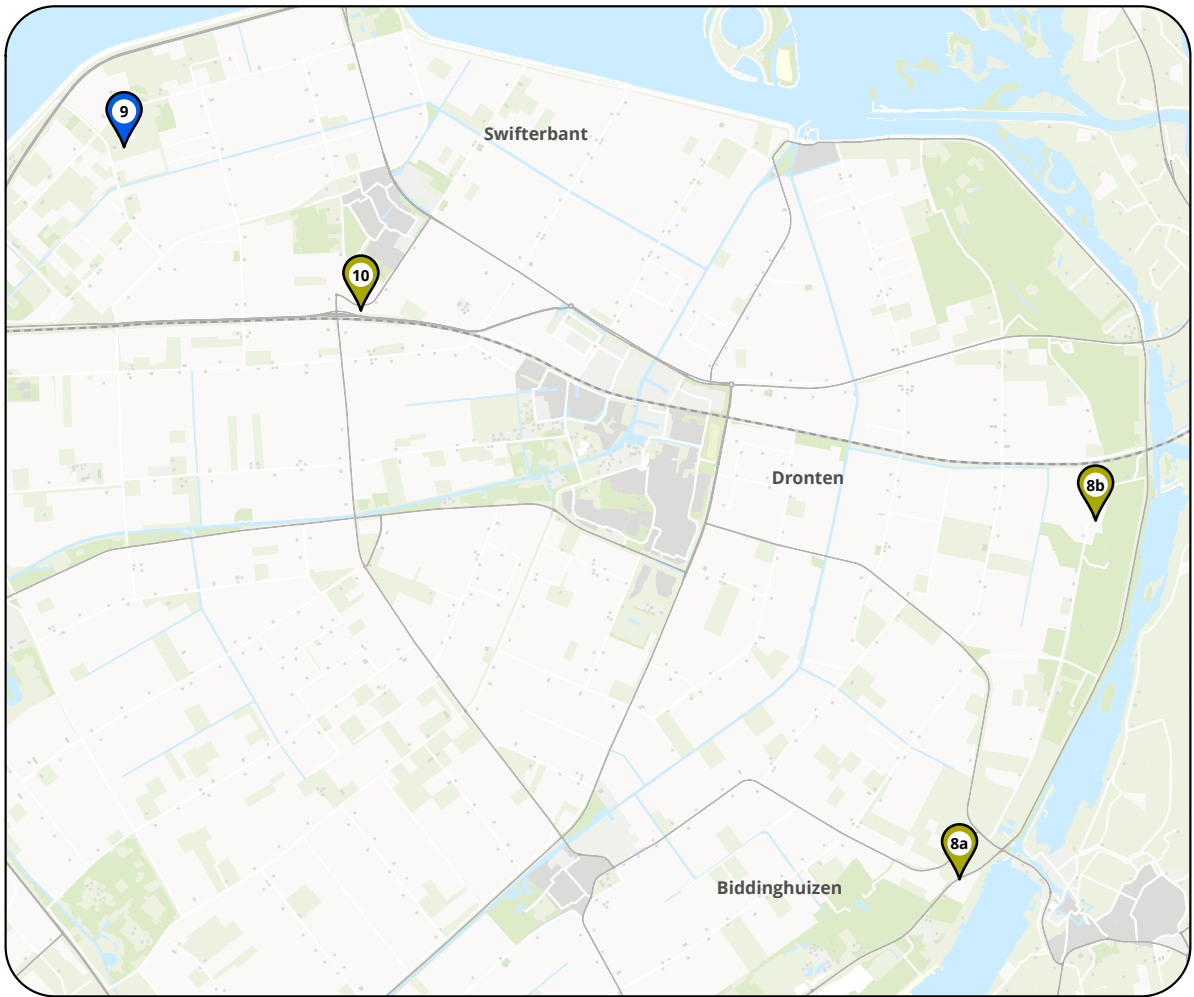
In Uitvoering

Gerealiseerd

Projecten Oostelijk Flevoland

Projectnummer

8a
8b
9
10

Naam

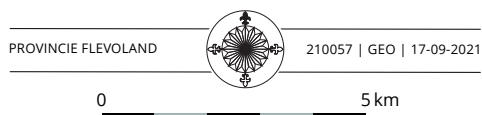
Oostkant Dronen, Spijkweg
Oostkant Dronen, Stobbenweg
Natuur op G38
Swifterpark

In Uitvoering

Gerealiseerd

Projecten Zuidelijk Flevoland

Projectnummer

Naam

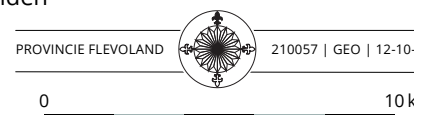

In Uitvoering

Gerealiseerd

12	Oostvaardersplassengebied
15-1	Eemvallei-Zuid eerste fase
15-2	Eemvallei-Zuid vervolgfases
15A	Voedselbossen
15B	Speelwildernis
15D	Luierpark
16	De Kop van het Horsterwold
17	Noorderwold-Eemvallei
17A	Mijn stukje natuur
18	Pioniernatuur Flevoland
19	Natuurboerderij Vliervelden
21	Harderbos en Harderbroek verbonden
22A	Gouden randen (Galjoottocht)
22B	Gouden randen (overig)

Bijlage 2

Juridische borging pNN-projecten per 30 juni 2021

Locatie	1. Realisatie-overeenkomst	2. Gewijzigde bestemming	3. Privaatrechtelijke borging instandhouding
Urkerveld	ja	ja	ja
Schokland	ja	in voorbereiding	ja, voorzover de grondverwerving heeft plaatsgevonden
G38	ja	ja	ja
Swifterpark	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Oostkant Dronten	ja	vastgesteld	ja
Oostvaardersplassengebied	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Noorderwold, inclusief m2-natuur en pioniernatuur	ja, nog wel 2e fasebesluit nodig	in voorbereiding	ja, voorzover de grondverwerving heeft plaatsgevonden
Gouden Randen	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Eemvallei-Zuid, inclusief Voedselbossen, Speelwildernis en Vliervelden	ja, nog wel 2e fasebesluit nodig	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja, voorzover de grondverwerving heeft plaatsgevonden
Kop van het Horsterwold, inclusief Kroonbos	ja	realisatie past binnen huidig bestemmingsplan	ja
Harderbroek-Harderbos	ja	Bestaande natuur	Bestaande natuur

In bovenstaande tabel is de stand van de voortgang van de projecten aangegeven.

1. Bij alle projecten is sprake van een realisatieovereenkomst (donkergroen), waarbij voor de projecten Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid sprake is van een gefaseerde uitvoering en toekenning van middelen (grijs).
2. De bestemming is voor een aantal projecten gewijzigd (donkergroen). Voor een aantal projecten is bestemmingswijziging niet nodig om de inrichting te kunnen uitvoeren en voor een aantal projecten is de bestemmingswijziging in voorbereiding (grijs). Voor alle verworven gronden heeft notariële vastlegging plaatsgevonden van de afspraken in de realisatieovereenkomst waaronder de instandhouding van de nieuwe natuur. Voor de projecten waarvoor bestemmingswijziging nu niet nodig is om te kunnen inrichten, is daarmee geborgd dat de natuur conform de besluitvorming in het toewijzingsbesluit PS (2014) wordt gerealiseerd en in stand blijft. De bestemmingswijziging kan later plaatsvinden. De medewerking van de grondeigenaar is ook opgenomen in de notariële documenten.
3. Voor een aantal projecten zijn aanvullende privaatrechtelijke afspraken gemaakt.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Afdeling Gebiedsprogramma's en Europa

Provincie Flevoland

Visarenddreef 1

Postbus 55

8200 AB Lelystad

Contact:

T 0320 - 265 702

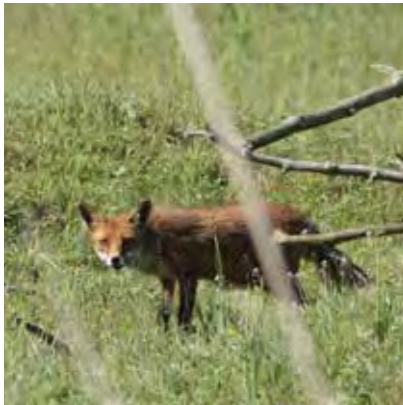
E info@flevoland.nl

W www.flevoland.nl

November 2021

VERANTWOORDING PROGRAMMA NIEUWE NATUUR

Flevolandse invulling van Natuur op aanvraag, oktober 2018

HONDERDEN
HECTARE

NIEUWE
BELEEFBARE

TOEGANKELIJKE
NATUUR

IN FLEVOLAND

FLEVOLAND
INNOVATIEF
EN
ONDERNEMEND

VERANTWOORDING

Deze programmaverantwoording zet de voortgang van het programma Nieuwe Natuur tot en met eind juli 2018 uiteen.

Het programma Nieuwe Natuur is op verzoek van Provinciale Staten van Flevoland geëvalueerd door twee wetenschappelijke partijen. Pro Facto (onderdeel van de houdstermaatschappij van de Rijksuniversiteit Groningen) heeft de sturingsfilosofie van het programma onder de loep genomen. Het ging daarbij om de taken, rollen, rolvastheid en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen, de onderlinge samenwerking, maar ook om het identificeren van knelpunten, valkuilen en dilemma's bij de gehanteerde bottom-up aanpak en het effect van al deze factoren op de doorlooptijd van het programma.

Wageningen Environmental Research heeft de inhoud van het programma geëvalueerd. Het ging daarbij vooral om de behaalde resultaten en effecten op natuur, maatschappelijke betrokkenheid en economische ontwikkeling.

De resultaten van beide evaluaties zijn gebundeld in één evaluatiedocument. Dit verantwoordingsdocument laat de bevindingen uit het evaluatiedocument grotendeels buiten beschouwing.

INHOUDSOPGAVE

Verantwoording	2
Voorwoord	4
Inleiding	6
1. Resultaten	7
1.1 De projecten	7
1.2 Financieel	9
1.2.1 De geactualiseerde projecttoewijzingen	12
1.2.2 Actuele inzet middelen per project	13
1.2.3 Ingeschatte programmarisico's	14
2. Natuurcompensatie en provinciaal omgevingsbeleid	15
2.1 Invulling van de natuurcompensatieopgaven	15
2.2 Aanpassing provinciaal omgevingsbeleid	16
3. Het proces	18
3.1 Naar een open planproces	18
3.2 Natuur op uitnodiging: ideeën en beoordeling	19
3.3 Het uitwerken van de projecten	20
3.3.1 Aanpak planuitwerking	20
3.3.2 Intentie- en realisatieovereenkomsten	21
3.3.3 Andere rollen en grond	21
3.3.4 Draagvlak, samenwerking en integrale planuitwerking	22
3.4 Juridische zaken	23
3.5 Communicatie	24
3.5.1 Profilering van het programma Nieuwe Natuur	25
Ter afsluiting	26
Bijlage 1 - Meetlat programma nieuwe natuur	27
Bijlage 2 - Status van de projecten per 31 juli 2018	28
Bijlage 3 - Toelichting communicatie in meer detail	48
Colofon	51

VOORWOORD

'Kijk diep in de natuur, en dan zul je alles beter begrijpen'. Dat is een quote van Albert Einstein, zo heb ik ooit begrepen. Het lijkt mij passend om hiermee de inhoud van het voorwoord in dit document ter verantwoording van het programma Nieuwe Natuur te omvatten.

'Kijk diep in de natuur, en dan zul je alles beter begrijpen'.

Wie de natuur van Flevoland wil begrijpen, begint bij de grond: van zeebodem tot landbouw-, bos- en bouwgrond en vervolgens tot infrastructuur- én natuurgrond. En wie de natuur van Flevoland wil begrijpen, moet weten wat pionieren is. Nergens in de wereld is het voorbeeld van de visionaire ingenieurs en noeste handarbeiders die de sloten afgroeven, geëvenaard. Nergens in de wereld waren er landbouwers die een gebied tot 'graanschuur van een continent (Europa)' maakten. Van die eerste bewoners tot de diverse mix van bewoners die nu hun thuis in Flevoland vinden, onze provincie leeft, ontwikkelt, adapteert; óók dat is de natuur van Flevoland.

Dat geldt tevens voor de overheid. Het Flevolands bestuur heeft zich in ongeveer vijftig jaar ontwikkeld van een strikt regelende Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders tot een faciliterende overheid. Toen de landelijke overheid de geplande ecologische verbinding tussen de Oostvaardersplassen naar het Duitse Reichswald blokkeerde, ontstond een enorme uitdaging. Die hebben we beantwoord met het unieke programma Nieuwe Natuur. Als eerste provincie in Nederland gaven we daarmee vorm aan de decentralisatie van het landelijke Nederlandse natuurbeleid. We realiseren bijna duizend hectare natuur. Zowel ter afronding van het Natuur Netwerk Nederland (voormalige Ecologische Hoofdstructuur) als ter compensatie van ontwikkeling van 'rood', zoals de uitbreiding van Almere en de verbreding van de snelweg A6.

Flevoland pionierde met dit programma opnieuw. Nog nooit hebben we zo snel een planfase kunnen uitrollen voor zoveel hectare. En nog nooit hebben we als provinciale overheid zoveel 'losgelaten', wat mogelijk werd dankzij de pionierende genen van de Flevolandse inwoners en organisaties. Zij werden aangespoord om met initiatieven te komen

voor nieuwe beleefbare natuur. En zij reageerden volop. Vervolgens werden zij als initiatiefnemers ook gevraagd om de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van hun natuurideeën te dragen. Dat deden zij. De rollen, taken en verantwoordelijkheden van provincie, terreinbeherende organisaties en initiatiefrijke burgers werden aldus opnieuw verkend en ontworpen. Voor de provincie - als geheel, in alle lagen - was het een exercitie in vertrouwen schenken, in beheer geven of in beheer nemen. Meestal ging het goed, soms wat minder; de nieuwe aanpak ging gepaard met zoeken, communiceren en wennen. Maar het resultaat is er: afgesloten realisatieovereenkomsten. Daarmee heeft de provincie nog slechts een monitorende rol (contracten en uitvoering).

Ik ben trots op de energie die we met deze maatschappelijke participatie wisten aan te boren en op de ontginning van een nieuw proces waardoor we aanvankelijke schijnbare onmogelijkheden in kansen wisten te vertalen. Maar ik ben vooral trots op het resultaat: de ontwikkeling van bijna duizend hectare nieuwe, toegankelijke en beleefbare natuur!

'Kijk diep in de natuur, en dan zul je alles beter begrijpen'. In elke hectare Flevolandse grond ligt historie: eeuwenoud, decennia-oud en pril... De nieuwe Flevolandse natuur gaat tot verdere volwassenheid groeien en daarmee naar een steeds sterkere eigen identiteit. Dat doet zij samen met alle Flevolandse en niet-Flevolandse die ervan gaan genieten. Ik ben er dan ook van overtuigd dat dit programma Nieuwe Natuur niet alleen ecologisch, maar ook maatschappelijk waardevol is; kijk diep in de Flevolandse natuur, en dan zul je Flevoland beter begrijpen...

Jan-Nico Appelman
Gedeputeerde provincie Flevoland

“ Kijk diep in de natuur,
en dan zul je alles beter
begrijpen.”

INLEIDING

Op verzoek van het Rijk heeft provincie Flevoland, samen met andere overheden, jaren gewerkt aan de planvorming van de robuuste ecologische verbinding tussen de Oostvaardersplassen via de Veluwe en het Duitse Reichswald. Toen het Rijk een andere koers ging varen en de toegezegde financiële middelen van het Rijk uitbleven, is een uitdagende situatie ontstaan.

Onder meer vanwege de verworven grondposities (die alleen ingezet konden worden voor natuurontwikkeling), de onzekerheid voor en emoties bij de betrokken agrariërs in het gebied en de opgedragen natuurcompensatieverplichtingen vanwege ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en infrastructuur (onder meer verbreding A6), hebben Provinciale Staten via een motie verzocht om een open planproces te starten, met als doel te komen tot een definitief voorstel hoe om te gaan met de ontstane situatie.

Tegelijkertijd werd het landelijk natuurbeleid in die tijd gedecentraliseerd.¹ Eén en één is twee. Provinciale Staten kozen ervoor om de natuurcompensatieopgave en het gedecentraliseerde natuurbeleid, in de stijl van Flevoland, experimenteel en vernieuwend vorm te geven. Het resulteerde in een bottom-up programma: het programma Nieuwe Natuur (pNN). Het beoogt natuurontwikkeling in Flevoland vorm te geven in samenwerking met ondernemers, bewoners, terreinbeherende organisaties en gemeenten. Uitgangspunt hierbij is dat de initiatiefnemers zelf verantwoordelijk zijn voor de realisatie en het beheer van hun natuur, waarbij de provincie een terughoudende faciliterende rol speelt.

Er is expliciet gekozen voor een breed natuurbeleid met mogelijkheden voor combinaties van ecologische, economische en recreatieve functies. Het programma is opengesteld voor heel Flevoland. Verhoging van de belevings- en gebruikswaarde van natuur en de nabijheid van natuur in steden en woonkernen, vormen belangrijke criteria.

¹ Wijziging van de Wet inrichting landelijk gebied (Wilg) in 2013; het sluitstuk van bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies, die in 2012 in afrondingsovereenkomsten werden neergelegd.

Na twee besluitvormingsronden mochten 22 projectideeën tot een realiseerbaar project worden uitgewerkt. Sinds begin 2015 zijn de initiatiefnemers aan de slag om tot realisatie van maar liefst een kleine duizend hectare nieuwe natuur te komen.

Er werd €33,9 miljoen aan vrij beschikbare middelen en ca €71 miljoen aan beschikbare grondposities van de provincie, Het Flevo-landschap en Staatsbosbeheer als programmavermogen beschikbaar gesteld. Er werd een risicobuffer van vijf procent van het programmavermogen gereserveerd. Projecten kregen een bedrag toegewezen voor het beschikbaar krijgen van gronden, inrichting en tien jaar beheer. Sommige projecten kregen geen middelen toegewezen, omdat hun projectidee past binnen een project van een ander.

Omdat de projecten verspreid door de provincie en veelal op andere locaties dan de (toenmalige) gewenste grondposities lagen, werd en wordt grond geruild, aangeboden en/of verkocht, transparant en met inachtneming van marktwaarden, om middelen vrij te maken. Daarbij is het uitgangspunt dat het vrijwillige grondtransacties betreft, waarbij medewerking van gebiedspartners als Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap nodig is, maar ook van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en particuliere grondeigenaren.

Ook is besloten om het provinciaal beleid aan te passen: aanpassing van de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), als opvolger van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en intrekking van de vigerende Verordening groenblauwe zone, zodat er in het provinciaal beleid geen verwijzingen meer bestaan naar de ecologische verbinding.

Deze programmaverantwoording zet de voortgang van het programma Nieuwe Natuur tot en met eind juli 2018 uiteen. Het vormt, nu alle realisatieovereenkomsten zijn vastgesteld, in combinatie met de aanbevelingen uit een wetenschappelijke evaluatie van het programma de basis voor het in Provinciale Staten bespreken van het verdere verloop van het programma.

1. RESULTATEN

Na instemming van Provinciale Staten met het plan van aanpak voor het programma Nieuwe Natuur (pNN), konden ondernemers, agrariërs, bewoners, terreinbeherende organisaties en gemeenten hun ideeën voor het ontwikkelen van nieuwe natuur vanaf 17 oktober 2013 bij de provincie indienen. En dat hebben we geweten: maar liefst 79 ideeën werden ingestuurd! Daarmee werden de verwachtingen ruimschoots overtroffen.

Op 10 januari 2014 sloot de termijn voor het indienen van ideeën. De ideeën mochten betrekking hebben op heel Flevoland en waren niet gebonden aan vooraf bepaalde locaties. De beoordeling gebeurde aan de hand van een aantal opgestelde criteria (oftewel de meetlat, zie bijlage 1), passend bij de door Provinciale Staten meegegeven kaders. Deze criteria hadden betrekking op de belevingswaarde van de natuur, de ecologische waarde, het veroorzaken van een multipliereffect met natuur en de zekerheid dat de natuur kan worden aangelegd. Van de 79 ideeën werden er maar liefst 74 als kansrijk beschouwd, die vervolgens desgewenst konden worden uitgewerkt in volwaardige projectvoorstellen.

1.1 De projecten

Bij het verstrijken van de indientermin voor de projectvoorstellen, eind augustus 2014, bleken de 74 ideeën in 33 concrete projectvoorstellen te zijn uitgewerkt. Ook deze 33 voorstellen zijn op basis van de eerder genoemde meetlat beoordeeld door diverse deskundigen van de provincie, die elk vanuit hun eigen expertise hebben aangegeven hoe kansrijk het voorstel was.

Op 17 december 2014 hebben Provinciale Staten het besluit genomen om 22 projecten geheel, gedeeltelijk of in een kleinere variant te honoreren en

middelen te reserveren voor de grondverwerving, realisatie en het beheer voor tien jaar. Hiermee verkreeg pNN een officiële status, waarbij de provincie met Staatsbosbeheer en Het Flevolandschap programmahouder is en de provincie eindverantwoordelijk is.

In het besluit zijn diverse projectinitiatieven aan elkaar gekoppeld omdat daarbij synergievoordelen werden verwacht. Vele honderden ha nieuwe natuur zouden bij succesvolle uitwerking gerealiseerd worden door de initiatiefnemers, waarbij de provincie in eerste instantie zoveel mogelijk moest loslaten en slechts beperkt faciliteerde.

De gehonoreerde projecten kregen de kans om binnen een termijn van vijf jaar (voor eind 2019) startklaar te zijn voor projectuitvoering. Voorwaarde daarvoor was het sluiten van realisatieovereenkomsten tussen de indieners van de gehonoreerde projecten en de provincie. Het streven was om eind 2017/begin 2018 voor alle projecten een realisatieovereenkomst te hebben afgesloten en de stand van zaken op dat moment te rapporteren in een tussenbalans.

Dit moment is zo gekozen, omdat de verwachting was dat er drie jaar na de besluitvorming beter zicht zou zijn op de haalbaarheid van de gehonoreerde projecten en er vanaf dat moment bovendien nog voldoende tijd resteerde om voor eind 2019 de eventueel benodigde bestemmingsplanprocedures te doorlopen; op de beoogde projectgrond moet immers in de meeste gevallen een natuurbestemming rusten om er daadwerkelijk met natuurrealisatie te kunnen starten (en het doorlopen van dergelijke procedures duurt in het minst gunstige geval ongeveer twee jaar).

Tabel 1: Projecten toewijzingsbesluit

Nummer	Projecten toewijzingsbesluit Peildatum: 17-12-2014
1	Urkerveld
3	Nieuwe Natuur bij Schokland
6	Ruimte en Lucht voor Natuur
8	Oostkant Dronten
8a	Landgoed Vossemeer
8b	Landgoed Wildrijck
9	Natuur op G38
10	Swifterpark
12	Oostvaardersplassengebied
15	Eemvallei-Zuid
15a	Voedselbossen
15b	Speelwildernis
15d	Luierpark
15e	Kroonbos
16	Kop van het Horsterwold
16a	Geitenboerderij met restaurant
17	Noorderwold-Eemvallei
17a	Vierkante meter natuur
18	Pioniernatuur
19	Natuurboerderij Vliervelden
21	Harderbos en Harderbroek verbonden
22	Gouden randen langs Pampushout

Zie bijlage 2 voor een toelichting op deze projecten en de huidige status.

Per 31 juli 2018 beschikken zeventien project-initiatieven, iets later dan oorspronkelijk gepland, allemaal over een realisatieovereenkomst of ze maken deel uit van een geïntegreerd projectplan waarvoor een realisatieovereenkomst is afgesloten. Daarmee is de planuitwerkingsfase ten einde en zijn de zeventien projecten in uitvoering gegaan en in enkele gevallen inmiddels al opgeleverd.

De initiatiefnemer van het project Eemvallei-Zuid (15) is in de planuitwerkingsfase de samenwerking aangegaan met Voedselbossen (15a), Speelwildernis (15b) en Natuurboerderij Vliervelden (19) van

wege synergievoordelen. Er is voor deze projecten een integrale planuitwerking opgesteld.

In het project Noorderwold-Eemvallei (17) hebben ook Vierkante meter natuur (17a) en Pioniernatuur (18) een plek gekregen in de planuitwerkingsfase. Ook hier wordt dus parallel een 'ketting met kralen' gevormd.

Twee projecten, Landgoed Wildrijck en Landgoed Vossemeer zijn in het besluit van Provinciale Staten eind 2014 gekoppeld aan het project Oostkant Dronten. Daarbij is specifiek aangegeven dat het aan de gemeente Dronten is om te beoordelen of deze projecten passen binnen de gebiedsontwikkeling die gemeente Dronten wil realiseren. In de uitwerkingsfase van dit project is gebleken dat de gemeente Dronten geen opties ziet voor het mee-ontwikkelen van de landgoederen Wildrijck en Vossemeer in de Oostkant van Dronten. De initiatieven voor deze landgoederen kunnen daardoor niet binnen het programma Nieuwe Natuur worden gerealiseerd.

In de loop van de uitwerkingsfase hebben drie projecten die conform het PS-besluit van eind 2014 in het programma Nieuwe Natuur naar realisatie mochten worden uitgewerkt, hun voorstel in overleg met de provincie ingetrokken, omdat het niet realiseerbaar bleek binnen de mogelijkheden van het programma. Het gaat om Geitenboerderij met restaurant, Kroonbos en Ruimte en Lucht voor Natuur.

Reservebank

Naast de bovengenoemde projecten zijn vier projecten op de zogenoemde reservebank geplaatst, omdat ze bij de beoordeling in 2014 niet voldoende scoorden op de meetlat of niet uitvoerbaar waren vanwege inzet van de beoogde grond in een ander project. Het betekent dat er vooralsnog geen middelen voor deze projecten zijn gereserveerd, maar dat, bij eventueel vrijvallend programmakapitaal, opnieuw overwogen kan worden of deze projecten, in het licht van de ontwikkelingen op dat moment, alsnog binnen het programma Nieuwe Natuur tot realisatie kunnen worden uitgewerkt. Het betreft de projecten Winst voor Weidevogels en Wintergasten van Natuurmonumenten, Natuur in Bedrijf van de familie Crijns, Kuinderbos van Staatsbosbeheer en Airport Garden City van OMALA in samenwerking met Het Flevo-landschap. Zie bijlage 2 voor een toelichting op deze projecten.

1.2 Financieel

Het programma Nieuwe Natuur is een provinciaal uitvoeringsprogramma met drie programmahouders: provincie Flevoland, Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap. De programmahouders werken samen aan de uitvoering van het programma en zetten gezamenlijk middelen in.

Het programma kent twee financiële onderdelen, namelijk:

- beschikbare middelen (programmamakapitaal bestaande uit grond en geld), en
- benodigde middelen voor de projecten (toewijzingen aan initiatiefnemers).

De provincie stelt de middelen uit het programma beschikbaar aan de initiatiefnemers van projecten. Ook de gronden van de provincie, Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap worden via het programma beschikbaar gesteld voor realisatie van nieuwe natuur. De meeste projecten worden gerealiseerd op grond die in bezit is of komt van de programmahouders. In enkele gevallen brengt een project-indiener eigen grond in voor natuurrealisatie (bijvoorbeeld bij Swifterpark en Harderbos en Harderbroek verbonden) of krijgt deze de beoogde grond in bezit ten behoeve van de natuurrealisatie (bijvoorbeeld bij Natuur op G38).

Vanuit het programmakapitaal zijn middelen toegekend aan de meeste Nieuwe Natuurprojecten. Voor enkele projecten volstaat het toegekende bedrag voor het verwerven van de grond (via aankoop of ruil), het realiseren en tien jaar lang behouden van de natuur. In andere gevallen zijn aanvullende middelen nodig om tot uitvoering van het natuurplan te komen.

Iedere projectindieners moest in zijn businesscase aantoonbaar maken dat het beheer na de eerste tien jaar nog minimaal tien jaar kan worden voortgezet. Het verdienmodel daarvoor maakt deel uit van de businesscase van het project, die sluitend moest zijn om een realisatieovereenkomst te kunnen afsluiten en de beschikking te krijgen over de toegekende middelen voor uitvoering van het project.

Voor voorbereidende werkzaamheden kon gebruik worden gemaakt van het voorbereidingsbudget dat aan het project was toegewezen. Per project is bepaald hoe hoog het voorbereidingsbudget was, uitgaande van enerzijds de omvang van de te verwachte inrichtingskosten en anderzijds de reëel te verwachten planvoorbereidingskosten. Wanneer aanvullende middelen of een voorschot nodig waren, kon gebruik worden gemaakt van de externe financieringsmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld het Nationaal Groenfonds die biedt.

Meerdere initiatiefnemers, waaronder Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap, zetten aanvullend op de bijdrage uit het programma eigen middelen in om de opgaven te realiseren. Ook zijn er projecten die cofinanciering van andere partijen ontvangen. Die middelen maken geen onderdeel uit van het programma, maar wel van de projecten (individuele businesscases). De verantwoording van de eigen ingezette middelen en de cofinanciering vallen daarom buiten deze programmaverantwoording.

Tabel 2: Verloopoverzicht financiële omvang programma (bedragen x € 1 miljoen)

Verloop overzicht	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbare middelen	105,8	105,8	107,8	123,2	123,3
Toewijzingen	101,1	101,1	103,1	112,8	112,1
Buffer	4,7	4,7	4,7	10,3	11,2
Programmarisico's	4,7	4,7	4,7	9,9	8,1
Resultaat	-	-	-	+0,4	+3,1

Toelichting tabel 2

Ten tijde van de toewijzing van de middelen zijn de diverse gronden van het programma op waarde geschat (getaxeerd). Met het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten in 2014 is bijna € 106 miljoen aan kapitaal in het programma opgenomen. Hiertegenover stond een totaal aan toewijzingen van ruim € 101 miljoen. Het verschil daartussen bedroeg € 4,7 miljoen oftewel circa 5% over het geheel aan toewijzingen. Dit bedrag vormt een buffer die kan worden gebruikt om risico's in het programma op te vangen. In 2015 is het besluit geactualiseerd op basis van administratieve verschuivingen van middelen tussen projectonderdelen.

In 2016 is het besluit nogmaals geactualiseerd. Daarbij is de ondergrond van het project Eemvallei-Zuid geheel onder regie van Staatsbosbeheer gebracht. De middelen die aan 'de kralen' van het project Eemvallei-Zuid waren toegewezen, zijn naar Staatsbosbeheer verplaatst omdat de projectindieners inmiddels een integraal plan hadden uitgewerkt waarin plek was voor zowel 'ketting als kralen' en waarbij Staatsbosbeheer als coördinator over de middelen zou beschikken. Op basis van een nieuwe taxatie is de waarde van de toegewezen ruilgronden voor het project Oostkant Dronten aangepast (ruilperceel Tarpanweg). Per saldo hebben de wijzigingen geen effect gehad op de verhouding tussen beschikbare en benodigde middelen: de buffer bleef gelijk ten opzichte van 2015.

Parallel aan de grote grondtransactie die in 2017 voor diverse projecten in het programma plaatsvond met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), is een nieuwe taxatie uitgevoerd van de overige eigendommen in het programmakapitaal en van de verwachte kosten voor verwerving van gronden in de projecten. Die taxatie heeft ertoe geleid dat de toewijzingstabel opnieuw is geactualiseerd op basis van de actuele grondwaarden. Deze actualisatie is opgenomen in de tussenbalans die in 2017 aan Provinciale Staten is aangeboden. De te verwerven gronden bleken op dat moment een hogere waarde te hebben dan de uitgangswaarde. Daarentegen was de waarde van de ruilgronden ook gestegen. Het totaal aan beschikbare middelen én de benodigde middelen waren gestegen, waarbij ook de buffer steeg tot € 10,3 miljoen. Ten tijde van deze actualisatie is ook een risicoanalyse uitgevoerd, waaruit bleek dat het meest waarschijnlijke risicototaal op dat moment € 9,9 miljoen bedroeg. De buffer was op dat moment dus groot genoeg om dit risicobedrag af te dekken.

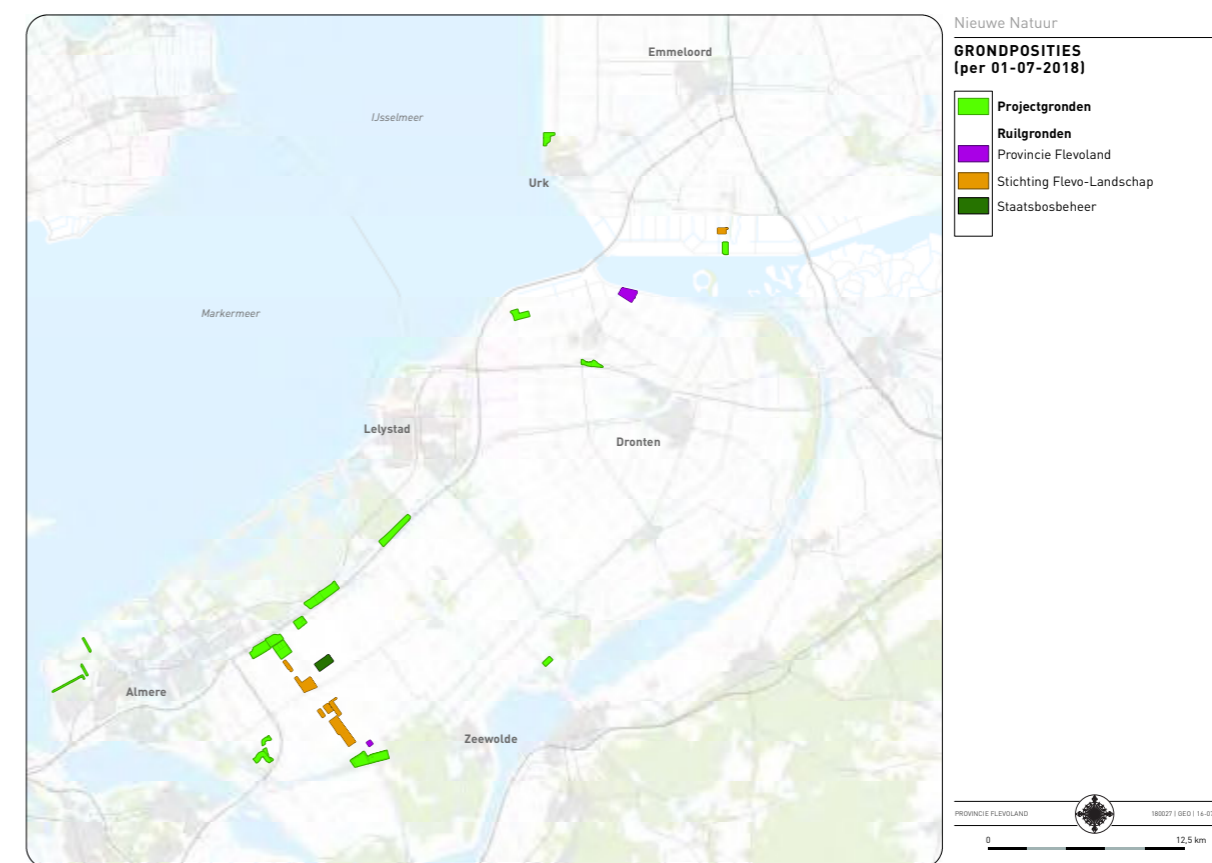
In 2018 is opnieuw een actualisatie uitgevoerd, waarbij de effecten van de in de realisatieovereenkomsten gemaakte afspraken zijn verwerkt in de toewijzingstabel. Het totaal aan beschikbare middelen is met een waarde van € 123,3 miljoen gelijk gebleven.

De aan toewijzing gekoppelde middelen zijn in 2018 afgenomen tot ruim € 112,1 miljoen. Het intrekken van het project Lucht en Ruimte voor Natuur van NLR en Natuurmonumenten betekende dat er € 2,3 miljoen toegewezen kapitaal vrijviel (dit project is het enige door initiatiefnemers ingetrokken project waaraan programmamiddelen waren toegewezen). Aan het project Noorderwold-Eemvallei is 1,8 miljoen extra toegewezen, waarmee het waarderisico op de ruilgronden voor alle projecten van Het Flevo-landschap is overgedragen van het programma aan Het Flevo-landschap. Daarmee is het risico voor het programma met € 1,8 miljoen afgenomen.

De buffer bedraagt nu € 11,2 miljoen. De risicoanalyse resulteert in een meest waarschijnlijk risicototaal van

€ 8,1 miljoen. De buffer is voldoende om deze risico's op te kunnen vangen.

Uit de beschikbare middelen worden ook de programmakosten gefinancierd die benodigd zijn voor onder meer de programmasturing, onderzoeken en ondersteuning aan initiatiefnemers. Deze kosten zijn in 2018 hoger dan ingeschat (zie de provinciale Zomernota 2017). Aan de andere kant van de balans bleken de opbrengsten uit verkopen van percelen die voor het programma Nieuwe Natuur beschikbaar zijn gesteld, maar niet bruikbaar bleken voor de projectrealisatie (Vliegstrip en Bloesemlaan) én de pachtinkomsten hoger dan verwacht. Per saldo betreft de impact op de beschikbare middelen voor het programma een stijging van € 0,2 miljoen.

Figuur 1: Grondposities per 01-07-2018

1.2.1 De geactualiseerde projecttoewijzingen

De basis voor het beschikbaar stellen van middelen is de toewijzingstabel, zoals opgenomen in de besluitvorming in Provinciale Staten van december 2014.

In *intentieovereenkomsten* werden afspraken vastgelegd over taken, rollen en verantwoordelijkheden om tot een goede planuitwerking te komen, en de middelen die de projectindieners daarvoor uit het programma beschikbaar kreeg.

Medio 2018 zijn over alle projecten sluitende afspraken gemaakt tussen provincie en initiatiefnemers over de taken, rollen en verantwoordelijkheden met betrekking tot de projectrealisatie en het beschikbaar stellen van grond (toegewezen percelen) en/of geld (liquide middelen). Deze afspraken zijn vastgelegd in *realisatieovereenkomsten*. In totaal is ruim € 112,1 miljoen van het beschikbare programmakapitaal vastgelegd in de realisatieovereenkomsten.

In de tabel hiernaast zijn de actuele projecttoewijzingen per project gespecificeerd.

Tabel 3: Toewijzingen per project status 2018 (bedragen x € 1.000)

Projecten (andere projecten hadden geen financiële toewijzing)	Toewijzing
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340
Eemvallei-Zuid (inclusief kralen)	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	36.699
Ruimte en Lucht voor Natuur	Ingetrokken
Oostkant Dronten	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288
Urkerveld	2.936
Natuur op G38	3.737
Swifterpark	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460
Totaal	112.121

1.2.2 Actuele inzet middelen per project

Nog te nemen besluiten

Er is nog aanvullende besluitvorming nodig voor toewijzingen van ruim € 19,9 miljoen. Dit betreft de projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei, waarvoor door Gedeputeerde Staten in de vorm van fasebesluiten goedkeuring moet worden verleend om deze toewijzingen beschikbaar te krijgen en over te kunnen gaan tot uitvoering van deze fasen. Ook voor het project in het Oostvaardersplassengebied is nog voor een deel van de toewijzing besluitvorming nodig, afhankelijk van de hoogte van de cofinanciering van derden.

Verleende bijdragen (overgedragen vermogen en nog over te dragen gelden)

Vanuit het programmavermogen is ruim € 92,2 miljoen beschikbaar gesteld in de projecten om gronden aan te kopen, voor inrichting en beheer. Aan de projectinitiatiefnemers is € 77,4 miljoen in de vorm van grond beschikbaar gesteld, € 6,7 miljoen is in de vorm van geld beschikbaar gesteld voor de financiering van grond, inrichting en beheer. De bijdragen voor de projecten Natuur op G38, Luierpark en Harderbos en Harderbroek verbonden zijn reeds verantwoord en vastgesteld. Voor de

overige projecten betreft dit nog deelbetalingen (voorschotten).

Een bedrag van ruim € 8,1 miljoen is opgenomen in de realisatieovereenkomsten, maar nog niet overgedragen aan de betreffende projectinitiatiefnemers. In de realisatieovereenkomsten is vastgelegd wanneer (en onder welke voorwaarden) deze bijdragen betaalbaar gesteld worden.

Tabel 4 - Ingezetten middelen per project, status 2018 (bedragen x € 1.000)

Project	Beschikbaar gesteld	Nader te besluiten	Totaal
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.639	261	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848	0	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382	0	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340	0	15.340
Eemvallei-Zuid SBB (inclusief kralen)	7.374	8.411	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	25.460	11.239	36.699
Lucht en Ruimte voor Natuur			ingetrokken
Oostkant Dronten	6.568	0	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288	0	10.288
Urkerveld	2.936	0	2.936
Natuur op G38	3.737	0	3.737
Swifterpark	2.084	0	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94	0	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460	0	2.460
Totaal	92.209 (82%)	19.912 (18%)	112.121 (100%)

1.2.3 Ingeschatte programmarisico's

In 2018 heeft een risicoanalyse plaatsgevonden (qua aanpak vergelijkbaar met 2017). Het totaal aan risico's is berekend op € 8,1 miljoen, uitgaande van een inschatting van de omvang van de risico's vermenigvuldigd met de kans van optreden.

De risico's doen zich naar verwachting niet tegelijk voor. Inschatting is dat het risico op de korte termijn ongeveer € 1,0 mln. bedraagt en de risico's op langere termijn ongeveer € 7,1. De buffer is op peildatum 31 juli 2018 van voldoende omvang om deze risico's op te vangen.

Tabel 5 - Toelichting programmarisico's (bedragen x € 1,0 miljoen.)

Omschrijving	2017	2018	Toelichting
Verplichtingen realisatieovereenkomsten	1,5	3,5	In de realisatieovereenkomsten zijn afspraken gemaakt over onzekerheden en onvoorziene ontwikkelingen. Doordat er meer realisatieovereenkomsten zijn gesloten is een deel van deze risico's verschoven naar het programmarisico.
Marktwaaarderisico	4,5	2,5	Het beschikbare programmavermogen bestaat voor een groot deel uit ruilpercelen. De waarde is gebaseerd op taxaties, waardoor het risico bestaat dat de uiteindelijke inzet of verkoop minder oplevert. Het totaal verwachte risico is € 4,5 miljoen. In 2018 is een deel van dit risico overgedragen aan Het Flevo-landschap. Afspraak is dat Het Flevo-landschap hiervoor gebruik kan maken van haar resterende ruilgronden in het programma (€ 1,8 miljoen). Het risico is verder afgenomen als gevolg van verkoop van gronden.
Project-specifiek	2,5	0,9	In de projecten is sprake van project-specifieke risico's die effect kunnen hebben op het programma, voor zover deze geen onderdeel zijn van een realisatieovereenkomst. Over aanwending van deze risico's is derhalve nog besluitvorming nodig. De afname hangt samen met het sluiten van de realisatieovereenkomsten.
Lagere pacht	0,4	0,4	De gronden die nog niet zijn ingezet of zijn opgenomen in een businesscase worden verpacht. De pachtopbrengsten komen toe aan het programma. Doordat nu voor alle projecten een realisatieovereenkomst is aangegaan, zal een groot deel van de verwachte pachtopbrengsten niet meer toegevoegd worden aan het programmakapitaal.
Ondersteuning	0,5	0,2	Door ophoging van het budget voor ondersteuning in de zomernota 2017 is het risico voor hogere ondersteuningslasten verlaagd.
Incourante percelen	0,4	0,4	Een deel van de ruilpercelen zal niet geheel ingericht worden. Er kan derhalve sprake van zijn van reststukken. Deze zullen waarschijnlijk niet voor de getaxeerde waarde afgestoten kunnen worden.
Schadeclaims	0,2	0,2	Schadeclaims voortkomend uit de grondtransacties voor de aanleg van de voormalige robuuste ecologische verbinding maken onderdeel uit van de risico's in het programma Nieuwe Natuur.
Totaal	9,9	8,1	-

2. NATUURCOMPENSATIE EN PROVINCIAAL OMGEVINGSBELEID

Het programma Nieuwe Natuur heeft bij de start van het programma een aantal opgaven meegekregen, die hun oorsprong hebben in gebiedsontwikkelingen in het verleden. Het vroegtijdig stopzetten van de natuurlijke verbindingzone tussen de Oostvaardersplassen en het Horsterwold betekende dat provincie Flevoland op een andere manier invulling moest geven aan de in het verleden ontstane natuurcompensatieopgaven. Bovendien verzochten Provinciale Staten een partiële herziening van het Omgevingsplan 2006 om de wijzigingen naar de robuuste verbindingzone uit het Flevolands beleid en regelgeving te verwijderen.

2.1 Invulling van de natuurcompensatieopgaven

Met het stopzetten van de realisatie van de ecologische verbindingzone is een natuurcompensatieopgave van 365,5 hectare bij Staatsbosbeheer (SBB) en Het Flevo-landschap (SFL) belegd. Met het besluit van Provinciale Staten van december 2014 om in te stemmen met de toewijzing van de projectvoorstellen binnen het programma Nieuwe Natuur is vastgesteld dat de compensatieopgaven landen binnen de projectvoorstellen Oostvaardersplassen, Eemvallei-Zuid, Kop van het Horsterwold en Noorderwold-Eemvallei. In de realisatieovereenkomsten tussen de provincie en de indieners van deze projecten (Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap) zijn de compensatieopgaven definitief vastgelegd.

In tabel 6 en 7 is opgenomen welke opgave er binnen het programma Nieuwe Natuur ligt en waar de compensatie voor nodig is/vandaan komt. Er is onderscheid gemaakt in compensatie van:

- Kiekendieffoerageergebied;
- Ecologische Hoofdstructuur (EHS)/Natuurnetwerk Nederland (NNN), en
- Boswet.

De opgave is verdeeld onder Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap.

Het Flevo-landschap realiseert in de eerste fase van het project Noorderwold-Eemvallei 104,5 ha EHS/NNN, bestaande uit 68,5 ha moeras en 36 ha bos. Deze opgave komt voort uit de verbreding van de A6.

Staatsbosbeheer realiseert binnen het programma Nieuwe Natuur 115 ha van de in totaal te compenseren 150 ha kiekendieffoerageergebied. Deze opgave is belegd in de realisatieovereenkomst Oostvaardersplassen. De overige 35 hectare kiekendieffoerageergebied heeft Staatsbosbeheer, buiten het programma Nieuwe Natuur om, in het Trekweggebied gerealiseerd.

In de Kop van het Horsterwold wordt momenteel 80 ha Boswetcompensatie gerealiseerd. Met het bevoegd gezag is afgesproken dat het is toegestaan om van die 80 ha 36 ha te begrenzen als EHS/NNN. Deze 36 ha komt voort uit de verbreding van de A6.

In de eerste fase van het project Eemvallei-Zuid wordt momenteel de resterende 30 ha Boswetcompensatie gerealiseerd.

De EHS (Ecologische Hoofdstructuur), sinds 2013 Natuurnetwerk Nederland (NNN), is een samenhangend netwerk van bestaande en toekomstige natuurgebieden in Nederland. Het netwerk is bedoeld om de natuur in Nederland te beschermen. Door ruimtelijke ontwikkelingen kan het NNN in areaal of in kwaliteit worden aangetast. Wanneer dit gebeurt, moet compensatie plaatsvinden. Onder meer voor de verbreding van de A6 bij Almere wordt NNN gecompenseerd. Met Rijkswaterstaat zijn afspraken gemaakt dat dit via het programma Nieuwe Natuur gebeurt.

De voormalige Boswet (die is opgegaan in de Wet natuurbescherming) had als doel het aantal bosareaal in Nederland in stand te houden. Het kappen van bos vanaf een bepaalde omvang was compensatieplichtig. Binnen het programma Nieuwe Natuur wordt een aantal compensatieverplichtingen vanuit de Boswet ingevuld, die onder meer voortkomen uit kap van bomen ten behoeve van de aanleg van de Hanzelijn en ruimtelijke ontwikkelingen in Almere en Lelystad.

Tabel 6 - Herkomst opgave natuurcompensatie

Opgave	Herkomst	Oppervlakte
Kiekendieffoerageergebied	Diverse bestemmingsplannen Almere	115 ha
Totaal	Kiekendieffoerageergebied	115 ha
EHS/NNN	Tracébesluit A6, zijnde 72 ha bos en 61 ha moeras	133 ha
EHS/NNN	Tracébesluit A6, zijnde 7,5 ha moeras	7,5 ha
Totaal	EHS/NNN	140,5 ha
Bos	Diverse bestemmingsplannen	75 ha
Bos	Aanleg Hanzelijn	35 ha
Totaal	Bos	110 ha
Totaal	alle opgaven	365,5 ha

Tabel 7 - Nieuwe invulling natuurcompensatie

Opgave pNN	Realisatie oppervlakte	Realisatie project	Realisatie Indiener
Kiekendief: 115 ha	115 ha	Oostvaardersplassen	SBB
EHS/NNN: 140,5 ha	104,5 ha (68,5 ha moeras en 36 ha bos)	Noorderwold-Eemvallei	SFL
EHS/NNN: 140,5 ha	36 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	80 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	30 ha	Eemvallei-Zuid (eerste fase)	SBB

Aanvullende opgave

Aanvullend op voornoemde opgave binnen het programma Nieuwe Natuur is in de realisatie-overeenkomst Oostvaardersplassen een opgave voor Staatsbosbeheer opgenomen van 3,5 ha kiekendieffoerageergebied voor het project Verbindingsweg en halve aansluiting op de A6 ten behoeve van de ontsluiting van Lelystad Airport. Daarnaast is in de realisatieovereenkomst Kop van het Horsterwold voor Staatsbosbeheer opgenomen om 1 ha bos te realiseren dat als EHS/NNN begrensd wordt ten behoeve van een ruimtelijk ontwikkeling van Staatsbosbeheer zelf. Omdat deze opgaven buiten het programma Nieuwe Natuur vallen, financiert Staatsbosbeheer de verwerving, inrichting en beheer ervan buiten het programma Nieuwe Natuur om.

Ook ten behoeve van het project Oostkant Dronten ontstaat een compensatieopgave voor Staatsbosbeheer

van bos en NNN. Om daaraan invulling te kunnen geven en toekomstige boscompensatieopgave te kunnen faciliteren (onder andere ten behoeve van realisatie van het half open boslandschap in het Abbertbos in aansluiting op het pNN-project Oostkant Dronten) levert Staatsbosbeheer een bijdrage ten behoeve van de verwerving, inrichting en beheer van ca 19 ha grond grenzend aan het projectgebied Oostkant Dronten.

2.2 Aanpassing provinciaal omgevingsbeleid

In het besluit van Provinciale Staten van 17 december 2014 is onder beslispunt 7 opgenomen dat Gedeputeerde Staten een aanpassing van provinciaal beleid en relevante verordeningen moeten voorbereiden en ter besluitvorming aan Provinciale Staten moeten voorleggen.

Expliciet is daarbij verwezen naar het Omgevingsplan Flevoland, de Verordening voor de fysieke leefomgeving Flevoland 2012 (opnemen van de nieuwe EHS-begrenzing) en de Verordening groenblauwe zone.

Deze opdracht is uitgevoerd. Op 7 december 2016 hebben Provinciale Staten de partiële herziening Omgevingsplan 2006 - onderdeel natuur en de 4e wijziging van de Verordening voor de fysieke leefomgeving Flevoland 2012 vastgesteld. Tegelijkertijd zijn de Structuurvisie Oostvaarderswold en de Verordening groenblauwe zone ingetrokken.

Daarmee zijn alle verwijzingen naar de robuuste verbindingzone uit Flevolands beleid en regelgeving verwijderd en zijn de compensatieafspraken juridisch geborgd.

De provinciale Verordening groenblauwe zone is in 2008 vastgesteld om een kader te bieden voor de realisatie van de groenblauwe zone tussen Oostvaardersplassen en het Horsterwold en te voorkomen dat het gebied minder geschikt zou worden voor realisatie daarvan. Met besluitvorming door Provinciale Staten in 2014 over het programma Nieuwe Natuur (en daarmee de verdere ontmanteling van de groenblauwe zone) is verzocht om de genoemde verordening in te trekken. In 2016 hebben Provinciale Staten ingestemd met een voorstel hiertoe.

3. HET PROCES

3.1 Naar een open planproces

Nadat de realisatie van een ecologische verbindingszone tussen de Oostvaardersplassen en het Horsterwold (Oostvaarderswold) werd gestaakt, is in Provinciale Staten op 30 mei 2012 een motie aangenomen om een 'open planproces' te starten. Doel: komen tot een definitief voorstel aan Provinciale Staten over hoe om te gaan met de ontstane situatie. De heer prof. mr. R. Bekker werd aangetrokken als voorzitter van het 'Open planproces natuur in Flevoland'. Hij beschreef in zijn plan van aanpak het open planproces:

- ruimte voor nieuwe ideeën en opvattingen;
- geen afbakening vooraf van wie wat mag inbrengen;
- het vervolg van het proces moet uitvoerbaar zijn;
- geen blauwdruk vooraf waar ja of nee tegen gezegd kan worden.

Het gaat kortom, om een aanpak die flexibel is en waarin sprake is van een geleidelijke ontwikkeling met veel dialoog en gedachtenwisseling.

Vele belanghebbenden die dat wilden, hebben in diverse gesprekken hun visies geponeerd. Na de gesprekken kon eenieder desgewenst schriftelijk danwel mondeling ideeën indienen.

Op basis van dit rijke palet aan informatie en inbreng is een rapport opgesteld dat werd voorgelegd aan de actief betrokkenen in het proces. Dit resulteerde in 2013 in een advies aan Provinciale Staten. In zijn advies aan Provinciale Staten schreef Bekker dat er grootschalige en kleinere ideeën voor de realisatie van nieuwe natuur in de provincie leven. Hij adviseerde dit zeer programmatisch te benaderen, omdat niet gestuurd moet worden op één project, maar op een doel, waarbij veel ruimte moet worden geboden aan uiteenlopende initiatieven en waarbij grote flexibiliteit en faseerbaarheid wenselijk is.

Er werd in die periode veel gediscussieerd over de definitie van natuur en over de mate van toegankelijkheid; natuur is immers onderdeel van bredere maatschappelijke en ruimtelijke begrippen en functies. Zo kan natuur bij stedelijke ontwikkeling dienen als uitloopgebied om inwoners ontspanning te bieden en het vestigingsklimaat voor wonen en werken te verbeteren.

Samenvattend adviseerde Bekker onder meer: 'te kiezen voor een programma onder leiding van een aparte programmamanager, waarbinnen veel initiatieven een plaats kunnen krijgen waardoor samenhang, flexibiliteit en kansenbenutting hoge prioriteit krijgen en ook niet-provinciale geldstromen een goede bedding kunnen vinden. Daarbij past een zwaar accent op de natuurontwikkeling dicht bij de stedelijke kernen, en met name Almere, alsmede het verbeteren van de grote natuurgebieden en het stimuleren van kleinere initiatieven.'

Op basis van het advies Bekker besloten Provinciale Staten in 2013 een programma Nieuwe Natuur (pNN) te starten voor de realisatie of verbetering van de natuur in Flevoland, dichtbij grotere stedelijke concentraties. Daarbij zijn niet alleen ecologische uitgangspunten van belang, maar ook de vier kijkrichtingen van het Planbureau voor de Leefomgeving: vitale, beleefbare, functionele en inpasbare natuur.

3.2 Natuur op uitnodiging: ideeën en beoordeling

'Natuur op uitnodiging'. Deze term symboliseert de vernieuwende, ambitieuze aanpak die de provincie Flevoland omarmde met een programma waarbij een publieke taak (het realiseren en beheren van natuur) door bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties wordt geïnitieerd en uitgevoerd. Na instemming van Provinciale Staten met het plan van aanpak voor dit 'programma Nieuwe Natuur' (pNN), konden ondernemers, agrariërs, bewoners, terreinbeherende organisaties en gemeenten hun ideeën voor het ontwikkelen van nieuwe natuur vanaf 17 oktober 2013 bij de provincie indienen. Met de 79 ideeën die de provincie in de daarop volgende periode ontving werden de verwachtingen ruimschoots overtroffen.

Nadat de termijn voor het indienen van ideeën op 10 januari 2014 sloot werd de oogst beoordeeld aan de hand van een meetlat met twaalf criteria (zie bijlage 1), passend bij de door Provinciale Staten meegegeven kaders. Er was overigens nadrukkelijk verzocht om waar mogelijk project-ideeën gezamenlijk uit te werken, bijvoorbeeld wanneer deze betrekking hadden op eenzelfde locatie. In veel gevallen is daaraan alleen op hoofdlijnen gehoor gegeven.

Advies Commissie Verdaas

Ter ondersteuning van het proces van ambtelijke beoordeling van de voorstellen is advies gevraagd aan een commissie van onafhankelijke deskundigen onder voorzitterschap van voormalig staatssecretaris Co Verdaas. Deze commissie heeft gereflecteerd op het ambtelijk toewijzingsvoorstel en geadviseerd over het vervolg. De commissie heeft geconstateerd dat de omslag naar het bottom-up vergaren van initiatieven heeft geleid tot energie en verrassende uitkomsten. De commissie kon instemmen met het ambtelijk toewijzingsvoorstel en heeft daarbij om extra aandacht gevraagd voor een aantal aspecten.

De diversiteit vraagt volgens de Commissie Verdaas om programmatische sturing en de kunst om met dynamiek om te gaan.

De commissie constateerde ook dat de partijen binnen het programma verschillende rollen hebben.

De provincie is eigenaar van een aantal gronden, maar doet ook de beoordeling van projecten. Daarbij zijn Het Flevo-Landschap (SFL) en Staatsbosbeheer (SBB) grondeigenaren en tegelijkertijd initiatiefnemer van diverse projectvoorstellen. De gronden zijn kadastraal eigendom van SBB (171 ha), SFL (477 ha) en provincie Flevoland (132 ha) en vormen het grootste deel van het vermogen van het programma. De terreinbeherende instanties hebben zich dan ook geëngesteld aan het proces en brachten hun grondposities in ten behoeve van het programma, waarmee een programmavermogen (grond en geld) ontstond van circa €105 miljoen, dat verdeeld werd onder de positief beoordeelde projectvoorstellen. De Commissie Verdaas adviseerde de provincie om SBB en SFL te ontzorgen op het grondspoor door middel van een governance (structuur) waarbij zij in hun rol van initiatiefnemer kunnen blijven. De provincie heeft hieraan met de oprichting van de zogenaamde grondtafel en managementtafel invulling gegeven.

Naast het advies voor een programmatische sturing en het gaande houden van de dynamiek in het programma adviseerde de Commissie Verdaas om coöperaties op te richten waarvan initiatiefnemers, zeker die met elkaar in zee gaan, lid worden om de continuïteit en de samenhang te borgen. Vroeg in het proces bleek de samenwerkingsbereidheid nog niet erg groot en waren de projectindieners over het algemeen terughoudend met betrekking tot samenwerkingsvormen. Formele gebiedscoöperaties zoals beoogd door de Commissie Verdaas zijn daardoor niet tot stand gekomen. Wel is er later in het proces op informelere wijze in een aantal gebieden intensieve samenwerking tot stand gekomen.

3.3 Het uitwerken van de projecten

In het plan van aanpak Nieuwe Natuur dat bij de start van het programma werd voorgelegd en goedgekeurd, werd de te volgen aanpak in de eerste fase van het programma beschreven, van uitvraag tot en met het beoordelen van en besluiten over de ingediende projectideeën. De wijze waarop de geselecteerde ideeën verder moesten worden uitgewerkt tot realiseerbare natuurprojecten was bij de start van het programma nog niet vastgelegd, omdat toen nog niet bekend was hoe de oogst van de uitvraag eruit zou zien. Toen het Provinciale Statenbesluit over de honorering van de projecten was genomen, werd duidelijk met welke spelers het programma Nieuwe Natuur in het vervolgproces te maken had en is gestart met het formuleren van een werkwijze.

3.3.1 Aanpak planuitwerking

Twee belangrijke markeringen in de planuitwerking zijn:

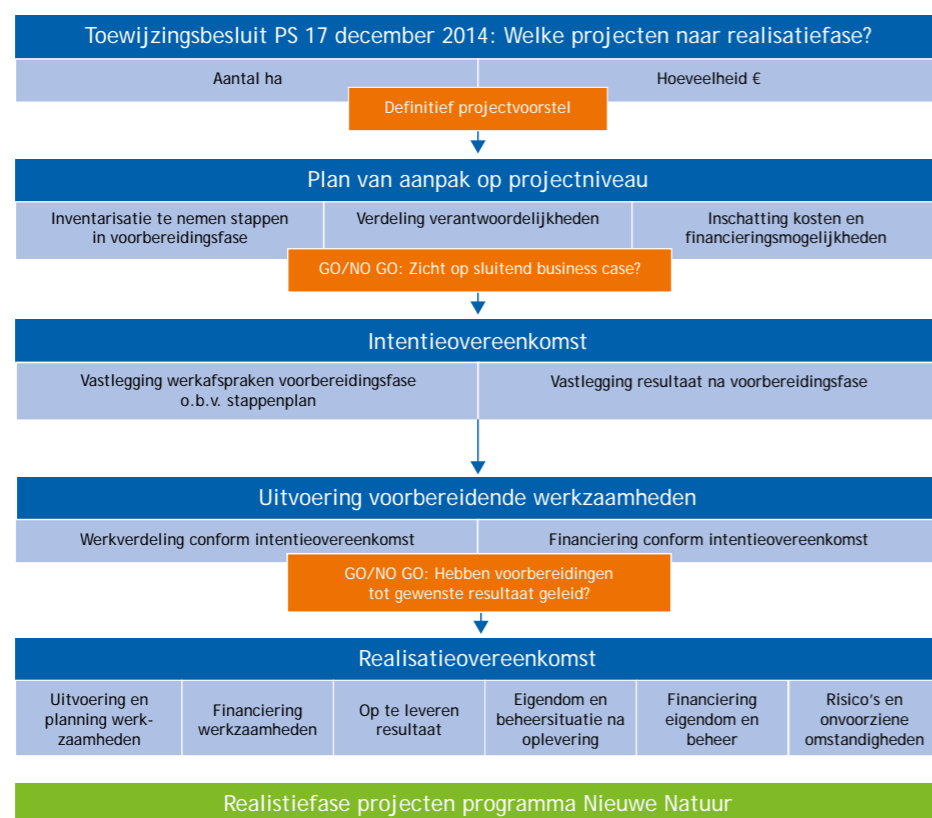
- de intentieovereenkomst ten behoeve van vrijval van het voorbereidingsbudget, en
- de realisatieovereenkomst ten behoeve van vrijval van het uitvoeringsbudget.

Deze vormden de leidraad voor de programma-aanpak in de planuitwerkingsfase van het programma.

Tijdens de uitwerking van de plannen is de projectindieners gevraagd inzicht te geven over de voortgang. Daarbij werd gestuurd op aspecten die zicht gaven op de handhaving van de kaders van het programma, zoals die bij de start van het programma zijn vastgesteld. Dezelfde aspecten maakten deel uit van de realisatieovereenkomsten en van de halfjaarlijkse voortgangsrapportages op projectniveau. Zo heeft de provincie de regie op de uitwerking van de projectideeën gehouden, zonder daarbij op de stoel van de projectindieners te gaan zitten.

Planning

Provinciale Staten hebben de wens uitgesproken dat de Nieuwe Natuur-projecten tenminste eind 2019 met de uitvoering zijn gestart. Dat betekent dat op dat moment alle procedures moeten zijn doorlopen die nodig zijn om de schep in de grond te mogen zetten. Voor het doorlopen van vergunningstrajecten en eventuele bestemmingsplanprocedures (inclusief een eventuele gang naar de Raad van State) moet in het minst gunstige geval rekening worden gehouden met een doorlooptermijn van twee jaar.

Figuur 2: Aanpak planuitwerking

Daarom is met Provinciale Staten in eerste instantie afgesproken dat uiterlijk eind 2017 de uitgewerkte projectplannen en businesscases beschikbaar moesten zijn, zodat de realisatieovereenkomsten getekend konden worden. De provincie heeft hier in de contacten met de projectindieners steeds actief op gestuurd en het planningsaspect in de voortgangsrapportages expliciet meegenomen bij de analyse van de voortgang op projectniveau.

3.3.2 Intentie- en realisatieovereenkomsten

De brede uitvraag van de provincie om ideeën voor nieuwe natuur in te dienen heeft geleid tot een brede respons. De variëteit aan plannen was groot en de diversiteit in het type indieners eveneens. Zowel burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven als gemeenten en natuurorganisaties dienden plannen in. Die diversiteit had ook z'n weerslag op (voor-)financieringsmogelijkheden van de projecten; particuliere initiatiefnemers hebben doorgaans een andere financiële positie dan (natuur- of overheids)organisaties.

Financiële bijdrage aan projectvoorbereidingen: *intentieovereenkomst*

Omdat het voor de projecten gereserveerde programmakapitaal pas beschikbaar werd gesteld bij het aangaan van een realisatieovereenkomst, zou het extern inhuren van expertise om tot een goede planuitwerking te komen, door de projectindieners zelf voorgefinancierd moeten worden. Met name voor particuliere projectindieners was dat een hoge drempel.

Om tegemoet te komen aan de financieringsbehoefte van de projectindieners in deze voorbereidende fase, heeft de provincie per project een voorbereidingsbudget beschikbaar gesteld. Om dit voorbereidingsbudget beschikbaar te krijgen, moest de projectindieners een plan van aanpak voor zijn voorbereidende werkzaamheden ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten voorleggen. Bij positieve beoordeling en zicht op een sluitende businesscase voor het project werd een intentieovereenkomst afgesloten tussen de provincie en de projectindieners. Daarin werden afspraken over de te nemen stappen, activiteiten, verantwoordelijkheden en financiering in de voorbereidende fase vastgelegd. Daarmee werd het voorbereidingsbudget aan de projectindieners beschikbaar gesteld.

Financiële bijdrage aan projectuitvoering:

realisatieovereenkomst

In het besluit van Provinciale Staten om 22 projecten

de kans te bieden om binnen het programma Nieuwe Natuur tot realisatie te komen, werd tevens opgenomen welke programmamiddelen werden gereserveerd voor het beschikbaar krijgen van grond, aanleggen van de natuur en het beheer voor tien jaar na oplevering van het project. Om deze middelen daadwerkelijk beschikbaar te krijgen, moesten de projectindieners een volledig uitgewerkt projectplan en bijbehorende sluitende businesscase ter goedkeuring voorleggen aan Gedeputeerde Staten. Wanneer Gedeputeerde Staten op basis van deze stukken oordeelden dat het project haalbaar en betaalbaar was, zou dat leiden tot een realisatieovereenkomst. Daarna konden de voor het project gereserveerde middelen conform de (geactualiseerde en door Provinciale Staten geaccordeerde) toewijzingsstabel, aan de projectindieners beschikbaar worden gesteld.

3.3.3 Andere rollen en grond

De provincie kreeg te maken met een heel divers gezelschap van projectindieners, bij wie de kennis van en ervaring met het realiseren van natuurprojecten uiteen lag; bij een terreinbeherende organisatie als Staatsbosbeheer of Natuurmonumenten is die kennis logischerwijs groter dan bij een natuur-enthousiaste burger. De projectindieners kregen in de planuitwerkingsfase, die startte na het toewijzingsbesluit, een nieuwe rol. Ze moesten hun ingediende, vaak nog ruwe ideeën vertalen naar een beoogd eindresultaat en bepalen welke stappen doorlopen moesten worden om tot dit resultaat te komen; projectindieners werden projectleiders.

Voor de initiatiefnemers bleek het uitwerken van een mooi projectidee nogal eens een grotere uitdaging dan op voorhand gedacht, met soms onvoorziene consequenties. En de diverse initiatiefnemers hadden in hun rol als projectleiders voor hun natuurprojecten in zeer uiteenlopende mate ondersteuningsbehoeften. De provincie stelde daarom accounthouders aan: vaste contactpersonen uit het programmateam Nieuwe Natuur die waar dat nodig of wenselijk bleek de projectindieners ondersteunden in het proces van natuurrealisatie. Daarbij werd allereerst gestimuleerd om tussen de projectindieners onderling kennis en ervaring uit te wisselen (bijvoorbeeld via het platform Nieuwe Natuur, zie bijlage 3). Waar dat niet volstond, werd bekeken of de benodigde ondersteuning vanuit de provinciale organisatie kon worden geleverd of dat er extern expertise moest worden ingeschakeld.

Daarmee veranderde de aanvankelijke provinciale rol van aanjagen, enthousiasmeren en beoordelen in deze fase meer in een faciliterende. Ook de politieke rol werd anders. Voor de besluitvorming over de dagelijkse gang van zaken in het programma, zoals het aangaan van (financiële) verplichtingen met de projectindieners en andere betrokkenen bij het programma, stonden Gedeputeerde Staten primair aan de lat voor zover het besluiten betroffen die binnen de programmakaders genomen konden worden. Alleen ontwikkelingen buiten de kaders van het programma werden ter beoordeling aan Provinciale Staten voorgelegd.

Grond

Om natuur te kunnen realiseren, moet de beoogde grond in de juiste handen zijn. Wanneer dat in de uitgangssituatie niet het geval was, moest de grond 'op de juiste plek' worden gekregen via grondruil of het elders verkopen en op de goede plek weer aankopen van percelen. Het grondvraagstuk was in veel projecten een uitdagende puzzel. Veel grond in Flevoland is in bezit van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), dat vroegtijdig kenbaar maakte voor de grondonderhandelingen voor het programma Nieuwe Natuur alleen zaken te willen doen met provincie Flevoland als gespreks- en onderhandelingspartner. De provincie heeft daarmee, meer dan oorspronkelijk de bedoeling was, een actieve rol gespeeld in het grondafstemmings- en verhandelingsproces met RVB. In de beoordeling

van de voortgang van het programma heeft het grondaspect steeds een belangrijke rol gespeeld, zowel op programmaniveau als bij de analyse van de haalbaarheid van de individuele projecten.

3.3.4 Draagvlak, samenwerking en integrale planuitwerking

Projectindieners dienden zelf het draagvlak voor hun projecten te organiseren oftewel hun omgeving te betrekken bij planuitwerking. Bij het aangaan van de realisatieovereenkomsten gold als criterium dat de projectindieners aannemelijk kon maken dat hij zich voldoende heeft ingespannen om de omgeving zorgvuldig te informeren over het projectplan, de omgeving de mogelijkheid had geboden hierop feedback te geven en deze feedback waar mogelijk had meegenomen in de planuitwerking.

In geen enkel project bleek er sprake te zijn van aanzienlijke weerstand, in een enkel geval was er sprake van weerstand bij een select gezelschap. De provincie heeft in het geval van conflictsituaties het proces van hoor en wederhoor gefaciliteerd. Een op deze manier zorgvuldig doorlopen communicatieproces met de omgeving leidde in vrijwel alle gevallen tot voldoende draagvlak in de omgeving. Daar waar dat niet het geval is, blijft voor bezwaarmakers de mogelijkheid de nog te doorlopen ruimtelijke of vergunningsprocedure aan te grijpen om hun bezwaren kenbaar te maken.

Het is dan aan het bevoegd gezag (de betrokken gemeente die de ruimtelijke of vergunningsprocedure behandelt) of de Raad van State in het geval bezwaar werd gemaakt tegen de uitspraak van het bevoegd gezag, om een oordeel te vellen of en zo ja op welke manier het plan moet worden uitgevoerd.

Na de besluitvorming eind 2014 zijn de projectindieners in eerste instantie ieder voor hun eigen projectidee aan de slag gegaan met de planuitwerking. Omdat een groot aantal projectindieners in de buurt van Almere of specifieker, in het Oosterveldgebied bij Almere natuur wilden realiseren, was ook onderlinge afstemming tussen de betreffende projectindieners van belang. De provincie stuurde daarbij op een integrale planuitwerking voor de gebieden Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid. Om de samenwerking te initiëren, heeft de provincie een extern bureau ingezet, dat verschillende bijeenkomsten heeft georganiseerd. Hoewel de toenadering tussen projectindieners oorspronkelijk stroef verliep, hebben de zogenoemde 'kettingen en kralen' in zowel Eemvallei-Zuid als Noorderwold-Eemvallei elkaar zodanig weten te vinden dat er een gezamenlijke planuitwerking is ontstaan.

3.4 Juridische zaken

Uiteraard speelt in een complex programma als Nieuwe Natuur diverse wet- en regelgeving een rol. Het programma Nieuwe Natuur geeft invulling aan een plaatselijke opgave met een maatschappelijk doel. Natuurbeheer kan hierbij juridisch mogelijk als economische activiteit worden aangemerkt en het verstrekken van overheidsmiddelen kan daarmee onder de staatssteunregeling vallen. Daarom zijn alle tot realisatie uitgewerkte projecten getoetst op mededinging en (ongoorloofde) staatssteun.

Mededinging

Omdat er een brede uitvraag is gedaan, is iedereen die dat wilde in de gelegenheid gesteld om te participeren in het programma. Vanwege de openbaarheid van deze procedure is er geen situatie ontstaan van marktverstoring, oneerlijke concurrentie of onrechtmatige bevoordeling.

Staatssteun

Voor alle toegewezen middelen geldt dat er sprake is van duidelijke (tegen-)prestaties. Deze prestaties zijn objectief en transparant bepaald door middel van open begrotingen en objectieve taxaties door

deskundigen. Op voorhand lijkt er dan ook geen sprake te zijn van staatssteun.

Bij een aantal projecten is er sprake van een vergoeding aan de initiatiefnemer in verband met waardevermindering van het eigendom; de bestemming van het perceel veranderde immers in de bestemming natuur. Deze schadeloosstelling betreft geen staatssteun.

In sommige projecten is sprake van bedrijfsmatige activiteiten. Om het beheer van de nieuwe natuur duurzaam te bekostigen, zijn immers inkomstenbronnen (nieuwe verdienmodellen) nodig. De ingeschatte opbrengsten uit de activiteiten maken onderdeel uit van de businesscase van het project. De middelen die vanuit het programma Nieuwe Natuur aan de projecten zijn toebedeeld, worden niet ingezet voor de bedrijfsmatige activiteiten. Desalniettemin zijn, om resterende risico's ten aanzien van ongeoorloofde staatssteun te vermijden, de activiteiten in het kader van natuurrealisatie aangemerkt als Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB). Zo worden de projectindieners beschermd: zij zijn hiermee boven de twijfel verheven dat zij staatssteun ontvangen, omdat de DAEB-status betekent dat de betreffende activiteiten in het algemeen economisch belang zijn en dat voor de uitvoering daarvan overheidsmiddelen ontvangen mogen worden.

Het realiseren en exploiteren van de nieuwe natuurgebieden is niet rendabel. Toch kan in een project op een zeker moment het exploitatie-tekort lager blijken te zijn dan vooraf begroot, bijvoorbeeld omdat de opbrengsten hoger uitvallen dan vooraf verwacht. De consequentie van de DAEB-aanwijzing is dan dat het positieve begrotingsverschil in mindering wordt gebracht op de toegekende bijdragen.

De bedrijfsmatige activiteiten binnen de Nieuwe Natuurprojecten zijn per project specifiek onderzocht en vóór ondertekening van de realisatieovereenkomst getoetst aan de wet- en regelgeving met betrekking tot mededinging en staatssteun. Deze toetsen zijn uitgevoerd door een staatssteunjurist van de provincie Noord-Holland. Alle projecten zijn akkoord bevonden, waardoor de realisatieovereenkomsten getekend konden worden.

3.5 Communicatie

De rol van communicatie veranderde mee met de fasering van het programma. Waar de focus van het programma in de beginfase lag op het uitnodigen van een zo groot mogelijk Flevolands publiek om met ideeën te komen, verschoof deze in de fase van planuitwerking naar het informeren over de voortgang van het programma en de projecten daarbinnen, en het extern positioneren van de vernieuwende aanpak van het programma. Door deze uiteenlopende communicatiedoelen is de inzet van communicatie in de verschillende fasen ook uiteenlopend geweest.

Eerste fase: uitvraag en beoordeling ingediende ideeën (2013-2014)

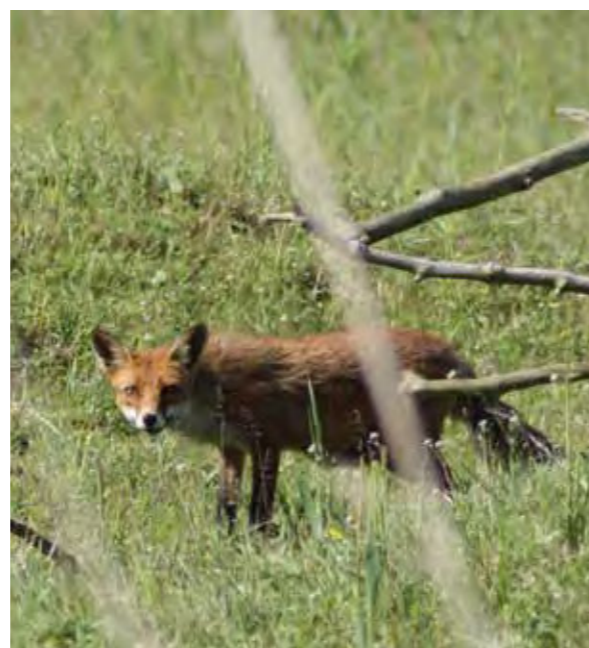
In de eerste fase van het programma heeft communicatie een belangrijke rol gespeeld. De focus lag op het breed bekend maken dat de provincie Flevoland ging starten met een bottom-up programma voor het aanleggen van nieuwe natuur, waarbij een ieder daarvoor ideeën kon aandragen en wensen kenbaar kon maken. De communicatie was vooral wervend en met name bedoeld om aan te zetten tot actie (het indienen van een idee of plan). Uiteraard werd ook breed gecommuniceerd over de resultaten van de oproep aan de maatschappij en over de wijze waarop uit de ingediende ideeën een selectie is gemaakt.

De focus lag op online communicatie, via website, Twitter en Facebook. Omroep Flevoland heeft in zestien afleveringen van het programma Natuurlijk Flevoland aandacht besteed aan een aantal projecten. Verder zijn er een flyer, poster en presentatiematerialen ontwikkeld.

Tweede fase: voortgangscommunicatie (2015 - medio 2018)

Vroeg in het programma is afgesproken dat provincie Flevoland, in lijn met het bottom-up karakter van het programma, niet verantwoordelijk is voor de communicatie over proces en voortgang van de binnen het programma gehonoreerde projecten, noch voor de communicatie die nodig is om het benodigde draagvlak voor deze projecten te verkrijgen. Deze taak is nadrukkelijk belegd bij de initiatiefnemers, wiens rol na honorering van de projecten veranderde in die van projectleider. In de rol van facilitator en programmaregisseur is provincie Flevoland wel verantwoordelijk voor de communicatie over de voortgang van het programma in zijn geheel en de positionering van en draagvlak voor het programma in de brede zin van het woord.

De tweede fase startte na de besluitvorming door Provinciale Staten over de ingediende projectideeën, die op 17 december 2014 plaatsvond. De focus in deze nieuwe fase van het programma lag op het faciliteren van de projectindieners en onderzoeken van de wijze waarop de door hen ingediende projectinitiatieven gerealiseerd zouden kunnen worden binnen de kaders die Provinciale Staten aan het programma Nieuwe Natuur hebben gesteld. Deze fase kenmerkte zich door een 'interne' gerichtheid; voor communicatie een lastige fase, omdat er veel 'van achter de tekentafel' gebeurde. De voortgang speelde zich vooral af op papier, op procesniveau, in het gebied was nog maar weinig te zien.

De communicatie-inspanningen richtten zich in deze periode op het informeren van het brede publiek over de voortgang van het programma, het aanvullend informeren van Provinciale Staten over relevante programmamijlpalen en besluiten van Gedeputeerde Staten met financiële consequenties, alsmede het faciliteren van onderlinge communicatie tussen de projectindieners.

3.5.1 Profileren van het programma Nieuwe Natuur

Niet alleen binnen de provincie, maar ook daarbuiten was er aandacht voor de aanpak en resultaten van de vernieuwende werkwijze binnen het programma Nieuwe Natuur. Naarmate het programma vorderde en er meer inzicht ontstond in de praktijk van deze nieuwe aanpak, is de belangstelling voor het programma toegenomen.

Op landelijk niveau wordt de provincie Flevoland genoemd als één van de voorbeeldprojecten van succesvolle invulling van de visie van het Rijk om 'natuur op uitnodiging' te realiseren. De provincie ziet een rol om de opgedane ervaringen te delen met mede-overheden en met kennis- en onderwijsinstellingen die zich bezighouden met natuurvraagstukken en vraagstukken over de (veranderende) rol van overheden in de samenleving. De provincie wordt steeds

meer gevraagd om een toelichting te geven op de aanpak van het programma en zoekt ook zelf actief naar mogelijkheden om ervaringen te delen en kennis uit te wisselen.

Er worden vanaf 2016 dan ook regelmatig presentaties en lezingen gegeven over de aanpak en ervaringen met betrekking tot het programma Nieuwe Natuur, zoals tijdens het vak-evenement Ecologica in 2017, of tijdens het AOG-evenement Laissez-faire democratie, dat in het voorjaar van 2018 plaatsvond in het provinciehuis. Daarnaast is een aantal artikelen geplaatst in relevante magazines (bijvoorbeeld Binnenlands Bestuur en ROm, een vakblad voor Ruimtelijke Ordening) en is er interesse getoond vanuit onderwijsinstellingen zoals de Rijksuniversiteit Groningen. Ook leverden verschillende projectindieners vanuit hun eigen projectactiviteiten een bijdrage aan de positionering van het programma Nieuwe Natuur, bijvoorbeeld tijdens de veelvuldige bedrijfsbezoeken die Ben Barkema op het erf van zijn Natuurboerderij G38 faciliteert en door middel van de artikelen die Stichting Voedselbosbouw publiceert over de aanstaande voedselbossen in Eemvallei-Zuid.

Zie bijlage 3 voor gedetailleerde informatie inzake het communicatiebeleid, waaronder het Platform Nieuwe Natuur (conform motie 1661723).

TER AFSLUITING

Begin juli 2018 hebben Gedeputeerde Staten besloten om de laatste realisatieovereenkomst van de in 2014 toegekende projecten te ondertekenen. Dit heeft op 10 september plaatsgevonden met de ondertekening van de realisatieovereenkomst voor Oostkant Dronten. Daarmee hebben alle nog lopende projecten van het programma Nieuwe Natuur de realisatiefase bereikt.

In deze fase zijn de activiteiten vooral gericht op de (verdere voorbereiding van de) uitvoering op locatie en oplevering van de projecten. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt primair bij de projectindieners.

Besluitvorming

Waar projecten nog in afwachting zijn van besluitvorming (bijvoorbeeld bestemmingsplanwijzigingen), betreft het besluiten die buiten de verantwoordelijkheid van de provincie plaatsvinden. Alleen in en rond het Oosterwoldgebied in zuidelijk Flevoland, waar de planuitwerking en uitvoering van de Nieuwe Natuurprojecten Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid gefaseerd plaatsvindt, is nog nadere besluitvorming van Gedeputeerde Staten aan de orde. Daarbij is de inschatting dat op dit moment een deel van de hectares in het project Eemvallei-Zuid niet gerealiseerd kan worden als gevolg van het niet kunnen verwerven van de benodigde gronden. De financiële consequenties daarvan zijn op dit moment nog niet in te schatten. Staatsbosbeheer verkent de omvang van de resterende opgave; de verwachting is dat er over de situatie Eemvallei-Zuid rond het eind van 2018 meer duidelijkheid is.

Geld en grond

De realisatie van zeventien Nieuwe Natuurprojecten met een realisatieovereenkomst kan, op basis van de huidige informatie, met de voor het programma beschikbare middelen tot stand komen. Het overgrote deel van het programmakapitaal bestond uit grond, dat via de programmapartners aan het programma beschikbaar is gesteld. Alle grond die is ingebracht in het programma is, na effectuering van de in de realisatieovereenkomsten gemaakte afspraken, volledig ingezet ten behoeve van natuurrealisatie in Flevoland.

De financiële middelen waarover het programma de beschikking heeft, zijn naar verwachting voldoende om de uitvoering van de projecten in

de komende jaren te voltooien. Er is op peildatum 31 juli 2018 € 11,2 miljoen van het beschikbaar gestelde programmakapitaal niet gekoppeld aan de realisatie van de projecten. De inschatting is dat hiervan € 8,1 miljoen gereserveerd moet worden om onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten op te vangen. Het nog beschikbare kapitaal van € 11,2 miljoen is op basis van de stand van zaken op de peildatum in ieder geval voldoende om de risicoinschatting af te dekken.

Toekomstige rol provincie

De komende jaren zal op diverse locaties in Flevoland nieuwe beleefbare natuur ontstaan; natuur voor en door Flevolandse. Vooral de projecten rond Oosterwold in zuidelijk Flevoland vragen om voortzetting van de programmatische aanpak van het programma Nieuwe Natuur. De rol van de provincie in andere projecten verandert van initiator en facilitator van een bottom-up natuurrealisatieproces naar die van contractmanager. Daarbij moet vooral worden toegezien op de uitvoering van de afspraken die zijn opgenomen in de realisatieovereenkomsten. De provincie krijgt een monitoren taak met betrekking tot de natuurrealisatie en het daarop volgende beheer van de natuur die binnen deze projecten ontstaat.

BIJLAGE 1 - MEETLAT PROGRAMMA NIEUWE NATUUR

Criterium	Deelaspecten
Belevingswaarde	<ol style="list-style-type: none"> 1. In welke mate levert het project beleefbare, functionele en inpasbare natuur op? (drie van de vier kijkrichtingen van het Planbureau voor de Leefomgeving) 2. In welke mate heeft het project waarde voor dagrecreatie of verblijfsrecreatie of biedt het kansen voor economische ontwikkelingen? 3. Hoe groot is de afstand van het project tot stedelijk gebied of grote toeristische voorzieningen? (>10km draagt minder bij dan <2 km)
Ecologische waarde	<ol style="list-style-type: none"> 4. In welke mate draagt het project bij aan de versterking van de EHS, het bereiken van internationale natuurdoelstellingen, het bevorderen van de biodiversiteit en/of het robuuster maken van de Flevolandse natuur? (de vierde kijkrichting van het Planbureau voor de Leefomgeving: vitale natuur) 5. In welke mate draagt het project bij aan het realiseren van het Flevolandse natuurbeleid? 6. In welke mate en op welke wijze worden met het project bestaande natuurcompensatieverplichtingen ingevuld?
Multiplier	<ol style="list-style-type: none"> 7. In welke mate is sprake van een multiplier op de vanuit het programma in te zetten hectares? Dit kan gaan om extra hectares, maar ook om extra financiële ruimte voor inrichting. 8. In welke mate draagt het project naast natuurwaarden ook bij aan de integrale ontwikkeling van andere beleidsterreinen zoals landbouw, recreatie, water, cultuur?
Zekerheid	<ol style="list-style-type: none"> 9. In welke mate is sprake van maatschappelijke betrokkenheid bij en maatschappelijk draagvlak voor het project? 10. Hoe zeker is het dat het project binnen vijf jaren kan worden uitgevoerd? 11. In welke mate is het plan faseerbaar of aanpasbaar indien een onderdeel niet uitvoerbaar blijkt te zijn? 12. In welke mate is sprake van juridische of financiële risico's of onzekerheden?

BIJLAGE 2 - STATUS VAN DE PROJECTEN PER 31 JULI 2018

PROJECTEN

1. URKERVELD	15b. SPEELWILDERNIS
3. NIEUWE NATUUR BIJ SCHOKLAND	15d. LUIERPARK
6. RUIMTE EN LUCHT VOOR NATUUR	15e. KROONBOS
8. OOSTKANT DRONTEN	16. KOP VAN HET HORSTERWOLD
8a. LANDGOED VOSSEMEER	16a. GEITENBOERDERIJ MET RESTAURANT
8b. LANDGOED WILDRIJCK	17. NOORDERWOLD-EEMVALLEI
9. NATUUR OP G38	17 a. VIERKANTE METER NATUUR
10. SWIFTERPARK	18. PIONIERNATUUR
12. OOSTVAARDERSPLASSENGEBIED	19. NATUURBOERDERIJ VLIERVELDEN
15. EEMVALLEI-ZUID	21. HARDERBOS EN HARDERBROEK VERBONDEN
15 a. VOEDSELBOSSEN	22. GOUDEN RANDEN LANGS PAMPUSHOUT

Figuur 3: Overzichtskaartje met projecten

(1) Urkerveld

Initiatiefnemer: Gemeente Urk en Het Flevo-landschap

Projectbeschrijving

In 2014 heeft de gemeente Urk samen met stichting Het Flevo-landschap (SFL) het Nieuwe Natuur-projectvoorstel Urkerveld ingediend. Het plangebied ligt op een snijpunt van bos, agrarisch gebied en het IJsselmeergebied. Het doel van het project is het ontwikkelen van een toegankelijk en beleefbaar natuurgebied dat als overgangszone functioneert tussen het Urkerbos, de IJsselmeerdijk en het open agrarisch gebied. Na uitvoering van de werkzaamheden ontstaat een goede overgang en afronding van het Urkerbos, een betere diversiteit en mogelijkheden voor flora en fauna en het beleven van deze natuur. Het nieuw aan te leggen fietspad wordt aan de oostzijde aangesloten op het fietspad bij de Vormtweg en aan de westkant op de Westermeerdijk middels een dijkovergang. Hierdoor ontstaat een mooie recreatieve ontsluiting. De totale oppervlakte van het plangebied voor Nieuwe Natuur Urkerveld bedraagt 28,7 ha.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Het projectvoorstel is in januari 2018 uitgewerkt in een planuitwerking en een businesscase conform

intentieovereenkomst en daarmee passend binnen het Nieuwe Natuur-besluit d.d. 17 december 2014 en het vigerend beleid. Op 20 februari 2018 hebben SFL, provincie en gemeente Urk de realisatieovereenkomst 'Urkerveld' ondertekend. Hiermee is het project in uitvoering gegaan. SFL voert regie op het project en werkt aan de detailinvulling van het definitief ontwerp en bestektekeningen. Dit vormt de basis voor het starten van de ruimtelijke procedure voor het wijzigen van het bestemmingsplan.

Grond en financiën

Het aangaan van de realisatieovereenkomst leidt niet tot betaling door de provincie, omdat de Nieuwe Natuur-bijdrage ten laste is gebracht van het vermogen in grond wat bij SFL in eigendom is. De benodigde grond is in bezit van SFL en de benodigde middelen voor inrichting en beheer worden verkregen door verkoop van ruilgronden door SFL. SFL is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project, inclusief de regie voor de aanleg van het fietspad en ook (financieel) aanspreekpunt voor de provincie.

Gemeente Urk is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van maximaal € 130.000,- voor de aanleg van een fietspad door het plangebied, inclusief de aansluiting op de bestaande (fiets-) infrastructuur.

De gemeente Urk draagt tevens zorg voor het beheer en onderhoud van het fietspad.

De kans bestaat dat de gelden die voor de aanleg van het fietspad beschikbaar zijn gesteld door gemeente Urk niet toereikend zijn. Gemeente Urk zal in afstemming met SFL subsidiemogelijkheden verkennen om alsnog een gewenste robuuste dijkopgang te kunnen realiseren.

Draagvlak

Rond het plangebied wonen enkele burgers en in de nabijheid liggen enkele agrarische erven. In de loop van voorbereidingsfase van het project is met diverse direct omwonenden contact geweest en is er een algemene inloop voor geïnteresseerden gehouden. Vooralsnog lijkt het project op voldoende draagvlak te kunnen rekenen.

Juridisch/planologisch

Het in te richten Urkerveld ligt op het grondgebied van gemeente Noordoostpolder en dient een plek te krijgen in het bestemmingsplan Landelijk gebied Noordoostpolder. Daarbij wordt verzocht tot het wijzigen van de bestemming van het projectgebied naar de bestemming natuur, waarbij extensief

agrarisch medegebruik alleen is toegestaan voor zover de instandhouding en ontwikkeling van landschaps- en natuurwaarden niet onevenredig worden aangetast. De gemeente Noordoostpolder is bereid te ondersteunen in het planologisch traject en heeft middels een brief haar principe-uitspraak voor medewerking aan dit traject bevestigd. Het Urkerveld komt overigens mogelijk als gevolg van gemeentelijke herindeling in de toekomst op het grondgebied van gemeente Urk te liggen.

Planning

De ondertekening van de realisatieovereenkomst heeft de weg vrij gemaakt voor de gedetailleerde invulling van het definitief ontwerp. Gestreefd wordt om de ruimtelijke planprocedure te starten in het najaar van 2018. De verwachting is dat medio 2019 het gebied conform het definitief ontwerp kan worden ingericht en in beheer genomen. Oplevering van het project vindt plaats nadat de inrichtingswerkzaamheden zijn afgerond. Daarna wordt het gebied opengesteld voor publiek. Oplevering vindt vóór 31 december 2020 plaats.

(3) Nieuwe natuur bij Schokland

Initiatiefnemer: Gemeente Noordoostpolder en Het Flevo-landschap (SFL)

Projectbeschrijving

Het zuidelijke rivierduingebied van het Werelderfgoed Schokland is aangewezen als gebied waar de archeologische waarden behouden dienen te worden. Door de inklinking van het veen- en kleipakket, het landbouwkundige gebruik en doordat, onder invloed van zuurstof, het organische materiaal oxideert, worden deze archeologische waarden bedreigd. In 2014 is door gemeente Noordoostpolder en SFL een projectvoorstel bij het programma Nieuwe Natuur van provincie Flevoland ingediend om aan de zuidkant van het voormalig eiland Schokland (beleefbare) natuur in te richten waarmee tegelijk de archeologische waarden behouden blijven. Met de beschikbare publieke middelen (waaronder die uit programma Nieuwe Natuur) kan er een omvangrijk toegankelijk natuurgebied ontstaan (211 ha) en kan de grondwaterstand zodanig worden verhoogd dat de archeologische resten bewaard en beschermd blijven. Door vernatting van de bodem kunnen de archeologische waarden worden beschermd. Door ontwikkeling van natte natuur wordt het knelpunt tussen archeologie en landbouw weggenomen en worden kansen benut voor natuur, economie en recreatie.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja
Status: in uitvoering

De initiatiefnemers hebben in juni 2018 een complete planuitwerking inclusief businesscase opgesteld en aangeboden. Provincie Flevoland, gemeente Noordoostpolder en SFL hebben op 10 juli 2018 de realisatieovereenkomst ondertekend. Hiermee is het project in de uitvoeringsfase gekomen.

Grond en financiën

Naast de bijdrage vanuit het programma Nieuwe Natuur (ca € 10,3 miljoen, bestaande uit ruilgronden in eigendom van SFL) is financiering toegezegd voor de uitvoering van het project door de initiatiefnemers (€ 2,5 miljoen), het ministerie van OCW (€ 12 miljoen) en waterschap Zuiderzeeland (€ 0,25 miljoen). Daarnaast hebben de initiatiefnemers een verzoek gedaan voor een bijdrage uit de Zuiderzeelijn-gelden voor € 2,5 miljoen. De provincie heeft verder een bijdrage toegezegd voor archeologie van € 50.000,-. In de realisatieovereenkomst staat wat te doen met de situatie waarin de omstandigheden na ondertekening

van de realisatieovereenkomst zodanig wijzigen, dat van initiatiefnemers in redelijkheid niet meer gevergd kan worden dat zij de afspraken in de overeenkomst geheel of gedeeltelijk nakomen. Het niet kunnen verkrijgen van gronden of het uiteindelijk niet verkrijgen van toegezegde middelen kunnen dergelijke omstandigheden zijn.

Het overgrote deel van de gronden in het gebied is nog agrarisch in gebruik en dient verkregen te worden. In de businesscase is een bedrag opgenomen om de benodigde gronden (en eventueel erven) te kunnen kopen. Er is nog geen definitieve zekerheid over de beschikbaarheid van de benodigde gronden. SFL is verantwoordelijk voor de grondverwerving. SFL en gemeente Noordoostpolder zijn verantwoordelijk voor het risicomanagement voor het project.

Draagvlak

Binnen en rond het plangebied zijn diverse agrarische bedrijven actief. De uitvoering van het project heeft gevolgen voor en kan kansen bieden aan de betrokken agrarische bedrijven. De betrokkenen in en rondom het gebied worden vanuit diverse invalshoeken betrokken, onder meer vanuit het peilbesluit van het waterschap, de bestemmingswijziging door de gemeente en de grondverwerving door SFL. De initiatiefnemers stellen hiervoor een integraal communicatieplan op.

Juridisch/planologisch

De gemeente Noordoostpolder heeft op 5 februari 2018 een positief besluit genomen over de Integrale Gebiedsontwikkeling Schokland, waarvan het project onderdeel is. Voorafgaande aan de natuurinrichting zal de gemeente een bestemmingsplanwijziging in procedure brengen, gericht op het wijzigen van de bestemming van het projectgebied naar de bestemming natuur, waarbij (extensief) agrarisch medegebruik alleen is toegestaan voor zover de instandhouding en ontwikkeling van landschaps-, natuur- en archeologische waarden niet worden aangetast.

Planning

Voorzien is dat de procedures voor het wijzigen van het bestemmingsplan en het aanpassen van het watersysteem (GGOR, grond- en oppervlaktewater regime) medio het vierde kwartaal van 2018 kunnen worden opgestart en in het voorjaar van 2020 kunnen worden afgerond. Daarna kunnen de diverse vergunningen worden aangevraagd en kan de realisatie plaatsvinden.

(8) Oostkant Dronten

Initiatiefnemer: Gemeente Dronten

Projectbeschrijving

Gemeente Dronten wil met het project Oostkant Dronten een bottom-up gebiedsontwikkeling aan de oostkant van Dronten bewerkstelligen waarbij nieuwe natuur wordt ontwikkeld, mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen worden vergroot en agrarische structuurverbetering plaatsvindt. Vanuit het programma Nieuwe Natuur is een agrarisch bedrijf (Tarpanweg 6 in Swifterbant, inclusief erf en opstallen) beschikbaar gesteld om de grondmobiliteit op gang te brengen. Samen met Staatsbosbeheer is op basis hiervan het projectvoorstel verder uitgewerkt en is een integrale projectuitwerking opgesteld waarbij in twee deelgebieden in totaal circa 70 ha nieuwe natuur wordt gerealiseerd. Bij de planuitwerking is gebleken dat de plannen voor landgoederen Wildrijck (8b) en Vossemeer (8a) niet realiseerbaar zijn binnen dit project.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Gemeente Dronten heeft samen met Staatsbosbeheer het voorstel geconcretiseerd en in juni 2018 een complete planuitwerking inclusief businesscase opgesteld en aangeboden. In de planuitwerking is aangetoond dat er haalbare en betaalbare natuurplannen gerealiseerd kunnen worden aan de oostkant van Dronten. Op 10 juli 2018 hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met het ondertekenen van de realisatieovereenkomst. Op 10 september 2018 is de overeenkomst met gemeente Dronten en Staatsbosbeheer ondertekend. De komende maanden worden gebruikt om de gedetailleerde invulling van het inrichtingsplan op te stellen en de condities voor het verkrijgen van de gronden uit te werken.

Grond en financiën

Het overgrote deel van de gronden in het gebied heeft een agrarisch gebruik en dient nog verworven te worden. Hiervoor moeten afspraken worden gemaakt met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Het ruilbedrijf Tarpanweg is beschikbaar om overeenstemming te kunnen bereiken met RVB.

Niet alle eerder toegewezen middelen zijn opgenomen in de realisatieovereenkomst, omdat dat niet nodig was om de businesscase sluitend te krijgen. De nog niet in de realisatieovereenkomst gecommiteerde middelen blijven wel gekoppeld aan het

project en kunnen worden ingezet wanneer dat voor de realisatie van het project nodig blijkt (betreft een bedrag van ca. € 180.000). Om deze middelen beschikbaar te krijgen, moet wel een aanvullend besluit door Gedeputeerde Staten worden genomen.

Draagvlak

Een bottom-up gebiedsontwikkeling is vanaf het begin het leidende principe geweest om te komen tot nieuwe natuur aan de oostkant van Dronten. Door middel van een gebiedsanalyse is het gebied - en de grondposities daarbinnen - in beeld gebracht en ingekaderd in deelgebieden. Op basis van die analyse is uiteindelijk een aantal particuliere agrarische ondernemers/eigenaren geselecteerd op basis van concrete projectideeën in het gebied. Samen met Staatsbosbeheer is op basis hiervan het projectvoorstel verder uitgewerkt en is een integrale projectuitwerking opgesteld, waarbij in totaal 74 ha nieuwe natuur wordt gerealiseerd. In augustus 2018 heeft een aantal agrariërs hun ongenoegen geuit over het proces en de communicatie over het project. Het nieuwsbericht dat er overeenstemming was bereikt over de realisatieovereenkomst Nieuwe Natuur en de onderliggende planuitwerking was voor hen reden om aandacht te vragen voor mogelijkheden om te participeren in het project. Gemeente Dronten is met hen het gesprek gestart om deze mogelijkheden nader te verkennen. De initiatiefnemers zullen in het verdere proces blijvend aandacht houden voor communicatie met de omgeving en het koppelen van concrete ideeën en kansen vanuit het gebied.

Planning

De uitvoering is deels de verantwoordelijkheid van de gemeente en deels van Staatsbosbeheer. De gemeente maakt voor haar deel afspraken met de agrariërs die uitvoering geven aan het plan.

De inrichtingsplannen en bijbehorende beheerplannen hiervoor zijn gereed. Een volgende stap in het gebiedsproces is overeenstemming verkrijgen over de wijze waarop de beoogde grond beschikbaar kan komen en het starten van de planologische procedures. Nadat er overeenstemming is met het RVB over het ruilen en pachten van projectgronden kan de bestemmingsplanprocedure worden opgestart. Naar verwachting neemt deze één tot anderhalf jaar in beslag, waarna de feitelijke levering van de gronden kan plaatsvinden van provincie naar gemeente/eigenaren. Hierna kan de inrichting gestart worden met een doorlooptijd en vergunning traject van zes tot negen maanden. Naar verwachting is het project dan eind 2020 gerealiseerd.

(9) Natuur op G38

Initiatiefnemer: Familie Barkema

Projectbeschrijving

Het melkveebedrijf van de indiener is omgevormd tot een natuurboerderij met extensief landbouwkundig medegebruik in een natuurgebied voor akker- en weidevogels. Blaarkoppen, een oud runderras, begrazen het natuurgebied. Met de opbrengsten van de kaas die van de melk van de blaarkoppen wordt gemaakt, wordt het beheer van het gebied langdurig gefinancierd. Zo kan de nieuwe natuur op lange termijn zonder inmenging van overheden zelfstandig worden beheerd.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: uitgevoerd

Medio juni 2016 is de realisatieovereenkomst met de heer Barkema ondertekend. De inrichtingswerkzaamheden passen binnen het vigerend bestemmingsplan. Dat maakte de weg vrij om voortvarend aan de slag te gaan met het project. Inmiddels is het project opgeleverd, betaald en financieel verantwoord. Voor de juridische borging van het natuurgebied wordt de bestemming momenteel gewijzigd in natuur. Tijdens de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan is één zienswijze naar voren gebracht. De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassingen in het plan. Het bestemmingsplan is door de raad derhalve ongewijzigd vastgesteld, overeenkomstig het ontwerp.

(10) Swifterpark

Initiatiefnemer: Familie Van Dalen

Projectbeschrijving

Het project behelst de omvorming van een voormalig gronddepot naar een toegankelijk en divers natuurgebied met een grote variatie aan plantensoorten. Het park wordt toegankelijk voor recreanten. Een beheerschuur gaat dienst doen als stalling voor het vee dat het park gaat begrazen en wordt eveneens gebruikt als educatieruimte.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Medio november 2016 is de realisatieovereenkomst met familie van Dalen ondertekend. Hierin is onder meer vastgelegd dat voor de realisatie van het project Swifterpark de onderliggende bestemming onherroepelijk wordt gewijzigd naar natuur. Voor de realisatie van Swifterpark is begin 2017 door de initiatiefnemer een aanvraag ingediend tot wijziging van het bestemmingsplan. Gemeente Dronten heeft het voorontwerp bestemmingsplan medio 2017 ter inzage gelegd. In maart 2018 is de Milieueffectrapportage goedgekeurd. De gemeente verwacht dat eind 2018 het bestemmingsplan kan worden vastgesteld, waarna de vergunningen kunnen worden aangevraagd en de inrichtingswerkzaamheden kunnen starten.

Financiën

Randvoorwaarde voor het kunnen realiseren van het project Swifterpark (en de beschikbaarstelling van

financiële middelen) is dat de onderliggende bestemming onherroepelijk is gewijzigd naar natuur. Deze randvoorwaarde is vastgelegd in de realisatieovereenkomst tussen de provincie en de familie Van Dalen.

Juridisch

Initiatiefnemer heeft begin 2017 een aanvraag bij de gemeente ingediend om het vigerende bestemmingsplan te wijzigen. Het voorontwerp bestemmingsplan Swifterbant - Swifterpark (D4011) heeft in de zomer van 2017 bij gemeente Dronten ter inzage gelegen. Er is een inspraakreactie ingediend. De gemeente heeft de beantwoording van het bezwaar in afronding en betracht zorgvuldigheid bij de stappen in de procedure. De gemeente verwacht dat eind 2018 het bestemmingsplan kan worden vastgesteld.

Onderdeel van de bestemmingsplanprocedure is het ondertekenen van een planschade-overeenkomst. De gemeente Dronten wil het risico op eventuele planschadeclaims op deze wijze geborgd hebben. Gemeente en initiatiefnemer zijn hierover in overleg.

Het Waterschap Zuiderzeeland heeft op advies van haar bezwarencommissie gesteld dat de watervergunning alleen wordt verleend onder de voorwaarde dat er peilbuizen worden geplaatst bij de indiener om de effecten van vernatting te kunnen monitoren, waarbij het waterschap een nulmeting verricht. Hierover vindt tussen initiatiefnemer, waterschap en gemeente Dronten overleg plaats.

(12) Oostvaardersplassengebied

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer

Projectbeschrijving

Met dit project ontwikkelt Staatsbosbeheer de randen van het natuurgebied Oostvaardersplassen en maakt het beleefbaar voor recreanten. Om de randen langs het natuurgebied open te stellen, gaat Staatsbosbeheer ‘vensters’ realiseren, waardoor recreanten de mogelijkheid krijgen om van buitenaf de natuur te bewonderen, terwijl tegelijkertijd de natuur in het gebied beschermd blijft. In dit project is sprake van drie deelgebieden, namelijk Trekweg, Ibisweg Noord en Hollandse Hout.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Medio april 2018 heeft Staatsbosbeheer een integrale planuitwerking ingediend op basis van de afspraken uit de getekende intentieovereenkomst. In de planuitwerking Oostvaardersplassengebied is een ruimtelijke verbeelding en toelichting opgenomen van de voorgenomen projecten. Het gaat om 30 ha Ibisweg-Noord, 79 ha Hollandse Hout en 143,5 ha op de locaties Trekweg en Zanddepot. Hiervan wordt in het gebied ten behoeve van het programma Nieuwe Natuur 115,5 ha nieuwe natuur aangelegd en er wordt 3,0 ha mitigatie kiekendieffoerageergebied gerealiseerd. Op 9 mei 2018 is de realisatieovereenkomst Oostvaardersplassengebied ondertekend.

Grond en financiën

Er hoeven geen gronden van derden verworven te

worden. Er is derhalve geen verwervingsrisico. In de businesscase gaat Staatsbosbeheer uit van het verkrijgen van cofinanciering van derden waarover zij reeds gesprekken voert. Afhankelijk van de daadwerkelijke omvang van de te verkrijgen cofinanciering kan het zijn dat niet alle uit het programma Nieuwe Natuur toegewezen middelen ingezet worden voor de realisatie en beheer van de in de huidige planuitwerking opgenomen opgave. Afgesproken is daarom dat in dat geval Staatsbosbeheer, gelet op aanbevelingen van de Commissie Van Geel, binnen vijf jaar een beroep kan doen op het resterende budget binnen het maximaal toegewezen bedrag (de Commissie Van Geel is door Gedeputeerde Staten gevraagd om een advies uit te brengen voor een nieuw beleidskader voor natuurgebied De Oostvaardersplassen). Het beschikbaar stellen van deze middelen moet passen binnen de spelregels van het programma Nieuwe Natuur, de doelstellingen van het project Oostvaardersplassengebied en eventuele aanbevelingen van de Commissie Van Geel. Voor het beschikbaar stellen van deze middelen is aanvullende besluitvorming van Gedeputeerde Staten nodig.

Draagvlak

Met diverse belanghebbenden zoals de KNNV-Lelystad (vereniging voor veldbiologie), Vogel- en Natuurwacht Flevoland, HaJé (restaurant), Rijkswaterstaat (landschapsplan A6), Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), Lelystad Airport en gemeenten Almere en Lelystad is in de fase om te komen tot de planuitwerking overleg gevoerd. Genoemde partijen worden door Staatsbosbeheer blijvend betrokken in de uitvoeringfase.

(15) Eemvallei-Zuid

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer en ‘de kralen’ Voedselbossen (15a), Speelwildernis (15b) en Natuurboerderij Vliervelden (19)

Projectbeschrijving

Initiatiefnemers ontwikkelen Eemvallei-Zuid integraal als één publiek toegankelijk natuurgebied dat de komende decennia kan uitgroeien tot een ecologisch en cultuurhistorisch icoon in het landschap van Oosterveld. Het te realiseren natuurgebied is gebaseerd op de voormalige rivierloop van de Eem, met een unieke combinatie van een voedselbos, speel- en recreatiemogelijkheden, ruigtevelden, kruidenrijke graslanden en veel vitale natuur met een hoge biodiversiteit.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja
Status: in uitvoering

De realisatieovereenkomst d.d. 27 juni 2017 geeft de kaders aan voor een gefaseerde realisatie van het project. Op 6 maart 2018 is het fasebesluit genomen voor de uitvoering van de eerste fase van het project.

Grond en financiën

De gronden voor de eerste fase zijn verworven en het project wordt momenteel gefaseerd uitgevoerd. Fase 4 is niet mogelijk gebleken als gevolg van de bestaande eigendommen in het gebied. Verwacht wordt dat fase 3 geen doorgang kan vinden. Voor fase 2 wordt door Staatsbosbeheer verkend of realisatie binnen de spelregels van het programma mogelijk is. In het zoekgebied is daarnaast een locatie realiseerbaar ter plaatse van Stadslandgoed De Kemphaan.

Voor inrichting van de eerste fase is onderzoek nodig naar de archeologie in de bodem. Verwacht wordt dat er in het gebied sprake is van archeologische waarden. Dit kan een (financieel) risico betekenen voor de uitvoering. Door het niet volledig kunnen verwerven van de benodigde gronden bestaat de kans dat een deel van de natuuropgave zoals opgenomen in de realisatieovereenkomst, niet gerealiseerd kan worden.

Tegenvallende (netto) opbrengsten uit verkoop van de rechten om op de grond te bouwen (de zogenoemde roodrechten) is eveneens een risico. Dit risico is opgenomen in de realisatieovereenkomst tussen provincie en Staatsbosbeheer. Indien de opbrengsten tegenvallen, is afgesproken dat dit kan betekenen dat er minder hectare nieuwe natuur

gerealiseerd kunnen worden.

In de realisatieovereenkomst is ook het risico opgenomen van tegenvallende opbrengsten uit de exploitatie van het terrein. Indien dit zich voordoet wordt dit binnen de businesscase van Staatsbosbeheer opgelost.

Samenwerking en draagvlak

In het fasedocument voor de eerste fase zijn gebruiksovereenkomsten tussen Staatsbosbeheer, Stichting Voedselbosbouw Nederland en De Stadsboerderij Almere bijgesloten. Met stichting Speelwildernis Oosterveld zijn de bouwstenen overeengekomen op basis waarvan tot een gebruikersovereenkomst kan worden gekomen.

Planning

Tijdens de boomplantdag begin 2018 zijn de eerste bomen in het gebied geplant. In 2019 zal worden gestart met de aanleg van het Voedselbos. De verwachting is dat de prestatieafspraken uit de realisatieovereenkomst met betrekking tot natuurcompensatie kunnen worden nagekomen.

(15D) LUIERPARK

Initiatiefnemer: Tineke Ras

Projectbeschrijving

Door de indiener van het projectvoorstel is stichting Het Luierpark opgericht. De stichting biedt de mogelijkheid om een boom met certificaat cadeau te geven voor een pas geboren of overleden kindje. Deze bomen vormen samen Het Luierpark. In dit park kan de boom door het gezin op een later tijdstip worden voorzien van een naambordje met geboortedatum (en eventueel overlijdensdatum) van het betreffende kindje, zodat het een eigen herinneringsboom heeft.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: uitgevoerd

Stichting Het Luierpark heeft in overleg met Staatsbosbeheer Het Luierpark in het Oostrandpark in Almere gerealiseerd. Het project is in maart 2017 opgeleverd en inmiddels verantwoord en afgerond. De initiatiefneemster en Staatsbosbeheer hebben afspraken met elkaar gemaakt over rollen, taken en verantwoordelijkheden. De verkoop van bomen verloopt volgens initiatiefneemster naar wens en er is veel (media-) aandacht voor het initiatief.

(16) Kop van het Horsterwold

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer

Projectbeschrijving

Met dit project gaat Staatsbosbeheer het bestaande natuurgebied Horsterwold verder inrichten en versterken door aanleg van een half open bosland-schap. Het gebied wordt voor recreanten toegan-gelijk en in combinatie met de verderop gelegen Stille Vallei zorgt het voor de waarborging van belangrijke ecologische waarden.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

De verplichtingen die voortkomen vanuit de bos-compensatie zijn in het project nagenoeg gereed gekomen. Ook de beheerwegen, wandelpaden en parkeervoorzieningen aan de Bosruiterweg zijn aangelegd en er heeft sloop plaatsgevonden. Een

deel van de bedrijfsgebouwen aan de Adelaars-weg wordt binnenkort gesloopt in verband met de aanwezigheid van beschermde diersoorten. De natuurvriendelijke oever van de Bosruitertocht is aangelegd. Van de ingerichte terreinen is het beheer gestart.

Financiën en beheer

De uitvoering kan binnen de beschikbaar gestelde bedragen plaatsvinden. Na inrichting start het beheer. Hierbij zal samenwerking worden gezocht met de reclassering om een duurzaam en sluitend beheermodel te creëren.

Planning

De verwachting is dat de resterende werkzaam-heden uiterlijk medio mei 2019 zijn afgerond. Oplevering vindt plaats nadat de inrichtingswerk-zzaamheden zijn afgerond zijn en het gebied wordt opengesteld voor publiek.

(17) Noorderwold-Eemvallei

Initiatiefnemer: Het Flevo-landschap in samenwerking met mw. Dubois (Vierkante meter natuur, project 17a) en ANV Akkerwaard (Pioniernatuur, project 18). Stichting Het Flevo landschap werkt hierbij samen met ERF bv in het kader van de verweving van de Nieuwe Natuur met landbouw-functies.

Projectbeschrijving

Het project Noorderwold is gezamenlijk ingediend door stichting Het Flevo landschap en ERF met voorstellen om in het gebied een gevarieerd landschap te ontwikkelen waar diverse functies voor natuur, (biologische) landbouw, recreatie en wonen worden verweven.

Er zijn middelen gereserveerd voor het ontwikkelen van in totaal 206 hectare nieuwe natuur. Daarbinnen moet ruimte worden gemaakt voor 104,5 hectare compensatienatuur (EHS/NNN), bestaande uit 36,0 hectare bos en 68,5 hectare moeras. Daarnaast krijgen de twee projectinitiatieven Vierkante meter natuur en Pioniernatuur een plek binnen het plangebied van Noorderwold-Eemvallei.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Voor het project Noorderwold-Eemvallei is in de eerste helft van 2018 een definitieve planuitwerking en een sluitende businesscase opgesteld. Dit heeft geresulteerd in het besluit dat alleen Het Flevo-landschap de realisatieovereenkomst met de provincie tekent. Met de 'kralen' Pioniernatuur en Vierkante meter natuur zijn afspraken gemaakt voor een invulling op de korte termijn als voorloper op de invulling van de plannen voor Noorderwold op de langere termijn. Pioniernatuur heeft hiermee al in 2018 een start kunnen maken op tijdelijke kavels, Vierkante meter natuur heeft op dit moment de beschikking over twee pilotlocaties in Lelystad en Almere.

Voor de experimenteerruimte natuur/(biologische) landbouw is een kader opgesteld. Met kennisinstelling Wageningen University & Research zijn de mogelijkheden verkend voor agroforestry (boslandbouw). Met Oosterwold heeft veelvuldig afstemming plaatsgevonden over de roodrechten, de exploitatiebijdrage en de spelregels die daarbij horen. Voor de roodontwikkeling is een marktconsultatie uitgevoerd.

Grond en financiën

Vanuit het programma Nieuwe Natuur worden alleen middelen beschikbaar gesteld aan projectonderdelen voor Nieuwe Natuur (natuurbestemming). Het Flevo-landschap is hiervoor verantwoordelijk en is de ontvangende partij voor deze middelen. In de voorstellen Noorderwold is ERF verantwoordelijk voor de landbouw. Voor landbouw (agrarische bestemming) kunnen vanuit het programma Nieuwe Natuur geen middelen beschikbaar worden gesteld. Ruilgronden moeten breed aan de markt worden aangeboden in het kader van de programma-spelregels over mededinging. Stichting ERF heeft hierin geen speciale positie.

Met de stuurgroep Oosterwold zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de nieuwe natuur kan landen ter plaatse van de gebiedsontwikkeling Oosterwold. Binnen de spelregels Oosterwold is het voor Het Flevo-landschap alleen mogelijk om gronden voor het programma Nieuwe Natuur binnen Oosterwold te verwerven als er direct een partij is die de kosten en daarmee de risico's ten aanzien van roodrechten (over)neemt. De ontwikkeling van nieuwe natuur is in de tweede fase voor Noorderwold-Eemvallei zodanig opgezet dat deze niet van de medewerking van één of enkele specifieke grondeigenaren afhankelijk is. Hierbij worden meerdere sporen verkend.

Mocht het door bovengenoemde risico's lastig worden of niet haalbaar blijken om binnen de tijdspanne vanuit het project nieuwe natuur te realiseren, dan is er de terugval-optie om dit te realiseren op eigen grond van Het Flevo-landschap binnen het projectgebied van Noorderwold. Deze grond valt buiten Oosterwold, maar is wel aansluitend aan het projectgebied en de Grote Trap (een natuurstrook tussen de Ibisweg en het Horsterwold waar, buiten het programma Nieuwe Natuur om, een kwaliteitsslag voor natuur en recreatie wordt gemaakt. Het idee hiervoor was ingediend bij het programma Nieuwe Natuur, maar besloten is om dit buiten het programma om te realiseren). Alhoewel er op dit moment nog geen duidelijkheid is waar de grond verworven zal worden, zijn er meerdere sporen die kansrijk zijn voor verwerving van gronden. Er is zo altijd voldoende grond om de realisatie van de resterende opgave nieuwe natuur in Noorderwold-Eemvallei mogelijk te maken.

Ook is de betaling van de exploitatiebijdrage een verplichting binnen de spelregels Oosterwold.

Het is een risico dat de hiervoor benodigde (voor) financiering niet terugverdiend kan worden. Dit risico is door de initiatiefnemer opgelost in de businesscase van het project.

Draagvlak

Op 12 november 2017 is er een informatieavond georganiseerd in het gebied om de voortgang toe te lichten en inbreng vanuit de omgeving waar mogelijk mee te nemen in de planuitwerking. Er waren een twintigtal grondeigenaren en -pachters aanwezig. Het is de bedoeling om met enige regelmaat informatiesessies te organiseren gedurende de gefaseerde uitvoering van het project. Daarnaast vinden de volgende draagvlakversterkende activiteiten terugkerend plaats:

- afstemming met Oosterwold;
- afstemming met gemeente Zeewolde, gemeente Almere en het waterschap;
- overleg en afspraken met de 'kralen' Pioniernatuur en Vierkante meter natuur;
- betrekken van kennisinstellingen bij onderzoeksvraagstukken.

Juridisch

Initiatiefnemer ERF heeft de realisatieovereenkomst niet getekend. Dit heeft geen consequenties voor de realisatie van nieuwe natuur, want dit is de verantwoordelijkheid van Het Flevo-landschap. Voor de borging van de samenwerking tussen en integratie van natuur en landbouw zijn afspraken vastgelegd tussen initiatiefnemers. In de realisatieovereenkomst zijn afspraken gemaakt over de realisatie van natuurcompensatie (EHS/NNN) van 36 hectare bos en 68,5 hectare moeras.

Verdienmodel voor beheer na tien jaar

Voor 104,5 hectare compensatienatuur is het beheer geregeld in afspraken met Rijkswaterstaat. Voor het beheer van de overige hectares in het gebied hebben de initiatiefnemers, in afstemming met de initiatiefnemers van de 'kralen', verdienmodellen ontwikkeld. Het Flevo-landschap brengt door de verkoop van de 'rode rechten' een multiplier tot stand.

Planning

Met het ondertekenen van de realisatieovereenkomst is een fasebesluit genomen voor fase 1 en

is de realisatie van fase 1 van start gegaan. De procedures, vergunningen en aanvullende onderzoeken die nodig zijn, zijn in gang gezet. Deze stap zal ruim een jaar in beslag nemen. Zodra de benodigde vergunningen verkregen zijn en het bestemmingsplan is gewijzigd, kan de inrichting van de nieuwe natuur van fase 1 plaatsvinden. Deze inrichtingsfase zal drie jaar in beslag nemen. Met name de realisatie van het hydrologisch systeem voor het moeras in fase 1 vraagt een lange doorlooptijd en een goede logistieke planning. Pas nadat de grondwerkzaamheden en ontgraving zijn afgerond in een deelgebied, kan daar de eindinrichting en inplant starten. De compensatienatuur zal uiterlijk in 2021 gereed zijn. De oplevering van fase 1 staat gepland voor 2022 wanneer zowel de compensatienatuur als de overige nieuwe natuur is ingericht.

De planning voor fase 2 is dat vanaf 2020 duidelijk dient te zijn waar deze fase gerealiseerd gaat worden. De grondverwerving start vanaf 2018 en dient uiterlijk in 2020 afgerond te zijn. Daarna kan een nieuw fasebesluit genomen worden voor fase 2 en de benodigde procedures en vergunningaanvragen gestart worden. De inrichting zal uiterlijk 2023 gereed zijn en de beheerfase start vanaf 2024. Indien er, na finale afronding van fase 1 en 2, een surplus is, zal er ruimte zijn voor fase 3. Fase 3 is geen opgave, maar de invulling van de multiplier die ontstaat uit het project, wat extra realisatie van nieuwe natuur in het gebied oplevert. Uiterlijk eind 2025 blijkt of er een multiplier is en hoe groot deze zal zijn.

(21) Harderbroek en Harderbos verbonden

Initiatiefnemer: Natuurmonumenten

Projectbeschrijving

Met dit project verbindt Vereniging Natuurmonumenten twee natuurgebieden, Harderbos en Harderbroek, met elkaar. Doordat de grond al in bezit was van, en na oplevering zou worden beheerd door de projectindienaar, is in dit project alleen een bijdrage aan de inrichting van de 15 hectare nieuwe natuur toegewezen en is waar nodig ondersteuning vanuit de provincie geleverd om het project naar realisatie te brengen.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: uitgevoerd

Het project is opgeleverd, verantwoord en betaald.

(22) Gouden randen langs Pampushout

Initiatiefnemer: Het Flevo-landschap

Projectbeschrijving

Kern van het project is het ontwikkelen van een natte verbinding tussen de Lepelaarplassen en het Kromslootpark en langs Pampushout-Zuid. Het project brengt twee ontwikkelingen samen: de eco-zone Kromslootpark-Lepelaarplassen en de ontwikkeling van het relatief jonge bosgebied de Pampushout.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Het Flevo-landschap heeft een complete planuitwerking inclusief businesscase opgesteld en aangeboden, die de basis vormt voor de realisatieovereenkomst. De realisatieovereenkomst is getekend in april 2018.

Uit de planuitwerking blijkt dat binnen het project geen ruimte is voor het in het kader van het programma Nieuwe Natuur ingediende en gehonoreerde initiatief Vierkante meter natuur. Stichting Het Flevo-landschap en de initiatiefnemer van Vierkante meter natuur zijn in goed overleg over de

wijze waarop voor het initiatief ruimte geboden kan worden en hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over een pilot op twee locaties van Het Flevo-landschap. Afsproken is te streven naar inpassing van dit project binnen Noorderwold-Eemvallei van Het Flevo-landschap en/of de twee pilot-gebieden.

Grond en financiën

De ondergrond is reeds in bezit bij Het Flevo-landschap en is na ondertekening van de realisatieovereenkomst als projectgrond gekoppeld aan het project Gouden Randen langs Pampushout. De kosten voor beheer worden door SFL verkregen uit verkoop van ruilgrond die in het bezit is van Het Flevo-landschap.

Hiermee heeft Het Flevo-landschap middelen verkregen voor onder andere het beheer van de inrichting van het project. In de planuitwerking heeft Het Flevo-landschap onderscheid gemaakt in een basisinrichting (groene rand) met passend beheer en een optimale inrichting (gouden rand) door inrichting met middelen van derden en beheer. Voor de provincie is de basisinrichting uitgangspunt bij het verantwoorden van het project.

Met de in de realisatieovereenkomst gemaakte afspraken krijgt Het Flevo-landschap de komende vijf jaar de ruimte om te zoeken naar aanvullende bijdragen door derden om de inrichtingskosten voor een optimale inrichting te kunnen dekken. De gevraagde middelen voor het beheer uit het programma Nieuwe Natuur voor zowel de basis- als de optimale inrichting, passen binnen de gestelde kaders en de financiële toewijzing door Provinciale Staten.

Draagvlak

De planuitwerking is in overleg opgesteld met de direct betrokken partijen, de gemeente Almere en het waterschap Zuiderzeeland. Deze partijen zien de meerwaarde en het belang van het project Gouden Randen voor de ecologische verbindingzone, de opgave voor waterafvoer en waterbuffer, de natuurlijke groene buffer tussen woongebieden en de recreatieve functie. Met de eigenaar van een naastgelegen agrarisch erf heeft afstemming plaatsgevonden over een goede inpassing van de nieuwe natuur in zijn directe omgeving. De initiatiefnemer zal deze directe burens van het project tijdens de uitvoeringsfase op de hoogte houden van de voortgang.

Juridisch

De gemeente Almere heeft in 2017 een nieuw bestemmingsplan goedgekeurd waarin onder andere de deelgebieden Gouden Randen langs de Pampushout liggen. Dit bestemmingsplan geeft ruimte voor de realisatie van het project.

Verdienmodel voor beheer na tien jaar

De gevraagde middelen voor het beheer uit het programma Nieuwe Natuur voor zowel de basis- als

de optimale inrichting passen binnen de gestelde kaders en de financiële toewijzing van Provinciale Staten. Om de optimale inrichting daadwerkelijk te kunnen realiseren, zal de initiatiefnemer per deelgebied trachten voldoende gelden van derden beschikbaar te krijgen. Voor het deelgebied Galjoottocht is de financiering van een optimale inrichting rond. Voor de resterende deelgebieden geldt dat gestart kan worden met een basisinrichting, maar de initiatiefnemer heeft de tijd en ruimte gekregen om te starten op het moment dat er zicht is op een sluitende financiering van een optimale inrichting. Wanneer binnen vijf jaar na ondertekening van de realisatieovereenkomst geen zicht is op financiering van een optimale inrichting van het desbetreffende gebied, wordt de basisinrichting als uitgangspunt genomen en als zodanig beheerd en gefinancierd.

Planning

Er hoeft voor het project geen bestemmingsplanprocedure te worden doorlopen. De uitvoering van het project verloopt gefaseerd en is opgeknipt in drie tracés. Na het aanvragen van de ontgrondings- en watervergunning wordt gestart met het tracé Galjoottocht. Verwacht wordt dat de start van de inrichting van dit tracé medio 2019 plaatsvindt en in 2020 afgerond kan worden. Afhankelijk van de beschikbaarheid van gelden van derden wordt eind 2019/begin 2020 gestart met het tracé Gouden randen Noorderplassen. Op dat moment wordt verwacht dat er duidelijkheid is over een sluitende businesscase voor het realiseren van een Gouden rand van het laatste tracé (Pampushout).

Ingetrokken projecten

In de loop van de uitwerkingsfase hebben drie projecten die conform het besluit van eind 2014 in het programma Nieuwe Natuur naar realisatie mochten worden uitgewerkt, hun voorstel ingetrokken, omdat het niet realiseerbaar bleek binnen de mogelijkheden van het programma. Het gaat om Ruimte en Lucht voor Natuur (6), Kroonbos (15e) en Geitenboerderij met restaurant (16a).

(6) Ruimte en lucht voor natuur

Initiatiefnemer: Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en Natuurmonumenten

Projectbeschrijving

Drie jaar geleden lanceerden Natuurmonumenten en NLR het plan om 151 hectare NLR-grond om te vormen tot nieuwe natuur. Het oorspronkelijke plan bleek niet haalbaar. De provincie heeft hierop in het PS-besluit van 17 december 2014 aangegeven dat er een maximaal budget beschikbaar is om een natuurplan van ongeveer 50 hectare te realiseren.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: nee

Status: ingetrokken

Op 22 november 2017 hebben NLR en Natuurmonumenten een presentatie gegeven aan Provinciale Staten over de voortgang van het gezamenlijke project Ruimte en Lucht voor Natuur. Daarbij is aangegeven dat er onder de huidige condities en inzichten gestopt moet worden met de uitwerking van het project. De gesloten intentieovereenkomst is van rechtswege vervallen.

Het voor het project gereserveerde programma-kapitaal is niet beschikbaar gesteld. Natuurmonumenten en NLR hebben het project ingetrokken omdat de waarde van de te verwerven bedrijfsgrond dermate hoog is dat met het beschikbare budget een beperkte natuurwinst kan worden bereikt. De initiatiefnemers vonden dat maatschappelijk onverantwoord.

(15e) Kroonbos

Initiatiefnemer: stichting Het Kroonbos

Projectbeschrijving

De heer Van der Mee, die de stichting Kroonbos oprichtte, wilde een Kroonbos realiseren. In het aan te leggen bos zou gedecoreerden de mogelijkheid geboden worden een boom aan te schaffen. Door de bomen en een (digitale) uitleg zou de boodschap en het belang van de decoratie worden getoond. Hierdoor blijft de gedecoreerde en zijn belang voor de maatschappij in herinnering.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: nee

Status: ingetrokken

Ondanks vele positieve reacties op het concept Kroonbos en de inzet van stichting Het Kroonbos, is het draagvlak voor de aanschaf van een boom minimaal. Hierdoor voorziet de stichting teveel financieel risico; reden waarom de initiatiefnemer heeft besloten het project in te trekken. Het concept (zonder verkoop van bomen) en het ontwerp van het Kroonbos zijn door Staatsbosbeheer echter omarmd en deze organisatie heeft het Kroonbos inmiddels aangelegd. De stichting Kroonbos is inmiddels opgeheven.

(16a) Geitenboerderij met restaurant

Initiatiefnemer: Familie Verduijn

Projectbeschrijving

De familie Verduijn wilde een biologische geitenboerderij met een restaurant en diverse recreatieve activiteiten realiseren ten noordwesten van het Horsterwold. De geitenboerderij is in hoofdzaak een agrarische invulling die vooral landschappelijk een ander aanblik geeft. De familie Verduijn bezit een perceel van circa 7 ha landbouwgrond, gelegen aan het Kempphaanpad achter het landgoed 'De Kempphaan' in Almere en biedt dit ter ruiling aan voor dit project. Dit project is in het toewijzingsbesluit van 17 december 2014 gekoppeld aan het project 'Kop van het Hosterwold' van Staatsbosbeheer en heeft zelf geen budget toegekend gekregen.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: nee

Status: ingetrokken

Het projectidee van de initiatiefnemers om met de opbrengsten van hun perceel aan de Kempphaanweg een geitenboerderij met restaurant te realiseren binnen de kaders van het programma Nieuwe Natuur is niet haalbaar gebleken. Binnen de Kop van het Horsterwold zijn geen mogelijkheden voor het project. Taxatie van een alternatieve locatie en van het te verkopen perceel van initiatiefnemer maakte duidelijk dat dit financieel geen haalbaar alternatief is.

De enige overblijvende optie om het projectidee binnen het programma Nieuwe Natuur te realiseren, is koppeling aan een van de andere Nieuwe Natuurprojecten. De initiatiefnemer heeft aangegeven binnen het programma geen interessante alternatieve locaties te zien voor realisatie van hun projectplan. Daarmee komt een einde aan het project binnen het programma Nieuwe Natuur. Dit is in de tweede helft van 2016 geformaliseerd.

Geen realisatie binnen het programma

Twee projecten, Landgoed Vossemeer (8a) en Landgoed Wildrijck (8b) zijn eind 2014 in het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten gekoppeld aan het project Oostkant Dronten (8). Daarbij is specifiek aangegeven dat het aan de gemeente Dronten is om te beoordelen of deze projecten passen binnen de gebiedsontwikkeling die de gemeente wil realiseren.

In de uitwerkingsfase van het project Oostkant Dronten is gebleken dat de gemeente Dronten geen opties ziet voor het mee-ontwikkelen van de landgoederen Vossemeer (8a) en Wildrijck (8b) in dit project. De initiatieven voor deze landgoederen kunnen daardoor niet binnen de kaders van het programma Nieuwe Natuur worden gerealiseerd.

Projecten reservebank

Naast de bovenstaand beschreven projecten zijn vier projecten op de zogenoemde reservebank geplaatst. Ze scoorden niet voldoende bij de beoordeling in 2014 of bleken niet uitvoerbaar vanwege inzet van de beoogde grond in een ander project dat hoger scoorde in de beoordelingscriteria.

Het betreft de projecten Winst voor weidevogels en wintergasten van Natuurmonumenten, Natuur in Bedrijf van de familie Crijns, Kuinderbos van Staatsbosbeheer en Airport Garden City van OMALA in samenwerking met Het Flevo-landschap.

De initiatiefnemers van het project Airport Garden City, dat als eerste reservebankproject is aangewezen, hebben het projectidee voor de zomer van 2018 ingetrokken, omdat er inmiddels andere ideeën bestaan voor de inrichting van de in het voorstel benoemde percelen.

Het project Winst voor weidevogels en wintergasten bestaat uit twee onderdelen: uitbreiding Ettenlandse weg en Zwarte Hoek. Natuurmonumenten heeft om haar moverende reden aangegeven alleen nog het deel Zwarte Hoek, dat als tweede reservebankproject is aangewezen, te willen uitvoeren. Voor dit project is verwerving van verpachte gronden van het Rijksvastgoedbedrijf noodzakelijk. Vanwege het feit dat in de gemeente Noordoostpolder meerdere opgaven spelen waarvoor grond van het Rijksvastgoedbedrijf moet worden verkregen en vanwege de opgedane ervaring met dergelijke verwervingstrajecten, is het niet reëel te verwachten dat het project, indien dat op dit moment zou worden opgestart, voor eind 2019 in uitvoering kan gaan.

Het project Natuur in Bedrijf van de familie Crijns gaat uit van de inrichting van het perceel van het ruilbedrijf van de provincie aan de Tarpanweg, dat in het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten als ruilobject is gekoppeld aan het project Oostkant Dronten (8). Met het aangaan van de realisatieovereenkomst is die koppeling definitief, waardoor het voorstel voor Natuur in bedrijf zoals ingediend door de familie Crijns, niet meer realiseerbaar is. Omdat alle grondposities binnen het programma Nieuwe Natuur inmiddels via realisatieovereenkomsten zijn gekoppeld aan direct gehonoreerde projecten, zijn er ook geen mogelijkheden om het reservebankproject binnen het programma Nieuwe Natuur op een andere locatie vorm te geven. De familie Crijns is hierover geïnformeerd.

Het project Kuinderbos van Staatsbosbeheer betreft de verwerving en natuurlijke inrichting van een kavel aan de Schansweg in de gemeente Noordoostpolder. Bij de besluitvorming in 2014 is geconstateerd dat het project minder scoorde op de toewijzingscriteria dan de andere, wel toegevoegde projecten. Het is als vierde project aan de reservebank toegevoegd.

BIJLAGE 3 - TOELICHTING COMMUNICATIE IN MEER DETAIL

Eerste programmafase: uitvraag en beoordeling ingediende ideeën (2013-2014)

Website

Het programma Nieuwe Natuur kreeg een eigen plek (dossier) binnen de provinciale website. Hier werd het brede publiek geïnformeerd over het programma en de actuele voortgang ervan. De andere communicatiemiddelen hadden veelal het doel om het publiek door te verwijzen naar dit website-dossier. Zo werd er met name in de beginfase van het programma gewerkt met banners op de webpagina's van samenwerkingspartners, zoals Stichting Het Flevo-landschap en gemeenten, om bezoekers aan hun website naar het programma-dossier op de website van de provincie te leiden.

Twitteraccount

Daarnaast kreeg het programma Nieuwe Natuur een eigen twitteraccount. Door in de beginperiode stevig in te zetten op Twitter is een goede volgersbasis ontstaan: binnen een paar maanden waren er maar liefst bijna duizend mensen die het account merendeels nog steeds volgen. De communicatie via Twitter heeft zeker een relevante bijdrage geleverd aan zowel de brede verspreiding van de oproep om met ideeën te komen, als aan de profilering van de provincie Flevoland als initiatiefnemer van een vernieuwend proces om natuur te realiseren.

Facebookaccount

Er is voor gekozen om (vooralsnog) geen eigen Facebook-account aan te maken, omdat Facebook vooral gericht is op foto's met beperkte tekst; in de startfase van het programma was er nog niet veel beeldmateriaal dat passend was voor Facebook. Berichtgeving op Facebook over het programma werd via het provinciale Facebook-account gedaan.

Omroep Flevoland

Er is in de aanloop naar besluitvorming door Provinciale Staten over de ingediende projectideeën een samenwerking gestart met Omroep Flevoland. De Omroep heeft in zestien afleveringen van het programma Natuurlijk Flevoland aandacht besteed aan een aantal projecten die met positief resultaat door de eerste selectieronde waren gekomen. Van deze afleveringen, die ook online te bekijken zijn, is een DVD geproduceerd.

Print

De inzet van geprinte communicatie-uitingen is in de eerste fase tot een minimum beperkt. Er is bij de start van het programma een flyer geprint die door diverse partners (gemeenten en terrein beherende organisaties) is gebruikt om bezoekers op strategische bezoekslocaties te informeren over het programma Nieuwe Natuur. Doel van de flyer was om geïnteresseerden naar de informatie op de website te leiden. Ook de oogst van het programma is via print gepresenteerd en wel op een ideeënmarkt. Iedere projectindieners kon daar zijn of haar idee door middel van een poster en aanvullende presentatiematerialen presenteren aan onder meer de leden van Provinciale Staten. De ideeën zijn tevens gebundeld in een papieren catalogus, die breed is verspreid onder de deelnemers en bezoekers van de ideeënmarkt.

Tweede programmafase: voortgangscommunicatie (2015 - medio 2018)

Informeren breed publiek

Gedurende de gehele programmaperiode is vooral gebruik gemaakt van de webpagina's over het programma Nieuwe Natuur op de provinciale website. De informatie op deze pagina's is zo actueel mogelijk gehouden. Belangrijke mijlpalen zijn via persberichten, nieuwsberichten in de provinciale nieuwsbrief en via Twitter en Facebook met een breed publiek gecommuniceerd. Over het algemeen zijn de persberichten over het programma Nieuwe Natuur goed door de pers opgepakt en veelal overgenomen in regionale en lokale kranten en/of nieuwssites. De brede publiekscommunicatie heeft zich in deze fase toegespitst op de voortgangsrapportages die op verzoek van Provinciale Staten ieder half jaar werden geproduceerd. Daarnaast werden de mijlpalen in de planuitwerkingen (Gedeputeerde Staten-besluiten over het aangaan van intentie- of realisatieovereenkomsten) gecommuniceerd via pers- en nieuwsberichten. Realisatieovereenkomsten werden waar mogelijk en zinvol in het veld gevierd, om te markeren dat de spreekwoordelijke schop in de grond mocht.

Informeren Provinciale Staten via rapportages
Provinciale Staten hebben bij hun besluit eind 2014 de wens uitgesproken op de hoogte te willen worden gehouden over de voortgang binnen het programma.

Daaraan is invulling gegeven door middel van reguliere voortgangsrapportage. De voortgangsrapportages zijn verschenen in juni en december 2015, oktober 2016 en april en november 2017 (tussenbalans). Ze gaven een algemeen beeld van de voortgang van het programma, waarbij werd ingezoomd op een aantal voor het programma kritische deelaspecten (financiën, grond, draagvlak en communicatie, et cetera). Daarnaast gaven de voortgangsrapportages aan de hand van project-sheets - waarvoor de projectindieners zelf de input aanleverden - de voortgang op projectniveau weer. Naarmate het programma vorderde, is een analyse van de voortgang door het programmateam Nieuwe Natuur toegevoegd aan deze projectsheets, om inzicht te geven in de haalbaarheid en verwachte planning van het project. Vooralsnog leken de voortgangsrapportages te volstaan om in de informatiebehoefte van Provinciale Staten te voorzien. Eind 2015/begin 2016, toen de eerste intentie- en realisatieovereenkomsten werden afgesloten, hebben Provinciale Staten gevraagd om hen ook tussentijds te informeren over voor het programma relevante mijlpalen, waarbij financiële verplichtingen werden aangegaan, zoals het ondertekenen van overeenkomsten. De leden van Provinciale Staten werden uitgenodigd bij de viering van de diverse mijlpalen in het veld.

Informeren Provinciale Staten via werksessies en excursies

Om Provinciale Staten in de verschillende fasen van het programma aangehaakt te houden, zijn onder meer de Ideeënmarkt in het Agoratheater, project pitches in de Meeuwenhoeve en werksessies over een aantal projecten georganiseerd. Daarnaast zijn de Statenleden uitgenodigd voor een aantal excursies in het teken van programma Nieuwe Natuur, zoals de excursie Voedselbos in Groesbeek en het veldbezoek natuur-inclusieve landbouw in Rhoo.

Informeren en bevorderen van samenwerking tussen projectindieners

Communicatie speelde in de planuitwerkingsfase ook een rol bij het faciliteren van (de samenwerking tussen) de projectindieners. De opgave daarbij was om de projectindieners zich voldoende ondersteund te laten voelen in hun rol als project-leider en onderlinge uitwisseling van ervaring en kennis te vergemakkelijken. Immers, door het

bottom-up proces heeft het programma te maken met projectleiders met zeer verschillende competenties en kennisniveaus.

Accounthouders

Om de projectindieners optimaal te kunnen faciliteren, zijn zij vanuit het programma Nieuwe Natuur gekoppeld aan zogenoemde accounthouders. Deze dienden als sparringpartners en vraagbaak voor de projectindieners. Indien wenselijk zorgden deze accounthouders ervoor dat de projectindieners in gesprek kwamen met interne en externe deskundigen ter inhoudelijke ondersteuning.

Platform Nieuwe Natuur

In de eerste helft van 2016 is door de provincie Flevoland het Platform Nieuwe Natuur opgericht om de onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling tussen de provincie en de projectindieners te faciliteren. Aanleiding hiervoor was motie 1 van het Statenvoorstel 1661723 (besluitvorming projecten programma Nieuwe Natuur d.d. 17 december 2014): "om de dynamiek in het programma te faciliteren wordt (onder meer) verzocht om een platform op te richten, waarin 'de onderlinge samenhang en samenwerking tot uiting komt en kan worden ingespeeld op ontwikkelingen'." Door middel van het platform werden projectindieners in de gelegenheid gesteld om elkaar 'in the cloud' en 'in de klei' te ontmoeten om informatie uit te wisselen en samenwerkingsverbanden met elkaar aan te gaan.

- In the cloud

Alle projectindieners die na de besluitvorming van december 2014 nog deel uitmaakten van het programma Nieuwe Natuur (de indieners van de gehonoreerde projectideeën en de reservelijstprojecten) werden in de besloten omgeving van het digitale platform geplaatst. Deze omgeving bood ruimte om met elkaar en/of met het programmateam in contact te treden, groepen te vormen, elkaar vragen te stellen of suggesties te doen.

Naast het programmateam en de projectindieners zijn ook enkele deskundigen (bijvoorbeeld op gebied van natuurbeleid) aan het platform toegevoegd. Conform de programmafilosofie heeft de provincie het digitale platform gefaciliteerd, maar het gebruik ervan niet opgelegd.

De provincie zelf heeft als deelnemer aan het platform, mijlpalen voor het programma en de projecten daarbinnen via het platform gecommuniceerd met de projectindieners. Ook werden er via het platform regelmatig nieuwsbrieven verstrekt. De statistieken hebben uitgewezen dat het platform weliswaar regelmatig werd bezocht, maar niet intensief werd gebruikt door de projectindieners om beter met elkaar samen te werken of informatie met elkaar te delen.

- In de klei

Naast 'the cloud' bood het platform ook de gelegenheid om elkaar 'in de klei' te ontmoeten. De platformbijeenkomsten vonden plaats in de vorm van informatiebijeenkomsten van de provincie, waarbij de projectindieners werden meegenomen in de ontwikkelingen en verwachtingen omtrent het programma. Ook waren er (natuur-)netwerkbijeenkomsten, zoals symposia, lezingen en excursies. Verder werden de projectindieners

uitgenodigd bij de feestelijke bijeenkomsten om de mijlpalen van (de projecten van) het programma Nieuwe Natuur te vieren, om elkaar te ontmoeten en van elkaar te leren. Hierbij was een redelijke consistente platformafvaardiging van de partij en men gaf daarbij te kennen een voorkeur te hebben voor deze vorm van contact. Het meest gehoorde argument daarbij was dat het delen van informatie op een online platform, hoewel afgeschermd voor ongewenste gebruikers, toch 'onveilig' voelde, doordat er te weinig vertrouwen was dat mede-platformgebruikers de gedeelde informatie niet (al dan niet opzettelijk) zouden verspreiden naar externe partijen. Het digitale platform heeft daardoor als kennisuitwisselings- en samenwerkingsgremium niet de toegevoegde waarde gehad die het had kunnen hebben. Het is wel een nuttig middel gebleken in het verspreiden van informatie vanuit het programmateam naar de projectindieners.

COLOFON

Dit is een uitgave van:
Afdeling Gebiedsprogramma's en Europa
Provincie Flevoland
Visarenddreef 1
Postbus 55
8200 AB Lelystad

Contact:
Telefoon 0320 - 265 265
E-mail: info@flevoland.nl
www.flevoland.nl

Oktober 2018

VERANTWOORDING PROGRAMMA NIEUWE NATUUR

Flevolandse invulling van Natuur op aanvraag, oktober 2018

HONDERDEN
HECTARE

NIEUWE
BELEEFBARE

TOEGANKELIJKE
NATUUR

IN FLEVOLAND

FLEVOLAND
INNOVATIEF
EN
ONDERNEMEND

VERANTWOORDING

Deze programmaverantwoording zet de voortgang van het programma Nieuwe Natuur tot en met eind juli 2018 uiteen.

Het programma Nieuwe Natuur is op verzoek van Provinciale Staten van Flevoland geëvalueerd door twee wetenschappelijke partijen. Pro Facto (onderdeel van de houdstermaatschappij van de Rijksuniversiteit Groningen) heeft de sturingsfilosofie van het programma onder de loep genomen. Het ging daarbij om de taken, rollen, rolvastheid en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen, de onderlinge samenwerking, maar ook om het identificeren van knelpunten, valkuilen en dilemma's bij de gehanteerde bottom-up aanpak en het effect van al deze factoren op de doorlooptijd van het programma.

Wageningen Environmental Research heeft de inhoud van het programma geëvalueerd. Het ging daarbij vooral om de behaalde resultaten en effecten op natuur, maatschappelijke betrokkenheid en economische ontwikkeling.

De resultaten van beide evaluaties zijn gebundeld in één evaluatiedocument. Dit verantwoordingsdocument laat de bevindingen uit het evaluatiedocument grotendeels buiten beschouwing.

INHOUDSOPGAVE

Verantwoording	2
Voorwoord	4
Inleiding	6
1. Resultaten	7
1.1 De projecten	7
1.2 Financieel	9
1.2.1 De geactualiseerde projecttoewijzingen	12
1.2.2 Actuele inzet middelen per project	13
1.2.3 Ingeschatte programmarisico's	14
2. Natuurcompensatie en provinciaal omgevingsbeleid	15
2.1 Invulling van de natuurcompensatieopgaven	15
2.2 Aanpassing provinciaal omgevingsbeleid	16
3. Het proces	18
3.1 Naar een open planproces	18
3.2 Natuur op uitnodiging: ideeën en beoordeling	19
3.3 Het uitwerken van de projecten	20
3.3.1 Aanpak planuitwerking	20
3.3.2 Intentie- en realisatieovereenkomsten	21
3.3.3 Andere rollen en grond	21
3.3.4 Draagvlak, samenwerking en integrale planuitwerking	22
3.4 Juridische zaken	23
3.5 Communicatie	24
3.5.1 Profilering van het programma Nieuwe Natuur	25
Ter afsluiting	26
Bijlage 1 - Meetlat programma nieuwe natuur	27
Bijlage 2 - Status van de projecten per 31 juli 2018	28
Bijlage 3 - Toelichting communicatie in meer detail	48
Colofon	51

VOORWOORD

‘Kijk diep in de natuur, en dan zul je alles beter begrijpen’. Dat is een quote van Albert Einstein, zo heb ik ooit begrepen. Het lijkt mij passend om hiermee de inhoud van het voorwoord in dit document ter verantwoording van het programma Nieuwe Natuur te omvatten.

‘Kijk diep in de natuur, en dan zul je alles beter begrijpen’.

Wie de natuur van Flevoland wil begrijpen, begint bij de grond: van zeebodem tot landbouw-, bos- en bouwgrond en vervolgens tot infrastructuur- én natuurgrond. En wie de natuur van Flevoland wil begrijpen, moet weten wat pionieren is. Nergens in de wereld is het voorbeeld van de visionaire ingenieurs en noeste handarbeiders die de sloten afgroeven, geëvenaard. Nergens in de wereld waren er landbouwers die een gebied tot ‘graanschuur van een continent (Europa)’ maakten. Van die eerste bewoners tot de diverse mix van bewoners die nu hun thuis in Flevoland vinden, onze provincie leeft, ontwikkelt, adapteert; óók dat is de natuur van Flevoland.

Dat geldt tevens voor de overheid. Het Flevolands bestuur heeft zich in ongeveer vijftig jaar ontwikkeld van een strikt regelende Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders tot een faciliterende overheid. Toen de landelijke overheid de geplande ecologische verbinding tussen de Oostvaardersplassen naar het Duitse Reichswald blokkeerde, ontstond een enorme uitdaging. Die hebben we beantwoord met het unieke programma Nieuwe Natuur. Als eerste provincie in Nederland gaven we daarmee vorm aan de decentralisatie van het landelijke Nederlandse natuurbeleid. We realiseren bijna duizend hectare natuur. Zowel ter afronding van het Natuur Netwerk Nederland (voormalige Ecologische Hoofdstructuur) als ter compensatie van ontwikkeling van ‘rood’, zoals de uitbreiding van Almere en de verbreding van de snelweg A6.

Flevoland pionierde met dit programma opnieuw. Nog nooit hebben we zo snel een planfase kunnen uitrollen voor zoveel hectare. En nog nooit hebben we als provinciale overheid zoveel ‘losgelaten’, wat mogelijk werd dankzij de pionierende genen van de Flevolandse inwoners en organisaties. Zij werden aangespoord om met initiatieven te komen

voor nieuwe beleefbare natuur. En zij reageerden volop. Vervolgens werden zij als initiatiefnemers ook gevraagd om de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van hun natuurideeën te dragen. Dat deden zij. De rollen, taken en verantwoordelijkheden van provincie, terreinbeherende organisaties en initiatiefrijke burgers werden aldus opnieuw verkend en ontworpen. Voor de provincie - als geheel, in alle lagen - was het een exercitie in vertrouwen schenken, in beheer geven of in beheer nemen. Meestal ging het goed, soms wat minder; de nieuwe aanpak ging gepaard met zoeken, communiceren en wennen. Maar het resultaat is er: afgesloten realisatieovereenkomsten. Daarmee heeft de provincie nog slechts een monitorende rol (contracten en uitvoering).

Ik ben trots op de energie die we met deze maatschappelijke participatie wisten aan te boren en op de ontginning van een nieuw proces waardoor we aanvankelijke schijnbare onmogelijkheden in kansen wisten te vertalen. Maar ik ben vooral trots op het resultaat: de ontwikkeling van bijna duizend hectare nieuwe, toegankelijke en beleefbare natuur!

‘Kijk diep in de natuur, en dan zul je alles beter begrijpen’. In elke hectare Flevolandse grond ligt historie: eeuwenoud, decennia-oud en pril... De nieuwe Flevolandse natuur gaat tot verdere volwassenheid groeien en daarmee naar een steeds sterkere eigen identiteit. Dat doet zij samen met alle Flevolandse en niet-Flevolandse die ervan gaan genieten. Ik ben er dan ook van overtuigd dat dit programma Nieuwe Natuur niet alleen ecologisch, maar ook maatschappelijk waardevol is; kijk diep in de Flevolandse natuur, en dan zul je Flevoland beter begrijpen...

Jan-Nico Appelman
Gedeputeerde provincie Flevoland

“Kijk diep in de natuur,
en dan zul je alles beter
begrijpen.”

INLEIDING

Op verzoek van het Rijk heeft provincie Flevoland, samen met andere overheden, jaren gewerkt aan de planvorming van de robuuste ecologische verbinding tussen de Oostvaardersplassen via de Veluwe en het Duitse Reichswald. Toen het Rijk een andere koers ging varen en de toegezegde financiële middelen van het Rijk uitbleven, is een uitdagende situatie ontstaan.

Onder meer vanwege de verworven grondposities (die alleen ingezet konden worden voor natuurontwikkeling), de onzekerheid voor en emoties bij de betrokken agrariërs in het gebied en de opgedragen natuurcompensatieverplichtingen vanwege ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en infrastructuur (onder meer verbreding A6), hebben Provinciale Staten via een motie verzocht om een open planproces te starten, met als doel te komen tot een definitief voorstel hoe om te gaan met de ontstane situatie.

Tegelijkertijd werd het landelijk natuurbeleid in die tijd gedecentraliseerd.¹ Eén en één is twee. Provinciale Staten kozen ervoor om de natuurcompensatieopgave en het gedecentraliseerde natuurbeleid, in de stijl van Flevoland, experimenteel en vernieuwend vorm te geven. Het resulteerde in een bottom-up programma: het programma Nieuwe Natuur (pNN). Het beoogt natuurontwikkeling in Flevoland vorm te geven in samenwerking met ondernemers, bewoners, terreinbeherende organisaties en gemeenten. Uitgangspunt hierbij is dat de initiatiefnemers zelf verantwoordelijk zijn voor de realisatie en het beheer van hun natuur, waarbij de provincie een terughoudende faciliterende rol speelt.

Er is expliciet gekozen voor een breed natuurbeleid met mogelijkheden voor combinaties van ecologische, economische en recreatieve functies. Het programma is opengesteld voor heel Flevoland. Verhoging van de belevings- en gebruikswaarde van natuur en de nabijheid van natuur in steden en woonkernen, vormen belangrijke criteria.

¹ Wijziging van de Wet inrichting landelijk gebied (Wilg) in 2013; het sluitstuk van bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies, die in 2012 in afrondingsovereenkomsten werden neergelegd.

Na twee besluitvormingsronden mochten 22 projectideeën tot een realiseerbaar project worden uitgewerkt. Sinds begin 2015 zijn de initiatiefnemers aan de slag om tot realisatie van maar liefst een kleine duizend hectare nieuwe natuur te komen.

Er werd €33,9 miljoen aan vrij beschikbare middelen en ca €71 miljoen aan beschikbare grondposities van de provincie, Het Flevo-landschap en Staatsbosbeheer als programmavermogen beschikbaar gesteld. Er werd een risicobuffer van vijf procent van het programmavermogen gereserveerd. Projecten kregen een bedrag toegewezen voor het beschikbaar krijgen van gronden, inrichting en tien jaar beheer. Sommige projecten kregen geen middelen toegewezen, omdat hun projectidee past binnen een project van een ander.

Omdat de projecten verspreid door de provincie en veelal op andere locaties dan de (toenmalige) gewenste grondposities lagen, werd en wordt grond geruild, aangeboden en/of verkocht, transparant en met inachtneming van marktwaarden, om middelen vrij te maken. Daarbij is het uitgangspunt dat het vrijwillige grondtransacties betreft, waarbij medewerking van gebiedspartners als Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap nodig is, maar ook van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en particuliere grondeigenaren.

Ook is besloten om het provinciaal beleid aan te passen: aanpassing van de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), als opvolger van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en intrekking van de vigerende Verordening groenblauwe zone, zodat er in het provinciaal beleid geen verwijzingen meer bestaan naar de ecologische verbinding.

Deze programmaverantwoording zet de voortgang van het programma Nieuwe Natuur tot en met eind juli 2018 uiteen. Het vormt, nu alle realisatieovereenkomsten zijn vastgesteld, in combinatie met de aanbevelingen uit een wetenschappelijke evaluatie van het programma de basis voor het in Provinciale Staten bespreken van het verdere verloop van het programma.

1. RESULTATEN

Na instemming van Provinciale Staten met het plan van aanpak voor het programma Nieuwe Natuur (pNN), konden ondernemers, agrariërs, bewoners, terreinbeherende organisaties en gemeenten hun ideeën voor het ontwikkelen van nieuwe natuur vanaf 17 oktober 2013 bij de provincie indienen. En dat hebben we geweten: maar liefst 79 ideeën werden ingestuurd! Daarmee werden de verwachtingen ruimschoots overtroffen.

Op 10 januari 2014 sloot de termijn voor het indienen van ideeën. De ideeën mochten betrekking hebben op heel Flevoland en waren niet gebonden aan vooraf bepaalde locaties. De beoordeling gebeurde aan de hand van een aantal opgestelde criteria (oftewel de meetlat, zie bijlage 1), passend bij de door Provinciale Staten meegegeven kaders. Deze criteria hadden betrekking op de belevingswaarde van de natuur, de ecologische waarde, het veroorzaken van een multipliereffect met natuur en de zekerheid dat de natuur kan worden aangelegd. Van de 79 ideeën werden er maar liefst 74 als kansrijk beschouwd, die vervolgens desgewenst konden worden uitgewerkt in volwaardige projectvoorstellen.

1.1 De projecten

Bij het verstrijken van de indientermijn voor de projectvoorstellen, eind augustus 2014, bleken de 74 ideeën in 33 concrete projectvoorstellen te zijn uitgewerkt. Ook deze 33 voorstellen zijn op basis van de eerder genoemde meetlat beoordeeld door diverse deskundigen van de provincie, die elk vanuit hun eigen expertise hebben aangegeven hoe kansrijk het voorstel was.

Op 17 december 2014 hebben Provinciale Staten het besluit genomen om 22 projecten geheel, gedeeltelijk of in een kleinere variant te honoreren en

middelen te reserveren voor de grondverwerving, realisatie en het beheer voor tien jaar. Hiermee verkreeg pNN een officiële status, waarbij de provincie met Staatsbosbeheer en Het Flevolandschap programmahouder is en de provincie eindverantwoordelijk is.

In het besluit zijn diverse projectinitiatieven aan elkaar gekoppeld omdat daarbij synergievoordelen werden verwacht. Vele honderden ha nieuwe natuur zouden bij succesvolle uitwerking gerealiseerd worden door de initiatiefnemers, waarbij de provincie in eerste instantie zoveel mogelijk moest loslaten en slechts beperkt faciliteerde.

De gehonoreerde projecten kregen de kans om binnen een termijn van vijf jaar (voor eind 2019) startklaar te zijn voor projectuitvoering. Voorwaarde daarvoor was het sluiten van realisatieovereenkomsten tussen de indieners van de gehonoreerde projecten en de provincie. Het streven was om eind 2017/begin 2018 voor alle projecten een realisatieovereenkomst te hebben afgesloten en de stand van zaken op dat moment te rapporteren in een tussenbalans.

Dit moment is zo gekozen, omdat de verwachting was dat er drie jaar na de besluitvorming beter zicht zou zijn op de haalbaarheid van de gehonoreerde projecten en er vanaf dat moment bovendien nog voldoende tijd resteerde om voor eind 2019 de eventueel benodigde bestemmingsplanprocedures te doorlopen; op de beoogde projectgrond moet immers in de meeste gevallen een natuurbestemming rusten om er daadwerkelijk met natuurrealisatie te kunnen starten (en het doorlopen van dergelijke procedures duurt in het minst gunstige geval ongeveer twee jaar).

Tabel 1: Projecten toewijzingsbesluit

Nummer	Projecten toewijzingsbesluit Peildatum: 17-12-2014
1	Urkerveld
3	Nieuwe Natuur bij Schokland
6	Ruimte en Lucht voor Natuur
8	Oostkant Dronten
8a	Landgoed Vossemeer
8b	Landgoed Wildrijck
9	Natuur op G38
10	Swifterpark
12	Oostvaardersplassengebied
15	Eemvallei-Zuid
15a	Voedselbossen
15b	Speelwildernis
15d	Luierpark
15e	Kroonbos
16	Kop van het Horsterwold
16a	Geitenboerderij met restaurant
17	Noorderwold-Eemvallei
17a	Vierkante meter natuur
18	Pioniernatuur
19	Natuurboerderij Vliervelden
21	Harderbos en Harderbroek verbonden
22	Gouden randen langs Pampushout

Zie bijlage 2 voor een toelichting op deze projecten en de huidige status.

Per 31 juli 2018 beschikken zeventien project-initiatieven, iets later dan oorspronkelijk gepland, allemaal over een realisatieovereenkomst of ze maken deel uit van een geïntegreerd projectplan waarvoor een realisatieovereenkomst is afgesloten. Daarmee is de planuitwerkingsfase ten einde en zijn de zeventien projecten in uitvoering gegaan en in enkele gevallen inmiddels al opgeleverd.

De initiatiefnemer van het project Eemvallei-Zuid (15) is in de planuitwerkingsfase de samenwerking aangegaan met Voedselbossen (15a), Speelwildernis (15b) en Natuurboerderij Vliervelden (19) van-

wege synergievoordelen. Er is voor deze projecten een integrale planuitwerking opgesteld.

In het project Noorderwold-Eemvallei (17) hebben ook Vierkante meter natuur (17a) en Pioniernatuur (18) een plek gekregen in de planuitwerkingsfase. Ook hier wordt dus parallel een 'ketting met kralen' gevormd.

Twee projecten, Landgoed Wildrijck en Landgoed Vossemeer zijn in het besluit van Provinciale Staten eind 2014 gekoppeld aan het project Oostkant Dronten. Daarbij is specifiek aangegeven dat het aan de gemeente Dronten is om te beoordelen of deze projecten passen binnen de gebiedsontwikkeling die gemeente Dronten wil realiseren. In de uitwerkingsfase van dit project is gebleken dat de gemeente Dronten geen opties ziet voor het mee-ontwikkelen van de landgoederen Wildrijck en Vossemeer in de Oostkant van Dronten. De initiatieven voor deze landgoederen kunnen daardoor niet binnen het programma Nieuwe Natuur worden gerealiseerd.

In de loop van de uitwerkingsfase hebben drie projecten die conform het PS-besluit van eind 2014 in het programma Nieuwe Natuur naar realisatie mochten worden uitgewerkt, hun voorstel in overleg met de provincie ingetrokken, omdat het niet realiseerbaar bleek binnen de mogelijkheden van het programma. Het gaat om Geitenboerderij met restaurant, Kroonbos en Ruimte en Lucht voor Natuur.

Reservebank

Naast de bovengenoemde projecten zijn vier projecten op de zogenoemde reservebank geplaatst, omdat ze bij de beoordeling in 2014 niet voldoende scoorden op de meetlat of niet uitvoerbaar waren vanwege inzet van de beoogde grond in een ander project. Het betekent dat er vooralsnog geen middelen voor deze projecten zijn gereserveerd, maar dat, bij eventueel vrijvallend programmakapitaal, opnieuw overwogen kan worden of deze projecten, in het licht van de ontwikkelingen op dat moment, alsnog binnen het programma Nieuwe Natuur tot realisatie kunnen worden uitgewerkt. Het betreft de projecten Winst voor Weidevogels en Wintergasten van Natuurmonumenten, Natuur in Bedrijf van de familie Crijns, Kuinderbos van Staatsbosbeheer en Airport Garden City van OMALA in samenwerking met Het Flevo-landschap. Zie bijlage 2 voor een toelichting op deze projecten.

1.2 Financieel

Het programma Nieuwe Natuur is een provinciaal uitvoeringsprogramma met drie programmahouders: provincie Flevoland, Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap. De programmahouders werken samen aan de uitvoering van het programma en zetten gezamenlijk middelen in.

Het programma kent twee financiële onderdelen, namelijk:

- beschikbare middelen (programmakapitaal bestaande uit grond en geld), en
- benodigde middelen voor de projecten (toewijzingen aan initiatiefnemers).

De provincie stelt de middelen uit het programma beschikbaar aan de initiatiefnemers van projecten. Ook de gronden van de provincie, Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap worden via het programma beschikbaar gesteld voor realisatie van nieuwe natuur. De meeste projecten worden gerealiseerd op grond die in bezit is of komt van de programmahouders. In enkele gevallen brengt een project-indiener eigen grond in voor natuurrealisatie (bijvoorbeeld bij Swifterpark en Harderbos en Harderbroek verbonden) of krijgt deze de beoogde grond in bezit ten behoeve van de natuurrealisatie (bijvoorbeeld bij Natuur op G38).

Vanuit het programmakapitaal zijn middelen toegekend aan de meeste Nieuwe Natuurprojecten. Voor enkele projecten volstaat het toegekende bedrag voor het verwerven van de grond (via aankoop of ruil), het realiseren en tien jaar lang behouden van de natuur. In andere gevallen zijn aanvullende middelen nodig om tot uitvoering van het natuurplan te komen.

Iedere projectindieners moest in zijn businesscase aantoonbaar maken dat het beheer na de eerste tien jaar nog minimaal tien jaar kan worden voortgezet. Het verdienmodel daarvoor maakt deel uit van de businesscase van het project, die sluitend moest zijn om een realisatieovereenkomst te kunnen afsluiten en de beschikking te krijgen over de toegekende middelen voor uitvoering van het project.

Voor voorbereidende werkzaamheden kon gebruik worden gemaakt van het voorbereidingsbudget dat aan het project was toegewezen. Per project is bepaald hoe hoog het voorbereidingsbudget was, uitgaande van enerzijds de omvang van de te verwachte inrichtingskosten en anderzijds de reëel te verwachten planvoorbereidingskosten. Wanneer aanvullende middelen of een voorschot nodig waren, kon gebruik worden gemaakt van de externe financieringsmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld het Nationaal Groenfonds die biedt.

Meerdere initiatiefnemers, waaronder Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap, zetten aanvullend op de bijdrage uit het programma eigen middelen in om de opgaven te realiseren. Ook zijn er projecten die cofinanciering van andere partijen ontvangen. Die middelen maken geen onderdeel uit van het programma, maar wel van de projecten (individuele businesscases). De verantwoording van de eigen ingezette middelen en de cofinanciering vallen daarom buiten deze programmaverantwoording.

Tabel 2: Verloopoverzicht financiële omvang programma (bedragen x € 1 miljoen)

Verloop overzicht	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbare middelen	105,8	105,8	107,8	123,2	123,3
Toewijzingen	101,1	101,1	103,1	112,8	112,1
Buffer	4,7	4,7	4,7	10,3	11,2
Programmarisico's	4,7	4,7	4,7	9,9	8,1
Resultaat	-	-	-	+0,4	+3,1

Toelichting tabel 2

Ten tijde van de toewijzing van de middelen zijn de diverse gronden van het programma op waarde geschat (getaxeerd). Met het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten in 2014 is bijna € 106 miljoen aan kapitaal in het programma opgenomen. Hiertegenover stond een totaal aan toewijzingen van ruim € 101 miljoen. Het verschil daartussen bedroeg € 4,7 miljoen oftewel circa 5% over het geheel aan toewijzingen. Dit bedrag vormt een buffer die kan worden gebruikt om risico's in het programma op te vangen. In 2015 is het besluit geactualiseerd op basis van administratieve verschuivingen van middelen tussen projectonderdelen.

In 2016 is het besluit nogmaals geactualiseerd. Daarbij is de ondergrond van het project Eemvallei-Zuid geheel onder regie van Staatsbosbeheer gebracht. De middelen die aan 'de kralen' van het project Eemvallei-Zuid waren toegewezen, zijn naar Staatsbosbeheer verplaatst omdat de projectindieners inmiddels een integraal plan hadden uitgewerkt waarin plek was voor zowel 'ketting als kralen' en waarbij Staatsbosbeheer als coördinator over de middelen zou beschikken. Op basis van een nieuwe taxatie is de waarde van de toegewezen ruilgronden voor het project Oostkant Dronten aangepast (ruilperceel Tarpanweg). Per saldo hebben de wijzigingen geen effect gehad op de verhouding tussen beschikbare en benodigde middelen: de buffer bleef gelijk ten opzichte van 2015.

Parallel aan de grote grondtransactie die in 2017 voor diverse projecten in het programma plaatsvond met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), is een nieuwe taxatie uitgevoerd van de overige eigendommen in het programmakapitaal en van de verwachte kosten voor verwerving van gronden in de projecten. Die taxatie heeft ertoe geleid dat de toewijzingstabel opnieuw is geactualiseerd op basis van de actuele grondwaarden. Deze actualisatie is opgenomen in de tussenbalans die in 2017 aan Provinciale Staten is aangeboden. De te verwerven gronden bleken op dat moment een hogere waarde te hebben dan de uitgangswaarde. Daarentegen was de waarde van de ruilgronden ook gestegen. Het totaal aan beschikbare middelen én de benodigde middelen waren gestegen, waarbij ook de buffer steeg tot € 10,3 miljoen. Ten tijde van deze actualisatie is ook een risicoanalyse uitgevoerd, waaruit bleek dat het meest waarschijnlijke risicototaal op dat moment € 9,9 miljoen bedroeg. De buffer was op dat moment dus groot genoeg om dit risicobedrag af te dekken.

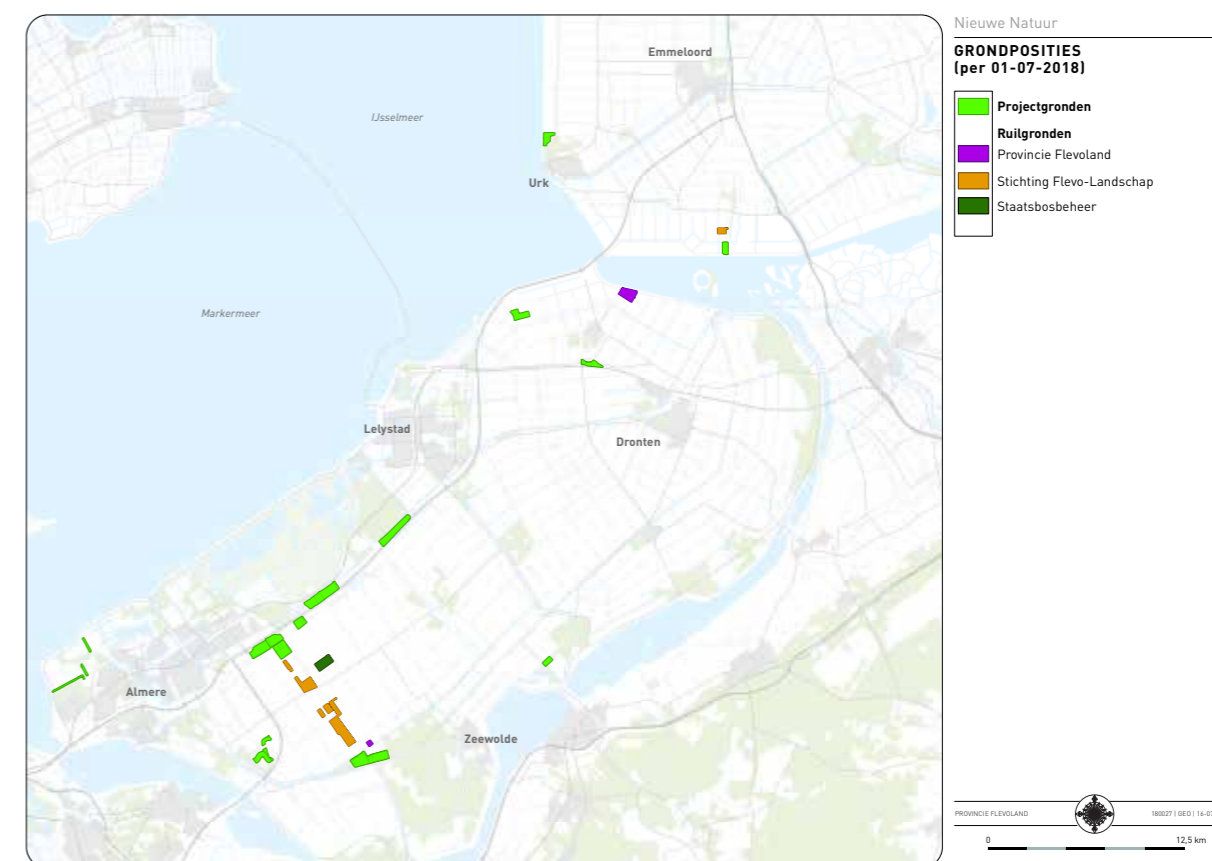
In 2018 is opnieuw een actualisatie uitgevoerd, waarbij de effecten van de in de realisatieovereenkomsten gemaakte afspraken zijn verwerkt in de toewijzingstabel. Het totaal aan beschikbare middelen is met een waarde van € 123,3 miljoen gelijk gebleven.

De aan toewijzing gekoppelde middelen zijn in 2018 afgenomen tot ruim € 112,1 miljoen. Het intrekken van het project Lucht en Ruimte voor Natuur van NLR en Natuurmonumenten betekende dat er € 2,3 miljoen toegewezen kapitaal vrijviel (dit project is het enige door initiatiefnemers ingetrokken project waaraan programmamiddelen waren toegewezen). Aan het project Noorderwold-Eemvallei is 1,8 miljoen extra toegewezen, waarmee het waarderisico op de ruilgronden voor alle projecten van Het Flevo-landschap is overgedragen van het programma aan Het Flevo-landschap. Daarmee is het risico voor het programma met € 1,8 miljoen afgenomen.

De buffer bedraagt nu € 11,2 miljoen. De risicoanalyse resulteert in een meest waarschijnlijk risicototaal van

€ 8,1 miljoen. De buffer is voldoende om deze risico's op te kunnen vangen.

Uit de beschikbare middelen worden ook de programmakosten gefinancierd die benodigd zijn voor onder meer de programmasturing, onderzoeken en ondersteuning aan initiatiefnemers. Deze kosten zijn in 2018 hoger dan ingeschat (zie de provinciale Zomernota 2017). Aan de andere kant van de balans bleken de opbrengsten uit verkopen van percelen die voor het programma Nieuwe Natuur beschikbaar zijn gesteld, maar niet bruikbaar bleken voor de projectrealisatie (Vliegstrip en Bloesemlaan) én de pachtinkomsten hoger dan verwacht. Per saldo betreft de impact op de beschikbare middelen voor het programma een stijging van € 0,2 miljoen.

Figuur 1: Grondposities per 01-07-2018

1.2.1 De geactualiseerde projecttoewijzingen

De basis voor het beschikbaar stellen van middelen is de toewijzingstabel, zoals opgenomen in de besluitvorming in Provinciale Staten van december 2014.

In *intentieovereenkomsten* werden afspraken vastgelegd over taken, rollen en verantwoordelijkheden om tot een goede planuitwerking te komen, en de middelen die de projectindieners daarvoor uit het programma beschikbaar kreeg.

Medio 2018 zijn over alle projecten sluitende afspraken gemaakt tussen provincie en initiatiefnemers over de taken, rollen en verantwoordelijkheden met betrekking tot de projectrealisatie en het beschikbaar stellen van grond (toegewezen percelen) en/of geld (liquide middelen). Deze afspraken zijn vastgelegd in *realisatieovereenkomsten*. In totaal is ruim € 112,1 miljoen van het beschikbare programmakapitaal vastgelegd in de realisatieovereenkomsten.

In de tabel hiernaast zijn de actuele projecttoewijzingen per project gespecificeerd.

Tabel 3: Toewijzingen per project status 2018 (bedragen x € 1.000)

Projecten (andere projecten hadden geen financiële toewijzing)	Toewijzing
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340
Eemvallei-Zuid (inclusief kralen)	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	36.699
Ruimte en Lucht voor Natuur	Ingetrokken
Oostkant Dronten	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288
Urkerveld	2.936
Natuur op G38	3.737
Swifterpark	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460
Totaal	112.121

1.2.2 Actuele inzet middelen per project

Nog te nemen besluiten

Er is nog aanvullende besluitvorming nodig voor toewijzingen van ruim € 19,9 miljoen. Dit betreft de projecten Eemvallei-Zuid en Noorderwold-Eemvallei, waarvoor door Gedeputeerde Staten in de vorm van fasebesluiten goedkeuring moet worden verleend om deze toewijzingen beschikbaar te krijgen en over te kunnen gaan tot uitvoering van deze fasen. Ook voor het project in het Oostvaardersplassengebied is nog voor een deel van de toewijzing besluitvorming nodig, afhankelijk van de hoogte van de cofinanciering van derden.

Verleende bijdragen (overgedragen vermogen en nog over te dragen gelden)

Vanuit het programmavermogen is ruim € 92,2 miljoen beschikbaar gesteld in de projecten om gronden aan te kopen, voor inrichting en beheer. Aan de projectinitiatiefnemers is € 77,4 miljoen in de vorm van grond beschikbaar gesteld, € 6,7 miljoen is in de vorm van geld beschikbaar gesteld voor de financiering van grond, inrichting en beheer. De bijdragen voor de projecten Natuur op G38, Luierpark en Harderbos en Harderbroek verbonden zijn reeds verantwoord en vastgesteld. Voor de

overige projecten betreft dit nog deelbetalingen (voorschotten).

Een bedrag van ruim € 8,1 miljoen is opgenomen in de realisatieovereenkomsten, maar nog niet overgedragen aan de betreffende projectinitiatiefnemers. In de realisatieovereenkomsten is vastgelegd wanneer (en onder welke voorwaarden) deze bijdragen betaalbaar gesteld worden.

Tabel 4 - Ingezetten middelen per project, status 2018 (bedragen x € 1.000)

Project	Beschikbaar gesteld	Nader te besluiten	Totaal
Oostvaardersplassengebied (Hollandse Hout)	10.639	261	10.900
Oostvaardersplassengebied (Ibisweg Noord)	3.848	0	3.848
Oostvaardersplassengebied (Trekweg)	1.382	0	1.382
Kop van het Horsterwold	15.340	0	15.340
Eemvallei-Zuid SBB (inclusief kralen)	7.374	8.411	15.785
Noorderwold-Eemvallei (inclusief kralen)	25.460	11.239	36.699
Lucht en Ruimte voor Natuur			ingetrokken
Oostkant Dronten	6.568	0	6.568
Nieuwe Natuur bij Schokland	10.288	0	10.288
Urkerveld	2.936	0	2.936
Natuur op G38	3.737	0	3.737
Swifterpark	2.084	0	2.084
Harderbos en Harderbroek verbonden	94	0	94
Gouden Randen langs de Pampushout	2.460	0	2.460
Totaal	92.209 (82%)	19.912 (18%)	112.121 (100%)

1.2.3 Ingeschatte programmarisico's

In 2018 heeft een risicoanalyse plaatsgevonden (qua aanpak vergelijkbaar met 2017). Het totaal aan risico's is berekend op € 8,1 miljoen, uitgaande van een inschatting van de omvang van de risico's vermenigvuldigd met de kans van optreden.

De risico's doen zich naar verwachting niet tegelijk voor. Inschatting is dat het risico op de korte termijn ongeveer € 1,0 mln. bedraagt en de risico's op langere termijn ongeveer € 7,1. De buffer is op peildatum 31 juli 2018 van voldoende omvang om deze risico's op te vangen.

Tabel 5 - Toelichting programmarisico's (bedragen x € 1,0 miljoen.)

Omschrijving	2017	2018	Toelichting
Verplichtingen realisatieovereenkomsten	1,5	3,5	In de realisatieovereenkomsten zijn afspraken gemaakt over onzekerheden en onvoorziene ontwikkelingen. Doordat er meer realisatieovereenkomsten zijn gesloten is een deel van deze risico's verschoven naar het programmarisico.
Marktwaaarderisico	4,5	2,5	Het beschikbare programmavermogen bestaat voor een groot deel uit ruilpercelen. De waarde is gebaseerd op taxaties, waardoor het risico bestaat dat de uiteindelijke inzet of verkoop minder oplevert. Het totaal verwachte risico is € 4,5 miljoen. In 2018 is een deel van dit risico overgedragen aan Het Flevo-landschap. Afspraak is dat Het Flevo-landschap hiervoor gebruik kan maken van haar resterende ruilgronden in het programma (€ 1,8 miljoen). Het risico is verder afgenomen als gevolg van verkoop van gronden.
Project-specifiek	2,5	0,9	In de projecten is sprake van project-specifieke risico's die effect kunnen hebben op het programma, voor zover deze geen onderdeel zijn van een realisatieovereenkomst. Over aanwending van deze risico's is derhalve nog besluitvorming nodig. De afname hangt samen met het sluiten van de realisatieovereenkomsten.
Lagere pacht	0,4	0,4	De gronden die nog niet zijn ingezet of zijn opgenomen in een businesscase worden verpacht. De pachtopbrengsten komen toe aan het programma. Doordat nu voor alle projecten een realisatieovereenkomst is aangegaan, zal een groot deel van de verwachte pachtopbrengsten niet meer toegevoegd worden aan het programmakapitaal.
Ondersteuning	0,5	0,2	Door ophoging van het budget voor ondersteuning in de zomernota 2017 is het risico voor hogere ondersteuningslasten verlaagd.
Incourante percelen	0,4	0,4	Een deel van de ruilpercelen zal niet geheel ingericht worden. Er kan derhalve sprake van zijn van reststukken. Deze zullen waarschijnlijk niet voor de getaxeerde waarde afgestoten kunnen worden.
Schadeclaims	0,2	0,2	Schadeclaims voortkomend uit de grondtransacties voor de aanleg van de voormalige robuuste ecologische verbinding maken onderdeel uit van de risico's in het programma Nieuwe Natuur.
Totaal	9,9	8,1	-

2. NATUURCOMPENSATIE EN PROVINCIAAL OMGEVINGSBELEID

Het programma Nieuwe Natuur heeft bij de start van het programma een aantal opgaven meegekregen, die hun oorsprong hebben in gebiedsontwikkelingen in het verleden. Het vroegtijdig stopzetten van de natuurlijke verbindingszone tussen de Oostvaardersplassen en het Horsterwold betekende dat provincie Flevoland op een andere manier invulling moest geven aan de in het verleden ontstane natuurcompensatieopgaven. Bovendien verzochten Provinciale Staten een partiële herziening van het Omgevingsplan 2006 om de wijzigingen naar de robuuste verbindingszone uit het Flevolands beleid en regelgeving te verwijderen.

2.1 Invulling van de natuurcompensatieopgaven

Met het stopzetten van de realisatie van de ecologische verbindingszone is een natuurcompensatieopgave van 365,5 hectare bij Staatsbosbeheer (SBB) en Het Flevo-landschap (SFL) belegd. Met het besluit van Provinciale Staten van december 2014 om in te stemmen met de toewijzing van de projectvoorstellen binnen het programma Nieuwe Natuur is vastgesteld dat de compensatieopgaven landen binnen de projectvoorstellen Oostvaardersplassen, Eemvallei-Zuid, Kop van het Horsterwold en Noorderwold-Eemvallei. In de realisatieovereenkomsten tussen de provincie en de indieners van deze projecten (Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap) zijn de compensatieopgaven definitief vastgelegd.

In tabel 6 en 7 is opgenomen welke opgave er binnen het programma Nieuwe Natuur ligt en waar de compensatie voor nodig is/vandaan komt. Er is onderscheid gemaakt in compensatie van:

- Kiekendieffoerageergebied;
- Ecologische Hoofdstructuur (EHS)/Natuurnetwerk Nederland (NNN), en
- Boswet.

De opgave is verdeeld onder Staatsbosbeheer en Het Flevo-landschap.

Het Flevo-landschap realiseert in de eerste fase van het project Noorderwold-Eemvallei 104,5 ha EHS/NNN, bestaande uit 68,5 ha moeras en 36 ha bos. Deze opgave komt voort uit de verbreding van de A6.

Staatsbosbeheer realiseert binnen het programma Nieuwe Natuur 115 ha van de in totaal te compenseren 150 ha kiekendieffoerageergebied. Deze opgave is belegd in de realisatieovereenkomst Oostvaardersplassen. De overige 35 hectare kiekendieffoerageergebied heeft Staatsbosbeheer, buiten het programma Nieuwe Natuur om, in het Trekweggebied gerealiseerd.

In de Kop van het Horsterwold wordt momenteel 80 ha Boswetcompensatie gerealiseerd. Met het bevoegd gezag is afgesproken dat het is toegestaan om van die 80 ha 36 ha te begrenzen als EHS/NNN. Deze 36 ha komt voort uit de verbreding van de A6.

In de eerste fase van het project Eemvallei-Zuid wordt momenteel de resterende 30 ha Boswetcompensatie gerealiseerd.

De EHS (Ecologische Hoofdstructuur), sinds 2013 Natuurnetwerk Nederland (NNN), is een samenhangend netwerk van bestaande en toekomstige natuurgebieden in Nederland. Het netwerk is bedoeld om de natuur in Nederland te beschermen. Door ruimtelijke ontwikkelingen kan het NNN in areaal of in kwaliteit worden aangetast. Wanneer dit gebeurt, moet compensatie plaatsvinden. Onder meer voor de verbreding van de A6 bij Almere wordt NNN gecompenseerd. Met Rijkswaterstaat zijn afspraken gemaakt dat dit via het programma Nieuwe Natuur gebeurt.

De voormalige Boswet (die is opgegaan in de Wet natuurbescherming) had als doel het aantal bosareaal in Nederland in stand te houden. Het kappen van bos vanaf een bepaalde omvang was compensatieplichtig. Binnen het programma Nieuwe Natuur wordt een aantal compensatieverplichtingen vanuit de Boswet ingevuld, die onder meer voortkomen uit kap van bomen ten behoeve van de aanleg van de Hanzelijn en ruimtelijke ontwikkelingen in Almere en Lelystad.

Tabel 6 - Herkomst opgave natuurcompensatie

Opgave	Herkomst	Oppervlakte
Kiekendieffoerageergebied	Diverse bestemmingsplannen Almere	115 ha
Totaal	Kiekendieffoerageergebied	115 ha
EHS/NNN	Tracébesluit A6, zijnde 72 ha bos en 61 ha moeras	133 ha
EHS/NNN	Tracébesluit A6, zijnde 7,5 ha moeras	7,5 ha
Totaal	EHS/NNN	140,5 ha
Bos	Diverse bestemmingsplannen	75 ha
Bos	Aanleg Hanzelijn	35 ha
Totaal	Bos	110 ha
Totaal	alle opgaven	365,5 ha

Tabel 7 - Nieuwe invulling natuurcompensatie

Opgave pNN	Realisatie oppervlakte	Realisatie project	Realisatie Indiener
Kiekendief: 115 ha	115 ha	Oostvaardersplassen	SBB
EHS/NNN: 140,5 ha	104,5 ha (68,5 ha moeras en 36 ha bos)	Noorderwold-Eemvallei	SFL
EHS/NNN: 140,5 ha	36 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	80 ha	Kop van het Horsterwold	SBB
BOS: 110 ha	30 ha	Eemvallei-Zuid (eerste fase)	SBB

Aanvullende opgave

Aanvullend op voornoemde opgave binnen het programma Nieuwe Natuur is in de realisatie-overeenkomst Oostvaardersplassen een opgave voor Staatsbosbeheer opgenomen van 3,5 ha kiekendieffoerageergebied voor het project Verbindingsweg en halve aansluiting op de A6 ten behoeve van de ontsluiting van Lelystad Airport. Daarnaast is in de realisatieovereenkomst Kop van het Horsterwold voor Staatsbosbeheer opgenomen om 1 ha bos te realiseren dat als EHS/NNN begrensd wordt ten behoeve van een ruimtelijk ontwikkeling van Staatsbosbeheer zelf. Omdat deze opgaven buiten het programma Nieuwe Natuur vallen, financiert Staatsbosbeheer de verwerving, inrichting en beheer ervan buiten het programma Nieuwe Natuur om.

Ook ten behoeve van het project Oostkant Dronten ontstaat een compensatieopgave voor Staatsbosbeheer

van bos en NNN. Om daaraan invulling te kunnen geven en toekomstige boscompensatieopgave te kunnen faciliteren (onder andere ten behoeve van realisatie van het half open boslandschap in het Abbertbos in aansluiting op het pNN-project Oostkant Dronten) levert Staatsbosbeheer een bijdrage ten behoeve van de verwerving, inrichting en beheer van ca 19 ha grond grenzend aan het projectgebied Oostkant Dronten.

2.2 Aanpassing provinciaal omgevingsbeleid

In het besluit van Provinciale Staten van 17 december 2014 is onder beslispunt 7 opgenomen dat Gedeputeerde Staten een aanpassing van provinciaal beleid en relevante verordeningen moeten voorbereiden en ter besluitvorming aan Provinciale Staten moeten voorleggen.

Expliciet is daarbij verwezen naar het Omgevingsplan Flevoland, de Verordening voor de fysieke leefomgeving Flevoland 2012 (opnemen van de nieuwe EHS-begrenzing) en de Verordening groenblauwe zone.

Deze opdracht is uitgevoerd. Op 7 december 2016 hebben Provinciale Staten de partiële herziening Omgevingsplan 2006 - onderdeel natuur en de 4e wijziging van de Verordening voor de fysieke leefomgeving Flevoland 2012 vastgesteld. Tegelijkertijd zijn de Structuurvisie Oostvaarderswold en de Verordening groenblauwe zone ingetrokken.

Daarmee zijn alle verwijzingen naar de robuuste verbindingzone uit Flevolands beleid en regelgeving verwijderd en zijn de compensatieafspraken juridisch geborgd.

De provinciale Verordening groenblauwe zone is in 2008 vastgesteld om een kader te bieden voor de realisatie van de groenblauwe zone tussen Oostvaardersplassen en het Horsterwold en te voorkomen dat het gebied minder geschikt zou worden voor realisatie daarvan. Met besluitvorming door Provinciale Staten in 2014 over het programma Nieuwe Natuur (en daarmee de verdere ontmanteling van de groenblauwe zone) is verzocht om de genoemde verordening in te trekken. In 2016 hebben Provinciale Staten ingestemd met een voorstel hiertoe.

3. HET PROCES

3.1 Naar een open planproces

Nadat de realisatie van een ecologische verbindingszone tussen de Oostvaardersplassen en het Horsterwold (Oostvaarderswold) werd gestaakt, is in Provinciale Staten op 30 mei 2012 een motie aangenomen om een 'open planproces' te starten. Doel: komen tot een definitief voorstel aan Provinciale Staten over hoe om te gaan met de ontstane situatie. De heer prof. mr. R. Bekker werd aangetrokken als voorzitter van het 'Open planproces natuur in Flevoland'. Hij beschreef in zijn plan van aanpak het open planproces:

- ruimte voor nieuwe ideeën en opvattingen;
- geen afbakening vooraf van wie wat mag inbrengen;
- het vervolg van het proces moet uitvoerbaar zijn;
- geen blauwdruk vooraf waar ja of nee tegen gezegd kan worden.

Het gaat kortom, om een aanpak die flexibel is en waarin sprake is van een geleidelijke ontwikkeling met veel dialoog en gedachtenwisseling.

Vele belanghebbenden die dat wilden, hebben in diverse gesprekken hun visies geponeerd. Na de gesprekken kon eenieder desgewenst schriftelijk danwel mondeling ideeën indienen.

Op basis van dit rijke palet aan informatie en inbreng is een rapport opgesteld dat werd voorgelegd aan de actief betrokkenen in het proces. Dit resulteerde in 2013 in een advies aan Provinciale Staten. In zijn advies aan Provinciale Staten schreef Bekker dat er grootschalige en kleinere ideeën voor de realisatie van nieuwe natuur in de provincie leven. Hij adviseerde dit zeer programmatisch te benaderen, omdat niet gestuurd moet worden op één project, maar op een doel, waarbij veel ruimte moet worden geboden aan uiteenlopende initiatieven en waarbij grote flexibiliteit en faseerbaarheid wenselijk is.

Er werd in die periode veel gediscussieerd over de definitie van natuur en over de mate van toegankelijkheid; natuur is immers onderdeel van bredere maatschappelijke en ruimtelijke begrippen en functies. Zo kan natuur bij stedelijke ontwikkeling dienen als uitloopgebied om inwoners ontspanning te bieden en het vestigingsklimaat voor wonen en werken te verbeteren.

Samenvattend adviseerde Bekker onder meer: 'te kiezen voor een programma onder leiding van een aparte programmamanager, waarbinnen veel initiatieven een plaats kunnen krijgen waardoor samenhang, flexibiliteit en kansenbenutting hoge prioriteit krijgen en ook niet-provinciale geldstromen een goede bedding kunnen vinden. Daarbij past een zwaar accent op de natuurontwikkeling dicht bij de stedelijke kernen, en met name Almere, alsmede het verbeteren van de grote natuurgebieden en het stimuleren van kleinere initiatieven.'

Op basis van het advies Bekker besloten Provinciale Staten in 2013 een programma Nieuwe Natuur (pNN) te starten voor de realisatie of verbetering van de natuur in Flevoland, dichtbij grotere stedelijke concentraties. Daarbij zijn niet alleen ecologische uitgangspunten van belang, maar ook de vier kijkrichtingen van het Planbureau voor de Leefomgeving: vitale, beleefbare, functionele en inpasbare natuur.

3.2 Natuur op uitnodiging: ideeën en beoordeling

'Natuur op uitnodiging'. Deze term symboliseert de vernieuwende, ambitieuze aanpak die de provincie Flevoland omarmde met een programma waarbij een publieke taak (het realiseren en beheren van natuur) door bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties wordt geïnitieerd en uitgevoerd. Na instemming van Provinciale Staten met het plan van aanpak voor dit 'programma Nieuwe Natuur' (pNN), konden ondernemers, agrariërs, bewoners, terreinbeherende organisaties en gemeenten hun ideeën voor het ontwikkelen van nieuwe natuur vanaf 17 oktober 2013 bij de provincie indienen. Met de 79 ideeën die de provincie in de daarop volgende periode ontving werden de verwachtingen ruimschoots overtroffen.

Nadat de termijn voor het indienen van ideeën op 10 januari 2014 sloot werd de oogst beoordeeld aan de hand van een meetlat met twaalf criteria (zie bijlage 1), passend bij de door Provinciale Staten meegegeven kaders. Er was overigens nadrukkelijk verzocht om waar mogelijk project-ideeën gezamenlijk uit te werken, bijvoorbeeld wanneer deze betrekking hadden op eenzelfde locatie. In veel gevallen is daaraan alleen op hoofdlijnen gehoor gegeven.

Advies Commissie Verdaas

Ter ondersteuning van het proces van ambtelijke beoordeling van de voorstellen is advies gevraagd aan een commissie van onafhankelijke deskundigen onder voorzitterschap van voormalig staatssecretaris Co Verdaas. Deze commissie heeft gereflecteerd op het ambtelijk toewijzingsvoorstel en geadviseerd over het vervolg. De commissie heeft geconstateerd dat de omslag naar het bottom-up vergaren van initiatieven heeft geleid tot energie en verrassende uitkomsten. De commissie kon instemmen met het ambtelijk toewijzingsvoorstel en heeft daarbij om extra aandacht gevraagd voor een aantal aspecten.

De diversiteit vraagt volgens de Commissie Verdaas om programmatische sturing en de kunst om met dynamiek om te gaan.

De commissie constateerde ook dat de partijen binnen het programma verschillende rollen hebben.

De provincie is eigenaar van een aantal gronden, maar doet ook de beoordeling van projecten. Daarbij zijn Het Flevo-Landschap (SFL) en Staatsbosbeheer (SBB) grondeigenaren en tegelijkertijd initiatiefnemer van diverse projectvoorstellen. De gronden zijn kadastraal eigendom van SBB (171 ha), SFL (477 ha) en provincie Flevoland (132 ha) en vormen het grootste deel van het vermogen van het programma. De terreinbeherende instanties hebben zich dan ook geëngageerd aan het proces en brachten hun grondposities in ten behoeve van het programma, waarmee een programmavermogen (grond en geld) ontstond van circa €105 miljoen, dat verdeeld werd onder de positief beoordeelde projectvoorstellen. De Commissie Verdaas adviseerde de provincie om SBB en SFL te ontzorgen op het grondspoor door middel van een governance (structuur) waarbij zij in hun rol van initiatiefnemer kunnen blijven. De provincie heeft hieraan met de oprichting van de zogenaamde grondtafel en managementtafel invulling gegeven.

Naast het advies voor een programmatische sturing en het gaande houden van de dynamiek in het programma adviseerde de Commissie Verdaas om coöperaties op te richten waarvan initiatiefnemers, zeker die met elkaar in zee gaan, lid worden om de continuïteit en de samenhang te borgen. Vroeg in het proces bleek de samenwerkingsbereidheid nog niet erg groot en waren de projectindieners over het algemeen terughoudend met betrekking tot samenwerkingsvormen. Formele gebiedscoöperaties zoals beoogd door de Commissie Verdaas zijn daardoor niet tot stand gekomen. Wel is er later in het proces op informelere wijze in een aantal gebieden intensieve samenwerking tot stand gekomen.

3.3 Het uitwerken van de projecten

In het plan van aanpak Nieuwe Natuur dat bij de start van het programma werd voorgelegd en goedgekeurd, werd de te volgen aanpak in de eerste fase van het programma beschreven, van uitvraag tot en met het beoordelen van en besluiten over de ingediende projectideeën. De wijze waarop de geselecteerde ideeën verder moesten worden uitgewerkt tot realiseerbare natuurprojecten was bij de start van het programma nog niet vastgelegd, omdat toen nog niet bekend was hoe de oogst van de uitvraag eruit zou zien. Toen het Provinciale Statenbesluit over de honorering van de projecten was genomen, werd duidelijk met welke spelers het programma Nieuwe Natuur in het vervolgproces te maken had en is gestart met het formuleren van een werkwijze.

3.3.1 Aanpak planuitwerking

Twee belangrijke markeringen in de planuitwerking zijn:

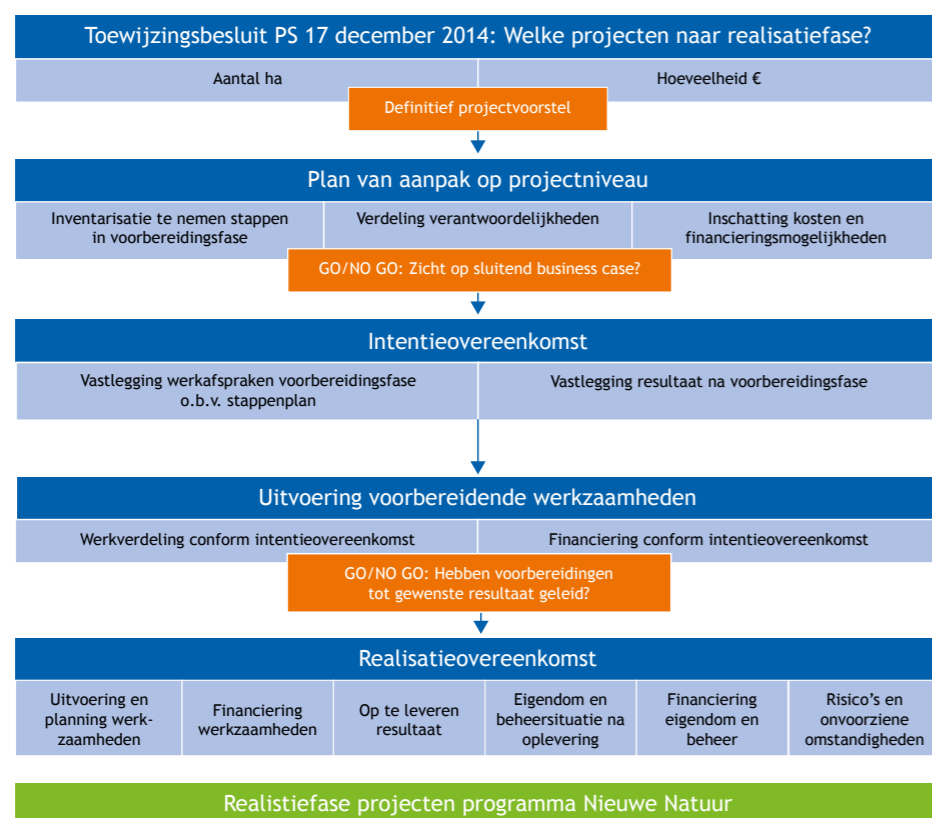
- de intentieovereenkomst ten behoeve van vrijval van het voorbereidingsbudget, en
- de realisatieovereenkomst ten behoeve van vrijval van het uitvoeringsbudget.

Deze vormden de leidraad voor de programma-aanpak in de planuitwerkingsfase van het programma.

Tijdens de uitwerking van de plannen is de projectindieners gevraagd inzicht te geven over de voortgang. Daarbij werd gestuurd op aspecten die zicht gaven op de handhaving van de kaders van het programma, zoals die bij de start van het programma zijn vastgesteld. Dezelfde aspecten maakten deel uit van de realisatieovereenkomsten en van de halfjaarlijkse voortgangsrapportages op projectniveau. Zo heeft de provincie de regie op de uitwerking van de projectideeën gehouden, zonder daarbij op de stoel van de projectindieners te gaan zitten.

Planning

Provinciale Staten hebben de wens uitgesproken dat de Nieuwe Natuur-projecten tenminste eind 2019 met de uitvoering zijn gestart. Dat betekent dat op dat moment alle procedures moeten zijn doorlopen die nodig zijn om de schep in de grond te mogen zetten. Voor het doorlopen van vergunningstrajecten en eventuele bestemmingsplanprocedures (inclusief een eventuele gang naar de Raad van State) moet in het minst gunstige geval rekening worden gehouden met een doorlooptermijn van twee jaar.

Figuur 2: Aanpak planuitwerking

Daarom is met Provinciale Staten in eerste instantie afgesproken dat uiterlijk eind 2017 de uitgewerkte projectplannen en businesscases beschikbaar moesten zijn, zodat de realisatieovereenkomsten getekend konden worden. De provincie heeft hier in de contacten met de projectindieners steeds actief op gestuurd en het planningsaspect in de voortgangsrapportages expliciet meegenomen bij de analyse van de voortgang op projectniveau.

3.3.2 Intentie- en realisatieovereenkomsten

De brede uitvraag van de provincie om ideeën voor nieuwe natuur in te dienen heeft geleid tot een brede respons. De variëteit aan plannen was groot en de diversiteit in het type indieners eveneens. Zowel burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven als gemeenten en natuurorganisaties dienden plannen in. Die diversiteit had ook z'n weerslag op (voor-)financieringsmogelijkheden van de projecten; particuliere initiatiefnemers hebben doorgaans een andere financiële positie dan (natuur- of overheids)organisaties.

Financiële bijdrage aan projectvoorbereidingen: *intentieovereenkomst*

Omdat het voor de projecten gereserveerde programmakapitaal pas beschikbaar werd gesteld bij het aangaan van een realisatieovereenkomst, zou het extern inhuren van expertise om tot een goede planuitwerking te komen, door de projectindieners zelf voorgefinancierd moeten worden. Met name voor particuliere projectindieners was dat een hoge drempel.

Om tegemoet te komen aan de financieringsbehoefte van de projectindieners in deze voorbereidende fase, heeft de provincie per project een voorbereidingsbudget beschikbaar gesteld.

Om dit voorbereidingsbudget beschikbaar te krijgen, moest de projectindieners een plan van aanpak voor zijn voorbereidende werkzaamheden ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten voorleggen. Bij positieve beoordeling en zicht op een sluitende businesscase voor het project werd een intentieovereenkomst afgesloten tussen de provincie en de projectindieners. Daarin werden afspraken over de te nemen stappen, activiteiten, verantwoordelijkheden en financiering in de voorbereidende fase vastgelegd. Daarmee werd het voorbereidingsbudget aan de projectindieners beschikbaar gesteld.

Financiële bijdrage aan projectuitvoering: *realisatieovereenkomst*

In het besluit van Provinciale Staten om 22 projecten

de kans te bieden om binnen het programma Nieuwe Natuur tot realisatie te komen, werd tevens opgenomen welke programmamiddelen werden gereserveerd voor het beschikbaar krijgen van grond, aanleggen van de natuur en het beheer voor tien jaar na oplevering van het project. Om deze middelen daadwerkelijk beschikbaar te krijgen, moesten de projectindieners een volledig uitgewerkt projectplan en bijbehorende sluitende businesscase ter goedkeuring voorleggen aan Gedeputeerde Staten. Wanneer Gedeputeerde Staten op basis van deze stukken oordeelden dat het project haalbaar en betaalbaar was, zou dat leiden tot een realisatieovereenkomst. Daarna konden de voor het project gereserveerde middelen conform de (geactualiseerde en door Provinciale Staten geaccordeerde) toewijzingsstabel, aan de projectindieners beschikbaar worden gesteld.

3.3.3 Andere rollen en grond

De provincie kreeg te maken met een heel divers gezelschap van projectindieners, bij wie de kennis van en ervaring met het realiseren van natuurprojecten uiteen lag; bij een terreinbeherende organisatie als Staatsbosbeheer of Natuurmonumenten is die kennis logischerwijs groter dan bij een natuur-enthousiaste burger. De projectindieners kregen in de planuitwerkingsfase, die startte na het toewijzingsbesluit, een nieuwe rol. Ze moesten hun ingediende, vaak nog ruwe ideeën vertalen naar een beoogd eindresultaat en bepalen welke stappen doorlopen moesten worden om tot dit resultaat te komen; projectindieners werden projectleiders.

Voor de initiatiefnemers bleek het uitwerken van een mooi projectidee nogal eens een grotere uitdaging dan op voorhand gedacht, met soms onvoorziene consequenties. En de diverse initiatiefnemers hadden in hun rol als projectleiders voor hun natuurprojecten in zeer uiteenlopende mate ondersteuningsbehoeften. De provincie stelde daarom accounthouders aan: vaste contactpersonen uit het programmateam Nieuwe Natuur die waar dat nodig of wenselijk bleek de projectindieners ondersteunden in het proces van natuurrealisatie. Daarbij werd allereerst gestimuleerd om tussen de projectindieners onderling kennis en ervaring uit te wisselen (bijvoorbeeld via het platform Nieuwe Natuur, zie bijlage 3). Waar dat niet volstond, werd bekeken of de benodigde ondersteuning vanuit de provinciale organisatie kon worden geleverd of dat er extern expertise moest worden ingeschakeld.

Daarmee veranderde de aanvankelijke provinciale rol van aanjagen, enthousiasmeren en beoordelen in deze fase meer in een faciliterende. Ook de politieke rol werd anders. Voor de besluitvorming over de dagelijkse gang van zaken in het programma, zoals het aangaan van (financiële) verplichtingen met de projectindieners en andere betrokkenen bij het programma, stonden Gedeputeerde Staten primair aan de lat voor zover het besluiten betroffen die binnen de programmakaders genomen konden worden. Alleen ontwikkelingen buiten de kaders van het programma werden ter beoordeling aan Provinciale Staten voorgelegd.

Grond

Om natuur te kunnen realiseren, moet de beoogde grond in de juiste handen zijn. Wanneer dat in de uitgangssituatie niet het geval was, moest de grond 'op de juiste plek' worden gekregen via grondruil of het elders verkopen en op de goede plek weer aankopen van percelen. Het grondvraagstuk was in veel projecten een uitdagende puzzel. Veel grond in Flevoland is in bezit van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), dat vroegtijdig kenbaar maakte voor de grondonderhandelingen voor het programma Nieuwe Natuur alleen zaken te willen doen met provincie Flevoland als gespreks- en onderhandelingspartner. De provincie heeft daarmee, meer dan oorspronkelijk de bedoeling was, een actieve rol gespeeld in het grondafstemmings- en verhandelingsproces met RVB. In de beoordeling

van de voortgang van het programma heeft het grondaspect steeds een belangrijke rol gespeeld, zowel op programmaniveau als bij de analyse van de haalbaarheid van de individuele projecten.

3.3.4 Draagvlak, samenwerking en integrale planuitwerking

Projectindieners dienden zelf het draagvlak voor hun projecten te organiseren oftewel hun omgeving te betrekken bij planuitwerking. Bij het aangaan van de realisatieovereenkomsten gold als criterium dat de projectindieners aannemelijk kon maken dat hij zich voldoende heeft ingespannen om de omgeving zorgvuldig te informeren over het projectplan, de omgeving de mogelijkheid had geboden hierop feedback te geven en deze feedback waar mogelijk had meegenomen in de planuitwerking.

In geen enkel project bleek er sprake te zijn van aanzienlijke weerstand, in een enkel geval was er sprake van weerstand bij een select gezelschap. De provincie heeft in het geval van conflictsituaties het proces van hoor en wederhoor gefaciliteerd. Een op deze manier zorgvuldig doorlopen communicatieproces met de omgeving leidde in vrijwel alle gevallen tot voldoende draagvlak in de omgeving. Daar waar dat niet het geval is, blijft voor bezwaarmakers de mogelijkheid de nog te doorlopen ruimtelijke of vergunningsprocedure aan te grijpen om hun bezwaren kenbaar te maken.

Het is dan aan het bevoegd gezag (de betrokken gemeente die de ruimtelijke of vergunningsprocedure behandelt) of de Raad van State in het geval bezwaar werd gemaakt tegen de uitspraak van het bevoegd gezag, om een oordeel te vellen of en zo ja op welke manier het plan moet worden uitgevoerd.

Na de besluitvorming eind 2014 zijn de projectindieners in eerste instantie ieder voor hun eigen projectidee aan de slag gegaan met de planuitwerking. Omdat een groot aantal projectindieners in de buurt van Almere of specifieker, in het Oostervoldgebied bij Almere natuur wilden realiseren, was ook onderlinge afstemming tussen de betreffende projectindieners van belang. De provincie stuurde daarbij op een integrale planuitwerking voor de gebieden Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid. Om de samenwerking te initiëren, heeft de provincie een extern bureau ingezet, dat verschillende bijeenkomsten heeft georganiseerd. Hoewel de toenadering tussen projectindieners oorspronkelijk stroef verliep, hebben de zogenoemde 'kettingen en kralen' in zowel Eemvallei-Zuid als Noorderwold-Eemvallei elkaar zodanig weten te vinden dat er een gezamenlijke planuitwerking is ontstaan.

3.4 Juridische zaken

Uiteraard speelt in een complex programma als Nieuwe Natuur diverse wet- en regelgeving een rol. Het programma Nieuwe Natuur geeft invulling aan een plaatselijke opgave met een maatschappelijk doel. Natuurbeheer kan hierbij juridisch mogelijk als economische activiteit worden aangemerkt en het verstrekken van overheidsmiddelen kan daarmee onder de staatssteunregeling vallen. Daarom zijn alle tot realisatie uitgewerkte projecten getoetst op mededinging en (ongoorloofde) staatssteun.

Mededinging

Omdat er een brede uitvraag is gedaan, is iedereen die dat wilde in de gelegenheid gesteld om te participeren in het programma. Vanwege de openbaarheid van deze procedure is er geen situatie ontstaan van marktverstoring, oneerlijke concurrentie of onrechtmatige bevoordeling.

Staatssteun

Voor alle toegewezen middelen geldt dat er sprake is van duidelijke (tegen-)prestaties. Deze prestaties zijn objectief en transparant bepaald door middel van open begrotingen en objectieve taxaties door

deskundigen. Op voorhand lijkt er dan ook geen sprake te zijn van staatssteun.

Bij een aantal projecten is er sprake van een vergoeding aan de initiatiefnemer in verband met waardevermindering van het eigendom; de bestemming van het perceel veranderde immers in de bestemming natuur. Deze schadeloosstelling betreft geen staatssteun.

In sommige projecten is sprake van bedrijfsmatige activiteiten. Om het beheer van de nieuwe natuur duurzaam te bekostigen, zijn immers inkomstenbronnen (nieuwe verdienmodellen) nodig. De ingeschatte opbrengsten uit de activiteiten maken onderdeel uit van de businesscase van het project. De middelen die vanuit het programma Nieuwe Natuur aan de projecten zijn toebedeeld, worden niet ingezet voor de bedrijfsmatige activiteiten. Desalniettemin zijn, om resterende risico's ten aanzien van ongeoorloofde staatssteun te vermijden, de activiteiten in het kader van natuurrealisatie aangemerkt als Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB). Zo worden de projectindieners beschermd: zij zijn hiermee boven de twijfel verheven dat zij staatssteun ontvangen, omdat de DAEB-status betekent dat de betreffende activiteiten in het algemeen economisch belang zijn en dat voor de uitvoering daarvan overheidsmiddelen ontvangen mogen worden.

Het realiseren en exploiteren van de nieuwe natuurgebieden is niet rendabel. Toch kan in een project op een zeker moment het exploitatie-tekort lager blijken te zijn dan vooraf begroot, bijvoorbeeld omdat de opbrengsten hoger uitvalen dan vooraf verwacht. De consequentie van de DAEB-aanwijzing is dan dat het positieve begrotingsverschil in mindering wordt gebracht op de toegekende bijdragen.

De bedrijfsmatige activiteiten binnen de Nieuwe Natuurprojecten zijn per project specifiek onderzocht en vóór ondertekening van de realisatieovereenkomst getoetst aan de wet- en regelgeving met betrekking tot mededinging en staatssteun. Deze toetsen zijn uitgevoerd door een staatssteunjurist van de provincie Noord-Holland. Alle projecten zijn akkoord bevonden, waardoor de realisatieovereenkomsten getekend konden worden.

3.5 Communicatie

De rol van communicatie veranderde mee met de fasering van het programma. Waar de focus van het programma in de beginfase lag op het uitnodigen van een zo groot mogelijk Flevolands publiek om met ideeën te komen, verschoof deze in de fase van planuitwerking naar het informeren over de voortgang van het programma en de projecten daarbinnen, en het extern positioneren van de vernieuwende aanpak van het programma. Door deze uiteenlopende communicatiedoelen is de inzet van communicatie in de verschillende fasen ook uiteenlopend geweest.

Eerste fase: uitvraag en beoordeling ingediende ideeën (2013-2014)

In de eerste fase van het programma heeft communicatie een belangrijke rol gespeeld. De focus lag op het breed bekend maken dat de provincie Flevoland ging starten met een bottom-up programma voor het aanleggen van nieuwe natuur, waarbij een ieder daarvoor ideeën kon aandragen en wensen kenbaar kon maken. De communicatie was vooral wervend en met name bedoeld om aan te zetten tot actie (het indienen van een idee of plan). Uiteraard werd ook breed gecommuniceerd over de resultaten van de oproep aan de maatschappij en over de wijze waarop uit de ingediende ideeën een selectie is gemaakt.

De focus lag op online communicatie, via website, Twitter en Facebook. Omroep Flevoland heeft in zestien afleveringen van het programma Natuurlijk Flevoland aandacht besteed aan een aantal projecten. Verder zijn er een flyer, poster en presentatiematerialen ontwikkeld.

Tweede fase: voortgangscommunicatie (2015 - medio 2018)

Vroeg in het programma is afgesproken dat provincie Flevoland, in lijn met het bottom-up karakter van het programma, niet verantwoordelijk is voor de communicatie over proces en voortgang van de binnen het programma gehonoreerde projecten, noch voor de communicatie die nodig is om het benodigde draagvlak voor deze projecten te verkrijgen. Deze taak is nadrukkelijk belegd bij de initiatiefnemers, wiens rol na honorering van de projecten veranderde in die van projectleider. In de rol van facilitator en programmaregisseur is provincie Flevoland wel verantwoordelijk voor de communicatie over de voortgang van het programma in zijn geheel en de positionering van en draagvlak voor het programma in de brede zin van het woord.

De tweede fase startte na de besluitvorming door Provinciale Staten over de ingediende projectideeën, die op 17 december 2014 plaatsvond. De focus in deze nieuwe fase van het programma lag op het faciliteren van de projectindieners en onderzoeken van de wijze waarop de door hen ingediende projectinitiatieven gerealiseerd zouden kunnen worden binnen de kaders die Provinciale Staten aan het programma Nieuwe Natuur hebben gesteld. Deze fase kenmerkte zich door een 'interne' gerichtheid; voor communicatie een lastige fase, omdat er veel 'van achter de tekentafel' gebeurde. De voortgang speelde zich vooral af op papier, op procesniveau, in het gebied was nog maar weinig te zien.

De communicatie-inspanningen richtten zich in deze periode op het informeren van het brede publiek over de voortgang van het programma, het aanvullend informeren van Provinciale Staten over relevante programmamijlpalen en besluiten van Gedeputeerde Staten met financiële consequenties, alsmede het faciliteren van onderlinge communicatie tussen de projectindieners.

3.5.1 Profileren van het programma Nieuwe Natuur

Niet alleen binnen de provincie, maar ook daarbuiten was er aandacht voor de aanpak en resultaten van de vernieuwende werkwijze binnen het programma Nieuwe Natuur. Naarmate het programma vorderde en er meer inzicht ontstond in de praktijk van deze nieuwe aanpak, is de belangstelling voor het programma toegenomen.

Op landelijk niveau wordt de provincie Flevoland genoemd als één van de voorbeeldprojecten van succesvolle invulling van de visie van het Rijk om 'natuur op uitnodiging' te realiseren. De provincie ziet een rol om de opgedane ervaringen te delen met mede-overheden en met kennis- en onderwijsinstellingen die zich bezighouden met natuurvraagstukken en vraagstukken over de (veranderende) rol van overheden in de samenleving. De provincie wordt steeds

meer gevraagd om een toelichting te geven op de aanpak van het programma en zoekt ook zelf actief naar mogelijkheden om ervaringen te delen en kennis uit te wisselen.

Er worden vanaf 2016 dan ook regelmatig presentaties en lezingen gegeven over de aanpak en ervaringen met betrekking tot het programma Nieuwe Natuur, zoals tijdens het vak-evenement Ecologica in 2017, of tijdens het AOG-evenement Laissez-faire democratie, dat in het voorjaar van 2018 plaatsvond in het provinciehuis. Daarnaast is een aantal artikelen geplaatst in relevante magazines (bijvoorbeeld Binnenlands Bestuur en ROm, een vakblad voor Ruimtelijke Ordening) en is er interesse getoond vanuit onderwijsinstellingen zoals de Rijksuniversiteit Groningen. Ook leverden verschillende projectindieners vanuit hun eigen projectactiviteiten een bijdrage aan de positionering van het programma Nieuwe Natuur, bijvoorbeeld tijdens de veelvuldige bedrijfsbezoeken die Ben Barkema op het erf van zijn Natuurboerderij G38 faciliteert en door middel van de artikelen die Stichting Voedselbosbouw publiceert over de aanstaande voedselbossen in Eemvallei-Zuid.

Zie bijlage 3 voor gedetailleerde informatie inzake het communicatiebeleid, waaronder het Platform Nieuwe Natuur (conform motie 1661723).

TER AFSLUITING

Begin juli 2018 hebben Gedeputeerde Staten besloten om de laatste realisatieovereenkomst van de in 2014 toegekende projecten te ondertekenen. Dit heeft op 10 september plaatsgevonden met de ondertekening van de realisatieovereenkomst voor Oostkant Dronten. Daarmee hebben alle nog lopende projecten van het programma Nieuwe Natuur de realisatiefase bereikt.

In deze fase zijn de activiteiten vooral gericht op de (verdere voorbereiding van de) uitvoering op locatie en oplevering van de projecten. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt primair bij de projectindieners.

Besluitvorming

Waar projecten nog in afwachting zijn van besluitvorming (bijvoorbeeld bestemmingsplanwijzigingen), betreft het besluiten die buiten de verantwoordelijkheid van de provincie plaatsvinden. Alleen in en rond het Oosterwoldgebied in zuidelijk Flevoland, waar de planuitwerking en uitvoering van de Nieuwe Natuurprojecten Noorderwold-Eemvallei en Eemvallei-Zuid gefaseerd plaatsvindt, is nog nadere besluitvorming van Gedeputeerde Staten aan de orde. Daarbij is de inschatting dat op dit moment een deel van de hectares in het project Eemvallei-Zuid niet gerealiseerd kan worden als gevolg van het niet kunnen verwerven van de benodigde gronden. De financiële consequenties daarvan zijn op dit moment nog niet in te schatten. Staatsbosbeheer verkent de omvang van de resterende opgave; de verwachting is dat er over de situatie Eemvallei-Zuid rond het eind van 2018 meer duidelijkheid is.

Geld en grond

De realisatie van zeventien Nieuwe Natuurprojecten met een realisatieovereenkomst kan, op basis van de huidige informatie, met de voor het programma beschikbare middelen tot stand komen. Het overgrote deel van het programmakapitaal bestond uit grond, dat via de programmapartners aan het programma beschikbaar is gesteld. Alle grond die is ingebracht in het programma is, na effectuering van de in de realisatieovereenkomsten gemaakte afspraken, volledig ingezet ten behoeve van natuurrealisatie in Flevoland.

De financiële middelen waarover het programma de beschikking heeft, zijn naar verwachting voldoende om de uitvoering van de projecten in

de komende jaren te voltooien. Er is op peildatum 31 juli 2018 € 11,2 miljoen van het beschikbaar gestelde programmakapitaal niet gekoppeld aan de realisatie van de projecten. De inschatting is dat hiervan € 8,1 miljoen gereserveerd moet worden om onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten op te vangen. Het nog beschikbare kapitaal van € 11,2 miljoen is op basis van de stand van zaken op de peildatum in ieder geval voldoende om de risicoinschatting af te dekken.

Toekomstige rol provincie

De komende jaren zal op diverse locaties in Flevoland nieuwe beleefbare natuur ontstaan; natuur voor en door Flevolandse. Vooral de projecten rond Oosterwold in zuidelijk Flevoland vragen om voortzetting van de programmatische aanpak van het programma Nieuwe Natuur. De rol van de provincie in andere projecten verandert van initiator en facilitator van een bottom-up natuurrealisatieproces naar die van contractmanager. Daarbij moet vooral worden toegezien op de uitvoering van de afspraken die zijn opgenomen in de realisatieovereenkomsten. De provincie krijgt een monitoren taak met betrekking tot de natuurrealisatie en het daarop volgende beheer van de natuur die binnen deze projecten ontstaat.

BIJLAGE 1 - MEETLAT PROGRAMMA NIEUWE NATUUR

criterium	Deelaspecten
Belevingswaarde	<ol style="list-style-type: none"> 1. In welke mate levert het project beleefbare, functionele en inpasbare natuur op? (drie van de vier kijkrichtingen van het Planbureau voor de Leefomgeving) 2. In welke mate heeft het project waarde voor dagrecreatie of verblijfsrecreatie of biedt het kansen voor economische ontwikkelingen? 3. Hoe groot is de afstand van het project tot stedelijk gebied of grote toeristische voorzieningen? (>10km draagt minder bij dan <2 km)
Ecologische waarde	<ol style="list-style-type: none"> 4. In welke mate draagt het project bij aan de versterking van de EHS, het bereiken van internationale natuurdoelstellingen, het bevorderen van de biodiversiteit en/of het robuuster maken van de Flevolandse natuur? (de vierde kijkrichting van het Planbureau voor de Leefomgeving: vitale natuur) 5. In welke mate draagt het project bij aan het realiseren van het Flevolandse natuurbeleid? 6. In welke mate en op welke wijze worden met het project bestaande natuurcompensatieverplichtingen ingevuld?
Multiplier	<ol style="list-style-type: none"> 7. In welke mate is sprake van een multiplier op de vanuit het programma in te zetten hectares? Dit kan gaan om extra hectares, maar ook om extra financiële ruimte voor inrichting. 8. In welke mate draagt het project naast natuurwaarden ook bij aan de integrale ontwikkeling van andere beleidsterreinen zoals landbouw, recreatie, water, cultuur?
Zekerheid	<ol style="list-style-type: none"> 9. In welke mate is sprake van maatschappelijke betrokkenheid bij en maatschappelijk draagvlak voor het project? 10. Hoe zeker is het dat het project binnen vijf jaren kan worden uitgevoerd? 11. In welke mate is het plan faseerbaar of aanpasbaar indien een onderdeel niet uitvoerbaar blijkt te zijn? 12. In welke mate is sprake van juridische of financiële risico's of onzekerheden?

BIJLAGE 2 - STATUS VAN DE PROJECTEN PER 31 JULI 2018

PROJECTEN

1. URKERVELD	15b. SPEELWILDERNIS
3. NIEUWE NATUUR BIJ SCHOKLAND	15d. LUIERPARK
6. RUIMTE EN LUCHT VOOR NATUUR	15e. KROONBOS
8. OOSTKANT DRONTEN	16. KOP VAN HET HORSTERWOLD
8a. LANDGOED VOSSEMEER	16a. GEITENBOERDERIJ MET RESTAURANT
8b. LANDGOED WILDRIJCK	17. NOORDERWOLD-EEMVALLEI
9. NATUUR OP G38	17 a. VIERKANTE METER NATUUR
10. SWIFTERPARK	18. PIONIERNATUUR
12. OOSTVAARDERSPLASSENGEBIED	19. NATUURBOERDERIJ VLIERVELDEN
15. EEMVALLEI-ZUID	21. HARDERBOS EN HARDERBROEK VERBONDEN
15 a. VOEDSELBOSSEN	22. GOUDEN RANDEN LANGS PAMPUSHOUT

Figuur 3: Overzichtskaartje met projecten

(1) Urkerveld

Initiatiefnemer: Gemeente Urk en Het Flevo-landschap

Projectbeschrijving

In 2014 heeft de gemeente Urk samen met stichting Het Flevo-landschap (SFL) het Nieuwe Natuur-projectvoorstel Urkerveld ingediend. Het plangebied ligt op een snijpunt van bos, agrarisch gebied en het IJsselmeergebied. Het doel van het project is het ontwikkelen van een toegankelijk en beleefbaar natuurgebied dat als overgangszone functioneert tussen het Urkerbos, de IJsselmeerdijk en het open agrarisch gebied. Na uitvoering van de werkzaamheden ontstaat een goede overgang en afronding van het Urkerbos, een betere diversiteit en mogelijkheden voor flora en fauna en het beleven van deze natuur. Het nieuw aan te leggen fietspad wordt aan de oostzijde aangesloten op het fietspad bij de Vormtweg en aan de westkant op de Westmeerdijk middels een dijkovergang. Hierdoor ontstaat een mooie recreatieve ontsluiting. De totale oppervlakte van het plangebied voor Nieuwe Natuur Urkerveld bedraagt 28,7 ha.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Het projectvoorstel is in januari 2018 uitgewerkt in een planuitwerking en een businesscase conform

intentieovereenkomst en daarmee passend binnen het Nieuwe Natuur-besluit d.d. 17 december 2014 en het vigerend beleid. Op 20 februari 2018 hebben SFL, provincie en gemeente Urk de realisatieovereenkomst 'Urkerveld' ondertekend. Hiermee is het project in uitvoering gegaan. SFL voert regie op het project en werkt aan de detailinvulling van het definitief ontwerp en bestektekeningen. Dit vormt de basis voor het starten van de ruimtelijke procedure voor het wijzigen van het bestemmingsplan.

Grond en financiën

Het aangaan van de realisatieovereenkomst leidt niet tot betaling door de provincie, omdat de Nieuwe Natuur-bijdrage ten laste is gebracht van het vermogen in grond wat bij SFL in eigendom is. De benodigde grond is in bezit van SFL en de benodigde middelen voor inrichting en beheer worden verkregen door verkoop van ruilgronden door SFL. SFL is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project, inclusief de regie voor de aanleg van het fietspad en ook (financieel) aanspreekpunt voor de provincie.

Gemeente Urk is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van maximaal € 130.000,- voor de aanleg van een fietspad door het plangebied, inclusief de aansluiting op de bestaande (fiets-) infrastructuur.

De gemeente Urk draagt tevens zorg voor het beheer en onderhoud van het fietspad.

De kans bestaat dat de gelden die voor de aanleg van het fietspad beschikbaar zijn gesteld door gemeente Urk niet toereikend zijn. Gemeente Urk zal in afstemming met SFL subsidiemogelijkheden verkennen om alsnog een gewenste robuuste dijkopgang te kunnen realiseren.

Draagvlak

Rond het plangebied wonen enkele burgers en in de nabijheid liggen enkele agrarische erven. In de loop van voorbereidingsfase van het project is met diverse direct omwonenden contact geweest en is er een algemene inloop voor geïnteresseerden gehouden. Vooralsnog lijkt het project op voldoende draagvlak te kunnen rekenen.

Juridisch/planologisch

Het in te richten Urkerveld ligt op het grondgebied van gemeente Noordoostpolder en dient een plek te krijgen in het bestemmingsplan Landelijk gebied Noordoostpolder. Daarbij wordt verzocht tot het wijzigen van de bestemming van het projectgebied naar de bestemming natuur, waarbij extensief

agrarisch medegebruik alleen is toegestaan voor zover de instandhouding en ontwikkeling van landschaps- en natuurwaarden niet onevenredig worden aangetast. De gemeente Noordoostpolder is bereid te ondersteunen in het planologisch traject en heeft middels een brief haar principe-uitspraak voor medewerking aan dit traject bevestigd. Het Urkerveld komt overigens mogelijk als gevolg van gemeentelijke herindeling in de toekomst op het grondgebied van gemeente Urk te liggen.

Planning

De ondertekening van de realisatieovereenkomst heeft de weg vrij gemaakt voor de gedetailleerde invulling van het definitief ontwerp. Gestreefd wordt om de ruimtelijke planprocedure te starten in het najaar van 2018. De verwachting is dat medio 2019 het gebied conform het definitief ontwerp kan worden ingericht en in beheer genomen. Oplevering van het project vindt plaats nadat de inrichtingswerkzaamheden zijn afgerond. Daarna wordt het gebied opengesteld voor publiek. Oplevering vindt vóór 31 december 2020 plaats.

(3) Nieuwe natuur bij Schokland

Initiatiefnemer: Gemeente Noordoostpolder en Het Flevo-landschap (SFL)

Projectbeschrijving

Het zuidelijke rivierduingebied van het Werelderfgoed Schokland is aangewezen als gebied waar de archeologische waarden behouden dienen te worden. Door de inklinking van het veen- en kleipakket, het landbouwkundige gebruik en doordat, onder invloed van zuurstof, het organische materiaal oxideert, worden deze archeologische waarden bedreigd. In 2014 is door gemeente Noordoostpolder en SFL een projectvoorstel bij het programma Nieuwe Natuur van provincie Flevoland ingediend om aan de zuidkant van het voormalig eiland Schokland (beleefbare) natuur in te richten waarmee tegelijk de archeologische waarden behouden blijven. Met de beschikbare publieke middelen (waaronder die uit programma Nieuwe Natuur) kan er een omvangrijk toegankelijk natuurgebied ontstaan (211 ha) en kan de grondwaterstand zodanig worden verhoogd dat de archeologische resten bewaard en beschermd blijven. Door vernatting van de bodem kunnen de archeologische waarden worden beschermd. Door ontwikkeling van natte natuur wordt het knelpunt tussen archeologie en landbouw weggenomen en worden kansen benut voor natuur, economie en recreatie.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja
Status: in uitvoering

De initiatiefnemers hebben in juni 2018 een complete planuitwerking inclusief businesscase opgesteld en aangeboden. Provincie Flevoland, gemeente Noordoostpolder en SFL hebben op 10 juli 2018 de realisatieovereenkomst ondertekend. Hiermee is het project in de uitvoeringsfase gekomen.

Grond en financiën

Naast de bijdrage vanuit het programma Nieuwe Natuur (ca € 10,3 miljoen, bestaande uit ruilgronden in eigendom van SFL) is financiering toegezegd voor de uitvoering van het project door de initiatiefnemers (€ 2,5 miljoen), het ministerie van OCW (€ 12 miljoen) en waterschap Zuiderzeeland (€ 0,25 miljoen). Daarnaast hebben de initiatiefnemers een verzoek gedaan voor een bijdrage uit de Zuiderzeelijn-gelden voor € 2,5 miljoen. De provincie heeft verder een bijdrage toegezegd voor archeologie van € 50.000,-. In de realisatieovereenkomst staat wat te doen met de situatie waarin de omstandigheden na ondertekening

van de realisatieovereenkomst zodanig wijzigen, dat van initiatiefnemers in redelijkheid niet meer gevergd kan worden dat zij de afspraken in de overeenkomst geheel of gedeeltelijk nakomen. Het niet kunnen verkrijgen van gronden of het uiteindelijk niet verkrijgen van toegezegde middelen kunnen dergelijke omstandigheden zijn.

Het overgrote deel van de gronden in het gebied is nog agrarisch in gebruik en dient verkregen te worden. In de businesscase is een bedrag opgenomen om de benodigde gronden (en eventueel erven) te kunnen kopen. Er is nog geen definitieve zekerheid over de beschikbaarheid van de benodigde gronden. SFL is verantwoordelijk voor de grondverwerving. SFL en gemeente Noordoostpolder zijn verantwoordelijk voor het risicomanagement voor het project.

Draagvlak

Binnen en rond het plangebied zijn diverse agrarische bedrijven actief. De uitvoering van het project heeft gevolgen voor en kan kansen bieden aan de betrokken agrarische bedrijven. De betrokkenen in en rondom het gebied worden vanuit diverse invalshoeken betrokken, onder meer vanuit het peilbesluit van het waterschap, de bestemmingswijziging door de gemeente en de grondverwerving door SFL. De initiatiefnemers stellen hiervoor een integraal communicatieplan op.

Juridisch/planologisch

De gemeente Noordoostpolder heeft op 5 februari 2018 een positief besluit genomen over de Integrale Gebiedsontwikkeling Schokland, waarvan het project onderdeel is. Voorafgaande aan de natuurinrichting zal de gemeente een bestemmingsplanwijziging in procedure brengen, gericht op het wijzigen van de bestemming van het projectgebied naar de bestemming natuur, waarbij (extensief) agrarisch medegebruik alleen is toegestaan voor zover de instandhouding en ontwikkeling van landschaps-, natuur- en archeologische waarden niet worden aangetast.

Planning

Voorzien is dat de procedures voor het wijzigen van het bestemmingsplan en het aanpassen van het watersysteem (GGOR, grond- en oppervlaktewater regime) medio het vierde kwartaal van 2018 kunnen worden opgestart en in het voorjaar van 2020 kunnen worden afgerond. Daarna kunnen de diverse vergunningen worden aangevraagd en kan de realisatie plaatsvinden.

(8) Oostkant Dronten

Initiatiefnemer: Gemeente Dronten

Projectbeschrijving

Gemeente Dronten wil met het project Oostkant Dronten een bottom-up gebiedsontwikkeling aan de oostkant van Dronten bewerkstelligen waarbij nieuwe natuur wordt ontwikkeld, mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen worden vergroot en agrarische structuurverbetering plaatsvindt. Vanuit het programma Nieuwe Natuur is een agrarisch bedrijf (Tarpanweg 6 in Swifterbant, inclusief erf en opstallen) beschikbaar gesteld om de grondmobiliteit op gang te brengen. Samen met Staatsbosbeheer is op basis hiervan het projectvoorstel verder uitgewerkt en is een integrale projectuitwerking opgesteld waarbij in twee deelgebieden in totaal circa 70 ha nieuwe natuur wordt gerealiseerd. Bij de planuitwerking is gebleken dat de plannen voor landgoederen Wildrijck (8b) en Vossemeer (8a) niet realiseerbaar zijn binnen dit project.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Gemeente Dronten heeft samen met Staatsbosbeheer het voorstel geconcretiseerd en in juni 2018 een complete planuitwerking inclusief businesscase opgesteld en aangeboden. In de planuitwerking is aangetoond dat er haalbare en betaalbare natuurplannen gerealiseerd kunnen worden aan de oostkant van Dronten. Op 10 juli 2018 hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met het ondertekenen van de realisatieovereenkomst. Op 10 september 2018 is de overeenkomst met gemeente Dronten en Staatsbosbeheer ondertekend. De komende maanden worden gebruikt om de gedetailleerde invulling van het inrichtingsplan op te stellen en de condities voor het verkrijgen van de gronden uit te werken.

Grond en financiën

Het overgrote deel van de gronden in het gebied heeft een agrarisch gebruik en dient nog verworven te worden. Hiervoor moeten afspraken worden gemaakt met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Het ruilbedrijf Tarpanweg is beschikbaar om overeenstemming te kunnen bereiken met RVB.

Niet alle eerder toegewezen middelen zijn opgenomen in de realisatieovereenkomst, omdat dat niet nodig was om de businesscase sluitend te krijgen. De nog niet in de realisatieovereenkomst gecommiteerde middelen blijven wel gekoppeld aan het

project en kunnen worden ingezet wanneer dat voor de realisatie van het project nodig blijkt (betreft een bedrag van ca. € 180.000). Om deze middelen beschikbaar te krijgen, moet wel een aanvullend besluit door Gedeputeerde Staten worden genomen.

Draagvlak

Een bottom-up gebiedsontwikkeling is vanaf het begin het leidende principe geweest om te komen tot nieuwe natuur aan de oostkant van Dronten. Door middel van een gebiedsanalyse is het gebied - en de grondposities daarbinnen - in beeld gebracht en ingekaderd in deelgebieden. Op basis van die analyse is uiteindelijk een aantal particuliere agrarische ondernemers/eigenaren geselecteerd op basis van concrete projectideeën in het gebied. Samen met Staatsbosbeheer is op basis hiervan het projectvoorstel verder uitgewerkt en is een integrale projectuitwerking opgesteld, waarbij in totaal 74 ha nieuwe natuur wordt gerealiseerd. In augustus 2018 heeft een aantal agrariërs hun ongenoegen geuit over het proces en de communicatie over het project. Het nieuwsbericht dat er overeenstemming was bereikt over de realisatieovereenkomst Nieuwe Natuur en de onderliggende planuitwerking was voor hen reden om aandacht te vragen voor mogelijkheden om te participeren in het project. Gemeente Dronten is met hen het gesprek gestart om deze mogelijkheden nader te verkennen. De initiatiefnemers zullen in het verdere proces blijvend aandacht houden voor communicatie met de omgeving en het koppelen van concrete ideeën en kansen vanuit het gebied.

Planning

De uitvoering is deels de verantwoordelijkheid van de gemeente en deels van Staatsbosbeheer. De gemeente maakt voor haar deel afspraken met de agrariërs die uitvoering geven aan het plan.

De inrichtingsplannen en bijbehorende beheerplannen hiervoor zijn gereed. Een volgende stap in het gebiedsproces is overeenstemming verkrijgen over de wijze waarop de beoogde grond beschikbaar kan komen en het starten van de planologische procedures. Nadat er overeenstemming is met het RVB over het ruilen en pachten van projectgronden kan de bestemmingsplanprocedure worden opgestart. Naar verwachting neemt deze één tot anderhalf jaar in beslag, waarna de feitelijke levering van de gronden kan plaatsvinden van provincie naar gemeente/eigenaren. Hierna kan de inrichting gestart worden met een doorlooptijd en vergunning traject van zes tot negen maanden. Naar verwachting is het project dan eind 2020 gerealiseerd.

(9) Natuur op G38

Initiatiefnemer: Familie Barkema

Projectbeschrijving

Het melkveebedrijf van de indiener is omgevormd tot een natuurboerderij met extensief landbouwkundig medegebruik in een natuurgebied voor akker- en weidevogels. Blaarkoppen, een oud runderras, begrazen het natuurgebied. Met de opbrengsten van de kaas die van de melk van de blaarkoppen wordt gemaakt, wordt het beheer van het gebied langdurig gefinancierd. Zo kan de nieuwe natuur op lange termijn zonder inmenging van overheden zelfstandig worden beheerd.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: uitgevoerd

Medio juni 2016 is de realisatieovereenkomst met de heer Barkema ondertekend. De inrichtingswerkzaamheden passen binnen het vigerend bestemmingsplan. Dat maakte de weg vrij om voortvarend aan de slag te gaan met het project. Inmiddels is het project opgeleverd, betaald en financieel verantwoord. Voor de juridische borging van het natuurgebied wordt de bestemming momenteel gewijzigd in natuur. Tijdens de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan is één zienswijze naar voren gebracht. De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassingen in het plan. Het bestemmingsplan is door de raad derhalve ongewijzigd vastgesteld, overeenkomstig het ontwerp.

(10) Swifterpark

Initiatiefnemer: Familie Van Dalen

Projectbeschrijving

Het project behelst de omvorming van een voormalig gronddepot naar een toegankelijk en divers natuurgebied met een grote variatie aan plantensoorten. Het park wordt toegankelijk voor recreanten. Een beheerschuur gaat dienst doen als stalling voor het vee dat het park gaat begrazen en wordt eveneens gebruikt als educatieruimte.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Medio november 2016 is de realisatieovereenkomst met familie van Dalen ondertekend. Hierin is onder meer vastgelegd dat voor de realisatie van het project Swifterpark de onderliggende bestemming onherroepelijk wordt gewijzigd naar natuur. Voor de realisatie van Swifterpark is begin 2017 door de initiatiefnemer een aanvraag ingediend tot wijziging van het bestemmingsplan. Gemeente Dronten heeft het voorontwerp bestemmingsplan medio 2017 ter inzage gelegd. In maart 2018 is de Milieueffectrapportage goedgekeurd. De gemeente verwacht dat eind 2018 het bestemmingsplan kan worden vastgesteld, waarna de vergunningen kunnen worden aangevraagd en de inrichtingswerkzaamheden kunnen starten.

Financiën

Randvoorwaarde voor het kunnen realiseren van het project Swifterpark (en de beschikbaarstelling van

financiële middelen) is dat de onderliggende bestemming onherroepelijk is gewijzigd naar natuur. Deze randvoorwaarde is vastgelegd in de realisatieovereenkomst tussen de provincie en de familie Van Dalen.

Juridisch

Initiatiefnemer heeft begin 2017 een aanvraag bij de gemeente ingediend om het vigerende bestemmingsplan te wijzigen. Het voorontwerp bestemmingsplan Swifterbant - Swifterpark (D4011) heeft in de zomer van 2017 bij gemeente Dronten ter inzage gelegen. Er is een inspraakreactie ingediend. De gemeente heeft de beantwoording van het bezwaar in afronding en betracht zorgvuldigheid bij de stappen in de procedure. De gemeente verwacht dat eind 2018 het bestemmingsplan kan worden vastgesteld.

Onderdeel van de bestemmingsplanprocedure is het ondertekenen van een planschade-overeenkomst. De gemeente Dronten wil het risico op eventuele planschadeclaims op deze wijze geborgd hebben. Gemeente en initiatiefnemer zijn hierover in overleg.

Het Waterschap Zuiderzeeland heeft op advies van haar bezwarencommissie gesteld dat de watervergoeding alleen wordt verleend onder de voorwaarde dat er peilbuizen worden geplaatst bij de indiener om de effecten van vernatting te kunnen monitoren, waarbij het waterschap een nulmeting verricht. Hierover vindt tussen initiatiefnemer, waterschap en gemeente Dronten overleg plaats.

(12) Oostvaardersplassengebied

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer

Projectbeschrijving

Met dit project ontwikkelt Staatsbosbeheer de randen van het natuurgebied Oostvaardersplassen en maakt het beleefbaar voor recreanten. Om de randen langs het natuurgebied open te stellen, gaat Staatsbosbeheer ‘vensters’ realiseren, waardoor recreanten de mogelijkheid krijgen om van buitenaf de natuur te bewonderen, terwijl tegelijkertijd de natuur in het gebied beschermd blijft. In dit project is sprake van drie deelgebieden, namelijk Trekweg, Ibisweg Noord en Hollandse Hout.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Medio april 2018 heeft Staatsbosbeheer een integrale planuitwerking ingediend op basis van de afspraken uit de getekende intentieovereenkomst. In de planuitwerking Oostvaardersplassengebied is een ruimtelijke verbeelding en toelichting opgenomen van de voorgenomen projecten. Het gaat om 30 ha Ibisweg-Noord, 79 ha Hollandse Hout en 143,5 ha op de locaties Trekweg en Zanddepot. Hiervan wordt in het gebied ten behoeve van het programma Nieuwe Natuur 115,5 ha nieuwe natuur aangelegd en er wordt 3,0 ha mitigatie kiekendieffoerageergebied gerealiseerd. Op 9 mei 2018 is de realisatieovereenkomst Oostvaardersplassengebied ondertekend.

Grond en financiën

Er hoeven geen gronden van derden verworven te

worden. Er is derhalve geen verwervingsrisico. In de businesscase gaat Staatsbosbeheer uit van het verkrijgen van cofinanciering van derden waarover zij reeds gesprekken voert. Afhankelijk van de daadwerkelijke omvang van de te verkrijgen cofinanciering kan het zijn dat niet alle uit het programma Nieuwe Natuur toegewezen middelen ingezet worden voor de realisatie en beheer van de in de huidige planuitwerking opgenomen opgave. Afsproken is daarom dat in dat geval Staatsbosbeheer, gelet op aanbevelingen van de Commissie Van Geel, binnen vijf jaar een beroep kan doen op het resterende budget binnen het maximaal toegewezen bedrag (de Commissie Van Geel is door Gedeputeerde Staten gevraagd om een advies uit te brengen voor een nieuw beleidskader voor natuurgebied De Oostvaardersplassen). Het beschikbaar stellen van deze middelen moet passen binnen de spelregels van het programma Nieuwe Natuur, de doelstellingen van het project Oostvaardersplassengebied en eventuele aanbevelingen van de Commissie Van Geel. Voor het beschikbaar stellen van deze middelen is aanvullende besluitvorming van Gedeputeerde Staten nodig.

Draagvlak

Met diverse belanghebbenden zoals de KNNV-Lelystad (vereniging voor veldbiologie), Vogel- en Natuurwacht Flevoland, HaJé (restaurant), Rijkswaterstaat (landschapsplan A6), Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), Lelystad Airport en gemeenten Almere en Lelystad is in de fase om te komen tot de planuitwerking overleg gevoerd. Genoemde partijen worden door Staatsbosbeheer blijvend betrokken in de uitvoeringfase.

(15) Eemvallei-Zuid

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer en ‘de kralen’ Voedselbossen (15a), Speelwildernis (15b) en Natuurboerderij Vliervelden (19)

Projectbeschrijving

Initiatiefnemers ontwikkelen Eemvallei-Zuid integraal als één publiek toegankelijk natuurgebied dat de komende decennia kan uitgroeien tot een ecologisch en cultuurhistorisch icoon in het landschap van Oosterveld. Het te realiseren natuurgebied is gebaseerd op de voormalige rivierloop van de Eem, met een unieke combinatie van een voedselbos, speel- en recreatiemogelijkheden, ruigtevelden, kruidenrijke graslanden en veel vitale natuur met een hoge biodiversiteit.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja
Status: in uitvoering

De realisatieovereenkomst d.d. 27 juni 2017 geeft de kaders aan voor een gefaseerde realisatie van het project. Op 6 maart 2018 is het fasebesluit genomen voor de uitvoering van de eerste fase van het project.

Grond en financiën

De gronden voor de eerste fase zijn verworven en het project wordt momenteel gefaseerd uitgevoerd. Fase 4 is niet mogelijk gebleken als gevolg van de bestaande eigendommen in het gebied. Verwacht wordt dat fase 3 geen doorgang kan vinden. Voor fase 2 wordt door Staatsbosbeheer verkend of realisatie binnen de spelregels van het programma mogelijk is. In het zoekgebied is daarnaast een locatie realiseerbaar ter plaatse van Stadslandgoed De Kemphaan.

Voor inrichting van de eerste fase is onderzoek nodig naar de archeologie in de bodem. Verwacht wordt dat er in het gebied sprake is van archeologische waarden. Dit kan een (financieel) risico betekenen voor de uitvoering. Door het niet volledig kunnen verwerven van de benodigde gronden bestaat de kans dat een deel van de natuuropgave zoals opgenomen in de realisatieovereenkomst, niet gerealiseerd kan worden.

Tegenvallende (netto) opbrengsten uit verkoop van de rechten om op de grond te bouwen (de zogenoemde roodrechten) is eveneens een risico. Dit risico is opgenomen in de realisatieovereenkomst tussen provincie en Staatsbosbeheer. Indien de opbrengsten tegenvallen, is afgesproken dat dit kan betekenen dat er minder hectare nieuwe natuur

gerealiseerd kunnen worden.

In de realisatieovereenkomst is ook het risico opgenomen van tegenvallende opbrengsten uit de exploitatie van het terrein. Indien dit zich voordoet wordt dit binnen de businesscase van Staatsbosbeheer opgelost.

Samenwerking en draagvlak

In het fasedocument voor de eerste fase zijn gebruiksovereenkomsten tussen Staatsbosbeheer, Stichting Voedselbosbouw Nederland en De Stadsboerderij Almere bijgesloten. Met stichting Speelwildernis Oosterveld zijn de bouwstenen overeengekomen op basis waarvan tot een gebruikersovereenkomst kan worden gekomen.

Planning

Tijdens de boomplantdag begin 2018 zijn de eerste bomen in het gebied geplant. In 2019 zal worden gestart met de aanleg van het Voedselbos. De verwachting is dat de prestatieafspraken uit de realisatieovereenkomst met betrekking tot natuurcompensatie kunnen worden nagekomen.

(15D) LUIERPARK

Initiatiefnemer: Tineke Ras

Projectbeschrijving

Door de indiener van het projectvoorstel is stichting Het Luierpark opgericht. De stichting biedt de mogelijkheid om een boom met certificaat cadeau te geven voor een pas geboren of overleden kindje. Deze bomen vormen samen Het Luierpark. In dit park kan de boom door het gezin op een later tijdstip worden voorzien van een naambordje met geboortedatum (en eventueel overlijdensdatum) van het betreffende kindje, zodat het een eigen herinneringsboom heeft.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: uitgevoerd

Stichting Het Luierpark heeft in overleg met Staatsbosbeheer Het Luierpark in het Oostrandpark in Almere gerealiseerd. Het project is in maart 2017 opgeleverd en inmiddels verantwoord en afgerond. De initiatiefneemster en Staatsbosbeheer hebben afspraken met elkaar gemaakt over rollen, taken en verantwoordelijkheden. De verkoop van bomen verloopt volgens initiatiefneemster naar wens en er is veel (media-) aandacht voor het initiatief.

(16) Kop van het Horsterwold

Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer

Projectbeschrijving

Met dit project gaat Staatsbosbeheer het bestaande natuurgebied Horsterwold verder inrichten en versterken door aanleg van een half open bosland- schap. Het gebied wordt voor recreanten toegan- kelijk en in combinatie met de verderop gelegen Stille Vallei zorgt het voor de waarborging van belangrijke ecologische waarden.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

De verplichtingen die voortkomen vanuit de bos- compensatie zijn in het project nagenoeg gereed gekomen. Ook de beheerwegen, wandelpaden en parkeervoorzieningen aan de Bosruiterweg zijn aangelegd en er heeft sloop plaatsgevonden. Een

deel van de bedrijfsgebouwen aan de Adelaars- weg wordt binnenkort gesloopt in verband met de aanwezigheid van beschermde diersoorten. De natuurvriendelijke oever van de Bosruitertocht is aangelegd. Van de ingerichte terreinen is het beheer gestart.

Financiën en beheer

De uitvoering kan binnen de beschikbaar gestelde bedragen plaatsvinden. Na inrichting start het beheer. Hierbij zal samenwerking worden gezocht met de reclassering om een duurzaam en sluitend beheermodel te creëren.

Planning

De verwachting is dat de resterende werkzaam- heden uiterlijk medio mei 2019 zijn afgerond. Oplevering vindt plaats nadat de inrichtingswerk- zaamheden zijn afgerond zijn en het gebied wordt opengesteld voor publiek.

(17) Noorderwold-Eemvallei

Initiatiefnemer: Het Flevo-landschap in samenwerking met mw. Dubois (Vierkante meter natuur, project 17a) en ANV Akkerwaard (Pioniernatuur, project 18). Stichting Het Flevo landschap werkt hierbij samen met ERF bv in het kader van de verweving van de Nieuwe Natuur met landbouw-functies.

Projectbeschrijving

Het project Noorderwold is gezamenlijk ingediend door stichting Het Flevo landschap en ERF met voorstellen om in het gebied een gevarieerd landschap te ontwikkelen waar diverse functies voor natuur, (biologische) landbouw, recreatie en wonen worden verweven.

Er zijn middelen gereserveerd voor het ontwikkelen van in totaal 206 hectare nieuwe natuur. Daarbinnen moet ruimte worden gemaakt voor 104,5 hectare compensatienatuur (EHS/NNN), bestaande uit 36,0 hectare bos en 68,5 hectare moeras. Daarnaast krijgen de twee projectinitiatieven Vierkante meter natuur en Pioniernatuur een plek binnen het plangebied van Noorderwold-Eemvallei.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Voor het project Noorderwold-Eemvallei is in de eerste helft van 2018 een definitieve planuitwerking en een sluitende businesscase opgesteld. Dit heeft geresulteerd in het besluit dat alleen Het Flevo-landschap de realisatieovereenkomst met de provincie tekent. Met de 'kralen' Pioniernatuur en Vierkante meter natuur zijn afspraken gemaakt voor een invulling op de korte termijn als voorloper op de invulling van de plannen voor Noorderwold op de langere termijn. Pioniernatuur heeft hiermee al in 2018 een start kunnen maken op tijdelijke kavels, Vierkante meter natuur heeft op dit moment de beschikking over twee pilotlocaties in Lelystad en Almere.

Voor de experimenteerruimte natuur/(biologische) landbouw is een kader opgesteld. Met kennisinstelling Wageningen University & Research zijn de mogelijkheden verkend voor agroforestry (boslandbouw). Met Oosterwold heeft veelvuldig afstemming plaatsgevonden over de roodrechten, de exploitatiebijdrage en de spelregels die daarbij horen. Voor de roodontwikkeling is een marktconsultatie uitgevoerd.

Grond en financiën

Vanuit het programma Nieuwe Natuur worden alleen middelen beschikbaar gesteld aan projectonderdelen voor Nieuwe Natuur (natuurbestemming). Het Flevo-landschap is hiervoor verantwoordelijk en is de ontvangende partij voor deze middelen. In de voorstellen Noorderwold is ERF verantwoordelijk voor de landbouw. Voor landbouw (agrarische bestemming) kunnen vanuit het programma Nieuwe Natuur geen middelen beschikbaar worden gesteld. Ruilgronden moeten breed aan de markt worden aangeboden in het kader van de programma-spelregels over mededinging. Stichting ERF heeft hierin geen speciale positie.

Met de stuurgroep Oosterwold zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de nieuwe natuur kan landen ter plaatse van de gebiedsontwikkeling Oosterwold. Binnen de spelregels Oosterwold is het voor Het Flevo-landschap alleen mogelijk om gronden voor het programma Nieuwe Natuur binnen Oosterwold te verwerven als er direct een partij is die de kosten en daarmee de risico's ten aanzien van roodrechten (over)neemt. De ontwikkeling van nieuwe natuur is in de tweede fase voor Noorderwold-Eemvallei zodanig opgezet dat deze niet van de medewerking van één of enkele specifieke grondeigenaren afhankelijk is. Hierbij worden meerdere sporen verkend.

Mocht het door bovengenoemde risico's lastig worden of niet haalbaar blijken om binnen de tijdspanne vanuit het project nieuwe natuur te realiseren, dan is er de terugval-optie om dit te realiseren op eigen grond van Het Flevo-landschap binnen het projectgebied van Noorderwold. Deze grond valt buiten Oosterwold, maar is wel aansluitend aan het projectgebied en de Grote Trap (een natuurstrook tussen de Ibisweg en het Horsterwold waar, buiten het programma Nieuwe Natuur om, een kwaliteitsslag voor natuur en recreatie wordt gemaakt. Het idee hiervoor was ingediend bij het programma Nieuwe Natuur, maar besloten is om dit buiten het programma om te realiseren). Alhoewel er op dit moment nog geen duidelijkheid is waar de grond verworven zal worden, zijn er meerdere sporen die kansrijk zijn voor verwerving van gronden. Er is zo altijd voldoende grond om de realisatie van de resterende opgave nieuwe natuur in Noorderwold-Eemvallei mogelijk te maken.

Ook is de betaling van de exploitatiebijdrage een verplichting binnen de spelregels Oosterwold.

Het is een risico dat de hiervoor benodigde (voor) financiering niet terugverdiend kan worden. Dit risico is door de initiatiefnemer opgelost in de businesscase van het project.

Draagvlak

Op 12 november 2017 is er een informatieavond georganiseerd in het gebied om de voortgang toe te lichten en inbreng vanuit de omgeving waar mogelijk mee te nemen in de planuitwerking. Er waren een twintigtal grondeigenaren en -pachters aanwezig. Het is de bedoeling om met enige regelmaat informatiesessies te organiseren gedurende de gefaseerde uitvoering van het project. Daarnaast vinden de volgende draagvlakversterkende activiteiten terugkerend plaats:

- afstemming met Oosterwold;
- afstemming met gemeente Zeewolde, gemeente Almere en het waterschap;
- overleg en afspraken met de 'kralen' Pioniernatuur en Vierkante meter natuur;
- betrekken van kennisinstellingen bij onderzoeksvraagstukken.

Juridisch

Initiatiefnemer ERF heeft de realisatieovereenkomst niet getekend. Dit heeft geen consequenties voor de realisatie van nieuwe natuur, want dit is de verantwoordelijkheid van Het Flevo-landschap. Voor de borging van de samenwerking tussen en integratie van natuur en landbouw zijn afspraken vastgelegd tussen initiatiefnemers. In de realisatieovereenkomst zijn afspraken gemaakt over de realisatie van natuurcompensatie (EHS/NNN) van 36 hectare bos en 68,5 hectare moeras.

Verdienmodel voor beheer na tien jaar

Voor 104,5 hectare compensatienatuur is het beheer geregeld in afspraken met Rijkswaterstaat. Voor het beheer van de overige hectares in het gebied hebben de initiatiefnemers, in afstemming met de initiatiefnemers van de 'kralen', verdienmodellen ontwikkeld. Het Flevo-landschap brengt door de verkoop van de 'rode rechten' een multiplier tot stand.

Planning

Met het ondertekenen van de realisatieovereenkomst is een fasebesluit genomen voor fase 1 en

is de realisatie van fase 1 van start gegaan. De procedures, vergunningen en aanvullende onderzoeken die nodig zijn, zijn in gang gezet. Deze stap zal ruim een jaar in beslag nemen. Zodra de benodigde vergunningen verkregen zijn en het bestemmingsplan is gewijzigd, kan de inrichting van de nieuwe natuur van fase 1 plaatsvinden. Deze inrichtingsfase zal drie jaar in beslag nemen. Met name de realisatie van het hydrologisch systeem voor het moeras in fase 1 vraagt een lange doorlooptijd en een goede logistieke planning. Pas nadat de grondwerkzaamheden en ontgraving zijn afgerond in een deelgebied, kan daar de eindinrichting en inplant starten. De compensatienatuur zal uiterlijk in 2021 gereed zijn. De oplevering van fase 1 staat gepland voor 2022 wanneer zowel de compensatienatuur als de overige nieuwe natuur is ingericht.

De planning voor fase 2 is dat vanaf 2020 duidelijk dient te zijn waar deze fase gerealiseerd gaat worden. De grondverwerving start vanaf 2018 en dient uiterlijk in 2020 afgerond te zijn. Daarna kan een nieuw fasebesluit genomen worden voor fase 2 en de benodigde procedures en vergunningaanvragen gestart worden. De inrichting zal uiterlijk 2023 gereed zijn en de beheerfase start vanaf 2024. Indien er, na finale afronding van fase 1 en 2, een surplus is, zal er ruimte zijn voor fase 3. Fase 3 is geen opgave, maar de invulling van de multiplier die ontstaat uit het project, wat extra realisatie van nieuwe natuur in het gebied oplevert. Uiterlijk eind 2025 blijkt of er een multiplier is en hoe groot deze zal zijn.

(21) Harderbroek en Harderbos verbonden

Initiatiefnemer: Natuurmonumenten

Projectbeschrijving

Met dit project verbindt Vereniging Natuurmonumenten twee natuurgebieden, Harderbos en Harderbroek, met elkaar. Doordat de grond al in bezit was van, en na oplevering zou worden beheerd door de projectindienaar, is in dit project alleen een bijdrage aan de inrichting van de 15 hectare nieuwe natuur toegewezen en is waar nodig ondersteuning vanuit de provincie geleverd om het project naar realisatie te brengen.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: uitgevoerd

Het project is opgeleverd, verantwoord en betaald.

(22) Gouden randen langs Pampushout

Initiatiefnemer: Het Flevo-landschap

Projectbeschrijving

Kern van het project is het ontwikkelen van een natte verbinding tussen de Lepelaarplassen en het Kromslootpark en langs Pampushout-Zuid. Het project brengt twee ontwikkelingen samen: de eco-zone Kromslootpark-Lepelaarplassen en de ontwikkeling van het relatief jonge bosgebied de Pampushout.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: ja

Status: in uitvoering

Het Flevo-landschap heeft een complete planuitwerking inclusief businesscase opgesteld en aangeboden, die de basis vormt voor de realisatieovereenkomst. De realisatieovereenkomst is getekend in april 2018.

Uit de planuitwerking blijkt dat binnen het project geen ruimte is voor het in het kader van het programma Nieuwe Natuur ingediende en gehonoreerde initiatief Vierkante meter natuur. Stichting Het Flevo-landschap en de initiatiefnemer van Vierkante meter natuur zijn in goed overleg over de

wijze waarop voor het initiatief ruimte geboden kan worden en hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over een pilot op twee locaties van Het Flevo-landschap. Afsproken is te streven naar inpassing van dit project binnen Noorderwold-Eemvallei van Het Flevo-landschap en/of de twee pilot-gebieden.

Grond en financiën

De ondergrond is reeds in bezit bij Het Flevo-landschap en is na ondertekening van de realisatieovereenkomst als projectgrond gekoppeld aan het project Gouden Randen langs Pampushout. De kosten voor beheer worden door SFL verkregen uit verkoop van ruilgrond die in het bezit is van Het Flevo-landschap.

Hiermee heeft Het Flevo-landschap middelen verkregen voor onder andere het beheer van de inrichting van het project. In de planuitwerking heeft Het Flevo-landschap onderscheid gemaakt in een basisinrichting (groene rand) met passend beheer en een optimale inrichting (gouden rand) door inrichting met middelen van derden en beheer. Voor de provincie is de basisinrichting uitgangspunt bij het verantwoorden van het project.

Met de in de realisatieovereenkomst gemaakte afspraken krijgt Het Flevo-landschap de komende vijf jaar de ruimte om te zoeken naar aanvullende bijdragen door derden om de inrichtingskosten voor een optimale inrichting te kunnen dekken. De gevraagde middelen voor het beheer uit het programma Nieuwe Natuur voor zowel de basis- als de optimale inrichting, passen binnen de gestelde kaders en de financiële toewijzing door Provinciale Staten.

Draagvlak

De planuitwerking is in overleg opgesteld met de direct betrokken partijen, de gemeente Almere en het waterschap Zuiderzeeland. Deze partijen zien de meerwaarde en het belang van het project Gouden Randen voor de ecologische verbindingzone, de opgave voor waterafvoer en waterbuffer, de natuurlijke groene buffer tussen woongebieden en de recreatieve functie. Met de eigenaar van een naastgelegen agrarisch erf heeft afstemming plaatsgevonden over een goede inpassing van de nieuwe natuur in zijn directe omgeving. De initiatiefnemer zal deze directe burens van het project tijdens de uitvoeringsfase op de hoogte houden van de voortgang.

Juridisch

De gemeente Almere heeft in 2017 een nieuw bestemmingsplan goedgekeurd waarin onder andere de deelgebieden Gouden Randen langs de Pampushout liggen. Dit bestemmingsplan geeft ruimte voor de realisatie van het project.

Verdienmodel voor beheer na tien jaar

De gevraagde middelen voor het beheer uit het programma Nieuwe Natuur voor zowel de basis- als

de optimale inrichting passen binnen de gestelde kaders en de financiële toewijzing van Provinciale Staten. Om de optimale inrichting daadwerkelijk te kunnen realiseren, zal de initiatiefnemer per deelgebied trachten voldoende gelden van derden beschikbaar te krijgen. Voor het deelgebied Galjoottocht is de financiering van een optimale inrichting rond. Voor de resterende deelgebieden geldt dat gestart kan worden met een basisinrichting, maar de initiatiefnemer heeft de tijd en ruimte gekregen om te starten op het moment dat er zicht is op een sluitende financiering van een optimale inrichting. Wanneer binnen vijf jaar na ondertekening van de realisatieovereenkomst geen zicht is op financiering van een optimale inrichting van het desbetreffende gebied, wordt de basisinrichting als uitgangspunt genomen en als zodanig beheerd en gefinancierd.

Planning

Er hoeft voor het project geen bestemmingsplanprocedure te worden doorlopen. De uitvoering van het project verloopt gefaseerd en is opgeknipt in drie tracés. Na het aanvragen van de ontgrondings- en watervergunning wordt gestart met het tracé Galjoottocht. Verwacht wordt dat de start van de inrichting van dit tracé medio 2019 plaatsvindt en in 2020 afgerond kan worden. Afhankelijk van de beschikbaarheid van gelden van derden wordt eind 2019/begin 2020 gestart met het tracé Gouden randen Noorderplassen. Op dat moment wordt verwacht dat er duidelijkheid is over een sluitende businesscase voor het realiseren van een Gouden rand van het laatste tracé (Pampushout).

Ingetrokken projecten

In de loop van de uitwerkingsfase hebben drie projecten die conform het besluit van eind 2014 in het programma Nieuwe Natuur naar realisatie mochten worden uitgewerkt, hun voorstel ingetrokken, omdat het niet realiseerbaar bleek binnen de mogelijkheden van het programma. Het gaat om Ruimte en Lucht voor Natuur (6), Kroonbos (15e) en Geitenboerderij met restaurant (16a).

(6) Ruimte en lucht voor natuur

Initiatiefnemer: Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en Natuurmonumenten

Projectbeschrijving

Drie jaar geleden lanceerden Natuurmonumenten en NLR het plan om 151 hectare NLR-grond om te vormen tot nieuwe natuur. Het oorspronkelijke plan bleek niet haalbaar. De provincie heeft hierop in het PS-besluit van 17 december 2014 aangegeven dat er een maximaal budget beschikbaar is om een natuurplan van ongeveer 50 hectare te realiseren.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: nee

Status: ingetrokken

Op 22 november 2017 hebben NLR en Natuurmonumenten een presentatie gegeven aan Provinciale Staten over de voortgang van het gezamenlijke project Ruimte en Lucht voor Natuur. Daarbij is aangegeven dat er onder de huidige condities en inzichten gestopt moet worden met de uitwerking van het project. De gesloten intentieovereenkomst is van rechtswege vervallen.

Het voor het project gereserveerde programma-kapitaal is niet beschikbaar gesteld. Natuurmonumenten en NLR hebben het project ingetrokken omdat de waarde van de te verwerven bedrijfsground dermate hoog is dat met het beschikbare budget een beperkte natuurwinst kan worden bereikt. De initiatiefnemers vonden dat maatschappelijk onverantwoord.

(15e) Kroonbos

Initiatiefnemer: stichting Het Kroonbos

Projectbeschrijving

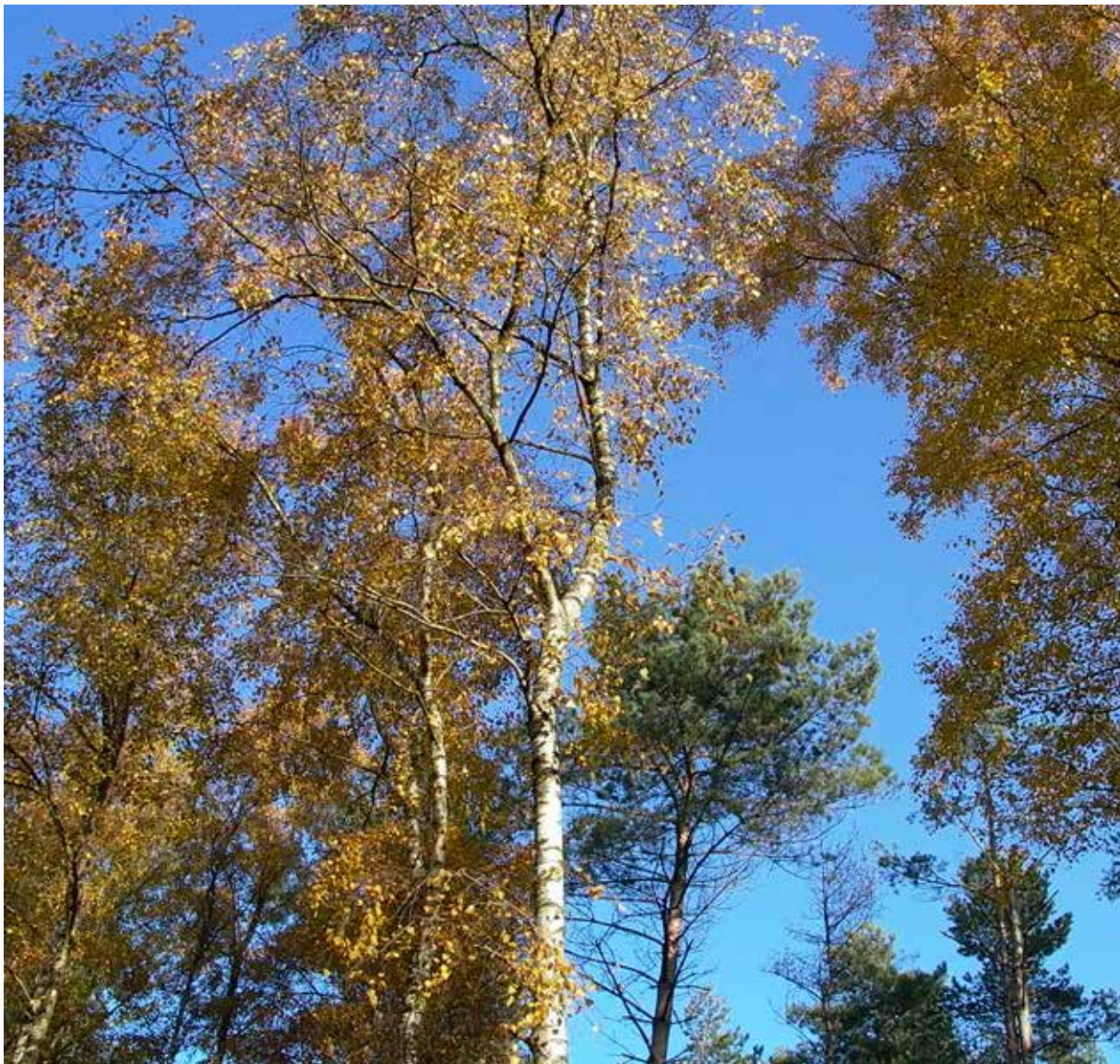
De heer Van der Mee, die de stichting Kroonbos oprichtte, wilde een Kroonbos realiseren. In het aan te leggen bos zou gedecoreerden de mogelijkheid geboden worden een boom aan te schaffen. Door de bomen en een (digitale) uitleg zou de boodschap en het belang van de decoratie worden getoond. Hierdoor blijft de gedecoreerde en zijn belang voor de maatschappij in herinnering.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: nee

Status: ingetrokken

Ondanks vele positieve reacties op het concept Kroonbos en de inzet van stichting Het Kroonbos, is het draagvlak voor de aanschaf van een boom minimaal. Hierdoor voorziet de stichting teveel financieel risico; reden waarom de initiatiefnemer heeft besloten het project in te trekken. Het concept (zonder verkoop van bomen) en het ontwerp van het Kroonbos zijn door Staatsbosbeheer echter omarmd en deze organisatie heeft het Kroonbos inmiddels aangelegd. De stichting Kroonbos is inmiddels opgeheven.

(16a) Geitenboerderij met restaurant

Initiatiefnemer: Familie Verduijn

Projectbeschrijving

De familie Verduijn wilde een biologische geitenboerderij met een restaurant en diverse recreatieve activiteiten realiseren ten noordwesten van het Horsterwold. De geitenboerderij is in hoofdzaak een agrarische invulling die vooral landschappelijk een ander aanblik geeft. De familie Verduijn bezit een perceel van circa 7 ha landbouwgrond, gelegen aan het Kempphaanpad achter het landgoed 'De Kempphaan' in Almere en biedt dit ter ruiling aan voor dit project. Dit project is in het toewijzingsbesluit van 17 december 2014 gekoppeld aan het project 'Kop van het Hosterwold' van Staatsbosbeheer en heeft zelf geen budget toegekend gekregen.

Projectstatus

Realisatieovereenkomst: nee

Status: ingetrokken

Het projectidee van de initiatiefnemers om met de opbrengsten van hun perceel aan de Kempphaanweg een geitenboerderij met restaurant te realiseren binnen de kaders van het programma Nieuwe Natuur is niet haalbaar gebleken. Binnen de Kop van het Horsterwold zijn geen mogelijkheden voor het project. Taxatie van een alternatieve locatie en van het te verkopen perceel van initiatiefnemer maakte duidelijk dat dit financieel geen haalbaar alternatief is.

De enige overblijvende optie om het projectidee binnen het programma Nieuwe Natuur te realiseren, is koppeling aan een van de andere Nieuwe Natuurprojecten. De initiatiefnemer heeft aangegeven binnen het programma geen interessante alternatieve locaties te zien voor realisatie van hun projectplan. Daarmee komt een einde aan het project binnen het programma Nieuwe Natuur. Dit is in de tweede helft van 2016 geformaliseerd.

Geen realisatie binnen het programma

Twee projecten, Landgoed Vossemeer (8a) en Landgoed Wildrijck (8b) zijn eind 2014 in het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten gekoppeld aan het project Oostkant Dronten (8). Daarbij is specifiek aangegeven dat het aan de gemeente Dronten is om te beoordelen of deze projecten passen binnen de gebiedsontwikkeling die de gemeente wil realiseren.

In de uitwerkingsfase van het project Oostkant Dronten is gebleken dat de gemeente Dronten geen opties ziet voor het mee-ontwikkelen van de landgoederen Vossemeer (8a) en Wildrijck (8b) in dit project. De initiatieven voor deze landgoederen kunnen daardoor niet binnen de kaders van het programma Nieuwe Natuur worden gerealiseerd.

Projecten reservebank

Naast de bovenstaand beschreven projecten zijn vier projecten op de zogenoemde reservebank geplaatst. Ze scoorden niet voldoende bij de beoordeling in 2014 of bleken niet uitvoerbaar vanwege inzet van de beoogde grond in een ander project dat hoger scoorde in de beoordelingscriteria.

Het betreft de projecten Winst voor weidevogels en wintergasten van Natuurmonumenten, Natuur in Bedrijf van de familie Crijns, Kuinderbos van Staatsbosbeheer en Airport Garden City van OMALA in samenwerking met Het Flevo-landschap.

De initiatiefnemers van het project Airport Garden City, dat als eerste reservebankproject is aangewezen, hebben het projectidee voor de zomer van 2018 ingetrokken, omdat er inmiddels andere ideeën bestaan voor de inrichting van de in het voorstel benoemde percelen.

Het project Winst voor weidevogels en wintergasten bestaat uit twee onderdelen: uitbreiding Ettenlandse weg en Zwarte Hoek. Natuurmonumenten heeft om haar moverende reden aangegeven alleen nog het deel Zwarte Hoek, dat als tweede reservebankproject is aangewezen, te willen uitvoeren. Voor dit project is verwerving van verpachte gronden van het Rijksvastgoedbedrijf noodzakelijk. Vanwege het feit dat in de gemeente Noordoostpolder meerdere opgaven spelen waarvoor grond van het Rijksvastgoedbedrijf moet worden verkregen en vanwege de opgedane ervaring met dergelijke verwervingstrajecten, is het niet reëel te verwachten dat het project, indien dat op dit moment zou worden opgestart, voor eind 2019 in uitvoering kan gaan.

Het project Natuur in Bedrijf van de familie Crijns gaat uit van de inrichting van het perceel van het ruilbedrijf van de provincie aan de Tarpanweg, dat in het toewijzingsbesluit van Provinciale Staten als ruilobject is gekoppeld aan het project Oostkant Dronten (8). Met het aangaan van de realisatieovereenkomst is die koppeling definitief, waardoor het voorstel voor Natuur in bedrijf zoals ingediend door de familie Crijns, niet meer realiseerbaar is. Omdat alle grondposities binnen het programma Nieuwe Natuur inmiddels via realisatieovereenkomsten zijn gekoppeld aan direct gehonoreerde projecten, zijn er ook geen mogelijkheden om het reservebankproject binnen het programma Nieuwe Natuur op een andere locatie vorm te geven. De familie Crijns is hierover geïnformeerd.

Het project Kuinderbos van Staatsbosbeheer betreft de verwerving en natuurlijke inrichting van een kavel aan de Schansweg in de gemeente Noordoostpolder. Bij de besluitvorming in 2014 is geconstateerd dat het project minder scoorde op de toewijzingscriteria dan de andere, wel toegevoegde projecten. Het is als vierde project aan de reservebank toegevoegd.

BIJLAGE 3 - TOELICHTING COMMUNICATIE IN MEER DETAIL

Eerste programmafase: uitvraag en beoordeling ingediende ideeën (2013-2014)

Website

Het programma Nieuwe Natuur kreeg een eigen plek (dossier) binnen de provinciale website. Hier werd het brede publiek geïnformeerd over het programma en de actuele voortgang ervan. De andere communicatiemiddelen hadden veelal het doel om het publiek door te verwijzen naar dit website-dossier. Zo werd er met name in de beginfase van het programma gewerkt met banners op de webpagina's van samenwerkingspartners, zoals Stichting Het Flevo-landschap en gemeenten, om bezoekers aan hun website naar het programma-dossier op de website van de provincie te leiden.

Twitteraccount

Daarnaast kreeg het programma Nieuwe Natuur een eigen twitteraccount. Door in de beginperiode stevig in te zetten op Twitter is een goede volgersbasis ontstaan: binnen een paar maanden waren er maar liefst bijna duizend mensen die het account merendeels nog steeds volgen. De communicatie via Twitter heeft zeker een relevante bijdrage geleverd aan zowel de brede verspreiding van de oproep om met ideeën te komen, als aan de profilering van de provincie Flevoland als initiatiefnemer van een vernieuwend proces om natuur te realiseren.

Facebookaccount

Er is voor gekozen om (vooralsnog) geen eigen Facebook-account aan te maken, omdat Facebook vooral gericht is op foto's met beperkte tekst; in de startfase van het programma was er nog niet veel beeldmateriaal dat passend was voor Facebook. Berichtgeving op Facebook over het programma werd via het provinciale Facebook-account gedaan.

Omroep Flevoland

Er is in de aanloop naar besluitvorming door Provinciale Staten over de ingediende projectideeën een samenwerking gestart met Omroep Flevoland. De Omroep heeft in zestien afleveringen van het programma Natuurlijk Flevoland aandacht besteed aan een aantal projecten die met positief resultaat door de eerste selectieronde waren gekomen. Van deze afleveringen, die ook online te bekijken zijn, is een DVD geproduceerd.

Print

De inzet van geprinte communicatie-uitingen is in de eerste fase tot een minimum beperkt. Er is bij de start van het programma een flyer geprint die door diverse partners (gemeenten en terrein beherende organisaties) is gebruikt om bezoekers op strategische bezoekslocaties te informeren over het programma Nieuwe Natuur. Doel van de flyer was om geïnteresseerden naar de informatie op de website te leiden. Ook de oogst van het programma is via print gepresenteerd en wel op een ideeënmarkt. Iedere projectindieners kon daar zijn of haar idee door middel van een poster en aanvullende presentatiematerialen presenteren aan onder meer de leden van Provinciale Staten. De ideeën zijn tevens gebundeld in een papieren catalogus, die breed is verspreid onder de deelnemers en bezoekers van de ideeënmarkt.

Tweede programmafase: voortgangscommunicatie (2015 - medio 2018)

Informeren breed publiek

Gedurende de gehele programmaperiode is vooral gebruik gemaakt van de webpagina's over het programma Nieuwe Natuur op de provinciale website. De informatie op deze pagina's is zo actueel mogelijk gehouden. Belangrijke mijlpalen zijn via persberichten, nieuwsberichten in de provinciale nieuwsbrief en via Twitter en Facebook met een breed publiek gecommuniceerd. Over het algemeen zijn de persberichten over het programma Nieuwe Natuur goed door de pers opgepakt en veelal overgenomen in regionale en lokale kranten en/of nieuwssites. De brede publiekscommunicatie heeft zich in deze fase toegespitst op de voortgangsrapportages die op verzoek van Provinciale Staten ieder half jaar werden geproduceerd. Daarnaast werden de mijlpalen in de planuitwerkingen (Gedeputeerde Staten-besluiten over het aangaan van intentie- of realisatieovereenkomsten) gecommuniceerd via pers- en nieuwsberichten. Realisatieovereenkomsten werden waar mogelijk en zinvol in het veld gevierd, om te markeren dat de spreekwoordelijke schop in de grond mocht.

Informeren Provinciale Staten via rapportages

Provinciale Staten hebben bij hun besluit eind 2014 de wens uitgesproken op de hoogte te willen worden gehouden over de voortgang binnen het programma.

Daaraan is invulling gegeven door middel van reguliere voortgangsrapportage. De voortgangsrapportages zijn verschenen in juni en december 2015, oktober 2016 en april en november 2017 (tussenbalans). Ze gaven een algemeen beeld van de voortgang van het programma, waarbij werd ingezoomd op een aantal voor het programma kritische deelaspecten (financiën, grond, draagvlak en communicatie, et cetera). Daarnaast gaven de voortgangsrapportages aan de hand van project-sheets - waarvoor de projectindieners zelf de input aanleverden - de voortgang op projectniveau weer. Naarmate het programma vorderde, is een analyse van de voortgang door het programmateam Nieuwe Natuur toegevoegd aan deze projectsheets, om inzicht te geven in de haalbaarheid en verwachte planning van het project.

Vooralsnog leken de voortgangsrapportages te volstaan om in de informatiebehoefte van Provinciale Staten te voorzien. Eind 2015/begin 2016, toen de eerste intentie- en realisatieovereenkomsten werden afgesloten, hebben Provinciale Staten gevraagd om hen ook tussentijds te informeren over voor het programma relevante mijlpalen, waarbij financiële verplichtingen werden aangegaan, zoals het ondertekenen van overeenkomsten. De leden van Provinciale Staten werden uitgenodigd bij de viering van de diverse mijlpalen in het veld.

Informeren Provinciale Staten via werksessies en excursies

Om Provinciale Staten in de verschillende fasen van het programma aangehaakt te houden, zijn onder meer de Ideeënmarkt in het Agoratheater, project pitches in de Meeuwenhoeve en werksessies over een aantal projecten georganiseerd. Daarnaast zijn de Statenleden uitgenodigd voor een aantal excursies in het teken van programma Nieuwe Natuur, zoals de excursie Voedselbos in Groesbeek en het veldbezoek natuur-inclusieve landbouw in Rhoo.

Informeren en bevorderen van samenwerking tussen projectindieners

Communicatie speelde in de planuitwerkingsfase ook een rol bij het faciliteren van (de samenwerking tussen) de projectindieners. De opgave daarbij was om de projectindieners zich voldoende ondersteund te laten voelen in hun rol als project-leider en onderlinge uitwisseling van ervaring en kennis te vergemakkelijken. Immers, door het

bottom-up proces heeft het programma te maken met projectleiders met zeer verschillende competenties en kennisniveaus.

Accounthouders

Om de projectindieners optimaal te kunnen faciliteren, zijn zij vanuit het programma Nieuwe Natuur gekoppeld aan zogenoemde accounthouders. Deze dienden als sparringpartners en vraagbaak voor de projectindieners. Indien wenselijk zorgden deze accounthouders ervoor dat de projectindieners in gesprek kwamen met interne en externe deskundigen ter inhoudelijke ondersteuning.

Platform Nieuwe Natuur

In de eerste helft van 2016 is door de provincie Flevoland het Platform Nieuwe Natuur opgericht om de onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling tussen de provincie en de projectindieners te faciliteren. Aanleiding hiervoor was motie 1 van het Statenvoorstel 1661723 (besluitvorming projecten programma Nieuwe Natuur d.d. 17 december 2014): "om de dynamiek in het programma te faciliteren wordt (onder meer) verzocht om een platform op te richten, waarin 'de onderlinge samenhang en samenwerking tot uiting komt en kan worden ingespeeld op ontwikkelingen'." Door middel van het platform werden projectindieners in de gelegenheid gesteld om elkaar 'in the cloud' en 'in de klei' te ontmoeten om informatie uit te wisselen en samenwerkingsverbanden met elkaar aan te gaan.

- In the cloud

Alle projectindieners die na de besluitvorming van december 2014 nog deel uitmaakten van het programma Nieuwe Natuur (de indieners van de gehonoreerde projectideeën en de reservelijstprojecten) werden in de besloten omgeving van het digitale platform geplaatst. Deze omgeving bood ruimte om met elkaar en/of met het programmateam in contact te treden, groepen te vormen, elkaar vragen te stellen of suggesties te doen.

Naast het programmateam en de projectindieners zijn ook enkele deskundigen (bijvoorbeeld op gebied van natuurbeleid) aan het platform toegevoegd. Conform de programmafilosofie heeft de provincie het digitale platform gefaciliteerd, maar het gebruik ervan niet opgelegd.

De provincie zelf heeft als deelnemer aan het platform, mijlpalen voor het programma en de projecten daarbinnen via het platform gecommuniceerd met de projectindieners. Ook werden er via het platform regelmatig nieuwsbrieven verstrekt. De statistieken hebben uitgewezen dat het platform weliswaar regelmatig werd bezocht, maar niet intensief werd gebruikt door de projectindieners om beter met elkaar samen te werken of informatie met elkaar te delen.

- In de klei

Naast 'the cloud' bood het platform ook de gelegenheid om elkaar 'in de klei' te ontmoeten. De platformbijeenkomsten vonden plaats in de vorm van informatiebijeenkomsten van de provincie, waarbij de projectindieners werden meegenomen in de ontwikkelingen en verwachtingen omtrent het programma. Ook waren er (natuur-) netwerkbijeenkomsten, zoals symposia, lezingen en excursies. Verder werden de projectindieners

uitgenodigd bij de feestelijke bijeenkomsten om de mijlpalen van (de projecten van) het programma Nieuwe Natuur te vieren, om elkaar te ontmoeten en van elkaar te leren. Hierbij was een redelijke consistente platformafvaardiging van de partij en men gaf daarbij te kennen een voorkeur te hebben voor deze vorm van contact. Het meest gehoorde argument daarbij was dat het delen van informatie op een online platform, hoewel afgeschermd voor ongewenste gebruikers, toch 'onveilig' voelde, doordat er te weinig vertrouwen was dat mede-platformgebruikers de gedeelde informatie niet (al dan niet opzettelijk) zouden verspreiden naar externe partijen. Het digitale platform heeft daardoor als kennisuitwisselings- en samenwerkingsgremium niet de toegevoegde waarde gehad die het had kunnen hebben. Het is wel een nuttig middel gebleken in het verspreiden van informatie vanuit het programmateam naar de projectindieners.

COLOFON

Dit is een uitgave van:

Afdeling Gebiedsprogramma's en Europa
Provincie Flevoland
Visarenddreef 1
Postbus 55
8200 AB Lelystad

Contact:

Telefoon 0320 - 265 265
E-mail: info@flevoland.nl
www.flevoland.nl

Oktober 2018

PROVINCIE FLEVOLAND

Begroting 2020

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u ligt de Programmabegroting 2020. Het is het eerste document waarin we de ambities uit ons coalitieakkoord 'Ruimte voor de Toekomst' hebben uitgewerkt in activiteiten en budgetten.

We zijn ervan overtuigd dat de provincie een rol van betekenis kan spelen in het zoeken naar oplossingen voor de problemen waar de Flevolandse samenleving voor staat. Tegelijk zijn wij ons ervan bewust dat we die rol alleen goed kunnen vervullen in een goed samenspel van overheden en in open overleg met andere betrokken partijen. Dat is dan ook hoe wij in de praktijk te werk willen gaan. Het is ook de kern van het thema vernieuwend bestuur. We willen inwoners raadplegen door nieuwe methoden in te zetten. In een vroeg stadium gaan we de dialoog aan met de samenleving en nodigen ondernemers, instellingen en medeoverheden uit met ons mee te doen.

En dat kost tijd, meer dan de beperkte tijd die restte na het afronden van het coalitieakkoord. Daarom geldt voor veel ambities dat de plannen in het komende jaar nog verder worden uitgewerkt. Dat zullen we uiteraard in samenspraak met Provinciale Staten doen.

Met die kanttekening leggen we deze Programmabegroting 2020 aan u voor. Deze is opgedeeld in zeven programma's. Anders dan in de vorige bestuursperiode, zijn de gebiedsopgaven niet langer in een afzonderlijk programma opgenomen, maar ondergebracht bij de meest relevante thema's in de overige programma's.

Financieel gezien presenteren wij een solide en sluitende meerjarenbegroting 2020-2023. De ambities in ons coalitieakkoord overstijgen echter de (incidentele) financiële middelen van dit moment. Op onderdelen zijn deze ambities daarom nog niet altijd verwerkt in deze begroting. We gaan die ambities nader invullen en uitwerken in samenspraak met Provinciale Staten.

De Programmabegroting 2020 vindt u in zijn geheel terug op www.flevoland.nl/loket/financien. Een toegankelijke digitale web versie kunt u raadplegen via www.begroting2020.flevoland.nl

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Inhoudsopgave

Hoofdpijnen	6
II. Financiën	12
III. Weerstandsvermogen	13
IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten	14
V. Leeswijzer	15
II Programmaplan	18
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	19
Inleiding	20
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	23
1.2 Water	25
1.3 Totale lasten en baten	26
2 Landbouw, visserij en natuur	27
Inleiding	28
2.1 Landbouw & Visserij	31
2.2 Natuur & landelijk gebied	33
2.3 Totale lasten en baten	38
3 Economie	39
Inleiding	40
3.1 Economische ontwikkeling	43
3.2 Gebiedsopgaven	45
3.3 Totale lasten en baten	49
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	50
Inleiding	51
4.1 Recreatie en toerisme	54
4.2 Cultuur en erfgoed	54
4.3 Krachtige samenleving	56
4.4 Totale lasten en baten	57
5 Energie, duurzaamheid en milieu	58
Inleiding	59
5.1 Regionale energiestrategie	62
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	63
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	64
5.4 Totale lasten en baten	66
6 Mobiliteit	67
Inleiding	68
6.1 Openbaar vervoer	71

6.2	Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	73
6.3	Infrastructuur	75
6.4	Totale lasten en baten.....	77
7	Vernieuwend bestuur.....	78
	Inleiding	79
7.1	Bestuur	81
7.2	Provinciale Staten.....	83
7.3	Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	84
7.4	Bedrijfsvoering	86
7.5	Reserves.....	88
7.6	Totale lasten en baten.....	90
III	Paragrafen	91
1	Lokale heffingen	92
1.1	Beleid ten aanzien van heffingen	92
1.2	Kwijtscheldingsbeleid	93
1.3	Overzicht tarieven	93
1.4	Lokale lastendruk	93
1.5	Opbrengrst van de lokale heffingen	94
2	Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	96
2.1	Algemeen.....	96
2.2	Risicobeleid en risicomangement.....	96
2.3	Risicoprofiel	97
2.4	Weerstandsvermogen	99
2.5	Toelichting op de risico's.....	100
2.6	Niet financiële risico's	106
2.7	Financiële kengetallen BBV	107
3	Onderhoud kapitaalgoederen	108
3.1	Algemeen.....	108
3.2	Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	109
3.3	Middelen	112
4	Financiering	114
4.1	Algemeen.....	114
4.2	Ontwikkelingen.....	114
4.3	Treasurybeleid.....	114
4.4	Uitvoering treasurybeleid.....	115
4.5	Renteschema	116
5	Bedrijfsvoering.....	118
5.1	Algemeen.....	118

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering	118
6 Verbonden partijen	121
6.1 Algemeen.....	121
6.2 Overzicht verbonden partijen	122
7 Grondbeleid.....	133
IV Financiële begroting.....	135
1 Overzicht baten en lasten.....	136
1.1 Financieel overzicht.....	136
1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd.....	141
1.3 Incidentele baten en lasten.....	141
2 Uiteenzetting financiële positie.....	143
2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2020	143
2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans	144
2.3 Bijdrage EMU-saldo	144
2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen.....	145
2.5 Investerings in vaste activa	145
2.6 Financiering	147
2.7 Reserves en voorzieningen.....	147
2.8 Financiële diagnose en kengetallen	149
Bijlagen	152
A. Aanvaarde moties en amendementen Algemene Beschouwingen.....	153
B. Overzicht reserves en voorzieningen	154
C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden	168
D. Specificatie van incidentele baten en lasten	171
E. Verwerking coalitieakkoord en verloop begrotingssaldo.....	175

Hoofdlijnen

Samen met inwoners, overheden, kennisinstellingen en ondernemers willen we Flevoland elke dag mooier maken. In deze eerste programmabegroting van dit college leggen we uit hoe wij in deze nieuwe bestuursperiode aan de slag gaan. Naast economische ontwikkelingen - gericht op onder andere groei, mobiliteit, energievoorziening en werkgelegenheid - zetten we ons in voor brede welvaart: sociale vooruitgang, gezondheid, recreatie, onderwijs, natuur en een prettige leefomgeving niet alleen in het landelijk maar ook in het stedelijk gebied.

Flevoland is trots op zichzelf. En terecht. Het is een provincie die ertoe doet en waar veel gebeurt. Flevoland is een gebied met ruime mogelijkheden en een sterke pioniersgeest, waar het leuk en goed samenwerken is. Dat komt onder andere door de ontstaansgeschiedenis van onze provincie en door de mensen die er wonen. Onze inwoners maken Flevoland tot een nieuwe samenleving. Daar is ondernemingszin, durf en doorzettingsvermogen voor nodig. Dit is ons verhaal, het verhaal van Flevoland.

Als provincie zijn we praktisch ingesteld en een nuchtere partner. We zijn gericht op draagvlak en samenwerking. We weten dat onze typische Flevolandse aanpak in de praktijk succesvol is. Zo willen we transparant en eigentijds te werk gaan, met draagvlak in de Flevolandse samenleving. Daarom zoeken we de verbinding om maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan te pakken.

De jonge samenleving in Flevoland is nog niet af en vanuit de samenleving doen zich nieuwe opgaven voor. Daarom is ons motto in de komende bestuursperiode: "Flevoland, ruimte voor de toekomst". Het gaat dan om fysieke en mentale ruimte: ruimte om te experimenteren en ruimte om het samen op te pakken. Ruimte voor de toekomst van Flevoland én ruimte voor de toekomst van Nederland; Flevoland neemt haar verantwoordelijkheid om ook bij te dragen aan nationale opgaven.

Rode draad

Veel van deze opgaven overstijgen de duur van deze bestuursperiode. Ons kompas is daarom de omgevingsvisie 'FlevolandStraks' (2017), die kijkt tot aan 2030. Deze omgevingsvisie schetst welke opgaven tot 2030 een grote invloed zullen hebben op onze provincie. De komende tijd krijgen we te maken met diverse transities op bijvoorbeeld het gebied van energie, verduurzaming, landbouw en mobiliteit. Strategische opgaven zijn Landbouw Meerdere Smaken, Duurzame Energie, Krachtige Samenleving en Circulaire Economie. Samen met de ecologische -, economische - en gebiedsontwikkeling vormen deze opgaven de rode draad voor de komende jaren. Met deze transities en maatschappelijke vraagstukken in onze provincie gaan we aan de slag en in deze Programmabegroting 2020 werken wij dat verder uit.

We zorgen niet alleen voor de 'hardware' van de provincie, maar investeren ook in de 'software'. Dit betekent dat we aan de slag gaan met de vergroting van de arbeidsparticipatie en de beschikbaarheid van goed opgeleide werknemers. We investeren in de maatschappelijke betrokkenheid van de inwoners bij deze provincie. Ook de gezondheid van de Flevolandse inwoners willen we bevorderen door in te zetten op een krachtige samenleving en aandacht te besteden aan een gezonde en sportieve leefstijl.

Ruimte bieden en belangen afwegen

Onze opgaven en uitdagingen hebben ruimtelijke gevolgen. De verdeling van ruimte moet worden afgewogen. De komende jaren staan Provinciale Staten voor de uitdaging om een afweging van belangen te maken. De afgelopen jaren al, maar zeker in de toekomst neemt de vraag naar ander grondgebruik in Flevoland toe. Veel van de maatschappelijke vraagstukken die we de komende jaren het hoofd moeten bieden, komen samen in het landelijk gebied. Daarnaast levert Flevoland een bijdrage aan opgaven als de energietransitie, de realisatie van woningbouw en de daarmee samenhangende voorwaarden van bereikbaarheid, werkgelegenheid,

leefomgeving en natuurontwikkeling. Hoe willen we Flevoland vormgeven? De keuzes voor de middellange termijn worden in deze bestuursperiode bepaald.

Landelijke gebied

De keuzes in het gebruik van de ruimte zullen zoals gezegd vooral in het landelijk gebied plaatsvinden. De beoogde transitie in de land- en tuinbouw, de ruimtelijke inpassing van de energietransitie, de ontwikkeling van natuurgebieden voor recreatie, het herstel en behoud van de biodiversiteit, de klimaatverandering en bodemdaling brengen uitdagingen met zich mee waar we als samenleving nog geen kant-en-klare oplossingen voor hebben. We zoeken in nauwe samenwerking met betrokkenen naar slimme oplossingen. De recente ontwikkeling rond de aanpak van de stikstofemissie kan ertoe leiden dat wij als gebiedsregisseur een andere aanpak van regionale vraagstukken willen of moeten hanteren dan wel kunnen bijdragen aan de oplossing van nationale vraagstukken. We hebben met deze ontwikkelingen rekening te houden.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

Als gebiedsregisseur nemen wij onze verantwoordelijkheid voor ons deel van de opgave; dit doen we samen met de andere overheden. Voor de leefbaarheid binnen het landelijk gebied gaan we na hoe we met de bestaande middelen voor het landelijk gebied, zoals het 'Fonds vitaal platteland' en 'Krachtige Samenleving' kunnen bijdragen aan een vitaal platteland. De visie op het unieke polderlandschap en haar kenmerken wordt afgerond. We stellen een masterplan biodiversiteit op.

Landbouw, natuur en visserij

We willen er aan bijdragen dat het landelijk gebied van Flevoland ruimte biedt aan zowel een bloeiende landbouwsector als aan natuur. We richten het gebied in met zorg voor het behoud van onze waardevolle landbouwgrond. Onze visie op de natuurinclusieve landbouw is hierbij leidend en deze sluit aan bij de visie van het kabinet. Daarnaast leveren wij onze bijdrage aan de uitvoering van het nationale plan voor het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De visserijsector is een belangrijke sector op Urk en in Flevoland. De sector staat voor grote uitdagingen, mede in het licht van Europese ontwikkelingen (Brexit, wet- en regelgeving). Deze visserijsector is innovatief. Als overheid willen we bijdragen aan deze innovatie en meedenken hoe de visserij kan verduurzamen.

In deze periode gaan we verder met natuurontwikkeling in het Nationaal Park Nieuw Land en het beheer van de overige natuurgebieden. Het programma 'Nieuwe Natuur' draagt bij aan de combinatie natuur en recreatie, maar ook aan het natuurnetwerk, de biodiversiteit en aan de structurele verandering naar duurzame landbouw. De natuur wordt op verschillende manieren bedreigd, bijvoorbeeld door het dumpen van (drugs-)afval.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

De provinciale rol in de transitie van de landbouw werken we uit. Voor Landbouw Meerdere Smaken stellen we een meerjarig programma op en we dragen bij aan innovatie in proeftuinen en kennisnetwerken. We stimuleren het gebruik van streekproducten en zetten ons in tegen voedselverspilling. We doen mee met drie proefprojecten voor de verbetering van de bodemkwaliteit. Het Innovatieplatform opent zijn deuren op het Floriadeterrein als start van de Flevo Campus. Voor de visserij in het IJsselmeergebied werken we de regiodeal uit in een actieplan. We richten het faunabeheer opnieuw in en investeren in extra toezicht in het buitengebied. Op het gebied van natuur komen we met een visie op bosontwikkeling en kaders voor natuurontwikkeling. De realisatie van de ontwikkelingsvisie van Nationaal Park Nieuw Land is gestart.

Economie

Langs diverse sporen werken we aan versterking van de economie: we investeren extra middelen in het economisch programma, met name in het midden- en kleinbedrijf. We pakken de vragen rond de arbeidsmarkt en de opleidingsmogelijkheden op om de aansluiting met werk in deze regio te verbeteren en talent te behouden. Via gebiedsontwikkeling dragen we bij aan evenwichtige economische groei en de ontwikkeling van (brede) welvaart en welzijn in Flevoland. Voor dergelijke ruimtelijk-economische opgaven maakt de provincie - waar dat kan - een koppeling met de Europese programma's.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We actualiseren, verbreden en verdiepen het economisch programma en werken met het Rijk aan de realisatie van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij. We richten een Groeifonds op. We maken een brede Human Capital Agenda. Op diverse wijzen bevorderen we het ondernemerschap in de regio, bijvoorbeeld met financieringsmogelijkheden. Door diverse grote gebiedsontwikkelingen - Lelystad Airport en haar businesspark, de Flevokust Haven, de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en het Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC), dragen we bij aan de versterking van de economische structuur en de innovatiekracht van de provincie.

Aantrekkelijk Flevoland

Flevoland is een mooie provincie om in te wonen en te werken. Flevolandse zijn zich ervan bewust dat we een jonge samenleving zijn die nog volop in opbouw is. Met landelijke en regionale partners vertellen we het Verhaal van Flevoland dat zichtbaar kan worden gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme; gebiedspromotie is hierbij een belangrijk instrument.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We doen voorstellen om de recreatieve mogelijkheden van de blauw-groene slinger en van een aantal monumenten beter te benutten. De nieuwe cultuurnota wordt opgesteld en we komen met een voorstel voor een fonds voor artistieke en culturele ontwikkeling. We gaan verder met de ontwikkeling van het Werelderfgoed Schokland.

Krachtige Samenleving

Eén van de strategische opgaven is een bevolking die goed opgeleid is, met perspectief op de arbeidsmarkt en die actief participeert in de samenleving. Met voldoende zorg in de nabijheid. In deze Programmabegroting beschrijven we de eerste uitwerking van het perspectief Krachtige Samenleving. Daarbij gaan we uit van het primaat van de lokale overheid. We proberen de gezondheid van inwoners en de arbeidsmarkt te verbeteren via de brede Human Capital-Agenda. We ondernemen activiteiten om via sport, cultuur en erfgoed bij te dragen aan een gezonde, veilige en welvarende samenleving. We zoeken actief (sport)verenigingen en (zorg)instellingen op om verbinding met de samenleving te organiseren. We initiëren zorgtafels over de juiste zorg en toereikende zorginfrastructuur voor onze inwoners. Daarnaast dragen ook de activiteiten vanuit de reguliere kerntaken cultuur, natuur en mobiliteit bij aan de doelen van Krachtige Samenleving.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We richten een fonds 'Krachtige Samenleving' in. Op het terrein van de gezondheidszorg en de bevordering van de gezondheid vervullen we vooral een verbindende en stimulerende rol. We initiëren zorgtafels en dragen bij aan de opstelling van een regiovisie Zorg. De Sportnota 2018 voeren we uit. Via de Human Capital Agenda besteden we veel aandacht aan opleidingsniveau, welvaart en welzijn, arbeidsparticipatie en sociale netwerken. We dragen uit een inclusieve samenleving te zijn waarin iedereen meedoet, onder andere door Regenboogprovincie te zijn.

Energietransitie

De komende jaren is de energietransitie een belangrijke opgave op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Met de komst van het Klimaatakkoord is de ambitie CO₂-neutraliteit in 2050. Het gaat hierbij om: minder energie verbruiken, verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen en het toewerken naar 100% hernieuwbare energie. In Flevoland zijn hiervoor al maatregelen getroffen, maar we moeten nog grote stappen zetten. De hele samenleving levert daar een bijdrage aan: zowel particulieren als bedrijven, vanuit woningbouw en landbouw, in landelijk gebied en bebouwde omgeving. Ons uitgangspunt in het perspectief Krachtige Samenleving is dat de klimaatmaatregelen voor de Flevolandse haalbaar en betaalbaar zijn. Zij moeten kunnen participeren, zodat investeringen en opbrengsten in balans komen en obstakels worden weggenomen.

Om de ambities van een vastgesteld Klimaatakkoord te realiseren werken we dit akkoord voor Flevoland uit. Het komende jaar staat in het teken van de opstelling van de eerste regionale energiestrategie (RES). Daarnaast worden grote projecten afgerond voor de opwekking van wind- en zonne-energie.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We maken een regionale energiestrategie (RES) die zich richt op elektriciteitsproductie en gebouwde omgeving. De landelijke ontwikkelingen ter uitvoering van het Klimaatakkoord nemen we op in de actualisering van de Flevolandse Energieagenda. Aan lopende windplannen en 'Zon op Land' geven we uitvoering. We doen een voorstel over een volgende tranche van 'Zon op Land'.

Verduurzaming

Of het nu gaat om de transitie in de landbouw, het circulair maken van de economie, de energietransitie of de vergroening van de mobiliteit: verduurzaming is steeds het doel. We zien kansen voor innovatie, ondernemerschap en kennisontwikkeling. We stimuleren innovatie in de woningbouw voor toekomstbestendige en duurzame huizen. We spreken partners aan om landbouw, visserij en economie te verduurzamen, de bodem duurzaam te gebruiken en als een kringloop in te richten. We bevorderen dat bedrijven geen afval meer produceren maar dat benutten als grondstof. We zien kansen om duurzaamheid in te zetten als een verdienmodel, waarbij Flevolandse gericht opgeleid worden en werk vinden in de verduurzaming van economie, energieproductie, mobiliteit en samenleving. In onze organisatie passen we de aanpak van het goede voorbeeld toe om als provincie duurzaam te worden.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

Op basis van een tussenrapportage komen we met beleidsvoorstellen voor circulaire economie. We inventariseren knelpunten en passen waar nodig en mogelijk regels aan om innovatie te bevorderen. We zetten ons netwerk in om ondernemers met elkaar in contact te brengen voor een goede productieketen. Voor de eigen organisatie voeren we het Actieplan 'het goede voorbeeld' uit en we onderzoeken mogelijkheden om CO2-neutraal te worden. We geven een vervolg aan het Actieplan 'Bodem en water' en we evalueren en actualiseren het. Er zijn experimenten gericht op de transitie naar kringlooplandbouw. We doen voorstellen ter verduurzaming van openbaar vervoer en mobiliteit, ook in het eigen wagenpark. We verbeteren de laadinfrastructuur voor het OV.

Mobiliteit

Investeren in mobiliteit blijft nodig, ook in de komende bestuursperiodes. Enerzijds voor de bereikbaarheid van onze regio en anderzijds voor de verduurzaming van het mobiliteitsnetwerk, sociale contacten en recreëren. Daarbij kenmerkt onze provincie zich door relatief grote afstanden. In deze bestuursperiode maken we belangrijke afwegingen voor een groot aantal mobiliteitsopgaven en -investeringen.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We onderzoeken verbeteringen in de OV-verbinding naar het noorden en het OV-netwerk rond Almere/Zeewolde en Utrecht. We passen daarbij het regionaal OV Toekomstbeeld toe. In het kader van het programma 'Samen bouwen aan Bereikbaarheid' zetten we ons in voor de IJmeerverbinding. Samen met de verbreding van auto(snel)wegen is dit een belangrijke randvoorwaarde voor verdere verstedelijking in Flevoland. We actualiseren het programma 'Mobiliteit en Ruimte'. We zetten in op Smart Mobility. We komen met voorstellen voor de verbetering van het (snel)fietspadennetwerk.

Draagvlak, meepraten en meedoen

Eén van de ambities van de Omgevingsvisie is dat Flevoland meer en meer van de Flevolandse wordt. Zoals we hiervoor al in de aanbieding van deze Programmabegroting aan Provinciale Staten hebben geschreven vinden we het belangrijk dat inwoners kunnen meepraten over de toekomst van onze provincie. We vragen daarom de mening van Flevolandse en organisaties uit de samenleving. Juist in de dialoog kun je elkaar versterken; op de inhoud en niet op de persoon. Samenwerken, ontwikkelen en investeren zijn daarom belangrijke kernwaarden voor onze bestuursstijl.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

In het kader van bestuurlijke vernieuwing verkennen we hoe we de betrokkenheid van inwoners bij provinciale plannen en activiteiten kunnen vergroten. We intensiveren de bestuurlijke samenwerking in de regio rond de opgaven van de Omgevingsvisie en het Interbestuurlijk programma. Met ruimte voor initiatief gaan we aan de slag binnen de diverse opgaven.

II. Financiën

De Programmabegroting 2020 is gebaseerd op het huidige financiële kader, bestaande uit de al door Provinciale Staten (of in mandaat) tot en met 10 juli 2019 vastgestelde begrotingswijzigingen, inclusief de Zomernota 2020. Vervolgens zijn de autonome ontwikkelingen, effecten uit de meicirculaire 2019 en nieuwe ontwikkelingen in deze begroting verwerkt. Structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn. De overige mutaties, en ook de incidentele mutaties uit het coalitieakkoord, zijn voornamelijk uitsluitend geoormerkt.

De wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde financiële kader zijn in de begroting van een toelichting voorzien. In deze programmabegroting wordt een sluitend (meerjaren) beeld gepresenteerd.

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	10.109	11.189	13.559	1.439	1.081	1.065
2 Landbouw, visserij en natuur	18.979	22.004	21.659	19.082	15.380	15.499
3 Economie	19.831	7.643	6.380	5.781	4.929	4.929
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.361	9.706	8.978	8.704	8.698	8.414
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.300	9.687	9.744	7.272	7.014	6.664
6 Mobiliteit	53.690	62.399	59.952	53.487	55.338	57.272
7 Vernieuwend bestuur	-116.898	-105.224	-109.368	-105.512	-103.946	-103.604
Saldo (- = voordelig saldo)	2.373	17.406	10.904	-9.746	-11.507	-9.761
Stortingen in reserves	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Saldo reservemutaties	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Geraamd resultaat (- = overschot)	-8.704	0	0	0	0	0

x € 1.000

Autonome ontwikkelingen ten opzichte van het financieel kader zijn in deze begroting verwerkt, alsmede de structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 die op dit moment reeds voldoende concreet zijn uitgewerkt. Naast deze effecten zijn bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2020 overige voor- en nadelige effecten ontstaan. Deze effecten zijn, conform de bestendige gedragslijn, eveneens verrekend met de stelpost Nieuw Beleid. De resterende vrije ruimte in deze stelpost bedraagt € 0 mln. in 2020.

Onderstaand is het saldo van stelpost Nieuw Beleid weergegeven, inclusief de binnen deze stelpost nog aanwezige oormerken. Voor een totaaloverzicht van de verwerkingwijze van het Coalitieakkoord 2019-2023 en een detailoverzicht van de stelpost Nieuw Beleid wordt verwezen naar bijlage E.

		Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Eindsaldo stelpost Nieuw Beleid in begroting 2020	A	200	1.826	3.386	3.904
Waarvan geoormerkt:					
A. Bestaande oormerken		100	285	335	285
B. Oormerken coalitieakkoord 2019-2023		100	2.258	2.258	3.258
Totaal nog geoormerkt	B	200	2.543	2.593	3.543
Vrije ruimte stelpost Nieuw Beleid in begroting 2020	A -/- B	0	-717	794	362

x € 1.000

In onderdeel IV Financiële begroting is een toelichting op de mutaties in de stelpost Nieuw Beleid opgenomen als ook een uiteenzetting van de financiële positie.

III. Weerstandsvermogen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. In 2019 heeft een significant risico zich gemanifesteerd, zijnde het vertrek van een grote leasemaatschappij. Dit is aanleiding geweest om het resterende risico op een andere wijze te behandelen, door hiervoor in de algemene reserve een specifieke buffer (oormerk) aan te houden. Mede hierdoor daalt de weerstandscapaciteit ten opzichte van de vorige paragraaf (Jaarstukken 2018) van € 23,0 naar € 12,9 mln. Daar staat tegenover dat het risicoprofiel als gevolg hiervan eveneens is gedaald, van € 16,5 mln. naar € 10,9 mln. Per saldo bedraagt de weerstandsratio 1,2 (was 1,4). Deze bevindt zich daarmee aan de onderkant van de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019.

IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. L. (Leen) Verbeek <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten met in portefeuille: Rijksheertaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondermijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Archiefinspectie.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke ordening, Wonen, Landschap, Almere 2.0 (incl. RRAAM, Schaalsprong Almere, handelingsperspectief, Fonds Verstedelijking Almere en afronding IFA), Amsterdam Lelystad Airport (incl. Lelystad Airport Businesspark en OMALA incl. Airport Garden City C.V.), Mobiliteit (incl. infrastructuur, OV, verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid en Smart Mobility), MITC, Personeel & Organisatie, BAC DROW, BAC Mobiliteit en BAC Werkgeverszaken. 1e loco commissaris van de Koning.
Mw. C.W. (Cora) Smelik	Gedeputeerde met in portefeuille: Duurzaamheid (incl. stuurgroep Duurzaamheid, Het Goede Voorbeeld en beleid circulariteit/circulaire economie), Milieu (incl. bodem, klimaatadaptatie, VTH, omgevingsdiensten en Afvalzorg), Omgevingsvisie (incl. samenwerkingsagenda, Ruimte voor Initiatief, opgave gericht werken en Omgevingswet), Bestuurlijke vernieuwing, Inkoop & Aanbesteding en BAC VTH. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.N.J. (Jan-Nico) Appelman	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (ruimtelijk-economisch beleid, uitvoering circulaire economie, Topsectoren en MKB, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Floriade, Agrofood (Landbouw & Visserij), Landbouw Meerdere Smaken, Maritieme strategie (incl. Flevokust Haven, Maritieme Service Haven en Kornwerderzand), Human Capital-Agenda (incl. Hoger onderwijs), GR Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (beleid), Facilitaire zaken en BAC Economie. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.A. (Jop) Fackeldey	Gedeputeerde met in portefeuille: Energietransitie (coördinatie Klimaatakkoord, energiebesparing, warmtetransitie, windenergie, zonne-energie, energie-innovatie en DE-on), Krachtige Samenleving (incl. gezondheid/zorg en Fonds Krachtige Samenleving), Toerisme & recreatie (incl. gebiedspromotie), Kwaliteit openbaar bestuur (incl. bestuurlijke zaken, Regiegroep MRA, Coördinatie Regio Zwolle, IPO-bestuur en coördinatie IBT), Communicatie & ICT en BAC Energie. 4e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (incl. natuurbeheer, N2000, natuurontwikkeling, Nieuwe Natuur, ontwikkeling Oostrand, GLB en POP), Vitaal Platteland (Fonds Vitaal Platteland), Water (incl. drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer), Financiën (incl. financieel toezicht gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf en deelnemingen), Sport, BAC Vitaal Platteland en BAC Financiën. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. M.A. (Michiel) Rijsberman	Gedeputeerde met in portefeuille: Kunst en cultuur (incl. musea, landschapskunst en programmalijs 4 Fonds Verstedelijking Almere), Verhaal van Flevoland, Nationaal Park Nieuw Land (incl. uitvoering N2000 Beheerplan Oostvaardersplassen en rapport Van Geel, Marker Wadden en Oostvaardersoever), Europa (incl. Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Lelystad Next Level en BAC Cultuur. 6e loco commissaris van de Koning.
Dhr. T. (Tjeerd) van der Wal	Provinciesecretaris / algemeen directeur

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl

V. Leeswijzer

Doelstelling programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten. Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht door Provinciale Staten gemaakt. De keuzes houden verband met de doelstellingen en activiteiten van de provincie. De programmabegroting is daarmee een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van Provinciale Staten.

Plaats programmabegroting in de planning en control cyclus

In de *programmabegroting* wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door Provinciale Staten vastgesteld. In de *productenraming*, die door Gedeputeerde Staten wordt vastgesteld, is een nadere detaillering van de geraamde budgetten opgenomen.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere planning en control cyclus gebeuren via de *perspectiefnota* en de *zomernota*, maar ook incidenteel op basis van door Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die door Provinciale Staten worden vastgesteld (of in mandaat door Gedeputeerde Staten, conform de financiële verordening). *In 2019 is de perspectiefnota door Provinciale Staten niet behandeld.*

In de *jaarstukken* wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief- en zomernota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde activiteiten en de inzet van financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van Provinciale Staten.

Structuur programmabegroting

De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet-wettelijke voormissen.

Wettelijke voormissen: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voormissen voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- het *programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken en de betrokkenheid van de verbonden partijen hierbij. Het geheel wordt gecompleteerd met de raming van de baten en lasten. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. Tevens zijn in het programmaplan de verplicht voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen;
- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt;
- een *overzicht van baten en lasten*, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen activiteiten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van Provinciale Staten;
- een *uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen;
- de bijlage met het *overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld* en de *specificatie van incidentele lasten en baten*.

De drie laatste onderdelen vormen samen de Financiële begroting. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van Provinciale Staten, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van de rechtmatigheid en het getrouwe beeld van de jaarrekening door de externe accountant).

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding met daarin de doelenboom en de indicatoren horende bij het programma. Dit wordt gevolgd door de programmaonderdelen waarbinnen aandacht is voor de doelstellingen en activiteiten, zoals deze voortvloeien uit het Coalitieakkoord.

Uitwerking in 2020

- In het voorjaar 2019 is het Coalitieakkoord 2019-2023 opgesteld. De structuur en inhoud van deze begroting is aangepast om zo goed als mogelijk hierbij aan te sluiten. De indeling van de programma's en programmaonderdelen is daardoor gewijzigd. Ook zijn de doelen en activiteiten hierop bijgesteld.
- Het nieuwe Coalitieakkoord en de wens vanuit Provinciale Staten uit de vorige Statenperiode om te komen tot betere indicatoren hebben ertoe geleid dat er in de Programmabegroting 2020 een hernieuwde set aan indicatoren is opgenomen. Gedurende de afgelopen Statenperiode is met Provinciale Staten een proces doorlopen waarmee uitgangspunten en criteria zijn opgesteld die helpen om de juiste indicatoren op te stellen ten behoeve van relevante sturingsinformatie. Deze uitgangspunten zijn gebruikt bij het identificeren van nieuwe indicatoren op basis van het nieuwe Coalitieakkoord. Beoogd is een mix te maken in de Programmabegroting van zinvolle en toepasbare input-, output- en effectindicatoren. Daarnaast is er in het genoemde proces een aantal indicatoren geïdentificeerd (bezoekers cultureel erfgoed, aanbod hernieuwbare energie, mediawaarde Visit Flevoland) die in deze programmabegroting eveneens zijn opgenomen.
Er is getracht de accenten van het Coalitieakkoord te vertalen naar herkenbare indicatoren, daarbij aangetekend dat (nog) niet alle doelen te vertalen zijn naar indicatoren. Sommige onderwerpen zullen eerst een nadere afbakening en duiding van definities moeten krijgen voordat de juiste gegevens gemonitord kunnen worden. Voor enkele onderwerpen zal nader onderzoek nodig zijn omdat er op dit moment geen gegevens beschikbaar zijn.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt indien besteding van deze middelen voldoende concreet is. Voor de overige structurele effecten dient eerst nog een nadere uitwerking en/of besluitvorming plaats te vinden, deze zijn daarom vooralsnog geoormerkt binnen de stelpost Nieuw Beleid. Onderwerpen met een incidenteel effect, waarvoor al dekking beschikbaar is vanuit bestaande bestemmingsreserves zijn vooralsnog geoormerkt binnen de desbetreffende reserves. De onderwerpen waarvoor nog geen dekking beschikbaar is zijn vooralsnog niet verwerkt omdat de inzet hiervan afhankelijk is van het beschikbaar komen van aanvullende middelen.
- In 2019 is door Provinciale Staten geen Perspectiefnota vastgesteld. Begrotingsmutaties die voortvloeien uit autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting verwerkt en van een toelichting voorzien.
- In het voorjaar van 2019 heeft de Commissie BBV een nadere interpretatie gegeven ten aanzien van de wijze waarop verstrekte (meerjarige) subsidies dienen te worden toegerekend aan begrotingsjaren. Kernpunt daarbij is dat bij de verantwoording over de jaren aangesloten dient te worden bij de feitelijke inzet van de middelen door de subsidieontvangers. Dit kan leiden tot een verschuiving van lasten (en baten) tussen de jaren, maar heeft meerjarig per saldo geen effect. De exacte uitwerking van deze notitie is echter nog onderwerp van gesprek tussen het IPO en de minister van Binnenlandse Zaken. Bij het opmaken van de begroting is geconcludeerd dat deze nadere interpretatie voor Flevoland vooralsnog niet leidt tot een andere verwerkingswijze. Dit wordt nog nader in detail onderzocht en eveneens afgestemd met de externe accountant.
- In de begroting is meermalen opgenomen dat "dekking is gevonden in het begrotingssaldo". Met deze vermelding wordt bedoeld dat de stelpost nieuwe beleid (en de diverse oormerken daarbinnen) is ingezet om de betreffende activiteiten te dekken. Dit overeenkomstig de concept perspectiefnota en het nieuwe coalitieakkoord. Deze stelpost nieuw beleid bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo).

Autorisatie programmabegroting

Provinciale Staten hebben een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat Provinciale Staten de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat Gedeputeerde Staten per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting. Dit bedrag kan - meestal op grond van een voorstel van Gedeputeerde Staten - via begrotingswijziging door Provinciale Staten worden gewijzigd. Uiteraard dient de besteding te passen binnen de door Provinciale Staten vastgestelde doelen en activiteiten. In de jaarrekening verantwoorden wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van Provinciale Staten zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Dit houdt in dat wij eerst een voorstel aan Provinciale Staten moeten voorleggen, alvorens wij verplichtingen ten laste van reserves aan mogen gaan. Om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten hebben Provinciale Staten bij het vaststellen van de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 (Provinciale Staten van 16 december 2015), besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor een aantal reserves bij Gedeputeerde Staten neer te leggen. Het betreft hier de reserves Personeel, Sportaccommodaties c.a., Gladheidsbestrijding, Flevokust Haven, Doorgeschoven activiteiten en Mobiliteit. Nadien is bij de instellingsbesluiten van de reserves Economisch Programma en Dekking afschrijvingslasten besloten deze te delegeren aan Gedeputeerde Staten. De besteding van de gedelegeerde reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die Provinciale Staten daarvoor hebben vastgelegd.

2. Gemandateerde begrotingswijzigingen

Provinciale Staten hebben - via de Financiële verordening provincie Flevoland 2018 - het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan Provinciale Staten wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel;
- reeds genomen Statenbesluiten;
- gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven);
- begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om Provinciale Staten volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst).

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 hebben Provinciale Staten besloten om Gedeputeerde Staten mandaat te verlenen om begrotingswijzigingen vast te stellen die betrekking hebben op oormerken in de stelpost Nieuw Beleid en de reserve Strategische Projecten, voor zover deze voortvloeien uit de Perspectiefnota 2017-2021 (met uitzondering van het onderdeel Energieagenda). In de begroting 2020 resteren hiervan nog de oormerken Houtribdijk strand en SWUNG (kapitaallast).

Peildatum

De Programmabegroting 2020 kent als peildatum 10 juli 2019. Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van alle besluiten die tot en met die datum vastgesteld zijn, inclusief de Zomernota 2019. Tevens is in de ramingen rekening gehouden met de volgende zaken:

- effecten van de Meicirculaire 2019;
- effecten van het Voertuigenoverzicht Motorrijtuigenbelasting (MRB) per 1 juli 2019;
- actualisatie van de benodigde stelpost voor Loon- en prijsontwikkeling;
- resultaatbestemming Jaarstukken 2018;
- overige autonome ontwikkelingen voor zover bekend;
- de effecten uit het coalitieakkoord 2019-2023 (zie eerdere toelichting).

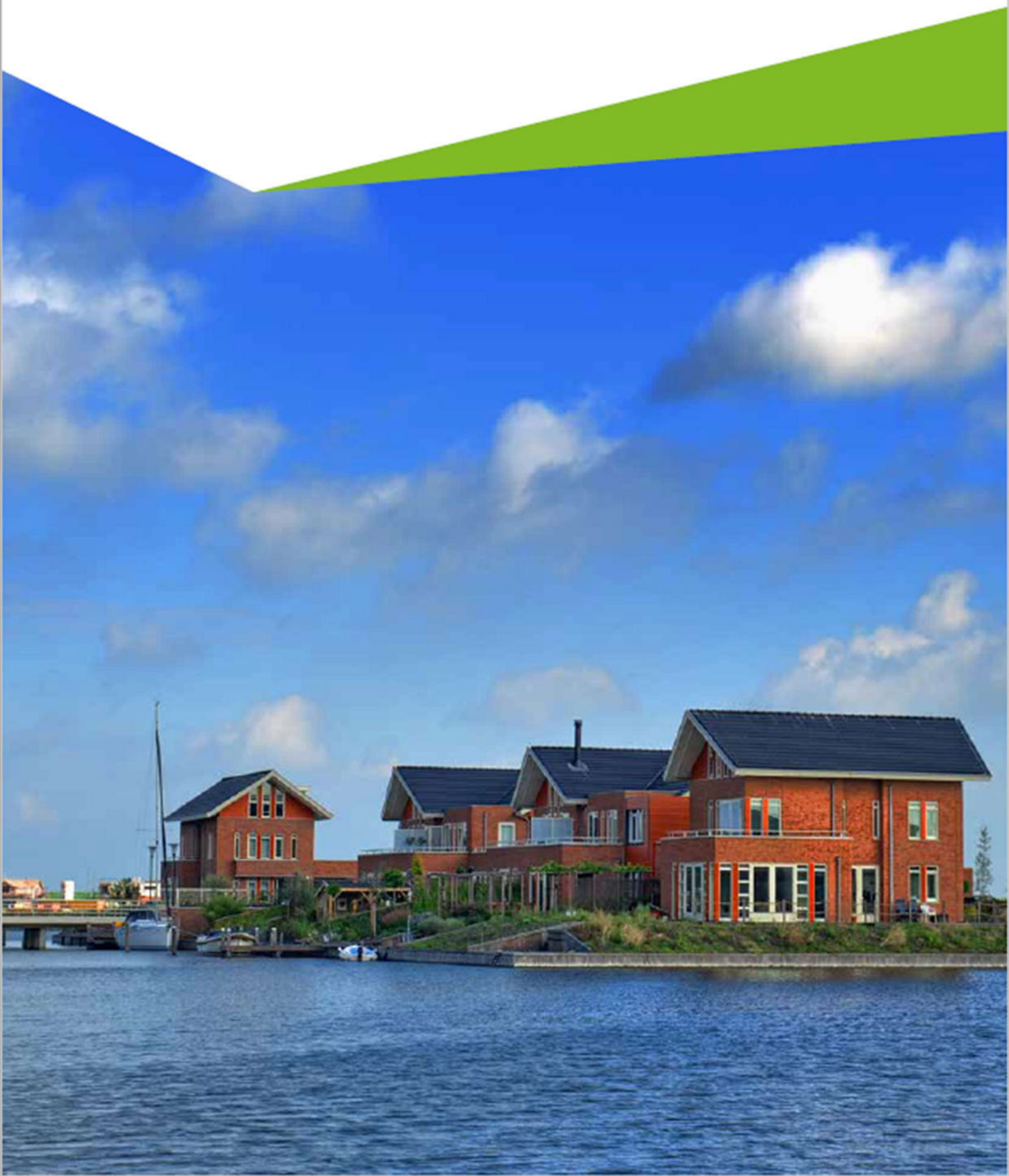
Verklaring verschillen per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het BBV - indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de nieuwe begrotingsraming en het financieel kader. Volgens de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Hiermee krijgt Provinciale Staten inzicht in de aard en achtergrond van begrotingswijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd.

II Programmplan

1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in Flevoland.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan willen wat we vanuit een brede blik kijken naar wat goed is voor Flevoland. We gaan allemaal steeds meer werken vanuit het gedachtegoed van de Omgevingsvisie. De opgaven die in de vastgestelde Omgevingsvisie zijn geïdentificeerd zijn uiterst relevant en ontwikkelen zich. De opgaven zijn geïntegreerd in de reguliere taken en werkwijzen en zijn te herkennen in de verschillende programma's.

De visie geeft een heldere ambitie voor de ruimtelijke ontwikkeling van Flevoland op de lange termijn en de rol van de provincie daarin, zowel inhoudelijk als in de samenwerking met partners uit de omgeving. Daarnaast gaat de Omgevingsvisie over bestuurlijke samenwerking en ruimte voor initiatief (hoofdstuk 7). Nu komt het aan op het zetten van concrete stappen in de uitwerking.

Ruimtelijke ontwikkeling en landschap

Flevoland kenmerkt zich door ruimte voor groei en ontwikkeling. Met de beschikbare ruimte die Flevoland zo kenmerkt willen we zorgvuldig omgaan omdat als gevolg van schaarste ook de druk op Flevoland toeneemt. We hebben een dubbele rol. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimte vragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. Het blijft hierbij een zoektocht naar de juiste balans. De verwachting is dat de druk zal toenemen. Daarom zetten we ons ervoor in om opgaven met elkaar te combineren en te zoeken naar manieren waarop een integrale aanpak tot een verbetering van de ruimtelijke inrichting kan leiden.

Almere 2.0

Met het programma Almere 2.0 geven provincie, gemeente en Rijk uitvoering aan de afspraak die in 2013 is vastgelegd in de RRAAM-overeenkomst over de verdere verstedelijking van Almere met een groei van in principe 60.000 woningen. Via het Fonds Verstedelijking Almere wordt op basis van een meerjarenprogramma geïnvesteerd in sleutelprojecten die het verschil maken in de ontwikkeling van Almere en de regio en zo bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad. Dit jaar wordt een Handelingsperspectief MRA Oostflank opgesteld waar opnieuw naar de ambities van het RRAAM gekeken wordt.

Omgevingswet

De invoering en implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke wetgevingsoperatie die over meer gaat dan alleen het omkatten van regels, het heeft ook invloed op de rol en bevoegdheden van de provincie. Het is een beleidsmatige en cultuurverandering die ertoe dwingt keuzes te maken. De minister gaat uit van invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2021.

Van de provincies wordt verwacht dat zij hun beleid en regels voor inwerkingtreding van de Omgevingswet in lijn brengen met het nieuwe stelsel van instrumenten. In dat kader is in begin 2019 het provinciale beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving technisch omgezet naar instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsprogramma Flevoland en Omgevingsverordening Flevoland). Deze 'basis' moet nog verder worden ontwikkeld.

Voor een goede samenwerking binnen de provincie wordt ambtelijk en bestuurlijk afgestemd met Flevolandse ketenpartijen. Dit gebeurt in het (ambtelijk) Platform Omgevingswet Flevoland en de Bestuurderstafel Omgevingswet Flevoland.

Onder de Omgevingswet wordt gewerkt met een digitaal stelsel. Voor het digitaal stelsel dat landelijk beschikbaar wordt gesteld (DSO-LV) is in december 2018 een beheerakkoord gesloten tussen Rijk, IPO, VNG, UvW over het beheer en de doorontwikkeling ervan. Hieruit volgt een verplichting om aan het DSO-LV mee te betalen vanaf 2020. De provincie zal in 2020 haar aansluiting op het DSO-LV maken en testen. Aan het digitaal werken in de keten zal samen met de ketenpartners invulling gegeven worden. De provincies gezamenlijk zijn beoogd huismeester van de informatiehuizen natuur en externe veiligheid. In 2020 en 2021 wordt onderzocht hoe verschillende informatieproducten via het DSO-LV beschikbaar gesteld kunnen worden.

Water

Waterberging, droogte, kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening en -bescherming zijn de komende periode de opgaven die spelen in Flevoland. De provincie stelt de kaders waarbinnen het waterschap zijn werk doet. In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland gaan we aan de slag met maatregelen die Flevoland beter voorbereiden op extreme weerpieken. Daarbij is het uitgangspunt dat Flevoland een robuust, veilig en schoon (drink-)watersysteem behoudt.

Maatschappelijk effect

Een duurzame verdere ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied als aandeel in de (boven)regionale ontwikkeling met het behoud van het gevarieerde aanbod van de woon-, werk- en leefomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met partners uit de regio.

Effect van ons beleid

Ruimtelijk-economische ontwikkelingen zijn zorgvuldig ingepast met oog voor de ruimtelijke (en landschappelijke) kwaliteiten van onze provincie. Het robuuste, veilige en schone (drink-)watersysteem is behouden.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Evenwichtige en duurzame door-ontwikkeling	Harde planvoorraad bedrijventerreinen: in 2030 < 6 jaar <i>Bron: IBIS</i> <i>Toelichting: Indicator conform RO Visie Werklocaties Flevoland 2015 en Convenant: tijd die nodig is om harde planvoorraad uit te geven (harde voorraad / gemiddelde uitgifte per jaar)</i>	19 jaar	18 jaar	16 jaar	15 jaar	14 jaar	10 jaar
	Leegstand kantoren Almere en Lelystad <i>Bron: Monitor Plabeka</i>	31,2%	28,9%	24,7%	21%	<20%	<20%
	Ontwikkeling woningvoorraad <i>Bron: CBS</i> <i>Toelichting: het aantal dat jaarlijks aan de woningvoorraad is toegevoegd minus het aantal dat aan de voorraad is onttrokken, plus correcties.</i>	1.311	2.258	2.750	≥ 2.750	≥ 2.750	≥ 2.750
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de normen <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	98%	98%	100%	100%	100%
	Percentage gerealiseerde Natuurvriendelijke oevers langs provinciale hoofdvaarten* <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	n.b.	40%	40%	40%
Almere 2.0	Met vastgestelde jaarprogramma's wordt invulling gegeven aan het meerjarenprogramma 2017-2021 van Almere 2.0.	n.b.	20%	40%	60%	80%	100%

* In het beleid van de provincie Flevoland is opgenomen dat 40% (km) natuurvriendelijke oevers zijn gerealiseerd langs de oevers van de provinciale hoofdvaarten. Om inzichtelijk te hebben in hoeverre deze ambitie en aanverwante maatregelen zijn uitgevoerd, wordt met deze (nieuwe) indicator inzichtelijk welke opgave er nog ligt voor de provincie.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Streefcijfer 2020	2021 - 2023
Waterkwaliteit (oppervlaktewater)	Percentage van de waterlichamen met een ecologische kwaliteit*: <ul style="list-style-type: none"> • goed • matig • ontoereikend • slecht Bron: Waterkwaliteitsportaal, KRW-rapportages	0%	0%	0%	>0%	>0%	>0%
		83%	83%	83%	<83%	<83%	<83%
		17%	17%	17%	<17%	<17%	<17%
		0%	0%	0%	0%	0%	0%

* Vanuit de Kaderrichtlijn Water is het verplicht om in 2027 de doelen te hebben bereikt ten aanzien van een goede chemische en ecologische kwaliteit van de oppervlaktewateren in Flevoland. Om deze reden is het ambitieniveau voor 2027 vanuit de theorie, dat 100% van de waterlichamen voldoen aan een goede waterkwaliteit. Echter wordt de waterkwaliteit vanuit de KRW beoordeeld op basis van het 'one out, all out' principe. Dit is ook de reden dat 0% van de waterlichamen voldoet aan een goede kwaliteit, omdat de slechtst scorende parameter in deze waterlichamen nog steeds matig scoort. Vanwege het 'one out, all out' principe en vertraagde reactie van de ecologie is het daarom niet realistisch om als streefcijfer voor 2027 te formuleren dat 100% van de waterlichamen voldoet aan een goede waterkwaliteit. Om realistische streefwaarden te formuleren voor de periode 2019 t/m 2023 is ervoor gekozen om te werken met groter of kleiner dan de huidige waarde (zie tabel).

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd
		De invoering van de Omgevingswet is voorbereid
		Opstellen van een landschapsprogramma.
		In Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd
		Almere 2.0: realiseren ambities m.b.t. de ontwikkeling van Almere op basis van Handelingsperspectief MRA Oostflank
	De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd	
	1.2 Water	Het watersysteem is beter toekomstbestendig

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij draagt daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Portefeuillehouder

J. de Reus

C.W. Smelik (Uitwerkingsagenda, Omgevingswet)

M.A. Rijsberman (Lelystad Next Level)

H.J. Hofstra (Agenda IJsselmeergebied 2050)

Doel (2020-2023)

De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd.

Activiteiten 2020

- Wij vragen Provinciale Staten prioriteiten te stellen op basis van de samenwerkingsagenda's met de gemeenten en het waterschap.
  - We voeren de Uitwerkingsagenda SMWF uit, met als uitgangspunt dat er een balans is in de samenhang van de opgaven, de rol van de provincie, de prioritering en de financiële haalbaarheid.
  - We hebben inzicht in de mogelijkheden van bestaande en nieuwe financieringsarrangementen voor onze grote opgaven, inclusief een heroriëntatie op onze financiële risico's.
  - We bereiden een eerste actualisatie van de Uitwerkingsagenda SMWF voor op basis van de overleggen met de partners en de prioritering van Provinciale Staten.
-

Doel (2020-2023)

De invoering van de Omgevingswet is voorbereid, zodanig dat de provincie kan sturen op effectief beleid ten behoeve van duurzame leefkwaliteit.

Activiteiten 2020

- We voeren samen met Provinciale Staten een open, constructieve dialoog over de wijze waarop de instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsvisie, -programma en -verordening) cyclisch worden vastgesteld.
  - We leggen vast hoe de provincie betrokken wil worden bij ruimtelijke initiatieven.
  - We stellen heldere kaders op voor alle ruimtelijke ontwikkelingen die op ons afkomen.
  - We definiëren scherp wat van provinciaal belang is en leggen dit vast
  - We bieden ons actief aan om gemeenten te helpen om optimale planvorming tot stand te brengen op basis van de balans tussen flexibiliteit en betrouwbaarheid.
  - We leggen Provinciale Staten een aanpassing van de Omgevingsverordening Flevoland voor zodat deze per 1 januari 2021 voldoet aan de Omgevingswet.
-

Doel (2020-2023)

We hebben een landschapsprogramma opgesteld dat uitgaat van landschap als integraal onderdeel van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Activiteiten 2020

- We brengen het landschapsprogramma in procedure.
-

Doel (2020-2023)

In Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd.

Activiteiten 2020

- Met de gemeenten voeren we overleg en stemmen we onze inzet af om tot een evenwichtige ontwikkeling van de woonmarkt te komen die ruimte biedt voor verschillende doelgroepen.
  - We werken regionaal samen aan de opstelling van een gemeenschappelijke regionale woonagenda
  - We stimuleren innovatief en duurzaam (ver)bouwen en brengen partners bijeen.
  - We bevorderen kennis in de regio over onder andere financieringsmogelijkheden, asbestvraagstukken en energievraagstukken.
  - In MRA-verband zijn regionale afspraken voorbereid over de oostflank/oostas.
-

Doel (2020-2023)

De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie en cofinanciering van de IJmeerverbinding.

Activiteiten 2020

- In het Handelingsperspectief MRA Oostflank maken we afspraken met het Rijk en regionale partners over de verdere ontwikkeling van Almere en de woningbouwopgave.
- We stellen in 2020 op basis van het Handelingsperspectief MRA Oostflank een nieuw Meerjarenprogramma voor het Fonds Verstedelijking Almere 2021-2025 vast. Op basis hiervan leggen we een Jaarprogramma 2021 aan Provinciale Staten voor.
- We voeren het Jaarprogramma 2020 uit.

Doel (2020-2023)

De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd.

Activiteiten 2020

- Vanuit ons partnerschap dragen wij bij aan de uitwerking van de strategische agenda Lelystad Next Level.
- We nemen als strategisch partner deel aan de regietafel en het programmabureau, en leveren een bijdrage in de proceskosten en de opstelling van een uitvoeringsprogramma 2020-2023.
- In het kader van de samenwerkingsagenda vanuit de Omgevingsvisie bepalen we waar en hoe de provincie inhoudelijk kan bijdragen aan de programmalijnen Uitnodigende Stad, Veerkrachtige Samenleving, Ondernemende Stad, aan het Uitvoeringsprogramma; daartoe maken we concrete afspraken.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	10.176	11.162	13.470	1.550	1.192	1.192
Baten	-162	-22	-22	-22	-22	-22
Saldo	10.014	11.139	13.448	1.528	1.169	1.169
Kader (saldo na Zomernota)		11.139	1.122	1.122	919	919
Verschil t.o.v. kader			12.326	406	250	250
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			200	50	50	50
2 Aanvullend budget Omgevingswet			256	256	100	100
3 Agenda IJsselmeergebied 2050			100	100	100	100
4 Jaarprogramma 2020 Fonds Verstedelijking Almere			11.770	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 is budget toegevoegd voor het opstellen en onderhouden van een regionale woonagenda (€ 100.000 in 2020, vanaf 2021 structureel € 50.000). Daarnaast is in 2020 een bedrag van € 100.000 toegevoegd voor een eerste verkenning van het behouden en versterken van het landschap. Doel is het behoud van de wezenlijke kenmerken van het ingenieurslandschap. Deze mutatie komt ten laste van de begrotingsruimte.

2. Aanvullend budget Omgevingswet

Het Rijk wil de Omgevingswet in 2021 van kracht laten worden. Wetgeving en digitaal stelsel kristalliseren zich nu verder uit, waardoor duidelijker wordt wat er verder nog gedaan moet dan wel kan worden. Dit heeft tot gevolg dat in 2019, maar ook in de jaren daarna op onderdelen meer inspanning verlangd wordt dan eerst werd

gedacht. Dit betreft onder meer het inrichten van de ketensamenwerking, welke voor een deel ook nog na de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn beslag moet krijgen. Hiervoor is naar verwachting een extra bedrag van € 100.000 per jaar nodig.

Provincies zijn beoogd huismeester van de informatiehuizen natuur en externe veiligheid. Daartoe wordt in IPO-verband onder meer nagegaan of de informatie die ook zonder de Omgevingswet nodig is, geschikt kan worden gemaakt om aan te sluiten op het DSO-LV. Aan de provincies wordt gevraagd in 2020 en 2021 hieraan mee te betalen; voor Flevoland gaat het om € 156.000 per jaar. Deze beide mutaties komen ten laste van de begrotingsruimte.

3. Agenda IJsselmeergebied 2050

In mei 2018 hebben de ministeries van I&W, EZK, LNV en OCW en de provincies Noord-Holland, Fryslân, Overijssel en Flevoland met andere regiopartners een gebiedsagenda voor het IJsselmeergebied vastgesteld. De gebiedsagenda bevat een richtinggevend perspectief voor de periode tot 2050 en gezamenlijke ambities en ontwikkelprincipes. In het bestuurlijk overleg met partners (BPIJ) is aangegeven dat iedere partner met ingang van 2019 structureel € 100.000 per jaar zal vrijmaken voor de gezamenlijke ambtelijke basis en coördinatie met partners, alsmede de versterkte eigen inzet voor onder andere de nadere uitwerking van gezamenlijke projecten en de kennis- en innovatieagenda. In 2019 wordt de bijdrage van € 100.000 opgevangen binnen de reeds beschikbare middelen voor de uitwerking Omgevingsvisie, onderdeel Regionale kracht. Voor 2020 en volgende jaren wordt structureel een bedrag van € 100.000 voor de Agenda IJsselmeergebied 2050 beschikbaar gesteld, ten laste van de begrotingsruimte.

4. Jaarprogramma 2020 Fonds Verstedelijking Almere

Jaarlijks wordt de bijdrage aan het Fonds Verstedelijking Almere toegevoegd aan de begroting, op basis van de projectvoorstellen die voortvloeien uit het meerjarenprogramma en die voor uitvoering in een jaarprogramma staan. De middelen worden onttrokken aan de reserve Almere 2.0 en overgemaakt naar de fondsbeheerder (gemeente Almere). Informatie over de projecten 2020 staat in het jaarprogramma FVA 2020, welke gelijktijdig met de begroting ter instemming wordt voorgelegd.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.479	-22	1.457
1.1.2 Almere 2.0	11.991	0	11.991
1.1.3 Lelystad Next Level	0	0	0
Totaal	13.470	-22	13.448

x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2020-2023)

Het watersysteem is beter toekomstbestendig.

Activiteiten 2020

We werken aan het waterprogramma conform de startnotitie die in het najaar van 2019 aan de Staten is voorgelegd. Hierin wordt waar nodig het waterbeleid herzien en geactualiseerd, waaronder het drinkwaterbeleid en het waterkwaliteitsbeleid. Het programma moet in 2021 worden vastgesteld.

Middelen

1.2 Water	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	602	520	581	381	381	366
Baten	-507	-470	-470	-470	-470	-470
Saldo	95	50	112	-88	-88	-104
Kader (saldo na Zomernota)		50	-104	-104	-104	-104
Verschil t.o.v. kader			216	16	16	0
1 Voorbereiding provinciaal waterprogramma			200	0	0	0
Overig			16	16	16	0

x € 1.000

Toelichting

1. Voorbereiding provinciaal waterprogramma

In de Programmabegroting 2019 is opgenomen dat de voorbereidingen starten voor een nieuw provinciaal programma waarin het waterbeleid wordt herzien en geactualiseerd. Het programma wordt in 2021 conform de Omgevingswet vastgesteld. Dit betekent een piek in de werkzaamheden en proceskosten, deels in 2019 maar vooral in 2020. Dit kan niet (geheel) opgevangen worden binnen het beschikbare budget voor ontwikkeling van waterbeleid. Voor procesondersteuning is in 2020 een extra bedrag nodig van € 0,2 mln., onder andere voor een milieueffectrapportage. Dit bedrag komt ten laste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Waterbeheer en -kwaliteit	581	-470	112
Totaal	581	-470	112

x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	10.176	11.162	13.470	1.550	1.192	1.192
	Baten	-162	-22	-22	-22	-22	-22
	Saldo	10.014	11.139	13.448	1.528	1.169	1.169
1.2 Water	Lasten	602	520	581	381	381	366
	Baten	-507	-470	-470	-470	-470	-470
	Saldo	95	50	112	-88	-88	-104
Totaal programma 1	Lasten	10.778	11.681	14.052	1.932	1.573	1.557
	Baten	-669	-492	-492	-492	-492	-492
	Saldo	10.109	11.189	13.559	1.439	1.081	1.065

x € 1.000

2. Landbouw, visserij en natuur

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van het landelijke gebied en de toename van de natuur-en recreatieve waarden waarbij de internationale natuurwaarden zijn beschermd.

Landbouw: meerdere smaken

Een van de opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks is Landbouw: meerdere smaken. Daarin beoogt de provincie bij te dragen aan een meer diverse, wendbare, weerbare en duurzame agrofoodsector, die in de wereld bekendstaat als praktijklaboratorium voor vernieuwing. We participeren in de agro-expertraad, dragen bij aan proeftuinen en ondersteunen het proces door condities te optimaliseren.

Bodem en Landbouw

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. De provincie zet zich met haar gebiedspartners in voor blijvend en duurzaam grondgebruik, door de uitvoering van pilots, gebiedsontwikkeling en verduurzaming van de landbouwsector.

Visserij

De visserijsector is innovatief en heeft laten zien te kunnen innoveren om moeilijke tijden te overwinnen. Doorontwikkeling en verduurzaming van de visserij is vanuit economisch en ecologisch perspectief de komende jaren belangrijk om een blijvend rendabele en duurzame visserijsector te realiseren. Vooral de verwerkende industrie en de handel zijn groeiende en goed ontwikkeld. Met de verduurzaming van de visserij wordt de vangstcapaciteit in het IJsselmeer afgestemd op de hoeveelheid verantwoord te onttrekken vis. Dit doet recht aan de ruimtelijke ingrepen in het kader van het Deltaplan en de IJsselmeeragenda 2050 om de natuurkwaliteit van het IJsselmeer te versterken.

Natuur

Het fundament van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden. Binnen dit netwerk staan de natuurwaarden voorop en zet de provincie zich samen met gebiedspartners in voor bescherming, beheer en kwaliteitsverbetering die samengaat met een toename van de bekendheid en de toegankelijkheid. Dit leidt tot robuuste, aantrekkelijke en beleefbare natuur. Ook buiten het Natuurnetwerk zijn natuurwaarden aanwezig. Voor behoud en versterking worden faunabeheer en agrarisch natuurbeheer toegepast.

Nationaal Park Nieuw Land

Onder onze regie werken we samen met de partners aan Nationaal Park Nieuw Land op basis van de ontwikkelingsvisie met als doel de ontwikkeling van een uniek gebied dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis en dat als zodanig kan worden beleefd. We laten het Nationaal Park uitgroeien tot een begrip in binnen- en buitenland. Ook het project Oostvaardersoevers maakt deel uit van het Nationaal Park.

Markermeer-IJmeer

Binnen het programma Markermeer-IJmeer werken we aan de verbetering van de natuur- en waterkwaliteit in samenhang met ruimtelijk-economische ontwikkeling zoals recreatie en de IJmeerverbinding.

Floriade

De Floriade biedt grote kansen voor de Flevolandse economie in de volle breedte en om de Flevolandse innovatiekracht internationaal uit te dragen. Zowel in het provinciale Innovatiepaviljoen op het Floriade-terrein als in de hele regio is dat zichtbaar. Samen met Agrofood bedrijfsleven versterken we blijvend de economie en de kenniseconomie in het bijzonder met de kenniscampus rond stedelijke voedselvraagstukken en door het opzetten van proeftuinen in Flevoland.

Nieuwe Natuur

De projecten van het programma Nieuwe Natuur worden gerealiseerd en dragen bij aan de versterking van de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in heel Flevoland. De lessen die we getrokken hebben, integreren we in het reguliere natuurbeleid.

Landelijk Gebied

We geven een nieuwe invulling aan de agenda Vitaal Platteland en het daarbij behorende fonds vitaal platteland, zodat die beter aansluit op de doelen van krachtige samenleving, Leader/POP en de provinciale kerntaken, zoals (sociale) innovatie op het gebied van bereikbaarheid en educatie.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied met een vitale en aantrekkelijke natuur waar het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuurwaarden en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Landbouw	Aantal werknemers in de Agrofoodsector <i>Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland</i>			19.858	≥19.858	≥19.858	≥19.858
Natuur	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk <i>Bron: Provincie Flevoland/VRN</i>	26.273	26.273	26.273	≈ 26.000	≈ 26.000	≈ 26.000
Floriade	Het Innovatiepaviljoen is gebouwd en in gebruik	n.v.t.	20%	40%	50%	100%	V
Nationaal Park Nieuw Land	Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	10%	25%	80%
	In samenwerking met gebiedspartners is de MIRT-verkenning Oostvaardersoever afgerond en besluitvorming (voorkeursbeslissing) door ministerie is voorbereid	n.v.t.	n.v.t.	20%	40%	80%	100%
Markermeer-IJmeer	Marker Wadden fase 1 is gerealiseerd	30%	75%	95%	99%	100%	V
Nieuwe Natuur	De initiatiefnemers hebben de gehonoreerde projecten gerealiseerd	6%	18%	18%	29%	53%	100%

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Beheerde natuur	Het beheer van natuurwaarden (uitgedrukt in hectares), binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met contract	23.452	23.464	23.515	≈ 23.500	≈ 23.500	≈ 23.500
Ontwikkelde nieuwe natuur	De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectares <i>Toelichting: dit betreft compensatie binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)</i>	27	0	0	0	25	68

* Flevoland streeft een hogere kwaliteit na, niet een grotere oppervlakte beheerde natuur.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij en natuur	2.1 Landbouw en visserij	De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald
		De agrofoodsector landbouw is verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden
		Kringlooplandbouw is beter bekend
		Bodemkwaliteit is verbeterd
		Benutten van kansen die Floriade biedt voor de Flevolandse (kennis)economie
		De Urker visserij is geherstructureerd
	2.2 Natuur en landelijk gebied	De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen
		De kwaliteit van natuur en biodiversiteit in het landschap is verbeterd
		Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen van de ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land
		Afronden van MIRT-verkenning en voorbereiding voor besluitvorming realisatie Oostvaardersoever
		In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld
		Nieuwe Natuur: toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (POP)

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden te behouden.

2.1 Landbouw & Visserij

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

H.J. Hofstra

Doel (2020-2023)

De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald, waarbij op basis van proeftuinen de optimale condities voor de landbouwtransitie zijn verkend.

Activiteiten 2020

- Wij werken de provinciale rol in het creëren van optimale condities voor de transitie van de landbouw verder uit.
  - Wij bereiden een voorstel voor, voor herijking van het provinciaal beleid.
  - Wij leveren input op het Europees en Rijksbeleid voor landbouw: het GLB en het NSP.
-

Doel (2020-2023)

Met behulp van proeftuinen en kennisnetwerken innovaties is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Activiteiten 2020

- Vanuit Landbouw Meerdere Smaken jagen we concrete programma's aan die bijdragen aan:
    - innovaties
    - sluiten en verkorten van de ketens in de landbouw
    - natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit
    - versterking van de precisielandbouw
    - kringlooplandbouw (hergebruik van restproducten en tegengaan voedselverspilling)
    - voedselkwaliteit en gezonde voeding
  - Wij participeren in de Agro-Expertraad en bespreken diens adviezen in Provinciale Staten.
  - Wij stellen een meerjarig programma op en vragen Provinciale Staten dit programma vast te stellen voor Landbouw Meerdere Smaken.
-

Doel (2020-2023)

De kringlooplandbouw is beter bekend.

Activiteiten 2020

We participeren in projecten die het gebruik van streekproducten stimuleren, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Doel (2020-2023)

De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

Activiteiten 2020

- We participeren in of voeren drie pilots uit rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik in een stadsrandgebied.
  - We doen een voorstel aan PS voor de besteding van de middelen voor bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig bodemgebruik in relatie tot de pilots en de lopende gebiedsprojecten.
  - We ontwikkelen een geïntegreerde benadering voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling om met vrijwillige kavelruil de grondmobiliteit te vergroten.
-

Doel (2020-2023)

De Flevolandse economie is versterkt, waarbij de kansen die de Floriade biedt in de volle breedte zijn benut en de kenniseconomie is toegenomen.

Activiteiten 2020

- We creëren rond de Flevo Campus een internationaal netwerk met een kennis- en innovatieagenda, gebruiken de expo in 2022 en de aanloop ernaartoe om dit netwerk vorm te geven.
- We werken aan realisatie van het Innovatiepaviljoen, zodat dit in september 2020 zijn deuren opent. Het pand is de fysieke start van de Flevo Campus.
- We voeren met onze provinciale cofinanciering projecten op en rond de Floriade uit die optimaal bijdragen aan de Flevolandse economie.

Doel (2020-2023)

De Urker visserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Activiteiten 2020

We werken de regiodeal verder uit in een actieplan.

Middelen

2.1 Landbouw & Visserij	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	889	1.571	2.211	2.140	2.150	1.650
Baten	-145	-207	-260	-490	-500	0
Saldo	744	1.364	1.951	1.650	1.650	1.650
Kader (saldo na Zomernota)		1.364	301	100	100	100
Verschil t.o.v. kader			1.650	1.550	1.550	1.550
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			1.550	1.550	1.550	1.550
2 Omgevingsvisie mutatie Zomernota 2019			200	0	0	0
3 Kapitaallasten Innovatiepaviljoen			-100	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 is een budget toegevoegd van € 0,45 mln. voor de jaren 2020 tot en met 2023 voor onder andere het voortzetten van gebiedsprocessen en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling. Deze lasten worden gedekt uit de reserve Bodem. Daarnaast is er voor Landbouw Meerdere Smaken structureel ten laste van de begrotingsruimte een bedrag van € 1,1 mln. opgenomen voor o.a. het opzetten van proeftuinen, het begeleiden van transitievoorzieningen en strategie en beleid, instrument Agro-innovatiemotor en uitvoering van Actieplan Bodem en Water / Kennisnetwerk Bodem en Water +.

2. Opgave Landbouw Meerdere Smaken

Binnen de Opgave Landbouw Meerdere Smaken hebben enkele proeftuinen en projecten een meerjarige doorlooptijd. Bij de Zomernota 2019 is het budget van € 0,2 mln. voor de Opgave Landbouw Meerdere (via een oormerk in de reserve Strategische Projecten) doorgeschoven naar 2020 om deze verplichtingen te kunnen dekken.

3. Kapitaallasten Innovatiepaviljoen

In de reserve Strategische Projecten is totaal € 0,7 mln. geormerkt ter dekking van de kapitaallasten van het door de provincie te realiseren Innovatiepaviljoen op het terrein van de Floriade. In het financieel kader werd uitgegaan van oplevering in 2019, waardoor de kapitaallasten met ingang van 2020 in de begroting waren opgenomen (afschrijvingen vangen aan in het jaar na oplevering). Op basis van actuele inzichten zal oplevering naar verwachting in 2020 plaatsvinden, waardoor afschrijving in 2021 zal starten. De kapitaallasten in 2020 zijn daarom afgeraamd met € 0,1 mln. Deze middelen blijven beschikbaar binnen het oormerk in de reserve Strategische Projecten.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	1.300	0	1.300
2.1.2 Bodem en landbouw	651	0	651
2.1.3 Floriade	260	-260	0
Totaal	2.211	-260	1.951

x € 1.000

2.2 Natuur & landelijk gebied

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

M.A. Rijsberman (uitvoering Nationaal Park Nieuw Land, inclusief Oostvaardersoevers)

Doel (2020-2023)

De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. En de activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Activiteiten 2020

- We leggen, in lijn met de nationale ontwikkeling over het bosbeheer, een visie over bosontwikkeling in Flevoland voor aan Provinciale Staten.
- We combineren de economische activiteiten in natuurgebieden voor zover deze een succesvol beheer ondersteunen en de natuurwaarden niet bedreigen.

Doel (2020-2023)

De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Activiteiten 2020

- We stellen met betrokken gebiedspartners een Actieplan biodiversiteit op en leggen deze voor aan Provinciale Staten.
- We vragen Provinciale Staten te besluiten over de kaders voor natuurontwikkeling waarbij principes van initiatieven uit de samenleving en integrale aanpak worden toegepast.
- We benutten bermen voor wilde flora en stimuleren dat akkerranden daar ook voor worden gebruikt.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Invasieve exoten

Het Rijk heeft in 2018 de taak om Invasieve Uitheimse Soorten te bestrijden en/of onder controle te houden overgedragen aan provincies zonder extra financiële middelen. De provincie ontwikkelt een programma voor invasieve exoten. Samen met gemeenten, waterschappen, faunabeheereenheid, terrein- en wegbeheerders worden binnen het regulier beheer zoveel mogelijk IUS bestreden of beheerst, door middel van toezicht en controle. De provincie heeft een coördinerende taak voor nieuwe soorten (bv. wasbeerhond) neemt de provincie de eerste stap. Zij benadert de terreineigenaren om uitvoeringsmaatregelen te nemen of geeft een

derde partij opdracht om dat te doen om de soorten van het begin af aan uit te roeien. Kosten hiervoor moeten worden gedragen door de provincie en zijn niet begroot.

Faunaschade

Agrariërs kunnen te maken krijgen met schade die veroorzaakt is door natuurlijk in het wild levende dieren. Faunaschade kan opgelopen worden aan gewassen of dieren. Voor faunaschade heeft de provincie jaarlijks € 180.000 begroot. In de achterliggende jaren bleek dit voldoende, echter in 2018 is op één perceel voor € 100.000 aan schadevergoeding uitgekeerd. Mocht dit meerdere keren in één jaar voorkomen dan is het gereserveerde bedrag niet toereikend.

Doel (2020-2023)

Aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie van het Nationaal Park is uitvoering gegeven.

Activiteiten 2020

- We starten samen met partners met de opzet en invulling van een programmabureau.
- Samen met partners starten we met de poortontwikkeling bij Almere en Lelystad.
- We bevorderen de recreatieve arrangementen voor Marker Wadden.
- We leveren een bijdrage aan de totstandkoming en ingebruikname van Marker Wadden fase 1 door het proces te ondersteunen en geldelijke middelen beschikbaar te stellen.
- We geven investeerders en ondernemers ruimte voor nieuwe ontwikkelingen die bijdragen aan de kwaliteit van het gebied, de robuustheid van het systeem, duurzaamheid, natuurwaarden en aan de aantrekkelijkheid voor recreatie en toerisme.
- We faciliteren de projecten Nieuwe Natuur die binnen de grenzen van het Nationaal Park liggen en onderdeel zijn van de ontwikkelingsvisie.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen (TBES: Toekomstbestendig Ecologisch Systeem) en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We voeren de maatregelen uit het beleidskader Oostvaardersplassen uit.

Doel (2020-2023)

Over de mogelijke ontwikkeling van de Oostvaardersoevers als natuurlijke verbindingszone is besloten.

Activiteiten 2020

- We voeren een MIRT-verkenning uit naar de mogelijkheid van het ontwikkelen van de Oostvaardersoevers als een ecologische verbinding tussen Markermeer, Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen, waarbij we kansen voor de koppeling met andere regionale doelen meenemen.
- Met het Rijk en Europa voeren we overleg over de meerwaarde, de financiering en de haalbaarheid van dit project.

Doel (2020-2023)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Activiteiten 2020

- We stimuleren het op termijn (inschatting 30-50 jaar) realiseren van een TBES in het Markermeer en IJmeer om de ruimtelijk-economische structuur van Flevoland te versterken.
- We registreren de ruimtelijke ingrepen op het Markermeer-IJmeer en samen met andere partijen brengen we de natuurontwikkeling in beeld.
- We zoeken met samenwerkingspartners naar de vergroting van de samenhang tussen de verschillende ontwikkelingen in het Markermeer-IJmeer, ook in relatie tot de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We volgen de effecten van natuurprojecten en hun bijdrage aan de gestelde natuurdoelen.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Doel (2020-2023)

De projecten van het programma Nieuwe Natuur zijn gerealiseerd en dragen bij aan de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk, de biodiversiteit en structurele verandering naar duurzame landbouw.

Activiteiten 2020

- We dragen de laatste gronden in het voormalig Oostvaarderswold over.
- We borgen de compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden in de gesloten realisatieovereenkomsten.
- We helpen de projecteigenaren bij het concretiseren van de gehonoreerde projecten Nieuwe Natuur.
- We faciliteren blijvend de dynamiek in het programma Nieuwe Natuur en spelen in op ontwikkelingen.
- We beoordelen en monitoren de projecten die in uitvoering zijn in het kader van het programma Nieuwe Natuur.
- Uit de evaluatie van het programma Nieuwe Natuur integreren we de ‘lessons learned’ in het reguliere natuurbeleid.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Binnen het programmavermogen wordt rekening gehouden met onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten. Het betreft alleen risico's die betrekking hebben op de rol als beheerder van het programma. Projectrisico's zijn neergelegd bij de initiatiefnemers. Het nog beschikbare programmavermogen is voldoende om de risico-inschatting af te dekken.

Doel (2020-2023)

De (financierings)mogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) zijn optimaal benut.

Activiteiten 2020

- We verstrekken en stimuleren het gebruik van POP3-subsidies, waarmee we de agrarische sector stimuleren, de bodem- en waterkwaliteit verbeteren en lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland versterken.
  - We sluiten aan bij de kaders van het Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied en streven naar een maximaal multipliereffect.
-

Middelen

2.2 Natuur & landelijk gebied	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	23.137	22.141	21.258	18.982	13.730	13.849
Baten	-4.901	-1.500	-1.550	-1.550	0	0
Saldo	18.236	20.640	19.708	17.432	13.730	13.849
Kader (saldo na Zomernota)		20.640	12.725	12.125	11.723	11.723
Verschil t.o.v. kader			6.983	5.307	2.007	2.126
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			1.400	1.150	1.150	1.150
2 Kasritme provinciale cofinanciering POP3			1.070	1.320	1.570	1.912
3 Uitvoering beheerplanmaatregelen Natura 2000 OVP			524	224	224	0
4 Proces- en onderzoekskosten OVP			400	200	0	0
5 Actualisatie programma Nieuwe Natuur vanaf 2020			2.750	2.750	250	250
6 Wijziging betaalritme bijdrage Poort Lelystad			430	280	-570	-570
7 Budget Waterprogramma POP3 (GLB-pijler 1)			393	0	0	0
8 Cofinanciering Leader			362	0	0	0
9 Invulling centraal toezicht i.v.m. aanleg glasvezelnetwerk			150	0	0	0
10 Oostvaardersoevers			100	0	0	0
11 Budget DLG omzetten in formatie			-639	-639	-639	-639
Overig			43	23	23	23

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

De structurele mutaties naar aanleiding van het coalitieakkoord bestaan voor dit programmaonderdeel uit de volgende onderdelen:

- Vanaf 2020 zijn structureel middelen geraamd voor kwaliteitsverbetering natuur, € 0,5 mln. Dit betreft een aanpak van onderop. Hiervan wordt € 0,38 mln. structureel gedekt uit de reserve Beheer en ontwikkeling Natuur (d.m.v. een lagere storting), het restant komt ten laste van de begrotingsruimte (evenals onderstaande mutaties).
- Voor de regie, governance, communicatie, branding en coördinatie van het onderzoeksprogramma voor Nationaal Park Nieuw Land wordt structureel € 0,45 mln. ingezet. Dit bedrag staat naast de gebiedsinvesteringen uit de Ontwikkelingsvisie.
- Voor toezicht en handhaving in het buitengebied en het faunabeheer zijn middelen geraamd van structureel € 0,2 mln.
- Er is in 2020 een budget van € 0,25 mln. beschikbaar gesteld om te komen tot een actieplan biodiversiteit.

2. Kasritme provinciale cofinanciering POP3

De resterende middelen voor het programma POP3 van € 8,56 mln. worden in de periode 2019 tot en met 2023 betaald. Daardoor is er sprake van een wijziging van het kasritme. De jaarlijkse bedragen zijn gebaseerd op een schatting, omdat de precieze omvang nog niet bekend is. De betalingen zijn namelijk afhankelijk van declaraties die uitvoerende partijen (subsidieontvangers) bij RVO.nl indienen. Deze middelen komen ten laste van de reserve p-MJP/POP.

3. Beheermaatregelen Natura 2000

De afgelopen jaren is de uitvoering van de beheerplanmaatregelen Natura 2000 in de Oostvaardersplassen voorbereid en in gang gezet. Een onderdeel hiervan is het aanleggen van poelen en vispassages. De uitvoering start in 2020. De hogere lasten worden gedekt uit de reserve Beheer en ontwikkeling natuur, dit betreft € 0,52 mln. in 2020 en € 0,22 mln. in 2021 en 2022.

4. Proces- en onderzoeksgelden Oostvaardersplassen

in 2020 en 2021 zal nog extra inzet nodig zijn voor de implementatie van het beleidskader (resp. € 0,4 mln. en € 0,2 mln.). Dit betreft kosten voor projectleiding, onderzoeksvragen, communicatie, juridische expertise, en voor de expert- en klankbordgroep. Deze middelen komen ten laste van de begrotingsruimte.

5. Actualisatie programma Nieuwe Natuur vanaf 2020

Vanaf 2020 zal er geen sprake meer zijn van pachtopbrengsten en opbrengsten uit grondverkoop. Daarnaast worden de resterende bijdragen en compensatiemiddelen toegevoegd aan de begroting op basis van de gesloten projectovereenkomsten. Deze middelen komen ten laste van de reserve Nieuwe Natuur.

6. Kasritme bijdrage Poort Lelystad

De provincie levert een bijdrage aan de gemeente Lelystad voor de realisatie/aanpassing van de 'toegangspoort' tot het Nationaal Park Nieuw Land. Meerjarig was een kasritme geprogrammeerd van € 0,57 mln. per jaar. Op verzoek van de gemeente Lelystad wordt voor de jaren 2019 t/m 2023 een ander kasritme gehanteerd (investeringen vinden eerder plaats dan initieel ingeschat). Het totaalbedrag wijzigt niet.

7. Waterprogramma POP3

Voor 2018 en 2019 is jaarlijks € 550.000 begroot (totaal € 1,1 mln.) voor de uitvoering van het waterprogramma van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) pijler 1. Omdat de besteding in 2018 lager was dan begroot en omdat de projecten nog doorlopen is het restant opgenomen in de begroting voor 2020, ten laste van het daarvoor beschikbare oormerk in de reserve Strategische Projecten.

8. Cofinanciering Leader

Vanuit de reserve Strategische Projecten (oormerk Nota Natuur) is budget beschikbaar gesteld voor cofinanciering van leaderprojecten natuur & recreatie in relatie tot het Nationaal Park Nieuw Land en het beleidskader Oostvaardersplassen. In 2020 is hiervoor € 0,36 mln. benodigd.

9. Invulling centraal toezicht i.v.m. aanleg glasvezelnetwerk

De vraagbundeling van Glasdraad in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland is succesvol gebleken en de aanleg van het netwerk start eind 2019. De overheden (waterschap, gemeenten en provincie) houden binnen hun eigen 'werkgebied' toezicht op een zorgvuldige aanleg conform gemaakte afspraken in het convenant en de instemmingsbesluiten. De provincie behoudt haar overkoepelende faciliterende rol gedurende de aanleg en zal daar waar nodig hierbij expertise inhuren. Dit komt dan ten laste van het beschikbare oormerk in de reserve Strategische Projecten.

10. Procesgelden Oostvaardersoever

De mutatie van € 0,1 mln. betreft procesgelden Oostvaardersoever 2020, die worden onttrokken aan de reserve Procesgelden gebiedsontwikkeling. Het budget wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd.

11. Budget DLG omzetten in formatie

Vanaf 2015 ontvangt de provincie jaarlijks via het provinciefonds extra middelen voor de dekking van de personeelskosten van de voormalige DLG-capaciteit. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn toen een koepelovereenkomst aangegaan waarin is opgenomen dat Noord-Holland de voormalige DLG-capaciteit in dienst neemt en deze detachert bij Flevoland. In 2019 is gezamenlijk besloten om die overeenkomst te ontbinden, waarbij Flevoland een deel van de DLG-capaciteit over zal nemen. Omdat er dan geen sprake meer is van inhuur, wordt het detacheringsbudget van € 639.000 met ingang van 2020 verlaagd ten gunste van het budget voor de dekking van de daarmee gemoede salarissen (7.4.1 Personeel en organisatie).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	11.430	-50	11.380
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	1.550	0	1.550
2.2.3 Markermeer-IJmeer	1.020	0	1.020
2.2.4 Nieuwe Natuur	4.250	-1.500	2.750
2.2.5 Europese programma's: landbouw (POP)	2.858	0	2.858
2.2.6 Leefbaarheid landelijk gebied	150	0	150
Totaal	21.258	-1.550	19.708

x € 1.000

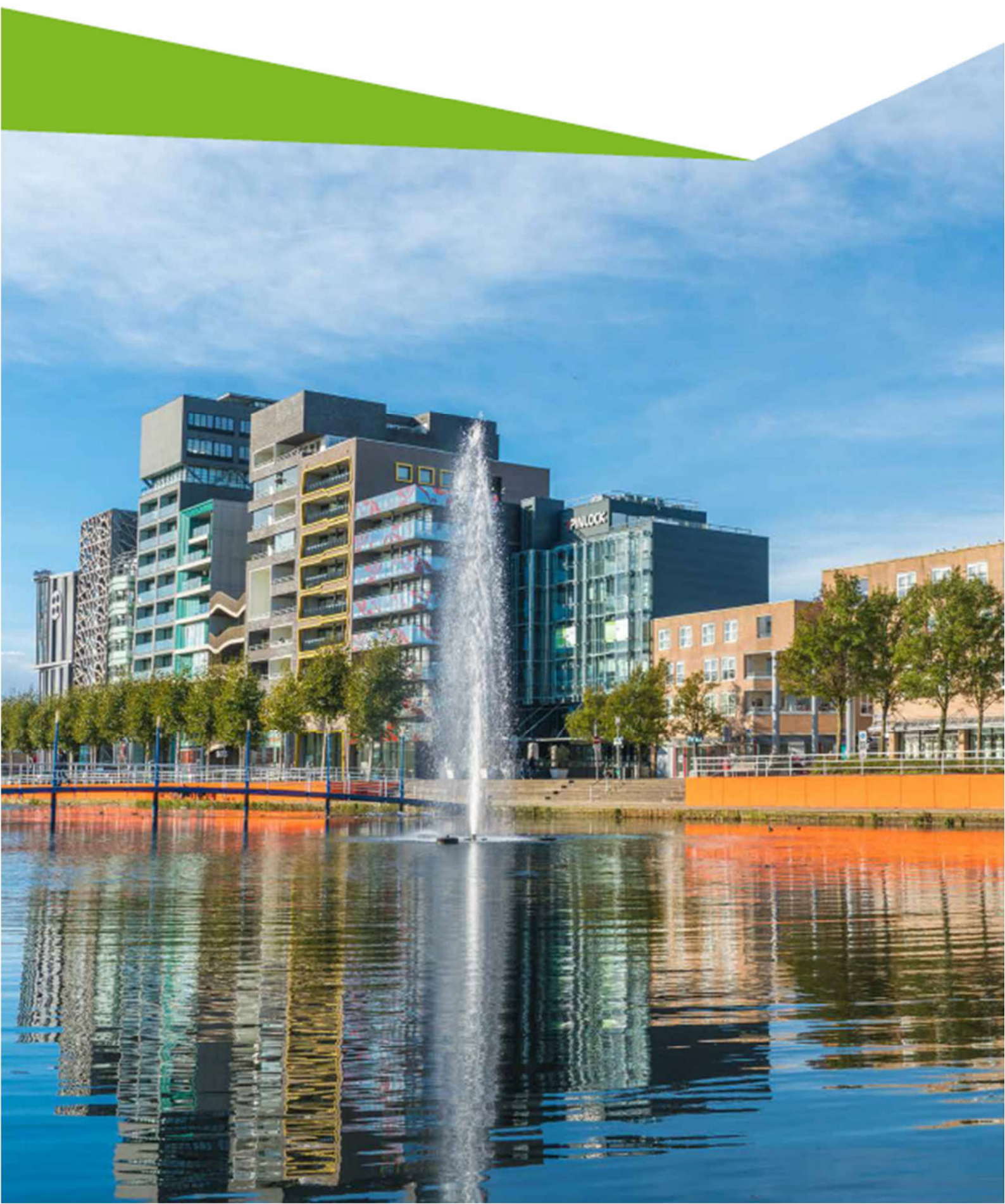
2.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.1 Landbouw en visserij	Lasten	889	1.571	2.211	2.140	2.150	1.650
	Baten	-145	-207	-260	-490	-500	0
	Saldo	744	1.364	1.951	1.650	1.650	1.650
2.2 Natuur en landelijk gebied	Lasten	23.137	22.141	21.258	18.982	13.730	13.849
	Baten	-4.901	-1.500	-1.550	-1.550	0	0
	Saldo	18.236	20.640	19.708	17.432	13.730	13.849
Totaal programma 2	Lasten	24.026	23.712	23.469	21.122	15.880	15.499
	Baten	-5.047	-1.707	-1.810	-2.040	-500	0
	Saldo	18.979	22.004	21.659	19.082	15.380	15.499

x € 1.000

3. Economie

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan economische structuurversterking, het stimuleren van innovatie, groei, het vinden van personeel, internationalisering en de profilering van de vrijetijdseconomie.

Gebiedsopgaven

De ontwikkeling van Amsterdam Lelystad Airport, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse zijn voorbeelden van gebiedsontwikkeling waaraan we werken. Met lef en in samenwerking met onze partners maken we onze ruimtelijk-economische ambities waar. Dit doen we met aandacht voor: Fysieke omgeving, Innovatie en Talent.

Amsterdam Lelystad Airport/OMALA, het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark en de overslaghaven Flevokust Haven zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio. Door deze ontwikkelingen ontvouwt zich een krachtig logistiek knooppunt in de regio. Ook is dit van belang voor de economie van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam omdat deze regio een belangrijke schakel vormt tussen West- en Oost-Nederland en het achterland (o.a. Duitsland).

Met het Rijk en regiopartijen hebben we in de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' langs de lijnen fysieke ontwikkeling, innovatie en talent afspraken gemaakt over de versterking van het Maritieme Cluster in Urk én de ontwikkeling van een Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse.

Om bedrijven in de maritieme sector in Noordelijk Flevoland vast te houden en uitbreidingsmogelijkheden te bieden gaan we de nieuwe Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) realiseren.

Rond het nieuwe MITC ontvouwt zich een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij smart mobility. De op te richten DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden. Via concrete projecten en initiatieven geven we zo de economische structuurversterking vorm voor verbreding van de welvaart.

Flevoland: ecosysteem voor ondernemerschap

In 2020 zal verder uitvoering gegeven worden aan het Economisch Programma. Daarmee versterken we ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB), uitgaande van de behoefte van de ondernemer en het ecosysteem. Het doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het Economisch Programma kent vier programmalijnen: Financiering & Support, Internationalisering, Ondernemerscultuur en de Human Capital-agenda.

Circulaire economie

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. Het thema Circulaire economie is verder uitgewerkt in hoofdstuk 5. Energie, duurzaamheid en milieu.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van Flevoland zijn versterkt en de kansen van circulariteit worden benut. Het ondernemers- en vestigingsklimaat en daarmee samenhangend arbeids- en opleidingsaanbod zijn versterkt.

Effect van ons beleid

Ondernemers hebben betere toegang tot financiering, op maat geschoold personeel, stimuleringsregelingen voor innovatie, waaronder op het gebied van circulariteit, en internationaal ondernemen. Eén samenhangend ruimtelijk-economisch systeem biedt de regio een fysieke omgeving met een sterke economische structuur waarin het blijvend goed werken, wonen, leren en recreëren is.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	Maximaal rendement uit de aan Lelystad Airport gerelateerde gebiedsontwikkeling	n.v.t.	0%	25%	35%	50%	75%
	Uitgifte Lelystad Airport Businesspark <i>Toelichting: In totaal 100 hectare uit te geven terrein.</i>	n.v.t.	n.v.t.	35%	35%	50%	85%
Flevokust Haven	Flevokust Haven functioneert zelfstandig op afstand van provincie en gemeente door de oprichting van Havenbedrijf Flevokust				20%	70%	100%
	Besluitvorming spoor- aansluiting/overslagperron					25%	100%
Noordelijk Flevoland	De Maritieme Servicehaven is gereed voor ondernemers om hun bedrijfspanden te realiseren: - planologisch mogelijk - aanbesteding afgerond - fysiek gerealiseerd <i>Toelichting: Er loopt nog een beroepsprocedure bij de Raad van State tegen het vastgestelde inpassingsplan.</i>	n.v.t.	90%	90%	75% 25%	100% 100% 10%	V V 100%
	Uitvoering Regiodeal Realisatie maritieme campus				10% -	35% 25%	80% 75%
	De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: de nieuwe testbaan van RDW in Marknesse is operationeel en er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij het MITC. De DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden.				10%	35%	2023: 100%
	Besluiten over besteding ZZL/NF-gelden <i>Toelichting: Het percentage van de afgegeven beschikkingen ten opzichte</i>	0%	42%	85%	100%	V	V

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
	<i>van de beschikbare middelen.</i>						
Economisch Programma	Percentage groeiende vestigingen Flevoland Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland <i>Toelichting: Beleidsdoelstelling 'Meer groeiende bedrijven' - Economisch Programma. Betreft groei in werkzame personen in laatste jaar.</i>	n.b.	n.b.	26,1%	> 26,1%	> 26,1%	> 26,1%
	Aantal bedrijven dat gebruik maakt van stimuleringsregelingen* onder het Economisch Programma Bron: Provincie Flevoland <i>Bron: Monitoring Economisch Programma</i>	n.v.t.	n.v.t.	62	> 100	> 100	> 100

* Voucherregeling en POC-fonds

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Bruto Regionaal Product	Percentage toename van het Bruto Binnenlands Product Flevoland / Bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	2,5%	4,2%	3,5%	> 0%	> 0%	> 0%
Werkgelegenheid	Percentage banen ten opzichte van de totale beroepsbevolking.	72,1%	71,7%	72,4%	> 72,4%	> 72,4%	> 72,4%

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Economie	3.1 Economische ontwikkeling	De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat is verbeterd en het ondernemerschap is versterkt
		Verder ontwikkelen Horizon voor het stimuleren van bedrijvigheid in Flevoland
		Ontwikkelen Human Capital-visie
		Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid en vestiging van internationale bedrijven
		Meer groeiende bedrijven en het lerend vermogen van partijen is vergroot
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (KvW/Interreg)
	3.2 Gebiedsopgaven	Amsterdam Lelystad Airport is operationeel
		De overslaghaven Flevokust Haven is een belangrijke schakel in mainportlogistiek van de Metropoolregio Amsterdam, met een onderscheidend profiel
		Het maritiem cluster op Urk is versterkt en toekomstbestendig
		Het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum in Marknesse is operationeel en biedt ruimte aan bedrijven die zich met slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden
		De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt

Verbonden partij(en)

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Horizon geeft, in opdracht van de provincie, uitvoering aan onderdelen van het Economisch Programma waarbij de sturingsfilosofie van het programma het vertrekpunt is. De vraag van de ondernemer staat daarbij centraal.

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. hebben wij directe invloed gehouden op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de economische, infrastructurele en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

3.1 Economische ontwikkeling

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2020-2023)

De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat in Flevoland is verbeterd en het ondernemerschap, met name in het MKB, is versterkt.

Activiteiten 2020

- We stellen de programmering van het Economisch Programma op en betrekken daarbij de stakeholders, waarna Provinciale Staten het nieuwe programma vaststellen.
- We evalueren de voucherregeling Ondernemerschap Flevoland en op basis daarvan nemen we een besluit over een eventuele voortzetting ervan na 2020.
- We continueren de opdracht aan Horizon om financiering, kennis en netwerken ter bevordering van groei en ondernemerschap ter beschikking te stellen.

Doel (2020-2023)

Horizon is als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) volop doorontwikkeld tot een krachtige partner bij het stimuleren van de bedrijvigheid in Flevoland en is uitgebreid met een groeifonds.

Activiteiten 2020

- We werken samen met het ministerie van EZK aan de transitie van Horizon naar een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij met gedeeld aandeelhouderschap (ROM).
  - We bereiden de instelling van een nieuw groeifonds voor.
-

Doel (2020-2023)

Een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma ontwikkelen.

Activiteiten 2020

We bereiden een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma voor en leggen deze voor aan Provinciale Staten.

Doel (2020-2023)

De internationale bedrijvigheid van Flevolandse ondernemingen is zichtbaarder geworden en hun aantal producten en vestigingen is gestegen

Activiteiten 2020

- We continueren de opdracht aan Horizon om financiering, kennis en netwerken ter bevordering van het internationaal ondernemerschap van het Flevolands bedrijfsleven te ontsluiten.
  - We continueren de uitvoering van de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland die in mandaat door Horizon wordt uitgevoerd.
  - We dragen bij aan de versterking van de internationale en regionale acquisitie van Flevoland als dé provincie voor vestiging van bedrijven door gebruik te maken van het Investor Relations programma.
-

Doel (2020-2023)

De samenhang en samenwerking van partijen in het economisch ecosysteem is vergroot.

Activiteiten 2020

- We continueren de opdracht aan Horizon om invulling te geven aan de versterking van het economisch ecosysteem via het groeimakelaarschap en de groeibuzz en win4all.
  - Samen met partners dragen we succesvol ondernemerschap uit, door ambitieuze en succesvolle ondernemers in de schijnwerpers te zetten.
-

Doel (2020-2023)

De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's en de interregionale samenwerking in grensoverschrijdende programma's zijn optimaal benut.

Activiteiten 2020

- We benutten de thematische fondsen en structuurfondsen optimaal en zodanig dat met name aanvragen op het gebied van onze topsectoren en MKB worden ingediend.
  - We steunen EFRO/Kansen voor Flevoland-projecten, waarmee we een innovatieve en duurzame impuls aan de regionale economie geven en het MKB ondersteunen.
  - We werken aan INTERREG-projecten (innovatieprojecten en projecten ter verduurzaming van de Europese economie), waarmee we grensoverschrijdende (MKB-)samenwerking en regionale ontwikkeling bevorderen.
-

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	12.252	6.450	5.122	4.777	3.925	3.925
Baten	-1.025	-1.245	-1.213	-918	-918	-918
Saldo	11.227	5.205	3.909	3.859	3.007	3.007
Kader (saldo na Zomernota)		5.205	3.409	3.359	2.507	2.507
Verschil t.o.v. kader			500	500	500	500
¹ Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			500	500	500	500

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Via diverse sporen werkt de provincie aan de versterking van haar economie. Een eerste belangrijke pijler is het Economisch Programma, dat zich onder andere concentreert op het midden- en kleinbedrijf en de versterking van het economisch ecosysteem. Door het stimuleren van innovatie bij het Flevolandse midden- en kleinbedrijf en het bevorderen van de aansluiting van het MKB op de innovatie-agenda's van de topsectoren (regeling MKB-Innovatiestimulering regio en Topsectoren -MIT-regeling, 50% Rijkscofinanciering-), sluiten we aan bij het nationaal en het Europees beleid ten aanzien van Topsectoren. Ter vergroting van ons aandeel in deelname aan de MIT-regeling is een structureel budget van € 0,5 mln. opgenomen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	3.957	0	3.957
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/interreg)	1.165	-1.213	-48
Totaal	5.122	-1.213	3.909

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman (Flevokust Haven, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland)

J. de Reus (MITC, Amsterdam Lelystad Airport samen met J.N.J. Appelman)

Doel (2020-2023)

Uit de gebiedsontwikkeling die Amsterdam Lelystad Airport met zich meebrengt, is maximaal rendement behaald door de faciliteiten en de benodigde infrastructuur te realiseren voor het functioneren van de luchthaven.

Activiteiten 2020

- We zetten in op verdere verkenning en ontplooiing van economische kansen, onder meer door deelname aan bovenregionale netwerken zoals de Amsterdam Airport Area (AAA).
- Met het Rijk en de gemeente Lelystad streven we naar een openstelling in 2020.
- We bewaken een goede inpassing van Amsterdam Lelystad Airport in de leefomgeving met betrekking tot gezondheid en milieu.
- We stimuleren en faciliteren kennisontwikkeling en innovatie op en rond de luchthaven met betrekking tot de omgeving en luchtvaart- en luchthavensystemen.
- We werken samen met ROC's en HBO-instellingen die gezamenlijk een technocampus hebben ontwikkeld voor technisch en dienstverlenend personeel.

- Via Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere (OMALA) stimuleren we het bedrijfsleven zich te vestigen op Lelystad Airport Businesspark (LAB). De vestiging van bedrijven draagt bij aan het hoogwaardige en duurzame karakter van het businesspark.
- We nemen deel aan bestuurlijk overleg met het Rijk, de Omgevingsraad Schiphol en de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Lelystad en nemen onze verantwoordelijkheid voor de bij ons belegde werksporen van de Alderstafel Lelystad.
- We leveren inbreng vanuit de regio bij de herziening van de Luchtvaartnota en van het Nederlandse luchtruim door het Rijk.

Doel (2020-2023)

Op en rondom Amsterdam Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB) zijn samenwerkingsprojecten op het gebied van duurzame energie en duurzame waterketen gestart.

Activiteiten 2020

- We stimuleren en faciliteren het gebruik van Europese fondsen (EFRO, INTERREG) voor een duurzame ontwikkeling van de luchthaven en LAB.
- We ondersteunen en stimuleren de inzet van Amsterdam Lelystad Airport bij het bereiken van een zo hoog mogelijke ambitie op het punt van duurzaamheid.
- We werken samen met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma duurzame ontwikkeling.

Risico's en beheersmaatregelen

Uitstel van de opening van de luchthaven voor vakantievluchten vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling.

Doel (2020-2023)

Het havenbedrijf Flevokust Haven is opgericht en operationeel, functioneert op afstand van de provincie en heeft de opdracht om (duurzame) clustervorming, ketenverbreding en cross-overs te stimuleren. En er is duidelijkheid over de mogelijkheden voor spooransluiting op Flevokust Haven of een overslagperron bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Activiteiten 2020

- We zetten het nog beschikbare terreindeel in de markt voor tijdelijke verhuur en/of meerjarige ondererfpacht.
- We stimuleren de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein door de gemeente Lelystad.
- We richten samen met de gemeente Lelystad - op afstand van de gemeente en provincie - een Havenbedrijf op.
- We gaan actief in gesprek met strategische partners voor samenwerkingsmogelijkheden om bovenregionale potentie te benutten.
- We faciliteren en stimuleren clustervorming, ketenverbreding en cross-overs door middel van goede samenwerking met marktpartijen en medeoverheden.
- We werken samen met de Maxima-centrale en andere partijen aan innovatieve projecten op het gebied van energievoorziening, duurzame aandrijfvormen, grootschalige duurzame energieopwekking en slimme energie- en warmtenetwerken.
- We ronden de verkenning af naar en bereiden een besluit voor over de mogelijkheden voor spooransluiting of een overslagperron bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Wij onderkennen het risico dat de exploitatie van Flevokust Haven tegenvalt door tegenvallende markt vraag en ladingstromen. Het gevolg daarvan kan zijn dat de economische en maatschappelijke potentie van Flevokust Haven niet optimaal wordt benut. Daarnaast levert een tegenvallende markt vraag voor het businessplan van Flevokust Haven een risico op.

Doel (2020-2023)

Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

Activiteiten 2020

- We ronden de aanbesteding van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) af.
- We begeleiden de realisatie van de haven tot een bouwrijp terrein, zodat ondernemers hun bedrijfspanden kunnen realiseren.
- Met het Rijk en met regiopartijen geven we uitvoering aan de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' - onderdeel Maritiem Cluster Urk - om de economische en maatschappelijke spin-off van de maritieme sector te verbreden en te verbinden aan andere domeinen.
- We stimuleren de toepassing van innovaties in de maritieme sector.
- We zetten stappen in het realiseren van een maritieme campus en een volwaardige onderwijsinfrastructuur.
- We zetten ons ervoor in dat het Rijk tot positieve besluitvorming komt over de verbreding van de sluisen en vaargeul bij Kornwerderzand.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Er loopt nog een beroepsprocedure bij de Raad van State tegen het vastgestelde inpassingsplan voor de MSNF. De uitspraak van de Raad van State inzake de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS, juni 2019) maakt het waarschijnlijk dat het Inpassingsplan voor de MSNF niet op korte termijn onherroepelijk zal zijn. De aanbestedingsprocedure hangt hiermee samen.

We onderkennen het risico dat de aanbesteding niet zal leiden tot gunning van het werk, als gevolg van de aantrekkende economie wat leidt tot hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen. Mocht de aanbesteding niet slagen, dan wordt er aanvullende besluitvorming gevraagd.

De aanbesteding kent nog een voorbehoud, namelijk dat er overeenstemming wordt bereikt met de huidige grondeigenaren en toekomstige gebruikers.

Doel (2020-2023)

De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: de verhuizing van de RDW naar Marknesse is afgerond en de verlengde testbaan met MITC-faciliteiten is operationeel. Ook is er een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotive en smart mobility-clusters.

Activiteiten 2020

- Op basis van de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' bereiden we met de diverse betrokken partners, overheden, kennis- en onderzoeksinstellingen en bedrijfsleven de realisatie van het MITC inclusief de verlengde testbaan en de verhuizing van de RDW voor.
- We zorgen samen met de gemeente Noordoostpolder voor een planologisch-juridische inpassing van het MITC in Marknesse.
- We werken met de regiopartijen een gezamenlijke strategische agenda uit voor de positionering en doorontwikkeling van het MITC.
- We dragen bij aan de upgrade van de Duits-Nederlandse Windtunnel (DNW), specifiek voor automotive certificatie en validatie.

Doel (2020-2023)

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt.

Activiteiten 2020

We nemen besluiten in overleg met alle betrokken partners over de besteding van de ZZL/NF-gelden en betrekken daarbij de ontwikkelingen in de "Regio Deal Noordelijk Flevoland": ontwikkelopgaven Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) en de versterking Maritiem Cluster Urk.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	8.967	2.846	2.878	2.329	2.329	2.329
Baten	-363	-408	-407	-407	-407	-407
Saldo	8.604	2.438	2.471	1.922	1.922	1.922
Kader (saldo na Zomernota)		2.438	2.126	2.126	2.126	2.126
Verschil t.o.v. kader			345	-204	-204	-204
1 Actualiseren exploitatie Flevokust Haven			-204	-204	-204	-204
2 Procesgeld ALA en Luchthavenfonds			224	0	0	0
3 Procesgeld Regiodeal Noordelijk Flevoland			150	0	0	0
4 Procesgeld MITC			100	0	0	0
Overig			75	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Actualiseren exploitatie Flevokust Haven

Volgens de verslaggevingsvoorschriften moet in het jaar dat een activum (investering Flevokust Haven) in gebruik is genomen, worden bepaald of de boekwaarde lager is dan de marktwaarde. Op basis van een onafhankelijke taxatie is in 2018 vastgesteld dat de boekwaarde juist hoger was dan de marktwaarde. Daarom is in 2018 een voorziening duurzame waardevermindering getroffen voor de investering Flevokust Haven. Dit houdt in dat de waarde van de investering in de balans wordt verlaagd met die voorziening. Jaarlijks wordt de omvang van die voorziening getoetst. De afschrijvingslasten worden berekend over de waarde van de investering minus de voorziening (de netto-boekwaarde) en zijn daarom jaarlijks € 0,2 mln. lager dan begroot. Dit voordeel komt ten gunste van de begrotingsruimte.

2. Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport en Luchthavenfonds

Het budget voor procesgeld wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd. Het procesgeld voor 2020 bedraagt € 112.500 en wordt onttrokken aan de reserve Procesgelden gebiedsontwikkeling. Dit bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het beschikbare procesgeld voor 2020. De overige 25%, evenals de procesgelden 2021 en verder, blijven beschikbaar in de reserve. Daarnaast zijn de resterende middelen voor het Luchthavenfonds van € 112.000 toegevoegd aan de begroting, ten laste van het daartoe in de reserve Zuiderzeelijngelden opgenomen oormerk.

3. Procesgeld Regiodeal Noordelijk Flevoland

Het budget 'procesgeld Regiodeal Noordelijk Flevoland' wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd en is bedoeld voor de uitvoering van de Regiodeal door de provincie. Dit omvat het laten uitvoeren van onderzoeken, monitoring en evaluaties. Het budget van € 150.000 wordt gedekt vanuit de reserve Procesgelden gebiedsontwikkeling. Dit bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het beschikbare procesgeld voor 2020.

4. Procesgeld MITC

Het budget 'procesgeld MITC' wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd en is bedoeld voor de ondersteuning van de provincie aan het project MITC. Dit omvat het laten uitvoeren van onderzoeken, voeren van overleggen met de partners en monitoring. Het budget van € 100.000 wordt gedekt vanuit de reserve Procesgelden gebiedsontwikkeling. Dit bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het beschikbare procesgeld voor 2020.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	259	0	259
3.2.2 Flevokust Haven	244	-357	-113
3.2.3 Noordelijk Flevoland	2.375	-50	2.325
Totaal	2.878	-407	2.471

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.1 Economisch programma	Lasten	12.252	6.450	5.122	4.777	3.925	3.925
	Baten	-1.025	-1.245	-1.213	-918	-918	-918
	Saldo	11.227	5.205	3.909	3.859	3.007	3.007
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	8.967	2.846	2.878	2.329	2.329	2.329
	Baten	-363	-408	-407	-407	-407	-407
	Saldo	8.604	2.438	2.471	1.922	1.922	1.922
Totaal programma 3	Lasten	21.220	9.296	8.001	7.106	6.254	6.254
	Baten	-1.389	-1.653	-1.621	-1.325	-1.325	-1.325
	Saldo	19.831	7.643	6.380	5.781	4.929	4.929

x € 1.000

4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de promotie van de culturele en toeristische-recreatieve sectoren en voorzieningen.

Verhaal van Flevoland

In de Omgevingsvisie FlevolandStraks hebben Provinciale Staten beschreven hoe belangrijk het is om het verhaal van Flevoland beter en meer gezamenlijk uit te dragen. Het Verhaal van Flevoland verdient het met verve te worden verteld, zodat de Flevolandse inwoners het zich verder eigen maken en trots uitdragen. Het gedachtegoed van het verhaal van Flevoland wordt zichtbaar gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme, zoals in dit programmaonderdeel verder uitgewerkt wordt. Daarnaast speelt landschappelijke kwaliteit ook een belangrijke rol bij het Verhaal van Flevoland.

Recreatie en toerisme

De vrijetijdssector groeit jaarlijks en biedt kansen voor Flevoland om in mee te groeien. De provincie faciliteert bij publiekstrekkingen en grootschalige evenementen met als doel recreanten en toeristen vaker te laten komen, langer te laten verblijven en meer te laten besteden, waarbij we rekening houden met de ruimtelijke kwaliteiten van Flevoland. Met het Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland zetten we in op betere benutting van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland. We dragen het Verhaal van Flevoland uit, zowel in promotie als in ons vrijetijdsaanbod. We stimuleren de sector door het Verhaal van Flevoland een onderdeel te laten zijn bij het ontwikkelen van nieuwe producten en verschillende routes. Via Visit Flevoland dragen we bij aan een verbeterde bekendheid in binnen- en buitenland van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming. Samen met onze partners versterken we zo de profilering van de Flevolandse vrijetijdssector.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed hebben een grote maatschappelijke betekenis en zorgen voor verbinding in de samenleving. Het is belangrijk dat we als provincie een bijdrage leveren in het samenspel van de overheden die gezamenlijk zorg dragen voor een breed en divers cultureel klimaat. In de Cultuurnota 2017-2020 ligt het accent op het ontstaan, groeien en verrijken van de Flevolandse identiteit en het versterken van de Flevolandse culturele infrastructuur. Met de nieuwe Cultuurnota voor de periode 2021-2024 blijven we daarop inzetten en sluiten daarmee aan bij de opgaven het Verhaal van Flevoland en Krachtige Samenleving uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks. Met het Erfgoedprogramma bouwen we vanaf 2020 verder aan het erfgoed van Flevoland, het beschermen en verrijken en bovenal het erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen.

Krachtige Flevolandse samenleving

De ambitie, doelen en beoogde resultaten voor de opgave Krachtige Samenleving zijn in de uitwerkingsagenda Samen maken we Flevoland in februari 2019 vastgelegd. In 2020 worden het netwerk en de activiteiten voor een positief gezond Flevoland (preventie) verder uitgebouwd, waaronder follow up van de agenda vitaal platteland (leefbaarheid). Wat betreft aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt sluiten we zoveel mogelijk aan bij het economisch programma en de bredere Human Capital-agenda. Verder zetten we ons actief in voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige zorginfrastructuur en verbinding van gezondheidszorg met sociaal domein en andere sectoren.

Sport

We zien de maatschappelijke waarde van sport in het bevorderen van participatie en sociale samenhang. Via Sportservice Flevoland geven we uitvoering aan het Flevolandse sportbeleid, gericht op talentontwikkeling, sportevenementen en aangepast sporten. Ook creëren we mogelijkheden voor actieve buitensportbeoefening. Zo stimuleren we een sportieve, gezonde leefstijl. Het Nationaal Preventieakkoord en het Nationaal Sportakkoord bieden mogelijkheden voor een coördinerende rol van de provincie.

Maatschappelijk effect

Flevoland heeft een gezonde en welvarende samenleving waar het goed wonen, werken en recreëren is. De versterkte Flevolandse identiteit en publiekstrekkingen trekken meer bezoekers naar Flevoland.

Effect van ons beleid

De kwaliteiten van landschap en erfgoed zijn benut voor een rijk ruimtelijk plan dat inwoners, ondernemers en gebiedspartners verbindt. De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers. We hebben preventieactiviteiten van regionale partners ondersteund zodat Flevolandse langer fit en gezond blijven en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving.

Indicatoren Flevoland

Indicator*	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Recreatie en Toerisme	Visit Flevoland: • Bereik (x 1 mln.)	n.b.	n.b.	15	15	15	15
	• Mediawaarde (x € 1.000)	n.b.	n.b.	500	500	500	500
	Bezoekers: • Aantal vrijetijdsactiviteiten (x 1 mln.) (meting eens in de drie jaar)	82	82	95	95	95	95
	• Aantal overnachtingen (x 1 mln.)**	2,63	2,53	2,31	>2,4	>2,4	2,5
Economische impact: • Aantal banen • Omvang bestedingen (x € 1 mld.)		10.420	11.370	11.920	>12.000	>12.000	12.150
	Bron: Vestigingenregister/ CVTO	1,4	1,4	2,37	>2,37	>2,37	2,4
Culturele kracht en identiteit	Totaal aantallen bezoekers van voorstellingen, festivals, culturele instellingen en - evenementen die met provinciale middelen mogelijk gemaakt zijn (incl. Batavialand). Bron: Provincie Flevoland, Subsidiebeschikkingen	n.b.	240.285	273.080	280.000	280.000	280.000
	Aantallen bezoekers Batavialand	n.b.	110.473	90.000	100.000	100.000	100.000
Sport	Realisatie grootschalige (inter-) nationale sportevenementen	9	8	8	≥ 6	≥ 7	≥ 7
	Realisatie en/of verlenging Regionale trainingscentra	5	4	4	≥ 4	≥ 4	≥ 4
	Percentage mensen met een beperking dat aan sport doet Bron: Provincie Flevoland/Rapportage Onbeperkt in Beweging	n.b.	n.b.	41%	41%	41%	≥ 43%

* Voor het thema Krachtige Samenleving wordt de komende periode bekeken welke indicatoren geschikt zijn om op te nemen

** Toelichting: De daling in het totaal aantal overnachtingen kan op verschillende manieren worden verklaard. Onderliggende onderzoeken van het CVO (binnenlandse overnachtingen) en het CBS (buitenlandse overnachtingen) maken gebruik van steekproeven. Er zullen altijd fluctuaties optreden tussen de resultaten van verschillende steekproeven van één populatie. Landelijk leeft de urgentie om tot betere cijfers te komen middels een data-alliantie die opgezet gaat worden. Daarnaast spelen weersinvloeden in 2018 een rol. Het CBS stelt dat het aantal gasten op huisjesterreinen in meerdere provincies in 2018 een daling zien ten opzichte van 2017, terwijl het aantal campinggasten een aanzienlijke stijging zien. In de provincie Flevoland wordt het totaal aantal gasten gedomineerd door de huisjesterreinen, dus de daling wordt hier niet gecompenseerd door hotels, campings of groepsaccommodaties. Daarbij zijn het aantal slaappleatsen op huisjesterreinen in 2018 licht gedaald, wat een gedeelte van de afname kan verklaren. Voor recreatie en toerisme wordt de komende periode bekeken welke bronnen/indicatoren geschikt zijn om te hanteren.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Restauratie- volume	Rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis) staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'						
	1. Percentage	n.b.	n.b.	6,8%	6,8%	6,8%	6,8%
	2. Kubieke meters	n.b.	n.b.	1.675	1.675	1.675	1.675
	<i>Bron: Monumentenwacht</i>						

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	4.1 Recreatie en toerisme	Flevoland is aantrekkelijk als regio, waarbij het aandeel van recreatie, toerisme en evenementen is gegroeid en de bekendheid van de identiteit is verbeterd
	4.2 Cultuur en erfgoed	Goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed
		De bescherming van erfgoed op basis van een erfgoedprogramma
4.3 Krachtige samenleving	De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij)	

Verbonden partij(en)

Visit Flevoland BV promoot in opdracht van ons, het vrijetijdsaanbod van Flevoland, zodanig dat Flevolandse beeldragers van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland, goed voor het voetlicht worden gebracht bij de diverse kansrijke doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie en haar bekendheid.

Het Flevolands Archief behartigt de belangen van de deelnemers op grond van de Archiefwet 1995 en voert de archief wettelijke taken uit.

Sportservice Flevoland B.V. geeft uitvoering aan de nota Sportbeleid. Zij draagt daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

4.1 Recreatie en toerisme

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

H.J. Hofstra (Ontwikkeling Oostrand)

Doel (2020-2023)

Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de bestemming is gegroeid

Activiteiten 2020

- We geven samen met Visit Flevoland en de Flevolandse gemeenten uitvoering aan het Provinciale Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland.
- We doen een voorstel over het verder ontwikkelen van de recreatieve kracht van het natuur - en waterrijke gebied aan de Oostrand van Flevoland (de Blauw-Groene Slinger).
- We komen een voorstel over hoe een aantal monumenten (onder andere scheepswrakken) beter recreatief te benutten zijn en beter aangesloten kunnen worden op diverse bestaande Flevolandse bezienswaardigheden.
- Vanuit de nationale spreidingsopgave van grote stromen toeristen zetten we samen met de Flevolandse gemeenten in op een versteviging van de unieke recreatieve kracht van de regio.

Middelen

4.1 Recreatie en toerisme	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
Kader (saldo na Zomernota)		1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.339	0	1.339
Totaal	1.339	0	1.339

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2020-2023)

De huidige cultuurnota (2017-2020) is herijkt en geactualiseerd in samenspraak met culturele (ondersteunings)instellingen en gemeenten.

Activiteiten 2020

- We stellen op basis van de vastgestelde startnotitie de cultuurnota op voor de periode 2021-2024.
- We stellen voor een fonds in te stellen voor artistieke en culturele ontwikkeling.

Doel (2020-2023)

De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en bouwen we verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van de Erfgoedprogramma.

Activiteiten 2020

- We implementeren en voeren de verscheidene activiteiten en onderdelen van het Erfgoedprogramma uit.
- We vragen Provinciale Staten een besluit te nemen over het nieuwe managementplan voor het Werelderfgoed Schokland.
- We leveren een integrale bijdrage vanuit erfgoed, recreatie en toerisme en natuur aan de doorontwikkeling van Werelderfgoed Schokland, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de polderpioniers.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	6.592	5.683	5.389	5.259	5.259	5.259
Baten	-158	-10	-10	-10	-10	-10
Saldo	6.433	5.673	5.379	5.249	5.249	5.249
Kader (saldo na Zomernota)		5.673	5.009	4.849	4.849	4.849
Verschil t.o.v. kader			370	400	400	400
¹ Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			400	400	400	400
Overig			-30	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord is ten laste van de begrotingsruimte € 0,53 mln. opgenomen om het 'midden-scenario' van het door Provinciale Staten vastgestelde Erfgoedprogramma ten uitvoer te brengen. In het Erfgoedprogramma zijn de vijf hoofdthema's van het erfgoed in Flevoland benoemd, te weten 1) Flevoland erfgoed van de toekomst; 2) De inpolderingsgeschiedenis; 3) Iconen van vernieuwing en experiment; 4) De Zuiderzeegeschiedenis; 5) Het landschap in de ondergrond. Van deze middelen wordt structureel € 0,4 mln. aan de begroting toegevoegd. Het restant van € 0,13 mln. wordt ingezet om de huidige jaarlijkse storting in de reserve Monumenten, welke gevoed wordt vanuit het Provinciefonds, te verdubbelen/matchen (zie programmaonderdeel 7.5 Reserves).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	2.920	0	2.920
4.2.2 Erfgoed	2.469	-10	2.459
Totaal	5.389	-10	5.379

x € 1.000

4.3 Krachtige samenleving

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey (Krachtige samenleving)

H.J. Hofstra (Sport)

Doel (2020-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2020

- We richten een fonds Krachtige Samenleving op.
- We evalueren de effectiviteit van de provinciale steunfunctie Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO) Flevoland.
- We zetten erop in dat de activiteiten van het CMO bijdragen bij aan het realiseren van doelen van de opgave krachtige samenleving.
- We vervullen een verbindende rol tussen gemeenten en rijk als het gaat om (gezondheids)zorg. We participeren actief aan de regionale Zorgtafel en Voortgangsoverleg van VWS, waar nodig nemen we het voortouw.
- We stimuleren positieve gezondheid onder meer door: partijen bij elkaar te brengen, een kennisplatform in te richten en het stimuleren en ondersteunen van pilots.
- We stimuleren de sociale acceptatie, veiligheid en gelijke behandeling van LHBTI's in Flevoland en zoeken daarvoor de samenwerking met relevante maatschappelijke organisaties en gemeenten.

Doel (2020-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2020

We geven samen met Sportservice Flevoland B.V. uitvoering aan de Provinciale Sportnota "Samenspel rendeert in Flevoland 2019 - 2023". Hiervoor zijn we onder meer opdrachtgever en aandeelhouder van sportservice Flevoland B.V.

Middelen

4.3 Krachtige samenleving	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
Kader (saldo na Zomernota)		2.255	2.210	2.116	2.106	1.826
Verschil t.o.v. kader			50	0	0	0
Overig			50	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Krachtige samenleving	1.599	0	1.599
4.3.2 Sport	661	0	661
Totaal	2.260	0	2.260

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4.1 Recreatie en toerisme	Lasten	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	6.592	5.683	5.389	5.259	5.259	5.259
	Baten	-158	-10	-10	-10	-10	-10
	Saldo	6.433	5.673	5.379	5.249	5.249	5.249
4.3 Krachtige samenleving	Lasten	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
Totaal programma 4	Lasten	9.520	9.716	8.988	8.715	8.708	8.425
	Baten	-158	-10	-10	-10	-10	-10
	Saldo	9.361	9.706	8.978	8.704	8.698	8.414

x € 1.000

5. Energie, duurzaamheid en milieu

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de stappen naar duurzame energie en het behouden van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid.

Regionale Energie Strategie

Ons doel voor 2023 is energieneutraal Flevoland exclusief mobiliteit en voor 2030 energieneutraal Flevoland inclusief mobiliteit. Dit betekent dat we binnen de provincie net zoveel hernieuwbare energie opwekken als er aan totale energie wordt verbruikt. Als koploper in productie hernieuwbare energie draagt Flevoland bij aan het behalen van de nationale doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het uitgangspunt daarbij is dat de aanpak van de klimaatopgaven haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar moet zijn. Net als alle andere regio's gaat Flevoland een Regionale energie Strategie (RES) opstellen. Hierin geven we aan hoeveel elektriciteit we met wind en zon gaan produceren in 2030 en hoe we in 2050 gebouwen niet meer met aardgas verwarmen.

DE-on

DE-on is opgericht om de energietransitie te versnellen en specifiek daar waar sprake is van markt-falen. We onderzoeken in hoeverre we DE-on nog krachtiger kunnen maken door verregaande samenwerking (of inbedding) in Horizon en zetten dit -afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek- in gang. Het DE-on fonds is volledig belegd en de middelen komen vanwege het revoluerende karakter later vrij. Zo nodig stellen we nieuw investeringskapitaal beschikbaar.

Duurzaamheid en circulaire economie

Het is onze ambitie om in 2030 grondstoffenleverancier te zijn voor de circulaire economie, met als dragers groene grondstoffen, gebruikte materialen en het geven van het goede voorbeeld door de provinciale organisatie. We faciliteren het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven waarin partijen samenwerken aan businesscases en het oplossen van belemmeringen. Zo stimuleren we zowel de productie als het gebruik van circulaire materialen en producten.

We zien het als de belangrijkste taak in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie om andere partijen in staat te stellen de kansen te pakken, die de circulaire economie biedt. Het is onze ambitie om in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie. De uitvoering richt zich op onder meer het faciliteren van het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven. Door hier actief op in te zetten ontdekken we welke condities nodig zijn voor een succesvolle transitie. Hierbij gaat het onder meer om passend economisch instrumentarium voor versnelling en innovatie, wet- en regelgeving en ruimtelijk beleid. Meer specifiek pakt de provincie ook een rol in het geven van Het goede voorbeeld (o.a. door inkoop- en aanbesteding) en waar mogelijk in de uitvoering van provinciale programma's en activiteiten.

Milieu: lucht, bodem en geluid

In Flevoland is het een groot goed dat schone lucht vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd zien we wel verarming van de bodem en afname van de biodiversiteit en luchtkwaliteit. Het is de ambitie dat Flevoland de huidige kwaliteit op het gebied van milieu en gezondheid behoudt. De wettelijke kaders opgelegd door Rijksoverheid zijn voor ons leidend. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig willen inpassen, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving.

Omgevingsdiensten

In 2019 hebben provincie en OFGV een start gemaakt met een heldere koppeling tussen het strategische/operationele beleid van de provincie en de uitvoering van taken door de OFGV. Deze koppeling komt voort uit de wens om inzichtelijk te krijgen hoe de uitgevoerde taken door de OFGV zich verhouden tot het beleid van de provincie. Door vooraf in het uitvoeringsprogramma voor 2019 een koppeling te maken met het provinciaal beleid kan bij de tussentijdse verantwoording van de door de OFGV uitgevoerde taken worden aangegeven hoe dit zich verhoudt tot de gestelde doelen en kunnen ook de juiste prioriteiten en doelen worden gesteld. Deze werkwijze wordt ook bij de opdrachtverlening voor 2020 voortgezet.

Maatschappelijk effect

Het terugdringen van CO₂-uitstoot door onder andere energiebesparing, circulariteit, de warmtetransitie en opwekking duurzame energie, en Flevoland is zo goed mogelijk voorbereid op klimaatveranderingen en de economische kansen daarvan worden benut. De Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Flevoland is energieneutraal, exclusief mobiliteit. Het opwekken van energie wordt ruimtelijk goed ingepast, de markt wordt gestimuleerd om CO₂-neutraal te produceren, we maken de energie -en grondstoffentransitie mogelijk en participatie bij energie opwekprojecten wordt gestimuleerd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Energie*	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	41,1%	46,6%	n.n.b.	90%	100%	n.b.
	Verbruikte energie totaal in terrawattuur (voertuigbrandstoffen, elektriciteit, warmte) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	9,94	10,03	n.n.b.	n.b.	10	n.b.
	Verbruik warmte en elektriciteit in terrawattuur <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	5,83	5,94	n.n.b.	n.b.	6,11	n.b.
	Totale productie hernieuwbare energie in terawattuur (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	2,44	2,89	n.n.b.	n.b.	4,44	n.b.
	Afspraak met het Rijk over productief vermogen windenergie in megawatt (MW) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	1.186,4	1.185,4	1.189,5	n.b.	1.390,5	n.b.
	Bewoners en ondernemers in Flevoland krijgen gelegenheid financieel te participeren bij nieuwe windmolens <i>Bron: provincie Flevoland</i>	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan) <i>Bron: waarstaatjeprovincie.nl; NSL</i>	0	0	0	0	0	0
	Aantal woningen met hoge geluidbelasting langs provinciale wegen zonder maatregelen <i>Toelichting: nieuwe indicator, komt voort uit het Actieplan Geluid Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	n.n.b.	1.072	-	800

* Voor getallen bij de indicatoren m.b.t. energie maakt de provincie gebruik van de Klimaatmonitor, een landelijke monitor opgezet door Rijkswaterstaat. De Klimaatmonitor is de landelijke standaard voor energiemonitoring en zorgt voor continuïteit in de datastroom. Het verzamelen en bewerken van

data neemt tijd in beslag waardoor de getallen in de monitor enige tijd achter lopen. De meeste cijfers voor 2018 zijn daarom nog niet bekend (n.n.b.). Streefcijfers voor de periodes 2019 en 2021-2023 zijn in de meeste gevallen niet bepaald (n.b.).

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Streefcijfer 2020	2021 - 2023
Emissie broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2 equivalenten) per provincie in absolute aantallen (in tonnen)	2.704.153	2.642.300	n.n.b.	n.b.	2.500.000	n.b.
Energie-neutraliteit	Totale productie van hernieuwbare energie in Petajoule (PJ) (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	8,8	10,4 PJ	n.n.b.	n.b.	16	n.b.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Energie, duurzaamheid en milieu	5.1 Regionale energiestrategie	De gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen is vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES)
		Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld.
		Een Regioplan Zon opstellen
	5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Flevoland staat bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie
		Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd
	5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw
De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid		

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Door het vinden van een balans tussen het gebruik van de leefomgeving en beschermen daarvan draagt de omgevingsdienst bij aan de omgevingskwaliteit.

NV Afvalzorg: Afvalzorg beheert de stortplaatsen in Flevoland. De provincie Flevoland heeft een belang van 10% in de NV Afvalzorg Holding. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland zorgt voor voldoende financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee draagt zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Stichting DE-on richt zich met behulp van een lening van de provincie op duurzame-energieprojecten en draagt daardoor bij aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

5.1 Regionale energiestrategie

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2020-2023)

Samen met onze gebiedspartners is de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES). Volgens de huidige planning betekent dit RES 1.0 in 2021 en elke 2 jaar daaropvolgend een volgende RES.

Activiteiten 2020

- We bereiden een RES voor waarvoor we in 2020 een regionaal aanbod doen (concept RES), met focus op de opgaven elektriciteitsproductie en gebouwde omgeving.
  - We nemen samen met onze partners de landelijke ontwikkelingen voortkomend uit het Klimaatakkoord mee in de doorontwikkeling van de Flevolandse Energieagenda.
  - We brengen de mogelijkheden en risico's van aardwarmte in stedelijk gebied met name in Almere en Lelystad in kaart.
-

Doel (2020-2023)

Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld, waarbij de kansen voor de energietransitie in beeld zijn gebracht.

Activiteiten 2020

- We geven uitvoering aan het regioplan Windenergie oostelijk en zuidelijk Flevoland.
  - Provinciale Staten controleren in hoeverre de nieuwe windplannen passen binnen het eerder vastgestelde kader en besluit over eventueel benodigde afwijkingen van het beleid.
-

Doel (2020-2023)

Op basis van een tussenbalans van ons beleid voor zon op land na realisatie van de eerste 500 ha, Provinciale Staten een besluit laten nemen over het al dan niet vrijgeven van de volledige ruimte van 1000 ha. In het kader van het integraal ruimtelijk beleid voor de energietransitie voor zonne-energie een Regioplan Zon opstellen, waarin de aansluiting van grootschalige opwekking op het net is uitgewerkt.

Activiteiten 2020

We geven uitvoering aan de structuurvisie "Zon op Land". We evalueren de eerste tranche van 500 hectare Zon op Land en besluiten over de tweede tranche.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	2.002	4.123	3.811	1.559	1.559	1.309
Baten	-188	-155	-190	0	0	0
Saldo	1.814	3.968	3.621	1.559	1.559	1.309
Kader (saldo na Zomernota)		3.968	2.971	959	959	959
Verschil t.o.v. kader			650	600	600	350
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			650	650	650	650
2 Windenergie			0	0	0	-250
Overig			0	-50	-50	-50

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 is structureel een budget van € 0,65 mln. toegevoegd om bij te dragen aan realisatie van de klimaatdoelstellingen in Flevoland en krachtig vorm te geven aan de samenwerking met alle gebiedspartners en de invulling van de RES. Dit komt ten laste van de begrotingsruimte.

2. Windenergie

Voor de uitvoering van het windenergie-beleid is er bij de Perspectiefnota 2019-2022 budget beschikbaar gesteld van € 250.000 tot en met 2022 voor de projecten uit het Regioplan windenergie. In de meerjarenraming 2023 valt dit budget vrij ten gunste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	3.811	-190	3.621
Totaal	3.811	-190	3.621

x € 1.000

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

J.N.J. Appelman (tevens circulaire economie)

Doel (2020-2023)

Flevoland staat in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie en een deel van de het provinciale economisch instrumentarium is toegespitst op het stimuleren van de circulaire economie.

Activiteiten 2020

We leveren een tussenrapportage Circulaire Economie op en op basis daarvan doen we voorstellen voor de verdere ontwikkeling van het beleid.

Doel (2020-2023)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO₂-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is, de belasting van het milieu wordt geminimaliseerd en zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Activiteiten 2020

- We stimuleren bij aanbestedingen, waar mogelijk, de toepassing van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie.
- Onze aanbestedingen hebben wij zodanig ingericht, dat we verbeteringen hebben bereikt in het gebruik van materialen en energie.
- Wij betrekken de Participatiewet met het oog op de inzetbaarheid van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de uitvoering van inkopen en aanbestedingen.
- We voeren het vastgestelde actieplan 'Het Goede Voorbeeld' uit en onderzoeken de mogelijkheden om de eigen organisatie CO2 neutraal en aardgasvrij te maken.

Middelen

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	187	847	1.162	850	850	850
Baten	-30	-154	-150	0	0	0
Saldo	157	693	1.012	850	850	850
Kader (saldo na Zomernota)		693	132	0	0	0
Verschil t.o.v. kader			880	850	850	850
¹ Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			800	800	800	800
Overig			80	50	50	50

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. We stimuleren de circulaire economische innovatie naar een afvalvrije economie in Flevoland. We zien het als onze belangrijkste rol om andere partijen in staat te stellen de kansen te pakken die de circulaire economie biedt. Hiervoor wordt een structureel budget van € 0,8 mln. beschikbaar gesteld voor beleid en uitvoering. Deze middelen komen ten laste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Duurzaamheid & circulaire economie	1.162	-150	1.012
Totaal	1.162	-150	1.012

x € 1.000

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

Doel (2015-2019)

We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Activiteiten 2020

- We evalueren en actualiseren het Actieplan Bodem en Water, zodanig dat er zich een netwerk ontwikkelt waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.
  - Wij vragen PS een besluit over participatie in het Actieplan Bodem en Water
-

Doel (2015-2019)

De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Activiteiten 2020

- We evalueren en actualiseren het Actieplan Bodem en Water, zodanig dat het zich ontwikkelt tot het netwerk waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.
- We stellen een vervolgprogramma op, waarin we de omslag maken naar een 'systeembenadering met bodem als basis', aansluitend bij de opgaven uit de omgevingsvisie
- We leggen een voorstel voor aan Provinciale Staten voor het duurzaam gebruik van de ondergrond rond Schokland.

Middelen

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	5.860	5.609	5.583	5.336	5.078	4.978
Baten	-532	-583	-473	-473	-473	-473
Saldo	5.328	5.027	5.110	4.863	4.605	4.505
Kader (saldo na Zomernota)		5.027	4.534	4.287	4.287	4.287
Verschil t.o.v. kader			576	576	318	218
1 Omgevingsdiensten			376	376	218	218
2 Actieplan Geluid			200	200	100	0

x € 1.000

Toelichting

1. Omgevingsdiensten

In de ontwerpbegroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023 van de Omgevingsdienst OFGV wordt uitgegaan van een hogere provinciale bijdrage dan de provincie Flevoland heeft begroot. Dit is een gevolg van de uitbreiding van het groene toezicht door de OFGV, hogere index voor loon- en prijsstijging, incidentele bijdragen voor de Omgevingswet (2020-2021) en een structurele verhoging van het bedrijfsvoering budget. Voor begrotingsjaar 2020 vraagt dit een aanvulling van € 250.000. Daarnaast is het toezicht houden op de PAS een structurele taak die de provincie met ingang van 2020 bij de OFGV inbrengt. Hiermee is naar verwachting € 75.000 per jaar gemoeid.

De opdracht van de provincie aan de Omgevingsdienst NZKG wordt met ingang van 2019 op regiebasis aangeboden en afgerekend. Feitelijk zal dat gaan betekenen dat er vooraf begroot wordt welke uren nodig zullen zijn, en vervolgens afgerekend wordt op de werkelijk ingezette uren. Op basis van de nieuwe vastgestelde begrotingssystematiek van NZKG wordt de bijdrage begroot op € 306.000, in plaats van de eerder begrootte € 255.000. Dit betekent een toename van € 51.000. Op grond van deze wijzigingen zijn de budgetten voor de Omgevingsdiensten verhoogd met in totaal € 376.000 in 2020/2021 en € 218.000 in de jaren daarna. Deze bedragen komen ten laste van de begrotingsruimte.

2. Subsidieregeling Actieplan Geluid

In de Programmabegroting 2018-2021 was binnen de stelpost Nieuw Beleid een totaalbedrag van € 900.000 geormerkt voor 'SWUNG (subsidieregeling)' voor de jaren 2018 t/m 2022 (€ 200.000 per jaar, laatste jaar € 100.000). Nadat Gedeputeerde Staten op 11 december 2018 het Actieplan Geluid 2018-2023 hebben vastgesteld is in 2019 de subsidieregeling 'verbeteren van geluidwering en geluidbelaste gevels van woningen 2019-2023' vastgesteld. Bewoners die hinder ondervinden van het geluid van verkeer op de provinciale weg worden met deze subsidieregeling geholpen om de geluidbelasting in hun woning te verlagen. Deze middelen zijn ten laste van het beschikbare oormerk aan deze begroting toegevoegd.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Milieu en leefomgeving	1.477	-473	1.004
5.3.2 Omgevingsdiensten	4.106	0	4.106
Totaal	5.583	-473	5.110

x € 1.000

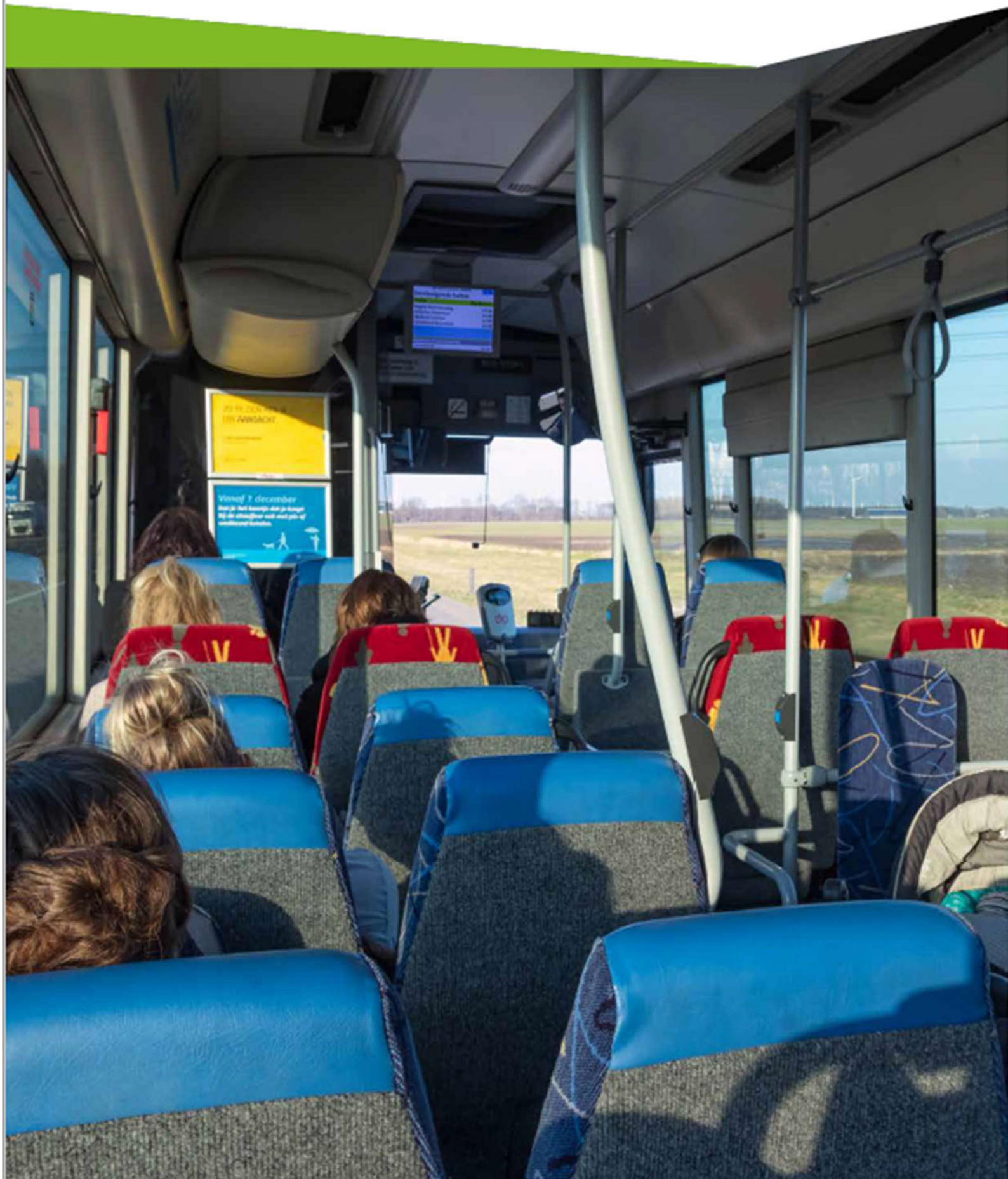
5.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	2.002	4.123	3.811	1.559	1.559	1.309
	Baten	-188	-155	-190	0	0	0
	Saldo	1.814	3.968	3.621	1.559	1.559	1.309
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Lasten	187	847	1.162	850	850	850
	Baten	-30	-154	-150	0	0	0
	Saldo	157	693	1.012	850	850	850
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Lasten	5.860	5.609	5.583	5.336	5.078	4.978
	Baten	-532	-583	-473	-473	-473	-473
	Saldo	5.328	5.027	5.110	4.863	4.605	4.505
Totaal programma 5	Lasten	8.050	10.579	10.557	7.745	7.487	7.137
	Baten	-750	-892	-813	-473	-473	-473
	Saldo	7.300	9.687	9.744	7.272	7.014	6.664

x € 1.000

6. Mobiliteit

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van Flevoland.

Programma Mobiliteit en Ruimte

De Mobiliteitsvisie Flevoland heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen. De opgaven zijn in het Programma Mobiliteit en Ruimte 2018 uitgewerkt. Daarnaast wordt gestart met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022.

Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur voeren we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uit, waarbij we invulling geven aan de ambities uit het collegeakkoord. We doen een verkenning naar de verbetering van de ontsluiting van Urk waarbij een voorwaarde is dat de gemeente Urk mede financiert, we doen onderzoek naar de mogelijkheden voor realisatie van een verlengde Anthony Fokkerweg, we stellen in overleg met gebiedspartners een plan op voor het verbeteren van het (snel)fietspadennet, we voeren investeringsprojecten uit van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2020) en we stellen het p-MIRT 2021-2025 op (waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenwegweg-Knardijk). We houden de bestaande (vaar)wegen en fietspaden kwalitatief op peil.

Innovatie openbaar vervoer

Met de lopende aanbesteding van het openbaar vervoer (OV) voor concessie IJssel-Vecht voor de periode 2021 (stadsvervoer Lelystad)/2024 (streekvervoer) tot 2030 en de OV-visie die Provinciale Staten in 2015 hebben vastgesteld, ligt er een goede basis voor het verbeteren van de bereikbaarheid met het OV binnen de financiële kaders. We verbeteren de bereikbaarheid van het landelijk gebied door samen met bewoners en organisaties te zoeken naar flexibelere en waar nodig kleinschaligere vervoersvormen om het vervoeraanbod beter te laten aansluiten bij de vervoersvraag.

Duurzame Mobiliteit

In de Klimaatwet en het Klimaatakkoord zijn en worden ambitieuze doelen gesteld voor het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂. Ten opzichte van 1990 betreft dit een reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050. Het Kabinet is voornemens om het Klimaatakkoord in oktober 2019 vast te stellen.

Het belangrijkste deel van de maatregelen uit het Klimaatakkoord moet worden gerealiseerd op nationaal en Europees niveau. Daarop aansluitend wordt ook regionaal en lokaal inzet gevraagd om de doelen van het Klimaatakkoord te halen. Om de regionale uitvoering van het Klimaatakkoord vorm te geven, is met het Rijk afgesproken per regio Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) op te zetten. Het regionaal mobiliteitsprogramma wordt voor zover het Flevoland betreft verwerkt in het nieuw op te stellen Programma Mobiliteit en Ruimte 2022. Hiermee blijft het Programma Mobiliteit en Ruimte het integrale kader.

We beginnen overigens niet bij nul. We nemen al deel aan het programma MRA-Elektrisch, hebben al een visie duurzaam goederenvervoer, hebben eisen gesteld aan de verduurzaming van het busmaterieel bij de aanbesteding van de nieuwe OV-concessie IJssel-Vecht en de aanbesteding van de regiotaxi en werken aan smart mobility, verduurzaming eigen infrastructuur en eigen mobiliteit.

Strategisch uitvoeringsprogramma beheer, onderhoud en vervanging infrastructurele kapitaalgoederen (SUP 2.0)

De SUP 2.0 wordt tegelijkertijd met de begroting door PS vastgesteld. Deze SUP is een actualisatie van de Koepelnota uit 2014. De kwaliteitsniveaus waarop we beheer en onderhoud van onze wegen en vaarwegen uitvoeren zijn herijkt. Ook de bijbehorende indicatoren zijn geactualiseerd. De indicatoren geven een beeld van de staat van onderhoud van onze wegen, vaarwegen en bijbehorende assets (provinciale eigendommen op het gebied van wegen en vaarwegen), zoals bruggen en sluizen, vaste kunstwerken, oeverconstructies en verkeerslichten gerelateerd aan de norm. Op grond van kostenkengetallen is de budgetbehoefte opnieuw bepaald.

Maatschappelijk effect

Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018		Streef-cijfer 2019	Streef-cijfer 2020	2021 - 2023
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen <i>Toelichting: De norm van $\geq 85\%$ is vastgelegd in de concessieovereenkomst voor de gehele contractperiode.</i> <i>Bron: OV-Oost/MIPOV</i>	92,1%	92,1%	90,3%*		$\geq 85\%$	$\geq 85\%$	$\geq 85\%$
Doorstroom-tijden provinciale wegen	De norm is een reistijd tijdens de spits die maximaal 1,25 keer de reistijd in de dalperiode is. De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in Flevoland: <ul style="list-style-type: none"> • N301 - Nijkerkerweg ri Nijkerk • N301 - Nijkerkerweg ri Almere • N302 - Ganzenweg ri Harderwijk • N302 - Ganzenweg ri Lelystad • N302 - Larserweg ri Lelystad • N302 - Larserweg ri Harderwijk • N305 - Waterlandseweg ri A27 • N305 - Waterlandseweg ri Almere • N305 - Gooiseweg ri Dronten • N305 - Gooiseweg ri A27 • N702 - Hogering ri A6 • N702 - Hogering ri Buitenring • N702 - Buitenring ri A6 • N702 - Buitenring ri Binnenring • N703 - Tussenring ri A6 • N703 - Tussenring ri N702 • N307 - Hanzeweg ri Roggebotsluis • N307 - Hanzeweg ri Dronten <i>Toelichting: OS = Gemiddelde ochtendspits, AS = Gemiddelde avondspits; ri = richting</i> <i>Bron: NDW</i>			OS	AS			
				1,14	1,12	<1,25	<1,25	<1,25
				1,06	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
				1,02	1,04	<1,25	<1,25	<1,25
				1,02	1,05	<1,25	<1,25	<1,25
				1,05	1	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,78	<1,25	<1,25	<1,25
				1,09	1,08	<1,25	<1,25	<1,25
				1,21	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,22	<1,25	<1,25	<1,25
				1,06	1,01	<1,25	<1,25	<1,25
				1,16	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
				1,12	1,23	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,08	<1,25	<1,25	<1,25
				1,05	1,02	<1,25	<1,25	<1,25
				1,17	1,18	<1,25	<1,25	<1,25
				1,11	1,11	<1,25	<1,25	<1,25
				1,07	1,43	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,03	<1,25	<1,25	<1,25
Ernstige verkeers-slachtoffers	Aantal mensen dat door een verkeersongeval op provinciale wegen wordt opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. In dit verband wordt onderscheid gemaakt tussen: <ul style="list-style-type: none"> • Aantal verkeersgewonden (in ziekenhuis opgenomen) 	93	57	59		< 57	< 57	< 57

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Streefcijfer 2020	2021 - 2023
	<ul style="list-style-type: none"> Aantal verkeersdoden <i>Toelichting: Het relatief lage aantal maakt het lastig een trend waar te nemen, echter is de doelstelling een neerwaartse spiraal op het langjarig gemiddelde.</i> <i>Bron: ViaStat</i>	3	3	4	< 3	0	0
Onderhoudstoestand	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	91%	93%	94%	90%	90%	90%
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	92%	98%	98%	90%	90%	90%
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B <i>Toelichting: in 2019 zijn de normen voor de onderhoudsniveaus geactualiseerd. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is dit nader toegelicht.</i> <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	71%	72%	74%	79%	83%	90%
Technische beschikbaarheid	De beschikbaarheidsgraad van gerenoveerde bruggen en sluizen	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	98%
	De beschikbaarheidsgraad van verkeerslichten	nvt	nvt	99,3%	98%	98%	98%
	De provinciale wegen zijn bij gladheid preventief gestrooid binnen de normtijden van het CROW <i>Toelichting bruggen en sluizen: in 2020 wordt de eerste gerenoveerde brug/sluis opgeleverd. Vanaf dan kan de technische beschikbaarheid van gerenoveerde bruggen en sluizen gemeten worden.</i> <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	98%	100%	98%	98%	98%

* Trendbreuk: De meetmethode is in 2018 veranderd. Tot en met 2017 werd er gemeten op basis van steekproefonderzoek. Vanaf 2018 worden de gegevens van alle ritten gebruikt. Dit gebeurt met GPRS-data uit de boordcomputers van het busmaterieel.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streefcijfer 2019	Streefcijfer 2020	2021 - 2023
Waardering openbaar vervoer	Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincies (concessie IJsselmond-Overijssel/Flevoland) <i>Toelichting: In 2017 was het landelijk gemiddelde (LG) 7,6</i> <i>Bron: KPPV/CROW</i>	7,5	7,5	7,6	LG	LG	LG

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Onderzoeken van verbeteringen in toekomstig openbaar vervoer
		Nachttreindienst realiseren
		Bereikbaarheid Nationaal Park Nieuwe Land
		Kleine kernen blijven bereikbaar door slim maatwerk OV
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen
		Oplossen van knelpunten buiten Flevoland die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland
		Stimuleren Smart Mobility
		Regionale mobiliteitsprogramma Flevoland integreren in het omgevingsprogramma
	6.3 Infrastructuur	De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd tbv het goed kunnen functioneren van onze samenleving.
		De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale)verkeersveiligheid verbeteren.

Verbonden partij(en)

Op 31 oktober 2018 is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. De rechtspersoon is een samenvoeging van de organisaties NDOV en DOVA. Het samenwerkingsverband telt 15 leden, waaronder provincie Flevoland. Doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2020-2023)

De mogelijkheden voor realisatie van snelle (rail)verbindingen tussen Flevoland en de andere delen van het land zijn onderzocht.

Activiteiten 2020

- We doen amen met de betrokken gemeenten en provincies een onderzoek naar de ontwikkeling van een hoogwaardige OV-verbinding naar het Noorden (Lelystad-Emmeloord-Heerenveen-Drachten-Groningen), mede in het kader van de lobby voor de Lelylijn.
- We doen onderzoek naar de mogelijkheden om het toekomstige OV-netwerk te versterken tussen Almere/Zeewolde en Utrecht.
- In 2020 ronden we het Toekomstbeeld OV Noord-Holland/Flevoland af.

Doel (2020-2023)

De nachtelijke bereikbaarheid van zowel Schiphol als Amsterdam Lelystad Airport is verbeterd.

Activiteiten 2020

We zetten ons in om samen met de NS een voorstel uit te werken over het realiseren van een nachttreinnetdienst op de verbinding Schiphol Amsterdam Almere Lelystad en Zwolle, mogelijk met medefinanciering van de provincie.

Doel (2020-2023)

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land is verbeterd.

Activiteiten 2020

We starten een vervolgonderzoek naar de haalbaarheid van een eenvoudig (daluren-) station, het 'groene station' bij Nationaal Park Nieuw land.

Doel (2020-2023)

De bereikbaarheid van de kleine kernen is door slim maatwerk-OV op peil gehouden.

Activiteiten 2020

We ontwikkelen een concreet plan voor het toepassen van slimme, innovatieve oplossingen (waaronder flexibel OV, maatwerk en smart mobility) in het landelijk gebied, waarbij een dekkend OV-netwerk gewaarborgd is en bewoners en bezoekers gemakkelijk het kernnet kunnen bereiken en daarmee kunnen reizen naar belangrijke bestemmingen voor school, studie, werk of ontspanning.

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	32.651	36.240	36.115	36.156	36.185	36.214
Baten	-8.697	-8.457	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
Saldo	23.954	27.783	28.115	28.156	28.185	28.214
Kader (saldo na Zomernota)		27.783	28.397	28.679	29.080	29.080
Verschil t.o.v. kader			-281	-523	-895	-866
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			150	150	150	150
2 Regiotaxi Flevoland			370	370	370	370
3 Openbaar streekvervoer			-724	-970	-1.341	-1.313
Overig			-78	-74	-74	-74

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

We werken aan het verbeteren van de kwaliteit en bereikbaarheid van Flevoland. In Flevoland zijn verplaatsingen nodig om als samenleving te functioneren. Goede bereikbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde. Ter verbetering van de kwaliteit van het openbaar vervoer en het op peil houden van de

bereikbaarheid van de kleine kernen door middel van slim maatwerk-OV (exclusief fietsimpuls) is ten laste van de begrotingsruimte een structureel budget van € 0,15 mln. beschikbaar.

2. Regiotaxi Flevoland

In 2019 heeft gunning plaatsgevonden van de Europese aanbesteding Regiotaxi Flevoland voor uitvoering van het callcenter en het vervoer, met ingang van 1 juli 2019 voor de duur van zes jaar. Op basis van het aanbestedingsresultaat (voordeel € -0,2 mln.), de met de vier gemeenten in de samenwerkingsovereenkomst vastgelegde afspraken met betrekking tot lastenverdeling (nadeel € 0,3 mln.) en de lager te verwachten baten (nadeel € 0,27 mln.) is het budget structureel verhoogd met € 0,37 mln., hetgeen ten laste van de bestemmingsreserve Mobiliteit komt.

3. Openbaar streekvervoer

Als gevolg van autonome ontwikkelingen wordt de begrotingspost Openbaar streekvervoer in 2020 met € 0,72 mln. omlaag bijgesteld. Dit heeft voor € 0,43 mln. betrekking op de concessie IJsselmond, hetgeen verrekend wordt met de bestemmingsreserve Mobiliteit. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een daling van de exploitatielasten (historische ontwikkeling Landelijke Bijdrage-Index concessie IJsselmond waarvan de positieve effecten doorwerken) en een toename van de reizigersopbrengsten. Het restant voordeel van € 0,29 mln. in 2020 wordt veroorzaakt doordat de groei van het aantal inwoners in uitleggebieden gemeente Almere minder snel gaat dan in de initiële berekening opgenomen en het tempo waarmee de concessie Airport Express zal groeien als gevolg van de onzekerheden rondom het moment van openstelling van Amsterdam Lelystad Airport. Dit voordeel van € 0,29 mln. komt ten gunste van het begrotingssaldo.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	36.115	-8.000	28.115
Totaal	36.115	-8.000	28.115

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2020-2023)

Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.

Activiteiten 2020

- We actualiseren het Programma Mobiliteit en Ruimte 2018 en leggen het, als bijlage bij de programmabegroting, voor aan PS.
- We starten met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022
- We voeren de activiteiten uit het Programma Mobiliteit en Ruimte uit.

Doel (2020-2023)

Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Activiteiten 2020

- We agenderen in het kader van de woningbouwontwikkeling in Almere de realisatie van de IJmeerverbinding (op basis van eerdere onderzoeken)
- Bij het rijk en andere gebiedspartners dringen wij aan op besluitvorming die voor de bereikbaarheid van Flevoland essentieel is:
  - de verbreding van de A27 tussen de Stichtse brug en het knooppunt met de A1;
  - de verbreding van de N50 tussen Kampen-Zuid en Hattermerbroek;
  - de verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand en
  - maatregelen ter verbetering van de doorstroming tussen de Nijkerkerbrug (provincie Gelderland) en de A28.
- De doelen en opgaven worden in het Programma Mobiliteit en Ruimte vertaald naar concrete activiteiten.
- We nemen deel aan het rijksregioprogramma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid.

Doel (2020-2023)

Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility.

Activiteiten 2020

- We evalueren en actualiseren het beleid voor smart mobility, gericht op het vergroten van de inzet van smart mobility als onderdeel van het oplossen van knelpunten in bereikbaarheid.
- We onderzoeken de kansen van inzet van smart mobility bij evenementen (Floriade en Walibi/Evenemententerrein Oostrand).

Doel (2020-2023)

De mobiliteit is verduurzaamd als bijdrage aan het Klimaatakkoord volgens de principes van haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar (Rijksopdracht).

Activiteiten 2020

- Samen met regionale partners werken we in een regionaal mobiliteitsprogramma uit hoe we, ter uitvoering van het Klimaatakkoord, invulling geven aan de verandering en verduurzaming van de mobiliteit. Dit regionale mobiliteitsprogramma integreren we in hoofdstuk 6 Mobiliteit en Ruimte van het Omgevingsprogramma.
- Samen met de provincies Gelderland en Overijssel ronden we het haalbaarheidsonderzoek af naar de inzet van waterstofbussen binnen de concessie IJssel-Vecht.
- We werken aan de realisatie van de benodigde laadinfrastructuur voor het elektrisch OV-materieel dat binnen de concessie IJssel-Vecht ingezet gaat worden.
- We zetten stappen om de CO2-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder terug te brengen, onder andere door via aanbestedingen aannemers te stimuleren duurzamer te werken, door hergebruik van materialen en door onderzoek naar nieuwe technologieën om de mogelijkheden te benutten voor energieopwekking. Dit doen we zowel bij nieuwe infrastructuur, als bij beheer en onderhoud aan bestaande infrastructuur.
- Op het moment van een aanbesteding werken we verder aan het volledig emissievrij maken van ons eigen wagenpark. Bij vervanging kiezen we steeds de optie met de minste CO2-uitstoot die voldoet aan alle gestelde voorwaarden.
- Binnen het project MRA-Elektrisch werken we met Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren.
- We hebben samen met het rijk en gemeenten besluiten genomen over het wegwerken van ontbrekende schakels in het (snel-)fietspadennetwerk, waaronder Lelystad-Almere, en het geschikt maken van fietspaden voor snelfietsen op een aantal trajecten.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.312	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
Baten	-63	0	0	0	0	0
Saldo	1.249	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
Kader (saldo na Zomernota)		3.756	1.874	1.705	4.012	1.459
Verschil t.o.v. kader			213	228	-2.347	100
1 Fietsmaatregelen coalitieakkoord 2019-2023			0	0	-2.500	0
2 Vervoersmanagement			108	108	107	107
3 Organisatiekosten PBM			105	99	99	99
4 Smart Mobility			0	0	0	-105
Overig			0	21	-53	0

x € 1.000

Toelichting

1. Fietsmaatregelen coalitieakkoord 2019-2023

In 2022 was ten laste van de bestemmingsreserve Mobiliteit een bijdrage van € 2,5 mln. geraamd voor de realisatie van de fietstunnel op het traject Almere-Lelystad. De aanleg hiervan is komen te vervallen. Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 worden deze middelen nu ingezet voor de aanleg van snelfietspaden. De middelen blijven binnen de bestemmingsreserve Mobiliteit (oormerk) beschikbaar voor dit doel.

2. Vervoersmanagement

Voor een verbetering van het mobiliteitsnetwerk zijn overheden aangewezen op samenwerking en afstemming. CROW-KpVV (voorheen Kennisplatform Verkeer en Vervoer) heeft als doel een bijdrage te leveren aan het competentier maken van de overheid op het gebied van mobiliteit. Zij is betrokken bij actuele ontwikkelingen in het decentrale beleid en geeft aan wat hun betekenis is en wat de gevolgen kunnen zijn. Via het IPO participeert de provincie in dit kennisplatform. Met ingang van de begroting 2020 is deze jaarlijkse bijdrage ter grootte van € 0,1 mln. (gelet op het thema) gealloceerd en ten laste van de meer passender begrotingspost Vervoersmanagement gebracht (voorheen: Beheer OV, programmaonderdeel 6.1). Het resterend verschil ten opzichte van het kader betreft diverse kleine wijzigingen welke zijn verrekend met de bestemmingsreserve Mobiliteit.

3. Organisatiekosten PBM (Platform Bereikbaarheid Metropoolregio)

Voor een verduurzaming van het mobiliteitsnetwerk zijn overheden aangewezen op samenwerking en afstemming. Binnen het project MRA-Elektrisch werken overheden in Flevoland, Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren. Verlenging en gelijktijdige intensivering van het meerjarig projectplan doen de jaarlijkse lasten (en daarmee het Flevolands aandeel daarin) met € 0,1 mln. stijgen. Het resterend verschil ten opzichte van het kader betreft diverse kleine wijzigingen. Deze mutaties zijn verrekend met de bestemmingsreserve Mobiliteit.

4. Smart Mobility

Voor een verbetering van de bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid van het mobiliteitsnetwerk binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) werken overheden samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen. Smart Mobility-oplossingen helpen om gemakkelijker door de steeds drukker MRA te bewegen. Het publiek-private MRA-programma Smart Mobility verbindt de vele smart mobility-initiatieven in de regio. Het programma heeft betrekking op de periode 2018-2022. Beëindiging van het meerjarig programma doet de jaarlijkse lasten (en daarmee het Flevolands aandeel daarin) met ingang van het begrotingsjaar 2023 met € 0,1 mln. dalen, hetgeen is verrekend met de bestemmingsreserve Mobiliteit.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	2.087	0	2.087
Totaal	2.087	0	2.087

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2020-2023)

De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd t.b.v. het goed kunnen functioneren van onze samenleving;

Activiteiten 2020

- We doen een verkenning naar de verbetering van de ontsluiting van Urk waarbij een voorwaarde is dat de gemeente Urk mede financiert.
- We doen onderzoek naar de mogelijkheden voor realisatie van een verlengde Anthony Fokkerweg.
- We voeren investeringsprojecten uit van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2020).
- We stellen het p-MIRT 2021-2025 op (waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenweg-Knardijk).
- We stellen in overleg met gebiedspartners een plan op voor het verbeteren van het (snel)fietspadennetwerk.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Doel (2020-2023)

De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale) verkeersveiligheid verbeteren.

Activiteiten 2020

- We voeren jaarschijf 2020 uit van het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).
- We stellen het MBVI 2021 op en bereiden de Maatregelenlijst voor de periode 2021-2025 voor.
- We voeren verbeteringen van de veiligheid van provinciale fietspaden en oversteekvoorzieningen voor fietsers en voetgangers uit het p-MIRT jaarschijf 2020 uit en programmeren maatregelen voor het p-MIRT 2021-2025.
- We voeren veiligheidsmaatregelen aan provinciale wegen, gekoppeld aan groot onderhoud uit het p-MIRT jaarschijf 2020 uit en programmeren maatregelen voor het p-MIRT 2021-2025.
- We stellen een uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid op, samen met de regionale partners.
- We ronden de legalisering van de beheerstroken langs onze vaarwegen af en starten met de legalisering van de beheerstroken langs de wegen.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	29.839	31.655	30.224	23.872	25.962	27.972
Baten	-1.351	-794	-474	-474	-474	-474
Saldo	28.488	30.861	29.750	23.398	25.488	27.498
Kader (saldo na Zomernota)		30.861	28.347	20.460	19.295	23.579
Verschil t.o.v. kader			1.403	2.937	6.193	3.919
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			600	600	600	600
2 Actualisatie jaarlijks onderhoud infrastructuur			1.259	1.259	1.259	1.259
3 Aanvulling voorziening NJO			0	1.166	4.284	0
4 Actualisatie kapitaallasten			-310	-87	50	1.985
Overig			-145	0	0	75

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het collegeakkoord is structureel een budget van € 0,6 mln. toegevoegd aan de dotatie voorziening Niet Jaarlijks Onderhoud Infrastructuur t.b.v. het nemen van verdere stappen om de CO2-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder terug te brengen (Het Goede Voorbeeld). Dit komt ten laste van de begrotingsruimte.

2. Actualisatie jaarlijks onderhoud infrastructuur

In het Strategisch Uitvoeringsprogramma onderhoud infrastructuur (SUP 2.0) is op basis van kostenkengetallen een berekening gemaakt van de budget behoefte voor het jaarlijks onderhoud in 2020 en verder. Deze ligt € 1,3 mln. hoger dan het oorspronkelijk geraamde bedrag. Het meerdere wordt in deze begrotingsperiode aangevuld vanuit de reserve Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen (VVI), waarbinnen voldoende middelen beschikbaar zijn. Halverwege deze collegeperiode zal worden geëvalueerd of dit hogere bedrag structureel noodzakelijk is. Als dat het geval is, zijn aanvullende maatregelen nodig. Zo niet, dan kunnen we terugvallen op het oorspronkelijk geraamde bedrag en kan de aanvulling vanuit de reserve VVI worden beëindigd en een eventueel overschot worden teruggestort in de reserve VVI.

3. Aanvulling voorziening NJO

In de Programmabegroting 2019 is gerapporteerd over risico's m.b.t. de financiële dekking van de handhaving van de vastgestelde onderhoudsniveaus van onze infrastructuur. Gezien het geprognosticeerde verloop van de voorziening voor Niet Jaarlijks Onderhoud (NJO) dreigde er in 2022 een tekort van € 5,5 mln. Bij de resultaatbestemming van de Jaarrekening 2018 is daarom besloten een bedrag ter hoogte van € 5,5 mln. (via de reserve Strategische Projecten) beschikbaar te houden t.b.v. de dekking van dit tekort. Dit bedrag wordt nu gefaseerd ingezet in 2021 en 2022 om de voorziening aan te vullen zodat er geen tekort ontstaat en de jaarlijkse dotaties aan deze voorziening geëgaliseerd zijn (conform de verslaggevingsvoorschriften BBV).

4. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden verrekend met de daartoe ingestelde reserve Dekking afschrijvingslasten en de reserve Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen (VVI). Per saldo heeft dit dan ook geen effect op de begrotingsruimte, met uitzondering van € 75.000 in de laatste jaarschijf 2023. Voor de bekostiging van de investeringen in de weginfrastructuur bestaan financiële kaders. Onderdeel daarvan is dat er jaarlijks een toename van de netto kapitaallasten met € 75.000 mag plaatsvinden ten laste van de begrotingsruimte. Deze jaarlijkse toename is reeds verwerkt in de jaarschijven 2020-2022, maar dient nu te worden toegevoegd aan de nieuwe jaarschijf 2023.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	9.355	0	9.355
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	20.869	-474	20.395
Totaal	30.224	-474	29.750

x € 1.000

6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	32.651	36.240	36.115	36.156	36.185	36.214
	Baten	-8.697	-8.457	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
	Saldo	23.954	27.783	28.115	28.156	28.185	28.214
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	1.312	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
	Baten	-63	0	0	0	0	0
	Saldo	1.249	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
6.3 Infrastructuur	Lasten	29.839	31.655	30.224	23.872	25.962	27.972
	Baten	-1.351	-794	-474	-474	-474	-474
	Saldo	28.488	30.861	29.750	23.398	25.488	27.498
Totaal programma 6	Lasten	63.801	71.651	68.426	61.961	63.812	65.746
	Baten	-10.111	-9.251	-8.474	-8.474	-8.474	-8.474
	Saldo	53.690	62.399	59.952	53.487	55.338	57.272

x € 1.000

7. Vernieuwend Bestuur

Inleiding

Algemeen

Provincies hebben een belangrijke schakelfunctie in het bestuur van ons land. Bovenlokale, regionale en nationale vraagstukken komen samen op het niveau van deze overheden. Bijna nooit als enige, steeds in verbinding met andere overheden, instanties en inwoners. De komende bestuursperiode investeren we in de ontwikkeling van het bestuur van deze provincie.

Bestuurlijke vernieuwing

Er zijn na de verkiezingen van maart 2019 nieuwe Provinciale Staten gekozen. Eén van de accenten die deze staten aanbrengen is de beoogde verbetering van de relatie tussen de inwoners en de provinciale overheid. De rol van volksvertegenwoordiger en de betrokkenheid van de Flevolander zullen deze periode meer aandacht krijgen dan tot nu toe. De intentie is dan ook om langs verschillende lijnen bestuurlijke vernieuwing mogelijk te maken. En dat gaat verder dan alleen het bieden van de gebruikelijke inspraak. Het houdt in dat in een vroegtijdig stadium, bijvoorbeeld in het voorbereidingsproces op besluitvorming ruimte wordt gevonden om initiatieven, alternatieven en belangen naar voren te brengen.

Regionale opgaven

Onze focus is steeds gericht op onze bijdrage aan de ontwikkeling en bloei van het eigen gebied. En we willen helpen bij het oplossen van vraagstukken in onze omgeving. Voor de opgaven waar we voor staan zijn de bestuurlijke grenzen zijn daarbij betrekkelijk. We hebben elkaar nodig. Deze wederzijdse afhankelijkheid en wederkerigheid zorgt ervoor dat de provincie zich profileert als een regionale speler, als samenwerkingspartner, als een medeoverheid die bij uitstek geschikt is om de regionale belangen te behartigen, en verbindingen te leggen tussen lokale, regionale en (inter)nationale opgaven. Het denken in dergelijke opgaven stimuleert de regionale samenwerking tussen provincie en gemeenten. Opgaven en ambities pakken we verbindend en grensoverschrijdend op, samen met betrokken partners.

De provincie Flevoland neemt actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In dit bestuurlijk netwerk stemt Flevoland met de partners af over de ruimtelijke ontwikkeling, economie en mobiliteit in het MRA-gebied. Er is een nauwe wisselwerking tussen de MRA-regio en Flevoland. De economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de MRA-regio zijn van grote invloed op de ontwikkelingen in Flevoland. De provincie trekt zoveel mogelijk samen op met Almere en Lelystad. De provincie Flevoland participeert ook in het samenwerkingsverband Regio Zwolle. In dit samenwerkingsverband staat de economische ontwikkeling voorop. In het verlengde hiervan zijn ook thema's als mobiliteit, human capital en duurzaamheid aan de orde. Flevoland vormt de schakel tussen het westen en het noordoosten van het land. Het is de ambitie van het college om deze verbindende positie van meerwaarde te laten zijn voor de ontwikkeling in onze provincie.

Samen werken

Flevoland is volop in ontwikkeling. Daarin is een nieuwe fase aangebroken. De afgelopen jaren is de jongste provincie zelfbewuster geworden en staat ze in de publieke belangstelling. In de Omgevingsvisie hebben Provinciale Staten verwoordt dat Flevoland meer dan voorheen door de inwoners zal worden ontwikkeld. Dat is een uitdaging aan ons en onze inwoners. Samen met inwoners en andere belanghebbenden en overheden hebben we de opgaven voor deze regio uitgewerkt in samenwerkingsagenda's en uitvoeringsagenda's. De komende bestuursperiodes zijn dat de leidende opgaven die naar 2030 en verder kijken. Deze ontwikkeling van onze regio geven wij in samenspraak met de maatschappelijke partners en onze gebiedspartners vorm in de concrete uitvoering van onze uitwerkingsagenda.

Europa

Europa is voor Flevoland een belangrijke partner. De afgelopen jaren hebben wij de nodige ambitie en bestuurlijke inzet gepleegd in Europese ontwikkelingen. Het blijkt effectief om de belangen van Flevoland in Brussel goed onder de aandacht te brengen. Daarom richt Flevoland zich actief op de belangenbehartiging voor Europese Fondsen in de volgende programmaperiode 2020-2027. En voor concrete programma's en projecten in Flevoland vragen we aandacht en middelen in Europa. De ontwikkelingen rond de Brexit en de gevolgen daarvan voor onze regio volgen we nauwgezet. Ook onderwerpen als duurzaamheid en klimaat staan hoog op de agenda van de Europese gremia. In algemene zin behartigen we de Flevolandse belangen in diverse Europese netwerken. Flevoland is niet alleen in EU-verband actief, maar ook in de Raad van Europa. De

commissaris van de Koning is lid van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, voorzitter van de Monitoring Committee en woordvoerder voorkoming radicalisering.

Bestuursstijl

In het Coalitieakkoord 2019 - 2023 staan veel inhoudelijke ambities om de samenleving van Flevoland toekomst te bieden. Daarnaast beschrijft het akkoord uitvoerig hoe we denken onze resultaten te bereiken. Met een bestuursstijl die past bij de opgaven van dit gebied: open en constructief, in dialoog, met inbreng vanuit de praktijk en de samenleving, met onze partners, vanuit vertrouwen. Bij de vorming van de nieuwe coalitie hebben wij afgesproken ons in te zetten voor bestuurlijke vernieuwing, participatie aan het openbaar bestuur vanuit de samenleving en het voorkomen en verminderen van belemmerende regelgeving.

Provinciale Staten/Statengriffie

Provinciale Staten maken ruimte voor de majeure dossiers in Flevoland, meer dan voorheen in dialoog met de Flevolandse Samenleving. Dienend hieraan is de nieuwe vergaderstructuur: deze geeft ruimte voor de politiek. De dienstverlening van de Statengriffie sluit aan op de ambities van de Staten en wordt ingevuld met de kernwaarden Vernieuwingsgericht-Betrouwbaar-Toegankelijk-Dienstverlenend-Deskundig en Sprankelend.

Maatschappelijk effect

De overheid bevordert een goed woon- werk en leefklimaat voor de Flevolandse samenleving

Effect van ons beleid

Een verbeterde (inter)nationale en regionale positie van Flevoland.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	2021 - 2023
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen tweede kamer/ provinciale staten/ gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers/ stemgerechtigden	n.v.t.	79,3% (TK)	51,1% (GR)	53,6% (PS) (2015 45,6%)	n.v.t.	54% (PS)

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Vernieuwend bestuur	7.1 Bestuur	Versterkte belangenbehartiging Flevoland als actieve partner in de EU Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur
	7.2 Provinciale Staten / Statengriffie	Optimaal gefaciliteerde Staten in kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol. Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten. Door de Statengriffie uitgevoerde going concern taken conform haar kernwaarden.
	7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting.
	7.4 Bedrijfsvoering	IT-systemen veilig en op orde.
	7.5 Reserves	

Verbonden partij(en)

Enkele verbonden partijen zijn verbonden met bestuurlijke ontwikkelingen. Zij kunnen bijdragen aan de ambitie om de 'kwaliteit van het openbaar bestuur te verhogen'. De Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) is actief als belangenbehartiger op de opgaven van de provincies richting het Rijk en andere koepelorganisaties. In IPO-verband werken de provincies op diverse onderdelen intensief samen aan de relevante opgaven en zorgen voor inbreng in wetgevingsprocessen en profilering van de provinciale belangen op regionaal en (inter)nationaal niveau. Daarnaast zorgt het IPO voor de coördinatie en uitvoering van gezamenlijke projecten en databestanden. De komende tijd zet het IPO in op de professionalisering van de organisatie, op de profilering richting andere overheden als gesprekspartner namens de provinciale leden op een selectie van majeure thema's en in de versteviging van de relatie met zijn leden.

Daarnaast is de provincie aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

7.1 Bestuur

Portefeuillehouder

Doel (2020-2023)

De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Activiteiten 2020

- We behartigen onze belangen in Den Haag en Brussel en zetten in op onze prioritaire thema's uit het coalitieakkoord.
- Opstelling van een Europastrategie 2020-2023, waarin de opgaven uit het coalitieprogramma waar mogelijk verbonden worden met een Europese dimensie in belangenbehartiging;
- Opstelling van Europa Actieplan 2020, waarin vooruitlopend op de jaarlijkse agenda van de Europese Commissie en andere verwachte ontwikkelingen in de EU een Flevolands actie- en uitvoeringsplan voor de belangenbehartiging in 2020 wordt opgesteld.
- Samen met de Randstadprovincies wordt een 'Convenant Randstad' opgesteld waarin vastgelegd is op welke Europese lobbythema's in Randstadverband gezamenlijk wordt opgetrokken;
- We participeren in het IPO dat namens de gezamenlijke provincies gesprekspartner voor het Rijk en andere overheden is en wet- en regelgeving beïnvloedt.
- We participeren in regionale en nationale samenwerkingsverbanden die bijdragen aan de ontwikkeling van dit gebied, waaronder de Metropoolregio Amsterdam en de regio Zwolle en doen richting het Rijk voorstellen in het kader van het Interbestuurlijk Programma (IBP).
- De provincie Flevoland neemt actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In dit bestuurlijk netwerk stemmen we met de partners de ruimtelijke ontwikkeling, economie en mobiliteit in het MRA-gebied af. Daarbij trekken we op met Almere en Lelystad.
- Naar aanleiding van de evaluatie van de MRA in het voorjaar van 2019 wordt de governance van de MRA gestroomlijnd en zal er meer focus worden aangebracht in de ambities van de MRA.
- We participeren in het samenwerkingsverband Regio Zwolle waarbij de nadruk ligt op de economische ontwikkeling en in het verlengde hiervan op de thema's mobiliteit, human capital en duurzaamheid.

Doel (2020-2023)

Flevoland is een actieve regionale partner in Europese instellingen, Europese regionale netwerken en samenwerkingsverbanden.

Activiteiten 2020

- We participeren in diverse instituten en netwerken, waaronder het Comité van de Regio's, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), de Assembly of European Regions (AER) en het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa.

- Naast een gezamenlijk plenair werkbezoek in oktober tijdens de European Week of the Regions, brengen de gedeputeerden individuele werkbezoeken aan Brussel over de onderwerpen in hun bestuurlijke portefeuille; onderdeel daarvan zijn lobby overleggen met EU-vertegenwoordigers.
- We organiseren een inhoudelijk Europa event in Flevoland;
- We participeren in het Eurodissey programma (AER) zodat jongeren internationale werkervaring opdoen en bedrijven innovatie- en internationale impulsen ontvangen. Deze vorm van internationale uitwisseling draagt bovendien bij aan grotere cohesie binnen Europa (zie ook programmaonderdeel 3.1).
- We lobbyen om Europese programma's in de programmaperiode 2021-2027 zodanig vorm te geven dat deze gunstig zijn voor Flevoland. Voor Flevolandse projecten worden de mogelijkheden voor Europese bijdragen verkend.

Doel (2020-2023)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Activiteiten 2020

- We intensiveren de bestuurlijke samenwerking in de regio en ondersteunen initiatieven daartoe. Als overheden in de regio treden wij in bestuurlijke opgaven zoals die van de Omgevingsvisie en het Interbestuurlijk programma in toenemende mate gezamenlijk op en vullen elkaar daarbij aan.
- We gaan in het kader van bestuurlijke vernieuwing verkennen hoe we de betrokkenheid van de inwoners van Flevoland bij provinciale plannen en activiteiten kunnen vergroten.
- Samen met de andere provincies bereiden we de invoering van de Wet Open Overheid voor.
- In het kader van transparantie komen we met een aanpak om inhoud te geven aan 'open overheid' voor Flevoland. We onderzoeken wat we samen met de gemeenten kunnen oppakken. Het onderdeel 'open data' is opgenomen in het programma Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering.
- Vanuit zijn rijkstaken bevordert de commissaris van de Koning de bestuurlijke verhoudingen en bestuurlijke integriteit in de provincie. Het onderwerp integriteit wordt regelmatig besproken in overleggen met colleges, raden en burgemeesters.
- We actualiseren het beleid voor de uitvoering van de Wet Bibob om te voorkomen dat de provincie onbedoeld criminele activiteiten mogelijk maakt.
- We participeren in het convenant Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Midden-Nederland in de aanpak van de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit en delen daarin informatie. Op basis van de in 2019 opgestelde integriteitsscan komt de commissaris met een voorstel voor de aanpak van ondermijning.
- We zorgen voor een verdere professionalisering van de provinciale rol op veiligheid en de positie van de commissaris als rijksheer daarin. Het gaat hier met name om het onderhouden van de relevante netwerken op landelijk en interprovinciaal niveau en in de eigen regio. Onze inzet is om daarbij aan de hand van verschillende provinciale casussen ook de organisatie en het bestuur mee te nemen. Meer in brede zin focussen wij op een weerbare overheid en de bestuurlijke aanpak van ondermijning.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.926	2.339	2.107	2.004	2.004	2.004
Baten	-32	-27	-27	-27	-27	-27
Saldo	1.894	2.312	2.080	1.977	1.977	1.977
Kader (saldo na Zomernota)		2.312	2.010	2.007	2.007	2.007
Verschil t.o.v. kader			70	-30	-30	-30
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			100	100	100	100
2 Wijzigingen budgetten GS			-60	-160	-160	-160
Overig			30	30	30	30

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Ook Flevoland heeft te maken met verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit. Voorkomen moet worden dat overheden ondermijnende criminaliteit onbewust faciliteren. Daarnaast is het belangrijk dat het openbaar bestuur in Flevoland integer opereert, vrij van criminele druk en mogelijke infiltratie. Het voorkomen en zo nodig bestrijden van ondermijnende criminaliteit is een belangrijk thema. Hierin werken we samen met gemeenten en andere partners, in het bijzonder met het Regionaal informatie en expertisecentrum (RIEC). Voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit en de rol van de provincie daarin wordt structureel € 0,1 mln. beschikbaar gesteld, hetgeen ten laste van de begrotingsruimte is gebracht.

2. Wijzigingen budgetten Gedeputeerde Staten (wachtgeldverplichting)

Het budget voor wachtgeldverplichtingen is geactualiseerd. Als gevolg van het feit dat per saldo een aantal (oud)bestuurders niet langer aanspraak (kan) maken op een wachtgelduitkering in de jaren 2020 en verder is de raming voor deze post structureel naar beneden bijgesteld. Dit levert vanaf 2021 een structureel voordeel van € 0,2 mln., wat ten gunste van de begrotingsruimte komt. De raming voorziet in alle op dit moment bekende verplichtingen, effecten als gevolg van de gewijzigde collegesamenstelling zijn hierin reeds verwerkt. Zodra nieuwe verplichtingen ontstaan zal de raming moeten worden bijgesteld.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	281	0	281
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	834	0	834
7.1.3 Gedeputeerde Staten	992	-27	965
Totaal	2.107	-27	2.080

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Portefeuillehouder

L. Verbeek

Beoogd effect:

- Optimaal gefaciliteerde Staten: kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.
- Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten.
- De Statengriffie garandeert haar going concerntaken op benodigd kwaliteitsniveau.

Doel (2020-2023)

- Faciliteren van de nieuwe Staten, gericht op de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.

Activiteiten 2020

- Strategisch adviseren op door Provinciale Staten te bepalen majeure dossiers
- Implementeren van de uitkomsten van de werkgroepen n.a.v. de Statenconferentie in april 2019.
- Een lange termijnplanning die beïnvloeding van Provinciale Staten op de eigen agenda -inclusief regionale samenwerking- mogelijk maakt.

Doel (2020-2023)

Herijking en inrichting van de gewenste ondersteuning t.b.v. besluitvorming door Provinciale Staten.

Activiteiten 2020

- Digitale ondersteuning besluitvormingsproces Provinciale Staten.
  - Implementeren vergadermodel conform de wensen van Provinciale Staten.
  - Herzien van het Reglement van Orde Provinciale Staten, inclusief proces wensen en bedenkingen en ambtelijke bijstand.
  - Uitvoering van de samenwerkingsagenda Provinciale Staten-Gedeputeerde Staten-Ambtelijke organisatie.
-

Doel (2020-2023)

De dienstverlening van de statengriffie in overeenstemming te brengen met haar kernwaarden.

Activiteiten 2020

- Opstellen opleidingsplan Statengriffie.
- Actualiseren van de verordening werkgeverscommissie Griffier, de ambtsinstructie Griffier, de organisatieverordening Griffie en de mandaatregeling Griffier.
- Instellen klankbordgroep met statenleden t.b.v. dienstverlening Griffie.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
Kader (saldo na Zomernota)		2.057	1.686	1.713	1.680	1.680
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	300
1 Statenverkiezingen 2023			0	0	0	300

x € 1.000

Toelichting

1. Statenverkiezingen 2023

Op dit programmaonderdeel is in het jaar 2023 (verkiezingsjaar) budget geraamd ter dekking van de organisatielasten samenhangend met de Provinciale Statenverkiezingen -eens in de vier jaar-. Verschillende begrotingsposten zijn ter uitvoering daarvan in totaal met € 0,3 mln. verhoogd ten laste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	1.686	0	1.686
Totaal	1.686	0	1.686

x € 1.000

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2020-2023)

Een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Activiteiten 2020

We passen de veertien 'bestuurlijke afspraken op financieel gebied' toe die zijn opgenomen in het Coalitieakkoord 2019-2023.

Middelen

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	-415	2.274	1.347	5.923	11.013	14.848
Baten	-162.483	-163.892	-167.049	-166.433	-169.382	-173.165
Saldo	-162.898	-161.618	-165.703	-160.510	-158.369	-158.317
Kader (saldo na Zomernota)		-161.618	-157.561	-153.434	-151.998	-151.882
Verschil t.o.v. kader			-8.142	-7.075	-6.371	-6.435
1 Loon- en prijsontwikkeling			-200	-950	-1.200	1.600
2 Opcenten motorrijtuigenbelasting			15.400	15.500	15.700	15.100
3 Provinciefondsuitkering			-12.560	-11.768	-10.742	-13.944
4 Stelpost nieuw beleid			-10.336	-9.409	-9.679	-9.161
5 Stelpost onzekerheden			-400	-400	-400	0
Overig			-46	-48	-50	-31

x € 1.000

Toelichting

1. Stelpost loon- en prijsontwikkeling

Op basis van de verwachtingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het voorjaar van 2019 zijn de ramingen voor de jaren 2020-2022 verlaagd. Voor 2023 is een nieuwe jaarschijf toegevoegd ten opzichte van de vorige begroting. Zie voor een nadere specificatie onderdeel IV Financiële begroting.

2. Opcenten motorrijtuigenbelasting

De ramingen in het financieel kader waren gebaseerd op het voertuigoverzicht per 1 juli 2018. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 juli 2019. Als gevolg van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland op 1 mei 2019 is de opbrengst per jaar gemiddeld zo'n € 15,5 mln. lager dan in het kader. Daarnaast hebben zich andere kleinere mutaties voorgedaan in de omvang en samenstelling van het wagenpark. Conform de bestendige gedragslijn is in de meerjarenraming geen rekening gehouden met groei of krimp van het wagenpark, omdat dit onvoldoende betrouwbaar te schatten is. Wel is rekenkundig uitgegaan van een jaarlijks indexering van het tarief met 1% per jaar.

3. Provinciefonds

De ramingen in het financieel kader waren nog gebaseerd op de meicirculaire Provinciefonds 2018. De begrotingsraming is gebaseerd op de meicirculaire 2019 Provinciefonds. Daarnaast is geanticipeerd op het effect van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland per 1 mei 2019 (de lagere belastingcapaciteit wordt deels gecompenseerd in het Provinciefonds). Dit effect kon niet worden verwerkt in de meicirculaire. De meerjarige toename van de geraamde uitkeringen is voor het overgrote deel (circa € 14 mln. per jaar) een gevolg van de gewijzigde belastingcapaciteit; daarnaast zijn de jaarlijkse accessen verlaagd, onder meer als gevolg van voorziene lagere rijksuitgaven (mede door lagere loon- en prijsontwikkelingen in de Rijksbegroting).

4. Stelpost Nieuw Beleid

Mutaties in deze begroting met effect op de begrotingsruimte, bijvoorbeeld als gevolg van autonome ontwikkeling of verwerking van het coalitieakkoord, zijn verrekend met de stelpost Nieuw Beleid. Een nadere specificatie en toelichting is opgenomen in onderdeel IV Financiële begroting.

5. Stelpost onzekerheden Perspectiefnota

In de begroting worden diverse rekenkundige aannames gedaan, die omgeven zijn door onzekerheden (zoals de ontwikkeling van de belastingcapaciteit en de Provinciefondsuitkering). Deze stelpost is bedoeld om eventuele tegenvallers die zich daarbij voordoen op te vangen. De gedragslijn is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 0,8 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welke jaarlijks oploopt met € 0,4 mln. Ten opzichte van het kader (de vorige begroting) valt derhalve jaarlijks € 0,4 mln. vrij in 2020-2022. In 2023 wordt weer een nieuwe jaarschijf toegevoegd, zodat daar per saldo geen effect optreedt.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	34	-167.049	-167.015
7.3.2 Onvoorzien en stelposten	1.312	0	1.312
Totaal	1.347	-167.049	-165.703

x € 1.000

7.4 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

J. de Reus (Personeel & Organisatie)
C.W. Smelik (Inkoop- en aanbestedingsbeleid)
J.N.J. Appelman (Facilitaire zaken)
J.A. Fackeldey (Communicatie & ICT)
H.J. Hofstra (Financiën)

In het programmaonderdeel Bedrijfsvoering komen voor het bestuur relevante ontwikkelingen aan bod. Voor 2020 beperkt dit zich tot informatievoorziening. De overige thema's en meer informatie over de bedrijfsvoering is te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf Bedrijfsvoering.

Doel (2020-2023)

De IT-systemen voor de informatievoorziening zijn beter en veiliger en het beheer daarvan is op orde.

Activiteiten 2020

- De projecten van het laatste plateau van de Meerjarenaanpak Bedrijfsvoering worden afgerond
- Een geactualiseerde visie op een eigentijdse provinciale informatievoorziening wordt voorbereid en voorgelegd voor bestuurlijke keuzes, waarbij op basis van doelstellingen en maatregelen middelen nodig kunnen zijn voor de realisatie.
- Daarbij sluiten we aan op landelijke en interprovinciale ontwikkelingen, wetgeving en dergelijke en leveren wij daaraan onze inbreng.
- Voor de informatievoorziening nemen we alle noodzakelijke maatregelen om de veiligheid en de technische en juridische kwaliteit te waarborgen

Middelen

7.4 Bedrijfsvoering	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	46.153	55.097	55.601	54.340	53.799	53.789
Baten	-3.547	-3.072	-3.032	-3.032	-3.032	-3.032
Saldo	42.606	52.025	52.569	51.308	50.767	50.756
Kader (saldo na Zomernota)		52.025	50.723	49.424	48.881	48.844
Verschil t.o.v. kader			1.845	1.884	1.886	1.912
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			500	500	500	500
2 Structurele financiële consequenties MAB			600	600	600	600
3 Budget DLG omzetten in formatie			639	639	639	639
Overig			107	145	148	174

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord is ten laste van de begrotingsruimte structureel € 0,1 mln. beschikbaar gesteld om in te kunnen spelen op nieuwe ICT-ontwikkelingen. Daarnaast is structureel € 0,4 mln. opgenomen voor het ICT-beheer. Dit betreft vooral hogere exploitatielasten als gevolg van het naar de cloud brengen van het datacenter in de huidige serverruimte van de provincie Flevoland. Uit een uitgevoerde business case blijkt dat meer geld nodig is voor deze transitie dan waar rekening mee is gehouden bij de inrichting van de afdeling Informatievoorziening in 2016.

2. Structurele financiële consequenties Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering

Binnen de stelpost Nieuw Beleid was € 0,6 mln. structurele ruimte geoormerkt voor ICT-beheer ten gevolge van de uitvoering van de Meerjarenaanpak bedrijfsvoering (MAB). In dit kader zijn circa 10 ICT-systemen aangeschaft of vernieuwd. Om deze systemen blijvend goed te kunnen beheren is uitbreiding van de formatie bij de afdeling Informatievoorziening met 5,8 fte nodig, wat een extra last geeft van € 0,5mln. Daarnaast moet rekening worden gehouden met stijgende lasten voor licenties en onderhoud van deze systemen voor een bedrag van € 0,1mln. Hiermee is het oormerk binnen de stelpost Nieuw Beleid geheel ingevuld. Daarnaast heeft zich de laatste jaren een ontwikkeling voorgedaan op ICT-gebied, waarbij veel softwareoplossingen niet langer *on premise* draaien, maar *as-a-service* worden afgenomen. Dit houdt in dat voor een deel van de software geldt dat deze niet langer in eigendom van de provincie zijn, maar van derden op contractbasis worden afgenomen. Dit leidt tot lagere investeringen, en dus lagere kapitaallasten voor software. Aan de andere kant staan hier hogere exploitatielasten tegenover. Per saldo is dit een budgetneutrale wijziging.

De komende tijd wordt gewerkt aan een visie en agenda voor de periode 2020-2024. Voor het uitvoeren van deze agenda zijn op dit moment nog geen (extra) middelen gereserveerd. Het accent wordt daarom vooralsnog gelegd op het beheren van het huidige IT-landschap en het voldoen aan wet- en regelgeving. Voor het realiseren van de ambities met betrekking tot dataficering zal een beroep worden gedaan op de reserve 'Strategische Projecten' met oormerk 'ICT/dataficering' (€ 848k). Voor overige vernieuwingen en innovaties op IT-gebied zal voor elk voorstel (in overleg met betrokken partijen) naar de benodigde middelen moeten worden gezocht.

3. Budget DLG omzetten in formatie

Vanaf 2015 ontvangt de provincie jaarlijks via het provinciefonds extra middelen voor de dekking van de personeelskosten van de voormalige DLG-capaciteit. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn toen een koepelovereenkomst aangegaan waarin is opgenomen dat Noord-Holland de voormalige DLG-capaciteit van 10,7 fte in dienst neemt en deze detacheert bij Flevoland. In 2019 is gezamenlijk besloten om die overeenkomst te ontbinden, waarbij Flevoland een deel van de DLG-capaciteit over zal nemen. Omdat er dan geen sprake meer is van inhuur, wordt het detacheringbudget van € 639.000 met ingang van 2020 verlaagd ten gunste van het budget voor de dekking van de daarmee gemoeide salarissen (7.4.1 Personeel en organisatie).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Personeel en organisatie	44.668	-2.068	42.600
7.4.2 Financiën, communicatie en jur.zaken	466	0	466
7.4.3 Facilitaire zaken	5.593	-964	4.629
7.4.4 Informatievoorziening	4.875	0	4.875
Totaal	55.601	-3.032	52.569

x € 1.000

7.5 Reserves

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

7.5 Reserves	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Baten	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Saldo	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Kader (saldo na Zomernota)		-17.406	8.749	17.168	16.230	14.702
Verschil t.o.v. kader			-19.653	-7.422	-4.723	-4.941
1 Monumentenzorg			139	139	139	139
2 Strategische Projecten			-1.410	-1.467	-3.714	651
3 Zuiderzeelijngelden			-112	0	0	0
4 Procesgelden gebiedsontwikkeling			-558	0	0	0
5 p-MJP/POP			-1.070	-1.320	-1.570	-1.912
6 Bodem			-450	-450	-450	-450
7 Nieuwe Natuur			-2.750	-2.750	-250	-250
8 Egal. res. activ. vervangingsinv.			-1.279	-1.281	-2.039	-2.756
9 Almere 2.0			-11.770	0	0	0
10 Mobiliteit			-22.758	7.908	-5.904	7.549
11 Beheer en ontwikkeling Natuur			-904	-604	-604	-380
12 Dekking afschrijvingslasten			23.178	-7.688	9.579	-7.621
Overig			90	90	90	90

x € 1.000

Toelichting

In bijlage B is per reserve een specificatie opgenomen van de geraamde stortingen en onttrekkingen in het jaar 2020. Onderstaand zijn op hoofdlijnen de mutaties ten opzichte van het financieel kader toegelicht.

1. Monumentenzorg (coalitieakkoord)

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 wordt structureel € 0,1mln. beschikbaar gesteld om de huidige jaarlijkse storting in de reserve Monumenten, welke gevoed wordt vanuit het Provinciefonds, te verdubbelen/matchen (zie ook programmaonderdeel 4.2).

2. Strategische Projecten

Het verschil ten opzichte van het kader voor 2020 wordt met name veroorzaakt door onttrekkingen voor het programma Leader (€ 0,4 mln.) en gewijzigde betaalritmes voor Poort Lelystad (€ 0,4 mln.), waterprogramma POP3 (€ 0,4 mln.) en Omgevingsvisie (€ 0,2 mln.).

De mutatie in 2021 en 2022 bestaat met name uit de inzet van het oormerk Infrastructuur (totaal € 5,5 mln.). Dit bedrag is bij de resultaatbestemming 2018 tijdelijk in deze reserve gestort ter aanvulling van het tekort in de voorziening NJO Infrastructuur en ter egalisatie van de jaarlijkse stortingen in deze voorziening. In deze begroting wordt dit geëffectueerd en zijn deze middelen toegevoegd aan de storting NJO Infrastructuur (zie programmaonderdeel 6.3).

3. Zuiderzeelijngelden

Deze mutatie heeft betrekking op de resterende middelen voor het Luchthavenfonds welke zijn toegevoegd aan de begroting 2020 (zie programmaonderdeel 3.2).

4. Procesgelden gebiedsontwikkeling

Dit betreft de onttrekking aan deze reserve ter dekking van de procesgelden voor Amsterdam Lelystad Airport/OMALA, MITC, Regiodeal Noordelijk Flevoland, Oostvaardersoever, Markermeer-IJmeer en de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (zie programmaonderdeel 3.2).

5. p-MJP/POP

Deze mutaties vloeien voort uit het gewijzigde kasritme voor het POP-programma op basis van de huidige voortgang (zie programmaonderdeel 2.2).

6. Bodem (coalitieakkoord)

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2022 worden vanuit de reserve Bodem middelen ingezet voor 3 pilots in het kader van bodemdaling (zie programmaonderdeel 2.1).

7. Nieuwe Natuur

De budgetten voor het programma Nieuwe Natuur zijn geactualiseerd op basis van de huidige voortgang van het programma (zie programmaonderdeel 2.2). Deze budgetten worden gedekt uit de daarvoor beschikbare middelen in deze reserve.

8. Egalisatiereserve vervangingsinvesteringen infrastructuur

Deze reserve heeft betrekking op de instandhouding van bestaande provinciale infrastructuur op de afgesproken kwaliteitsniveaus (zie ook programmaonderdeel 6.3). De budgetten voor het jaarlijks onderhoud zijn aangepast op basis van actuele inzichten, zoals ook opgenomen in de Strategische Uitvoeringsplannen (SUP 2.0). Voor het jaarlijks onderhoud is deze periode jaarlijks € 1,26 mln. extra nodig. Dit wordt gedekt uit deze reserve, waarvoor in de reserve voldoende vrije middelen beschikbaar zijn. Het restant van de mutatie betreft wijzigingen in de kapitaallasten die voortvloeien uit de geactualiseerde Staat van Activa, gebaseerd op de huidige bestedings- en investeringsplannen.

9. Almere 2.0

Deze mutatie heeft betrekking op de provinciale bijdrage in 2020 aan het Fonds Verstedelijking Almere voor de uitvoering van het jaarprogramma 2020 (zie programmaonderdeel 1.1).

10. Mobiliteit

Het verschil tussen de beschikbare middelen voor mobiliteit (voornamelijk uit het Provinciefonds) en de daaruit te dekken exploitatielasten en investeringen wordt jaarlijks geëgaliseerd via deze reserve. Op basis van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (p-MIRT, bevat o.a. investeringsvolume per project en fasering) en de geactualiseerde exploitatiebudgetten (zie programma 6) zijn de reservemutaties aangepast. De voor de investeringen in het p-MIRT geraamde bedragen (onder aftrek van bijdragen van derden) worden vanuit deze reserve overgeheveld naar de reserve Dekking afschrijvingslasten ter dekking van de toekomstige kapitaallasten (volgnummer 12, zie hieronder). Per saldo beïnvloeden deze mutaties de begrotingsruimte niet. Voor 2020 zijn voornamelijk uitvoering van projecten ter plaatse van de Hogering, de Halve aansluiting, de Gooiseweg (3e fase), de Verbindingsweg, de Ganzenweg en Roggebotsluis/Hanzeweg voorzien, die in meer of mindere mate door bijdragen van derden worden gedekt.

11. Beheer en ontwikkeling natuur (coalitieakkoord)

Vanuit deze reserve wordt in 2020 een bedrag van € 0,52 mln. ingezet voor de uitvoering van de N2000 beheerplanmaatregelen. In 2021 en 2022 is dit € 0,22 mln. per jaar. Daarnaast wordt op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 uit deze reserve structureel € 0,38 mln. beschikbaar gesteld voor natuurontwikkeling.

12. Dekking afschrijvingslasten

Bijdragen uit reserves mogen niet direct in mindering worden gebracht op het te activeren bedrag van investeringen. Dit leidt tot hogere kapitaallasten. Op basis van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport worden de geraamde bijdragen uit de reserves Strategische Projecten en Mobiliteit (volgnummer 10, zie hierboven) gestort in de reserve Dekking afschrijvingslasten, zodat in de toekomst de hogere kapitaallasten hieruit gedekt kunnen worden. De geraamde bedragen zijn aangepast op basis van het geactualiseerde p-MIRT (o.a. ten aanzien van investeringsvolume per project en fasering). Per saldo beïnvloeden deze mutaties de begrotingsruimte niet.

Relatie met de productenraming

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.5.1 Reserves	87.868	-98.773	-10.904
Totaal	87.868	-98.773	-10.904

x € 1.000

7.6 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.1 Bestuur	Lasten	1.926	2.339	2.107	2.004	2.004	2.004
	Baten	-32	-27	-27	-27	-27	-27
	Saldo	1.894	2.312	2.080	1.977	1.977	1.977
7.2 Provinciale Staten	Lasten	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	Lasten	-415	2.274	1.347	5.923	11.013	14.848
	Baten	-162.483	-163.892	-167.049	-166.433	-169.382	-173.165
	Saldo	-162.898	-161.618	-165.703	-160.510	-158.369	-158.317
7.4 Bedrijfsvoering	Lasten	46.153	55.097	55.601	54.340	53.799	53.789
	Baten	-3.547	-3.072	-3.032	-3.032	-3.032	-3.032
	Saldo	42.606	52.025	52.569	51.308	50.767	50.756
7.5 Reserves	Lasten	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
	Baten	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
	Saldo	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Totaal programma 7	Lasten	95.777	160.413	148.609	121.083	140.724	125.359
	Baten	-223.752	-283.043	-268.881	-216.849	-233.163	-219.202
	Saldo	-127.975	-122.630	-120.272	-95.766	-92.439	-93.843

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). In de begroting dient een zevental verplichte paragrafen te worden opgenomen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. In deze paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2020 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de motorrijtuigenbelasting. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2020 bedraagt naar verwachting circa 115 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. Met ingang van 1 januari 2020 zal het tarief voor Flevoland 80,6 opcenten bedragen. Het tarief is ten opzichte van 2019 verhoogd met 1% wegens indexering in verband met loon- en prijsontwikkelingen, overeenkomstig het Coalitieakkoord 2019-2023.

De geraamde MRB-inkomsten bedragen in 2020 totaal € 59,0 mln. De zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit (het verschil tussen de opbrengst bij het huidige tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedraagt dan circa € 25,2 mln.

In de begroting en meerjarenraming wordt verondersteld dat er in 2020 en latere jaren geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigenbestand binnen de provincie. Voorts wordt rekening gehouden met een jaarlijkse indexering van 1%.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de Legesverordening provincie Flevoland). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers;
- bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten;
- de tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen);
- naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de Grondwaterheffingsverordening 2010. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, wordt het verschil toegevoegd of onttrokken aan de Voorziening grondwaterbeheer. Hiervan is in de Programmabegroting 2020 geen sprake, omdat op begrotingsbasis wordt uitgegaan dat de kosten gelijk zijn aan de opbrengsten van de grondwaterheffing. In bijlage B Overzicht reserves en voorzieningen wordt het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft te maken met drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten: Het Friese Pad (Emmeloord), Zeeasterweg (Lelystad) en Braambergen (Almere). De provincie heeft een ‘eeuwigdurende’ nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht.

De stortplaatsexploitanten dragen de lasten via een jaarlijkse nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van Gedeputeerde Staten vormt het bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar Gedeputeerde Staten mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

In 2018 hebben wij voor Zeeasterweg en voor Braambergen geactualiseerde nazorgplannen ontvangen van de exploitant (Afvalzorg). De nazorgplannen hebben invloed op de bepaling van de doelvermogens. Voor Zeeasterweg hebben Gedeputeerde Staten op 17 juli 2018 ingestemd met het nieuwe nazorgplan. Op basis van het geactualiseerde nazorgplan is het te realiseren doelvermogen vooralsnog geschat tussen de € 19,4 en € 23,0 mln. De controle op het doelvermogen door de OFGV en de financiële effecten daarvan is nog niet afgerond. De jaarlijkse nazorgheffing is in afwachting van de uitkomst daarom vooralsnog niet aangepast en bedraagt voor 2020 € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van Gedeputeerde Staten tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing*	Tarief	2019	2020	2021	2022	2023
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	79,8	80,6	81,4	82,2	83,0
Grondwaterheffing	per 100 m ³	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing (€)	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

* De individuele legestarieven zijn terug te vinden in de Legesverordening provincie Flevoland.

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2019 en 2020 (voorlopige cijfers) weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2019	2020 (voorlopig)	Stijging in %
Noord-Holland	67,9	67,9	0,0%
Friesland	71,1	87,0	22,4%
Utrecht	72,6	72,6	0,0%
Noord-Brabant	76,1	76,1	0,0%
Limburg	77,9	77,9	0,0%
Flevoland	79,8	80,6	1,0%
Overijssel	79,9	79,9	0,0%
Zeeland	89,1	89,1	0,0%
Gelderland	89,2	89,2	0,0%
Groningen	90,4	90,4	0,0%
Zuid-Holland	90,4	90,4	0,0%
Drenthe	92,0	92,0	0,0%
Gemiddeld	81,3	82,7	1,2%

Van laag naar hoog gerangschikt neemt Flevoland in 2020 de zesde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. Het landelijke gemiddelde tarief is in 2020 naar verwachting 82,7 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 8,33 per 100 m³. Het tarief in Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de vijfde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Opcenten MRB	73.519	64.955	59.000	59.600	60.200	60.800
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	11	14	14	14	14	14
Leges; heffing door provincie	19	24	24	24	24	24
Grondwaterheffing	451	470	470	470	470	470
Nazorgheffing	400	400	400	400	400	400
Totaal	74.400	65.863	59.908	60.508	61.108	61.708

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

Als gevolg van de verplaatsing van de hoofdvestiging van een leasebedrijf op 1 mei 2019 zijn de opbrengsten vanaf 2019 aanmerkelijk lager dan in 2018.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de OFGV en BIJ12 een subsidie verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2020

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de berekening van de overige tarieven wordt in beginsel een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten. In de jaarstukken leggen wij jaarlijks verantwoording af over de werkelijke kostendekkendheid van de leges, welke sterk afhankelijk is van het daadwerkelijke aantal aanvragen in enig jaar.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft in het College uitvoeringsprogramma 2019-2023 (CUP) ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's zijn opgenomen in deze begroting. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's die de provincie loopt op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarstukken) geactualiseerd.

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de voorlaatste versie, welke was opgenomen in de Jaarstukken 2018. Vergelijken met de Jaarstukken 2018 is het risicoprofiel gedaald van € 16,6 mln. naar € 10,9 mln. Deze daling wordt met name veroorzaakt doordat het risico met betrekking tot het vertrek van een grote leasemaatschappij zich in 2019 heeft gemanifesteerd. Als gevolg hiervan wordt dit risico in het vervolg anders gedekt, door het aanhouden van een specifieke buffer in de algemene reserve. Hierdoor neemt het risicoprofiel af maar daalt eveneens de weerstandscapaciteit. Per saldo daalt de weerstandsratio daardoor van 1,4 tot 1,2, waardoor deze zich aan de onderkant van de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (nota Reserves en voorzieningen 2015-2019) bevindt.

Provinciale Staten hebben in december 2017 de nota Risicomanagementbeleid 2017 vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor het risicomanagement zijn vastgelegd. Deze nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

De provincie heeft als doel zich te ontwikkelen tot een risico volwassen organisatie. Concreet betekent deze ambitie dat risicomanagement integraal onderdeel uitmaakt van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Een van de uitgangspunten in dit beleid is dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze in beeld brengen. Om ook goed zicht te hebben op de mate waarin de risico's worden beheerst, worden bij de risico's ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Enkele uitgangspunten op het gebied van risicomanagement

Eind 2017 hebben Provinciale Staten de nota Risicomanagement beleid vastgesteld. De voornaamste uitgangspunten zijn:

- een classificatieschema (onder andere voor inschatting van de kans) met een vijfpuntsschaal;
- een berekeningswijze waarbij voortaan de financiële gevolgen worden ingeschat en niet meer worden gemaximeerd;
- structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen;
- ook niet financiële risico's (gekwantificeerd) kunnen een onderdeel vormen van deze weerstandsparagraaf;

- afkomen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) na drie aaneengesloten jaren afgeroomd tot factor 2.

Een plan van aanpak voor verdere implementatie van risicomanagement is in het najaar 2017 opgesteld en vanaf 2018 ter hand genomen. In 2019 vindt een evaluatie plaats.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende risico's die de provincie loopt. Het is uiteraard een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Jaarstukken 2018 (de laatst beschikbare versie).

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt in deze begroting 2020 tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van de financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 - < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces
3 Matig	≥ € 500.000 - < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
			vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen		
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel/ structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2020	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2018	Opmerking
1	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
2	Flevokust Haven	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 2,1	€ 2,1	
3	Grote Infrastructurele projecten	n.v.t (MC)	n.v.t	structureel	€ 1,4	€ 1,4	
4	Innovatiepaviljoen (Floriade)	€ 1,4	75%	incidenteel	€ 1,1	€ 1,1	
5	Nazorgfonds	€ 1,7	50%	incidenteel	€ 0,7	€ 0,8	
6	Informatievoorziening	€ 5,0	10%	incidenteel	€ 0,5	€ 0,5	
7	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
8	OMALA	€ 2,4	10%	incidenteel	€ 0,2	€ 0,3	
9	Auto-leasemaatschappijen		0%	structureel	€ 0,0	€ 5,4	
10	Overige risico's				€ 0,6	€ 0,7	
	Totaal				€ 10,9	€ 16,6	

x € 1 mln.

Het actuele risicoprofiel van provincie Flevoland is € 10,8 mln. De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaardemethode. Uitzonderingen zijn Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en Grote Infrastructurele Projecten, die zijn gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel

risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde nota Risicomanagementbeleid.

Mutaties

De (voornaamste) mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Jaarstukken 2018 betreffen:

- Het risico van vertrek van leasemaatschappijen is uit het risicoprofiel gehaald. Met name omdat het risico zich in 2019 al voor een deel heeft gemanifesteerd. Het resterende risico is, gezien de hoge kans, hard gedekt via het aanhouden van een specifieke buffer in de algemene reserve
- Het risico op hogere ramingen onderhoudslasten Infra is vervallen. Het voorstel van actualisering vormt onderdeel van deze begroting.

De post Overige risico's betreft de som van de overige financiële risico's. In vergelijking met het Jaarstukken 2018 is het risicoprofiel van de provincie Flevoland per saldo afgenomen van € 16,6 mln. tot € 10,9 mln.

De risico's die zijn opgenomen in het risicoprofiel betreffen (onder meer) risico's die het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie slechts in relatief beperkte mate beheersmaatregelen treffen. Voor risico's waarop de provincie meer invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat nu uit de Algemene reserve (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarrekening per 31 december weergegeven.

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	PB2017	JV2016	PB2018	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020
Incidenteel							
Algemene reserve	21,6	14,7	16,1	21,1	21,4	21,4	20,8
Oormerk autoleasemaatschappijen	0	0	0	0	0	0	-9,6
Incidentele weerstandscapaciteit	21,6	14,7	16,1	21,1	21,4	21,4	11,2
Structureel (jaarlijks)							
Belastingcapaciteit	1,8	2,0	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5
Onvoorzien	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Structurele weerstandscapaciteit	2,0	2,2	1,7	1,7	1,6	1,6	1,7
Totaal	23,6	16,9	17,8	22,8	23,0	23,0	12,9

x € 1 mln.

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Jaarstukken 2018 afgenomen voornamelijk door het reserveren van dekking voor het risico vertrek leasemaatschappijen (€ 9,6 mln.). Het risico van het mogelijke vertrek van een leasemaatschappij is nu gedekt voor 100% in het eerste jaar, voor 66% in het tweede jaar en voor 33% in het derde jaar. Hierdoor creëert de provincie tijd om de begroting als gevolg van de wegvallende baten hierop aan te passen.

Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (voor het afdekken van risico's) kan een uitspraak worden gedaan over het weerstandsvermogen. De weerstandsratio bij de Programmabegroting 2020 bedraagt 1,2.

Tabel 2.5 Weerstandsvermogen

	PB2017	JV2016	PB2018	JV2017	P2019	JV2018	PB2020
Risicoprofiel (A)	8,1	9,2	16,5	16,5	16,5	16,5	10,9
Weerstandscapaciteit (B)	23,6	16,9	17,8	22,8	23,0	23,0	12,9
Weerstandsvermogen (=B-A)	15,5	7,7	1,3	6,3	6,5	6,5	2,0
Weerstandratio (=B/A)	2,9	1,8	1,1	1,4	1,4	1,4	1,2

x € 1 mln.

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

Provinciale Staten hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen en in december 2018 onder voorwaarden het investeringskrediet verhoogd. In juni 2019 hebben Provinciale Staten de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF. De marktomstandigheden zijn gewijzigd en de voorwaarden voor het gebruik van de rijksgronden zijn veranderd. Daarnaast zal, voorafgaand aan de gunning, het inpassingsplan onherroepelijk moeten zijn.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse (2018). Deze is gebaseerd op het huidige geaccordeerde businessmodel.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase, voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- er zijn inmiddels juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk;
- er moet sprake zijn van een onherroepelijk inpassingsplan;
- er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.

Realisatie- en exploitatiefase:

- monitoring van de financiële en fysieke voortgang van de ontwikkeling door een contractbeheersteam;
- het inzetten van technische specialisten die de ontwikkeling van de haven monitoren en specifieke toetsen op de werkzaamheden uitvoeren;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project MSNF aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

2. Flevokust Haven

Provinciale Staten hebben in 2014 besloten om te investeren in de buitendijkse ontwikkeling van de multimodale overslaghaven Flevokust. De ontwikkeling (bouw) van de haven is eind 2016 gestart en de haven is het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. De definitieve afronding met de aannemer wordt in het vierde kwartaal 2019 voorzien.

Wij onderkennen een aantal risico's inzake de exploitatiefase vanaf 2019. Dit betreft de onderhoudskosten en het kan zijn dat de verwachte opbrengsten uit de exploitatie niet kostendekkend zijn als gevolg van (eventuele) gedeeltelijke leegstand. Provinciale Staten en de gemeenteraad van Lelystad hebben in december 2018 het principebesluit genomen een Havenbedrijf Flevokust op afstand van beide overheden op te richten, waarin zowel de buitendijkse- als binnendijkse haven worden ondergebracht.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 2,1 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse.

Hierin is ook het effect van de in 2019 doorgevoerde duurzame waardevermindering betrokken. De risico's betreffen exploitatierisico's, enkele resterende risico's betreffende oplevering en te maken afspraken over beheer en onderhoud.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Realisatie- en exploitatiefase:

- tot de eventuele oprichting van een havenbedrijf Flevokust Haven het samenwerken met de gemeente Lelystad in positionering en profilering van Flevokust Haven bij private en publieke partijen;
- na de (eventuele oprichting) van een havenbedrijf Flevokust Haven samen met gemeente Lelystad de exploitatie van de haven op een professionele en slagvaardige manier vormgeven. Het havenbedrijf krijgt - naast financiële kaders - de doelstelling om economische en maatschappelijke meerwaarde te realiseren;
- het monitoren van de financiële dekkendheid van exploitatie;
- het plegen van acquisitie voor het vinden van aanvullende exploitanten;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project Flevokust aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

3. Grote infrastructurele projecten

In de begroting 2020 zijn de risico's van het programma's Hogering, Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport, N307 en Groot Onderhoud Bruggen en sluizen opgenomen.

Het risico van grote infrastructurele projecten (groter dan € 20 mln.) wordt van een probabilistische raming (Monte Carlo methode) voorzien. De uitkomst is een raming van de projectkosten die met een zekerheid van 85% niet worden overschreden en wordt vergeleken met het reeds beschikbaar gestelde krediet. Het verschil wordt meegewogen in de risicoberekening op concern niveau. Omdat dit risicobedrag, indien het zich eventueel manifesteert, over 40 jaar wordt afgeschreven, betreft het een structureel risico (ter hoogte van de extra jaarlijkse kapitaallast). Zoals in het risicomanagementbeleid is bepaald, wordt dit structurele risico met een factor 3 vermenigvuldigd.

In het kader van de begroting 2020 betreft het drie infrastructurele programma's: Hogering, Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport en Groot onderhoud Bruggen. In 2020 wordt gezien op basis van de uitvoeringsovereenkomst welk risico voor Roggebot/Kampen N307 wordt opgenomen.

Het verschil voor deze drie projecten tussen de verwachte maximale projectkosten op basis van 85% zekerheid en het krediet bedraagt ca. € 18,4 mln. De hieruit voortvloeiende structurele extra kapitaallasten bedragen ca. € 0,46 mln. Vermenigvuldigd met de factor 3 (conform beleid structurele risico's) leidt dit tot een risicobedrag van ca. € 1,4 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Structureel	n.v.t.	€ 1,4 mln.

Beheersmaatregelen

- een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

4. Innovatiepaviljoen (Floriade)

Provinciale Staten hebben in 2014 besloten om te investeren in een Innovatiepaviljoen op het Floriadeterrein. Inmiddels zijn zowel het ontwerp als de berekening voor de benodigde investering opgesteld. Uit die berekening bleek dat het oorspronkelijk beschikbare krediet niet toereikend was. In december 2017 is door Provinciale Staten besloten om het investeringskrediet te verhogen. Tevens is vastgesteld dat een risicoreservering van € 1,1 mln. benodigd is, gebaseerd op de uitgevoerde risicoanalyse. In 2018 heeft de aanbesteding van de bouw plaatsgevonden. De start van de bouw van het paviljoen is voorzien in oktober 2019 en de opening in september 2020.

Wij onderkennen enkele risico's die betrekking hebben op drie periodes, namelijk: de ontwikkelingsfase (bouw), de exploitatiefase en fase na afloop van de Floriade. De voornaamste risico's zijn:

- afhankelijk van het gebruik van het pand bestaat het risico dat de omzetbelasting over de bouwkosten (deels) niet verrekenbaar of compensabel is wat tot een kostenverhoging leidt.
- er is een risico op gedeeltelijke leegstand wat een lagere opbrengst tot gevolg kan hebben. Door de latere oplevering (2020 t.o.v. 2017) is de exploitatieduur verkort en dus is het risico voor de provincie afgenomen (maar nog wel aanwezig). Verkend wordt of een exploitant voor het pand kan worden geselecteerd.
- het is de bedoeling om het gebouw na afloop van de Floriade in 2023 te verkopen. De verkoopwaarde van het pand is nu een schatting en is bijvoorbeeld mede afhankelijk van de omgeving waarin het pand dan staat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 1,1 mln.

Het risicobedrag is ten opzichte van de jaarrekening 2018 ongewijzigd gebleven. De volgende actualisatie zal worden uitgevoerd voor de start van exploitatiefase.

Beheersmaatregelen

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen zoals:

- eisen voor het kwaliteitsniveau zijn hoog, om de aantrekkelijkheid voor potentiële gebruikers te vergroten;
- er worden aanvullende financieringsconstructies gezocht, bijvoorbeeld uitbesteding (exploitatie / catering);
- wij rapporteren jaarlijks aan Provinciale Staten over de voortgang van het project, vanuit het programma Floriade Werkt!;
- regelmatig wordt de risicoanalyse herhaald en geactualiseerd;
- het paviljoen wordt (met behulp van externe expertise) zo veel mogelijk aangesloten op de marktbehoefte;
- in de exploitatieberekening is bij de beoordeling van de haalbaarheid al uitgegaan van een gedeeltelijke leegstand;
- voor het gunnen van de opdracht tot bouw van het pand hebben wij een beslissingsmoment gepland waarbij de analyse wordt gemaakt of nog voldaan kan worden aan de randvoorwaarden van het toegekende krediet;
- een deel van de exploitatie kan worden gefinancierd vanuit het programma Floriade Werkt!;
- het voeren van verkennende gesprekken met Aeres Hogeschool en commerciële partijen over een overname na de Floriade.

5. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dit vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn ((meerjaren)begrotingshorizon).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragers voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn (2019 - 2022) kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de voorziening te dekken. Gezien de huidige kapitaalmarkt bestaat het risico dat het doelrendement niet kan worden gerealiseerd, waardoor de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad dient aan te vullen. Voor het kwantificeren van dit risico wordt voor de jaren 2020-2023 uitgegaan van een te realiseren rendement van gemiddeld 2,0% (in plaats van het doelrendement van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van ca. € 1,4 mln. waarvan de kans van optreden op 50% is geschat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 0,7 mln.

Het risico is afgenomen ten opzichte van jaarrekening 2018 (van € 0,8 mln. tot € 0,7 mln.). Dit heeft te maken met de incidentele storting door de provincie in 2018. Er is € 0,6 mln. in het eigen vermogen van het Nazorgfonds gestort, ten behoeve van stortplaats Het Friese Pad.

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

6. Datalek (informatievoorziening)

Zoals ook beschreven in de paragraaf bedrijfsvoering heeft de provincie Flevoland haar informatievoorziening de afgelopen jaren op orde gebracht. De laatste belangrijke stap die in 2020 moet worden genomen is de (voor een belangrijk deel) overgang van ICT in eigen beheer naar clouddienstverlening. Inmiddels worden ook de 1^e stappen gezet op het gebied van dataficering en digitale innovatie. Met de nieuwe, vastgestelde 'Interprovinciale digitale agenda' is sprake van sterke interprovinciale impulsen op deze gebieden. De visie van de provincie op de IT-ontwikkelingen is uitgewerkt in de nota 'Digitale transformatie 2020-2024'. Deze wordt nu nader uitgewerkt in overleg met de afdelingen.

Met dit alles komt digitalisering van de provincie Flevoland in een (verdere) stroomversnelling. Dit vraagt het nodige van de medewerkers, niet alleen bij de afdeling IV, maar in toenemende mate ook bij de overige afdelingen. Het verwerken en verankeren van actuele kennis en vaardigheden vraagt voortdurende aandacht. Het niet tijdig en/of goed aansluiten op deze ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij

alle afdelingen met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen.

Naast juridische claims kan dit leiden tot extra benodigde investeringen in processen en systemen, waarvan de totale impact wordt geschat op € 5,0 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 5,0 mln.	€ 0,5 mln.

Ondanks het feit dat de basis nu beter op orde is, is het risicobedrag ongewijzigd ten opzichte van de vorige raming, gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. Als de ambities en plannen voor de komende jaren zijn vastgesteld en de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Beheersmaatregelen

- Door middel van het programma Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB) is de informatievoorziening van de provincie Flevoland op orde gebracht en is het fundament gelegd om goed in te kunnen spelen op de (hiervoor genoemde) ontwikkelingen. Het programma wordt eind 2019 afgerond.
- In de (nu lopende) laatste fase (plateau 4) worden niet alleen nieuwe systemen opgeleverd, maar wordt ook veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van de noodzakelijke kennis om een 'toekomstbestendige' ICT van de provincie te borgen.
- Sinds april 2017 is de afdeling Informatievoorziening (IV) operationeel en fungeert als een goede "landingsbaan" voor borging van de resultaten van het programma MAB. De bezetting is op orde, alhoewel op ICT-gebied nog de nodige resources worden ingehuurd. Met de overgang naar clouddienstverlening zal ook de inhuur op ICT-gebied verder kunnen worden teruggebracht.

7. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening van de benodigde middelen in de voorziening APPA t.b.v. de jaarrekening opgesteld. Na controle door de accountant wordt het bedrag vastgesteld, zodat aan alle toekomstige verplichtingen kan worden voldaan. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening APPA om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van het rekening 2018. Bij rekening 2019 wordt de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt grote schommelingen.

8. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van LAB is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit risico bestaat uit twee onderdelen, namelijk:

- de verkoop van de gronden wordt niet, later of tegen een lagere prijs gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incourantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. De samenwerking met Schiphol Real Estate (SRE) in de ontwikkeling van het gebied is bekrachtigd door een getekende overeenkomst. Dit betekent dat de realisatiekans van de kavel Flight District (tegenover de terminal) ook verder is toegenomen. Het in operationeel gebruik nemen van Amsterdam Lelystad Airport heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Als gevolg van verdere aflossing van de uitstaande lening is de financiële impact (beperkt) afgenomen ten opzichte van jaarrekening 2018.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,2 mln.	€ 0,2 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- de bedrijventerreinen rond Amsterdam Lelystad Airport hebben de status 'bijzonder terrein' gekregen, waardoor er ruimere mogelijkheden zijn voor ontwikkeling;
- er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders;
- de kosten in de grondexploitatie zijn versoberd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering;
- de grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd;
- voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen;
- per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk als bestuurlijk geëvalueerd en besproken;
- Schiphol Real Estate heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

9. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen ca. 0,6 mln. (jaarrekening 2018 € 0,7 mln.).

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Programmatistische Aanpak Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door GS of het rijk) die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (o.a. vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren.

Nu het ecologisch onderzoek ("de passende beoordeling") van het PAS niet meer als basis voor toestemmingverlening kan worden gebruikt, is voor veel ruimtelijke ontwikkelingen, ook op grote afstand van Natura 2000-gebieden, nodig dat zij op een andere manier gaan aantonen, dat hun project of plan (zoals een bestemmingsplan) op voorhand geen significant schadelijke effecten heeft op de Natura 2000-gebieden. Pas daarna kan toestemming worden verleend.

Voor projecten betekent dit dat moet worden beoordeeld of (alsnog) een natuurvergunning is vereist. Gedeputeerde staten (en in een aantal gevallen het ministerie van LNV) zijn het bevoegde gezag voor deze vergunning. Zij dienen te beoordelen of voor een project een natuurvergunning is vereist. Voor bestemmingsplannen geldt weliswaar geen natuurvergunningsplicht, maar ook zij moeten ook aan de eisen van de Wet natuurbescherming voldoen. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan moet daarom beoordeeld worden of de met het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen significant negatieve effecten zouden kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Ook dan moet er een passende beoordeling (en als gevolg daarvan ook een milieueffectrapport) worden gemaakt.

Op landelijke niveau worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de acties van gemeenten, provincies en het rijk op de korte middellange en lange termijn. In Flevoland raakt deze uitspraak veel belangrijke ontwikkelingen zoals vliegveld Amsterdam Lelystad Airport, Floriade, MSNF, MITC, dijkversterking, Infra Ganzeweg-Knardijk, Infra N307, woningbouw en bedrijfsverplaatsingen. In 2019 is aanvankelijk de gehele vergunningverlening stilgelegd en wordt onderzocht hoe om te gaan met het in gebruik zijnde rekenmodel PAS. Er moet rekening worden gehouden dat niet alle plannen en ontwikkelingen door kunnen gaan op dezelfde voet of zelfs helemaal niet meer. De omvang van dit probleem is zo groot dat ook op landelijk niveau wordt gekeken naar het schade-aspect. Hier kan op dit moment nog geen inschatting van worden gegeven.

Overige ontwikkelingen:

- De afwikkeling van de Brexit kan invloed hebben op de economische ontwikkeling in Flevoland (bv. de visserij op Urk). In geval van negatieve economische gevolgen kan dit een doorwerkend effect hebben op business cases (bv. de Buitendijkse Haven bij Urk).
- De onderzoeken naar een herijking van het belastinggebied van de provincies eventueel ter vervanging van de provinciale opcenten MRB.
- Een voorgenomen herziening van het Provinciefonds komende jaren kan een negatieve invloed hebben op de baten vanuit het Provinciefonds voor de provincie. Het is op dit moment echter nog onduidelijk in welke richting een eventuele herziening zich gaat ontwikkelen.
- Op dit moment is het uitgangspunt dat op de lange termijn gemiddeld ca. 4,4% rendement kan worden behaald met beleggingen vanuit het Provinciaal Nazorgfonds. De beleggingsrendementen in de laatste jaren liggen ruim onder deze norm. Het is onzeker of op de lange termijn dit rendement daadwerkelijk kan worden behaald.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de begroting 2020 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreservaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreservaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer van de grote grazers. Gedeputeerde Staten zijn - met inachtneming van de toepasselijke regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn en zien toe op de uitvoering van het beheer van de grote grazers door Staatsbosbeheer.

Gedeputeerde Staten voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door Provinciale Staten is vastgesteld. In 2018/2019 is - conform het beleidskader - de implementatie van de kortetermijn maatregelen ter hand genomen: de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset. Dit heeft geleid tot maatschappelijke onrust, zij het met een beperktere omvang en een geringere impact dan het voorgaande jaar, en tevens juridische procedures. Dit kan leiden tot imagoschade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie.

Kans	Impact (korte termijn)
40%	Groot

Op de langere termijn, nadat de populatie dieren is verminderd en de beschutting in het gebied weer is toegenomen, zal naar verwachting sprake zijn van een lager risico en een lagere impact.

Kans	Impact (lange termijn)
10%	Beperkt

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- de provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer;
- er in 2019 en 2020 voortvarend wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de maatregelen uit het beleidskader, specifiek de maatregelen voor de korte termijn;
- er wordt door Staatsbosbeheer gewerkt aan een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied op basis van het beleidskader;
- Gedeputeerde Staten hebben een provinciale maatschappelijke klankbordgroep voor de Oostvaardersplassen ingesteld, gericht op inbreng uit en draagvlak in de samenleving.

Amsterdam Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel van de ingebruikname van Amsterdam Lelystad Airport kan leiden tot imagoschade voor provincie Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in Flevoland. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

Voor de financiële kengetallen en een toelichting daarop wordt verwezen naar [paragraaf 2.8 Financiële diagnose en kengetallen van onderdeel IV Financiële begroting](#).

3 Onderhoud kapitaalgoederen

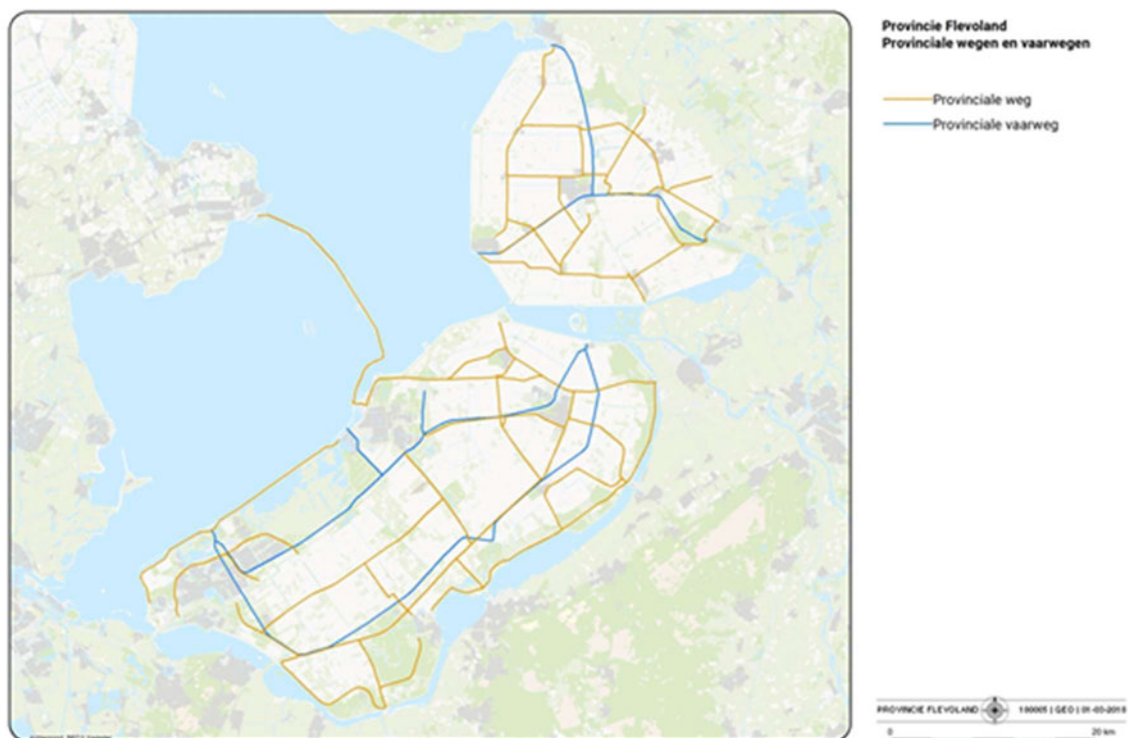
3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. De maatschappelijke waarden van de provinciale infrastructuur zijn mobiliteit, bereikbaarheid, doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Naast de infrastructuur beschikt de provincie over andere kapitaalgoederen, waaronder het provinciehuis en de overige vestigingen (steunpunten wegbeheer). Om de waarde van de kapitaalgoederen gedurende de levensduur te behouden, worden deze doelmatig, duurzaam en kostenefficiënt beheerd.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluizen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstallaties (verkeerslichten) en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal omvat onder andere:

Tabel 3.1: provinciaal areaal

Wegen	Weg	618 km
	Fietspad	362 km
	Rotondes	69 stuks
	Vaste bruggen	88 stuks
	Duikers (civiele kunstwerken)	84 stuks
	Verkeersregel installaties	41 stuks
	Lichtmasten	2.313 stuks
Water	Vaarweg	169 km
	Beweegbare bruggen	11 stuks
	Sluizen	11 stuks
	Passantensteigers	27 stuks
	Oeverconstructies	317 km
	Natuurvriendelijke oevers	25 km
Groen	Bermen	1.118 hectare
	Bermsloten	610 km
	Bos en sierbeplanting	103 hectare
	Bomen	34.585 stuks

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0)

In 2019 wordt het Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0) als bijlage bij de begroting ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd. Het SUP 2.0 sluit aan op het vorige programma (2015 t/m 2019) en is daarmee vooral een technische actualisatie. Het SUP beschrijft uniform per onderdeel van ons areaal het beleid, de omvang van het areaal, de functies, het kwaliteitsniveau van het onderhoud en de daarbij behorende kosten. In het SUP 2.0 komen de volgende onderdelen aan bod:

- Weginfrastructuur;
- Vaste kunstwerken;
- Beweegbare kunstwerken;
- Vaarwegen;
- Groenvoorzieningen;
- Verkeersregelininstallaties en openbare verlichting;
- Dienstverlening (gladheidsbestrijding en bediening bruggen en sluisen)

We beheren onze wegen en vaarwegen (assets) volgens de systematiek van assetmanagement. Hierbij plannen we ons beheer en onderhoud op basis van een vastgesteld kwaliteitsniveau. We inspecteren onze assets regelmatig om te zien of het gewenste kwaliteitsniveau aanwezig is. Wanneer assets onder dat kwaliteitsniveau dreigen te zakken, plannen we beheer en onderhoud in.

Om het kwaliteitsniveau te bepalen volgen we in hoofdlijnen de normen van het landelijk instituut CROW die een 5 puntschaal hanteert van niveau A+ (oplever kwaliteit) tot niveau D (zodanig slecht dat kapitaalvernietiging optreedt).

Algemeen gangbaar is kwaliteitsniveau B. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade klein is. Daarom hebben we voor bijna alle assets gekozen voor kwaliteitsniveau B. Alleen waar genoemde risico's niet aan de orde of aanmerkelijk lager zijn, is gekozen voor een lager uitvoeringsniveau: niveau C. Het gaat om onderhoud aan duikers, sierbeplanting en landschappelijke beplanting.

Bij een hoger onderhoudsniveau is over het algemeen sprake van enige mate van luxe: het areaal ziet er beter (als nieuw) uit. Bij een lager onderhoudsniveau kan er sprake zijn van risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago schade.

Op twee punten is een plus op niveau B opgenomen:

- vergroting van de aandacht voor bijen,
- beperking van lange wachttijden bij bruggen en sluzen in het hoogseizoen.

Tabel 3.2: Weergave vastgestelde keuzes Provinciale Staten

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef-cijfer 2019	Streef-cijfer 2020	2021 - 2023
Onderhouds-toestand wegen	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B)	91%	93%	94%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand kunstwerken	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	92%	100%	97%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand oever-constructies	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	71%	72%	74%	79%	83%	90%
Beschikbaarheid beweegbare bruggen en sluzen	De beschikbaarheidsgraad van de gerenoveerde bruggen en sluzen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.*	98%
Beschikbaarheid verkeerslichten	De beschikbaarheidsgraad van de verkeerslichten.	n.v.t.	n.v.t.	99,3%	98%	98%	98%
Gladheid-bestrijding	De provinciale wegen zijn bij gladheid gestrooid binnen de normtijden van de CROW	98%	98%	100%	98%	98%	98%

Aanpassing indicatoren op het gebied van beheer en onderhoud infrastructuur

In de programmabegroting 2019 is aangekondigd dat met de komst van het nieuwe SUP, ook de indicatoren rond infra worden geactualiseerd. Dit is in de begroting 2020 gerealiseerd.

Uitgangspunten nieuwe set indicatoren:

- In SUP 2.0 is gekozen voor kwaliteitsniveau B, met uitzondering van enkele assets die minder gevoelig zijn voor risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago verlies. Alle indicatoren op het gebied van onderhoud in de programmabegroting gaan over niveau B.
- Als norm (streefwaarde in termen van de programmabegroting) is ook gekozen voor een uniforme benadering, die constant is in de tijd: minimaal 90% van onze assets moet minimaal voldoen aan kwaliteitsniveau B. Die 10% is een marge die nodig is omdat, bijvoorbeeld door vorstschade of calamiteiten, altijd een gedeelte op moment van inspectie niet volledig aan B zal voldoen. Daarnaast is het kostenefficiënt om een zekere werkvoorraad op te bouwen voor onderhoud wordt gepleegd. Eventuele tussentijdse achteruitgang van kleinere onderdelen (bijvoorbeeld lokale scheuren in het wegdek), wordt opgevangen door jaarlijks onderhoud. Voor de oeverconstructies hebben we nog een achterstand t.b.v. norm kwaliteitsniveau B (de oude norm was C). Deze wordt in de loop van dit programma ingelopen.
- Naast onderhoudsindicatoren hebben we ook 3 indicatoren die gaan over technische beschikbaarheid: beschikbaarheid bruggen en sluisen; verkeerslichten en gladheidsbestrijding. Ook hier is gekozen voor een uniforme benadering, waarbij de norm (het streefniveau) is gesteld op 98%.
- Het totaal aantal indicatoren op het gebied van beheer en onderhoud van de infrastructuur blijft daarmee op zes.

Vervallen/gewijzigde indicatoren

- Doorstroming vaarwegen:
De (theoretische) schuttijd is als indicator vervallen, omdat het mogelijk is een norm in te voeren die meer zegt over de werkelijke beschikbaarheid van de beweegbare bruggen en sluisen. De norm gaat gelden voor de gerenoveerde bruggen en sluisen. Naar verwachting is vanaf 2020 de eerste gerenoveerde brug/sluis in bedrijf. In de loop van de komende jaren breidt dat aantal zich uit tot alle bruggen en sluisen (gereed in 2023).
- Doorstroming wegen:
Naast de effectindicator van de reistijd, die blijft bestaan, is een indicator toegevoegd over de beschikbaarheid van verkeerslichten (beperking als gevolg van storingen). Deze indicator heeft een rechtstreeks verband met de onderhoudstoestand: als we de verkeerslichten goed onderhouden en adequaat reageren op storingen is de beschikbaarheid van verkeerslichten t.b.v. doorstroming optimaal.
- Verkeersveiligheid:
De effectindicator van het aantal ernstige verkeersslachtoffers blijft bestaan. De indicator rond het aanbrengen van glasbollen en kantstrookverruwing is vervallen, omdat het aantal en de aard van de maatregelen die we treffen bij groot onderhoud t.b.v. de verkeersveiligheid steeds diverser wordt. Glasbollen is maar één van de mogelijkheden. Het areaal dat nog van glasbollen en kantstrookverruwing moet worden voorzien staat in zijn geheel geprogrammeerd in de maatregelenlijst 2020-2023.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen 5 en 20 jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type

gebouwen is hierbij de leidraad. In 2019 is een groot deel van het pand heringericht. De eventuele gevolgen voor (de fasering van) het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook bezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de Financiële verordening provincie Flevoland 2018.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 472.000 toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis, maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het Provinciehuis vastgesteld. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 745.000). Jaarlijks wordt hier € 86.000 aan toegevoegd.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum, gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening Niet jaarlijks onderhoud NLE). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 602.000, dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 183.000 aan deze voorziening toegevoegd.

Door middel van een conditiemeting (NEN2676) wordt in 2019 doorlopend naar 2020 inzichtelijk gemaakt wat de status is van het gebouw en de installaties. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden hersteld. Het doel is om op termijn hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Wij hebben een berekening laten maken voor de beheer- en onderhoudskosten van het haventerrein, de kade en de toegangsweg. Het onderhoud en beheer is deels verlegd naar de exploitanten die gebruik maken van de haven en andere partijen. Het jaarlijkse onderhoud, wat nu voor rekening van de provincie komt, is in de begroting opgenomen in de exploitatie van de haven op het desbetreffende budget. Er is nog geen onderhoudsplan vastgesteld, omdat de verantwoordelijkheid daarvan mogelijk wordt meegenomen in de samenwerking met het op te richten havenbedrijf (samen met gemeente Lelystad). Zie ook de activiteiten in het programmaplan, onderdeel [3.2 Gebiedsopgaven](#).

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie, gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Landwegen	7.237	6.422	7.920	7.920	7.920	7.920
Vaarwegen	1.611	1.670	1.544	1.544	1.544	1.544
Provinciehuis	381	433	439	439	439	439
Vestigingen	98	105	106	106	106	106
NLE	88	106	152	152	152	152
Flevokust Haven	33	45	46	46	46	46
Totaal	9.448	8.781	10.207	10.207	10.207	10.207

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het niet jaarlijks onderhoud wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Infrastructuur

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	18.007	22.680	11.694	13.904	3.330	1.318
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	11.068	11.986	10.448	8.633	9.369	9.369
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-6.395	-22.973	-8.237	-19.307	-11.281	-5.648
Stand per 31/12	22.680	11.693	13.904	3.230	1.318	5.039

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening NJO Infrastructuur op basis van de vastgestelde financiële kaders van het MBVI/PMIRT 2019-2023. Op basis van de actuele prognoses en de extra dotatie in 2021 en 2022 van totaal € 5,45 mln. (uit de resultaatbestemming 2020) is het geprognosticeerde saldo van de voorziening aan het einde van ieder jaar toereikend.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	2.104	2.150	1.871	2.180	1.652	1.696
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	465	465	472	472	472	472
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-419	-744	-162	-1.000	-427	-136
Stand per 31/12	2.150	1.871	2.180	1.652	1.696	2.032

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Vestigingen

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	745	661	613	402	465	526
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	85	85	86	86	86	86
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-169	-133	-297	-23	-26	-58
Stand per 31/12	661	613	402	465	526	554

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud NLE

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	764	722	581	414	375	432
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	181	181	183	183	183	183
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-223	-322	-350	-223	-126	-121
Stand per 31/12	722	581	414	375	432	495

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de ministeriële Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door Provinciale Staten vastgestelde Treasurystatuut provincie Flevoland 2014.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen worden de actuele zaken en ontwikkelingen binnen het vakgebied gevolgd. Dit vindt onder andere plaats door deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op deze wijze staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen. Op dit punt zijn er geen (relevante)ontwikkelingen te melden. De huidige lage rentetarieven en de verwachting dat deze tarieven voorlopig nog op een zeer laag niveau zullen blijven dragen hieraan mede bij.

In het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn hoge ambities opgenomen voor de komende jaren. Indien al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken ter voorkoming van liquiditeitsproblemen.

4.3 Treasurybeleid

Mede als gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten wordt verwacht dat de beschikbare hoeveelheid middelen de komende jaren daalt. Het voorspellen van de renteopbrengsten in de toekomst is in beperkte mate mogelijk en afhankelijk van de feitelijke ontwikkeling van de rentestand en de liquiditeitsomvang.

Voor de inschatting van het rendement over 2020 zijn we uitgegaan van de volgende aannames en uitgangspunten:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2020 bedraagt € 81 mln.
- daarnaast is gemiddeld € 15,7 mln. uitgeleend aan gemeenten (lopende contracten) tegen een gemiddeld rendement van 0,7% en gemiddeld € 9,8 mln. aan leningen verstrekt vanuit de publieke taak tegen een gemiddeld rendement van 0,1% (waarvan het overgrote deel renteloos).
- de beschikbare liquide middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitenplanning;
- de rentevisie voor 2020 is:
  - 0,00% per jaar voor rente rekening-courant bij de schatkist;
  - -0,40% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 1 jaar;
  - 0,00% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe;
  - 0,40% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe;
  - 0,20% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2020 uit van een totaalsaldo aan middelen van € 107,0 mln. en een renteopbrengst van € 102.000 (leningen aan gemeenten) en € 9.000 (leningen vanuit publieke taak), gebaseerd op lopende leenovereenkomsten.

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de omvang van de middelen en het rendement.

Tabel 4.1: Omvang en rendement middelen

	2015	2016	2017	2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Omvang middelen gemiddeld (x € 1.000)	137.000	164.000	173.000	162.000	138.200	107.000
Rendement (%)	0,12%	0,12%	0,11%	0,09%	0,10%	0,10%

Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.2: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2020 bedraagt € 20,4 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 107,0 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 20,4 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 127,4 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. Renterisiconorm: niet van toepassing omdat er (nog) geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Sinds 2014 worden al onze middelen, op het drempelbedrag van ca. € 2,1 mln. na, aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeit-risico	De kans dat erop korte en/of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Er is ook dit jaar gewerkt met een versoberde (meerjarige) liquiditeitenplanning voor de komende jaren. Hierin zijn de uitgaven en inkomsten (vertaald naar geldstromen) zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd. Gegeven de ambities voor de komende jaren kan het nodig zijn op enig moment financieringsmiddelen aan te trekken ter voorkoming van liquiditeitstekorten.

4.4 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Uitzettingen

Er is een aantal onderhandse leningen verstrekt aan gemeenten met een relatief lange looptijd (8-10 jaar). Met het verstrekken van nieuwe onderhandse leningen zal, mede gezien de verwachte (lage) rentevergoedingen, zeer terughoudend worden omgegaan. Leidend hierbij is de ruimte voor nieuw te verstrekken onderhandse leningen binnen de meerjarige liquiditeitenplanning.

Kasbeheer

Voor de (zeer) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow

Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn is onderstaand cashflowoverzicht voor 2020 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze middelen in 2020 met zo'n € 66 mln. zullen afnemen.

Tabel 4.2: Cashflowoverzicht

	Bedragen
Liquiditeitsomvang per 31-12-2019	114
Bijdrage aan EMU-saldo	-60
Majeure mutaties <u>niet</u> geraamd in EMU-saldo	-36
Planningsoptimisme	30
Liquiditeitsomvang per 31-12-2020	48

x € 1 mln.

Bijdrage aan EMU-saldo

De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor 2020 wordt een tekort verwacht van € 60 mln. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt verwezen naar onderdeel IV Financiële begroting.

Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo

Hierbij moet worden gedacht aan substantiële, nog niet in de begroting geprogrammeerde, onderdelen van de Investeringsagenda en grote mutaties in leningen. Deze verwachte uitgaven (negatief effect van € 36 mln.) worden bij dit onderdeel weergegeven.

Planningsoptimisme

In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, doorgaans achter te blijven bij de ramingen. Hoewel vooraf niet precies is aan te geven op welke onderdelen dit zal zijn wordt, mede op basis van ervaringscijfers, een indicatieve correctie op de uitkomsten toegepast van € 30 mln.

4.5 Renteschema

Conform voorschriften uit het BBV wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.3: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		-/- 111
Saldo rentelasten en rentebaten		-/- 111
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/- 111
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
		-/- 111
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2020		

x € 1.000

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

Provinciale Staten bepalen als volksvertegenwoordiging de koers van de provincie en dragen de uitwerking daarvan op aan ons college. Voor een adequate uitvoering van deze opdracht gaan wij als college van Gedeputeerde Staten aan de slag. En daarbij is een goede organisatie en bedrijfsvoering onontbeerlijk. Wij realiseren ons daarbij dat veel voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden op de achtergrond plaatsvinden. Dit onzichtbare werk is echter cruciaal.

Goede bedrijfsvoering betekent dat zij kwalitatief op orde is en in staat is om de eerdergenoemde opdracht uit te kunnen voeren. Tegelijkertijd is ze ook efficiënt; ze legt geen groter beslag op de beschikbare middelen dan strikt noodzakelijk is. Het is aan directie en management om de kwaliteit en efficiëntie van de organisatie te borgen en te optimaliseren. De bedrijfsvoering moet zich voortdurend aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen, opgaven en wettelijke verplichtingen. Ook nieuwe inhoudelijke accenten en andere wijzen van werken vragen om aanpassingen in de bedrijfsvoering van de organisatie. Daarom is het noodzakelijk om voortdurend te investeren in de bedrijfsvoering.

Veranderingen in de rol van de overheid en specifiek van onze provincie zorgen ervoor dat onze organisatie zich daarop heeft aan te passen. Naast de inhoudelijke aanpassingen zien we dat terug in de IT-infrastructuur, in de eigentijdse huisvesting en in de modernisering van de arbeidsverhoudingen en het werkgeverschap.

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Opgavegericht werken

In ons coalitieakkoord is aangegeven dat we voor de aanpak van de grote maatschappelijke opgaven, zoals beschreven in de Omgevingsvisie, kiezen voor een ‘opgavegerichte’ benadering. Dat houdt in dat we deze opgaven centraal stellen en niet de afzonderlijke beleidsvelden, en dat we deze niet alléén aanpakken, maar samen met andere publieke en private belanghebbenden. Voor wat betreft de ambtelijke organisatie is hiervoor al een goed fundament gelegd. De organisatie is flexibeler gemaakt, de digitale voorzieningen en de informatievoorziening zijn op orde gebracht en de strategische functie is versterkt. We gaan hierop verder bouwen, onder meer door de verschillende rollen van bestuur en ambtelijke organisatie in het opdrachtgeven- en opdrachtnemerschap te verhelderen.

Onderzoek verhouding primaire en ondersteunende afdelingen

In 2015 is de organisatie vanuit een aantal uitgangspunten opnieuw ingericht. Uitgangspunten destijds waren onder meer scheiding van beleid en uitvoering en voor de ondersteunende activiteiten het ‘centraal, tenzij’ principe. Komend jaar gaan we onderzoeken in hoeverre deze uitgangspunten nog aansluiten bij de gewenste verdere doorontwikkeling van de organisatie. Daarbij is vooral de verhouding tussen het aantal ondersteunende en primaire afdelingen een aandachtspunt.

Duurzaam woon-werkverkeer

In het kader van het programma Het Goede Voorbeeld zet de provincie middelen in voor het verder verduurzamen van het woon-werkverkeer en de dienstreizen van haar eigen medewerkers. In aanvulling op bestaande regelingen en faciliteiten is het voornemen maatregelen te treffen die het gebruik van op fossiele brandstof rijdende auto's nog verder terugdringen.

Participatiewet

De realisatie van de taakstelling voor de Participatiewet verloopt voorspoedig. Met 13 fte bezet door kandidaten uit de doelgroep van de Participatiewet ligt Flevoland op schema in het behalen van de wettelijke quotumnorm.

Fundament onder de aanpak is de actieve werving en begeleiding van participatiemedewerkers. Daarnaast is er een nauwe samenwerking met andere provincies en Flevolandse overheden. We willen deze aanpak verbreden en versterken door hoogopgeleide participatiekandidaten te interesseren voor een betrekking bij de provincie.

Implementatie Wnra en generiek functiegebouw

Conform de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) is voor provincieambtenaren per 1 januari 2020 het private arbeidsrecht van toepassing. Per 1 juli 2020 gaan alle provincies over naar een nieuw generiek functiegebouw. Omdat Flevoland al generieke functies kent gaat het om een beperkte aanpassing van het huidige functiegebouw. De invoering van de Wnra en het generieke functiegebouw vereist een zorgvuldige communicatie en begeleiding.

Interne beheersing en rechtmatigheid

Door een verandering in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zal naar verwachting vanaf het begrotingsjaar 2021 het college van Gedeputeerde Staten de rechtmatigheid van de jaarrekening verklaren. Tot nu toe stelde de accountant de rechtmatigheid van de jaarrekening vast en beoordeelde hij de financiële getrouwheid en rechtmatigheid. De accountantsverklaring beperkt zich vanaf begrotingsjaar 2021 tot de juistheid van zowel de jaarrekening als van de rechtmatigheidsverklaring van het college.

Impliciet was het college altijd al verantwoordelijk voor de rechtmatigheid, maar nu moeten GS dit expliciet verklaren en onderbouwen. In 2020 gaan we onderzoeken hoe GS een dergelijke verklaring kan afgeven. Daarvoor moet het college kunnen vertrouwen op het onderzoek dat door de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) wordt uitgevoerd. Feitelijk baseert ook de accountant zich de laatste jaren al op het onderzoekswerk van de VIC, bijvoorbeeld van de Europese aanbestedingen en de verleende subsidies.

De komende tijd stellen we een (meerjarig) controlebeleid op waarin is vastgelegd hoe in de organisatie control is ingericht. Daarbij baseren we ons op de 'three lines of defence' en richten we de interne beheersing en de internal auditfunctie zo in dat Gedeputeerde Staten de jaarrekening rechtmatig kunnen verklaren.

Monitoring aanbevelingen

De afgelopen jaren is in het jaarverslag beknopt gerapporteerd over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen uit de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer. Op verzoek van Provinciale Staten worden in het Jaarverslag 2019 de aanbevelingen uit de Rekenkameronderzoeken gemonitord en de uitwerking daarvan toegelicht.

Automatisering en informatievoorziening

In de periode 2016-2019 is met de uitvoering van het programma Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB) het fundament gelegd voor een toekomstvaste informatievoorziening in Flevoland. De organisatie is op het vereiste niveau gebracht, beleid en richtlijnen zijn uitgewerkt, het IT-applicatielandschap is vernieuwd en de ICT-cloudstrategie is gerealiseerd. Hiermee heeft de provincie Flevoland de basis (weer) op orde. Op enkele onderdelen (m.n. Omgevingswet, Wet Open Overheid/informatiebeheer, Cloud Datacenter en Medewerkers DigiVaardig en Innovatielab) lopen de activiteiten ook in 2020 nog door. In deze begroting wordt voorgesteld de resterende MAB-middelen hiervoor te reserveren/oormerken.

De digitale transformatie is een wezenlijk onderdeel van de snelle veranderingen in de wereld. Om een factor van betekenis te kunnen blijven zal Flevoland haar informatievoorziening moeten blijven door-ontwikkelen en slim moeten inspelen op de vragen van de veranderende samenleving en de mogelijkheden die technologische ontwikkelingen en het gebruik van data bieden. Dit vraagt de nodige inspanningen; hiervoor wordt thans een visie en agenda (voor de periode 2020-2024) uitgewerkt.

Inkoop en aanbesteding

Conform ons inkoop- en aanbestedingsbeleid stimuleren we bij nieuwe aanbestedingen waar mogelijk de benutting van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie en de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en minimaliseren we het energieverbruik en de belasting van het milieu. Onze aanbestedingen hebben wij zodanig ingericht, dat we verbeteringen hebben bereikt in het gebruik van materialen en energie. Wij betrekken de Participatiewet bij de uitvoering van inkopen en aanbestedingen. Tot op heden voldoet de provincie aan de vereiste normering. Het in 2017 vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid is reeds in lijn met het Coalitieakkoord 2019-2023, de daarin beoogde resultaten en de uitkomsten van het vastgestelde actieplan 'Het Goede Voorbeeld'.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Wet over overheid (WOO)

De AVG die sinds 25 mei 2018 van kracht is, is de nieuwe privacywetgeving voor de hele Europese Unie. Onder deze wet worden privacyrechten versterkt en uitgebreid en krijgen organisaties meer verantwoordelijkheden in het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens. Inwoners en medewerkers hebben nu meer mogelijkheden om voor zichzelf op te komen bij de verwerking van hun persoonsgegevens. De medewerkers zijn zich inmiddels redelijk bewust van wat de regelgeving betekent. Uiteraard houden we in 2020 de vinger aan de pols en monitoren we of Flevoland voldoet aan de regelgeving en gerechtelijke uitspraken inzake privacy. In de organisatie wordt doorlopend aandacht besteed aan privacyregels en datalekken en wordt in voorkomende gevallen actief ingegrepen en waar nodig passende technische en organisatorische maatregelen genomen.

De Wet open overheid (Woo) heeft tot doel overheden en semi-overheden transparanter te maken. De kern is dat overheidsorganisaties verplicht worden om meer categorieën documenten actief openbaar te maken. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Deze wet vervangt op termijn de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

In januari 2019 is de Wijzigingswet Wet open overheid bij de Tweede Kamer ingediend. De verwachting is dat deze in het najaar van 2019 wordt besproken in het parlement. Als de wet in 2020 in werking treedt dan kan dat financiële en personele gevolgen hebben voor de organisatie.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Kadernota verbonden partijen 2015 die op 28 oktober 2015 door Provinciale Staten is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van Provinciale Staten in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om Provinciale Staten blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Sportservice Flevoland B.V.	Het Flevolands Archief
Visit Flevoland B.V.	Stichtingen en verenigingen
OMALA N.V.	Inter Provinciaal Overleg (IPO)
Airport Garden City C.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.
Afvalzorg Holding N.V.	Overige verbonden partij(en)
Vitens N.V.	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Alliander N.V.	Stichting DE-on
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2018 zijn er geen wijzigingen opgetreden in de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N.J. Appelman & J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	9.620	9.620
Omvang vreemd vermogen	1.387	1.387
		2020
Financieel resultaat		0
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde jaarstukken 2018 en het jaarplan 2019, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. Daarnaast is de vennootschap aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het MKB Fonds Flevoland B.V., het Technofonds Flevoland B.V. en De Aanjager B.V. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund.

Risico en beheersmaatregelen

Risico's: Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan.

Beheersmaatregelen: Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreeend om de risico's te beperken. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de fondsen-BV's. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	162	182
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2020
Financieel resultaat		20
Dividend		0

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sportactiviteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland. De kapitaalstorting van € 162.000 heeft in februari 2019 plaatsgevonden. Medio 2019 heeft een agiostorting plaatsgevonden van € 21.744. De stichting heeft geen winstoogmerk. Een eventueel resultaat dat ontstaat aan het einde van het boekjaar zou als reserve opgebouwd kunnen worden. Het besluit hiertoe wordt voorgelegd aan de provincie als enige aandeelhouder. In 2020 wordt een klein resultaat verwacht van € 20.000.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	100	105
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2020
Financieel resultaat		5
Dividend		0

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch activiteiten uit voor de provincie.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	222	232
Omvang vreemd vermogen	105	105
		2020
Financieel resultaat		10
Dividend		0

Begroting 2019 en conceptbegroting 2020 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA-gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, er is een versnelling ingezet van de ontwikkelingswerkzaamheden en er wordt vervroegd afgelost op de leningen. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	1.200	600
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	10.370	6.000
		2020
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Begroting 2019 en conceptbegroting 2020 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De behorend venoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

6

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	75.181	82.364
Omvang vreemd vermogen	115.023	115.023
		2020
Financieel resultaat		7.183
Dividend		125

Prognose o.b.v. jaarplan 2019

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

7

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	551.000	578.000
Omvang vreemd vermogen	1.285.000	1.332.000
		2020
Financieel resultaat		27.000
Dividend		12
<i>Prognose o.b.v. meerjarenplan 2019-2021</i>		<i>x € 1.000</i>

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's.

8

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.687.000	4.991.000
Omvang vreemd vermogen	135.041.000	132.518.000
		2020
Financieel resultaat		337.000
Dividend		200
<i>Jaarverslag 2018 BNG Bank</i>		<i>x € 1.000</i>

Aanvullende informatie

De bank is door de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating van 3 ratingbureaus (Standard & Poor's AAA, Moody's Aaa en Fitch AAA). De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,04	0,04
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.129.000	4.129.000
Omvang vreemd vermogen	4.216.000	4.216.000
		2020
Financieel resultaat		334.000
Dividend		69
<i>Prognose o.b.v. jaarverslag 2018</i>		<i>x € 1.000</i>

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	3.062	6.581
Omvang vreemd vermogen	6.272	4.085
		2020
Financieel resultaat		121
Dividend		0

Prognose op basis van het Fondsplan (versie juni 2018) en de in het Jaarplan 2019 opgenomen begroting 2019, inclusief meerjarenraming voor het boekjaar 2020. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Op 5 april 2018 is TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds 50% revolverend is. De tot en met 2022 meerjarig geplande uitzettingen (incl. subsidiabele beheerkosten) van het fonds bedragen € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (incl. € 1,3 mln. Rijkscofinanciering). De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het reeds overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. Over 2018 is geen jaarrekening opgesteld. Statutair is bepaald dat de eerste jaarrekening van de vennootschap naar balansdatum 31 december 2019 wordt opgesteld.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende Rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2022. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	27,48	27,48
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	919	919
Omvang vreemd vermogen	4.500	4.500
		2020
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Prognose o.b.v. begroting 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV.

Het Flevolands Archief		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	129	0
Omvang vreemd vermogen	1.080	n.n.b.
		2020
Financieel resultaat		n.n.b.
Dividend		N.v.t.

Jaarrekening 2017. Verantwoordingsinformatie 2018 nog niet beschikbaar.

x € 1.000

Aanvullende informatie

Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (RHC HFA) is een openbaar lichaam met als doel (een deel van) de archiefwettelijke taken van de deelnemers uit te voeren. RHC HFA beheert de overgebrachte (digitale) archieven van de deelnemers. De archivaris van RHC HFA houdt toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995 door de deelnemers. Deze deelnemers zijn: Het Rijk, de provincie Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland en de gemeenten Lelystad, Dronten, Urk en Zeewolde. In 2018 bedroeg de bijdrage van de provincie Flevoland € 67.000.

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	3.723	n.n.b.
Omvang vreemd vermogen	19.040	n.n.b.
		2020
Financieel resultaat		n.n.b.
Dividend		N.v.t.

Prognose o.b.v. jaarverslag IPO 2017. Verantwoordingsinformatie 2018 nog niet beschikbaar.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. Via de financiële en inhoudelijke rapportages wordt de voortgang gevolgd. De bijdrage in 2018 bedroeg € 1.715.000

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.crow.nl/ndov - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	496	27
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2020
Financieel resultaat		-469
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid x € 1.000 de door het samenwerkingsverband opgestelde exploitatiebegrotingen 2019 en 2020.

Aanvullende informatie

De voormalige organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zetten met ingang van 2019 hun activiteiten samen voort. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het NDOV-programma en het Samenwerkingsprogramma DOVA de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels. Het eerste boekjaar van de coöperatie eindigt op 31 december 2019.

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra & C.W. Smelik (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	-511	-633
Omvang vreemd vermogen	25.608	26.455
		2020
Financieel resultaat		-122
Dividend		n.v.t.

Prognose 2019 en conceptbegroting 2020.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. Gedeputeerde Staten zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. Het eigen vermogen van het Nazorgfonds zal op basis van de huidige uitgangspunten in 2019 negatief worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijk rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement). Vanwege de mogelijkheid om de door de exploitant te betalen heffing nog te verhogen en de herziening van de doelvermogens is het nazorgfonds in de positie om het saldo in de nabije toekomst aan te vullen. Het negatieve eigen vermogen leidt nu niet tot een beperking in de continuïteit van het fonds.

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO-rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO-checklist en het rekenmodel RINAS 4. In december 2017 zijn het treasurystatuut en de beleggingsmix van de portefeuille van het Nazorgfonds gewijzigd, met het doel het rendement over het beleggingsfonds te verbeteren.

16

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.deonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	J.A Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	6.500	8.500
Omvang eigen vermogen	-159	-121
Omvang vreemd vermogen	8.495	8.495
		2020
Financieel resultaat		38
Dividend		0

Prognose o.b.v. meerjarenplan 2019-2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met Provinciale Staten afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.

Risico en beheersmaatregelen

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de reserve Strategische Projecten een bedrag van € 8,3 mln. geoormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 0,2 mln.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het Omgevingsplan.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de Omgevingsvisie FlevolandStraks welke het visiedeel van het Omgevingsplan vervangt en de Kadernota Grondbeleid. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondverwerving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma Nieuwe Natuur, waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondverwerving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van Provinciale Staten - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsopdrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma Nieuwe Natuur. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden programma Nieuwe Natuur

In het kader van het programma Nieuwe Natuur is een grondhandelingskader vastgesteld welke toegepast wordt op het sluiten van de realisatieovereenkomsten met de initiatiefnemers, de inzet van de programmagronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programmagronden.

Naast de gronden die in bezit zijn van de provincie, zijn er gronden in het programma Nieuwe Natuur ingebracht door terrein beherende organisaties (Staatsbosbeheer en stichting Flevo-landschap). Deze gezamenlijk ingebrachte gronden vormen samen de programmagronden die binnen het programma Nieuwe Natuur ingezet worden voor ruiling, verkoop of directe inzet voor de doelstellingen. De programmagronden die nog ingezet moeten worden voor de doelstellingen zijn in tijdelijke pacht uitgegeven. De pachtinkomsten komen (na aftrek van beheerskosten) ten goede aan het programma Nieuwe Natuur.

Beoogde transacties 2020

In 2019 zullen de transacties van provinciale gronden worden afgerond, waardoor er voor het jaar 2020 geen transacties worden verwacht. Transacties binnen het programma, door de terrein beherende organisaties, hebben geen impact op de provinciale begroting.

Waardering grond

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstellen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden.

De boekwaarde van deze gronden zal op 1 januari 2020 nihil zijn.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten geeft een totaalinzicht in de financiële consequenties van het voorgenomen beleid. Het saldo van de baten en lasten van de programma's vormt het geraamde saldo exclusief reservemutaties. Vervolgens vinden er toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats, waarna het geraamde resultaat 2020 (en latere jaren) zichtbaar wordt. De meerjarenbegroting 2020-2023 is structureel en reëel in evenwicht (zie paragraaf 1.3).

1.1 Financieel overzicht

Overzicht baten en lasten 2020

Het overzicht van baten en lasten is hieronder op programmaniveau weergegeven voor het begrotingsjaar 2020. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan. De autorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van deze programmaonderdelen.

Tabel 1.1: Saldo van baten en lasten per programma

	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	14.052	-492	13.559
2 Landbouw, visserij en natuur	23.469	-1.810	21.659
3 Economie	8.001	-1.621	6.380
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	8.988	-10	8.978
5 Energie, duurzaamheid en milieu	10.557	-813	9.744
6 Mobiliteit	68.426	-8.474	59.952
7 Vernieuwend bestuur	60.741	-170.109	-109.368
Saldo	194.233	-183.329	10.904
Saldo reservemutaties	87.868	-98.773	-10.904
Geraamd resultaat	282.101	-282.101	0

x € 1.000

Detailing baten en lasten in meerjarenperspectief

Tabel 1.2: Saldo van baten en lasten per programma meerjarig

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	10.109	11.189	13.559	1.439	1.081	1.065
2 Landbouw, visserij en natuur	18.979	22.004	21.659	19.082	15.380	15.499
3 Economie	19.831	7.643	6.380	5.781	4.929	4.929
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.361	9.706	8.978	8.704	8.698	8.414
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.300	9.687	9.744	7.272	7.014	6.664
6 Mobiliteit	53.690	62.399	59.952	53.487	55.338	57.272
7 Vernieuwend bestuur	-116.898	-105.224	-109.368	-105.512	-103.946	-103.604
Saldo van baten en lasten	2.373	17.406	10.904	-9.746	-11.507	-9.761
Stortingen in reserves	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Saldo reservemutaties	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Geraamd resultaat (- = overschot)	-8.704	0	0	0	0	0

x € 1.000

Tabel 1.3: Lasten per programma meerjarig

Lasten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	10.778	11.681	14.052	1.932	1.573	1.557
2 Landbouw, visserij en natuur	24.026	23.712	23.469	21.122	15.880	15.499
3 Economie	21.220	9.296	8.001	7.106	6.254	6.254
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.520	9.716	8.988	8.715	8.708	8.425
5 Energie, duurzaamheid en milieu	8.050	10.579	10.557	7.745	7.487	7.137
6 Mobiliteit	63.801	71.651	68.426	61.961	63.812	65.746
7 Vernieuwend bestuur	49.164	61.767	60.741	63.980	68.496	72.620
Lasten	186.558	198.402	194.233	172.561	172.210	177.237
Stortingen in reserves	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Lasten inclusief toevoegingen reserves	233.172	297.048	282.101	229.664	244.438	229.977

x € 1.000

Tabel 1.4: Baten per programma meerjarig

Baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-669	-492	-492	-492	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-5.047	-1.707	-1.810	-2.040	-500	0
3 Economie	-1.389	-1.653	-1.621	-1.325	-1.325	-1.325
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-158	-10	-10	-10	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-750	-892	-813	-473	-473	-473
6 Mobiliteit	-10.111	-9.251	-8.474	-8.474	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	-166.062	-166.991	-170.109	-169.492	-172.442	-176.224
Baten	-184.186	-180.996	-183.329	-182.307	-183.716	-186.999
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-241.876	-297.048	-282.101	-229.664	-244.438	-229.977

x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 1.5: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	2018 Rekening	2019 Na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a. Provinciefonds	-87.863	-98.103	-107.560	-106.368	-108.742	-111.944
b. Opcenten MRB	-73.519	-64.955	-59.000	-59.600	-60.200	-60.800
c. Dividend	-371	-693	-379	-379	-379	-379
d. Rente	-296	-141	-111	-87	-62	-43
e. Overig (afwikkelingsverschil)	-434	0	0	0	0	0
Totaal	-162.483	-163.892	-167.050	-166.434	-169.383	-173.166

x €1.000

a. Provinciefonds

De uitkering uit het Provinciefonds is een vrij besteedbare uitkering die alle provincies van het rijk ontvangen. De hoogte van de uitkering wordt mede gebaseerd op de mogelijkheden die de provincies hebben om in eigen inkomsten (belastingen en vermogensinkomsten) te voorzien. De Provinciefondsuitkering groeit of krimpt jaarlijks mee met de ontwikkeling van de rijksuitgaven (het zogenoemde ‘samen de trap op en samen de trap af’-principe). Dit houdt in dat rijksombuigingen of -beleidsintensiveringen doorwerken in de hoogte van de Provinciefondsuitkering. De in deze begroting geraamde uitkeringen voor 2020 en volgende jaren zijn gebaseerd op de Meicirculaire 2019. Daarnaast is geanticipeerd op het effect van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland per 1 mei 2019 (de lagere belastingcapaciteit wordt deel gecompenseerd in het Provinciefonds). Dit effect kon niet worden verwerkt in de meicirculaire.

b. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 juli 2019. Als gevolg van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland op 1 mei 2019 is de opbrengst per jaar gemiddeld zo'n € 15,5 mln. lager dan voorheen. Daarnaast hebben zich andere kleinere mutaties voorgedaan in de omvang en samenstelling van het wagenpark. Gezien de onvoorspelbare ontwikkeling van het voertuigbestand (en samenstelling daarbinnen) wordt voor de begroting en meerjarenraming conform de bestendige gedragslijn verondersteld dat er geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigbestand binnen de provincie. Wel is rekenkundig uitgegaan van een jaarlijks indexering van het tarief met 1% per jaar. Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

c. Dividend

De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenduitkeringen van de verbonden partijen over het boekjaar 2018 zijn bekend. Voor de jaren 2020-2022 wordt verondersteld dat die in lijn zullen liggen met de dividenduitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Rente (saldo financieringsfunctie)

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit twee componenten:

- *rente provincie*: dit is rente die de provincie ontvangt op verstrekte leningen uit hoofde van de treasuryfunctie (aan gemeenten);
- *overige rentebaten*: dit is de rente die de provincie ontvangt op verstrekte overige langlopende leningen vanuit de publieke taak.

Zie voor meer informatie de paragraaf Financiering.

e. Overig (afwikkelingsverschil)

In de rekening 2018 was sprake van een incidenteel afwikkelingsverschil over voorgaande jaren.

Tabel 1.6: Saldo financieringsfunctie

	2018 Rekening	2019 Na wijziging	2020 Ontwerp	2021 Ontwerp	2022 Ontwerp	2023 Ontwerp
Rente provincie	-151	-126	-102	-78	-53	-34
Overige rentebaten	-145	-15	-9	-9	-9	-9
Totaal	-296	-141	-111	-87	-62	-43

x €1.000

Kosten van overhead

De provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 7.4 Bedrijfsvoering. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet in de financiële begroting een overzicht worden opgenomen van de geraamde kosten van de overhead. Dit betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden

kan worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor overhead zijn in tabel 1.7 gespecificeerd.

Tabel 1.7: Geraamde kosten overhead

	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal personeel en organisatie	41.271	42.600	41.870	41.647	41.662
Af: direct personeel	-23.273	-24.022	-23.611	-23.485	-23.493
Saldo personeel en organisatie indirect	17.998	18.577	18.259	18.162	18.168
Financiën, communicatie en jur. zaken	598	466	466	466	466
Facilitaire zaken	3.985	4.629	4.646	4.332	4.307
Informatievoorziening	6.360	4.875	4.326	4.322	4.322
Totale kosten overhead	28.940	28.547	27.697	27.282	27.263

x € 1.000

Tabel 1.8: Percentage personele overhead

	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Personele lasten indirect (onderst) personeel	14.970	15.452	15.188	15.107	15.112
Personele lasten direct personeel	23.273	24.022	23.611	23.485	23.493
Personele overhead in %	39%	39%	39%	39%	39%

x € 1.000

Stelposten, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Tabel 1.9: Stelposten

	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Loon- en prijsontwikkeling	0	113	2.663	5.793	8.709
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50	50
Onvoorzien uitgaven	115	150	150	150	150
Stelpost onzekerheden	800	800	1.200	1.600	2.000
Stelpost nieuw beleid	1.275	199	1.826	3.386	3.904
Totaal	2.240	1.312	5.889	10.979	14.813

x €1.000

Loon- en prijsontwikkeling

In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2020 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2020 te brengen. De stelpost is daarna weer meerjarig op niveau gebracht om toekomstige kostenstijgingen ten opzichte van 2020 (prijspeil meerjarenraming) te kunnen dekken. Hiervoor zijn wij uitgegaan van de prijsontwikkelingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2019 van het Centraal Planbureau alsmede actuele inzichten ten aanzien van salarisontwikkelingen. Het restant van de stelpost in 2020 is beschikbaar voor de toename van werkgeverspremies, deze zijn op dit moment nog onbekend. Het verloop van de stelpost is in tabel 1.10 weergegeven.

Tabel 1.10: Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling (L&P)

	2020	2021	2022	2023
Beginsaldo stelpost Loon- & prijsontwikkeling:	4.525	7.675	11.050	11.050
Toegekend aan budgetten:				
- goederen en diensten budgetten	-528	-452	-409	-465
- subsidiebudgetten	-1.268	-1.195	-1.239	-1.186
- investeringsbudgetten	-156	-155	-149	-30
- salarisbudgetten	-2.260	-2.260	-2.260	-2.260
Subtotaal toegekend aan kader in de begroting 2020	-4.212	-4.062	-4.057	-3.941
Saldo stelpost L&P na toekenning aan budgetten	313	3.613	6.993	7.109
Bijstelling L&P op basis van actuele inzichten	-200	-950	-1.200	1.600
Stelpost Loon- en prijsontwikkeling begroting 2020	111	2.663	5.793	8.709

x € 1.000

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren en daarmee structurele overschotten behalen. Op basis van de huidige stand van zaken is geconcludeerd dat Flevoland mogelijk een belastingplichtige activiteit voor de vennootschapsbelasting heeft, namelijk de participatie in Airport Garden City C.V. (OMALA). Er bestaat nog onzekerheid omtrent de hoogte van de af te dragen vennootschapsbelasting, daarom is een stelpost opgenomen van € 50.000.

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden.

Stelpost onzekerheden

Jaarlijks wordt in de begroting een stelpost Onzekerheden opgenomen. De reden hiervoor is dat er in de programmabegroting rekenkundige aannames worden gedaan, die in de praktijk anders kunnen uitpakken c.q. tot tegenvallers kunnen leiden. Door hiervoor begrotingsruimte te reserveren wordt voorkomen dat dergelijke tegenvallers direct leiden tot een niet sluitende begroting. Het gaat vooral om aannames met betrekking tot de grote inkomstenstromen, zoals de Provinciefondsuitkering en de opbrengst uit de opcenten MRB. De gedragslijn is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 0,8 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welk bedrag jaarlijks oploopt met € 0,4 mln.

Stelpost Nieuw Beleid

De stelpost Nieuw Beleid geeft de begrotingsruimte weer. Begrotingsmutaties waarvoor geen alternatieve financiële dekking aanwezig is, bijvoorbeeld naar aanleiding van autonome ontwikkelingen of het coalitieakkoord, worden conform vigerend beleid verrekend met deze stelpost. Tevens zijn in deze stelpost een aantal oormerken opgenomen. Dit betreft gereserveerde middelen voor onderwerpen waar eerst een nadere uitwerking of besluitvorming noodzakelijk is. Hieraan liggen (vooralsnog) geen concrete bestedingsverplichtingen ten grondslag, waardoor indien nodig alternatieve inzet van deze middelen mogelijk is. Het verloop van de stelpost Nieuw Beleid ten opzichte van het financieel kader is onderstaand op hoofdlijnen weergegeven, evenals de nog aanwezige oormerken. In bijlage E van deze begroting is een gedetailleerd verloopoverzicht van de stelpost Nieuw Beleid opgenomen, alsmede een totaaloverzicht van de wijze waarop het coalitieakkoord 2019-2023 is verwerkt in deze begroting.

Tabel 1.11: Stelpost Nieuw Beleid

(-/- = negatief)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kader vrije ruimte Programmabegroting 2020	A 670	0	0	0
Verwerkt in begroting 2020 n.a.v. autonome ontwikkelingen	-4.056	-3.798	-4.260	-3.768
Verwerkt in begroting 2020 n.a.v. coalitieakkoord 2019-2023	-6.149	-5.749	-5.749	-5.749
Verwerkt in begroting 2020 n.a.v. overige ontwikkelingen	-130	138	330	356

Totaal mutatie stelpost Nieuw Beleid in begroting 2020	B	-10.335	-9.409	-9.679	-9.161
Waarvan ten laste/gunste van oormerken Nieuw Beleid	C	9.665	8.693	10.473	9.523
Vrije ruimte stelpost Nieuw Beleid begroting 2020	A+B+C	0	-717	794	362
A. Bestaande oormerken:					
- Houtribdijk strand 400m (kap.last investering a € 2 mln.)		0	100	100	100
- SWUNG (kap.last investering a € 2,7 mln.)		0	135	135	135
- Werelderfgoed Schokland		50	50	50	50
- Vernieuwend Initiatief Prijs (PS 27-2-2019)		50	0	50	0
B. Oormerken n.a.v. coalitieakkoord 2019-2023:					
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)		0	0	0	1.000
- Infrastructuur - Fietspaden (kapitaallasten)		0	1.038	1.038	1.038
- Infrastructuur - Smart Mobility (kapitaallasten)		0	1.120	1.120	1.120
- Schone leefomgeving		100	100	100	100
Totaal nog geoormerkt		200	2.543	2.593	3.543
Saldo stelpost Nieuw Beleid Programmabegroting 2020		200	1.826	3.386	3.904

x € 1.000

1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor de periode 2020-2023 zijn geraamd op basis van de grondslagen in tabel 1.12.

Tabel 1.12: Rekenvariabelen

	2020	2021	2022	2023
Loon- en prijsontwikkelingen (bron: CEP):				
* Goederen en diensten (inkoop), investeringen	1,4	1,5	1,8	1,7
* Subsidies (instellingen) o.b.v. gemiddelden	2,1	1,8	2,3	2,0
* Salarissen	2,5	1,9	2,6	2,2
Rente (gemiddelden):				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
* Uitzettingen (leningen gemeenten)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
* Uitzettingen (leningen uit publieke taak)	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Overige:				
* Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
* Voertuigbestand voor MRB	Juli 2019	Juli 2019	Juli 2019	Juli 2019
* Circulaire provinciefonds	Mei 2019	Mei 2019	Mei 2019	Mei 2019

De loon- en prijsontwikkelingen zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP) 2019 van het Centraal Planbureau (CPB). De ramingen voor de jaren 2020-2023 zijn gebaseerd op het veronderstelde prijspeil van 2020 en voor de salarissen op de CAO 2019-2020. Voor prijsstijgingen in latere jaren is een stelpost Loon- en prijsontwikkelingen opgenomen.

1.3 Incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht dient op grond van het BBV (art. 19) inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting bevat. Incidentele baten en lasten betreffen posten die het begrotingsaldo incidenteel beïnvloeden en dus een tijdelijk karakter hebben. Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben op grond van het BBV in principe een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. Onderstaand is het overzicht voor 2020 opgenomen.

Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten, alsmede het meerjarenoverzicht, is opgenomen in bijlage D.

Tabel 1.13: Incidentele baten en lasten

	Incidenteel 2020	Structureel 2020	Totaal 2020
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	0	14.052	14.052
2 Landbouw, visserij en natuur	7.525	15.944	23.469
3 Economie	3.056	4.945	8.001
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	540	8.448	8.988
5 Energie, duurzaamheid en milieu	2.059	8.498	10.557
6 Mobiliteit	21	68.405	68.426
7 Vernieuwend bestuur	30	60.710	60.741
Totaal lasten	13.231	181.002	194.233
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.500	-310	-1.810
3 Economie	-190	-1.431	-1.621
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	0	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-150	-663	-813
6 Mobiliteit	0	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	0	-170.109	-170.109
Totaal baten	-1.840	-181.489	-183.329
Totaal saldo van lasten en baten	11.391	-487	10.904
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-5.194	-5.710	-10.904
Geraamd resultaat	6.197	-6.197	0

x € 1.000

Op basis van onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een structureel positief begrotingssaldo en de meerjarenraming dus structureel in evenwicht is. Het overschot op de structurele middelen wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten.

Tabel 1.13b: Presentatie van het structureel begrotingssaldo (cf. BBV)

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	10.904	-9.746	-11.507	-9.761
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	-10.904	9.746	11.507	9.761
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten (bijlage D)	6.197	2.045	2.323	2.404
Structureel begrotingssaldo (- = tekort)	6.197	2.045	2.323	2.404

x € 1.000

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2020 tot stand is gekomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen, waaronder hetgeen is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Ook bevat dit hoofdstuk de uitkomst van de financiële diagnose (paragraaf 2.8). Aanvullend op de financiële diagnose zijn de door het BBV voorgeschreven financiële kengetallen weergegeven en toegelicht. Het op grond van het BBV voorgeschreven overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld is opgenomen in bijlage C.

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2020

De basis voor de Programmabegroting 2020 is het financieel kader, bestaande uit de tot en met de peildatum van de begroting (10 juli 2019) vastgestelde begrotingswijzigingen. In 2019 hebben er geen algemene beschouwingen op basis van de perspectiefnota plaatsgevonden. Autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting zichtbaar verwerkt en van een nadere toelichting voorzien (indien > 100.000). Dit betreft o.a. de actualisatie van de ramingen voor de uitkering Provinciefonds en opcenten MRB. Daarnaast zijn de structurele financiële effecten van het coalitieakkoord 2019-2023 in deze begroting verwerkt. Conform vigerend beleid zijn begrotingsmutaties die ten laste of ten gunste van de begrotingsruimte komen verrekend met de stelpost Nieuw Beleid.

Nieuwe inzichten 2020-2023

De volgende nieuwe inzichten zijn verwerkt in de begroting:

Autonome ontwikkelingen

Het is gebruikelijk dat in de perspectiefnota het financieel perspectief voor de eerstvolgende begroting wordt geschetst. Hierin worden onder andere autonome ontwikkelingen verwerkt, bijvoorbeeld de actualisatie van het Provinciefonds op basis van de laatste circulaire en de bijstelling van de opcenten MRB op basis van een actueel voertuigbestand. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen zijn opgenomen die bijvoorbeeld het gevolg van zijn van wijzigingen in kasritmen van grote projecten of onvermijdelijke kosten als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Deze perspectiefnota vormt dan de basis voor de later dat jaar op te stellen programmabegroting.

In 2019 hebben Provinciale Staten de perspectiefnota niet in behandeling genomen, vanwege het beleidsloze karakter van de perspectiefnota (mede naar aanleiding van de recente verkiezingen). De autonome ontwikkelingen, die normaliter dus in de perspectiefnota en daarmee het financieel kader verwerkt zouden zijn, zijn daarom nu in deze begroting verwerkt. Zie hiervoor de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2020 bedraagt € 4,1 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht Nieuw Beleid in bijlage E2).

Coalitieakkoord 2019-2023

Na de Statenverkiezingen van maart 2019 heeft zich een nieuwe coalitie gevormd. In het coalitieakkoord 2019-2023 zijn de ambities voor de komende bestuursperiode verwoord. De structuur van deze begroting is aangepast op het nieuwe coalitieakkoord, hetgeen resulteert in 7 programma's. Tevens zijn de indicatoren, doelen en activiteiten hierop aangepast. De structurele mutaties uit het coalitieakkoord zijn verwerkt in deze begroting. Een aantal van deze onderwerpen behoeven nog nadere uitwerking en/of besluitvorming en zijn daarom vooralsnog geoormerkt in de stelpost Nieuw Beleid opgenomen. Zie voor deze mutaties de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2020 bedraagt € 6,2 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht Nieuw Beleid in bijlage E2).

De incidentele voorstellen uit het coalitieakkoord overstijgen op dit moment de beschikbare begrotingsruimte. De incidentele mutaties waarvoor wel reeds bestaande dekking aanwezig is, zijn verwerkt door middel van een oormerk in de desbetreffende bestemmingsreserves. De overige voorstellen zullen bij de eerstvolgende perspectiefnota worden betrokken, dan wel via een separaat Statenvoorstel worden voorgelegd.

Begrotingseffecten nieuwe inzichten

In paragraaf 1.1 is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de stelpost Nieuw Beleid. Deze stelpost is gewijzigd als gevolg van het verwerken van autonome ontwikkelingen en de structurele mutaties uit het coalitieakkoord (zie hiervoor). Daarnaast zijn er ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn ontstaan bij het opstellen van de Programmabegroting 2020. Voor zover deze geen relatie hebben met bestaande reserves zijn deze van invloed op het financieel perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen effecten die voortvloeien uit bestaand beleid en van technische aard zijn, maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte en/of aanwezige stelposten. Deze mutaties zijn bij de verschillenanalyse van de desbetreffende programmaonderdelen van een toelichting voorzien (indien > € 100.000). De niet resultaat neutrale begrotingsmutaties zijn daarbij conform vigerend beleid ten laste of ten gunste van de stelpost Nieuw Beleid gebracht. Per saldo is het effect van deze begrotingsmutaties nihil.

Eindbeeld

Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2020 kunnen presenteren. Ook de meerjarenraming 2021-2023 is sluitend. De in het coalitieakkoord 2019-2023 opgenomen voorstellen zijn daarbij van dekking voorzien.

2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Op basis van de begrote ontwikkelingen in de investeringen, voorzieningen en reserves is op voorschrift van het BBV onderstaande geprognosticeerde meerjaren balans opgenomen.

Tabel 1.14: Geprognosticeerde balans (meerjarig)

	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Materiële vaste activa	115.384	174.025	228.456	249.611	274.978	275.979
Financiële vaste activa	31.871	28.571	24.871	20.971	17.271	14.971
Vlottende activa	187.985	97.946	27.789	3.995	1.411	2.672
Balanstotaal activa	335.240	300.542	281.116	274.537	293.660	293.622
Algemene reserve	21.422	20.433	20.800	21.156	21.513	21.869
Bestemmingsreserves	217.904	201.475	190.315	199.624	210.774	220.179
Voorzieningen	37.151	25.448	27.393	16.025	14.175	18.267
Vlottende passiva	58.763	53.186	42.360	37.480	49.533	35.767
Balanstotaal passiva	335.240	300.542	280.304	277.523	289.861	293.999

x € 1.000

Als gevolg van de grote investeringsprojecten in de komende jaren alsmede het in 2017 gewijzigde BBV neemt de (boek)waarde van de materiële vaste activa de komende jaren sterk toe. De financiële vaste activa nemen af overeenkomstig het aflossingsschema van de desbetreffende leningen. De vlottende activa nemen sterk af, voornamelijk als gevolg van de liquiditeiten die worden ingezet voor de financiering van de investeringen. De reserves nemen in de eerste jaren af als gevolg van de te realiseren beleidsambities. Op de langere termijn nemen de reserves toe, met name als gevolg van de aan te houden reserves voor de dekking van kapitaallasten (als gevolg van het in 2017 gewijzigde BBV). De vlottende passiva nemen af, voornamelijk als gevolg van de inzet van reeds ontvangen decentralisatie-uitkeringen.

2.3 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt mede gebruik gemaakt van de geprognosticeerde balans, welke is opgenomen in paragraaf 2.2. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese

afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen voor de periode 2019-2022 jaarlijks (maximaal) 0,4% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2019 bedroeg het aandeel van de provincies daarbinnen 0.08*. Voor het jaar 2020 is deze EMU-tekortruimte (vooralsnog) niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2020 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 1.15: EMU-saldo

	Rekening 2018	Ontwerp 2019	2020	2021	2022	2023
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	-2.373	-17.406	-10.884	9.746	11.507	9.761
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	12.319	4.614	6.644	7.452	8.487	10.505
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	12.573	13.022	11.494	9.678	10.415	10.415
- investeringen vaste activa	-30.749	-70.922	-73.131	-53.350	-32.457	-12.976
+ bijdragen van derden in investeringen	7.968	7.667	15.318	6.378	26.482	2.320
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-8.152	-25.827	-9.547	-21.046	-12.264	-6.322
Bijdrage aan EMU-saldo (- =tekortverhogend)	-8.415	-88.853	-60.106	-41.142	12.181	13.703

x € 1.000

2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het BBV schrijft voor dat inzage wordt gegeven in jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, waarvoor geen voorziening is getroffen. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar en zijn opgenomen in programmaonderdeel 8.5 Bedrijfsvoering. Hieronder vallen ook de kosten die samenhangen met het persoonlijk opleidingsbudget (POB) van de medewerkers, op basis van de vorig jaar gesloten cao. In afstemming met de accountant worden deze kosten toegerekend aan het jaar waarin de desbetreffende opleiding daadwerkelijk is genoten (er wordt geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten). Gezien de mogelijkheid voor medewerkers tot het opbouwen van een spaarverlof zonder vervalttermijn is voor deze verplichting met ingang van 2017 wel een voorziening getroffen, ter hoogte van het per balansdatum gespaarde verlofsaldo (zonder vervalttermijn), zie hiervoor ook bijlage B.

2.5 Investerings in vaste activa

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de boekwaarde van de vaste activa op 1 januari van het betreffende jaar.

Tabel 1.16: Boekwaarde vaste activa (meerjarig)

	2019	2020	2021	2022	2023
Materiële vaste activa					
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
Grond-, weg en waterbouw					
a. Verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	134.866	186.801	202.040	224.250	227.665
b. Kunstwerken (bruggen, sluizen, etc.)	7.963	9.779	18.032	23.027	22.610
c. Openbare verlichting	409	303	205	170	136
d. Gronden en terreinen	764	764	764	764	764
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	144.003	197.647	221.041	248.212	251.176
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen:					
a. Provinciehuis	8.492	7.836	7.180	6.523	5.867
b. Vestigingen (voormalig steunpunten)	858	807	757	707	656
c. Overige bedrijfsgebouwen (incl. NLE)	2.703	5.650	5.540	5.429	5.318
Machines, apparaten en installaties	10.543	9.288	8.066	7.278	6.331
Grond-, weg en waterbouw	7.266	7.079	6.893	6.707	6.520
Overige materiële vaste activa	161	148	136	123	110
Totaal vaste activa met economisch nut	30.022	30.809	28.571	26.766	24.803
Totaal materiële vaste activa	174.025	228.456	249.611	274.978	275.979
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen	2.166	2.166	2.166	2.166	2.166
Leningen aan openbare lichamen	17.300	14.000	10.700	7.400	5.100
Leningen aan overige verbonden partijen	8.728	8.328	7.728	7.328	7.328
Overige langlopende leningen (publieke taak)	377	377	377	377	377
Bijdragen aan activa van derden	0	0	0	0	0
Totaal financiële vaste activa	28.571	24.871	20.971	17.271	14.971
Totaal vaste activa	202.596	253.327	270.582	292.249	290.950

x € 1.000

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings-)investeringen. De verminderingen bestaan hoofdzakelijk uit afschrijvingen, verkoop van activa (bijvoorbeeld grond) en ontvangen aflossingen op verstrekte leningen. De boekwaarde van de activa met maatschappelijk nut loopt sterk op als gevolg van het gewijzigde BBV, waardoor bijdragen uit reserves met ingang van 2017 niet meer direct in mindering mogen worden gebracht op de boekwaarde.

Tabel 1.17: Overzicht per product van vermeerderingen en verminderingen vaste activa

	Vermeerderingen 2020	Verminderen 2020	Vermeerderingen 2021	Verminderen 2021	Vermeerderingen 2022	Verminderen 2022	Vermeerderingen 2023	Verminderen 2023
2.1.3 Floriade	2.958	0	0	0	0	0	0	0
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport / OMALA	0	400	0	600	0	400	0	0
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	49.382	11.384	28.875	24.890	21.069	7	1.197	1
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	19.261	234	23.747	213	11.747	150	9.326	19
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	0	3.300	0	3.300	0	3.300	0	2.300
7.4.3 Facilitaire zaken	92	0	78	0	203	0	41	0
7.4.4 Informatievoorziening	1.000	0	1.000	0	1.000	0	1.000	0
Subtotaal mutaties	72.693	15.318	53.700	29.003	34.019	3.857	11.564	2.320
Afschrijvingslasten	0	6.644	0	7.441	0	8.496	0	10.543
Totaal	72.693	21.962	53.700	36.444	34.019	12.353	11.564	12.863

x € 1.000

2.6 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie worden er op dit moment geen middelen geleend om de uitgaven en investeringen te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend conform het vastgestelde treasurybeleid. In de paragraaf Financiering zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling en liquiditeitsomvang uiteengezet.

2.7 Reserves en voorzieningen

In 2020 dalen de reserves per saldo met circa € 10,9 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 87,8 mln. staan onttrekkingen van € 98,7 mln. In 2020 neemt de omvang van de voorzieningen toe met € 1,9 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen (bestedingen) vinden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen plaats en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud.

In de hierna volgende tabel zijn de mutaties in de reserves en voorzieningen op hoofdlijnen weergegeven. Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B Overzicht reserves en voorzieningen. Hierin is ook een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening opgenomen, alsmede de resterende oormerken. Deze bijlage is gebaseerd op de vigerende nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 en nadien genomen separate besluiten. De aanpassing van de mutaties in de reserve ten opzichte van het financieel kader zijn terug te vinden het programmaonderdeel 8.6 Reserves.

Tabel 1.19: Verloopstaat reserves

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	20.443	356	0	20.800	9.600
Totaal Algemene reserve	20.443	356	0	20.800	9.600
B003 Personeel	2.315	900	-732	2.484	0
B006 Grootschalige kunstprojecten	67	33	0	100	190
B008 Monumentenzorg	790	286	0	1.076	0
B009 Strategische Projecten	36.553	4.253	-3.731	37.075	36.794
B011 Sport	330	0	0	330	0
B016 Zuiderzeelijngelden	13.750	0	-2.112	11.638	9.404
B017 Technische bijstand Europa	781	0	0	781	0
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.255	1.000	-558	1.697	5
B027 p-MJP / POP	9.859	430	-2.100	8.189	0
B029 Bodem	2.024	0	-450	1.574	1.350
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	349	0	0	349	0
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	493	900	-912	481	0
B032 Nieuwe Natuur	11.212	0	-2.750	8.462	3.000
B033 Activering vervangingsinvesteringen	10.065	0	-473	9.592	0
B035 Almere 2.0	8.296	4.200	-11.770	726	2.750
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	656	0	0	656	0
B037 Mobiliteit	33.196	43.568	-68.446	8.318	7.656
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.432	470	-524	7.378	3.000
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485	0
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.740	0	-128	2.612	2.612
B042 Dekking afschrijvingslasten	50.093	31.472	-1.271	80.295	0
B043 Economisch Programma	5.570	0	-845	4.726	6.743
B044 Duurzame energie	3.163	0	-1.973	1.191	500
Totaal bestemmingsreserves	201.474	87.512	-98.775	190.215	74.004
Totaal reserves	221.917	87.868	-98.775	211.015	83.604

x € 1.000

Tabel 1.20: Verloopstaat voorzieningen

	Begrote stand 1/1	storting	onttrekking	Stand 31/12
V005 Grondwaterbeheer	758	0	0	758
V011 NJO provinciehuis	1.871	472	-162	2.180
V015 Pensioen (oud) leden GS	7.930	305	-312	7.921
V039 Reorganisatie Bedrijfsvoering	523	0	-189	334
V025 NJO Infrastructuur	11.694	10.448	-8.237	13.904
V043 NJO Vestigingen	613	86	-297	402
V044 NJO NLE	581	183	-350	414
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010
V047 Spaarverlof	468	0	0	468
Subtotaal Voorzieningen Passiva	25.448	11.494	-9.547	27.393
V035 Oninbare vorderingen	70	0	0	70
V037 Oninbare leningen	167	0	0	167
V048 Duurz waardeverm. Flevokust Haven	7.626	0	0	7.626
V040 Gronden OVW / Nieuwe Natuur	0	0	0	0
Subtotaal Voorzieningen Activa	7.863	0	0	7.863
Totaal Voorzieningen	33.311	11.494	-9.547	35.256

x € 1.000

Gedelegeerde reserves

Provinciale Staten hebben bij het vaststellen van de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de reserves Sportaccommodaties c.a., Gladheidsbestrijding, Flevokust Haven, Doorgeschoven activiteiten, Mobiliteit en de reserve Personeel bij Gedeputeerde Staten neer te leggen. Daarnaast is bij de instellingsbesluiten van de reserve Economisch Programma en de reserve Dekking afschrijvingslasten besloten deze eveneens te delegeren aan Gedeputeerde Staten. De besteding van de gedelegeerde reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die Provinciale Staten daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan Provinciale Staten aangeboden.

2.8 Financiële diagnose en kengetallen

Financiële diagnose

Jaarlijks laten we een externe partij (Deloitte) een beoordeling maken van onze financiële positie. Dit is vormgegeven in de vorm van een financiële diagnose (benchmark), die jaarlijks wordt geactualiseerd. In de diagnose wordt een aantal gegevens over de financiële positie van de provincie vergeleken met andere provincies en afgezet tegen algemeen geaccepteerde landelijke normen. De analyse 2018 heeft betrekking op de cijfers uit de jaarrekeningen over 2018 en de programmabegrotingen voor 2019 van de provincies. Het landelijk gemiddelde is exclusief provincie Utrecht, de jaarstukken 2018 van deze provincie zijn nog niet beschikbaar.

Tabel 1.21: Historisch verloop totaalbeeld Flevoland

Scores	Jaarverslag 2017 / Begroting 2018	Jaarverslag 2018 / Begroting 2019
Gunstiger ten opzichte van het gemiddelde	6	7
Gemiddeld	7	6
Ongunstiger ten opzichte van het gemiddelde	0	0

In zijn algemeenheid is het oordeel dat Flevoland een goede financiële positie heeft; de indicatoren zijn over het algemeen overeenkomstig of gunstiger dan het gemiddelde van alle provincies. De waarderingen is positief gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. In de hierna volgende tabel worden de scores op de benoemde elementen vermeld en kort toegelicht.

Tabel 1.22: Waardering financiële positie

Standaardelement	Waardering	Toelichting
Provinciale opcenten	Gemiddeld	Belastingtarief ligt tegen het landelijk gemiddelde; additionele bron van weerstandscapaciteit aanwezig.
Weerstandsvermogen	Gemiddeld	Weerstandsratio van 1,4 blijft binnen bandbreedte van 1,1 - 2,0. Ratio in lijn ten opzichte van 2017 met 1,4.
Schuldpositie	Gunstig	Debt ratio (schulden kort en lang in % van balanstotaal) is toegenomen ten opzichte van 2017 van 11% naar 18%.
Aanwending externe financiering	Gunstig	Er is geen sprake van lang vreemd vermogen; provinciale voorzieningen zijn volledig gefinancierd met eigen vermogen.
Reservepositie	Gunstig	Lager ten opzichte van andere provincies en de referentiegroep.
Verhouding activa / reserves	Gemiddeld	Ten opzichte van andere provincies liggen de met inwoners nog te verrekenen kapitaallasten hoger. Het bedrag per inwoner bedraagt -298.
Gespaard voor onderhoud	Gunstig	Onderhoudsvoorziening aanwezig in tegenstelling tot 9 andere provincies die de pieken in uitgaven voor het groot onderhoud moeten opvangen in de begroting.

Standaardelement	Waardering	Toelichting
Garant- en borgstellingen	Gunstig	Relatief laag bedrag aan garantstellingen.
Rentelasten	Gunstig	Geen lang vreemd vermogen; geen rentekosten.
Grondexploitaties	Gunstig	Geen actieve grondexploitaties, geen risico's maar ook geen rendement.
Investerings	Gemiddeld	Materiële vaste activa nemen naar verwachting toe met ca. € 123 mln. zal toenemen ten opzichte van de realisatie 2018. Hogere afschrijvingslasten zijn structureel gedekt in meerjarenbegroting.
Begroting 2019-2022	Gunstig	Eigen vermogen neemt toe met circa € 41 mln., begroting is structureel sluitend.
EMU-saldo 2018-2021	Gemiddeld	Gemiddeld lager ten opzichte van andere provincies. Voor 2019 wordt een negatief EMU-saldo verwacht van € 64 mln.

Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven, zoals voorgeschreven door het BBV. Deze kengetallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden desgewenst worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 1.23: Financiële kengetallen BBV (in %)

	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	-70%	-24%	8%	31%	24%	15%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-87%	-40%	-5%	19%	14%	7%
Solvabiliteitsratio	71%	74%	75%	80%	80%	82%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	3%	5%	2%	1%	1%	3%
Opcenten	98%	98%	98%	98%	99%	100%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 8% positief in 2020. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 5% negatief. Naar verwachting stijgt de ratio (cq. minder negatief) doordat de komende jaren een groot deel van de eigen liquiditeiten wordt ingezet voor de financiering van grootschalige infrastructurele- en investeringsprojecten.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor Flevoland stijgt het solvabiliteitspercentage naar 75% in 2020. De oorzaak van deze stijging ligt met name in de toename van de bestemmingsreserve voor het dekken van de afschrijvingslasten van (nieuwe) investeringen. Een interprovinciale vergelijking, uitgevoerd door de toezichthouder (BZK) op basis van de begrotingen 2018, laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit van alle provincies naar verwachting voor de jaarschijf 2020 65% is (mediaan: 60%).

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij

verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (> 0) blijkt dat de structurele baten in 2020 en latere jaren (licht) hoger zijn dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Bijlagen

A. Aanvaarde moties en amendementen Algemene Beschouwingen

In het voorjaar 2019 hebben geen algemene beschouwingen plaatsgevonden en zijn er naar aanleiding daarvan dan ook geen moties en amendementen aangenomen die verwerking in de Programmabegroting 2020 behoeven. Autonome ontwikkelingen en wijzigingen die voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn waar van toepassing zichtbaar verwerkt in deze begroting. Een totaaloverzicht van de verwerkingswijze van het coalitieakkoord is opgenomen in bijlage E.

B. Overzicht reserves en voorzieningen

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht, waarin het beleid wordt uiteengezet. In deze begroting is uitgegaan van de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 die in december 2015 is vastgesteld. Gelijk met deze begroting wordt de herziene nota Reserves en voorzieningen 2020-2023 aan Provinciale Staten aangeboden.

Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in 2020 weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken per peildatum 31 december 2020. Dit betreft een moment opname, voor veel van deze oormerken is ook na 2020 reeds een onttrekking/besteding in de begroting opgenomen.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De algemene reserve is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven, waarvoor geen andere dekking beschikbaar is. Deze reserve wordt gevoed uit incidentele meevallers en rekeningoverschotten, waaraan geen bestemming is gegeven. Voor de algemene reserve is een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar, waarop de bandbreedte van toepassing is. Hieraan wordt ultimo 2020 voldaan.

De algemene reserve maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit van de provincie. De noodzakelijke minimumomvang van de algemene reserve wordt medebepaald door het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing toegelicht. Voor de algemene reserve bestaat geen bestedingsplan. Binnen de algemene reserve zijn geen oormerken aanwezig, deze kan voor de weerstandscapaciteit daarom volledig als 'vrije ruimte' worden beschouwd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	20.443	356	0	20.800	9.600
Bij					
Voorfinanciering aankoop vastgoed NLE (t/m 2023)		356			
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Risicoreservering opcenten MRB					9.600

Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve, waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) boven formatieve formatieplaatsen;
- tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden);
- personele knelpunten;
- vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden);
- complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten;
- organisatieontwikkeling;
- kosten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering;
- kosten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (incl. POB), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit en stelpost versterking organisatie bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de

directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	2.315	900	-732	2.484
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Fricatiekosten 2020			-732	

Grootschalige kunstprojecten (NR: B006)

De reserve heeft de volgende doelen:

- Onderhoud en beheer van de 8 (was 7) landschapskunstwerken;
- Realisatie van landschapskunstwerken;
- Toepassing 1% kunstregeling bij investeringen in infrastructuur, verbouwing, nieuwbouw of aankoop van provinciale gebouwen door de provincie die een bedrag van 10 miljoen euro te boven gaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B006 Grootschalige kunstprojecten	67	33	0	100	190
Bij					
Reguliere storting		33			
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Fonds artistieke experimenten (coalitieakkoord 2019-2023)					190

Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie en onderhoud van rijks- en gemeentelijke monumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B008 Monumentenzorg	790	286	0	1.076
Bij				
Reguliere storting		28		
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg (rijksbijdrage)		129		
Matching rijksbijdrage (coalitieakkoord 2019-2023)		129		
		286		

Strategische Projecten (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die van strategisch belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie. Het gaat daarbij doorgaans om majeure projecten die naar hun omvang niet binnen de jaarlijks in de begroting beschikbare middelen kunnen worden opgevangen. Gelet op de omvangrijke bedragen die veelal met het uitvoeren van majeure projecten zijn gemoeid en de noodzaak om tot verdere ontwikkeling van de provincie te komen, is een substantiële reserve de komende jaren noodzakelijk.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- het gaat om - veelal grootschalige - projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren, omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- het gaat om publieke zaken, waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Strategische Projecten	36.553	4.253	-3.731	37.075	36.794
Bij					
Reguliere jaarlijkse storting		4.253			
Af					
Landbouw meerdere smaken			-200		
Bijdrage Poort Lelystad OVP			-1.000		
Cofinanciering Leader			-362		
Digitale ontsluiting buitengebied			-150		
Monitoring van het Economisch Programma			-50		
Lange termijn visie erfgoed (Cultuurbeleid 2017-2020)			-20		
Krachtige samenleving			-384		
Circulaire economie			-30		
Regiefunctie ontsluiting luchthaven			-21		
Verbindingsweg A6 - Amsterdam Lelystad Airport			-105		
Project Digitalisering Statenwerk			-16		
Marker Wadden			-400		
Trintelzand			-600		
GLB-pijler 1 (POP 3) - waterprogramma			-393		
			-3.731		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Fonds Landelijk Gebied					43
NP Nieuw Land (mandaat GS)					1.280
Procesgeld Nationaal Park Nieuw Land					468
Beleidskader Oostvaardersplassen					52
Nota Verrassend Groen					238
Spirocan (achtervang lening)					1.500
Kredietfaciliteit MKB doorstartfonds (achtervang lening)					477
Regiegroep techniek en gebiedspromotie					54
Composietencluster					300
MITC					2.000
Toeristisch recreatieve benutting FL. monumenten					80
Werelderfgoed Schokland					500
Cultuurbeleid 17-20					106
Krachtige samenleving (mandaat GS)					592
Achtervang lening DE-on (incl. geothermie)					8.328
Fietspadennetwerk					606
Kornwerderzand (mandaat GS)					2.500
Fietspad Grote Trap					1.870
Stedelijke bereikbaarheid Almere (SBA)					753
Regiefunctie ontsluiting luchthaven					136
HOV Luchthaven - infrastructuur (mandaat GS)					1.000
Procesgeld Rijksvastgoed Lelystad					105
Kapitaallasten Innovatiepaviljoen Floriade Werkt!					700
Trintelzand					300
Marker Wadden					100
Statengriffie					284
ICT					448
Informatietechnologie					400
Uitvoering coalitieakkoord 2019-2023 (restant IBP 2019)					2.160
JR2018-18 Onderhoud infrastructuur					5.450

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Strategische Projecten	36.553	4.253	-3.731	37.075	36.794
Flevokust spoorwegennetwerk					2.200
Stimuleringsbudget (initiële Verduurzaming OV)					500
Verkeersmanagement en Bereikbaarheid Ooststrand					265
Oostvaardersoever (coalitieakkoord 2019 2023 + € 3mln. B032)					1.000
Totaal oormerken					36.794

In bovenstaande tabel is nog geen rekening gehouden met toekomstige stortingen in de reserve, die nog niet in het saldo per 31 december 2020 zijn opgenomen. Daarnaast is in het Coalitieakkoord 2019-2023 een aantal incidentele inspanningen aangegeven (zie bijlage E1. Overzicht verwerking Coalitieakkoord 2019-2023), welke in bovenstaande tabel nog niet zijn opgenomen. Voor een groot deel hiervan zijn dekkingsmiddelen aangewezen waaronder de vrije ruimte in de reserve Strategische Projecten. Een bedrag van € 7,15 mln. is echter nog ongedekt. In het Coalitieakkoord is vastgelegd dat 'toekomstige financiële meevallers bij voorrang worden ingezet ter dekking van dit tekort, mits het weerstandsvermogen op niveau is'.

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door grotere evenementen te realiseren en snel in te spelen op buitenkansen die zich voordoen.

De bestedingsdoelen van de reserve zijn opgenomen in de Sportnota 2019-2022. De uitvoering van de sportnota is opgedragen aan Gedeputeerde Staten. Aanvragen worden getoetst aan de Sportnota.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	330	0	0	330

Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond; daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2022). Het Rijk heeft de resterende bijdrage voor de gehele periode in 2017 reeds volledig voldaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	13.750	0	-2.112	11.638	9.404
Af					
Projectbijdragen Luchthavenfonds			-112		
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-2.000		
			-2.112		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Luchthavenfonds					104
Provinciale bijdrage Maritieme Servicehaven NF (excl. cofinanciering)					5.800
MITC					3.500
					9.404

Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn, onder de noemer technische bijstand, middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten kennen geen gelijkmatig verloop. Met deze egaliseringsreserve kunnen de schommelingen in de kosten van technische bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	781	0	0	781

Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsontwikkeling is externe deskundigheid nodig, die kan wisselen afhankelijk van de fase waarin de gebiedsontwikkeling zich bevindt. Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door Provinciale Staten vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan. Vanwege het ongelijkmatig verloop van de uitgaven is een reserve ingesteld; hierdoor wordt het jaarlijks beslag op de begroting geëgaliseerd.

Jaarlijks wordt een bedrag aan de reserve toegevoegd waaruit de proceskosten worden betaald. Niet bestede middelen worden via de reserve meegenomen naar het volgende jaar. Indien in een jaar extra middelen nodig zijn worden deze in eerste instantie uit deze reserve onttrokken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.255	1.000	-558	1.697	5
Bij					
Reguliere storting		1.000			
Af					
Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport			-113		
Procesgeld Nationaal Park Nieuw Land t.b.v. Oostvaardersoevers			-100		
Procesgeld Markermeer IJmeer			-20		
Procesgeld Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-75		
Procesgeld Regiodeal			-150		
Procesgeld MITC			-100		
			-558		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Procesgeld Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland					5

p-MJP/POP (NR: B027)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3 2014-2020) beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering voor het programma is gelijkmatig beschikbaar. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar. Om die reden is deze egaliseringsreserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B027 p-MJP/POP	9.859	430	-2.100	8.189
Bij				
Reguliere storting provinciale cofinanciering POP3		430		
Af				
Provinciale cofinanciering voor het programma POP3			-1.500	
Saldo uitvoeringskosten programma POP3			-600	
			-2.100	

Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten in het kader van het meerjarenprogramma Bodem. Het betreft bodemsaneringen en projecten in het kader van het programma Duurzaam gebruik van de ondergrond. Dit ter uitvoering van het met het Rijk afgesloten Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en Aanpak Spoedlocaties. In 2015 is een vervolgconvenant Bodem en ondergrond 2016-2020 afgesloten. De voeding vindt plaats uit nog niet bestede van het Rijk (te) ontvangen (decentralisatie-)uitkeringen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	2.024	0	-450	1.574	1.350
Af					
Pilots bodemdaling (coalitieakkoord 2019-2023)			-450		

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	2.024	0	-450	1.574	1.350
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Bodemdaling					1.350

Egalisatiereserve gladheidsbestrijding (NR: B030)

Het doel van deze egalisatiereserve is om voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidsbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen. Voeding vindt plaats uit batige saldi op de begrotingspost gladheidsbestrijding in de jaren dat er lage kosten worden gemaakt. Het maximale saldo is € 500.000. Dit betreft een gedelegeerde reserve.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	349	0	0	349

Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2014-2020 gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten in het kader van het Europese programma 2014-2020. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen (in het kader van het Europees programma) uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	493	900	-912	481
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Provinciale cofinanciering OP Kansen voor West 2014-2020			-772	
Provinciale cofinanciering Interreg V			-140	
			-912	

Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen, alsmede de in het kader van het voormalig Oostvaarderswold verkregen grondposities, worden ingezet voor de realisatie van het programma Nieuwe Natuur en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een aparte reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B032 Nieuwe natuur	11.212	0	-2.750	8.462	3.000
Af					
Saldo programma Nieuwe Natuur 2018			-2.750		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Oostvaardersoever (coalitieakkoord 2019-2023 + € 1 mln. B009)					3.000

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het daarvoor beschikbare budget. Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het

stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egaliseringsreserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egaliseringsreserve activering vervangingsinvestering	10.065	0	-473	9.592
Af				
Dekking kosten jaarlijks onderhoud infrastructuur			-473	

Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het Fonds Verstedelijking Almere beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Tevens worden de middelen hiermee gescheiden van de afronding van het lopende IFA-programma zodat de omvang van de beschikbare middelen transparant blijft. Bestedingen ten laste van de reserve Almere 2.0 vinden plaats op basis van een door Provinciale Staten vastgesteld jaarprogramma Fonds Verstedelijking Almere (inclusief eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B035 Almere 2.0	8.296	4.200	-	726	2.750
Bij					
Reguliere storting		4.200			
Af					
Bijdrage Jaarprogramma Almere 2.0 (excl. Floriade)			-9.920		
Bijdrage jaarprogramma Almere 2.0 m.b.t. Floriade			-1.850		
			-		
			11.770		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Economische Making of Floriade					2.750

Het oormerk op deze reserve is hoger dan de stand per 31-12-2020. Doordat er in de komende jaren nog stortingen plaatsvinden zal de reserve toereikend zijn om hieraan te voldoen.

Egaliseringsreserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egaliseringsreserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Na afloop van de vierjaarlijkse periode valt het restant van de egaliseringsreserve volledig vrij ten gunste van de algemene middelen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Egaliseringsreserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur	656	0	0	656*

* Conform vigerend beleid vallen eventuele middelen in deze reserve per eind 2019 vrij. In de nieuwe nota reserves en voorzieningen wordt voorgesteld deze bestemmingsreserve in stand te houden en deze te voorzien van een plafond. Indien Provinciale Staten dit voorstel niet overneemt zal een eventueel saldo bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen ten gunste van de algemene middelen conform vigerend beleid.

Mobiliteit (NR: B037)

De reserve wordt ingezet ter dekking van de kosten voor openbaar vervoer, verkeers- en mobiliteitsmanagement, verkeersveiligheid en infrastructurele projecten. De primaire functie van de reserve is om schommelingen in de inzet van deze middelen te egaliseren en de middelen vanuit de decentralisatie uitkering voor Verkeer & Vervoer beschikbaar te houden. Het instellen van de reserve draagt bij aan het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2015-2019 dat stelt dat de huidige budgetten voor openbaar vervoer en infrastructuur in stand worden gehouden, ook als de Brede Doeluitkering Verkeer & Vervoer (BDU) is overgeheveld naar het provinciefonds (hetgeen inmiddels heeft plaatsgevonden). De bestedingsdoelen zijn identiek aan de bestedingsdoelen van de oude BDU-bestedingen en zijn opgenomen in het p-MIRT. Daarin wordt inzicht gegeven in de specifieke bestedingsdoelen van de middelen. Het betreft een gedelegeerde reserve voor zowel stortingen als onttrekkingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	33.196	43.568	-68.446	8.318	7.656
Bij					
Reguliere storting mobiliteitsmiddelen		39.388			
Reguliere storting loon & prijsontwikkeling expl. budgetten		863			
Reguliere storting loon & prijsontwikkeling investeringen		156			
Storting verbetering kwaliteit en bereikbaarheid OV		150			
Storting AROV middelen		3.012			
		43.568			
Af					
Dekking netto lasten product 6.1.1 openbaar vervoer			-28.118		
Dekking netto lasten product 6.2.1 mobiliteit en verkeer			-2.066		
Dekking netto budgetlasten product 6.3.1 investering infra			-1.613		
Dekking bijdrage busbanen Almere (oormerk)			-2.270		
Dekking bijdrage AROV/ Rijkswaterstaat (oormerk)			-3.012		
Overheveling naar reserve B042 dekking afschrijvingslasten			-31.367		
			-68.446		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Bijdrage busbanen Almere					3.156
Fietsmaatregelen (coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Ondergrondse energie-infrastructuur OV IJssel-Vecht					1.500
Bijdrage N50					500
Totaal oormerken					7.656

Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.432	470	-524	7.378	3.000
Bij					
Reguliere storting conform begroting		470			
Af					
Natura 2000 maatregelen regulier			-524		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Uitvoering rapport van Geel (coalitieakkoord 2019-2023)					3.000

Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (NR: B039)

Bij de instelling van de reserve is deze eenmalig met € 6,5 mln. gevoed vanuit de algemene reserve. Jaarlijks zullen de eventuele overschotten op eenmalige ICT-middelen worden toegevoegd aan de reserve. De reserve wordt ingezet voor de kosten die gemaakt worden voor de Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485

Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Deze middelen zijn uitsluitend gedurende het volgende begrotingsjaar binnen de reserve beschikbaar en vallen vrij in het rekeningresultaat indien besteding niet tijdig

heeft plaatsgevonden. Onttrekkingen aan deze reserve zijn gemandateerd aan het college van Gedeputeerde Staten.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.740	0	-128	2.612*
Af				
Uitvoering actieplan Het goede voorbeeld 2019-2020			-128	

* Gedurende 2019 kan deze reserve nog worden ingezet voor overlopende werkzaamheden. Een eventueel saldo zal bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen, tenzij de staten daartoe anders hebben besloten.

Dekking afschrijvingslasten (NR: B042)

De primaire functie van deze reserve is de (extra) afschrijvingslasten te dekken, om deze zodoende te egaliseren en daarmee de exploitatieruimte van de provinciale begroting stabiel te houden. De reserve wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten voor investeringen in activa met maatschappelijk nut. De hoogte van de onttrekking uit de reserve is afhankelijk van de afschrijvingslasten, zoals deze jaarlijks voortvloeien uit de staat van activa. Het betreft een gedelegeerde reserve.

Per 1 januari 2017 is het volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) niet meer toegestaan om bijdragen uit het eigen vermogen (reserves) of uit de eigen exploitatie direct in mindering te brengen op het te activeren bedrag van investeringen in maatschappelijk nut. Als gevolg van deze wijziging stijgt de hoogte van de te activeren activa aanzienlijk, met als gevolg een toename van de jaarlijkse structurele afschrijvingslasten. Deze hogere structurele lasten kunnen een negatief effect hebben op de beschikbare begrotingsruimte. Om dit effect te voorkomen zijn de (reeds gereserveerde en voorgenomen) bijdragen aan investeringen apart gezet in deze reserve om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken. Over de gehele looptijd van de activa is het effect budgetneutraal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B042 Dekking afschrijvingslasten	50.093	31.472	-1.271	80.295
Bij				
Overheveling uit reserve B037 Mobiliteit (ontwikkelinvesteringen p-MIRT 2020)		31.367		
Overheveling uit reserve B009 Strategische Projecten (ontwikkelinvesteringen 2020 t.l.v. oormerk MOBLA)		105		
		31.472		
Af				
Dekking extra afschrijvingslasten			-1.271	

Economisch Programma (NR: B043)

Doel van deze reserve is een duidelijk label te geven aan de middelen voor het Economisch Programma. Daarnaast wordt de onvoorspelbaarheid van inzet van middelen opgevangen door de middelen niet direct actief op de programmabegroting te zetten. Onttrekkingen aan deze reserve zijn gedelegeerd aan Gedeputeerde Staten. Op basis van doelbereik en voortgang kan met behoud van snelheid uit deze reserve geput worden, binnen de daartoe gestelde kaders.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 reserve Economisch Programma	5.570	0	-845	4.726	6.743
Af					
Voucherregeling Human Capital-Agenda					
Human Capital-Agenda			-275		
Internationaal ondernemerschap			-200		
Groeiuis			-170		
Netwerkversterking ondernemers			-200		
			-845		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Human Capital agenda					543
Financiering en support					1.500
Internationaal Ondernemerschap					1.500
Groeiuis					1.500
Netwerkversterkend ondernemerschap					1.500
Versterking economisch vestigingsklimaat					200
Verlaging bestaande oormerken i.v.m. coalitieakkoord 2019-2023					-1.000
Subtotaal oormerken					5.743
GroEIFonds (coalitieakkoord 2019-2023, te dekken uit oormerken)					1.000
Totaal oormerken					6.743

Duurzame energie (NR: B044)

Deze reserve is in 2018 ingesteld bij de besluitvorming omtrent de projecten binnen de opgave duurzame energie. De onttrekkingen aan deze reserve dienen te voldoen aan de gestelde randvoorwaarden en de geformuleerde doelstellingen binnen de programmabegroting, dan wel de uitwerking van de opgave duurzame energie en de energieagenda. Voeding vindt plaats vanuit de resterende middelen voor duurzame energie binnen de stelpost Nieuw Beleid (in 2018 en 2019). Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave duurzame energie, zoals het expertisecentrum, initiatieven energietransitie en de regeling 'zon voor asbest'.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	3.163	0	-1.973	1.191	500
Af					
Financiering expertisecentrum Flevo			-173		
Financiering Flevoland Duurzame Energie			-475		
Initiatieven energietransitie			-250		
Energiebesparing i.p.v. asbestdak			-1.075		
			-1.973		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Stimuleringsbudget initiële Verduurzaming OV					500

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn: maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen

is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	758	0	0	758

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het Provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjaren onderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Dit onderhoudsplan wordt om de 4 jaar door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat bij de Perspectiefnota 2017-2021 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	1.871	472	-162	2.180
Bij				
Reguliere storting		472		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsplan			-162	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan Provinciale Staten (de huidige versie is op 29 januari 2014 door Provinciale Staten vastgesteld). De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	11.694	10.448	-8.237	13.904
Bij				
Reguliere storting		10.448		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsprogramma's			-8.237	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen (voorheen: steunpunten) en de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjaren onderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Dit onderhoudsplan wordt om de 4 jaar door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat bij de Perspectiefnota 2017-2021 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2018-2021.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	631	86	-297	402
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		86		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsplan			-297	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het deel van het vastgoed dat voorheen in eigendom was van Nieuw Land Erfgoedcentrum, en sinds 2017 in eigendom van de provincie Flevoland is, inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een

opgesteld meerjaren onderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Dit onderhoudsplan wordt om de 4 jaar door Provinciale Staten vastgesteld. Omdat het eigendom per 2017 is overgegaan, zal naar verwachting medio 2021 een nieuw plan worden voorgelegd voor de volgende periode (2022-2025).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	581	183	-350	414
Bij				
Reguliere storting		183		
Af				
Uitvoering onderhoud 2018 volgens onderhoudsplan			-350	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van voormalige gedeputeerden betaald. De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld door een externe partner, Loyalis Maatwerk Administraties. Hiervoor worden de volgende recente actuariële grondslagen gehanteerd:

- Ervaringscijfers sterftekansen ABP, inclusief kostenopslag;
- Rekenrente van DNB;
- Overlevingskansen: prognosetafels ABP met CBS;
- Pensioenrichtleeftijd (thans 67 jaar);
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen.

Daarnaast worden de berekeningen aangepast op basis van informatie over neveninkomsten van de betreffende pensioengerechtigden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	7.930	305	-312	7.923
Bij				
Reguliere storting o.b.v. actuariële berekeningen		305		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-312	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat vorderingen oninbaar zijn.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	70	0	-0	70

Oninbare leningen (NR: V037)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat uitgezette leningen oninbaar zijn.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	167	0	0	167

Reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

In het verleden is op basis van een visiedocument bedrijfsvoering en de bijbehorende businesscase een halvering van het aantal ondersteunende afdelingen naar 3 afdelingen en een inkrimping van de formatie met 26 fte's gerealiseerd. Dit heeft ertoe geleid dat er vanaf 2017 een structurele besparing van € 2,6 mln. is gerealiseerd. Omdat op een zorgvuldige manier te doen, moeten incidentele proces- en frictiekosten worden gemaakt. Daarvoor is deze voorziening gevormd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie bedrijfsvoering	523	0	-189	334
Af				
Aanwending voorziening t.b.v. frictiekosten			-189	

Gronden Oostvaarderswold / Nieuwe Natuur (NR: V040)

De voorziening is gevormd om het risico af te dekken dat de geactiveerde gronden Oostvaarderswold met verlies (verkoopprijs lager dan de boekwaarde) worden afgestoten. Verwacht wordt dat de laatst beschikbare gronden waarop deze voorziening van toepassing is in 2019 worden ingezet binnen het programma Nieuwe Natuur.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V040 Gronden OVW / Nieuwe Natuur	0	0	0	0

Garantstelling personeel NLE (NR: V045)

Deze voorziening is gevormd voor het provinciale aandeel in de garantstelling van de GR NLE voor het NLE-personeel na de overgang van dat personeel naar Batavialand. Er wordt alleen een beroep gedaan op de garantstelling in het geval dat Batavialand failliet gaat. Het aandeel van de provincie Flevoland in de garantstelling is conform het in de gemeenschappelijke regeling vastgestelde percentage van verdeling van de bijdragen van de GR-deelnemers bij tekorten, zoals vastgelegd in de bijlage bij de tekst van de gemeenschappelijke regeling uit 2004.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010

Spaarverlof (NR: V047)

In 2017 is een nieuwe voorziening Spaarverlof gevormd. In de CAO 2017-2018 is vastgelegd dat met ingang van 1 januari 2018 de vervalttermijn van het bovenwettelijk en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast zijn de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Conform het BBV is hiervoor een voorziening ingesteld. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op (een prognose van) het aantal gespaarde verlofuren en de geldende uurtarieven per balansdatum. Het verloop van deze voorziening laat zich moeilijk voorspellen omdat het een nieuwe regeling betreft waardoor ervaringscijfers ontbreken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	468	0	0	468

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) eind 2018 lager is dan de boekwaarde van de investering is er een voorziening opgenomen van € 7,6 mln. Conform de verslaggevingsvoorschriften is deze voorziening gesaldeerd met de boekwaarde van de activa.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	7.626	0	0	7.626

C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	439	435	434	434
3.9 Water, overige baten en lasten	707	501	499	483
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	13.279	1.493	1.489	1.489
8.1 Ruimtelijke ordening	1.792	1.677	1.314	1.314
8.2 Volkshuisvesting	263	211	210	210
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	16.480	4.317	3.946	3.930
2 Landbouw, visserij en natuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	178	177	177	177
4.1 Bodembescherming	742	539	538	538
5.1 Natuurontwikkeling	5.707	5.089	1.087	1.087
5.2 Beheer natuurgebieden	10.400	9.981	9.932	9.699
5.3 Beheer flora en fauna	1.290	1.087	887	887
5.9 Natuur, overige baten en lasten	1.522	1.371	521	521
6.1 Agrarische aangelegenheden	2.929	3.169	3.416	3.758
6.3 Kennis en innovatie	466	311	309	309
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	1.343	1.052	662	162
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten&lasten	496	101	100	100
8.1 Ruimtelijke ordening	1.372	1.171	1.171	1.171
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	26.445	24.048	18.800	18.409
3 Economie				
6.2 Logistiek	425	422	421	421
6.3 Kennis en innovatie	1.322	1.291	1.087	1.087
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	9.350	8.437	7.773	7.774
Totaal 3 Economie	11.097	10.150	9.281	9.282
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtig samenleving				
6.4 Recreatie en toerisme	1.614	1.610	1.612	1.608
7.1 Cultuur	5.288	5.175	5.173	5.173
7.2 Maatschappij	1.988	1.982	1.981	1.981
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten&lasten	824	822	822	822
8.1 Ruimtelijke ordening	464	369	359	79
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	10.178	9.958	9.947	9.663
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	10	10	10	10
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	0	0	0	0
4.1 Bodembescherming	743	608	607	607
4.4 Vergunningverlening en handhaving	4.514	4.510	4.351	4.351
4.6 Duurzaamheid	3.827	1.566	1.563	1.563
4.9 Milieu, overige baten en lasten	859	855	754	654
5.9 Natuur, overige baten en lasten	370	369	369	369
7.1 Cultuur	37	10	10	10
8.1 Ruimtelijke ordening	2.075	1.711	1.708	1.458
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	12.435	9.639	9.372	9.022

6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	35.202	28.401	29.318	30.615
2.2 Waterwegen	3.502	3.805	4.912	5.629
2.3 Openbaar vervoer	36.516	36.550	36.577	36.606
2.9 Verkeer en vervoer, ov. baten&lasten	2.870	2.702	2.451	2.346
Totaal 6 Mobiliteit	78.090	71.458	73.258	75.196
7 Vernieuwend bestuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	52	52	52	52
0.5 Alg.dekk middelen, ov baten en lasten	1.387	5.839	10.929	14.763
0.6 Overhead	31.577	30.729	30.314	30.295
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.359	1.348	1.345	1.346
1.1 Provinciale staten	2.476	2.490	2.452	2.752
1.2 Gedeputeerde staten	2.064	1.945	1.940	1.940
3.9 Water. overige baten en lasten	37	37	36	36
0.8 Mutaties reserves	87.868	57.103	72.229	52.739
4.4 Vergunningen en handhaving	1	1	1	1
1.3 Kabinetszaken	73	72	72	72
1.6 Openbare orde en veiligheid	425	421	420	420
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	7	7	7	7
0.7 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	127.376	100.094	119.847	104.473
Totaal Lasten	282.101	229.664	244.438	229.977
Baten per programma naar taakveld	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	-470	-470	-470	-470
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	-22	-22	-22	-22
Totaal 1 Ruimtel. ontwikkeling, wonen en water	-492	-492	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur				
5.2 Beheer natuurgebieden	-50	-50	0	0
5.1 Natuurontwikkeling	-1.500	-1.500	0	0
6.9 Regionale economie, ov Baten&lasten	-260	-490	-500	0
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	-1.810	-2.040	-500	0
3 Economie				
6.2 Logistiek	-357	-357	-357	-357
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	-1.263	-968	-968	-968
Totaal 3 Economie	-1.621	-1.325	-1.325	-1.325
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtig samenleving				
0.6 Overhead	-10	-10	-10	-10
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	-10	-10	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
4.1 Bodembescherming	-400	-400	-400	-400
4.6 Duurzaamheid	-150	0	0	0
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-73	-73	-73	-73
8.1 Ruimtelijke ordening	-190	0	0	0
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	-813	-473	-473	-473
6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	-391	-391	-391	-391
2.2 Waterwegen	-83	-83	-83	-83

2.3 Openbaar vervoer	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
Totaal 6 Mobiliteit	-8.474	-8.474	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur				
0.1 Uitkering provinciefonds	-107.560	-106.368	-108.742	-111.944
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-59.000	-59.600	-60.200	-60.800
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-111	-86	-62	-62
0.4 Deelnemingen	-378	-378	-378	-378
0.6 Overhead	-3.032	-3.032	-3.032	-3.032
0.8 Mutaties reserves	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
1.2 Gedeputeerde staten	-27	-27	-27	-27
	-			
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	268.881	-216.848	-233.163	-219.202
	-			
Totaal Baten	282.101	-229.664	-244.437	-229.978

x € 1.000

D. Specificatie van incidentele baten en lasten

D1. Meerjarig overzicht incidentele en structurele lasten en baten

	incidenteel	structureel	Totaal 2020	incidenteel	structureel	Totaal 2021
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	14.052	14.052	0	1.932	1.932
2 Landbouw, visserij en natuur	7.425	16.044	23.469	5.500	15.622	21.122
3 Economie	3.056	4.945	8.001	2.395	4.712	7.106
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	465	8.448	8.913	290	8.425	8.715
5 Energie, duurzaamheid en milieu	2.009	8.498	10.507	0	7.745	7.745
6 Mobiliteit	21	68.405	68.426	1.187	60.774	61.961
7 Vernieuwend bestuur	30	60.835	60.866	23	63.958	63.980
Totaal lasten	13.006	181.227	194.233	9.395	163.167	172.561
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	-492	-492	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.500	-310	-1.810	-1.500	-540	-2.040
3 Economie	-190	-1.431	-1.621	-50	-1.275	-1.325
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	0	-10	-10	0	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-150	-663	-813	0	-473	-473
6 Mobiliteit	0	-8.474	-8.474	0	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	0	-170.109	-170.109	0	-169.492	-169.492
Totaal baten	-1.840	-181.489	-183.329	-1.550	-180.757	-182.307
Totaal saldo van lasten en baten	11.166	-262	10.904	7.845	-17.590	-9.746
Stortingen in reserves	4.928	82.940	87.868	2.428	54.675	57.103
Onttrekkingen uit reserves	-9.565	-89.208	-98.773	-8.228	-39.129	-47.357
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-4.637	-6.267	-10.904	-5.800	15.545	9.746
Geraamd resultaat	6.529	-6.529	0	2.045	-2.045	0

x € 1.000

	incidenteel	structureel	Totaal 2022	incidenteel	structureel	Totaal 2023
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	1.573	1.573	0	1.557	1.557
2 Landbouw, visserij en natuur	250	15.630	15.880	250	15.249	15.499
3 Economie	2.192	4.062	6.254	2.192	4.062	6.254
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	280	8.428	8.708	0	8.425	8.425
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	7.487	7.487	0	7.137	7.137
6 Mobiliteit	4.284	59.528	63.812	0	65.746	65.746
7 Vernieuwend bestuur	23	68.473	68.496	23	72.597	72.620
Totaal lasten	7.029	165.181	172.210	2.464	174.773	177.237
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	-492	-492	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	0	-500	-500	0	0	0
3 Economie	-50	-1.275	-1.325	-50	-1.275	-1.325
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	0	-10	-10	0	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	-473	-473	0	-473	-473
6 Mobiliteit	0	-8.474	-8.474	0	-8.747	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	0	-172.442	-172.442	0	-176.224	-176.224
Totaal baten	-50	-183.666	-183.716	-50	-186.949	-186.999
Totaal saldo van lasten en baten	6.979	-18.485	-11.507	2.414	-12.176	-9.761
Stortingen in reserves	2.428	69.801	72.229	2.428	50.311	52.739
Onttrekkingen uit reserves	-7.084	-53.638	-60.722	-2.438	-40.540	-42.978
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-4.656	16.163	11.507	-10	9.772	9.761
Geraamd resultaat	2.323	-2.323	0	2.404	-2.404	0

x € 1.000

D2. Meerjarig detailoverzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel is een detailspecificatie van de incidentele baten en lasten opgenomen. Voor een toelichting op de desbetreffende posten wordt verwezen naar het desbetreffende programmaonderdeel en/of de Productenraming.

Programma- onderdeel	Omschrijving incidentele lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.2 Natuur en landelijk gebied	21 Actieplan biodiversiteit	250	0	0	0
	21 Cofinanciering Leader NPNL	362	0	0	0
	22 Nationaal Park Nieuw Land	1.000	850	0	0
	22 Oostvaardersoevers	100	0	0	0
	23 IJmeer/Markermeer	1.020	400	0	0
	24 Bijdrage projecten Nieuwe Natuur	4.000	4.000	0	0
	24 Procesgelden Nieuwe Natuur	250	250	250	250
	25 Top-up Waterprogramma	393	0	0	0
	26 Digitale ontsluiting buitengebied	150	0	0	0
	Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	7.525	5.500	250	250
3.1 Economisch programma	11 Human Capital agenda	78	0	0	0
	11 Programma-activiteiten v.d. Assembly	203	203	0	0
	12 Intereg V	175	142	142	142
	Totaal 3.1 Economisch programma	457	345	142	142
3.2 Gebieds- opgaven	21 Luchthaven Lelystad	224	0	0	0
	23 Procesgelden MITC	100	0	0	0
	23 Noordelijk Flevoland	2.050	2.050	2.050	2.050
	23 Procesgeld Regiodeal NF	150	0	0	0
	23 Servicehaven Noordelijk Flevoland	75	0	0	0
	Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	2.599	2.050	2.050	2.050
4.2 Cultuur en erfgoed	22 Rijksmonument Waterloopbos	81	0	0	0
	Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed	81	0	0	0
4.3 Krachtige samenleving	31 Actualisatie/uitwerken Omgevingsplan	384	290	280	0
	Totaal 4.3 Krachtige samenleving	384	290	280	0
5.1 Regionale energiestrategie	11 opgave duurzame energie	2.009	0	0	0
	Totaal 5.1 Regionale energiestrategie	2.009	0	0	0
6.2 Ontwikk. en innovatie mobiliteit.	21 Voorverkenningen infrafonds	21	21	0	0
	Totaal 6.2 Ontwikk en innovatie mobiliteit.	21	21	0	0
6.3 Infrastructuur	32 Niet jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	1.166	4.284	0
	Totaal 6.3 Infrastructuur	0	1.166	4.284	0
7.4 Bedrijfsvoering	43 Aanbestedingskosten	16	0	0	0
	41 Tijdelijk personeel	-9	0	0	0
	43 NLE	23	23	23	23
	Totaal 7.4 Bedrijfsvoering	30	23	23	23
8.5 Reserves *	51 Strategische Projecten	4.253	1.753	1.753	1.753
	51 Monumentenzorg	286	286	286	286
	51 Algemene reserve	356	356	356	356
	51 Grootschalige kunstprojecten	33	33	33	33
	Totaal 8.6 Reserves**	4.928	2.428	2.428	2.428
Totale lasten		18.034	11.822	9.456	4.892

2.2 Natuur en landelijk gebied	24 Bijdrage projecten nieuwe natuur	-1.500	-1.500	0	0
	Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	-1.500	-1.500	0	0
3.1 Economisch programma	12 Interreg V	-100	0	0	0
	12 OP West 2014-2020	-40	0	0	0
	Totaal 3.1 Economisch programma	-140	0	0	0
3.2 Gebiedsopgaven	23 Noordelijk Flevoland	-50	-50	-50	-50
	Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	-50	-50	-50	-50
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	21 Circulaire economie - beleid	-150	0	0	0
	Totaal 5.1 Duurzaamheid & circulaire economie	-150	0	0	0
7.5 Reserves *	51 Doorgeschoven activiteiten	-128	0	0	0
	51 Nieuwe Natuur	-2.750	-2.750	-250	-250
	51 Strategische Projecten	-3.731	-2.843	-4.834	-188
	51 Procesgelden gebiedsontwikkeling	-558	0	0	0
	51 Zuiderzeelijngelden	-2.112	-2.000	-2.000	-2.000
	51 Economisch Programma	-845	-635	0	0
	Totaal 7.5 Reserves	-10.122	-8.228	-7.084	-2.438
Totale baten		-11.962	-9.778	-7.134	-2.488
Totaal		6.072	2.045	2.323	2.404

x € 1.000

* Mutaties in de reserve zijn over het algemeen al incidenteel te bestempelen, tenzij het een egalisatiereserve betreft.

E. Verwerking coalitieakkoord en verloop begrotingsaldo

E1. Overzicht verwerking Coalitieakkoord 2019-2023

In onderstaande tabel is weergegeven hoe het Coalitieakkoord 2019-2023 is verwerkt in de Programmabegroting 2020.

NR	Onderwerp	Structureel				Inciden- deel	Prog. onder- deel	Verwerkingswijze beg 2020
		2020	2021	2022	2023			
1	Digicity MITC (cofinanciering)	-	-	-	-	3,00	n.v.t.	Niet verwerkt
2	Infra wegen	-	-	-	1,00	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid
3	Infra fietspaden	-	1,10	1,10	1,10	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid en reserve Mobiliteit
4	Infra Smart mobility	-	1,12	1,12	1,12	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid
5	Infra Programma Duurzaamheid	0,60	0,60	0,60	0,60	-	6.3	Storting voorziening NJO Infrastructuur
6	- Verbreding A27 Cofinanciering (Stichtse brug -A1)	-	-	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
7	- Verbreding A27 Cofinanciering (Stichtse brug -A6)	-	-	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
8	- Spoorlijn Flevokust.	-	-	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
9	Natuurontwikkeling	0,50	0,50	0,50	0,50	-	2.2	0,38 structureel onttrekking reserve Natuur, restant ten laste van Nieuw Beleid
10	Bodemdaling	0,45	0,45	0,45	0,45	-	2.1	Onttrekking reserve Bodem
11	Landbouw meerdere smaken	1,10	1,10	1,10	1,10	-	2.1	Ten laste van Nieuw Beleid
12	Maatregelen Circulaire Economie	0,80	0,80	0,80	0,80	-	5.2	Ten laste van Nieuw Beleid
13	Actieplan biodiversiteit	0,25	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	2.2	Ten laste van Nieuw Beleid (alleen 2020)
14	Openbaar vervoer landelijk gebied	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
15	Budget voor schone leefomgeving	0,10	0,10	0,10	0,10	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid
16	Economisch programma nieuwe periode	-	-	-	-	8,00	n.v.t.	Niet verwerkt
17	Topsectoren, MKB-cofinanciering	0,50	0,50	0,50	0,50	-	3.1	Ten laste van Nieuw Beleid
18	GroEIFonds	-	-	-	-	8,00	n.v.t.	Niet verwerkt
19	Krachtige samenleving	-	-	-	-	1,00	n.v.t.	Niet verwerkt
20	Lelystad Next level	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
21	Nationaal park Nieuw land	0,45	0,45	0,45	0,45	-	2.2	Ten laste van Nieuw Beleid
22	Opstellen en onderhouden regionale woonagenda	0,10	0,05	0,05	0,05	-	1.1	Ten laste van Nieuw Beleid
23	Energietransitie	-	-	-	-	6,50	n.v.t.	Bestaand oormerk DE- ON reserve strat.projecten
24	Openbaar vervoer	0,15	0,15	0,15	0,15	-	6.1	Ten laste van Nieuw Beleid
25	Landschap behouden en versterken	0,10	p.m.	p.m.	p.m.	-	1.1	Ten laste van Nieuw Beleid (alleen 2020)
26	Toezichthouders buitengebied	0,20	0,20	0,20	0,20	-	2.2	Ten laste van Nieuw Beleid

NR	Onderwerp	Structureel				Inci- den- teel	Prog. onder- deel	Verwerkingswijze beg 2020
		2020	2021	2022	2023			
27	Fonds vitaal platteland/leefbaarheid, samenhang landelijk gebied	-	-	-	-	2,00	n.v.t.	Niet verwerkt
28	Uitwerking rapport Van Geel Oostvaardersplassen	-	-	-	-	3,00	n.v.t.	Oormerk reserve Natuur
29	Aanvullende middelen voor energietransitie	0,65	0,65	0,65	0,65	-	5.1	Ten laste van Nieuw Beleid
30	Iconisch museum voor moderne kunst	-	-	-	-	p.m.	n.v.t.	Niet verwerkt
31	Fonds artistieke experimenten	-	-	-	-	2,30	n.v.t.	Niet verwerkt
32	Erfgoedprogramma	0,53	0,53	0,53	0,53	-	4.1	Ten laste van Nieuw Beleid (waarvan 0,129 storting in reserve Monumenten)
33	Batavialand	-	-	-	-	p.m.	n.v.t.	Niet verwerkt
34	Versterking recreatieve sector	-	-	-	-	-	n.v.t.	Niet verwerkt
35	Realisatie Oostvaardersoever	-	-	-	-	4,00	n.v.t.	Oormerk Nieuwe Natuur (3 mln.) en reserve strat.projecten (1 mln.)
36	ICT-beheer op orde	0,40	0,40	0,40	0,40	-	7.4	Ten laste van Nieuw Beleid
37	ICT-ontwikkelingen	0,10	0,10	0,10	0,10	-	7.4	Ten laste van Nieuw Beleid
38	Ondersteunende capaciteit nieuw college.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Binnen bestaand budget opgelost
39	Veiligheid en ondermijning	0,10	0,10	0,10	0,10	-	7.1	Ten laste van Nieuw Beleid
Totaal		7,08	8,90	8,90	9,90	37,8		

E2. Overzicht verloop begrotingssaldo 2020-2023

Conform vigerend beleid worden mutaties die van invloed zijn op het begrotingssaldo verrekend met (de vrije ruimte in) de stelpost Nieuw Beleid. Onderstaand is het verloop van deze stelpost weergegeven ten opzichte van de vorige begroting (Programmabegroting 2019), zodat inzichtelijk is welke mutaties van invloed zijn geweest op de begrotingsruimte.

	2020	2021	2022	2023
Stelpost Nieuw Beleid Programmabegroting 2019 - totaal	12.265	12.767	14.375	14.375
Nadien genomen besluiten:				
PS-besluit: formatieuitbreiding Griffie (14-11-2018)	-270	-270	-270	-270
PS-besluit: Visit Flevoland (19-12-2018)	-60	-60	-60	-60
PS-besluit: Organisatievisie en formatiebudget (30-1-2019)	-1.400	-1.202	-980	-980
<i>Totaal tussentijds genomen besluiten:</i>	<i>-1.730</i>	<i>-1.532</i>	<i>-1.310</i>	<i>-1.310</i>
Financieel kader - totaal Nieuw Beleid bij aanvang begroting 2020	10.535	11.235	13.065	13.065
Waarvan geormerkt:				
A. oormerken n.a.v. Perspectiefnota 2017-2021				
Houtribdijk strand naar 400m (kap.last investeringen a € 2 mln.)	100	100	100	100
Snel internet landelijk gebied	0	0	0	0
SWUNG (subsidieregeling)	200	200	200	200
SWUNG (vanaf 2023 kap.last over investeringen a € 2,7 mln.)	135	135	135	135
B. oormerken overig				
Inzet Meerjarenaanpak Bedrijfsvoering	600	600	600	600
Werelderfgoed Schokland	50	50	50	50
C. oormerken nieuwe Collegeperiode				
Nieuw beleid vanaf 2019 P-nota 2017-2021	2.000	2.000	2.000	2.000
D. oormerken Interbestuurlijk Programma (IBP)				
Interbestuurlijk Programma	6.780	8.150	9.980	9.980
<i>Totaal geormerkt:</i>	<i>9.865</i>	<i>11.235</i>	<i>13.065</i>	<i>13.065</i>
Nieuw Beleid - vrije ruimte	670	0	0	0
Begrotingssaldo	0	0	0	0
Financieel kader - vrije ruimte bij aanvang begroting 2020	670	0	0	0
<u>Autonome ontwikkelingen:</u>				
Dividend BNG	50	50	50	50
Uitkering Provinciefonds	12.550	11.758	10.732	13.934
Opcenten Motorrijtuigenbelasting	-15.400	-15.500	-15.700	-15.100
Actualisatie stelpost L&P	200	950	1.200	-1.600
Actualisatie stelpost onzekerheden	400	400	400	0
Structurele financiële consequenties MAB (t.l.v. oormerk MAB)	-600	-600	-600	-600
Proces- en onderzoekskosten Oostvaardersplassen	-400	-200	0	0
Akker- en weidevogelbescherming	-23	-23	-23	-23
Actualisatie kapitaallasten Flevokust Haven	204	204	204	204
Actualisatie exploitatie Flevokust Haven	-90	-90	-90	-90
Bijdragen omgevingsdiensten	-376	-376	-218	-218
Statenverkiezingen 2023	0	0	0	-300
Windenergie eindigt in 2022	0	0	0	250

	2020	2021	2022	2023
Bijdrage Agenda IJsselmeergebied 2050	-100	-100	-100	-100
Kennisimpuls Delta Aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater 2019-2022	-16	-16	-16	0
Vorbereidingskosten provinciaal waterprogramma	-200	0	0	0
Aanvullend budget Omgevingswet	-256	-256	-100	-100
Jaarlijkse uitzetting kapitaallasten Infrastructuur	0	0	0	-75
Totaaleffect autonome ontwikkelingen op vrije ruimte	-4.056	-3.798	-4.260	-3.768
<i>Mutatie oormerken:</i>				
Structurele financiële consequenties MAB (t.l.v. oormerk MAB)	600	600	600	600
SWUNG (subsidieregeling) eindigt in 2022 (t.l.v. oormerk SWUNG)	0	0	100	200
Vrije ruimte na verwerking autonome ontwikkelingen PB2019	-2.786	-3.198	-3.560	-2.968
<u>Coalitieakkoord (Algemeen CA):</u>				
Infra duurzaamheid	-600	-600	-600	-600
Natuurontwikkeling van onderop	-500	-500	-500	-500
Bodemdaling	-450	-450	-450	-450
Landbouw meerdere smaken	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100
Circulaire economie	-800	-800	-800	-800
Actieplan biodiversiteit	-250	0	0	0
Topsectoren MKB	-500	-500	-500	-500
Procesgeld NP Nieuw Land	-450	-450	-450	-450
Opstellen en onderhouden woonagenda	-100	-50	-50	-50
Openbaar Vervoer	-150	-150	-150	-150
Landschap	-100	0	0	0
Toezichthouders buitengebied	-200	-200	-200	-200
Aanvullende middelen energietransitie	-650	-650	-650	-650
Erfgoedprogramma	-529	-529	-529	-529
ICT	-500	-500	-500	-500
Veiligheid/ondermijning	-100	-100	-100	-100
<i>Waarvan t.l.v. dekkingsreserves (bodem en natuur)</i>	<i>830</i>	<i>830</i>	<i>830</i>	<i>830</i>
Totaaleffect coalitieakkoord op vrije ruimte (incl. oormerk IBP en college)	-6.149	-5.749	-5.749	-5.749
<i>Mutatie oormerken:</i>				
Inzet oormerk IBP en Nieuw college	8.780	10.150	11.980	11.980
Infra wegen (oormerk)	0	0	0	-1.000
Infra fietspaden (oormerk)	0	-1.038	-1.038	-1.038
Infra smart mobility (oormerk)	0	-1.120	-1.120	-1.120
Schone leefomgeving (oormerk)	-100	-100	-100	-100
Vrije ruimte na verwerking coalitieakkoord PB2019	-255	-1.054	413	6
<u>Overige ontwikkelingen (Algemeen PB):</u>				
Diverse ontwikkelingen bedrijfsvoering (MO)	-70	-70	-70	-70
Diverse ontwikkelingen bedrijfsvoering (BDO)	-30	-30	-30	-30
Actualisatie GS-budgetten (salaris en wachtgeld)	4	104	104	104
Uitzetting budget Participatiewet 2023	0	0	0	-51
Actualisatie kapitaallasten Staat van Activa	19	-19	-22	4

	2020	2021	2022	2023
Actualisatie rentebaten	-3	-2	0	-19
Actualisatie OV-budgetten	275	355	448	419
Investeringsimpuls	-25	0	0	0
Procesgelden Ziekenhuis	-50	0	0	0
Geothermie	-50	0	0	0
SWUNG (subsidieregeling)	-200	-200	-100	0
Totaaleffect overig op vrije ruimte (incl. oormerk IBP en college)	-130	138	330	356
<i>Mutatie oormerken Nieuw Beleid</i>				
SWUNG (subsidieregeling)	200	200	100	0
Actualisatie oormerk SWUNG (kapitaalslasten)	135	0	0	0
Actualisatie oormerk Houtribdijkstrand	100	0	0	0
Vernieuwend Initiatief Prijs (27-2-2019)	-50	0	-50	0
Vrije ruimte na verwerking overige ontwikkelingen PB2019	0	-717	794	362
Resterende oormerken:				
A. oormerken n.a.v. Perspectiefnota 2017-2021				
Houtribdijk strand naar 400m (kap.last investeringen a € 2 mln.)	0	100	100	100
SWUNG (vanaf 2023 kap.last over investeringen a € 2,7 mln.)	0	135	135	135
B. oormerken overig				
Vernieuwend Initiatief Prijs	50	0	50	0
Werelderfgoed Schokland	50	50	50	50
C. oormerk n.a.v. coalitieakkoord 2019-2023				
Infra wegen (oormerk)	0	0	0	1.000
Infra fietspaden (oormerk)	0	1.038	1.038	1.038
Infra smart mobility (oormerk)	0	1.120	1.120	1.120
Schone leefomgeving (oormerk)	100	100	100	100
Totaal stelpost Nieuw Beleid (vrije ruimte + oormerken)	200	1.826	3.386	3.904

Jaarstukken 2020

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u liggen de Jaarstukken 2020, bestaande uit het Jaarverslag (de programmaverantwoording en paragrafen) en de Jaarrekening. In deze jaarstukken leggen wij verantwoording af over het uitgevoerde beleid en de realisatie van vooraf gestelde doelen. We gaan in op wat we bereikt hebben (doelen en prestaties), wat we daarvoor gedaan hebben en wat dat heeft gekost. De basis hiervoor wordt gevormd door de Programmabegroting 2020 (na wijziging).

De jaarstukken zijn ingericht conform het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Dit betekent dat de opzet van de Jaarstukken 2020 aansluit bij de Programmabegroting 2020.

Deze jaarstukken beginnen met een bestuurlijke samenvatting (deel I). In deel II hebben we onze verantwoording over de programmaonderdelen opgenomen. Deel III bestaat uit de door het BBV voorgeschreven paragrafen en deel IV bevat de Jaarrekening 2020.

Wij verwachten dat u met deze jaarstukken goed inzicht krijgt in de gerealiseerde doelen in 2020. Een digitale webversie is te raadplegen via <https://flevoland.jaarverslag-2020.nl>.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Origineel getekend door
H. Tijl

Origineel getekend door
L. Verbeek

Inhoudsopgave

I Samenvatting.....	6
I. Algemeen.....	6
II. Jaarresultaat 2020.....	6
III. Weerstandsvermogen.....	7
IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten.....	8
V. Leeswijzer.....	9
II Programmaverantwoording.....	12
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & water.....	13
1.0 Inleiding.....	14
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap.....	17
1.2 Water.....	21
1.3 Totale lasten en baten.....	22
2 Landbouw, visserij en natuur.....	23
2.0 Inleiding.....	24
2.1 Landbouw & Visserij.....	27
2.2 Natuur & landelijk gebied.....	30
2.3 Totale lasten en baten.....	37
3 Economie.....	38
3.0 Inleiding.....	39
3.1 Economische ontwikkeling.....	42
3.2 Gebiedsopgaven.....	46
3.3 Totale lasten en baten.....	52
4 Aantrekkelijk FLevoland & Krachtige Samenleving.....	53
4.0 Inleiding.....	54
4.1 Recreatie en toerisme.....	57
4.2 Cultuur en erfgoed.....	58
4.3 Krachtige samenleving.....	60
4.4 Totale lasten en baten.....	63
5 Energie, duurzaamheid en milieu.....	64
5.0 Inleiding.....	65
5.1 Regionale energiestrategie.....	68
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie.....	70
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid.....	71
5.4 Totale lasten en baten.....	73

6 Mobiliteit	74
6.0 Inleiding	75
6.1 Openbaar vervoer	78
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	81
6.3 Infrastructuur	84
6.4 Totale lasten en baten.....	87
7 Vernieuwend bestuur	88
7.0 Inleiding	89
7.1 Bestuur	92
7.2 Provinciale Staten.....	96
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	98
7.4 Bedrijfsvoering	100
7.5 Reserves.....	102
7.6 Totale lasten en baten.....	106
III Paragrafen	107
1 Lokale heffingen	108
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen	108
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	109
1.3 Overzicht tarieven	109
1.4 Lokale lastendruk	109
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	110
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	112
2.1 Algemeen.....	112
2.2 Risicobeleid en risicomangement.....	112
2.3 Risicoprofiel	113
2.4 Weerstandsvermogen	115
2.5 Toelichting op de risico's	116
2.6 Niet financiële risico's	125
2.7 Financiële kengetallen BBV	126
3 Onderhoud kapitaalgoederen	127
3.1 Algemeen.....	127
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	128
3.3 Middelen	129
4 Financiering	132
4.1 Algemeen.....	132
4.2 Ontwikkelingen.....	132
4.3 Performance en uitzettingen.....	132
4.4 Risicobeheer	134

4.5 Renteschema	135
5 Bedrijfsvoering.....	136
5.1 Algemeen.....	136
5.2 Sturing en beheersing.....	136
5.3 Onderdelen bedrijfsvoering	138
6 Verbonden partijen	142
6.1 Algemeen.....	142
6.2 Overzicht verbonden partijen	143
7 Grondbeleid.....	154
IV Jaarrekening	156
1 Jaarrekening 2020 op hoofdlijnen.....	157
1.1 Omvang resultaat	157
1.2 Analyse resultaat	157
1.3 Financiële kengetallen.....	159
2 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening	161
2.1 Detaillering baten en lasten per programma	161
2.2 Specificatie diverse baten en lasten.....	162
2.3 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)...	166
3 Balans (incl. toelichting)	168
3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	169
3.2 Toelichting op de balans (activa).....	171
3.3 Toelichting op de balans (passiva).....	178
3.4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	183
Bijlagen	186
1. Toelichting reserves en voorzieningen.....	187
2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden	204
3. Specificatie van incidentele lasten en baten.....	207
4. Single information Single audit (SiSa).....	211
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	216
6. Lijst met afkortingen	222

I Samenvatting

I. Algemeen

Bij velen zal het jaar 2020 in het geheugen gegrift blijven staan. Hoewel de eerste weken wel wat verontrustende berichten uit China en later Italië kwamen over een onbekend virus, hadden weinigen van ons op dat moment voorzien dat medio maart alles anders dan anders zou worden.

Het nieuwe normaal deed zijn intrede. Termen als ‘anderhalve-metersamenleving’, ‘intelligente lockdown’ en ‘mondkapjesplicht’ zijn in korte tijd ingeburgerd geraakt. Thuiswerken is sinds maart 2020 de norm; ‘Zoomend’, ‘Skypend’ en ‘Teamsend’ komen we de dagen door. Scholen sloten de deuren, waardoor ouders noodgedwongen ook nog thuiswerkende juf of meester werden. Het verenigingsleven ligt al bijna een jaar nagenoeg stil en sporten in georganiseerd teamverband is al maanden uit den boze. Alles om het coronavirus er samen onder te krijgen en de overbelaste zorg zo veel als mogelijk te ontzien.

Sectoren als de horeca, de vrijetijdssector en de detailhandel zijn zwaar getroffen door de maatregelen. De coronapandemie heeft de hele wereld al een jaar in zijn greep en dat heeft grote gevolgen voor de economie. Aanvullend op landelijke maatregelen van het Rijk heeft de provincie Flevoland daarom het Corona Noodfonds van € 4 mln. in het leven geroepen. Met dit fonds heeft de provincie onder meer de culturele sector, de vrijetijdssector en het bedrijfsleven proberen een steuntje in de rug te bieden.

Door corona en de onzekerheid die de pandemie met zich meebracht werd alles anders dan anders. Zo ook de P&C-cyclus van de provincie Flevoland. Behalve de coronacrisis hadden sinds het vaststellen van het coalitieakkoord in 2019 ook de stikstofproblematiek en de woningbouwopgave zich aangediend. Deze drie hoofdthema's vroegen om een integrale heroriëntatie van het provinciale beleid voor de nabije toekomst, maar vooral door corona was het te vroeg om daar in het voorjaar al invulling aan te geven. Derhalve werd gekozen voor perspectievenbrief met een doorkijkje naar een beleidsarme Programmabegroting 2021. Het zwaartepunt van de kaderstelling door Provinciale Staten verschoof vorig jaar eenmalig naar de najaarsnota. Provinciale Staten bevestigden bij de vaststelling van de beleidsarme Programmabegroting 2021 en de Najaarsnota 2020 dat naast het coalitieakkoord de drie bovengenoemde onderwerpen hoofdthema's voor de komende jaren zijn.

Juist vanwege de economische en maatschappelijke onzekerheid is ervoor gekozen om te blijven investeren in de toekomst. Er is pakweg € 25 mln. extra beschikbaar gesteld voor de verdere ontwikkeling van de provincie Flevoland met de focus op majeure opgaven als het verzachten van de economische gevolgen van corona en de aanpak van het stikstofdossier en de uitvoering van het coalitieakkoord.

Met het afsluiten van het jaar 2020 is helaas het boek ‘coronapandemie’ nog niet gesloten. Ten tijde van het schrijven van deze jaarstukken zitten we nog midden in de zwaarste lockdown die we als land sinds het uitbreken van de pandemie hebben gehad. Duidelijk is dus dat de sporen van de coronacrisis ook de komende jaren nog zichtbaar zullen zijn.

II. Jaarresultaat 2020

In het jaar 2020 is een positief resultaat gerealiseerd van € 11,1 mln. Dit resultaat, en het verschil ten opzichte van de Begroting 2020 na wijziging, wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de voortgang van een aantal projecten en programma's uiteindelijk lager was dan verwacht, de bedrijfsvoeringslasten beperkt konden worden gehouden en doordat de baten, met name de provinciefondsuitkering, hoger zijn uitgevallen dan was voorzien. De verschillen zijn nader gespecificeerd en toegelicht bij de desbetreffende programma's.

Tabel 1.1: Opbouw resultaat

Omschrijving	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	171.839	194.233	198.268	182.037	16.231
Baten	-191.141	-183.329	-190.639	-195.738	5.100
Saldo van lasten en baten	-19.301	10.904	7.629	-13.701	21.330
Stortingen in reserves	85.170	87.868	68.813	74.417	-5.604
Onttrekkingen aan reserves	-78.712	-98.773	-76.443	-71.791	-4.651
Saldo van reservemutaties	6.458	-10.904	-7.629	2.626	-10.255
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-12.843	0	0	-11.075	11.075

x € 1.000

In de Jaarrekening 2020 (onderdeel IV van deze jaarstukken) gaan we bij de diverse programmaonderdelen in op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting 2020 (na wijziging) en het ontstaan van het rekeningresultaat 2020.

III. Weerstandsvermogen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel van de provincie is ten opzichte van de voorlaatste versie van de paragraaf (zoals opgenomen in de Programmabegroting 2021) gedaald van € 10,4 mln. naar € 9,3 mln. De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Programmabegroting 2021 toegenomen van € 7,5 mln. naar € 13,8 mln. De dekkingsgraad neemt daarmee toe van 0,7 naar 1,5. Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023'.

IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. L. (Leen) Verbeek <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten met in portefeuille: Rijksheertaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondernijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Archiefinspectie.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke ordening, Wonen, Landschap, Almere 2.0 (incl. RRAAM, Schaalsprong Almere, handelingsperspectief, Fonds Verstedelijking Almere en afronding IFA), Amsterdam Lelystad Airport (incl. Lelystad Airport Businesspark en OMALA incl. Airport Garden City C.V.), Mobiliteit (incl. infrastructuur, OV, verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid en Smart Mobility), MITC, Personeel & Organisatie, BAC DROW, BAC Mobiliteit, BAC Werkgeverszaken en 100.000 woningen. 1e loco commissaris van de Koning.
Mw. C.W. (Cora) Smelik	Gedeputeerde met in portefeuille: Duurzaamheid (incl. stuurgroep Duurzaamheid, Het Goede Voorbeeld en beleid circulariteit/circulaire economie), Milieu (incl. bodem, klimaatadaptatie, VTH, omgevingsdiensten en Afvalzorg), Omgevingsvisie (incl. samenwerkingsagenda, Ruimte voor Initiatief, opgave gericht werken en Omgevingswet), Bestuurlijke vernieuwing, Inkoop & Aanbesteding en BAC VTH. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.N.J. (Jan-Nico) Appelman	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (ruimtelijk-economisch beleid, uitvoering circulaire economie, Topsectoren en MKB, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Floriade, Agrofood (Landbouw & Visserij), Landbouw Meerdere Smaken, Maritieme strategie (incl. Flevokust Haven, Maritieme Service Haven en Kornwerderzand), Human Capital-Agenda (incl. Hoger onderwijs), GR Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (beleid), Facilitaire zaken en BAC Economie. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.A. (Jop) Fackeldey	Gedeputeerde met in portefeuille: Energietransitie (coördinatie Klimaatakkoord, energiebesparing, warmtetransitie, windenergie, zonne-energie, energie-innovatie en EEF), Krachtige Samenleving (incl. gezondheid/zorg en Fonds Krachtige Samenleving), Toerisme & recreatie (incl. gebiedspromotie), Kwaliteit openbaar bestuur (incl. bestuurlijke zaken, Regiegroep MRA, Coördinatie Regio Zwolle, IPO-bestuur en coördinatie IBT), Communicatie & ICT, BAC Energie en Corona. 4e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (incl. natuurbeheer, N2000, natuurontwikkeling, Nieuwe Natuur, ontwikkeling Oostrand, GLB en POP), Vitaal Platteland (Fonds Vitaal Platteland), Water (incl. drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer), Financiën (incl. financieel toezicht gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf en deelnemingen), Sport, BAC Vitaal Platteland, BAC Financiën en Stikstof. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. M.A. (Michiel) Rijsberman	Gedeputeerde met in portefeuille: Kunst en cultuur (incl. musea, landschapskunst en programmalijn 4 Fonds Verstedelijking Almere), Verhaal van Flevoland, Nationaal Park Nieuw Land (incl. uitvoering N2000 Beheerplan Oostvaardersplassen en rapport Van Geel, Marker Wadden en Oostvaardersoever), Europa (incl. Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Lelystad Next Level en BAC Cultuur. 6e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H. (Hans) Tijl	Provinciesecretaris/algemeen directeur

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl

V. Leeswijzer

Doelstelling jaarstukken

De jaarstukken zijn een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin leggen Gedeputeerde Staten (GS) verantwoording af over gerealiseerde doelstellingen, uitgevoerde activiteiten en de inzet van de financiële middelen die de provincie Flevoland ter beschikking stond. De jaarstukken zijn daarmee ook een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de controlerende rol van PS.

Plaats jaarstukken in de planning & controlcyclus

In de Programmabegroting 2020 wordt vastgelegd wat provincie Flevoland wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. De programmabegroting wordt door PS vastgesteld. Een en ander wordt in financiële zin verder uitgewerkt in de productenraming, die door GS wordt vastgesteld.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan integraal als onderdeel van de reguliere cyclus gebeuren via nota's (waaronder de zomernota), maar ook separaat op basis van tussentijds door PS en GS genomen besluiten. Indien deze bijstelling financiële consequenties kent dan wordt met dat besluit eveneens een begrotingswijziging door PS vastgesteld (of in mandaat door GS, conform de financiële verordening).

In de Jaarstukken 2020 wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de Programmabegroting 2020 en eventueel bijgesteld bij de najaarsnota ¹ of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde activiteiten en de inzet van financiële middelen. Dit document dient ter ondersteuning van de controlerende rol van PS.

Structuur jaarstukken

De structuur van de jaarstukken wordt bepaald door wettelijke en niet wettelijke vormeisen.

Wettelijke vormeisen: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat vormeisen voor de jaarstukken. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- De programmaverantwoording, waarin per beleidsprogramma een verantwoording wordt gegeven over de beoogde doelen en maatschappelijke effecten, en de wijze waarop getracht is deze te verwezenlijken.
- De paragrafen, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven een verantwoording over de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is (vooralsnog) geen gebruik van gemaakt.
- Een jaarrekening die opgebouwd is uit een jaarrekening op hoofdlijnen, een overzicht van baten en lasten, dat alle baten en lasten van de in de programmaverantwoording opgenomen activiteiten bevat, en een balans met toelichting. De jaarrekening vormt de basis voor de controle op de rechtmatigheid en het getrouwe beeld door de accountant.
- De bijlage met het overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld en de specificatie van incidentele lasten en baten.

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit de programmaverantwoording begint met een korte introductie op het hoofdstuk, een beschrijving van de met het programma beoogde effect, een overzicht van de indicatoren (eigen indicatoren alsmede verplichte BBV-indicatoren) en de doelenboom. Per programmaonderdeel worden vervolgens de doelen, doelrealisatie en de daarbij uitgevoerde activiteiten beschreven. Waar van toepassing is dit aangevuld met een duiding van de strategische risico's en beheersmaatregelen die realisatie van dit doel in de weg kunnen staan. Tot slot volgt een overzicht van de aangewende middelen en een verklaring bij het verschil tussen de rekening en de begroting na wijziging. Met deze werkwijze sluiten we aan bij het voorschrift van het

---

¹ In afwijking van de reguliere cyclus is in 2020 eenmalig geen zomernota uitgebracht, maar een najaarsnota.

BBV om binnen de programmaonderdelen onderscheid te maken in de 3 W-vragen (Wat hebben we bereikt, Wat hebben we daarvoor gedaan, Wat heeft het gekost).

Nieuw en gewijzigd in 2020

- Vanaf de Programmabegroting 2020 wordt het Coalitieakkoord 2019-2023 'Ruimte voor de Toekomst' toegepast. De structuur en inhoud van de begroting is aangepast om zo goed als mogelijk hierbij aan te sluiten. De indeling van de programma's en programmaonderdelen is daardoor gewijzigd. Ook zijn de indicatoren, doelen en activiteiten hierop bijgesteld. De Jaarstukken 2020 kennen een verantwoording volgens deze nieuwe programmastructuur (met zeven inhoudelijke programma's). Deze opzet voldoet daarmee aan het BBV. Dat stelt dat de jaarstukken een gelijke indeling moet kennen als de begroting.
- De planning & controlcyclus (P&C) is afgelopen jaar anders verlopen dan andere jaren. Dit vanwege de vele onzekerheden die de coronacrisis en andere ontwikkelingen zoals de stikstofproblematiek en woningbouwopgave met zich meebrengen. Deze en andere ontwikkelingen vroegen om een heroriëntatie op het provinciale beleid voor de eerstkomende jaren. Zodoende werd in overleg met PS besloten eenmalig de zomernota en perspectiefnota te laten vervallen en een 'brede' Najaarsnota 2020 uit te brengen. Deze najaarsnota bevatte, naast een rapportage over afwijkingen in 2020, ook keuzes en voorstellen voor de jaren 2021-2024. De besluiten over de Najaarsnota 2020 hebben dan ook invloed op deze Jaarstukken 2020 en zijn via een 1e begrotingswijziging 2021 verwerkt. Een en ander is nader toegelicht in de perspectievenbrief die op 24 juni 2020 in PS is behandeld.

Autorisatie

PS heeft een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten (begroting na wijziging). Dit bedrag kan - meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. In deze jaarstukken verantwoorden wij in hoeverre wij in 2020 binnen de geautoriseerde bedragen zijn gebleven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Bij het vaststellen van de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (Provinciale Staten van 13 november 2019) zijn een aantal nieuwe reserves gevormd, zoals; 'Fonds Vitaal Platteland', 'Artistieke experimenten', 'Krachtige samenleving' en 'Regiodeal Noordelijk Flevoland'. Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2. Gemandateerde begrotingswijzigingen

Provinciale Staten hebben - via de Financiële verordening provincie Flevoland 2018 - het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan Provinciale Staten wordt voorgelegd, te beperken. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- Doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel.
- Reeds genomen Statenbesluiten.
- Gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven).
- Begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om Provinciale Staten volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst).

Verklaring resultaat per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het BBV - indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de gerealiseerde baten & lasten en de begroting na wijziging. Conform de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Ter verhoging van de informatiewaarde hebben wij hieraan toegevoegd of de afwijking effect heeft op een reserve of op het rekeningsaldo. Door afronding in duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

II Programmaverantwoording

1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water

1.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in Flevoland.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan willen dat we vanuit een brede blik kijken naar wat goed is voor provincie Flevoland. We werken allemaal steeds meer vanuit het gedachtegoed van de Omgevingsvisie. De opgaven die in de vastgestelde Omgevingsvisie zijn geïdentificeerd zijn uiterst relevant en ontwikkelen zich. De opgaven zijn geïntegreerd in de reguliere taken en werkwijzen en zijn te herkennen in de verschillende programma's.

De visie geeft een heldere ambitie voor de ruimtelijke ontwikkeling van Flevoland op de lange termijn en de rol van de provincie daarin, zowel inhoudelijk als in de samenwerking met partners uit de omgeving. Daarnaast gaat de Omgevingsvisie over bestuurlijke samenwerking en ruimte voor initiatief (hoofdstuk 7). Dit jaar stond in het teken van de nadere uitwerking. Zo is in april de 'Uitwerkingsagenda 2020 - 2025 Omgevingsvisie Flevoland Straks' vastgesteld. Is er, met het oog op een nieuwe Tweede Kamer en een volgende kabinet, samen met onze mede-overheden in Flevoland een manifest 'Wij zijn Flevoland!' opgesteld, wat als aanzet kan worden gebruikt voor de dialoog met het Rijk. Het gaat daarbij met name over wat Flevoland kan en wil bijdragen aan de ontwikkeling van Nederland. En heeft de tweede conferentie 'Samen Maken We Flevoland' op 10 november 2020 plaatsgevonden, waar we met onze mede-overheden het gesprek hebben gevoerd over samenwerking en grote regionale vraagstukken.

Ruimtelijke ontwikkeling en landschap

Flevoland kenmerkt zich door ruimte voor groei en ontwikkeling. Met de beschikbare ruimte die Flevoland zo kenmerkt willen we zorgvuldig omgaan omdat als gevolg van schaarste ook de druk op Flevoland toeneemt. We hebben een dubbele rol. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimte vragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. Het blijft hierbij een zoektocht naar de juiste balans. De druk blijft toenemen. Daarom hebben we ons ervoor ingezet om opgaven met elkaar te combineren en te zoeken naar manieren waarop een integrale aanpak tot een verbetering van de ruimtelijke inrichting zal leiden.

Lelystad Next Level

Lelystad heeft zich anders ontwikkeld dan ooit op de tekentafel was bedacht. De bevolkingsontwikkeling is minder snel gegaan en delen van de oorspronkelijke plannen zijn niet uitgevoerd. Daardoor zijn extra uitdagingen voor de stad ontstaan. Daarom hebben rijk, provincie en gemeente gezamenlijk een plan ontwikkeld om ervoor te zorgen dat Lelystad zich verder ontwikkelt als een aantrekkelijke, economisch dynamische en duurzame stad die financieel gezond en zelfstandig is: Lelystad Next Level.

Lelystad Next Level is erop gericht kansen te benutten, voorwaarden te scheppen en belemmeringen weg te nemen op de terreinen 'Sociaal sterk', 'Onderscheidend onderwijs', 'Uitstekende woonmilieus', 'Next Level economie' en 'Natuur, recreatie & toerisme'.

Almere 2.0

Met het programma 'Almere 2.0' geven provincie, gemeente en Rijk uitvoering aan de afspraak die in 2013 is vastgelegd in de RRAAM-overeenkomst (Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer) over de verdere verstedelijking van Almere met een groei van in principe 60.000 woningen. Via het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) wordt op basis van een meerjarenprogramma geïnvesteerd in sleutelprojecten die het verschil maken in de ontwikkeling van Almere inclusief de regio en zo bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad. In 2020 is een Handelingsperspectief MRA Oostflank (Metropoolregio Amsterdam) opgesteld. Hierin zijn afspraken gemaakt over de verdere ontwikkelingsrichting die past bij de ambities van het RRAAM, rekening houdend met de nieuwe omstandigheden en inzichten.

100.000 woningen

In februari 2020 is in de Tweede Kamer de motie Koerhuis c.s. aangenomen (32847, nr. 621), waarin de regering wordt verzocht met de regio te onderzoeken of in Flevoland 100.000 woningen kunnen worden gebouwd. Provinciale Staten (PS) van provincie Flevoland hebben daarop unaniem een motie aangenomen (26 februari 2020, motie nr. 2) waarin staat dat het moet gaan om 'een volwaardige, leefbare en duurzame

gebiedsontwikkeling'. De provincie heeft de eerste stappen gezet om samen met de gemeenten en het Rijk de mogelijkheden, ambities en voorwaarden in beeld te brengen. Uit de gesprekken blijkt dat alle Flevolandse gemeenten ambities hebben om (fors) te groeien. Naast groei (in kwantiteit en kwaliteit) gaan de gesprekken op korte termijn ook over versnelling van het bouwtempo.

Omgevingswet

De invoering en implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke wetgevingsoperatie die over meer gaat dan alleen het omkatten van regels, het heeft ook invloed op de rol en bevoegdheden van de provincie. Het is een beleidsmatige en cultuurverandering die ertoe dwingt keuzes te maken. De invoering van de Omgevingswet is vertraagd en zal naar verwachting ingaan op 1 januari 2022.

Van de provincies wordt verwacht dat zij hun beleid en regels voor inwerkingtreding van de Omgevingswet in lijn brengen met het nieuwe stelsel van instrumenten. In dat kader is begin 2019 het provinciale beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving technisch omgezet naar instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsprogramma Flevoland en Omgevingsverordening Flevoland). Deze 'basis' is in 2020 verder ontwikkeld.

Voor een goede samenwerking binnen de provincie is ambtelijk en bestuurlijk afgestemd met Flevolandse ketenpartijen via het (ambtelijk) Platform Omgevingswet Flevoland en de Bestuurderstafel Omgevingswet Flevoland.

Onder de Omgevingswet wordt gewerkt met een digitaal stelsel. Voor het digitaal stelsel dat landelijk beschikbaar wordt gesteld (DSO-LV) is in december 2018 een beheerakkoord gesloten tussen Rijk, Interprovinciaal Overleg (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW) over het beheer en de doorontwikkeling ervan. Aan het digitaal werken in de keten zal dan ook samen met de ketenpartners invulling gegeven worden. De provincies gezamenlijk werken aan informatieproducten die via het DSO-LV ontsloten zullen worden. Het Rijk heeft nog niet de benodigde standaarden voor het opstellen van beleid en regels (de STOP/TPOD's) opgeleverd, waardoor de aansluiting op het DSO-LV vertraagd is en pas in 2021 tot stand zal komen.

Water

Waterberging, droogte, kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening en -bescherming zijn de komende periode de opgaven die spelen in Flevoland. De provincie heeft daarvoor de kaders gesteld waarbinnen het waterschap zijn werk doet. In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland zijn we aan de slag gegaan met maatregelen die Flevoland beter voorbereiden op extreme weerpieken. Daarbij is het uitgangspunt dat Flevoland een robuust, veilig en schoon (drink-)watersysteem behoudt.

Maatschappelijk effect

Behoud van het gevarieerde aanbod van de leefomgeving door een evenwichtige en duurzame doorontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied als aandeel in de regionale ontwikkeling.

Effect van ons beleid

Er is goed afgewogen waar voor welke ontwikkelingen ruimte is in provincie Flevoland en dat is helder en makkelijk te vinden voor alle betrokkenen.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Evenwichtige en duurzame doorontwikkeling	<p><i>Harde planvoorraad bedrijventerreinen: in 2030 < 6 jaar</i></p> <p><i>Bron: IBIS</i></p> <p><i>Toelichting: Indicator conform RO Visie Werklocaties Flevoland 2015 en Convenant: tijd die nodig is om harde planvoorraad uit te geven (harde voorraad /gemiddelde uitgifte per jaar)</i></p>	18 jaar	16 jaar	15 jaar	14 jaar	14 jaar

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
	Leegstand kantoren in provincie Flevoland (als percentage van de oppervlakte in m2) Bron: CBS	8%	6%	5%	<5%	6%
	Ontwikkeling woningvoorraad Bron: CBS Toelichting: het aantal dat jaarlijks aan de woningvoorraad is toegevoegd minus het aantal dat aan de voorraad is onttrokken, plus correcties	2.258	2.750	2.988	≥ 2.988	2.422*
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de normen Bron: Provincie Flevoland	98%	98%	90%	90%**	90%
	Percentage gerealiseerde Natuurvriendelijke oevers langs provinciale hoofdvaarten Bron: provincie Flevoland	n.b.	n.b.	47%	40%	47%
Almere 2.0	Met vastgestelde jaarprogramma's wordt invulling gegeven aan het <u>Meerjarenprogramma 2017-2021</u> van Almere 2.0	20%	40%	80%	100%	94%

* In 2020 daalde landelijk het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen, en ook in Flevoland zien we een daling. Het CBS verklaart de landelijke daling door de stikstof- en PFAS-problematiek, in combinatie met minder bouwplannen. In vergelijking met andere provincies groeide de woningvoorraad door nieuwbouw relatief het hardst in Flevoland, met 1,5 procent.

** In 2018 is het aantal regionale keringen teruggebracht naar 10. De waterkering tussen de Kadoelersluis en Blokzijl voldoet als gevolg van 'piping' niet meer aan de norm (de dijk lekt). Het is geen onveilige situatie, waardoor herstel gepland staat voor 2025. Daarom is een streefcijfer van 100% tot die tijd niet realistisch.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Waterkwaliteit (oppervlakte-water)	Percentage van de waterlichamen met een ecologische kwaliteit*: <ul style="list-style-type: none"> • goed • matig • ontoereikend • slecht Bron: Waterkwaliteitsportaal, KRW-rapportages	0%	0%	0%	0%	0%
		83%	83%	72%	<72%	72%
		17%	17%	28%	<28%	28%
		0%	0%	0%	0%	0%

* Voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) moeten elke 6 jaar de doelen en maatregelen geactualiseerd worden op basis van de meest recente voortschrijdende inzichten. Tevens wordt op landelijk niveau de KRW-beoordelingsmethodiek verbeterd op basis van nieuwe inzichten (met dezelfde gegevens wordt dan tot andere KRW-scores gekomen). Eind 2019 zijn de Nederlandse overheden hiermee gestart. Deze beleidsactualisatie leidt ertoe dat er in 2020 geen KRW-scores meer gegenereerd worden op basis van de oude beoordelingsmethodiek. Omdat de nieuwe beoordelingsmethodiek nog geen vigerend beleid betreft, is ervoor gekozen om in 2020 de gegevens van 2019 over te nemen.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	De 'Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland' is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd
		De invoering van de Omgevingswet is voorbereid
		Opstellen van een landschapsprogramma
		Almere 2.0: realiseren ambities met betrekking tot de ontwikkeling van Almere op basis van Handelingsperspectief MRA Oostflank
	De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd	
	1.2 Water	Het watersysteem is beter toekomstbestendig

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij droeg daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

De aandeelhouders van Vitens zijn gemeenten en provincies. Wettelijk is vastgesteld dat de aandelen van de drinkwaterbedrijven in publieke handen blijven voor de borging van een goede drinkwatervoorziening. Dit belang is verankerd in de statuten van Vitens waar het doel van verbonden partij omschreven is als: de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen: de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water, alsmede het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt. Twee keer per jaar is er een aandeelhoudersvergadering. Dan wordt er gestemd over nieuwe tariefvoorstellen en wordt het jaarverslag besproken.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Portefeuillehouder

J. de Reus
C.W. Smelik (Uitwerkingsagenda, Omgevingswet)
M.A. Rijsberman (Lelystad Next Level)
H.J. Hofstra (Agenda IJsselmeergebied 2050)

Doel (2019-2023)

De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd.

Doelrealisatie

De 'Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland 2020 -2025' is vastgesteld, waarbij is uitgewerkt hoe provincie en partners gezamenlijk uitvoering geven aan de opgaven uit de Omgevingsvisie.

Activiteiten 2020

- We hebben uitvoering gegeven aan de activiteiten uit de 'Uitwerkingsagenda Samen maken we Flevoland 2020 - 2025' in samenwerking met onze partners.
- We zijn gestart met het opzetten van een monitor van de Omgevingsvisie op hoofdlijnen.
- Op 10 november 2020 heeft de tweede conferentie 'Samen Maken We Flevoland' plaatsgevonden waar we met onze mede-overheden het gesprek hebben gevoerd over samenwerking en grote regionale vraagstukken. De uitkomsten van de conferentie en de inhoud van het 'Manifest Wij zijn Flevoland!' zijn de basis voor een vervolg in 2021. Dit doen we met een kopgroep van bestuurders die uit het traject van de conferentie en Manifest is ontstaan. Provinciale Staten zullen betrokken worden voor het bepalen van richting en prioriteiten. Ook het traject met betrekking tot de strategische agenda zal hierin meegenomen worden.
- Voor financieringsvraagstukken is een Handreiking financieringsinstrumenten opgesteld.

Doel (2019-2023)

De invoering van de Omgevingswet is voorbereid, zodanig dat de provincie kan sturen op effectief beleid ten behoeve van duurzame leefkwaliteit.

Doelrealisatie

Het Rijk heeft de inwerkingtreding van de Omgevingswet een jaar uitgesteld. Een voorstel (in de vorm van een Koninklijk Besluit) om de wet 1 januari 2022 van kracht te laten worden is ingediend bij de Eerste en Tweede Kamer. Een ontwerp van Omgevingsprogramma en de daarbij behorende Omgevingsverordening zijn vastgesteld. De aansluiting op het Digitale Stelsel (DSO-LV) is vertraagd, doordat het Rijk nog niet de benodigde standaarden voor het opstellen van beleid en regels (de STOP/TPOD's) heeft opgeleverd.

Activiteiten 2020

- Vanwege uitstel van de Omgevingswet is samen met de provincies Utrecht en Gelderland een aanvraag voor toepassing van de Crisis en Herstelwet ingediend om zonodig met de omgevingsverordening vooruit te kunnen lopen op de Omgevingswet. Om dit mogelijk te maken heeft het Rijk de 23^e tranche van de Crisis en Herstelwet in procedure gebracht.
- Provinciale Staten hebben een ontwerp van de Omgevingsverordening Flevoland vastgesteld en ter inzage gelegd zodat de verordening tijdig voldoet aan de Omgevingswet.
- We hebben een eerste inventarisatie gemaakt wanneer de provincie betrokken wil worden bij ruimtelijke initiatieven.
- Samen met de medeoverheden (ketenpartijen) zijn voorstellen gemaakt voor het gezamenlijk afhandelen van vergunningsaanvragen en het inrichten van omgevingstafels. Zo ook voor het geval dat de provincie wil ingrijpen bij een gemeentelijk omgevingsplan met een reactieve interventie. Deze worden in 2021 bestuurlijk voorgelegd.
- In 2020 hebben de gemeenten 44 ontwerp-bestemmingsplannen gepubliceerd. Op drie hiervan heeft de provincie een zienswijze ingediend: twee plannen van de gemeente Noordoostpolder voor zon en één plan van de gemeente Urk voor een bedrijventerrein.

Doel (2019-2023)

We hebben een landschapsprogramma opgesteld dat uitgaat van landschap als integraal onderdeel van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Doelrealisatie

Het opgestelde programma 'Landschap van de Toekomst' geeft richting aan bij het handhaven van karakterbepalende landschapselementen.

Activiteiten 2020

In nauwe samenwerking en afstemming met gemeenten en terreinbeherende organisaties is het programma 'Landschap van de Toekomst' opgesteld. De concepten zijn meermaals besproken met Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten. Volgens planning wordt het programma in 2021 vastgesteld.

Doel (2019-2023)

In Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd.

Doelrealisatie

Een evenwichtiger ontwikkeling van de woonagenda is regionaal voorbereid / vastgesteld. Hiertoe continueren we het beleid en starten we twee projecten: 'woonagenda' (meer kwalitatief en agenderend) en '100.000' (meer kwantitatief en realiserend).

Activiteiten 2020

- Met de gemeenten hebben we overleg gevoerd en onze inzet afgestemd om tot een evenwichtige ontwikkeling van de woonmarkt te komen die ruimte biedt voor verschillende doelgroepen.
- We hebben regionaal samengewerkt aan de opstelling van een gemeenschappelijke regionale woonagenda.
- We hebben innovatief en duurzaam (ver)bouwen gestimuleerd en partners bijeengebracht.
- We bevorderen kennis in de regio.
- In februari 2020 nam de Tweede Kamer de motie Koerhuis c.a. aan, waarin het kabinet wordt gevraagd om samen met de regio te verkennen of in Flevoland 100.000 woningen kunnen worden gebouwd. Provinciale

Staten namen als reactie daarop een motie aan, waarin staat dat sprake moet zijn van 'een volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling, waarbij (OV)-bereikbaarheid, werkgelegenheid, voorzieningen, ruimte voor natuur en kwaliteit van wonen als belangrijke uitgangspunten gelden'. Deze motie is leidraad voor ons handelen. In overleg met de gemeenten hebben we input geleverd voor de reactie van het kabinet, die in november 2020 aan de Tweede Kamer is gestuurd. We zien ruimte om tot 2050 in de drie polders 90.000-115.000 woningen te realiseren. In november heeft Lelystad haar 'bod' verder verhoogd van 15.000 naar 40.000 woningen. Het kabinet erkent in de reactie op de motie dat een samenhangende besluitvorming over de woningbouw, ecologische maatregelen en de aanleg van infrastructuur nodig is. Diverse nadere verkenningen zijn aangekondigd om dit uit te werken.

Doel (2019-2023)

De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie en cofinanciering van de IJmeerverbinding.

Doelrealisatie

Het Meerjarenprogramma 2017-2021 van het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) is in uitvoering. En dit jaar hebben Provinciale Staten en de gemeenteraad van Almere het Jaarprogramma 2021 en het nieuwe Meerjarenprogramma 2021-2025 vastgesteld.

Activiteiten 2020

- Het Handelingsperspectief MRA Oostflank is in het BO-MIRT aangeboden aan de minister als onderdeel van de Verstedelijkingsstrategie voor de MRA. Het vormt een actualisatie van de RRAAM-afspraken (2013) waarin naast woningbouw, economie en bereikbaarheid ook nieuwe onderwerpen aan de orde komen als circulaire economie, stedelijke vernieuwing en energie. In het Handelingsperspectief zijn afspraken gemaakt met het Rijk en regionale partners over de verdere ontwikkelingsrichting aan de Oostkant van Amsterdam, meer specifiek over Almere, Lelystad en de regio. Het Handelingsperspectief vormt een basis voor een verdere uitwerking in een Uitvoeringsagenda.
- Er is een nieuw Meerjarenprogramma voor het FVA 2021-2025 vastgesteld. Op basis hiervan heeft Provinciale Staten eveneens het Jaarprogramma 2021 geaccordeerd.
- We hebben het Jaarprogramma FVA 2020 uitgevoerd. De coronacrisis heeft beperkt invloed gehad op de uitvoering van de FVA-projecten. De effecten waren met name te merken op geplande bijeenkomsten. In 2020 is onder meer gestart met de verbouwing van het station Almere Centrum en zijn onderdelen van het Rondje Weerwater gerealiseerd: de eerste fase van de Esplanade en de track bij Stedenwijk zijn opgeleverd. De aanbesteding van de Flevo Campus is afgerond. De bouw van de Aeres Hogeschool is gestart, evenals die van het Food Forum. In het najaar heeft de Village tijdens de (digitale) Flevo Campus live zijn deuren geopend voor jonge ondernemers. Ook de aanbesteding van de internationale school is afgerond. In het kader van het project 'Citylab' is onder meer het zeer succesvolle Steigerfestival georganiseerd. In maart is de kwartiermaker voor de museale voorziening enthousiast aan de slag gegaan. Zij heeft onder andere een plan van aanpak en activiteitenprogramma opgesteld en aan Gemeenteraad en Provinciale Staten gepresenteerd. De aanbesteding voor De Kunstruimte op het Floriade-terrein is afgerond. Het winnende ontwerp heeft veel media-aandacht gekregen. Kers op de taart afgelopen jaar was de toekenning van de BIS-subsidie voor het Kunstmuseum Flevoland. De geplande activiteiten in het sleutelproject 'Nationaal Park Nieuw Land - Almeerse Poort' hebben vertraging opgelopen. Deels omdat publieksactiviteiten niet door konden gaan door de coronamaatregelen, deels door bezwaarprocedures tegen vergunningen. In de Kustzone Poort is gestart met de aanleg van het evenementenstrand. Het Atelier StrandLAB heeft zo veel mogelijk alternatieve invullingen gezocht voor culturele activiteiten. In de programmalijn 'Vernieuwend Wonen' is onder meer concreet gestart met de bouw van de eerste WikiHouses. Tot slot hebben we binnen alle programmalijnen gewerkt aan de voorbereiding van nieuwe projecten uit het nieuwe meerjarenprogramma 'FVA 2021-2025'.

Doel (2019-2023)

De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd.

Doelrealisatie

Gemeente Lelystad, provincie en rijk hebben gezamenlijk een uitvoeringsprogramma 'Lelystad Next Level' (LNL) opgesteld, waarmee de positie van Lelystad wordt verbeterd als een aantrekkelijke, economisch dynamische en duurzame stad die financieel gezond en zelfstandig is.

Activiteiten 2020

- Als partner in 'Lelystad Next Level' hebben we zowel een inhoudelijke als een financiële bijdrage geleverd in de uitwerking van de uitvoeringsstrategie voor het programma 'Lelystad Next Level'. In de najaarsnota zijn hiertoe de middelen meerjarig beschikbaar gesteld voor de te maken proceskosten en als uitvloeisel van het voornemen in de begroting.
- We hebben als strategisch partner deelgenomen aan de regietafel en het programmabureau en we leveren ambtelijke capaciteit bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma. In het najaar is met partners een stap gemaakt over de richting van de uitvoeringstrategie.
- De samenwerkingsagenda vanuit de Omgevingsvisie geeft richting aan hoe de provincie inhoudelijk kan bijdragen aan de programmalijnen 'Uitnodigende Stad', 'Veerkrachtige Samenleving' en 'Ondernemende Stad' van het Uitvoeringsprogramma; daartoe maken we concrete afspraken.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	8.478	13.470	14.770	13.976	794
Baten	-133	-22	-307	-241	-66
Saldo	8.345	13.448	14.463	13.735	728

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Omgevingswet	84	67	17
2. Woonagenda	63	0	62
3. Waterlab	109	50	59
4. Flevoland bouwt aan Nederland	410	410	0
Overige kleine verschillen Almere 2.0	15	-5	20
Overige kleine verschillen Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	113	0	113
Totaal lasten	794	523	271
Baten			
3. Waterlab	-59	0	-59
Overige kleine verschillen	-7	0	-7
Totaal baten	-66	0	-66

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is in het voorjaar van 2020 uitgesteld tot 1 januari 2022. Het aansluiten op en oefenen met het digitaal stelsel is naar achteren geschoven en zal vooral in 2021 gaan plaatsvinden. Verder zijn vanwege corona veel bijeenkomsten online vormgegeven en zijn de gelden niet allemaal in 2020 besteed. Hierdoor heeft een lagere onttrekking aan de 'Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'Omgevingswet' plaatsgevonden.

2. Opstellen woonagenda

De besteding van de gelden voor het opstellen van een regionale woonagenda is lager dan geraamd. De onderbesteding ontstaat om de volgende reden: We maken nu een woonagenda waar we samen met gemeenten onderzoeken wat de gemeenten willen agenderen op basis van hun woonvisies en op basis van interviews en gesprekken met ambtenaren en bestuurders over deze woonvisies. Zodra de agenda klaar is wordt deze voorzien van een programma met benodigde gelden. Dat is nu nog niet zo ver.

3. Waterlab

De uitvoering van het Waterlab was in 2020 budgetneutraal, de lasten van € 0,7 mln. zijn gedekt uit (vooruit ontvangen) bijdragen van derden. Zie ook de toelichting op de balans, vooruit ontvangen doeluitkeringen. De lasten zijn € 0,11 mln. lager dan begroot doordat kosten in latere jaren plaats zullen vinden, bijvoorbeeld in het project 'Circulair Water' waar een EU-subsidie voor wordt ontvangen.

4. Flevoland bouwt aan Nederland

In 2020 zijn voorbereidingen uitgevoerd voor het programma 'Flevoland bouwt aan Nederland'. Het programma zal in 2021 verder uitgewerkt en uitgevoerd worden. Van het budget van € 0,50 mln. is in 2020 € 0,09 mln. besteed. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Procesgelden gebiedsontwikkeling'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.685	-22	1.663
1.1.2 Almere 2.0	12.202	-219	11.983
1.1.3 Lelystad Next Level	0	0	0
1.1.4 Flevoland bouwt aan Nederland	90	0	90
Totaal	13.976	-241	13.735

x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Het watersysteem is beter toekomstbestendig.

Doelrealisatie

In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland en andere partijen zoals gemeenten, Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek (OFGV) en het drinkwaterbedrijf is voortdurend gewerkt aan maatregelen die provincie Flevoland verzekeren van een robuust, veilig en schoon (drink-) watersysteem.

Activiteiten 2020

We hebben aan het waterprogramma gewerkt conform de startnotitie die in het najaar van 2019 aan Provinciale Staten is voorgelegd. Hierin is waar nodig het waterbeleid herzien en geactualiseerd, waaronder het drinkwaterbeleid en het waterkwaliteitsbeleid. Het programma zal in 2021 worden vastgesteld.

Middelen

1.2 Water	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil
Lasten	452	581	581	553	29
Baten	-521	-470	-470	-545	75
Saldo	-69	112	112	8	104

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
Overige kleine verschillen	29	0	29
Totaal lasten	29	0	29
Baten			
Overige kleine verschillen	75	0	75
Totaal baten	75	0	75

x € 1.000, - = nadeel

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Waterbeheer en -kwaliteit	553	-545	8
Totaal	553	-545	8

x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	8.478	13.470	14.770	13.976	794
	Baten	-133	-22	-307	-241	-66
	Saldo	8.345	13.448	14.463	13.735	728
1.2 Water	Lasten	452	581	581	553	29
	Baten	-521	-470	-470	-545	75
	Saldo	-69	112	112	8	104
Totaal programma 1	Lasten	8.930	14.052	15.352	14.529	823
	Baten	-653	-492	-777	-786	9
	Saldo	8.276	13.559	14.574	13.743	832

x € 1.000

2. Landbouw, visserij en natuur

2.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van het landelijke gebied en de toename van de natuur-en recreatieve waarden waarbij de internationale natuurwaarden zijn beschermd.

Landbouw: meerdere smaken

Een van de opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks is 'Landbouw Meerdere Smaken' (LMS). De provincie heeft daarin bijgedragen aan een meer diverse, wendbare, weerbare en duurzame agrofoodsector, die in de wereld bekend staat als praktijklaboratorium voor vernieuwing. We hebben bijvoorbeeld geparticipeerd in de agro-experttraad, we hebben een bijdrage gegeven voor proeftuinen en ondersteunden het proces door condities te optimaliseren.

Bodem en Landbouw

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. We hebben ons ingezet om samen met onze gebiedspartners voor blijvend en duurzaam grondgebruik, door de uitvoering van pilots, gebiedsontwikkeling en verduurzaming van de landbouwsector.

Visserij

De visserijsector is innovatief en heeft laten zien te kunnen innoveren om moeilijke tijden te overwinnen. Doorontwikkeling en verduurzaming van de visserij is vanuit economisch en ecologisch perspectief de komende jaren belangrijk om een blijvend rendabele en duurzame visserijsector te realiseren. Vooral de verwerkende industrie en de handel zijn groeiende en goed ontwikkeld. Met de verduurzaming van de visserij wordt de vangstcapaciteit in het IJsselmeer afgestemd op de hoeveelheid verantwoord te onttrekken vis. Dit doet recht aan de ruimtelijke ingrepen in het kader van het Deltaplan en de IJsselmeeragenda 2050 om de natuurkwaliteit van het IJsselmeer te versterken.

Onder leiding van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) werken de provincies Noord-Holland, Fryslân, Flevoland en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) samen om via een uitkoopregeling en flankerende maatregelen te komen tot een vangstreductie op schubvis. Hierover hebben deze partijen overeenstemming bereikt in een bestuursovereenkomst. Het ministerie van LNV toetst de uitkoopregeling bij de Europese commissie voor staatssteun voordat deze regeling wordt opengesteld voor de IJsselmeervissers. De Provincie Flevoland draagt zorg voor de voorbereiding van de uitvoering van sociaaleconomisch flankerend beleid voor beroepsvissers in het IJsselmeergebied die stoppen met vissen en voor beroepsvissers die minder afhankelijk willen worden van hun visserij-activiteiten.

Natuur

Het fundament van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden. Binnen dit netwerk staan de natuurwaarden voorop en heeft de provincie zich samen met gebiedspartners ingezet voor bescherming, beheer en kwaliteitsverbetering die samengaat met een toename van de bekendheid en de toegankelijkheid. Dit heeft er toe geleid dat er een robuuste, aantrekkelijke en beleefbare natuur bestaat. Ook buiten het Natuurnetwerk zijn natuurwaarden aanwezig, voor behoud en versterking hiervan is faunabeheer en agrarisch natuurbeheer toegepast.

Nationaal Park Nieuw Land

Onder onze regie hebben we samen met de partners gewerkt aan Nationaal Park Nieuw Land op basis van de ontwikkelingsvisie met als doel de ontwikkeling van een uniek gebied dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis en dat als zodanig kan worden beleefd. We laten het Nationaal Park uitgroeien tot een begrip in binnen- en buitenland. Ook het project 'Oostvaardersoevers' maakt deel uit van het Nationaal Park.

Markermeer-IJmeer

Binnen het programma 'Markermeer-IJmeer' hebben we gewerkt aan de verbetering van de natuur- en waterkwaliteit in samenhang met ruimtelijk-economische ontwikkeling zoals recreatie en de IJmeerverbinding.

Floriade

De Floriade biedt grote kansen voor de Flevolandse economie in de volle breedte en om de Flevolandse innovatiekracht internationaal uit te dragen. Zowel in het provinciale paviljoen Food Forum op het Floriade-

terrein als in de hele regio is dat zichtbaar. Samen met Agrofood bedrijfsleven hebben we gewerkt aan de blijvende versterking van de economie en de kenniseconomie in het bijzonder met de kenniscampus rond stedelijke voedselvraagstukken en door het opzetten van proeftuinen in Flevoland.

Nieuwe Natuur

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' worden gerealiseerd en dragen bij aan de versterking van de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in heel Flevoland. De lessen die we hierbij getrokken hebben, hebben we geïntegreerd in het reguliere natuurbeleid.

Landelijk Gebied

We hebben een nieuwe invulling aan de agenda 'Vitaal Platteland' en het daarbij behorende fonds vitaal platteland, zodat die beter aansluit op de doelen van Krachtige Samenleving, Leader/POP en de provinciale kerntaken, zoals (sociale) innovatie op het gebied van bereikbaarheid en educatie.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied met een vitale en aantrekkelijke natuur waar het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuur- en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Landbouw	Aantal werknemers in de agrofoodsector <i>Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland</i>	18.595	19.858	20.953	≥ 20.953	21.410
Natuur	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk <i>Bron: Provincie Flevoland/Voortgangsrapportage Natuur (VRN)</i>	26.273	26.273	26.274	≈ 26.000	26.271
Floriade	Het Innovatiepaviljoen is gebouwd en in gebruik	20%	40%	60%	100%	90%
Nationaal Park Nieuw Land	Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie	n.v.t.	n.v.t.	10%	25%	25%
	In samenwerking met gebiedspartners is de MIRT-verkenning Oostvaardersoever afgerond en besluitvorming (voorkeursbeslissing) door ministerie is voorbereid	n.v.t.	20%	40%	80%	80%
Markermeer-IJmeer	Marker Wadden fase 1 is gerealiseerd	75%	95%	99%	100%	100%*
Nieuwe Natuur	De initiatiefnemers zijn gestart met de fysieke inrichting van gehonoreerde projecten	18%	18%	47%	57%	58%

* Het betreft hier de realisatie van de eerste vijf eilanden. De zogenaamde E-eilanden waarvoor via de Najaarsnota 2020 middelen zijn gelabeld, maken hier geen deel vanuit.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Beheerde natuur	Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met contract. <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap</i>	23.464	23.515	23.606	≈ 23.500	23.691
Ontwikkelde nieuwe natuur	De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte verworven en ingerichte natuur vanuit de landelijke opgave voor realisatie van het NNN. De indicator richt zich in dit geval alleen op ingericht natuurgebied</i>	0	0	0	25	25

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij en natuur	2.1 Landbouw en visserij	De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald
		De agrofoodsector landbouw is verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden
		Kringlooplandbouw is beter bekend
		Bodemkwaliteit is verbeterd
		Een geïntegreerde benadering voor gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling is ontwikkeld
		We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw
		Benutten van kansen die Floriade biedt voor de Flevolandse (kennis)economie
		De IJsselmeer-visserij op Urk is geherstructureerd
	2.2 Natuur en landelijk gebied	De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen
		De kwaliteit van natuur en biodiversiteit in het landschap is verbeterd
		Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen van de ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land
		Afronden van MIRT-verkenning en voorbereiding voor besluitvorming realisatie Oostvaardersoever
		In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld
		Nieuwe Natuur: toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld
Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (POP)		

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur. Zij droeg daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden te behouden.

2.1 Landbouw & Visserij

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman
H.J. Hofstra
C. Smelik (ABW)

Doel (2019-2023)

De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald, waarbij op basis van proeftuinen de optimale condities voor de landbouwtransitie zijn verkend.

Doelrealisatie

Via de programmasporen strategie, optimale condities en proeftuinen wordt de bijdrage van de provincie verkend.

Activiteiten 2020

- We hebben de provinciale rol in het creëren van optimale condities voor de transitie van de landbouw verder uitgewerkt. We hebben daarvoor een voorstel voorbereid voor een kennisnetwerk en we hebben een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de Boerderij van de Toekomst en de daaraan gelieerde voucherregeling voor innovatie.
- Er is een voorstel voor herijking van het provinciaal beleid opgesteld door middel van de actualisatie van de Uitwerkingsagenda Samen maken we Flevoland.
- We hebben via het IPO input geleverd en binnen NSP meegewerkt aan de totstandkoming van Europees en Rijksbeleid voor landbouw. Daarnaast hebben we meegewerkt aan de totstandkoming van rijksbeleid voor landbouw via het nieuwe nitraatbeleid, de experimenten kringlooplandbouw en de pilots grondgebruik.

Doel (2019-2023)

Met behulp van proeftuinen en kennisnetwerken innovaties is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Doelrealisatie

We werken aan de doelen met behulp van 9 proeftuinen. In het netwerk 'Voedsel Verbindt' en het Interregprogramma 'Foodchains4EU' werken we aan promoten van streekproducten, verkorten van ketens en hergebruik van restproducten. Daarvoor hebben we onder andere de app 'Voedsel Verbindt' ontwikkeld.

Activiteiten 2020

- Vanuit Landbouw Meerdere Smaken jagen we concrete programma's aan die bijdragen aan:
  - Innovaties.
  - Sluiten en verkorten van de ketens in de landbouw.
  - Natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit.
  - Versterking van de precisielandbouw.
  - Kringlooplandbouw (hergebruik van restproducten en tegengaan voedselverspilling).
  - Voedselkwaliteit en gezonde voeding.

We ondersteunen inmiddels 7 proeftuinen op bovenstaande thema's. Informatie is te vinden in de [infographic](#) op www.omgevingsvisieflevoland.nl. Er is ruimte voor 10 proeftuinen, echter de coronacrisis heeft tot meer werk en vertraging geleid bij het opstarten van de benodigde samenwerkingsverbanden.

- We participeren in de Agro-Expertraad en hebben diens adviezen in Provinciale Staten besproken. De Agro-Expertraad heeft 4 adviezen aan het gebied uitgebracht, waarvan één met het Flevolandse netwerk is besproken. Hiervoor waren ook de Statenleden uitgenodigd. De bijeenkomst over de daaropvolgende adviezen kon helaas als gevolg van corona niet doorgaan. In 2021 wordt dit alsnog digitaal georganiseerd.

Doel (2019-2023)

De kringlooplandbouw is beter bekend.

Doelrealisatie

De kringlooplandbouw is beter bekend doordat we in samenwerking met het ministerie met een drietal projecten - tot nu toe onder de vlag van het Actieplan Bodem en Water (ABW) - als onderdeel van de Experimenteerruimte Kringlooplandbouw zijn gestart. In overleg met het ministerie wordt - in samenhang met onder andere de proeftuinen van LMS - gewerkt aan uitbreiding hiervan.

Activiteiten 2020

We hebben geparticipeerd in projecten die het gebruik van streekproducten stimuleren, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en zijn zo ook voedselverspilling tegen gegaan. In de experimenten hebben we gewerkt met gebiedspartners aan sluiten van kringlopen in de samenwerking tussen akkerbouwers en veehouders; aan betere benutting van stikstof en aan inzet van maaisel als grondverbeteraar.

Doel (2019-2023)

De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

Doelrealisatie

Op basis van de evaluatie van het Actieplan Bodem en Water (ABW) is besloten extra aandacht te blijven besteden aan toekomstbestendige en duurzame landbouw door middel van een vervolg op het ABW.

Activiteiten 2020

- We hebben geparticipeerd in pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik in een stadsrandgebied.
- We ontwikkelen een geïntegreerde benadering voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling om met vrijwillige kavelruil de grondmobiliteit te vergroten.
- Voor het gebiedsproces bodemdaling ten zuidwesten van Emmeloord is vanuit de provincie een procesleider aangesteld, die samen met de gebiedspartijen het gebiedsproces en de pilot vormgeeft. Afgelopen jaar is onder de vlag van het ABW in samenwerking met vier jonge ondernemers en de andere betrokken partijen een begin gemaakt met de pilot 'Bodemkwaliteit en pacht', waarbij het 1^e pachtperceel vanuit RVB ter beschikking is gekomen voor deze pilot.

Doel (2019-2023)

We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Doelrealisatie

De evaluatie van het Actieplan Bodem en Water is in 2020 afgerond. In GS is besloten tot voortzetting van het ABW en er wordt gewerkt aan de afronding van het programma voor de komende jaren.

Activiteiten 2020

We hebben gezamenlijk met gebiedspartijen uitvoering gegeven aan het Actieplan Bodem en Water, zodanig dat er zich een netwerk ontwikkelt waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Doel (2019-2023)

De Flevolandse economie is versterkt, waarbij de kansen die de Floriade biedt in de volle breedte zijn benut en de kenniseconomie is toegenomen.

Doelrealisatie

Het paviljoen Food Forum is in aanbouw en Aeres Hogeschool bouwt een nieuwe school op de Flevo Campus. De programmering in het paviljoen wordt voorbereid. Als aanzet werken telers en verwerkers aan ketensamenwerking met veldbonen en verse soja. De Flevolandse korte voedselketen krijgt een krachtige impuls met de ontwikkeling van de Vereniging Flevo Food.

Activiteiten 2020

- We creëren rond de Flevo Campus een internationaal netwerk met een kennis- en innovatieagenda, gebruiken de expo in 2022 en de aanloop ernaartoe om dit netwerk vorm te geven. Onze werkzaamheden hebben bijgedragen aan het fysiek gestalte geven aan de campus met Food Forum, de Aeres Hogeschool en The Village voor start-ups in agro & food.
- Het paviljoen Food Forum is in aanbouw en zal begin 2021 opengaan. Tijdens de Floriade gebruiken we de benedenverdieping voor de Flevolandse expositie en gebruiken we de bovenverdieping voor een B2B-programmering, gericht op ontwikkeling van een kennis- en innovatieagenda.
- We hebben met onze provinciale cofinanciering projecten op en rond de Floriade uitgevoerd die optimaal bijdragen aan de Flevolandse economie. Naast de programmering in ons paviljoen richt onze cofinanciering zich op de thema's 'Duurzaamheid', 'Culturele Programmering', 'Attracties', 'Congressen' en 'Floriade in de Regio'.
- De twee biobased bruggen zijn in aanbouw en we zijn een internationale Interreg-samenwerking aangegaan voor een biocomposietbrug die door universiteiten en bedrijven op het Floriade-terrein wordt geplaatst.

Doel (2019-2023)

De visserij op schubvis in het IJsselmeer is geherstructureerd waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Doelrealisatie

Een herstructurering inclusief flankerende maatregelen en vangstreductie is voorbereid.

Activiteiten 2020

- We hebben gewerkt aan een gedragen bestuursovereenkomst.
- We hebben samen met de partners aan een herstructureringsplan gewerkt, dat uit een uitkoopregeling en sociaaleconomisch flankerend beleid bestaat.

Middelen

2.1 Landbouw & Visserij	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	1.389	2.211	1.706	1.232	475
Baten	-314	-260	-150	-148	-2
Saldo	1.075	1.951	1.556	1.084	473

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Opgave 'Landbouw Meerdere Smaken'	286	0	286
2. Pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik	166	145	21
Overige kleine verschillen	23	19	4
Totaal lasten	475	164	311
Baten			
Overige kleine verschillen	-2	0	-2
Totaal Baten	-2	0	-2

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Opgave 'Landbouw Meerdere Smaken'

Landbouw Meerdere Smaken (LMS) richt zich op de ondersteuning en opschaling van innovaties van onderop en het versterken van de condities voor provincie Flevoland als praktijklaboratorium voor toplandbouw. Corona maakte de verschillende samenwerkingen flink moeilijker en zorgde ook bij een deel van de initiatiefnemers voor tijdelijk andere prioriteiten. Sommige initiatieven komen pas in 2021 tot uitvoering. Anderzijds is wel meegelift op de belangstelling voor regionaal voedsel, door extra te investeren in samenwerking in de korte keten. Helaas zijn niet alle projecten ook al in 2020 financieel rondgekomen. Vrijwel alle netwerkactiviteiten alsook de publieke bijeenkomsten van de Agro Expert Raad zijn vooruitgeschoven in de tijd. Verder is gebleken dat financiering van projecten in de landbouw juridisch complex en tijdrovend is. Ook dit heeft tot vertraging geleid. We beogen dit op te vangen door een financieel instrument in te richten, waarna sneller en gerichter tot financiering gekomen kan worden.

2. Pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik

De provincie voert enkele experimenten kringlooplandbouw uit. De kosten voor de provincie vallen tot op heden mee. De totstandkoming van de pilots grondgebruik met het Rijksvastgoedbedrijf loopt stroef en loopt daarom vertraging op. Communicatie-activiteiten binnen Actieplan Bodem en Water zijn niet doorgestaan. In 2020 is een groot beroep gedaan op beleidsmatige inzet vanuit het team LMS. Dit heeft consequenties gehad voor de inzet op de programma-activiteiten. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Bodem'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	814	0	814
2.1.2 Bodem en landbouw	239	0	239
2.1.3 Floriade	179	-148	31
Totaal	1.232	-148	1.084

x € 1.000

2.2 Natuur & landelijk gebied

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

M.A. Rijsberman (uitvoering Nationaal Park Nieuw Land, inclusief Oostvaardersoevers)

Doel (2019-2023)

De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. En de activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Doelrealisatie

Het natuurbeheer is op orde door ons natuurbeleid en de uitvoering daarvan door een breed scala aan gebiedspartners.

Activiteiten 2020

- We hebben, in lijn met de nationale ontwikkeling over het bosbeheer, in 2020 een startnotitie over bosontwikkeling in Flevoland voorgelegd aan Provinciale Staten. In 2021 vindt besluitvorming over de provinciale visie plaats.
- We combineren de economische activiteiten in natuurgebieden voor zover deze een succesvol beheer ondersteunen en de natuurwaarden niet bedreigen.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Doelrealisatie

Door uitvoering van de eerste acties in het kader van het Actieplan Biodiversiteit, pilots Landbouw: Meerdere Smaken, Actieplan Bodem en Water, de inzet voor Nationaal Park Nieuw Land en andere combinaties met recreatie en toerisme zijn de eerste stappen gezet voor verbetering van de natuur en biodiversiteit in het landschap en de beleving daarvan. Hiermee zijn wij op weg naar 'Flevoland Natuurinclusief'.

Activiteiten 2020

- We hebben met betrokken gebiedspartners een concept Actieplan biodiversiteit in 2020 opgesteld en leggen deze in 2021 voor besluitvorming voor aan Provinciale Staten. Hierin wordt meegenomen dat bermen worden benut voor wilde flora en fauna en wordt gestimuleerd dat akkerranden daar ook voor worden gebruikt.
- De contouren van een nieuw programma 'Flevoland Natuurinclusief' zijn in de najaarsnota opgenomen. In 2021 wordt dit programma verder uitgewerkt, waarbij principes van initiatieven uit de samenleving en integrale aanpak worden toegepast.

Risico

Invasieve exoten

Het Rijk heeft in 2018 de taak om Invasieve Uitheemse Soorten (IUS) te bestrijden en/of onder controle te houden overgedragen aan provincies zonder extra financiële middelen. De provincie ontwikkelt een programma voor invasieve exoten. Samen met gemeenten, waterschappen, faunabeheereenheid, terrein- en wegbeheerders worden binnen het regulier beheer zoveel mogelijk IUS bestreden of beheerst, door middel van toezicht en controle. De provincie heeft een coördinerende taak voor nieuwe soorten (bijvoorbeeld wasbeerhond). Zij benadert de terreineigenaren om uitvoeringsmaatregelen te nemen of geeft een derde partij opdracht om dat te doen om de soorten van het begin af aan uit te roeien. Lasten hiervoor worden gedragen door de provincie en zijn niet begroot. In 2021 wordt een plan van aanpak vastgesteld inclusief de daarvoor benodigde financiering. Exotenbestrijding van de fauna is al meegenomen in het faunabeheerplan.

Faunaschade

Agrariërs kunnen te maken krijgen met schade die veroorzaakt is door natuurlijk in het wild levende dieren. Faunaschade kan opgelopen worden aan gewassen of dieren. Voor faunaschade heeft de provincie jaarlijks € 0,18 mln. begroot. In de achterliggende jaren bleek dit voldoende, echter in 2018 is op één perceel voor € 0,1 mln. aan schadevergoeding uitgekeerd. Mocht dit meerdere keren in één jaar voorkomen dan is het gereserveerde bedrag niet toereikend.

Doel (2019-2023)

Aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie van het Nationaal Park is uitvoering gegeven.

Doelrealisatie

De partners in Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) werken actief aan de ontwikkeling van NPNL vanuit de gezamenlijke stuurgroep NPNL, waarin bestuurlijke vertegenwoordigers van elk van de partners zitting hebben en die wordt ondersteund door een projectgroep met ambtelijke vertegenwoordigers van de partners. De acht partners hebben onlangs een intentieovereenkomst ondertekend. Als vervolg hierop willen de partners toewerken naar het sluiten van een samenwerkingsovereenkomst, waarin de samenwerking verder wordt uitgewerkt en geformaliseerd, zowel organisatorisch als voor wat betreft de financiën.

Met de oplevering van de eilandengroep A t/m D van het project eind 2020 zijn de eerste bijdragen aan de doelen van het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem voor het Markermeer-IJmeer zichtbaar geworden.

Activiteiten 2020

- Op de vier onderwerpen uit de ontwikkelingsvisie onder 'Kennis en waarden delen' zijn belangrijke stappen gezet: er is een marketing- en communicatiestrategie voor NPNL, een NPNL-educatiestrategie en de eerste contouren van een kennis- en onderzoeksagenda zijn opgesteld. De provincie trekt op deze onderwerpen in gelijkwaardigheid met de andere partners van NPNL op. De beoogde inhaalslag op het gebied van nationale en internationale branding is gerealiseerd, binnen de beperkingen van de coronamaatregelen.
- De provincie, de gemeenten Almere en Lelystad en Staatsbosbeheer werken aan de poortontwikkeling bij Almere en Lelystad op basis van de uitvoeringsplannen. De beide projecten zitten in de fase van de voorbereiding van de uitvoerende werkzaamheden: planuitwerking, aanvragen van vergunningen, voorbereiden van aanbestedingen, etc. Verder hebben we vanuit de beide poortprojecten LEADER-aanvragen opgesteld en ingediend.
- Op de Marker Wadden is de nederzetting geopend als onderdeel van de oplevering en van de recreatieve arrangementen. Deze nederzetting ligt op het Haveneiland, het enige van de vijf natuureilanden dat toegankelijk is voor publiek. Deze bestaat uit hoogwaardige architectonische gebouwen en is duurzaam en qua energiebehoefte zelfvoorzienend. De gebouwen zijn bestemd voor beheer en toezicht, onderzoek door natuuronderzoekers, opvang van bezoekers en vier eilandhuisjes voor de recreatieve verhuur.
- Het voorziene NPNL-congres ter gelegenheid van de tweede verjaardag van Nieuw Land op 1 oktober 2020 is niet doorgegaan als gevolg van de coronamaatregelen. Dit congres stond in het teken van ondernemen in NPNL. In plaats daarvan is nu een traject voor Gastheer van het landschap voorzien, waarvoor een subsidie in het kader van de Tijdelijke regeling ondersteuning nationale parken is verworven. Dit traject start in de eerste helft van 2021.
- In het kader van het programma 'Nieuwe Natuur Oostvaardersplassengebied' zijn in de deelgebieden Trekweg, Ibisweg Noord, Hollandse Hout (zuid) en Zanddepot in 2020 onder meer poelen aangelegd, beplanting aangebracht, uitkijkpunten gerealiseerd en natuurvriendelijke oevers gerealiseerd.
- In het kader van de realisatie van maatregelen uit het Beleidskader beheer Oostvaardersplassen is voor de moerasreset de kade versterkt die het moeras van het omringende grasland scheidt. Belangrijk onderdeel van de werkzaamheden voor de moerasreset was het herstellen van de scheiding (de drempel) tussen het oostelijk en westelijk deel van het moeras. Dit werk is in oktober 2020 afgerond. Met het streven om de waterstand in het westelijk moerasdeel verder te verlagen is er in het afgelopen jaar circa 75 ton vis, vooral karpers, zorgvuldig weggevangen uit het westelijk moeras en uitgezet in het Markermeer. Vanaf begin november 2020 is, in overleg met Waterschap, gestart met het verlagen van het waterpeil. Verder hebben we aan Staatsbosbeheer een subsidie verstrekt voor het aanleggen van twee vispassages in het grazige deel van het kerngebied van de Oostvaardersplassen, het graven van poelen, het aanleggen van een visslenk van de Lage Vaart naar de Waterlanden, het omvormen van een deel van het grazige deel van de Beemdlanden in ondiep water en nat grasland en het versterken van de mogelijkheden om de natuur te beleven.

Doel (2019-2023)

Over de mogelijke ontwikkeling van de Oostvaardersoever als natuurlijke verbindingzone is besloten.

Doelrealisatie

De conceptbeoordeling plan-MER en de eerste ideeën richting een Voorkeurseindbeeld en Voorkeursalternatief waren eind 2020 beschikbaar.

Activiteiten 2020

- Als vervolg op de in november 2019 door de minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) genomen Startbeslissing Oostvaardersoever hebben we in de eerste helft van 2020 de eerste fase van de Verkenning

afgerond met de publicatie van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, inclusief de drie onderzoeksalternatieven die het speelveld van de verkenning bepalen.

- Rond de zomer zijn we gestart met uitwerkingen en studies met als doel om een compleet Plan-Milieueffectrapportage (MER) op te kunnen stellen. In de MER worden de alternatieven beoordeeld op de mate waarin zij bijdragen aan doelbereik, haalbaarheid en milieueffecten. De conceptbeoordeling plan-MER en de eerste ideeën richting een Voorkeurseindbeeld en Voorkeursalternatief waren eind 2020 beschikbaar.

Doel (2019-2023)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Doelrealisatie

De recreatiemogelijkheden in het Markermeer - IJmeer zijn verder vergroot met de afronding van de eilandengroep A t/m D van de eerste fase Marker Wadden. Het project 'Zandige Markerwaarddijk/Trintelzand' is gereedgekomen. Samen met Marker Wadden draagt dit bij aan de realisatie van het TBES.

Activiteiten 2020

- Mede namens de gebiedspartners hebben we in Stuurgroep Markermeer-IJmeer-verband een inhoudelijke bijdrage geleverd aan het gecombineerde MIRT-Onderzoek Amsterdam Bay Area/Handelingsperspectief Oostflank MRA. Hierin worden de mogelijkheden en voorwaarden voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied onderzocht.
- Met gebiedspartners hebben we de afronding van de eilandengroep A t/m D van de eerste fase Marker Wadden ondersteund. Er is deze zomer een veerdienst onderhouden naar het hoofdeiland dat vorig jaar is opengesteld voor bezoek. Belangrijke toevoeging dit jaar is onze ondersteuning aan de ingebruikname van de Nederzetting Marker Wadden die recreatieve- en onderzoeksfaciliteiten biedt. Hieraan is zowel door de provincie als door LEADER-Flevoland financieel bijgedragen.
- We hebben opdracht gegeven tot het opstellen van de derde uitlezing van de Natuurthermometer Markermeer - IJmeer over de periode 2018 - 2020.
- Eind 2020 heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor de aanleg van de zogenaamde E-eilanden van de Marker Wadden. Daarbij is verzocht om regionale cofinanciering van € 2,0 mln. Natuurmonumenten heeft besloten € 1,0 mln. beschikbaar te stellen. Provinciale Staten hebben via de najaarsnota besloten om de ontbrekende € 1,0 mln. in de 'Brede Bestemmingsreserve' te oormerken. Besluitvorming over definitieve cofinanciering heeft plaatsgevonden in januari 2021.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De verdere realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Doel (2019-2023)

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' zijn gerealiseerd en dragen bij aan de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk, de biodiversiteit en structurele verandering naar duurzame landbouw.

Doelrealisatie

De 17 resterende Nieuwe Natuur-projecten zijn in uitvoering. Afspraken over de uitvoering als ook over het beheer en de verantwoording staan in de realisatieovereenkomsten inclusief de borging van de realisatie van de opgenomen natuurcompensaties. De realisatieovereenkomsten passen binnen het beschikbare programmavermogen. De provinciale gronden binnen het programmavermogen zijn ingezet.

In de najaarsnota is opgenomen om het programma 'Nieuwe Natuur' om te buigen naar een programma 'Natuurinclusieve Samenleving' en hiertoe het eventueel resterende programmavermogen in te zetten. In 2021 werken we dit nader uit onder andere via het opstellen van een bestuursopdracht.

Activiteiten 2020

- Alle provinciale eigendommen in het voormalig plangebied OostvaardersWold hebben we ingezet voor het programma. De provincie heeft hier geen eigendommen meer in beheer.

- De compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden hebben we in de gesloten realisatieovereenkomsten opgenomen waarbij een deel inmiddels gerealiseerd is in het project 'Kop op het Horsterwold'. In de andere projecten vindt uitvoering plaats.
- We hebben de projecteigenaren gefaciliteerd bij het verder concretiseren van de planuitwerkingen projecten Nieuwe Natuur.
- We hebben de dynamiek in het programma 'Nieuwe Natuur' gefaciliteerd en hebben ingespeeld op ontwikkelingen binnen de projecten.
- Via voortgangsrapportages en periodieke overleggen hebben we de criteria die aan de projecten zijn gesteld, gemonitord evenals de uitvoering van de gehonoreerde projecten Nieuwe Natuur.
- In diverse gremia hebben we presentaties verzorgd over het programma 'Nieuwe Natuur' en de sturingsfilosofie.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Binnen het programmavermogen wordt rekening gehouden met onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten. Het betreft alleen risico's die betrekking hebben op de rol als beheerder van het programma. Projectrisico's zijn neergelegd bij de initiatiefnemers. Het nog beschikbare programmavermogen is voldoende om de risico-inschatting af te dekken.

Voor het project 'Oostkant Dronten' hebben we de grondrouting verder uitgewerkt en hebben de eerste leveringen aan de eindbeheerders plaatsgevonden. We houden rekening met een aanvullende bijdrage aan dit project binnen de kaders van het programma. De risicobuffer binnen het programma bevat voldoende middelen. Daarom is er geen aanleiding om de buffer aan te passen.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) zijn optimaal benut.

Doelrealisatie

POP3-subsidies zijn verstrekt met gebruikmaking van overprogrammering. Hiermee heeft de agrarische sector een impuls gekregen, is verbetering van de bodem- en waterkwaliteit in gang gezet en zijn bestaande en nieuwe netwerken binnen het Flevolandse platteland beter op elkaar aangesloten.

Activiteiten 2020

- We hebben het gebruik van POP3-subsidies gestimuleerd en deze subsidies verstrekt.
- We hebben aangesloten bij de kaders van het Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied en toegewerkt naar een maximaal multipliereffect.

Middelen

2.2 Natuur & landelijk gebied	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	13.944	21.258	21.408	19.902	1.506
Baten	-1.869	-1.550	-1.550	-2.388	839
Saldo	12.074	19.708	19.859	17.514	2.345

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Stikstof	292	0	292
2. Natura 2000	261	261	0
3. Afwikkelingsverschillen	-216	-216	0
4. Cofinanciering Leader	-200	-200	0
5. Oostvaardersplassen	140	68	72
6. Beheer natuur	108	108	0
7. Beheer agrarisch Natuurbeheer	78	78	0
8. Actieplan biodiversiteit	48	0	48
9. Nationaal Park Nieuw Land	1.043	1.055	-12
10. Platteland Ontwikkeling Programma (POP3)	-315	-315	0
Overige kleine verschillen	267	207	60
Totaal lasten	1.506	1.046	460
Baten			
10. Platteland Ontwikkeling Programma (POP3)	204	204	0
11. Programma 'Nieuwe Natuur'	597	597	0
Overige kleine verschillen	38	0	38
Totaal baten	839	801	38

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Stikstof

In het voorjaar van 2020 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de bemensing van de stikstoforganisatie alsmede voor de gebiedsgerichte aanpak stikstof in 2020. In 2020 is het stikstofteam ingericht en in april 2020 is de gebiedsgerichte aanpak van start gegaan. In de zomer zijn gebiedspartijen aan drie gebiedstafels samengekomen om mogelijkheden voor emissiereductie en natuurversterking in kaart te brengen. De middelen zijn niet uitgeput. Dat komt enerzijds omdat er minder externe inhuur heeft plaatsgevonden dan begroot (capaciteit is deels intern, later of niet ingevuld) en anderzijds omdat er minder 'quick wins' uit de gebiedstafels naar voren kwamen dan aanvankelijk gehoopt.

2. Natura 2000

Provincie Flevoland is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Natura 2000-beheerplannen. In 2020 zijn de noodzakelijke N2000-maatregelen in de Oostvaardersplassen in uitvoering gebracht, waarvan de moerasreset een groot deel uitmaakte. De moerasreset (waterstandsverlaging en -verhoging) is de belangrijkste maatregel uit het beheerplan 'Natura 2000 Oostvaardersplassen'. Deze maatregel zorgt voor een groter en vitaler rietmoeras. Een beperkt deel van de geprogrammeerde werkzaamheden heeft niet plaatsgevonden door weersomstandigheden en de beschermingszone van een zeearendnest. De niet bestede middelen van € 0,26 mln. blijven beschikbaar in de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

3. Afwikkelingsverschillen

Dit bedrag heeft betrekking op de afwikkeling van faunaschade over 2019, waarvan de afrekening in 2020 heeft plaatsgevonden via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Afwikkeling vindt plaats via de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

4. Cofinanciering Leader

Voor projecten Natuur & Recreatie (in relatie tot het Nationaal Park en Oostvaardersplassen) is provinciale cofinanciering beschikbaar. De administratieve afhandeling hiervan verloopt via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Nadat projecten worden goedgekeurd en een beschikking krijgen via de RVO, dient de uitvoerende organisatie declaraties in bij de RVO. De RVO brengt dit ten slotte in rekening bij de provincie. Het beschikbare budget is bij de najaarsnota afgeraamd, vanuit de verwachting dat er nog geen projecten in de fase van afrekening zouden zijn. Eind 2020 heeft er toch één afrekening plaatsgevonden. Deze is ten laste gebracht van het oormerk dat hiervoor is aangebracht binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'.

5. Oostvaardersplassen

De proceskosten voor de Oostvaardersplassen blijven hoog, met name door de juridische procedures. Bij de najaarsnota zijn hier middelen voor bijgeraamd. Deze extra middelen zijn niet volledig ingezet in 2020; de inhuur van juridische expertise (waaronder de landsadvocaat) loopt door in 2021.

6. Beheer Natuur

De provincie verleent subsidies voor het reguliere beheer van natuurterreinen aan de beheerorganisaties. Dit wordt via de 'Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Flevoland' (SNL) vormgegeven. Het beschikbare budget voor 98% beschikt aan de terreinbeherende organisaties.

Het voordeel op dit budget wordt toegevoegd aan de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

7. Beheer agrarisch natuurbeheer

Voor de lasten van het Agrarisch Natuurbeheer wordt een vergoeding ontvangen vanuit de Europese Commissie (POP3-subsidie). In de begroting is gerekend op een vergoeding van 50%, echter in de eerste jaren wordt 75% ontvangen en voor het onderdeel water wordt met ingang van 2019 zelfs 100% vergoed vanuit Europa. De niet bestede middelen zijn gestort in de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

8. Actieplan Biodiversiteit

Een deel van het budget voor het Actieplan Biodiversiteit is besteed aan proceskosten om te komen tot het Actieplan Biodiversiteit en een aantal inhoudelijke pilots/projecten.

9. Nationaal Park Nieuw Land

Voor de ontwikkeling van Poort Lelystad aan de rand van het Nationaal Park Nieuwland is een bedrag van € 3,0 mln. beschikbaar gesteld, als onderdeel van een convenant tussen provincie Flevoland, gemeente Lelystad en Staatsbosbeheer. Voor 2020 was een deelbetaling van € 1,0 mln. begroot, maar dat is niet betaald omdat het project nog in voorbereiding is. De toegezegde middelen blijven beschikbaar in de 'Brede Bestemmingsreserve' met het oormerk 'NP Nieuw Land'.

Daarnaast was er aanvullend procesgeld toegekend in 2020, waarvan € 0,1 mln. is besteed. Het verschil van € 0,06 mln. is met het oormerk 'Nieuw Land' verrekend.

10. Plattelands Ontwikkeling Programma (POP3)

De totale lasten van het programma zijn € 0,32 mln. lager dan begroot:

- De uitvoeringskosten over 2020 zijn € 0,08 mln. hoger. De reden daarvan is dat er in 2020 voor RVO.nl sprake was van nagekomen werkzaamheden over 2019 en dat er in 2020 veel declaraties van gesubsidieerde organisaties zijn behandeld. Dat beeld komt overeen met het volgende punt.
- In voorgaande jaren bleef de cofinanciering achter op de prognoses. In 2020 is actie ondernomen om de uitvoerende organisaties een (tussentijdse) declaratie in te dienen. De cofinanciering vanuit de reserve 'POP' is € 2,02 mln. wat € 0,52 mln. hoger is dan was begroot. Deze versnelling leidt er toe dat we bijdragen aan de landelijke declaratie bij de EU.
- De contrafinanciering aan watergerelateerde projecten was daarentegen € 0,27 mln. lager, doordat een groot deel van de projectkosten binnen de al bestaande budgetten uitgevoerd konden worden.
- Enkele kleine afwijkingen met een omvang van € 0,004 mln. lager dan begroot.

De baten van het programma zijn in 2020 € 0,2 mln. hoger vanwege een gewijzigde systematiek voor de declaratie van de technische bijstand. Eerder zat daar een vertraging in van twee jaar, waardoor nu voor circa 3 jaar aan baten verantwoord is. Het bedrag zal in 2021 betaald worden.

11. Programma 'Nieuwe Natuur'

De totale baten van het programma zijn € 0,6 mln. hoger dan begroot. Dat is een saldo van drie onderdelen:

- In 2020 zijn nog enkele percelen van de provincie voor het programma 'Nieuwe Natuur' verkocht. Deze verkopen waren in de begroting niet voorzien. Totale verkoopbaten in 2020 zijn € 1,94 mln. wat als onderdeel van het programmakapitaal Nieuwe Natuur wordt ingezet voor het beschikbaar stellen van de toegekende bijdragen aan de Nieuwe Natuur-projecten.
- Door tijdelijke verpachting is in 2020 nog voor € 0,15 mln. aan aanvullende inkomsten gerealiseerd.
- Wij waren uitgegaan van in te zetten bijdragen voor boscompensatie aan de initiatiefnemers, maar die is in 2020 nog niet beschikbaar gesteld. Daardoor zijn de baten € 1,5 mln. lager dan begroot, doordat de vooruitontvangen middelen voor boscompensatie niet vrij vallen vanaf de balans. Deze middelen blijven nog wel beschikbaar, zie ook de toelichting op de balans (overlopende passiva).

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	11.865	-75	11.790
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	635	-12	622
2.2.3 Markermeer-IJmeer	1.914	0	1.914
2.2.4 Nieuwe Natuur	2.272	-2.097	175
2.2.5 Europese programma's: landbouw (POP)	3.174	-204	2.970
2.2.6 Leefbaarheid landelijk gebied	43	0	43
Totaal	19.902	-2.388	17.514

x € 1.000

2.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
2.1 Landbouw en visserij	Lasten	1.389	2.211	1.706	1.232	475
	Baten	-314	-260	-150	-148	-2
	Saldo	1.075	1.951	1.556	1.084	473
2.2 Natuur en landelijk gebied	Lasten	13.944	21.258	21.408	19.902	1.506
	Baten	-1.869	-1.550	-1.550	-2.388	839
	Saldo	12.074	19.708	19.859	17.514	2.345
Totaal programma 2	Lasten	15.332	23.469	23.114	21.134	1.981
	Baten	-2.183	-1.810	-1.700	-2.536	837
	Saldo	13.149	21.659	21.415	18.597	2.817

x € 1.000

3. Economie

3.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan economische structuurversterking, het stimuleren van innovatie, groei, het vinden van personeel, internationalisering en de profilering van de vrijetijdseconomie.

Gebiedsopgaven

De ontwikkeling van Lelystad Airport, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse zijn voorbeelden van gebiedsontwikkeling waaraan de provincie bijdraagt. Met lef en in samenwerking met onze partners werken we aan het realiseren van onze ruimtelijk-economische ambities. Dit doen we met aandacht voor: Fysieke omgeving, Innovatie en Talent. Via concrete projecten en initiatieven geven we zo economische structuurversterking vorm voor verbreding van de welvaart.

Lelystad Airport/OMALA, het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark en de overslaghaven Flevokust Haven zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio. Met deze ontwikkelingen wordt gewerkt aan een krachtig logistiek knooppunt in de regio. Ook zijn deze ontwikkelingen van belang voor de economie van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam omdat deze regio een belangrijke schakel vormt tussen West- en Oost-Nederland en het achterland (o.a. Duitsland). Het openstellingsbesluit van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer (vakantievluchten) is ook in 2020 niet genomen door het kabinet. De coronacrisis en de stikstofproblematiek zijn hier grotendeels debet aan. De containerterminal en overslagkade van Flevokust Haven zijn gedurende geheel 2020 verhuurd voor activiteiten op het gebied van agrofood, logistiek, maakindustrie en circulaire economie.

Met het Rijk en regiopartijen hebben we in de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' langs de lijnen fysieke ontwikkeling, innovatie en talent afspraken gemaakt over de versterking van het Maritieme Cluster op Urk én de ontwikkeling van een Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse.

In 2020 zijn voor het Maritieme Cluster op Urk - met name op het gebied van talent - betekenisvolle stappen gezet. Daartegenover staat dat op de fysieke ontwikkeling van de maritieme servicehaven slechts beperkte voortgang is geboekt vanwege de stikstofproblematiek.

Rond het nieuwe MITC ontvouwt zich een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij smart mobility. De verplaatsing van de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) en de uitbreiding van haar testfaciliteiten is qua businesscase rond. Met nieuwe toetreders wordt gesproken over participatie in de samenwerking. De ontwikkeling van een Dicity met bijbehorende campus krijgt langzaam meer vorm. Het doel is om op het MITC-terrein ruimte te bieden aan bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden. De upgrade van de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) verloopt volgens plan. De realisatie van de in opdracht gegeven upgrade vindt naar verwachting in 2022 plaats. De upgrade van DNW en de wens van de RDW om op het vlak van emissies een rol van betekenis te spelen, hebben er al toe geleid dat beide partijen met elkaar verkennen of en hoe er een emissielab op het terrein gerealiseerd kan worden.

Flevoland: ecosysteem voor ondernemerschap

In 2020 is verder uitvoering gegeven aan het Economisch Programma. Daarmee versterken we ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB), uitgaande van de behoefte van de ondernemer en het ecosysteem. Het doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het Economisch Programma kent vier programmalijnen: 'Financiering & Support', 'Internationalisering', 'Ondernemerscultuur' en de 'Human Capital-agenda'.

In de loop van 2020 zijn we gestart met de voorbereiding van de herijking van het Economisch Programma, waarbij we rekening houden met de Brede Welvaart Indicatoren en de Sustainable Development Goals. Hieraan hebben we de uitdaging verbonden om te komen tot Bestuurlijke Vernieuwing.

Circulaire economie

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. Het thema 'Circulaire economie' is verder uitgewerkt in hoofdstuk 5. Energie, duurzaamheid en milieu.

Vrijetijdseconomie

De vrijetijdseconomie is in 2020 bijzonder hard geraakt door de beperkende voorwaarden in het kader van het

coronavirus. Er is sprake van omzetverlies door gehele sluiting mede door de contactrijke activiteiten die plaatsvinden zowel in verblijf als vermaak. Ondernemerschap in de vrijetijdsector is een onderdeel wat valt binnen ons economisch beleid. Het thema 'Recreatie en vrijetijdsector' is verder uitgewerkt in hoofdstuk 4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving.

Impact coronacrisis

De impact van corona/COVID-19 op de Flevolandse economie is groot en acuut. Vrijwel alle sectoren zijn geraakt door de maatregelen om snelle verspreiding van het virus tegen te gaan. Sommige sectoren liggen nagenoeg stil. In andere sectoren wordt de productie geraakt doordat werknemers niet inzetbaar zijn, er geen consumentenvraag meer is of de aanvoer van onderdelen hapert. In sectoren als de zorg is de druk groot om met inachtneming van de beperkingen toch zoveel mogelijk te blijven functioneren.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van provincie Flevoland zijn versterkt door het stimuleren van innovatie, groei, scholing, internationaal ondernemen en gebieds promotie.

Effect van ons beleid

De provinciale stimuleringsmaatregelen voor innovatie, groei, vinden van personeel en internationalisering hebben zichtbaar gewerkt voor de ondernemers.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef-cijfer 2020	Rekening 2020
Lelystad Airport/OM ALA	Maximaal rendement uit de aan Lelystad Airport gerelateerde gebiedsontwikkeling	0%	25%	25%	50%	30%
	Uitgifte Lelystad Airport Businesspark <i>Toelichting: In totaal 100 hectare uit te geven terrein</i>	n.v.t.	35%	35%	50%	50%
Flevokust Haven	Flevokust Haven functioneert zelfstandig op afstand van provincie en gemeente door de oprichting van Havenbedrijf Flevokust	-	-	20%	70%	50%
	Besluitvorming spooraansluiting/overslagperron	0%	0%	0%	25%	10%
Noordelijk Flevoland	De Maritieme Servicehaven is gereed voor ondernemers om hun bedrijfspanden te realiseren:					
	- planologisch mogelijk	90%	90%	25%	75%	75%
	- aanbesteding afgerond				0%	0%
	- fysiek gerealiseerd					0%
	<i>Toelichting: Tijdens het schrijven van de begroting was nog niet bekend dat de Raad van State het eerste inpassingsplan voor de Maritieme Servicehaven zou vernietigen. Daarmee is er vertraging van ruim een jaar opgetreden.</i>					
	Uitvoering Regiodeal				35%	35%
Realisatie maritieme campus				25%	25%	

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Rekening 2020
	Scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland Herstructurering IJsselmeervisserij				40%	70%
	De vorming van het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd:				10%	10%
	- De nieuwe testbaan van RDW in Marknesse is gerealiseerd dan wel in de af rondingsfase					
	- Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven, onderwijs- en onderzoekinstellingen betrokken bij het MITC					
	- De DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezig houden					
	Besluiten over besteding ZZL/NF- gelden <i>Toelichting: Het percentage van de afgegeven beschikkingen ten opzichte van de beschikbare middelen</i>	42%	85%	100%	100%	100%
Economisch Programma	Percentage groeiende vestigingen Flevoland Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland <i>Toelichting: Beleidsdoelstelling 'Meer groeiende bedrijven' - Economisch Programma. Betreft aantal vestigingen met groei in werkzame personen in laatste jaar</i>	n.b.	26,1%	25,3%	>25,3%	14,6*
	Aantal bedrijven dat gebruik maakt van de Voucherregeling Ondernemerschap Bron: Provincie Flevoland <i>Bron: Monitoring Economisch Programma</i>	n.v.t.	58	106	>100	114

* Door de coronacrisis zien we minder groeiende vestigingen in 2020 dan in voorgaande jaren.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Rekening 2020
Bruto Regionaal Product	Percentage toename van het Bruto Binnenlands Product Flevoland/Bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	4,1%	3,3%	3,1%	> 0%	n.n.b.*
Werk- gelegenheid	Percentage banen ten opzichte van de totale beroepsbevolking <i>Bron: CBS</i>	71,7	72,4%	72,3%	> 72,3%	72,6%

* In april 2021 stelt het CBS (voorlopige cijfers) over 2020 beschikbaar. Wel heeft het CBS op basis van een nieuwe methode in februari 2021 reeds een raming gepubliceerd van de regionaal-economische groeicijfers in

2020. Deze cijfers gaan echter met een hogere mate van onzekerheid gepaard dan gebruikelijk. Voor provincie Flevoland wordt voor 2020 een krimp geraamd van -2%, waarmee het in vergelijking met andere provincies relatief de kleinste terugval van de economie heeft ervaren (bron: CBS).

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Economie	3.1 Economische ontwikkeling	De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat is verbeterd en het ondernemerschap is versterkt
		Verder ontwikkelen Horizon voor het stimuleren van bedrijvigheid in Flevoland
		Ontwikkelen Human Capital-visie
		Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid en vestiging van internationale bedrijven
		Meer groeiende bedrijven en het lerend vermogen van partijen is vergroot
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (KvW/Interreg)
	3.2 Gebiedsopgaven	Lelystad Airport is operationeel
		De overslaghaven Flevokust Haven is een belangrijke schakel in mainportlogistiek van de Metropoolregio Amsterdam, met een onderscheidend profiel
		Het Maritieme Cluster op Urk is versterkt en toekomstbestendig
		Het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum in Marknesse is operationeel en biedt ruimte aan bedrijven die zich met slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden
		De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt

Verbonden partij(en)

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het 'MKB Fonds Flevoland B.V.', het 'Technofonds Flevoland B.V.' en 'De Aanjager B.V.'. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund.

Het Technologisch MKB Innovatie Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. is door de provincie opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om (gebruikmakend van middelen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en Rijks cofinanciering) via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. De provincie heeft een aandeel van € 1 in het fonds en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit.

3.1 Economische ontwikkeling

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2019-2023)

De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat in Flevoland is verbeterd en het ondernemerschap, met name in het MKB, is versterkt.

Doelrealisatie

We hebben Flevolandse ondernemers geholpen bij het realiseren van hun groeiambities.

Activiteiten 2020

- We zijn gestart met de voorbereiding van de herijking van het Economisch Programma, rekening houdend met de Brede Welvaart Indicatoren en de Sustainable Development Goals. Hieraan hebben we de uitdaging verbonden om te komen tot Bestuurlijke Vernieuwing.
- We hebben de voucherregeling Ondernemerschap Flevoland op onderdelen herzien. Medio 2020 is besloten de openstelling van de voucherregeling met een jaar te verlengen tot en met 31 december 2021.
- We hebben aan Horizon een exploitatiesubsidie toegekend die het Horizon mogelijk maakt om ondernemers te steunen bij het realiseren van hun groeiambities.

Doel (2019-2023)

Horizon is als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) volop doorontwikkeld tot een krachtige partner bij het stimuleren van de bedrijvigheid in Flevoland en is uitgebreid met een groeifonds.

Doelrealisatie

De toegang tot kapitaal is vergroot door vouchers aan ondernemers te verstrekken, financieringen vanuit het TMI Proof of Conceptfonds Flevoland te verstrekken en afstemming tussen financiers te bevorderen.

Activiteiten 2020

- We zijn met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) overeengekomen dat het ministerie medeaandeelhouder wordt van Horizon en structureel zal bijdragen aan de exploitatie van Horizon.
- We hebben voorbereidingen getroffen voor de inrichting van een nieuwe BV waarin het beheer van het groeifonds zal worden ondergebracht. Het groeifonds wordt in het eerste kwartaal van 2021 worden gelanceerd.
- We hebben in goed overleg met het ministerie van EZK een nieuwe kredietfaciliteit ontwikkeld, de Corona Overbruggingslening (COL). Naast de rijksregeling hebben wij ook een eigen provinciale regeling ontwikkeld. Het beheer van deze kredietfaciliteit is ondergebracht bij Horizon.
- We hebben de continuering van het MKB-Doorstartfonds mogelijk gemaakt.

Doel (2019-2023)

Een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma ontwikkelen.

Doelrealisatie

We hebben de afstemming en samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven gefaciliteerd en verbeterd.

Activiteiten 2020

- We hebben een aanvraag voor een MKB-deal voorbereid en ingediend bij het ministerie van EZK. Deze aanvraag is in november 2020 gehonoreerd.
- We zijn gestart met de voorbereiding van de totstandkoming van een brede Human Capital-visie. De visievorming is onderdeel van de herijking van het Economisch Programma en het bestuurlijke vernieuwingstraject.
- We zijn samen met onze partners (o.a. in Regionaal Werkbedrijf Flevoland-verband) crisisherstelmaatregelen gestart om diverse doelgroepen te ondersteunen bij het vinden van stages, (om)scholing en werk.
- We hebben voor het financieren van deze (Human Capital) crisisherstelmaatregelen een budget beschikbaar gesteld: 'Flevolands scholingsfonds'.
- We zijn gestart met de uitrol van het project 'Talent Kleurt Flevoland'.

Doel (2019-2023)

De internationale bedrijvigheid van Flevolandse ondernemingen is zichtbaarder geworden en hun aantal producten en vestigingen is gestegen

Doelrealisatie

Buitenlandse bedrijven die zich in Nederland willen vestigen, zien provincie Flevoland als een potentiële vestigingslocatie en overwegen zich in provincie Flevoland te vestigen. Een groeiend aantal Flevolandse bedrijven ziet kansen om de afzet in het buitenland te vergroten.

Activiteiten 2020

- Met een exploitatiesubsidie hebben wij Horizon opgedragen Flevolandse ondernemers te stimuleren om internationaal ondernemen.
- We hebben de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland uitgebreid met een voucher ter stimulering van internationaal ondernemen voor Flevolandse ondernemers.
- We hebben in het kader van Investor Relations Programma onze relatie met de al in Flevoland gevestigde buitenlandse bedrijven actief onderhouden.
- We zijn pro-actief in het internationale acquisitietraject gestapt om samen met de Netherlands Foreign Investment Agency, Horizon Flevoland en gemeente Zeewolde de vestiging van een hyperscale datacenter in Flevoland mogelijk te maken.

Doel (2019-2023)

De samenhang en samenwerking van partijen in het economisch ecosysteem is vergroot.

Doelrealisatie

We hebben de samenwerking bevorderd tussen de verschillende partijen die ondernemers met raad en daad ondersteunen.

Activiteiten 2020

- Met de exploitatiesubsidie aan Horizon hebben wij het economisch ecosysteem versterkt via de Groeimakelaars en de Groeibuzz.
- We hebben de werkwijze en de resultaten van Win4All geëvalueerd en op basis daarvan besloten onze bijdrage aan Win4All met één jaar te verlengen.
- Samen met onze partners hebben we succesvol ondernemerschap uitgedragen, onder meer door bijdragen aan het Flevopenningengala en een bijeenkomst van de Flevolandse zakenvrouwen.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's en de interregionale samenwerking in grensoverschrijdende programma's zijn optimaal benut.

Doelrealisatie

In 2020 zijn de laatste middelen uit de beschikbare fondsen grotendeels gecommiteerd. De Interreg-projecten zijn uitgevoerd conform de projectaanvragen.

Activiteiten 2020

- In totaliteit is circa 95% van de Europese Fondsen (Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling) besteed. De realisatie van de projecten loopt tot en met 2023. Het Steunpunt Flevoland heeft projectaanvragers bij hun aanvragen ondersteund.
- We hebben de Interreg-projecten conform de projectaanvragen uitgevoerd.
- We zijn betrokken in de werkgroepen van Interreg Duitsland-Nederland.

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	3.932	5.122	7.303	5.527	1.777
Baten	-980	-1.213	-1.213	-1.889	676
Saldo	2.951	3.909	6.090	3.637	2.453

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Financiering & Support	431	423	8
2. Markt & Culture	251	251	0
3. Human Capital agenda	145	145	0
4. Assembly of European Regions (Eurodysey)	203	0	203
5. Afwikkelingsverschillen	323	323	0
6. Europese programma's EFRO	403	403	0
Overige kleine verschillen	21	21	0
Totaal lasten	1.777	1.566	211
Baten			
6. Europese programma's EFRO	-79	-2	-77
7. Financiering & Support	755	755	0
Totaal baten	676	753	-77

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Financiering & Support

De programmalijn 'Financiering & Support' van het Economisch programma onderschrijft de begroting met een bedrag van € 0,43 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting (€ 0,27 mln.) van het budget dat dient ter verantwoording van de lasten samenhangend met de uitvoering van de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland.

Daarnaast wordt een onderschrijding van € 0,08 mln. binnen de programmalijn 'Financiering & Support' voor een bedrag van € 0,05 mln. verklaard door het feit dat een verwachte subsidieverlening aan Stichting MKB-Doorgaan.nl niet in 2020, maar één jaar later is gestart.

Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen de programmalijn 'Financiering & Support' is voor een bedrag van € 0,37 mln. gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'.

Daarnaast is een bedrag van € 0,05 mln. als gevolg van de gerealiseerde onderschrijding minder onttrokken aan voornoemde reserve. Het resterend budgettair voordeel valt vrij ten gunste van het rekeningssaldo.

2. Markt & Culture

De programmalijn 'Markt & Culture' van het Economisch programma onderschrijft de begroting met een bedrag van € 0,25 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting (€ 0,17 mln.)

van het budget dat dient ter verantwoording van de lasten samenhangend met de bevordering van de internationale bedrijvigheid door Flevolandse ondernemers en het verhogen van de zichtbaarheid van deze ondernemers. De onderschrijding wordt verklaard door het feit dat er in 2020 als gevolg van de wereldwijde coronapandemie geen inkomende en uitgaande handelsmissies hebben plaatsgevonden. Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen de programmalijn 'Markt & Culture' is voor een bedrag van € 0,06 mln. gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'. Daarnaast is een bedrag van € 0,19 mln. als gevolg van de gerealiseerde onderschrijding minder onttrokken aan voornoemde reserve.

3. Human Capital agenda

De programmalijn 'Human Capital agenda' van het Economisch programma onderschrijft de begroting met een bedrag van € 0,15 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting van het budget 'Voucher MKB scan arbeidsvitaliteit' met een bedrag van € 0,1 mln. In 2020 hebben geen directe bestedingen plaatsgevonden in het kader van voornoemd onderwerp. Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen de programmalijn 'Human Capital agenda' is voor een bedrag van € 0,11 mln. gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'. Daarnaast is een bedrag van € 0,04 mln. als gevolg van de gerealiseerde onderschrijding minder onttrokken aan voornoemde reserve.

4. Assembly of European Regions (Eurodysey)

Naar aanleiding van de in 2019 uitgevoerde verkenning zijn in 2020 de mogelijkheden onderzocht om de gewenste ambities gericht op talentontwikkeling en -instroom voor het bedrijfsleven van Flevoland via het Assembly of European Regions (AER) te behalen. Uitkomst hiervan is dat de kosten en baten niet met elkaar in balans zijn en dat het de voorkeur heeft om de gewenste doelen via een alternatieve methode te bewerkstelligen. Dit budgettair voordeel valt vrij ten gunste van het rekeningssaldo.

5. Afwikkelingsverschillen

Het budgettair voordeel is voornamelijk gevormd doordat in 2020 vaststelling van de exploitatiesubsidie aan Horizon over 2019 heeft plaatsgevonden. Deze afrekening heeft geleid tot een door Horizon niet besteed subsidiebedrag (als gevolg van doorgeschoven activiteiten naar 2021 en 2022) ten opzichte van de in de subsidieverleningsbeschikking opgenomen (en in eerdere jaren in de provinciale jaarrekening verantwoorde) last. Dit tijdelijk budgettair voordeel is gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'.

6. Europese programma's EFRO

Het totale saldo van baten en lasten op de economische EU programma's is € 0,32 mln. positief, bestaande uit de volgende onderdelen:

- *Lasten:* In 2020 is € 0,54 mln. besteed aan cofinanciering van externe projecten in de provincie en € 0,8 mln. aan projecten waar de provincie partner in is. Dit is in totaal € 0,36 mln. lager dan begroot. Deze middelen zijn wel geprogrammeerd (vastgelegd in subsidiebeschikkingen) en zullen in volgende jaren alsnog tot besteding komen. Deze gelden blijven beschikbaar in de reserve 'Cofinanciering EU-projecten 14-20'.
- Doordat ook voor de eigen projecten nog niet alle kosten gedeclareerd konden worden is de ontvangen subsidie in 2020 € 0,8 mln. lager dan begroot.
- Overige kleine verschillen op de lasten van € 0,04 mln. (lager) en de baten van € 0,002 mln. (hoger).

7. Financiering & Support

Door het ministerie van EZK is d.d. 15 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Regionale MIT-regeling' een bedrag van € 0,86 mln. beschikt. Hierop is in 2019 als decentralisatie-uitkering reeds een voorschot ontvangen van € 0,1 mln. Doel van de specifieke uitkering is om innovatie te bevorderen bij het MKB en om het MKB beter aan te laten sluiten bij de innovatie-agenda's van de Topsectoren. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 bestedingen verantwoord ten bedrage van € 0,6 mln. (2019 reeds € 0,26 mln.).

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	4.765	-755	4.010
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/interreg)	762	-1.134	-372
Totaal	5.527	-1.889	3.637

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman (Flevokust Haven, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland)

J. de Reus (MITC, Lelystad Airport samen met J.N.J. Appelman)

Doel (2019-2023)

Uit de gebiedsontwikkeling die Lelystad Airport met zich meebrengt, is maximaal rendement behaald door de faciliteiten en de benodigde infrastructuur te realiseren voor het functioneren van de luchthaven.

Doelrealisatie

Eind 2019 was de verwachting dat Lelystad Airport in november 2020 opengesteld zou worden voor groothandelsverkeer (vakantievluchten) als overloopluchthaven van Schiphol. Vanwege corona en de stikstofproblematiek heeft het kabinet besloten de openstelling op te schuiven naar november 2021. Daarmee zijn verschillende trajecten en ontwikkelingen die grotendeels samenhangen met de openstelling van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer, eveneens vertraagd in de ontwikkeling. Dat neemt niet weg dat in 2020 de nodige inspanning is verricht voor een goede inpassing in de leefomgeving en duurzame ontwikkeling om voorbereid te zijn op het benutten van de kansen die de gebiedsontwikkeling rondom openstelling van Lelystad Airport met zich meebrengt.

Activiteiten 2020

- Met het Rijk, Lelystad Airport, gemeente Lelystad, Commando Luchtstrijdkrachten en Luchtverkeersleiding Nederland is op reguliere basis ambtelijk en bestuurlijk overleg gevoerd om zo spoedig mogelijk Lelystad Airport te kunnen openstellen.
- Om de (economische) kansen die de ontwikkeling van Lelystad Airport biedt, te kunnen verzilveren, is het van belang om in de juiste netwerken actief te zijn. In 2020 is de inzet op bovenregionale netwerken zoals de Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland en Amsterdam Airport Area (AAA) geïntensiveerd door voorzitterschap van portefeuillehouder De Reus. De samenwerking met Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere/Lelystad Airport Businesspark (OMALA/LAB) en Horizon is geïntensiveerd.
- Via OMALA is het bedrijfsleven gestimuleerd zich te vestigen op LAB. De vestiging van bedrijven draagt bij aan het hoogwaardige en duurzame karakter van het businesspark.
- We hebben vanuit de regio inbreng geleverd bij de herziening van het Nederlandse luchtruim en de Luchtvaartnota 2020-2050 en daarin het belang van de Lelystad Airport en de regio benadrukt.
- Een goede inpassing van Lelystad Airport in de leefomgeving met betrekking tot gezondheid en milieu is belangrijk. Hieraan heeft de provincie bijgedragen via het Luchthavenfonds en door het opzetten van een geluidmeetnetwerk voor vliegtuiggeluid.
- We hebben deelgenomen aan bestuurlijk overleg met het Rijk, de Omgevingsraad Schiphol en de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Lelystad en hebben uitvoering gegeven aan de bij ons belegde werksporen (landzijdige ontsluiting, regionaal-ruimtelijke ontwikkeling en General Aviation) van de Alderstafel Lelystad.
- Binnen het onderzoeks- en innovatieprogramma 'Toekomstbestendige luchthavenomgeving' is kennisontwikkeling en innovatie op en rond de luchthaven met betrekking tot de omgeving en luchtvaart- en luchthavensystemen gestimuleerd en gefaciliteerd. Er is een start gemaakt met een gebiedsplan biodiversiteit en onderzoeksopzet voor Olifantsgras (geluidsreductie en afvangen fijnstof). Hierbij zijn ook ideeën uit onderzoeken van hbo-studenten en voortgezet onderwijs-leerlingen betrokken.

Doel (2019-2023)

Op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB) zijn samenwerkingsprojecten op het gebied van duurzaamheid, waaronder duurzame energie en duurzame waterketen gestart.

Doelrealisatie

Als provincie ondersteunen we de ambitie van Lelystad Airport om uit te groeien tot duurzaamste luchthaven van Europa. Vanwege het uitstel van de opening van Lelystad Airport naar november 2021 heeft Lelystad Airport minder inzet gepleegd op duurzaamheid, omdat minder capaciteit en middelen beschikbaar waren. Dat neemt niet weg dat er in 2020 samen met de omgevingspartijen de nodige inspanning is verricht voor de duurzame en toekomstbestendige ontwikkeling van Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark.

Activiteiten 2020

We hebben de inzet van Lelystad Airport bij het bereiken van een zo hoog mogelijke ambitie op het punt van duurzaamheid gestimuleerd en samen met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma duurzame ontwikkeling gewerkt. Dit heeft in 2020 geresulteerd in de volgende projecten/initiatieven:

- Met een groot aantal omgevingspartijen, waaronder gemeente Lelystad, Liander, Lelystad Airport, Lelystad Airport Businesspark en De Lelystadse Boer, is een onderzoek uitgevoerd naar de energieneutraliteit van Lelystad Airport (Businesspark) en omgeving.
- Met een groot aantal omgevingspartijen, waaronder gemeente Lelystad, Flevo-Landschap, Lelystad Airport, Lelystad Airport Businesspark en De Lelystadse Boer, is een samenwerking gestart om de biodiversiteit van Lelystad Airport (Businesspark) en omgeving te verbeteren.
- We hebben het gebruik van Europese fondsen (EFRO, INTERREG) voor een duurzame ontwikkeling van de luchthaven en Lelystad Airport Businesspark gestimuleerd. Dit heeft geresulteerd in deelname van Lelystad Airport Businesspark aan het innovatieve EFRO-project 'Circulair water'.

Risico's en beheersmaatregelen

Het risico van uitstel van de opening van de luchthaven voor vakantievluchten heeft zich helaas voorgedaan. Daarmee is de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling vertraagd. De provincie zet zich ambtelijk en bestuurlijk in voor openstelling in november 2021.

Doel (2019-2023)

Het havenbedrijf Flevokust Haven is opgericht en operationeel, functioneert op afstand van de provincie en heeft de opdracht om (duurzame) clustervorming, ketenverbreding en cross-overs te stimuleren. En er is duidelijkheid over de mogelijkheden voor spooraansluiting op Flevokust Haven of een overslagperron bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Doelrealisatie

De buitendijkse multimodale haven met containerterminal is operationeel.

Activiteiten 2020

- We hebben gedurende geheel 2020 het nog beschikbare terreindeel (A) verhuurd vooral aan assemblagebedrijven vanuit de windenergiesector voor op- en overslag van - en werkzaamheden aan - onderdelen van windmolens en voor het verbouwen van meerdere binnenschepen en pontons tot een platform voor de installatie van fundaties op het IJsselmeer en het bouwen van een kraan voor de installatie van de windturbines op het IJsselmeer.
- We hebben gedurende 2020 regelmatig overleg gehad met de gemeente Lelystad - maar ook met andere belanghebbende partijen - ter stimulering van de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein.
- We richten samen met de gemeente Lelystad - op afstand van de gemeente en provincie - een Havenbedrijf op. De businesscase is bijna afgerond en besluitvorming wordt voorbereid.
- Gedurende 2020 zijn proactieve gesprekken geweest met strategische partners om samenwerkingsmogelijkheden te onderzoeken ter stimulering van bovenregionale potentie. Het gaat hier voornamelijk om gesprekken met andere havenautoriteiten en logistieke samenwerkingsverbanden.
- Eind 2020 zijn voorbereidende gesprekken gestart als input voor de verkenning in 2021 naar de mogelijkheden voor een spooraansluiting of een railterminal bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Risico's en beheersmaatregelen

Wij onderkennen het risico dat de exploitatie van Flevokust Haven tegenvalt door tegenvallende markt vraag en ladingstromen. Het gevolg daarvan kan zijn dat de economische en maatschappelijke potentie van Flevokust Haven niet optimaal wordt benut. Het financiële gevolg is dat de investeringen en exploitatielasten binnen de huidige projecthorizon niet volledig terugverdiend kunnen worden. Inmiddels is duidelijk dat een derde partij voornemens is om terreindeel A tot medio 2023 te huren. Er worden dan meer en eerder inkomsten gegeneerd dan was voorzien in de businesscase. Het andere terreindeel (B) is in ondererfpacht uitgegeven tot medio 2038.

Doel (2019-2023)

Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

Doelrealisatie

In 2020 zijn ten aanzien van de ontwikkeling van het Maritieme Cluster op Urk met name stappen gezet op het gebied van talentontwikkeling, innovatie en clustervorming. De ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven is vertraagd door de vernietiging van het inpassingsplan in december 2019. Een nieuw inpassingsplan is nog niet vastgesteld doordat de stikstofproblematiek (ook landelijk) nog niet is opgelost.

Activiteiten 2020

- In december 2019 heeft de Raad van State het oorspronkelijke inpassingsplan vernietigd op het aspect stikstof. Daarom hebben we gewerkt aan het opstellen van een hernieuwd inpassingsplan. Hierbij wordt nauw opgetrokken met de gemeente Urk, vanwege de samenhang met de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein. Vanwege het feit dat de stikstofproblematiek op landelijk niveau nog niet is opgelost en er op regionale schaal praktisch gezien geen stikstofoplossing te realiseren is voor de servicehaven (problematiek van diffuse belasters), is het hernieuwde inpassingsplan nog niet in procedure gebracht. De aanbesteding en de realisatie van de servicehaven volgen op een vastgesteld c.q. onherroepelijk inpassingsplan.
- Na jarenlange discussie hebben we privaatrechtelijk overeenstemming bereikt met Rijkswaterstaat over het gebruik van het IJsselmeer voor de realisatie van de servicehaven.

- Met het Rijk en met regiopartijen (waaronder ondernemers en gemeente) geven we uitvoering aan de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' - onderdeel Maritiem Cluster Urk - om de economische en maatschappelijke spin-off van de maritieme sector te verbreden en te verbinden aan andere domeinen. Hiertoe zijn een boegbeeld en een business developer (via Horizon) aangesteld. Dit heeft geleid tot enkele concrete innovatieve samenwerkingsprojecten, waaronder het terughalen van de casco-bouw naar Urk.
- Via de Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT-regeling) is de toepassing van innovaties in de maritieme sector gestimuleerd. Hiertoe is specifiek voor de maritieme sector voor 2020 een budget van € 0,75 mln. aan de MIT-regeling toegevoegd, waarvoor verschillende innovatieve projectvoorstellen zijn ingediend. Er is ruim € 0,17 mln. toegekend aan innovatieve compositietoepassingen voor de maritieme sector.
- Voor talentontwikkeling en versterking van het maritieme onderwijs zijn belangrijke stappen gezet. Er is een subsidiebijdrage van € 1,5 mln. gegeven aan ROC Friese Poort voor het realiseren van een maritieme campus en een volwaardige onderwijsinfrastructuur. Daarnaast zijn er ruim 475 maritiem gerelateerde opleidingen gevolgd met een subsidiebijdrage uit het maritieme scholingsfonds (ruim € 0,6 mln. beschikt).
- Het Rijk heeft in 2020 positief besloten over de verbreding van de sluisen en vaargeul bij Kornwerderzand, onder voorwaarde van een bijdrage vanuit de markt van € 26,5 mln. Provincie Fryslân staat aan de lat om de markt bijdrage te organiseren. Provincie Flevoland faciliteert met betrekking tot de Flevolandse havens en marktpartijen.

Risico's en beheersmaatregelen

Doordat er nog geen juridisch zekere oplossing is voor de stikstofdepositie van de MSNF kan hierdoor verdere vertraging ontstaan. Het is waarschijnlijk dat er beroep wordt aangetekend tegen het hernieuwde inpassingsplan. Hierdoor is het onzeker wanneer de servicehaven planologisch-juridisch onherroepelijk is. De start van de realisatie van de haven is afhankelijk van een onherroepelijk inpassingsplan.

We onderkennen het risico dat de aanbesteding niet zal leiden tot gunning van het werk, als gevolg van de economische ontwikkelingen en technologische eisen vanuit emissiebeperking wat leidt tot hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen. Mocht de aanbesteding niet slagen, dan wordt er aanvullende besluitvorming gevraagd.

Doel (2019-2023)

De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: de verhuizing van de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) naar Marknesse is afgerond en de verlengde testbaan met MITC-faciliteiten is operationeel. Ook is er een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotieve en smart mobility-clusters.

Doelrealisatie

De gebiedspartners hebben een Letter of Intent ondertekend om de realisatie van het MITC vorm te geven. In gezamenlijkheid wordt de inrichting van het gebied vormgegeven, worden besluiten voorbereid en potentiële nieuwe klanten/partners benaderd.

Activiteiten 2020

- De samenwerking tussen de gebiedspartners heeft meer vorm gekregen. Er is gezamenlijk geïnvesteerd in branding, onderzoek naar fondsenwerving en marketing. Dit is belangrijk voor de doorontwikkeling van het MITC en de realisatie van een krachtig, breed cluster van bedrijven en onderzoeks- en onderwijsinstellingen.
- We hebben ingezet op het onderdeel talentontwikkeling (human capital) en hebben meerdere gesprekken gevoerd met onderwijsinstellingen. MITC Marknesse kan een regiofunctie vervullen voor mbo- en hbo-opleidingen gericht op (smart) mobility. Het al in Marknesse gevestigde Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum en Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) werken al samen met meerdere (Nederlandse) universiteiten.
- We zijn eind 2019 gestart met het voorbereiden van de planologische juridische inpassing van MITC, in nauwe samenspraak met gemeente Noordoostpolder, RDW en NLR. Dit proces loopt door tot de tweede helft van 2021. Naast het doorlopen van een regulier proces hebben we hiervoor in 2020 meerdere aanvullende onderzoeken uitgevoerd, als gevolg van externe factoren zoals de wijzigingen rondom stikstof (o.a. aantal Aerius-berekeningen), landschappelijke inpassing, een vliegroute voor vleermuizen en nader onderzoek naar aanleiding van inspraakreacties.

- Door de Regiodeal hebben we de geldstromen en interne besluitvorming rondom de upgrade van de windtunnel positief kunnen helpen. Vervolgens heeft DNW in 2021 een opdracht verstrekt voor de ontwikkeling van de upgrade van de windtunnel. Deze wordt naar verwachting in de loop van 2022 in gebruik genomen.

Doel (2019-2023)

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt.

Doelrealisatie

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt door de uitvoering van diverse projecten binnen de programma's 'ZZL' en 'Regio Deal Noordelijk Flevoland'.

Activiteiten 2020

- We hebben met de ZZL/NF-gelden bijgedragen aan de financiering van majeure projecten in de gemeenten Noordoostpolder en Urk. In 2020 zijn beschikkingen verstrekt aan de projecten 'MITC', 'Basiskamp Kuinderbos' en 'Recreatieve routeontwikkeling'. Daardoor zijn nu alle beschikbare middelen geprogrammeerd.
- Lopende projecten zijn: 'Integrale Gebiedsontwikkeling Schokland', 'Waardevol Waterloopbos', 'MSNF', 'MITC', 'Ontsluitingsweg Port of Urk', 'Basiskamp Kuinderbos' en 'Recreatieve routeontwikkeling'. We hebben de lopende projecten op voortgang en financiële uitputting gemonitord aan de hand van voortgangsrapportages van de initiatiefnemers.
- We hebben drie keer bestuurlijk en ambtelijk overleg gehad met de gemeenten Noordoostpolder en Urk, waarin de voortgang en financiële uitputting van de projecten is besproken en over structuurversterkende opgaven met betreffende middelen is besloten.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil
Lasten	3.835	2.878	5.495	4.889	606
Baten	-961	-407	-407	-1.671	1.263
Saldo	2.874	2.471	5.088	3.219	1.870

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Luchthavenfonds	-31	-31	0
2. Flevokust Haven	63	50	13
3. Programma 'Zuiderzeelijngelden'	-60	-60	0
4. Procesgeld	288	288	0
5. Programma 'Regio Deal NF'	345	345	0
Overige kleine verschillen	2	0	2
Totaal lasten	606	591	15
Baten			
1. Luchthavenfonds	77	77	0
2. Flevokust Haven	839	0	839
3. Programma 'Zuiderzeelijngelden'	310	310	0
4. Procesgeld	31	31	0
5. Programma 'Regio Deal NF'	6	6	0
Totaal Baten	1.263	424	839

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Luchthavenfonds

In 2020 zijn meer bijdragen beschikbaar gesteld vanuit het luchthavenfonds (€ 0,03 mln.). Daarentegen kon voor € 0,08 mln. aan bijdragen worden verrekend met de partners (Lelystad Airport en gemeente Lelystad). Per saldo is er € 0,05 mln. minder aan het fonds onttrokken. Op het verwachte verloop van het fonds is in de Najaarsnota 2020 een toelichting gegeven.

2. Flevokust Haven - lasten

De lasten waren € 0,06 mln. lager, wat wordt veroorzaakt doordat het procesgeld van € 0,05 mln. in 2020 nog niet is besteed en door enkele meevallers in de exploitatie (beheer en onderhoud). Het procesgeld was gevraagd voor het kunnen laten uitvoeren van onderzoek en vragen om adviezen voor de ontwikkeling van het Havenbedrijf. Deze activiteiten zijn wel uitgevoerd in 2020, maar hebben nog niet tot kosten geleid omdat dit tot nu toe vooral door de eigen medewerkers uitgevoerd kon worden.

2. Flevokust Haven - baten

In de businesscase voor de haven was nog niet gerekend met inkomsten vanuit het tweede terrein, vanwege het toegepaste ingroeimodel. Toch is de haven voor een groot deel van het jaar volledig bezet geweest en hebben wij aanvullende huurinkomsten kunnen realiseren. Dit leidt tot een aanvullende inkomst van € 0,42 mln. Daarnaast heeft in 2020 naar aanleiding van de uitgevoerde taxatie een herwaardering plaatsgevonden van € 0,42 mln. Dit heeft geleid tot een vrijval van de voorziening 'duurzame waardevermindering Flevokust Haven'.

3. Programma 'Zuiderzeelijngelden'

Er is voor € 0,06 mln. meer aan bijdragen besteed voor het programma 'Zuiderzeelijngelden'. Daartegenover is de cofinanciering van de gemeentes Urk en Noordoostpolder € 0,31 mln. hoger. Per saldo wordt in 2020 € 0,25 mln. minder aan de reserve onttrokken. Dit jaar was het laatste jaar waarin beschikkingen afgegeven konden worden en alle beschikbare middelen (in de reserve) zijn nu ook geprogrammeerd (beschikt en lopend).

4. Procesgeld

Voor vier onderdelen was procesgeld begroot in 2020. Daarvan is in totaal € 0,29 mln. minder besteed dan begroot:

- Servicehaven Noordelijk Flevoland: Doordat het inpassingsplan opnieuw gemaakt moest worden, is de aanbesteding vertraagd. Daarvoor is € 0,12 mln. minder procesgeld besteed.
- MITC: In 2020 is verder gewerkt aan de randvoorwaarden voor de ontwikkeling van het gebied. Er zijn diverse onderzoeken uitgevoerd, maar die lopen nog door tot in 2021. Er is door uitloop uiteindelijk € 0,08 mln. minder procesgeld besteed in 2020.

- Regiodeal: In 2020 konden minder bijeenkomsten worden georganiseerd dan gepland, vanwege corona. Daardoor is € 0,05 mln. minder procesgeld besteed. Van de middelen die wel zijn besteed (€ 0,1 mln.) kon voor € 0,03 mln. verrekend worden met partners vanwege onderzoeken die gezamenlijk zijn uitgevoerd.

5. Programma 'Regio Deal NF'

De van het Rijk ontvangen middelen zijn in 2020 besteed aan de programmalijnen 'Innovatie' en 'Talent'. Ondanks dat het programma voorspoedig loopt, is er in 2020 voor € 0,35 mln. minder besteed. Deze middelen zijn wel geprogrammeerd en zullen in komende jaren tot besteding komen. Daarnaast heeft het ministerie van LNV een aanvullende bijdrage voor de IJsselmeervisserij (scholingsfonds) gegeven, waarvan € 0,006 mln. is besteed en € 0,04 mln. op de balans is opgenomen onder de overlopende passiva.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	221	-77	143
3.2.2 Flevokust Haven	231	-1.197	-966
3.2.3 Noordelijk Flevoland	4.438	-397	4.041
Totaal	4.889	-1.671	3.219

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
3.1 Economisch programma	Lasten	3.932	5.122	7.303	5.527	1.777
	Baten	-980	-1.213	-1.213	-1.889	676
	Saldo	2.951	3.909	6.090	3.637	2.453
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	3.835	2.878	5.495	4.889	606
	Baten	-961	-407	-407	-1.671	1.263
	Saldo	2.874	2.471	5.088	3.219	1.870
Totaal programma 3	Lasten	7.767	8.001	12.799	10.416	2.383
	Baten	-1.942	-1.621	-1.621	-3.560	1.940
	Saldo	5.826	6.380	11.178	6.856	4.322

x € 1.000

4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving

4.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de promotie van de culturele en toeristische-recreatieve sectoren en voorzieningen.

Verhaal van Flevoland

In de Omgevingsvisie FlevolandStraks hebben Provinciale Staten beschreven hoe belangrijk het is om het verhaal van Flevoland beter en meer gezamenlijk uit te dragen. Het Verhaal van Flevoland verdient het met verve te worden verteld, zodat de Flevolandse inwoners het zich verder eigen maken en trots uitdragen. Het gedachtegoed van het verhaal van Flevoland wordt zichtbaar gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme, zoals in dit programmaonderdeel verder uitgewerkt wordt. Daarnaast speelt landschappelijke kwaliteit ook een belangrijke rol bij het Verhaal van Flevoland.

Recreatie en vrijetijdssector

De vrijetijdssector groeit jaarlijks en biedt kansen voor Flevoland om in mee te groeien. De provincie faciliteert bij publiekstrekkingen en grootschalige evenementen met als doel recreanten en toeristen vaker te laten komen, langer te laten verblijven en meer te laten besteden, waarbij we rekening houden met de ruimtelijke kwaliteiten van Flevoland. Met het Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland is ingezet op betere benutting van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland. We hebben het Verhaal van Flevoland uitgedragen, zowel in promotie als in ons vrijetijdsaanbod en we laten het een onderdeel zijn bij het ontwikkelen van nieuwe producten en verschillende routes. Via Visit Flevoland hebben we bijgedragen aan een verbeterde bekendheid in binnen- en buitenland van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming. Samen met onze partners versterken we zo de profilering van de Flevolandse vrijetijdssector.

De vrijetijdseconomie is bijzonder hard geraakt door de beperkende voorwaarden in het kader van het coronavirus. Er is sprake van omzetverlies door gehele sluiting mede door de contactrijke activiteiten die plaatsvinden zowel in verblijf als vermaak. Er is onder andere een herstelcampagne door Visit Flevoland ingezet die deze winter extra aandacht vraagt voor de bestemming Flevoland.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed hebben een grote maatschappelijke betekenis en zorgen voor verbinding in de samenleving. We hebben als provincie een bijdrage geleverd in het samenspel met andere overheden om gezamenlijk zorg te dragen voor een breed en divers cultureel klimaat. In de Cultuurnota 2017-2020 lag het accent op het ontstaan, groeien en verrijken van de Flevolandse identiteit en het versterken van de Flevolandse culturele infrastructuur. Met de nieuwe Cultuurnota voor de periode 2021-2024 blijven we daarop inzetten en sluiten daarmee aan bij de opgaven het 'Verhaal van Flevoland' en 'Krachtige Samenleving' uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks. Met het Erfgoedprogramma bouwen we vanaf 2020 verder aan het erfgoed van Flevoland, het beschermen en verrijken en bovenal het erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen.

De cultuursector is hard geraakt door de coronamaatregelen. We hebben samen met andere overheden en fondsen opgetrokken en extra bijgedragen om de gevolgen voor de culturele infrastructuur in Flevoland zoveel mogelijk te beperken.

Krachtige Flevolandse samenleving

In april zijn de ambitie, doelen en beoogde resultaten voor de opgave 'Krachtige Samenleving' in de 'Uitwerkingsagenda 2020 - 2025 Omgevingsvisie Flevoland Straks' vastgelegd. In september is de contourenschets Krachtige Samenleving met daarin vier programmalijnen vastgesteld. In 2020 is het netwerk en de activiteiten voor een positief gezond Flevoland (preventie) verder uitgebouwd, waaronder follow-up van de agenda vitaal platteland (nieuwe regeling leefbaar platteland). Wat betreft aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt sluiten we zoveel mogelijk aan bij het economisch programma en de bredere 'Human Capital'-agenda. We hebben actief deelgenomen aan de Regionale Zorgtafel en in de najaarsnota een plus scenario voorgesteld met extra middelen voor ondersteuning van het vervolg van de Zorgtafel. Met als inzet: de ontwikkeling van een toekomstbestendige zorginfrastructuur en verbinding van gezondheidszorg met sociaal domein en andere sectoren. Tenslotte zijn voorbereidingen getroffen voor een bijdrage aan de aanpak tegen eenzaamheid, omdat dit een hardnekkig probleem is dat door corona is versterkt.

Sport

We zien de maatschappelijke waarde van sport in het bevorderen van participatie en sociale samenhang. Via Sportservice Flevoland hebben we uitvoering gegeven aan het Flevolandse sportbeleid, gericht op talentontwikkeling, sportevenementen en aangepast sporten. Ook creëren we mogelijkheden voor actieve buitensportbeoefening. Zo stimuleren we een sportieve, gezonde leefstijl. Het Nationaal Preventieakkoord en het Nationaal Sportakkoord bieden mogelijkheden voor een coördinerende rol van de provincie.

De volle linie van sport- en bewegingssector is in 2020 grotendeels stil gevallen door de coronacrisis. Onder andere trainingen, competities, sportevenementen, sportscholen, zwemlessen, talentprogramma's, bewegingsonderwijs; slechts de jeugd kon nog beperkt bewegen in georganiseerd verband. In december 2020 is aan Sportservice Flevoland opdracht gegeven tot uitvoering van een ondersteuningspakket Sport & Corona Flevoland met de looptijd van 2 jaar. Dit eenmalige steunpakket is gericht op activiteitsniveau van sportaanbieders en organisaties van (lokale) sportmanifestaties en/of sportevenementen in Flevoland.

Maatschappelijk effect

In provincie Flevoland is het goed wonen, werken en recreëren met een versterkte Flevolandse identiteit en een verbeterd imago.

Effect van ons beleid

De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020*	Rekening 2020*
Recreatie en Toerisme	Visit Flevoland:					
	• Bereik (x 1 mln.)	n.b.	150	154	n.b.	n.n.b.**
	• Mediawaarde (x € 1.000)	n.b.	500	5.700	n.b.	n.n.b.
	Bezoekers:					
	• Aantal vrijetijdsactiviteiten (x 1 mln.) (meting eens in de drie jaar)	82	95	95	n.b.	n.n.b.
	• Aantal overnachtingen (x 1 mln.)	2,53	2,31	2,4	n.b.	n.n.b.
	Economische impact:					
	• Aantal banen	11.370	11.920	12.490	n.b.	n.n.b.
• Omvang bestedingen (x € 1 mld.)	1,4	2,37	1,5	n.b.	n.n.b.	
	Bron: Vestigingenregister/ CVTO					
Culturele kracht en identiteit	Totaal aantallen bezoekers van voorstellingen, festivals, culturele instellingen en -evenementen die met provinciale middelen mogelijk gemaakt zijn (incl. Batavialand) <i>Bron: Provincie Flevoland, Subsidiebeschikkingen</i> <i>Toelichting: Doorgaans zijn in juli de cijfers over het voorgaande jaar beschikbaar</i>	240.285	273.080	261.998	n.b.	n.n.b.***
	Aantallen bezoekers Batavialand	n.b.	110.473	94.653	n.b.	40.945
Sport	Realisatie grootschalige (inter-) nationale sportevenementen	8	8	9	5	2
	Realisatie en/of verlenging Regionale trainingscentra	4	4	5	5	5

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020*	Rekening 2020*
	Percentage mensen met een beperking dat aan sport doet <i>Bron: Provincie Flevoland/Rapportage Onbeperkt in Beweging</i>	n.b.	41%	n.b.	n.b.	n.b.****

* De coronacrisis heeft een grote impact op de recreatieve en culturele sector. Deze sectoren worden bijzonder hard geraakt door de crisis, en hebben onder andere te maken gehad met gedwongen sluiting gedurende periodes, afgelasting van evenementen en vraaguitval. Dit is terug te zien in de realisatiecijfers die reeds beschikbaar zijn. Deze vallen lager uit dan in eerdere jaren. Daarnaast was het niet mogelijk om realistische en onderbouwde streefcijfers op te stellen. De komende periode wordt gebruikt om de ontwikkelingen te monitoren en zodoende hernieuwde realistische streefcijfers op te kunnen stellen voor de nieuwe programmabegroting.

** Data over 2020 voor de indicatoren bij Recreatie en Toerisme komt in de loop van Q2 beschikbaar.

*** Het totaal aantal bezoekers wordt gebaseerd op de subsidieverantwoordingen over 2020, die per juni 2021 binnen zijn. Het realisatiecijfer 2020 is daarom op dit moment nog niet bekend. In de programmabegroting van komende zomer wordt hierover gerapporteerd.

**** Het onderzoek naar sportdeelname van mensen met een beperking over 2020 zal in 2021 worden uitgevoerd. Uitgangspunt voor de streefwaarde 2021 is de realisatie uit 2018 (41%), maar recente onderzoeken laten zien dat de sportdeelname in het algemeen is teruggelopen sinds de corona uitbraak.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Restauratievolume	Rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis): staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'					
	1. Percentage	n.b.	9,1%	9,1%	9,1%	6,8%
	2. Kubieke meters	n.b.	1.675	1.675	1.675	1.271

Toelichting: In 2020 waren er totaal 44 rijksmonumenten zonder woonfunctie in Flevoland, daarvan vallen er 3 in de categorie 'matig' of 'slecht' voor wat betreft de staat van onderhoud van het casco.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	4.1 Recreatie en toerisme	Flevoland is aantrekkelijk als regio, waarbij het aandeel van recreatie, toerisme en evenementen is gegroeid en de bekendheid van de identiteit is verbeterd
	4.2 Cultuur en erfgoed	Goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed
		De bescherming van erfgoed op basis van een erfgoedprogramma
4.3 Krachtige samenleving	De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij)	

Verbonden partij(en)

Sportservice Flevoland BV heeft uitvoering gegeven aan het sportbeleid in Flevoland. Zij droeg daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

Visit Flevoland BV ontvangt subsidie voor het promoten van vrijetijdsaanbod (onder andere ruimte, natuur, landschapskunst, cultuur, sport en archeologie) van Flevoland. Hierbij is het unieke en onderscheidende

karakter van Flevoland onder de aandacht gebracht bij de diverse kansrijke (inter)nationale doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van het onderscheidende karakter van Flevoland als unieke vrijetijdsbestemming.

4.1 Recreatie en toerisme

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

H.J. Hofstra (Ontwikkeling Oostrand)

Doel (2019-2023)

Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de bestemming is gegroeid

Doelrealisatie

We hebben het beleidsplan Recreatie & Toerisme Flevoland, met bijbehorende uitvoeringsagenda die samen met de gemeenten is opgezet, in 2020 uitgevoerd. Onderstaande uitvoeringsactiviteiten hebben bijgedragen aan een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie.

Activiteiten 2020

- We hebben samen met Visit Flevoland en de Flevolandse gemeenten uitvoering gegeven aan het Provinciale Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland.
- Vanuit de nationale visie 'Perspectief Nederland 2030' en bijbehorende spreidingsopgave van grote stromen toeristen hebben we samen met de Flevolandse gemeenten ingezet op een versteviging van de unieke recreatieve kracht van de regio via een regionale doorvertaling van de landelijke visie; 'Perspectief Flevoland 2030'. Door gezamenlijk toerisme in te zetten als middel bij diverse maatschappelijke vraagstukken, is de ambitie dat iedere Flevolander in 2030 profijt kan hebben van toerisme. Afsproken is dat de toeristische beleving van Flevoland, 'Nieuw Land op de zeebodem' met de thema's 'Watererfgoed', 'Nieuwe natuur', 'Agro & Food', 'Vernieuwend Ontwerp', 'MRA' en 'IJsselmeerdistrict' verder ontwikkeld en gepromoot worden.
- Er is een verkenning gemaakt over hoe een aantal monumenten (scheepswrakken) beter recreatief te benutten zijn en beter aangesloten kunnen worden op diverse bestaande Flevolandse bezienswaardigheden.
- Flevoland is met de herstructurering van het Pionierspad en toevoeging van Flevoland bij Zuiderzeeroute onderdeel geworden van het landelijke netwerk aan langeafstandswandelroutes (LAW) en langeafstandsfietsroutes (LF).
- De vrijetijdssector is zwaar getroffen door de diverse noodmaatregelen vanwege corona. Diverse acties zijn opgezet en uitgevoerd, zoals onder andere een COVID-19 subsidieregeling en extra herstelcampagnes door Visit Flevoland, met als doel snel herstel van de gewenste (inter)nationale vraag en bestedingen (verdienvermogen) voor de vrijetijdssector.
- Branding Flevoland is in 2020 gestart met diverse promotieactiviteiten wat geleid heeft tot de lancering van www.inflevoland.nl, deelname aan Ode van het Landschap (2021) en diverse nationale campagnes waarbij Flevoland wordt gepromoot als aantrekkelijke regio om te leven, te werken/studeren en te bezoeken.
- We hebben subsidie verleend voor het maaien van waterplanten in het IJ- en Markermeer en in de Randmeren, en samen met Noord-Holland bijgedragen aan de optimalisatie van de Waterplantmelder-applicatie, om voor de waterrecreatie de bevaarbaarheid te verbeteren.
- Met een aantal provincies hebben we ingezet op aandacht en behoud van onze Bruine Vloot. We hebben een aantal bestuurlijke afspraken gefaciliteerd en zijn we onder leiding van het NBTC gestart met (de uitwerking van) de startnotitie Varend Erfgoed. In deze notitie staat een integrale aanpak beschreven over hoe toerisme een bijdrage kan leveren aan de maatschappelijke uitdagingen omtrent het varend erfgoed.

Middelen

4.1 Recreatie en toerisme	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	1.344	1.339	1.871	1.448	423
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	1.344	1.339	1.871	1.448	423

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Coronamaatregelen	264	0	264
Overige kleine verschillen	159	17	142
Totaal lasten	423	17	406

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Coronamaatregelen

Begin juni 2020 is € 0,4 mln. uit het Corona Noodfonds beschikbaar gesteld voor de gastvrijheidssector van Flevoland, waarbij € 0,05 mln. gereserveerd is voor proceskosten. Met de Nadere Regels 'Subsidiëring Covid 19 maatregelen Flevolandse ondernemingen gastvrijheidssector' konden Flevolandse MKB ondernemingen in de gastvrijheidssector subsidie aanvragen voor de (her)inrichting van hun onderneming aan de anderhalve-meter-economie. Het subsidieplafond is niet bereikt; in 5 tranches is € 0,12 mln. aan subsidies verstrekt, € 0,23 mln. is niet besteed. Daarnaast is er € 0,03 mln. onbenut van de gereserveerde proceskosten. Het restant van € 0,26 mln. blijft beschikbaar voor coronamaatregelen in 2021.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.448	0	1.448
Totaal	1.448	0	1.448

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2019-2023)

De huidige cultuurnota (2017-2020) is herijkt en geactualiseerd in samenspraak met culturele (ondersteunings)instellingen en gemeenten.

Doelrealisatie

Het cultuurbeleid voor 2021-2024 is vastgesteld met de nota 'Ruimte voor cultuur'. Het geactualiseerde beleid gaat uit van de twee routes 'Cultuur maken' en 'Cultuur beleven' en richt zich vanuit verschillende pijlers op het verder versterken van de Flevolandse identiteit en culturele infrastructuur. Het Verhaal van Flevoland is daarbij de 'onderlegger' van het gehele beleid. Voor Erfgoed is inmiddels sprake van een apart programma; daarom is dit geen onderdeel in de Cultuurnota 2021-2024.

Activiteiten 2020

- We hebben op basis van de vastgestelde startnotitie de cultuurnota 'Ruimte voor cultuur' opgesteld voor de periode 2021-2024.
- Ter voorbereiding op een voorstel voor de inrichting van het Fonds voor artistieke en culturele ontwikkeling in 2021 hebben we input opgehaald bij een breed scala aan partijen.

Doel (2019-2023)

De bescherming van het Flevolands erfgoed is versterkt en bouwen we verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van de Erfgoedprogramma.

Doelrealisatie

Het Erfgoedprogramma Flevoland 'Erfgoed van de Toekomst' is begin 2020 vastgesteld. De bescherming van het Flevolands erfgoed is versterkt en we bouwen verder aan de beleving van en kennis over het Flevolands erfgoed onder andere door de verdere ontwikkeling van Batavialand te steunen.

Activiteiten 2020

- We hebben de eerste activiteiten en onderdelen van het Erfgoedprogramma geïmplementeerd en uitgevoerd. Vanwege de coronamaatregelen is er veel minder gedaan aan publieksactiviteiten.
- We hebben een integrale bijdrage geleverd vanuit erfgoed, recreatie en toerisme en natuur aan de doorontwikkeling van Werelderfgoed Schokland, waarbij ook aandacht is besteed aan de polderpioniers.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	5.407	5.389	6.615	5.880	735
Baten	-8	-10	-10	-9	-2
Saldo	5.398	5.379	6.605	5.871	734

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Coronamaatregelen	438	0	438
2. Erfgoedprogramma	133	20	113
3. Toevalsvondsten	40	40	0
Overige kleine verschillen	124	0	124
Totaal lasten	735	60	675
Baten			
Overige kleine verschillen	-2	0	-2
Totaal Baten	-2	0	-2

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Coronamaatregelen

Eind juni 2020 is € 0,75 mln. uit het Corona Noodfonds beschikbaar gesteld voor de Cultuursector voor het instellen van regelingen voor a.) cofinanciering (film)theaters en musea (€ 0,5 mln.), b.) het aanpassen van artistieke producties van culturele instellingen (€ 0,15 mln.) en c.) het doen van aanpassingen in het kader van de 1,5 meter maatregel bij amateurkunstverenigingen (€ 0,05 mln.). Tevens is € 0,05 mln. beschikbaar gesteld voor proceskosten. Het (subsidie)plafond voor de regelingen is niet bereikt. € 0,31 mln. is uitgegeven aan de 3 onderdelen en de proceskosten van € 0,05 mln. zijn niet aangesproken. Het restant van € 0,44 mln. blijft beschikbaar voor coronamaatregelen in 2021.

2. Erfgoedprogramma

De eerste activiteiten en onderdelen van het Erfgoedprogramma zijn geïmplementeerd en uitgevoerd. Ten gevolge van de coronapandemie is er veel minder gedaan aan publieksactiviteiten dan gepland, waardoor niet het gehele budget is besteed.

3. Toevalsvondsten

Met het budget voor toevalsvondsten kan, samen met partners, slagvaardig worden opgetreden bij archeologische toevalsvondsten en meldingen. In 2020 is er geen sprake geweest van een toevalsvondst. De middelen zijn niet besteed. Conform de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' is het restantbudget bij de jaarrekening geormerkt gestort in de reserve 'Monumenten'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	3.369	0	3.369
4.2.2 Erfgoed	2.511	-9	2.503
Totaal	5.880	-9	5.871

x € 1.000

4.3 Krachtige samenleving

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey (Krachtige samenleving)

H.J. Hofstra (Sport)

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Doelrealisatie

- De contourenschets 'Krachtige Samenleving' is in september vastgesteld met daarin vier programmalijnen: 'Een gezond en veerkrachtig Flevoland (gericht op preventie en positieve gezondheid)', 'Leefbaar Platteland', 'Toekomstbestendige Gezondheidszorg' en 'Arbeidsmarkt & Participatie'.
- We hebben een verbindende rol vervuld tussen gemeenten en Rijk als het gaat om (gezondheids)zorg. We participeren actief aan de regionale Zorgtafel en Voortgangsoverleg van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS); waar nodig hebben we het voortouw genomen.
- We hebben de sociale acceptatie, veiligheid en gelijke behandeling van LHBTI's in Flevoland gestimuleerd, waar nodig hebben we de samenwerking met relevante maatschappelijke organisaties en gemeenten opgezocht.

Activiteiten 2020

- We hebben de behoefte en mogelijkheden voor het oprichten van een fonds 'Krachtige Samenleving' onderzocht, aanvullend op de regeling Leefbaar Platteland. De situatie en behoefte binnen de steden Almere en Lelystad verschilt aanzienlijk. Daarom ligt het niet voor de hand om een fonds Krachtige Samenleving in te richten, maar eventuele maatschappelijke vraagstukken integraal mee te nemen via Fonds Verstedelijking Almere en Lelystad Next Level. Ondertussen ondersteunen we een aantal initiatieven op incidentele basis.
- In januari heeft de officiële aftrap van het netwerkplatform WEL in Flevoland (gericht op preventie en positieve gezondheid) plaatsgevonden. Sindsdien is het netwerk verder uitgebreid (onder andere Proscop, Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN), OZOverbindzorg, Kunstlink, SportService Flevoland, Alles is Gezondheid), zijn er vanuit de Academie verschillende themabijeenkomsten georganiseerd ('Taal & Gezondheid', 'Kunst & Gezondheid' en 'Natuur & Gezondheid'), is een 'brandvideo' gelanceerd en is er meer draagvlak gekomen voor het gedachtegoed van WEL in Flevoland.
- We hebben de effectiviteit geëvalueerd van de provinciale steunfunctie Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO) Flevoland. Samen met CMO Flevoland hebben we een transitietraject doorlopen. Uitkomst is een gedragen meerjarenplan met drie programmalijnen: 'Positieve Gezondheid', 'Arbeidsmarkt & Onderwijs' en 'Versterken Inwoners'. Deze programmalijnen sluiten goed aan bij de doelstellingen en

programmaliijnen van het programma 'Krachtige Samenleving'. Als uitvoeringsorganisatie van het programma 'Krachtige Samenleving' versterkt CMO haar positie en draagt bij aan een betaalbare, goede en toegankelijke Flevolandse sector zorg en welzijn.

- Binnen de lijn 'Arbeidsmarkt & Participatie' zijn de eerste stappen richting de ontwikkeling van een Human Capital Agenda Zorg & Welzijn gezet, eerste helft 2021 wordt dit voltooid.
- We hebben actief deelgenomen aan de Zorgtafel Flevoland, onderwerpen geagendeerd en projecten met adviescapaciteit of met financiële middelen ondersteund (Geboortezorg, eHealth, Zorgplein Emmeloord, anderhalvelijns-zorg en regioperspectief). Er is frequent afgestemd met de Patiëntenfederatie en Stichting Behoud Ziekenhuiszorg Lelystad. Daarnaast zijn informanten en woordvoerders op de hoogte gehouden en is een Statenvoorstel voorbereid waarin een actievere rol van de provincie voor ondersteuning van het vervolg van de Zorgtafel wordt voorgesteld (besluitvorming vond plaats op 17 februari 2021). De provincie nam ook deel aan het Voortgangsoverleg met het ministerie van VWS en hield vinger aan de pols ten aanzien van opvolging van Tweede Kamer-moties.
- We stimuleren positieve gezondheid onder meer door: partijen bij elkaar te brengen, een kennisplatform in te richten en het stimuleren en ondersteunen van pilots. Via een financiële bijdrage hebben we verschillende pilots/projecten ('Academische Verpleegthuiszorg', 'OZOverbindzorg', 'Windesheim/Werkplaats Sociaal Domein', 'Jong Leren Eten') ondersteund.
- We hebben drie verschillende jeugddebatten (OWNHL, Provinciaal Jeugddebat en MEP) gefaciliteerd, ter bevordering van de kennis van jongeren over democratie en de provinciale organisatie. De vorm waarin de debatten worden uitgevoerd, is na maart 2020 aangepast aan de maatregelen die samenhangen met de coronacrisis.
- De aandacht voor Flevoland als Regenboogprovincie is, in afstemming met het Bureau Gelijke behandeling Flevoland, op verschillende manieren vormgegeven. Er is een financiële bijdrage geleverd aan de documentaire 'De Oversteek', waarin Flevolandse transmensen aangeven wat ze hebben ervaren om te komen tot waar ze nu zijn. Vanuit het project 'Gelijk=Gelijk' zijn in 11 klassen van het basisonderwijs lessen bekostigd waarin begrippen als diversiteit, respect en anti-discriminatie centraal stonden. Als onderdeel van de mondiale campagne 'Orange the World' (aandacht voor geweld tegen vrouwen) is in de maand november het provinciehuis oranje aangelicht. Als onderdeel van het personeelsbeleid zijn verschillende activiteiten voor medewerkers georganiseerd waarin de begrippen diversiteit en inclusie centraal stonden.
- De uitwerking en invulling van de aandacht voor Vitaal Platteland is gebeurd via agendering van de notitie Leefbaar Platteland in Provinciale Staten in de zomer. De bestemming van de beschikbaar gestelde € 2,0 miljoen is daarna uitgewerkt in verschillende regelingen en mogelijkheden voor bewoners van het platteland om hun initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid en sociale cohesie, te ondersteunen. De vaststelling van de Nadere regels Leefbaar Platteland vindt begin 2021 plaats. (Er is ook een link met paragraaf 2.2 Natuur en Landelijk Gebied; Vitaal Platteland).

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Doelrealisatie

We hebben organisaties geholpen om gebiedsoverstijgende sportactiviteiten als sportevenementen, kernsporten en aangepast sporten in Flevoland te versterken.

Activiteiten 2020

- We hebben samen met Sportservice Flevoland B.V. uitvoering gegeven aan de Provinciale Sportnota 'Samenspel rendeert in Flevoland 2019 - 2023'. Hiervoor zijn we onder meer opdrachtgever en aandeelhouder van sportservice Flevoland B.V.
- We hebben (bovenregionale en internationale) sportevenementen ondersteund. Als gevolg van corona hebben veel evenementen echter geen doorgang kunnen of mogen vinden. Samen met organisaties is naar passende oplossingen gezocht.
- We hebben sporttalenten ondersteund en bijgedragen aan de toegankelijkheid en zichtbaarheid van aangepast sporten/gehandicaptensport door geld beschikbaar te stellen voor onder andere de 'maand van het aangepast sporten'.
- We hebben bijgedragen aan de ontwikkeling en uitwerking van het Nationaal sportakkoord.
- We hebben de sportinfrastructuur versterkt door stimulering van partners binnen lokale sportakkoorden, kennisuitwisseling en afstemming binnen watersport en triatlon. kennisuitwisseling en afstemming binnen watersport, wielersport en triatlon.

Middelen

4.3 Krachtige samenleving	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	2.105	2.260	2.829	2.676	153
Baten	0	0	0	-30	30
Saldo	2.105	2.260	2.829	2.646	183

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Krachtige Samenleving	82	82	0
Overige kleine verschillen	71	0	71
Totaal lasten	153	82	71
Baten			
Overige kleine verschillen	30	30	0
Totaal baten	30	30	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Krachtige Samenleving

'Krachtige Samenleving' is een meerjarig programma. Er is in 2020 volop gewerkt aan de realisatie van de programmalijnen. De programmering van de uitgaven sloot niet helemaal aan bij de activiteiten in 2020, grotendeels als gevolg van corona / lock down maatregelen. Met name de GGD en zorgsector waren hierdoor minder beschikbaar. De niet bestede middelen uit 2020 blijven beschikbaar in de reserve 'Krachtige Samenleving' voor de uitvoering van het programma in de komende jaren.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Krachtige samenleving	2.050	-30	2.020
4.3.2 Sport	626	0	626
Totaal	2.676	-30	2.646

x € 1.000

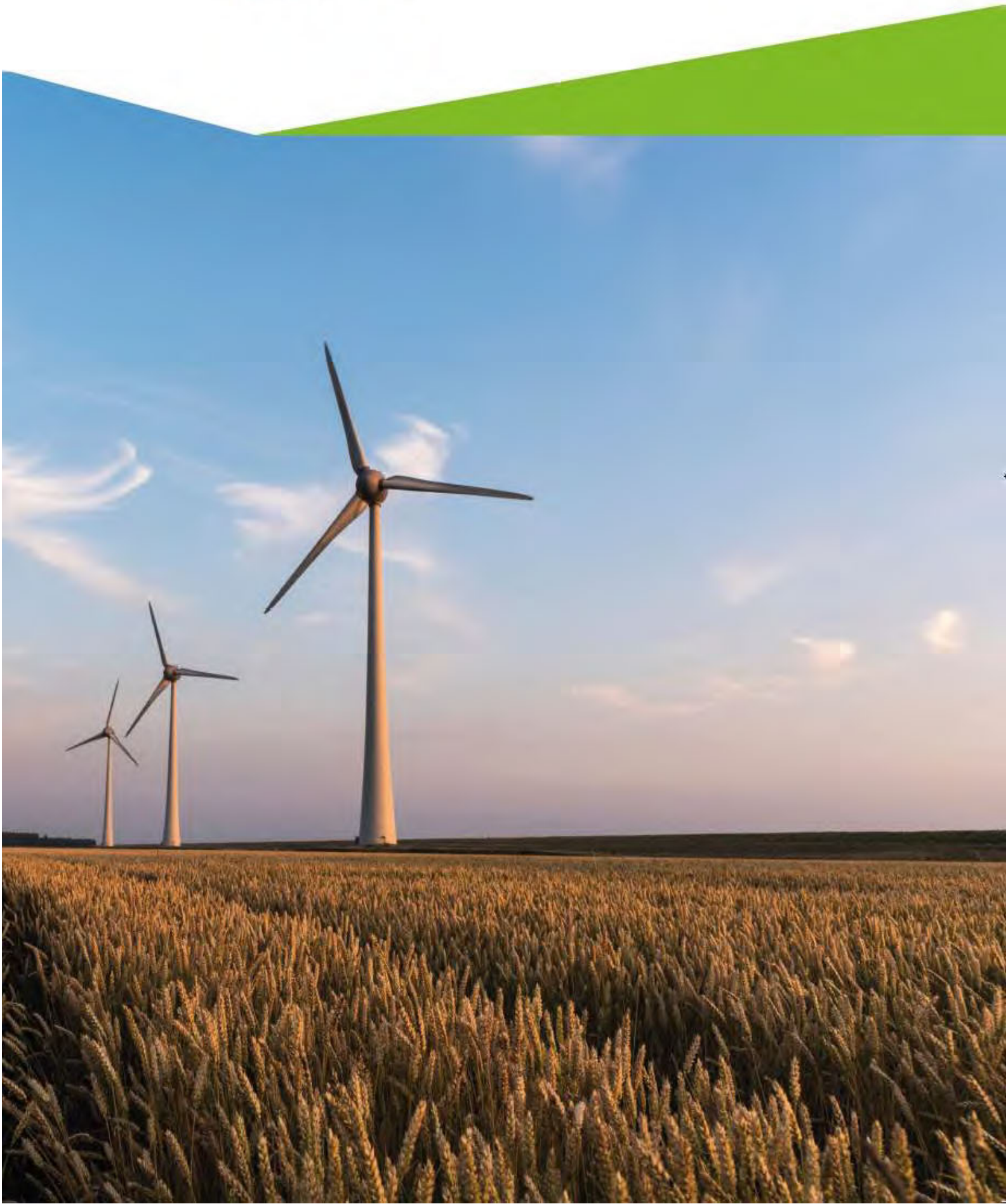
4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
4.1 Recreatie en toerisme	Lasten	1.344	1.339	1.871	1.448	423
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	1.344	1.339	1.871	1.448	423
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	5.407	5.389	6.615	5.880	735
	Baten	-8	-10	-10	-9	-2
	Saldo	5.398	5.379	6.605	5.871	734
4.3 Krachtige samenleving	Lasten	2.105	2.260	2.829	2.676	153
	Baten	0	0	0	-30	30
	Saldo	2.105	2.260	2.829	2.646	183
Totaal programma 4	Lasten	8.856	8.988	11.315	10.004	1.311
	Baten	-8	-10	-10	-39	28
	Saldo	8.848	8.978	11.305	9.966	1.339

x € 1.000

5. Energie, duurzaamheid en milieu

5.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de stappen naar duurzame energie en het behouden van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid.

Regionale Energie Strategie

Ons doel voor 2023 is energieneutraal Flevoland exclusief mobiliteit en voor 2030 energieneutraal Flevoland inclusief mobiliteit. Dit betekent dat we binnen de provincie net zoveel hernieuwbare energie opwekken als er aan totale energie wordt verbruikt. Als koploper in de productie van hernieuwbare energie draagt Flevoland bij aan het behalen van de nationale doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het uitgangspunt daarbij is dat de aanpak van de klimaatopgaven haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar moet zijn. Net als alle andere regio's hebben we samen met onze gebiedspartners een Regionale energie Strategie (RES) opgesteld. Hierin is aangegeven hoeveel elektriciteit met wind en zon we gaan produceren in 2030 en hoe we in 2050 gebouwen niet meer met aardgas verwarmen.

Energie Expertise Centrum Flevoland (EEF)

Vanaf 1 september 2020 voert Stichting DE-on de naam 'Energie Expertisecentrum Flevoland' afgekort 'EEF'. EEF is opgericht om de energietransitie te versnellen en specifiek daar waar sprake is van markt-falen. Het EEF fonds is volledig belegd en de middelen komen vanwege het revolverende karakter later vrij. Zo nodig stellen we nieuw investeringskapitaal beschikbaar.

Wind

In 2023 werken we verder aan de uitvoering van het Regioplan en Omgevingsprogramma voor wind. Daar hoort in elk geval bij dat we doorwerken aan de windplanontwikkeling van projectgebied West en dat we samen met alle andere windparken het onderzoek voortzetten naar het beperken van de hinderbeleving als gevolg van obstakelverlichting. Voor de vergunde windparken worden afstemmingsafspraken (zoals tussen Oosterwold fase 2 en het windpark Zeewolde) nader uitgewerkt, dragen we waar nuttig en nodig bij aan het draagvlak en acceptatie voor windenergie en moeten juridische procedure worden begeleid.

Zon

We werken samen met de gemeenten verder aan de uitvoering van de structuurvisie zon. In 2021 wordt na evaluatie van de eerste 500 hectare door Provinciale Staten besloten over de condities waaronder de ontwikkelruimte voor de tweede 500 hectare kan worden opengesteld.

Duurzaamheid en circulaire economie

Het is onze ambitie om in 2030 grondstoffenleverancier te zijn voor de circulaire economie, met als dragers groene grondstoffen, gebruikte materialen en het geven van het goede voorbeeld door de provinciale organisatie. We hebben het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven gefaciliteerd waarin partijen samenwerken aan businesscases en het oplossen van belemmeringen. Zo stimuleren we zowel de productie als het gebruik van circulaire materialen en producten.

We zien het als de belangrijkste taak in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie om andere partijen in staat te stellen de kansen te pakken, die de circulaire economie biedt. Het is onze ambitie om in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie. De uitvoering heeft zich gericht op onder meer het faciliteren van het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven. Door hier actief op in te zetten ontdekken we welke condities nodig zijn voor een succesvolle transitie. Hierbij gaat het onder meer om passend economisch instrumentarium voor versnelling en innovatie, wet- en regelgeving en ruimtelijk beleid. Meer specifiek hebben we onze rol opgepakt in het geven van Het goede voorbeeld (o.a. door inkoop- en aanbesteding) en waar mogelijk in de uitvoering van provinciale programma's en activiteiten.

Milieu: lucht, bodem en geluid

In Flevoland is het een groot goed dat schone lucht vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd zien we wel verarming van de bodem en afname van de biodiversiteit en luchtkwaliteit. Het is de ambitie dat Flevoland de huidige kwaliteit op het gebied van milieu en gezondheid behoudt. De wettelijke kaders opgelegd door Rijksoverheid zijn voor ons leidend. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig hebben ingepast, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving. Er is bijvoorbeeld samen met de gemeenten

een nieuwe bodemkwaliteitskaart voor Flevoland opgesteld waarin de achtergrondwaarden voor Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) is opgenomen. Verder is er in verband met het vervallen van de Wet Bodembescherming nieuw beleid ontwikkeld voor grondwatersanering, die in werking treedt bij de start van de Omgevingswet.

Omgevingsdiensten

In 2019 hebben we samen met de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) een start gemaakt met een heldere koppeling tussen het strategische/operationele beleid van de provincie en de uitvoering van taken door de OFGV. Deze koppeling komt voort uit de wens om inzichtelijk te krijgen hoe de uitgevoerde taken door de OFGV zich verhouden tot het beleid van de provincie. Door vooraf in het uitvoeringsprogramma voor 2020 een koppeling te maken met het provinciaal beleid kan bij de tussentijdse verantwoording van de door de OFGV uitgevoerde taken worden aangegeven hoe dit zich verhoudt tot de gestelde doelen en kunnen ook de juiste prioriteiten en doelen worden gesteld. Deze werkwijze is ook bij de opdrachtverlening voor 2021 voortgezet.

Maatschappelijk effect

De bewoners en bedrijven van provincie Flevoland profiteren van de energietransitie, de CO₂-uitstoot vermindert en de Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Provincie Flevoland produceert in 2020 evenveel hernieuwbare energie als door bewoners, bedrijven en instellingen exclusief transport aan energie wordt gebruikt, initiatiefnemers hebben de eerste stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 inclusief transport en de leefomgevingskwaliteit is goed afgewogen bij nieuwe ontwikkelingen in de ruimte.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Energie*	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	47,8%	50,7%	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
	Verbruikte energie totaal in terrawattuur (voertuigbrandstoffen, elektriciteit, warmte) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	10,06	10,36	n.n.b.	10	n.n.b.
	Verbruik warmte en elektriciteit in terrawattuur <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	5,93	6,14	n.n.b.	6,11	n.n.b.
	Totale productie hernieuwbare energie in terrawattuur (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit)	2,85	3,11	n.n.b.	4,44	n.n.b.
	Afspraak met het Rijk over productief vermogen windenergie in megawatt (MW) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	1.186,3	1.198	1.175,0	1.390,5	1.142,9
	Bewoners en ondernemers in Flevoland krijgen gelegenheid financieel te participeren bij nieuwe windmolens <i>Bron: provincie Flevoland</i>	ja	ja	ja	ja	ja
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan) <i>Bron: waarstaatjeprovincie.nl; Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)</i>	0	0	0	0	0

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
	Aantal woningen met hoge geluidbelasting langs provinciale wegen <i>Toelichting: Indicator komt uit het Actieplan Geluid</i> <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	1.072	n.b.	n.b.**

* Voor getallen bij de indicatoren met betrekking tot energie maakt de provincie gebruik van de Klimaatmonitor, een landelijke monitor opgezet door Rijkswaterstaat. De Klimaatmonitor is de landelijke standaard voor energiemonitoring en zorgt voor continuïteit in de datastroom. Door veranderingen in de datatoelevering door CBS zijn recent cijfers voor Flevoland als 'onbekend' aangemerkt. Daarom is voor de jaarstukken gebruik gemaakt van de meest recente complete dataset: de gegevens over 2018, bijgewerkt in het najaar van 2020.

Het verzamelen en bewerken van data neemt tijd in beslag waardoor de getallen in de monitor enige tijd achterlopen. Cijfers voor 2019 worden komende zomer verwacht.

In het eerste kwartaal van 2021 bent u geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot energieneutraliteit in 2023 en 2030: op basis van de cijfers tot en met 2018 is vooruitgekeken naar deze jaren.

** Het aantal woningen met een hoge geluidbelasting is voor 2020 niet bekend. Dit wordt om de 5 jaar gemonitord, conform de wettelijke verplichting om iedere 5 jaar geluidbelastingkaarten te maken, en in diezelfde frequentie een actieplan. Hierbij komen de aantallen geluidbelaste woningen aan bod.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Emissie broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2 equivalenten) in absolute aantallen (in tonnen)	2.656.000	2.671.100	n.n.b.	2.500.000	n.n.b.
Energie-neutraliteit	Totale productie van hernieuwbare energie uitgedrukt in petajoule (PJ) (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	10,3	11,2	n.n.b.	16	n.n.b.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Energie, duurzaamheid en milieu	5.1 Regionale energiestrategie	De gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen is vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES)
		Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld
		Een Regioplan Zon opstellen
	5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Flevoland staat bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie
		Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd
	5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Zij droeg daarmee bij aan het behoud van een goede uitgangspositie van de omgevingskwaliteit.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland beheert de financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee droeg zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Afvalzorg Holding N.V. beheert de stortplaatsen in Flevoland. De provincie Flevoland heeft een belang van 10% in Afvalzorg. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Alliander is het energienetwerkbedrijf dat verantwoordelijk is voor de levering van gas en elektriciteit naar inwoners en bedrijven in een groot deel van Nederland. Alliander is het netwerkbedrijf van het vroegere Nuon. Het is in 2009 afgesplitst van Nuon. De aandelen worden gehouden door provincies en gemeenten. EEF heeft, met behulp van een lening van de provincie, duurzame-energieprojecten mede mogelijk gemaakt. Daarmee heeft zij bijgedragen aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

5.1 Regionale energiestrategie

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2019-2023)

Samen met onze gebiedspartners is de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES). Volgens de huidige planning betekent dit RES 1.0 in 2021 en elke 2 jaar daaropvolgend een volgende RES.

Doelrealisatie

Samen met onze gebiedspartners is in 2020 de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES).

Activiteiten 2020

- We hebben de concept RES gezamenlijk met partners opgesteld en vastgesteld.
- We hebben samen met onze partners uit de Flevolandse Energie Agenda (FEA) de Flevolandse bijdrage aan het klimaatakkoord verkent. De weerslag hiervan ligt in de concept RES.
- Uitvoering van het seismisch onderzoek MRA is vertraagd door corona en wordt begin 2021 uitgevoerd. We onderzoeken samen met de provincies Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam en Haarlem, Energiebeheer Nederland (EBN) en zes marktpartijen (Vattenfall, Eneco, ENGIE, HVC, Shell en Eavor) hoe we natuurlijke warmte uit de grond in kunnen zetten om woningen en andere gebouwen te verwarmen.

Doel (2019-2023)

Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld, waarbij de kansen voor de energietransitie in beeld zijn gebracht.

Doelrealisatie

De ruimtelijke inpassing zal onderdeel zijn van RES 2.0.

Activiteiten 2020

We hebben uitvoering gegeven aan het regioplan Windenergie oostelijk en zuidelijk Flevoland. Naast de afronding van de planologische en begeleiding van een aantal juridische procedures van de windplannen Zeewolde, Blauw en Groen stond 2020 vooral in het teken een aantal afstemmingsdossiers. Denk daarbij aan de verplaatsing aan de defensieradar en het uitwerken van de afspraken van het saneringsfonds bij windpark Zeewolde. Via kennisuitwisselingsbijeenkomsten zijn gemeenten en windparken geïnspireerd over omgevingsmanagement. Over de uitvoering van het Regioplan is periodiek voortgang gemeld aan PS.

Op basis van de Structuurvisie Zon, die in juli 2018 in werking is getreden, was eind 2019 circa 423 hectare in procedure gnommen en 170 hectare Zon op land vergund. In 2020 is door het Kadaster onderzoek gedaan naar de potentie van Zon op dak, waaruit bleek dat die potentie met van 4,75 PJ/jaar aanzienlijk is maar wel substantieel lager dan de eerder aangenomen 10 PJ/jaar.

Doel (2019-2023)

Op basis van een tussenbalans van ons beleid voor zon op land na realisatie van de eerste 500 ha, Provinciale Staten een besluit laten nemen over het al dan niet vrijgeven van de volledige ruimte van 1000 ha. In 2020 is samen met de gemeenten geconstateerd dat er géén behoefte is aan ruimtelijk kader in de vorm van een Regioplan zon met daarin een uitwerking van de aansluiting op het net. Er wordt wel een netimpactanalyse opgesteld voor zon op land.

Doelrealisatie

De tussenbalans zon op land is opgestart en komt ter besluitvorming in 2021.

Activiteiten 2020

- We hebben uitvoering gegeven aan de structuurvisie 'Zon op Land' voor de eerste tranche van 500 hectare.
- De evaluatie van de eerste tranche van 500 hectare 'Zon op Land' is gestart en zal midden 2021 voorgelegd worden aan PS.
- Er is een studie gedaan naar de potentie van 'Zon op Dak'.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	4.087	3.811	3.211	2.809	402
Baten	-149	-190	-190	-295	105
Saldo	3.937	3.621	3.021	2.514	507

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Opgave Duurzame energie	521	485	36
2. EEF	-204	-206	2
Overige kleine verschillen	84	0	84
Totaal lasten	402	279	123
Baten			
Overige kleine verschillen	105	0	105
Totaal baten	105	0	105

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Lagere aanvragen subsidies opgave 'Duurzame energie'

De geraamde middelen voor de subsidieregelingen 'Zon voor Asbest' en 'Kleinschalige Energie-initiatieven' zijn niet geheel uitgenut in 2020. Enkele subsidieaanvragen zijn eind 2020 ontvangen, die aanvragen worden in 2021 afgehandeld. Van de regeling 'Zon voor Asbest' is de looptijd verlengd naar 31 december 2021. Deze middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Duurzame energie'.

2. Voorziening getroffen voor de lening EEF

Als gevolg van de toename het negatieve eigen vermogen van EEF is de voorziening 'Oninbare leningen' verhoogd met € 0,2 mln. ten laste van het oormerk 'achtervang lening EEF' in de 'Brede Bestemmingsreserve'. De hoogte van de voorziening is gelijk aan het negatieve eigen vermogen van EEF op geprognosticeerde balansdatum 31 december 2020 van € 0,9 mln.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	2.809	-295	2.514
Totaal	2.809	-295	2.514

x € 1.000

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

J.N.J. Appelman (tevens circulaire economie)

Doel (2019-2023)

Flevoland staat in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie en een deel van de het provinciale economisch instrumentarium is toegespitst op het stimuleren van de circulaire economie.

Doelrealisatie

Er is een start gemaakt met het aanpassen van het provinciale economisch instrumentarium.

Activiteiten 2020

- Het voornemen was om in 2020 een tussenrapportage 'Circulaire Economie' op te leveren. Dat is niet gelukt en wordt uitgesteld tot 2021. In 2020 heeft de aandacht met name gelegen op onderzoek en het beter in beeld brengen van stromen en ontwikkelrichtingen. Er is bijvoorbeeld verder onderzoek gedaan naar groene reststromen uit de publieke ruimte, verwaarding van agrarische reststromen in Flevoland, bouwstromen en textiel.
- Er zijn afspraken gemaakt met de OFGV over inzet op het gebied van VTH en circulaire economie.
- Er zijn er een aantal acties in gang gezet voor het opzetten van monitoring en verkennen van financieringsinstrumenten/ economisch instrumentarium.
- Met gemeente Almere is gewerkt aan de Fonds Verstedelijking projecten (onder meer 'PRICE'), we nemen deel aan onder andere het 'Regionaal programma Cirkelstad' en 'City Deal' en er hebben een aantal bijeenkomsten plaatsgevonden als 'Platform Circulair Flevoland', 'Kunststoffentafel' en 'Expeditie XL'.

Doel (2019-2023)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO2-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is, de belasting van het milieu wordt geminimaliseerd en zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Doelrealisatie

In de uitvoering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid voor onze provinciale organisatie is CO2-reductie en duurzaamheid toegepast.

Activiteiten 2020

- Bij aanbestedingen is, waar mogelijk, de toepassing van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie gestimuleerd. Zo is de catering op het provinciehuis circulair aanbesteed, koopt Flevoland samen met andere provincies energie duurzaam in en is er hoog ingezet op energieneutraliteit bij de aanbesteding van datacentercapaciteit voor de organisatie.
- De afdeling Infra heeft een aantal duurzaamheidseisen opgenomen in het moederbestek, waardoor deze bij al haar aanbestedingen van toepassing zijn.
- Het IPO heeft mede namens de provincie Flevoland het betonakkoord getekend.
- Er is bijgedragen aan het ontwikkelen van de handreikingen catering, asfalt en beton en verkeersborden door de MRA. We zoeken daarnaast actiever naar kansen voor kennisuitwisseling door middel van de opzet van een inkoopoverleg tussen provincie en de zes Flevolandse gemeenten.

Middelen

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	636	1.162	1.013	653	360
Baten	-71	-150	-301	-206	-94
Saldo	565	1.012	712	447	266

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Circulaire Economie	341	0	341
Overige kleine verschillen	19	0	19
Totaal lasten	360	0	360
Baten			
Overige kleine verschillen	-94	0	-94
Totaal baten	-94	0	-94

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Lagere lasten Circulaire Economie

Bij de opgave 'Circulaire Economie' werken we met ondernemers in het Platform Circulair Flevoland en in keteninitiatieven op het gebied van groene grondstoffen en gebruikte materialen. Door corona waren er onvoldoende contactmomenten met ondernemers om gezamenlijk tot nieuwe verkenningen en ketens te komen die we wel voor ogen hadden. Fysieke platformbijeenkomsten waren niet mogelijk, hierdoor zijn ook minder kosten gemaakt.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Duurzaamheid & circulaire economie	653	-206	447
Totaal	653	-206	447

x € 1.000

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Doelrealisatie

De duurzame bescherming en benutting van de ondergrond en de kwaliteit van onze leefomgeving is verbeterd op basis van het beleid in de Omgevingsvisie, -programma en -verordening.

Activiteiten 2020

- Er is samen met de gemeenten een nieuwe bodemkwaliteitskaart voor Flevoland opgesteld waarin de achtergrondwaarden voor Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) is opgenomen. De consequenties van de aangepaste ministeriële regeling zijn met alle regiopartijen besproken.
- We hebben een eerste aanzet gemaakt voor het bodemprogramma voor de provincie Flevoland voor de periode 2021 en verder en zijn betrokken bij de landelijke discussies hierover. Op basis van de bodemgerelateerde opgaven en ambities zijn stappen gezet om tot een uitbreiding van de personele bezetting te komen en zijn afspraken met de OFGV gemaakt over verdere verschuiving van taken in hun richting.
- We hebben in verband met het vervallen van de Wet Bodembescherming bij het in werking treden van de Omgevingswet nieuw beleid ontwikkeld voor grondwatersanering. Dit beleid is opgenomen in het regionale waterprogramma en in de omgevingsverordening. In 2021 worden de beleidsstukken vastgesteld en wordt een start gemaakt met het doorontwikkelen en evalueren van het beleid.
- We hebben een start gemaakt met het beoordelen van alle locaties in BIS op overgangsrecht. In 2021 wordt dit project afgerond en worden de lijsten met locaties die onder de Omgevingswet onder bevoegdheid van gemeenten komen te vallen met de gemeenten besproken.
- In provincie Flevoland zijn we goed op schema met het afronden van de spoedlocaties. In 2020 is:
  - Voor locatie Wijk 8-12 in Urk de eindevaluatie ingediend, deze locatie wordt in 2021 afgerond
  - Voor locatie Houtwijk in Dronten een monitoringsronde uitgevoerd, de monitoring voor deze locatie loopt ook in 2021 nog door.
  - Voor de locatie Lange Nering 24-69 te Emmeloord in 2020 een gebiedsproces uitgevoerd waarin de aanpak van de verontreiniging met alle belanghebbenden opnieuw tegen het licht is gehouden. Uitkomst van het gebiedsproces is dat de verontreiniging de komende jaren verder wordt gemonitord.

Middelen

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	5.089	5.583	5.284	4.907	376
Baten	-509	-473	-533	-560	27
Saldo	4.580	5.110	4.751	4.347	404

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Omgevingsdiensten	153	0	153
2. Duurzaam Gebruik Ondergrond	157	0	157
Overige kleine verschillen	66	0	66
Totaal lasten	376	0	376
Baten			
Overige kleine verschillen	27	0	27
Totaal baten	27	0	27

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Omgevingsdiensten

Het rekeningresultaat van OFGV over 2019 is gestort naar de partners. Het Flevolandse deel in het resultaat is € 0,15 mln.

2. Lagere lasten programma 'Duurzaam Gebruik Ondergrond' door vertraging

In 2016 is een start gemaakt met de uitvoering van het programma 'Duurzaam Gebruik van de Flevolandse Ondergrond 2016-2020'. Binnen het programma is er op de diverse onderdelen een onderbesteding van in totaal € 0,16 mln. Niet alle opdrachten van Bodemsanering hebben geleid tot uitgaven in 2020, omdat een deel van de opdrachten over het jaar heen zijn getild. De afronding van deze opdrachten vinden plaats in 2021. Daarnaast hebben een aantal projecten niet geleid tot uitgaven, waaronder 'Geothermie' en 'Warmte-koude opslag (WKO)'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Milieu en leefomgeving	932	-560	371
5.3.2 Omgevingsdiensten	3.976	0	3.976
Totaal	4.907	-560	4.347

x € 1.000

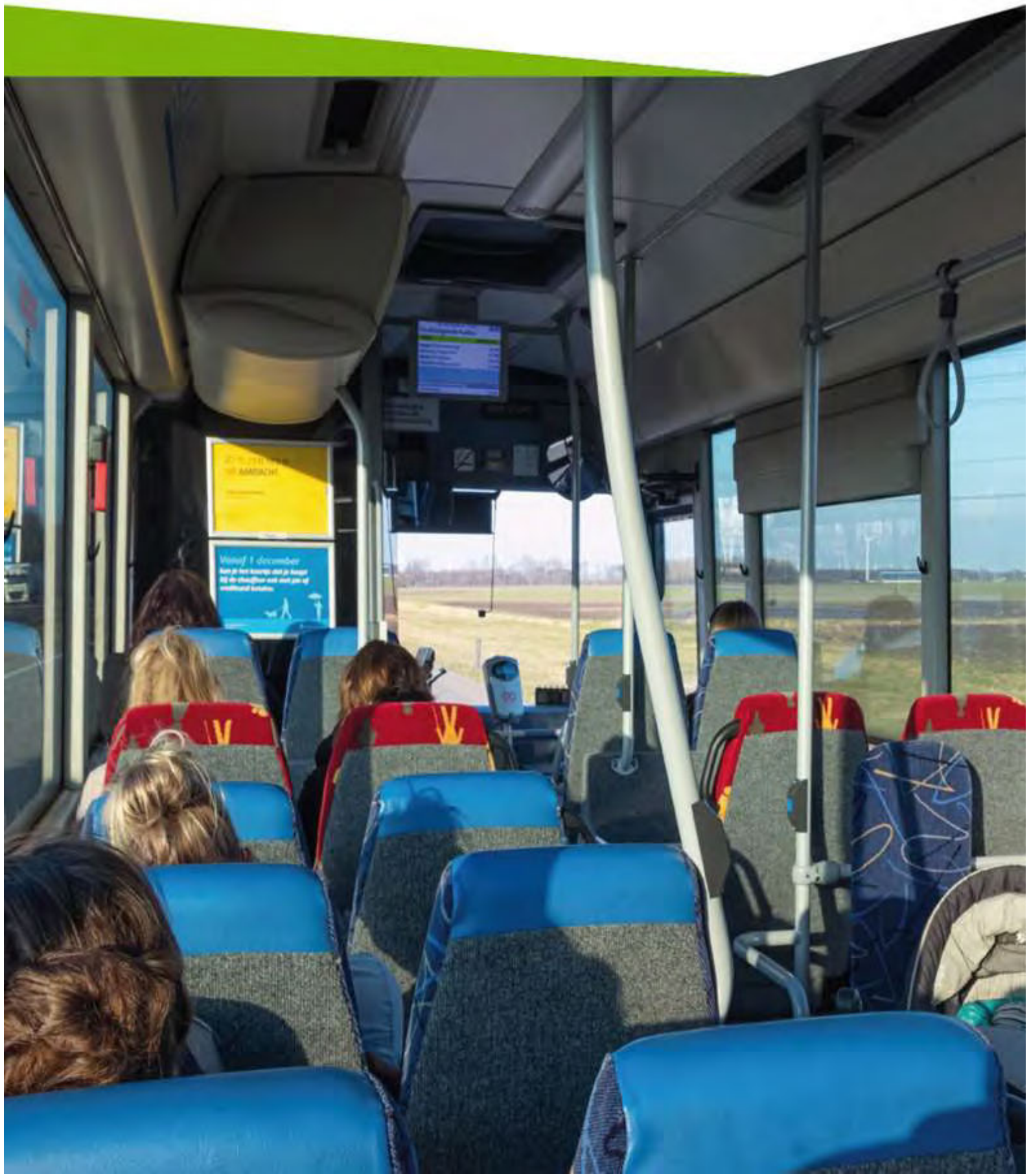
5.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	4.087	3.811	3.211	2.809	402
	Baten	-149	-190	-190	-295	105
	Saldo	3.937	3.621	3.021	2.514	507
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Lasten	636	1.162	1.013	653	360
	Baten	-71	-150	-301	-206	-94
	Saldo	565	1.012	712	447	266
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Lasten	5.089	5.583	5.284	4.907	376
	Baten	-509	-473	-533	-560	27
	Saldo	4.580	5.110	4.751	4.347	404
Totaal programma 5	Lasten	9.811	10.557	9.508	8.370	1.138
	Baten	-729	-813	-1.024	-1.062	38
	Saldo	9.082	9.744	8.484	7.308	1.176

x € 1.000

6. Mobiliteit

6.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die hebben bijgedragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van Flevoland.

Programma Mobiliteit en Ruimte

De Mobiliteitsvisie Flevoland heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen. De opgaven zijn in het Programma Mobiliteit en Ruimte 2018 uitgewerkt. Daarnaast is gestart met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022.

Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur hebben we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uitgevoerd, waarbij we invulling hebben gegeven aan de ambities uit het collegeakkoord. Ondanks corona, is het mogelijk gebleken om veel van onze plannen volgens planning uit te voeren. We hebben een verkenning uitgevoerd naar de verbetering van de ontsluiting van Urk, we hebben onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor realisatie van een verlengde Anthony Fokkerweg, we zijn in overleg getreden met gebiedspartners om een plan op te stellen voor het verbeteren van het (snel)fietspadennet, we hebben investeringsprojecten uitgevoerd van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2020) en we hebben het p-MIRT 2021-2025 opgesteld (waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenwegweg-Knardijk). We hebben de bestaande (vaar)wegen en fietspaden kwalitatief op peil gehouden.

Innovatie openbaar vervoer

Met de lopende aanbesteding van het openbaar vervoer (OV) voor concessie IJssel-Vecht voor de periode vanaf december 2023 en de OV-visie die Provinciale Staten in 2015 hebben vastgesteld, ligt er een goede basis voor de bereikbaarheid met het OV binnen de financiële kaders. We hebben de bereikbaarheid verbeterd van het landelijk gebied door samen met bewoners en organisaties te zoeken naar flexibelere en waar nodig kleinschaligere vervoersvormen om het vervoeraanbod beter te laten aansluiten bij de vervoersvraag. Ook werken we aan plannen voor de verbetering van de verbindingen met omliggende regio's.

Openbaar vervoer

Ook het openbaar vervoer heeft in 2020 grote gevolgen ondervonden van de coronapandemie. Op het dieptepunt van de crisis maakten nog maar 20% van de gebruikelijke aantallen reizigers gebruik van het OV. Vanaf 1 juni werd het mondkapje verplicht. Na de zomer trokken de reizigersaantallen weer aan richting de 60%. De lock-down in december maakte deze groei voor een groot deel weer ongedaan. Vooral het sluiten van onderwijsinstellingen heeft een veel effect. Het rijk heeft het openbaar vervoer financieel gesteund met een Beschikbaarheids Vergoeding OV (BVOV).

Daarnaast had het intrekken van de concessie IJssel-Vecht, die in 2019 was gegund aan Keolis grote impact. In Overijssel en Gelderland is een noodconcessie van 2 jaar gestart. Eind 2020 is de heraanbesteding gestart.

Duurzame Mobiliteit

In de Klimaatwet en het Klimaatakkoord zijn en worden ambitieuze doelen gesteld voor het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂. Ten opzichte van 1990 betreft dit een reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050. Het belangrijkste deel van de maatregelen uit het Klimaatakkoord moet worden gerealiseerd op nationaal en Europees niveau. Daarop aansluitend wordt ook regionaal en lokaal inzet gevraagd om de doelen van het Klimaatakkoord te halen. Om de regionale uitvoering van het Klimaatakkoord vorm te geven, is met het Rijk afgesproken per regio Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) op te zetten. Het regionaal mobiliteitsprogramma wordt voor zover het Flevoland betreft verwerkt in het nieuw op te stellen Programma Mobiliteit en Ruimte 2022. Hiermee blijft het Programma Mobiliteit en Ruimte het integrale kader. We beginnen overigens niet bij nul. We nemen al deel aan het programma 'MRA-Elektrisch', hebben al een visie duurzaam goederenvervoer, hebben eisen gesteld aan de verduurzaming van het busmaterieel bij de aanbesteding van de nieuwe OV-concessie IJssel-Vecht en de aanbesteding van de regiotaxi en werken aan smart mobility, verduurzaming eigen infrastructuur en eigen mobiliteit.

Maatschappelijk effect

Provincie Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van provincie Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018		2019		Streef-cijfer 2020	Rekening 2020	
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen <i>Toelichting: De norm van $\geq 85\%$ is vastgelegd in de concessieovereenkomst voor de gehele contractperiode</i> <i>Bron: OV-Oost/MIPOV</i>	92,1%	90,3%		91,3%*		$\geq 85\%$	93,0%	
Doorstroom-tijden provinciale wegen	De norm is een reistijd tijdens de spits die maximaal 1,25 keer de reistijd in de dalperiode is. De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in								
	Flevoland:		OS	AS	OS	AS	<1,25	OS	AS
	• N301 - Nijkerkerweg ri Nijkerk		1,14	1,12	1,12	1,10	<1,25	0,99	0,97
	• N301 - Nijkerkerweg ri Almere		1,06	1,07	1,05	1,07	<1,25	1	0,94
	• N302 - Ganzenweg ri Harderwijk		1,02	1,04	1,02	1,53	<1,25	1,72	1,61
	• N302 - Ganzenweg ri Lelystad		1,02	1,05	1,07	1,04	<1,25	1,15	1,08
	• N302 - Larserweg ri Lelystad		1,05	1,00	1,05	1,08	<1,25	0,96	0,94
	• N302 - Larserweg ri Harderwijk		1,04	1,78	1,03	1,05	<1,25	0,99	0,93
	• N305 - Waterlandseweg ri A27		1,09	1,08	1,03	1,04	<1,25	1,01	0,99
	• N305 - Waterlandseweg ri Almere		1,21	1,07	1,05	1,00	<1,25	0,98	0,92
	• N305 - Gooiseweg ri Dronten		1,04	1,22	1,00	1,28	<1,25	1,01	0,94
	• N305 - Gooiseweg ri A27		1,06	1,01	1,07	0,99	<1,25	0,96	0,96
	• N702 - Hogering ri A6		1,16	1,07	1,15	1,00	<1,25	1,03	1,03
	• N702 - Hogering ri Buitenring		1,12	1,23	1,05	1,13	<1,25	0,99	0,91
	• N702 - Buitenring ri A6		1,04	1,08	0,99	1,02	<1,25	0,99	0,93
	• N702 - Buitenring ri Binnenring		1,05	1,02	0,97	0,95	<1,25	0,98	0,94
	• N703 - Tussenring ri A6		1,17	1,18	1,07	1,07	<1,25	1	1,11
	• N703 - Tussenring ri N702		1,11	1,11	1,03	1,06	<1,25	0,91	0,93
	• N307 - Hanzeweg ri Roggebotsluis		1,07	1,43	1,03	1,55	<1,25	0,97	0,97
	• N307 - Hanzeweg ri Dronten		1,04	1,03	1,03	0,98	<1,25	0,99	0,92
	<i>Toelichting: OS = Gemiddelde ochtendspits, AS = Gemiddelde avondspits; ri = richting</i> <i>Bron: NDW</i>								

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Ernstige verkeersslachtoffers	Aantal mensen dat door een verkeersongeval op provinciale wegen wordt opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. In dit verband wordt onderscheid gemaakt tussen					
	• Aantal verkeersgewonden (in ziekenhuis opgenomen)	57	59	58	<58	57
	• Aantal verkeersdoden <i>Toelichting: Het relatief lage aantal maakt het lastig een trend waar te nemen</i> <i>Bron: ViaStat</i>	3	4	5	<5	5
Onderhoudstoestand	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	93%	94%	100%	90%	90%
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	98%	98%	97%	90%	98%
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B <i>Toelichting: in 2019 is een nieuwe vijfjaarlijkse inspectie uitgevoerd. Een gedeelte van de oevers die vijf jaar eerder nog aan niveau B voldeden zijn inmiddels niveau C</i>	95%	94%	79%	79%	84%
Technische beschikbaarheid	De beschikbaarheidsgraad van gerenoveerde bruggen en sluisen <i>Toelichting in 2020 wordt de eerste gerenoveerde brug/sluis opgeleverd. Vanaf 2021 kan de technische beschikbaarheid van gerenoveerde bruggen en sluisen gemeten worden.</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	De beschikbaarheidsgraad van verkeerslichten	n.v.t.	n.v.t.	99,3%	98%	98,5%
	De provinciale wegen zijn bij gladheid preventief gestrooid binnen de normtijden van het CROW <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	100%	100%	98%	100%

* Het realisatiecijfer van 2019 is met terugwerkende kracht aangepast naar 91,3%.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Waardering openbaar vervoer	Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincies (concessie IJsselmond-Overijssel/Flevoland) <i>Toelichting: In 2017 was het landelijk gemiddelde (LG) 7,6</i> <i>Bron: CROW-KPVV</i>	7,5	7,6	7,7	LG	7,7

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Onderzoeken van verbeteringen in toekomstig openbaar vervoer
		Nachttreindienst realiseren
		Bereikbaarheid Nationaal Park Nieuwe Land
		Kleine kernen blijven bereikbaar door slim maatwerk OV
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen
		Oplossen van knelpunten buiten Flevoland die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland
		Stimuleren Smart Mobility
		Regionale mobiliteitsprogramma Flevoland integreren in het omgevingsprogramma
	6.3 Infrastructuur	De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd t.b.v. het goed kunnen functioneren van onze samenleving
		De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale)verkeersveiligheid verbeteren

Verbonden partij(en)

Door de 15 leden, waaronder provincie Flevoland, is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. te Utrecht opgericht. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden voor realisatie van snelle (rail)verbindingen tussen Flevoland en de andere delen van het land zijn onderzocht.

Doelrealisatie

In 2020 is onderzoek gedaan en/of bijgedragen aan onderzoek naar de realisatie of verbetering van openbaarvervoerverbindingen met de omliggende regio's.

Activiteiten 2020

- We hebben onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om de busverbinding Groningen - Heerenveen - Emmeloord door te trekken naar Lelystad. Dit bleek een te dure en juridisch te complexe ingreep waarvan een te kleine groep reizigers zou profiteren.
- Voor het onderzoek naar de potentie van een snellere openbaar-vervoerverbinding tussen de Randstad en Noord-Nederland hebben wij input geleverd als stakeholder.
- Onder leiding van NS heeft in 2020 onderzoek plaatsgevonden naar de mogelijkheden voor versnelling van de treinverbinding Almere - Utrecht en eventuele doortrekking naar Lelystad. Deze studie bood alleen een oplossing waar andere (grote) groepen reizigers nadeel zouden ondervinden. NS heeft toegezegd in 2021 nogmaals onderzoek te doen en ziet nu andere mogelijkheden voor verbetering.
- In 2020 is het Toekomstbeeld OV Noord-Holland/Flevoland afgerond, het document heeft gediend als input voor het Landelijk Toekomstbeeld OV 2040.
- Op 28 september 2020 heeft de staatssecretaris met de regio en spoorsector afspraken gemaakt over OV-SAAL (Schiphol - Amsterdam - Almere - Lelystad) middellange termijn. Vanaf 2029 zullen er op deze corridor meer treinen rijden. De snelle treinen gaan naar Amsterdam Zuid - Schiphol en de sprinters naar Amsterdam Centraal. Door het ontvlechten van deze stromen is het mogelijk om op de bestaande infrastructuur meer treinen te laten rijden.

Doel (2019-2023)

De nachtelijke bereikbaarheid van zowel Schiphol als Amsterdam Lelystad Airport is verbeterd

Doelrealisatie

In 2020 is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om de bereikbaarheid per openbaar vervoer van Lelystad Airport vanuit de regio Amsterdam/Schiphol in de nachtelijke uren te verbeteren. Begin 2021 zal dit onderzoek worden afgerond, waarna besluitvorming over realisatie plaats kan vinden.

Activiteiten 2020

Met NS, ProRail, het Rijk, Lelystad Airport en andere betrokkenen is een onderzoek opgestart naar de mogelijkheden voor verbetering van de bereikbaarheid per openbaar vervoer van Lelystad Airport vanuit de regio Amsterdam/Schiphol in de nachtelijke uren. De focus ligt vooral op het bieden van vervoer voor passagiers van Lelystad Airport, in aansluiting op de vluchten. Indien mogelijk wordt ook andere vraag naar nachtvervoer meegenomen. De provincie is trekker van het onderzoek.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land is verbeterd.

Doelrealisatie

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land per openbaar vervoer is in 2020 gelijk gebleven.

Activiteiten 2020

- In 2020 is onder leiding van NS gestart met het opstellen van een meerjarige ontwikkelagenda voor de spoorlijn in Flevoland. Hierbij is de bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land vanaf stations in Almere en Lelystad als aandachtspunt benoemd.
- In 2020 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de mogelijkheden voor een nieuwe openbaar-vervoerverbinding tussen Lelystad en Enkhuizen. Hierbij is ook gekeken naar de mogelijkheden om het Nationaal Park te bedienen. Begin 2021 wordt met provincie Noord-Holland (opdrachtgever voor openbaar vervoer over de Houtribdijk) het gesprek gestart over de resultaten van het onderzoek en over vervolgstappen.
- In 2020 namen andere dossiers veel tijd in beslag (zoals het komen tot afspraken over OV-SAAL en het opvangen van de effecten van de coronapandemie). Het opstarten van een onderzoek naar de haalbaarheid van een nieuw station Lelystad-zuid, dat zowel een functie kan vervullen voor de bereikbaarheid van het Nationaal Park als van de zuidelijke stadsuitbreidingen van Lelystad, is gepland voor 2021.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van de kleine kernen is door slim maatwerk-OV op peil gehouden.

Doelrealisatie

Als gevolg van de coronapandemie zijn de reizigersaantallen van het openbaar vervoer begin 2020 sterk teruggelopen. Dit heeft ertoe geleid dat gedurende een deel van het jaar een beperktere dienstregeling is gereden. De bereikbaarheid van kernen en steden is gegarandeerd door wel op (nagenoeg) alle lijnen vervoer te blijven aanbieden.

Activiteiten 2020

Er is een breed en verdiepend marktonderzoek uitgevoerd naar de behoefte aan vraaggericht vervoer in de gemeente Noordoostpolder. De resultaten geven aan dat deze behoefte aanwezig is en dat er ook bereidheid is om hiervoor te betalen. Dit is aanleiding geweest om voor de voorbereiding van het uitvoeren van een pilot in de gemeente Noordoostpolder ook provinciale middelen te gaan reserveren als onderdeel van het nieuwe vastgestelde beleidskader voor Smart Mobility (Fundament Smart Mobility Flevoland 2021 - 2025).

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	35.084	36.115	34.319	32.822	1.497
Baten	-8.147	-8.000	-8.656	-7.779	-877
Saldo	26.937	28.115	25.663	25.043	620

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Openbaar streekvervoer	1.197	1.197	0
2. Afwikkelingsverschillen	203	203	0
3. Regiotaxi Flevoland	42	42	0
Overige kleine verschillen	55	55	0
Totaal lasten	1.497	1.497	0
Baten			
1. Openbaar streekvervoer	-1.197	-1.197	0
2. Afwikkelingsverschillen	447	447	0
3. Regiotaxi Flevoland	-53	-53	0
Overige kleine verschillen	-74	-74	0
Totaal baten	-877	-877	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Openbaar streekvervoer

De budgettaire verschillen met betrekking tot het openbaar streekvervoer vloeien voornamelijk voort uit de reguliere concessieovereenkomst IJsselmond, in relatie tot de voorwaarden die verbonden zijn aan de Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2020. Omdat de ter bepaling van de (netto) exploitatiebijdrage pre-corona geschatte opbrengsten in 2020 niet volledig zijn gerealiseerd, heeft hiervoor in lijn met de voorwaarden van het ministerie een per saldo kostenneutrale aanpassing (verlaging van de verantwoorde lasten én baten) plaatsgevonden ten bedrage van € 1,18 mln.

2. Afwikkelingsverschillen

Beide budgettaire voordelen zijn voornamelijk gevormd doordat in 2020 vaststelling van de exploitatiesubsidies OV Regio IJsselmond over de concessiejaren 2018 en 2019 heeft plaatsgevonden. Deze afrekeningen hebben elk geleid tot een provinciale meevaller ten opzichte van de in de subsidieverleningsbeschikking opgenomen (en in eerdere jaren verantwoorde) lasten uit hoofde van minderwerk en baten uit hoofde van hoger gerealiseerde

reizigersopbrengsten over de betreffende concessiejaren. Het totaal budgettair voordeel van € 0,65 mln. is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

3. Regiotaxi Flevoland

Als gevolg van de coronapandemie is het gebruik van de Regiotaxi Flevoland in 2020 sterk gedaald. Dit heeft tot gevolg gehad dat de kosten de begroting na wijziging met € 0,04 mln. hebben onderschreden. Omdat het grootste deel van de kosten aan de gemeenten Dronten, Lelystad, Noordoostpolder en Zeewolde (Wmo-vervoer) wordt doorbelast, zijn de baten uit deze doorbelastingen ook lager geweest dan begroot (€ 0,02 mln.). Daarnaast heeft het verminderd gebruik van de Regiotaxi Flevoland als OV-vangnet geleid tot een lagere dan voor 2020 begrote eigen bijdrage, waarvan het budgettair nadeel ten laste komt van de provincie (€ 0,03 mln.). Per saldo bedraagt het budgettair nadeel € 0,01 mln. Dit bedrag is in mindering gebracht op de storting in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	32.822	-7.779	25.043
Totaal	32.822	-7.779	25.043

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.

Doelrealisatie

We zijn gestart met het aanpakken van de urgente knelpunten die staan in het p-MIRT (2020-2023).

Activiteiten 2020

- We hebben het Programma Mobiliteit en Ruimte geactualiseerd en als bijlage gevoegd bij de programmabegroting ter vaststelling.
- We zijn gestart met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022.
- We hebben de activiteiten uit het Programma Mobiliteit en Ruimte uitgevoerd.

Doel (2019-2023)

Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Doelrealisatie

Het doel is (grotendeels) behaald. Aangezien er vaak sprake is van afhankelijkheid van en draagvlak bij andere gebiedspartners en van de Rijksoverheid gaat het een zaak van de lange adem.

Activiteiten 2020

- Eind 2020 hebben rijk en regio een Ontwikkelstrategie voor Amsterdam Bay Area vastgesteld met daarin de (tussen) resultaten en conclusies van het MIRT-onderzoek. Daarin onderschrijven partijen de noodzaak en uitgangspunten voor woningbouw in Almere, waarbij de IJmeerverbinding als kansrijke oplossing wordt gezien. Het onderzoek wordt in 2021 afgerond.
- Eind 2020 hebben rijk en regio naar aanleiding van een uitgevoerd onderzoek gezamenlijk afgesproken een MIRT-verkenning te starten naar de capaciteitsuitbreiding van de A27 tussen knooppunt Eemnes en de aansluiting Almere Haven.
- Een goede verkeersverbinding met Flevokust Haven is gerealiseerd en de bereikbaarheid van de maritieme servicehaven is verkend. Daarnaast is uitvoering gegeven aan het convenant 'Bereikbaarheid Lelystad Airport' en is in het kader daarvan een start gemaakt met een onderzoek hoe het openbaar vervoer aldaar verbeterd kan worden.

- Bij het rijk en andere gebiedspartners dringen wij verder aan op besluitvorming die voor de bereikbaarheid van Flevoland essentieel is:
  - de verbreding van de N50 tussen Kampen-Zuid en Hattemerbroek;
  - de verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand.
- De doelen en opgaven uit het Programma Mobiliteit en Ruimte zijn vertaald naar concrete activiteiten.
- We nemen deel aan het rijksregioprogramma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid'.

Doel (2019-2023)

Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility.

Doelrealisatie

De bereikbaarheid in provincie Flevoland is door de inzet van Smart Mobility deels verbeterd.

Activiteiten 2020

- We hebben het beleid voor smart mobility vernieuwd (Fundament Smart Mobility Flevoland 2021 - 2025), gericht op het vergroten van de inzet van smart mobility in Flevoland om de bereikbaarheid te verbeteren.
- We hebben de kansen van inzet van smart mobility bij evenementen (Floriade en Walibi/Evenemententerrein Oostrand) onderzocht. De projectinitiatiefase is afgerond. Er is besloten om middels een innovatiecompetitie ondernemers uit te dagen de bereikbaarheid van evenementen in de provincie Flevoland te optimaliseren en de samenwerking tussen betrokken partijen te verbeteren.

Doel (2019-2023)

De mobiliteit is verduurzaamd als bijdrage aan het Klimaatakkoord volgens de principes van haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar (Rijksopdracht).

Doelrealisatie

De onderstaande activiteiten zijn ingezet ter verduurzaming van de mobiliteit. Behoudens enkele quick wins die binnen de directe invloedssfeer van de provincie liggen, is dit vooral een proces van lange adem dat samenwerking vraagt met een groot aantal externe partners. Dit proces is opgestart.

Activiteiten 2020

- We hebben samen met regionale partners het proces opgestart om in een regionaal mobiliteitsprogramma uit te werken hoe we, ter uitvoering van het Klimaatakkoord, met alle regionale partijen samen invulling geven aan de verandering en verduurzaming van de mobiliteit. Dit regionale mobiliteitsprogramma stellen we eerste helft van 2021 vast. De hoofdlijnen integreren we in hoofdstuk 6 Mobiliteit en Ruimte van het Omgevingsprogramma.
- We hebben samen met de provincies Gelderland en Overijssel een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de inzet van waterstofbussen binnen de concessie IJssel-Vecht. Doordat de winnende vervoerder heeft aangeboden om nagenoeg volledig met batterij-elektrische bussen te gaan rijden, is afgezien van verdere uitwerking van plannen voor waterstofbussen.
- In 2020 zijn voorbereidingen getroffen voor de aanleg van de benodigde laadinfrastructuur voor het elektrisch OV-materieel dat binnen de concessie IJssel-Vecht en de concessie Airport Express ingezet gaat worden.
- Begin 2020 is met provincie Friesland, OV-bureau Groningen-Drenthe en vervoerder Arriva ingezet op een pilot, inhoudende dat gedurende enkele jaren een tot waterstofbus omgebouwde touringcar zou gaan rijden op de busverbinding Groningen - Emmeloord. De pilot is vroegtijdig beëindigd wegens financiële problemen bij het ombouwbedrijf.
- We hebben stappen gezet om de CO₂-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder te verminderen. Dit hebben we zowel bij nieuwe infrastructuur, als bij beheer en onderhoud aan bestaande infrastructuur gedaan. Zo hebben we aanvullende (strengere) duurzaamheidseisen opgenomen in onze bestekken. We hebben een pilot uitgevoerd waarbij de bestaande asfalt toplaag is vervangen door een toplaag met 50% gerecycled materiaal. En we hebben aannemers gestimuleerd om met duurzamere oplossingen te komen voor de te gebruiken materialen op een nieuw aan te leggen rotonde.
- Op het moment van een aanbesteding werken we verder aan het volledig emissievrij maken van ons eigen wagenpark. Dit heeft in 2020 nog niet geleid tot een verdere verduurzaming van ons wagenpark.
- Binnen het project 'MRA-Elektrisch' werken we met Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren. Afgelopen jaar zijn vanuit het

project 'MRA-Elektrisch' ruim 300 (publieke) laadpalen (is 600 laadpunten) geplaatst in de provincie Flevoland. Het grootste deel is geplaatst in de gemeenten Almere en Lelystad.

- Voor het wegwerken van ontbrekende schakels in het (snel)fietspadennetwerk zijn we samen met gemeenten, natuurorganisaties en de Fietsersbond gestart met het definiëren van een Kernnetwerk Fiets Flevoland en een inventarisatie van knelpunten. Op basis daarvan stellen we in 2021 een uitvoeringsprogramma fietspaden vast voor de komende jaren. Daarnaast zijn we gestart met de verkenning van de snelfietsroute Almere-Lelystad. Afronding volgt eerste halfjaar 2021.

Risico

Minder prioriteit voor verkeersveiligheid bij de politie kan leiden tot daling van de handhavingsdruk.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	1.108	2.087	1.796	1.317	479
Baten	0	0	-185	0	-185
Saldo	1.108	2.087	1.611	1.317	294

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Fietsmaatregelen	285	285	0
2. Instrumentatie beleid	78	78	0
3. Organisatiekosten PBM	34	34	0
Overige kleine verschillen	82	82	0
Totaal lasten	479	479	0
Baten			
1. Fietsmaatregelen	-185	-185	0
Totaal baten	-185	-185	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Fietsmaatregelen

Aan de gemeente Almere is in 2020 een meerjarige projectsubsidie beschikt ten behoeve van de aanleg van twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofd fietsroute Spoorbaanpad. Ter gedeeltelijke dekking van de hiermee samenhangende lasten heeft de provincie van het ministerie van IenW een specifieke uitkering ontvangen. De uitvoering van het project is vertraagd en de gemeente heeft de beschikt gekregen subsidie in 2020 nog niet besteed. Het tijdelijk budgettair voordeel van per saldo € 0,1 mln. (doorgeschoven activiteiten) is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

2. Instrumentatie beleid

De provincie werkt binnen het platform Mobiliteit van de MRA samen met andere overheden aan de ontwikkeling, het beheer en onderhoud van verkeersmodellen voor strategische weg- en openbaar vervoerstudies. VENOM is het rekenkundig hulpmiddel waarmee de effecten van projecten, maatregelen en beleid op de beschikbare ruimte, de mobiliteit en de infrastructuur worden onderzocht. Zowel provinciaal aandeel in de kosten van het platform en onderzoeken, alsmede de inhuur van specialisten zijn in 2020 lager uitgevallen dan begroot (€ 0,07 mln.). Het budgettair voordeel van € 0,08 mln. is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

3. Organisatiekosten PBM

Het budgettair voordeel ten opzichte van de begroting 2020 wordt voornamelijk veroorzaakt door de lager doorbelast gekregen kosten die samenhangen met provinciaal aandeel in het onderzoek naar de Amsterdam Bay Area (€ 0,03 mln.). Het budgettair voordeel van € 0,03 mln. is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	1.317	0	1.317
Totaal	1.317	0	1.317

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd t.b.v. het goed kunnen functioneren van onze samenleving;

Doelrealisatie

Oplossingen van de knelpunten in de bereikbaarheid van provincie Flevoland zijn voorbereid.

Activiteiten 2020

- Er is samen met de gemeenten Urk en Noordoostpolder een verkenning uitgevoerd naar een nieuwe ontsluitingsweg Urk.
- De provincie is samen met de gemeente Lelystad medio 2020 een verkenning gestart naar de aanleg van de Laan van Nieuw Land en de Verlengde Westerdreef als hoofdontsluitingswegen van het Nationaal Park Land aan de zijde van Lelystad.
- We hebben grote stappen gezet in de uitvoering van investeringsprojecten van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2020). De belangrijkste: Hogering: buiten zijn de eerste grootschalige werkzaamheden gestart: de voorbelasting is aangebracht. Onder het gewicht van zand klinkt de bodem in waardoor de aan te leggen toe- en afritten en parallelstructuur in de toekomst niet verzakken.
Ganzenweg-Knardijk: de gemeenteraad van Zeewolde heeft de bestemmingsplanwijziging ten behoeve van het project aangenomen en na een (corona-proof) starthandeling door gedeputeerde de Reus, is begonnen met de uitvoering waaronder het verleggen van de kabels en leidingen.
Gooiseweg fase 3: De voorbelasting voor de weg is aan het zetten, van het groenbestek is de uitvoering fase 1 is afgerond en fase 2 komt na aanleg van de verharding. Het verhardingsbestek is aanbesteed en is definitief gegund.
Fietsbrug Waterlandseweg: er is gekozen voor een kwalitatief hoogstaand ontwerp dat ook geheel past bij de locatie, maar complex bleek te zijn in de uitvoering. De belangrijkste hobbels zijn nu genomen, de uitvoering is in 2020 ter hand genomen en de oplevering wordt voorzien eerste kwartaal 2021.
Realisatie N307: medio 2020 is de planfase afgerond en een doorstart gemaakt naar de realisatiefase. Hierbij is ervoor gekozen de samenwerking met de provincie Overijssel voort te zetten. Er is een vijftal uitvoeringsovereenkomsten getekend en de uitvoering van het werk is, onder voorwaarden, gegund aan een aannemerscombinatie.
- We zijn in overleg getreden met de gebiedspartners om een plan op te stellen voor het verbeteren van het (snel)fietspadennetwerk.

Risico

In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale) verkeersveiligheid verbeteren.

Doelrealisatie

We hebben de kwaliteit van onze wegen op peil gehouden volgens de vastgesteld kwaliteitsniveaus.

Activiteiten 2020

- We hebben jaarschijf 2020 van het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI) uitgevoerd.
In het kader van het programma 'Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen' (GOBS) is de Urkersluis gerenoveerd en omgebouwd naar het nieuwe bedieningssysteem en zijn de Arie de Wit brug (voor de gemeente Urk) en de Friese sluis gerenoveerd.
Er zijn diverse verhardingsprojecten uitgevoerd (rijbaan Harderdijk, Leemringweg, Espelerringweg, Kuinderweg en rotondes in de Buitenring en de Kuinderweg), boomprojecten zijn uitgevoerd bij de Hogering en de Biddingringweg, fietspaden zijn gerenoveerd bij de Biddingringweg en de Oostvaardersdijk/Spiekweg en de beschoeiing van de Lage Dwarsvaart is vervangen.
- We hebben het MBVI 2021 opgesteld en de Maatregelenlijst voor de periode 2021-2025 is voorbereid.
- We hebben verbeteringen van de veiligheid van provinciale fietspaden en oversteekvoorzieningen voor fietsers en voetgangers uit het p-MIRT jaarschijf 2020 uitgevoerd. Drie fietsoversteken zijn verbeterd. Ook zijn op twee locaties bij kunstwerken de fietspaden beter afgeschermd. Maatregelen voor de fiets voor het p-MIRT 2021-2025 geprogrammeerd. Zo is medio 2020 gestart met een verkenning naar een snelfietspad tussen Almere en Lelystad, als ontbrekende schakel in het fietsnetwerk binnen de Metropolitane Regio Amsterdam.
- We hebben met de regionale partners in 2020 risicoanalyses uitgevoerd en afgerond. Deze zullen de basis zijn voor het Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid. Met de minister is afgesproken dat de decentrale overheden eind 2021 hun Uitvoeringsprogramma gereed hebben.
- We hebben de legalisering van de beheerstroken langs onze vaarwegen nagenoeg afgerond. Voor legalisering van de beheerstroken langs de wegen is het oneigenlijk gebruik door derden aan de hand van satellietfoto's en schouw ter plekke in beeld gebracht.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	28.229	30.224	27.363	27.554	-191
Baten	-1.307	-474	-474	-723	249
Saldo	26.922	29.750	26.889	26.831	58

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Bijdragen aan gemeenten	112	112	0
2. Gladheidsbestrijdingen	213	160	53
3. Jaarlijks onderhoud wegen	-546	-276	-270
4. Overige kleine verschillen	30	-38	68
Totaal lasten	-191	-42	-149
Baten			
2. Gladheidsbestrijdingen	33	33	0
3. Jaarlijks onderhoud wegen	216	216	0
Totaal lasten	249	249	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Bijdragen aan gemeenten

Vanuit dit budget zijn de per Flevolandse gemeente gemaximeerde, gelabelde subsidies in het kader van de Nadere regels subsidiëring verkeer en vervoer (infrastructurele werken, educatie en communicatie over verkeer en vervoer, intensivering van het fietsbeleid en impuls aan het wegennet) verstrekt. Uitnutting van dit budget is afhankelijk van de mate waarin gemeenten gebruik wensen te maken van het per gemeente

gereserveerde subsidieplafond en de mate van gemeentelijke realisatie/voortgang van gesubsidieerde prestaties in het betreffende boekjaar. Het budgettair voordeel van € 0,11 mln. is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

2. Gladheidsbestrijdingen

De gladheidsbestrijding heeft een onderschrijding van € 0,21 mln. De hoogte van de uitgaven zijn afhankelijk van weersomstandigheden, hetgeen in 2020 geleid heeft tot minder uitgaven aan gladheidsbestrijding dan begroot was. Omdat de provincie ook voor derden werkzaamheden verricht is in 2020 € 0,03 mln. (zie baten) in rekening gebracht aan derden. Aan de reserve 'Gladheidsbestrijding' is € 0,16 mln. toegevoegd.

3. Jaarlijks onderhoud wegen

De overschrijding van Jaarlijks Onderhoud wordt als volgt verklaard:

a. Bij de ramingen wordt geen rekening met ongelukken (niet-planbaar). Bij de Elburgerbrug is de slijtlaag bij de bruggen aan beide zijde zijn losgeraakt. Bij de herstelwerkzaamheden bleek dat de betonnen onderlaag slecht was, hetgeen geleid heeft tot extra werkzaamheden. Het herstel ten laste van Jaarlijks onderhoud wegen bedroeg € 0,13 mln.

b. Schade aan de Tollebekerbrug. In september 2020 is tijdens inspectie geconstateerd dat de Tollebekerbrug was aangevaren en daarbij werd schade geconstateerd. De veroorzaker van de schade aan de brug bleek na intern onderzoek niet meer te achterhalen. Om de brug weer in bedrijf te stellen moest de schade aan de Tollebekerbrug hersteld worden. Het herstel van de schade bedroeg in totaal € 0,29 mln., waarbij € 0,02 mln. ten laste is gebracht van de voorziening 'Niet-Jaarlijks Onderhoud' en € 0,27 mln. ten laste van Jaarlijks Onderhoud. In de begroting Jaarlijks Onderhoud wordt beperkt rekening gehouden met schades, echter niet met schadebedragen van dergelijke omvang als bij de Tollebekerbrug. In de begroting Jaarlijks Onderhoud wordt geen rekening gehouden met niet-verhaalbare schades.

c. Extra uitgaven in Groenvoorziening € 0,14 mln. Gedurende het lopende Strategisch Uitvoeringsplan (SUP) heeft een aanbesteding plaatsgevonden, waarbij de uitgaven hoger uitpaktten. Daarnaast waren de uitgaven met betrekking tot de feitelijke bestrijding van ziekten (de eikenprocessierups en essentaksterfte). Hier is geen rekening mee gehouden in de ramingen. Daarnaast waren er uitgaven met betrekking tot de feitelijke bestrijding van ziekten (de eikenprocessierups en essentaksterfte) en is er ook een toename in stormschade door extremere weerbeelden. Hier is geen rekening mee gehouden in de ramingen.

4. Jaarlijks onderhoud wegen

De baten bij jaarlijks onderhoud wegen zijn het gevolg van verhaalbare schades. De hogere baten dekken een deel van de schadebedragen. Het ontvangen bedrag aan ontvangen schade-uitkering bedroeg in 2020 € 0,21 mln.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investing provinciale infrastructuur	6.968	0	6.968
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	20.586	-723	19.863
Totaal	27.554	-723	26.831

x € 1.000

6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	35.084	36.115	34.319	32.822	1.497
	Baten	-8.147	-8.000	-8.656	-7.779	-877
	Saldo	26.937	28.115	25.663	25.043	620
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	1.108	2.087	1.796	1.317	479
	Baten	0	0	-185	0	-185
	Saldo	1.108	2.087	1.611	1.317	294
6.3 Infrastructuur	Lasten	28.229	30.224	27.363	27.554	-191
	Baten	-1.307	-474	-474	-723	249
	Saldo	26.922	29.750	26.889	26.831	58
Totaal programma 6	Lasten	64.421	68.426	63.479	61.694	1.785
	Baten	-9.454	-8.474	-9.315	-8.503	-813
	Saldo	54.967	59.952	54.164	53.191	972

x € 1.000

7. Vernieuwend Bestuur

7.0 Inleiding

Algemeen

De inrichting van het openbaar bestuur is voortdurend onderwerp van gesprek. In de aanpak van de coronacrisis is zichtbaar hoe cruciaal een goede overheid is. De overheden hebben gezamenlijk en ieder voor zich een belangrijke rol in de bestrijding van de crisis. Opnieuw is gebleken dat provincies de verbindende schakel zijn in het bestuur van ons land. Bovenlokale, regionale en nationale vraagstukken komen immers samen op het niveau van deze overheden. Ook het rijk ziet in toenemende mate het belang van de regionale schaal voor de aanpak van grote maatschappelijke opgaven. Op die regionale schaal moeten, willen en kunnen provincies uitstekend opereren. Bijna nooit als enige, steeds in verbinding met andere overheden, instanties en inwoners. Deze opvatting geven we mee aan de volgende regering. Als Flevoland investeren we deze bestuursperiode op de bestuurlijke samenwerking in onze provincie en met ons omringende overheden.

Bestuurlijke vernieuwing

Deze Statenperiode willen Provinciale Staten de relatie tussen de inwoners en de provinciale overheid verstevigen. En dat gaat verder dan alleen het bieden van de gebruikelijke inspraak. Met Provinciale Staten is hierover van gedachten gewisseld en is inspiratie opgedaan. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat in een vroegtijdig stadium, bijvoorbeeld in het voorbereidingsproces op besluitvorming ruimte wordt gevonden om initiatieven, alternatieven en belangen naar voren te brengen. Meer sturing aan de voorkant is ook voorbereid en daarvoor hebben we een pilot gestart (economisch beleid). De voorbereiding om langs verschillende sporen bestuurlijke vernieuwing toe te passen zijn in gang gezet en worden gestructureerd aangepakt.

Regionale opgaven

Het afgelopen jaar ging alles anders dan we hadden bedacht. We kunnen constateren dat in deze crisis de rol van de overheid fundamenteel van belang is. De overheden, ook onze provincie, heeft moeten omschakelen naar een andere wijze van werken. Onze organisatie heeft kunnen doorwerken, ons college heeft het dagelijks bestuur gecontinueerd en het democratisch systeem heeft voortgang kunnen vinden. De maatschappelijke vraagstukken zijn wel veranderd. Gezondheidszorg en werkgelegenheid zijn in een ander perspectief komen te staan. En tegelijkertijd hebben we onze aandacht kunnen richten op de ontwikkeling en bloei van onze provincie.

Bestuurlijke grenzen zijn daarbij betrekkelijk en we hebben elkaar nodig om de opgaven goed te lijf te kunnen gaan. Daarom hebben we, vanuit het besef van wederzijdse afhankelijkheid en wederkerigheid, ook dit jaar ons gericht op de provincie als een regionale speler, als samenwerkingspartner, als een medeoverheid die bij uitstek geschikt is om de regionale belangen te behartigen, en verbindingen te leggen tussen lokale, regionale en (inter)nationale opgaven. In de zomer hebben we samen met de regio een aanbod geformuleerd aan het volgende kabinet. Dit manifest 'Wij zijn Flevoland!' brengt in het kort in beeld wat Flevoland kan betekenen in de aanpak van de grote landelijke opgaven: 'bouwen aan Nederland', 'innovatieve landbouw', 'een verbindende regio', 'aanpakken en doorpakken' en 'goed op weg als duurzame regio'. Het denken in dergelijke opgaven stimuleert de regionale samenwerking tussen provincie en gemeenten.

Regionale samenwerking is een belangrijke ambitie uit het coalitieakkoord, vanuit een verbindende rol, de schakelfunctie die één van de redenen was om Flevoland te ontwikkelen. De dynamiek van de samenleving laat zich niet beperken door provinciegrenzen. Ontwikkelingen die zich in onze buurprovincies afspelen, hebben betekenis voor onze provincie. Daarom hebben we over onze grenzen heen verbindend en grensoverschrijdend onze partners benaderd om gezamenlijk tot een aanpak van opgaven te komen. Zo neemt de provincie Flevoland actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In dit bestuurlijk netwerk wordt intensief samen opgetrokken in de vraagstukken van de MRA en wordt overlegd met het Rijk. In MRA verband heeft Flevoland met de partners intensief overleg over de ruimtelijke ontwikkeling, de woonopgave, economie en mobiliteit in het MRA-gebied. In de deelregio Flevoland trekken we samen op met Almere en Lelystad. We stemmen onze inbreng af. Er is een nauwe wisselwerking tussen de MRA-regio en Flevoland.

Ook in onze buurprovincies realiseert men zich dat de ontwikkelingen in Flevoland ook kansen bieden. De provincie Flevoland neemt ook deel in het samenwerkingsverband Regio Zwolle. Over de invulling daarvan wordt bestuurlijk gesproken. Dit samenwerkingsverband richt zich op economische ontwikkeling, maar in het verlengde hiervan zijn ook thema's als 'Mobiliteit', 'Human capital' en 'Duurzaamheid' aan de orde. Ook in deze samenwerking blijkt Flevoland een verbindende schakel te zijn en we denken dit verder te kunnen uitbouwen

om onze regionale belangen beter te kunnen bedienen. Het is immers de ambitie van het college om deze verbindende positie van meerwaarde te laten zijn voor de ontwikkeling in onze provincie.

Een 'meerzijdige regionale samenwerking' heeft het afgelopen jaar bijgedragen aan de intensivering van onze betrokkenheid bij de samenwerking van de gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. Hun samenwerking in Meerinzicht als bedrijfsvoeringsorganisatie en op het sociaal domein wordt mogelijk verbreed tot een gezamenlijke gebiedsagenda. Daartoe zijn de gemeenten met een verkenning gestart en samen met de provincie Gelderland dragen we bij aan de totstandkoming van deze gebiedsagenda. Deze krijgt eind 2021 zijn beslag. Het belang van Flevoland voor deze regio neemt toe en daarom participeren wij actief in dit proces.

Samen werken

Het afgelopen jaar heeft het coronavirus veel ontwikkelingen, ook in Flevoland, beïnvloed. Zo heeft de crisis ertoe geleid dat de contacten met samenwerkingspartners, met inwoners en met andere overheden anders verliepen dan gepland. In plaats van fysieke ontmoetingen zijn digitale bijeenkomsten, inloopmomenten en overleggen gehouden. Dit brengt een andere dynamiek en samenwerking met zich mee. Onze basis voor de ontwikkeling van Flevoland is de Omgevingsvisie, waarmee we over de komende bestuursperiodes heen kijken. Hierover hebben we met medeoverheden een aantal collegeontmoetingen gehad. Verder is vanuit die visie een regionaal manifest 'Wij zijn Flevoland!' gepresenteerd, waarmee we als regio aangeven welke bijdrage we aan de landelijke opgaven kunnen leveren. De randvoorwaarden die Provinciale Staten hebben verbonden aan een kwalitatieve doorontwikkeling van provincie Flevoland zijn een duidelijke oproep om duurzaam te investeren in Flevoland als samenleving. Andere overheden hebben zich vergelijkbaar uitgelaten. Daarbij gaat het om veel meer dan woningen alleen; Flevoland heeft duidelijk gemaakt dat het gaat om het creëren van een duurzame, aangename en aantrekkelijke leefomgeving voor huidige en nieuwe Flevolandse. Over deze lange termijn is tijdens een bestuurlijke conferentie met alle bestuurders uit Flevoland van gedachten gewisseld. We hebben aangegeven dat we meer als één overheid willen optreden, ook in de plannen voor de doorontwikkeling van Flevoland.

Europa

Europa is voor provincie Flevoland een belangrijke partner. De afgelopen jaren hebben wij de nodige ambitie en bestuurlijke inzet gepleegd in Europese ontwikkelingen. Flevoland heeft zich actief gericht op de belangenbehartiging voor Europese fondsen in de volgende programmaperiode 2021-2027. Daarbij hebben we in 2020 nauwlettend oog gehad voor nieuwe kansen, zoals de serie Europese corona-herstelfondsen en de Brexit Adjustment Reserve, die we actief belobbyed hebben met andere provincies. Naast fondsen, is het belangrijk om vroegtijdig geïnformeerd te zijn over Europees beleid op terreinen die van belang zijn voor de provincie, zoals de thema's die onder de Green Deal vallen; klimaat en energie, duurzaamheid, circulaire economie, duurzame en slimme mobiliteit, gezonde en duurzame voedselvoorziening of biodiversiteit.

In algemene zin behartigen we de Flevolandse belangen rechtstreeks bij de Europese instellingen of via netwerken waar Flevoland lid van is (Comité van de Regio's, Conference of Periphere and Maritime Regions en Assembly of European Regions en Huis van de Nederlandse provincies). Flevoland is naast de EU, actief in de Raad van Europa. De commissaris van de Koning is lid van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, waar hij voorzitter is van de Monitoring Committee.

Bestuursstijl

Op basis van het Coalitieakkoord 2019 - 2023 hebben we ons ingezet voor de toekomst van de Flevolandse samenleving. Deze samenleving heeft het afgelopen jaar veel moeten incasseren. Ondernemers, maar ook werknemers en kwetsbaren hebben te maken gekregen met de gevolgen van de coronacrisis. De effecten op de samenleving zijn op dit moment nog niet te overzien. Sommige schades zullen pas na verloop van tijd zichtbaar worden. Kwetsbaarheden in sociale en maatschappelijk infrastructures zijn echter zichtbaar geworden. Naast de aanpak van directe nood hebben we gericht ingezet op waarneembare effecten. De eerste noden hebben we kunnen lenigen, maar de gevolgen voor de langere termijn zijn onduidelijk of onzichtbaar. De nadelige effecten zullen nog lange tijd merkbaar zijn. Vanuit de provincie hebben we onze rol genomen in de aanpak van de crisis, naast de andere overheden. Overigens hebben we positieve effecten tijdens deze crisis waargenomen: saamhorigheid, veerkracht, slimme aanpassingen, innovatief vermogen, nieuwe werkgelegenheid.

Hoe hebben we onze resultaten weten te bereiken? Allereerst door onze verantwoordelijkheden ook in de crisis serieus ter hand te nemen. Provinciale Staten hebben daartoe het nodige initiatief genomen. De democratie

heeft - met aanpassingen en flexibiliteit kunnen functioneren. Daarmee hebben we voor getroffen segmenten in de samenleving ondersteuning kunnen regelen. We hebben geacteerd op een manier die aansluit bij de opgaven van dit gebied: open en constructief, in dialoog, praktisch en met inbreng vanuit de praktijk en de samenleving, met onze partners, vanuit vertrouwen. Provinciale Staten hebben direct na de zomer in enkele dialoogbijeenkomsten met Gedeputeerde Staten stilgestaan en nagedacht over de lange termijn ontwikkeling van Flevoland (2050). Ook de maatschappelijke gevolgen van de coronacrisis hebben op deze gesprekken een stempel gedrukt.

Provinciale Staten/Statengriffie

Voor Provinciale Staten en de Statengriffie stond 2020 in het teken van de implementatie van de ideeën die in 2019 -na de Statenconferentie- door de diverse Statenwerkgroepen zijn opgeleverd. De ambitie was om ruimte te maken voor de majeure dossiers in Flevoland, meer dan voorheen in dialoog met de Flevolandse Samenleving. De vergaderstructuur is hieraan dienend en geeft ruimte voor de politiek. De dienstverlening van de Statengriffie dient aan te sluiten op de ambities van de Staten en wordt ingevuld met de kernwaarden Vernieuwingsgericht-Betrouwbaar-Toegankelijk-Dienstverlenend-Deskundig en Sprankelend.

Maatschappelijk effect

De ruimtelijke economische structuur is versterkt door integrale grootschalige gebiedsprogramma's.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Rekening 2020
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen Tweede Kamer/Provinciale Staten/gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers/stemgerechtigden	79,3%	51,1% (GR)	53,6% (PS)	n.v.t.	n.v.t.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Vernieuwend bestuur	7.1 Bestuur	Versterkte belangenbehartiging
		Flevoland als actieve partner in de EU
		Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur
	7.2 Provinciale Staten/ Statengriffie	Optimaal gefaciliteerde Staten in kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol
		Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten
		Door de Statengriffie uitgevoerde going concern taken conform haar kernwaarden
	7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting
7.4 Bedrijfsvoering	IT-systemen veilig en op orde	
7.5 Reserves		

Verbonden partij(en)

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. hebben wij directe invloed gehouden op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de economische, infrastructurele en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

7.1 Bestuur

Portefeuillehouder

L. Verbeek (rijkstaken, veiligheid)
C. Smelik (bestuurlijke vernieuwing)
J. Fackeldey (bestuurlijke zaken)
M.A. Rijsberman (Europa, INTERREG)

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Doelrealisatie

Provincie Flevoland heeft haar beïnvloedingskanalen in Europa, Den Haag en regionaal optimaal ingezet en voorwaarden geschapen om schade te herstellen, de doorontwikkeling van Flevoland te faciliteren en in regionale samenwerking de economische structuur in MRA en Noordelijk Flevoland te versterken.

Activiteiten 2020

- Als gevolg van de coronacrisis was 2020 voor de belangenbehartiging in Den Haag een vreemd jaar. Fysieke ontmoetingen hebben we veranderd in digitale communicatie. Desondanks hebben we de belangen van Flevoland bestuurlijk en ambtelijk onder de aandacht te brengen. Dossiers als ziekenhuiscare, circulaire economie, cultuur, de Maritieme Service Haven Flevoland, de transitieregio status in het Europese cohesiebeleid, en windenergie zijn hiervan voorbeelden. We hebben voor het woondossier (de 100.000 extra woningen) zelfs de gelegenheid gekregen in twee achtereenvolgende technische briefings het Flevolandse beleid toe te lichten. Op een aantal gebieden, zoals energietransitie, en stikstof om strategische en bestuurlijke redenen via IPO of MRA (infra, mobiliteit MIRT). Het aanvankelijk beoogde Flevoland Event in het Haagse Nieuwspoor (begin september) hebben we op het laatste moment moeten afblazen.
- In de Europese lobby heeft Flevoland zich met name ingespannen voor Europese investeringsfondsen voor regionale (economische) ontwikkeling. Voor deze lobby is Flevoland namens de 12 provincies bestuurlijk dossierhouder. De lobby heeft erin geresulteerd dat Flevoland voor de periode 2021-2027 gebruik kan maken van EU-steun voor regionaal economische ontwikkeling (zie tekst lobby EU-programma's).
- De onderhandelingen voor het Brexit-akkoord waren een ander belangrijk EU-dossier. Hierbij was de lobby gericht op compensatie voor de economische impact, met name voor de visserijsector, agrofood, transport en mobiliteit door middel van een Brexit Adjustment Reserve (BAR). Een derde belangrijk lobbydossier voor Flevoland was de EU-aanpak van de coronacrisis, het EU steunpakket *Next Generation EU* met voor Flevoland relevante corona herstelmaatregelen zoals het Recovery Assistance for Cohesion and Territories of Europe (REACT EU) en het Recovery & Resilience Fund. Gedeputeerde Rijsberman maakte op verzoek van het Duits EU-voorzitterschap een advies hierover namens het Europees Comité van de Regio's.
- We hebben als provincie op basis van een Actieplan Europa 2020 ons gericht ingezet op EU-beleidsinitiatieven 2020. De thema's zijn strategisch gelinkt aan de het coalitieakkoord. Op deze wijze hebben we concreet en flexibel invulling gegeven aan de belangenbehartiging in Brussel.
- Samen met de Randstadprovincies is een 'Convenant Regio Randstad' opgesteld waarin vastgelegd is op welke Europese lobbythema's in Randstadverband gezamenlijk wordt opgetrokken.
- Ter realisatie van de ambities gericht op jongerenparticipatie, talentontwikkeling en -instroom voor het bedrijfsleven van Flevoland is 2020 en 2021 een budget beschikbaar gesteld van jaarlijks € 202.800 voor deelname in het project 'AER Eurodyssey'. In 2020 is een uitgebreide verkenning gedaan naar de mogelijkheden om de gewenste ambities voor het bedrijfsleven van Flevoland via het AER te behalen. Uitkomst hiervan is dat de lasten niet opwegen tegen de baten. Het oorspronkelijk budget voor het project 'AER Eurodyssey' komt hiermee te vervallen en zal ten bate komen van de algemene middelen.
- We hebben in IPO-verband intensief overlegd met het rijk over diverse wetgevingsprocessen. Daarbij kunnen onder andere worden genoemd Omgevingswet, de stikstofregelgeving, de Wet open overheid en diverse onderwerpen op het gebied van natuur, milieu, duurzaamheid en de energietransitie.
- Ook in regionaal verband hebben we verder gebouwd aan de toekomstige ontwikkeling van onze provincie. Via de Metropool Regio Amsterdam zijn we in gesprek met het rijk over de grote opgaven in deze regio, uiteenlopend van woningbouw, via bereikbaarheid (bijvoorbeeld de bestuurlijke overleggen Meerjaren Infrastructuur, Ruimte en Transport) naar leefbaarheid en gezondheidszorg. Duurzaamheid,

werkgelegenheid, natuur en cultuur hangen daarmee nauw samen. Verkend wordt hoe we de contacten met de regio Zwolle kunnen intensiveren; deze dragen bij aan de meerzijdige oriëntatie van onze provincie. Samen met de provincie Gelderland zijn we betrokken bij het opstellen van een gezamenlijke gebiedsagenda voor de gemeenten 'Ermelo-Harderwijk-Zeewolde' en het versterken van de onderlinge samenwerking tussen deze gemeenten.

- De provincie Flevoland heeft samen met Almere en Lelystad, als deelregio Flevoland, in de Regiegroep van MRA veelvuldig afstemming gezocht over de uitvoering van de agenda van de MRA. Onze deelregio kan en wil een groot aandeel nemen in de aanpak van grote maatschappelijke opgaven in termen van woningbouw, werkgelegenheid, bereikbaarheid, klimaat, onderwijs en arbeidsmarkt, natuur- en recreatie.
- Naar aanleiding van de evaluatie van de MRA in het voorjaar van 2019 zijn voorstellen gepresenteerd over de governance van de MRA. Zo moet een vereenvoudiging van de overlegstructuur zorgen voor meer daadkracht, slagvaardigheid en draagvlak. Ook is gekozen voor een aantal thema's waarop de MRA zich wil profileren en excelleren.
- We hebben met het samenwerkingsverband Regio Zwolle overleg gestart over intensivering van de samenwerking, waarbij de nadruk ligt op de economische ontwikkeling en in het verlengde hiervan op de thema's 'Mobiliteit en bereikbaarheid', 'Human capital' en 'Duurzaamheid'.

Doel (2019-2023)

Flevoland is een actieve regionale partner in Europese instellingen, Europese regionale netwerken en samenwerkingsverbanden.

Doelrealisatie

Op de voor Flevoland relevante thema's heeft Flevoland opgetreden als regionale partner en is bestuurlijke en politieke invloed uitgeoefend.

Activiteiten 2020

- We hebben in diverse EU-instituten en netwerken geparticipeerd om Flevolandse belangen onder de aandacht te brengen. In het Comité van de Regio's (CvdR) is Flevoland lid van de commissie voor Investeringsfondsen en Transport en is Flevoland vicevoorzitter van de Brexit Group. Gedeputeerde Rijsberman was namens het CvdR rapporteur voor Europees economisch herstel in het licht van de coronacrisis.
- We hebben waar nodig beleidsinitiatieven en wetgeving beïnvloed. In onze lobby hebben we ons met name gericht op Europees regionaal beleid (EU-investeringsfondsen), de Europese strategie voor slimme en duurzame mobiliteit en Europees visserijbeleid. Via de Randstadsamenwerking in Brussel hebben we de Europese beleidsagenda in haar volle breedte gevolgd.
- Het Europees netwerk CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) heeft Flevoland een goed platform geboden voor haar lobby voor visserijbelangen, mobiliteit, fondsen en Brexit. Flevoland is voorzitter van de CPMR Noordzee Brexit Taskforce. Ook de Assembly of European Regions (AER) heeft Flevoland relevante kennis en netwerken geboden op de terreinen Meerjaren Financieel Kader, nieuwe EU-fondsen, de Green Deal en slimme en duurzame mobiliteit.
- Vanwege de coronamaatregelen heeft het werkbezoek van GS tijdens de European Week of the Regions geen doorgang gevonden. De Europese Week vond in 2020 voor de eerste keer in digitale vorm plaats. Uit de circa 500 workshops is voor PS en de provinciale organisatie een selectie gemaakt van de voor de provincie relevante thema's, zoals 'Slimme en duurzame mobiliteit', 'de Green Deal' en 'de EU-Digitaliseringsstrategie'. Ook het werkbezoek van de Nederlandse delegatie naar het Comité van de regio's naar Lelystad (13 maart) is vanwege corona afgelast.
- We participeren in het Eurodisney programma (AER) zodat jongeren internationale werkervaring opdoen en bedrijven innovatie- en internationale impulsen ontvangen. Deze vorm van internationale uitwisseling draagt bovendien bij aan grotere cohesie binnen Europa (zie ook programmaonderdeel 3.1).
- Het afgelopen jaar stond in het teken van de besluitvorming over de volgende Europese meerjaren begroting (Meerjaren Financieel Kader) en regionale investeringsprogramma's van 2021 tot 2027. Door een succesvolle lobby kunnen provincies opnieuw aanspraak maken op diverse Europese financieringsprogramma's voor hun regionale ontwikkeling.
- Flevoland heeft via de rapporteurschappen in de commissie COTER van gedeputeerde Rijsberman gepleit voor investeringsmiddelen in alle regio's, inclusief de regio's in rijke lidstaten met vergroening van fondsen. Als reactie op coronacrisis heeft de Commissie nieuwe Europese fondsen gelanceerd, gericht op regionaal economisch herstel. In mei verscheen het EU Herstelinstrument van € 750 miljard, waaronder het

REACT-EU pakket voor de transitie naar een weerbare, groene en digitale economie en een Herstel Faciliteit.

- Er is een overzicht gemaakt van EU-financieringsregelingen voor de Flevolandse culturele instellingen. Ook is in beeld gebracht welke VN Sustainable Development Goals (SDG's) raakvlakken hebben met Flevolands beleid.

Doel (2019-2023)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Doelrealisatie

Door te investeren in de regionale bestuurlijke samenwerking, een open bestuursstijl, veiligheid en de weerbaarheid in Flevoland is de effectiviteit van het bestuur verbeterd.

Activiteiten 2020

- We hebben op basis van de Omgevingsvisie en het Interbestuurlijk programma geconstateerd dat bestuurlijke samenwerking in de regio noodzakelijk is. In het regionaal manifest 'Wij zijn Flevoland!' hebben we verwoord wat onze gezamenlijke thema's zijn en hoe Flevoland een bijdrage wil leveren aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken. Het manifest is een concreet aanbod aan een volgend kabinet. De bestuurlijke conferentie in het najaar heeft de regionale samenwerking een impuls gegeven.
- We hebben in het kader van bestuurlijke vernieuwing en participatie een aantal voorstellen voorbereid. Ook bij de (uitgestelde) invoering van de Omgevingswet is de betrokkenheid van de inwoners van Flevoland een relevant onderwerp bij de voorbereiding op de implementatie.
- De invoering van de Wet Open Overheid is vertraagd. Naast een gezamenlijke afstemming is de voorbereiding op de Wet open overheid ter hand genomen.
- Om inhoud te geven aan 'open overheid' voor Flevoland zijn technische randvoorwaarden ingevuld in het kader van de Meerjarenaanpak Bedrijfsvoering. Via onze website hebben we inmiddels open data beschikbaar kunnen stellen. Voor de verdere aanpak hebben we ons aangesloten op de interprovinciale samenwerking op dit terrein.
- Vanuit zijn rijkstaken heeft de commissaris van de Koning de bestuurlijke verhoudingen en bestuurlijke integriteit in de provincie bevorderd. Het onderwerp integriteit is regelmatig besproken in overleggen met colleges, raden en burgemeesters.
- We hebben diverse Bibob-onderzoeken inzake integriteit bij aanbestedingen uitgevoerd.
- We hebben een weerbaarheidsscan van de provinciale organisatie opgesteld. Op basis van deze scan is een aantal prioriteiten voor de organisatie vastgesteld en uitgewerkt. Daarbij kan worden gedacht aan onder meer screening van kwetsbare functies, training en bewustwording van specifieke groepen, meldpunt ondermijning. Om de bewustwording bij PS rond ondermijning te vergroten is een statenacademie voorbereid die in januari 2021 heeft plaatsgevonden. Bovendien is een ambtelijk en bestuurlijk protocol agressie en geweld voorbereid voor besluitvorming.
- We hebben samen met de gemeenten een Flevolandse norm aanpak ondermijning opgesteld. Deze wordt in 2021 bestuurlijk vastgesteld. Deze norm voorziet in een eenduidige lijn met name in de preventieve aanpak en het bijbehorende instrumentarium.
- In dat kader heeft de provincie de gemeenten een incidentele bijdrage gegeven voor een aansluiting van alle gemeenten op Meld Misdaad Anoniem. Vanuit de impuls Vakantieparken van het rijk heeft de gemeente Dronten een bijdrage gekregen voor een project. Het Keurmerk voor Veilig Ondernemen (de provincie heeft deelgenomen aan de werkgroep) voor Flevokust is toegekend. We hebben inbreng geleverd in de aanpak veiligheid buitengebied en in kaart gebracht waar ondermijning de provinciale beleidsvelden raakt bijvoorbeeld in recreatie en toerisme, en hoe we kunnen bijdragen aan het voorkomen van ondermijning.
- We hebben geïnvesteerd in de verdere professionalisering van de provinciale rol op veiligheid en de positie van de commissaris als rijksheer daarin. Daarvoor hebben we de relevante netwerken op landelijk en interprovinciaal niveau en in de eigen regio onderhouden en versterkt. In de organisatie hebben we het thema 'Veiligheid' beter ingebed; daarop wordt de komende tijd gericht regie gevoerd. Daartoe hebben we factsheets veiligheid opgesteld.
- Wij hebben deelgenomen aan de overleggen van het regionaal beleidsteam (RBT) voor het bestrijden van de pandemie en PS en het college op de hoogte gehouden van de voortgang door onder meer een voorlichtingsmoment met de GGD te organiseren en relevante informatie door te sturen.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	2.993	2.107	2.107	1.677	429
Baten	-40	-27	-27	-37	10
Saldo	2.954	2.080	2.080	1.640	440

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Hogere lasten storting voorziening 'APPA'	-215	0	-215
2. Lagere lasten IPO door detachering	122	0	122
3. Lagere lasten representatie GS	203	0	203
4. Lagere lasten voor fiscale compensatie dienstauto's	88	0	88
5. Subsidieprogramma ondermijning onlangs gestart	80	0	80
Overige kleine verschillen	151	0	151
Totaal lasten	429	0	429
Baten			
Overige kleine verschillen	10	0	10
Totaal baten	10	0	10

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Hogere lasten storting voorziening 'APPA'

Jaarlijks wordt op balansdatum bepaald in hoeverre een onttrekking of storting aan de voorziening 'APPA' (pensioenen (oud) GS-leden) gedaan dient te worden om de toekomstige verplichtingen te kunnen dekken. Een externe pensioenuitvoerder stelt op basis van actuariële berekeningen vast in hoeverre een storting of onttrekking noodzakelijk is. Er bleek ruim € 0,5 mln. benodigd waar ruim € 0,3 mln. geraamd was.

2. Lagere lasten IPO door detachering

Binnen het IPO zijn 2 medewerkers van de provincie Flevoland tijdelijk gedetacheerd geweest in de 2e helft van 2020. Deze bijdrage in natura zorgt voor een lagere last aan het IPO.

3. Lagere lasten representatie GS

Mede vanwege corona zijn de GS-representatie kosten flink lager dan voorgaande jaren. Veel zaken worden digitaal of anders gedaan dan voorheen, waardoor bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten lager zijn.

4. Lagere lasten voor fiscale compensatie dienstauto's

Bij privé-gebruik van de dienstauto hebben de GS-leden recht op een fiscale compensatie. In 2020 is hier nauwelijks gebruik van gemaakt.

5. Subsidieprogramma ondermijning onlangs gestart

Vanuit het Rijk zijn middelen ontvangen voor de ondermijning binnen vakantieparken. In 2020 is gestart met de subsidieverstrekking aan gemeenten om deze specifieke problematiek aan te pakken. Dit heeft geleid tot de eerste subsidieverlening. In 2021 zullen de resterende middelen voor dit doel worden ingezet.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	89	0	89
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	728	0	728
7.1.3 Gedeputeerde Staten	860	-37	822
Totaal	1.677	-37	1.640

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Portefeuillehouder

N.v.t.

Doel (2019-2023)

Faciliteren van de nieuwe Staten, gericht op de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.

Doelrealisatie

De Staten zijn gefaciliteerd in de drie voor haar relevante rollen met Statenacademies (Stateninstrumenten, commissie P&C), diverse onderwerpen in de nieuwsbrief, advisering over Stateninstrumenten (o.m. moties & amendementen) en attenderen op externe evenementen en publicaties.

Activiteiten 2020

- In 2020 is strategisch geadviseerd over onder meer het IPO (ondersteuning van de AV-leden en uitbreiding informatiepositie door actieve agendering in commissies), Metropoolregio Amsterdam (kennisverrijking en Statenbesluit inzake informatiepositie en processen agendering MRA stukken), Regio Zwolle (monitoren & attenderen) en Zorg in Regio Flevoland (ondersteuning informanten, kennismaking voorzitter zorgtafel, bijeenkomst raadsleden).
- De uitkomsten van de Statenconferentiewerkgroepen zijn middels Statenvoorstellen geïmplementeerd, waaronder het nieuwe vergadermodel, de procedurecommissie, communicatieplan, verder vormgeven van beeldvorming, Lange termijn agendering en een leidraad voor werkgroepen.
- Over 'sturen met een eigen strategische agenda' is een inspiratiesessie georganiseerd. De 'lange termijn strategische agenda' van PS en 'stage-gating' (eerder geuite wensen van PS) zijn deels vertaald in de strategische thema's bij de Perspectiefbrief, Najaarsnota en Programmabegroting 2021.

Doel (2019-2023)

Herijking en inrichting van de gewenste ondersteuning t.b.v. besluitvorming door Provinciale Staten.

Doelrealisatie

In 2020 zijn er 10 Statenvergaderingen, 18 commissievergaderingen en 22 beeldvormende sessies georganiseerd. Deze vergaderingen hebben grotendeels digitaal plaatsgevonden. Het aantal werkbezoeken is, door de corona maatregelen, zeer beperkt geweest.

Activiteiten 2020

- De ontwikkeling van een module voor het opstellen en indienen van moties & amendementen in het Stateninformatiesysteem (GO-app) heeft vertraging opgelopen. Inmiddels wordt weer voortgang geboekt. Hierover worden de Staten bij separate voortgangsrapportage geïnformeerd.
- Vanaf februari is het vergadermodel geïmplementeerd. De commissies Ruimte, Natuur & Duurzaamheid en Economie, Mobiliteit en Samenleving zijn gestart. Een procedurecommissie bereidt deze commissies voor.
- In april is unaniem ingestemd met het Reglement van Orde Digitaal Vergaderen waardoor het vergaderschema, ondanks de beperkende maatregelen door Corona, snel kon worden hervat.
- Het Reglement van Orde is herschreven waardoor het past bij de huidige gang van zaken. Deze wijzigingen en wensen van fracties worden besproken met de Staten. Dit leidt tot vaststelling van een nieuw Reglement van Orde in 2021.

- De samenwerking tussen PS, GS en Ambtelijke organisatie heeft op verschillende vlakken vorm gekregen. Door dialogen met GS zijn stappen gezet en hier gaan we in 2021 mee verder.

Risico

Ondanks de benodigde opstarttijd voor het digitaal vergaderen, conform de vereiste van de ‘Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming provincies, gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.’, hebben zich geen belemmerende vertragingen in de besluitvorming voorgedaan.

Doel (2019-2023)

De dienstverlening van de Statengriffie in overeenstemming te brengen met haar kernwaarden.

Doelrealisatie

Ondanks de beperkingen van het digitaal en op afstand werken is de dienstverlening van de Statengriffie door ontwikkeld en dichterbij haar kernwaarden gekomen (vernieuwingsgericht, betrouwbaar, toegankelijk, dienstverlenend, deskundig en sprankelend).

Door ziekte en een vacature zijn niet alle ambities en activiteiten tot uitvoering gekomen.

Activiteiten 2020

- Voor de Statengriffie is een opleidingsplan opgesteld.
- Een verordening werkgeverscommissie griffier is opgesteld en besproken in de werkgeverscommissie. Deze wordt tezamen met het RvO doorgeleid naar de Staten. De andere regelingen hebben vertraging opgelopen. In 2021 wordt gewerkt aan de actualisatie van de ambtsinstructie Griffier, de organisatieverordening Griffie en de mandaatregeling Griffier.
- Er is nog geen klankbordgroep met Statenleden t.b.v. dienstverlening Griffie ingesteld.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	1.874	1.686	1.773	1.642	130
Baten	-1	0	0	-1	1
Saldo	1.873	1.686	1.773	1.641	132

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Reis- en verblijfkosten Staten-, fractie- en burgerleden	44	0	44
2. Cateringkosten Staten	34	0	34
Overige kleine verschillen	52	0	52
Totaal lasten	130	0	130
Baten			
Overige kleine verschillen	1	0	1
Totaal baten	1	0	1

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Reis- en verblijfkosten Staten-, fractie- en burgerleden en

2. Cateringkosten Staten

Het product ‘Provinciale Staten’ onderschrijdt de begroting met een bedrag van € 0,13 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting van de budgetten die dienen ter

verantwoording van de lasten samenhangend met reis-, verblijf- en cateringkosten van Staten-, fractie- en burgerleden. De hieraan toe te rekenen onderschrijding ten bedrage van € 0,08 mln. wordt verklaard door het feit dat er in 2020 als gevolg van de wereldwijde corona-pandemie minder fysieke vergaderingen en bijeenkomsten hebben plaatsgevonden waarmee reis-, verblijf- en cateringkosten gepaard gingen. Hiermee was bij het opstellen van de begroting geen rekening gehouden. Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen het product "Provinciale Staten" valt vrij ten gunste van het rekeningssaldo.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	1.642	-1	1.641
Totaal	1.642	-1	1.641

x € 1.000

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Doelrealisatie

We hebben een degelijk en solide financieel beleid gevoerd, waardoor we een sluitende meerjarenbegroting hebben kunnen aanbieden. De weerstandsratio valt binnen de daarvoor vastgestelde bandbreedte.

Activiteiten 2020

We hebben de veertien 'bestuurlijke afspraken op financieel gebied' toegepast die zijn opgenomen in het Coalitieakkoord 2019-2023.

Middelen

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	18	1.347	1.082	28	1.054
Baten	-172.827	-167.049	-173.070	-175.334	2.264
Saldo	-172.808	-165.703	-171.988	-175.306	3.318

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan	effect op:
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Begrotingssaldo	830	0	830
Overige kleine verschillen	224	0	224
Totaal lasten	1.054	0	1.054
Baten			
2. Provinciefondsuitkering	3.189	0	3.189
3. Opcenten MRB	- 909	0	-909
Overige kleine verschillen	-16	0	-16
Totaal baten	2.264	0	2.264

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Begrotingssaldo

Conform vastgesteld beleid vallen bedragen in de reserve 'Doorgeschoven activiteiten' vrij ten gunste van het rekeningresultaat indien deze het jaar ná storting niet zijn ingezet. Eind 2020 is gebleken dat een bedrag van € 0,8 mln. kon vrijvallen binnen deze reserve, hetgeen bijdraagt aan het rekeningresultaat 2020.

2. Provinciefondsuitkering

De geraamde provinciefondsuitkering is voor het laatst bijgesteld bij de Najaarsnota 2020 en was gebaseerd op de Meicirculaire 2020. Nadien zijn de september- en decembercirculaire verschenen. De effecten van deze circulaire zijn niet meer in de begrotingsraming verwerkt. Uiteindelijk is de uitkering circa € 3,2 mln. hoger uitgevallen dan de raming. Deze toename wordt:

- voor € 0,5 mln. veroorzaakt door de uitbetaling van het overschot op het Btw-compensatiefonds;
- voor € 0,9 mln. veroorzaakt door bijstellingen van inwonertallen en dergelijke;
- voor € 0,2 mln. veroorzaakt door nieuwe decentralisatie-uitkeringen;
- voor € 1,5 mln. veroorzaakt door de (verwachte) nacalculatie van de belastingcapaciteit over 2020.

De nacalculatie van de uitkering op basis van de gerealiseerde belastingcapaciteit (die in 2021 plaatsvindt) leidt naar verwachting tot een hogere uitkering, omdat het verdeelmodel provinciefonds rekening houdt met de belastingopbrengst en de belastingcapaciteit in provincie Flevoland zich in 2020 ten opzichte van de andere provincies ongunstiger heeft ontwikkeld.

3. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

De begrotingsraming (€ 58,9 mln.) was gebaseerd op het voertuigenoverzicht van 1 juli 2020. Uiteindelijk is de opbrengst uitgekomen op € 58,0 mln. Het verschil wordt veroorzaakt door een teruglopend aantal belastbare voertuigen in de tweede helft van 2020. Enerzijds is er een afname opgetreden van het aantal voertuigen (met name bij een groot leasebedrijf); anderzijds is het aandeel elektrische voertuigen toegenomen. Elektrische voertuigen zijn vrijgesteld van (opcenten) motorrijtuigenbelasting.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	28	-175.334	-175.306
7.3.2 Onvoorzien en stelposten	0	0	0
Totaal	28	-175.334	-175.306

x € 1.000

7.4 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

J. de Reus (Personeel & Organisatie)
C.W. Smelik (Inkoop- en aanbestedingsbeleid)
J.N.J. Appelman (Facilitaire zaken)
J.A. Fackeldey (Communicatie & ICT)
H.J. Hofstra (Financiën)

Doel (2019-2023)

De IT-systemen voor de informatievoorziening zijn beter en veiliger en het beheer daarvan is op orde.

Doelrealisatie

In 2020 zijn alle noodzakelijke en essentiële stappen gezet voor de vernieuwing, beheer en (betere) beveiliging van de informatiesystemen van de provincie Flevoland.

Activiteiten 2020

- Het faciliteren van het -als gevolg van de coronamaatregelen- (verplicht) thuiswerken van de medewerkers van de provincie heeft in 2020 de nodige aandacht gevraagd; positief was dat de in 2019 uitgerolde mobiele werkplekken hiervoor een uitstekende basis boden.
- De nieuwe informatiestrategie voor de provincie Flevoland voor de periode 2021-2024 is uitgewerkt en vastgesteld, op basis waarvan de (verdere) ontwikkeling van de informatiesystemen, het beheer daarvan en de informatieveiligheid kunnen worden geborgd.
- In de interprovinciale samenwerking heeft in 2020 via het programma 'IDA' (Interprovinciale Digitale Agenda) verder gestalte gekregen; daarbij wordt ook ingespeeld op nieuwe (wettelijke) ontwikkelingen op landelijk niveau. Er is een concreet uitvoeringsplan IDA voor 2021 waar alle provincies mee hebben ingestemd. De provincie Flevoland speelt een actieve rol bij deze interprovinciale samenwerking.
- Bij de toenemende (afhankelijkheid van) digitalisering nemen ook de risico's op het gebied van informatieveiligheid en privacy toe. Hiervoor zijn de benodigde maatregelen getroffen; daarbij wordt de nieuwe Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) gevolgd. Voor meer details wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.
- In 2020 is het programma 'MAB' afgerond en afgesloten; hiervoor wordt een evaluatiedocument opgesteld. Voorgesteld wordt de resterende middelen (€ 0,4 mln.) worden overgeheveld naar de reserve 'Informatiestrategie'. Voor meer details wordt verwezen naar de bijlage bij de jaarrekening met betrekking tot het MAB.

Risico

Het niet tijdig en/of goed aansluiten op de digitale ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle afdelingen met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen. Ondanks het feit dat de informatievoorziening van de provincie Flevoland nu aanzienlijk beter op orde is, blijven er risico's bestaan gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. De nieuwe informatiestrategie en de interprovinciale samenwerking bieden de nodige handvatten om deze risico's te beheersen; na de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Middelen

7.4 Bedrijfsvoering	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil
Lasten	51.836	55.601	57.739	52.543	5.196
Baten	-3.304	-3.032	-3.095	-3.880	785
Saldo	48.532	52.569	54.644	48.663	5.981

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Lagere salarislasten	1.280	132	1.148
2. Lagere lasten voor inhuur	462	296	165
3. Restant stelpost 'Versterking organisatie'	1.453	1.453	0
4. Lagere kosten voor (dienst)reizen	515	0	515
5. Lagere facilitaire lasten	237	0	237
6. Lagere lasten Informatievoorziening	902	889	13
Overige kleine verschillen	347	-399	746
Totaal lasten	5.196	2.371	2.824
Baten			
7. Technische correctie Corona Noodfonds	430	430	0
8. Hogere inkomsten door detacheringen	110	0	110
9. Verhuur pand Batavialand	122	0	122
10. Reorganisatie Bedrijfsvoering	196	0	196
Overige kleine verschillen	-73	0	-73
Totaal baten	785	430	355

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1 en 2. Lagere personele lasten dan begroot

Binnen de provincie Flevoland zijn in 2020 46 vacatures opengesteld geweest. Dit komt neer op circa 10% van alle totale functies. Ondanks grote inspanningen om tijdig te werven kan niet worden voorkomen dat functies enige tijd niet worden ingevuld. Mede als gevolg door corona zijn een aantal projectmatige werkzaamheden uitgesteld. Vaak wordt voor dergelijke werkzaamheden ingehuurd of wordt ingehuurd om een vaste medewerker tijdelijk deze projectmatige werkzaamheden te kunnen laten uitvoeren. De lasten voor inhuur zijn mede hierdoor lager dan vorig jaar en lager dan begroot.

3. Een aantal stelposten is niet (volledig) ingezet

De stelpost 'Versterking organisatie' is bedoeld om de organisatie daar waar nodig te versterken en kent een structureel en een incidenteel deel. Het structurele deel is volledig ingezet, maar op het incidentele deel resteert € 1,4 mln. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve 'Personeel'.

4. Lagere kosten voor (dienst)reizen

Vanwege corona zijn er een stuk minder kosten voor woon- werkverkeer en dienstreizen ten opzichte van voorgaande jaren.

5. Lagere facilitaire lasten

Mede vanwege corona zijn de lasten voor beveiliging en receptie en repro flink lager uitgevallen dan voorgaande jaren.

6. Lagere lasten Informatievoorziening

Ieder jaar wordt een IV-portfolio opgesteld met daarin alle IV-projecten die geraamd zijn voor het betreffend boekjaar. In 2020 zijn een aantal (deel)projecten volledig uitgevoerd, waaronder een digitaal vergadersysteem (iBabs), het nieuwe intranet en de verwerving van een nieuw platform voor data-analyse. Daarnaast is aanbesteding van het Cloud Datacenter afgerond en zijn de nodige voorbereidingen getroffen voor de verhuizing van het datacenter (1^e kwartaal 2021). De niet benutte middelen op het product informatievoorziening (€ 0,9 mln.) zijn overgeheveld naar de reserve 'Informatiestrategie'.

7. Technische correctie Corona Noodfonds

Vanuit het Corona Noodfonds is € 0,22 mln. beschikbaar gesteld voor cofinanciering van de steunaanvraag van Batavialand bij het Mondriaanfonds. Deze cofinanciering is verstrekt in de vorm van huurkijwitschelding. De werkelijke huurkijwitschelding is ten laste gebracht van de door de provincie ontvangen specifieke uitkering voor compensatie van coronaschade binnen de culturele sector. De provinciale middelen uit het Corona Noodfonds zijn derhalve niet aangesproken en blijven beschikbaar voor inzet in 2021 voor de culturele sector.

8. Hogere inkomsten door detacheringen

De inkomsten vanuit detacheringen waren € 0,04 mln. hoger dan geraamd. Daarnaast heeft de doorbelasting van salarissen aan de Randstedelijke Rekenkamer € 0,06 mln. meer opgebracht dan geraamd.

9. Verhuur pand Batavialand

Naast de cofinanciering voor het Mondriaan fonds (zie 7) is voor € 0,11 mln. huurkijwitschelding ten laste van de specifieke uitkering voor compensatie van coronaschade binnen de culturele sector gebracht. De bij de najaarsnota aangegeven dekking binnen het product 'Facilitaire Zaken' is niet benut. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 0,11 mln. bij de huuropbrengsten.

10. Reorganisatie Bedrijfsvoering

Vanwege het vervallen van pensioenverplichtingen ten bedrage van € 0,2 mln. valt dit bedrag vrij vanuit de voorziening 'Reorganisatie Bedrijfsvoering'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Personeel en organisatie	42.590	-2.962	39.628
7.4.2 Financiën, communicatie en jur.zaken	188	0	188
7.4.3 Facilitaire zaken	4.942	-912	4.030
7.4.4 Informatievoorziening	4.823	-6	4.817
Totaal	52.543	-3.880	48.663

x € 1.000

7.5 Reserves

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

7.5 Reserves	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil
Lasten	85.170	87.868	68.813	74.417	-5.604
Baten	-78.712	-98.773	-76.443	-71.791	-4.651
Saldo	6.458	-10.904	-7.629	2.626	-10.255

Stortingen in reserves	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil	Waarvan effect op rekening-saldo
Algemene reserve	4.473	4.473	0	0
Personeel	900	2.428	-1.528	0
Monumentenzorg	286	326	-40	0
Brede Bestemmingsreserve	14.172	14.172	0	0
Technische bijstand Europa	0	39	-39	0
Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.000	1.000	0	0
p-PMJP / POP	430	430	0	0
Bodem	70	70	0	0
Egalisatie gladheidsbestrijding	0	193	-193	0
Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	0	0
Nieuwe Natuur	0	586	-586	0
Activering vervangingsinvesteringen	0	74	-74	0
Almere 2.0	4.200	4.200	0	0
Jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	0	0	0

Stortingen in reserves	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil	Waarvan effect op rekening-saldo
Mobiliteit	32.240	32.744	-504	0
Beheer en ontwikkeling natuur	970	1.084	-114	0
Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Doorgeschoven activiteiten	2.220	2.220	0	0
Economisch programma	1.200	2.837	-1.637	0
Regiodeal Noordelijk Flevoland	2.500	2.500	0	0
Artistieke Experimenten	33	33	0	0
Krachtige Samenleving	1.220	1.220	0	0
Vitaal Platteland	2.000	2.000	0	0
Informatiestrategie	0	889	-889	0
Totaal stortingen	68.814	74.417	-5.604	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting stortingen

Een aantal reserves kent een hogere storting ten opzichte van de begroting na wijziging. De hogere stortingen passen binnen het door Provinciale Staten vastgestelde beleid ten aanzien van de desbetreffende reserves, zoals is vastgelegd in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' of nadien genomen (instellings-)besluiten. Hieronder is een toelichting opgenomen op alle reserves met een verschil > € 0,1 mln.

1. Personeel

De stelpost 'Versterking organisatie' is bedoeld om de organisatie daar waar nodig te versterken en kent een structureel en een incidenteel deel. Het structurele deel is volledig ingezet, maar op het incidentele deel resteert € 1,4 mln. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve 'Personeel' (zie programmaonderdeel 7.4).

2. Egalisatie gladheidsbestrijding

De gladheidsbestrijding heeft een onderschijding van € 0,21 mln. De hoogte van de uitgaven zijn afhankelijk van weersomstandigheden, hetgeen in 2020 geleid heeft tot minder uitgaven aan gladheidsbestrijding dan begroot was. Omdat de provincie ook voor derden werkzaamheden verricht is in 2020 € 0,03 mln. in rekening gebracht aan derden. Aan de reserve 'Gladheidsbestrijding' is € 0,2 mln. toegevoegd.

3. Nieuwe Natuur

Het saldo van het programmaonderdeel Nieuwe Natuur (pNN) wordt verrekend met deze reserve, in overeenstemming met de vastgestelde uitgangspunten voor pNN. De hogere storting aan de reserve van € 0,6 mln. komt met name door de verkoop van gronden van € 0,45 mln. en de pacht van gronden van € 0,13 mln.

4. Mobiliteit

Het verschil tussen de beschikbare middelen voor mobiliteit (die via het Provinciefonds worden ontvangen) en de daaruit te dekken kosten en investeringen wordt geëgaliseerd via deze reserve (zie programma 6).

5. Economisch programma

De niet bestede middelen voor het Economisch Programma zijn conform bestaand beleid toegevoegd aan deze reserve (zie programmaonderdeel 3.1).

6. Informatiestrategie

De reserve is door Provinciale Staten vastgesteld bij de vaststelling van de Jaarstukken 2019. De reserve kan worden aangewend in jaren waarin er een tekort op de programmakosten ontstaat en kan worden aangevuld in de jaren waarin een begrotingsoverschot ontstaat.

Voor een gedetailleerd inzicht in de reserves wordt verwezen naar bijlage 1 'Overzicht reserves en voorzieningen'.

Onttrekkingen aan reserves	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Verschil	Waarvan effect op rekening-saldo
Algemene reserve	-6.443	-6.443	0	0
Personeel	-1.076	-692	-384	0
Monumentenzorg	-265	-265	0	0
Brede Bestemmingsreserve	-11.347	-9.758	-1.589	0
Zuiderzeelijngelden	-2.079	-1.783	-296	0
Procesgelden gebiedsontwikkeling	-1.958	-1.150	-808	0
p-MJP-POP	-2.100	-2.485	385	0
Bodem	-275	-130	-145	0
Cofinanciering EU-projecten 14-20	-912	-550	-362	0
Egalisatie activering vervangingsinvesteringen	68	0	68	0
Nieuwe Natuur	-750	-760	10	0
Almere 2.0	-11.820	-11.775	-45	0
Jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	-60	60	0
Beheer en ontwikkeling natuur	-1.455	-1.194	-261	0
Doorgeschoven activiteiten	-2.357	-2.357	0	0
Dekking afschrijvingslasten	-25.864	-25.864	0	0
Economische programma	-3.026	-2.745	-281	0
Duurzame energie	-1.530	-1.045	-485	0
Regiodeal Noordelijk Flevoland	-2.250	-1.900	-350	0
Krachtige Samenleving	-903	-791	-112	0
Vitaal platteland	-100	-43	-57	0
Totaal onttrekkingen	-76.443	-71.791	-4.651	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting onttrekkingen

De aanwending van bestemmingsreserves is veelal afhankelijk van projectvoortgang en de daarmee gemoeide uitgaven. Hierdoor ontstaan verschillen in de onttrekkingen aan de reserves (indien minder is uitgegeven hoeft minder onttrokken te worden aan de reserves). De verklaringen zijn opgenomen bij de desbetreffende programmaonderdelen in deze jaarstukken. Een aantal reserves kent een overschrijding ten opzichte van de begroting na wijziging (meer onttrokken dan begroot). Deze hogere onttrekkingen passen binnen het door Provinciale Staten vastgestelde beleid ten aanzien van de desbetreffende reserves, zoals is vastgelegd in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' of nadien genomen (instelling-)besluiten. Hieronder is een toelichting opgenomen op alle reserves met een verschil > € 0,1 mln.

1. Personeel

Onttrekkingen aan de reserve 'Personeel' voor frictiekosten worden geraamd op basis van het 'worst-case' scenario, voor bijvoorbeeld de WW-duur en werk-naar-werk regelingen. De werkelijke onttrekking wordt vervolgens gedaan tegen de werkelijk gerealiseerde kosten. Deze zijn lager dan begroot doordat er onder andere ex-werknemers zijn geweest die eerder een nieuwe dienstbetrekking hebben gevonden. In verband met het vormen van een voorziening inzake toekomstige WW-lasten heeft in 2020 een onttrekking van € 0,17 mln. plaatsgevonden aan de reserve 'Personeel'.

2. Brede Bestemmingsreserve

De onttrekking aan de 'Brede Bestemmingsreserve' is lager dan geraamd doordat de voortgang van een aantal projecten lager was dan vooraf verwacht. Voor een gedetailleerd overzicht van de gerealiseerde onttrekkingen wordt verwezen naar de toelichting op de reserve 'Brede bestemmingsreserve' zoals opgenomen in bijlage 1.

3. Zuiderzeelijngelden

Er is voor € 0,06 mln. meer aan bijdragen besteed voor het programma 'Zuiderzeelijngelden'. Daartegenover is de cofinanciering van de gemeenten Urk en Noordoostpolder € 0,31 mln. hoger. Per saldo wordt in 2020 € 0,25 mln. minder aan de reserve onttrokken.

4. Procesgelden gebiedsontwikkeling

Dit betreft de onttrekking aan deze reserve ter dekking van de procesgelden voor Noordelijk Flevoland, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (oormerk), Amsterdam Lelystad Airport en Markermeer/IJmeer. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door een lagere besteding op de genoemde onderdelen (zie programma 3).

5. p-MJP/POP

Het saldo van de uitvoeringskosten POP en de provinciale cofinanciering is € 0,4 mln. lager dan begroot. De overbesteding wordt verrekend met de reserve 'p-MJP/POP', waardoor er per saldo meer is onttrokken.

6. Bodem

De provincie voert enkele experimenten kringlooplandbouw uit. De kosten voor de provincie vallen tot op heden mee. De totstandkoming van de pilots grondgebruik met het Rijksvastgoedbedrijf loopt stroef en loopt daarom vertraging op. Communicatie-activiteiten binnen Actieplan Bodem en Water zijn niet doorgegaan. In 2020 is een groot beroep gedaan op beleidsmatige inzet. Dit heeft consequenties gehad voor de inzet op de programma-activiteiten. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Bodem'.

7. Cofinanciering EU-projecten 14-20

Voor de realisatie van het programma 'OP-West' zijn wij afhankelijk van de voortgang van de door de indieners uitgevoerde projecten. Doordat de voortgang lager was dan geraamd is er sprake van onderbesteding, waardoor de onttrekking aan de reserve eveneens lager is dan geraamd (zie programmaonderdeel 7.1).

8. Beheer en ontwikkeling Natuur

Provincie Flevoland is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Natura 2000 beheerplannen. Een beperkt deel van de geprogrammeerde werkzaamheden heeft niet plaatsgevonden door weersomstandigheden en de beschermingszone van een zeearendnest. De niet bestede middelen van € 0,26 mln. blijft beschikbaar in de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur' (zie programmaonderdeel 2.2).

9. Economisch programma

De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door een aantal onderbestedingen op de budgetten voor de uitvoering van het Economisch Programma. Deze middelen blijven beschikbaar binnen de reserve voor uitvoering in latere jaren.

10. Duurzame energie

De geraamde middelen voor de subsidieregelingen 'Zon voor Asbest' en 'Kleinschalige Energie-initiatieven' zijn niet geheel uitgenut in 2020. Enkele subsidieaanvragen zijn eind 2020 ontvangen, die aanvragen worden in 2021 afgehandeld. Van de regeling 'Zon voor Asbest' is de looptijd verlengd naar 31 december 2021. Deze middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Duurzame energie'.

11. Regiodeal Noordelijk Flevoland

De van het Rijk ontvangen middelen zijn in 2020 besteed aan de programmalijnen 'Innovatie' en 'Talent'. Ondanks dat het programma voorspoedig loopt is er in 2020 voor € 0,35 mln. minder besteed. Deze middelen zijn wel geprogrammeerd en zullen in komende jaren tot besteding komen.

12. Krachtige Samenleving

De programmering van de uitgaven sloot niet helemaal aan bij de activiteiten in 2020, grotendeels als gevolg van corona / lock down maatregelen. Met name de GGD en zorgsector waren hierdoor minder beschikbaar. De niet bestede middelen uit 2020 blijven beschikbaar in de reserve 'Krachtige Samenleving' voor de uitvoering van het programma in de komende jaren.

Voor een gedetailleerd inzicht in de reserves wordt verwezen naar bijlage 1 'Overzicht reserves en voorzieningen'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.5.1 Reserves	74.417	-71.791	2.626
Totaal	74.417	-71.791	2.626

x € 1.000

7.6 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
7.1 Bestuur	Lasten	2.993	2.107	2.107	1.677	429
	Baten	-40	-27	-27	-37	10
	Saldo	2.954	2.080	2.080	1.640	440
7.2 Provinciale Staten	Lasten	1.874	1.686	1.773	1.642	130
	Baten	-1	0	0	-1	1
	Saldo	1.873	1.686	1.773	1.641	132
7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	Lasten	18	1.347	1.082	28	1.054
	Baten	-172.827	-167.049	-173.070	-175.334	2.264
	Saldo	-172.808	-165.703	-171.988	-175.306	3.318
7.4 Bedrijfsvoering	Lasten	51.836	55.601	57.739	52.543	5.196
	Baten	-3.304	-3.032	-3.095	-3.880	785
	Saldo	48.532	52.569	54.644	48.663	5.981
7.5 Reserves	Lasten	85.170	87.868	68.813	74.417	-5.604
	Baten	-78.712	-98.773	-76.443	-71.791	-4.651
	Saldo	6.458	-10.904	-7.629	2.626	-10.255
Totaal programma 7	Lasten	141.892	148.609	131.514	130.308	1.206
	Baten	-254.883	-268.881	-252.634	-251.044	-1.590
	Saldo	-112.992	-120.272	-121.120	-120.736	-384

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) inclusief een zevental verplichte paragrafen. In de paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en de lokale heffingen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kende in 2020 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB).
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing.

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de MRB. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2020 bedroeg 115,0 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. In 2020 bedroeg het tarief in Flevoland 80,6 opcenten. De werkelijke MRB-inkomsten bedroegen in 2020 totaal € 58,0 mln. De zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit (het verschil tussen de opbrengst bij het feitelijke tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedroeg in 2020 circa € 24,8 mln. Voor de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' wordt voor de beschikbare belastingcapaciteit overigens uitgegaan van het verschil tussen het Flevolandse tarief en het landelijk gemiddelde en niet van het wettelijk maximum.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de Legesverordening provincie Flevoland 2016). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers.
- Bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten.
- De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen).
- Naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), samenwerkingsverband BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de Grondwaterheffingsverordening 2010. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, is het verschil toegevoegd of onttrokken aan de voorziening 'Grondwaterbeheer'. In paragraaf 3.3.2 van de Toelichting op de balans (onderdeel IV Jaarrekening) is het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht. In Flevoland zijn drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten:

1. Het Friese Pad (Emmeloord);
2. Zeeasterweg (Lelystad), en
3. Braambergen (Almere).

Jaarlijks ontvangen de exploitanten van de stortplaatsen een aanslag voor nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van Gedeputeerde Staten vormt het algemeen bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf 'Verbonden partijen'). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar Gedeputeerde Staten mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

De omvang van de nazorgheffing is gebaseerd op het doelvermogen. Dat doelvermogen wordt bepaald aan de hand van nazorgplannen. Gedeputeerde Staten hebben ingestemd met deze nazorgplannen. Alleen voor Zeeasterweg was in 2020 nazorgheffing opgelegd van € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van Gedeputeerde Staten tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing	Tarief	2016	2017	2018	2019	2020
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	77,40	78,20	79,00	79,80	80,6
Grondwaterheffing	per 100 m3	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2020 weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2020
Noord-Holland	67,9
Utrecht	73,6
Limburg	77,9
Noord-Brabant	78,0
Overijssel	79,9
Flevoland	80,6
Friesland	87,0
Gelderland	87,2
Zeeland	89,1
Zuid-Holland	90,4
Groningen	91,8
Drenthe	92,0
Gemiddeld	83,0

Van laag naar hoog gerangschikt nam provincie Flevoland in 2020 de zesde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. In 2020 bedroeg het landelijke gemiddelde tarief 83,0 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 3,24 per 100 m³. Het tarief in provincie Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee provincie Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de zesde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimumbedrag en vrijstellingen. In provincie Flevoland is geen minimumbedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorghheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Opcenten MRB	-66.121	-59.000	-58.900	-57.991	-909
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	-12	-14	-14	-16	2
Leges; heffing door provincie	-26	-24	-24	-21	-3
Grondwaterheffing	-464	-470	-470	-457	-12
Nazorghheffing	-400	-400	-400	-400	0
Totaal	-67.023	-59.908	-59.808	-58.885	-923

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

Als gevolg van de verplaatsing van de hoofdvestiging van een leasebedrijf op 1 mei 2019 zijn de opbrengsten in 2020 aanmerkelijk lager dan in 2019. Door overige mutaties in omvang en samenstelling van het wagenpark (waaronder de toegenomen elektrificering) in de tweede helft van 2020 is de uiteindelijke opbrengst over 2020 lager dan ten tijde van de najaarsnota was geraamd. Omdat de belastingopbrengsten in Flevoland zich minder gunstig ontwikkelen dan in de rest van Nederland, staat tegenover deze lagere opbrengst overigens een hogere uitkering uit het Provinciefonds.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de gemeenschappelijke regelingen OFGV en BIJ12 een bijdrage verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2020

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de kostendekking van de geheven leges in 2020.

Tabel 1.4: Kostendekkendheid leges

	Opbrengsten 2020	Kosten 2020	Kosten- dekkendheid 2020
3.1 Ontgronden (heffing door OFGV)	-53.603	53.603	100%
5.1 Wet Natuurbescherming (heffing door BIJ12)	-10.800	n.b.	n.b.
6.1 Wegenverkeerswet 1994 (heffing door RDW)	-16.487	n.b.	n.b.
6.1 Wegenverkeerswet 1994 (heffing door provincie)	0	0	100%
6.2 Fysieke leefomgeving (heffing door provincie)	-20.966	20.966	100%
Totaal (exclusief heffingen door BIJ12 en RDW)	-74.569	74.569	

x € 1

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de legestarieven die door de provincie worden bepaald kunnen in de praktijk jaarlijks afwijkingen optreden van de 100% kostendekking, omdat het volume en de complexiteit van vergunningen kan afwijken van de uitgangspunten bij de gehanteerde tarieven, die gebaseerd zijn op gemiddelden. Hiervan was in 2020 geen sprake.

Bij de nacalculatie van de tarieven voor de bepaling van de kostendekkendheid over 2020 is gerekend met de begrote gemiddelde kosten per eenheid (er vindt geen nacalculatie van de werkelijke kosten plaats).

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's zijn opgenomen in deze begroting. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's die de provincie loopt op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarstukken) geactualiseerd.

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomangement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de voorlaatste versie, welke was opgenomen in de Programmabegroting 2021. Vergeleken met de Programmabegroting 2021 is het risicoprofiel afgenomen van ca. € 10,4 mln. naar ca. € 9,3 mln.

Daarnaast is de weerstandscapaciteit toegenomen van € 7,5 mln. naar € 13,8 mln. Per saldo stijgt de weerstandsratio daardoor van 0,7 tot 1,5, waardoor deze zich binnen dan de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (bron: nota 'Risicomangementbeleid 2017') bevindt.

Provinciale Staten hebben in december 2017 de nota 'Risicomangementbeleid 2017' vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor het risicomangement zijn vastgelegd. Deze nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

2.2 Risicobeleid en risicomangement

De provincie heeft als doel zich te ontwikkelen tot een risico volwassen organisatie. Concreet betekent deze ambitie dat risicomangement integraal onderdeel uitmaakt van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Een van de uitgangspunten in dit beleid is dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze in beeld brengen. Om ook goed zicht te hebben op de mate waarin de risico's worden beheerst, worden bij de risico's ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Enkele uitgangspunten op het gebied van risicomangement

Eind 2017 hebben Provinciale Staten de nota 'Risicomangementbeleid 2017' vastgesteld. De voornaamste uitgangspunten zijn:

- Een classificatieschema (onder andere voor inschatting van de kans) met een vijfpuntsschaal.
- Een berekeningswijze waarbij voortaan de financiële gevolgen worden ingeschat en niet meer worden gemaximeerd.
- Structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen.
- Ook niet financiële risico's (gekwantificeerd) kunnen een onderdeel vormen van deze weerstandsparagraaf.

- Afkomen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) na drie aaneengesloten jaren afgeroomd tot factor 2.

De inventarisatie, actualisatie en uitwerking van risico's vindt plaats in afstemming tussen de risico eigenaar, controller en risico manager. Dit vindt in ieder geval tweemaal per jaar plaats bij het opstellen van de begroting en jaarrekening.

Een plan van aanpak voor verdere implementatie van risicomangement is in het najaar 2017 opgesteld en vanaf 2018 ter hand genomen. In 2021 vindt een tussenevaluatie plaats.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende risico's die de provincie loopt. Het is uiteraard een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Programmabegroting 2021 (de laatst beschikbare versie).

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van de financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 - < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
3 Matig	≥ € 500.000 - < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel /structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarverslag 2020	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2021	Opmerking
1.	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 4,0	€ 4,0	
2.	Flevokust Haven	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 1,7	€ 1,8	
3.	Grote INFRA projecten	n.v.t.	n.v.t.	Structureel	€ 0,7	€ 1,4	
4.	Innovatie paviljoen Floriade	€ 1,4	75%	Incidenteel	€ 1,1	€ 1,1	
5.	Nazorgfonds	€ 0,3	50%	Incidenteel	€ 0,6	€ 0,9	
6.	Datalek (informatie voorziening)	€ 5,0	10%	Incidenteel	€ 0,5	€ 0,5	
7.	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	Incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
8.	OMALA	€ 1,0	10%	Incidenteel	€ 0,1	€ 0,1	
9.	Bedrijfsgegevens	€ 1,0	10%	structureel	€ 0,1	€ 0,1	
10.	Overige risico's	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 0,4	€ 0,4	
	Totaal				€ 9,3	€ 10,4	

x € 1 mln.

Het actuele risicoprofiel van provincie Flevoland is (afgerond) ca. € 9,3 mln. De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaardemethode. Uitzonderingen zijn Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en Grote Infrastructurele Projecten, die zijn gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde nota 'Risicomanagementbeleid 2017'.

Mutaties

De (voornaamste) mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Programmabegroting 2021 betreffen voornamelijk:

- Het risico 'Grote infra projecten' is afgenomen deels omdat projecten in een volgend- of eindstadium verkeren en deels door meer inzicht in de kosten.
- Het risico 'Nazorgfonds' is afgenomen met ca. € 0,3 mln. als gevolg van een meevallend rendement in 2020.

De post 'Overige risico's' betreft de som van de overige financiële risico's. In vergelijking met de Programmabegroting 2021 is het risicoprofiel van de provincie per saldo afgenomen van ca. € 10,4 mln. tot ca. € 9,3 mln.

De risico's die zijn opgenomen in het risicoprofiel betreffen (onder meer) risico's die het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie slechts in relatief beperkte mate beheersmaatregelen treffen. Voor risico's waarop de provincie meer invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat nu uit de 'Algemene reserve' (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarstukken per 31 december weergegeven.

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020	JV2019	PB2021	JV 2020
Incidenteel							
Algemene reserve (vrij deel)	21,1	21,4	21,4	20,8	20,4	15,5	21,3
Oormerk autoleasemaatschappijen	0	0	0	-9,6	-10,3	-9,8	-9,1
Incidentele weerstandscapaciteit	21,1	21,4	21,4	11,2	10,1	5,7	12,2
Structureel (jaarlijks)							
Belastingcapaciteit	1,5	1,4	1,4	1,5	1,8	1,5	1,5
Onvoorzien	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Structurele weerstandscapaciteit	1,7	1,6	1,6	1,7	2,0	1,7	1,6
Totaal	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5	13,8

x € 1 mln.

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Programmabegroting 2021 toegenomen. Bij de Najaarsnota 2020 is besloten een extra toevoeging te doen van € 4 mln. vanuit de 'Brede Bestemmingsreserve' aan de 'Algemene reserve'. Daarmee werd de eerdere uitname in verband met de vorming van het Corona Noodfonds gecompenseerd.

Weerstandsvermogen

Het risicoprofiel is in jaarrekening 2020 afgenomen ten opzichte van die in de Programmabegroting 2021 (van € 10,4 mln. tot € 9,3 mln.). De weerstandscapaciteit is toegenomen van € 7,5 mln. tot € 13,8 mln. Per saldo bedraagt de weerstandsratio nu 1,5 (was 0,7). Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota 'Risicomanagementbeleid 2017'.

Tabel 2.5 Weerstandsvermogen

	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020	JV2019	PB2021	JV2020
Risicoprofiel (A)	16,4	16,4	16,5	10,9	9,7	10,4	9,3
Weerstandscapaciteit (B)	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5	13,8
Weerstandsvermogen (=B-A)	6,4	6,8	6,5	2,0	2,4	-2,9	4,6
Weerstandsratio (=B/A)	1,4	1,4	1,4	1,2	1,2	0,7	1,5

x € 1 mln.

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

PS hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen en in december 2018 onder voorwaarden het investeringskrediet verhoogd. In juni 2019 hebben Provinciale Staten de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF. In december 2019 heeft de Raad van State het provinciaal inpassingsplan vernietigd vanwege de nieuwe inzichten omtrent stikstofdepositie. Er moet daarom een nieuw inpassingsplan worden opgesteld. Voordat de opdracht tot realisatie aan een aannemer gegund kan worden moet het inpassingsplan onherroepelijk zijn. Daarnaast zijn de marktomstandigheden, mede door de stikstofcrisis, gewijzigd. De stikstofproblematiek is helaas hardnekkig en er is op landelijke niveau nog steeds geen stikstofoplossing. Op regionaal niveau is het stikstofvraagstuk rondom de Maritieme Servicehaven praktisch gezien niet op te lossen. Daarmee is het onzeker wanneer het inpassingsplan kan worden vastgesteld en onherroepelijk zal worden. Dit zorgt voor onzekerheid voor de maritieme ondernemers en vervolgens het risico dat partijen af zullen haken.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse (2020). Deze is gebaseerd op het huidige geaccordeerde businessmodel.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase, voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- Er zijn inmiddels juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk.
- Met de organisaties binnen het consortium MSNF zijn juridische bindende overeenkomsten over langjarige afname gesloten.
- Er moet sprake zijn van een onherroepelijk inpassingsplan.
- Er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.

Realisatie- en exploitatiefase:

- Monitoring van de financiële en fysieke voortgang van de ontwikkeling door een contractbeheersteam.
- Het inzetten van technische specialisten die de ontwikkeling van de haven monitoren en specifieke toetsen op de werkzaamheden uitvoeren.
- Periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'MSNF' aan GS en PS.

2. Flevokust Haven

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in de buitendijkse ontwikkeling van de multimodale overslaghaven Flevokust. De ontwikkeling (bouw) van de haven is eind 2016 gestart en de haven is het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. De definitieve afronding met de aannemer heeft in het vierde kwartaal 2019 plaatsgevonden.

Wij onderkennen een aantal risico's inzake de exploitatiefase. Die risico's hebben betrekking op de omvang van toekomstige onderhoudskosten en verwachte opbrengsten uit de exploitatie als gevolg van eventuele leegstand. De provincie en gemeente Lelystad zijn bezig met het verkennen van de mogelijkheden om een Havenbedrijf op te richten, waarin zowel de buitendijkse haven als het binnendijkse bedrijventerrein kunnen worden ondergebracht. In 2021 wordt de uitkomst uit de verkenning over het oprichten van een havenbedrijf voor Flevokust Haven gedeeld.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 1,66 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een in februari 2021 geactualiseerde Monte-Carlo risicoanalyse. Hierin is ook het effect van de in 2019 doorgevoerde duurzame waardevermindering betrokken en de gerealiseerde exploitatie. De risico's hebben voornamelijk betrekking op exploitatierisico's zoals leegstand en de kosten voor beheer en onderhoud.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Realisatie- en exploitatiefase:

- Tot de eventuele oprichting van een havenbedrijf Flevokust Haven met gemeente Lelystad samenwerken in positionering en profilering van Flevokust Haven bij private en publieke partijen.
- Na de (eventuele oprichting) van een havenbedrijf Flevokust Haven samen met de gemeente de exploitatie van de haven op een professionele en slagvaardige manier vormgeven. Het havenbedrijf krijgt - naast financiële kaders - de doelstelling om economische en maatschappelijke meerwaarde te realiseren.
- Het monitoren van de financiële dekkendheid van exploitatie.
- Het plegen van acquisitie voor het vinden van aanvullende exploitanten.
- Periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'Flevokust Haven' aan GS en PS.

3. Grote infrastructurele projecten

Het risico van omvangrijke infrastructurele projecten wordt voorzien van een risicoberekening, waarvan de uitkomst wordt vergeleken met het reeds beschikbaar gestelde krediet. Indien de uitkomst van de raming hoger is dan het krediet wordt het verschil betrokken in de risicoberekening op concern niveau.

In de Jaarrekening 2020 zijn de risico's van het programma's 'Verlengde Anthony Fokkerweg en aansluiting A6', 'Hogering Almere', 'Groot Onderhoud bruggen en sluisen (GOBS)' en 'Roggebot/Kampen N307' geactualiseerd.

In de Programmabegroting 2021 was voor het project 'Aansluiting A6 en Anthony Fokkerweg' een risicoreservering van € 5,7 mln. opgenomen. Het project zit in de eindfase en de weg wordt naar verwachting in februari 2021 opengesteld en in de periode daarna financieel afgewikkeld. Inmiddels is vastgesteld dat gezien de voorspoedige realisatie het project binnen budget zal worden gerealiseerd. De resterende risico's kunnen worden opgevangen binnen het projectbudget. Daarom kan de risicoreservering op provincie niveau in de jaarrekening 2020 komen te vervallen.

In de Programmabegroting 2021 was op concernniveau voor het project 'Hogering Almere' een risicoreservering van € 7,2 mln. opgenomen. Het project zit inmiddels in een andere fase en de meeste voorbereidingswerkzaamheden zijn gereed. Hierdoor is het risicoprofiel van het project gewijzigd. Rekening houdende met het restsaldo en de som van risico's kan de risicoreservering op concernniveau worden verlaagd tot € 2,4 mln. Het project zal in 2023 worden opgeleverd.

In de Programmabegroting 2021 was op concernniveau voor het programma 'Bruggen en Sluizen (GOBS)' een risicoreservering van € 5,7 mln. opgenomen op basis van een Monte Carlo (MC) analyse opgesteld tijdens de aanbestedingsfase in 2017/2018. De installaties van de bruggen en sluizen in Flevoland zijn gedateerd en gebouwd in de tijd van de drooglegging van Flevoland 1940-1955. Het programma 'Bruggen en Sluizen' heeft als doel deze objecten toekomstbestendig te maken inclusief de mogelijkheid om de installaties optimaal veilig en centraal te bedienen. Met als gevolg het aantal storingsen te verminderen, de veiligheid te bevorderen en een kwaliteitsimpuls te creëren voor de beroeps en recreatievaart. De planning loopt van 2017 tot en met 2023. De 16 projecten worden ingepland afhankelijk van de prioriteit en dienen met zo min mogelijk overlast te worden uitgevoerd binnen een totaal krediet van € 59,8 mln.

De voornaamste risico's zijn onder meer de aanpassing van de werkwijze van het plaatsen van palen t.b.v. de steigers- remming- en geleidewerken, de aanpassing van de wijze van het verwijderen van oude palen en extra eisen machine veiligheid. De inzichten van het renoveren van de eerste objecten hebben vooralsnog niet geleid tot een aangepaste risico inschatting, waardoor het risico gelijk blijft ten opzichte van de Programmabegroting 2021 (€ 5,7 mln.).

Het programma 'Roggebot/N307' bestaat uit het infradeel Overijssel, het watergerelateerde deel dat voor rekening komt van het rijk en het infradeel Flevoland. De besluitvorming heeft in september 2020 plaatsgevonden in de PS-en van Flevoland en Overijssel en door de minister van IenW. Het infradeel Flevoland en Overijssel heeft in totaal een krediet van € 27,5 mln. De risico's van beide infraprojecten worden gedragen door Flevoland en Overijssel en bedraagt voor Flevoland € 2,2 mln.

In totaal wordt risicoreservering opgenomen van ca. € 10,3 mln. (ten opzichte van € 18,5 mln. in de Programmabegroting 2021). De hieruit voortvloeiende structurele extra kapitaallasten bedragen ca. € 0,26 mln. Vermenigvuldigd met de factor 3 (conform beleid structurele risico's) leidt dit tot een risicobedrag van ca. € 0,77 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Structureel	n.v.t.	€ 0,77 mln.

Beheersmaatregelen:

- Een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- Daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

4. Innovatiepaviljoen (Floriade)

Provinciale Staten hebben in 2014 besloten om te investeren in een Innovatiepaviljoen op het Floriadeterrein. Inmiddels zijn zowel het ontwerp als de berekening voor de benodigde investering opgesteld. Uit die berekening bleek dat het oorspronkelijk beschikbare krediet niet toereikend was. In december 2017 is door PS besloten om het investeringskrediet te verhogen. Tevens is vastgesteld dat een risicoreservering van € 1,1 mln. benodigd is, gebaseerd op de uitgevoerde risicoanalyse. In 2019 heeft de aanbesteding van de bouw plaatsgevonden. De bouw van het Innovatiepaviljoen is medio 2020 gestart, de oplevering en ingebruikname wordt voorzien begin 2021.

Wij onderkennen nog steeds dezelfde risico's die betrekking hebben op drie periodes, namelijk: de ontwikkelingsfase (bouw), de exploitatiefase en fase na afloop van de Floriade. De voornaamste risico's zijn:

- Afhankelijk van het gebruik van het pand bestaat het risico dat de omzetbelasting over de bouwkosten (deels) niet verrekenbaar of compensabel is wat tot een kostenverhoging leidt.
- Er is een risico op gedeeltelijke leegstand wat een lagere opbrengst tot gevolg kan hebben. Door de latere oplevering (2021 ten opzichte van 2017) is de exploitatieduur verkort en dus is het risico voor de provincie afgenomen (maar nog wel aanwezig).
- Het is de bedoeling om het gebouw na afloop van de Floriade in 2023 te verkopen. De verkoopwaarde van het pand is nu een schatting en is bijvoorbeeld mede afhankelijk van de omgeving waarin het pand dan staat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 1,1 mln.

Beheersmaatregelen:

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen, zoals:

- Eisen voor het kwaliteitsniveau zijn hoog, om de aantrekkelijkheid voor potentiële gebruikers te vergroten.
- In 2020 is de businesscase voor de exploitatieperiode van 2021-2023 geactualiseerd en in de meerjarige provinciale begroting verwerkt (Najaarsnota 2020). De berekening komt uit op een totale last van circa € 0,5 mln., inclusief de kapitaallasten over die jaren. Deze lasten worden gefinancierd vanuit het daarvoor geormerkte bedrag van € 0,7 mln. in de 'Brede Bestemmingsreserve'.
- Door de corona beperkingen zullen inkomsten de komende maanden lager zijn, maar de uitgaven kunnen daar grotendeels op aangepast worden.
- Wij rapporteren jaarlijks aan Provinciale Staten over de voortgang van het project, vanuit het programma 'Floriade Werkt!'.
- Regelmatig wordt de risicoanalyse herhaald en geactualiseerd.
- Het paviljoen wordt (met behulp van externe expertise) zo veel mogelijk aangesloten op de marktbehoefte.
- In de exploitatieberekening is bij de beoordeling van de haalbaarheid al uitgegaan van een gedeeltelijke leegstand.
- Voor het gunnen van de opdracht tot bouw van het pand hebben wij een beslissingsmoment gepland waarbij de analyse wordt gemaakt of nog voldaan kan worden aan de randvoorwaarden van het toegekende krediet.
- Een deel van de exploitatie kan worden gefinancierd vanuit het programma 'Floriade Werkt!'.
- Het voeren van verkennende gesprekken met Aeres Hogeschool en commerciële partijen over een overname na de Floriade.

5. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dat vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn (meerjarige begrotingshorizon tot 5 jaar).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragend voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange

termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de voorziening te dekken. Gezien de huidige kapitaalmarkt bestaat het risico dat het doelrendement niet kan worden gerealiseerd, waardoor de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad dient aan te vullen. In 2020 wordt het beleggingsrendement op 3% ingeschat, waardoor het jaarresultaat naar verwachting negatief zal zijn. Voor het kwantificeren van dit risico wordt voor de jaren 2021 t/m 2025 uitgegaan van een te realiseren rendement van gemiddeld 1,5% (in plaats van de rekenrente van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van circa € 0,23 mln. per jaar, waarvan de kans van optreden op 50% is geschat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 1,2 mln.	€ 0,6 mln.

Het risico is afgenomen ten opzichte van jaarrekening 2019 (van € 0,88 mln. tot € 0,6 mln.). Dit heeft vooral te maken met de beleggingsrendementen die de afgelopen twee jaar relatief gunstig waren.

Beheersmaatregelen:

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

In 2021 wordt een onderzoek uitgevoerd door een externe partij om te komen tot een goed systeem om de rekenrente te bepalen. Dit is mede op verzoek van het IPO en wordt landelijk gedragen. De verwachting is dat het onderzoek leidt tot een lagere rekenrente, waardoor de kans op het behalen van die rekenrente groter wordt. Het hanteren van een lagere rekenrente vergt wel een (incidentele) storting in het eigen vermogen van het fonds.

6. (Ineffectieve) informatievoorziening

De afgelopen jaren is (met het programma 'MAB') de informatievoorziening van de provincie Flevoland 'op orde' gebracht. De belangrijke stap die nog moet worden genomen is de overgang (voor een belangrijk deel) van ICT in eigen beheer naar clouddienstverlening. De voorbereidingen voor de transitie zijn vergevorderd; de 'verhuizing' staat voor begin 2021 gepland.

De digitalisering van de samenleving en (daarmee ook) de provincie zal de komende jaren in snel tempo voortgaan. De visie van de provincie Flevoland en de daarvoor benodigde activiteiten en middelen zijn uitgewerkt in een nieuwe Informatiestrategie 2021-2024, die dit voorjaar is vastgesteld door de directie en GS. Dit alles vraagt het nodige van de medewerkers van de provincie; daarom wordt er gericht gewerkt aan het vergroten van de kennis. Door de coronamaatregelen konden geen trainingen op locatie worden verzorgd, en is gekozen voor een digitale leeromgeving waarvoor 4 basistrainingen zijn ontwikkeld.

Door de toenemende digitalisering - niet alleen in de bedrijfsvoering, maar ook steeds meer in de primaire processen - neemt worden de risico's op het gebied van informatieveiligheid groter. Hiertoe is 2020 het informatiebeveiligingsbeleid geactualiseerd en aangescherpt. Speerpunt daarin is de nieuwe, verplicht in te voeren, 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO). Deze baseline biedt concrete handvatten voor het bepalen van een adequaat beveiligingsniveau en de juiste beveiligingsmaatregelen. Hiertoe zijn/worden risicoanalyses uitgevoerd bij de afdelingen; het samenvattende beeld zal in het voorjaar 2021 worden gedeeld met de directie en bestuur.

De wetgeving (waaronder de Omgevingswet en de Wet open overheid) hebben grote impact op de wijze waarop de provincie haar processen uitvoert inclusief de daarvoor benodigde informatiesystemen. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is verder uitgesteld (tot 1-1-2022); de aanpassingen op digitaal gebied zijn voor deze 1^e fase nog begrensd, maar zullen ook komende jaren de nodige aandacht en inspanningen vergen. Dat geldt ook

voor de Wet open overheid, waarvoor de politieke besluitvorming nog in volle gang is. De impact van deze wet voor de provincie(s) is nog niet duidelijk; daarvoor wordt begin 2021 een impactanalyse uitgevoerd.

Er zijn in 2020 belangrijke stappen gezet op het gebied van dataficering. Er is een nieuw 'dataplatform' verworven en ingericht waarmee complexere data-analyses kunnen worden uitgevoerd. Deze ontwikkeling zal in 2021 worden voortgezet.

Bij de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening en digitalisering wil de provincie Flevoland optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die het programma 'Interprovinciale Digitale Agenda' (IDA). Het vastgestelde programmaplan van IDA voor 2021 biedt hiervoor goede aanknopingspunten.

Het niet tijdig en/of goed aansluiten op de digitale ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle afdelingen met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen. Naast juridische claims kan dit leiden tot extra benodigde investeringen in processen en systemen, waarvan de totale impact wordt geschat op € 5,0 mln.

De impact van corona (i.c. de sluiting van het provinciehuis) op de informatievoorziening van de provincie Flevoland is beperkt. Doordat in 2019 alle medewerkers een mobiele werkplek hebben gekregen (smartphone en laptop) kon de stap naar (verplicht) thuiswerken relatief eenvoudig gemaakt worden. Daarbij zijn faciliteiten beschikbaar gesteld (m.n. beeldschermen en bureaustoelen) om de thuiswerkplek (ergonomisch) te verbeteren. Ook het beheer van het IT-platform en de applicaties kan goed op afstand ('remote') worden uitgevoerd. Voor de activiteiten die echt op het provinciehuis moeten worden uitgevoerd is vrijstelling gegeven.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 5,0 mln.	€ 0,5 mln.

Ondanks het feit dat de basis nu beter op orde is, is het risicobedrag ongewijzigd ten opzichte van de vorige raming, gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. Als de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, de digitaliseringsprojecten voor de komende jaren bekend zijn en eventueel benodigde aanvullende maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging zijn genomen zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Beheersmaatregelen:

- Realisatie van de 'Informatiestrategie 2021-2024'.
- Ontwikkeling van digitale kennis en vaardigheden ('Medewerkers Digivaardig').
- Interprovinciale samenwerking (IDA).
- Verdere ontwikkeling (kennis, vaardigheden en capaciteit) van de afdeling IV.

7. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening 'APPA' (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening van de benodigde middelen in de voorziening 'APPA' ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. Na controle door de accountant wordt het bedrag vastgesteld, zodat aan alle toekomstige verplichtingen kan worden voldaan. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening 'APPA' om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,25 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van de Programmabegroting 2021. Bij de Jaarstukken 2020 wordt de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend.

Beheersmaatregel:

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt grote schommelingen.

8. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van LAB is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij doordat:

- de verkoop van de gronden niet, later of tegen een lagere prijs wordt gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling hoger blijken te zijn dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incourantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. De samenwerking met Schiphol Real Estate (SRE) in de ontwikkeling van het gebied is bekrachtigd door een getekende overeenkomst. Dit betekent dat de realisatiekans van de kavel Flight District (tegenover de terminal) ook verder is toegenomen. Het besluit over het in operationeel gebruik nemen van Amsterdam Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Als gevolg van verdere aflossing van de uitstaande lening is de financiële impact (beperkt) afgenomen ten opzichte van de inschatting in de jaarrekening 19 (van € 0,2 mln. tot € 0,1 mln.).

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,1 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- De bedrijventerreinen rond Amsterdam Lelystad Airport hebben de status 'bijzonder terrein' gekregen, waardoor er ruimere mogelijkheden zijn voor ontwikkeling.
- Er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders.
- De kosten in de grondexploitatie zijn versoberd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering.
- De grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd.
- Voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen.
- Per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk als bestuurlijk geëvalueerd en besproken.
- SRE heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

9. Persoonsgegevens (AVG)

Alle organisaties moeten aan de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) verordening voldoen. Hierop wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De maximale boete is substantieel en afhankelijk van het omzetsniveau en type organisatie. De provincie houdt (als midden-bestuur) in beperkte mate persoonsgegevens bij. Deze hebben met name betrekking op medewerkers, aanvragers van provinciale diensten en relaties.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	1,0 mln.	0,1 mln.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen ingevoerd:

- De in AVG genoemde processen (voor zover nu bekend) zijn geïmplementeerd en vastgesteld binnen de provincie en de informatiehuishouding is in beeld gebracht. In geval van risicovolle processen wordt een meer diepgaande risicoanalyse uitgevoerd (zo nodig middels een Business Impact Analyse (BIA): instrumentarium voor toetsing van de mate van benodigde Informatiebeveiliging) en/of een Data Protection Impact Assessment (DPIA): instrumentarium voor (zelf-) assessment om vooraf de privacy risico's van een (beoogde) gegevensverwerking in kaart te brengen).
- Deze inventarisatie van risicovolle processen is gestart in 2020 en loopt nog door in 2021.
- Er worden verwerkersovereenkomsten afgesloten met derden die in opdracht van de provincie taken uitvoeren waarbij persoonsgegevens worden verwerkt.
- Er worden ook samenwerkingsovereenkomsten gesloten wanneer er sprake is van een gedeelde of gezamenlijke verantwoordelijkheid.
- De verwerkingen van persoonsgegevens zijn in beeld en vastgelegd in het (wettelijk voorgeschreven) register; dit wordt continu geactualiseerd.
- De rechtmatigheid van verwerkingen wordt regelmatig gecontroleerd en wijzigingen worden bijgehouden.
- Tijdige melding en afhandeling van (potentiële) datalekken binnen de provincie is ingeregeld conform het protocol melding datalekken; de werkwijze wordt binnen de organisatie (voortdurend) gecommuniceerd.
- De provincie bevordert continu de bewustwording met betrekking tot de omgang van persoonsgegevens en de beveiliging daarvan. Dit zal in 2021 nog meer onder de aandacht worden gebracht door middel van eLearning modules en workshops die specifiek op dit onderwerp zijn gericht.

10. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen ca. € 0,4 mln. (Programmabegroting 2021 ca. € 0,4 mln.).

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Dossier Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door GS of het rijk) die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (onder andere vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren.

Nu het ecologisch onderzoek ("de passende beoordeling") van het PAS niet meer als basis voor toestemmingverlening kan worden gebruikt, is voor veel ruimtelijke ontwikkelingen, ook op grote afstand van Natura 2000-gebieden, nodig dat zij op een andere manier gaan aantonen, dat hun project of plan (zoals een 102 bestemmingsplan) op voorhand geen significant schadelijke effecten heeft op de Natura 2000-gebieden. Pas daarna kan toestemming worden verleend.

Voor projecten betekent dit dat moet worden beoordeeld of (alsnog) een natuurvergunning is vereist. Gedeputeerde Staten (en in een aantal gevallen het ministerie van LNV) zijn het bevoegde gezag voor deze vergunning. Zij dienen te beoordelen of voor een project een natuurvergunning is vereist. Voor bestemmingsplannen geldt weliswaar geen natuurvergunningsplicht, maar ook zij moeten ook aan de eisen van de Wet natuurbescherming voldoen. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan moet daarom beoordeeld worden of de met het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen significant negatieve effecten zouden kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Ook dan moet er een passende beoordeling (en als gevolg daarvan ook een milieueffectrapport) worden gemaakt.

De commissie Remkes heeft in haar rapport 'Niet alles kan' advies gegeven over de maatregelen die genomen kunnen worden om stikstof depositie te verminderen. Op landelijke niveau worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de acties van gemeenten, provincies en het rijk op de korte middellange en lange termijn.

Flevoland heeft daarin een bijzondere positie omdat wij geen voor stikstof gevoelige N2000 gebieden hebben. Door middel van de gebiedstafels wordt met de verschillende sectoren in Flevoland nagedacht wat voor Flevoland de beste maatregelen en oplossingen kunnen zijn. Dit alles is van belang omdat de uitspraak veel belangrijke ontwikkelingen zoals Lelystad Airport, MSNF, MITC, dijkversterking, woningbouw en bedrijfsverplaatsingen raakt. Er moet rekening worden gehouden dat niet alle plannen en ontwikkelingen door kunnen gaan op dezelfde voet of zelfs helemaal niet meer. De omvang van dit probleem is zo groot dat ook op landelijk niveau wordt gekeken naar het schadeaspect. Hier kan op dit moment nog geen inschatting van worden gegeven.

De Tweede Kamer heeft door middel van een amendement in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering geborgd dat PAS-meldingen en activiteiten die onder het PAS vrijgesteld waren van een vergunning alsnog een vergunning krijgen. Hoewel het Rijk hiervoor primair aan de lat staat, is nog onduidelijk welke impact het vergunnen van al deze activiteiten gaat hebben op de formatie. Daarnaast zien we een toename in het aantal handhavingverzoeken betreffende deze categorie.

Beheersmaatregelen

In maart 2020 heeft PS extra budgetten beschikbaar gesteld. Dit betrof een structureel budget voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (ca. € 0,3 mln.), een incidenteel budget maatwerkgesprekken bv. verduurzamingsmaatregelen en stikstofreductie (ca. € 1,5 mln.) en een incidenteel budget voor innovatie bv. pilots die leiden tot stikstofreductie (ca. € 1,5 mln.).

COVID-19

Het jaar 2020 heeft in het teken gestaan van de coronacrisis. Na de eerste golf was er sprake van een grote mate van onzekerheid. Die onzekerheid is er nog steeds. De verwachting is dat de huidige tweede golf sociaaleconomische gevolgen heeft met aanzienlijke effecten op de samenleving. De tweede lockdown leidt tot langdurige sluiting van horeca en detailhandel. Hoewel op dit moment de werkloosheid en economische krimp beperkt zijn, moet op de middellange termijnrekening worden gehouden met diverse consequenties. Niet alleen op het gebied van de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld in het MKB, maar eveneens minder zichtbare veranderingen zoals mentale en fysieke gezondheid, toekomstperspectief, verscherping van en tweedeling in de samenleving en toename van onveiligheid.

Beheersmaatregelen

De ernst en de duur van de crisis zijn onbekende factoren. De vaccinatie zal ervoor zorgen dat de samenleving geleidelijk open kan. Naast het Noodfonds heeft de provincie een coronamaatregelenpakket opgesteld om de effecten van de crisis te bestrijden en te investeren in de samenleving. Ook het rijk en gemeenten treffen maatregelen.

De crisis wordt periodiek gemonitord (zie Coronamonitor op de website). Er wordt overlegd met andere overheden, bedrijfsleven en instellingen om Flevoland uit de crisis te brengen. Daarnaast zien we dat de crisis leidt tot innovaties en dat kansrijke initiatieven worden ondernomen. Er hoeft geen separate risicoreservering voor de financiële gevolgen van de coronacrisis opgenomen.

Openbaar vervoer

De maatregelen die het kabinet heeft afgekondigd ter bestrijding van het coronavirus zijn met ingang van medio maart 2020 van grote invloed geweest op de exploitatie van het openbaar vervoer in Nederland. Onder andere de angst voor het virus en de oproep om zoveel mogelijk thuis te werken hebben de reizigersaantallen drastisch doen dalen. Tegelijkertijd is de sector als “vitale functie” aangemerkt, met als gevolg dat dienstregelingen grotendeels in stand zijn gehouden om mensen met vitale beroepen te kunnen vervoeren van en naar hun werk. Binnen de OV-concessie IJsselmond is de provincie Flevoland opbrengstverantwoordelijk. Mee- en tegenvallers in de reizigersinkomsten komen daarmee voor rekening en risico van de provincie als concessieverlener.

Beheersmaatregelen

Over de periode 15 maart tot en met 31 december 2020 heeft het Rijk in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer tijdens de coronapandemie een landelijke compensatieregeling (ter gedeeltelijke dekking van de gederfde opbrengsten -restrisico vervoerder-) opengesteld. Als één van de voorwaarden gold dat de provincie haar (pre-corona berekende) exploitatievergoeding in het kader van de OV-concessie IJsselmond volledig aan de vervoerder zou betalen. Hier heeft de provincie gehoor aan gegeven. Door de

beschikbaarstelling van de compensatieregeling is het financieel risico voor de provincie in 2020 beperkt gebleven.

Onduidelijk is hoelang het virus zich nog blijft verspreiden en of alle reizigers, die vóór corona frequent gebruikt maakten van het openbaar vervoer, terugkeren. Voor de eerste helft van 2021 is het Rijk wederom van plan om een compensatieregeling open te stellen, waarbij het restrisico bij de decentrale overheden als concessieverlener komt te liggen. Hoe hoog dit restrisico voor Flevoland zal zijn is afhankelijk van de definitieve voorwaarden die aan de compensatieregeling zijn verbonden.

Tevens wordt er tussen Rijk, decentrale overheden en vervoerders gewerkt aan een transitieplan, waarin verschillende maatregelpakketten worden uitgewerkt om de sector toekomstbestendig te maken. Of het Rijk ook na 1 juli 2021 nog bereid is om de sector financieel te ondersteunen is op dit moment onduidelijk. Voor het afdekken van de provinciale financiële risico's als gevolg van gedeerde reizigersopbrengsten in het openbaar vervoer is binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' bij het vaststellen van de Najaarsnota 2020 een bedrag van € 2,25 miljoen geormerkt.

Overige ontwikkelingen:

- In de huidige meerjarenraming (2021-2024) zijn de accessen uit de Meicirculaire 2020 verwerkt. Deze zijn bevroren (dus hard) voor 2020 en 2021, maar in de jaren daarna onzeker. Deze onzekerheid bestaat uit het risico dat de accessen vanaf 2022 lager zullen uitvallen omdat er rijksombuigingen worden verwacht om het begrotingstekort en de staatsschuld (na alle getroffen coronamaatregelen) niet te ver te laten oplopen. Anderzijds moet met het nieuwe kabinet afspraken worden gemaakt over de ontwikkeling van het Provincie- (maar ook het Gemeentefonds). Nu worden de accessen bepaald volgens de trap op, trap af methode maar eventueel komt er een andere methode voor terug. In de perspectiefnota moet worden besloten hoe de accessen voor 2022 en verder te ramen.
- Zoals bekend zijn elektrische auto's vrijgesteld van MRB en dus derven we daarover de opcenten. Het aantal elektrische auto's neemt gestaag toe. Als beheermaatregel is hiervoor meerjarig een risicobuffer in de begroting opgenomen. Tweemaal per jaar wordt gemonitord of deze buffer toereikend is. Er is een rapport opgesteld door het ROB (april 2020) op basis waarvan de provincies menen dat het Rijk zou moeten compenseren voor het effect van dit rijksbeleid. Bij de berekening van de hoogte van de buffer is uitgegaan van 50% compensatie van de derving. Echter het ministerie van BZK lijkt dit over te laten aan het nieuwe kabinet.
- De onderzoeken naar een herijking van het belastinggebied van de provincies eventueel ter vervanging van de provinciale opcenten MRB. Dit kan van invloed zijn naar verwachting vanaf 2024.
- Met de beleggingen van het Nazorgfonds zou op de lange termijn 4,4% rendement gehaald moeten worden, namelijk de rekenrente die als uitgangspunt voor het doelvermogen wordt gebruikt. Het gemiddelde beleggingsrendement in de laatste jaren ligt onder deze norm. Het is onzeker of op de lange termijn dit rendement daadwerkelijk kan worden behaald. In 2021 wordt een landelijk onderzoek gedaan naar de berekening van de rekenrente om te bepalen hoe die beter aan kan sluiten bij de werkelijke rendementen.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de jaarrekening 2020 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreservaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreservaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer waaronder het beheer van de grote grazers. GS zijn - met inachtneming van de toepasselijke regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn en zien toe op de uitvoering van het beheer van de grote grazers.

GS voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door PS is vastgesteld. In 2019/2020 is - conform het beleidskader - verder gewerkt aan de afronding en implementatie van de korte

termijn maatregelen zoals deze in 2018/2019 in gang zijn gezet: de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset. Inmiddels zijn de juridische procedures inzake de edelherten afgerond en is de reset gestart. Wel zijn er nog enkele juridische procedure inzake (fysieke) maatregelen in het gebied. Afhankelijk hoe de winter zich zal ontwikkelen kan het onderwerp bijvoeren en de aandacht voor deze procedures mogelijk weer leiden tot maatschappelijke onrust. Dit kan leiden tot imagoschade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie.

Kans	Impact (korte termijn)
50%	Groot

Op de langere termijn, nadat de populatie dieren is verminderd en de beschutting in het gebied weer is toegenomen, zal naar verwachting sprake zijn van een lager risico en een lagere impact.

Kans	Impact (lange termijn)
10%	Beperkt

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- De provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer.
- Er in 2020 en 2021 voortvarend wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de maatregelen uit het beleidskader, specifiek de maatregelen voor de korte termijn.
- Er door Staatsbosbeheer een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied op basis van het beleidskader is vastgesteld.

Amsterdam Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel van de openstelling van Amsterdam Lelystad Airport kan leiden tot schade voor Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in de provincie. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

Voor de financiële kengetallen en een toelichting daarop wordt verwezen naar paragraaf 1.3 Financiële kengetallen van onderdeel IV Jaarrekening.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

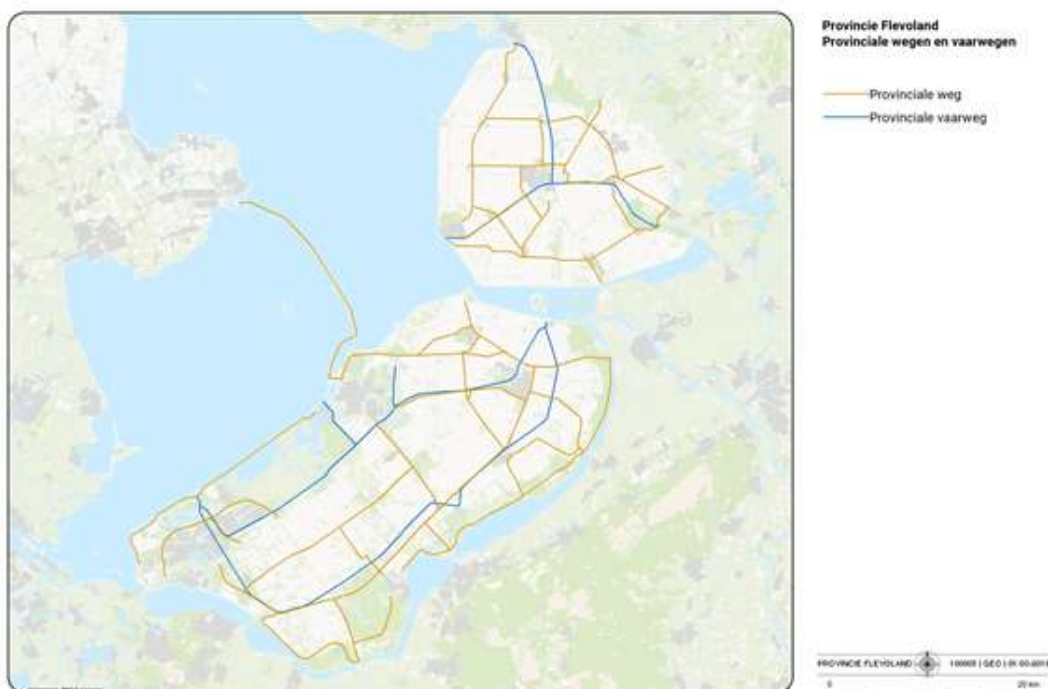
3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. De maatschappelijke waarden van de provinciale infrastructuur zijn mobiliteit, bereikbaarheid, doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Naast de infrastructuur beschikt de provincie over andere kapitaalgoederen, waaronder het provinciehuis en de overige vestigingen (steunpunten wegbeheer). Om de waarde van de kapitaalgoederen gedurende de levensduur te behouden, worden deze doelmatig, duurzaam en kostenefficiënt beheerd.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluisen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstantaties (verkeerslichten) en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal omvat onder andere:

Tabel 3.1: Provinciaal areaal

Wegen	Weg	618 km
	Fietspad	371 km
	Bruggen (civiele kunstwerken)	99 stuks
	Duikers (civiele kunstwerken)	84 stuks
	Verkeerslicht locaties	41 stuks
	Lichtmasten	2.313 stuks
Water	Vaarweg	169 km
	Beweegbare bruggen	11 stuks
	Sluizen	11 stuks
	Passantensteigers	27 stuks
	Oeverconstructies, waarvan natuurlijke oevers	317 km 27 km
	Groen	Bermen, vlak en talud
Landschappelijke beplanting		103 ha
Fauna voorzieningen (locaties)		43 stuks
Bomen		34.585 stuks

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch Uitvoeringsprogramma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0)

Het beleidskader voor het beheer en onderhoud van de infrastructurele kapitaalgoederen is vastgelegd in de SUP 2.0. Deze is in 2019 door PS vastgesteld. De SUP 2.0 geeft inzicht in het areaal en het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur en de daarvoor benodigde budgetten.

Om het kwaliteitsniveau van de infrastructurele kapitaalgoederen te bepalen zijn in hoofdlijnen de normen van het landelijk instituut Stichting CROW gevolgd, die een vijfpuntsschaal hanteert van niveau A+ (oplever kwaliteit) tot niveau D (zodanig slecht dat kapitaalvernietiging optreedt).

Algemeen gangbaar is kwaliteitsniveau B. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade klein is. Alleen waar deze risico's niet aan de orde of aanmerkelijk lager zijn, is gekozen voor een lager uitvoeringsniveau: niveau C. Het gaat om onderhoud aan duikers, sierbeplanting en landschappelijke beplanting.

Op de volgende punten is, op verzoek van PS, een plus op niveau B opgenomen:

- Bij het maai-beheer van de bermen vergroting van de aandacht voor bijen.
- Beperking van lange wachttijden bij bruggen en sluisen in het hoogseizoen.

We beheren onze wegen en vaarwegen volgens de systematiek van assetmanagement. Hiermee kunnen we ons beheer en onderhoud plannen op basis van een vastgesteld kwaliteitsniveau. We inspecteren onze assets regelmatig om te zien of het gewenste kwaliteitsniveau aanwezig is. Wanneer assets onder dat kwaliteitsniveau dreigen te zakken, plannen we beheer en onderhoud in en voeren dat uit.

We maken onderscheid in drie vormen van beheer en onderhoud: jaarlijks onderhoud (kleine reparaties aan wegdek of kunstwerken i.v.m. veiligheid, maaien bermen en ander groen onderhoud, gladheidsbestrijding, storingsonderhoud installaties etc.), niet jaarlijks onderhoud (grote reparaties die eens in de 5-15 jaar plaats vinden zoals het vernieuwen van de bovenlaag van een weg, van brugleuningen, van armaturen voor lantarenpalen etc.) en vervangingsinvesteringen (integrale vervanging van assets aan het einde van de technische levensduur).

Indicatoren op het gebied van beheer en onderhoud infrastructuur

De indicatoren in deze jaarstukken over 2020 zijn vastgesteld in de SUP 2.0. In hoofdstuk 6. Mobiliteit staan de scores op deze indicatoren.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen vijf en twintig jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad. In 2019 is een groot deel van het pand heringericht. De eventuele gevolgen voor (de fasering van) het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook bezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2018'.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 0,5 mln. toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'NJO Provinciehuis', maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het provinciehuis vastgesteld. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 0,7 mln.). Jaarlijks wordt hier € 0,1 mln. aan toegevoegd.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum (NLE), gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'NJO NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,2 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Door middel van een conditiemeting (NEN2676) is in 2019 gestart met het primair inzichtelijk maken van de status van het gebouw en de installaties. Deze eerste conditiemeting is in 2020 afgerond. De manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden hersteld en vervolgens is het continue proces van conditiemetingen en de opvolgingen hierop gestart.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Wij hebben een berekening laten maken voor de beheer- en onderhoudskosten van het haventerrein, de kade en de toegangsweg. Het onderhoud en beheer is deels verlegd naar de exploitanten die gebruik maken van de haven en andere partijen. Het jaarlijkse onderhoud, wat nu voor rekening van de provincie komt, is in de begroting opgenomen in de exploitatie van de haven op het desbetreffende budget. Er is nog geen onderhoudsplan vastgesteld, omdat de verantwoordelijkheid daarvan mogelijk wordt meegenomen in de samenwerking met het op te richten havenbedrijf (samen met gemeente Lelystad). Zie ook de activiteiten in de programmaverantwoording, onderdeel 3.2 Gebiedsopgaven.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd en gerealiseerd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie. De ramingen zijn gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil	Begroting 2021
Landwegen	7.361	7.920	7.702	8.019	-317	8.063
Vaarwegen	1.822	1.544	1.761	1.755	6	1.571
Provinciehuis	448	439	264	237	27	447
Vestigingen	66	106	106	81	25	108
Voormalig NLE	77	152	152	128	24	115
Voormalig NLE	54	46	46	42	4	47
Totaal	9.828	10.207	10.031	10.262	-231	10.351

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het NJO wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening 'NJO Infrastructuur'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	22.680	17.955	18.096	12.390	5.937	8.653
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	10.989	10.448	8.788	9.538	9.538	9.538
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-15.715	-10.307	-14.494	-15.991	-6.822	-5.568
Stand per 31/12	17.955	18.096	12.390	5.937	8.653	12.623

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening 'NJO Infrastructuur' op basis van de vastgestelde financiële kaders van het MBVI/PMIRT 2020-2024. Op basis van de actuele prognoses en de extra dotatie in 2021 en 2022 van totaal € 5,5 mln. laat de voorziening over de gehele periode een positief saldo zien. Daarnaast leiden deze extra dotaties er toe dat de dotaties aan deze voorziening een meer gelijkmatig verloop laten zien over de gehele periode. In 2020 is er sprake van minder gerealiseerde onderhoudskosten ten laste van de voorziening dan geraamd doordat nagenoeg alle geplande projecten weliswaar technisch zijn uitgevoerd (weer opengesteld voor vaar-weggebruikers), maar een gedeelte nog financieel moet worden afgehandeld. De verwachting is dat dit in de komende jaren zal worden afgerond. De onderhoudskosten ten laste van de voorziening over de jaren 2021-2024 geeft de raming weer zoals in de begroting is opgenomen. Het saldo ultimo 2024 wordt aangehouden ten behoeve van nader te programmeren projecten en ten behoeve van risico's.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening 'NJO Provinciehuis'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	2.150	1.994	2.495	1.975	2.028	2.372
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	465	629	480	480	480	480
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-620	-128	-1.000	-427	-136	-642
Stand per 31/12	1.994	2.495	1.975	2.028	2.372	2.210

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening 'NJO Vestigingen'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	661	585	470	535	597	627
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	85	86	88	88	88	88
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-161	-201	-23	-26	-58	-72
Stand per 31/12	585	470	535	597	627	643

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening 'NJO NLE'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	722	757	563	527	588	654
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	181	183	187	187	187	187
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-146	-377	-223	-126	-121	-189
Stand per 31/12	757	563	527	588	654	652

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet fido) en de ministeriële Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door Provinciale Staten vastgestelde 'Treasurystatuut provincie Flevoland 2014'.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning. De (aanhoudend) zeer lage geboden rentetarieven van de afgelopen periode hebben het gemaakt dat er geen activiteiten ten aanzien van het uitzetten van middelen zijn geweest.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen worden de actuele zaken en ontwikkelingen binnen het vakgebied gevolgd. Dit vindt onder andere plaats door digitale deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op deze wijze staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen. Op dit punt zijn er geen (relevante)ontwikkelingen te melden. De huidige rentetarieven en de verwachting dat deze voorlopig nog op een zeer laag niveau zullen blijven dragen hieraan mede bij.

In het Coalitieakkoord 2019-2023 'Ruimte voor de Toekomst' zijn hoge ambities opgenomen voor deze jaren. Indien al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken ter voorkoming van liquiditeitsproblemen. Dat moment was dit jaar (nog) niet aan de orde.

Uit de Beleidsdoorlichting artikel 12 schatkistbankieren, door het Rijk in 2019 verzonden naar de Tweede Kamer der Staten-Generaal, bleek onder andere dat het Kabinet erkent dat met name decentrale overheden die structureel rood staan en slechts incidenteel overtollige middelen hebben met hogere administratieve lasten te maken hebben dan gewenst is. Met een eventuele verhoging, danwel andere berekening van het drempelbedrag denkt het kabinet aan deze bezwaren tegemoet te kunnen komen. Er is op initiatief van het ministerie van Financiën een overleg (met onder andere IPO en VNG) geweest om dit onderwerp nader te bespreken.

Door omstandigheden zal dit pas in het begin van 2021 tot een vervolg leiden.

4.3 Performance en uitzettingen

Tabel 4.1: Middelen, opbrengst en rendement (treasury-functie)

	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020
Middelen op 31 december (x € 1 mln.)	151	141	141	134
Middelen gemiddeld (x € 1 mln.)	159	107	107	132
Opbrengst (x € 1.000)	126	102	102	102
Rendement (%)	0,08%	0,10%	0,10%	0,08%

Onder het begrip Middelen wordt verstaan de gelden die in rekening courant worden aangehouden bij de Schatkist (het schatkistbankieren) en de leningen die zijn verstrekt aan gemeenten (het onderling lenen aan openbare lichamen).

Omvang middelen 2020 (per jaareinde en gemiddeld)

In 2020 zien we een afname van de middelen van € 150,8 mln. eind 2019 naar € 133,6 mln. eind 2020. Het gemiddelde daalt van € 159 mln. in 2019 naar € 132,3 mln. in 2020. Deze afname is voornamelijk het gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten. Deze terugloop was overigens minder dan waarvan in de Programmabegroting 2020 was uitgegaan.

Omvang opbrengst 2020

Er is in de Programmabegroting 2020 uitgegaan van de opbrengst over de op dat moment reeds verstrekte leningen aan gemeenten. Vanwege de lage tarieven hebben er geen nieuwe uitzettingen plaatsgevonden. Over de middelen die waren ondergebracht bij de schatkist bedroeg de rentevergoeding zoals verwacht 0%.

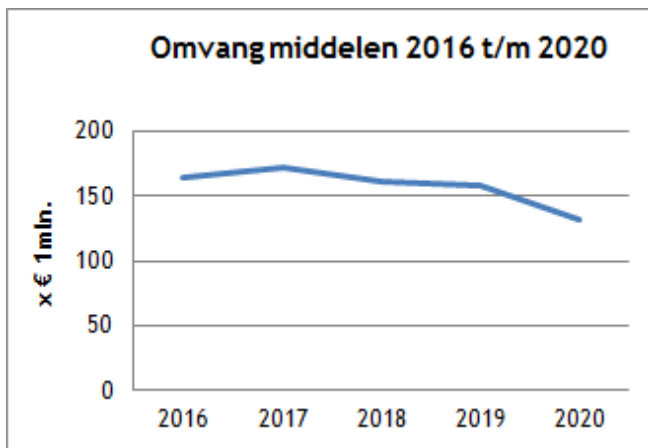
Rendement 2020

Het rendement (0,08%) is fractioneel lager dan het geraamde percentage in de Programmabegroting 2020 (na wijziging).

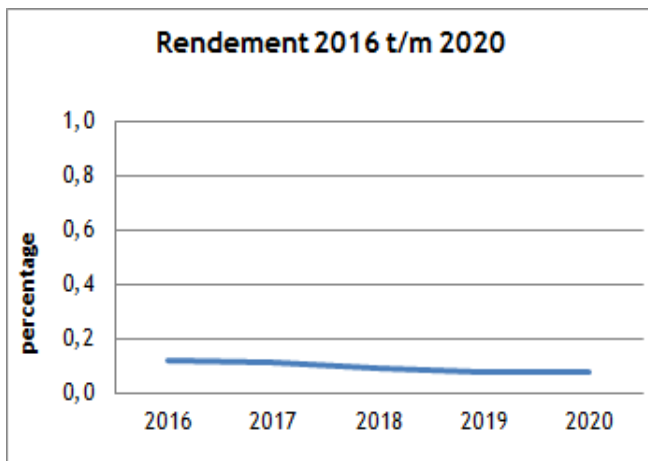
Trend 2016-2020

Er is sinds 2017 sprake van een (lichte) afname van de omvang van de middelen. (zie grafiek 4.1)

Grafiek 4.1: Gemiddelde omvang middelen

Grafiek 4.2: Behaald rendement

Grafiek 4.2 toont het verloop van het behaalde rendement over de jaren 2016-2020 en laat zien dat het rendement de laatste jaren maar net boven de 0% ligt.

Activiteiten vermogensbeheerder

Het afgelopen jaar waren er weinig contactmomenten met de vermogensbeheerder en zijn er geen nieuwe beleggingen gedaan.

ASR Vermogensbeheer heeft, op verzoek van de provincie, de volgende huidige tarieven per ultimo 2020 afgegeven:

- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 2 jaar: -0,56%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe: -0,42%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe: -0,13%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair: -0,30%.

Verwachtingen voor eind 2021; vanwege corona zal deze waarschijnlijk niet hard oplopen:

- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 2 jaar: -0,40%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe: -0,30%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe: 0,00%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair: -0,15%.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de per balansdatum (31 december 2020) verstrekte leningen in het kader van het onderling lenen. Het behaalde rendement over de uitgezette leningen bedroeg in 2020 totaal 0,65% over een gemiddeld uitstaand bedrag van € 15,7 mln.

Tabel 4.2: Onderling verstrekte leningen aan gemeenten

Gemeente	Oorspronkelijke hoofdsom (x € 1 mln.)	Oorspronkelijke looptijd (maanden)	Rentepercentage (%)	Einddatum
Gorinchem	8,0	96	1,100	17-07-2022
Heemskerk	7,0	120	0,495	10-03-2025
Veenendaal	11,0	120	0,590	27-05-2025
Meerijstad	5,0	120	0,695	05-01-2026

4.4 Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasury statuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.3: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2020 bedraagt € 19,7 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 132,3 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 19,7 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 152,0 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. Renterisiconorm: niet van toepassing omdat er geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Sinds 2014 worden al onze middelen, op het drempelbedrag van ca. € 2,1 mln. na, aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet

Risico	Omschrijving	Maatregel
		terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeitsrisico	De kans dat er op korte en/of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Er is dit jaar gewerkt met een versoerde (meerjarige) liquiditeitenplanning voor de komende jaren. Hierin zijn de uitgaven en inkomsten (vertaald naar geldstromen) zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd. Hiermee is het liquiditeitsrisico beheerst en er hebben zich geen liquiditeitstekorten voorgedaan.

4.5 Renteschema

Conform voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.4: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		-/- 110
Saldo rentelasten en rentebaten		-/- 110
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/- 110
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
		-/- 110
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2020		

x € 1.000

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

Met de vaststelling van de Programmabegroting 2020 verleenden Provinciale Staten opdracht om met de inzet van beschikbare middelen de doelen en activiteiten uit te voeren. In deze paragrafen bieden we inzicht en leggen we verantwoording af over de adequate uitvoering van deze opdracht. Het inhoudelijke gedeelte is verteld in de programma's. Hier wordt met name in gegaan op de organisatie en bedrijfsvoering. Dit minder zichtbare werk is cruciaal en onontbeerlijk. We kunnen over het afgelopen jaar vele voorbeelden geven. In het oog springend zijn de geweldige prestaties die er voor hebben gezorgd dat de overgang naar het thuiswerken en online vergaderen heeft kunnen plaatsvinden. Het democratisch proces, de provinciale overheid heeft - weliswaar anders - kunnen functioneren en presteren. De investeringen in de informatievoorziening, in de software en de hardware van de afgelopen jaren kwamen daarbij goed van pas. Ondanks de coronacrisis heeft de organisatie haar werk kunnen continueren en hebben Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten hun rol kunnen vervullen. Daarover gaan de hierna volgende onderdelen van deze paragraaf.

Om als organisatie goed te kunnen functioneren moet de bedrijfsvoering op orde zijn en blijven. Daarom zijn steeds weer aanpassingen en investeringen nodig. Naast kwaliteit is doelmatigheid van belang; onze organisatie is een middel om de bestuurlijke en politieke ambitie waar te maken. En ze legt daarbij geen groter beslag op de beschikbare middelen dan noodzakelijk. In dit jaarverslag geeft het directieteam aan wat het heeft gedaan. Onder leiding van de nieuwe algemeen directeur is een aantal veranderingen in gang gezet om de organisatie te optimaliseren. Naast het thuiswerken en op afstand sturen zijn diverse ontwikkelingen te noemen die veranderingen te weeg brengen bij onze provinciale inbreng en onze organisatie. Wij informeren u in deze paragraaf over deze ontwikkelingen in de organisatie, de aandachtspunten en de wettelijke verplichtingen.

5.2 Sturing en beheersing

Interne beheersing en rechtmatigheid

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) streeft naar een invoering van een rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van verslagjaar 2021. Voor de invoering is een wetwijziging onderhanden. Tot nu toe is het gebruikelijk dat de accountant in zijn controleverklaring zekerheid geeft over de financiële rechtmatigheid en getrouwheid van de jaarrekening. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording geeft de accountant in zijn controleverklaring niet langer een oordeel over de rechtmatigheid van de jaarrekening. In plaats daarvan moeten Gedeputeerde Staten in de jaarrekening verantwoording over de rechtmatigheid af te leggen. De accountant stelt vervolgens vast of de verantwoording van het college een getrouw beeld geeft. De aanleiding voor deze wijziging vloeit voort uit de voorstellen van de commissie Depla, in het rapport 'Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten'.

De zekerheid die het college verkrijgt om de verantwoording af te kunnen leggen over de rechtmatigheid, komt voort uit interne controles die zijn ingeregeld op basis van de financiële verordening. In de verordening is geregeld dat het college zorg draagt voor een periodieke interne controle ten behoeve van het getrouwe beeld en de rechtmatigheid van de jaarrekening.

De verbijzonderde interne controles worden gestructureerd uitgevoerd en beslaan tenminste de grootste geldstromen binnen de provinciale begroting (subsidies, inkoop en personele lasten) aangevuld met een controle op begrotingswijzigingen en periodiek wisselende onderwerpen. De wijze waarop deze controles zijn vormgegeven vloeit voort uit beleid omtrent de verbijzonderde interne controle dat het college eind 2020 heeft vastgesteld. De werkwijze volgend uit het beleid is op hoofdlijnen al meerdere jaren van kracht en wordt tevens als voorbeeld genoemd in de handreiking van de VNG en IPO voor de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording.

Het verslagjaar 2020 wordt gebruikt om proef te draaien met de rechtmatigheidsverantwoording. Aan de hand van het proefdraaien doet het college en de interne controle functie ervaring op bij het afgeven van de verantwoording en worden eventuele aandachtspunten blootgelegd voor de feitelijke invoering van de

rechtmatigheidsverantwoording. De rechtmatigheidsverantwoording maakt in het proefjaar nog geen onderdeel uit van de jaarrekening.

Wet Open Overheid (WOO)

Het afgelopen jaar is meer bekend geworden over de aanstaande Wet open overheid (Woo). Deze heeft tot doel overheden en semi-overheden transparanter te maken. De overheid is verplicht om meer categorieën documenten actief te publiceren. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Ook de Archiefwet wordt geactualiseerd. We zijn in de organisatie een verkenning gestart naar wat deze wetgeving inhoudt voor het dagelijks werk en voor de wijze waarop de provincie haar documenten openbaar heeft te maken. Ook de financiële consequenties en de personele gevolgen voor de organisatie worden geïnventariseerd. Deze wet (Woo) vervangt op termijn de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De verwachting is dat de Woo in de loop van 2021 in werking treedt.

Afronding programma 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering'

Het programma 'MAB', met ruim dertig onderzoeken en projecten dat in 2016 werd gestart, is in 2020 afgerond en afgesloten². Een aantal projecten en activiteiten loopt ook na 2020 nog door. Dit betreft met name de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) vanwege de latere inwerkingtreding van de Omgevingswet (verder uitstel tot 1-1-2022). Door de coronamaatregelen is de overgang naar het Cloud Datacenter uitgesteld tot begin 2021. Door corona kon het project 'Medewerkers Digivaardig, gericht op de ontwikkeling van de digitale vaardigheden van de medewerkers van de provincie, maar beperkt worden ingevuld; dit zal de komende jaren als reguliere activiteit worden voortgezet.

Informatiestrategie 2021-2024

Omdat de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering onverminderd snel doorgaan en het meerjarenprogramma 'MAB' dit jaar is afgerond, is in 2020 een nieuwe Informatiestrategie voor de komende jaren (2021-2024) uitgewerkt en vastgesteld. De hiervoor benodigde middelen zijn gereserveerd; hiermee is een goede basis gelegd voor de verdere digitalisering van de provincie Flevoland de komende jaren.

Interprovinciale Digitale Agenda 2.0

In 2020 heeft het programma 'Interprovinciale Digitale Agenda' (IDA), waarin de provincies (samen-)werken aan digitale transformatie belangrijke stappen vooruit gezet. De programma-organisatie is verder uitgebouwd en ingevuld, een aantal belangrijke projecten (waaronder 'Stikstof Lab') en onderzoeken (waaronder e-dienstverlening, ethische aspecten van digitalisering, datamanagement) zijn uitgevoerd. Een concreet uitvoeringsplan voor 2021, dat alle provincies onderschrijven, is vastgesteld. Gezien de snelle ontwikkelingen op het gebied van digitalisering is Interprovinciale samenwerking op dit gebied belangrijk voor de provincie Flevoland en is daarom een essentieel onderdeel van de Informatiestrategie. Daarom participeert provincie Flevoland actief op meerdere niveaus in het programma 'IDA 2.0'.

Datamanagement

Ook in 2020 heeft de provincie Flevoland actief invulling gegeven aan de ambitie om met behulp van datasturing en Evidence Based Beleid (EBB) de verbinding tussen strategie, beleid en realisatie te versterken. Aan het dashboard Feitelijk flevoland.nl, is onder andere een Corona-dashboard toegevoegd. Daarnaast is op verschillende terreinen het beleid onderbouwd met feiten en cijfers; concrete voorbeelden hiervan zijn de voortgangsrapportage Duurzame Energie, het werkgelegenheidsonderzoek en de bevolkingsprognose. Het belang van 'data' neemt snel toe; daarom is voor dit thema een vooruitstrevende strategie uitgewerkt in de nieuwe Informatiestrategie. Op basis van de inzichten van de eerdere proefneming is in 2020 een nieuwe Dataplatform verworven en ingericht waarmee de provincie zich verder kan ontwikkelen op het gebied van data-analyse ter ondersteuning van de bij beleidsontwikkeling, besluitvorming en verantwoording.

Monitoring aanbevelingen

Bij de Jaarstukken 2020 wordt als bijlage een monitor van de aanbevelingen uit de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer gevoegd.

---

² Hiervoor wordt verwezen naar de separate bijlage 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering'

5.3 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Opgavegericht werken

De grote maatschappelijke vraagstukken pakken we ‘opgavegericht’ aan. Dit betekent dat de opgaven centraal staan en niet de afzonderlijke beleidsterreinen. Vanuit de gedachte dat onze organisatie als geheel bijdraagt aan de producten en resultaten die in de samenleving zichtbaar moeten worden zetten we in op het bewustzijn dat iedereen haar of zijn bijdrage aan het geheel levert. Daarnaast zoeken we actief de samenwerking met andere publieke en private belanghebbenden, het liefst in een vroegtijdig stadium. De organisatie wordt flexibeler gemaakt mede om veranderingen van opgaven op te kunnen vangen. De digitale voorzieningen en de informatievoorziening zijn verder op orde gebracht en de strategische functie is verstevigd.

Arbeidsomstandigheden

De provincie heeft vanaf het moment dat het thuiswerken is ingegaan, gezorgd voor een ergonomisch ingerichte thuiswerkplek. Gedurende het jaar hebben werkbelevingsonderzoeken plaatsgevonden om de psychosociale arbeidsbelasting in kaart te brengen. Op basis hiervan zijn diverse acties uitgevoerd in het kader van duurzame inzetbaarheid. In het vitaliteitsconvenant met de ondernemingsraad zijn afspraken gemaakt over brede en duurzame inzetbaarheid. Het college van Gedeputeerde Staten heeft het protocol bij agressie en geweld tegen medewerkers van de provincie Flevoland vastgesteld.

Wnra

Als gevolg van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) zijn alle ambtenaren, ook die van de provincie Flevoland, per 1 januari 2020 van het ambtenarenrecht naar het reguliere arbeidsrecht overgegaan.

Inhuur

Uit de analyse van de inhuur in 2020 blijkt dat in totaal 28.0% is ingehuurd. Het overgrote deel is besteed aan en verantwoord op door PS vastgestelde programma- en projectbudgetten. Het deel personele inhuur dat gedekt wordt uit de post 'tijdelijk personeel', bedraagt 6,2%. Dit is een daling van 3,6 procentpunt ten opzichte van 2019 en komt daarmee weer op het niveau van 2018. Eén van de redenen voor de daling is dat het aantal vacatures dat opengestaan heeft in 2020 bijna de helft was van het aantal dat in 2019 is opengesteld geweest. Dit wijst er op dat er minder extern verloop heeft plaatsgevonden. Daarnaast is het ziekteverzuimpercentage in het afgelopen jaar lager geweest dan in 2019.

Participatiewet

Ondanks de beperkingen die de coronacrisis heeft veroorzaakt, is het gelukt het aantal medewerkers uit de doelgroep van de Participatiewet op peil te houden. Flevoland heeft met 17,8 fte bezet door medewerkers uit de doelgroep, ruimschoots de doelstelling van de banenafpraak (9,0 fte) gehaald. Volgens de telling van de quotumwet heeft provincie Flevoland 17,8 fte gerealiseerd en voldoet provincie Flevoland aan de quotumnorm van 14,5 fte. De coronacrisis betekent ook voor medewerkers met een arbeidsbeperking dat zij zich moeten aanpassen. Met aanvullende maatregelen en extra aandacht waar dat nodig is, zijn de meeste van hen in staat gebleken hun werkzaamheden voort te zetten.

Ambtelijke integriteit

Integriteit

De integriteitsregels voor het aannemen van geschenken of giften door medewerkers van de provincie zijn verder aangescherpt. Het is de medewerker niet toegestaan geschenken of giften van externe relaties te ontvangen. Deze wijziging leidt tot een aanpassing van de ambtelijke gedragscode integriteit. Leveranciers krijgen hierover bericht. Geschenken en giften die desondanks binnenkomen, zijn eigendom van de provincie en krijgen een passende bestemming.

Melden van geschenken

Het provinciaal beleid schrijft voor dat medewerkers de relatiegeschenken of giften met een waarde van € 50 of meer die ze hebben ontvangen, melden aan de provinciesecretaris. In 2020 zijn 2 relatiegeschenken gemeld.

Actualisatie kwetsbare functies

De provincie houdt al enige jaren een intern register bij van kwetsbare functies. Medewerkers met een kwetsbare functie hebben een verhoogde kans dat zich in de uitoefening van hun functie een integriteitsrisico voordoet. Door kwetsbare functies in een centraal register op te nemen kan gericht monitoring plaats vinden op de aanwezigheid en kwaliteit van beheersmaatregelen. In 2019 is het register kwetsbare functies geactualiseerd en dat gebeurt in 2021 opnieuw.

Melding vermoeden van misstanden

Er zijn geen meldingen van vermoedens van misstanden gedaan.

Ambtseed

In 2020 hebben 31 nieuwe medewerkers de ambtseed of -belofte afgelegd.

Huisvesting

Nadat in 2019 een nieuw huisvestingsconcept kon worden doorgevoerd is de situatie sinds maart 2020 sterk gewijzigd. Periodiek heeft een crisisteam de ontwikkelingen rond corona gevolgd en is het Provinciehuis en de faciliteiten veilig gebruikt. Thuiswerken is de norm geworden. Om ook thuis ergonomisch en ARBO-verantwoord te werken hebben we 300 thuiswerkplekken (bureaustoel en/of bureau) uitgeleverd bij de medewerkers van de provincie. Medewerkers worden vanuit het Servicecentrum breed ondersteund. Daarnaast wordt als gevolg van coronanormen een aantal zalen gebruikt door de Rechtbank Midden Nederland. In 2020 is de Europese Aanbesteding voor het verzorgen van de restauratieve voorzieningen succesvol afgerond. In de aanbesteding stonden met name de beleidsdoelstellingen van Provincie Flevoland ten aanzien van duurzaamheid en circulariteit, zoals verwoord in het Actieplan Het Goede Voorbeeld centraal.

Informatieveiligheid

De provincie heeft krachtig doorgewerkt aan verdere borging en verbetering en informatieveiligheid. We hebben een geactualiseerd Informatieveiligheid beleid vastgesteld. De daarin opgenomen noodzaak tot actualisering van de risicoanalyses en de inrichting van een ISMS (informatie veiligheid management systeem) zijn van start gegaan in 2020 en worden vervolgd in 2021. Om naast de strategische rollen ook de uitvoerende rollen op het gebied van informatieveiligheid en privacy te kunnen invullen is begin 2020 een 'Information Security Officer' (ISO) geworven en gestart per april 2020. Er zal als uitvloeisel van het ISMS een aantal beheersingskaders worden ontwikkeld en geïmplementeerd voor zowel de 'klassieke' IV, alsook voor de Cloud omgevingen en (nieuw) voor de procesbesturing van de afdeling Infra (bruggen en sluisen, verkeersregelinstallaties).

Digitale dreigingen (ook wel aangeduid als Cybersecurity dreigingen) blijven onverminderd aanwezig. Rapporten van de Algemene Rekenkamer, van het NCSC en van de AIVD waarschuwen zelfs voor een toename daarvan als gevolg van het vele thuiswerken, maar ook vanwege toegenomen agressie vanuit 'statelijke actoren'.

Als basisnorm hanteert de provincie de (verplichte) Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Deze is gebaseerd op de internationale norm (ISO27001/2) en geldt als integraal kader voor alle overheden. Voor de implementatie heeft de organisatie, naast de genoemde ISO, de beschikking over een senior adviseur informatieveiligheid & privacy die de rol van 'Corporate Information Security Officer' (CISO) invult. Zij werken voor het privacy vakgebied nauw samen met de Functionaris Gegevensbescherming (FG) en treden op als 'response team' als zich een informatiebeveiligingsincident of een datalek manifesteert. Dit team wordt aangevuld met andere collegiale disciplines, een en ander afhankelijk van de situationele context van het incident.

Privacy in de organisatie

In 2020 is er een Beheersingskader Privacy vastgesteld inclusief onderliggende procedures. We hebben in de organisatie uitgebreid aandacht besteed aan privacyregels en datalekken. Het 'verwerkingsregister' is juridisch getoetst en (grotendeels) geactualiseerd. Met contractpartijen die in opdracht van de provincie persoonsgegevens verwerken zijn verwerkingsovereenkomsten gesloten. Daar waar er sprake is van een gedeelde of gezamenlijke verantwoordelijkheid is er een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Daarnaast zijn bij alle afdelingen 'aanspreekpunten' voor privacy-management actief die zicht houden op de privacy-maatregelen binnen hun afdeling respectievelijk werkprocessen.

Ook 'bewustzijn' is een belangrijk onderdeel van privacy-management. Het aantal incidenten op het gebied van privacy is beperkt gebleven. Er waren zeven vermeende datalekken, die merendeels beveiligingsincidenten bleken te zijn. Er zijn drie datalekken met betrekking tot privacy gesignaleerd, die, gelet op de beperkte omvang en risico, zijn niet gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De provincie Flevoland heeft een 'Functionaris Gegevensbescherming' (FG) in dienst.

Inkoop en aanbesteding

In de inkoop- en aanbestedingsprocedures hebben we per definitie duurzaamheidsaspecten zoals de CO₂-reductie meegenomen. In interprovinciaal verband hebben we het afgelopen jaar een energiecontract aanbesteed, waarbij onze gebouwen zijn voorzien van groene stroom en groen gas. Verder hebben we op basis van het vastgestelde Actieplan Het Goede Voorbeeld in het kader van de opgaven 'Duurzame energie' en 'Circulaire Economie' de geplande activiteiten gerealiseerd. Bij de herinrichting van het provinciehuis zijn aansprekende voorbeelden het hergebruik van het meubilair, toepassen van ledverlichting, papierloos werken, vermindering van afval en minder printers. Daarnaast zijn deze uitgangspunten ook meegenomen in de Europese aanbestedingen voor het Duurzaam wagenparkbeheer, de Restauratieve voorzieningen en de Collectieve Energie-Inkoop Provincies.

Bij infrastructurele werken is in iedere aanbesteding de toepassing van duurzame materialen en hergebruik van materiaal de norm geworden. Als uitgangspunt hanteren we dat het haalbaar, betaalbaar en realiseerbaar moet zijn. Daarnaast hebben we in MRA-verband afgesproken dat we meedoen met circulair inkopen en aanbesteden. Dit leidt tot het opnemen van aanvullende duurzaamheidseisen op gebieden als bebording, asfalt en beton.

Uitvoering Omgevingsvisie

De zeven opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks (2017) zijn in de teksten van het Coalitieakkoord 2019 - 2023 terug te vinden. Om de Omgevingsvisie te kunnen realiseren zijn de opgaven het afgelopen jaar uitgewerkt in een tweede Uitwerkingsagenda. Daarnaast heeft de afstemming met de Omgevingswet en het manifest 'Wij zijn Flevoland!' de nodige aandacht gekost.

Samenwerking

In de programma's van dit Jaarverslag is inhoudelijk verantwoord welke activiteiten zijn uitgevoerd ter realisatie van de Omgevingsvisie. Deze paragraaf is een aanvulling op het inhoudelijke gedeelte. Veel werkzaamheden worden door de provincie uitgevoerd of georganiseerd en het merendeel wordt gedaan via lopende werkzaamheden of projecten. Er is een kernteam Omgevingsvisie die in verbinding staat met de organisatie, met externe partners en met het bestuur om te zorgen dat de Omgevingsvisie wordt gerealiseerd en het werk wordt georganiseerd. Met name in de strategische opgaven wordt met externe partners netwerkorganisaties gevormd. Zo zijn er platforms binnen 'Landbouw Meerdere Smaken' en 'Circulaire Economie'. De provincie faciliteert deze platforms waarin initiatieven en innovaties tot stand komen. Op basis van de tweede uitwerkingsagenda II worden voor de volgende fase van programmatische uitwerking zo nodig middelen gevraagd.

Middelen

De uitvoering van de Omgevingsvisie moet onderdeel zijn van het reguliere werk. Om te bewaken dat het geheel zichtbaar blijft is het nodig overzicht te bewaren. Het kernteam moet de realisatie van de ambities in de gaten houden en waar nodig de dwarsverbanden benutten. Dit zorgt enerzijds voor de noodzakelijke integraliteit van en draagvlak voor de activiteiten en projecten, anderzijds vraagt opgavegericht werken om een grote mate van flexibiliteit. De effectiviteit neemt toe wanneer we er in slagen gezamenlijke investeringen te doen. In deze bestuursperiode zetten wij met name incidentele middelen. Daardoor wordt het mogelijk keuzes te maken en op nieuwe ontwikkelingen in te spelen.

Ook werkt dit kernteam aan de samenwerking in regionaal verband. Met de medeoverheden wordt gesproken over de regionale maatschappelijke opgaven. Deze partners hebben eveneens hun programma's en plannen. De meeste gemeenten zijn intensief bezig met de opstelling of vaststelling van een Omgevingsvisie. Deze zijn voor ons belangrijke bouwstenen in het behalen van onze doelen. Afgelopen zomer is een regionaal manifest opgesteld Wij zijn Flevoland! waarin de regio heeft geformuleerd wat ons aanbod is aan de grote landelijke opgaven. Flevoland heeft daarin veel te bieden. In een bestuurlijke conferentie is de gezamenlijkheid benadrukt en wordt gezocht naar intensivering van de bestuurlijke samenwerking om Flevoland te ontwikkelen en de inwoners van Flevoland een fijne woon- en leefomgeving te bieden.

Sturing en monitoring

In de Uitwerkingsagenda is een vorm van monitoring aangekondigd. Deze is in voorbereiding en is mede gebaseerd op de informatie van de website Feitelijk Flevoland. Met Provinciale Staten kunnen we aan de hand van deze monitoring spreken over de Omgevingsvisie en de realisatie van de inhoudelijke ambities. Gelet op de actuele grote opgaven is een periodieke bespreking van de vraag of actualisatie dan wel aanvulling van de Omgevingsvisie nodig is mede aan de hand van een monitor mogelijk. De gebruikelijke P&C-cyclus gebruiken we om over de voortgang te rapporteren.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Kadernota verbonden partijen 2015 die op 28 oktober 2015 door PS is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van PS in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om PS blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van provincie Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA N.V.	Het Flevolands Archief
Airport Garden City C.V.	Stichtingen en verenigingen
N.V. Afvalzorg Holding	Interprovinciaal Overleg (IPO)
Vitens N.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV -DOVA U.A.
Alliander N.V.	Overige verbonden partij(en)
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Visit Flevoland B.V.	Stichting DE-on
Sport Service Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2019 zijn er geen wijzigingen opgetreden in de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.552	4.830
Omvang vreemd vermogen	1.979	1.979
	2019	2020
Financieel resultaat	-1.566	278
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2019 en de Q3-rapportage 2020, waarin opgenomen het geprognosticeerd geconsolideerd resultaat 2020. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het MKB Fonds Flevoland B.V., het Technofonds Flevoland B.V. en De Aanjager B.V. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund. De vennootschappelijke jaarstukken over het boekjaar 2020 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2020 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Risico's: Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Beheersmaatregelen: Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreend om de risico's te beperken. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de fondsen-BV's. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	201	265
Omvang vreemd vermogen	141	0
	2019	2020
Financieel resultaat	0	64
Dividend	0	0

O.b.v. jaarrekening 2019 en begroting 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sportactiviteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland. De BV heeft geen winstoogmerk.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	128	132
Omvang vreemd vermogen	247	247
	2019	2020
Financieel resultaat	28	4
Dividend	0	0

O.b.v. jaarrekening 2019 en begroting 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Visit Flevoland BV.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	236	253
Omvang vreemd vermogen	57	1.248
	2019	2020
Financieel resultaat	10	17
Dividend	0	0

Jaarrekening 2019 en prognose 2020 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, er is een versnelling ingezet van de ontwikkelingswerkzaamheden en er wordt vervroegd afgelost op de leningen. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	1.400	1.200
Omvang eigen vermogen	3001	3001
Omvang vreemd vermogen	7244	4895
	2019	2020
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2019 en prognose 2020 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De beherend venoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

6

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	66.308	67.767
Omvang vreemd vermogen	140.858	138.450
	2019	2020
Financieel resultaat	3.940	5.464
Dividend	425	125

Prognose o.b.v. derde kwartaalrapportage 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven.

Risico en beheersmaatregelen

De provincies zijn conform de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Als de exploitant zijn verplichting niet na kan komen (afdichten van de stortplaats), dan komen deze kosten voor rekening van de provincie. Afvalzorg heeft twee actieve stortplaatsen in Flevoland. Afvalzorg Deponie BV (dochteronderneming Afvalzorg Holding N.V.) dient conform de vergunningvoorschriften financiële zekerheid

te stellen aan provincie Flevoland voor de aan te brengen bovenafdichtingen. De omvang van de te stellen zekerheid bedraagt € 2,27 per gestorte ton afval conform artikel 12 Stortbesluit bodembescherming. Afvalzorg heeft twee beleggingsrekeningen in onderpand gegeven aan provincie Flevoland als financiële zekerheid voor de aanleg van bovenafdichtingen op stortlocaties Braambergen in Almere en Zeeasterweg in Lelystad. Daarnaast is er zowel bestuurlijk als financieel voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel (10%) in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn verdere beheersmaatregelen niet aan de orde.

7

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	533.300	546.000
Omvang vreemd vermogen	1.293.000	1.924.000
	2019	2020
Financieel resultaat	11.100	21.000
Dividend	4	0

Prognose o.b.v. financieel jaarplan 2020-2022

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's.

8

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H. Hofstra	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.887.000	4.856.000
Omvang vreemd vermogen	144.802.000	162.129.000
	2019	2020
Financieel resultaat	128.000	100.000
Dividend	214	96

Prognose o.b.v. Persbericht halfjaarcijfers 2020 BNG Bank

x € 1.000

Aanvullende informatie

De bank is door de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating van 3 ratingbureaus (Standard & Poor's AAA, Moody's Aaa en Fitch AAA). De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

9

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,04	0,04
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.224.000	4.195.000
Omvang vreemd vermogen	4.567.000	5.348.000
	2019	2020
Financieel resultaat	253.000	92.000
Dividend	69	52

Prognose o.b.v. halfjaarbericht 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	8.954	10.014
Omvang vreemd vermogen	52	52
	2019	2020
Financieel resultaat	0	20
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door vennootschap opgestelde Jaarstukken 2019, het Fondsplan (versie juni 2018) en de Q3-rapportage 2020, waarin opgenomen het geprognosticeerd resultaat 2020. x € 1.000

Aanvullende informatie

Op 5 april 2018 is TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds 50% revolverend is. De tot en met 2022 meerjarig geplande uitzettingen (incl. subsidiabele beheerkosten) van het fonds bedragen € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (incl. € 1,3 mln. Rijkscofinanciering). De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het reeds overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. De jaarstukken van de vennootschap over het boekjaar 2020 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2020 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende Rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2022. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland.

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	27,58	27,58
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.520	919
Omvang vreemd vermogen	5.264	4.730
	2019	2020
Financieel resultaat	640	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. 2e voortgangsrapportage 2020 en begroting 2021

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV. Als gevolg van de invoering van de kostprijsystematiek is ons aandeel/stemrecht gewijzigd ten opzichte de jaarstukken 2017 (34,63%). De provincie loopt geen substantiële risico's.

Het Flevolands Archief		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	606	58
Omvang vreemd vermogen	317	268
	2019	2020
Financieel resultaat	636	-75
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. begroting 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (RHC HFA) is een openbaar lichaam met als doel (een deel van) de archiefwettelijke taken van de deelnemers uit te voeren. RHC HFA beheert de overgebrachte (digitale) archieven van de deelnemers. De archivaris van RHC HFA houdt toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995 door de deelnemers. Deze deelnemers zijn: Het Rijk, de provincie Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland en de gemeenten Lelystad, Dronten, Urk en Zeewolde. In 2019 bedroeg de bijdrage van de provincie Flevoland € 68.107.

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	5.429	5.429
Omvang vreemd vermogen	21.795	21.795
	2019	2020
Financieel resultaat	2.713	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. jaarverslag IPO 2018 en begroting 2019.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. Via de financiële en inhoudelijke rapportages wordt de voortgang gevolgd. De bijdrage in 2019 bedroeg € 1.947.000 inclusief BIJ12.

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ndovloket.nl - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	924	455
Omvang vreemd vermogen	1.482	1.482
	2019	2020
Financieel resultaat	924	-469
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vereniging opgestelde Jaarstukken 2019 en de Najaarsrapportage 2020, waarin opgenomen het geprognosticeerd resultaat 2020.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het NDOV-programma en het Samenwerkingsprogramma DOVA de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels. De jaarstukken van de vereniging over het boekjaar 2020 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2020 nog niet beschikbaar.

15

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra & C.W. Smelik (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.665	1.557
Omvang vreemd vermogen	25.643	25.767
	2019	2020
Financieel resultaat	2.064	100
Dividend	n.v.t.	n.v.t.

Jaarrekening 2019 en prognose 2020.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. Gedeputeerde Staten zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijk rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement).

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico

wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO checklist en het rekenmodel RINAS 4.

16

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.deonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2019	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	8.495	8.495
Omvang eigen vermogen	-824	-898
Omvang vreemd vermogen	8.824	8.800
	2019	2020
Financieel resultaat	-131	-74
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. jaarplan 2021

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met Provinciale Staten afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.

Risico en beheersmaatregelen

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de Brede bestemmingsreserve een bedrag van € 7,6 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 0,9 mln.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het Omgevingsplan.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de Omgevingsvisie FlevolandStraks welke het visiedeel van het Omgevingsplan vervangt en de Kadernota Grondbeleid. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondvererving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma 'Nieuwe Natuur', waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondvererving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van PS - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptijdrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma 'Nieuwe Natuur'. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden programma 'Nieuwe Natuur'

In het kader van het programma 'Nieuwe Natuur' is een grondhandelingskader vastgesteld welke toegepast wordt op het sluiten van de realisatieovereenkomsten met de initiatiefnemers, de inzet van de programmagronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programmagronden.

Naast de gronden die in bezit zijn van de provincie, zijn er gronden in het programma 'Nieuwe Natuur' ingebracht door terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer en stichting Het Flevo-landschap). Deze gezamenlijk ingebrachte gronden vormen samen de programmagronden die binnen het programma 'Nieuwe Natuur' ingezet worden voor ruiling, verkoop of directe inzet voor de doelstellingen.

Transacties

In 2020 hebben wij nog transacties uitgevoerd in verband met ruilingen voor de programma partners. Transacties binnen het programma, door de terreinbeherende organisaties, hebben geen impact op de provinciale begroting.

Boekwaarde

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstallen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden. De boekwaarde van deze gronden op 31 december 2020 is nihil.

IV Jaarrekening

1 Jaarrekening 2020 op hoofdlijnen

1.1 Omvang resultaat

Het rekeningresultaat bedraagt € 11,1 mln. positief. Hieronder is de opbouw van het resultaat weergegeven.

Opbouw resultaat

Zoals uit onderstaande tabel blijkt zijn de totale lasten € 16,2 mln. lager dan de begrotingsraming na wijziging. Daarnaast is sprake van € 5,1 mln. hogere baten. Tenslotte is € 5,6 mln. meer toegevoegd aan de reserves en is € 4,7 mln. minder onttrokken. Hiermee ligt het resultaat € 11,1 mln. hoger dan geraamd.

Tabel 1.1: Opbouw resultaat

Omschrijving	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Lasten	171.839	194.233	198.268	182.037	16.231
Baten	-191.141	-183.329	-190.639	-195.738	5.100
Saldo van lasten en baten	-19.301	10.904	7.629	-13.701	21.330
Stortingen in reserves	85.170	87.868	68.813	74.417	-5.604
Onttrekkingen aan reserves	-78.712	-98.773	-76.443	-71.791	-4.651
Saldo van reservemutaties	6.458	-10.904	-7.629	2.626	-10.255
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-12.843	0	0	-11.075	11.075

x € 1.000

1.2 Analyse resultaat

In het jaarverslag is bij de programmaonderdelen een verschillenanalyse opgenomen met daarin een toelichting op de afwijkingen (> € 0,1 mln.) ten opzichte van de begroting na wijziging. Alle afwijkingen tezamen vormen het resultaat na bestemming van de jaarrekening 2020 en bedraagt totaal € 11,1 mln. In onderstaande tabel zijn de verschillen per programmaonderdeel opgenomen.

Tabel 1.2: Verschillen per programmaonderdeel

Programmaonderdeel	Vershil	Waarvan effect op	
		Reserves	Rekening-saldo
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	728	523	205
1.2 Water	104	0	104
2.1 Landbouw & visserij	473	164	309
2.2 Natuur en landelijk gebied	2.345	1.847	498
3.1 Economische ontwikkeling	2.453	2.319	134
3.2 Gebiedsopgaven	1.870	1.015	854
4.1 Recreatie en toerisme	423	17	406
4.2 Cultuur en erfgoed	733	60	673
4.3 Krachtige samenleving	183	112	71
5.1 Regionale energiestrategie	507	279	228
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	266	0	266
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	404	0	404
6.1 Openbaar vervoer	620	620	0
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	294	294	0
6.3 Infrastructuur	58	207	-149
7.1 Bestuur	439	0	439
7.2 Provinciale Staten	132	0	132

Programmaonderdeel	Verskil	Waarvan effect op	
		Reserves	Rekening-saldo
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	3.318	0	3.318
7.4 Bedrijfsvoering	5.980	2.801	3.179
7.5 Reserves	0	0	0
Eindsaldo	21.330	10.258	11.071

x € 1.000

Toelichting op verschillen

De belangrijkste oorzaken (effect op rekeningssaldo > € 0,25 mln.) worden hieronder kort toegelicht. Voor een toelichting op de overige verschillen wordt verwezen naar de desbetreffende programmaonderdelen.

2.1 Landbouw & Visserij: voordelig saldo € 0,31 mln.

Niet alle projecten zijn in 2020 financieel rondgekomen. Vrijwel alle netwerkactiviteiten alsook de publieke bijeenkomsten van de Agro Expert Raad zijn vooruitgeschoven in de tijd. Verder is gebleken dat financiering van projecten in de landbouw juridisch complex en tijdrovend is, ook dit heeft tot vertraging geleid.

2.2 Natuur en landelijk gebied: voordelig saldo € 0,5 mln.

De middelen inzake stikstof zijn niet uitgeput (€ 0,29 mln. voordelig). Dat komt enerzijds omdat er minder externe inhuur heeft plaatsgevonden dan begroot (capaciteit is deels intern, later of niet ingevuld) en anderzijds omdat er minder 'quick wins' uit de gebiedstafels naar voren kwamen dan aanvankelijk gehoopt.

3.2 Gebiedsopgaven: voordelig saldo € 0,85 mln.

In de businesscase voor Flevokust Haven was nog niet gerekend met inkomsten vanuit het tweede terrein, vanwege het toegepaste ingroeimodel. Toch is de haven voor een groot deel van het jaar volledig bezet geweest en hebben wij aanvullende huurinkomsten kunnen realiseren. Dit leidt tot een aanvullende inkomst van € 0,42 mln. Daarnaast heeft in 2020 naar aanleiding van de uitgevoerde taxatie een herwaardering plaatsgevonden van € 0,42 mln. Dit heeft geleid tot een vrijval van de voorziening 'duurzame waardevermindering Flevokust Haven'.

4.1 Recreatie en toerisme: voordelig saldo € 0,41 mln.

Begin juni 2020 is € 0,4 mln. uit het Corona Noodfonds beschikbaar gesteld voor de gastvrijheidssector van Flevoland, waarbij € 0,05 mln. gereserveerd is voor proceskosten. Met de Nadere Regels 'Subsidiëring Covid 19 maatregelen Flevolandse ondernemingen gastvrijheidssector' konden Flevolandse MKB-ondernemingen in de gastvrijheidssector subsidie aanvragen voor de (her)inrichting van hun onderneming aan de anderhalve-meter-economie. Het subsidieplafond is niet bereikt; in 5 tranches is € 0,12 mln. aan subsidies verstrekt, € 0,23 mln. is niet besteed. Het restant van € 0,26 mln. blijft beschikbaar voor coronamaatregelen in 2021.

4.2 Cultuur en erfgoed: voordelig saldo € 0,67 mln.

Eind juni 2020 is € 0,75 mln. uit het Corona Noodfonds beschikbaar gesteld voor de Cultuursector voor het instellen van regelingen voor a.) cofinanciering (film)theaters en musea (€ 0,5 mln.), b.) het aanpassen van artistieke producties van culturele instellingen (€ 0,15 mln.) en c.) het doen van aanpassingen in het kader van de 1,5 meter maatregel bij amateurkunstverenigingen (€ 0,05 mln.). Tevens is € 0,05 mln. beschikbaar gesteld voor proceskosten. Het (subsidie)plafond voor de regelingen is niet bereikt. € 0,31 mln. is uitgegeven aan de 3 onderdelen en de proceskosten zijn niet aangesproken. Het restant van € 0,44 mln. blijft beschikbaar voor coronamaatregelen in 2021.

5.2 Duurzaamheid & circulaire economie: voordelig saldo € 0,27 mln.

Bij de opgave 'Circulaire Economie' wordt gewerkt met ondernemers in het Platform Circulair Flevoland en in keteninitiatieven. Door corona waren er onvoldoende contactmomenten met de ondernemers om gezamenlijk tot nieuwe ketens te komen die wel beoogd waren. Fysieke platformbijeenkomsten waren niet mogelijk. De verkenningen zijn als gevolg van corona uitgesteld.

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid: voordelig saldo € 0,4 mln.

Dit verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Het rekeningresultaat van OFGV over 2019 is gestort naar de partners. Het Flevolandse deel in het resultaat is € 0,15 mln.
- In 2016 is een start gemaakt met de uitvoering van het programma 'Duurzaam Gebruik van de Flevolandse Ondergrond 2016-2020'. Binnen het programma is er op de diverse onderdelen een onderbesteding van € 0,16 mln. Niet alle opdrachten van Bodemsanering hebben geleid tot uitgaven in 2020, omdat een deel van de opdrachten over het jaar heen zijn getild. De afronding van deze opdrachten vinden plaats in 2021. Daarnaast hebben een aantal projecten niet geleid tot uitgaven, waaronder 'Geothermie' en 'Warmte-koude opslag (WKO)'.

7.1 Bestuur: voordelig saldo € 0,44 mln.

Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Jaarlijks wordt op balansdatum bepaald in hoeverre een onttrekking of storting aan de voorziening 'APPA' (pensioenen (oud) GS-leden) gedaan dient te worden om de toekomstige verplichtingen te kunnen dekken. Een externe pensioenuitvoerder stelt op basis van actuariële berekeningen vast in hoeverre een storting of onttrekking noodzakelijk is. Er bleek ruim € 0,5 mln. benodigd waar ruim € 0,3 mln. geraamd was.
- Binnen het IPO zijn 2 medewerkers van de provincie Flevoland tijdelijk gedetacheerd geweest in de 2e helft van 2020. Deze bijdrage in natura zorgt voor een lagere last aan het IPO (€ 0,12 mln. voordelig).
- Mede vanwege corona zijn de GS-representatie kosten flink lager dan voorgaande jaren. Veel zaken worden digitaal of anders gedaan dan voorheen, waardoor bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten lager zijn (€ 0,2 mln. voordelig).
- Bij prive-gebruik van de dienstauto hebben de GS-leden recht op een fiscale compensatie. In 2020 is hier nauwelijks gebruik van gemaakt (€ 0,09 mln. voordelig).
- Vanuit het Rijk zijn middelen ontvangen voor de ondermijning binnen vakantieparken. In 2020 is gestart met de subsidieverstrekking aan gemeenten om deze specifieke problematiek aan te pakken. Dit heeft geleid tot de eerste subsidieverlening. In 2021 zullen de resterende middelen voor dit doel worden ingezet.

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten: voordelig saldo € 3,32 mln.

Het voordelig saldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Conform vastgesteld beleid vallen bedragen in de reserve 'Doorgeschoven activiteiten' vrij ten gunste van het rekeningresultaat indien deze het jaar ná storting niet zijn ingezet. Eind 2020 is gebleken dat een bedrag van € 0,8 mln. kon vrijvallen binnen deze reserve, hetgeen bijdraagt aan het rekeningresultaat 2020.
- De geraamde provinciefondsuitkering is voor het laatst bijgesteld bij de Najaarsnota 2020 en was gebaseerd op de Meicirculaire 2020. Nadien zijn de september- en decembercirculaire verschenen. De effecten van deze circulaires zijn niet meer in de begrotingsraming verwerkt. Uiteindelijk is de uitkering circa € 3,2 mln. hoger uitgevallen dan de raming.
- Lagere opbrengsten van € 0,9 mln. uit de opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) door mutaties in omvang en samenstelling van het wagenpark in 2020.

7.4 Bedrijfsvoering: voordelig saldo € 3,18 mln.

Het voordelig rekeningssaldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Niet (direct) ingevulde vacatures en lagere lasten inhuur (€ 1,3 mln.).
- Vanwege corona zijn er een stuk minder kosten voor woon- werkverkeer en dienstreizen ten opzichte van voorgaande jaren (€ 0,5 mln.).
- Mede vanwege corona zijn de lasten voor beveiliging en receptie en repro flink lager uitgevallen dan voorgaande jaren (€ 0,2 mln.).
- Vanwege het vervallen van pensioenverplichting ten bedrage van € 0,2 mln. valt dit bedrag vrij vanuit de voorziening 'Reorganisatie bedrijfsvoering'.

Voor een nadere toelichting op de bedrijfsvoeringsactiviteiten wordt verwezen naar onderdeel II Programmaverantwoording, paragraaf 7.4 Bedrijfsvoering.

1.3 Financiële kengetallen

Onderstaand zijn de op grond van het BBV voorgeschreven financiële kengetallen weergegeven en van een nadere duiding voorzien. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 1.3: Financiële kengetallen BBV

	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Rekening 2020
Netto schuldquote	-63	8	-58
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-78	-5	-71
Solvabiliteitsratio	77	75	77
Grondexploitatie	0	0	0
Structurele exploitatieruimte	8	2	6
Opcenten	98	98	98

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt 58% negatief in 2020. Doordat de provincie geen netto schuld heeft (vorderingen zijn hoger dan schulden), is het percentage negatief. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 71% negatief. Het percentage is licht gedaald ten opzichte van 2019, voornamelijk door een afname van het rekening-courant saldo bij het Rijk (schatkistbankieren), doordat de investeringen hoger zijn dan voorgaand jaar.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor provincie Flevoland is het solvabiliteitspercentage nagenoeg gelijk gebleven met 77%. De oorzaak hiervan ligt met name in enerzijds een lichte afname van het eigen vermogen en anderzijds een toename van de vlottende passiva als gevolg van vooruit ontvangen doeluitkeringen in 2020. De vooruit ontvangen doeluitkeringen hebben betrekking op rijksbijdragen of bijdragen van derden die voor een specifiek doel zijn ontvangen. Deze dienen of nog te worden besteed aan het specifieke doel dan wel te worden terugbetaald.

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoerings- en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (6%) blijkt dat de structurele baten in 2020 hoger waren dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

2 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening

2.1 Detaillering baten en lasten per programma

Onderstaande tabellen geven per programma de lasten, baten en saldi voor het jaar 2020 weer. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan.

Tabel 2.1: Lasten per programma

Lasten per programma	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	8.930	14.052	15.352	14.529	823
2 Landbouw, visserij en natuur	15.332	23.469	23.114	21.134	1.981
3 Economie	7.767	8.001	12.799	10.416	2.383
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	8.856	8.988	11.315	10.004	1.311
5 Energie, duurzaamheid en milieu	9.811	10.557	9.508	8.370	1.138
6 Mobiliteit	64.421	68.426	63.479	61.694	1.785
7 Vernieuwend bestuur	56.722	60.741	62.701	55.891	6.810
Lasten	171.839	194.233	198.268	182.037	16.231
Stortingen in reserves	85.170	87.868	68.813	74.417	-5.604
Lasten inclusief toevoegingen reserves	257.009	282.101	267.081	256.454	10.627

x € 1.000

Tabel 2.2: Baten per programma

Baten per programma	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-653	-492	-777	-786	9
2 Landbouw, visserij en natuur	-2.183	-1.810	-1.700	-2.536	837
3 Economie	-1.942	-1.621	-1.621	-3.560	1.940
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-8	-10	-10	-39	28
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-729	-813	-1.024	-1.062	38
6 Mobiliteit	-9.454	-8.474	-9.315	-8.503	-813
7 Vernieuwend bestuur	-176.171	-170.109	-176.192	-179.253	3.061
Baten	-191.141	-183.329	-190.639	-195.738	5.100
Onttrekkingen aan reserves	-78.712	-98.773	-76.443	-71.791	-4.651
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-269.853	-282.101	-267.081	-267.530	448

x € 1.000

Tabel 2.3: Saldo van baten en lasten per programma

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	8.276	13.559	14.574	13.743	832
2 Landbouw, visserij en natuur	13.149	21.659	21.415	18.597	2.817
3 Economie	5.826	6.380	11.178	6.856	4.322
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	8.848	8.978	11.305	9.966	1.339
5 Energie, duurzaamheid en milieu	9.082	9.744	8.484	7.308	1.176
6 Mobiliteit	54.967	59.952	54.164	53.191	972
7 Vernieuwend bestuur	-119.449	-109.368	-113.491	-123.362	9.871
Saldo lasten en baten	-19.301	10.904	7.629	-13.701	21.330
Stortingen in reserves	85.170	87.868	68.813	74.417	-5.604
Onttrekkingen aan reserves	-78.712	-98.773	-76.443	-71.791	-4.651
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-12.843	0	0	-11.075	11.075

x € 1.000

2.2 Specificatie diverse baten en lasten

A. Algemene dekkingsmiddelen

Conform de voorschriften van het BBV volgt hieronder een specificatie van de algemene dekkingsmiddelen.

Tabel 2.4: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
a. Provinciefonds	-105.852	-107.560	-113.792	-116.981	3.189
b. Opcenten MRB	-66.121	-59.000	-58.900	-57.991	-909
c. Dividend	-712	-379	-267	-275	8
d. Rente	-141	-111	-111	-87	-24
e. Vrijval voorziening	0	0	0	0	0
Totaal	-172.826	-167.050	-173.070	-175.334	2.264

x €1.000

Tabel 2.5: Specificatie algemeen dekkingsmiddel: dividend

	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Dividend Afvalzorg Holding NV	-425	-125	-125	-125	0
Dividend BNG	-214	-200	-100	-96	-4
Dividend Aliander	-69	-37	-37	-52	15
Dividend Attero	0	-2	-2	-2	0
Dividend CBL Vennootschap BV	0	0	0	0	0
Dividend Publiek Belang BV	0	-3	-3	0	-3
Dividend Vitens	-4	-12	0	0	0
Afwikkelingsverschillen	0	0	0	0	0
Totaal dividend	-712	-378	-267	-274	7

x € 1.000

Tabel 2.6: Specificatie algemeen dekkingsmiddel: rente

	Rekening 2019	Begroting 2020 ontwerp	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil
Rente provincie	-126	-102	-102	-79	-23
Overige rentebaten	-15	-9	-9	-8	-1
Totaal	-141	-111	-111	-87	-24

x €1.000

Voor een analyse van de verschillen tussen begroting na wijziging en de Jaarrekening 2020 wordt verwezen naar de toelichting op de middelen in onderdeel II Programmaverantwoording bij programmaonderdeel '7.3 Algemene dekkingsmiddelen'.

B. Kosten van overhead

De provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel '7.4 Bedrijfsvoering'. Overhead betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden moet worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor de overhead zijn in onderstaande tabel gespecificeerd.

Tabel 2.7: Specificatie kosten van personele- en materiële overhead

	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020
Totaal personeel en organisatie (7.4.1)	38.577	43.703	39.628
Af: direct personeel	-20.967	-23.250	-22.692
Saldo personeel en organisatie indirect	17.610	20.453	16.936
Financiën (product 7.4.2)	48	87	48
Communicatie (product 7.4.2)	45	155	83
Bestuurlijk-juridische zaken (product 7.4.2)	53	224	56
Facilitaire zaken en Financiële administratie (product 7.4.3)	4.285	4.751	4.030
Informatievoorziening (product 7.4.4)	5.516	5.725	4.817
Totale kosten overhead	27.557	31.394	25.971

x € 1.000

De overhead is in bovenstaand overzicht gesaldeerd weergegeven. De lasten en baten overhead zijn afzonderlijk gepresenteerd in de jaarrekening onder de taakvelden (bijlage 2 van de Jaarrekening). Uit de verhouding tussen ingezet personeel op directe taken en op (indirecte) ondersteunende taken, volgens de definities van het BBV, is de verhouding voor personele overhead berekend (tabel 2.8). De afwijking ten opzichte van de Programmabegroting 2020 na wijziging wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderbesteding op een aantal bedrijfsvoeringsbudgetten (zie programmaonderdeel 7.4).

Tabel 2.8: Specificatie verhouding direct personeel vs. indirect personeel

	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020
Personele lasten indirect ondersteunend personeel	15.518	17.207	16.107
Personele lasten direct personeel	20.967	23.250	22.692
Personele overhead in %	43%	43%	42%

x € 1.000

C. Heffing vennootschapsbelasting

Voor zover de provincie ondernemersactiviteiten verricht is de provincie Vennootschapsbelastingplichtig. Dit betreft vooralsnog enkel de activiteiten in de verbonden partij Airport Garden City C.V. De aanslagen / beschikkingen over de jaren 2016 tot en met 2018 zijn inmiddels definitief. De aangifte over 2019 zal in de eerste helft van 2021 worden ingediend, de aangifte 2020 volgt later.

De ingediende aangifte 2018 heeft geleid tot een betaling van € 0,16 mln. vennootschapsbelasting. De actuele prognose voor de aangifte over 2019 is dat die zal leiden tot een verrekening en teruggave van de betaalde vennootschapsbelasting. Voor de aangifte over 2020 verwachten wij dat de vennootschapsbelasting ook nihil zal zijn. Deze prognoses zijn verwerkt in het boekjaar 2020, waardoor de effectieve last nihil is.

D. Incidentele lasten en baten

Op basis van de voorschriften van het BBV is hieronder een tabel opgenomen waarin per programma de incidentele en structurele baten en lasten zijn weergegeven. Op basis van deze gegevens, welke in bijlage 3 verder worden gespecificeerd, kan worden geconcludeerd dat er in 2020 sprake is van een materieel structureel evenwicht, aangezien de totale structurele baten hoger liggen dan de totale structurele lasten. Het kengetal structurele exploitatieruimte, welke is opgenomen onder 1.3 Financiële kengetallen, is gebaseerd op onderstaande verdeling van baten en lasten.

Tabel 2.9: Incidentele en structurele lasten en baten

	Incidenteel 2020	Structureel 2020	Totaal 2020
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	421	14.108	14.529
2 Landbouw, visserij en natuur	5.127	16.006	21.134
3 Economie	2.370	8.046	10.416
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	1.787	8.217	10.004
5 Energie, duurzaamheid en milieu	1.485	6.885	8.370
6 Mobiliteit	-778	62.472	61.694
7 Vernieuwend bestuur	612	55.278	55.891
Totaal lasten	11.024	171.013	182.037
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-153	-633	-786
2 Landbouw, visserij en natuur	-2.317	-219	-2.536
3 Economie	-1.352	-2.208	-3.560
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-30	-9	-39
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-223	-839	-1.062
6 Mobiliteit	-1.021	-7.481	-8.503
7 Vernieuwend bestuur	-178	-179.075	-179.253
Totaal baten	-5.274	-190.464	-195.738
Totaal saldo van lasten en baten	5.750	-19.452	-13.701
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-5.137	7.763	2.626
Geraamd resultaat	613	-11.689	-11.075

x € 1.000

E. EMU-Saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen voor het jaar 2020 totaal 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bedraagt. Het aandeel van de provincies hierin is vastgesteld op 0,08%. Per provincie zijn individuele referentiewaarde bepaald. Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een provincie in de gezamenlijke tekortnorm heeft. Voor provincie Flevoland bedraagt de referentiewaarde in 2020 - € 22,5 mln.

Tabel 2.10: Bijdrage aan EMU-saldo in 2020

	Rekening 2019	Begroting 2020 boekwerk*	Rekening 2020	Begroting 2021
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	19.301	-10.884	13.701	-5.555
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	5.086	6.644	5.212	6.499
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	13.099	11.494	12.046	9.847
- investeringen vaste activa	-39.815	-73.131	-49.728	-103.975
+ bijdragen van derden in investeringen	7.986	15.318	19.566	25.266
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-17.145	-9.547	-11.808	-16.175
Bijdrage aan EMU-saldo (- =tekortverhogend)	-11.489	-60.107	-11.011	-84.094

*de berekening van het EMU-saldo wordt tussentijds niet bijgesteld

x € 1.000

Het EMU-saldo is € 11,0 mln. negatief en daarmee minder negatief dan in de ontwerpbegroting 2020 werd voorzien. In 2020 hebben diverse begrotingswijzigingen plaatsgevonden die op het EMU-saldo van invloed zijn geweest.

Het grootste verschil (ten opzichte van de ontwerpbegroting 2020) zit in de gerealiseerde investeringen in vaste activa. De gerealiseerde investeringen in infrastructuur zijn lager dan initieel begroot, voornamelijk als gevolg van een aangepaste fasering van een aantal grote projecten. Voor een nadere toelichting op deze projecten wordt verwezen naar programma 6 in onderdeel II Programmaverantwoording.

F. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen en taakveldenoverzicht

Op grond van de voorschriften van het BBV bestaat de jaarrekening tevens uit de volgende bijlagen:

- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage).

Deze bijlagen zijn opgenomen als respectievelijk bijlage 2 en 4.

2.3 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. Binnen deze wet wordt de bezoldiging van topfunctionarissen genormeerd. De wet geeft specifiek aan wie bij het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen als topfunctionaris wordt aangemerkt en onder de WNT valt. Voor provincie Flevoland zijn dit de secretaris en de griffier. Politieke ambtsdragers vallen niet onder deze wet. De salarissen van andere functionarissen van de provincie moeten ook openbaar gemaakt worden, indien zij de norm overschrijden.

Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de provincie Flevoland van toepassing zijnde regelgeving in 2020:

- Wet normering topinkomens;
- Uitvoeringsbesluit WNT;
- Uitvoeringsregeling WNT;
- Controleprotocol WNT 2020;
- Beleidsregels WNT 2020.

Het bezoldigingsmaximum in 2020 voor de provincie Flevoland is € 201.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

Er is geen sprake van onverschuldigde betalingen aan topfunctionarissen.

Tabel 2.11: Topfunctionarissen Provincie Flevoland

	H. Tijnl	A. Kost	P. Liedekerken
Functiegegevens	Provincie-secretaris	Griffier	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 30/04
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,00
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging 2020			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	149.771	102.407	29.787
Beloningen betaalbaar op termijn	21.023	18.252	5.659
<i>Subtotaal bezoldiging</i>	170.794	120.660	35.446
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000	66.451
-/- onverschuldigd betaald bedrag		n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2020	170.794	120.660	35.446
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.*	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2019			
Aanvang en einde functievervulling in 2019	n.v.t.	1/1 - 31/12	n.v.t.
Deeltijdfactor 2019 in fte	0,0	1,0	0,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen 2019	0	99.050	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	16.611	0
Totaal bezoldiging 2019	0	115.661	0

Toezichthoudende topfunctionarissen

De provincie kent geen toezichthoudend orgaan zoals bedoeld in de WNT. Deze categorie is derhalve niet van toepassing.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Er hebben in 2020 geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen plaatsgevonden.

Bezoldiging of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen

In 2020 zijn er geen ontslaguitkeringen aan niet-topfunctionarissen gedaan. Daarnaast waren er in 2020 geen niet-topfunctionarissen waarvan de bezoldigingsgegevens op grond van de WNT gepubliceerd zouden moeten worden.

3 Balans (incl. toelichting)

Tabel 3.1: Balans

Activa	2020 31 dec.	2019 31 dec.	Passiva	2020 31 dec.	2019 31 dec.
<u>Immateriële vaste activa</u>	0	0			
			<u>Eigen vermogen</u>		
<u>Materiële vaste activa</u>			- Algemene reserve	21.291	20.444
- Investerings met economisch nut	28.815	28.598	- Bestemmingsreserves	239.962	225.340
- Investerings met maatschappelijk nut	138.264	113.530	- Gerealiseerd resultaat	11.075	12.843
Totaal materiële vaste activa	167.079	142.128	Totaal eigen vermogen	272.328	258.627
			<u>Vreemd vermogen</u>		
<u>Financiële vaste activa</u>			Voorzieningen	33.342	33.105
Kapitaalverstrekkingen aan:					
- Deelnemingen	1.427	1.427			
- Gemeenschappelijke regelingen	0	0			
- Overige verbonden partijen	1.000	1.000			
Leningen aan:					
- Openbare lichamen (art. 1a wet fido)	14.000	17.300			
- Deelnemingen	0	0			
- Overige verbonden partijen	8.197	9.003			
Overige langlopende leningen	27	377			
Totaal financiële vaste activa	24.651	29.107			
Totaal vaste activa	191.730	171.235	Totaal vaste passiva	305.670	291.732
<u>Uitzettingen looptijd < 1 jaar</u>			<u>Netto-vlottende schulden</u>		
- Vorderingen op openbare lichamen	24.635	26.701	<u>looptijd < 1 jaar</u>		
- Verstrekte kasgeldleningen	0	0	- Overige schulden	19.002	18.385
- Rekening-courant verhouding Rijk	117.445	131.362			
- Overige vorderingen	632	650	<u>Overlopende passiva</u>		
Totaal uitzettingen	142.712	158.713	- Transitorische verplichtingen	13.501	7.351
			- Vooruit ontvangen doeluitkeringen	15.584	17.487
			- Overige vooruit ontvangen bedragen	733	718
<u>Liquide middelen (kas- en banksaldi)</u>	2.116	2.102	Totaal overlopende passiva	29.818	25.556
<u>Overlopende activa</u>					
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	17.931	3.623			
Totaal vlottende activa	162.759	164.438	Totaal vlottende passiva	48.820	43.941
Totaal activa	354.490	335.673	Totaal passiva	354.490	335.673
			Gewaarborgde geldleningen	424	534

x € 1.000

3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De balans biedt inzicht in de vermogenspositie van de provincie. In de volgende paragrafen is de toelichting op de balans opgenomen.

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De waarderingsgrondslagen zijn vastgelegd in de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2018'.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De algemene grondslag voor de waardering van activa, alsmede voor de resultaatbepaling, is de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Tenzij bij het desbetreffende balansonderdeel anders is vermeld, worden de passiva opgenomen tegen de nominale waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Toerekening subsidielasten

Uitgaven en nog resterende betalingen uit hoofde van verstrekte boekjaar- en exploitatiesubsidies worden als last aan het boekjaar toegerekend waarop de subsidiebeschikking betrekking heeft, tenzij de subsidieontvanger een afwijkend boekjaar kent en de in de subsidiebeschikking genoemde periode het boekjaar van de provincie overstijgt. In dat geval wordt de subsidielast naar rato over de verschillende boekjaren verdeeld.

Uitgaven en nog resterende betalingen uit hoofde van verstrekte projectsubsidies worden als last aan het boekjaar toegerekend in die mate dat de bestedingen en/of relevante balansmutaties in investeringen samenhangend met de in de subsidiebeschikking opgenomen te realiseren subsidiabele prestaties in het boekjaar zijn gerealiseerd. Toerekening is hierbij vooral gebaseerd op het vooraf bij de aanvraag verkregen bestedingsritme, dat gebaseerd is op de door de subsidieontvanger opgestelde (meerjaren)begroting, tenzij er (bijvoorbeeld tussentijds op basis van monitoringactiviteiten) redenen zijn om daar van af te moeten wijken.

Met ingang van het boekjaar 2021 zal ten aanzien van de lastneming uit hoofde van verstrekte projectsubsidies een stelselwijziging worden doorgevoerd. Dit betreft een stelselwijziging die onder het BBV verplicht is gesteld. Op grond van het nieuwe stelsel worden subsidielasten uit hoofde van meerjarige projectsubsidies - boven een door PS vast te stellen grensbedrag - verantwoord op basis van het realisatiebeginsel. Dit grensbedrag wordt opgenomen in de financiële verordening en zal na het zomerreces bij PS worden aangeboden. In overeenstemming met het BBV is wordt het grensbedrag gesteld binnen de range van 0,00% en 0,25% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves over het boekjaar. Het nieuwe stelsel is redelijk in lijn met het huidige stelsel dat de provincie Flevoland toepast, deze stelselwijziging heeft daarmee naar verwachting beperkte financiële impact.

Verbonden partijen

Organisaties die volgens de definitie van het BBV kwalificeren als verbonden partij zijn opgenomen en toegelicht in paragraaf 6 'Verbonden partijen'. Overeenkomstig de voorschriften van het BBV worden deze verbonden partijen niet geconsolideerd in de jaarrekening van de provincie.

Toerekening Provinciefonds

De bate inzake het provinciefonds wordt toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking heeft. Op grond hiervan wordt in de jaarrekening van jaar t de provinciefondsuitkering opgenomen overeenkomstig de in jaar t laatste gepubliceerde circulaire, te weten de decembercirculaire van jaar t. Het ministerie van BZK herberekent de uitkering over het verstreken jaar op basis van de werkelijke belastingcapaciteit over dat uitkeringsjaar, die in januari van het jaar t+1 bekend wordt. Deze herberekening wordt als vordering danwel als schuld in jaar t verantwoord.

Motorrijtuigenbelasting

In de jaarrekening is een bate opgenomen aan opcenten motorrijtuigenbelasting. Reeds meerdere malen in het verleden zijn discussies ontstaan met het ministerie van Financiën omtrent de juistheid en volledigheid van het aandeel van de provincies in de opbrengst motorrijtuigenbelasting. De belastingdienst verstrekt inzake de afgedragen gelden geen specifieke accountantsverklaring ten behoeve van de provincies. De rechtmatigheid en volledigheid van deze opbrengst kan daarom niet worden vastgesteld.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Bijdragen aan activa van derden: deze worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met de afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de gestelde voorwaarde moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa met economisch nut

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, vermeerderd met bijkomende kosten en verminderd met bijdragen van derden en cumulatieve afschrijvingen. De activa worden lineair afgeschreven.

Na afstoting van materiële vaste activa worden boekwinsten of verliezen ten gunste of ten laste van de exploitatie als incidentele baten of lasten verantwoord. Investerings < € 50.000 worden niet geactiveerd.

Tabel 3.2: Materiële vaste activa

	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	n.v.t.
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	40
Gebouwen (inclusief kleine aanpassingen in de resterende looptijd)	30
Grote motorvoertuigen	30
Technische installaties bedrijfsgebouwen, overige motorvoertuigen	15
Kantoormeubilair, veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen	10
Kantoorapparatuur, telefooninstallatie, automatiseringsapparatuur en - programmatuur, telecombekabeling, motorvoertuigen	5
Servers	3

Binnen de provincie Flevoland zijn geen investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Deze categorie is dan ook niet opgenomen in de balans.

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen voornamelijk infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals aanleg en reconstructie van wegen, vaarwegen, bruggen, viaducten, groen en kunstwerken. Deze worden vermeerderd met bijkomende kosten en onder aftrek van bijdragen van derden geactiveerd. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd. Deze activa worden eveneens lineair afgeschreven.

Tabel 3.3: Materiële vaste activa met maatschappelijk nut

	Afschrijvingstermijn in jaren
Verhardingen en kunstwerken	40
Overige investeringen in de openbare ruimte	20

De resterende gronden die in het verleden zijn aangekocht voor het voormalig OostvaardersWold worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met eventuele bijdragen van derden en verminderd met een voorziening voor waardevermindering. Omdat onzekerheid bestond over de terugverdienmogelijkheid van de huidige boekwaarde bij toekomstige inzet of verkoop van de gronden is bij de jaarrekening 2012 een voorziening getroffen, welke per 31 december 2019 met de verkoop van de laatste gronden in 2019 is komen te vervallen. De voorziening is geheel in mindering gebracht op de boekwaarde van de gronden, het restant van

de boekwaarde van de gronden is ten laste van het resultaat gebracht. De grondposities zijn ingezet voor de realisatie van het programma 'Nieuwe Natuur'.

Financiële vaste activa

Binnen de financiële vaste activa zijn de volgende categorieën te onderscheiden:

- Deelnemingen (participaties in het aandelenkapitaal van vennootschappen): deze zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Tot dusver is een afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt boven de verkrijgingsprijs. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.
- Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en verstrekte langlopende leningen: deze zijn opgenomen tegen de nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt bepaald op basis van de geschatte inningskansen per individuele vordering (statische methode).

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vaste passiva (reserves en voorzieningen)

De reserves en voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Uitzondering hierop is de pensioenvoorziening voor (oud) gedeputeerden (APPA); deze is berekend op basis van recente actuariële grondslagen zoals toegelicht in bijlage 1 'Toelichting reserves en voorzieningen'. Per 31 december 2020 is de berekening van de pensioenvoorziening gewijzigd naar de berekeningswijze van de uitvoeringsinstantie APG. Daarmee worden andere uitgangspunten gehanteerd dan in voorgaande jaren (op basis van de zogenaamde 'FTK-grondslagen'). Hiermee wordt aangesloten bij andere decentrale overheidsinstellingen en algemeen aanvaardbare grondslagen voor eventuele tussentijdse waardeoverdracht van pensioenverplichtingen van (oud) gedeputeerden.

Aan de voorzieningen wordt geen rente toegevoegd.

Vlottende passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de provincie gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling om het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen (tegen nominale waarde).

3.2 Toelichting op de balans (activa)

3.2.1 Materiële vaste activa

Tabel 3.4: Onderdelen materiële vaste activa

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Investerings met economisch nut	28.815	28.598
Investerings met maatschappelijk nut*	138.264	113.530
Totaal	167.079	142.128

x € 1.000

Het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut is in onderstaande tabel uiteengezet.

Tabel 3.5: Boekwaarde investeringen met een economisch nut en met maatschappelijk nut

	Boekwaarde per 1 januari 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Bijdragen derden	Afschrijving 2020	Boekwaarde per 31 december 2020
1. Investerings met economisch nut						
Bedrijfsgebouwen:						
a. provinciehuis	8.493	0	0	0	-656	7.836
b. Innovatiepaviljoen Floriade	553	1.803	0	0	0	2.356
c. Nieuwland Erfgoedcentrum	2.661	0	0	0	-11	2.650
d. steunpunten	857	0	0	0	-40	818
Machines, apparaten en installaties	8.627	770	0	0	-2.002	7.395
Grond-, weg- en waterbouw:						
a. gronden en terreinen*	15.484	124	0	0	-397	15.211
voorziening gronden en terreinen	-8.238	0	0	0	631	-7.607
b. onderhanden werk	0	0	0	0	0	0
Overige materiële vaste activa	161	7	0	0	-13	155
Totaal investeringen met economisch nut	28.598	2.704	0	0	-2.488	28.814
2. Investerings met maatschappelijk nut						
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken:						
a. verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	102.227	39.368	0	-18.564	-2.561	120.470
b. kunstwerken (bruggen, sluisen, etc.)	8.590	7.529	0	-1.001	-58	15.060
c. openbare verlichting	414	15	0	0	-106	323
d. gronden en terreinen*	2.299	113	0	0	0	2.412
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	113.530	47.025	0	-19.566	-2.725	138.264
Totaal materiële vaste activa	142.128	49.728	0	-19.566	-5.212	167.079

*In de materiële vast activa zijn onder de gronden en terreinen ook de in erfpacht uitgegeven gronden (circa 41,28 hectare met een boekwaarde van € 0,1 mln.) opgenomen. x € 1.000

Materiële vaste activa welke in erfpacht zijn uitgegeven

In de materiële vaste activa is een beperkt aantal gronden opgenomen welke in erfpacht zijn uitgegeven. Dit betreft voornamelijk grond langs provinciale wegen die in erfpacht zijn uitgegeven aan pompstationhouders en ondergrond van de gesloten stortplaats Friese Pad. Dit betreft in totaal circa 50,84 hectare grond met een totale boekwaarde van circa € 0,1 mln. Voor de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. De totale erfpachtopbrengst van deze grond bedraagt jaarlijks circa € 0,05 mln.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit diende op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) lager is dan de boekwaarde van de investering is er een voorziening voor de duurzame waardevermindering opgenomen. Conform de verslaggevingsvoorschriften is deze voorziening gesaldeerd met de boekwaarde van de activa. In 2020 heeft hierop, op advies van de accountant, naar aanleiding van de uitgevoerde taxatie een herwaardering plaatsgevonden van € 0,42 mln. Dit heeft geleid tot een vrijval van de voorziening 'Flevokust Haven'.

Verminderings 2020

Gronden en terreinen

In 2019 zijn de resterende gronden die in het verleden zijn aangekocht voor het voormalig Oostvaarderswold verkocht. In 2020 is er geen sprake meer van een boekwaarde van deze gronden.

Afschrijvingen 2020

De afschrijvingen over 2020 bedragen circa € 5,6 mln. Verder hebben er, naast de bij de verminderings genoemde projecten, in 2020 geen andere afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen plaatsgevonden.

Tabel 3.6: Geactiveerde investeringsuitgaven 2020

	Vermeerderingen 2020	Bijdragen derden 2020	Netto investerings
Bedrijfsgebouwen			
Werkplaats Floriade	1.803	0	1.803
Totaal bedrijfsgebouwen	1.803	0	1.803
Infrastructuur en mobiliteit			
Roggebotsluis/Hanzeweg	2.750	-4.735	-1.985
Hogering	4.911	-949	3.962
Luchthaven ontsluitingsweg	3.164	0	3.164
Fietsbrug Waterlandseweg	1.365	-183	1.182
Aansluiting A6	9.325	-9.325	0
Ganzeweg	1.387	0	1.387
Zwolse vaart	946	-423	523
Oostervaart	1.227	0	1.227
Leemringweg	798	-26	772
Hoge vaart	1.423	0	1.423
N307	1.617	0	1.617
Bruggen en sluisen	10.455	-2.923	7.531
Totaal infrastructuur en mobiliteit	39.368	-18.564	20.804
Bedrijfsvoering			
Automatisering (onder andere aanschaf hardware en software)	770	0	770
Totaal bedrijfsvoering	770	0	770
Overige	7.787	-1.001	6.786
Totaal	49.728	-19.566	30.162

x € 1.000

Roggebotsluis/Hanzeweg

De netto investering in Roggebotsluis/Hanzeweg is in 2020 negatief door de verwerking van de bijdrage van het ministerie van IenW. Deze bijdrage ziet toe op de in 2020 en eerder geactiveerde investeringsuitgaven. Het totaal van de geactiveerde investering ultimo 2020 is € 1,3 mln.

3.2.2 Financiële vaste activa

In onderstaande tabel is het verloop van de financiële vaste activa in het jaar 2020 weergegeven.

Tabel 3.7: Verloop financiële vaste activa in 2020

	Boekwaarde per 1 januari 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2020
Kapitaalverstrekkingen aan:				
- deelnemingen (a)	1.427	0	0	1.427
- overige verbonden partijen (b)	1.000	0	0	1.000
Leningen aan:				
- openbare lichamen - art. 1a Wet fido (c)	17.300	0	-3.300	14.000
- deelnemingen	0	0	0	0
- overige verbonden partijen (d)	9.695	0	-600	9.095
- voorziening Oninbare leningen (d)	-692	0	-206	-898
Overige langlopende leningen (e)	377	0	-350	27
Totaal financiële vaste activa	29.107	0	-4.456	24.651

x € 1.000

In onderstaande tabellen worden de diverse posten gespecificeerd.

Tabel 3.8: Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

a. Deelnemingen (aandelen)	Boekwaarde per 1 januari 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2020
Alliander	201	0	0	201
Vitens N.V.	250	0	0	250
BV Afvalzorg Deponie	4	0	0	4
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	114	0	0	114
OMALA N.V.	25	0	0	25
N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten	572	0	0	572
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	0	0	0	0
Sport Service Flevoland BV	161	0	0	161
Visit Flevoland BV	100	0	0	100
Totaal deelnemingen	1.427	0	0	1.427

x € 1.000

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.

Tegen een verkrijgingsprijs van € 1 (-zeer lage- registratiewaarde in duizendtallen is afgerond € 0) heeft de provincie in 2018 een aandeel in het TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. verkregen dat zij per ultimo 2020 nog bezit. Zij is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit.

Sport Service Flevoland BV

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland. De kapitaalstorting van € 0,2 mln. heeft in 2019 in twee tranches plaatsgevonden.

Visit Flevoland BV

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Visit Flevoland BV. De kapitaalstorting van € 0,1 mln. heeft in 2019 plaatsgevonden.

Tabel 3.9: Kapitaalverstrekkingen aan overige verbonden partijen

b. Overige verbonden partijen	Boekwaarde per 1 januari 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2020
Airport Garden City C.V.	1.000	0	0	1.000
Totaal deelnemingen	1.000	0	0	1.000

x € 1.000

Tabel 3.10: Leningen aan openbare lichamen

c. Openbare lichamen	Boekwaarde per 1 januari 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2020
Lening u/g Gemeente Gorinchem	3.000	0	-1.000	2.000
Lening u/g Gemeente Heemskerk	4.200	0	-700	3.500
Lening u/g Gemeente Veenendaal	6.600	0	-1.100	5.500
Lening u/g Gemeente Meierijstad	3.500	0	-500	3.000
Totaal leningen openbare lichamen	17.300	0	-3.300	14.000

x € 1.000

Er zijn in 2020 geen nieuwe leningen verstrekt aan openbare lichamen. Voor de bestaande leningen hebben de aflossingen conform het reguliere aflossingsschema plaatsgevonden.

Tabel 3.11: Leningen aan overige verbonden partijen

d. Overige verbonden partijen	Boekwaarde per 1 januari 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2020
Airport Garden City C.V.	1.200	0	-600	600
EEF	8.495	0	0	8.495
Voorziening Oninbare leningen	-692	0	-206	-898
Totaal leningen aan overige verbonden partijen	9.003	0	-806	8.197

x € 1.000

Airport Garden City C.V. (100% dochter van deelneming OMALA N.V.) heeft in 2020 twee leningen afgelost voor € 0,6 mln. De totaal uitstaande hoofdsom van € 0,6 mln. past binnen de met Airport Garden City C.V. gemaakte financieringsafspraken (maximale kredietfaciliteit van € 9,5 mln.). Uit voorzichtigheid is een deel van de lening EEF (tot 01-09-2020 stichting DE-on) voorzien voor een bedrag van € 0,9 mln. De toename van de voorziening wordt veroorzaakt door het nadelige resultaat over 2019 en het verwachte resultaat over 2020. De negatieve resultaten zijn het gevolg van het tegenvallende tempo waarin de financieringen worden versterkt, hierdoor blijven de renteopbrengsten achter bij de verwachtingen.

Tabel 3.12: Overige langlopende geldleningen

e. Overige langlopende leningen	Boekwaarde per 1 januari 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2020
Lening Kredietbank Nederland MKB	377	0	350	27
Totaal	377	0	350	27

x € 1.000

Op 20 mei 2014 hebben Provinciale Staten besloten maximaal € 2,0 mln. beschikbaar te stellen aan de Stichting Kredietbank Nederland ten behoeve van het MKB Doorstartfonds Flevoland. Hiervan is € 0,4 mln. daadwerkelijk verstrekt. De overeenkomst kent een looptijd van tien jaar, maar met ingang van 1 juli 2019 mogen er geen nieuwe leningen meer worden verstrekt. Van de per 1 januari 2020 bestaande boekwaarde is in 2020 € 0,35 mln. vervroegd afgelost.

Op 22 april 2020 hebben Provinciale Staten besloten geen wensen en bedenkingen te uiten bij de continuering van het MKB Doorstartfonds, waarbij een kredietfaciliteit van maximaal € 0,65 mln. beschikbaar zal worden gesteld voor de periode tot 1 juni 2030. Van de beschikbaar gestelde faciliteit heeft de stichting in 2020 nog

geen gebruik gemaakt. De in 2020 gesloten overeenkomst van geldlening kent een looptijd tot 1 juni 2030, waarbij in de eerste vijf jaar geldleningen uit het fonds kunnen worden verstrekt.

3.2.3 Vlottende activa

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar zijn in onderstaande tabel gespecificeerd.

Tabel 3.13: Uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Vorderingen op openbare lichamen	24.635	26.701
Verstreckte kasgeldleningen	0	0
Rekening-courant verhouding Rijk	117.445	131.362
Overige vorderingen	862	698
Af: voorziening wegens oninbaarheid overige vorderingen	-230	-48
Totaal	142.712	158.713

x € 1.000

Vorderingen op openbare lichamen

Deze balanspost bestaat grotendeels uit de nog te ontvangen omzetbelasting uit het btw-compensatiefonds over 2019 (€ 17,7 mln.) en de nog te ontvangen opcenten motorrijtuigenbelastingen van december (€ 4,9 mln.) Daarnaast zijn hieronder ook verantwoord de nog te ontvangen bedragen van medeoverheden, bijvoorbeeld gemeentelijke cofinanciering of terugvordering van te veel betaalde subsidies.

Rekening-courant verhouding met het Rijk

Door de invoering van het schatkistbankieren is de provincie verplicht haar overtollige liquide middelen bij het Rijk aan te houden. De daling van de rekening-courant verhouding met het Rijk van circa € 14,0 mln. wordt met name veroorzaakt door de investeringen. Ook hebben de jaarlijkse aflossingen plaatsgevonden op de leningen die aan gemeenten zijn verstrekt (conform regulier aflossingsschema).

Overige vorderingen

Onder deze post zijn onder andere de schadevorderingen opgenomen.

Voorziening wegens oninbaarheid overige vorderingen

Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening van ca. € 0,23 mln. opgenomen die in mindering gebracht wordt op de overige vorderingen. Deze voorziening heeft geheel betrekking op nog openstaande vorderingen.

3.2.4 Liquide middelen

Tabel 3.14: Specificatie van de liquide middelen

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Banksaldi	2.116	2.102
Totaal	2.116	2.102

x € 1.000

De liquide middelen zijn geheel vrij beschikbaar.

Met tabel 3.15 wordt inzicht gegeven in de mate van benutting van het drempelbedrag dat in het kader van het verplicht schatkistbankieren voor openbare lichamen is geïntroduceerd. Hieruit blijkt dat wij in 2020 het drempelbedrag niet hebben overschreden.

Tabel 3.15: Benutting drempelbedrag schatkistbankieren 2020

		2020			
1	Drempelbedrag	2.116			
		1 ^e kwartaal	2 ^{de} kwartaal	3 ^{de} kwartaal	4 ^{de} kwartaal
2	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks-schatkist aangehouden middelen	666	736	1.167	828
3a = 1 > 2	Ruimte onder het drempelbedrag	1.450	1.380	949	1.288
3b = 2 > 1	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

x € 1.000

3.2.5 Overlopende activa

Tabel 3.16: Specificatie overlopende activa

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Waarborgsommen	8	8
Vooruitbetaalde kosten	1.939	1.110
Te ontvangen doeluitkeringen	277	0
Nog te ontvangen baten	15.707	2.505
Totaal	17.931	3.623

x € 1.000

De overlopende activa hebben betrekking op reeds in 2020 vooruitbetaalde kosten voor het boekjaar 2021, en nog in 2021 te ontvangen baten die betrekking hebben op het boekjaar 2020.

Vooruitbetaalde kosten

Onder de vooruitbetaalde kosten is onder andere een bedrag opgenomen van ca. € 0,4 mln. betreffende de definitieve beschikking subsidieverlening Regio IJsselmond.

Te ontvangen doeluitkeringen

De te ontvangen doeluitkeringen hebben betrekking op rijksbijdragen of bijdragen van derden die voor een specifiek doel worden ontvangen. Deze dienen of nog te worden besteed aan het specifieke doel dan wel te worden terugbetaald.

Tabel 3.17: Verloop te ontvangen doeluitkeringen per programma

Programma	Doeluitkering	1 januari 2020	Toevoeg- ing	Onttrek- king	31 december 2020
Economie	Regionale MIT-regeling	0	-478	755	277
	Totaal	0	-478	755	277

x € 1.000

Regionale MIT-regeling 2019 en 2020

Door het ministerie van EZK is d.d. 15 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Regionale MIT-regeling' een bedrag van € 0,86 mln. beschikt. Hierop is in 2020 een voorschot ontvangen van € 0,48 mln. (2019 reeds € 0,1 mln. als decentralisatie-uitkering). Doel van de specifieke uitkering is om innovatie te bevorderen bij het MKB en om het MKB beter aan te laten sluiten bij de innovatie-agenda's van de Topsectoren. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 bestedingen verantwoord ten bedrage van € 0,6 mln. (2019 reeds € 0,26 mln.).

Nog te ontvangen baten

Onder deze post is een vordering opgenomen op Rijkswaterstaat en de provincie Overijssel van ca. € 8,8 mln. voor het project 'Realisatie van het Waterwerk, onderdeel van het project IJsseldelta fase 2'.

3.3 Toelichting op de balans (passiva)

3.3.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de 'Algemene reserve' en de bestemmingsreserves. De 'Algemene reserve' is vrij te besteden en dient ter dekking van algemene risico's. De bestemmingsreserves bestaan uit middelen die gealloceerd zijn aan specifieke bestemmingen. De kaders zijn opgenomen in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023'. In tabel 3.18 is de opbouw van en de ontwikkeling in het eigen vermogen opgenomen (exclusief rekeningresultaat 2020).

Tabel 3.18: Opbouw en ontwikkeling in eigen vermogen

	Eind-saldo 2019	Resul- taat 2019	Begin- saldo 2020	Bij 2020	Af 2020	Eind- saldo 2020
A001 Algemene reserve	20.444	2.818	23.262	4.473	-6.443	21.291
Algemene reserve	20.444	2.818	23.262	4.473	-6.443	21.291
B003 Personeel	3.613	0	3.613	2.428	-692	5.348
B008 Monumentenzorg	789	0	789	326	-265	850
B009 Brede bestemmingsreserve	44.012	6.026	50.038	14.172	-9.758	54.452
B011 Sportaccommodaties c.a.	330	0	330	0	0	330
B016 Zuiderzeelijngelden	13.975	0	13.975	0	-1.783	12.192
B017 Technische bijstand Europa	611	0	611	39	0	649
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.781	0	1.781	1.000	-1.150	1.631
B027 p-MJP/POP	11.588	0	11.588	430	-2.485	9.532
B029 Bodem	2.191	0	2.191	70	-130	2.131
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	307	0	307	193	0	500
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	1.129	0	1.129	900	-550	1.479
B032 Nieuwe Natuur	12.720	0	12.720	586	-760	12.545
B033 Activering vervangingsinvesteringen	10.097	0	10.097	74	0	10.171
B035 Almere 2.0	10.169	0	10.169	4.200	-11.775	2.594
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	117	0	117	0	-60	56
B037 Mobiliteit	58.347	0	58.347	32.744	0	91.091
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	10.251	0	10.251	1.084	-1.194	10.142
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	485	0	0	486
B040 Doorgeschoven activiteiten	128	2.480	2.608	2.220	-2.357	2.470
B042 Dekking afschrijvingslasten	25.863	0	25.863	0	-25.863	0
B043 Economisch Programma	7.083	100	7.183	2.837	-2.745	7.275
B044 Duurzame energie	3.597	839	4.436	0	-1.045	3.391
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	5.000	0	5.000	2.500	-1.900	5.600
B046 Artistieke experimenten	67	0	67	33	0	100
B047 Krachtige Samenleving	1.090	0	1.090	1.220	-791	1.519
B048 Vitaal Platteland	0	0	0	2.000	-43	1.957
B049 Informatiestrategie	0	580	580	889	0	1.469
Bestemmingsreserves	225.340	10.025	235.365	69.945	-65.348	239.959
Totaal reserves	245.784	12.843	258.627	74.417	-71.791	261.252

x € 1.000

De totale omvang van de reserves is in 2020 toegenomen met € 2,6 mln. (begroot was een afname met € 10,9 mln.). Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door enerzijds de toevoegingen aan de reserves 'Personeel', 'Brede Bestemmingsreserve', 'Mobiliteit' en 'Vitaal Platteland' en anderzijds de onttrekkingen aan de reserves 'p-MJP/POP', 'Almere 2.0' en 'Dekking afschrijvingslasten'. Een nadere toelichting op deze mutaties is opgenomen in programmaonderdeel '7.5 Reserves'. In bijlage 1 'Toelichting reserves en voorzieningen' zijn de

individuele mutaties van iedere reserve weergegeven. Daar is ook een nadere toelichting opgenomen op de doelstellingen van de reserves.

3.3.2 Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen van de provincie. Het verloop van de voorzieningen in 2020 is in onderstaand overzicht weergegeven.

Tabel 3.19: Verloop voorzieningen

	Boekwaarde per 1 januari 2020	Toevoeging 2020	Onttrekking 2020	Boekwaarde per 31 december 2020
Niet jaarlijks onderhoud:				
- Infrastructuur	17.955	10.448	-10.307	18.096
- Vestigingen	585	86	-201	470
- NLE	757	183	-378	562
- Provinciehuis	1.994	629	-128	2.495
Totaal niet jaarlijks onderhoud	21.291	11.347	-11.014	21.623
Grondwaterbeheer	732	0	-88	644
Pensioenen (oud) leden GS (APPA)	9.002	520	-322	9.200
Reorganisatie bedrijfsvoering	561	0	-384	177
Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010
Spaarverlof	509	11	0	520
WW-lasten	0	168	0	168
Totaal overige verplichtingen	11.814	699	-794	11.719
Totaal voorzieningen	33.105	12.046	-11.808	33.342

x € 1.000

De stand van het totaal van de voorzieningen is in 2020 vrijwel gelijk gebleven. De dotaties en onttrekkingen zijn gebaseerd op meerjarige onderhoudsplannen. Daardoor kan er in een jaar sprake zijn van hogere uitgaven (onttrekking) dan toevoegingen en vice versa. Dit is inherent aan het karakter van dergelijke voorzieningen, welke bedoeld zijn om de onderhoudskosten gelijkmatig over de jaren te verdelen.

Voor een nadere toelichting op het doel van de voorzieningen wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze jaarstukken. Hierin zijn tevens de voorzieningen weergegeven die conform de voorschriften van het BBV gesaldeerd zijn met de activa (voorzieningen voor oninbare vorderingen, oninbare leningen en Gronden OostvaardersWold).

3.2.3 Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden looptijd < 1 jaar

De belangrijkste schulden op korte termijn bestaan uit te verrichten betalingen aan crediteuren die op de balansdatum nog niet zijn voldaan. Dit zijn doorgaans facturen waarvan de betaaltermijn op balansdatum nog niet was vervallen. Deze zijn begin 2020 vrijwel geheel afgewikkeld. Het verloop van de vlottende passiva is in onderstaand overzicht weergegeven.

Tabel 3.20: Verloop overige schulden

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Crediteuren	17.420	16.866
Overige	1.582	1.519
Totaal	19.002	18.385

x € 1.000

Crediteuren

Het saldo van de crediteuren laat in 2020 een lichte stijging zien ten opzichte van 2019.

Overige

Deze post bestaat vrijwel geheel uit nog te betalen salariskosten.

Overlopende passiva

Het gaat bij overlopende passiva voornamelijk om nog door de provincie te betalen subsidies en goederen en diensten die zijn toegekend of geleverd in 2020, waarvan de eindafrekening en betaling in 2021 zal plaatsvinden. Het verloop van de overlopende passiva is in tabel 3.21 weergegeven.

Tabel 3.21: Verloop overlopende passiva

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Transitorische verplichtingen	13.501	7.351
Vooruit ontvangen doeluitkeringen*	15.584	17.487
Overige vooruit ontvangen bedragen	733	718
Totaal	29.818	25.556

x € 1.000

Vooruit ontvangen doeluitkeringen

De vooruit ontvangen doeluitkeringen hebben betrekking op rijksbijdragen of bijdragen van derden die voor een specifiek doel zijn ontvangen. Deze dienen of nog te worden besteed aan het specifieke doel dan wel te worden terugbetaald.

Tabel 3.22: Verloop vooruit ontvangen doelluitkeringen per programma

Programma	Doelluitkering	1 januari 2020	Toevoeging	Onttrekking	31 december 2020
Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Living Lab	112	100	-65	147
	Smart Bridges Floriade	190	0	-153	37
	Subtotaal	302	100	-218	184
Landbouw, visserij en natuur	Floriade werkt!	1.187	0	-148	1.039
	EHS compensatie	3.312	0	0	3.312
	IBP Vitaal Platteland	0	4.150	0	4.150
	Subtotaal	4.499	4.150	-148	8.501
Economie	Samenwerking leven lang leren	32	0	0	32
	LNV Scholingsfonds NF	0	50	-6	44
	MKB Deal	0	353	0	353
	Subtotaal	32	403	-6	429
Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	Culturele voorzieningen provincies	0	406	-322	84
	Subtotaal	0	406	-322	84
Energie, duurzaamheid en milieu	Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	0	667	0	667
	Subtotaal	0	667	0	667
Mobiliteit	Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer	0	770	-469	301
	Snelfietsroutes	0	1.074	0	1.074
	Verkeersveiligheidsmaatregelen	0	51	0	51
	Bermmaatregelen N-wegen	992	0	-192	800
	Aansluiting A6	11.662	0	-8.717	2.945
	Subtotaal	12.654	1.895	-9.378	5.171
Vernieuwend bestuur	BZK Regionale Flexpools	0	548	0	548
	Subtotaal	0	548	0	548
	Totaal	17.487	8.170	-10.073	15.584

x € 1.000

Living Lab decentrale waterzuivering

Binnen het programma 'Almere 2.0' zijn voorbereidingen getroffen voor een living lab, voor innovaties in de decentrale waterzuivering. Voor dit project zijn bijdragen vooruit ontvangen van gemeente Almere, waterschap Zuiderzeeland en Stowa. De projectlasten worden gefinancierd vanuit deze vooruit ontvangen bijdrages.

Smart Bridges - Floriade

In 2018 is een bijdrage uit het Fonds Verstedelijking ontvangen van gemeente Almere voor het ontwikkelen van een tweetal innovatieve bruggen op het Floriadeterrein. De projectlasten worden gefinancierd vanuit deze vooruit ontvangen bijdrage.

Floriade werkt!

Vanuit het FVA is een subsidie van totaal € 2,0 mln. ontvangen voor activiteiten in het kader van het programma 'Floriade Werkt!' en de 'Nadere Regel Floriade'. De lasten van deze twee programma's, respectievelijk € 0,02 mln. en € 0,13 mln. worden gefinancierd vanuit deze vooruit ontvangen bijdrage.

Compensatie Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De middelen hebben betrekking op van derden ontvangen bijdragen die ingezet dienen te worden voor de realisatie van natuurcompensatieverplichtingen. Deze compensaties worden gerealiseerd binnen het programma 'Nieuwe Natuur'.

IBP Vitaal Platteland

In 2020 is een specifieke uitkering ontvangen van het ministerie van LNV voor het IBP. Samen met diverse partners is deze subsidie aangevraagd voor de uitvoering van de projecten van die partners in het Nationaal Park Nieuw Land.

MKB Deal

Door het ministerie van EZK is d.d. 4 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering MKB-deals een bedrag van € 0,35 mln. beschikt. Dit bedrag is in 2020 volledig bevoorschot. Doel van de specifieke uitkering is 50% cofinanciering ter dekking van de uitvoeringsactiviteiten zoals opgenomen in de MKB-deal (versterking regionaal MKB). Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 geen bestedingen verantwoord.

Culturele voorzieningen provincies

Door het ministerie van BZK is d.d. 18 november 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Culturele voorzieningen provincies' een bedrag van € 0,41 mln. beschikt. Dit bedrag is in 2020 volledig bevoorschot. Doel van de specifieke uitkering is het compenseren van provincies voor de extra kosten die ze gemaakt hebben om de primair provinciaal gesubsidieerde culturele instellingen te compenseren voor inkomsten die deze instellingen zijn misgelopen voor de periode van begin maart tot 1 juni 2020 vanwege de coronamaatregelen van het kabinet. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 bestedingen verantwoord ten bedrage van € 0,32 mln.

Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed

Door het ministerie van BZK is d.d. 1 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed' een bedrag van € 1,88 mln. beschikt. Hierop is in 2020 een voorschot ontvangen van € 0,67 mln. Doel van de specifieke uitkering is het ontzorgen van kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van hun maatschappelijk vastgoed. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 geen bestedingen verantwoord.

Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer 2020

Door het ministerie van IenW is d.d. 10 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2020' een bedrag van € 0,97 mln. beschikt. Hierop is in 2020 een voorschot ontvangen van € 0,77 mln. Doel van de specifieke uitkering is om de provincie in staat te stellen aan de concessiehouder van de OV-concessie IJsselmond over de periode 15 maart tot en met 31 december 2020 een beschikbaarheidsvergoeding te verstrekken. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 bestedingen verantwoord ten bedrage van € 0,47 mln.

Snelfietsroutes

Door het ministerie van IenW is d.d. 14 juli 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Snelfietsroutes 2020-2022' een bedrag van € 1,53 mln. beschikt. Hierop is in 2020 een voorschot ontvangen van € 1,07 mln. Doel van de specifieke uitkering is cofinanciering van de aanleg van twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofdfietsroute Spoorbaanpad (gemeente Almere). Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 geen bestedingen verantwoord.

Verkeersveiligheidsmaatregelen

Door het ministerie van IenW is d.d. 30 november 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021' een bedrag van € 0,05 mln. beschikt. Dit bedrag is in 2020 volledig bevoorschot. Doel van de specifieke uitkering is 50% cofinanciering ter uitvoering van kosteneffectieve en risicogestuurde infrastructurele maatregelen op het provinciale wegennet om de verkeersinfrastructuur verkeersveiliger te maken. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2020 geen bestedingen verantwoord.

Regeling specifieke uitkeringen N-wegen

Het doel van de door het ministerie van IenW d.d. 18 december 2019 beschikte uitkering is het financieel ondersteunen van de provincie bij het treffen van infrastructurele maatregelen aan de berm van N-wegen, die niet in beheer zijn bij het Rijk, gericht op het verminderen van ernstige bermongevallen. Het volledige toegekende bedrag (25% cofinanciering) is als voorschot ontvangen in 2019. Verantwoording vindt jaarlijks plaats via het systeem van Single information, Single audit (SiSa).

Halve aansluiting A6

Dit betreft een bijdrage van het Rijk voor het realiseren van de halve aansluiting op de A6. Van dit bedrag is tot en met 2020 totaal ca. € 15 mln. uitgegeven, het restantbedrag zal in de komende jaren worden uitgegeven.

BZK Regionale Flexpools

Dit betreft de vooruit ontvangen middelen van het Rijk voor de bundeling van flexibele inzet van expertise en capaciteit ter bevordering van de snelheid in de voorfase van de woningbouw (specifieke uitkering). Deze middelen worden ingezet in het programma 'Flevoland bouwt voor Nederland' (motie Koerhuis).

3.4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

In deze paragraaf zijn belangrijke financiële rechten en verplichtingen opgenomen waaraan de provincie voor toekomstige jaren is gebonden en die niet uit de balans blijken.

A. Leaseverplichtingen

Leaseauto's

In totaal worden 39 auto's geleased. Voor iedere auto is een apart leasecontract afgesloten dat valt onder het raamcontract dat de provincie heeft met een leasemaatschappij. De totale waarde van deze contracten bedraagt € 1,79 mln., waarvan € 0,46 mln. een looptijd heeft korter dan 1 jaar.

B. Overige niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Verhuur vleugel provinciehuis

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV) huurt een vleugel van het pand waarin de provincie Flevoland gevestigd is. Hiervoor ontvangt de provincie jaarlijks een vergoeding van € 0,2 mln. Daarnaast ontvangt de provincie € 0,09 mln. voor het doorberekenen van services. Het contract loopt tot november 2022.

Verhuur pand Oostvaardersdijk

Het pand aan de Oostvaardersdijk (voormalig NLE) wordt door de provincie Flevoland deels verhuurd aan twee huurders; te weten de stichting Erfgoed Batavialand en Het Flevolands Archief. De huur loopt tot medio 2027 en bedraagt jaarlijks € 0,58 mln. De totale contractwaarde per balansdatum bedraagt € 3,74 mln.

Huur multifunctionals

Vanaf 1 februari 2020 is een contract gesloten voor de huur van 14 multifunctionals, inclusief onderhoud en services. De looptijd van het contract is 60 maanden en de contractwaarde is in totaal € 0,07 mln.

Openbaar vervoer

Ter doelrealisatie van het provinciaal mobiliteitsbeleid (product Openbaar vervoer) is de provincie voor een aantal toekomstige jaren een belangrijke financiële verplichting aangegaan welke niet in de balans is opgenomen.

Het betreft de openbaar vervoerconcessie IJsselmond. De looptijd van dit contract is tot 8 december 2023. Tegenover de jaarlijkse verplichting uit hoofde van de exploitatiesubsidie staan de geschatte reizigersopbrengsten, waarvan de omvang afhankelijk is van autonome marktontwikkelingen. Zowel de lasten als de vervoerstarieven (medebepalend voor de omvang van de baten) worden jaarlijks volgens de in de sector algemeen toegepaste methoden geïndexeerd. Per saldo bedraagt de jaarlijkse verplichting in een jaar zonder opbrengstenderving circa € 7,5 mln.

C. Verplichtingen natuurbeheer

In 2014 is landelijk afgesproken om de doorlopende natuurverplichtingen net als voorgaande jaren, voor de decentralisatie van de Natuurtaken, te vermelden onder de niet uit de balans blijkende verplichtingen. De subsidieaanvragen voor Natuurbeheer (vanuit de SNL) worden voor de provincie uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl). Zij hebben een overzicht van de doorlopende verplichtingen ultimo 2019 verstrekt. Het totaalbedrag van deze doorlopende verplichtingen per 31 december 2020 is voor provincie

Flevoland € 8,81 miljoen. Deze verplichtingen kunnen worden gedekt uit de middelen voor Natuur van de komende jaren (2021 en verder), die via het Provinciefonds worden verstrekt.

D. Gewaarborgde geldleningen

Tabel 3.23: Gewaarborgde geldleningen

Borg voor lening aan:	Oorspronkelijk bedrag	Waarborg provincie 1 januari 2020	Mutaties waarborg 2020	Waarborg provincie 31 december 2020
Stichting Groenfonds (1,2%)	101.204	534	-110	424
Totaal	101.204	534	-110	424

x € 1.000

Er hebben in 2020 geen betalingen plaatsgevonden inzake borg- en garantiestelling.

Stichting Groenfonds

De provincie Flevoland staat borg voor 1,2% van de geldleningen aangegaan door de stichting Groenfonds ten behoeve van de uitvoering van het natuurbeleid.

E. Overige meerjarige financiële rechten en verplichtingen

Inkopen en aanbestedingen

Jaarlijks worden interne controles uitgevoerd op de financiële rechtmatigheid van inkopen en aanbestedingen. In 2020 zijn vanwege doelmatigheidsoverwegingen twee opdrachten uit voorgaande jaren verlengd die het grensbedrag voor Europese aanbestedingen overschrijden. Daarnaast zijn enkele afwijkingen geconstateerd op basis van de inzichten van de nieuwe accountant. De totale afwijking is inclusief de lopende contracten na 2020 en valt binnen de controletolerantie die Provinciale Staten hebben vastgesteld.

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de totale afwijking welke volledig in 2020 wordt verantwoord.

Tabel 3.24: Afwijkingen financiële rechtmatigheid inkopen en aanbesteding

	Afwijking 2020
Totaal	1.679

x € 1.000

Kredietfaciliteit

De provincie Flevoland beschikt met ingang van 1 januari 2019 over een kredietfaciliteit bestaande uit een kredietlimiet van € 0 en een intra-daglimiet van € 10 mln.

Meerjarige subsidieverplichtingen

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de resterende verplichting inzake de meerjarige (materiële) subsidies. Dit is de verplichting voor 2021 en verdere jaren van alle subsidieverstrekingen conform de 'Algemene Subsidieverordening Flevoland' van € 0,8 mln. en groter. Uitgangspunt voor lastneming van deze subsidies is toegepast overeenkomstig de grondslagen zoals opgenomen bij onderdeel 3.1 van de jaarrekening.

Tabel 3.25: Resterende verplichting inzake meerjarige (materiële) subsidies

	Resterende verplichting
Totaal	15.997

x € 1.000

Meerjarige verplichtingen volgend uit aanbestedingscontracten/concessies

In overeenstemming met de stellige uitspraak van de Commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) in de Kadernota Rechtmatigheid dient in de jaarrekening een overzicht te worden opgenomen van de (Europees aanbestede) meerjarige contracten. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de meerjarige verplichtingen (resultierend uit Europese aanbestedingen) per programma, indien niet reeds toegelicht onder de Niet inde balans opgenomen rechten en verplichtingen.

Tabel 3.26: Meerjarige verplichtingen volgend uit aanbestedingscontact en/concessies

Programma	Meerjarige inkoopverplichting
5. Energie, duurzaamheid en milieu	200
6. Mobiliteit	16.209
7. Vernieuwend bestuur	3.117
Totaal	19.526

x € 1.000

F. Overige toelichting

Het jaar 2020 heeft in het teken gestaan van de coronacrisis. Na de eerste golf was er sprake van een grote mate van onzekerheid. Die onzekerheid is er nog steeds. Het voortbestaan van de provincie is niet in het geding, gelet op de wettelijke verankering. Het coronavirus heeft beperkte financiële gevolgen voor de Jaarrekening 2020, maar naar verwachting wel voor veel beleidsterreinen van onze Programmabegroting 2021 en mogelijk voor de jaren erna. Wij zien op diverse punten financiële risico's en onzekerheden. Het gaat dan om de per 31 december 2020 uitstaande leningen en garanties aan derden, met name waar het gaat om uitstaande leningen die (al dan niet door tussenkomst van bijvoorbeeld Horizon en DE-on) zijn verstrekt aan ondernemingen. Door de economische crisis die zich aandient, neemt het risico op niet terugbetaling hiervan toe. Ook bij andere openstaande vorderingen kan er een groter inbaarheidsrisico ontstaan. De door de provincie afgegeven garanties zijn zeer beperkt. Waarderingen van vorderingen, leningen, deelnemingen en afgegeven garanties lopen jaarlijks mee in het jaarrekeningtraject. De risico-inschattingen worden tweemaal per jaar geactualiseerd ten behoeve de paragraaf 'Weerstandvermogen en risicobeheersing'. Hoe groot de financiële impact van deze onzekerheden is, is op dit moment nog niet te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Overall achten we de financiële positie van de provincie voldoende robuust om de gevolgen van deze risico's en onzekerheden op te vangen. De provincie heeft voldoende liquide middelen en naar verwachting evenmin problemen met het aantrekken van additionele financieringsmiddelen indien nodig. Zo nodig nemen we maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo mogelijk te blijven uitvoeren.

Bijlagen

Behorend bij de jaarrekening:

1. Toelichting reserves en voorzieningen
2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden
3. Incidentele lasten en baten
4. Single information Single audit (SiSa)

Overig:

5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
6. Lijst met afkortingen

1. Toelichting reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht waarin het beleid wordt uiteengezet. In november 2019 is de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' vastgesteld. Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geoormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in 2019 weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De 'Algemene reserve' is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de 'Algemene reserve' wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de nota 'Risicomanagementbeleid 2017', waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in begroting en jaarstukken toegelicht.

Voor de 'Algemene reserve' is daarnaast een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar waarop de bandbreedte van toepassing is. Hieraan wordt ultimo 2020 voldaan.

De 'Algemene reserve' wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de 'Algemene reserve' bestaat geen bestedingsplan, waardoor de 'Algemene reserve' in beginsel volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	23.262	4.473	-6.443	21.291	9.100
Bij					
Vaststelling fractievergoedingen 2019		116			
Aanvulling weerstandsvermogen		4.000			
Storting voorfinanciering aankoop vastgoed NLE (t/m 2023)		356			
		4.473			
Af					
Corona zichtbaarheidsscan			-100		
Corona cultuur			-750		
Corona gastvrijheid			-400		
Huur Batavialand			-215		
Restant middelen Corona Noodfonds (toegevoegd aan BBR)			-1.160		
Corona instelling Flevolands scholingsfonds (toegevoegd aan reserve 'Economie')			-1.000		
Stikstof			-1.655		
Resultaatbestemming 2019 (toevoeging programmabudget)			-1.163		
			-6.443		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Autoleasemaatschappijen					9.100
Totaal oormerken					9.100

Egalisatiereserve Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) bovenformatieve formatieplaatsen;
- tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden);
- personele knelpunten;
- vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden);
- complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten;
- organisatieontwikkeling;
- kosten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering;
- kosten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Bij de Zomernota 2017 is de doelstelling van deze reserve verruimd en de naam gewijzigd (voorheen: reserve 'Personele frictiekosten'). Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (incl. POB), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit, en stelpost 'Versterking organisatie' bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao. De omvang van deze reserve wordt per bestuursperiode vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	3.613	2.428	-692	5.349
Bij				
Reguliere storting		900		
Restant budget stelpost 'Versterking organisatie'		1.453		
Restant budget Duurzame inzetbaarheid		15		
Restant budget POB		7		
Restant budget medewerkerontwikkeling		39		
Restant budget Participatiewet		14		
		2.428		
Af				
Salarissen voor tijdelijk bovenformatieven			-224	
Tijdelijke formatieplaatsen en tijdelijke inhuur bij langdurige ziekte			-178	
WW lasten als gevolg van complexe personeelsdossiers			-142	
Vrijval WW-lasten			-168	
Inkomsten als gevolg van arbeidsongeschiktheid			20	
			-692	

Bestemmingsreserve Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie van rijksmonumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B008 Monumentenzorg	789	326	-265	851	40
Bij					
Reguliere storting		28			
Toevalsvondsten		40			
Matching rijksbijdrage		129			
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg		129			
		326			
Af					
Subsidie 'Waterloopbos'			-265		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Toevalsvondsten					40
Totaal oormerken					40

Brede Bestemmingsreserve (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- het gaat om - veelal grootschalige - projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	50.038	14.172	-9.758	54.453	60.363
Bij					
Reguliere storting begroting		4.253			
Vrijval Nieuw Beleid (NJN20)		4.396			
Restant corona NF (NJN20)		1.160			
Opheffen reserve 'Dekking afschr. lasten'		4.363			
		14.172			
Af					
Omgevingswet			-213		
Cofinanciering Leader			-200		
Aanvulling AR (weerstandsvormogen)			-4.000		
Vrijval 'Kredietfaciliteit MKB Doorstartfonds' (naar B043)			-200		
Duurzame energie (oormerk 'OVF')			-30		
Nationaal park Nieuw Land (procesgeld)			-95		
Toeristische benutting Flevolandse monumenten			-3		
Monitoring Economisch programma			-50		
Transitie CMO			-195		
Negatieve eigen vermogen DE-on			-206		
Programma 'Vitaliteit Platteland'			-2.000		
Marker Wadden			-400		
Trintelzand			-1.000		
Digitalisering Statenwerk			-16		
GLB pijler 1 (POP3)			-119		
Exploitatie Food Forum			-31		
Programma 'Krachtige Samenleving'			-1.000		
			-9.758		

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	50.038	14.172	-9.758	54.453	60.363
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Poorten Nationaal Park Nieuw Land (mandaat GS)					2.905
Beleidskader Oostvaardersplassen					68
Nota Natuur (mandaat GS)					800
Kredietfaciliteit MKB doorstartfonds (achtervang lening)					163
MITC					2.000
Toeristisch recreatieve benutting Fl. monumenten					77
Werelderfgoed Schokland					500
Cultuurbeleid 17-20					198
Achtervang lening DE-on (incl. geothermie)					7.597
Kornwerderzand (mandaat GS)					2.500
Oostrand Dronten					265
HOV Luchthaven - infrastructuur (mandaat GS)					1.000
Optimalisatie landzijdige ontsluiting Flevokust Haven					909
Kapitaallasten Innovatiepaviljoen Floriade Werkt!					669
GLB/POP3 - water					809
Cofinanciering Transitie POP3+					1.900
Marker Wadden					1.100
Statengriffie					258
ICT					448
Informatietechnologie					400
Hernieuwbare energie					500
Risicoreservering Groeifonds					1.000
Oostvaardersoevers					1.000
Onderhoud infrastructuur					5.450
Batavialand NJN					2.000
Eenzaamheid					200
Krachtige Samenleving Zorgtafel					600
Scheepswrakmarkering					100
Stikstof					2.500
Duurzame initiatieven					500
Human Capital agenda CMIP					525
Financiering & support CMIP					2.275
Derving opbrengsten OV (corona)					2.250
House of skills					100
Human Capital agenda Klimaatopgave					120
Omgevingswet					667
Onderzoek levensbestendig wonen					100
Aanvulling Luchthavenfonds					250
Landschapsvisie					650
Fonds Artistieke experimenten					2.110
Motie Koerhuis					1.900
Subtotaal oormerken					49.363
Resterende oormerken per 31-12-2020 coalitieakkoord					
MITC Dignity					3.000
Economisch programma (nieuw)					8.000
Totaal Resterende oormerken coalitieakkoord					11.000
Totaal oormerken					60.363

Het bedrag van de resterende oormerken is hoger dan de totale reserve. Dit wordt veroorzaakt doordat de geormerkte gelden over meerdere jaren zullen worden besteed en de komende jaren nog stortingen in de reserve plaatsvinden, die nog niet in het saldo per 31 december 2020 zijn opgenomen. Rekening houdend met de reeds voorziene stortingen is het saldo van de reserve toereikend om de oormerken te dekken.

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

Het doel van deze reserve betreft het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan grote sportevenementen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B011 Sport	330	0	0	330	276
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Coronamaatregelen					276
Totaal oormerken					276

Uitvoeringsreserve Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het ZZL-programma. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van provincie Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2022).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	13.975	0	-1.783	12.192	12.192
Af					
Projectbijdragen Luchthavenfonds			-33		
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-1.750		
			-1.783		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Luchthavenfonds					307
Provinciale bijdrage Maritieme Servicehaven NF					5.810
Provinciale bijdragen overige projecten ZZL/NF					6.075
Totaal oormerken					12.192

Egalisatiereserve Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn middelen beschikbaar gesteld, genaamd 'technische bijstand'. Dit betreft salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten hebben geen gelijkmatig verloop. Met deze egalisatiereserve kunnen de schommelingen in de kosten van Technische Bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	611	39	0	649
Bij				
Egalisatie Technische bijstand Europa		39		

Bestemmingsreserve Procesgeldens gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's is gekozen om de benodigde expertise in te huren, in plaats van het uitbreiden van de formatie. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma zich bevindt. Omdat er vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een ongelijkmatig verloop van de proceskosten voor de gebiedsprogramma's. Het doel van de reserve is het jaarlijks beslag op de begroting te egaliseren.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Zoals in de Najaarsnota 2020 is aangegeven zijn de activiteiten voor het inpassingsplan MSNF vertraagd, waardoor nu het geormerkte procesgeld is overschreden met € 7.000.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.781	1.000	-1.150	1.631	-7
Bij					
Reguliere storting		1.000			
Af					
Procesgeld Regio Deal			-67		
Procesgeld MITC			-172		
Procesgeld motie Koerhuis			-90		
Procesgeld Markermeer - IJmeer			-14		
Procesgeld Oostvaardersoevers			-78		
Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport			-77		
Procesgeld MSNF (oormerk)			-152		
Bijdrage Trintelzand			-500		
			-1.150		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Procesgelden Maritieme Servicehaven NF					-7
Totaal oormerken					-7

Uitvoeringsreserve POP (NR: B027)

De reserve heeft als doel in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het POP3-programma beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering en uitvoeringskosten voor het POP3-programma is gelijkmatig over de jaren verdeeld. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang en declaratie door derden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B027 POP	11.588	430	-2.485	9.532	3.445
Bij					
Reguliere storting provinciale cofinanciering POP3		430			
Af					
Provinciale cofinanciering voor het programma 'POP3'			-2.015		
Vrijval uitvoeringskosten POP3/RVO			-470		
			-2.485		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Uitvoeringskosten POP3					3.445
Totaal oormerken					3.445

Bestemmingsreserve Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is het inzetten van middelen (€ 1,8 mln.) voor onder andere gebiedsprocessen, ABW en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	2.191	70	-130	2.131	2.100
Bij					
Dekking lectoraat subsidie 2021		70			
Af					
Bodemdaling conform Coalitieakkoord 2019-2023			-70		
POP3			-60		
			-130		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Bodemdaling conform Coalitieakkoord 2019-2023					1.730
Lectoraat subsidie 2021					70
Duurzaam Gebruik Ondergrond					300
Totaal oormerken					2.100

Egalisatiereserve gladheidsbestrijding (NR: B030)

Voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidsbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen. De egalisatiereserve is bij de instelling eenmalig gevoed met € 0,33 mln. uit het rekeningresultaat 2011. Vervolgens vindt voeding plaats uit batige saldi op de begrotingspost gladheidsbestrijding in de jaren dat er lage kosten worden gemaakt. Het maximale saldo is € 0,5 mln.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	307	193	0	500
Bij				
Restantbudget gladheidsbestrijding 2020		193		

Uitvoeringsreserve Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2014-2020 gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten en de uitvoering van eigen projecten, in het kader van het Europese programma 2014-2020. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	1.129	900	-550	1.479
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Operationeel Programma Kansen voor Flevoland 2014-2020			-554	
Interreg V			4	
			550	

Bestemmingsreserve Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het programma 'Nieuwe Natuur' en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B032 Nieuwe natuur	12.720	586	-760	12.545	3.000
Bij					
Verkoop gronden		452			
Pacht gronden		134			
		586			
Af					
Bijdrage projecten			-532		
Procesgelden			-228		
			-760		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Oostvaardersoever					3.000
Totaal oormerken					3.000

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingsarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egalisatiereserve activering vervangingsinvest.	10.097	74	0	10.170
Bij				
Egalisatie budgetten vervangingsinvesteringen 2020		74		

Bestemmingsreserve Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Bestedingen ten laste van de reserve 'Almere 2.0' zullen plaatsvinden op basis van door Provinciale Staten vastgestelde jaarprogramma's voor het FVA (incl. eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Het geormerkte deel is per 31-12-2020 groter dan het eigenlijke saldo van de reserve door de versnelling van de bijdragen in 2020. Dit is verrekend binnen het Jaarprogramma 2021, waardoor er geen sprake is van een tekort in de provinciale financiering van het FVA.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B035 Almere 2.0	10.169	4.200	-11.775	2.594	2.750
Bij					
Reguliere storting		4.200			
Af					
Bijdrage FVA Jaarprogramma 2020 (Algemeen)			-9.925		
Bijdrage FVA Jaarprogramma 2020 (Floriade)			-1.850		
			-11.775		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Economische making of Floriade					2.750
Totaal oormerken					2.750

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Het maximale saldo is € 750.000. In geval van volledige uitputting van de jaarlijkse begrotingspost Jaarlijks Onderhoud wordt de reserve gebruikt om de verdere kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur	117	0	-60	56
Af				
Saldo budgetten jaarlijks onderhoud 2020			-60	

Egalisatiereserve Mobiliteit (NR: B037)

Het doel van de reserve is het egaliseren van de lasten voor openbaar vervoer, bereikbaarheid (verkeers- en mobiliteitsmanagement, alsmede infrastructurele projecten) en verkeersveiligheid. Dit draagt bij aan een stabiel begrotingsbeeld, maakt het mogelijk om het beleid op lange termijn te waarborgen en te verbeteren en om de hiervoor benodigde middelen beschikbaar te houden. De voeding bestaat uit in het verleden aan het Provinciefonds toegevoegde structurele middelen voor verkeer en vervoer en is bedoeld ter dekking van voornoemde lasten. De reserve draagt bij aan de ambities in het programma Mobiliteit en Ruimte dat jaarlijks wordt geactualiseerd bij de begroting.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	58.347	32.744	0	91.092	14.455
Bij					
Opheffing reserve 'Dekking afschrijvingslasten' op basis van de Najaarsnota 2020		21.501			
Reguliere storting Mobiliteitsmiddelen uit Provinciefonds (per saldo)		10.217			
Onderuitputting Mobiliteit 2020		1.026			
		32.744			
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Bijdrage N50					500
Bijdrage busbanen Almere					9.955
Ondergrondse verduurzaming OV-infra					1.500
Fietsmaatregelen (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Totaal oormerken					14.455

Egalisatiereserve Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het Natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	10.251	1.084	-1.194	10.141	3.000
Bij					
Reguliere storting conform begroting		470			
Doorschuiven budget 'Kwaliteitsverbetering Natuur' naar 2024		500			
Storten onderbesteding decentralisatie		114			
		1.084			
Af					
Bijdrage Natura2000			-1.194		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Uitvoering rapport van Geel (Coalitieakkoord 2019-2023)					3.000
Totaal oormerken					3.000

Bestemmingsreserve Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (NR: B039)

Bij de instelling van de reserve is deze eenmalig € 6,5 mln. gevoed vanuit de 'Algemene reserve'. De reserve wordt ingezet voor de kosten die gemaakt worden voor de Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	486	0	0	486

*Voorgesteld wordt om de resterende middelen binnen de reserve MAB in 2021 toe te voegen aan de reserve 'Informatiestrategie', om de laatste projecten af te kunnen ronden.

Uitvoeringsreserve Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Indien dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.608	2.220	-2.357	2.470	2.470
Bij					
Actieplan Biodiversiteit		150			
Stikstof		750			
Schone leefomgeving		100			
Innovatiegelden landbouw		200			
Subsidieverlening verbetering geluid		590			
Vernieuwend Initiatief Prijs Flevoland		40			
Circulaire economie		300			
Erfgoedprogramma		90			
		2.220			
Af					
Actieplan Het Goede Voorbeeld			-128		
Onttrekking reserve 'Doorgeschoven activiteiten'			-1.980		
Onttrekking reserve 'Doorgeschoven activiteiten' ten behoeve van TP			-250		
			2.357		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Vernieuwend Initiatief Prijs					40
Versnelling Flexwonen					250
SWUNG					590
Circulaire economie					300
Actieplan Biodiversiteit					150
Erfgoedprogramma					90
Stikstof					750
Schone leefomgeving					100
Innovatiegelden landbouwpilots					200
Totaal oormerken					2.470

Egalisatiereserve Dekking afschrijvingslasten (NR: B042)

De primaire functie van deze reserve is een bijdrage te doen aan de afschrijvingslasten, om daarmee de exploitatieruimte van de provinciale begroting stabiel te houden. De reserve wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten voor investeringen in activa met maatschappelijk nut. De hoogte van de onttrekking uit de reserve is afhankelijk van de afschrijvingslasten, zoals deze jaarlijks voortvloeien uit de staat van activa.

Per 1 januari 2017 is het niet meer toegestaan volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) om bijdragen uit het eigen vermogen (reserves) of uit de eigen exploitatie direct in mindering te brengen op het te activeren bedrag van investeringen in maatschappelijk nut. Als gevolg van deze wetswijziging stijgt de hoogte

van de te activeren activa aanzienlijk, met als gevolg een toename van de jaarlijkse structurele afschrijvingslasten. Deze hogere structurele lasten kunnen een negatief effect hebben op de beschikbare begrotingsruimte. Om dit effect te voorkomen worden de (voorgenomen) bijdragen aan investeringen apart gezet om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B042 Dekking afschrijvingslasten	25.863	0	-25.863	0
Af				
Opheffing reserve 'Dekking afschrijvingslasten' conform de Najaarsnota 2020			-25.863	

Egalisatiereserve Economisch Programma (NR: B043)

Met het Economisch programma wordt het ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB) versterkt. Doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat, waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het Economisch programma kent drie programmalijnen: 'Financiering & Support', 'Markt & Culture' en de 'Human Capital Agenda'. De reserve wordt ingezet ter dekking van de ingediende projectvoorstellen. Hierbij dienen de projectvoorstellen te voldoen aan de door Provinciale Staten vastgestelde kaders. Indien in enig jaar de begrote middelen voor de uitvoering van het Economisch Programma niet volledig worden besteed, dan worden deze toegevoegd aan de reserve 'Economisch Programma'. In het coalitieakkoord is sprake van voortzetting van het huidige economische programma, met enkele nieuwe accenten, zoals de Human Capital Agenda.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 reserve Economisch Programma	7.183	2.837	-2.745	7.275	4.874
Bij					
Productsaldo Economie 2020		1.637			
Flevolands Scholingsfonds conform de Najaarsnota 2020		1.000			
Vrijval oormerk B009 'Kredietfaciliteit MKB Doorstartfonds'		200			
		2.837			
Af					
Groeimakelaarschap 2019-2021			-170		
Groeibuzz 2019-2021			-200		
Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland, tranche 2 + 3			-1.100		
MIT-regeling 2020			-600		
Financieringstafel Flevoland 2.0			-50		
Uvp Internationalisering bedrijfsleven Flevoland 2019-2021			-200		
Clustervorming MKB			-57		
PPS-regeling 2020			-306		
Human Capital agenda			-62		
			-2.745		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Human Capital agenda					671
Financiering en support					110
Internationaal Ondernemerschap					1.101
GroeiHuis					330
Netwerkversterkend ondernemerschap					662
Corona NF-Scholingsfonds					1.000
Risicoreservering Groeifonds (Coalitieakkoord 2019-2023)					1.000
Totaal oormerken					4.874

Uitvoeringsreserve Duurzame energie (NR: B044)

Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame Energie'. Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor projecten zoals expertise centrum, initiatieven energietransitie, actieplan Het Goede Voorbeeld en zon voor asbest waarmee Provinciale Staten hebben ingestemd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	4.436	0	-1.045	3.391	2.739
Af					
Publiekscampagne			-114		
Actieplan 'Het Goede Voorbeeld'			-175		
Regeling 'Initiatieven Energietransitie'			-96		
Regeling 'Asbest eraf, zonnepanelen erop'			-185		
Energie Expertisecentrum Flevoland			-475		
			-1.045		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Subsidieregeling energietransitie					326
Zon voor asbest-regeling					681
Actieplan 'Het Goede Voorbeeld'					273
Publiekscampagne					120
Energie Expertisecentrum Flevoland					500
Regionale energie Strategie					839
Totaal oormerken					2.739

Uitvoeringsreserve Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)

Het doel is het reserveren van de middelen, de Rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het Regiodeal programma. De Rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zal worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal Regio Deal, gericht het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het groeipotentieel van Noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de Regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	5.000	2.500	-1.900	5.600	5.600
Bij					
MCU Innovatie		2.500			
Af					
Clusterregeling Innovatie Maritiem Urk			-750		
Maritieme campus			-553		
Scholingsfonds			-597		
			-1.900		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
MCU-Innovatie					4.250
MCU-Talent					1.350
Totaal oormerken					5.600

Bestemmingsreserve Artistieke Experimenten (NR: B046)

Het doel van deze reserve betreft het financieel ruimte bieden om op het gebied van cultuur te experimenteren.

De te bereiken doelen zijn globaal:

- Met de experimenten die het Fonds mogelijk maakt, wordt de Flevolandse cultuur aantoonbaar vernieuwd en verrijkt.
- De experimenteerruimte draagt bij aan de aantrekkingskracht van Flevoland op 'creatieven'.
- Cofinanciering voor initiatieven van derden op het gebied van grootschalige kunstwerken/landschapskunst.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Artistieke Experimenten	67	33	0	100
Bij				
Reguliere storting		33		

Bestemmingsreserve Krachtige samenleving (NR: B047)

De reserve wordt onder andere ingezet voor:

- Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- gezonde en veerkrachtige Flevolandse, die langer fit en gezond blijven, en daarmee langer zelfredzaam;
- een toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland.

De onttrekking aan de reserve is gedelegeerd aan GS conform PS besluit van 8 november 2017. Met GS-besluit van 11 december 2018 zijn de middelen uit de 'Brede Bestemmingsreserve' reeds geprogrammeerd voor de jaren 2019-2022.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	1.090	1.220	-791	1.519
Bij				
Overboeking saldo oormerk 'Krachtige samenleving' van de 'Brede Bestemmingsreserve' (B009)		1.000		
Transitiesubsidie CMO		145		
Donatie Voedselbanken (motie)		75		
		1.220		
Af				
Programma 'Krachtige Samenleving'			-641	
Transitiesubsidie CMO			-75	
Donatie voedselbank			-75	
			-791	

Bestemmingsreserve Fonds Vitaal platteland (NR: B048)

Voeding met additionele middelen uit het coalitieakkoord à € 2,0 mln. geschiedt nadat PS daar mee instemmen. De reserve wordt ingezet voor activiteiten gericht op initiatieven die leefbaarheid van het platteland van Flevoland bevorderen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B048 Fonds Vitaal platteland	0	2.000	-43	1.957
Bij				
Reguliere storting		2.000		
Af				
Realisatie 'Vitaliteit platteland'			-43	

Egalisatiereserve Informatiestrategie (NR: B049)

In de samenleving is een 'digitale transformatie' gaande; dit heeft de komende jaren de nodige impact op de digitalisering en informatievoorziening van de provincie'. Om deze de komende jaren op het juiste niveau te brengen en te houden heeft GS de 'Informatiestrategie 2021-2024' (voor de thema's Data, Dienstverlening, Bedrijfsvoering, Innovatie en Medewerker) vastgesteld. Voor elk van deze thema's wordt een groot aantal projecten en activiteiten gerealiseerd die een langere doorlooptijd hebben. De duur en kosten per jaar wisselen naar verwachting sterk, waar de inzet van een egalisatiereserve een oplossing voor kan bieden. De reserve kan worden aangewend in jaren waarin er een tekort op de programmakosten ontstaat en worden aangevuld in de jaren waarin een begrotingsoverschot ontstaat.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B049 Informatiestrategie	580	889	0	1.469
Bij				
Reguliere storting		889		

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	732	0	-88	644
Af				
Egalisatie kosten grondwaterbeheer 2020			-88	

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	1.994	629	-128	2.495
Bij				
Reguliere storting		629		
Af				
Uitvoering onderhoud 2019 volgens onderhoudsplan			-128	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan Provinciale Staten. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	17.955	10.448	-10.307	18.096
Bij				
Reguliere storting		10.448		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsprogramma's			-10.307	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	585	86	-201	470
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		86		
Af				
Uitvoering onderhoud 2019 volgens onderhoudsplan			-201	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door Provinciale Staten vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	757	183	-378	562
Bij				
Reguliere storting		183		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsplan			-378	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van (voormalige) gedeputeerden betaald.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	9.002	520	-322	9.200
Bij				
Wachtgeld APPA		520		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-322	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

Deze voorziening is bedoeld voor het afdekken van het risico op oninbare vorderingen op debiteuren. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	48	0	-1	47
Af				
Vrijval voorziening			-1	

Oninbare leningen (NR: V037)

Deze voorziening is bedoeld voor afdekking van de risico's van oninbaarheid van verstrekte leningen. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke leningen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	692	206	0	898
Bij				
Voorziening Oninbare leningen		206		

Reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

De voorziening geldt ter dekking van mobiliteits- en afvloeiingsafspraken die gemaakt zijn ten tijde van de reorganisatie bedrijfsvoering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie bedrijfsvoering	561	0	-384	177
Af				
Aanwending voorziening t.b.v. frictiekosten			-188	
Vrijval voorziening			-196	
			-384	

Garantstelling personeel NLE (NR: V045)

In het 'Convenant Batavialand' is afgesproken om de museale en collectiebeheertaken, inclusief het beheer van bij deze taken behorende collecties met de daarbij behorende mensen en middelen over te dragen aan Batavialand. In het Sociaal Plan is vastgelegd dat de GR Nieuwland Erfgoedcentrum (NLE) een garantie afgeeft voor de duur van 5 jaar. Deze garantstelling houdt in dat bij faillissement van Batavialand, de medewerkers bij werkloosheid een WW-suppletie en transitievergoeding ontvangen. Aangezien de kans op faillissement aanwezig is in de opstartfase van Batavialand is er voor het provinciale deel (op basis van het deelnemerspercentage in de GR NLE) deze garantstelling een voorziening getroffen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010

Spaarverlof (NR: V047)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof. In de CAO 2017-2018 is besloten dat met ingang van 1 januari 2018 de vervalttermijn van het bovenwettelijk verlof en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Werknemers mogen dan verlof sparen tot maximaal 50 x hun arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan dus maximaal 1.800 uur verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	509	11	0	520
Bij				
Voeding o.b.v. ontwikkeling verlofsaldo en tarieven		11		

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) eind 2018 lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd. De voorziening wordt in de balans gepresenteerd onder de materiële vaste activa, namelijk als onderdeel van de boekwaarde van Flevokust Haven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	8.238	0	-631	7.607
Af				
Vrijval voorziening (i.v.m. afschrijving)			-631	

WW-Lasten (NR: V049)

De voorziening heeft tot doel dekking te bieden aan toekomstige WW-lasten van oud-personeel. Aan de voorziening is in 2020 € 0,17 mln. toegevoegd. Dit bedrag is onttrokken aan de reserve Personeel. De WW-lasten werden tot en met 2019 in de exploitatie verantwoord, met als dekking de reserve personeel. Vanaf 2020 is voor deze lasten een voorziening gevormd. De dekking zal, evenals voor 2020, vanuit de reserve personeel komen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V049 WW-Lasten	0	168	0	168
Bij				
Vrijval WW-Lasten		168		

2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Rekening 2020
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	
3.9 Water, overige baten en lasten	69
8.1 Ruimtelijke ordening	227
8.3 Stedelijke vernieuwing	161
5.0 Milieubeheer, algemeen	80
9.1 Ruimtelijke ordening	1.832
7.1 Bevordering economische activiteiten	559
9.2 Volkshuisvesting	128
7.0 Algemene economische aangelegenheden	12.679
4.0 Waterhuishouding, algemeen	657
4.4 Kwalitatief beheer grondwater	442
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	16.835
2 Landbouw, visserij en natuur	
5.1 Natuurontwikkeling	278
5.2 Beheer natuurgebieden	1.255
5.9 Natuur, overige baten en lasten	126
6.1 Agrarische aangelegenheden	947
7.9 Cult.&maatschappij, overige baten en lasten	124
7.0 Algemene economische aangelegenheden	15
5.2 Kwalitatief beheer grondwater en bod	239
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	31
6.2 Natuur	13.970
6.0 Recreatie en natuur, algemeen	6.015
0.1 Geldleningen en uitzettingen langer	141
8.0 Welzijn, algemeen	339
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	23.481
3 Economie	
4.6 Duurzaamheid	1.125
6.3 Kennis en innovatie	69
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	2.987
7.1 Bevordering economische activiteiten	4.820
7.0 Algemene economische aangelegenheden	4.584
Totaal 3 Economie	13.584
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	
4.6 Duurzaamheid	138
6.4 Recreatie en toerisme	1.522
7.1 Cultuur	1.699
7.2 Maatschappij	16
7.9 Cult.&maatschappij, overige baten en lasten	1.028
8.1 Ruimtelijke ordening	12
8.3 Kunst en oudheidkunde	4.197
8.4 Sociaal-cultuur werk en ontwikkeling	493
8.5 Maatschappelijke voorzieningen	1.210
8.2 Lichamelijke vorming en sport	759
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	11.076

5 Energie, duurzaamheid en milieu	
4.6 Duurzaamheid	1.230
4.9 Milieu, overige baten en lasten	89
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	949
5.0 Milieubeheer, algemeen	1.616
9.1 Ruimtelijke ordening	299
5.2 Kwalitatief beheer grondwater en bodem	1.170
6.2 Natuur	356
5.5 Vergunningverlening en handhaving	4.182
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	9.891
6 Mobiliteit	
2.3 Openbaar vervoer	15.680
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	21
3.4 Vervoer	17.601
3.0 Verkeer en vervoer, algemeen	2.085
3.1 Landwegen	32.871
3.3 Waterweg	2.940
Totaal 6 Mobiliteit	71.199
7 Vernieuwend bestuur	
0.6 Overhead	-22.096
0.8 Mutaties reserves	6.642
1.2 Gedeputeerde Staten	14
1.6 Openbare orde en veiligheid	168
P2 Overige kostenplaatsen	49.320
1.6 Overige zaken betreffende algemeen	1.102
2.0 Openbare orde en veiligheid, algemeen	134
1.5 Uitvoering van overige wettelijke re	66
1.2 Kabinetszaken	113
1.4 Financieel toezicht op de gemeenten	5
1.1 Gedeputeerde Staten	1.978
1.0 Provinciale staten	2.493
0.0 Geldleningen en uitzettingen korter	26
0.3 Eigen middelen	20
0.4 Overige financiële middelen	-2
0.1 Vennootschapsbelasting	0
P1 Kostenplaats kapitaallasten	2.629
0.8 Mutaties reserves die verband houden	67.775
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	110.388
Totaal Lasten	256.454
Baten per programma naar taakveld	Rekening 2020
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	
3.9 Water, overige baten en lasten	-66
8.3 Stedelijke vernieuwing	-153
7.0 Algemene economische aangelegenheden	-22
4.0 Waterhuishouding, algemeen	0
4.4 Kwalitatief beheer grondwater	-545
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	-786
2 Landbouw, visserij en natuur	

6.1 Agrarische aangelegenheden	-133
7.0 Algemene economische aangelegenheden	-15
6.2 Natuur	-2.172
6.0 Recreatie en natuur, algemeen	-216
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	-2.536
3 Economie	
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-177
7.1 Bevordering economische activiteiten	-2.246
7.0 Algemene economische aangelegenheden	-1.137
Totaal 3 Economie	-3.560
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	
P2 Overige kostenplaatsen	-9
7.9 Cult.&maatschappij, overige baten en lasten	-30
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-39
5 Energie, duurzaamheid en milieu	
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	-75
5.0 Milieubeheer, algemeen	-272
9.1 Ruimtelijke ordening	-104
5.2 Kwalitatief beheer grondwater en bodem	-611
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	-1.062
6 Mobiliteit	
3.4 Vervoer	-7.779
3.1 Landwegen	-591
3.3 Waterweg	-133
Totaal 6 Mobiliteit	-8.503
7 Vernieuwend bestuur	
0.6 Overhead	0
0.8 Mutaties reserves	-3.779
0.1 Geldleningen en uitzettingen lager	-110
P2 Overige kostenplaatsen	-3.880
1.1 Gedeputeerde Staten	-37
1.0 Provinciale staten	-1
0.0 Geldleningen en uitzettingen korter	23
0.3 Eigen middelen	-57.991
0.9 Resultaat	11.075
0.2 Algemene uitkering provinciefonds	-116.981
0.4 Overige financiële middelen	-275
0.8 Mutaties reserves die verband houden	-68.012
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	-239.969
Totaal Baten	-256.454
	x € 1.000

3. Specificatie van incidentele lasten en baten

In overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (artikel 28 lid c) dient in de jaarstukken een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma te worden opgenomen. In de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV is het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten nader uiteengezet. Bij het opstellen van het onderstaande overzicht van de incidentele baten en lasten per programma is deze notitie gevolgd. In lijn met de verschillenanalyse in onderdeel II Programmaverantwoording zijn alle incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien.

Programma / post	Bedrag	Bate / last
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water		
FVA Smart Bridges - Floriade	0	bate / last
Toelichting:		
Het programma 'FVA Smart Bridges - Floriade' betreft een provinciaal programma (ontwikkeling tweetal innovatieve bruggen), waarvoor tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar zijn gesteld. De last wordt volledig gedekt door de (ontvangen) bate.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang	268	last
Subtotaal:	268	last
2 Landbouw, visserij en natuur		
Actualisatie/uitwerken omgevingsplan	814	last
Toelichting:		
Voor het project 'actualisatie/uitwerken omgevingsplan' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Nadere Regel Floriade	0	bate / last
Toelichting:		
Het programma 'Nadere regel Floriade' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar zijn gesteld. De last wordt volledig gedekt door de (ontvangen) bate.		
Bijdrage projecten Nieuwe Natuur	533	last
Toelichting:		
Voor de projecten 'Nieuwe Natuur' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Verpachten gronden OVW	-134	bate
Toelichting:		
Het verpachten van gronden Oostvaarderswold betreffen tijdelijke inkomsten.		
Top-up Waterprogramma	119	last
Toelichting:		
Het programma 'Top-up Waterprogramma' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Afwikkelingsverschillen	216	last
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Cofinanciering Leader NPNL	200	last
Toelichting:		
Voor het project 'Leader NPNL' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Gebiedsgerichte aanpak stikstof	870	last
Toelichting:		

Het programma 'Gebiedsgerichte aanpak stikstof' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar zijn gesteld. In april 2020 is de gebiedsgerichte aanpak van start gegaan.		
Nationaal Park Nieuw Land	545	last
Toelichting:		
Voor het project 'Nationaal Park Nieuw Land' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Gronden OVW Nieuwe Natuur	-452	bate
Toelichting:		
De verkoop van gronden Oostvaarderswold betreffen tijdelijke baten (gesaldeerd met de lasten).		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang	100	last
Subtotaal:	2.810	last
3 Economie		
Kapitaallasten	-420	bate
Toelichting:		
Betreft een incidentele vrijval van de voorziening 'Duurzame waardevermindering Flevokust Haven'.		
Afwikkelingsverschillen	-323	bate
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Financiering & support	-755	bate
Toelichting:		
Doel van de specifieke uitkering 'MIT' is om innovatie te bevorderen bij het MKB en om het MKB beter aan te laten sluiten bij de innovatie-agenda's van de Topsectoren. Voor de regeling 'MIT' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Luchthaven Lelystad	110	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Luchthaven Lelystad' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Servicehaven Noordelijk Flevoland	152	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Servicehaven Noordelijk Flevoland' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Procesgeld MITC	172	last
Toelichting:		
De procesgelden MITC betreffen incidentele provinciale lasten.		
Programma Regio Deal NF	1.900	last
Toelichting:		
Het programma 'Regio Deal NF' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang	181	last
Subtotaal:	1.018	last
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtige Samenleving		
Corona	548	last
Toelichting:		
Betreffen incidentele lasten, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Rijksmonument Waterloopbos	329	last
Toelichting:		

Voor het project 'Rijksmonument Waterloopbos' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Programma Krachtige samenleving	891	last
Toelichting:		
Voor het programma 'Krachtige samenleving' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang	-11	bate
Subtotaal:	1.756	last
5 Energie, duurzaamheid en milieu		
Opgave 'Duurzame energie'	888	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Duurzame energie' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Circulaire economie - beleid	397	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Circulaire economie' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Duurzaamheid	-131	bate
Toelichting:		
Voor de opgave 'Duurzaamheid' zijn tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang	109	last
Subtotaal:	1.262	last
6 Mobiliteit		
Afwikkelingsverschillen	-1.814	bate
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang	15	last
Subtotaal:	-1.799	bate
7 Vernieuwend bestuur		
Meerjaren aanpak bedrijfsvoering	616	last
Toelichting:		
Betreft een incidenteel programma, waarvoor tijdelijk (provinciale) middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Reorganisatie bedrijfsvoering	-196	bate
Toelichting:		
Betreft een incidentele vrijval van de voorziening 'Reorganisatie Bedrijfsvoering'.		
831 Brede Bestemmingsreserve	4.413	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
711 Zuiderzeelijngelden	-1.783	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Procesgelden gebiedsontwikkeling	-150	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
741 Nieuwe Natuur	-175	bate

Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Doorgeschoven activiteiten	-137	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
226 Fonds vitaal platteland	1.957	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Regiodeal Noordelijk Flevoland	600	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
431 Krachtige Samenleving	429	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
p-MJP/POP	-2.055	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Cofinanciering EU-projecten 14-20	350	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Almere 2.0	-7.575	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Milieu, duurzaamheid en energie	-1.045	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Afwikkelingsverschillen	-122	bate
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang	169	last
Subtotaal:	-4.703	bate
Totaal per saldo (-=bate / +=last):	613	last

4. Single information Single audit (SiSa)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 15 februari 2021								
BZK	C13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	Besteding (jaar T) ten laste Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Is binnen het provinciaal ontzorgingsprogramma uitvoering gegeven aan het stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)
			Aard controle R Indicator: C13/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/06
			€ 0	€ 0	0	0	0	nvt
			Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C13/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/08				
			nvt	Nee				
BZK	C26	Culturele voorzieningen provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle D2 Indicator: C26/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C26/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C26/03			
			€ 322.327	€ 322.327	Nee			
BZK	C41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen niet middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd
			Aard controle R Indicator: C41/01	Aard controle R Indicator: C41/02	Aard controle R Indicator: C41/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/06
			€ 0	€ 0	€ 0	0	0	0
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C41/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/08				
			Nee	Nee				

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 15 februari 2021								
lenW	E1	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-bedrijven 2020	Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Besteding (jaar T) ivm "Kosten van de concessiehouder in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer in de periode van 1 maart 2020 tot en met 31 december 2020" zoals in bijlage 2 vd regeling is opgenomen	Besteding (jaar T) ivm "Tussen concessieverlener en concessiehouder overeengekomen maatregelen in de periode van 1 maart 2020 tot en met 31 december 2020 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt" zoals in bijlage 2 van de regeling is opgenomen.	Subsidies concessieverlener conform concessie" zoals in bijlage 3 van de regeling is opgenomen verleend (Ja/Nee)?	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5A OCW-contract studentenkaart) van de regeling
		Concessieverleners	Aard controle n.v.t Indicator: E1/01	Aard controle n.v.t Indicator: E1/02	Aard controle R Indicator: E1/03	Aard controle R Indicator: E1/04	Aard controle R Indicator: E1/05	Aard controle R Indicator: E1/06
		1 IJsselmond	OV Regio IJsselmond N.V.	€ 0	€ 0	Ja	€ 0	
		Kopie naam concessiehouder	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5B Directe opbrengsten van reizigers) van de regeling	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding? (Ja/Nee)	Het totaal bedrag in (jaar T) aan teruggevorderd voordeel		
		Aard controle n.v.t Indicator: E1/07	Aard controle R Indicator: E1/08	Aard controle R Indicator: E1/09	Aard controle R Indicator: E1/10	Aard controle R Indicator: E1/11		
		1 OV Regio IJsselmond N.V.	€ 0	€ 0	Ja	€ 0		
		Kopie naam concessiehouder	Het bedrag benoemd in de subsidieverleningsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020 (artikel 10 lid 1 sub a van de regeling spuk)	Het bedrag benoemd in de subsidievestigingsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020 minus het bedrag dat verantwoord is bij indicator 11 (artikel 10 lid 1 sub b van de regeling spuk)				
		Aard controle n.v.t Indicator: E1/12	Aard controle R Indicator: E1/13	Aard controle R Indicator: E1/14				
		1 OV Regio IJsselmond N.V.	€ 593.930	€ 0				
		Eindverantwoording (Ja/Nee)						
		Aard controle n.v.t Indicator: E1/15						
		Nee						

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 15 februari 2021								
lenW	E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen?) (Ja/Nee)	Toelichting op niet-afgeronde projecten
		Provincies	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E10/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/06</i>
			1 Aanleg twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofdfietsroute Spoorbaanpad	€ 0	€ 0	Nee	Ja	Het tijdpad van de realisatie van de bruggen is 5 maanden vertraagd. De oorspronkelijke planning van de bruggen was 'start bouw maart 2021, gereed december 2021'. De actuele planning van de gemeente Almere gaat uit van 'start bouw augustus 2021, gereed mei 2022'.
			Kopie projectnaam/nummer	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee)	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) per project t/m aan andere medeoverheden overgeboekte middelen in Jaar T	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/08</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: E10/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: E10/11</i>	
			1 Aanleg twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofdfietsroute Spoorbaanpad	Nee	Ja	Nee	€ 0	
lenW	E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen	Totale besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018))	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T (inclusief 2018))	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
		Provincies	<i>Aard controle R Indicator: E12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E12/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E12/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E12/04</i>		
			€ 769.581	€ 2.245.842	€ 561.461	Nee		
			Projectnaam/nummer	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee)	Totale omvang per type maatregel	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/06</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: E12/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/08</i>		
			1 Leemringweg (N719)	Ja	Leemringweg 7.600m	Ja		
			2 Espelerringweg (N712)	Nee	Espelerringweg 5.765m	Ja		
			3 Hanzeweg (N307)	Ja	Hanzeweg 6.500m	Ja		
			4 Biddingringweg (N305-westbaan)	Ja	Biddingringweg-westbaan 4.947m	Ja		
			5 Oldebroekerweg (N709)	Ja	Oldebroekerweg 4.862m	Ja		
			6 Elburgerweg (N309-N307)	Ja	Elburgerweg 1.920m	Ja		
			7 Vogelweg (N706)	Ja	Vogelweg 10.814m	Ja		
			8 Slingerweg (N704)	Ja	Slingerweg 5.622m	Ja		
			9 Biddingringweg (N305-oostbaan)	Nee	Biddingringweg-oostbaan 2.200m	Nee		

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 15 februari 2021									
IenW	E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle R Indicator: E20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/04</i>			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid van de op te leveren en de opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (m1, m2, aantallen)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/08</i>			
			1 Aanleg van één rijloper met fiets(suggestie)stroken en bermen (3.4.3)	Nee	13	nvt			
IenW	E46	Aanvullende bijdrage Halve aansluiting A6	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle R Indicator: E46/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E46/02</i>					
			€ 723.755	Ja					
EZK	F11	Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Inclusief uitvoering door derde (sisa tussen medeoverheden) vanaf verantwoordingsjaar SiSa 2021. Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie.	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Bestedingen zijn verantwoord op basis van voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting	
			<i>Aard controle R Indicator: F11/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: F11/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: F11/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F11/04</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: F11/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F11/06</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Ja	nvt	Als bij 03 en 04 'Nee' is ingevuld, dan is toelichting verplicht
			Zelfstandig uitvoering (exclusief uitvoering door derde)		Dit betreft het deel dat naast de Rijksmiddelen is ingelegd volgens afspraak uit MKB-deal.				
EZK	F12	Eenmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van regionale MIT-regeling 2018-2023	Totale besteding (over jaar T-1/T-2) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting		
			<i>Aard controle R Indicator: F12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: F12/02</i>	<i>Aard controle R. Indicator: F12/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F12/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F12/05</i>		
			€ 255.000	€ 600.000	€ 855.000	Nee	nvt		

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 15 februari 2021									
LNV	L1	Jong Leren Eten-uitkeringen	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: L1/01</i> € 50.000	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) vanaf SiSa 2021 eventueel inclusief uitvoering door derden <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L1/02</i> € 50.000	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L1/03</i> Ja	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L1/04</i> Ja	Correctie besteding (Jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen. Vanaf SiSa 2021 invullen. <i>Aard controle R Indicator: L1/05</i>		
LNV	L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Gebiedsnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/01</i> 1 15	Totale besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering <i>Aard controle R Indicator: L7/02</i> € 0	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 <i>Aard controle R Indicator: L7/03</i> € 0	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/04</i> Nee	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/05</i> Nee	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/06</i> nvt	
LNV	L13	Scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland IJsselmeer	Het aantal vouchers dat in (jaar T) is verleend en vastgesteld <i>Aard controle R Indicator: L13/01</i> 4						

5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De accountant heeft op 28 april 2021 een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de Jaarrekening 2020, zie de hierna volgende pagina's.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Provinciale Staten van de provincie Flevoland

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de provincie Flevoland te Lelystad gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- ▶ geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de provincie Flevoland op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- ▶ zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten op 18 augustus 2020 en door Provinciale Staten ter kennisgeving is aangenomen op 9 september 2020.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ het overzicht van baten en lasten over 2020;
- ▶ de balans per 31 december 2020;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen (inclusief bijlagen 1 en 3);
- ▶ de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (bijlage 4);
- ▶ de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld (bijlage 2).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door Provinciale Staten op 7 december 2011 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van de provincie Flevoland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd.

Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.565.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met Provinciale Staten overeengekomen dat wij aan Provinciale Staten tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 128.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording (deel II) en de paragrafen (deel III);
- ▶ deel I. Samenvatting;
- ▶ bijlage 6. Lijst met afkortingen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten voor de jaarrekening

Het college van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van Gedeputeerde Staten is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten op 18 augustus 2020 en door Provinciale Staten ter kennisgeving is aangenomen op 9 september 2020.

In dit kader is het college van Gedeputeerde Staten tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van Gedeputeerde Staten noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van Gedeputeerde Staten afwegen of de financiële positie voldoende is om de provincie in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van Gedeputeerde Staten moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Provinciale Staten is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de provincie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door Provinciale Staten op 7 december 2011, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's;
  - ▶ dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
  - ▶ dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen;
  - ▶ het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de provincie;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van Gedeputeerde Staten en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door het college van Gedeputeerde Staten gehanteerde afweging dat de provincie in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de provincie haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de provincie de financiële risico's niet kan opvangen;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met Provinciale Staten onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 28 april 2021

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. D.E. Engwerda RA

6. Lijst met afkortingen

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
AP:	Autoriteit Persoonsgegevens
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BAR:	Brexit Adjustment Reserve
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BIO:	Baseline Informatieveilgheid Overheid
BIS:	Basisinfrastructuur
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BO MIRT:	Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
BV:	Besloten Vennootschap
BVOV:	Beschikbaarheids Vergoeding OV
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA:	Coalitieakkoord
CBS:	Centraal Bureau voor Statistiek
CISO:	Corporate Information Security Officer
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
COL:	Corona Overbruggingslening
CPMR:	Conference of Peripheral Maritime Regions
CUP:	College uitvoeringsprogramma
CvdR:	Comité van de Regio's
DGO:	Duurzaam Gebruik Ondergrond
DNW:	Duits-Nederlandse Windtunnels
DOVA:	decentrale OV-autoriteiten
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DSO-LV:	Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening
EBN:	Energiebeheer Nederland
EBB:	Evidence Based Beleid
EEF:	Energie Expertise Centrum Flevoland
eDocs:	Documentmanagementsysteem
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda

FG:	Functionaris Gegevensbescherming
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
FTE:	Fulltime-equivalent (fulltime medewerker)
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GGD:	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GOBS:	Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOF:	Wet Hof
HRM:	Human Resource Management
IBP:	Interbestuurlijk Programma
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IenW:	Infrastructuur en Waterstaat
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
ISO:	Information Security Officer
IT:	Information Technology
IUS:	Invasieve Uitheemse Soorten
IV:	Informatievoorziening
IVN:	Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid
KO`s:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LAW:	Langeafstandswandelroutes
LBI:	Landelijke Bijdrage-Index
LF:	Langeafstandsfietsroutes
LISA:	Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen
LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
LOI:	Letter of Intent
LTO:	Land- en Tuinbouworganisatie
MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MER:	Milieueffectrapportage
MEP:	Model European Parliament
MFK:	Meerjarig Financieel Kader
MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum

MIRT:	Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf
mln.	miljoen
MOBLA:	Bereikbaarheid Lelystad Airport
MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MGA:	Mutual Gains Approach
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MW:	Megawatt
NBTC:	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NDW:	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NF:	Noordelijk Flevoland
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Nieuwland Erfgoedcentrum
NLR:	Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum
n.b.:	niet bepaald
n.n.b.:	nog niet bekend
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NPNL:	Nationaal Park Nieuw Land
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NSP:	Nationaal Strategisch Plan
NV:	Naamloze Vennootschap
OCW:	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
ODNZKG:	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
OV-SAAL:	Openbaar Vervoer - Schiphol Amsterdam Almere Lelystad
OWNHL:	Op Weg Naar Het Lagerhuis
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PBM:	Platform Bereikbaarheid Metropoolregio
PFAS:	Poly- en perfluoralkylstoffen
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
pNN:	Programmaonderdeel Nieuwe Natuur
Plabeka:	Platform Bedrijven en Kantoren

POB:	Persoonlijk Ontwikkel Budget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PPS:	Publiek private samenwerkingen
PS:	Provinciale Staten
RBT:	Regionaal Beleidsteam
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
REACT-EU:	Recovery Assistance for Cohesion and Territories of Europe
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RMP's:	Regionale Mobiliteitsprogramma's
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
RVO:	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid
SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer
SDG's	Sustainable Development Goals
SFF:	Stichting Faunabeheer Flevoland
SISA:	Single information Single Audit
SLA:	Schone Lucht Akkoord
SNL:	Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer
SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
STOP/TPOD:	Standaard Officiële Publicaties/Toepassingsprofiel Omgevingsdocumenten
SUP`'s:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
TBO's:	Terreinbeherende organisaties
TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO:	Voortgezet Onderwijs
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
VWS:	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WBE:	wildbeheereenheid Flevoland
WKO:	Warmte- en Koudeopslag
Wnra:	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren

Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
EWNT:	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
WOL:	Monitor Wind op Land
ZZL:	Zuiderzeelijngelden

PROVINCIE FLEVOLAND

7

Programmabegroting 2021

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u ligt de Programmabegroting 2021. Een begroting die op koers ligt met de afspraken die gemaakt zijn in het Coalitieakkoord 2019-2023 'Ruimte voor de Toekomst'. Dit is de tweede begroting in deze coalitieperiode.

We zijn ervan overtuigd dat de provincie een rol van betekenis kan spelen in het zoeken naar oplossingen voor de problemen waar de Flevolandse samenleving voor staat. Tegelijk zijn wij ons ervan bewust dat we die rol alleen goed kunnen vervullen in een goed samenspel van overheden en in open overleg met andere betrokken partijen. Dat is dan ook hoe wij in de praktijk te werk willen gaan. Het is ook de kern van het thema 'Vernieuwend bestuur'. We willen inwoners raadplegen door nieuwe methoden in te zetten. In een vroeg stadium gaan we de dialoog aan met de samenleving en nodigen ondernemers, instellingen en medeoverheden uit met ons mee te doen.

De Planning & Control -cyclus verloopt dit jaar anders dan andere jaren. Dit vanwege de vele onzekerheden die de coronacrisis en andere ontwikkelingen zoals de stikstofproblematiek en woningbouwopgave met zich meebrengen. Deze en andere ontwikkelingen vragen om een heroriëntatie op het provinciale beleid voor de eerstkomende jaren. In overleg met Provinciale Staten is besloten eenmalig de Zomernota en Perspectiefnota te laten vervallen en een 'brede' Najaarsnota 2020 uit te brengen. Deze Najaarsnota zal, naast een rapportage over afwijkingen in 2020, ook keuzes en voorstellen bevatten voor de jaren 2021-2024. De besluiten over de Najaarsnota 2020 zullen dan ook van invloed zijn op deze Programmabegroting 2021 en zullen via een 1^e begrotingswijziging 2021 daarin worden verwerkt. Een en ander is nader toegelicht in de Perspectievenbrief die op 24 juni 2020 in Provinciale Staten is behandeld. Met die kanttekening leggen we deze Programmabegroting 2021 aan u voor.

Financieel gezien presenteren wij een solide en sluitende meerjarenbegroting 2021-2024. De ambities in ons coalitieakkoord overstijgen echter de (incidentele) financiële middelen van dit moment. Op onderdelen zijn deze ambities daarom nog niet altijd verwerkt in deze begroting. We gaan die ambities nader invullen en uitwerken in samenspraak met Provinciale Staten.

De Programmabegroting 2021 vindt u in zijn geheel terug op www.flevoland.nl/loket/financien. Een toegankelijke digitale webversie kunt u raadplegen via <https://flevoland.begroting-2021.nl>.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Inhoudsopgave

I. Hoofdlijnen	6
II. Financiën.....	7
III. Weerstandsvermogen	8
IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten	9
V. Leeswijzer	10
II Programmaplan	14
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	15
Inleiding.....	16
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap.....	20
1.2 Water	22
1.3 Totale lasten en baten	23
2 Landbouw, visserij en natuur.....	24
Inleiding.....	25
2.1 Landbouw & Visserij.....	28
2.2 Natuur & landelijk gebied	30
2.3 Totale lasten en baten	34
3 Economie	35
Inleiding.....	36
3.1 Economische ontwikkeling	39
3.2 Gebiedsopgaven.....	41
3.3 Totale lasten en baten	45
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving.....	46
Inleiding.....	47
4.1 Recreatie en toerisme	50
4.2 Cultuur en erfgoed	51
4.3 Krachtige samenleving.....	52
4.4 Totale lasten en baten	54
5 Energie, duurzaamheid en milieu	55
Inleiding.....	56
5.1 Regionale energiestrategie	59
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie.....	60
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	61
5.4 Totale lasten en baten	62
6 Mobiliteit	63
Inleiding.....	64
6.1 Openbaar vervoer	67

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	69
6.3 Infrastructuur	71
6.4 Totale lasten en baten	73
7 Vernieuwend bestuur.....	74
Inleiding.....	75
7.1 Bestuur	77
7.2 Provinciale Staten.....	80
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	81
7.4 Bedrijfsvoering	83
7.5 Reserves.....	84
7.6 Totale lasten en baten	86
III Paragrafen	87
1 Lokale heffingen.....	88
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen	88
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	89
1.3 Overzicht tarieven	89
1.4 Lokale lastendruk	90
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	90
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	92
2.1 Algemeen.....	92
2.2 Risicobeleid en risicomangement.....	92
2.3 Risicoprofiel	93
2.4 Weerstandsvermogen	95
2.5 Toelichting op de risico's	96
2.6 Niet financiële risico's.....	103
2.7 Financiële kengetallen BBV.....	104
3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	105
3.1 Algemeen.....	105
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	106
3.3 Middelen.....	109
4 Financiering	111
4.1 Algemeen.....	111
4.2 Ontwikkelingen	111
4.3 Treasurybeleid.....	111
4.4 Uitvoering treasurybeleid	112
4.5 Renteschema.....	113
5 Bedrijfsvoering.....	115
5.1 Algemeen.....	115

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering	115
6 Verbonden partijen	118
6.1 Algemeen	118
6.2 Overzicht verbonden partijen	119
7 Grondbeleid	130
IV Financiële begroting	132
1 Overzicht baten en lasten	133
1.1 Financieel overzicht	133
1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd	139
1.3 Incidentele baten en lasten	139
2 Uiteenzetting financiële positie	141
2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2021	141
2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans	142
2.3 Bijdrage EMU-saldo	142
2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen	143
2.5 Investerings in vaste activa	143
2.6 Financiering	145
2.7 Reserves en voorzieningen	145
2.8 Financiële diagnose en kengetallen	147
Bijlagen	150
A. Aanvaarde moties en amendementen Algemene Beschouwingen	151
B. Overzicht reserves en voorzieningen	152
C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden	167
D. Specificatie van incidentele baten en lasten	170
E. Lijst met afkortingen	174

I. Hoofdlijnen

Een Programmabegroting is een planningsinstrument. Tussen planning en realisatie kan er veel gebeuren. In deze tijd van crisis kent de nieuwe Programmabegroting 2021 veel onzekerheden. De werkelijkheid is anders dan gedacht. Tegelijkertijd is het zinvol om vooruit te kijken en te plannen. Daarom is in het voorjaar vanwege de coronacrisis besloten om plannen voor het komende jaar te verwerken in de Najaarsnota. Daarbij leggen we aan Provinciale Staten keuzes voor. In de programmabegroting zoals deze voor u ligt zetten we de lopende zaken uiteen.

Van de overheid mag worden verwacht dat ze het voortouw neemt om de samenleving door een crisis heen te loodsen. Hoewel de crisis nog niet voorbij is, moeten we nu wel nadenken en besluiten nemen over de fase van wederopbouw. Om de gevolgen van Covid-19 te herstellen en de samenleving weer krachtig te maken hebben we een hulp- en herstelmaatregelen voorgesteld. “Corona” heeft veel veranderd: onze economie, onze sociale netwerken, onze leefwereld. Onveranderd blijft onze inzet voor brede welvaart: sociale vooruitgang, gezondheid, recreatie, onderwijs, natuur en een prettige leefomgeving niet alleen in het landelijk maar ook in het stedelijk gebied. Daar werken we aan.

Ondanks onzekerheden zijn we vastbesloten om het komend jaar samen met inwoners, overheden, kennisinstellingen en ondernemers onze Flevolandse samenleving te herstellen en nieuwe mogelijkheden te benutten. In de Programmabegroting benoemen we de reguliere werkzaamheden en in de Najaarsnota richten we ons op de fase van herstel en ontwikkeling, op de grote nadelige effecten van de crisis op onze samenleving.

Als uitgangspunt hanteren we daarvoor het huidige Coalitieakkoord “Flevoland, ruimte voor de toekomst”. Via de Najaarsnota komen we met aanvullende maatregelen en investeringen. Maar ondanks de grote impact van de crisis zien wij in het Coalitieakkoord voldoende mogelijkheden om de geformuleerde ambities te verbinden met de grote vraagstukken van vandaag, zoals COVID 19, de stikstofcrisis en de woonopgave in Flevoland. Wel pakken we andere activiteiten op, voegen we extra inzet toe of verleggen we onze accenten als gevolg van de coronacrisis. Met deze extra maatregelen of investeringen kunnen we onze doelen waarmaken. Provincie Flevoland is daarmee bereid haar verantwoordelijkheid te nemen.

Voor dergelijke ontwikkelingen is de Omgevingsvisie FlevolandStraks met de zeven opgaven tot aan 2030 de leidraad. Aan het einde van deze bestuursperiode zijn deze opgaven niet afgerond. De vastgestelde Uitwerkingsagenda 2 voeren we de komende jaren uit. Daarnaast maken de vele ontwikkelingen het wenselijk om in 2021 te starten met een Midtermreview van deze Omgevingsvisie.

En dat doen we in het vertrouwen dat onze basis goed is. We zijn trots op onze inwoners, op onze provincie en op wat we weten te bereiken. In Flevoland gebeurt veel en Nederland weet dat inmiddels. Als provincie zijn we praktisch ingesteld en een nuchtere partner. We zijn gericht op draagvlak en samenwerking. Daarom zoeken we de verbinding om maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan te pakken. Zo bouwen we aan onze Flevolandse samenleving. Dat past bij onze bestuursstijl en dat is ook één van de ambities van de Omgevingsvisie: we willen dat provincie Flevoland meer en meer van de Flevolandse wordt. Ook hierin spelen de ontwikkelingen als gevolg van de crisis een rol. Inwoners moeten kunnen meepraten over de toekomst van onze provincie ook bij de aanpak van crises. We vragen daarom de mening van Flevolandse en organisaties uit de samenleving. Digitalisering en online communicatie en het zoeken van de dialoog vragen om nieuwe benaderingen.

II. Financiën

De Programmabegroting 2021 is gebaseerd op het huidige financiële kader, bestaande uit de al door PS (of in mandaat) tot en met 1 juli 2020 vastgestelde begrotingswijzigingen. Vervolgens zijn de autonome ontwikkelingen, zoals effecten uit het voertuigenoverzicht MRB van april 2020 en enkele onontkoombare nieuwe ontwikkelingen in deze begroting verwerkt. Structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn. De overige mutaties, en ook de incidentele mutaties uit het coalitieakkoord, zijn vooralsnog uitsluitend geoormerkt.

De wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde financiële kader zijn in deze begroting van een toelichting voorzien. In deze programmabegroting wordt een sluitend (meerjaren-) beeld gepresenteerd.

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	8.276	13.559	10.447	7.809	7.793	7.793
2 Landbouw, visserij en natuur	13.149	24.572	20.304	17.157	16.328	13.843
3 Economie	5.826	12.130	11.745	8.627	5.047	4.995
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	8.848	9.580	9.011	8.777	8.671	8.630
5 Energie, duurzaamheid en milieu	9.082	9.810	7.341	7.080	6.723	6.723
6 Mobiliteit	54.967	61.188	54.563	56.505	58.910	59.831
7 Vernieuwend bestuur	-112.992	-130.840	-113.411	-105.955	-103.473	-101.817
Saldo (- = voordelig saldo)	-12.843	0	0	0	0	0
Stortingen in reserves	85.170	98.043	84.814	76.088	70.173	53.540
Onttrekkingen aan reserves	-78.712	-112.347	-90.369	-75.830	-67.856	-49.569
Saldo reservemutaties	6.458	-14.304	-5.555	258	2.316	3.971
Geraamd resultaat (- = overschot)	-12.843	0	0	0	0	0

x € 1.000

Autonome ontwikkelingen ten opzichte van het financieel kader zijn in deze begroting verwerkt, alsmede de structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 die op dit moment reeds voldoende concreet zijn uitgewerkt. Naast deze effecten zijn bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2021 overige voor- en nadelige effecten ontstaan. Deze effecten zijn, conform de bestendige gedragslijn, eveneens verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'. De resterende vrije ruimte is circa € 1,2 mln. in 2021. Onderstaand is het saldo van de stelpost 'Nieuw Beleid' weergegeven, inclusief de binnen deze stelpost nog aanwezige oormerken. Voor een detailoverzicht van de stelpost 'Nieuw Beleid' wordt verwezen naar tabel 1.11a (onderdeel IV Financiële begroting).

		Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Eindsaldo stelpost Nieuw Beleid in begroting 2021	A	1.826	3.386	3.904	3.904
Waarvan geoormerkt:					
A. Bestaande oormerken		285	334	284	334
B. Oormerken coalitieakkoord 2019-2023		2.285	2.258	3.258	3.258
Totaal nog geoormerkt	B	2.543	2.592	3.542	3.592
Vrije ruimte stelpost Nieuw Beleid in begroting 2021	A -/- B	-717	794	362	312
Begrotingssaldo	C	1.946	1.448	1.892	2.098
Financieel kader - vrije ruimte begroting 2021	A+B+C	1.229	2.241	2.254	2.409

x € 1.000

In onderdeel IV Financiële begroting is een toelichting op de mutaties in de stelpost 'Nieuw Beleid' opgenomen als ook een uiteenzetting van de financiële positie.

III. Weerstandsvermogen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel is in begroting 2021 (€ 10,4 mln.) toegenomen ten opzicht van die in de jaarrekening 2019 (€ 9,7 mln.). De weerstandscapaciteit is afgenomen van € 12,1 mln. naar € 7,5 mln. Deze daling wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door een besluit van Provinciale Staten om voor € 4,0 mln. een Corona-noodfonds te vormen. Per saldo bedraagt de weerstandsratio nu 0,7 (was 1,2). Deze bevindt zich daarmee onder de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota 'Risicomanagementbeleid 2017'.

IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. L. (Leen) Verbeek <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten met in portefeuille: Rijksheertaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondermijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Archiefinspectie.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke ordening, Wonen, Landschap, Almere 2.0 (incl. RRAAM, Schaalsprong Almere, handelingsperspectief, Fonds Verstedelijking Almere en afronding IFA), Amsterdam Lelystad Airport (incl. Lelystad Airport Businesspark en OMALA incl. Airport Garden City C.V.), Mobiliteit (incl. infrastructuur, OV, verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid en Smart Mobility), MITC, Personeel & Organisatie, Bestuurlijke Adviescommissie (BAC) DROW, BAC Mobiliteit en BAC Werkgeverszaken. 1e loco commissaris van de Koning.
Mw. C.W. (Cora) Smelik	Gedeputeerde met in portefeuille: Duurzaamheid (incl. stuurgroep Duurzaamheid, Het Goede Voorbeeld en beleid circulariteit/circulaire economie), Milieu (incl. bodem, klimaatadaptatie, VTH, omgevingsdiensten en Afvalzorg), Omgevingsvisie (incl. samenwerkingsagenda, Ruimte voor Initiatief, opgave gericht werken en Omgevingswet), Bestuurlijke vernieuwing, Inkoop & Aanbesteding en BAC VTH. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.N.J. (Jan-Nico) Appelman	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (ruimtelijk-economisch beleid, uitvoering circulaire economie, Topsectoren en MKB, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Floriade, Agrofood (Landbouw & Visserij), Landbouw Meerdere Smaken, Maritieme strategie (incl. Flevokust Haven, Maritieme Service Haven en Kornwerderzand), Human Capital-Agenda (incl. Hoger onderwijs), GR Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (beleid), Facilitaire zaken en BAC Economie. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.A. (Jop) Fackeldey	Gedeputeerde met in portefeuille: Energietransitie (coördinatie Klimaatakkoord, energiebesparing, warmtetransitie, windenergie, zonne-energie, energie-innovatie en DE-on), Krachtige Samenleving (incl. gezondheid/zorg en Fonds Krachtige Samenleving), Toerisme & recreatie (incl. gebiedspromotie), Kwaliteit openbaar bestuur (incl. bestuurlijke zaken, Regiegroep MRA, Coördinatie Regio Zwolle, IPO-bestuur en coördinatie IBT), Communicatie & ICT en BAC Energie. 4e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (incl. natuurbeheer, N2000, natuurontwikkeling, Nieuwe Natuur, ontwikkeling Oostrand, GLB en POP), Vitaal Platteland (Fonds Vitaal Platteland), Water (incl. drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer), Financiën (incl. financieel toezicht gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf en deelnemingen), Sport, BAC Vitaal Platteland en BAC Financiën. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. M.A. (Michiel) Rijsberman	Gedeputeerde met in portefeuille: Kunst en cultuur (incl. musea, landschapskunst en programmaliijn 4 Fonds Verstedelijking Almere), Verhaal van Flevoland, Nationaal Park Nieuw Land (incl. uitvoering N2000 Beheerplan Oostvaardersplassen en rapport Van Geel, Marker Wadden en Oostvaardersoever), Europa (incl. Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Lelystad Next Level en BAC Cultuur. 6e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H. (Hans) Tijn	Provinciesecretaris / algemeen directeur

Gedeputeerde Staten (GS) van provincie Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl.

V. Leeswijzer

Doelstelling programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht door PS gemaakt. De keuzes houden verband met de doelstellingen en activiteiten van de provincie. De programmabegroting is daarmee een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van PS.

Plaats programmabegroting in de planning en control cyclus

In de *programmabegroting* wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door PS vastgesteld. In de *productenraming*, die door GS wordt vastgesteld, is een nadere detaillering van de geraamde budgetten opgenomen.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere planning en control cyclus gebeuren via de *perspectiefnota* en de *zomernota (en dit jaar bij uitzondering ook via de Najaarsnota 2020)*, maar ook incidenteel op basis van door PS en GS genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die door PS worden vastgesteld (of in mandaat door GS, conform de financiële verordening).

In de *jaarstukken* wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief- en zomernota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde activiteiten en de inzet van financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van PS.

Structuur programmabegroting

De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet-wettelijke voormissen.

Wettelijke voormissen: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voormissen voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- het *programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken en de betrokkenheid van de verbonden partijen hierbij. Het geheel wordt gecompleteerd met de raming van de baten en lasten. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. Tevens zijn in het programmaplan de verplicht voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen;
- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt;
- een *overzicht van baten en lasten*, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen activiteiten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van Provinciale Staten;
- een *uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen;
- de bijlage met het *overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld* en de *specificatie van incidentele lasten en baten*.

De drie laatste onderdelen vormen samen de Financiële begroting. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van PS, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van de rechtmatigheid en het getrouwe beeld van de jaarrekening door de externe accountant).

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding met daarin de doelenboom en de indicatoren horende bij het programma. Dit wordt gevolgd door de programmaonderdelen waarbinnen aandacht is voor de doelstellingen en activiteiten, zoals deze voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2019-2023.

Uitwerking in 2021

- In het voorjaar 2019 is het Coalitieakkoord 2019-2023 opgesteld. De structuur en inhoud van deze begroting is aangepast om zo goed als mogelijk hierbij aan te sluiten. De indeling van de programma's en programmaonderdelen is daardoor gewijzigd. Ook zijn de doelen en activiteiten hierop bijgesteld.
- Er is getracht de accenten van het coalitieakkoord te vertalen naar herkenbare indicatoren, daarbij aangetekend dat (nog) niet alle doelen te vertalen zijn naar indicatoren. Sommige onderwerpen zullen eerst een nadere afbakening en duiding van definities moeten krijgen voordat de juiste gegevens gemonitord kunnen worden. Voor enkele onderwerpen zal nader onderzoek nodig zijn omdat er op dit moment geen gegevens beschikbaar zijn. Voor de nu voorliggende Programmabegroting 2021 betekent dit dat de indicatoren niet gewijzigd zijn ten opzichte van voorgaand jaar.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt indien besteding van deze middelen voldoende concreet is. Voor de overige structurele effecten dient eerst nog een nadere uitwerking en/of besluitvorming plaats te vinden, deze zijn daarom vooralsnog geoormerkt binnen de stelpost 'Nieuw Beleid'. Onderwerpen met een incidenteel effect, waarvoor al dekking beschikbaar is vanuit bestaande bestemmingsreserves zijn vooralsnog geoormerkt binnen de desbetreffende reserves. De onderwerpen waarvoor nog geen dekking beschikbaar is zijn vooralsnog niet verwerkt omdat de inzet hiervan afhankelijk is van het beschikbaar komen van aanvullende middelen.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt indien besteding van deze middelen voldoende concreet is. Voor de overige structurele effecten dient eerst nog een nadere uitwerking en/of besluitvorming plaats te vinden, deze zijn daarom vooralsnog geoormerkt binnen de stelpost 'Nieuw Beleid'. Onderwerpen met een incidenteel effect, waarvoor al dekking beschikbaar is vanuit bestaande bestemmingsreserves zijn vooralsnog geoormerkt binnen de desbetreffende reserves. De onderwerpen waarvoor nog geen dekking beschikbaar is zijn vooralsnog niet verwerkt omdat de inzet hiervan afhankelijk is van het beschikbaar komen van aanvullende middelen.
- De Planning & Control (P&C)-cyclus verloopt dit jaar anders dan andere jaren. Dit vanwege de vele onzekerheden die de coronacrisis en andere ontwikkelingen zoals de stikstofproblematiek en woningbouwopgave met zich meebrengen. Deze en andere ontwikkelingen vragen om een heroriëntatie op het provinciale beleid voor de eerstkomende jaren. Zodoende is in overleg met PS besloten eenmalig de Zomernota en Perspectiefnota te laten vervallen en een 'brede' Najaarsnota 2020 uit te brengen. Deze Najaarsnota zal, naast een rapportage over afwijkingen in 2020, ook keuzes en voorstellen bevatten voor de jaren 2021-2024. De besluiten over de Najaarsnota 2020 zullen dan ook van invloed zijn op deze Programmabegroting 2021 en zullen via een 1^e begrotingswijziging 2021 daarin worden verwerkt. Een en ander is nader toegelicht in de Perspectievenbrief die op 24 juni 2020 in PS is behandeld.
- In het voorjaar van 2020 heeft de Commissie BBV een nadere interpretatie gegeven ten aanzien van de wijze waarop verstrekte (meerjarige) subsidies dienen te worden toegerekend aan begrotingsjaren. Kernpunt daarbij is dat bij meerjarige subsidies de lasten toegerekend dienen te worden aan de desbetreffende jaren. Dit heeft administratieve gevolgen, wanneer de subsidies deels in een ander jaar worden besteed dan waarvan in de beschikking is uitgegaan. Deze interpretatie is van toepassing met ingang van 1 januari 2021. De exacte uitwerking (waaronder de vaststelling van de hoogte van het grensbedrag) is echter nog onderwerp van gesprek tussen het IPO, de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), de commissie BBV en eventueel het ministerie van BZK. Het effect wordt nog nader in detail onderzocht en eveneens afgestemd met de externe accountant.
- De stelpost Nieuw beleid bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo 2021 en volgende jaren). De stelpost (en de diverse oormerken daarbinnen) is ingezet om enkele autonome begrotingseffecten te dekken. Dit overeenkomstig de Perspectievenbrief 2020-2024. Daarnaast hebben een aantal zaken - op basis van bestaand beleid - effect gehad op het begrotingssaldo (zie tabel 1.11a onderdeel IV Financiële begroting).

Autorisatie programmabegroting

PS hebben een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de

lasten. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting. Dit bedrag kan - meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. Uiteraard dient de besteding te passen binnen de door PS vastgestelde doelen en activiteiten. In de jaarrekening verantwoordt wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Bij het vaststellen van de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 (Provinciale Staten van 13 november 2019) een aantal nieuwe reserves gevormd, zoals; 'Fonds Vitaal Platteland', 'Artistieke experimenten', 'Krachtige samenleving' en 'Regiodeal Noordelijk Flevoland'. De reserve 'Grootschalige kunstprojecten' is vervallen, het resterende saldo van, en toekomstige stortingen in, worden gestort in de bestemmingsreserve 'Artistieke experimenten'.

Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten.

De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2. Gemandateerde begrotingswijzigingen

PS hebben - via de Financiële verordening provincie Flevoland 2018 - het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- Doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel.
- Reeds genomen Statenbesluiten.
- Gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven).
- Begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om PS volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst).

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 hebben PS besloten om GS mandaat te verlenen om begrotingswijzigingen vast te stellen die betrekking hebben op specifieke oormerken in de stelpost 'Nieuw Beleid' en de reserve 'Brede Bestemmingsreserve', voor zover deze voortvloeiën uit de Perspectiefnota 2017-2021.

Peildatum

De Programmabegroting 2021 kent als peildatum 1 juli 2020. Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van alle besluiten van PS die tot en met die datum vastgesteld zijn. Tevens is in de ramingen rekening gehouden met de volgende zaken:

- Effecten van de Decemercirculaire 2019 (de voordelige effecten van Meicirculaire 2020 worden betrokken bij de Najaarsnota 2020).
- Effecten van het Voertuigenoverzicht Motorrijtuigenbelasting (MRB) per 1 april 2020 (de effecten van het voertuigenoverzicht per 1 juli worden betrokken bij de Najaarsnota 2020).
- Actualisatie van de benodigde stelpost voor Loon- en prijsontwikkeling.
- Resultaatbestemming Jaarstukken 2019.
- Overige autonome ontwikkelingen voor zover bekend.

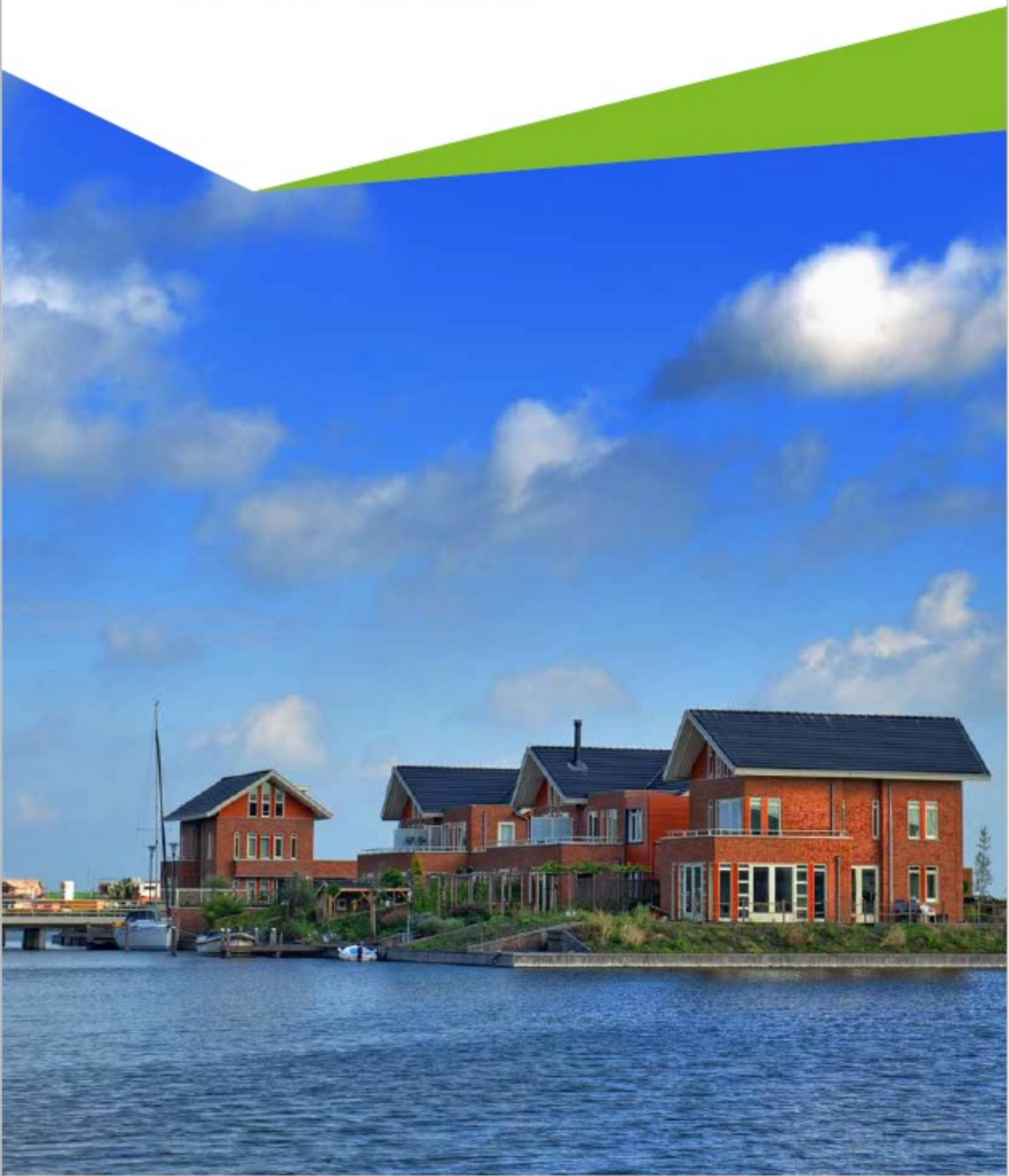

Verklaring verschillen per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) - indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de nieuwe begrotingsraming en het financieel kader. Volgens de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Hiermee krijgt PS inzicht in de aard en achtergrond van wijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd.

II Programmplan

1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in provincie Flevoland.

Omgevingsvisie

Ten aanzien van de Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan willen we vanuit een brede blik kijken naar wat goed is voor provincie Flevoland. We gaan allemaal steeds meer werken vanuit het gedachtegoed van de Omgevingsvisie. De opgaven die in de vastgestelde Omgevingsvisie zijn geïdentificeerd zijn relevant en ontwikkelen zich. De opgaven zijn geïntegreerd in de reguliere taken en werkwijzen en zijn te herkennen in de verschillende programma's.

De visie geeft een heldere ambitie voor de ruimtelijke ontwikkeling van provincie Flevoland op de lange termijn en de rol van de provincie daarin, zowel inhoudelijk als in de samenwerking met partners uit de omgeving. Daarnaast gaat de Omgevingsvisie over bestuurlijke samenwerking en ruimte voor initiatief (hoofdstuk 7). Nu komt het aan op het zetten van concrete stappen in de uitwerking.

Ruimtelijke ontwikkeling en landschap

Provincie Flevoland kenmerkt zich door ruimte voor groei en ontwikkeling. Met de beschikbare ruimte die Flevoland zo kenmerkt willen we zorgvuldig omgaan omdat als gevolg van schaarste ook de druk op provincie Flevoland toeneemt. We hebben een dubbele rol. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimte vragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. Het blijft hierbij een zoektocht naar de juiste balans. De verwachting is dat de druk zal toenemen. Daarom zetten we ons ervoor in om opgaven met elkaar te combineren en te zoeken naar manieren waarop een integrale aanpak tot een verbetering van de ruimtelijke inrichting en een versterking van de Flevolandse kwaliteiten kan leiden.

Almere 2.0

Met het programma 'Almere 2.0' geven provincie, gemeente en Rijk uitvoering aan de afspraak die in 2013 is vastgelegd in de rijksstructuurvisie en de RRAAM (Rijks-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer)-overeenkomst over de verdere verstedelijking van Almere met een groei van in principe 60.000 woningen. Via het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) wordt op basis van een meerjarenprogramma geïnvesteerd in sleutelprojecten die het verschil maken in de ontwikkeling van Almere en de regio en zo bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad. Dit jaar wordt een Handelingsperspectief Metropoolregio Amsterdam (MRA) Oostflank opgesteld waar opnieuw naar de ambities van het RRAAM gekeken wordt. In juli 2020 is het nieuwe Meerjarenprogramma 2021-2025 vastgesteld dat de basis vormt voor de komende jaarprogramma's.

100.000 woningen ambitie

In februari 2020 is in de Tweede Kamer de motie Koerhuis c.s. aangenomen (32847, nr. 621), waarin de regering wordt verzocht met de regio te onderzoeken of in Flevoland 100.000 woningen kunnen worden gebouwd. Provinciale Staten (PS) van provincie Flevoland hebben daarop unaniem een motie aangenomen (26 februari 2020, motie nr. 2) waarin staat dat het moet gaan om 'een volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling'. De provincie brengt samen met de gemeenten en het Rijk de mogelijkheden, ambities en voorwaarden in beeld.

Woonvisie

De provincie Flevoland wil samen met de gemeenten de Flevolandse woonagenda ontwikkelen. Hiermee is in 2020 gestart en zal worden afgerond in 2021. Doel is een goed en volwaardig woonaanbod en een meer evenwichtige Flevolandse woningmarkt. Dit moet een actieagenda zijn, waarmee de brede woonkwaliteit van Flevoland versterkt wordt en afstemming is over nieuw toe te voegen woningen: met aandacht voor het vestigingsklimaat voor bedrijven, onderwijs, voorzieningen, natuur en cultuur.

Omgevingswet

De invoering en implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke wetgevingsoperatie die over meer gaat dan alleen het omkatten van regels, het heeft ook invloed heeft op de rol en bevoegdheden van de provincie.

Het is een beleidsmatige en cultuurverandering die ertoe dwingt keuzes te maken. De minister gaat uit van invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2022.

Van de provincies wordt verwacht dat zij hun beleid en regels voor inwerkingtreding van de Omgevingswet in lijn brengen met het nieuwe stelsel van instrumenten. In dat kader is in begin 2019 het provinciale beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving technisch omgezet naar instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsprogramma Flevoland en Omgevingsverordening Flevoland). Deze ‘basis’ moet nog verder worden ontwikkeld.

Voor een goede samenwerking binnen de provincie wordt ambtelijk en bestuurlijk afgestemd met Flevolandse ketenpartijen. Dit gebeurt in het (ambtelijk) Platform Omgevingswet Flevoland en de Bestuurderstafel Omgevingswet Flevoland.

Onder de Omgevingswet wordt gewerkt met een digitaal stelsel. Voor het digitaal stelsel dat landelijk beschikbaar wordt gesteld (Digitaal Stelsel Omgevingswet - Landelijke Voorziening) is in december 2018 een beheerakkoord gesloten tussen Rijk, Interprovinciaal Overleg van en voor provincies (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Unie van Waterschappen (UvW) over het beheer en de doorontwikkeling ervan. Hieruit volgt een verplichting om aan het DSO-LV mee te betalen vanaf 2020. De provincie zal in 2020 haar aansluiting op het DSO-LV maken en testen. Aan het digitaal werken in de keten zal samen met de ketenpartners invulling gegeven worden. De provincies gezamenlijk zijn beoogd huismeester van de informatiehuisen natuur en externe veiligheid. In 2020 en 2021 wordt onderzocht hoe verschillende informatieproducten via het DSO-LV beschikbaar gesteld kunnen worden.

Water

Waterberging, droogte, kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening en -bescherming zijn de komende periode de opgaven die spelen in provincie Flevoland. De provincie stelt de kaders waarbinnen het waterschap zijn werk doet. In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland gaan we aan de slag met maatregelen die provincie Flevoland beter voorbereiden op extreme weerpieken. Daarbij is het uitgangspunt dat provincie Flevoland een robuust, veilig en schoon (drink-)watersysteem behoudt.

Maatschappelijk effect

Een duurzame verdere ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied met het behoud van het gevarieerde aanbod van de woon-, werk- en leefomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met partners uit de regio.

Effect van ons beleid

Ruimtelijk-economische ontwikkelingen zijn zorgvuldig ingepast met oog voor de ruimtelijke (en landschappelijke) kwaliteiten van onze provincie. Het robuuste, veilige en schone (drink-)watersysteem is behouden.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Streefcijfer 2021	2022 - 2024
Evenwichtige en duurzame doorontwikkeling	Harde planvoorraad bedrijventerreinen: in 2030 < 6 jaar <i>Bron: IBIS</i> <i>Toelichting: Indicator conform RO Visie Werklocaties Flevoland 2015 en Convenant: tijd die nodig is om harde planvoorraad uit te geven (harde voorraad / gemiddelde uitgifte per jaar)</i>	18 jaar	16 jaar	15 jaar	14 jaar	13 jaar	10 jaar

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Streefcijfer 2021	2022 - 2024
	Leegstand kantoren in provincie Flevoland (als percentage van de oppervlakte in m2) Bron: CBS*	8%	6%	5%	<5%	<5%	<5%
	Ontwikkeling woningvoorraad Bron: CBS Toelichting: het aantal dat jaarlijks aan de woningvoorraad is toegevoegd minus het aantal dat aan de voorraad is onttrokken, plus correcties	2.258	2.750	2.988	≥ 2.988	≥ 2.988	≥ 2.988
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de normen Bron: Provincie Flevoland**	98%	98%	90%	90%	90%	90%
	Percentage gerealiseerde Natuurvriendelijke oevers langs provinciale hoofdvaarten*** Bron: provincie Flevoland	n.b.	n.b.	47%	40%	40%	40%
Almere 2.0	Met vastgestelde jaarprogramma's wordt invulling gegeven aan het <u>Meerjarenprogramma 2017-2021</u> van Almere 2.0	20%	40%	80%	100%	-	-
	Met vastgestelde jaarprogramma's wordt invulling gegeven aan het <u>Meerjarenprogramma 2021-2025</u> van Almere 2.0	-	-	-	-	20%	40%

*Naar aanleiding van Statenvragen vorig jaar is gezocht naar een indicator waarvoor data beschikbaar is voor alle Flevolandse gemeenten. Met de CBS Leegstandsmonitor is gebruik gemaakt van een landelijke bron die alle gemeenten representeert, en bovendien vergelijkingen met andere regio's mogelijk maakt

** In 2018 is het aantal regionale keringen teruggebracht naar 10. De waterkering tussen de Kadoelersluis en Blokzijl voldoet als gevolg van 'piping' niet meer aan de norm (de dijk lekt). Het is geen onveilige situatie, waardoor herstel gepland staat voor 2025. Daarom is een streefcijfer van 100% tot die tijd niet realistisch.

*** In het beleid van de provincie Flevoland is opgenomen dat 40% (in km lengte) van de oevers langs de provinciale hoofdvaarten natuurvriendelijk ingericht moet worden. Deze natuurvriendelijke oevers zijn een belangrijke randvoorwaarde voor de ecologische waterkwaliteit en dragen daarmee bij aan het behalen van de doelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Met deze indicator wordt de jaarlijkse voortgang van de provinciale ambitie voor de KRW inzichtelijk gemaakt.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streefcijfer 2020	Streefcijfer 2021	2022 - 2024
Waterkwaliteit (oppervlaktewater)	Percentage van de waterlichamen met een ecologische kwaliteit*: <ul style="list-style-type: none"> • goed • matig • ontoereikend • slecht Bron: Waterkwaliteitsportaal, KRW-rapportages	0%	0%	0%	>0%	>0%	>0%
		83%	83%	72%	<72%	<72%	<72%
		17%	17%	28%	<28%	<28%	<28%
		0%	0%	0%	0%	0%	0%

* Vanuit de Kaderrichtlijn Water is het doel om in 2027 de doelen te hebben bereikt ten aanzien van een goede chemische en ecologische kwaliteit van de oppervlaktewateren in provincie Flevoland. Vanuit de theorie is het ambitieniveau voor 2027, dat 100% van de waterlichamen voldoet aan een goede waterkwaliteit. Echter wordt de waterkwaliteit vanuit de KRW beoordeeld op basis van het 'one out, all out' principe. Hierdoor voldoet momenteel 0% van de waterlichamen aan een goede kwaliteit, omdat de slechtst scorende parameter in de waterlichamen nog steeds matig scoort. Vanwege het 'one out, all out' principe en de vertraagde effecten van de ecologie op getroffen maatregelen is het daarom niet realistisch om als streefcijfer voor 2027 te formuleren dat 100% van de waterlichamen voldoet aan een goede waterkwaliteit. Om realistische streefwaarden te formuleren voor de periode 2020 tot en met 2024 is ervoor gekozen om te werken met groter of kleiner dan de huidige waarde (zie tabel).

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd
		De invoering van de Omgevingswet is voorbereid
	Opstellen van een landschapsprogramma	
		In provincie Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd
		Almere 2.0: realiseren ambities m.b.t. de ontwikkeling van Almere op basis van Handelingsperspectief MRA Oostflank
		De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd
	1.2 Water	Het watersysteem is beter toekomstbestendig

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij draagt daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

De provincie is aandeelhouder van Vitens. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Portefeuillehouder

J. de Reus

C.W. Smelik (Uitwerkingsagenda, Omgevingswet)

M.A. Rijsberman (Lelystad Next Level)

H.J. Hofstra (Agenda IJsselmeergebied 2050)

Doel (2019-2023)

De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland (SMWF) is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd.

Activiteiten 2021

- We voeren de Uitwerkingsagenda SMWF 2020 - 2025 uit, met als uitgangspunt dat er een balans is in de samenhang van de opgaven, de rol van de provincie, de prioritering en de financiële haalbaarheid.
  - We voeren een Midterm review (MTR) uit waarin we kijken hoe we ervoor staan in de realisatie van de ambities uit de 7 opgaven en welke nieuwe ontwikkelingen meegenomen moeten worden.
  - We stellen een routekaart op voor samenwerkingsagenda's met de gemeenten en het waterschap, met een strategisch karakter, gericht op de lange termijn vraagstukken.
  - We versterken en borgen de samenhang tussen de 7 opgaven uit de Omgevingsvisie en de andere opgaven van de provincie zodat de uitvoering op elkaar is afgestemd en we integraal, efficiënt en effectief werken.
-

Doel (2019-2023)

De invoering van de Omgevingswet is voorbereid, zodanig dat de provincie kan sturen op effectief beleid ten behoeve van duurzame leefkwaliteit.

Activiteiten 2021

- We voeren samen met PS een open, constructieve dialoog over de wijze waarop de instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsvisie, -programma en -verordening) cyclisch worden vastgesteld.
  - We leggen vast hoe de provincie betrokken wil worden bij ruimtelijke initiatieven.
  - We stellen heldere kaders op voor alle ruimtelijke ontwikkelingen die op ons afkomen.
  - We definiëren scherp wat van provinciaal belang is, leggen dit vast en denken mee met gemeenten over hoe te komen tot optimale planvorming. We zoeken daarbij steeds naar de beste balans tussen flexibiliteit en betrouwbaarheid.
  - We leggen PS een aanpassing van de Omgevingsverordening Flevoland voor zodat deze per 1 januari 2022 voldoet aan de Omgevingswet.
-

Doel (2019-2023)

We hebben de Omgevingsvisie vertaald in een heldere ambitie voor de ruimtelijke ontwikkeling van Flevoland en de rol van de provincie daarin. Deze ambitie biedt een goede basis voor een belangenafweging, voor krachtig optreden in bovenregionale netwerken en voor het samen met onze medeoverheden optreden als één overheid.

Activiteiten 2021

- Vanuit een integrale inventarisatie van de belangrijkste ontwikkelingen en opgaven voor Flevoland ontwikkelen we een aantal mogelijke scenario's of richtingen voor de lange termijn.
  - Samen met gemeenten en andere gebiedspartners bespreken we kansen, dilemma's en prioriteiten. Hierbij zijn we bereid ook moeilijke gesprekken te voeren die sectoren en gemeentegrenzen overschrijden.
  - De resultaten werken we uit in een ruimtelijk/economisch perspectief Flevoland, dat richting geeft aan toekomstige ontwikkelingen.
-

Doel (2019-2023)

We hebben een landschapsprogramma opgesteld dat uitgaat van landschap als integraal onderdeel van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Activiteiten 2021

- We brengen het landschapsprogramma in procedure.
- We werken integraal en met onze gebiedspartners verder aan het Landschap van de Toekomst.

Doel (2019-2023)

We focussen niet alleen op aantallen woningen, maar werken aan een volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling In Flevoland.

Activiteiten 2021

- Met de gemeenten voeren we overleg en stemmen we onze inzet af om tot een evenwichtige ontwikkeling van de woonmarkt te komen die ruimte biedt voor verschillende doelgroepen.
- We werken regionaal samen aan de opstelling van een gemeenschappelijke regionale woonagenda.
- We stimuleren innovatief en duurzaam (ver)bouwen en brengen partners bijeen.
- We bevorderen kennis in de regio door proeftuinen te stimuleren, onder meer op het gebied van smart mobility, natuurinclusief en stikstofneutraal bouwen.

Doel (2019-2023)

De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie en cofinanciering van de IJmeerverbinding.

Activiteiten 2021

- In het Handelingsperspectief MRA Oostflank maken we afspraken met het Rijk en regionale partners over de verdere ontwikkeling van Almere en de woningbouwopgave.
- In juli 2020 is het nieuwe Meerjarenprogramma Fonds Verstedelijking Almere 2021-2025 vastgesteld. Dit vormt de basis voor de jaarprogramma's in de komende jaren.
- We voeren het Jaarprogramma 2021 uit.

Doel (2019-2023)

De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd.

Activiteiten 2021

- Vanuit ons partnerschap dragen wij bij aan de uitwerking van de strategische agenda 'Lelystad Next Level' in een uitvoeringsprogramma.
- We nemen als strategisch partner deel aan de regietafel en het programmabureau, en leveren een bijdrage in de proceskosten en de opstelling van het uitvoeringsprogramma voor 2020 en later.
- In het kader van de samenwerkingsagenda vanuit de Omgevingsvisie bepalen we waar en hoe de provincie inhoudelijk kan bijdragen aan de programmalijnen 'Uitnodigende Stad', 'Veerkrachtige Samenleving', 'Ondernemende Stad', aan het uitvoeringsprogramma; daartoe maken we concrete afspraken. Vanuit de samenwerkingsovereenkomst is onze inzet gericht op de regionale vraagstukken.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	8.478	13.630	10.550	-22	-22	-22
Baten	-133	-182	-22	7.913	7.913	7.913
Saldo	8.345	13.448	10.528	7.891	7.891	7.891
Kader (saldo voor perspectievenbrief)		13.448	1.528	1.169	1.169	1.169
Verschil t.o.v. kader			9.000	6.721	6.721	6.721
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			29	21	21	21
2 FVA - bijdrage 2021			8.971	6.700	6.700	6.700

x € 1.000

Toelichting

2. Jaarprogramma 2021 FVA

Jaarlijks wordt de bijdrage aan het FVA toegevoegd aan de begroting, op basis van de projectvoorstellen die voortvloeien uit het meerjarenprogramma en die voor uitvoering in een jaarprogramma staan. De middelen

worden onttrokken aan de reserve 'Almere 2.0' en overgemaakt naar de fondsbeheerder (gemeente Almere). Informatie over de projecten 2021 staat in het Jaarprogramma FVA 2021, welke gelijktijdig met de begroting ter instemming wordt voorgelegd. Voor 2021 wordt door de provincie in totaal € 8,97 mln. beschikbaar gesteld. Dat bedrag bestaat uit de reguliere bijdrage van € 6,7 mln. en het restant van de eerder toegezegde bijdrage aan de Floriade.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.354	-22	1.332
1.1.2 Almere 2.0	9.196	0	9.196
1.1.3 Lelystad Next Level	0	0	0
1.1.4 Flevoland bouwt aan Nederland	0	0	0
Totaal	10.550	-22	10.528

x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Het watersysteem is beter toekomstbestendig.

Activiteiten 2021

We werken aan het waterprogramma conform de startnotitie die in het najaar van 2019 aan de PS is voorgelegd. Hierin wordt waar nodig het waterbeleid herzien en geactualiseerd, waaronder het drinkwaterbeleid en het waterkwaliteitsbeleid. Het programma wordt in 2021 vastgesteld.

Middelen

1.2 Water	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	452	581	388	388	372	372
Baten	-521	-470	-470	-470	-470	-470
Saldo	-69	112	-81	-81	-97	-97
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		112	-88	-88	-104	-104
Verschil t.o.v. kader			7	7	7	7
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			7	7	7	7

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Waterbeheer en -kwaliteit	388	-470	-81
Totaal	388	-470	-81

x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	8.478	13.630	10.550	7.913	7.913	7.913
	Baten	-133	-182	-22	-22	-22	-22
	Saldo	8.345	13.448	10.528	7.891	7.891	7.891
1.2 Water	Lasten	452	581	388	388	372	372
	Baten	-521	-470	-470	-470	-470	-470
	Saldo	-69	112	-81	-81	-97	-97
Totaal programma 1	Lasten	8.930	14.212	10.939	8.301	8.286	8.286
	Baten	-653	-652	-492	-492	-492	-492
	Saldo	8.276	13.559	10.447	7.809	7.793	7.793

x € 1.000

2. Landbouw, visserij en natuur

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van het landelijke gebied en de toename van de natuur-en recreatieve waarden waarbij de internationale natuurwaarden zijn beschermd.

Landbouw: meerdere smaken

Een van de opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks is 'Landbouw: meerdere smaken'. Daarin beoogt de provincie bij te dragen aan een meer diverse, wendbare, weerbare en duurzame agrofoodsector, die in de wereld bekendstaat als praktijklaboratorium voor vernieuwing. We participeren in de agro-expertraad, dragen bij aan proeftuinen en ondersteunen het proces door condities te optimaliseren.

Bodem en Landbouw

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. De provincie zet zich met haar gebiedspartners in voor blijvend en duurzaam grondgebruik, door de uitvoering van pilots, gebiedsontwikkeling en verduurzaming van de landbouwsector.

Visserij

De visserijsector is innovatief en heeft laten zien te kunnen innoveren om moeilijke tijden te overwinnen. Doorontwikkeling en verduurzaming van de visserij is vanuit economisch en ecologisch perspectief de komende jaren belangrijk om een blijvend rendabele en duurzame visserijsector te realiseren. Vooral de verwerkende industrie en de handel zijn groeiende en goed ontwikkeld. Met de verduurzaming van de IJsselmeervisserij wordt de vangstcapaciteit in het IJsselmeer afgestemd op de hoeveelheid verantwoord te onttrekken vis. Dit doet recht aan de ruimtelijke ingrepen in het kader van het Deltaplan en de IJsselmeeragenda 2050 om de natuurkwaliteit van het IJsselmeer te versterken.

Natuur

Het fundament van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden. Binnen dit netwerk staan de natuurwaarden voorop en zet de provincie zich samen met gebiedspartners in voor bescherming, beheer en kwaliteitsverbetering die samengaat met een toename van de bekendheid en de toegankelijkheid. Dit leidt tot robuuste, aantrekkelijke en beleefbare natuur. Ook buiten het Natuurnetwerk zijn natuurwaarden aanwezig. Voor behoud en versterking worden faunabeheer en agrarisch natuurbeheer toegepast. Binnen het natuurbeleid vraagt de aanpak van de stikstofproblematiek bijzondere aandacht. We zoeken een nieuwe balans tussen ecologie en economie. Het terugdringen van de uitstoot van stikstof en de depositie ervan in Natura 2000-gebieden is daarvoor noodzakelijk.

Nationaal Park Nieuw Land

Onder onze regie werken we samen met de partners aan Nationaal Park Nieuw Land op basis van de ontwikkelingsvisie met als doel de ontwikkeling van een uniek gebied dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis en dat als zodanig kan worden beleefd. We laten het Nationaal Park uitgroeien tot een begrip in binnen- en buitenland. Ook het project 'Oostvaardersoevers' maakt deel uit van het Nationaal Park.

Markermeer-IJmeer

Binnen het programma 'Markermeer-IJmeer' werken we aan de verbetering van de natuur- en waterkwaliteit in samenhang met ruimtelijk-economische ontwikkeling zoals recreatie en de IJmeerverbinding.

Floriade

De Floriade biedt grote kansen voor de Flevolandse economie in de volle breedte en om de Flevolandse innovatiekracht internationaal uit te dragen. Zowel in het provinciale Innovatiepaviljoen Food Forum op het Floriade-terrein als in de hele regio is dat zichtbaar. Samen met Agrofood bedrijfsleven versterken we blijvend de economie en de kenniseconomie in het bijzonder met de Flevo Campus als kenniscampus rond stedelijke voedselvraagstukken en door het opzetten van proeftuinen in provincie Flevoland.

Nieuwe Natuur

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' worden gerealiseerd en dragen bij aan de versterking van de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in heel Flevoland. De lessen die we getrokken hebben, integreren we in het reguliere natuurbeleid.

Landelijk Gebied

We geven een nieuwe invulling aan de agenda 'Vitaal Platteland' en het daarbij behorende fonds 'Leefbaarheid landelijk gebied'. Dit gebeurt via de programmaliijn 'Leefbaar Platteland' van het programma 'Krachtige Samenleving', zodat die beter aansluit op de doelen van krachtige samenleving, Leader/POP en de provinciale kerntaken, zoals (sociale) innovatie op het gebied van bereikbaarheid en educatie.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied met een vitale en aantrekkelijke natuur waar het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuurwaarden en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Landbouw	Aantal werknemers in de agrofoodsector <i>Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland</i>	18.595	19.858	20.953	≥ 20.953	≥ 20.953	≥ 20.953
Natuur	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk <i>Bron: Provincie Flevoland/Voortgangsrapportage Natuur (VRN)</i>	26.273	26.273	26.274	≈ 26.000	≈ 26.000	≈ 26.000
Floriade	Het Innovatiepaviljoen is gebouwd en in gebruik	20%	40%	60%	100%	V*	V*
Nationaal Park Nieuw Land	Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie	n.v.t.	n.v.t.	10%	25%	45%	80%
	In samenwerking met gebiedspartners is de MIRT-verkenning Oostvaardersoevers afgerond en besluitvorming (voorkeursbeslissing) door ministerie is voorbereid	n.v.t.	20%	40%	80%	100%	V*
Marker-meer-IJmeer	Marker Wadden fase 1 is gerealiseerd	75%	95%	99%	100%	100%	V*
Nieuwe Natuur	De initiatiefnemers zijn gestart met de fysieke inrichting van gehonoreerde projecten	18%	18%	47%	57%	71%	100%

*V = Voltooid en in gebruik.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Beheerde natuur	Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met contract. <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap</i>	23.464	23.515	23.606	≈ 23.500	≈ 23.500	≈ 23.500
Ontwikkelde nieuwe natuur	De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte verworven en ingerichte natuur vanuit de landelijke opgave voor realisatie van het NNN. De indicator richt zich in dit geval alleen op ingericht natuurgebied</i>	0	0	0	25	104,5	0

* Flevoland streeft een hogere kwaliteit na, niet een grotere oppervlakte beheerde natuur.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij en natuur	2.1 Landbouw en visserij	De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald
		De agrofoodsector landbouw is verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden
		Kringlooplandbouw is beter bekend
		Bodemkwaliteit is verbeterd
		Een geïntegreerde benadering voor gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling is ontwikkeld
		Benutten van kansen die Floriade biedt voor de Flevolandse (kennis)economie
		De Urker visserij is geherstructureerd
	2.2 Natuur en landelijk gebied	De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen
		De kwaliteit van natuur en biodiversiteit in het landschap is verbeterd
		Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen van de ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
		Afronden van MIRT-verkenning en voorbereiding voor besluitvorming realisatie Oostvaardersoever
		In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld
		Nieuwe Natuur: toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (POP)

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden te behouden.

2.1 Landbouw & Visserij

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald, waarbij op basis van proeftuinen de optimale condities voor de landbouwtransitie zijn verkend.

Activiteiten 2021

- We werken de provinciale rol in het creëren van optimale condities voor de transitie van de landbouw verder uit.
- We bereiden een voorstel voor, voor herijking van het provinciaal beleid.
- We leveren input op het Europees en Rijksbeleid voor landbouw: het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) en het Nationaal Strategisch Plan (NSP).
- We benutten de mogelijkheden van Plattelandsontwikkelingsprogramma 3 (POP3)-transitiejaren 2021 en 2022 op weg naar het nieuwe GLB.

Doel (2019-2023)

Met behulp van proeftuinen en kennisnetwerken innovaties is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Activiteiten 2021

- Vanuit Landbouw Meerdere Smaken jagen we concrete programma's aan die bijdragen aan:
  - Innovaties.
  - Sluiten en verkorten van de ketens in de landbouw.
  - Natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit.
  - Versterking van de precisielandbouw.
  - Kringlooplandbouw (hergebruik van restproducten en tegengaan voedselverspilling).
  - Voedselkwaliteit en gezonde voeding.
- We participeren in de Agro-Expertraad en bespreken diens adviezen in PS.
- We stellen een meerjarig programma op voor Landbouw Meerdere Smaken.

Doel (2019-2023)

De kringlooplandbouw is beter bekend.

Activiteiten 2021

We participeren in projecten die het gebruik van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw stimuleren. Zo gaan we ook voedselverspilling tegen.

Doel (2019-2023)

De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

Activiteiten 2021

- We participeren in of voeren drie pilots uit rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik.
- We doen een voorstel aan GS voor de besteding van de middelen voor bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig bodemgebruik in relatie tot de pilots en de lopende gebiedsprojecten, zoals het Actieplan Bodem en Water (ABW) en gebiedsproces bodemdalingsgebied ZW Emmeloord.
- We ontwikkelen een geïntegreerde benadering voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling om met vrijwillige kavelruil de grondmobiliteit te vergroten.

Doel (2019-2023)

De Flevolandse economie is versterkt, waarbij de kansen die de Floriade biedt in de volle breedte zijn benut en de kenniseconomie is toegenomen.

Activiteiten 2021

- We creëren rond de Flevo Campus een internationaal netwerk met een kennis- en innovatieagenda, gebruiken de expo in 2022 en de aanloop ernaartoe om dit netwerk vorm te geven.
- We werken aan realisatie van het Innovatiepaviljoen Food Forum, zodat dit in het voorjaar 2021 zijn deuren opent. Het pand is de fysieke start van de Flevo Campus.
- We voeren met onze provinciale cofinanciering projecten op en rond de Floriade uit die optimaal bijdragen aan de Flevolandse economie.

Doel (2019-2023)

De Urker visserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Activiteiten 2021

We geven uitvoering middels het herstructureringsplan aan de bestuursovereenkomst Verduurzaming IJsselmeervisserij. Dit herstructureringsplan bestaat uit een warme sanering (uitkoop van visrechten) en sociaal flankerende maatregelen om de sector te ondersteunen naar een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief. Dit plan wordt in 2021 getoetst in Brussel.

Middelen

2.1 Landbouw & Visserij	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	1.389	2.211	2.068	2.178	1.678	1.678
Baten	-314	-260	-490	-500	0	0
Saldo	1.075	1.951	1.578	1.678	1.678	1.678
Kader (saldo voor perspectievenbrief)		1.951	1.650	1.650	1.650	1.650
Verschil t.o.v. kader			-72	28	28	28
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			28	28	28	28
2 Kapitaallasten Food Forum 2021			-100	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

2. Kapitaallasten Food Forum (Innovatiepaviljoen)

In de reserve 'Brede Bestemmingsreserve' is € 0,7 mln. geormerkt ter dekking van de kapitaallasten en exploitatie van Food Forum (Innovatiepaviljoen) op het terrein van de Floriade. In 2020 is de bouw van het pand gestart en dat zal in 2021 opgeleverd worden. In overeenstemming met de financiële verordening zullen de kapitaallasten daarom met ingang van 2022 in de begroting worden opgenomen, namelijk het jaar na oplevering en ingebruikname. In het begrotingskader waren in 2021 al wel kapitaallasten opgenomen, die nu zijn verlaagd met € 0,1 mln. Deze middelen blijven beschikbaar binnen het oormerk in de reserve.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	1.120	0	1.120
2.1.2 Bodem en landbouw	458	0	458
2.1.3 Floriade	490	-490	0
Totaal	2.068	-490	1.578

x € 1.000

2.2 Natuur & landelijk gebied

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

M.A. Rijsberman (uitvoering Nationaal Park Nieuw Land, inclusief Oostvaardersoevers)

Doel (2019-2023)

De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. En de activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Activiteiten 2021

- We leggen, in lijn met de nationale ontwikkeling over het bosbeheer, een visie over bosontwikkeling in provincie Flevoland voor aan PS.
- We combineren de economische activiteiten in natuurgebieden voor zover deze een succesvol beheer ondersteunen en de natuurwaarden niet bedreigen.
- We geven, samen met onze partners, uitvoering aan de vastgestelde 'visie toezicht en handhaving buitengebied' en dragen zo zorg dat toezicht en handhaving in het buitengebied op orde is.
- We werken samen met maatschappelijke partners en medeoverheden aan een aanpak van de stikstofproblematiek. We willen de uitstoot van stikstof in provincie Flevoland verminderen en daarbij vooral inzetten op maatregelen die ook bijdragen aan andere doelen zoals het vergroten van de biodiversiteit, het programma 'Landbouw Meerdere Smaken' en de energietransitie.
- We zoeken daarnaast naar mogelijkheden om stikstofruimte te creëren voor de realisatie van projecten van provinciaal belang, zoals de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland op Urk en het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum in Marknesse.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Activiteiten 2021

- We geven samen met betrokken gebiedspartners uitvoering aan het door PS vastgestelde Actieplan biodiversiteit.
- We benutten bermen voor wilde flora en fauna en stimuleren dat akkerranden daar ook voor worden gebruikt.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Invasieve exoten

Het Rijk heeft in 2018 de taak om Invasieve Uitheimse Soorten (IUS) te bestrijden en/of onder controle te houden overgedragen aan provincies zonder extra financiële middelen. De provincie ontwikkelt een programma voor invasieve exoten. Samen met gemeenten, waterschappen, faunabeheereenheid, terrein- en wegbeheerders worden binnen het regulier beheer zoveel mogelijk IUS bestreden of beheerst, door middel van toezicht en controle. De provincie heeft een coördinerende taak voor nieuwe soorten (bijvoorbeeld wasbeerhond). Zij benadert de terreineigenaren om uitvoeringsmaatregelen te nemen of geeft een derde partij opdracht om dat te doen om de soorten van het begin af aan uit te roeien. Lasten hiervoor worden gedragen door de provincie en zijn niet begroot. Exotenbestrijding van flora wordt meegenomen in het actieplan biodiversiteit. De fauna is meegenomen in het faunabeheerplan.

Faunaschade

Agrariërs kunnen te maken krijgen met schade die veroorzaakt is door natuurlijk in het wild levende dieren. Faunaschade kan opgelopen worden aan gewassen of dieren. Voor faunaschade heeft de provincie jaarlijks € 0,18 mln. begroot. In de achterliggende jaren bleek dit voldoende, echter in 2018 is op één perceel voor € 0,1 mln. aan schadevergoeding uitgekeerd. Mocht dit meerdere keren in één jaar voorkomen dan is het gereserveerde bedrag niet toereikend.

Doel (2019-2023)

Aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie van het Nationaal Park is uitvoering gegeven.

Activiteiten 2021

- We verkennen samen met partners de opzet en invulling van een programmabureau.
- Samen met partners starten we met de poortontwikkeling bij Almere en Lelystad.
- We bevorderen de recreatieve arrangementen voor Marker Wadden en voor het Nationaal Park Nieuw Land in de breedte.
- We leveren een bijdrage aan de totstandkoming en ingebruikname van Marker Wadden fase 1 door het proces te ondersteunen en geldelijke middelen beschikbaar te stellen.
- We geven investeerders en ondernemers ruimte voor nieuwe ontwikkelingen die bijdragen aan de kwaliteit van het gebied, de robuustheid van het systeem, duurzaamheid, natuurwaarden en aan de aantrekkelijkheid voor recreatie en toerisme.
- We faciliteren de projecten Nieuwe Natuur die binnen de grenzen van het Nationaal Park liggen en onderdeel zijn van de ontwikkelingsvisie.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen (Toekomstbestendig Ecologisch Systeem) en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We voeren de maatregelen uit het Beleidskader beheer Oostvaardersplassen uit.

Doel (2019-2023)

Over de mogelijke ontwikkeling van de Oostvaardersoevers als natuurlijke verbidingszone is besloten.

Activiteiten 2021

- We voeren een MIRT-verkenning uit naar de mogelijkheid van het ontwikkelen van de Oostvaardersoevers als een ecologische verbinding tussen Markermeer, Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen, waarbij we kansen voor de koppeling met andere regionale doelen meenemen.
- Met het Rijk en Europa voeren we overleg over de meerwaarde, de financiering en de haalbaarheid van dit project.

Doel (2019-2023)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Activiteiten 2021

- We stimuleren het op termijn (inschatting 30-50 jaar) realiseren van een TBES in het Markermeer en IJmeer om de ruimtelijk-economische structuur van provincie Flevoland te versterken.
- We registreren de ruimtelijke ingrepen op het Markermeer-IJmeer en samen met andere partijen brengen we de natuurontwikkeling in beeld.

- We zoeken met samenwerkingspartners naar de vergroting van de samenhang tussen de verschillende ontwikkelingen in het Markermeer-IJmeer, ook in relatie tot de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied.
- We leveren, in Markermeer-IJmeer-verband, een inbreng in het Handelingsperspectief Almere 2.0 en het MIRT-onderzoek en -verkenning Amsterdam Bay Area.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We organiseren samen met de partners in 2021 de tweejaarlijkse werkconferentie Markermeer-IJmeer.
- We volgen de effecten van natuurprojecten en hun bijdrage aan de gestelde natuurdoelen.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Doel (2019-2023)

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' zijn gerealiseerd en dragen bij aan de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk, de biodiversiteit en structurele verandering naar duurzame landbouw.

Activiteiten 2021

- We dragen de laatste gronden in het voormalig Oostvaarderswold over.
- We borgen de compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden in de gesloten realisatieovereenkomsten.
- We helpen de projecteigenaren bij het concretiseren van de gehonoreerde projecten Nieuwe Natuur.
- We faciliteren blijvend de dynamiek in het programma 'Nieuwe Natuur' en spelen in op ontwikkelingen.
- We beoordelen en monitoren de projecten die in uitvoering zijn in het kader van het programma 'Nieuwe Natuur'.
- Uit de evaluatie van het programma 'Nieuwe Natuur' integreren we de 'lessons learned' in het reguliere natuurbeleid.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Binnen het programmavermogen wordt rekening gehouden met onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten. Het betreft alleen risico's die betrekking hebben op de rol als beheerder van het programma. Projectrisico's zijn neergelegd bij de initiatiefnemers. Het nog beschikbare programmavermogen is voldoende om de risico-inschatting af te dekken.

Doel (2019-2023)

De (financierings-)mogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) zijn optimaal benut.

Activiteiten 2021

- We verstrekken en stimuleren het gebruik van POP3-subsidies, waarmee we de agrarische sector stimuleren, de bodem- en waterkwaliteit verbeteren en lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland versterken.
- We sluiten aan bij de kaders van het Fonds Leefbaar Platteland en streven naar een maximaal multipliereffect.

Middelen

2.2 Natuur & landelijk gebied	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	13.944	24.220	20.226	15.479	14.650	12.165
Baten	-1.869	-1.600	-1.500	0	0	0
Saldo	12.074	22.621	18.726	15.479	14.650	12.165
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		22.621	17.837	14.510	14.264	13.849
Verschil t.o.v. kader			888	969	386	-1.684
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			238	234	228	228
2 Cofinanciering POP3 jaarschijven na 2021			0	500	158	-1.912
3 Procesgelden gebiedsontwikkeling			150	0	0	0
4 Contrafinanciering waterprogramma GLB POP3			300	235	0	0
5 Programmeren Leader cofinanciering			200	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Indexering (Perspectievenbrief 2020)

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2021 is een deel van de stelpost Loon- en prijscompensatie ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2021 te brengen.

2. Cofinanciering POP3

Op basis van onze prognose voor de reguliere cofinanciering POP3, is de financiële impact op de meerjarenraming verwerkt. Het begrotingskader voor het cofinancieringsbudget in 2022 tot en met 2024 is daardoor geactualiseerd. De binnen het reguliere programma nog te betalen cofinanciering in die jaren is € 6,75 mln. Vanaf 2024 wordt rekening gehouden met reguliere jaarbudget van € 0,43 mln. waardoor het kader in dat jaar kan worden verlaagd. Deze actualisatie heeft geen effect op het begrotingsresultaat, omdat de cofinanciering vanuit de reserve POP3 wordt onttrokken.

3. Procesgelden Oostvaardersoever

Het budget voor procesgeld voor het programma 'Oostvaardersoever' wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd. In 2021 is het benodigde procesgeld geraamd op € 0,1 mln. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve 'Procesgelden gebiedsontwikkeling'.

4. Contrafinanciering waterprogramma GLB POP3

Vanaf 2018 is een bedrag van € 1,1 mln. geormerkt voor de uitvoering van het waterprogramma, gerelateerd aan het GLB pijler 1. Tot en met 2020 is daarvan € 0,56 mln. besteed of gereserveerd. Het restant zal binnen de looptijd van het POP3 programma worden besteed. In de begroting is de verwachte besteding in 2021 van € 0,3 mln. opgenomen, ten laste van het daarvoor beschikbare oormerk in de reserve 'Brede Bestemmingsreserve'.

5. Cofinanciering Leader

Vanuit de reserve 'Brede Bestemmingsreserve' (oormerk 'Nota Natuur') is budget beschikbaar gesteld voor cofinanciering van leaderprojecten natuur & recreatie in relatie tot het Nationaal Park Nieuw Land en het beleidskader Oostvaardersplassen. In 2021 is hiervoor € 0,2 mln. benodigd.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	10.698	0	10.698
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	1.408	0	1.408
2.2.3 Markermeer-IJmeer	150	0	150
2.2.4 Nieuwe Natuur	4.250	-1.500	2.750
2.2.5 Europese programma's: landbouw (POP)	3.015	0	3.015
2.2.6 Leefbaarheid landelijk gebied	705	0	705
Totaal	20.226	-1.500	18.726

x € 1.000

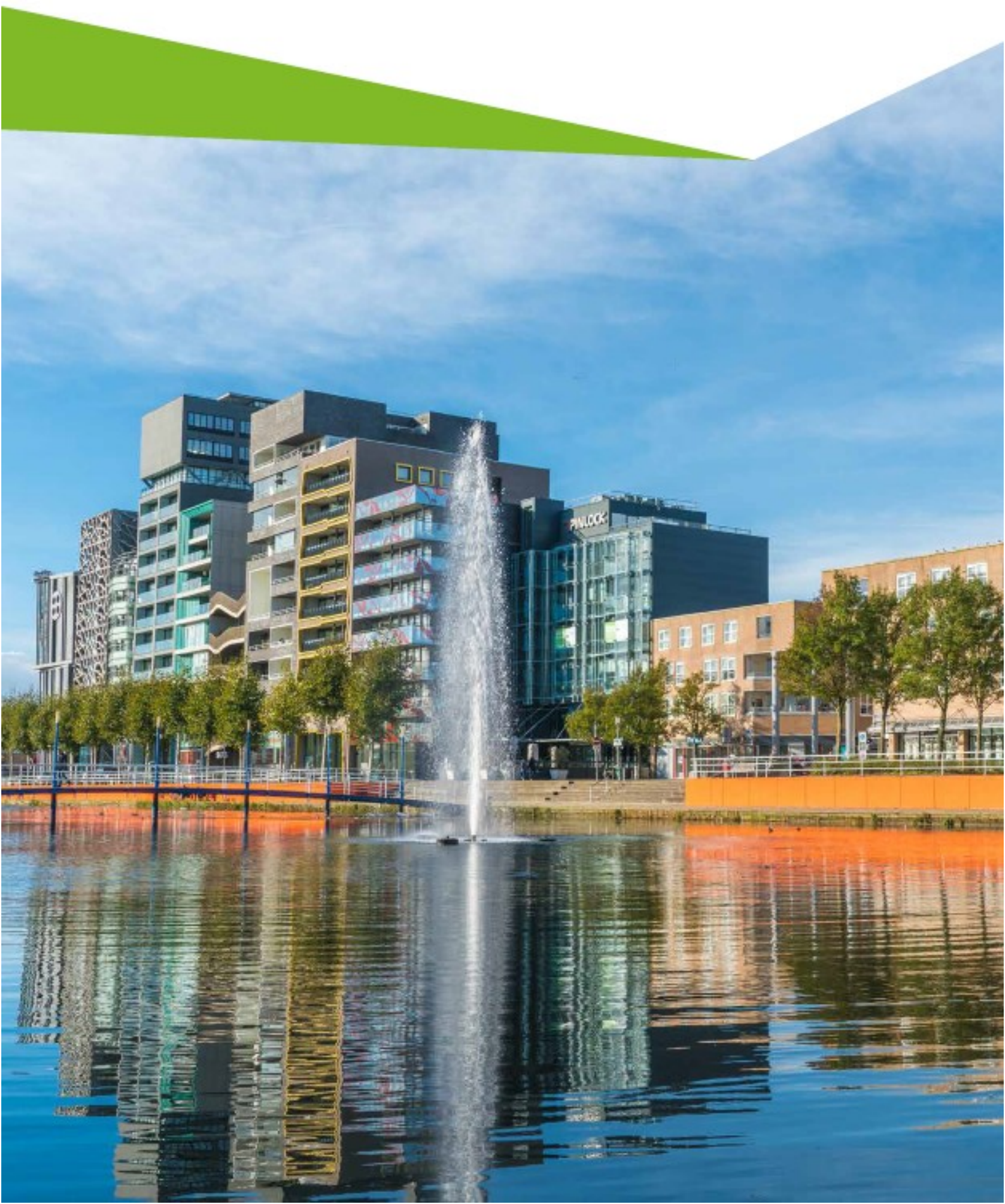
2.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
2.1 Landbouw en visserij	Lasten	1.389	2.211	2.068	2.178	1.678	1.678
	Baten	-314	-260	-490	-500	0	0
	Saldo	1.075	1.951	1.578	1.678	1.678	1.678
2.2 Natuur en landelijk gebied	Lasten	13.944	24.220	20.226	15.479	14.650	12.165
	Baten	-1.869	-1.600	-1.500	0	0	0
	Saldo	12.074	22.621	18.726	15.479	14.650	12.165
Totaal programma 2	Lasten	15.332	26.432	22.294	17.657	16.328	13.843
	Baten	-2.183	-1.860	-1.990	-500	0	0
	Saldo	13.149	24.572	20.304	17.157	16.328	13.843

x € 1.000

3. Economie

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan economische structuurversterking, het stimuleren van innovatie, groei, het vinden van personeel, internationalisering en de profilering van de vrijetijdseconomie.

Gebiedsopgaven

De ontwikkeling van Amsterdam Lelystad Airport, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse zijn voorbeelden van gebiedsontwikkeling waaraan we werken. Met lef en in samenwerking met onze partners maken we onze ruimtelijk-economische ambities waar. Dit doen we met aandacht voor: Fysieke omgeving, Innovatie en Talent.

Amsterdam Lelystad Airport/Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere (OMALA), het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark en de overslaghaven Flevokust Haven zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio. Door deze ontwikkelingen ontvouwt zich een krachtig logistiek knooppunt in de regio. Ook is dit van belang voor de economie van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam omdat deze regio een belangrijke schakel vormt tussen West- en Oost-Nederland en het achterland (onder andere Duitsland).

Met het Rijk en regiopartijen hebben we in de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' langs de lijnen fysieke ontwikkeling, innovatie en talent afspraken gemaakt over de versterking van het Maritieme Cluster in Urk én de ontwikkeling van een MITC in Marknesse.

Om bedrijven in de maritieme sector in Noordelijk Flevoland vast te houden en uitbreidingsmogelijkheden te bieden gaan we de nieuwe MSNF realiseren.

Rond het nieuwe MITC ontvouwt zich een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij smart mobility. De op te richten DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden. Via concrete projecten en initiatieven geven we zo de economische structuurversterking vorm voor verbreding van de welvaart.

Flevoland: ecosysteem voor ondernemerschap

In 2021 continueren we het Economisch Programma. Het Economisch Programma kent vier programmalijnen: 'Financiering & Support', 'Internationalisering', 'Ondernemerscultuur' en de 'Human Capital Agenda'. Vanuit deze vier programmalijnen versterken we ondernemerschap en groei, en zetten we in op verbetering van het vestigingsklimaat.

Naast deze uitvoering zal in 2021 ook een actualisatie van het bredere economisch beleid plaatsvinden.

Circulaire economie

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. Het thema 'Circulaire economie' is verder uitgewerkt in hoofdstuk 5 Energie, duurzaamheid en milieu.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdiencapaciteit van provincie Flevoland zijn versterkt en de kansen van circulariteit worden benut. Het ondernemers- en vestigingsklimaat en daarmee samenhangend arbeids- en opleidingsaanbod zijn versterkt. Dit alles leidt tot een verbreding van de welvaart.

Effect van ons beleid

Ondernemers hebben betere toegang tot financiering, op maat geschoold personeel, stimuleringsregelingen voor innovatie, waaronder op het gebied van circulariteit, en internationaal ondernemen. Eén samenhangend ruimtelijk-economisch systeem biedt de regio een fysieke omgeving met een sterke economische structuur waarin het blijvend goed werken, wonen, leren en recreëren is.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2023
Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	Maximaal rendement uit de aan Lelystad Airport gerelateerde gebiedsontwikkeling	0%	25%	25%	50%	50%	70%
	Uitgifte Lelystad Airport Businesspark <i>Toelichting: In totaal 100 hectare uit te geven terrein</i>	n.v.t.	35%	35%	50%	50%	75%
Flevokust Haven	Flevokust Haven functioneert zelfstandig op afstand van provincie en gemeente door de oprichting van Havenbedrijf Flevokust	-	-	20%	50%	70%	100%
	Besluitvorming spooraansluiting/overslagperron	0%	0%	0%	0%	100%	100%
Noordelijk Flevoland	De Maritieme Servicehaven is gereed voor ondernemers om hun bedrijfspanden te realiseren:						
	- planologisch mogelijk	90%	90%	25%	75%	100%	V
	- aanbesteding afgerond				0%	80%	100%
	- fysiek gerealiseerd <i>Toelichting: Er loopt nog een beroepsprocedure bij de Raad van State tegen het vastgestelde inpassingsplan</i>					0%	75%
	Uitvoering Regiodeal				35%	50%	80%
	Realisatie maritieme campus				25%	40%	70%
	Scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland Herstructurering IJsselmeervisserij				40%	80%	100%
	De vorming van het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: - De nieuwe testbaan van RDW in Marknesse is gerealiseerd dan wel in de afrondingsfase - Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstituten betrokken bij het MITC - De DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden				10%	35%	2023: 95%
	Besluiten over besteding ZZL/NF-gelden <i>Toelichting: Het percentage van de afgegeven beschikkingen</i>	42%	85%	97%	100%	V	V

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2023
	<i>ten opzichte van de beschikbare middelen</i>						
Economisch Programma	Percentage groeiende vestigingen Flevoland Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland <i>Toelichting: Beleidsdoelstelling 'Meer groeiende bedrijven' - Economisch Programma. Betreft aantal vestigingen met groei in werkzame personen in laatste jaar</i>	n.b.	26,1%	25,3%	>25,3%	>25,3%	>25,3%
	Aantal bedrijven dat gebruik maakt van de Voucherregeling Ondernemerschap Bron: Provincie Flevoland <i>Bron: Monitoring Economisch Programma</i>	n.v.t.	58	106	> 100	120	n.b.

De economische indicatoren zijn afhankelijk van de onzekerheid over de economische effecten door COVID.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Bruto Regionaal Product	Percentage toename van het Bruto Binnenlands Product Flevoland / Bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	4,1%	3,3%	3,1%	> 0%	> 0%	> 0%
Werkgelegenheid	Percentage banen ten opzichte van de totale beroepsbevolking.	71,7%	72,4%	72,3%	> 72,3%	> 72,3%	> 72,3%

De economische indicatoren zijn afhankelijk van de onzekerheid over de economische effecten door COVID.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Economie	3.1 Economische ontwikkeling	De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat is verbeterd en het ondernemerschap is versterkt Verder ontwikkelen Horizon voor het stimuleren van bedrijvigheid in provincie Flevoland Ontwikkelen Human Capital-visie Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid en vestiging van internationale bedrijven Meer groeiende bedrijven en het lerend vermogen van partijen is vergroot Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (waaronder KvW/Interreg)
	3.2 Gebiedsopgaven	Amsterdam Lelystad Airport is operationeel

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
		De overslaghaven Flevokust Haven is een belangrijke schakel in mainportlogistiek van de Metropoolregio Amsterdam, met een onderscheidend profiel
		Het maritiem cluster op Urk is versterkt en toekomstbestendig
		Het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse is operationeel en biedt ruimte aan bedrijven die zich met slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden
		De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt

Verbonden partij(en)

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Horizon geeft, in opdracht van de provincie, uitvoering aan onderdelen van het Economisch Programma waarbij de sturingsfilosofie van het programma het vertrekpunt is. De vraag van de ondernemer staat daarbij centraal.

In de TMI-POC-Fonds B.V. is het vermogen van het TMI-POC Fonds ondergebracht. Vanuit dit fonds worden leningen verstrekt aan ondernemers die willen innoveren. De provincie is enig aandeelhouder van deze B.V. en heeft daarmee direct zeggenschap over de inzet van het fonds.

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. (AGC) hebben wij directe invloed gehouden op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de economische, infrastructurele, innovatie- en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

3.1 Economische ontwikkeling

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2019-2023)

De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat in provincie Flevoland is verbeterd en het ondernemerschap, met name in het MKB, is versterkt.

Activiteiten 2021

- We actualiseren het breder economische beleid waartoe ook het economische programma en de Human Capital agenda horen.
- We continueren de opdracht aan Horizon om vouchers, risicokapitaal, kennis en netwerken beschikbaar te stellen aan Flevolandse ondernemers die willen groeien.
- We ontwikkelen een ruimtelijk-economische verkenning om de weerbaarheid van ons economisch ecosysteem te vergroten.

Doel (2019-2023)

Horizon is als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) volop doorontwikkeld tot een krachtige partner bij het stimuleren van de bedrijvigheid in provincie Flevoland en is uitgebreid met een groeifonds.

Activiteiten 2021

We werken samen met Horizon aan een sterke en nationaal en internationaal gewaardeerde positie als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM).

Doel (2019-2023)

Een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma ontwikkelen en het bereik van het programma 'Talent kleurt Flevoland' vergroten.

Activiteiten 2021

- We ontwikkelen samen met onze stakeholders een brede Human Capital-visie en uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma worden ook specifieke crisismaatregelen opgenomen. De visie en het uitvoeringsprogramma worden aan PS voorgelegd.
- We ontwikkelen samen met Noord-Holland en de MRA aan een Human Capital Agenda Klimaatopgave die aansluit bij onze brede Human Capital-visie.
- We herijken de huidige Human Capital-instrumenten en ontwikkelen op basis van de Human Capital-visie eventuele nieuwe instrumenten.
- We breiden het programma 'Talent kleurt Flevoland' uit naar het bedrijfsleven en lokale overheden.

Doel (2019-2023)

De internationale bedrijvigheid van Flevolandse ondernemingen is zichtbaarder geworden en toegenomen. Het aandeel internationaal gevestigde bedrijven is vergroot.

Activiteiten 2021

- We continueren de opdracht aan Horizon om internationaal zaken doen bij Flevolandse ondernemers te bevorderen door kennis en netwerken te ontsluiten.
- We continueren de uitvoering van de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland die in mandaat door Horizon wordt uitgevoerd.
- We continueren de opdracht aan Horizon om internationale bedrijven te interesseren voor Flevoland en hen te begeleiden bij vestiging in Flevoland.
- We continueren onze bijdrage aan het Investor Relations programma van het rijk om de relaties met reeds gevestigde internationale bedrijven goed te onderhouden.

Doel (2019-2023)

De samenhang en samenwerking van partijen in het economisch ecosysteem is vergroot.

Activiteiten 2021

- We continueren de opdracht aan Horizon om invulling te geven aan de versterking van het economisch ecosysteem via het groeimakelaarschap en de groeibuzz.
- Wij doen nadere voorstellen over het vervolg van het programma 'Win4all'.
- Samen met Horizon en andere partners dragen wij succesvol ondernemerschap uit.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's en de interregionale samenwerking in grensoverschrijdende programma's zijn optimaal benut.

Activiteiten 2021

- We benutten de thematische fondsen en structuurfondsen optimaal en zodanig dat met name aanvragen op het gebied van onze topsectoren en MKB worden ingediend.
- We steunen Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)/Kansen voor Flevoland-projecten, waarmee we een innovatieve en duurzame impuls aan de regionale economie geven en het MKB ondersteunen.
- We werken aan INTERREG-projecten (innovatieprojecten en projecten ter verduurzaming van de Europese economie), waarmee we grensoverschrijdende (MKB-)samenwerking en regionale ontwikkeling bevorderen.

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	3.932	6.623	5.163	4.039	4.039	3.988
Baten	-980	-1.213	-1.058	-918	-918	-918
Saldo	2.951	5.410	4.105	3.121	3.121	3.070
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		5.410	4.019	3.057	3.057	3.007
Verschil t.o.v. kader			85	64	64	63
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			85	64	64	63

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	3.931	0	3.931
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/interreg)	1.232	-1.058	174
Totaal	5.163	-1.058	4.105

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman (Flevokust Haven, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland)

J. de Reus (MITC, Amsterdam Lelystad Airport samen met J.N.J. Appelman)

Doel (2019-2023)

Uit de gebiedsontwikkeling die Amsterdam Lelystad Airport met zich meebrengt, is maximaal rendement behaald door de faciliteiten en de benodigde infrastructuur te realiseren voor het functioneren van de luchthaven.

Activiteiten 2021

- We zetten in op verdere verkenning en ontplooiing van economische kansen, onder meer door deelname aan bovenregionale netwerken zoals de Amsterdam Airport Area (AAA) en de SKBN.
- Met het Rijk en de gemeente Lelystad streven we naar een openstelling in november 2021.
- We bewaken een goede inpassing van Amsterdam Lelystad Airport in de leefomgeving met betrekking tot gezondheid en milieu.
- We stimuleren en faciliteren kennisontwikkeling en innovatie op en rond de luchthaven met betrekking tot toekomstbestendige luchtvaart, luchthavens- en luchthavenomgevingen.
- Via Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere (OMALA) stimuleren we het bedrijfsleven zich te vestigen op LAB. De vestiging van bedrijven draagt bij aan het hoogwaardige en duurzame karakter van het businesspark.
- We nemen deel aan bestuurlijk overleg met het Rijk, de Omgevingsraad Schiphol en de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Lelystad en nemen onze verantwoordelijkheid voor de bij ons belegde werksporen van de Alderstafel Lelystad.
- We leveren inbreng vanuit de regio bij de nationale beleids- en uitvoeringstrajecten die van invloed zijn op of relevant zijn voor de ontwikkeling van Amsterdam Lelystad Airport, waaronder de Luchtvaartnota, de herziening van het luchtruim en het Integraal Monitoring- en evaluatieprogramma Lelystad Airport 2020-2023.

Doel (2019-2023)

Op en rondom Amsterdam Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB) zijn samenwerkingsprojecten op het gebied van duurzame energie, biodiversiteit en duurzame waterketen gestart.

Activiteiten 2021

- We stimuleren en faciliteren het gebruik van Europese fondsen (EFRO, INTERREG, LIFE) voor een duurzame ontwikkeling van de luchthaven en LAB.
- We ondersteunen en stimuleren de inzet van Amsterdam Lelystad Airport bij het bereiken van een zo hoog mogelijke ambitie op het punt van duurzaamheid.
- We werken samen met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma duurzame ontwikkeling.

Risico's en beheersmaatregelen

Uitstel van de opening van de luchthaven voor vakantievluchten vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling.

Doel (2019-2023)

Het havenbedrijf Flevokust Haven is opgericht en operationeel, functioneert op afstand van de provincie en heeft de opdracht om (duurzame) clustervorming, ketenverbreding en cross-overs te stimuleren. En er is duidelijkheid over de mogelijkheden voor spooransluiting op Flevokust Haven of een overslagperron bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Activiteiten 2021

- We zetten het nog beschikbare terreindeel in de markt voor tijdelijke verhuur en/of meerjarige ondererfpacht.
- We stimuleren de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein door de gemeente Lelystad.
- We richten samen met de gemeente Lelystad - op afstand van de gemeente en provincie - een Havenbedrijf op.
- We gaan actief in gesprek met strategische partners voor samenwerkingsmogelijkheden om bovenregionale potentie te benutten.
- We faciliteren en stimuleren clustervorming, ketenverbreding en cross-overs door middel van goede samenwerking met marktpartijen en medeoverheden.
- We werken samen met de Maxima-centrale en andere partijen aan innovatieve projecten op het gebied van energievoorziening, duurzame aandrijfvormen, grootschalige duurzame energieopwekking en slimme energie- en warmtenetwerken.
- We ronden de verkenning af naar en bereiden een besluit voor over de mogelijkheden voor spooransluiting of een overslagperron bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Wij onderkennen het risico dat de exploitatie van Flevokust Haven tegenvalt door tegenvallende markt vraag en ladingstromen. Het gevolg daarvan kan zijn dat de economische en maatschappelijke potentie van Flevokust Haven niet optimaal wordt benut. Het financiële gevolg is dat de investeringen en exploitatielasten binnen de huidige projecthorizon niet volledig terugverdiend kunnen worden.

Doel (2019-2023)

Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

Activiteiten 2021

- We verwachten dat het hernieuwde inpassingsplan onherroepelijk wordt.
- We ronden de aanbesteding van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) af (zie risico's).
- Met het Rijk en met regiopartijen geven we uitvoering aan de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' - onderdeel Maritiem Cluster Urk - om de economische en maatschappelijke spin-off van de maritieme sector te verbreden en te verbinden aan andere domeinen.

- We stimuleren de toepassing van innovaties in de maritieme sector onder andere door de inzet van een business developer, innovatiesubsidie en inzet op clusterverbreiding en -versterking.
- We faciliteren de realisatie van een maritieme campus en een volwaardige onderwijsinfrastructuur.
- We stimuleren op-, om- en bijscholing van arbeidspotentieel voor de maritieme sector met het scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland.
- We zetten ons ervoor in dat de verbreding van de sluisen en vaargeul bij Kornwerderzand daadwerkelijk door de provincie Fryslân kan worden gerealiseerd.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In december 2019 heeft de Raad van State het oorspronkelijke inpassingsplan vernietigd op het aspect stikstof. Momenteel wordt een hernieuwd inpassingsplan opgesteld. Het is waarschijnlijk dat er wederom beroep wordt aangetekend tegen het inpassingsplan, waarmee het onzeker is wanneer de servicehaven planologisch-juridisch onherroepelijk wordt. De planning van de aanbestedingsprocedure hangt samen met het onherroepelijk zijn van het inpassingsplan.

We onderkennen het risico dat de aanbesteding niet zal leiden tot gunning van het werk, als gevolg van de economische ontwikkelingen en technologische eisen vanuit emissiebeperking wat leidt tot hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen. Mocht de aanbesteding niet slagen, dan wordt er aanvullende besluitvorming gevraagd. De aanbesteding kent nog een voorbehoud, namelijk dat er overeenstemming wordt bereikt met de huidige grondeigenaren en toekomstige gebruikers.

Doel (2019-2023)

De vorming van het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: de verhuizing van de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) naar Marknesse is in de eindfase. Ook is er een krachtig, breed cluster van bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen betrokken. Het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotieve en smart mobility-clusters.

Activiteiten 2021

- Op basis van de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' bereiden we met de diverse betrokken partners, overheden, kennis- en onderzoeksinstellingen en bedrijfsleven de realisatie van het MITC inclusief de verlengde testbaan en bijbehorende faciliteiten van de RDW voor.
- We ronden, samen met de gemeente Noordoostpolder, in de eerste helft van 2021 de planologisch-juridische kaders voor het MITC in Marknesse af.
- We werken met de regiopartijen aan de uitvoering van de gezamenlijke strategische agenda voor de positionering en doorontwikkeling van het MITC, waarvan we in 2020 de hoofdlijnen zijn overeengekomen.

Doel (2019-2023)

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt.

Activiteiten 2021

In overleg met de betrokken partners zien we toe op de realisatie en afronding van de lopende ZZL-NF-projecten en rechtmatige besteding van de bijbehorende middelen (uiterlijk voor 1 januari 2023). De lopende projecten met een toegekende subsidie uit het ZZL-NF-programma zijn: 'MITC', 'MSNF', 'Ontsluitingsweg Port of Urk', 'Integrale Gebiedsontwikkeling Schokland' en 'Waardevol Waterloopbos'.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	3.835	7.128	8.048	5.913	2.333	2.333
Baten	-961	-407	-407	-407	-407	-407
Saldo	2.874	6.721	7.641	5.506	1.926	1.926
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		6.721	6.922	5.422	1.922	1.922
Verschil t.o.v. kader			719	84	4	4
Wijzigingen Perspectievenbrief			116	82	1	1
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			116	82	1	1
2 Procesgelden gebiedsontwikkeling			600	0	0	0
Overig			3	3	3	3

x € 1.000

Toelichting

1. Indexering (Perspectievenbrief 2020)

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2021 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2021 te brengen.

2. Procesgelden gebiedsontwikkelingsprogramma's

Het budget voor procesgeld van de gebiedsprogramma's wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd. In 2021 is voor de programma's 'Amsterdam Lelystad Airport', 'Regiodeal Noordelijk Flevoland' en 'MITC' in totaal € 0,45 mln. benodigd. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve 'Procesgelden gebiedsontwikkeling'. Voor 2021 was initieel geen budget voor procesgeld Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) geraamd. In december 2019 heeft de Raad van State echter het inpassingsplan voor de MSNF vernietigd. In 2020 en 2021 werken we daarom aan een nieuw inpassingsplan en zal de aanbesteding voor de bouw van de haven verder worden voorbereid. Voor deze processen verwachten we in 2021 incidenteel € 0,15 mln. nodig te hebben.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	185	0	185
3.2.2 Flevokust Haven	248	-357	-109
3.2.3 Noordelijk Flevoland	7.615	-50	7.565
Totaal	8.048	-407	7.641

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
3.1 Economisch programma	Lasten	3.932	6.623	5.163	4.039	4.039	3.988
	Baten	-980	-1.213	-1.058	-918	-918	-918
	Saldo	2.951	5.410	4.105	3.121	3.121	3.070
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	3.835	7.128	8.048	5.913	2.333	2.333
	Baten	-961	-407	-407	-407	-407	-407
	Saldo	2.874	6.721	7.641	5.506	1.926	1.926
Totaal programma 3	Lasten	7.767	13.751	13.210	9.952	6.372	6.321
	Baten	-1.942	-1.621	-1.465	-1.325	-1.325	-1.325
	Saldo	5.826	12.130	11.745	8.627	5.047	4.995

x € 1.000

4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de promotie van de culturele en toeristische-recreatieve sectoren en voorzieningen.

Verhaal van Flevoland

In de Omgevingsvisie FlevolandStraks hebben PS het Verhaal van Flevoland opgenomen als een van onze kernopgaven. Door het Verhaal van Flevoland uit te dragen, wordt het een bron van inspiratie bij ontwerpopgaven en zetten we onder andere in op behoud en herkenbaarheid in ruimtelijke ontwikkelingen. Het Verhaal van Flevoland verdient het met verve te worden verteld, zodat de Flevolandse inwoners het zich verder eigen maken en trots uitdragen. Het gedachtegoed van het verhaal van Flevoland wordt zichtbaar gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme, zoals in dit programmaonderdeel verder uitgewerkt wordt. Daarnaast speelt landschappelijke kwaliteit ook een belangrijke rol bij het Verhaal van Flevoland.

Recreatie en toerisme

De vrijetijdssector groeit jaarlijks en biedt kansen voor provincie Flevoland om in mee te groeien. Het is nog onzeker welk effect COVID op de sector heeft. De provincie faciliteert bij publiekstrekkingen en grootschalige evenementen met als doel recreanten en toeristen vaker te laten komen, langer te laten verblijven en meer te laten besteden, waarbij we rekening houden met de ruimtelijke kwaliteiten van Flevoland. Met het Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland zetten we in op betere benutting van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland. We dragen het Verhaal van Flevoland uit, zowel in promotie als in ons vrijetijdsaanbod. We stimuleren de sector door het Verhaal van Flevoland een onderdeel te laten zijn bij het ontwikkelen van nieuwe producten en verschillende routes. Via Visit Flevoland dragen we bij aan een verbeterde bekendheid in binnen- en buitenland van provincie Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming. Samen met onze partners versterken we zo de profilering van de Flevolandse vrijetijdssector.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed hebben een grote maatschappelijke betekenis en zorgen voor verbinding in de samenleving. Het is belangrijk dat we als provincie een bijdrage leveren in het samenspel van de overheden die gezamenlijk zorg dragen voor een breed en divers cultureel klimaat. Het is nog onzeker welk effect COVID op de sector heeft. In de Cultuurnota 2017-2020 ligt het accent op het ontstaan, groeien en verrijken van de Flevolandse identiteit en het versterken van de Flevolandse culturele infrastructuur. Met de nieuwe Cultuurnota voor de periode 2021-2024 blijven we daarop inzetten en sluiten daarmee aan bij de opgaven het Verhaal van Flevoland en Krachtige Samenleving uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks. Met het Erfgoedprogramma bouwen we vanaf 2020 verder aan het erfgoed van Flevoland, het beschermen en verrijken en bovenal het erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen.

Krachtige Flevolandse samenleving

De ambitie, doelen en beoogde resultaten voor de opgave 'Krachtige Samenleving' zijn in de uitwerkingsagenda Samen maken we Flevoland in februari 2019 vastgelegd. In 2020 worden het netwerk en de activiteiten voor een positief gezond Flevoland (preventie) verder uitgebouwd, waaronder follow up van de agenda vitaal platteland (leefbaarheid). Wat betreft aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt sluiten we zoveel mogelijk aan bij het economisch programma en de bredere Human Capital-agenda. Verder zetten we ons actief in voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige zorginfrastructuur en verbinding van gezondheidszorg met sociaal domein en andere sectoren.

Sport

We zien de maatschappelijke waarde van sport in het bevorderen van participatie en sociale samenhang. Via Sportservice Flevoland geven we uitvoering aan het Flevolandse sportbeleid, gericht op talentontwikkeling, sportevenementen en aangepast sporten. Ook creëren we mogelijkheden voor actieve buitensportbeoefening. Zo stimuleren we een sportieve, gezonde leefstijl. Het Nationaal Preventieakkoord en het Nationaal Sportakkoord bieden mogelijkheden voor een coördinerende rol van de provincie.

Maatschappelijk effect

Flevoland heeft een gezonde en welvarende samenleving waar het goed wonen, werken en recreëren is. De versterkte Flevolandse identiteit en publiekstrekkingen trekken meer bezoekers naar provincie Flevoland.

Effect van ons beleid

De kwaliteiten van landschap en erfgoed zijn benut en behouden voor een inspirerende leefomgeving die inwoners, ondernemers en gebiedspartners verbindt. De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers. We hebben preventieactiviteiten van regionale partners ondersteund zodat Flevolandse langer fit en gezond blijven en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving.

Indicatoren Flevoland

Indicator*	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Recreatie en Toerisme	Visit Flevoland: • Bereik (x 1 mln.)	n.b.	150	154	n.b.**	n.b.	n.b.
	• Mediawaarde (x € 1.000)	n.b.	500	5.700	n.b.	n.b.	n.b.
	Bezoekers: • Aantal vrijetijdsactiviteiten (x 1 mln.) (meting eens in de drie jaar)	82	95	95	n.b.	n.b.	n.b.
	• Aantal overnachtingen (x 1 mln.)	2,53	2,31	2,4	n.b.	n.b.	n.b.
	Economische impact: • Aantal banen • Omvang bestedingen (x € 1 mld.) Bron: Vestigingenregister / CVTO	11.370 1,4	11.920 2,37	12.490 1,5	n.b. n.b.	n.b. n.b.	n.b. n.b.
Culturele kracht en identiteit	Totaal aantallen bezoekers van voorstellingen, festivals, culturele instellingen en -evenementen die met provinciale middelen mogelijk gemaakt zijn (incl. Batavialand) Bron: Provincie Flevoland, Subsidiebeschikkingen Toelichting: Doorgaans zijn in juli de cijfers over het voorgaande jaar beschikbaar	240.285	273.080	261.998	n.b.**	n.b.	n.b.
	Aantallen bezoekers Batavialand	n.b.	110.473	94.653	n.b.	n.b.	n.b.
Sport	Realisatie grootschalige (inter-) nationale sportevenementen	8	8	9	5***	5	5
	Realisatie en/of verlenging Regionale trainingscentra	4	4	5	5	5	5
	Percentage mensen met een beperking dat aan sport doet Bron: Provincie Flevoland/Rapportage Onbeperkt in Beweging	n.b.	41%	n.b.	n.b.****	41%	41%

* Voor de opgave 'Krachtige Samenleving' zijn in september de contouren van het programma vastgesteld en monitoring verder uitgewerkt. Activiteiten en uitkomsten van het programma 'Krachtige Samenleving' worden op twee niveaus gemonitord: programmabreed wordt bekeken welke middelen (input), activiteiten

(throughput), resultaten (output) en uitkomsten (outcomes) we verwachten en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Daarnaast wordt per programmalijn monitoring ingevuld. Monitoring van Krachtige Samenleving wordt daarbij zoveel mogelijk verbonden met de monitoring van de Omgevingsvisie. Na vaststelling van de contouren van het programma en verdere uitwerking van monitoring is het mogelijk te bepalen welke indicatoren geschikt zijn om op te nemen in de programmabegroting.

** De COVID-19 crisis heeft een grote impact op de recreatieve en culturele sector. Het is op dit moment niet mogelijk om realistische en onderbouwde streefcijfers op te stellen. Streefcijfers voor 2020, 2021 en de periode 2022-2024 zijn daarom (nog) niet bepaald (n.b.). De komende periode wordt gebruikt om de ontwikkelingen te monitoren en zodoende hernieuwde realistische streefcijfers op te kunnen stellen.

*** Als gevolg van de impact van COVID-19 zijn de streefwaarden voor het aantal gerealiseerde grootschalige (inter-)nationale sportevenementen bijgesteld.

**** Het onderzoek naar sportdeelname van mensen met een beperking over 2020 zal in 2021 worden uitgevoerd. Uitgangspunt voor de streefwaarde 2021 is de realisatie uit 2018 (41%), maar recente onderzoeken laten zien dat de sportdeelname in het algemeen is teruggelopen sinds de COVID-19 uitbraak. Hoeveel dit precies is voor mensen met een beperking, is op dit moment niet te zeggen.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Restauratie- volume	Rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis) staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'						
	1. Percentage	n.b.	9,1%*	9,1%	9,1%	9,1%	9,1%
	2. Kubieke meters	n.b.	1.675	1.675	1.675	1.675	1.675
	Bron: Monumentenwacht						

* Met terugwerkende kracht is het percentage over 2018 aangepast van 6,8% naar 9,1%. Dit omdat in de jaarrekening 2018 één rijksmonument niet was meegenomen in de berekeningen omdat dit monument geen "inhoud" heeft en dus geen getal voor kubieke meters kon geven. In latere berekeningen is dit monument wel meegerekend. Om de getallen over de verschillende jaren vergelijkbaar te houden is het percentage over 2018 aangepast.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	4.1 Recreatie en toerisme	Flevoland is aantrekkelijk als regio, waarbij het aandeel van recreatie, toerisme en evenementen is gegroeid en de bekendheid van de identiteit is verbeterd
	4.2 Cultuur en erfgoed	Cultuur: realiseren van sterk cultureel klimaat van hoge artistieke waarde, waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren Erfgoed: Goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed. Behoud en bescherming van erfgoed via ruimtelijke instrumenten en het erfgoedprogramma
	4.3 Krachtige samenleving	De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij)

Verbonden partij(en)

Visit Flevoland BV promoot in opdracht van ons, het vrijetijdsaanbod van Flevoland, zodanig dat Flevolandse beeldragers van het unieke en onderscheidende karakter van provincie Flevoland, goed voor het voetlicht

worden gebracht bij de diverse kansrijke doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie en haar bekendheid.

Het Flevolands Archief behartigt de belangen van de deelnemers op grond van de Archiefwet 1995 en voert de archief wettelijke taken uit.

Sportservice Flevoland B.V. geeft uitvoering aan de nota Sportbeleid. Zij draagt daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

4.1 Recreatie en toerisme

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

H.J. Hofstra (Ontwikkeling Oostrand)

Doel (2019-2023)

Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de bestemming is gegroeid.

Activiteiten 2021

- We geven samen met Visit Flevoland en de Flevolandse gemeenten uitvoering aan het Provinciale Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland.
- Vanuit de nationale spreidingsopgave van grote stromen toeristen zetten we samen met de Flevolandse gemeenten en partners in op een versteviging van de unieke recreatieve kracht van de regio.
- Gezamenlijk geven we het Perspectief Flevoland 2030 verder vorm en werken we aan het verhaal van Flevoland middels de verhaallijnen en districten Watererfgoed, Agro & Food, Nieuwe Natuur, Vernieuwend Ontwerp, IJsselmeer en MRA.
- We werken een voorstel uit om de scheepswrakken beter beleefbaar te maken en recreatief te benutten.
- Ondernemers en organisaties uit de vrijetijdssector worden middels het Economische Programma gefaciliteerd in hun ondernemerschap.
- Flevoland positioneert zich met haar unieke en eenduidige identiteitswaarden als aantrekkelijke regio en wordt onder de aandacht gebracht middels de 3 domeinen leef, groei en bezoek vanuit gebiedsbranding Flevoland.
- Vanuit gebiedsbranding Flevoland zijn we in 2021 partner van het nationale themajaar Ode aan het Landschap. Vanuit cultuur landschap, nationaal Park Nieuw Land en Recreatie & Toerisme wordt invulling gegeven aan de Flevolandse programmering.

Middelen

4.1 Recreatie en toerisme	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	1.344	1.351	1.423	1.426	1.423	1.423
Baten	0	0	-28	-28	-28	-28
Saldo	1.344	1.351	1.395	1.398	1.395	1.395
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		1.351	1.339	1.343	1.339	1.339
Verschil t.o.v. kader			56	56	56	56
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			28	28	28	28
Overig			28	28	28	28

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.423	-28	1.395
Totaal	1.423	-28	1.395

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2019-2023)

We starten met de uitvoering van de Cultuurnota 2021-2024: *Flevoland, ruimte voor cultuur*, waarbij we een sterk cultureel klimaat van hoge artistieke waarde realiseren, waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren.

Activiteiten 2021

- Op basis van de evaluatie van de Nadere regels Innovatiefonds Bibliotheekfunctie, passen we waar nodig het instrumentarium aan.
- We dragen bij aan het versterken van het provinciale netwerk om laaggeletterdheid te bestrijden (cross-over thema dat ook onderdeel is van programma 'Krachtige Samenleving').
- We onderzoeken in het kader van het FVA de mogelijkheden van een nieuw museum met internationale allure in Almere.
- We ondersteunen via tweedelijnsorganisatie Kunstlink, Flevolandse aanvragen voor het Programma Cultuurparticipatie 2021-2024 'Samen cultuurmaken'.
- We stellen een fonds open voor artistieke en culturele ontwikkeling om het makersklimaat te versterken.
- We starten met het opzetten van een netwerkstructuur voor podiumkunsten in Flevoland.
- We betrekken bij het beschikken van subsidies de vier waarden (artistiek, maatschappelijk, economisch en ruimtelijk) van cultuur.
- We betrekken bij het beschikken van subsidies de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de code Diversiteit & Inclusie.
- We onderzoeken de effecten van het provinciale cultuurbeleid in 2019 en 2020 (c.q. 2e helft van de cultuurbeleidsperiode 2017-2020) met de op de vier culturele waarden gebaseerde Cultuurmonitor.

Doel (2019-2023)

De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en we bouwen verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het Erfgoedprogramma.

Activiteiten 2021

- We implementeren en voeren langs de verschillende programmalijnen de activiteiten en onderdelen van het Erfgoedprogramma uit.
- We leveren een integrale bijdrage vanuit erfgoed, recreatie en toerisme en natuur aan de doorontwikkeling van Werelderfgoed Schokland, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de polderpioniers.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	5.407	5.835	5.379	5.379	5.379	5.378
Baten	-8	-10	-10	-10	-10	-10
Saldo	5.398	5.825	5.368	5.368	5.368	5.368
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		5.825	5.249	5.249	5.249	5.249
Verschil t.o.v. kader			119	119	119	119
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			119	119	119	119

x € 1.000

Toelichting

1. Indexering (Perspectievenbrief 2020)

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2021 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2021 te brengen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	2.961	0	2.961
4.2.2 Erfgoed	2.418	-10	2.408
Totaal	5.379	-10	5.368

x € 1.000

4.3 Krachtige samenleving

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey (Krachtige samenleving)

H.J. Hofstra (Sport)

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2021

- We ronden de transitie van de provinciale steunfunctie Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO) Flevoland af, zoals benoemd bij de reeds uitgevoerde evaluatie ten aanzien van de effectiviteit van CMO.
- We zetten erop in dat de activiteiten van CMO bijdragen aan het realiseren van doelen van de opgave 'Krachtige samenleving'. Dit conform het eind 2020 vast te stellen Meerjarenplan voor CMO.
- We vervullen een verbindende rol tussen gemeenten en rijk als het gaat om (gezondheids-)zorg. We participeren actief aan de regionale Zorgtafel en Voortgangsoverleg van VWS, waar nodig nemen we het voortouw. Op basis van de uitkomst over het vervolg van de Zorgtafel zal het college een voorstel voorleggen aan provinciale staten over de wijze en intensiteit van de provinciale betrokkenheid op dit thema.
- We stimuleren preventie en positieve gezondheid onder de vlag van het programma 'WEL in Flevoland'. Dit doen we onder meer door: partijen bij elkaar te brengen, een kennisplatform in te richten en het stimuleren en ondersteunen van pilots. Ook willen we een bijdrage leveren aan de aanpak van eenzaamheid (via regionale aanpakken en pilots), omdat dit een hardnekkig probleem is dat door de corona wordt versterkt.
- We stimuleren de sociale acceptatie, veiligheid en gelijke behandeling van LHBTI's in Flevoland en zoeken daarvoor de samenwerking met relevante maatschappelijke organisaties en gemeenten.

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2021

We geven samen met Sportservice Flevoland B.V. uitvoering aan de Provinciale Sportnota "Samenspel rendeert in Flevoland 2019 - 2023". Hiervoor zijn we onder meer opdrachtgever en aandeelhouder van Sportservice Flevoland B.V.

Middelen

4.3 Krachtige samenleving	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	2.105	2.404	2.248	2.010	1.908	1.868
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2.105	2.404	2.248	2.010	1.908	1.868
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		2.404	2.200	1.966	1.866	1.826
Verschil t.o.v. kader			48	44	42	41
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			48	44	42	41

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Krachtige samenleving	1.572	0	1.572
4.3.2 Sport	676	0	676
Totaal	2.248	0	2.248

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
4.1 Recreatie en toerisme	Lasten	1.344	1.351	1.423	1.426	1.423	1.423
	Baten	0	0	-28	-28	-28	-28
	Saldo	1.344	1.351	1.395	1.398	1.395	1.395
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	5.407	5.835	5.379	5.379	5.379	5.378
	Baten	-8	-10	-10	-10	-10	-10
	Saldo	5.398	5.825	5.368	5.368	5.368	5.368
4.3 Krachtige samenleving	Lasten	2.105	2.404	2.248	2.010	1.908	1.868
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	2.105	2.404	2.248	2.010	1.908	1.868
Totaal programma 4	Lasten	8.856	9.590	9.050	8.815	8.710	8.669
	Baten	-8	-10	-38	-38	-38	-38
	Saldo	8.848	9.580	9.011	8.777	8.671	8.630

x € 1.000

5. Energie, duurzaamheid en milieu

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de stappen naar duurzame energie en het behouden van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid.

Regionale Energie Strategie

Ons doel voor 2023 is energieneutraal Flevoland exclusief mobiliteit en voor 2030 energieneutraal Flevoland inclusief mobiliteit. Dit betekent dat we binnen de provincie net zoveel hernieuwbare energie opwekken als er aan totale energie wordt verbruikt. Als koploper in productie hernieuwbare energie draagt Flevoland bij aan het behalen van de nationale doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het uitgangspunt daarbij is dat de aanpak van de klimaatopgaven haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar moet zijn. In de vastgestelde (2020) concept-RES Flevoland is aangegeven dat wij 4,76 TWh oftewel 13,5% van de landelijke doelstelling voor hernieuwbare energie (35 TWh) in 2030 gaan produceren. Dit zogenaamde ‘bod’ is gerelateerd aan hernieuwbare energie door wind- en zonprojecten. De RES-sen die vanaf 2021 om de twee jaar opgeleverd worden zullen worden herijkt en verrijkt, oftewel door hogere daadwerkelijke opbrengsten of nieuwe initiatieven zal het ‘bod’ geactualiseerd worden. De verwachting is dat de opbrengst hernieuwbare energie in 2030 uiteindelijk hoger is dan de aangegeven hoeveelheid 4,76 TWh.

DE-on

DE-on is opgericht om de energietransitie te versnellen door financiering van projecten voor energiebesparing en opwek van duurzame energie. Vanaf 2019 is hieraan het leveren van ontwikkelcapaciteit en expertise toegevoegd. Vanaf najaar 2020 treedt DE-on naar buiten als het Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF). We onderzoeken hoe EEF en Horizon elkaar kunnen versterken ten behoeve van de energietransitie en brengen de uitkomst hiervan tot uitvoering. Het DE-on fonds is geheel belegd en de middelen komen vanwege het revolverende karakter later vrij. Zo nodig stellen we nieuw investeringskapitaal beschikbaar.

Duurzaamheid en circulaire economie

Het is onze ambitie om in 2030 grondstoffenleverancier te zijn voor de circulaire economie, met als dragers groene grondstoffen, gebruikte materialen en het geven van het goede voorbeeld door de provinciale organisatie. We faciliteren het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven waarin partijen samenwerken aan businesscases en het oplossen van belemmeringen. Zo stimuleren we zowel de productie als het gebruik van circulaire materialen en producten.

We zien het als de belangrijkste taak in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie om andere partijen in staat te stellen de kansen te pakken, die de circulaire economie biedt. Het is onze ambitie om in 2030 bekend te staan als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie. De uitvoering richt zich op onder meer het faciliteren van het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven. Door hier actief op in te zetten ontdekken we welke condities nodig zijn voor een succesvolle transitie. Hierbij gaat het onder meer om passend economisch instrumentarium voor versnelling en innovatie, wet- en regelgeving en ruimtelijk beleid. Meer specifiek pakt de provincie ook een rol in het geven van Het goede voorbeeld (onder andere door inkoop- en aanbesteding) en waar mogelijk in de uitvoering van provinciale programma's en activiteiten.

Milieu: lucht, bodem en geluid

In provincie Flevoland is het een groot goed dat schone lucht vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd zien we wel verarming van de bodem en afname van de biodiversiteit. Het is de ambitie dat provincie Flevoland de huidige kwaliteit op het gebied van milieu en gezondheid behoudt. De wettelijke kaders opgelegd door Rijksoverheid zijn voor ons leidend. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig willen inpassen, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving.

Omgevingsdiensten

In 2019 hebben provincie en OFGV een start gemaakt met een heldere koppeling tussen het strategische/operationele beleid van de provincie en de uitvoering van taken door de OFGV. Deze koppeling komt voort uit de wens om inzichtelijk te krijgen hoe de uitgevoerde taken door de OFGV zich verhouden tot het beleid van de provincie. Door vooraf in het uitvoeringsprogramma een koppeling te maken met het provinciaal beleid kan bij de tussentijdse verantwoording van de door de OFGV uitgevoerde taken worden

aangegeven hoe dit zich verhoudt tot de gestelde doelen en kunnen ook de juiste prioriteiten en doelen worden gesteld. Deze werkwijze wordt ook bij de opdrachtverlening voor 2021 voortgezet.

Maatschappelijk effect

Het terugdringen van CO₂-uitstoot door onder andere energiebesparing, circulariteit, de warmtetransitie en opwekking duurzame energie, en provincie Flevoland is zo goed mogelijk voorbereid op klimaatveranderingen en de economische kansen daarvan worden benut. De Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Provincie Flevoland is energieneutraal, exclusief mobiliteit. Het opwekken van energie wordt ruimtelijk goed ingepast, de markt wordt gestimuleerd om CO₂-neutraal te produceren, we maken de energie -en grondstoffentransitie mogelijk en participatie bij energie opwekprojecten wordt gestimuleerd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Energie*	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	47,8%	50,7%	n.n.b.	n.b.	n.b.	100%
	Verbruikte energie totaal in terrawattuur (voertuigbrandstoffen, elektriciteit, warmte) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	10,07	10,36	n.n.b.	10	n.b.	n.b.
	Verbruik warmte en elektriciteit in terrawattuur <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	5,94	n.n.b.	n.n.b.	6,11	n.b.	n.b.
	Totale productie hernieuwbare energie in terawattuur (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	2,84	3,11	n.n.b.	4,44	n.b.	n.b.
	Afspraak met het Rijk over productief vermogen windenergie in megawatt (MW) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	1.186,3	1.189,5	1.147,0	1.390,5	n.b.	n.b.
	Bewoners en ondernemers in Flevoland krijgen gelegenheid financieel te participeren bij nieuwe windmolens <i>Bron: provincie Flevoland</i>	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan) <i>Bron: waarstaatjeprovincie.nl; Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)</i>	0	0	0	0	0	0
	Aantal woningen met hoge geluidbelasting langs provinciale wegen <i>Toelichting: Indicator komt uit het Actieplan Geluid Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	1.072	1.072	1000	800

* Voor getallen bij de indicatoren met betrekking tot energie maakt de provincie gebruik van de Klimaatmonitor, een landelijke monitor opgezet door Rijkswaterstaat. De Klimaatmonitor is de landelijke standaard voor energiemonitoring en zorgt voor continuïteit in de datastroom. Het verzamelen en bewerken van data neemt tijd in beslag waardoor de getallen in de monitor enige tijd achter lopen. De meeste cijfers

voor 2018 en 2019 zijn daarom nog niet bekend (n.n.b.). Streefcijfers voor de periodes 2021 en 2022-2024 zijn in de meeste gevallen niet bepaald (n.b.)

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef-cijfer 2020	Streef-cijfer 2021	2022 - 2024
Emissie broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2 equivalenten) per provincie in absolute aantallen (in tonnen)	2.656.600	2.671.000	n.n.b.	2.500.000	n.b.	n.b.
Energie-neutraliteit	Totale productie van hernieuwbare energie in Petajoule (PJ) (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	10,2	11,2	n.n.b.	16	n.b.	n.b.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Energie, duurzaamheid en milieu	5.1 Regionale energiestrategie	De gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen is vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES)
		Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld
		Een Regioplan Zon opstellen
	5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Flevoland staat bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie
		Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd
	5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw
De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid		

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Door het vinden van een balans tussen het gebruik van de leefomgeving en beschermen daarvan draagt de omgevingsdienst bij aan de omgevingskwaliteit.

NV Afvalzorg: Afvalzorg beheert de stortplaatsen in provincie Flevoland. De provincie Flevoland heeft een belang van 10% in de NV Afvalzorg Holding. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland zorgt voor voldoende financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee draagt zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Stichting DE-on richt zich met behulp van een lening van de provincie op duurzame-energieprojecten en draagt daardoor bij aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

De provincie is aandeelhouder van Aliander. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie belang in deze organisatie.

5.1 Regionale energiestrategie

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2019-2023)

Samen met onze gebiedspartners is de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES). Volgens de huidige planning betekent dit RES 1.0 in 2021 en elke 2 jaar daaropvolgend een volgende RES.

Activiteiten 2021

- Er wordt een RES 1.0 opgesteld op basis van de concept-RES (2020) waarbij het Flevolandse bod wordt herijkt en verrijkt met actuele gegevens.
- De RES 1.0 wordt het regionale bestuurlijke besluitvormingsproces ingebracht bij gemeenteraden, algemene vergadering en PS.
- We nemen samen met onze partners de landelijke ontwikkelingen voortkomend uit het Klimaatakkoord mee in de doorontwikkeling van de Flevolandse energie agenda.

Doel (2019-2023)

We wekken meer windenergie op met minder molens die beter zijn ingepast in het landschap en waarbij Flevolandse de gelegenheid krijgen te participeren.

Activiteiten 2021

- Er wordt een (regionale) systeemanalyse gemaakt die (toekomstige) vraag en aanbod van het energienetwerk in kaart brengt.
- Ontwikkeling van de landschapsvisie inclusief energie (zie paragraaf 1.1)
- We geven uitvoering aan het regioplan Windenergie oostelijk en zuidelijk Flevoland en de partiële herziening Omgevingsplan voor windenergie (nu vertaald in het Omgevingsprogramma).

Doel (2019-2023)

Op basis van een tussenbalans van ons beleid voor zon op land na realisatie van de eerste 500 ha, PS een besluit laten nemen over het al dan niet vrijgeven van de volledige ruimte van 1000 ha.

Activiteiten 2021

We geven uitvoering aan de structuurvisie 'Zon op Land'. Op basis van de uitgevoerde evaluatie van de eerste tranche van 500 hectare Zon op Land wordt door Provinciale Staten een besluit genomen over de tweede tranche. In het voorjaar van 2021 zal de RES 1.0 in het besluitvormingsproces opgenomen worden om deze 1 juli 2021 aan te leveren conform de landelijke afspraken.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	4.087	3.611	1.589	1.589	1.334	1.334
Baten	-149	-190	0	0	0	0
Saldo	3.937	3.421	1.589	1.589	1.334	1.334
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		3.421	1.559	1.559	1.309	1.309
Verschil t.o.v. kader			30	30	25	25
¹ Indexering (Perspectievenbrief 2020)			30	30	25	25

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	1.589	0	1.589
Totaal	1.589	0	1.589

x € 1.000

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

J.N.J. Appelman (tevens circulaire economie)

Doel (2019-2023)

Flevoland staat in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie en een deel van de het provinciale economisch instrumentarium is toegespitst op het stimuleren van de circulaire economie.

Activiteiten 2021

We leveren een tussenrapportage 'Circulaire Economie' op en op basis daarvan doen we voorstellen voor de verdere ontwikkeling van het beleid.

Doel (2019-2023)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO₂-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is, de belasting van het milieu wordt geminimaliseerd zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Activiteiten 2021

- We stimuleren bij aanbestedingen, waar mogelijk, de toepassing van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie.
- Onze aanbestedingen hebben wij zodanig ingericht, dat we verbeteringen hebben bereikt in het gebruik van materialen en energie.
- Wij betrekken de Participatiewet met het oog op de inzetbaarheid van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de uitvoering van inkoop en aanbestedingen.
- We voeren het vastgestelde actieplan 'Het Goede Voorbeeld' uit en onderzoeken de mogelijkheden om de eigen organisatie CO₂ neutraal en aardgasvrij te maken.

Middelen

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	636	1.313	865	865	865	865
Baten	-71	-301	0	0	0	0
Saldo	565	1.012	865	865	865	865
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		1.012	850	850	850	850
Verschil t.o.v. kader			15	15	15	15
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			15	15	15	15

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Duurzaamheid & circulaire economie	865	0	865
Totaal	865	0	865

x € 1.000

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

Doel (2019-2024)

We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Activiteiten 2021

We werken aan het ABW (aan de hand van door GS vastgesteld programma), zodanig dat er zich een netwerk met bijbehorende activiteiten en projecten ontwikkelt waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem, met grote nadruk op de bodem, als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Doel (2019-2024)

De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Activiteiten 2021

- We werken aan het Actieplan Bodem en Water (ABW), zodanig dat het zich ontwikkelt tot het netwerk waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.
- We stellen een vervolg op voor het programma 'Duurzaam Gebruik van de Flevolandse Ondergrond', waarin we de omslag maken naar een 'systeembenadering met bodem als basis', aansluitend bij de opgaven uit de omgevingsvisie.
- We geven invulling aan het project 'Monitoring van de Fysieke Leefomgevingskwaliteit' ten behoeve van een schone leefomgeving.
- We bereiden ons voor op het vervallen van de Wet Bodembescherming en de overgang naar de Omgevingswet (afroden bodemsaneringsoperatie, warme overdracht bodemtaken, voorbereiden nieuwe provinciale grondwatertaken via het waterprogramma).

Middelen

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	5.089	5.902	5.359	5.099	4.997	4.997
Baten	-509	-526	-473	-473	-473	-473
Saldo	4.580	5.377	4.887	4.626	4.524	4.524
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		5.377	4.863	4.605	4.505	4.505
Vershil t.o.v. kader			24	21	19	19
¹ Indexering (Perspectievenbrief 2020)			24	21	19	19

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Milieu en leefomgeving	1.244	-473	772
5.3.2 Omgevingsdiensten	4.115	0	4.115
Totaal	5.359	-473	4.887

x € 1.000

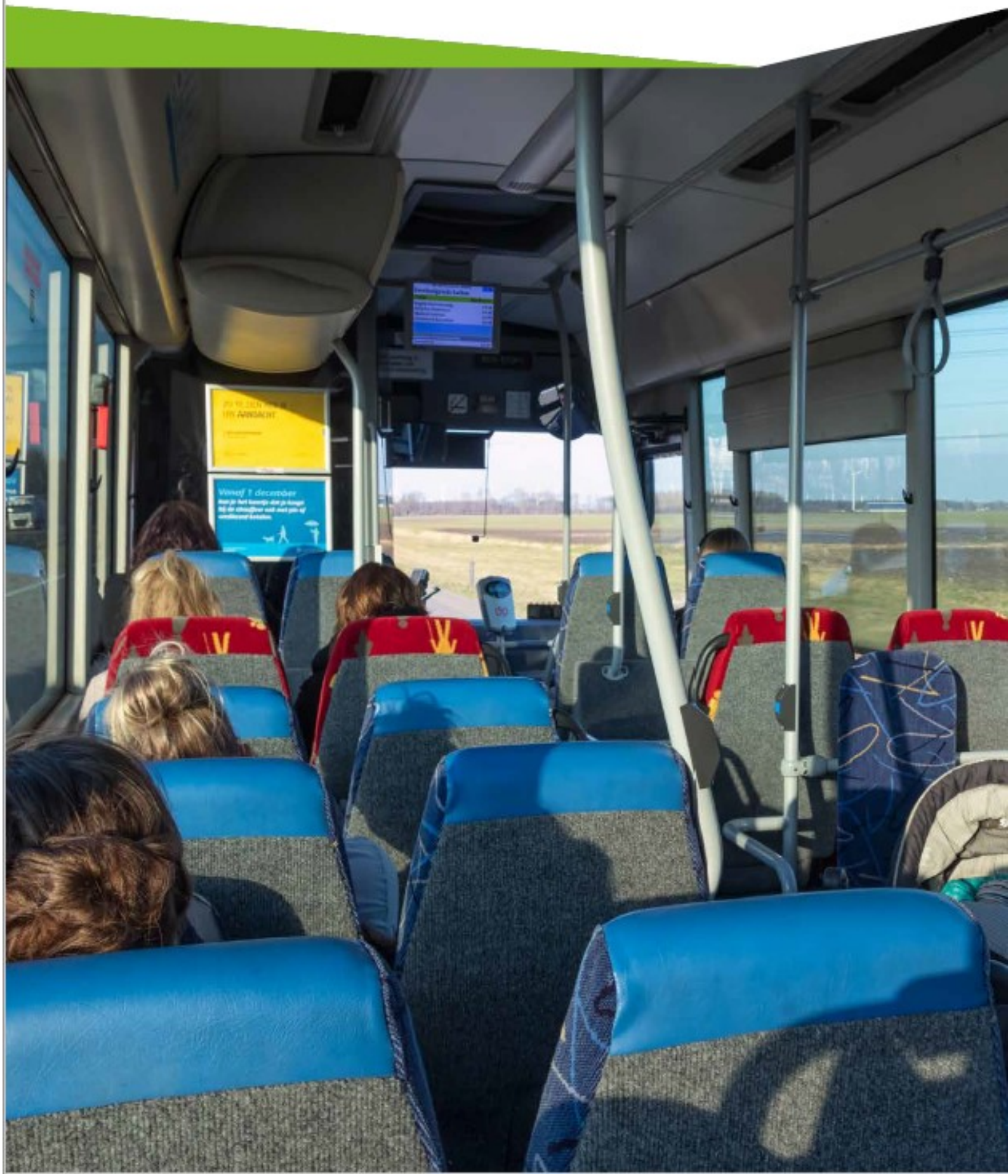
5.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	4.087	3.611	1.589	1.589	1.334	1.334
	Baten	-149	-190	0	0	0	0
	Saldo	3.937	3.421	1.589	1.589	1.334	1.334
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Lasten	636	1.313	865	865	865	865
	Baten	-71	-301	0	0	0	0
	Saldo	565	1.012	865	865	865	865
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Lasten	5.089	5.902	5.359	5.099	4.997	4.997
	Baten	-509	-526	-473	-473	-473	-473
	Saldo	4.580	5.377	4.887	4.626	4.524	4.524
Totaal programma 5	Lasten	9.811	10.827	7.813	7.553	7.196	7.196
	Baten	-729	-1.016	-473	-473	-473	-473
	Saldo	9.082	9.810	7.341	7.080	6.723	6.723

x € 1.000

6. Mobiliteit

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van Flevoland.

Programma Mobiliteit en Ruimte

De Mobiliteitsvisie Flevoland heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen. De opgaven zijn in het Programma Mobiliteit en Ruimte 2018 uitgewerkt. Daarnaast wordt gestart met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022.

Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur voeren we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uit, waarbij we invulling geven aan de ambities uit het collegeakkoord. We doen een verkenning naar de verbetering van de ontsluiting van Urk waarbij een voorwaarde is dat de gemeente Urk mede financiert, we doen onderzoek naar de mogelijkheden voor realisatie van een verlengde Anthony Fokkerweg, we doen samen met Rijkswaterstaat en de gemeente Lelystad een netwerkstudie naar de belasting van de snelwegaansluitingen rondom Lelystad, we stellen in overleg met gebiedspartners een plan op voor het verbeteren van het (snel)fietspadennet, we voeren investeringsprojecten uit van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2021) en we stellen het p-MIRT 2022-2026 op (waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenwegweg-Knardijk). We plaatsen een geluidsscherm bij Almere en brengen geluidsreducerend asfalt aan bij een gedeelte van de Tussenring. We doen een verkenning naar de verkeersveiligheid van de Markerwaarddijk in relatie tot toekomstige ontwikkelingen onder andere de realisatie van Nationaal Park Nieuw Land, we onderzoeken de capaciteit van de rechtsaffer van de Gooiseweg naar de Ganzenweg in combinatie met de mogelijke komst van een data centrum op het Trekkersveld. We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de reistijd op de belangrijkste corridors in Flevoland te versnellen. We houden de bestaande (vaar)wegen en fietspaden kwalitatief op peil en voeren daarom onder andere onderhoud uit aan circa 30 km weg, we herplanten circa 1.000 bomen en vervangen ca. 7 km oeverbeschoeiing.

Innovatie openbaar vervoer

Op 4 augustus 2020 hebben de colleges van GS van de provincies Gelderland, Overijssel en Flevoland besloten om de gunning in te trekken van de concessie IJssel-Vecht aan de winnende vervoerder. Dit besluit komt nadat al ruim een half jaar aan de implementatie van deze concessie is gewerkt. De concessie zou in december 2020 al in Overijssel en Gelderland en in Flevoland in het najaar 2021 (stadsvervoer Lelystad) en eind 2023 (streekvervoer) van start gaan. Voor de jaren 2021 en 2022 zal een noodconcessie worden ingericht waarbij het doel is om deze in lijn met de nieuwe concessie IJssel-Vecht in te richten. Met name als het gaat om de inzet van zero-emissie materieel en de dienstregeling. Parallel start een nieuw aanbestedingstraject. Voor het OV in Lelystad moet nog worden besloten of de lopende concessie wordt verlengd of dat de stadsdienst Lelystad in september 2021 onderdeel gaat uitmaken van de noodconcessie.

Daarnaast werkt de provincie samen met Gelderland en Overijssel aan de aanbesteding van een nieuw contract voor displays voor dynamische reisinformatie; vanaf 2021 zullen de nieuwe displays worden geïnstalleerd.

Duurzame Mobiliteit

In de Klimaatwet en het Klimaatakkoord zijn en worden ambitieuze doelen gesteld voor het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂. Ten opzichte van 1990 betreft dit een reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050. Op 28 juni 2019 heeft het Kabinet het Klimaatakkoord gepresenteerd.

Het belangrijkste deel van de maatregelen uit het Klimaatakkoord moet worden gerealiseerd op nationaal en Europees niveau. Daarop aansluitend wordt ook regionaal en lokaal inzet gevraagd om de doelen van het Klimaatakkoord te halen. Om de regionale uitvoering van het Klimaatakkoord vorm te geven, is met het Rijk afgesproken per regio Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) op te zetten

Het regionaal mobiliteitsprogramma wordt voor zover het Flevoland betreft verwerkt in het nieuw op te stellen Programma Mobiliteit en Ruimte 2022. Hiermee blijft het programma 'Mobiliteit en Ruimte' het integrale kader. We beginnen overigens niet bij nul. We nemen al deel aan het programma 'MRA-Elektrisch', hebben al een visie duurzaam goederenvervoer, hebben eisen gesteld aan de verduurzaming van het busmaterieel bij de

aanbesteding van de nieuwe OV-concessie IJssel-Vecht en de aanbesteding van de regiotaxi en werken aan smart mobility, verduurzaming eigen infrastructuur en eigen mobiliteit.

We brengen de CO2-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder terug door structurele eisen in onze bestekken op te nemen en door incidentele pilots uit te voeren. We verduurzamen het provinciale wagenpark.

Maatschappelijk effect

Provincie Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van provincie Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2017	2018		2019		Streef-cijfer 2020	Streef-cijfer 2021	2022 - 2024
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen <i>Toelichting: De norm van $\geq 85\%$ is vastgelegd in de concessieovereenkomst voor de gehele contractperiode</i> <i>Bron: OV-Oost/MIPOV</i>	92,1%	90,3%		86,5%*		$\geq 85\%$	$\geq 85\%$	$\geq 85\%$
Doorstroom-tijden provinciale wegen	De norm is een reistijd tijdens de spits die maximaal 1,25 keer de reistijd in de dalperiode is. De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in								
	Flevoland:		OS	AS	OS	AS	<1,25	<1,25	<1,25
	• N301 - Nijkerkerweg ri Nijkerk		1,14	1,12	1,12	1,10	<1,25	<1,25	<1,25
	• N301 - Nijkerkerweg ri Almere		1,06	1,07	1,05	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Ganzenweg ri Harderwijk		1,02	1,04	1,02	1,53	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Ganzenweg ri Lelystad		1,02	1,05	1,07	1,04	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Larserweg ri Lelystad		1,05	1	1,05	1,08	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Larserweg ri Harderwijk		1,04	1,78	1,03	1,05	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Waterlandseweg ri A27		1,09	1,08	1,03	1,04	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Waterlandseweg ri Almere		1,21	1,07	1,05	1,00	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Gooiseweg ri Dronten		1,04	1,22	1,00	1,28	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Gooiseweg ri A27		1,06	1,01	1,07	0,99	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Hogering ri A6		1,16	1,07	1,15	1,00	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Hogering ri Buitenring		1,12	1,23	1,05	1,13	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Buitenring ri A6		1,04	1,08	0,99	1,02	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Buitenring ri Binnenring		1,05	1,02	0,97	0,95	<1,25	<1,25	<1,25
	• N703 - Tussenring ri A6		1,17	1,18	1,07	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
	• N703 - Tussenring ri N702		1,11	1,11	1,03	1,06	<1,25	<1,25	<1,25
	• N307 - Hanzeweg ri Roggebotsluis		1,07	1,43	1,03	1,55	<1,25	<1,25	<1,25
	• N307 - Hanzeweg ri Dronten		1,04	1,03	1,03	0,98	<1,25	<1,25	<1,25
	<i>Toelichting: OS = Gemiddelde ochtendspits, AS = Gemiddelde avondspits; ri = richting</i> <i>Bron: NDW</i>								

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef-cijfer 2020	Streef-cijfer 2021	2022 - 2024
Ernstige verkeersslachtoffers	Aantal mensen dat door een verkeersongeval op provinciale wegen wordt opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. In dit verband wordt onderscheid gemaakt tussen:						
	• Aantal verkeersgewonden (in ziekenhuis opgenomen)	57	59	58	< 58	< 58	< 58
	• Aantal verkeersdoden <i>Toelichting: Het relatief lage aantal maakt het lastig een trend waar te nemen, echter is de doelstelling een neerwaartse spiraal op het langjarig gemiddelde</i> <i>Bron: ViaStat</i>	3	4	5	< 5	< 5	< 5
Onderhouds-toestand	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	93%	94%	100%	90%	90%	90%
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	98%	98%	97%	90%	90%	90%
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B <i>Toelichting: in 2019 is een nieuwe vijfjaarlijkse inspectie uitgevoerd. Een gedeelte van de oevers die vijf jaar eerder nog aan niveau B voldeden zijn inmiddels niveau C</i>	95%	94%	79%	79%	83%	90%
Technische beschikbaarheid	De beschikbaarheidsgraad van gerenoveerde bruggen en sluisen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	98%
	De beschikbaarheidsgraad van verkeerslichten	n.v.t.	n.v.t.	99,3%	98%	98%	98%
	De provinciale wegen zijn bij gladheid preventief gestrooid binnen de normtijden van het CROW <i>Toelichting bruggen en sluisen: in 2020 wordt de eerste gerenoveerde brug/sluis opgeleverd. Vanaf dan kan de technische beschikbaarheid van gerenoveerde bruggen en sluisen gemeten worden</i> <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	100%	100%	98%	98%	98%

* Trendbreuk: De meetmethode is in 2018 veranderd. Tot en met 2017 werd er gemeten op basis van steekproefonderzoek. Vanaf 2018 worden de gegevens van alle ritten gebruikt. Dit gebeurt met GPRS-data uit de boordcomputers van het busmaterieel

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Waardering openbaar vervoer	Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincies (concessie IJsselmond-Overijssel/Flevoland) <i>Toelichting: In 2017 was het landelijk gemiddelde (LG) 7,6 Bron: CROW-KPvV</i>	7,5	7,6	7,7	LG	LG	LG

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Onderzoeken van verbeteringen in toekomstig openbaar vervoer
		Nachttreindienst realiseren
		Bereikbaarheid Nationaal Park Nieuwe Land
		Kleine kernen blijven bereikbaar door slim maatwerk OV
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen
		Oplossen van knelpunten buiten Flevoland die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland
		Stimuleren Smart Mobility
	6.3 Infrastructuur	Regionale mobiliteitsprogramma Flevoland integreren in het omgevingsprogramma
		De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd ten behoeve van het goed kunnen functioneren van onze samenleving
		De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale)verkeersveiligheid verbeteren

Verbonden partij(en)

Op 31 oktober 2018 is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. De rechtspersoon is een samenvoeging van de organisaties NDOV en DOVA. Het samenwerkingsverband telt 15 leden, waaronder provincie Flevoland. Doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden voor realisatie van snelle (rail)verbindingen tussen Flevoland en de andere delen van het land zijn onderzocht.

Activiteiten 2021

- Met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), ProRail, NS en de andere overheden binnen de MRA onderzoeken we hoe het besluit over OV SAAL Middellange Termijn (te nemen in september 2020) in de dienstregeling van de komende jaren kan worden ingevoerd.
- We onderzoeken welke vervolgstappen op OV SAAL MLT mogelijk zijn om de verbindingen over het spoor verder te verbeteren. De landelijke ontwikkelagenda Landelijk Toekomstbeeld OV (vast te stellen in november 2020) is daarvoor een belangrijke leidraad.
- We onderzoeken samen met de gemeenten hoe de ambitie voor meer HOV-verbindingen binnen, van en naar Flevoland gerealiseerd kan worden binnen de bestaande OV-concessies. De basis hiervoor zijn de 'bouwstenen' bus in het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 zoals dat in 2019 is vastgesteld en eerder onderzoek naar de corridor Almere-Utrecht.
- We doen onderzoek naar de mogelijkheden voor verbetering van het openbaar vervoer tussen Lelystad, Enkhuizen en Hoorn.
- Wij gaan monitoren of er blijvende effecten van de corona-crisis op het gebruik van het openbaar vervoer zijn en zo nodig de contracten, projecten en inzet van middelen hierop afstemmen.
- Samen met gemeenten, NS en ProRail wordt een ontwikkelagenda voor de Flevolijn opgesteld (horizon 2030).

Doel (2019-2023)

De nachtelijke bereikbaarheid van zowel Schiphol als Amsterdam Lelystad Airport is verbeterd.

Activiteiten 2021

We zetten ons in om samen met de NS een voorstel uit te werken over het realiseren van een nachttreinnetdienst op de verbinding Schiphol, Amsterdam, Almere, Lelystad en Zwolle, mogelijk met medefinanciering van de provincie, Lelystad en Almere.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land is verbeterd.

Activiteiten 2021

- Binnen de ontwikkelagenda voor de Flevolijn wordt onderzocht hoe de stations Almere Oostvaarders en Lelystad een bijdrage kunnen leveren aan de bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land.
- We starten een onderzoek naar de haalbaarheid van een eenvoudig (daluren-) station, het 'groene station' bij Nationaal Park Nieuw Land of een nieuw station Lelystad Zuid, ook vanwege de woningbouwopgave in Flevoland.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van de kleine kernen is door slim maatwerk-OV op peil gehouden.

Activiteiten 2021

We onderzoeken of de resultaten van de 'Mobility as a Service (MAAS)-pilot' in gemeente Noordoostpolder breder toepasbaar zijn. Daarnaast ontwikkelen wij een visie op (OV)knooppunten met als doel de bereikbaarheid van Flevoland te verbeteren waaronder de kleine kernen.

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	35.084	36.538	37.035	36.994	37.672	37.017
Baten	-8.147	-8.280	-8.312	-8.312	-8.312	-8.312
Saldo	26.937	28.258	28.723	28.682	29.360	28.705
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		28.258	28.009	28.088	28.757	28.757
Verschil t.o.v. kader			713	594	603	-52
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			829	829	845	845
2 Budgetten Mobiliteit			-116	-236	-242	-896

x € 1.000

Toelichting

1. Indexering (Perspectievenbrief 2020)

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2021 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2021 te brengen.

2. Budgetten Mobiliteit

Als gevolg van autonome ontwikkelingen worden de budgetten binnen het product Openbaar vervoer in 2021 met € 0,12 mln. naar beneden bijgesteld. Deze mutatie betreft voornamelijk de begrotingspost Openbaar streekvervoer, die in 2021 per saldo met € 0,07 mln. naar beneden is bijgesteld. Dit saldo heeft voor € 0,30 mln. (voordelig) betrekking op de concessie IJsselmond en wordt verrekend met de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'. Dit voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door een daling van de exploitatielasten (historische ontwikkeling Landelijke Bijdrage-Index concessie IJsselmond waarvan de positieve effecten structureel doorwerken).

Daarnaast heeft bovengenoemd saldo voor € 0,23 mln. (nadelig) betrekking op de bekostiging van de aan de gemeente Almere gedelegeerde concessie. Dit structureel nadeel volgt uit de afspraken die specifiek toezien op dat deel van de bekostiging dat samenhangt met de groei van het aantal inwoners in de gemeentelijke uitleggebieden. Dit nadeel van € 0,23 mln. komt ten laste van het begrotingssaldo.

Het resterende verschil binnen het product Openbaar vervoer bedraagt € 0,05 mln. (voordelig), bestaat uit verschillende kleine bedragen en wordt verrekend met de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	37.035	-8.312	28.723
Totaal	37.035	-8.312	28.723

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.

Activiteiten 2021

- We actualiseren het Programma Mobiliteit en Ruimte 2018 en leggen het, als bijlage bij de programmabegroting, voor aan PS.
- We starten met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022.
- We voeren de activiteiten uit het Programma Mobiliteit en Ruimte uit.

Doel (2019-2023)

Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Activiteiten 2021

- We agenderen in het kader van de woningbouwontwikkeling in Almere de realisatie van de IJmeerverbinding (op basis van eerdere onderzoeken).
- Bij het rijk en andere gebiedspartners dringen wij aan op besluitvorming die voor de bereikbaarheid van provincie Flevoland essentieel is:
  - de verbreding van de A27 tussen de Stichtse brug en het knooppunt met de A1;
  - de verbreding van de N50 tussen Kampen-Zuid en Hattemerbroek;
  - de verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand en
  - maatregelen ter verbetering van de doorstroming tussen de Nijkerkerbrug (provincie Gelderland) en de A28.
- De doelen en opgaven worden in het Programma Mobiliteit en Ruimte vertaald naar concrete activiteiten.
- We nemen deel aan het rijksregioprogramma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB)'.

Doel (2019-2023)

Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility.

Activiteiten 2021

- We evalueren en actualiseren het beleid voor smart mobility, gericht op het vergroten van de inzet van smart mobility als onderdeel van het oplossen van knelpunten in bereikbaarheid. In het Programma Mobiliteit en Ruimte 2022 wordt het nieuwe beleid voor smart mobility geformuleerd.
- Er is een blauwdruk opgeleverd voor een Integraal MobiliteitsCentrum Flevoland (IMCF). Een IMCF zorgt ervoor dat onder andere wegbeheerders, evenementenorganisatoren, locatie-eigenaren, mobiliteitsdienstverleners en hulpdiensten bij elkaar komen om met elkaar te zorgen voor een betere doorstroming van het verkeer. Het opzetten van een IMCF doen we in kleine stappen: eerst ervaring opdoen bij de evenementenzone Walibi, vervolgens die meenemen richting de Floriade, dan richting Lelystad Airport, om uiteindelijk een IMCF voor heel provincie Flevoland te hebben.

Doel (2019-2023)

De mobiliteit is verduurzaamd als bijdrage aan het Klimaatakkoord volgens de principes van haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar (Rijksopdracht).

Activiteiten 2021

- Samen met regionale partners werken we in een regionaal mobiliteitsprogramma uit hoe we, ter uitvoering van het Klimaatakkoord, invulling geven aan de verandering en verduurzaming van de mobiliteit. Onze eigen provinciale inzet voor dit regionale mobiliteitsprogramma integreren we in hoofdstuk 6 Mobiliteit en Ruimte van het Omgevingsprogramma.
- We werken aan de realisatie van de benodigde laadinfrastructuur voor het elektrisch OV-materieel dat binnen de concessie IJssel-Vecht ingezet gaat worden.
- We zetten stappen om de CO₂-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder terug te brengen, onder andere door via aanbestedingen aannemers te stimuleren duurzamer te werken, door hergebruik van materialen en door onderzoek naar nieuwe technologieën om de mogelijkheden te benutten voor energieopwekking. Dit doen we zowel bij nieuwe infrastructuur, als bij beheer en onderhoud aan bestaande infrastructuur. We voeren pilots uit met Olifantsgras, Save plastics en het toepassen van een deklaag van duurzaam asfalt.
- Op het moment van een aanbesteding werken we verder aan het volledig emissievrij maken van ons eigen wagenpark. Bij vervanging kiezen we steeds de optie met de minste CO₂-uitstoot die voldoet aan alle gestelde voorwaarden.
- Binnen het project MRA-Elektrisch werken we met Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren.
- We hebben samen met het rijk en gemeenten besluiten genomen over het wegwerken van ontbrekende schakels in het (snel-)fietspadennetwerk, waaronder Lelystad-Almere, en het geschikt maken van fietspaden voor snelfietsen op een aantal trajecten.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	1.108	3.180	2.507	1.862	2.030	2.010
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.108	3.180	2.507	1.862	2.030	2.010
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		3.180	2.444	1.665	1.560	1.560
Vershil t.o.v. kader			63	197	470	450
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			50	33	31	31
2 Budgetten Mobiliteit			13	164	439	419

x € 1.000

Toelichting

2. Smart Mobility

Dit budget zal worden aangewend ter verantwoording van de lasten van maatregelen en oplossingen, zoals beschreven in het Actieplan Smart Mobility 2017-2020. Hiernaast is procesgeld begroot om te komen tot infrastructurele oplossingen ter bevordering van zelfrijdende voertuigen. Vanuit dit budget wordt ook een bijdrage geleverd aan het programma 'Smart Mobility' dat door het platform Mobiliteit van de Metropoolregio Amsterdam wordt uitgevoerd. Smart Mobility-oplossingen helpen om personen en goederen sneller, schoner en gemakkelijker door de steeds drukker wordende regio te laten bewegen, hetgeen is verrekend met de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	2.507	0	2.507
Totaal	2.507	0	2.507

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd ten behoeve van het goed kunnen functioneren van onze samenleving;

Activiteiten 2021

- We voeren investeringsprojecten uit van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2021, (waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenweg-Knardijk).
- We stellen het p-MIRT 2022-2026 op.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van onze (vaar)wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale) verkeersveiligheid verbeteren.

Activiteiten 2021

- We voeren jaarschijf 2021 uit van het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI). We onderhouden onder andere circa 30 km weg, 18 km fietspad en 7 km oeverbeschoeiingen, we herplanten ca. 1000 bomen en voorzien de vaarwegen van bebording. We voeren groot onderhoud uit aan drie bruggen en twee sluizen.
- We stellen het MBVI 2022 op en bereiden de Maatregelenlijst voor de periode 2022-2026 voor.
- We voeren veiligheidsmaatregelen aan provinciale wegen, gekoppeld aan groot onderhoud uit het p-MIRT jaarschijf 2021 uit en programmeren maatregelen voor het p-MIRT 2022-2026. Bij veel van de hiervoor genoemde 30 km weg worden maatregelen aan de kant van de weg genomen om de verkeersveiligheid te verbeteren (glasbollen, rammelstroken, bermverstevinging).
- We ronden samen met de regionale partners het uitvoeringsprogramma 'Verkeersveiligheid' af en starten met de uitvoering.
- We legaliseren de beheerstroken langs de wegen.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	28.229	30.224	23.807	26.435	27.995	29.590
Baten	-1.307	-474	-474	-474	-474	-474
Saldo	26.922	29.750	23.333	25.961	27.521	29.116
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		29.750	23.398	25.488	27.498	27.498
Verschil t.o.v. kader			-64	473	22	1.618
Wijzigingen Perspectievenbrief			363	376	376	376
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			363	376	376	376
2 Actualisatie kapitaallasten			-461	63	-388	1.208
Overig			34	34	34	34

x € 1.000

Toelichting

1. Indexering (Perspectievenbrief 2020)

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2021 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2021 te brengen.

2. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden verrekend met de daartoe ingestelde reserve 'Dekking afschrijvingslasten' en de reserve 'Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen' (VVI). Per saldo heeft dit dan ook geen effect op de begrotingsruimte. De actuele kapitaallasten in 2024 zijn hoger dan het kader, doordat het begrotingsjaar 2024 is toegevoegd aan het meerjarenprogramma.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	4.254	0	4.254
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	19.554	-474	19.080
Totaal	23.807	-474	23.333

x € 1.000

6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	35.084	36.538	37.035	36.994	37.672	37.017
	Baten	-8.147	-8.280	-8.312	-8.312	-8.312	-8.312
	Saldo	26.937	28.258	28.723	28.682	29.360	28.705
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	1.108	3.180	2.507	1.862	2.030	2.010
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.108	3.180	2.507	1.862	2.030	2.010
6.3 Infrastructuur	Lasten	28.229	30.224	23.807	26.435	27.995	29.590
	Baten	-1.307	-474	-474	-474	-474	-474
	Saldo	26.922	29.750	23.333	25.961	27.521	29.116
Totaal programma 6	Lasten	64.421	69.942	63.349	65.291	67.697	68.617
	Baten	-9.454	-8.754	-8.786	-8.786	-8.786	-8.786
	Saldo	54.967	61.188	54.563	56.505	58.910	59.831

x € 1.000

7. Bestuur

Inleiding

Algemeen

De provincies hebben de afgelopen tijd regelmatig in hernieuwde belangstelling gestaan. De regering wijst in diverse ontwikkelingen naar de regionale schaal van opgaven. Daarin is overigens op nationale schaal een trend waar te nemen waarbij sturing van bovenaf (top-down) toeneemt en de invulling daarvan aan 'de regio' wordt overgelaten. De grote landelijke opgaven van nu, zoals de stikstofcrisis en de woonopgave hebben baat bij een regionale benadering. Bij uitstek zijn we als provincie daartoe in staat.

Provincies hebben bovendien een belangrijke schakelfunctie in het bestuur van ons land. Bovenlokale, regionale en nationale vraagstukken komen samen op het niveau van deze overheden. Een derde aspect is de herwaardering van de overheid tijdens en na de COVID-19 crisis. De overheid was in de crisistijd dominant aanwezig. De inwoners zien dé overheid als geheel, ook weet men dat er verschillende onderdelen en rollen zijn. De aanduiding 'één overheid' wordt gebruikt om aan te geven dat we er samen voor de inwoners van provincie Flevoland te zijn, iedere overheid vanuit een eigen rol. Vanuit de gezamenlijke opgaven pakt ieder onderdeel van de overheid haar aandeel. Een vierde aspect dat daarmee samenhangt is dat de opgaven nooit exclusief van één van de overheden zijn. Aspecten van welvaart en welzijn, van infrastructuur en gezondheid zijn in een samenleving nauw verbonden.

Regionale opgaven

Het is onze opdracht om de belangen van de Flevolandse samenleving te dienen. Als provincie dragen we bij de ontwikkeling en bloei van dit gebied. De bestuurlijke ordening van ons land en de grenzen van provincies, regio's en gemeenten zijn wat ons betreft betrekkelijk. De maatschappelijke opgaven hebben geen boodschap aan dergelijke begrenzingen. En daarom hebben we elkaar nodig om de vraagstukken aan te pakken. Daarom zoekt de provincie actief naar samenwerking om op het regionale niveau een aantal opgaven collectief aan te pakken. Als medeoverheid kan de provincie juist op de regionale belangen zich richten en verbindingen te leggen tussen lokale, regionale en (inter)nationale opgaven. Het denken in dergelijke opgaven stimuleert de regionale samenwerking tussen provincie en gemeenten. Opgaven en ambities pakken we verbindend en grensoverschrijdend met betrokken partners samen op.

Provincie Flevoland is een verbindende schakel tussen de Randstad en het noorden, het noordoosten van het land en zelfs richting Duitsland. De provincie Flevoland neemt actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Dit bestuurlijk netwerk richt zich op de ruimtelijke ontwikkeling, economie en mobiliteit in het MRA-gebied. Maar ook het belang van thema's 'Duurzaamheid' en 'Cultuur' neemt toe. Er is een nauwe wisselwerking tussen de MRA-regio en Flevoland. De economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de MRA-regio zijn van grote invloed op de ontwikkelingen in Flevoland. Samen met Almere en Lelystad vormt de provincie Flevoland een deel regio en proberen we agenderend te zijn voor diverse onderwerpen die voor onze deelregio belangrijk zijn. Omdat we ons als verbindende schakel zien en een groot deel van onze inwoners zich richt op Zwolle en omgeving doen we steeds actiever mee in het samenwerkingsverband Regio Zwolle. In dit samenwerkingsverband staat de economische ontwikkeling weliswaar voorop, maar er is stevige samenhang met thema's als 'Human capital', 'Mobiliteit' en 'Duurzaamheid' aan de orde. Overigens erkent de provincie eveneens het belang van de relatie met de Noordwest Veluwe met het oog op de ontwikkelingen in onze regio. We wijzen hierbij op de recente ontwikkeling waarbij we samen met de provincie Gelderland betrokken zijn bij een intensivering van het samenwerkingsverband Meerinzicht van de gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde.

Bestuurlijke vernieuwing

Eén van de accenten van deze PS is de beoogde verbetering van de relatie tussen de inwoners en de provinciale overheid. De rol van volksvertegenwoordiger en de betrokkenheid van de Flevolander zullen deze periode meer aandacht krijgen dan tot nu toe. De intentie is dan ook om langs verschillende lijnen vormen van bestuurlijke vernieuwing in te zetten. En dat gaat verder dan alleen het bieden van de gebruikelijke inspraak. Het houdt in dat in een vroegtijdig stadium, bijvoorbeeld in het voorbereidingsproces op besluitvorming ruimte wordt gevonden om initiatieven, alternatieven en belangen naar voren te brengen.

Samen werken

Provincie Flevoland is volop in ontwikkeling. De afgelopen jaren is de provincie zelfbewuster geworden en is als het ware een nieuwe fase aangebroken. In de Omgevingsvisie hebben PS verwoord dat provincie Flevoland

meer dan voorheen door de inwoners zal worden ontwikkeld. Dat is een uitdaging aan ons en onze inwoners en past ook bij deze tijd. Samen met inwoners en andere belanghebbenden en overheden hebben we de opgaven voor deze regio uitgewerkt in samenwerkingsagenda's en uitvoeringsagenda's. De komende bestuursperiodes zijn dat de leidende opgaven die naar 2030 en verder kijken. Deze ontwikkeling van onze regio geven wij in samenspraak met de maatschappelijke partners en onze gebiedspartners vorm in de concrete uitvoering van onze uitwerkingsagenda.

Europa

Europa is voor provincie Flevoland een belangrijke partner. De afgelopen jaren hebben wij de nodige ambitie en bestuurlijke inzet gepleegd in Europese ontwikkelingen. Het blijkt effectief om de belangen van Flevoland in Brussel goed onder de aandacht te brengen. Daarom richt Flevoland zich actief op de belangenbehartiging voor Europese Fondsen in de volgende programmaperiode 2020-2027. En voor concrete programma's en projecten in Flevoland vragen we aandacht en middelen in Europa. De ontwikkelingen rond de Brexit en de gevolgen daarvan voor onze regio volgen we nauwgezet. Ook onderwerpen als duurzaamheid en klimaat staan hoog op de agenda van de Europese gremia. In algemene zin behartigen we de Flevolandse belangen in diverse Europese netwerken. Flevoland is niet alleen in EU-verband actief, maar ook in de Raad van Europa. De commissaris van de Koning is lid van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, voorzitter van de Monitoring Committee en woordvoerder voorkoming radicalisering.

Bestuursstijl

Bij de vorming van de nieuwe coalitie hebben we als opdracht meegekregen ons in te zetten voor bestuurlijke vernieuwing, participatie aan het openbaar bestuur vanuit de samenleving en het voorkomen en verminderen van belemmerende regelgeving. In het Coalitieakkoord 2019 - 2023 staan veel inhoudelijke ambities om de samenleving van Flevoland toekomst te bieden: wat willen we bereiken? Daarnaast beschrijft het akkoord uitvoerig hoe we denken onze resultaten te bereiken. Met een bestuursstijl die past bij de opgaven van dit gebied: open en constructief, in dialoog, met inbreng vanuit de praktijk en de samenleving, met onze partners, vanuit vertrouwen. De crises van het afgelopen jaar hebben daarin bestuurlijk niet tot wijzigingen geleid. Wel zullen de beoogde resultaten worden gezien door de huidige inzichten en deze herstelfase van corona.

Provinciale Staten/Statengriffie

Provinciale Staten maken structureel werk van agendering, zichtbaarheid en verbinding met de omgeving. Indachtig het motto 'ruimte voor de politiek', faciliteert en ondersteunt de Statengriffie deze ambities, onder meer met de inzet van nieuwe instrumenten.

Maatschappelijk effect

De overheid bevordert een goed woon- werk en leefklimaat voor de Flevolandse samenleving

Effect van ons beleid

Een verbeterde (inter)nationale en regionale positie van Flevoland.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef- cijfer 2020	Streef- cijfer 2021	2022 - 2024
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen tweede kamer/ provinciale staten/ gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers/ stemgerechtigden	79,3%	51,1% (GR)	53,6% (PS)	n.v.t.	n.v.t.	> 53,6% (PS)

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Vernieuwend bestuur	7.1 Bestuur	Versterkte belangenbehartiging
		Flevoland als actieve partner in de EU
		Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur
	7.2 Provinciale Staten / Statengriffie	Optimaal gefaciliteerde Staten in kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol
		Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten
		Door de Statengriffie uitgevoerde going concern taken conform haar kernwaarden
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting	
7.4 Bedrijfsvoering	IT-systemen veilig en op orde	
7.5 Reserves		

Verbonden partij(en)

Enkele verbonden partijen zijn verbonden met bestuurlijke ontwikkelingen. Zij kunnen bijdragen aan de ambitie om de 'kwaliteit van het openbaar bestuur te verhogen'. De Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) is actief als belangenbehartiger op de opgaven van de provincies richting het Rijk en andere koepelorganisaties. In IPO-verband werken de provincies op diverse onderdelen intensief samen aan de relevante opgaven en zorgen voor inbreng in wetgevingsprocessen en profilering van de provinciale belangen op regionaal en (inter)nationaal niveau. Daarnaast zorgt het IPO voor de coördinatie en uitvoering van gezamenlijke projecten en databestanden. De komende tijd zet het IPO in op de professionalisering van de organisatie, op de profilering richting andere overheden als gesprekspartner namens de provinciale leden op een selectie van majeure thema's en in de versteviging van de relatie met zijn leden.

Daarnaast is de provincie aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

7.1 Bestuur

Portefeuillehouder

L. Verbeek (rijkstaken, veiligheid)
C. Smelik (bestuurlijke vernieuwing)
J. Fackeldey (bestuurlijke zaken)
M.A. Rijsberman (Europa, INTERREG)

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Activiteiten 2021

- We behartigen onze belangen in Den Haag en Brussel. Daarin zetten we ons in op de prioritaire thema's uit het coalitieakkoord, en indien noodzakelijk ook op nieuwe ontwikkelingen (corona-crisis, stikstofproblematiek en woningbouwopgave) en het strategisch akkoord.
- Daarnaast zorgen we voor informatievoorziening over relevante Brusselse beleidsontwikkelingen, zoals onder andere het Corona Herstel Plan, het Green Deal Pakket en de Digitaliseringsstrategie en ontwikkelingen rond de Brexit.
- We stellen op basis van het (jaarlijkse) werkprogramma van de Europese Commissie voor 2021 een Actieplan Europa op als het Flevolands uitvoeringsplan voor de Europese belangenbehartiging in 2021. Daarbij betrekken we de verwachte ontwikkelingen in de EU. Het Actieplan Europa is een flexibeler en concreter instrument dan de Europastrategie 2020 -2023 dat ons strategisch kader is.

- Voor de Randstadprovincies treedt per 1 januari 2021 het ‘Convenant Regio Randstad’ en het ‘Samenwerkingskader Regio Randstad’ in werking waarin vastgelegd is op welke Europese lobbythema’s we gezamenlijk optrekken.
- We werken in de Brusselse belangenbehartiging samen met alle provincies en het IPO in het Huis Nederlandse Provincies. In deze samenwerkingen is Flevoland bestuurlijk trekker voor de lobby voor de Europese investeringsfondsen, mobiliteit, Herstel na Corona en de EU begroting.
- We participeren in het IPO dat namens de gezamenlijke provincies gesprekspartner voor het Rijk en andere overheden is en wet- en regelgeving beïnvloedt.
- We proberen bovendien zowel via het IPO als door lobby en netwerken de belangen van de provincie Flevoland en de Flevolandse onder de aandacht te brengen bij de vorming van een nieuw kabinet.
- We participeren in regionale en nationale samenwerkingsverbanden die bijdragen aan de ontwikkeling van dit gebied, waaronder de Metropoolregio Amsterdam, de regio Zwolle en de samenwerking Ermelo-Harderwijk-Zeewolde; we doen richting het Rijk voorstellen in het kader van het Interbestuurlijk Programma (IBP).
- De provincie Flevoland neemt actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In dit bestuurlijk netwerk stemmen we met de partners de ruimtelijke ontwikkeling, economie en mobiliteit in het MRA-gebied af. Daarbij trekken we op met Almere en Lelystad.
- Naar aanleiding van de evaluatie van de MRA in het voorjaar van 2019 wordt de governance van de MRA gestroomlijnd en zal er meer focus worden aangebracht in de ambities van de MRA.
- We brengen de participatie in het samenwerkingsverband Regio Zwolle in lijn met de actuele ruimtelijke en economische ontwikkelingen, waarbij de rol van de provincie Flevoland aansluit op de relaties die de gemeenten in Oostelijk en Noordelijk Flevoland met de Regio Zwolle hebben. Deze samenwerkingsrelaties hebben met name betrekking op economie, bereikbaarheid, wonen, human capital en duurzaamheid.
- We bevorderen de samenwerkingsrelatie met de Veluwe door te participeren bij de intensievere samenwerking Ermelo-Harderwijk-Zeewolde.

Doel (2019-2023)

Flevoland is een actieve regionale partner in Europese instellingen, Europese regionale netwerken en samenwerkingsverbanden.

Activiteiten 2021

- We participeren in verschillende Europese instellingen en netwerken, Waaronder het Comité van de Regio, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), de Assembly of European Regions (AER) en het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa. Dit resulteert onder andere in formele adviezen van het Comité van de Regio’s aan de Europese Commissie over onderwerpen die van belang zijn voor de provincies, bijvoorbeeld over de energietransitie of circulaire economie. De netwerken brengen (Flevolandse) standpunten en uitvoeringskennis onder aandacht van de Europese Commissie of het Parlement.
- We lobbyen om nieuwe Europese fondsen voor regionale ontwikkeling voor de periode 2021-2027 voor Flevoland beschikbaar te krijgen met voorwaarden die gunstig zijn voor Flevoland.
- Naast een gezamenlijk plenair werkbezoek in oktober tijdens de European Week of the Regions and Cities, brengen de gedeputeerden individuele werkbezoeken aan Brussel over de onderwerpen in hun bestuurlijke portefeuille; onderdeel daarvan zijn lobby overleggen met EU-vertegenwoordigers.
- We organiseren een inhoudelijk Europa event in Flevoland over een nader te bepalen actueel Europees thema.

Doel (2019-2023)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Activiteiten 2021

- We versterken de interbestuurlijke samenwerking binnen de regio en richten ons daarbij op de regionale en bovenregionale opgaven. Vanuit de gedachte om meer op te treden als één overheid trekken we gezamenlijk op bijvoorbeeld in een Samenwerkingsagenda voor bestuurlijke opgaven (Omgevingsvisie). Daarnaast pakken we samen de strategische opgaven aan uit het Interbestuurlijk Programma (woonopgave, stikstofcrisis, klimaat). Met het Manifest Flevoland (2020) is een mooie aanzet gegeven.
- We bepalen de onderwerpen en instrumenten waarmee we de betrokkenheid van de inwoners van provincie Flevoland bij provinciale plannen en activiteiten vergroten en stellen een participatieverordening op.

- We betrekken PS onder andere aan de hand Strategische Agenda aan de voorkant bij diverse langjarige thema's. Ook in andere onderwerpen zoals een nieuw economisch programma geven PS vroegtijdig richting.
- We bereiden samen met de andere provincies de invoering van de Wet Open Overheid (Woo) per 2022 voor.
- De commissaris van de Koning heeft als Rijksheer een rol op het terrein van veiligheid en ten aanzien van de Veiligheidsregio. We onderhouden de relatie met ons netwerk regionaal, interprovinciaal en landelijk. Ook in 2021 zal naar verwachting de COVID-19 crisis nog niet achter de rug zijn en doorwerken in het veiligheidsdomein.
- We werken crisisscenario's uit waarbij de provincie een rol heeft of die het provinciaal beleid raken. Dat doen we met de gemeenten, het waterschap en de Veiligheidsregio en andere relevante partners in onze regio. We nemen deel aan oefeningen of faciliteren die.
- Ook in 2021 participeren we in het convenant met het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Midden Nederland en dragen we financieel bij. Met het RIEC en de gemeenten zetten we in op de gezamenlijke bestuurlijke aanpak van ondermijning in Flevoland. Dat doen we onder de noemer van de Flevolandse norm. Als provincie geven we onder andere invulling aan die bestuurlijke aanpak door het aansluiten van gemeenten op Meld Misdaad Anoniem (financieel) te ondersteunen. Ook dragen we samen met gemeenten bij aan de aanpak van vakantieparken en richten we ons samen op het vergroten van de bewustwording van ondermijnende criminaliteit bij diverse doelgroepen. We faciliteren dat op verschillende manieren (bv bijeenkomsten). Ook gaan we na of / hoe provinciaal beleid kan bijdragen aan het tegengaan van (voedingsbodems voor) ondermijnende criminaliteit.
- We implementeren aanbevelingen uit de weerbaarheidsscan van de organisatie tegen mogelijke risico's van ondermijning (bewustwording en herkennen van signalen trainen, inrichten meldpunt, screening).
- De Wet Bibob is per 1 augustus 2020 gewijzigd. We gaan na wat dat betekent voor de aanpassing en de inzet van het provinciale Bibob beleid.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	2.993	2.107	2.036	2.036	2.036	2.036
Baten	-40	-27	-27	-27	-27	-27
Saldo	2.954	2.080	2.009	2.009	2.009	2.009
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		2.080	1.977	1.977	1.977	1.977
Verschil t.o.v. kader			32	32	32	32
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			32	32	32	32

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	286	0	286
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	850	0	850
7.1.3 Gedeputeerde Staten	900	-27	873
Totaal	2.036	-27	2.009

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Portefeuillehouder

N.v.t.

Beoogd effect:

- a) Optimaal gefaciliteerde Staten: kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.
- b) Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten.
- c) De Statengriffie garandeert haar going concern taken op benodigd kwaliteitsniveau.

Doel (2019-2023)

Faciliteren van de nieuwe Staten, gericht op de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.

Activiteiten 2021

- Strategisch adviseren op door Provinciale Staten te bepalen majeure dossiers.
- Een strategische lange termijnagenda actueel houden, die beïnvloeding van Provinciale Staten op de eigen strategische thema's mogelijk maakt.
- Uitvoeren en structureel inbedden van de statenbesluiten met betrekking tot Educatie en Communicatie.
- Opstellen van een projectplan van de voor PS relevante onderdelen in de Participatiewet en Participatie verordening.

Doel (2019-2023)

Herijking en inrichting van de gewenste ondersteuning ten behoeve van besluitvorming door Provinciale Staten.

Activiteiten 2021

- Continuëren van de digitale ondersteuning besluitvormingsproces Provinciale Staten en implementatie van de module digitale moties en amendementen.
- Evalueren van de inzet van Provinciale Staten in regionale samenwerking, waaronder inzet rapporteurs.
- Voorbereiden van besluitvorming herziening Reglement van Orde Provinciale Staten, inclusief proces geheimhouding, wensen en bedenkingen, actieve en passieve informatievoorziening en ambtelijke bijstand.
- Continuëren en projectmatig vertalen van de dialoog PS-GS-Ambtelijke organisatie en bestuurlijke vernieuwing.
- Tussentijds evalueren van de vergaderstructuur, inclusief bijbehorende gremia.

Doel (2019-2023)

De dienstverlening van de statengriffie in overeenstemming te brengen met haar kernwaarden: vernieuwingsgericht, betrouwbaar, toegankelijk, dienstverlenend, deskundig, sprankelend.

Activiteiten 2021

- Opstellen van een opleidingsplan Statengriffie.
- Optimaliseren van de kennisdeling voor Provinciale Staten aan de hand van analyse bestaande kennisbronnen, netwerken en behoefte peiling Provinciale Staten.
- Organiseren van een tweede statenconferentie in de huidige statenperiode.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	1.874	1.806	1.734	1.700	2.005	1.700
Baten	-1	0	0	0	0	0
Saldo	1.873	1.806	1.734	1.700	2.005	1.700
Kader (saldo voor perspectievenbrief)		1.806	1.713	1.680	1.980	1.980
Verschil t.o.v. kader			21	20	26	-280
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			20	19	25	25
2 Aframen Verkiezingsbudget			0	0	0	-305
Overig			1	1	1	1

x € 1.000

Toelichting

2. Aframen Verkiezingsbudget

Op dit programmaonderdeel is in het jaar 2024 (geen verkiezingsjaar) budget afgeraad ten gunste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	1.734	0	1.734
Totaal	1.734	0	1.734

x € 1.000

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Activiteiten 2021

- We passen de veertien 'bestuurlijke afspraken op financieel gebied' toe die zijn opgenomen in het Coalitieakkoord 2019-2023.
- We lichten budgetten (en de achterliggende reserves) van de begroting door.

Middelen

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	18	1.347	5.616	10.987	14.742	18.150
Baten	-172.827	-174.722	-168.533	-171.682	-175.365	-178.465
Saldo	-172.808	-173.375	-162.917	-160.696	-160.623	-160.315
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		-173.375	-160.510	-158.369	-158.317	-158.317
Verschil t.o.v. kader			-2.407	-2.326	-2.305	-1.998
1 Loon- en prijsontwikkeling			-1.743	-965	-1.488	1.314
2 Opcenten motorrijtuigenbelasting			500	500	500	500
3 Provinciefondsuitkering			-2.600	-2.800	-2.700	-5.800
4 Stelpost onzekerheden			-400	-400	-400	0
5 Stelpost nieuw beleid			1.846	1.348	1.792	1.998
Overig			-9	-9	-9	-9

x € 1.000

Toelichting

1. Stelpost loon- en prijsontwikkeling

Op basis van de verwachtingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het voorjaar van 2020 zijn de ramingen voor de jaren 2021-2023 verlaagd. Voor 2024 is een nieuwe jaarschijf toegevoegd ten opzichte van de vorige begroting. Zie voor een nadere specificatie onderdeel IV Financiële begroting.

2. Opcenten motorrijtuigenbelasting

De ramingen in het financieel kader waren gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 april 2020.

3. Provinciefondsuitkering

De raming in het financieel kader waren nog gebaseerd op de meicirculaire Provinciefonds 2019. De begrotingsraming is gebaseerd op de decembercirculaire Provinciefonds 2019.

4. Stelpost onzekerheden

In de begroting worden diverse rekenkundige aannames gedaan, die omgeven zijn door onzekerheden (zoals de ontwikkeling van de belastingcapaciteit en de Provinciefondsuitkering). Deze stelpost is bedoeld om eventuele tegenvallers die zich daarbij voordoen op te vangen. De gedragslijn is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 1,2 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welke jaarlijks oploopt met € 0,4 mln. Ten opzichte van het kader valt derhalve jaarlijks € 0,4 mln. vrij in 2021-2023. In 2024 wordt weer een nieuwe jaarschijf toegevoegd, zodat daar per saldo geen effect optreedt.

5. Stelpost nieuw beleid

Mutaties in deze begroting met effect op de begrotingsruimte, bijvoorbeeld als gevolg van autonome ontwikkeling of verwerking van het coalitieakkoord, zijn verrekend met de stelpost Nieuw Beleid. Een nadere specificatie en toelichting is opgenomen in onderdeel IV Financiële begroting.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	35	-168.533	-168.498
7.3.2 Onvoorzien en stelposten	5.582	0	5.582
Totaal	5.616	-168.533	-162.917

x € 1.000

7.4 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

J. de Reus (Personeel & Organisatie)
C.W. Smelik (Inkoop- en aanbestedingsbeleid)
J.N.J. Appelman (Facilitaire zaken)
J.A. Fackeldey (Communicatie & ICT)
H.J. Hofstra (Financiën)

In het programmaonderdeel 'Bedrijfsvoering' komen voor het bestuur relevante ontwikkelingen aan bod. Voor 2020 beperkt dit zich tot informatievoorziening. De overige thema's en meer informatie over de bedrijfsvoering is te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf 'Bedrijfsvoering'.

Doel (2019-2023)

De IT-systemen voor de informatievoorziening zijn beter en veiliger en het beheer daarvan is op orde.

Activiteiten 2021

- Op basis van de geactualiseerde en in 2020 vastgestelde visie op de informatiestrategie worden nieuwe ontwikkelingen zoals op het gebied van datatoepassingen gerealiseerd.
- We sluiten waar dat mogelijk is aan bij het programma Interprovinciale Digitale Agenda 2.0 en leveren wij daaraan onze inbreng.
- Voor de informatievoorziening nemen we alle noodzakelijke maatregelen om de veiligheid en de technische en juridische kwaliteit te waarborgen.

Middelen

7.4 Bedrijfsvoering	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	51.836	55.985	54.310	53.767	53.811	53.811
Baten	-3.304	-3.032	-2.992	-2.992	-2.992	-2.992
Saldo	48.532	52.953	51.318	50.774	50.819	50.819
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		52.953	51.308	50.767	50.756	50.756
Verschil t.o.v. kader			10	7	63	63
Wijzigingen Perspectievenbrief			182	182	181	181
1 Indexering (Perspectievenbrief 2020)			182	182	181	181
2 Actualisatie kapitaallasten			-172	-174	-119	-119

x € 1.000

Toelichting

1. Indexering (Perspectievenbrief 2020)

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2021 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2021 te brengen.

2. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) zijn geactualiseerd aan de hand van de Staat van Activa, die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten. Daarnaast kan een deel van het budget 2021 vrijvallen doordat investeringen in huisvesting en facilitaire zaken later plaatsvinden dan oorspronkelijk was gepland.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Personeel en organisatie	44.087	-2.068	42.019
7.4.2 Financiën, communicatie en jur.zaken	474	0	474
7.4.3 Facilitaire zaken	5.470	-924	4.546
7.4.4 Informatievoorziening	4.279	0	4.279
Totaal	54.310	-2.992	51.318

x € 1.000

7.5 Reserves

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

7.5 Reserves	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten	85.170	98.043	84.814	76.088	70.173	53.540
Baten	-78.712	-112.347	-90.369	-75.830	-67.856	-49.569
Saldo	6.458	-14.304	-5.555	258	2.316	3.971
Kader (saldo voor Perspectievenbrief)		-14.304	3.732	7.414	8.713	9.218
Verschil t.o.v. kader			-9.287	-7.156	-6.397	-5.248
1 Brede Bestemmingsreserve			-400	-235	0	0
2 Procesgelden gebiedsontwikkeling			-750	0	0	0
3 p-MJP/POP			0	-500	-158	1.912
4 Egal. res. activ. vervangingsinv.			216	214	-123	-525
5 Almere 2.0			-8.971	-6.700	-6.700	-6.700
6 Mobiliteit			-25.978	-2.174	-16.342	564
7 Dekking afschrijvingslasten			26.596	2.240	16.927	-498
Overig			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

In bijlage B is per reserve een specificatie opgenomen van de geraamde stortingen en onttrekkingen in het jaar 2021. Onderstaand zijn op hoofdlijnen de mutaties ten opzichte van het financieel kader toegelicht.

1. Brede Bestemmingsreserve

Het verschil ten opzichte van het kader voor 2021 wordt met name veroorzaakt door onttrekkingen voor de ingebruikname van het paviljoen en het programma cofinanciering waterprogramma. De ingebruikname is voorzien in 2021, waardoor de afschrijving op basis van de financiële verordening zal starten vanaf 2022. De mutaties voor contrafinanciering waterprogramma vloeien voort uit het gewijzigde kasritme voor het waterprogramma op basis van de huidige voortgang (zie programmaonderdeel 2.2).

2. Procesgelden gebiedsontwikkeling

Dit betreft de onttrekking aan deze reserve ter dekking van de procesgelden voor Amsterdam Lelystad Airport, MITC, Regiodeal Noordelijk Flevoland, Oostvaardersoevers, Markermeer-IJmeer en de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (zie programmaonderdeel 3.2).

3. p-MJP/POP

Op basis van onze prognose voor de reguliere cofinanciering POP3, is de financiële impact op de meerjarenraming verwerkt. Het begrotingskader voor het cofinancieringsbudget in 2022 tot en met 2024 is daardoor geactualiseerd. De binnen het reguliere programma nog te betalen cofinanciering in die jaren is € 6,75 mln. Vanaf 2024 wordt rekening gehouden met reguliere jaarbudget van € 0,43 mln. waardoor het kader in dat jaar kan worden verlaagd. Deze actualisatie heeft geen effect op het begrotingsresultaat, omdat de cofinanciering vanuit de reserve POP3 wordt onttrokken.

4. Egalisatiereserve vervangingsinvesteringen infrastructuur

Deze reserve heeft betrekking op de instandhouding van bestaande provinciale infrastructuur op de afgesproken kwaliteitsniveaus (zie ook programmaonderdeel 6.3). De budgetten voor het jaarlijks onderhoud zijn aangepast op basis van actuele inzichten, zoals ook opgenomen in de Strategische Uitvoeringsplannen (SUP 2.0). Dit wordt gedekt uit deze reserve, waarvoor in de reserve voldoende vrije middelen beschikbaar zijn. Het restant van de mutatie betreft wijzigingen in de kapitaallasten die voortvloeien uit de geactualiseerde Staat van Activa, gebaseerd op de huidige bestedings- en investeringsplannen.

5. Almere 2.0

Deze mutatie heeft betrekking op de provinciale bijdrage in 2021 aan het FVA voor de uitvoering van het jaarprogramma 2021.

6. Mobiliteit

Het verschil tussen de beschikbare middelen voor mobiliteit (voornamelijk uit het Provinciefonds) en de daaruit te dekken exploitatielasten en investeringen wordt jaarlijks geëgaliseerd via deze reserve. Op basis van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (p-MIRT, bevat onder andere investeringsvolume per project en fasering) en de geactualiseerde exploitatiebudgetten (zie programma 6) zijn de reservemutaties aangepast. De voor de investeringen in het p-MIRT geraamde bedragen (onder aftrek van bijdragen van derden) worden vanuit deze reserve overgeheveld naar de reserve Dekking afschrijvingslasten ter dekking van de toekomstige kapitaallasten (volgnummer 7, zie hieronder). Per saldo beïnvloeden deze mutaties de begrotingsruimte niet.

7. Dekking afschrijvingslasten

Bijdragen uit reserves mogen niet direct in mindering worden gebracht op het te activeren bedrag van investeringen. Dit leidt tot hogere kapitaallasten. Op basis van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport worden de geraamde bijdragen uit de Brede Bestemmingsreserve en Mobiliteit (volgnummer 6, zie hierboven) gestort in de reserve Dekking afschrijvingslasten, zodat in de toekomst de hogere kapitaallasten hieruit gedekt kunnen worden. De geraamde bedragen zijn aangepast op basis van het geactualiseerde p-MIRT (onder andere ten aanzien van investeringsvolume per project en fasering). Per saldo beïnvloeden deze mutaties de begrotingsruimte niet.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.5.1 Reserves	84.814	-90.369	-5.555
Totaal	84.814	-90.369	-5.555

x € 1.000

7.6 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
7.1 Bestuur	Lasten	2.993	2.107	2.036	2.036	2.036	2.036
	Baten	-40	-27	-27	-27	-27	-27
	Saldo	2.954	2.080	2.009	2.009	2.009	2.009
7.2 Provinciale Staten	Lasten	1.874	1.806	1.734	1.700	2.005	1.700
	Baten	-1	0	0	0	0	0
	Saldo	1.873	1.806	1.734	1.700	2.005	1.700
7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	Lasten	18	1.347	5.616	10.987	14.742	18.150
	Baten	-172.827	-174.722	-168.533	-171.682	-175.365	-178.465
	Saldo	-172.808	-173.375	-162.917	-160.696	-160.623	-160.315
7.4 Bedrijfsvoering	Lasten	51.836	55.985	54.310	53.767	53.811	53.811
	Baten	-3.304	-3.032	-2.992	-2.992	-2.992	-2.992
	Saldo	48.532	52.953	51.318	50.774	50.819	50.819
7.5 Reserves	Lasten	85.170	98.043	84.814	76.088	70.173	53.540
	Baten	-78.712	-112.347	-90.369	-75.830	-67.856	-49.569
	Saldo	6.458	-14.304	-5.555	258	2.316	3.971
Totaal programma 7	Lasten	141.892	159.288	148.510	144.577	142.767	129.236
	Baten	-254.883	-290.128	-261.921	-250.532	-246.240	-231.053
	Saldo	-112.992	-130.840	-113.411	-105.955	-103.473	-101.817

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). In de begroting dient een zevental verplichte paragrafen te worden opgenomen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. In deze paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2021 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB).
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing.

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de motorrijtuigenbelasting. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2021 bedraagt naar verwachting 116,8 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. Met ingang van 1 januari 2021 zal het tarief voor Flevoland 81,4 opcenten bedragen. Het tarief is ten opzichte van 2020 verhoogd met 1% wegens indexering in verband met loon- en prijsontwikkelingen, overeenkomstig het Coalitieakkoord 2019-2023.

De geraamde MRB-inkomsten bedragen in 2021 totaal € 59,1 mln. en zijn gebaseerd op het aantal belastbare auto's en motoren uit het voertuigenoverzicht van 1 april 2020. De zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit (het verschil tussen de geraamde opbrengst bij het huidige tarief en de geraamde opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedraagt dan circa € 25,7 mln.

In de begroting en meerjarenraming wordt verondersteld dat er in 2021 en latere jaren geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigenbestand binnen de provincie. Voorts wordt rekenkundig uitgegaan van een jaarlijkse indexering van 1% tot en met 2023 (laatste jaar Coalitieakkoord 2019-2023). Voor 2024 is geen indexering geraamd, omdat het tarievenbeleid vanaf 2024 onderdeel zal zijn van een nieuw coalitieakkoord dat zal worden opgesteld na de Statenverkiezingen in 2023.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de Legesverordening provincie Flevoland). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers.
- Bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten.
- De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen).
- Naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de Grondwaterheffingsverordening 2010. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare lasten, wordt het verschil toegevoegd of onttrokken aan de Voorziening grondwaterbeheer. Hiervan is in de Programmabegroting 2021 geen sprake, omdat op begrotingsbasis wordt uitgegaan dat de lasten gelijk zijn aan

de opbrengsten van de grondwaterheffing. In bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen' wordt het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft te maken met drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten: Het Friese Pad (Emmeloord), Zeeasterweg (Lelystad) en Braambergen (Almere). De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor de financiering van de nazorg is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht.

De stortplaatsexploitanten zijn verantwoordelijk voor het betalen van de nazorg, op het moment dat de stortplaatsen worden gesloten. Daarvoor betalen zij aan de provincie via een jaarlijkse nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van GS vormt het bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar GS mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

Voor de stortplaats Zeeasterweg is nog wel sprake van een jaarlijkse nazorgheffing. Op basis van het geactualiseerde nazorgplan is het te realiseren doelvermogen € 20,6 mln. Op basis van de in 2015 vastgestelde rekenrente zou de nazorgheffing € 274.626 bedragen. Het werkelijke rendement van het fonds is echter lager dan de rekenrente, waardoor er op het moment van sluiten niet voldoende middelen zouden zijn en er een naheffing nodig kan zijn. De haalbaarheid van de rekenrente wordt door het fonds onderzocht, maar de verwachting is dat er een lagere rekenrente vastgesteld dient te worden. Daarom is de begrote nazorgheffing ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren (zie tabel 1.1.) namelijk € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van GS tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing*	Tarief	2020	2021	2022	2023	2024
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	80,6	81,4	82,2	83,0	83,0
Grondwaterheffing	per 100 m ³	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing (€)	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

* De individuele legesstarieven zijn terug te vinden in de Legesverordening provincie Flevoland.

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2020 en 2021 (voorlopige cijfers) weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2020	2021 (voorlopig)	Stijging in %
Noord-Holland	67,9	67,9	0,0%
Utrecht	73,6	74,9	1,8%
Limburg	77,9	77,9	0,0%
Noord-Brabant	78,0	78,4	0,5%
Overijssel	79,9	79,9	0,0%
Flevoland	80,6	81,4	1,0%
Fryslan	87,0	87,0	0,0%
Zeeland	89,1	89,1	0,0%
Gelderland	87,2	89,5	2,6%
Zuid-Holland	90,4	90,4	0,0%
Drenthe	92,0	92,0	0,0%
Groningen	91,8	93,3	1,6%
Gemiddeld	83,0	83,5	0,6%

Van laag naar hoog gerangschikt neemt provincie Flevoland in 2021 naar verwachting de zesde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. Het landelijke gemiddelde tarief is in 2021 naar verwachting 83,5 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 3,24 per 100 m³. Het tarief in provincie Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee provincie Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de zesde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In provincie Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Opcenten MRB	64.955	59.000	59.100	59.700	60.300	60.300
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	14	14	14	14	14	14
Leges; heffing door provincie	24	24	24	24	24	24
Grondwaterheffing	470	470	470	470	470	470
Nazorgheffing	400	400	400	400	400	400
Totaal	65.863	59.908	60.508	61.108	61.708	61.208

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

Als gevolg van de verplaatsing van de hoofdvestiging van een leasebedrijf op 1 mei 2019 zijn de opbrengsten vanaf 2020 aanmerkelijk lager dan in 2019.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de OFGV en BIJ12 een subsidie verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2021

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de berekening van de overige tarieven wordt in beginsel een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten. In de jaarstukken leggen wij jaarlijks verantwoording af over de werkelijke kostendekkendheid van de leges, welke sterk afhankelijk is van het daadwerkelijke aantal aanvragen in enig jaar.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's zijn opgenomen in deze begroting. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's die de provincie loopt op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarstukken) geactualiseerd.

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de voorlaatste versie, welke was opgenomen in de Jaarstukken 2019. Vergeleken met de Jaarstukken 2019 is het risicoprofiel toegenomen van € 9,7 mln. naar € 10,4 mln. Daarnaast is de weerstandscapaciteit afgenomen van € 12,1 mln. naar € 7,5 mln. Per saldo daalt de weerstandsratio daardoor van 1,2 tot 0,7, waardoor deze zich lager dan de onderkant van de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (bron: nota 'Risicomanagementbeleid 2017') bevindt.

Provinciale Staten hebben in december 2017 de nota 'Risicomanagementbeleid 2017' vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor het risicomanagement zijn vastgelegd. Deze nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

De provincie heeft als doel zich te ontwikkelen tot een risico volwassen organisatie. Concreet betekent deze ambitie dat risicomanagement integraal onderdeel uitmaakt van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Een van de uitgangspunten in dit beleid is dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze in beeld brengen. Om ook goed zicht te hebben op de mate waarin de risico's worden beheerst, worden bij de risico's ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Enkele uitgangspunten op het gebied van risicomanagement

Eind 2017 hebben Provinciale Staten de nota 'Risicomanagementbeleid 2017' vastgesteld. De voornaamste uitgangspunten zijn:

- Een classificatieschema (onder andere voor inschatting van de kans) met een vijfpuntsschaal.
- Een berekeningswijze waarbij voortaan de financiële gevolgen worden ingeschat en niet meer worden gemaximeerd.
- Structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen.
- Ook niet financiële risico's (gekwantificeerd) kunnen een onderdeel vormen van deze weerstandsparagraaf.
- Afkomen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) na drie aaneengesloten jaren afgeroomd tot factor 2.

Een plan van aanpak voor verdere implementatie van risicomanagement is in het najaar 2017 opgesteld en vanaf 2018 ter hand genomen. In 2020 vindt een evaluatie plaats.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende risico's die de provincie loopt. Het is uiteraard een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Jaarstukken 2019 (de laatst beschikbare versie).

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt in deze begroting 2021 tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van de financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	<u>Openbaar</u> : alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 - < € 500.000	Gehele provincie	<u>Bedrijfsvertrouwelijk</u> : informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces
3 Matig	≥ € 500.000 - < € 3.000.000	Plaatselijke pers	<u>Vertrouwelijk</u> : informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van vertrouwen. Schending van deze	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
			classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen		
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	<u>Zeer vertrouwelijk</u> : dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	<u>Geheim</u> : dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel/ structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2021	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2019	Opmerking
1	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
2	Flevokust Haven	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 1,8	€ 1,8	
3	Grote Infrastructurele projecten	n.v.t (MC)	n.v.t	structureel	€ 1,4	€ 1,4	
4	Innovatiepaviljoen (Floriade)	€ 1,4	75%	incidenteel	€ 1,1	€ 1,1	
5	Nazorgfonds	€ 1,7	50%	incidenteel	€ 0,9	€ 0,2	
6	Informatievoorziening	€ 5,0	10%	incidenteel	€ 0,5	€ 0,5	
7	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
8	OMALA	€ 1,0	10%	incidenteel	€ 0,1	€ 0,2	
9	Bedrijfsgegevens	€ 1,0	10%	structureel	€ 0,1	€ 0,1	
10	Overige risico's				€ 0,4	€ 0,4	
	Totaal				€ 10,4	€ 9,7	

x € 1 mln.

Het actuele risicoprofiel van provincie Flevoland is € 10,4 mln. De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaardemethode. Uitzonderingen zijn Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en Grote Infrastructurele Projecten, die zijn gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde nota Risicomanagementbeleid.

Mutaties

De (voornaamste) mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Jaarstukken 2019 betreffen:

- Het risico Nazorgfonds is toegenomen met ca. € 0,7 mln. als gevolg van een verwacht lager rendement 2020-2023.
- Het risico OMALA is afgenomen met ca. € 0,1 mln. als gevolg van verdere aflossing uitstaande leningen.

De post Overige risico's betreft de som van de overige financiële risico's. In vergelijking met het Jaarstukken 2019 is het risicoprofiel van de provincie Flevoland per saldo toegenomen van € 9,7 mln. tot € 10,4 mln.

De risico's die zijn opgenomen in het risicoprofiel betreffen (onder meer) risico's die het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie slechts in relatief beperkte mate beheersmaatregelen treffen. Voor risico's waarop de provincie meer invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat nu uit de Algemene reserve (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarrekening per 31 december weergegeven.

<i>Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit</i>	PB2018	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020	JV2019	PB2021
Incidenteel							
Algemene reserve	16,1	21,1	21,4	21,4	20,8	20,4	15,5
Oormerk autoleasemaatschappijen	0	0	0	0	-9,6	-10,3	-9,8
Incidentele weerstandscapaciteit	16,1	21,1	21,4	21,4	11,2	10,1	5,7
Structureel (jaarlijks)							
Belastingcapaciteit	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,8	1,5
Onvoorzien	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Structurele weerstandscapaciteit	1,7	1,7	1,6	1,6	1,7	2,0	1,7
Totaal	17,8	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5

x € 1 mln.

De weerstandscapaciteit is afgenomen vooral door de besluitvorming bij amendement van PS bij de behandeling van de Perspectievenbrief 2020-2024 om een noodfonds van € 4,0 mln. voor corona te vormen ten laste van de algemene reserve.

Weerstandvermogen

Het risicoprofiel is in begroting 2021 toegenomen ten opzicht van die in de jaarrekening 2019 (€ 9,7 mln.). De weerstandscapaciteit is afgenomen van € 12,1 mln. naar € 7,5 mln. Deze daling wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door een besluit van Provinciale Staten om voor € 4,0 mln. een noodfonds Corona te vormen. Per saldo bedraagt de weerstandsratio nu 0,7 (was 1,2). Deze bevindt zich daarmee onder de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota Risicomanagementbeleid 2017.

Tabel 2.5 Weerstandvermogen

	PB2018	JV2017	PB2019	JV2018	P2020	JV2019	PB2021
Risicoprofiel (A)	16,5	16,5	16,5	16,5	10,9	9,7	10,4
Weerstandscapaciteit (B)	17,8	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5
Weerstandvermogen (=B-A)	1,3	6,3	6,5	6,5	2,0	2,4	-2,9
Weerstandratio (=B/A)	1,1	1,4	1,4	1,4	1,2	1,2	0,7

x € 1 mln.

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

PS hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen en in december 2018 onder voorwaarden het investeringskrediet verhoogd. In juni 2019 hebben Provinciale Staten de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF. In december 2019 heeft de Raad van State het provinciaal inpassingsplan vernietigd vanwege de nieuwe inzichten omtrent stikstofdepositie. Er moet daarom een nieuw inpassingsplan worden opgesteld. Voordat de opdracht tot realisatie aan een aannemer gegund kan worden moet het inpassingsplan onherroepelijk zijn. Daarnaast zijn de marktomstandigheden, mede door de stikstofcrisis, gewijzigd.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
N.v.t.	Incidenteel	N.v.t.	€ 4,0 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse (2020). Deze is gebaseerd op het huidige geaccordeerde businessmodel.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase, voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- Er zijn inmiddels juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk.
- Er moet sprake zijn van een onherroepelijk inpassingsplan.
- Er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.

Realisatie- en exploitatiefase:

- Monitoring van de financiële en fysieke voortgang van de ontwikkeling door een contractbeheersteam.
- Het inzetten van technische specialisten die de ontwikkeling van de haven monitoren en specifieke toetsen op de werkzaamheden uitvoeren.
- Periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'MSNF' aan GS en PS.

2. Flevokust Haven

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in de buitendijkse ontwikkeling van de multimodale overslaghaven Flevokust. De ontwikkeling (bouw) van de haven is eind 2016 gestart en de haven is het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. De definitieve afronding met de aannemer heeft in het vierde kwartaal 2019 plaatsgevonden.

Wij onderkennen een aantal risico's inzake de exploitatiefase. Die risico's hebben betrekking op de omvang van toekomstige onderhoudskosten en verwachte opbrengsten uit de exploitatie als gevolg van eventuele leegstand. De provincie en gemeente Lelystad zijn bezig met het verkennen van de mogelijkheden om een Havenbedrijf op te richten, waarin zowel de buitendijkse haven als het binnendijkse bedrijventerrein kunnen worden ondergebracht. In 2020 wordt de uitkomst uit de verkenning over het oprichten van een havenbedrijf voor Flevokust gedeeld.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
N.v.t.	Incidenteel	N.v.t.	€ 1,8 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een in januari 2020 geactualiseerde Monte-Carlo-risicoanalyse. Hierin is ook het effect van de in 2019 doorgevoerde duurzame waardevermindering betrokken. De risico's betreffen exploitatierisico's (met name leegstand), enkele resterende risico's betreffende oplevering en te maken afspraken over beheer en onderhoud.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Realisatie- en exploitatiefase:

- tot de eventuele oprichting van een havenbedrijf Flevokust Haven het samenwerken met de gemeente Lelystad in positionering en profilering van Flevokust Haven bij private en publieke partijen;
- na de (eventuele oprichting) van een havenbedrijf Flevokust Haven samen met gemeente Lelystad de exploitatie van de haven op een professionele en slagvaardige manier vormgeven. Het havenbedrijf krijgt - naast financiële kaders - de doelstelling om economische en maatschappelijke meerwaarde te realiseren;
- het monitoren van de financiële dekkendheid van exploitatie;
- het plegen van acquisitie voor het vinden van aanvullende exploitanten;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'Flevokust' aan GS en PS.

3. Grote infrastructurele projecten

In de begroting 2021 zijn de risico's van het programma's Hogering Almere, Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport, Roggebot, Groot Onderhoud bruggen en sluisen en Roggebot/Kampen N307 opgenomen.

Het risico van grote infrastructurele projecten (groter dan € 20 mln.) wordt van een probabilistische raming (Monte Carlo methode) voorzien. De uitkomst is een raming van de projectkosten die met een zekerheid van 85% niet worden overschreden en wordt vergeleken met het reeds beschikbaar gestelde krediet. Het verschil wordt meegewogen in de risicoberekening op concern niveau.

In het kader van de begroting 2021 betreft het vier infrastructurele programma's: Hogering, Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport, Groot onderhoud bruggen en sluisen en N307 Roggebot/Kampen. Het risico voor Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport wordt niet meer evident geacht. Het risico inzake het Groot onderhoud bruggen en sluisen is toegenomen. Het risico Hogering Almere is gelijk gebleven. Voor Roggebot/Kampen N307 is geen financieel risico opgenomen. Het risico van de uitvoering van het project wordt voor het grootste deel overgenomen door het rijk. Daarnaast wordt het risico rondom het onderhoud van de brug (die naar verwachting komende jaren in eigendom wordt overgenomen van het rijk), op dit moment niet gekwantificeerd vanwege de beheersmaatregel dat hier nog definitieve afspraken met het rijk over (kunnen) worden gemaakt.

Het verschil voor deze vier projecten tussen de verwachte maximale projectkosten op basis van 85% zekerheid en het krediet bedraagt ca. € 18,2 mln. De hieruit voortvloeiende structurele extra kapitaallasten bedragen ca. € 0,45 mln. Vermenigvuldigd met de factor 3 (conform beleid structurele risico's) leidt dit tot een risicobedrag van ca. € 1,4 mln. (nagenoeg gelijk aan jaarrekening 2019).

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
N.v.t.	Structureel	N.v.t.	€ 1,4 mln.

Beheersmaatregelen

- een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

4. Innovatiepaviljoen (Floriade)

Provinciale Staten hebben in 2014 besloten om te investeren in een Innovatiepaviljoen op het Floriadeterrein. Inmiddels zijn zowel het ontwerp als de berekening voor de benodigde investering opgesteld. Uit die berekening bleek dat het oorspronkelijk beschikbare krediet niet toereikend was. In december 2017 is door PS besloten om het investeringskrediet te verhogen. Tevens is vastgesteld dat een risicoreservering van € 1,1 mln. benodigd is, gebaseerd op de uitgevoerde risicoanalyse. In 2019 heeft de aanbesteding van de bouw plaatsgevonden. De bouw van het Innovatiepaviljoen is medio 2020 gestart, de oplevering en ingebruikname wordt voorzien begin 2021.

Wij onderkennen enkele risico's die betrekking hebben op drie periodes, namelijk: de ontwikkelingsfase (bouw), de exploitatiefase en fase na afloop van de Floriade. De voornaamste risico's zijn:

- afhankelijk van het gebruik van het pand bestaat het risico dat de omzetbelasting over de bouwkosten (deels)niet verrekenbaar of compensabel is wat tot een kostenverhoging leidt.
- er is een risico op gedeeltelijke leegstand wat een lagere opbrengst tot gevolg kan hebben. Door de latere oplevering (2021 ten opzichte van 2017) is de exploitatieduur verkort en dus is het risico voor de provincie afgenomen (maar nog wel aanwezig).
- het is de bedoeling om het gebouw na afloop van de Floriade in 2023 te verkopen. De verkoopwaarde van het pand is nu een schatting en is bijvoorbeeld mede afhankelijk van de omgeving waarin het pand dan staat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 1,1 mln.

Het risicobedrag is ten opzichte van de jaarrekening 2019 ongewijzigd gebleven. De volgende actualisatie zal worden uitgevoerd voor de start van exploitatiefase.

Beheersmaatregelen

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen zoals:

- eisen voor het kwaliteitsniveau zijn hoog, om de aantrekkelijkheid voor potentiële gebruikers te vergroten;
- er worden aanvullende financieringsconstructies gezocht, bijvoorbeeld uitbesteding (exploitatie / catering);
- wij rapporteren jaarlijks aan Provinciale Staten over de voortgang van het project, vanuit het programma Floriade Werkt!;
- regelmatig wordt de risicoanalyse herhaald en geactualiseerd;
- het paviljoen wordt (met behulp van externe expertise) zo veel mogelijk aangesloten op de marktbehoefte;
- in de exploitatieberekening is bij de beoordeling van de haalbaarheid al uitgegaan van een gedeeltelijke leegstand;
- voor het gunnen van de opdracht tot bouw van het pand hebben wij een beslissingsmoment gepland waarbij de analyse wordt gemaakt of nog voldaan kan worden aan de randvoorwaarden van het toegekende krediet;
- een deel van de exploitatie kan worden gefinancierd vanuit het programma Floriade Werkt!;
- het voeren van verkennende gesprekken met Aeres Hogeschool en commerciële partijen over een overname na de Floriade.

5. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dit vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Dit

Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn ((meerjaren)begrotingshorizon).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragers voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de voorziening te dekken. Gezien de huidige kapitaalmarkt bestaat het risico dat het doelrendement niet kan worden gerealiseerd, waardoor de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad dient aan te vullen. In 2020 wordt het beleggingsrendement op nihil ingeschat, waardoor het jaarresultaat naar verwachting negatief zal zijn. Voor het kwantificeren van dit risico wordt voor de jaren 2020-2023 uitgegaan van een te realiseren rendement van gemiddeld 1,5% (in plaats van het doelrendement van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van ca. € 0,43 mln. per jaar, waarvan de kans van optreden op 50% is geschat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 1,75 mln.	€ 0,88 mln.

Het risico is toegenomen ten opzichte van jaarrekening 2019 (van € 0,2 mln. tot € 0,88 mln.). Dit heeft te maken met de verwachting van een lager te realiseren rendement voor de jaren 2020-2023 (van 2,0% naar 1,5%).

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

6. (Ineffectieve) informatievoorziening

De afgelopen jaren is (met het programma MAB) de informatievoorziening van de provincie Flevoland 'op orde' gebracht. De belangrijke stap die nog moet worden genomen is de overgang (voor een belangrijk deel) van ICT in eigen beheer naar clouddienstverlening. Inmiddels is (na een Europese aanbesteding) de opdracht hiervoor verstrekt aan KPN en zijn de voorbereidingen voor de transitie (eind 2020/begin 2021) in volle gang.

De wetgeving (waaronder de Omgevingswet en de Wet open overheid) hebben grote impact op de wijze waarop de provincie haar processen uitvoert inclusief de daarvoor benodigde informatiesystemen. De provincie is goed aangesloten op deze ontwikkelingen, maar het aanpassen van de informatiesystemen hiervoor zal de nodige aandacht en inspanningen vergen.

Ook worden belangrijke stappen gezet op het gebied van dataficering en digitale innovatie. Zo wordt dit najaar getart met de implementatie van een nieuw 'dataplatform' waarmee complexere data-analyses kunnen worden uitgevoerd.

De digitalisering van de samenleving en (daarmee ook) de provincie zal de komende jaren in snel tempo voortgaan. De visie van de provincie Flevoland en de daarvoor benodigde activiteiten en middelen zijn uitgewerkt in de Informatiestrategie 2021-2024, die dit voorjaar is besproken met de directie en in GS. Dit alles vraagt het nodige van de medewerkers, niet alleen bij de afdeling IV, maar in toenemende mate ook bij de

overige afdelingen. Het verwerken en verankeren van actuele kennis en vaardigheden vraagt voortdurende aandacht.

Bij de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening en digitalisering wil de provincie Flevoland optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die het programma 'Interprovinciale Digitale Agenda' (IDA). Het programmaplan van IDA voor 2021 biedt hiervoor goede aanknopingspunten.

Het niet tijdig en/of goed aansluiten op de digitale ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle afdelingen met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen. Naast juridische claims kan dit leiden tot extra benodigde investeringen in processen en systemen, waarvan de totale impact wordt geschat op € 5,0 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 5,0 mln.	€ 0,5 mln.

Ondanks het feit dat de basis nu beter op orde is, is het risicobedrag ongewijzigd ten opzichte van de vorige raming, gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. Als de ambities en plannen voor de komende jaren zijn vastgesteld en de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Beheersmaatregelen

- Realisatie van de 'Informatiestrategie 2021-2024'.
- Ontwikkeling van kennis en vaardigheden op het gebied van digitalisering ('Medewerkers Digivaardig').
- Interprovinciale samenwerking (IDA).
- Verdere ontwikkeling (kennis, vaardigheden en capaciteit) van de afdeling IV (conform de genoemde Informatiestrategie).

7. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening van de benodigde middelen in de voorziening APPA ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. Na controle door de accountant wordt het bedrag vastgesteld, zodat aan alle toekomstige verplichtingen kan worden voldaan. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening APPA om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van de Jaarstukken 2019. Bij de Jaarstukken 2020 wordt de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt grote schommelingen.

8. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van LAB is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij doordat:

- de verkoop van de gronden wordt niet, later of tegen een lagere prijs gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incurantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. De samenwerking met Schiphol Real Estate (SRE) in de ontwikkeling van het gebied is bekrachtigd door een getekende overeenkomst. Dit betekent dat de realisatiekans van de kavel Flight District (tegenover de terminal) ook verder is toegenomen. Het besluit over het in operationeel gebruik nemen van Amsterdam Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Als gevolg van verdere aflossing van de uitstaande lening is de financiële impact (beperkt) afgenomen ten opzichte van de inschatting in de jaarrekening 19 (van € 0,2 mln. tot € 0,1 mln.).

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 1,03 mln.	€ 0,1 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- de bedrijventerreinen rond Amsterdam Lelystad Airport hebben de status 'bijzonder terrein' gekregen, waardoor er ruimere mogelijkheden zijn voor ontwikkeling;
- er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders;
- de kosten in de grondexploitatie zijn versoerd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering;
- de grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd;
- voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen;
- per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk als bestuurlijk geëvalueerd en besproken;
- SRE heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

9. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen ca. € 0,4 mln. (Jaarrekening 2019 € 0,4 mln.).

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Programmatische Aanpak Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door GS of het rijk) die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (onder andere vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren.

Nu het ecologisch onderzoek ("de passende beoordeling") van het PAS niet meer als basis voor toestemmingverlening kan worden gebruikt, is voor veel ruimtelijke ontwikkelingen, ook op grote afstand van Natura 2000-gebieden, nodig dat zij op een andere manier gaan aantonen, dat hun project of plan (zoals een

bestemmingsplan) op voorhand geen significant schadelijke effecten heeft op de Natura 2000-gebieden. Pas daarna kan toestemming worden verleend.

Voor projecten betekent dit dat moet worden beoordeeld of (alsnog) een natuurvergunning is vereist. Gedeputeerde staten (en in een aantal gevallen het ministerie van LNV) zijn het bevoegde gezag voor deze vergunning. Zij dienen te beoordelen of voor een project een natuurvergunning is vereist. Voor bestemmingsplannen geldt weliswaar geen natuurvergunningsplicht, maar ook zij moeten ook aan de eisen van de Wet natuurbescherming voldoen. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan moet daarom beoordeeld worden of de met het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen significant negatieve effecten zouden kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Ook dan moet er een passende beoordeling (en als gevolg daarvan ook een milieueffectrapport) worden gemaakt.

De commissie Remkes heeft in haar rapport "Niet alles kan" advies gegeven over de maatregelen die genomen kunnen worden om stikstof depositie te verminderen. Op landelijke niveau worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de acties van gemeenten, provincies en het rijk op de korte middellange en lange termijn. Flevoland heeft daarin een bijzondere positie omdat wij geen voor stikstof gevoelige N2000 gebieden hebben. Door middel van de gebiedstafels wordt met de verschillende sectoren in Flevoland nagedacht wat voor Flevoland de beste maatregelen en oplossingen kunnen zijn. Dit alles is van belang omdat de uitspraak veel belangrijke ontwikkelingen zoals vliegveld Amsterdam Lelystad Airport, Floriade, MSNF, MITC, dijkversterking, Infra Ganzeweg-Knardijk, Infra N307, woningbouw en bedrijfsverplaatsingen raakt. Nadat het rekensysteem (Aerius) is aangepast is de vergunningverlening in 2019 en 2020 weer op gang gekomen. Er moet rekening worden gehouden dat niet alle plannen en ontwikkelingen door kunnen gaan op dezelfde voet of zelfs helemaal niet meer. De omvang van dit probleem is zo groot dat ook op landelijk niveau wordt gekeken naar het schade-aspect. Hier kan op dit moment nog geen inschatting van worden gegeven.

COVID19

Als gevolg van COVID19 nemen de onzekerheden toe. De sociaal-economische gevolgen van de crisis zijn nog niet duidelijk, maar de effecten op de samenleving zijn aanzienlijk. Naast zichtbare gevolgen als werkloosheid en economische krimp in diverse sectoren worden ook minder waarneembare consequenties verwacht op het gebied van mentale en fysieke gezondheid, verscherping van een tweedeling in de samenleving, toename van veiligheid en dergelijke maatschappelijke effecten.

De ernst van de crisis en de duur ervan zijn onbekende factoren. De provincie bestrijdt in nauw overleg met partners in de samenleving de effecten van de crisis met een noodfonds. Verder wordt onderzoek gedaan naar de sociale en economische gevolgen en wordt de crisis intensief gemonitord, op het gebied van gezondheid en economie. In beleidsontwikkeling worden de gevolgen van COVID19 betrokken. Ook wordt afstemming gezocht met de lokale aanpakken in de regio. Overigens zien we ook dat de crisis leidt tot innovaties en dat kansrijke initiatieven worden ondernomen.

Overige ontwikkelingen:

- De afwikkeling van de Brexit kan invloed hebben op de economische ontwikkeling in Flevoland (bijvoorbeeld de visserij op Urk). In geval van negatieve economische gevolgen kan dit een doorwerkend effect hebben op business cases (bijvoorbeeld de Buitendijkse Haven bij Urk).
- De onderzoeken naar een herijking van het belastinggebied van de provincies eventueel ter vervanging van de provinciale opcenten MRB.
- Een voorgenomen herziening van het Provinciefonds komende jaren kan een negatieve invloed hebben op de baten vanuit het Provinciefonds voor de provincie. Het is op dit moment echter nog onduidelijk in welke richting een eventuele herziening zich gaat ontwikkelen.
- Op dit moment is het uitgangspunt dat op de lange termijn gemiddeld ca. 4,4% rendement kan worden behaald met beleggingen vanuit het Provinciaal Nazorgfonds. De beleggingsrendementen in de laatste jaren liggen ruim onder deze norm. Het is onzeker of op de lange termijn dit rendement daadwerkelijk kan worden behaald.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de begroting 2021 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreserveaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreserveaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer waaronder het beheer van de grote grazers. GS zijn - met inachtneming van de toepasselijke regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn en zien toe op de uitvoering van het beheer van de grote grazers.

GS voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door PS is vastgesteld. In 2019/2020 is - conform het beleidskader - verder gewerkt aan de afronding en implementatie van de korte termijn maatregelen zoals deze in 2018/2019 in gang zijn gezet: de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset. Vanwege juridische procedures ligt de reset van de edelherten op dit moment stil en is het aantal inmiddels weer aanzienlijk toegenomen. Op dit moment is nog onduidelijk of en wanneer dit najaar weer met de reset kan worden gestart. Afhankelijk daarvan en hoe de winter zich zal ontwikkelen kan dit mogelijk weer leiden tot maatschappelijke onrust. Dit kan leiden tot imagoschade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie.

Kans	Impact (korte termijn)
50%	Groot

Op de langere termijn, nadat de populatie dieren is verminderd en de beschutting in het gebied weer is toegenomen, zal naar verwachting sprake zijn van een lager risico en een lagere impact.

Kans	Impact (lange termijn)
10%	Bepakt

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- de provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer;
- er in 2020 en 2021 voortvarend wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de maatregelen uit het beleidskader, specifiek de maatregelen voor de korte termijn;
- Staatsbosbeheer heeft na instemming door de provincie in 2020 het managementplan vastgesteld. Dit is een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied op basis van het beleidskader;
- Gedeputeerde Staten hebben een provinciale maatschappelijke klankbordgroep voor de Oostvaardersplassen ingesteld, gericht op inbreng uit en draagvlak in de samenleving. Deze is in 2020 nog actief.

Amsterdam Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel van de ingebruikname van Amsterdam Lelystad Airport kan leiden tot imagoschade voor provincie Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in provincie Flevoland. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

Voor de financiële kengetallen en een toelichting daarop wordt verwezen naar paragraaf 2.8 Financiële diagnose en kengetallen van onderdeel IV Financiële begroting.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

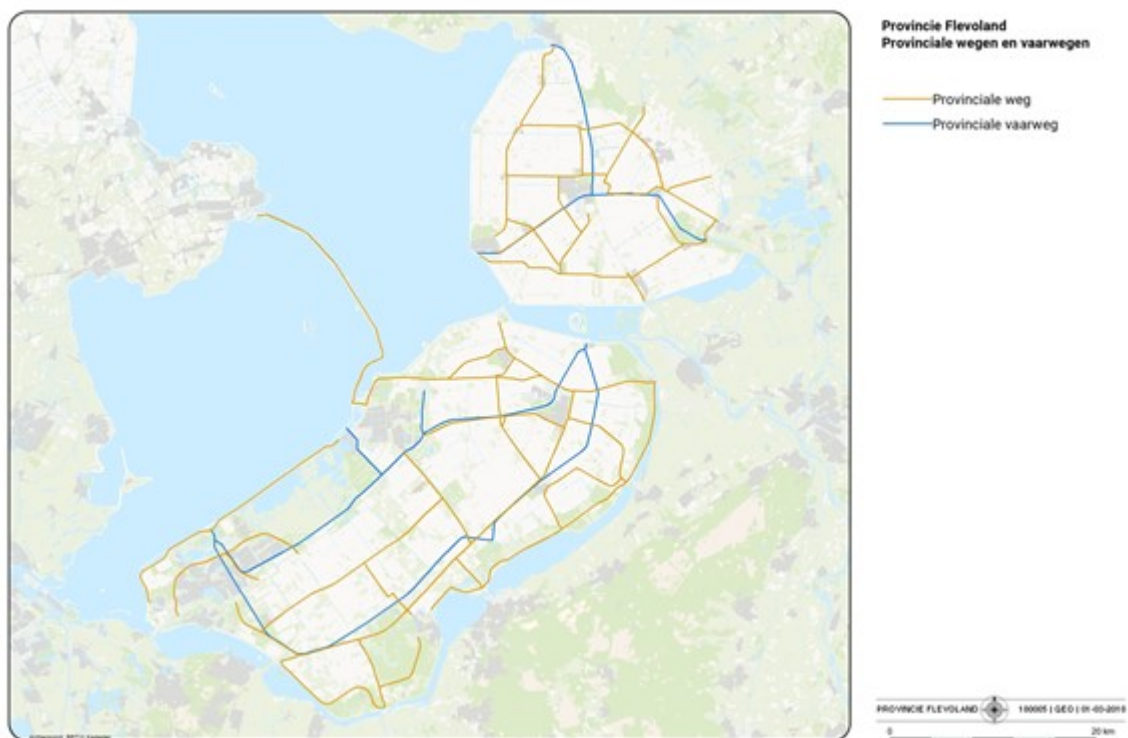
3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. De maatschappelijke waarden van de provinciale infrastructuur zijn mobiliteit, bereikbaarheid, doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Naast de infrastructuur beschikt de provincie over andere kapitaalgoederen, waaronder het provinciehuis en de overige vestigingen (steunpunten wegbeheer). Om de waarde van de kapitaalgoederen gedurende de levensduur te behouden, worden deze doelmatig, duurzaam en kostenefficiënt beheerd.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluisen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstallaties (verkeerslichten) en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal omvat onder andere:

Tabel 3.1: provinciaal areaal

Wegen	Weg	618 km
	Fietspad	362 km
	Rotondes	69 stuks
	Vaste bruggen	88 stuks
	Duikers (civiele kunstwerken)	84 stuks
	Verkeersregel installaties	41 stuks
	Lichtmasten	2.313 stuks
Water	Vaarweg	169 km
	Beweegbare bruggen	11 stuks
	Sluisen	11 stuks
	Passantensteigers	27 stuks
	Oeverconstructies	317 km
	Natuurvriendelijke oevers	25 km
Groen	Bermen	1.118 hectare
	Bermsloten	610 km
	Bos en sierbeplanting	103 hectare
	Bomen	34.585 stuks

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0)

In 2019 hebben de PS het Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0) vastgesteld.

De SUP beschrijft uniform per onderdeel van ons areaal het beleid, de omvang van het areaal, de functies, het kwaliteitsniveau van het onderhoud en de daarbij behorende lasten. In het SUP 2.0 komen de volgende onderdelen aan bod:

- Weginfrastructuur;
- Vaste kunstwerken;
- Beweegbare kunstwerken;
- Vaarwegen;
- Groenvoorzieningen;
- Verkeersregelinstanties en openbare verlichting;
- Dienstverlening (gladheidsbestrijding en bediening bruggen en sluisen)

We beheren onze wegen en vaarwegen (assets) volgens de systematiek van assetmanagement. Hierbij plannen we ons beheer en onderhoud op basis van een vastgesteld kwaliteitsniveau. We inspecteren onze assets regelmatig om te zien of het gewenste kwaliteitsniveau aanwezig is. Wanneer assets onder dat kwaliteitsniveau dreigen te zakken, plannen we beheer en onderhoud in.

Om het kwaliteitsniveau te bepalen volgen we in hoofdlijnen de normen van het landelijk instituut CROW die een 5 puntschaal hanteert van niveau A+ (oplever kwaliteit) tot niveau D (zodanig slecht dat kapitaalvernietiging optreedt).

Algemeen gangbaar is kwaliteitsniveau B. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade klein is.

Daarom hebben we voor bijna alle assets gekozen voor kwaliteitsniveau B. Alleen waar genoemde risico's niet aan de orde of aanmerkelijk lager zijn, is gekozen voor een lager uitvoeringsniveau: niveau C. Het gaat om onderhoud aan duikers, sierbeplanting en landschappelijke beplanting.

Bij een hoger onderhoudsniveau is over het algemeen sprake van enige mate van luxe: het areaal ziet er beter (als nieuw) uit. Bij een lager onderhoudsniveau kan er sprake zijn van risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago schade.

Op twee punten is een plus op niveau B opgenomen:

- vergroting van de aandacht voor bijen,
- beperking van lange wachttijden bij bruggen en sluisen in het hoogseizoen.

Tabel 3.2: Weergave vastgestelde keuzes Provinciale Staten

Indicator	Omschrijving	2017	2018	2019	Streef-cijfer 2020	Streef-cijfer 2021	2022 - 2024
Onderhouds-toestand wegen	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B)	93%	94%	100%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand kunstwerken	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	100%	97%	97%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand oever-constructies	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	72%	74%	79%	79%	83%	90%
Beschikbaarheid beweegbare bruggen en sluisen	De beschikbaarheidsgraad van de gerenoveerde bruggen en sluisen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	98%
Beschikbaarheid verkeerslichten	De beschikbaarheidsgraad van de verkeerslichten.	n.v.t.	n.v.t.	99,3%	98%	98%	98%
Gladheid-bestrijding	De provinciale wegen zijn bij gladheid gestrooid binnen de normtijden van de CROW	98%	100%	100%	98%	98%	98%

Uitgangspunten keuze indicatoren:

- In SUP 2.0 is gekozen voor kwaliteitsniveau B, met uitzondering van enkele assets die minder gevoelig zijn voor risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago verlies. Alle indicatoren op het gebied van onderhoud in de programmabegroting gaan hebben niveau B of hoger.
- Als norm (streefwaarde in termen van de programmabegroting) is ook gekozen voor een uniforme benadering, die constant is in de tijd: minimaal 90% van onze assets moet minimaal voldoen aan kwaliteitsniveau B. Die 10% is een marge die nodig is omdat, bijvoorbeeld door vorstschade of calamiteiten, altijd een gedeelte op moment van inspectie niet volledig aan B zal voldoen. Daarnaast is het kostenefficiënt om een zekere werkvoorraad op te bouwen voor onderhoud wordt gepleegd. Eventuele tussentijdse achteruitgang van kleinere onderdelen (bijvoorbeeld lokale scheuren in het wegdek), wordt opgevangen door jaarlijks onderhoud.
Voor de oeverconstructies hebben we een achterstand ten behoeve van norm kwaliteitsniveau B. Deze wordt in de loop van dit programma ingelopen.
- Naast onderhoudsindicatoren hebben we ook 3 indicatoren die gaan over technische beschikbaarheid: beschikbaarheid bruggen en sluisen; verkeerslichten en gladheidsbestrijding. Ook hier is gekozen voor een uniforme benadering, waarbij de norm (het streefniveau) is gesteld op 98%.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier door bijvoorbeeld garantiebepalingen.

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen 5 en 20 jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad. In 2019 is een groot deel van het pand heringericht. De eventuele gevolgen voor (de fasering van) het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook bezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de Financiële verordening provincie Flevoland 2018.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 472.000 toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis', maken onderdeel uit van de lasten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het Provinciehuis vastgesteld. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 0,75 mln.). Jaarlijks wordt hier € 0,09 mln. aan toegevoegd.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum (NLE), gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,18 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Door middel van een conditiemetingen (NEN2676) wordt doorlopend inzichtelijk gemaakt wat de status is van het gebouw en de installaties. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemetingen zullen worden hersteld. Het doel is om op termijn hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Wij hebben een berekening laten maken voor de beheer- en onderhoudskosten van het haventerrein, de kade en de toegangsweg. Het onderhoud en beheer is deels verlegd naar de exploitanten die gebruik maken van de haven en andere partijen. Het jaarlijkse onderhoud, wat nu voor rekening van de provincie komt, is in de begroting opgenomen in de exploitatie van de haven op het desbetreffende budget. Er is nog geen onderhoudsplan vastgesteld, omdat de verantwoordelijkheid daarvan mogelijk wordt meegenomen in de samenwerking met het op te richten havenbedrijf (samen met gemeente Lelystad). Zie ook de activiteiten in het programmaplan, onderdeel 3.2 Gebiedsopgaven.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke lasten geraamd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie, gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Landwegen	7.361	7.702	8.063	8.063	8.063	8.063
Vaarwegen	1.822	1.761	1.571	1.571	1.571	1.571
Provinciehuis	448	439	447	447	447	447
Vestigingen	66	106	108	108	108	108
NLE	77	152	115	115	115	115
Flevokust Haven	54	46	47	47	47	47
Totaal	9.828	10.206	10.351	10.351	10.351	10.351

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het niet jaarlijks onderhoud wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De lasten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Infrastructuur'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	22.680	17.955	12.652	6.945	492	3.208
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	10.989	10.448	8.788	9.538	9.538	9.538
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-15.715	-15.751	-14.495	-15.991	-6.822	-5.568
Stand per 31/12	17.955	12.652	6.945	492	3.208	7.178

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening NJO Infrastructuur op basis van de vastgestelde financiële kaders van het MBVI/p-MIRT 2021-2024. Op basis van de actuele prognoses en de extra dotatie in 2021 en 2022 van totaal € 5,45 mln. (uit het daarvoor binnen de brede bestemmingsreserve geormerkte bedrag bij de resultaatbestemming 2018) is het geprognosticeerde saldo van de voorziening aan het einde van ieder jaar toereikend.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	2.150	1.994	2.304	1.784	1.837	2.181
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	465	472	480	480	480	480
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-619	-162	-1.000	-427	-136	-642
Stand per 31/12	1.994	2.304	1.784	1.837	2.181	2.019

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Vestigingen'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	661	585	374	439	501	531
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	85	86	88	88	88	88
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-161	-297	-23	-26	-58	-72
Stand per 31/12	585	374	439	501	531	547

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand per 1/1	722	757	590	554	615	681
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	181	183	187	187	187	187
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-146	-350	-223	-126	-121	-189
Stand per 31/12	757	590	554	615	681	679

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de ministeriële Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door PS vastgestelde Treasurystatuut provincie Flevoland 2014.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van (tijdelijk) overtollige of het aantrekken van (tijdelijk) benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen worden de actuele zaken en ontwikkelingen binnen het vakgebied gevolgd. Dit vindt onder andere plaats door (virtuele) deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op deze wijze staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen. Op dit punt zijn er geen (relevante)ontwikkelingen te melden. De huidige lage rentetarieven en de verwachting dat deze tarieven voorlopig nog op een zeer laag niveau zullen blijven dragen hieraan mede bij.

4.3 Treasurybeleid

Mede als gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten wordt verwacht dat de beschikbare hoeveelheid middelen de komende jaren daalt. Het voorspellen van de renteopbrengsten in de toekomst is in beperkte mate mogelijk en afhankelijk van de feitelijke ontwikkeling van de rentestand en de liquiditeitenomvang.

Voor de inschatting van het rendement over 2021 zijn we uitgegaan van de volgende aannames en uitgangspunten:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2021 bedraagt € 77 mln.
- daarnaast is gemiddeld € 12,4 mln. uitgeleend aan gemeenten (lopende contracten) tegen een gemiddeld rendement van 0,6% en gemiddeld € 8,8 mln. aan leningen verstrekt vanuit de publieke taak tegen een gemiddeld rendement van 0,02% (het grootste deel hiervan is renteloos verstrekt).
- de beschikbare liquide middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitenplanning;
- de rentevisie voor 2021 is:
  - 0,00% per jaar voor rente rekening-courant bij de schatkist;
  - -0,40% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 1 jaar;
  - -0,10% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe;
  - 0,15% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe;
  - 0,05% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2021 uit van een totaalsaldo aan middelen van € 98,2 mln. en een renteopbrengst van € 77.000 (leningen aan gemeenten) en € 1.500 (leningen vanuit publieke taak), gebaseerd op lopende leenovereenkomsten.

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de omvang van de middelen en het rendement.

Tabel 4.1: Omvang en rendement middelen

	2016	2017	2018	2019	Prognose 2020	Prognose 2021
Omvang middelen gemiddeld (x € 1.000)	164.000	173.000	162.000	138.000	107.000	98.200
Rendement (%)	0,12%	0,11%	0,09%	0,08%	0,10%	0,08%

Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.2: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2021 bedraagt € 19,3 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 98,2 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 19,3 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 117,5 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. Renterisiconorm: niet van toepassing omdat er (nog) geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munten dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Sinds 2014 worden al onze middelen, op het drempelbedrag van ca. € 2,1 mln. na, aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeit-risico	De kans dat erop korte en/of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Er is ook dit jaar gewerkt met een versoberde (meerjarige) liquiditeitenplanning voor de komende jaren. Hierin zijn de uitgaven en inkomsten (vertaald naar geldstromen) zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd. Gegeven de ambities voor de komende jaren kan het nodig zijn op enig moment financieringsmiddelen aan te trekken ter voorkoming van liquiditeitstekorten.

4.4 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Uitzettingen

Er is een aantal onderhandse leningen verstrekt aan gemeenten met een relatief lange looptijd (8-10 jaar). Met het verstrekken van nieuwe onderhandse leningen zal, mede gezien de verwachte (lage) rentevergoedingen, zeer terughoudend worden omgegaan. Leidend hierbij is de ruimte voor nieuw te verstrekken onderhandse leningen binnen de meerjarige liquiditeitenplanning.

Kasbeheer

Voor de (zeer) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow

Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn is onderstaand cashflowoverzicht voor 2021 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze middelen in 2021 met zo'n € 54 mln. zullen afnemen.

Tabel 4.2: Cashflowoverzicht

	Bedragen
Liquiditeitenomvang per 31-12-2020	104
Bijdrage aan EMU-saldo	-84
Majeure mutaties <u>niet</u> geraamd in EMU-saldo	0
Planningsoptimisme	30
Liquiditeitenomvang per 31-12-2021	50

x € 1 mln.

Bijdrage aan EMU-saldo

De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor 2021 wordt een tekort verwacht van €84 mln. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt verwezen naar onderdeel IV Financiële begroting.

Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo

Hierbij moet worden gedacht aan substantiële, nog niet in de begroting geprogrammeerde, onderdelen van de Investeringsagenda en grote mutaties in leningen. Deze verwachte uitgaven zullen voor dit jaar nihil bedragen, echter voor de jaren 2022 tot en met 2024 zullen deze wel een negatief effect hebben op dit onderdeel, deze uitgaven en die uit de Najaarsnota 2020 zijn nog niet in dit saldo opgenomen.

Planningsoptimisme

In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, doorgaans achter te blijven bij de ramingen. Hoewel vooraf niet precies is aan te geven op welke onderdelen dit zal zijn wordt, mede op basis van ervaringscijfers, een indicatieve correctie op de uitkomsten toegepast van € 30 mln.

4.5 Rentescema

Conform voorschriften uit het BBV wordt met onderstaand rentescema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoe rekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.3: Rentescema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		-/- 79
Saldo rentelasten en rentebaten		-/- 79
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/- 79
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2021		-/- 79

x € 1.000

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

Een goede bedrijfsvoering is onmisbaar voor een adequate uitvoering van de provinciale taken. Behalve goed moet de bedrijfsvoering ook efficiënt zijn; ze moet geen groter beslag op de beschikbare middelen leggen dan strikt noodzakelijk is. Het is aan directie en management om de kwaliteit en efficiëntie van de organisatie te borgen en te optimaliseren. De bedrijfsvoering moet zich voortdurend aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen, opgaven en wettelijke verplichtingen. Ook nieuwe inhoudelijke accenten en andere wijzen van werken, maar ook veranderingen in de rol van de overheid en specifiek van onze provincie vragen om aanpassingen in de bedrijfsvoering van de organisatie. Daarom is het noodzakelijk om voortdurend te investeren in de bedrijfsvoering. Naast de inhoudelijke aanpassingen zien we dat terug in de IT-infrastructuur, in de eigentijdse huisvesting en in de modernisering van de arbeidsverhoudingen en het werkgeverschap.

Daarnaast bewaken we voortdurend de effectiviteit en efficiëntie van de organisatie. In dat kader is het voornemen uitgesproken om met ingang van 2021 in beginsel alle bedrijfsvoeringsactiviteiten samen te brengen in één afdeling Concernzaken. Vorig jaar hebben we al aangegeven dat we de doorontwikkeling van de organisatie ter hand zouden nemen. Het doel van deze bundeling is het versterken van de integraliteit en van het strategisch vermogen en het verminderen van de kwetsbaarheid van de bedrijfsvoering

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Opgavegericht werken

Om de grote maatschappelijke opgaven, zoals beschreven in de Omgevingsvisie, aan te pakken is gekozen voor een 'opgavegerichte' benadering. Deze maatschappelijke vragen en opgaven uit de samenleving staan daarbij centraal en niet de afzonderlijke beleidsvelden. Integraliteit van de aanpak is daarom ook ons uitgangspunt. Een opgave aanpakken doen we altijd samen met andere publieke en private belanghebbenden. In de ambtelijke organisatie is hiervoor de basis gelegd. De organisatie is flexibeler gemaakt, de digitale voorzieningen en de informatievoorziening zijn op orde gebracht en de strategische functie is versterkt. We gaan hierop verder bouwen, onder meer door de verschillende rollen van bestuur en ambtelijke organisatie in het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap te verhelderen.

Duurzaam woon-werkverkeer

Door de Corona-crisis is het beleid voor de verduurzaming van het woon-werkverkeer en dienstreizen in een ander perspectief komen te staan. De schaal waarop medewerkers thuis blijven of gaan werken zal mede bepalend zijn voor zaken als het parkeerbeleid en de voorzieningen die de provincie als werkgever biedt voor het gebruik van de auto, het openbaar vervoer en de fiets.

Desondanks blijft de inzet van de provincie, met inachtneming van genoemde onzekerheden, gericht op terugdringing van het gebruik van op fossiele brandstof rijdende auto's. In IPO-verband wordt een gezamenlijke visie op tijd-en-plaats-bewust werken opgesteld. Dit gaat leiden tot minder reisbewegingen naar kantoor en meer digitaal vergaderen. Ook blijft de provincie het reizen met het openbaar vervoer en de fiets onder haar werknemers bevorderen.

Participatiewet

De realisatie van de taakstelling voor de Participatiewet ligt op schema. Met 17 formatieplaatsen bezet door medewerkers uit de doelgroep van de Participatiewet voldoet Flevoland aan de wettelijke quotumnorm.

De werving van nieuwe participatiemedewerkers richt zich met name op de hoog opgeleide kandidaten in de doelgroep. Daarnaast proberen we banen te creëren in uitvoerende werkgebieden als catering, schoonmaak en onderhoud. Ten einde zoveel mogelijk kandidaten te bereiken onderzoeken we met andere werkgevers in de regio of kandidaten kunnen doorstromen naar andere organisaties of dat werkgevers gezamenlijk banen creëren voor kandidaten.

Interne beheersing en rechtmatigheid

Door een verandering in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zal naar verwachting vanaf het jaar 2021 het college van Gedeputeerde Staten de rechtmatigheid van de jaarrekening verklaren. Tot nu toe stelde de accountant de rechtmatigheid van de jaarrekening vast en beoordeelde hij de financiële getrouwheid en rechtmatigheid. De accountantsverklaring beperkt zich vanaf jaar 2021 tot de juistheid van zowel de jaarrekening als van de rechtmatigheidsverklaring van het college.

Impliciet was het college altijd al verantwoordelijk voor de rechtmatigheid, maar nu moeten GS dit expliciet verklaren en onderbouwen. Overeenkomstig de financiële verordening heeft het college hiervoor een controlefunctie ingericht welke het college zekerheid geeft over (onder andere) de financiële rechtmatigheid. In de afgelopen jaren is de effectiviteit van deze controlerende functie bewezen door dat uw accountant in de laatste jaren zich al heeft gebaseerd op het onderzoekswerk wat hier uit is voortgekomen, bijvoorbeeld van de inkoop aanbestedingen en de subsidies.

Informatievoorziening en Digitalisering

In 2020 wordt het programma Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB) afgerond en afgesloten; hiermee is het fundament gelegd voor een toekomstvaste informatievoorziening in Flevoland. Door uitstel en vertraging in wetgeving (m.n. Omgevingswet en Wet Open Overheid) zullen de hiermee samenhangende activiteiten voor de provincie in 2021 doorlopen; dat geldt ook voor de activiteiten van het traject 'Medewerkers Digivaardig', dat voortdurende aandacht vereist.

De digitale transformatie is een wezenlijk onderdeel van de snelle veranderingen in de wereld. Om een factor van betekenis te kunnen blijven zal Flevoland haar informatievoorziening moeten blijven ontwikkelen en slim moeten inspelen op de vragen van de veranderende samenleving en de mogelijkheden die technologische ontwikkelingen en het 'slim' benutten van data bieden. Hiervoor is dit voorjaar de 'Informatiestrategie 2021-2024' uitgewerkt en vastgesteld in GS. De hiervoor benodigde (extra) financiële middelen zijn nog niet verwerkt in deze begroting; deze zijn als wijzigingsvoorstel opgenomen in de Najaarsnota.

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) heeft tot doel overheden en semi-overheden transparanter te maken. De kern is dat overheidsorganisaties verplicht worden om meer categorieën documenten actief openbaar te maken. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Deze wet vervangt op termijn de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

Het wetsvoorstel is voorjaar 2020 aangepast op basis van uitvoeringstoetsen en een advies van de Raad van State. De verwachting is dat het aangepaste wetsvoorstel in het najaar van 2020 wordt besproken in het parlement. Wanneer de wet in werking treedt dan kan dat financiële en personele gevolgen hebben voor de organisatie. Als mogelijk datum inwerkingtreding wordt momenteel 1 juli 2021 of 1 januari 2022 genoemd.

Ook het wetsvoorstel Archiefwet 2021 heeft impact op de wijze waarop de provincie haar informatie- en archiefbeheer uitvoering geeft. De invoeringsdatum van dit wetsvoorstel is nog niet bekend.

Inkoop en aanbesteding

Conform ons inkoop- en aanbestedingsbeleid stimuleren we bij nieuwe aanbestedingen waar mogelijk de benutting van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie en de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en minimaliseren we het energieverbruik en de belasting van het milieu. Onze aanbestedingen hebben wij zodanig ingericht, dat we verbeteringen hebben bereikt in het gebruik van materialen en energie. Wij betrekken de Participatiewet bij de uitvoering van inkopen en aanbestedingen. Tot op heden voldoet de provincie aan de vereiste normering. Het in 2017 vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid is reeds in lijn met het Coalitieakkoord 2019-2023, de daarin beoogde resultaten en de uitkomsten van het vastgestelde actieplan 'Het Goede Voorbeeld'.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

De AVG die sinds 25 mei 2018 van kracht is, is de wet waarin privacyrechten zijn geregeld. Organisaties zijn daarvoor verantwoordelijk bij het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens. Inwoners en medewerkers hebben daarmee mogelijkheden om voor zichzelf op te komen bij de verwerking van hun persoonsgegevens. De 'staande organisatie' is verantwoordelijk om het (wettelijk verplichte) verwerkingenregister zelfstandig te onderhouden en te beheren. Permanent onderhoud van de bewustwording is nodig bij alle medewerkers en specifieke verdieping voor medewerkers die verantwoordelijk zijn voor of nauw betrokken bij (voornemens tot)

nieuwe of ingrijpend veranderende Informatieverwerking. Uiteraard houden we ook in 2021 de vinger aan de pols en monitoren we of Flevoland voldoet aan de regelgeving en gerechtelijke uitspraken inzake privacy. In de organisatie wordt doorlopend aandacht besteed aan privacyregels en datalekken en wordt in voorkomende gevallen actief ingegrepen en waar nodig passende technische en organisatorische maatregelen genomen. Daartoe voeren we zogenaamde DPIA's (Data Protection Impact Assessments) uit in het kader van risicoanalyses.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Kadernota verbonden partijen 2015 die op 28 oktober 2015 door PS is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van Provinciale Staten in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om PS blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van provincie Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Sportservice Flevoland B.V.	Het Flevolands Archief
Visit Flevoland B.V.	Stichtingen en verenigingen
OMALA N.V.	Inter Provinciaal Overleg (IPO)
Airport Garden City C.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.
Afvalzorg Holding N.V.	Overige verbonden partij(en)
Vitens N.V.	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Alliander N.V.	Stichting DE-on
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2019 zijn er geen wijzigingen opgetreden in de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.552	4.552
Omvang vreemd vermogen	1.979	1.979
		2021
Financieel resultaat		0
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2019 en het Jaarplan 2020, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. Daarnaast is de vennootschap aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het MKB Fonds Flevoland B.V., het Technofonds Flevoland B.V. en De Aanjager B.V. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund.

Risico's: Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Beheersmaatregelen: Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreend om de risico's te beperken. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de fondsen-BV's. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	204	204
Omvang vreemd vermogen	144	144
		2021
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Bovenstaande gegevens zijn gebaseerd op de vastgestelde jaarrekening 2019, waarin tevens opgenomen de begroting 2020 x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	132	132
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2021
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Bovenstaande gegevens zijn gebaseerd op de vastgestelde jaarrekening 2019, waarin tevens opgenomen de begroting 2020 x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch activiteiten uit voor de provincie.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	241	241
Omvang vreemd vermogen	64	60
		2021
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Prognose 2020 en concept begroting 2021 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, er is een versnelling ingezet van de ontwikkelingswerkzaamheden en er wordt vervroegd afgelost op de leningen. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	600	0
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	4.653	1.882
		2021
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Prognose 2020 en 2021 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De beherend vennoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

6

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	74.988	81.860
Omvang vreemd vermogen	140.858	140.858
		2021
Financieel resultaat		6.872
Dividend		125

Prognose o.b.v. jaarplan 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven.

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

7

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	546.000	581.000
Omvang vreemd vermogen	1.379.00	1.445.000
		2021
Financieel resultaat		25.000
Dividend		12

Prognose o.b.v. Financieel jaarplan 2020-2022

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's. In de planperiode 2020-2022 is de verwachte solvabiliteit lager dan <30%. Bij een solvabiliteit <30% wordt geen dividend uitgekeerd. Vitens wil de solvabiliteit de aankomende jaren laten stijgen naar een minimumniveau van 35% en blijvend voldoen aan de financiële ratio's zoals gesteld door de kredietverstrekkers. Hiervoor zal de aankomende jaren het nettoresultaat moeten worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

8

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.843.000	4.843.000
Omvang vreemd vermogen	153.738.000	153.738.000
		2021
Financieel resultaat		128.000
Dividend		P.M.

Jaarcijfers 2019 BNG Bank

x € 1.000

Aanvullende informatie

De bank is door de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating van 3 ratingbureaus (Standard & Poor's AAA, Moody's Aaa en Fitch AAA). De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,04	0,04
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.195.000	4.288.000
Omvang vreemd vermogen	5.348.000	5.348.000
		2021
Financieel resultaat		92.000
Dividend		37
<i>Prognose o.b.v. halfjaarcijfers 2020</i>		<i>x € 1.000</i>

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondslevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	10.026	11.148
Omvang vreemd vermogen	52	52
		2021
Financieel resultaat		97
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2019 en het Jaarplan 2020, waarin opgenomen de exploitatiebegroting en meerjarenraming. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Op 5 april 2018 is het TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds 50% revolverend is. De tot en met 2022 meerjarig geplande uitzettingen (incl. subsidiabele beheerkosten) van het fonds bedragen € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (incl. € 1,3 mln. Rijkscofinanciering). De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het (quasi) eigen vermogen van de entiteit zijn opgenomen de door het fonds te verstrekken achtergestelde, converteerbare leningen en investeringen in het aandelenkapitaal van een onderneming.

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende Rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2022. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	27,58	27,58
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	619	619
Omvang vreemd vermogen	5.030	5.030
		2021
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Prognose o.b.v. begroting 2021 x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV.

Het Flevolands Archief		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	873	0
Omvang vreemd vermogen	1.080	n.n.b.
		2021
Financieel resultaat		n.n.b.
Dividend		N.v.t.

Concept Jaarrekening 2019.

x € 1.000

Aanvullende informatie

Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (RHC HFA) is een openbaar lichaam met als doel (een deel van) de archiefwettelijke taken van de deelnemers uit te voeren. RHC HFA beheert de overgebrachte (digitale) archieven van de deelnemers. De archivaris van RHC HFA houdt toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995 door de deelnemers. Deze deelnemers zijn: Het Rijk, de provincie Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland en de gemeenten Lelystad, Dronten, Urk en Zeewolde. In 2019 bedroeg de bijdrage van de provincie Flevoland € 69.000.

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.462	n.n.b.
Omvang vreemd vermogen	18.694	n.n.b.
		2021
Financieel resultaat		n.n.b.
Dividend		N.v.t.

jaarverslag IPO 2019

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. Via de financiële en inhoudelijke rapportages wordt de voortgang gevolgd. De bijdrage van de provincie Flevoland bedroeg in 2019 1,7 mln.

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	455	545
Omvang vreemd vermogen	1.482	1.482
		2021
Financieel resultaat		90
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door het samenwerkingsverband opgestelde Jaarstukken 2019 en de Exploitatiebegrotingen 2020 en 2021. x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineen geslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het NDOV-programma en het Samenwerkingsprogramma DOVA de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels.

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra & C.W. Smelik (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	-599	907
Omvang vreemd vermogen	26.717	27.792
		2021
Financieel resultaat		308
Dividend		n.v.t.

Prognose 2020 en 2021.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. Gedeputeerde Staten zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorg dragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. Het eigen vermogen van het Nazorgfonds zal door een verwacht beleggingsverlies negatief zijn ultimo 2020. Dit is voornamelijk het gevolg van de koersdalingen door de mondiale COVID-19 uitbraak. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijke rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement). In 2019 was er wel een positief resultaat, maar niet voldoende om de tegenvaller in 2020 volledig op te vangen. Vanwege de mogelijkheid om de door de exploitant te betalen heffing nog te verhogen en de herziening van de doelvermogens is het nazorgfonds in de positie om het saldo in de nabije toekomst aan te vullen. Het negatieve eigen vermogen leidt niet direct tot een beperking in de continuïteit van het fonds.

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen.

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.deonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2021	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	8.500	8.500
Omvang eigen vermogen	-775	-603
Omvang vreemd vermogen	8.824	8.824
		2021
Financieel resultaat		172
Dividend		0

Prognose o.b.v. meerjarenplan 2019-2024 en jaarplan 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met Provinciale Staten afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de Brede Bestemmingsreserve een bedrag van € 7,7 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 0,8 mln.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het Omgevingsplan.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de Omgevingsvisie FlevolandStraks welke het visiedeel van het Omgevingsplan vervangt en de Kadernota Grondbeleid. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondverwerving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma Nieuwe Natuur, waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondverwerving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van Provinciale Staten - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptijdrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma 'Nieuwe Natuur'. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden programma 'Nieuwe Natuur'

In het kader van het programma 'Nieuwe Natuur' is een grondhandelingskader vastgesteld welke toegepast wordt op het sluiten van de realisatieovereenkomsten met de initiatiefnemers, de inzet van de programmagronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programmagronden.

Naast de gronden die in bezit zijn van de provincie, zijn er gronden in het programma 'Nieuwe Natuur' ingebracht door terrein beherende organisaties (Staatsbosbeheer en stichting Flevo-landschap). Deze gezamenlijk ingebrachte gronden vormen samen de programmagronden die binnen het programma 'Nieuwe Natuur' ingezet worden voor ruiling, verkoop of directe inzet voor de doelstellingen. De programmagronden die nog ingezet moeten worden voor de doelstellingen zijn in tijdelijke pacht uitgegeven. De pachtinkomsten komen (na aftrek van beheerskosten) ten goede aan het programma 'Nieuwe Natuur'.

Beoogde transacties 2021

In 2020 zullen de transacties van provinciale gronden worden afgerond, waardoor er voor het jaar 2021 geen transacties worden verwacht. Transacties binnen het programma, door de terrein beherende organisaties, hebben geen impact op de provinciale begroting.

Waardering grond

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstellen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden. De boekwaarde van deze gronden zal op 1 januari 2021 € nihil zijn.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten geeft een totaalinzicht in de financiële consequenties van het voorgenomen beleid. Het saldo van de baten en lasten van de programma's vormt het geraamde saldo exclusief reservemutaties. Vervolgens vinden er toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats, waarna het geraamde resultaat 2021 (en latere jaren) zichtbaar wordt. De meerjarenbegroting 2021-2024 is structureel en reëel in evenwicht (zie paragraaf 1.3).

1.1 Financieel overzicht

Overzicht baten en lasten 2021

Het overzicht van baten en lasten is hieronder op programmaniveau weergegeven voor het begrotingsjaar 2021. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan. De autorisatie door PS vindt plaats op het niveau van deze programmaonderdelen.

Tabel 1.1: Saldo van baten en lasten per programma

	Lasten 2021	Baten 2021	Saldo 2021
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	10.939	-492	10.447
2 Landbouw, visserij en natuur	22.294	-1.990	20.304
3 Economie	13.210	-1.465	11.745
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.050	-38	9.011
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.813	-473	7.341
6 Mobiliteit	63.349	-8.786	54.563
7 Vernieuwend bestuur	63.696	-171.552	-107.856
Saldo	190.351	-184.797	5.555
Saldo reservemutaties	84.814	-90.369	-5.555
Geraamd resultaat	275.166	-275.166	0

x € 1.000

Detaillering baten en lasten in meerjarenperspectief

Tabel 1.2: Saldo van baten en lasten per programma meerjarig

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	8.276	13.559	10.447	7.809	7.793	7.793
2 Landbouw, visserij en natuur	13.149	24.572	20.304	17.157	16.328	13.843
3 Economie	5.826	12.130	11.745	8.627	5.047	4.995
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	8.848	9.580	9.011	8.777	8.671	8.630
5 Energie, duurzaamheid en milieu	9.082	9.810	7.341	7.080	6.723	6.723
6 Mobiliteit	54.967	61.188	54.563	56.505	58.910	59.831
7 Vernieuwend bestuur	-119.449	-116.537	-107.856	-106.213	-105.790	-105.788
Saldo van baten en lasten	-19.301	14.304	5.555	-258	-2.316	-3.971
Stortingen in reserves	85.170	98.043	84.814	76.088	70.173	53.540
Onttrekkingen aan reserves	-78.712	-112.347	-90.369	-75.830	-67.856	-49.569
Saldo reservemutaties	6.458	-14.304	-5.555	258	2.316	3.971
Geraamd resultaat (- = overschot)	-12.843	0	0	0	0	0

x € 1.000

Tabel 1.3: Lasten per programma meerjarig

Lasten per programma	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	8.930	14.212	10.939	8.301	8.286	8.286
2 Landbouw, visserij en natuur	15.332	26.432	22.294	17.657	16.328	13.843
3 Economie	7.767	13.751	13.210	9.952	6.372	6.321
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	8.856	9.590	9.050	8.815	8.710	8.669
5 Energie, duurzaamheid en milieu	9.811	10.827	7.813	7.553	7.196	7.196
6 Mobiliteit	64.421	69.942	63.349	65.291	67.697	68.617
7 Vernieuwend bestuur	56.722	61.244	63.696	68.489	72.594	75.697
Lasten	171.839	205.998	190.351	186.058	187.182	188.628
Stortingen in reserves	85.170	98.043	84.814	76.088	70.173	53.540
Lasten inclusief toevoegingen reserves	257.009	304.041	275.166	262.146	257.355	242.168

x € 1.000

Tabel 1.4: Baten per programma meerjarig

Baten per programma	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-653	-652	-492	-492	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-2.183	-1.860	-1.990	-500	0	0
3 Economie	-1.942	-1.621	-1.465	-1.325	-1.325	-1.325
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-8	-10	-38	-38	-38	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-729	-1.016	-473	-473	-473	-473
6 Mobiliteit	-9.454	-8.754	-8.786	-8.786	-8.786	-8.786
7 Vernieuwend bestuur	-176.171	-177.781	-171.552	-174.702	-178.384	-181.484
Baten	-191.141	-191.694	-184.797	-186.316	-189.499	-192.599
Onttrekkingen aan reserves	-78.712	-112.347	-90.369	-75.830	-67.856	-49.569
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-269.853	-304.041	-275.166	-262.146	-257.355	-242.168

x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 1.5: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	2019 Rekening	2020 Na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
a. Provinciefonds	-105.852	-115.232	-108.968	-111.542	-114.644	-117.744
b. Opcenten MRB	-66.121	-59.000	-59.100	-59.700	-60.300	-60.300
c. Dividend	-712	-379	-379	-379	-379	-379
d. Rente	-141	-111	-87	-62	-43	-43
e. Overig (afwikkelingsverschil)	0	0	0	0	0	0
Totaal	-172.826	-174.722	-168.534	-171.683	-175.366	-178.466

x €1.000

a. Provinciefonds

De uitkering uit het Provinciefonds is een vrij besteedbare uitkering die alle provincies van het rijk ontvangen. De hoogte van de uitkering wordt mede gebaseerd op de mogelijkheden die de provincies hebben om in eigen inkomsten (belastingen en vermogensinkomsten) te voorzien. De Provinciefondsuitkering groeit of krimpt jaarlijks mee met de ontwikkeling van de rijksuitgaven (het zogenoemde 'samen de trap op en samen de trap af'-principe). Dit houdt in dat rijksombuigingen of -beleidsintensiveringen doorwerken in de hoogte van de Provinciefondsuitkering. De in deze begroting geraamde uitkeringen voor 2021 en volgende jaren zijn gebaseerd op de Decemercirculaire Provinciefonds 2019.

b. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 maart 2020. Als gevolg van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland op 1 mei 2019 is de opbrengst per jaar gemiddeld zo'n € 15,5 mln. lager dan voorheen. Daarnaast hebben zich andere kleinere mutaties voorgedaan in de omvang en samenstelling van het wagenpark. Gezien de onvoorspelbare ontwikkeling van het voertuigbestand (en samenstelling daarbinnen) wordt voor de begroting en meerjarenraming conform de bestendige gedragslijn verondersteld dat er tot en met 2023 geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigbestand binnen de provincie. Wel is rekenkundig uitgegaan van een jaarlijks indexering van het tarief met 1% per jaar. Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

c. Dividend

De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenuitkeringen van de verbonden partijen over het boekjaar 2019 zijn bekend. Voor de jaren 2021-2023 wordt verondersteld dat die in lijn zullen liggen met de dividenuitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Rente (saldo financieringsfunctie)

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit twee componenten:

- *Rente provincie*: dit is rente die de provincie ontvangt op verstrekte leningen uit hoofde van de treasuryfunctie (aan gemeenten).
- *Overige rentebaten*: dit is de rente die de provincie ontvangt op verstrekte overige langlopende leningen vanuit de publieke taak.

Zie voor meer informatie de paragraaf Financiering.

Tabel 1.6: Saldo financieringsfunctie

	2019 Rekening	2020 Na wijziging	2021 Ontwerp	2022 Ontwerp	2023 Ontwerp	2024 Ontwerp
Rente provincie	-126	-102	-78	-53	-34	-34
Overige rentebaten	-15	-9	-9	-9	-9	-9
Totaal	-141	-111	-87	-62	-43	-43

x €1.000

Kosten van overhead

De provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 7.4 'Bedrijfsvoering'. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet in de financiële begroting een overzicht worden opgenomen van de geraamde kosten van de overhead. Dit betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden kan worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor overhead zijn in tabel 1.7 gespecificeerd.

Tabel 1.7: Geraamde kosten overhead

	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Totaal personeel en organisatie	42.600	42.019	41.796	41.811	41.811
Af: direct personeel	-24.022	-22.607	-22.487	-22.495	-22.495
Saldo personeel en organisatie indirect	18.577	19.412	19.309	19.316	19.316
Financiën, communicatie en jur. zaken	466	474	474	474	474
Facilitaire zaken	4.629	4.546	4.229	4.259	4.259
Informatievoorziening	4.875	4.279	4.275	4.275	4.275
Totale kosten overhead	28.547	28.711	28.287	28.324	28.324

x € 1.000

Tabel 1.8: Percentage personele overhead

	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Personele lasten indirect (onderst) personeel	15.452	16.698	16.610	16.615	16.615
Personele lasten direct personeel	24.022	22.607	22.487	22.495	22.495
Personele overhead in %	39%	42%	42%	42%	42%

x € 1.000

Stelposten, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Tabel 1.9: Stelposten

	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50	50
Loon- en prijsontwikkeling	113	920	4.828	7.221	10.023
Onvoorziene uitgaven	150	140	140	140	140
Stelpost nieuw beleid	199	3.672	4.734	5.697	5.902
Stelpost onzekerheden	800	800	1.200	1.600	2.000
Totaal	1.312	5.582	10.952	14.708	18.115

x €1.000

Loon- en prijsontwikkeling

In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2021 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2021 te brengen. De stelpost is daarna weer meerjarig op niveau gebracht om toekomstige kostenstijgingen ten opzichte van 2021 (prijspeil meerjarenraming) te kunnen dekken. Hiervoor zijn wij uitgegaan van de prijsontwikkelingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2020 van het Centraal Planbureau alsmede actuele inzichten ten aanzien van salarisontwikkelingen. Het restant van de stelpost in 2021 is beschikbaar voor de CAO 2021 en de toename van werkgeverspremies, deze zijn op dit moment nog onbekend. Het verloop van de stelpost is in tabel 1.10 weergegeven.

Tabel 1.10: Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling (L&P)

	2021	2022	2023	2024
Beginsaldo stelpost Loon- & prijsontwikkeling:	2.663	5.793	8.709	8.709
Toegekend aan budgetten:				
- goederen en diensten budgetten	-749	-741	-740	-740
- subsidiebudgetten	-1.494	-1.423	-1.348	-1.346
Subtotaal toegekend aan kader in de begroting 2021	-2.243	-2.165	-2.088	-2.086
Saldo stelpost L&P na toekenning aan budgetten	420	3.628	6.621	6.623
Bijstelling L&P op basis van actuele inzichten	500	1.200	600	3.400
Stelpost Loon- en prijsontwikkeling begroting 2021	920	4.828	7.221	10.023

x € 1.000

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren en daarmee structurele overschotten behalen. Binnen de provincie Flevoland is op dit moment één activiteit als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting aangemerkt, namelijk de participatie in Airport Garden City C.V. (OMALA). Er bestaat nog onzekerheid omtrent de hoogte van de over 2021 af te dragen vennootschapsbelasting, daarom is een stelpost opgenomen van € 0,05 mln.

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden.

Stelpost onzekerheden

Jaarlijks wordt in de begroting een stelpost 'Onzekerheden' opgenomen. De reden hiervoor is dat er in de programmabegroting rekenkundige aannames worden gedaan, die in de praktijk anders kunnen uitpakken c.q. tot tegenvallers kunnen leiden. Door hiervoor begrotingsruimte te reserveren wordt voorkomen dat dergelijke tegenvallers direct leiden tot een niet sluitende begroting. Het gaat vooral om aannames met betrekking tot de grote inkomstenstromen, zoals de Provinciefondsuitkering en de opbrengst uit de opcenten MRB. De gedragslijn

is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 0,8 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welk bedrag jaarlijks oploopt met € 0,4 mln.

Stelpost Nieuw Beleid

De stelpost 'Nieuw Beleid' geeft de begrotingsruimte weer. Begrotingsmutaties waarvoor geen alternatieve financiële dekking aanwezig is, bijvoorbeeld naar aanleiding van autonome ontwikkelingen of het coalitieakkoord, worden conform vigerend beleid verrekend met deze stelpost. Tevens zijn in deze stelpost een aantal oormerken opgenomen. Dit betreft gereserveerde middelen voor onderwerpen waar eerst een nadere uitwerking of besluitvorming noodzakelijk is. Hieraan liggen (vooralsnog) geen concrete bestedingsverplichtingen ten grondslag, waardoor indien nodig alternatieve inzet van deze middelen mogelijk is. Het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid' is onderstaand op hoofdlijnen weergegeven, evenals de nog aanwezige oormerken.

Tabel 1.11: Stelpost Nieuw Beleid

Bedragen x € 1.000 (-/- = negatief)		Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Vrije ruimte Stelpost Nieuw beleid (Perspectievenbrief)	A	-717	794	362	312
B. Autonome ontwikkeling Programmabegroting 2021 (*)					
Provinciefonds Sept. Dec. circulaire 2019		2.600	2.800	2.700	5.800
Stelpost L&P compensatie		-/- 500	-/- 1.200	-/- 600	-/- 3.400
Stelpost Onzekerheden (Perspectievenbrief 2020-2024)		400	400	400	0
Volumeontwikkelingen opcenten MRB (peildatum 1 april 2020)		-/- 500	-/- 500	-/- 500	-/- 500
Totaal mutatie stelpost Nieuw Beleid in begroting 2021	B	2.000	1.500	2.000	1.900
C. Mutaties oormerken Stelpost Nieuw beleid (**)					
Actualisatie kapitaallasten		178	180	125	125
Aframen Verkiezingsbudget jaarschrijf 2024 (geen verkiezingsjaar)		0	0	0	305
Groei gedelegeerde concessie Almere		-/- 233	-/- 233	-/- 233	-/- 233
Totaal mutaties oormerken Stelpost Nieuw beleid	C	-/- 55	-/- 53	-/- 108	197
Financieel kader - vrije ruimte begroting 2021	A+B+C	1.229	2.241	2.254	2.409

(*) Verwerking in begroting 2021 conform Perspectievenbrief 2020-2024

(**) Overige autonome ontwikkelingen in de Programmabegroting 2021

Tabel 1.11b: Resterende oormerken stelpost Nieuw beleid

Bedragen x € 1.000 (-/- = negatief)		Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Saldo stelpost Nieuw beleid Programmabegroting 2021	A	3.671	4.733	5.696	5.901
A. Bestaande oormerken:					
- SWUNG (kap.last investering a € 2,7 mln.)		135	135	135	135
- Werelderfgoed Schokland		50	50	50	50
- Vernieuwend Initiatief Prijs (PS 27-2-2019)		0	50	0	50
B. Oormerken n.a.v. Coalitieakkoord 2019-2023:					
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)		0	0	1.000	1.000
- Infrastructuur - Fietspaden (kapitaallasten)		1.038	1.038	1.038	1.038
- Infrastructuur - Smart Mobility (kapitaallasten)		1.120	1.120	1.120	1.120
- Schone leefomgeving		100	100	100	100
Totaal nog geoormerkt	B	2.443	2.493	3.443	3.493
Saldo vrije ruimte stelpost Nieuw beleid begroting 2021	A-B	1.229	2.241	2.254	2.409

1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor de periode 2021-2024 zijn geraamd op basis van de grondslagen in tabel 1.12.

Tabel 1.12: Rekenvariabelen

	2021	2022	2023	2024
Loon- en prijsontwikkelingen (bron: CEP):				
* Goederen en diensten (inkoop), investeringen	1,8	1,7	1,7	1,7
* Subsidies (instellingen) o.b.v. gemiddelden	2,3	2,4	2,0	1,9
* Salarissen	2,6	2,8	2,2	2,0
Rente (gemiddelden):				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
* Uitzettingen (leningen gemeenten)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
* Uitzettingen (leningen uit publieke taak)	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Overige:				
* Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
* Voertuigbestand voor MRB	Juli 2019	Juli 2019	Juli 2019	April 2020
* Circulaire provinciefonds	Mei 2019	Mei 2019	Mei 2019	December 2019

De loon- en prijsontwikkelingen zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP) 2020 van het Centraal Planbureau (CPB). De ramingen voor de jaren 2021-2024 zijn gebaseerd op het veronderstelde prijspeil van 2021 en voor de salarissen op de CAO 2020-2021. Voor prijsstijgingen in latere jaren is een stelpost 'Loon- en prijsontwikkelingen' opgenomen.

1.3 Incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht dient op grond van het BBV (art. 19) inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting bevat. Incidentele baten en lasten betreffen posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden en dus een tijdelijk karakter hebben. Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben op grond van het BBV in principe een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. Onderstaand is het overzicht voor 2021 opgenomen. Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten, alsmede het meerjarenoverzicht, is opgenomen in bijlage D.

Tabel 1.13: Incidentele baten en lasten

	Incidenteel 2021	Structureel 2021	Totaal 2021
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	102	10.837	10.939
2 Landbouw, visserij en natuur	8.133	14.161	22.294
3 Economie	8.316	4.895	13.210
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	381	8.669	9.050
5 Energie, duurzaamheid en milieu	814	6.999	7.813
6 Mobiliteit	544	62.804	63.349
7 Vernieuwend bestuur	23	63.673	63.696
Totaal lasten	18.313	172.038	190.351
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.500	-490	-1.990
3 Economie	-190	-1.275	-1.465
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	0	-38	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	-473	-473
6 Mobiliteit	0	-8.786	-8.786

	Incidenteel 2021	Structureel 2021	Totaal 2021
7 Vernieuwend bestuur	0	-171.552	-171.552
Totaal baten	-1.690	-183.107	-184.797
Totaal saldo van lasten en baten	16.623	-11.067	5.555
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-11.804	6.250	-5.555
Geraamd resultaat	4.819	-4.819	0

x € 1.000

Op basis van onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een structureel positief begrotingsaldo en de meerjarenraming dus structureel in evenwicht is. Het overschot op de structurele middelen wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten.

Tabel 1.13b: Presentatie van het structureel begrotingsaldo (cf. BBV)

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	5.555	-258	-2.316	-3.971
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (tabel 1.2)	-5.555	258	2.316	3.971
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten (<i>bijlage D</i>)	4.819	616	5.554	4.899
Structureel begrotingsaldo (- = tekort)	4.819	616	5.554	4.899

x € 1.000

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2021 tot stand is gekomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen, waaronder hetgeen is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Ook bevat dit hoofdstuk de uitkomst van de financiële diagnose (paragraaf 2.8). Aanvullend op de financiële diagnose zijn de door het BBV voorgeschreven financiële kengetallen weergegeven en toegelicht. Het op grond van het BBV voorgeschreven overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld is opgenomen in bijlage C.

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2021

De basis voor de Programmabegroting 2021 is het financieel kader, bestaande uit de tot en met de peildatum van de begroting (1 juli 2020) vastgestelde begrotingswijzigingen. In 2020 hebben er geen algemene beschouwingen op basis van de perspectiefnota plaatsgevonden. De Planning & Control -cyclus verloopt dit jaar anders dan andere jaren. Dit vanwege de vele onzekerheden die de coronacrisis en andere ontwikkelingen zoals de stikstofproblematiek en woningbouwopgave met zich meebrengen. Deze en andere ontwikkelingen vragen om een integrale heroriëntatie op het provinciale beleid voor de eerstkomende jaren. Zodoende is in overleg met PS besloten eenmalig de Zomernota en Perspectiefnota te laten vervallen en een 'brede' Najaarsnota 2020 uit te brengen. Deze Najaarsnota zal, naast een rapportage over afwijkingen in 2020, ook keuzes en voorstellen bevatten voor de jaren 2021-2024. De besluiten over de Najaarsnota 2020 zullen dan ook van invloed zijn op de Programmabegroting 2021 en zullen via een 1^e begrotingswijziging 2021 daarin worden verwerkt. Een en ander is nader toegelicht in de Perspectievenbrief die op 24 juni jl. in PS is behandeld. Autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting zichtbaar verwerkt en van een nadere toelichting voorzien (indien > € 100.000). Dit betreft onder andere de actualisatie van de ramingen voor de uitkering Provinciefonds en opcenten MRB. Daarnaast zijn de structurele financiële effecten van het Coalitieakkoord 2019-2023 in deze begroting verwerkt. Conform vigerend beleid zijn begrotingsmutaties die ten laste of ten gunste van de begrotingsruimte komen verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'.

Nieuwe inzichten 2021-2024

De volgende nieuwe inzichten zijn verwerkt in de begroting:

Autonome ontwikkelingen

Het is gebruikelijk dat in de perspectiefnota het financieel perspectief voor de eerstvolgende begroting wordt geschetst. Hierin worden onder andere autonome ontwikkelingen verwerkt, bijvoorbeeld de actualisatie van het Provinciefonds op basis van de laatste circulaire en de bijstelling van de opcenten MRB op basis van een actueel voertuigbestand. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen zijn opgenomen die bijvoorbeeld het gevolg van zijn van wijzigingen in kasritmen van grote projecten of onvermijdelijke lasten als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Deze perspectiefnota vormt dan de basis voor de later dat jaar op te stellen programmabegroting.

De Planning & Control -cyclus verloopt dit jaar echter anders dan andere jaren. Dit vanwege de vele onzekerheden die de coronacrisis en andere ontwikkelingen zoals de stikstofproblematiek en woningbouwopgave met zich meebrengen. Deze en andere ontwikkelingen vragen om een heroriëntatie op het provinciale beleid voor de eerstkomende jaren. In overleg met PS is besloten eenmalig de zomernota en perspectiefnota te laten vervallen en een 'brede' Najaarsnota 2020 uit te brengen. Deze Najaarsnota zal, naast een rapportage over afwijkingen in 2020, ook keuzes en voorstellen bevatten voor de jaren 2021-2024. De besluiten over de Najaarsnota 2020 zullen dan ook van invloed zijn op deze Programmabegroting 2021 en zullen via een 1^e begrotingswijziging 2021 daarin worden verwerkt. Een en ander is nader toegelicht in de Perspectievenbrief die op 24 juni 2020 in PS is behandeld. De autonome ontwikkelingen, die normaliter dus in de perspectiefnota en daarmee het financieel kader verwerkt zouden zijn, zijn daarom nu in deze begroting verwerkt. Zie hiervoor de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale

effect van deze mutaties op het begrotingsaldo 2021 bedraagt € 2,0 mln. voordelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in tabel 1.11).

Begrotingseffecten nieuwe inzichten

In paragraaf 1.1 is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid'. Deze stelpost is gewijzigd als gevolg van het verwerken van autonome ontwikkelingen. Daarnaast zijn er ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn ontstaan bij het opstellen van de Programmabegroting 2021. Voor zover deze geen relatie hebben met bestaande reserves zijn deze van invloed op het financieel perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen effecten die voortvloeien uit bestaand beleid en van technische aard zijn, maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte en/of aanwezige stelposten. Deze mutaties zijn bij de verschillenanalyse van de desbetreffende programmaonderdelen van een toelichting voorzien (indien > € 100.000). De niet resultaatneutrale begrotingsmutaties zijn daarbij conform vigerend beleid ten laste of ten gunste van de stelpost 'Nieuw Beleid' gebracht. Per saldo is het effect van deze begrotingsmutaties nihil.

Eindbeeld

Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2021 kunnen presenteren. Ook de Meerjarenraming 2022-2024 is sluitend.

2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Op basis van de begrote ontwikkelingen in de investeringen, voorzieningen en reserves is op voorschrift van het BBV onderstaande geprognosticeerde meerjaren balans opgenomen.

Tabel 1.14: Geprognosticeerde balans (meerjarig)

	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
Materiële vaste activa	142.128	191.929	268.035	281.924	301.968	295.902
Financiële vaste activa	29.107	25.207	21.045	17.745	15.445	13.145
Vlottende activa	164.438	98.556	16.713	0	0	14.841
Balanstotaal activa	335.673	315.692	305.732	299.931	317.675	323.888
Algemene reserve	20.444	20.800	21.156	21.513	21.869	22.225
Bestemmingsreserves	238.183	223.489	217.578	224.230	232.940	243.254
Voorzieningen	33.105	35.051	28.723	22.425	25.560	29.360
Vlottende passiva	43.941	36.352	38.275	31.763	37.306	29.049
Balanstotaal passiva	335.673	315.692	305.732	299.931	317.675	323.888

x € 1.000

Als gevolg van de grote investeringsprojecten in de komende jaren neemt de (boek)waarde van de materiële vaste activa de komende jaren sterk toe. De financiële vaste activa nemen af overeenkomstig het aflossingsschema van de desbetreffende leningen. De vlottende activa nemen sterk af, voornamelijk als gevolg van de liquiditeiten die worden ingezet voor de financiering van de investeringen. De reserves nemen op langere termijn af als gevolg van de te realiseren beleidsambities. De vlottende passiva nemen af, voornamelijk als gevolg van de inzet van reeds ontvangen decentralisatie-uitkeringen.

2.3 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt mede gebruik gemaakt van de geprognosticeerde balans, welke is opgenomen in paragraaf 2.2. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese

afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen voor de periode 2019-2022 jaarlijks (maximaal) 0,4% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2020 bedroeg het aandeel van de provincies daarbinnen 0,08 (in % BBP). Voor het jaar 2021 is deze EMU-tekortruimte (vooralsnog) niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2021 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 1.15: EMU-saldo

	Rekening 2019	Ontwerp 2020	2021	2022	2023	2024
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	19.301	-10.884	-5.555	258	2.316	3.971
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	5.086	6.644	6.499	8.251	9.865	11.586
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	13.099	11.494	9.847	10.597	10.597	10.597
- investeringen vaste activa	-39.815	-73.131	-103.975	-61.342	-50.129	-5.525
+ bijdragen van derden in investeringen	7.986	15.318	25.266	42.507	22.520	2.300
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-17.145	-9.547	-16.175	-16.894	-7.461	-6.795
Bijdrage aan EMU-saldo (- =tekortverhogend)	-11.489	-60.107	-84.094	-16.624	-12.293	16.133

x € 1.000

2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het BBV schrijft voor dat inzage wordt gegeven in jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, waarvoor geen voorziening is getroffen. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De lasten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar en zijn opgenomen in programmaonderdeel 8.5 'Bedrijfsvoering'. Hieronder vallen ook de lasten die samenhangen met het Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB) van de medewerkers, op basis van de vorig jaar gesloten cao. In afstemming met de accountant worden deze lasten toegerekend aan het jaar waarin de desbetreffende opleiding daadwerkelijk is genoten (er wordt geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten). Gezien de mogelijkheid voor medewerkers tot het opbouwen van een spaarverlof zonder vervaltermijn is voor deze verplichting met ingang van 2017 wel de voorziening 'Spaarverlof' (V047) getroffen, ter hoogte van het per balansdatum gespaarde verlofsaldo (zonder vervaltermijn), zie hiervoor ook bijlage B.

2.5 Investerings in vaste activa

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de boekwaarde van de vaste activa op 1 januari van het betreffende jaar.

Tabel 1.16: Boekwaarde vaste activa (meerjarig)

	2020	2021	2022	2023	2024
Materiële vaste activa					
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
Grond-, weg en waterbouw					
a. Verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	141.958	210.914	220.947	243.270	240.410
b. Kunstwerken (bruggen, sluizen, etc.)	16.104	24.507	30.140	29.862	28.645
c. Openbare verlichting	782	1.487	1.320	1.153	993
d. Gronden en terreinen	3.402	3.232	3.062	2.893	2.723
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	162.246	240.139	255.470	277.177	272.772

	2020	2021	2022	2023	2024
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen:					
a. Provinciehuis	7.836	7.180	6.523	5.867	5.211
b. Innovatiepaviljoen Floriade	0	0	0	0	0
c. Nieuwland Erfgoedcentrum	0	0	0	0	0
d. Vestigingen (voormalig steunpunten)	818	768	718	667	617
e. Overige bedrijfsgebouwen	5.650	5.640	5.529	5.418	5.307
Machines, apparaten en installaties	7.539	6.709	6.315	5.705	5.102
Grond-, weg en waterbouw	7.185	6.995	6.806	6.617	6.428
Overige materiële vaste activa	655	609	562	516	470
Totaal vaste activa met economisch nut	29.683	27.901	26.454	24.791	23.135
Totaal materiële vaste activa	191.929	268.040	281.924	301.968	295.907
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen	2.427	2.427	2.427	2.427	2.427
Leningen aan openbare lichamen	14.000	10.700	7.400	5.100	2.800
Leningen aan overige verbonden partijen	8.403	7.803	7.803	7.803	7.803
Overige langlopende leningen (publieke taak)	377	377	377	377	377
Bijdragen aan activa van derden	0	0	0	0	0
Totaal financiële vaste activa	25.207	21.307	18.007	15.707	13.407
Totaal vaste activa	217.137	289.347	299.931	317.675	309.314

x € 1.000

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings-)investeringen. De verminderingen bestaan hoofdzakelijk uit afschrijvingen, verkoop van activa (bijvoorbeeld grond) en ontvangen aflossingen op verstrekte leningen. De boekwaarde van de activa met maatschappelijk nut loopt sterk op als gevolg van het gewijzigde BBV, waardoor bijdragen uit reserves met ingang van 2017 niet meer direct in mindering mogen worden gebracht op de boekwaarde.

Tabel 1.17: Overzicht per product van vermeerderingen en verminderingen vaste activa

	Vermeerderingen 2021	Verminderen 2021	Vermeerderingen 2022	Verminderen 2022	Vermeerderingen 2023	Verminderen 2023	Vermeerderingen 2024	Verminderen 2024
2.1.3 Floriade	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport / OMALA	0	600	0	0	0	0	0	0
6.1.1 Openbaar vervoer	850	0	0	0	0	0	0	0
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	25.416	21.150	40.905	39.055	39.616	20.200	3.221	0
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	76.632	216	19.235	152	9.472	20	1.205	0
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	0	3.300	0	3.300	0	2.300	0	2.300
7.4.3 Facilitaire zaken	78	0	203	0	41	0	71	0
7.4.4 Informatievoorziening	1.000	0	1.000	0	1.000	0	1.000	0
Subtotaal mutaties	103.975	25.266	61.342	42.507	50.129	22.520	5.525	2.300
Afschrijvingslasten	0	6.499	0	8.251	0	9.865	0	11.586
Totaal	103.975	31.765	61.342	50.759	50.129	32.384	5.525	13.886

x € 1.000

2.6 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie worden er op dit moment geen middelen geleend om de uitgaven en investeringen te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend conform het vastgestelde treasurybeleid. In de paragraaf Financiering (onderdeel III van de begroting) zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling en liquiditeitsomvang uiteengezet.

2.7 Reserves en voorzieningen

In 2021 dalen de reserves per saldo met circa € 5,6 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 84,8 mln. staan onttrekkingen van € 90,4 mln. In 2021 neemt de omvang van de voorzieningen af met € 6,3 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen (bestedingen) vinden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen plaats en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud.

In de hiernavolgende tabel zijn de mutaties in de reserves en voorzieningen op hoofdlijnen weergegeven. Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen'. Hierin is ook een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening opgenomen, alsmede de resterende oormerken. Deze bijlage is gebaseerd op de vigerende nota Reserves en voorzieningen 2020-2023 en nadien genomen separate besluiten. De aanpassing van de mutaties in de reserve ten opzichte van het financieel kader zijn terug te vinden het programmaonderdeel 7.5 'Reserves'.

Tabel 1.18: Verloopstaat reserves

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	20.800	356	0	21.156	13.800
Totaal Algemene reserve	20.800	356	0	21.156	13.800
B003 Personeel	3.780	900	-431	4.249	0
B008 Monumentenzorg	1.076	286	0	1.362	157
B009 Brede Bestemmingsreserve	47.382	1.753	-2.653	46.481	44.142
B011 Sport	330	0	0	330	0
B016 Zuiderzeelijngelden	11.863	0	-2.000	9.863	5.228
B017 Technische bijstand Europa	610	0	0	610	0
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.724	1.000	-750	1.974	0
B027 POP (p-MJP / POP)	9.918	430	-2.350	7.998	3.413
B029 Bodem	1.741	0	-450	1.291	1.800
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	308	0	0	308	0
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	1.116	900	-901	1.114	0
B032 Nieuwe Natuur	9.970	0	-2.750	7.220	3.000
B033 Activering vervangingsinvesteringen	9.623	2.430	-34	12.019	0
B035 Almere 2.0	2.599	6.700	-8.971	328	0
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	116	0	0	116	0
B037 Mobiliteit	33.046	41.874	-60.641	14.279	11.685
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	10.196	470	-224	10.443	2.433
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485	0
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.480	0	0	2.480	2.480
B042 Dekking afschrijvingslasten	56.065	27.683	-1.339	82.409	0
B043 Economisch Programma	5.038	0	-795	4.243	5.003
B044 Duurzame energie	2.663	0	0	2.663	2.975

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	8.250	0	-5.000	3.250	3.250
B046 Artistieke experimenten	67	33	0	101	0
B047 Krachtige Samenleving	563	0	-374	189	0
B048 Vitaal Platteland	1.900	0	-705	1.195	0
B049 Informatiestrategie	580	0	0	580	580
Totaal bestemmingsreserves	223.488	84.459	-90.369	217.580	86.146
Totaal reserves	244.290	84.815	-90.369	238.736	99.946

x € 1.000

Tabel 1.19: Verloopstaat voorzieningen

	Begrote stand 1/1	storting	onttrekking	Stand 31/12
V005 Grondwaterbeheer	732	0	0	732
V011 NJO provinciehuis	2.304	480	-1.000	1.784
V015 Pensioen (oud) leden GS	8.994	305	-324	8.975
V025 NJO Infrastructuur	20.165	8.788	-14.495	14.458
V039 Reorganisatie Bedrijfsvoering	373	0	-110	263
V043 NJO Vestigingen	374	88	-23	439
V044 NJO NLE	590	187	-223	554
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010
V047 Spaarverlof	509	0	0	509
Subtotaal Voorzieningen Passiva	35.051	9.847	-16.175	28.723
V035 Oninbare vorderingen	70	0	0	70
V037 Oninbare leningen	167	0	0	167
V40 Gronden OVW / Nieuwe Natuur	0	0	0	0
V048 Duurz waardeverm. Flevokust Haven	7.626	0	0	7.626
Subtotaal Voorzieningen Activa	7.863	0	0	7.863
Totaal Voorzieningen	42.915	9.847	-16.175	36.587

x € 1.000

Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Bij het vaststellen van de Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023 (Provinciale Staten van 13 november 2019) een aantal nieuwe reserves gevormd, zoals; 'Fonds Vitaal Platteland', 'Artistieke experimenten', 'Krachtige samenleving' en 'Regiodeal Noordelijk Flevoland'. De reserve 'Grootschalige kunstprojecten' is vervallen, het resterende saldo van, en toekomstige stortingen in, worden gestort in de bestemmingsreserve 'Artistieke experimenten'.

Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2.8 Financiële diagnose en kengetallen

Financiële diagnose

Jaarlijks laten we een externe partij (Deloitte) een beoordeling maken van onze financiële positie. Dit is vormgegeven in de vorm van een financiële diagnose (benchmark), die jaarlijks wordt geactualiseerd. In de diagnose wordt een aantal gegevens over de financiële positie van de provincie vergeleken met andere provincies en afgezet tegen algemeen geaccepteerde landelijke normen. De analyse 2020 heeft betrekking op de cijfers uit de jaarrekeningen over 2019 en de programmabegrotingen voor 2020 van de provincies.

Tabel 1.20: Historisch verloop totaalbeeld Flevoland

Scores	Jaarverslag 2018 / Begroting 2019	Jaarverslag 2019 / Begroting 2020
Gunstiger ten opzichte van het gemiddelde	7	7
Gemiddeld	6	4
Ongunstiger ten opzichte van het gemiddelde	0	2

In zijn algemeenheid is het oordeel dat provincie Flevoland een goede financiële positie heeft; de indicatoren zijn over het algemeen overeenkomstig of gunstiger dan het gemiddelde van alle provincies (twee maal lager dan het gemiddelde). De waardering is licht gedaald ten opzichte van vorig jaar. In de hierna volgende tabel worden de scores op de benoemde elementen vermeld en kort toegelicht.

Tabel 1.21: Waardering financiële positie

Standaardelement	Waardering	Toelichting
Provinciale opcenten	Gemiddeld	Belastingtarief ligt tegen het landelijk gemiddelde; additionele bron van weerstandscapaciteit aanwezig.
Weerstandsvermogen	Lager dan het gemiddelde	Weerstandsratio van 1,2 blijft binnen bandbreedte van 1,1 - 2,0. Ratio gedaald ten opzichte van 2018 met 1,4.
Schuldpositie	Gunstig	Debt ratio (schulden kort en lang in % van balanstotaal) is afgenomen ten opzichte van 2018 van 18% naar 13%.
Aanwending externe financiering	Gemiddeld	Er is geen sprake van lang vreemd vermogen; provinciale voorzieningen zijn volledig gefinancierd met eigen vermogen.
Reservepositie	Gemiddeld	Lager ten opzichte van andere provincies en de referentiegroep.
Verhouding activa / reserves	Gemiddeld	Ten opzichte van andere provincies liggen de met inwoners nog te verrekenen kapitaallasten hoger. Het bedrag per inwoner bedraagt € 275.
Gespaard voor onderhoud	Gunstig	Onderhoudsvoorziening aanwezig in tegenstelling tot 8 andere provincies die de pieken in uitgaven voor het groot onderhoud moeten opvangen in de begroting.
Garant- en borgstellingen	Gunstig	Relatief laag bedrag aan garantstellingen.
Rentelasten	Gunstig	Geen lang vreemd vermogen; geen rentekosten.
Grondexploitaties	Gunstig	Geen actieve grondexploitaties, geen risico's maar ook geen rendement.
Investerings	Gunstig	Materiële vaste activa nemen naar verwachting toe met ca. € 50 mln. ten opzichte van de realisatie 2019. Hogere afschrijvingslasten zijn structureel gedekt in meerjarenbegroting.
Begroting 2020-2023	Gunstig	Eigen vermogen neemt af met circa € 11 mln., begroting is structureel sluitend.
EMU-saldo 2018-2021	Lager dan het gemiddelde	Gemiddeld lager ten opzichte van andere provincies. Voor 2020 wordt een negatief EMU-saldo verwacht van € 60 mln.

Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven, zoals voorgeschreven door het BBV. Deze kengetallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden desgewenst worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 1.22: Financiële kengetallen BBV (in %)

	Rekening 2019	Begroting 2020 na wijziging	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Netto schuldquote	-63%	-31%	12%	17%	17%	8%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-78%	-45%	2%	7%	9%	1%
Solvabiliteitsratio	77%	77%	78%	82%	80%	82%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	8%	1%	3%	0%	3%	3%
Opcenten	98%	97%	98%	98%	99%	99%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 12% positief in 2021. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 2% positief. Naar verwachting stijgt de ratio doordat de komende jaren een groot deel van de eigen liquiditeiten wordt ingezet voor de financiering van grootschalige infrastructurele- en investeringsprojecten.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor provincie Flevoland stijgt het solvabiliteitspercentage naar 78% in 2021. De oorzaak van deze stijging ligt met name in de toename van de bestemmingsreserve voor het dekken van de afschrijvingslasten van (nieuwe) investeringen. Een interprovinciale vergelijking op basis van de begrotingen 2020, laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit van alle provincies naar verwachting voor de jaarschijf 2021 68% is (mediaan: 65%).

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (> 0) blijkt dat de structurele baten in 2021 en latere jaren (licht) hoger zijn dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Bijlagen

A. Aanvaarde moties en amendementen Algemene Beschouwingen

In het voorjaar 2020 hebben geen algemene beschouwingen plaatsgevonden en zijn er naar aanleiding daarvan dan ook geen moties en amendementen aangenomen die verwerking in de Programmabegroting 2021 behoeven. Autonome ontwikkelingen en wijzigingen die voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn waar van toepassing zichtbaar verwerkt in deze begroting.

B. Overzicht reserves en voorzieningen

Code	Omschrijving	2019				2020				2021				2022				2023				2024			
		Stand 1/1	Storting	Onttrek-king	Stand 31/12	Resultaat 2019	Oormerk	Stand 31/12	Onttrek-king	Storting	Onttrek-king	Stand 31/12	Oormerk	Stand 31/12	Onttrek-king	Storting	Onttrek-king	Stand 31/12	Oormerk	Stand 31/12	Onttrek-king	Storting	Onttrek-king	Stand 31/12	
A001	Algemene reserve	22.279	421	-2.257	20.443	9.600	2.818	23.262	356	-2.818	20.800	-5.800	356	0	21.156	-5.800	356	0	21.513	356	0	21.869	356	0	22.225
B003	Personeel	2.462	2.108	-957	3.612	0	3.612	900	-732	3.780	0	4.249	0	900	-374	4.775	900	-337	5.338	900	0	5.338	900	-337	5.900
B006	Grootschalige kunstprojecten	188	-1.182	993	-1	0	-1	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B008	Monumentenzorg	634	157	0	790	0	790	286	0	1.076	-157	286	0	1.362	157	286	0	1.647	286	0	1.933	286	0	2.219	
B009	Strategische projecten	48.263	8.113	-12.363	44.012	40.524	6.026	50.039	4.253	-6.909	47.382	-40.119	1.753	-2.653	46.481	44.142	1.753	-4.789	43.445	1.753	-188	45.009	1.753	-188	46.574
B010	Projecten Women Wètzjin Zorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
B011	Sportaccommodaties / evenementen	330	0	0	330	0	330	0	330	0	330	0	330	0	330	0	330	0	330	0	330	0	330	0	330
B016	Zuiderzeelijden	15.931	0	-1.956	13.975	5.216	0	13.975	0	-2.112	11.863	-5.228	0	-2.000	9.863	5.228	0	-2.000	7.863	0	-2.000	5.863	0	-2.000	3.863
B017	Technische bijstand Europa	781	0	-171	610	0	610	0	610	0	610	918	0	610	0	610	0	610	0	610	0	610	0	610	0
B025	Procesgeld gebiedsontwikkeling	1.192	1.000	-411	1.782	80	1.782	1.000	-1.058	1.724	0	1.000	-750	1.974	0	1.000	0	1.000	2.974	1.000	0	3.974	1.000	0	4.974
B027	p.M/J / POP	8.606	3.430	-448	11.588	0	11.588	430	-2.100	9.918	0	430	-2.350	7.998	3.413	430	-3.100	5.328	430	-3.100	2.658	430	-3.100	2.058	
B029	Bodem	2.614	167	-590	2.191	1.800	0	2.191	0	-450	1.741	477	0	-450	1.291	1.800	0	-450	841	0	-450	391	0	-450	-59
B030	Equalitatie gladerisbestrijding	349	0	-41	308	0	308	0	308	0	308	0	308	0	308	0	308	0	308	0	308	0	308	0	308
B031	Confinanciering EU-projecten 14-20	511	900	-283	1.128	0	1.128	900	-912	1.116	855	900	-901	1.114	0	900	-901	1.113	900	-901	1.112	900	-901	1.111	
B032	Nieuwe Natuur	13.816	0	-1.096	12.720	0	12.720	0	-2.750	9.970	700	0	-2.750	3.000	0	3.000	0	-2.50	6.970	0	-2.50	6.720	0	-2.50	6.470
B033	Activering vervangingsinvesteringen	10.480	451	-834	10.096	0	10.096	0	-473	9.623	100	2.430	-34	3.613	-34	15.958	-89	-1.611	13.897	-491	-1.611	13.897	-491	-1.611	11.795
B035	Afhoud 2.0	12.796	4.200	-6.827	10.169	4.600	0	10.169	4.200	-11.770	2.599	0	6.700	-8.971	328	0	6.700	-6.700	7.028	6.700	-6.700	13.728	6.700	-6.700	20.428
B036	Jaartijds onderhoud infrastructuur	656	0	-539	116	0	116	0	116	0	116	0	116	0	116	0	116	0	116	0	116	0	116	0	116
B037	Mobiliteit	54.367	42.433	-38.452	58.348	8.426	0	58.348	44.043	-69.345	33.046	400	41.874	-60.641	14.279	11.685	41.212	-50.376	4.915	41.082	-49.420	-3.423	41.082	-32.515	5.144
B038	Beheer en ontwikkeling natuur	7.781	2.630	-160	10.250	0	10.250	470	-524	10.196	-21	470	-224	2.433	470	-224	10.689	470	10.689	470	11.159	470	11.159	470	11.629
B039	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	2.802	0	-2.317	485	0	485	0	485	0	485	1.500	0	485	0	485	0	485	0	485	0	485	0	485	0
B040	Doorgeschoven activiteiten	2.612	128	-2.612	127	2.740	2.480	2.607	0	-128	2.480	258	0	2.480	2.480	0	2.480	2.480	0	2.480	0	2.480	0	2.480	0
B042	Dekking afschrijvingslasten	18.988	8.043	-1.168	25.864	0	25.864	31.472	-1.271	56.065	0	27.683	-1.339	82.409	0	18.435	-1.963	98.881	16.352	-2.393	112.840	121	-3.587	109.374	
B043	Economisch programma	7.938	550	-1.405	7.083	7.018	100	7.183	200	-2.345	5.038	2.500	0	-795	4.243	5.003	0	-50	4.243	0	-50	4.243	0	-50	4.243
B044	Duurzame energie	2.950	3.592	-2.945	3.597	0	839	4.436	0	-1.773	2.663	0	0	2.663	2.950	0	2.663	0	2.663	0	2.663	0	2.663	0	2.663
B045	Regionaal Noordelijk Flevoland	0	5.000	0	5.000	0	5.000	7.500	-4.250	8.250	-337	0	-5.000	3.250	3.250	0	-3.500	2.500	0	-250	0	0	0	-250	0
B046	Artistieke Experimenten	0	-47	114	67	0	67	0	67	-150	33	0	101	0	33	0	134	33	0	167	33	0	167	33	0
B047	Krachtige Samenleving	0	1.090	0	1.090	0	1.090	0	-528	563	0	-374	189	0	-140	49	0	-40	9	0	-40	9	0	0	9
B048	Vitaal Platteland	0	0	0	0	0	0	2.000	-100	1.900	0	-705	1.195	0	-780	415	0	-415	0	0	0	0	0	0	0
B049	Informaticastategie	0	0	0	0	0	580	580	0	580	1.980	0	580	580	0	580	580	0	580	0	580	0	580	0	580
Totaal Reserves		239.326	83.183	-76.726	245.783	80.003	12.843	258.627	98.043	-112.380	244.290	46.819	84.814	-90.369	238.736	80.345	76.088	-75.830	245.744	70.173	-67.856	254.810	53.540	-49.569	265.461
Voorzieningen																									
Code	Omschrijving	Stand 1/1	Storting	Onttrek-king	Stand 31/12	Oormerk	Resultaat 2019	Stand 1/1	Storting	Onttrek-king	Stand 31/12	Oormerk	Stand 31/12	Onttrek-king	Storting	Oormerk	Stand 31/12	Onttrek-king	Storting	Oormerk	Stand 31/12	Onttrek-king	Storting	Oormerk	Stand 31/12
V005	Gronwaterbeheer	758	0	-26	732	nvt	nvt	732	0	732	0	732	nvt	0	732	0	732	0	732	0	732	0	732	0	732
V011	NJO Provinciebus	2.149	465	-620	1.995	nvt	nvt	1.995	472	-1.162	2.304	nvt	480	-1.000	1.784	nvt	480	-427	1.837	480	-136	2.181	480	-642	2.019
V015	Pensioen (oud) leden GS	7.975	1.339	-312	9.002	nvt	nvt	9.002	305	-324	8.975	nvt	305	-324	8.954	305	-324	8.954	305	305	-324	8.934	305	-324	8.913
V039	Reorganisatie bedrijfsvoering	726	0	-165	562	nvt	nvt	562	0	-189	373	nvt	0	-110	263	nvt	0	263	0	263	0	263	0	263	0
V025	NJO Infrastructuur	22.681	10.989	-15.715	17.954	nvt	nvt	17.954	10.448	-8.237	20.165	nvt	8.788	-14.495	14.458	nvt	9.538	-15.991	8.004	9.538	-6.822	10.720	9.538	-5.568	14.689
V043	NJO Vestigingen	661	85	-161	585	nvt	nvt	585	86	-297	374	nvt	88	-23	439	nvt	88	-26	501	88	-58	530	88	-72	546
V044	NJO NLE	722	181	-146	757	nvt	nvt	757	183	-350	590	nvt	187	-223	554	nvt	187	-126	615	187	-121	681	187	-189	678
V045	Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010	nvt	nvt	1.010	0	0	1.010	nvt	0	0	1.010	nvt	0	1.010	0	0	1.010	0	0	0	1.010
V047	Spaarverlof	468	41	0	509	nvt	nvt	509	0	0	509	nvt	0	0	509	nvt	0	509	0	0	509	0	0	0	509
V035	Onbare vorderingen	70	0	0	70	nvt	nvt	70	0	0	70	nvt	0	0	70	nvt	0	70	0	0	70	0	0	0	70
V037	Onbare leningen	167	0	0	167	nvt	nvt	167	0	0	167	nvt	0	0	167	nvt	0	167	0	0	167	0	0	0	167
V048	Duurz waardevorm Flevokust Haven	7.626	0	0	7.626	nvt	nvt	7.626	0	0	7.626	nvt	0	0	7.626	nvt	0	7.626	0	0	7.626	0	0	0	7.626
V040	Gronden OVV / Nieuwe Natuur	1.102	0	-1.102	0	nvt	nvt	0	0	0	0	nvt	0	0	0	nvt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Voorzieningen		46.116	13.099	-18.247	40.968	nvt	nvt	40.968	11.494	-9.547	42.915	nvt	9.847	-16.175	36.587	nvt	10.597	-16.894	30.288	10.597	-7.461	33.423	10.597	-6.795	37.223

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht, waarin het beleid wordt uiteengezet. In deze begroting is uitgegaan van de nota Reserves en voorzieningen 2020-2023 die in december 2020 is vastgesteld.

Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geoormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in 2021 weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken per peildatum 31 december 2021. Dit betreft een moment opname, voor veel van deze oormerken is ook na 2021 reeds een onttrekking/besteding in de begroting opgenomen.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De algemene reserve is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de algemene reserve wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de nota Risicomanagementbeleid, waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf weerstandvermogen in begroting en jaarstukken toegelicht.

Voor de algemene reserve is daarnaast een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar waarop de bandbreedte van toepassing is.

De algemene reserve wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de algemene reserve bestaat geen bestedingsplan, waardoor de algemene reserve in beginsel volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	20.800	356	0	21.156	13.800
Bij					
Voorfinanciering aankoop vastgoed NLE (t/m 2023)		356			
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Corona noodfonds					4.000*
Autoleasemaatschappijen					9.800
					13.800

* Inmiddels is een deel van het Corona noodfonds ingezet. De verwerking hiervan vindt plaats in de Najaarsnota 2020.

Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) Bovenformatieve formatieplaatsen.
- Tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden).
- Personele knelpunten.
- Vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden).
- Complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten.
- Organisatieontwikkeling.
- Lasten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering.
- Lasten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Bij de Zomernota 2017 is de doelstelling van deze reserve verruimd en de naam gewijzigd (voorheen: reserve Personele frictiekosten). Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (incl. POB), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit, en stelpost versterking organisatie bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao. De omvang van deze reserve wordt per bestuursperiode vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	3.780	900	-431	4.249
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Frictiekosten 2021			-431	

Grootschalige kunstprojecten (NR: B006)

De reserve is gedurende 2019 opgeheven. Het resterende saldo van, en de toekomstige stortingen in, de bestemmingsreserve 'Grootschalige kunstprojecten' is gestort in de bestemmingsreserve 'Artistieke Experimenten'.

Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie van rijksmonumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B008 Monumentenzorg	1.076	286	0	1.362
Bij				
Reguliere storting		28		
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg (rijksbijdrage)		129		
Matching rijksbijdrage (Coalitieakkoord 2019-2023)		129		
		286		

Brede Bestemmingsreserve (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- Het gaat om - veelal grootschalige - projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- Op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;

- Het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- Het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	47.382	1.753	-2.653	46.481	44.142
Bij					
Reguliere jaarlijkse storting		1.753			
Af					
NP Nieuw Land			-850		
Onderhoud Infrastructuur			-1.166		
Cofinanciering Leader			-200		
Regiefunctie ontsluiting luchthaven			-21		
Project Digitalisering Statenwerk			-16		
Marker Wadden			-100		
GLB-pijler 1 (POP 3) - waterprogramma			-300		
			-2.653		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
NP Nieuw Land (mandaat GS)					1.000
Beleidskader Oostvaardersplassen					68
Nota Verrassend Groen					438
Bereikbaarheid Luchthaven					855
Spirocan (achtervang lening)					1.500
Kredietfaciliteit MKB doorstartfonds (achtervang lening)					477
Composietencluster					150
MITC					2.000
Toeristisch recreatieve benutting FL. monumenten					80
Werelderfgoed Schokland					500
Cultuurbeleid 17-20					29
Achtervang lening DE-on (incl. geothermie)					7.803
Fietspadennetwerk					1.980
Kornwerderzand (mandaat GS)					2.500
Fietspad Grote Trap					525
Stedelijke bereikbaarheid Almere (SBA)					6.283
Regiefunctie ontsluiting luchthaven					-42
HOV Luchthaven - infrastructuur (mandaat GS)					525
Kapitaallasten Innovatiepaviljoen Floriade Werkt!					700
Statengriffie					242
ICT					448
Informatietechnologie					400
Onderhoud infrastructuur					4.284
Flevokust spoorwegennetwerk					2.709
BLG POP3					235
Stimuleringsbudget (initiële Verduurzaming OV)					-337
Verkeersmanagement en Bereikbaarheid Ooststrand					265
Risicoreservering Groeifonds					1.000
Oostvaardersoever					1.000
Hernieuwbare energie					500
Coalitieakkoord					6.026
Totaal oormerken					44.142

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

Het doel van deze reserve betreft het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan grote sportevenementen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	330	0	0	330

Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het Zuiderzeelijngelden (ZZL)-programma. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van provincie Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2021).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	11.863	0	-2.000	9.863	5.228
Af					
Provinciale bijdrage projecten Zuiderzeelijngelden (ZZL)			-2.050		
Dekking lasten en baten uit deze reserve			50		
			-2.000		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Luchthavenfonds					228
Provinciale bijdrage Maritieme Servicehaven NF (excl. cofinanciering)					5.000
					5.228

Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn middelen beschikbaar gesteld, genaamd 'technische bijstand'. Dit betreft salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten hebben geen gelijkmatig verloop. Met deze egaliseringsreserve kunnen de schommelingen in de kosten van Technische Bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	610	0	0	610

Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's is gekozen om de benodigde expertise in te huren, in plaats van het uitbreiden van de formatie. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma zich bevindt. Omdat er vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een ongelijkmatig verloop van de proceskosten voor de gebiedsprogramma's. Het doel van de reserve is het jaarlijks beslag op de begroting te egaliseren.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B025 Procesgeld gebiedsontwikkeling	1.724	1.000	-750	1.974
Bij				
Reguliere storting		1.000		
Af				
Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport			-150	
Procesgeld Nationaal Park Nieuw Land t.b.v. Oostvaardersoever			-100	
Procesgeld Markermeer IJmeer			-50	
Procesgeld Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-150	
Procesgeld Regiodeal			-150	
Procesgeld MITC			-150	
			-750	

p-MJP/POP (NR: B027)

De reserve heeft als doel in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het POP3-programma beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering en uitvoeringskosten voor het POP3-programma is gelijkmatig over de jaren verdeeld. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang en declaratie door derden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B027 p-MJP/POP	9.918	430	-2.350	7.998	3.413
Bij					
Reguliere storting provinciale cofinanciering POP3		430			
Af					
Provinciale cofinanciering voor het programma POP3			-1.750		
Saldo uitvoeringskosten programma POP3			-600		
			-2.350		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Uitvoeringskosten POP3					3.413

Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is het inzetten van middelen (€ 1,8 mln.) voor onder andere gebiedsprocessen, ABW en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	1.741	0	-450	1.291	1.800
Af					
Pilots bodemdaling (Coalitieakkoord 2019-2023)			-450		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Bodemdaling					1.800

Egalisatiereserve gladheidsbestrijding (NR: B030)

Voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidsbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen. De egalisatiereserve is bij de instelling eenmalig gevoed met € 0,33 mln. uit het rekeningresultaat 2011. Vervolgens vindt voeding plaats uit batige saldi op de begrotingspost gladheidsbestrijding in de jaren dat er lage kosten worden gemaakt. Het maximale saldo is € 0,5 mln.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	308	0	0	308

Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2014-2020 gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten en de uitvoering van eigen projecten, in het kader van het Europese programma 2014-2020. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	1.116	900	-901	1.114
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Provinciale cofinanciering OP Kansen voor West 2014-2020			-760	
Provinciale cofinanciering Interreg V			-141	
			-901	

Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het programma 'Nieuwe Natuur' en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B032 Nieuwe natuur	9.970	0	-2.750	7.220	3.000
Af					
Saldo programma Nieuwe Natuur 2018			-2.750		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Oostvaardersoever (Coalitieakkoord 2019-2023 + € 1 mln. B009)					3.000

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingsarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de olopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egalisatiereserve activering vervangingsinvestering	9.623	2.430	-34	12.019
Bij				
Dekking kosten jaarlijks onderhoud infrastructuur		2.430		
Af				
Aanpassing dekking kosten jaarlijks onderhoud infrastructuur			-34	

Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het FVA beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Bestedingen ten laste van de reserve Almere 2.0 zullen plaatsvinden op basis van door PS vastgestelde jaarprogramma's voor het FVA (incl. eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B035 Almere 2.0	2.599	6.700	-8.971	328
Bij				
Reguliere storting		6.700		
Af				
Bijdrage Jaarprogramma Almere 2.0 (excl. Floriade)			-6.221	
Bijdrage jaarprogramma Almere 2.0 m.b.t. Floriade			-2.750	
			-8.971	

Het oormerk op deze reserve is hoger dan de stand per 31-12-2021. Doordat er in de komende jaren nog stortingen plaatsvinden zal de reserve toereikend zijn om hieraan te voldoen.

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Het maximale saldo is € 0,75 mln. In geval van volledige uitputting van de jaarlijkse begrotingspost Jaarlijks Onderhoud wordt de reserve gebruikt om de verdere kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur	116	0	0	116

Mobiliteit (NR: B037)

De reserve wordt ingezet ter dekking van de kosten voor openbaar vervoer, verkeers- en mobiliteitsmanagement, verkeersveiligheid en infrastructurele projecten. Het doel van de decentralisatie-uitkering is om het OV, bereikbaarheid en verkeersveiligheid van de provincie Flevoland op lange termijn te waarborgen en te verbeteren. De primaire functie van de reserve is om schommelingen in de inzet van deze middelen te egaliseren en de middelen vanuit de decentralisatie uitkering voor Verkeer & Vervoer beschikbaar te houden. De reserve draagt bij de ambities in het programma 'Mobiliteit en Ruimte' dat jaarlijks wordt geactualiseerd bij de begroting.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	33.046	41.874	-60.641	14.279	11.685
Bij					
Reguliere storting mobiliteitsmiddelen		40.808			
Reguliere storting loon & prijsontwikkeling expl. budgetten		916			
Storting verbetering kwaliteit en bereikbaarheid OV		150			
		41.874			
Af					
Dekking netto lasten product 6.1.1 openbaar vervoer			-28.673		
Dekking netto lasten product 6.2.1 mobiliteit en verkeer			-2.874		
Dekking netto budgetlasten product 6.3.1 investering infra			-1.650		
Overheveling naar reserve B042 dekking afschrijvingslasten			-27.444		
			-60.641		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Bijdrage busbanen Almere					7.685
Ondergrondse energie-infrastructuur OV IJssel-Vecht					1.000
Bijdrage N50					500
Fietsmaatregelen (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Totaal oormerken					11.685

Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het Natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	10.196	470	-224	10.443	2.433
Bij					
Reguliere storting conform begroting		470			
Af					
Natura 2000 maatregelen regulier			-224		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Uitvoering rapport van Geel (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.433

Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (NR: B039)

Bij de instelling van de reserve is deze eenmalig € 6,5 mln. gevoed vanuit de algemene reserve. De reserve wordt ingezet voor de kosten die gemaakt worden voor de Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485

Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Indien dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.480	0	0	2.480	2.480
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Veiligheid vakantieparken					100
Innovatiefonds bibliotheek					208
Jaaroverschrijdende projecten Bedrijfsvoering					1.865
Waterplantenproblematiek					57
Versnelling Flexwonen					250
					2.480

* Gedurende 2020 kan deze reserve nog worden ingezet voor overlopende werkzaamheden. Een eventueel saldo zal bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen, tenzij de PS daartoe anders hebben besloten.

Dekking afschrijvingslasten (NR: B042)

De primaire functie van deze reserve is een bijdrage te doen aan de afschrijvingslasten, om daarmee de exploitatieruimte van de provinciale begroting stabiel te houden. De reserve wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten voor investeringen in activa met maatschappelijk nut. De hoogte van de onttrekking uit de reserve is afhankelijk van de afschrijvingslasten, zoals deze jaarlijks voortvloeien uit de staat van activa.

Per 1 januari 2017 is het niet meer toegestaan volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) om bijdragen uit het eigen vermogen (reserves) of uit de eigen exploitatie direct in mindering te brengen op het te activeren bedrag van investeringen in maatschappelijk nut. Als gevolg van deze wetswijziging stijgt de hoogte van de te activeren activa aanzienlijk, met als gevolg een toename van de jaarlijkse structurele afschrijvingslasten. Deze hogere structurele lasten kunnen een negatief effect hebben op de beschikbare begrotingsruimte. Om dit effect te voorkomen worden de (voorgenomen) bijdragen aan investeringen apart gezet om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B042 Dekking afschrijvingslasten	56.065	27.683	-1.339	82.409
Bij				
Overheveling uit reserve B037 Mobiliteit (ontwikkelinvesteringen p-MIRT 2021)		27.444		
Actualisatie kapitaallasten		239		
		27.683		
Af				
Dekking extra afschrijvingslasten			-1.339	

Economisch Programma (NR: B043)

Met het economisch programma wordt het ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB) versterkt. Doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat, waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het economisch programma kent vier programmalijnen: 'Financiering & Support', 'Acquisitie ondernemerscultuur' en de 'Human Capital Agenda'. De reserve wordt ingezet ter dekking van de ingediende projectvoorstellen. Hierbij dienen de projectvoorstellen te voldoen aan de door PS vastgestelde kaders. In het coalitieakkoord is sprake van voortzetting van het huidige economische programma, met enkele nieuwe accenten, zoals de Human Capital Agenda.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 reserve Economisch Programma	5.038	0	-795	4.243	5.003
Af					
Human Capital-Agenda			-65		
internationaal ondernemerschap			-200		
Groeihuis			-170		
Netwerkversterking ondernemers			-200		
Subsidieverstrekking			-50		
Decentralisatie uitkering EZK			-10		
Stimulering Flevolands midden en klein bedrijf			-100		
			-795		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Human Capital agenda					598
Financiering en support					1.100
Internationaal Ondernemerschap					751
Groeihuis					960
Netwerkversterkend ondernemerschap					594
Groiefonds (Coalitieakkoord 2019-2023, te dekken uit oormerken)					1.000
Totaal oormerken					5.003

Duurzame energie (NR: B044)

Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame Energie'. Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor projecten zoals expertise centrum, initiatieven energietransitie en zon voor asbest waarmee PS hebben ingestemd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	2.663	0	0	2.663	2.975
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Stimuleringsbudget initiële Verduurzaming OV					500
Regionale Energie Strategieën					839
Actieplan Het Goede Voorbeeld					449
Zon voor Asbest-regeling					291
Subsidieregeling energietransitie					421
Financiering expertise centrum					475
					2.975

Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)

Het doel is het reserveren van de middelen, de Rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het Regiodeal programma. De Rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zal worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal Regio Deal, gericht het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het groeipotentieel van Noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de Regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	8.250	0	-5.000	3.250	3.250
Af					
Financiële kaders Regio Deal Noordelijk Flevoland			-5.000		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
MCU-Innovatie					1.750
MCU-Talent					500
IJsselmeervisserij					1.000
Totaal oormerken					3.250

Artistieke Experimenten (NR: B046)

Het doel van deze reserve betreft het financieel ruimte bieden om op het gebied van cultuur te experimenteren.

De te bereiken doelen zijn globaal:

- Met de experimenten die het Fonds mogelijk maakt, wordt de Flevolandse cultuur aantoonbaar vernieuwd en verrijkt.
- De experimenteerruimte draagt bij aan de aantrekkingskracht van Flevoland op 'creatieven'.
- Cofinanciering voor initiatieven van derden op het gebied van grootschalige kunstwerken/landschapskunst.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Artistieke Experimenten	67	33	0	101
Bij				
Reguliere storting		33		

Krachtige Samenleving (NR: B047)

De reserve wordt onder andere ingezet voor:

- Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- gezonde en veerkrachtige Flevolandse, die langer fit en gezond blijven, en daarmee langer zelfredzaam;
- een toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland.

De onttrekking aan de reserve is gedelegeerd aan GS conform PS besluit van 8 november 2017. Met GS besluit van 11 december 2018 zijn de middelen uit de Brede Bestemmingsreserve reeds geprogrammeerd voor de jaren 2019-2022.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	563	0	-374	189
Af				
Onttrekking op basis van het projectplan			374	

Vitaal Platteland (NR: B048)

Het doel is het reserveren van de middelen, de Rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het Regiodeal programma.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B048 Vitaal Platteland	1.900	0	-705	1.195
Af				
Onttrekking op basis van het projectplan			-705	

Informatiestrategie (NR: B049)

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B049 Informatiestrategie	580	0	0	580	580
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Informatiestrategie					580

Voorzieningen**Grondwaterbeheer (NR: V005)**

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoerd uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	732	0	0	732

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door PS is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	2.304	480	-1.000	1.784
Bij				
Reguliere storting		480		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsplan			-1.000	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van voormalige gedeputeerden betaald. De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld door een externe partner, Loyalis Maatwerk Administraties. Hiervoor worden de volgende recente actuariële grondslagen gehanteerd:

- Ervaringscijfers sterftekansen ABP, inclusief kostenopslag;
- Rekenrente van DNB;
- Overlevingskansen: prognosetafels ABP met CBS;
- Pensioenrichtleeftijd (thans 67 jaar);
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen.

Daarnaast worden de berekeningen aangepast op basis van informatie over neveninkomsten van de betreffende pensioengerechtigden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	8.994	305	-324	8.975
Bij				
Reguliere storting o.b.v. actuariële berekeningen		305		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-324	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan PS. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	20.165	8.788	-14.495	14.458
Bij				
Reguliere storting		8.788		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsprogramma's			-14.495	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat vorderingen oninbaar zijn.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	70	0	0	70

Oninbare leningen (NR: V037)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat uitgezette leningen oninbaar zijn.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	167	0	0	167

Reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

In het verleden is een reorganisatie bij de ondersteunende afdelingen doorgevoerd. Om dat op een zorgvuldige manier te doen, treden er tijdelijke frictiekosten op. Daarvoor is deze voorziening gevormd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie bedrijfsvoering	373	0	-110	263
Af				
Aanwending voorziening t.b.v. frictiekosten			-110	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door PS is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	374	88	-23	439
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		88		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsplan			-23	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	590	187	-223	554
Bij				
Reguliere storting		187		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsplan			-223	

Garantstelling personeel NLE (NR: V045)

In het Convenant Batavialand is afgesproken om de museale en collectiebeheertaken, inclusief het beheer van bij deze taken behorende collecties met de daarbij behorende mensen en middelen over te dragen aan Batavialand. In het Sociaal Plan is vastgelegd dat de GR Nieuwland Erfgoedcentrum (NLE) een garantie afgeeft voor de duur van 5 jaar. Deze garantstelling houdt in dat bij faillissement van Batavialand, de medewerkers bij werkloosheid een WW-suppletie en transitievergoeding ontvangen. Aangezien de kans op faillissement aanwezig is in de opstartfase van Batavialand is er voor het provinciale deel (op basis van het deelnemerspercentage in de GR NLE) deze garantstelling een voorziening getroffen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010

Spaarverlof (NR: V047)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof. In de CAO 2017-2018 is besloten dat met ingang van 1 januari 2018 de vervaltermijn van het bovenwettelijk verlof en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Werknemers mogen dan verlof sparen tot maximaal 50 x hun arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan dus maximaal 1.800 uur verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	509	0	0	509

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) eind 2018 lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	7.626	0	0	7.626

C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	566	564	564	564
3.9 Water, overige baten en lasten	403	402	386	386
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	10.527	8.250	8.251	8.251
8.1 Ruimtelijke ordening	1.554	1.185	1.185	1.185
8.2 Volkshuisvesting	163	162	162	162
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	13.212	10.563	10.548	10.548
2 Landbouw, visserij en natuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	147	147	147	147
4.1 Bodembescherming	458	458	458	458
5.1 Natuurontwikkeling	5.200	999	999	999
5.2 Beheer natuurgebieden	9.985	9.976	9.747	9.747
5.3 Beheer flora en fauna	1.188	983	983	983
5.9 Natuur, overige baten en lasten	1.733	781	781	781
6.1 Agrarische aangelegenheden	3.802	4.551	4.551	2.481
6.3 Kennis en innovatie	0	0	0	0
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	803	762	262	262
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten & lasten	1.321	1.330	730	315
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	24.637	19.987	18.659	16.174
3 Economie				
6.2 Logistiek	466	464	464	464
6.3 Kennis en innovatie	1.422	1.112	1.112	1.112
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	14.472	11.508	7.929	7.877
Totaal 3 Economie	16.360	13.085	9.505	9.454
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtig samenleving				
6.4 Recreatie en toerisme	1.654	1.656	1.653	1.653
7.1 Cultuur	5.237	5.235	5.235	5.234
7.2 Maatschappij	1.892	1.891	1.891	1.891
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten & lasten	1.294	1.054	953	912
8.1 Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	10.076	9.836	9.731	9.690
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	10	10	10	10
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	0	0	0	0
4.1 Bodembescherming	502	502	502	502
4.4 Vergunningverlening en handhaving	4.497	4.338	4.338	4.338
4.6 Duurzaamheid	1.312	1.311	1.311	1.310
4.9 Milieu, overige baten en lasten	786	682	580	580
5.9 Natuur, overige baten en lasten	415	414	414	414
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	1.472	1.468	1.468	1.468
8.1 Ruimtelijke ordening	403	402	148	148
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	9.397	9.128	8.772	8.772

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	28.413	29.867	30.375	31.569
2.2 Waterwegen	3.726	4.833	5.888	6.290
2.3 Openbaar vervoer	37.451	37.408	38.086	37.431
2.9 Verkeer en vervoer, ov. baten & lasten	3.263	2.636	2.804	2.784
Totaal 6 Mobiliteit	72.853	74.744	77.153	78.074
7 Vernieuwend bestuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	53	53	53	53
0.5 Alg.dekk middelen, ov baten en lasten	5.532	10.902	14.658	18.065
0.6 Overhead	31.703	31.279	31.316	31.316
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.372	1.370	1.370	1.370
1.1 Provinciale staten	2.618	2.580	2.885	2.580
1.2 Gedeputeerde staten	1.977	1.971	1.972	1.972
3.9 Water. overige baten en lasten	35	35	35	35
0.8 Mutaties reserves	84.814	76.088	70.173	53.540
4.4 Vergunningen en handhaving	1	1	1	1
1.3 Kabinetszaken	69	69	69	69
1.6 Openbare orde en veiligheid	401	400	400	400
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	7	6	6	6
0.7 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
0.9 Resultaat	0	0	0	0
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	128.631	124.803	122.987	109.456
Totaal Lasten	275.166	262.146	257.355	242.168

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	-470	-470	-470	-470
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	-22	-22	-22	-22
Totaal 1 Ruimtel. ontwikkeling, wonen en water	-492	-492	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur				
5.2 Beheer natuurgebieden	0	0	0	0
5.1 Natuurontwikkeling	-1.500	0	0	0
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	-490	-500	0	0
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	-1.990	-500	0	0
3 Economie				
6.2 Logistiek	-357	-357	-357	-357
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	-1.108	-968	-968	-968
Totaal 3 Economie	-1.465	-1.325	-1.325	-1.325
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtig samenleving				
0.6 Overhead	-10	-10	-10	-10
6.4 Recreatie en toerisme	-28	-28	-28	-28
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	-38	-38	-38	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
4.1 Bodembescherming	-400	-400	-400	-400
4.6 Duurzaamheid	0	0	0	0
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-73	-73	-73	-73

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
8.1 Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	-473	-473	-473	-473
6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	-391	-391	-391	-391
2.2 Waterwegen	-83	-83	-83	-83
2.3 Openbaar vervoer	-8.312	-8.312	-8.312	-8.312
Totaal 6 Mobiliteit	-8.786	-8.786	-8.786	-8.786
7 Vernieuwend bestuur				
0.1 Uitkering provinciefonds	-108.968	-111.542	-114.644	-117.744
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-59.100	-59.700	-60.300	-60.300
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-86	-62	-42	-42
0.4 Deelnemingen	-378	-378	-378	-378
0.6 Overhead	-2.992	-2.992	-2.992	-2.992
0.8 Mutaties reserves	-90.369	-75.830	-67.856	-49.569
1.2 Gedeputeerde staten	-27	-27	-27	-27
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	-261.921	-250.532	-246.240	-231.053
Totaal Baten	-275.166	-262.146	-257.355	-242.168

x € 1.000

D. Specificatie van incidentele baten en lasten

D1. Meerjarig overzicht incidentele en structurele lasten en baten

	incidenteel	structureel	Totaal 2021	incidenteel	structureel	Totaal 2022
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	102	10.837	10.939	102	8.200	8.301
2 Landbouw, visserij en natuur	8.133	14.161	22.294	2.843	14.814	17.657
3 Economie	8.316	4.895	13.210	5.772	4.180	9.952
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	381	8.669	9.050	143	8.673	8.815
5 Energie, duurzaamheid en milieu	814	6.999	7.813	814	6.739	7.553
6 Mobiliteit	544	62.804	63.349	0	65.291	65.291
7 Vernieuwend bestuur	23	63.673	63.696	23	68.466	68.489
Totaal lasten	18.313	172.038	190.351	9.697	176.361	186.058
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	-492	-492	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.500	-490	-1.990	0	-500	-500
3 Economie	-190	-1.275	-1.465	-50	-1.275	-1.325
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	0	-38	-38	0	-38	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	-473	-473	0	-473	-473
6 Mobiliteit	0	-8.786	-8.786	0	-8.786	-8.786
7 Vernieuwend bestuur	0	-171.552	-171.552	0	-174.702	-174.702
Totaal baten	-1.690	-183.107	-184.797	-50	-186.266	-186.316
Totaal saldo van lasten en baten	16.623	-11.068	5.555	9.647	-9.905	-258
Stortingen in reserves	2.428	82.387	84.814	2.428	73.660	76.088
Onttrekkingen uit reserves	-14.232	-76.137	-90.369	-11.459	-64.371	-75.830
Saldo van stortingen en omtrekkingen reserves	-11.804	6.250	-5.555	-9.031	9.289	258
Geraamd resultaat	4.819	-4.818	0	616	-616	0

x € 1.000

	incidenteel	structureel	Totaal 2023	incidenteel	structureel	Totaal 2024
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	102	8.184	8.286	102	8.184	8.286
2 Landbouw, visserij en natuur	2.243	14.085	16.328	1.828	12.015	13.843
3 Economie	2.192	4.180	6.372	2.192	4.129	6.321
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	41	8.669	8.710	0	8.669	8.669
5 Energie, duurzaamheid en milieu	814	6.382	7.196	814	6.382	7.196
6 Mobiliteit	655	67.042	67.697	0	68.617	68.617
7 Vernieuwend bestuur	23	72.571	72.594	23	75.673	75.697
Totaal lasten	6.069	181.113	187.182	4.959	183.669	188.628
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	-492	-492	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	0	0	0	0	0	0
3 Economie	-50	-1.275	-1.325	-50	-1.275	-1.325
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	0	-38	-38	0	-38	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	-473	-473	0	-473	-473
6 Mobiliteit	0	-8.786	-8.786	0	-8.786	-8.786
7 Vernieuwend bestuur	0	-178.384	-178.384	0	-181.484	-181.484
Totaal baten	-50	-189.449	-189.499	-50	-192.549	-192.599
Totaal saldo van lasten en baten	6.019	-8.336	-2.316	4.909	-8.880	-3.971
Stortingen in reserves	2.428	67.745	70.173	2.428	51.112	53.540
Onttrekkingen uit reserves	-2.893	-64.963	-67.856	-2.438	-47.131	-49.569

	incidenteel	structureel	Totaal 2023	incidenteel	structureel	Totaal 2024
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-465	2.782	2.316	-10	3.981	3.971
Geraamd resultaat	5.554	-5.554	0	4.899	-4.899	0

x € 1.000

D2. Meerjarig detailoverzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel is een detailspecificatie van de incidentele baten en lasten opgenomen. Voor een toelichting op de desbetreffende posten wordt verwezen naar het desbetreffende programmaonderdeel en/of de Productenraming.

Programma- onderdeel	Omschrijving incidentele lasten	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	11 Actualisatie/uitwerken omgevingsplan	102	102	102	102
	Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	102	102	102	102
2.1 Landbouw en visserij	11 Actualisatie/uitwerken omgevingsplan	1.120	1.120	1.120	1.120
	Totaal 2.1 Landbouw en visserij	1.120	1.120	1.120	1.120
2.2 Natuur en landelijk gebied	21 Cofinanciering Leader NP NL	200	0	0	0
	22 Nationaal Park Nieuw Land	1.308	458	458	458
	22 Oostvaardersoevers	100	0	0	0
	23 IJmeer/Markermeer	150	0	0	0
	24 Bijdrage projecten Nieuwe Natuur	4.000	0	0	0
	24 Procesgelden Nieuwe Natuur	250	250	250	250
	25 Top-up Waterprogramma	300	235	0	0
	26 Beleidsontwikkeling landelijk gebied	705	780	415	0
	Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	7.013	1.723	1.123	708
3.1 Economisch programma	11 Markt & Culture	102	0	0	0
	12 Programma-activiteit van de Assembly	206	0	0	0
	12 Interreg V	242	142	142	142
	Totaal 3.1 Economisch programma	551	142	142	142
3.2 Gebieds- opgaven	21 Luchthaven Lelystad	150	0	0	0
	23 Procesgelden MITC	150	0	0	0
	23 Noordelijk Flevoland	2.050	2.050	2.050	2.050
	23 Procesgeld Regiodeal NF	150	0	0	0
	23 Programma Regiodeal NF	5.115	3.581	0	0
	23 Servicehavens Noordelijk Flevoland	150	0	0	0
	Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	7.765	5.631	2.050	2.050
4.3 Krachtige samenleving	31 Programma Krachtige samenleving	381	143	41	0
	Totaal 4.3 Krachtige samenleving	381	143	41	0
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	21 Circulaire economie - beleid	814	814	814	814
	Totaal 5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	814	814	814	814
6.1 Openbaar vervoer	11 Openbaar streekvervoer	0	0	655	0
	Totaal 6.1 Regionale energiestrategie	0	0	655	0
6.2 Ontwikk. en innovatie mobiliteit	21 Fietsmaatregelen	523	0	0	0
	21 Voorverkenningen infrafonds	22	0	0	0
	Totaal 6.2 Ontwikk en innovatie mobiliteit.	545	0	0	0
7.4 Bedrijfsvoering	43 NLE	23	23	23	23
	Totaal 7.4 Bedrijfsvoering	23	23	23	23
7.5 Reserves *	51 Algemene reserve	356	356	356	356

Programma- onderdeel	Omschrijving incidentele lasten	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
	51 Brede Bestemmingsreserve	1.753	1.753	1.753	1.753
	51 Kunst	33	33	33	33
	51 Monumentenzorg	286	286	286	286
	Totaal 7.5 Reserves**	2.428	2.428	2.428	2.428
Totale lasten		20.741	12.125	8.497	7.387
2.2 Natuur en landelijk gebied	24 Bijdrage projecten nieuwe natuur	-1.500	0	0	0
	Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	-1.500	0	0	0
3.1 Economisch programma	12 Interreg V	-100	0	0	0
	12 OP West 2014-2020	-40	0	0	0
	Totaal 3.1 Economisch programma	-140	0	0	0
3.2 Gebiedsopgaven	23 Noordelijk Flevoland	-50	-50	-50	-50
	Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	-50	-50	-50	-50
7.5 Reserves *	51 226 Fonds vitaal platteland	-705	-780	-415	0
	51 431 Krachtige samenleving	-374	-140	-40	0
	51 Brede Bestemmingsreserve	-2.653	-4.789	-188	-188
	51 Nieuwe natuur	-2.750	-250	-250	-250
	51 Procesgelden gebiedsontwikkeling	-750	0	0	0
	51 Regiodeal Noordelijk Flevoland	-5.000	-3.500	0	0
	51 Zuiderzeelijngelden	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
	Totaal 7.5 Reserves	-14.232	-11.459	-2.893	-2.438
Totale baten		-15.922	-11.509	-2.943	-2.488
Totaal		4.819	616	5.554	4.899

x € 1.000

* Mutaties in de reserve zijn over het algemeen al incidenteel te bestempelen, tenzij het een egalisatiereserve betreft.

E. Lijst met afkortingen

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording gemeente en Provincies
BV:	Besloten Vennootschap
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BRP:	Bruto Regionaal Product
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA:	Coalitieakkoord
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
CPB:	Centraal Planbureau
CPMR:	Conference of Peripheral Maritieme Regions
DGO:	Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond
DPIA:	Data Protection Impact Assessment
DOVA:	Decentrale OV-autoriteiten
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DROW:	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer
EEF:	Energie Expertisecentrum Flevoland
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EU:	Europese Unie
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
Ha:	Hectare
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOV:	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HOF:	Wet Hof
IBT:	Interbestuurlijk toezicht
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IenW:	Infrastructuur en Waterstaat
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
IT:	Information Technology
US:	Invasieve Uitheemse Soorten
KO`s:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
KPvV:	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KvW:	Kansen voor West
LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LG:	Landelijk gemiddelde
LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MC:	Monte Carlo
MGA:	Mutual Gains Approach
MIPOV:	Model Informatieprofiel Openbaar Vervoer
MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf

MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MTR:	Midterm review
MW:	Megawatt
NBA:	Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants
NDW:	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Nieuw Land Erfgoedcentrum
n.n.b.:	Nog niet bekend
n.b.:	Niet bepaald
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NS:	Nederlandse Spoorwegen
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NSP:	Nationaal Strategisch Plan
NV:	Naamloze Vennootschap
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
OV-SAAL:	Openbaar Vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PJ:	Petajoule
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
POB:	Persoonlijk Ontwikkelbudget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PS:	Provinciale Staten
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RMP:	Regionaal Mobiliteitsprogramma
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid
SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer
SKBN:	Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland
SMWF:	Samen Maken We Flevoland
SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
SUP's:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
TBO's:	Terreinbeherende organisaties
TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
TWh:	Terawattuur
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
UvW:	Unie van Waterschappen
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
ZZL:	Zuiderzeelijngelden

Jaarstukken 2021

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u liggen de Jaarstukken 2021, bestaande uit het jaarverslag (de programmaverantwoording en paragrafen) en de jaarrekening. In deze jaarstukken leggen wij verantwoording af over het uitgevoerde beleid en de realisatie van vooraf gestelde doelen. Wij gaan in op wat we bereikt hebben (doelen en prestaties), wat wij daarvoor gedaan hebben en wat dat heeft gekost. De basis hiervoor wordt gevormd door de Programmabegroting 2021 (na wijziging).

De jaarstukken zijn ingericht in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Dit betekent dat de opzet van de Jaarstukken 2021 aansluit bij de Programmabegroting 2021.

Deze jaarstukken beginnen met een bestuurlijke samenvatting (deel I). In deel II hebben wij onze verantwoording over de programmaonderdelen opgenomen. Deel III bestaat uit de door het BBV voorgeschreven paragrafen en deel IV bevat de Jaarrekening 2021.

Wij verwachten dat u met deze jaarstukken goed inzicht krijgt in de gerealiseerde doelen in 2021. Een digitale webversie is te raadplegen via <https://flevoland.jaarverslag-2021.nl>.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Origineel getekend door
H. Tijl

Origineel getekend door
L. Verbeek

Inhoudsopgave

I Samenvatting	6
I. Algemeen.....	6
II. Jaarresultaat 2021	7
III. Weerstandsvermogen.....	7
IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten	8
V. Leeswijzer.....	9
II Programmaverantwoording	12
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & water.....	13
1.0 Inleiding.....	14
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	17
1.2 Water	22
1.3 Totale lasten en baten	24
2 Landbouw, visserij en natuur.....	25
2.0 Inleiding	26
2.1 Landbouw & Visserij.....	30
2.2 Natuur & landelijk gebied.....	34
2.3 Totale lasten en baten.....	41
3 Economie.....	42
3.0 Inleiding	43
3.1 Economische ontwikkeling	47
3.2 Gebiedsopgaven	51
3.3 Totale lasten en baten.....	56
4 Aantrekkelijk FLevoland & Krachtige Samenleving.....	57
4.0 Inleiding	58
4.1 Recreatie en toerisme.....	61
4.2 Cultuur en erfgoed.....	63
4.3 Krachtige samenleving	66
4.4 Totale lasten en baten.....	70
5 Energie, duurzaamheid en milieu	71
5.0 Inleiding	72
5.1 Regionale energiestrategie.....	76
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	79
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid.....	81
5.4 Klimaatakkoord	82
5.5 Totale lasten en baten.....	84
6 Mobiliteit	85
6.0 Inleiding	86
6.1 Openbaar vervoer	89
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	92
6.3 Infrastructuur.....	94
6.4 Totale lasten en baten.....	99

7 Vernieuwend bestuur	100
7.0 Inleiding.....	101
7.1 Bestuur	104
7.2 Provinciale Staten	109
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	111
7.4 Bedrijfsvoering.....	113
7.5 Reserves.....	115
7.6 Totale lasten en baten.....	120
III Paragrafen	121
1 Lokale heffingen	122
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen.....	122
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	123
1.3 Overzicht tarieven	123
1.4 Lokale lastendruk.....	123
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	124
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	126
2.1 Algemeen.....	126
2.2 Risicobeleid en risicomangement	126
2.3 Risicoprofiel	127
2.4 Weerstandsvermogen	129
2.5 Toelichting op de risico's	130
2.6 Niet financiële risico's	140
2.7 Financiële kengetallen BBV	141
3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	143
3.1 Algemeen.....	143
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	144
3.3 Middelen.....	145
4 Financiering.....	148
4.1 Algemeen.....	148
4.2 Ontwikkelingen.....	148
4.3 Performance en uitzettingen	149
4.4 Risicobeheer	150
4.5 Renteschema.....	151
5 Bedrijfsvoering.....	152
5.1 Algemeen.....	152
5.2 Sturing en beheersing.....	152
5.3 Onderdelen bedrijfsvoering	155
6 Verbonden partijen.....	160
6.1 Algemeen.....	160
6.2 Overzicht verbonden partijen.....	161
7 Grondbeleid	173
IV Jaarrekening	175
1 Jaarrekening 2021 op hoofdlijnen	176
1.1 Omvang resultaat	176

1.2 Analyse resultaat.....	176
1.3 Financiële kengetallen.....	179
2 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening.....	180
2.1 Detaillering baten en lasten per programma	180
2.2 Specificatie diverse baten en lasten.....	181
2.3 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	185
3 Balans (incl. toelichting).....	187
3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	188
3.2 Toelichting op de balans (activa).....	191
3.3 Toelichting op de balans (passiva).....	198
3.4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.....	204
Bijlagen	207
1. Toelichting reserves en voorzieningen	208
2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden.....	224
3. Specificatie van incidentele lasten en baten.....	227
4. Single information Single audit (SiSa).....	233
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	238
6. Lijst met afkortingen	249

I Samenvatting

I. Algemeen

In de zomer van 2021 dachten we heel even dat het oude normaal terug was. Afstand houden, mondkapjes en QR-toegangscodes schoven we met het grootste gemak terzijde alsof er nooit sprake van was geweest. De pandemie was voorbij. Dachten we. Tot we in november te maken kregen met een avondlockdown en de terugkeer van de anderhalvemetersamenleving, het mondkapje, tijdelijke sluiting van sectoren en afgelasting van tal van evenementen en activiteiten 'vanwege corona'. En ja, ook het thuiswerken werd weer de norm evenals digitaal vergaderen.

Voor het tweede jaar achtereen vroeg de coronapandemie het uiterste van de samenleving. De coronasteunpakketten van de provincie Flevoland voor bijvoorbeeld de culturele sector kwamen dan ook als geroepen. Het initiële steunpakket voor de sportsector was zo snel uitgeput, dat Provinciale Staten ook een tweede tranche beschikbaar stelde. Goed om te merken is dat de Flevolandse economie ondanks de pandemie robuust bleek. Afgelopen jaar kwamen er 4250 banen bij.

De nieuwsrubrieken werden vorig jaar niet alleen gevuld met coronaberichten, maar ook met items over de kabinetsformatie. Die duurde en duurde en werd de langste kabinetsformatie uit de Nederlandse geschiedenis.

Kort na de Tweede Kamerverkiezingen sloegen de zes gemeenten, de provincie en het waterschap de handen ineen voor het manifest 'Wij zijn Flevoland'. Het is ons aanbod aan Nederland om in Flevoland (landelijke) opgaven (regionaal) aan te pakken. Het manifest vormde de aanzet voor Samen maken we Flevoland en de gesprekken met het Rijk. Samen komen we verder dan alleen. We kunnen en willen in Flevoland veel bijdragen aan de ontwikkeling van Nederland, maar niet alles kan. Ook bij ons is het dringen om de ruimte en de middelen zijn schaars. Niettemin zijn wij bij uitstek een versnellingsregio voor toekomstgericht en duurzaam bouwen en verbouwen. In Flevoland bouwen we aan een complete samenleving. Waar we samen werken aan een duurzame en gezonde toekomst voor jong en oud. Waar het goed wonen, werken en recreëren is.

We zoeken als Flevoland de samenwerking op. Dat doen we omdat we ervan overtuigd zijn dat dat de beste aanpak is van de grote maatschappelijke vraagstukken waarmee we te maken hebben. Die houden immers steeds minder op bij de provinciegrenzen. Dus hebben we binnen de provincie de handen ineen geslagen, maar doen we tevens actief mee in de MetropoolRegio Amsterdam, de Regio Zwolle, de gebiedsagenda Ermelo-Harderwijk-Zeewolde en het Deltaplan Noordelijk Nederland.

In eigen huis hebben we mooie voorbeelden van samenwerking tussen onze beide Staten. In het kader van bestuurlijke vernieuwing hebben Gedeputeerde Staten (GS) in nauwe dialoog met Provinciale Staten (PS) samengewerkt aan een kaderdocument nieuw economisch beleid inclusief een helder geformuleerde vervolgoopdracht van PS aan GS.

Met de vaststelling van 'RES 1.0', maar ook het 'Actieplan Biodiversiteit', de 'Bossenstrategie' en het 'Programma Ruimte en Mobiliteit' 1 heeft de provincie afgelopen jaar haar verantwoordelijkheid gepakt om ons mooie Flevoland ook voor toekomstige generaties aantrekkelijk te houden. We hebben de aarde immers niet gekregen van onze ouders, maar te leen van onze (klein-)kinderen.

In 2021 is het programma 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering' afgerond. De migratie naar het Hybrid Cloud Datacenter is in volle voorbereiding. Hiermee is de basis gelegd voor de verdere ontwikkeling van de informatiesystemen en het moderniseren van het applicatielandschap. Belangrijke pijlers voor de digitale transformatie waarbij het datagedreven werken zowel intern als in samenwerking met andere overheden en partners een onmiskenbare rol zal spelen.

De uitvoering van het coalitieakkoord Flevoland - Ruimte voor de toekomst is in 2021 verder op stoom gekomen. Net zo onverwacht als stikstof en de pandemie in de voorbije jaren opdoken als belangrijke maatschappelijke en politieke thema's, geldt dat voor datacenters in 2021. De Flevolandse datacenterstrategie

is in de maak en de komst van Meta, het moederbedrijf van Facebook, naar Zeewolde wist eind vorig jaar de gemoederen bezig te houden.

De pandemie, het stikstofdossier, de woningbouwopgave, maar ook de datacenterdiscussie en het energievraagstuk laten zien dat we als provincie voortdurend in beweging zijn. Dat hoort zo en dat willen we ook zijn. Dit jaar was amper twee maanden oud toen Rusland de Oekraïne binnenviel. Deze daad van agressie binnen Europa heeft ons eens te meer doen beseffen dat vrijheid niet vanzelfsprekend is. In een paar weken tijd waren meer dan twee miljoen Oekraïners op de vlucht voor het geweld. Uiteraard hebben we ons in Flevoland tot het uiterste ingespannen om vluchtelingen uit Oekraïne ver van huis een veilig onderkomen te bieden.

Voor de komende jaren zien we dat we voor een aantal flinke opgaven staan. Woningbouw, energie, human capital en het perspectief voor het landelijk gebied, om er maar een paar te noemen. In de zomernota en perspectiefnota komen we hier bij u op terug. Wat nu al als een paal boven water staat is dat het vraagstukken betreft waarvoor gemakkelijke oplossingen niet te vinden zijn. Wij zien ze als een uitdaging en zetten graag onze schouders eronder.

¹⁾ Het programma Ruimte en Mobiliteit moet, na de terinzagelegging, nog worden vastgesteld door Provinciale Staten

II. Jaarresultaat 2021

In het jaar 2021 is een positief resultaat gerealiseerd van € 16,3 mln. Dit resultaat, en het verschil ten opzichte van de begroting 2021 na wijziging, wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de voortgang van een aantal projecten en programma's uiteindelijk lager was dan verwacht, de bedrijfsvoeringslasten beperkt konden worden gehouden en doordat de baten, met name de provinciefondsuitkering, hoger zijn uitgevallen dan was voorzien. De verschillen zijn nader gespecificeerd en toegelicht bij de desbetreffende programma's.

Tabel 1.1: Opbouw resultaat

Omschrijving	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	182.037	194.757	208.856	179.688	29.167
Baten	-195.738	-187.510	-194.584	-197.218	2.634
Saldo van lasten en baten	-13.701	7.247	14.272	-17.529	31.801
Stortingen in reserves	74.417	23.170	41.402	46.883	-5.480
Onttrekkingen aan reserves	-71.791	-30.417	-55.674	-45.664	-10.010
Saldo van reservemutaties	2.626	-7.247	-14.272	1.219	-15.491
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-11.075	0	0	-16.310	16.310

x € 1.000

In de Jaarrekening 2021 (onderdeel IV van deze jaarstukken) gaan we bij de diverse programmaonderdelen in op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting 2021 (na wijziging) en het ontstaan van het rekeningresultaat 2021.

III. Weerstandsvermogen

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel van de provincie is ten opzichte van de voorlaatste versie van de paragraaf (zoals opgenomen in de Programmabegroting 2022) toegenomen van € 9,5 mln. naar € 9,9 mln. De weerstandscapaciteit is eveneens ten opzichte van de Programmabegroting 2022 toegenomen van € 14,6 mln. naar € 15,3 mln. De dekkingsgraad (weerstandsratio) blijft daarmee gelijk met 1,5. Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte (van 1,1 tot 2,0), zoals is vastgelegd in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023'.

IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. L. (Leen) Verbeek <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten met in portefeuille: Rijksheertaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondernijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Archiefininspectie.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke ordening, Wonen, Landschap, Almere 2.0 (incl. RRAAM, Schaalsprong Almere, handelingsperspectief, Fonds Verstedelijking Almere en afronding IFA), Amsterdam Lelystad Airport (incl. Lelystad Airport Businesspark en OMALA incl. Airport Garden City C.V.), Mobiliteit (incl. infrastructuur, OV, verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid en Smart Mobility), MITC, Personeel & Organisatie, Bestuurlijke Adviescommissie (BAC) DROW, BAC Mobiliteit, BAC Werkgeverszaken en 100.000 woningen. 1e loco commissaris van de Koning.
Mw. C.W. (Cora) Smelik	Gedeputeerde met in portefeuille: Duurzaamheid (incl. stuurgroep Duurzaamheid, Het Goede Voorbeeld en beleid circulariteit/circulaire economie), Milieu (incl. bodem, klimaatadaptatie, VTH, omgevingsdiensten en Afvalzorg), Omgevingsvisie (incl. samenwerkingsagenda, Ruimte voor Initiatief, opgave gericht werken en Omgevingswet), Bestuurlijke vernieuwing, Inkoop & Aanbesteding en BAC VTH. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.N.J. (Jan-Nico) Appelman	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (ruimtelijk-economisch beleid, uitvoering circulaire economie, Topsectoren en MKB, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Floriade, Agrofood (Landbouw & Visserij), Landbouw Meerdere Smaken, Maritieme strategie (incl. Flevokust Haven, Maritieme Service Haven en Kornwerderzand), Human Capital-Agenda (incl. Hoger onderwijs), GR Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (beleid), Facilitaire zaken en BAC Economie. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.A. (Jop) Fackeldey	Gedeputeerde met in portefeuille: Energietransitie (coördinatie Klimaatakkoord, energiebesparing, warmtetransitie, windenergie, zonne-energie, energie-innovatie en EEF), Krachtige Samenleving (incl. gezondheid/zorg en Fonds Krachtige Samenleving), Toerisme & recreatie (incl. gebiedspromotie), Kwaliteit openbaar bestuur (incl. bestuurlijke zaken, Regiegroep MRA, Coördinatie Regio Zwolle, IPO-bestuur en coördinatie IBT), Communicatie & ICT, BAC Energie en Corona. 4e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (incl. natuurbeheer, N2000, natuurontwikkeling, Nieuwe Natuur, ontwikkeling Oostrand, GLB en POP), Vitaal Platteland (Fonds Vitaal Platteland), Water (incl. drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer), Financiën (incl. financieel toezicht gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf en deelnemingen), Sport, BAC Vitaal Platteland, BAC Financiën en Stikstof. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. M.A. (Michiel) Rijsberman	Gedeputeerde met in portefeuille: Kunst en cultuur (incl. musea, landschapskunst en programmalijs 4 Fonds Verstedelijking Almere), Verhaal van Flevoland, Nationaal Park Nieuw Land (incl. uitvoering N2000 Beheerplan Oostvaardersplassen en rapport Van Geel, Marker Wadden en Oostvaardersoever), Europa (incl. Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Lelystad Next Level en BAC Cultuur. 6e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H. (Hans) Tijl	Provinciesecretaris/algemeen directeur

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl

V. Leeswijzer

Doelstelling jaarstukken

De jaarstukken zijn een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin leggen Gedeputeerde Staten (GS) verantwoording af over gerealiseerde doelstellingen, uitgevoerde activiteiten en de inzet van de financiële middelen die de provincie Flevoland ter beschikking stonden. De jaarstukken zijn daarmee ook een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de controlerende rol van PS.

Plaats jaarstukken in de planning & controlcyclus

In de Programmabegroting 2021 wordt vastgelegd wat provincie Flevoland wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. De programmabegroting wordt door PS vastgesteld. Een en ander wordt in financiële zin verder uitgewerkt in de productenraming, die door GS wordt vastgesteld.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan integraal als onderdeel van de reguliere cyclus gebeuren via nota's (waaronder de zomernota en de perspectiefnota), maar ook separaat op basis van tussentijds door PS en GS genomen besluiten. Indien deze bijstelling financiële consequenties kent dan wordt met dat besluit eveneens een begrotingswijziging door PS vastgesteld (of in mandaat door GS, conform de financiële verordening).

In de Jaarstukken 2021 wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de Programmabegroting 2021, en eventueel bijgesteld bij de zomernota, of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde activiteiten en de inzet van financiële middelen. Dit document dient ter ondersteuning van de controlerende rol van PS.

Structuur jaarstukken

Vanaf de Programmabegroting 2020 wordt het Coalitieakkoord 2019-2023 'Ruimte voor de Toekomst' toegepast. De structuur en inhoud van de begroting is aangepast om zo goed als mogelijk hierbij aan te sluiten. De indeling van de programma's en programmaonderdelen is daardoor gewijzigd. Ook zijn de indicatoren, doelen en activiteiten hierop bijgesteld. De Jaarstukken 2021 kennen een verantwoording volgens deze programmastructuur (met zeven inhoudelijke programma's). Deze opzet voldoet daarmee aan het BBV. Dat stelt dat de jaarstukken een gelijke indeling moet kennen als de begroting.

De structuur van de jaarstukken wordt bepaald door wettelijke en niet wettelijke voormissen.

Wettelijke voormissen: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voormissen voor de jaarstukken. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- De programmaverantwoording, waarin per beleidsprogramma een verantwoording wordt gegeven over de beoogde doelen en maatschappelijke effecten, en de wijze waarop getracht is deze te verwezenlijken.
- De paragrafen, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven een verantwoording over de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: 'Lokale heffingen', 'Weerstandsvormogen en risicobeheersing', 'Onderhoud kapitaalgoederen', 'Financiering', 'Bedrijfsvoering', 'Verbonden partijen' en 'Grondbeleid'. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is (vooralsnog) geen gebruik van gemaakt.
- Een jaarrekening die opgebouwd is uit een jaarrekening op hoofdlijnen, een overzicht van baten en lasten, dat alle baten en lasten van de in de programmaverantwoording opgenomen activiteiten bevat, en een balans met toelichting. De jaarrekening vormt de basis voor de controle op de rechtmatigheid en het getrouwe beeld door de accountant.
- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde lasten en baten per taakveld en de specificatie van incidentele lasten en baten.

Niet-wettelijke voormissen

Ieder hoofdstuk uit de programmaverantwoording begint met een korte introductie op het hoofdstuk, een beschrijving van de met het programma beoogde effect, een overzicht van de indicatoren (eigen indicatoren

alsmede verplichte BBV-indicatoren) en de doelenboom. Per programmaonderdeel worden vervolgens de doelen, doelrealisatie en de daarbij uitgevoerde activiteiten beschreven. Waar van toepassing is dit aangevuld met een duiding van de strategische risico's en beheersmaatregelen die realisatie van dit doel in de weg kunnen staan. Tot slot volgt een overzicht van de aangewende middelen en een verklaring bij het verschil tussen de rekening en de begroting na wijziging. Met deze werkwijze sluiten we aan bij het voorschrift van het BBV om binnen de programmaonderdelen onderscheid te maken in de 3 W-vragen ('Wat hebben we bereikt', 'Wat hebben we daarvoor gedaan', 'Wat heeft het gekost').

Nieuw en gewijzigd in 2021

- In het voorjaar van 2020 heeft de Commissie BBV een nadere interpretatie gegeven ten aanzien van de wijze waarop verstrekte (meerjarige) subsidies dienen te worden toegerekend aan begrotingsjaren. Kernpunt daarbij is dat bij meerjarige subsidies de lasten toegerekend dienen te worden aan de desbetreffende jaren. Dit heeft administratieve gevolgen, wanneer de subsidies deels in een ander jaar worden besteed dan waarvan in de beschikking is uitgegaan. Deze interpretatie is van toepassing met ingang van 1 januari 2021. Het effect hiervan is verwerkt in deze jaarstukken en eveneens afgestemd met de externe accountant.
- In oktober 2021 is de 'Financiële verordening 2021' vastgesteld door PS. Artikel 216 van de Provinciewet bepaalt dat de PS bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie vaststellen. Deze verordening is daarmee een belangrijk document waarin de PS afspraken maakt met het college over specifieke financiële onderwerpen. Eventuele effecten van deze verordening zijn verwerkt in deze Jaarstukken. In deze verordening is onder andere vastgelegd dat GS jaarlijks bij de jaarrekening een rapportage over de reserves en de oormerken dient aan te bieden aan PS. Deze rapportage moet een kwalitatieve duiding van de stand van de reserves en oormerken binnen de 'Brede bestemmingsreserve' bevatten. Deze bijlage wordt als bijlage bij de jaarstukken door het college aan PS aangeboden.
- In februari 2022 is de herziene 'Nota Risico en weerstandsvermogen 2021' vastgesteld door PS. De nota risico en weerstandsvermogen is een door PS vast te stellen document, waarin de kaders van het risicomanagement binnen de provincie zijn beschreven. PS stellen – op basis van de Financiële verordening van Flevoland – eenmaal per vier jaar de kaders inzake risicomanagement vast. Enkele belangrijke wijzigingen betreffen:
  - Het aanpassen van de werkwijze met betrekking tot een weerstandsratio van > 2,0;
  - Het introduceren van de "watervalssystematiek";
  - Het doen van een beroep op de weerstandscapaciteit pas als laatste stap toe te passen;
  - Meer nadruk leggen op niet-financiële risico's;
  - Het opnemen van de financiële kengetallen en streefwaarden in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.De effecten van deze wijzigingen zijn verwerkt in (de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van) deze jaarstukken.

Autorisatie

PS heeft een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmabegroting, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten (begroting na wijziging). Dit bedrag kan – meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. In deze jaarstukken verantwoorden wij in hoeverre wij in 2021 binnen de geautoriseerde bedragen zijn gebleven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves, gedelegeerde oormerken in de 'Brede bestemmingsreserve' en stelpost 'Nieuw beleid' en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (PS van 13 november 2019). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden

aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egaliseringsreserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2. Specifieke mandaten / delegaten

Naast het algemeen mandaat, zoals hierboven beschreven is er een aantal specifieke mandaten / delegaten door PS aan het college verleend, te weten enkele oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid', die gemandateerd zijn aan het college. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 - op 8 november 2017 - hebben PS mandaat verleend aan GS om specifieke begrotingswijzigingen vast te stellen die nodig zijn om projecten in uitvoering te nemen uit de Perspectiefnota 2017-2021. Daartoe zijn in de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid' bedragen geoormerkt. Aanvullend zijn bij de Najaarsnota 2020 ook dergelijke besluiten genomen.

3. Gemandateerde begrotingswijzigingen

PS hebben – via de Financiële verordening provincie Flevoland 2021 – het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd, te beperken. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- Doorgeven bijdragen van derden met een specifiek bestedingsdoel.
- Reeds genomen Statenbesluiten.
- Gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven).
- Begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om PS volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst). We werken nog aan een Kwartaalrapportage voor PS met betrekking tot deze begrotingswijzigingen.

Verklaring resultaat per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het BBV – indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de gerealiseerde baten & lasten en de begroting na wijziging. Conform de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Ter verhoging van de informatiewaarde hebben wij hieraan toegevoegd of de afwijking effect heeft op een reserve of op het rekeningssaldo. Door afronding in duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

II Programmaverantwoording

1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water

1.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in Flevoland.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie Flevoland Straks geeft sinds 2017 richting en ambitie voor de ruimtelijke ontwikkeling van Flevoland op de lange termijn en de rol van de provincie daarin, zowel inhoudelijk als in de samenwerking met partners uit de omgeving. Daarnaast gaat de Omgevingsvisie over bestuurlijke samenwerking en ruimte voor initiatief (hoofdstuk 7). In 2020 is de 'Uitwerkingsagenda 2020 - 2025 Omgevingsvisie Flevoland Straks' vastgesteld waarin nadere uitwerking is gegeven aan de ambities uit de visie. Ook is er in 2020 het manifest 'Wij zijn Flevoland!' opgesteld. Met het manifest hebben wij ons aanbod aan Nederland gepresenteerd. Het is het verhaal van een gebied dat een belangrijke sleutel is in de oplossing van landelijke vraagstukken. Dit doen wij als gezamenlijke overheden – provincie, gemeenten en waterschap - ieder vanuit de eigen rol en in samenwerking met elkaar onder de noemer 'Samen Maken We Flevoland' (SMWF).

In 2021 hebben we verdere stappen gezet in de uitvoering van de opgaven van de Omgevingsvisie. De resultaten zijn op verschillende plekken in dit jaarverslag terug te vinden. In september 2021 is het gesprek gestart met Provinciale Staten (PS) over het voornemen om in 2022 een evaluatietraject te starten. De vraag ligt voor hoe de visie als sturingsinstrument functioneert en of er mogelijk aanleiding is om de visie te actualiseren.

Er zijn ook flinke stappen gezet in de regionale samenwerking van de gezamenlijke overheden en met het Rijk. Zo zijn de gesprekken met het Rijk geïntensiveerd en wordt er gewerkt aan een strategische samenwerkingsagenda Rijk-Regio. Over de regionale samenwerking en de samenwerking met het Rijk zijn er diverse bijeenkomsten georganiseerd; in juni een bestuurlijke bijeenkomst en in oktober en december bijeenkomsten met volksvertegenwoordigers. We hebben hierin met onze mede-overheden het gesprek gevoerd over samenwerking en grote regionale vraagstukken.

Ruimtelijke ontwikkeling en landschap

Flevoland kenmerkt zich door ruimte voor groei en ontwikkeling. Met de beschikbare ruimte die Flevoland zo kenmerkt willen we zorgvuldig omgaan omdat als gevolg van schaarste ook de druk op Flevoland toeneemt. We hebben een dubbele rol. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimte vragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. Het blijft hierbij een zoektocht naar de juiste balans. De druk blijft toenemen. Daarom hebben we ons ervoor ingezet om opgaven met elkaar te combineren en te zoeken naar manieren waarop een integrale aanpak tot een verbetering van de ruimtelijke inrichting zal leiden.

Lelystad Next Level

Lelystad heeft zich anders ontwikkeld dan ooit op de tekentafel was bedacht. De bevolkingsontwikkeling is minder snel gegaan en delen van de oorspronkelijke plannen zijn niet uitgevoerd. Daardoor zijn extra uitdagingen voor de stad ontstaan. Daarom hebben Rijk, provincie en gemeente gezamenlijk een plan ontwikkeld om ervoor te zorgen dat Lelystad zich verder ontwikkelt als een aantrekkelijke, economisch dynamische en duurzame stad die financieel gezond en zelfstandig is: Lelystad Next Level.

Lelystad Next Level is erop gericht om kansen te benutten, voorwaarden te scheppen en belemmeringen weg te nemen op de terreinen 'Sociaal sterk', 'Onderscheidend onderwijs', 'Uitstekende woonmilieus', 'Next Level economie' en 'Natuur, recreatie & toerisme'.

Almere 2.0

Met het programma 'Almere 2.0' geven provincie, gemeente en Rijk uitvoering aan de afspraak die in 2013 is vastgelegd in de RRAAM-overeenkomst ('Rijk-Regio programma Amsterdam, Almere, Markermeer') over de verdere verstedelijking van Almere op het gebied van woningbouw, bereikbaarheid en ecologie. Via het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) wordt op basis van een meerjarenprogramma geïnvesteerd in sleutelprojecten die het verschil maken in de ontwikkeling van Almere inclusief de regio en zo bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad. In 2021 is de 'Uitvoeringsagenda Almere, stad met toekomst' opgesteld op basis van het in 2020 vastgestelde Handelingsperspectief MRA Oostflank (Metropoolregio Amsterdam). De afspraken uit de Uitvoeringsagenda dragen bij aan een gebalanceerde

doorontwikkeling van Almere en de oostflank van de Metropoolregio Amsterdam. Deze agenda biedt ondersteuning om de woningbouw te versnellen, geeft een impuls aan de economie en organiseert voorbereidende werkzaamheden voor mogelijk nieuwe sleutelprojecten vanuit het FVA.

100.000 woningen

In februari 2020 is in de Tweede Kamer de motie Koerhuis c.s. aangenomen (32847, nr. 621), waarin de regering wordt verzocht met de regio te onderzoeken of in Flevoland 100.000 woningen kunnen worden gebouwd. PS van provincie Flevoland hebben daarop unaniem een motie aangenomen (26 februari 2020, motie nr. 2) waarin staat dat het moet gaan om 'een volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling'. In 2021 lag - ook in de gesprekken met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna BZK) - de nadruk op versnelling van het woningbouwtempo tot en met 2030 (in heel Flevoland ca. 40.000 woningen) en op de ambities voor de jaren erna (bijvoorbeeld in Lelystad op lange termijn verdubbeling van de stad). Het Rijksvastgoedbedrijf verkent samen met gemeente Lelystad hoe samengewerkt kan worden om de grondpositie van het Rijk bij de groeiopgave te betrekken. Samen met de Flevolandse gemeenten is een routekaart opgesteld en aangeboden aan PS. Deze routekaart wordt regelmatig geactualiseerd en verder uitgewerkt.

Omgevingswet

De invoering en implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke wetgevingsoperatie die over meer gaat dan alleen het ombuigen van regels. Het vraagt nadrukkelijk een afweging om de leefomgeving te benutten (ruimte voor initiatieven en maatschappelijke opgaven) én te beschermen. Daarmee heeft het invloed op de rol en bevoegdheden van de provincie. Het is een beleidsmatige en cultuurverandering die ertoe dwingt keuzes te maken. De invoering van de Omgevingswet is vertraagd. Als invoeringsdatum wordt nu 1 januari 2023 gehanteerd.

Om gevoel te krijgen wat het werken onder de Omgevingswet inhoudt, is een leergang voor PS gehouden. Van de provincies wordt verwacht dat zij hun beleid en regels voor inwerkingtreding van de Omgevingswet in lijn brengen met het nieuwe stelsel van instrumenten. In dat kader is begin 2019 het provinciale beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving technisch omgezet naar instrumenten van de Omgevingswet ('Omgevingsprogramma Flevoland' en 'Omgevingsverordening Flevoland'). Deze 'basis' is in 2021 verder ontwikkeld.

Voor een goede samenwerking binnen de provincie is ambtelijk en bestuurlijk afgestemd met Flevolandse ketenpartijen via het (ambtelijk) 'Platform Omgevingswet Flevoland' en de 'Bestuurderstafel Omgevingswet Flevoland'.

Onder de Omgevingswet wordt gewerkt met een digitaal stelsel. Voor het digitaal stelsel dat landelijk beschikbaar wordt gesteld (DSO-LV) is in december 2018 een beheerakkoord gesloten tussen Rijk, Interprovinciaal Overleg (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW) over het beheer en de doorontwikkeling ervan. Aan het digitaal werken in de keten zal dan ook samen met de ketenpartners invulling gegeven worden. De provincies gezamenlijk hebben informatieproducten opgeleverd die via het DSO-LV ontsloten zullen worden. De provincie is aangesloten op het DSO-LV (pre-omgeving). Het Rijk heeft nog niet alle benodigde standaarden voor het opstellen van beleid en regels (de STOP/TPOD's) opgeleverd, zodat in 2022 de instrumenten verder getest en ingericht moeten worden.

Water

Waterberging, droogte, kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening en -bescherming zijn de komende periode de opgaven die spelen in Flevoland. De provincie heeft daarvoor de kaders gesteld waarbinnen het waterschap zijn werk doet. In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland zijn we aan de slag gegaan met maatregelen die Flevoland beter voorbereiden op extreme weerpieken. Daarbij is het uitgangspunt dat Flevoland een robuust, veilig en schoon (drink-)watersysteem behoudt.

We hebben in 2021 het waterprogramma ter vaststelling aan PS voorgelegd. Hierin is waar nodig het waterbeleid herzien en geactualiseerd, waaronder het drinkwaterbeleid en het waterkwaliteitsbeleid.

Maatschappelijk effect

Behoud van het gevarieerde aanbod van de leefomgeving door een evenwichtige en duurzame doorontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied als aandeel in de regionale ontwikkeling.

Effect van ons beleid

Er is goed afgewogen waar voor welke ontwikkelingen ruimte is in provincie Flevoland en dat is helder en makkelijk te vinden voor alle betrokkenen.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Evenwichtige en duurzame doorontwikkeling	Harde planvoorraad bedrijventerreinen: in 2030 < 6 jaar <i>Bron: IBIS</i> <i>Toelichting: betreft de tijd die nodig is om harde planvoorraad uit te geven (harde voorraad/gemiddelde uitgifte per jaar)</i>	16 jaar	15 jaar	14 jaar	13 jaar	13 jaar
	Leegstand kantoren in provincie Flevoland (als percentage van de oppervlakte in m ²) <i>Bron: CBS</i>	6%	5%	6%	<6%	7%
	Ontwikkeling woningvoorraad <i>Bron: CBS</i> <i>Toelichting: het aantal dat jaarlijks aan de woningvoorraad is toegevoegd minus het aantal dat aan de voorraad is onttrokken, plus correcties</i>	2.750	2.988	2.432	2.500	3.341
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de normen <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	90%	90%	90%*	90%
	Percentage gerealiseerde Natuurvriendelijke oevers langs provinciale hoofdvaarten <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	47%	40%	51%**
	Almere 2.0	Met vastgestelde jaarprogramma's wordt invulling gegeven aan het Meerjarenprogramma 2017-2021 van Almere 2.0	20%	40%	80%	100%

* In 2018 is het aantal regionale keringen teruggebracht naar 10. De waterkering tussen de Kadoelersluis en Blokzijl voldoet als gevolg van 'piping' niet meer aan de norm (de dijk lekt). Het is geen onveilige situatie, waardoor herstel gepland staat voor 2025. Daarom is een streefcijfer van 100% tot die tijd niet realistisch.

** Voor de waterkwaliteit en Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft de provincie Flevoland in 2021 de laatste 9,88 kilometer natuurvriendelijke oever aangelegd in de Zwolse Vaart. De KRW-opgave om natuurvriendelijke oevers aan te leggen in de provinciale hoofdvaarten is hiermee afgerond.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021*
Waterkwaliteit (oppervlaktewater)	Percentage van de waterlichamen met een ecologische kwaliteit*:					
	• goed	0%	0%	0%	>0%	0%
	• matig	83%	72%	72%	<72%	95%
	• ontoereikend	17%	28%	28%	<28%	0%
	• slecht	0%	0%	0%	0%	5%
	Bron: Waterkwaliteitsportaal, KRW-rapportages					

* Voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) moeten de doelen en maatregelen elke 6 jaar geactualiseerd worden op basis van de meest recente inzichten. Onderdeel van deze actualisatie is ook het verbeteren van de landelijke KRW-beoordelingsmethodiek (met dezelfde gegevens wordt dan tot andere KRW-scores gekomen). Hierdoor wordt de oude KRW-beoordelingsmethodiek onbruikbaar gemaakt en zijn de cijfers van 2021 niet te vergelijken met eerdere jaren.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	De 'Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland' is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd
		De invoering van de Omgevingswet is voorbereid
		Opstellen van een landschapsprogramma
		Almere 2.0: realiseren ambities met betrekking tot de ontwikkeling van Almere op basis van Handelingsperspectief MRA Oostflank
	De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd	
	1.2 Water	Het watersysteem is beter toekomstbestendig

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij droeg daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

De aandeelhouders van Vitens zijn gemeenten en provincies. Wettelijk is vastgesteld dat de aandelen van de drinkwaterbedrijven in publieke handen blijven voor de borging van een goede drinkwatervoorziening. Dit belang is verankerd in de statuten van Vitens waar het doel van verbonden partij omschreven is als: de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen: de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water, alsmede het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt. Twee keer per jaar is er een aandeelhoudersvergadering. Dan wordt er gestemd over nieuwe tariefvoorstellen en wordt het jaarverslag besproken.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Portefeuillehouder

J. de Reus

C.W. Smelik (Uitwerkingsagenda, Omgevingswet)

M.A. Rijsberman (Lelystad Next Level)

H.J. Hofstra (Agenda IJsselmeergebied 2050)

Doel (2019-2023)

De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd.

Doelrealisatie

De uitvoering van de opgaven zijn op basis van de 'Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland 2020 -2025' verder vormgegeven. In september 2021 is het gesprek met PS gestart over evaluatie van de Omgevingsvisie.

Activiteiten 2021

- We hebben om de ambities van de 'Omgevingsvisie FlevolandStraks' te realiseren, de 'Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland (SMWF) 2020 – 2025' als leidraad gebruikt voor het uitvoeren van verschillende activiteiten. Een aantal van deze activiteiten zijn uitgelicht in dit jaarverslag zoals duurzame energie, circulaire economie en krachtige samenleving.
- We hebben het proces van de evaluatie van de Omgevingsvisie voorbereid. In overleg met PS hebben we een aanpak daarvoor opgesteld.
- Het afgelopen jaar is een 'Monitor Omgevingsvisie' gebouwd en in juni 2021 opgeleverd als één van de bouwstenen voor de evaluatie.
- In december is de tussenrapportage 'Leren van de Omgevingsvisie' opgeleverd (eerder noemden we dit een 'Midterm review (MTR)') waarin een extern bureau heeft gekeken hoe we ervoor staan in de realisatie van de ambities uit de 7 opgaven en welke nieuwe ontwikkelingen meegenomen moeten worden. Deze rapportage is de tweede bouwsteen in de evaluatie van de Omgevingsvisie die in 2022 start.
- In het traject SMWF hebben we met onze mede-overheden in Flevoland gewerkt aan intensivering van de samenwerking en in de contacten met de Rijksoverheid. Basis hiervoor ligt in het manifest 'Wij zijn Flevoland!' We werken aan een gezamenlijke strategische samenwerkingsagenda Rijk-Regio gericht op lange termijn vraagstukken. Er is regelmatig bestuurlijk overleg tussen onze regio en het Rijk over de aanpak van grote maatschappelijke opgaven in onze provincie.
- We hebben diverse regionale bestuurlijke overleggen en conferenties georganiseerd in dit kader. Ook voor de volksvertegenwoordigers hebben we op twee momenten bijeenkomsten belegd om te informeren, te betrekken en ruimte te bieden om inbreng te leveren en mee te denken. We verwachten dat dit traject in 2022 leidt tot concrete samenwerkingsafspraken tussen onze regio en het Rijk.

Doel (2019-2023)

De invoering van de Omgevingswet is voorbereid, zodanig dat de provincie kan sturen op effectief beleid ten behoeve van duurzame leefkwaliteit.

Doelrealisatie

Het Rijk heeft de inwerkingtreding van de Omgevingswet een half jaar uitgesteld. Een voorstel (in de vorm van een Koninklijk Besluit) om de wet 1 juli 2022 van kracht te laten worden is echter niet in 2021 ingediend bij de Eerste en Tweede Kamer. De provincie is aangesloten op de (pre)omgeving van het DSO LV. De provincie heeft een omgevingsvisie en omgevingsprogramma. De omgevingsverordening wordt doorontwikkeld zodat deze gaat voldoen aan de Omgevingswet. De verschillende procedures worden aangepast voor het werken onder de Omgevingswet.

Activiteiten 2021

- Er is een leergang voor de Staten gehouden.
- De omgevingsverordening is verder doorontwikkeld zodat deze voldoet aan de Omgevingswet.
- Er is een eerste inventarisatie van een lijst van (gevallen van) provinciaal belang gemaakt.
- In IPO-verband zijn informatieproducten voor natuur en externe veiligheid opgeleverd, die later via het DSO-LV ontsloten zullen worden.
- Samen met de medeoverheden (ketenpartijen) zijn voorstellen gemaakt voor het gezamenlijk afhandelen van vergunningaanvragen en het inrichten van omgevingstafels. Zo ook voor het geval dat de provincie wil ingrijpen bij een gemeentelijk omgevingsplan met een reactieve interventie. Deze zijn eerst getest en zijn daarna in 2021 bestuurlijk voorgelegd. In 2021 hebben de gemeenten 44 ontwerp-bestemmingsplannen gepubliceerd. Op drie hiervan heeft de provincie een zienswijze ingediend: twee plannen van de gemeente Noordoostpolder voor zon en één plan van de gemeente Urk voor een bedrijventerrein.

Doel (2019-2023)

We hebben een landschapsprogramma opgesteld dat uitgaat van landschap als integraal onderdeel van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Doelrealisatie

Het opgestelde programma 'Landschap van de Toekomst' geeft richting aan bij het handhaven van karakterbepalende landschapselementen.

Activiteiten 2021

In nauwe samenwerking en afstemming met gemeenten en terreinbeherende organisaties is het programma 'Landschap van de Toekomst' door PS vastgesteld.

Doel (2019-2023)

In Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd.

Doelrealisatie

Een evenwichtiger ontwikkeling van de woonagenda is regionaal voorbereid/vastgesteld. Hiertoe continueren we het beleid.

Activiteiten 2021

- Met de gemeenten hebben we overleg gevoerd en onze inzet afgestemd om tot een evenwichtige ontwikkeling van de woonmarkt te komen die ruimte biedt voor verschillende doelgroepen.
- We hebben regionaal samengewerkt aan de opstelling van een gemeenschappelijke regionale woonagenda.
- We hebben innovatief en duurzaam (ver)bouwen gestimuleerd en partners bijeengebracht.
- We bevorderen kennis in de regio.
- In februari 2020 nam de Tweede Kamer de motie Koerhuis c.a. aan, waarin het kabinet wordt gevraagd om samen met de regio te verkennen of in Flevoland 100.000 woningen kunnen worden gebouwd. PS namen als reactie daarop een motie aan, waarin staat dat sprake moet zijn van 'een volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling, waarbij (OV)-bereikbaarheid, werkgelegenheid, voorzieningen, ruimte voor natuur en kwaliteit van wonen als belangrijke uitgangspunten gelden'. Deze motie is leidraad voor ons handelen. In 2021 lag – ook in de gesprekken met het ministerie van BZK – de nadruk op versnelling van het woningbouwtempo tot en met 2030 (in heel Flevoland ca. 40.000 woningen) en op de ambities voor de jaren erna (bv. in Lelystad op lange termijn verdubbeling van de stad). Indien de voorwaarden worden ingevuld (zoals IJmeerlijn en Lelylijn), ontstaat zicht op nog 60.000-90.000 woningen. Het Rijksvastgoedbedrijf verkent samen met gemeente Lelystad hoe samengewerkt kan worden om de grondpositie van het Rijk bij de groeiopgave te betrekken. Samen met Flevolandse gemeenten hebben we een routekaart opgesteld, die regelmatig geactualiseerd en verder uitgewerkt wordt. Wij treffen voorbereidingen om de focus het komend jaar te verbreden van 'We bouwen woningen' naar de integrale opgave 'We bouwen samenlevingen'.

Doel (2019-2023)

De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie en cofinanciering van de IJmeerverbinding.

Doelrealisatie

Het 'Meerjarenprogramma 2021-2025' van het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) is in uitvoering. En dit jaar hebben PS en de gemeenteraad van Almere het 'Jaarprogramma 2022' vastgesteld.

Activiteiten 2021

- Het 'Perspectief Oostflank MRA (Metropoolregio Amsterdam) – Klaar voor de toekomst' is in 2021 verder uitgewerkt voor Almere. Dit heeft geresulteerd in het perspectief Almere, stad met toekomst, dat in de zomer is vastgesteld. Op basis daarvan is een concept Uitvoeringsagenda 2022 – 2024 opgesteld, waarin afspraken opgenomen zijn om de ambities uit het perspectief vorm te kunnen geven voor de verdere schaalessprong van Almere. In de Uitvoeringsagenda worden onderwerpen benoemd, zoals het aantrekken van meer stuwende werkgelegenheid in Almere, het versterken van de onderwijsketen, aandacht voor de

bestaande wijken, het werken aan een kennis- en werkagenda Almere Pampus, de inzet op de bereikbaarheid op de lange termijn (zowel IJmeerverbinding als autoverkeer) en het verstevigen van de uitvoerings- en innovatiekracht.

- We hebben het 'Jaarprogramma FVA 2021' uitgevoerd. De coronacrisis heeft beperkt invloed gehad op de uitvoering van de FVA-projecten. Enkele projecten hebben vertraging opgelopen door het uitstellen van bijeenkomsten, langere voorbereidingstijd en beperkte beschikbaarheid van materialen en/of personeel.
- De verbouwing van het station is in 2021 voortgezet. De werkzaamheden voor de tweede fase van de Esplanade zijn gestart zoals het stadsstrand. Het bijbehorende horeca paviljoen is in 2022 gereed en geopend. De werkzaamheden voor het stadspark op de Stadhuispromenade zijn gestart en in het najaar is het kleurrijke kunstwerk daar geplaatst. Op het Floriade terrein zijn onder meer de Aeres Hogeschool en het Food Forum als onderdeel van de Flevo Campus opgeleverd en feestelijk geopend. In het najaar is ook de realisatie van het Kunstpaviljoen op het Floriade terrein gestart. Ook de bouw van de Internationale Campus in het Anna Park is in 2021 van start gegaan. In het sleutelproject 'Nationaal Park Nieuw Land – Almeerse Poort' zijn nieuwe elektrische voertuigen voor rondleidingen feestelijk in gebruik genomen. Publieksactiviteiten waren beperkt door de coronamaatregelen, maar in de zomermaanden zijn vele bezoekers verwelkomd. Ook het StrandLAB op Almeerderstrand heeft zo veel als mogelijk was binnen de coronaregelgeving culturele activiteiten georganiseerd en bezoekers ontvangen. De eerste WikiHouses zijn in 2021 opgeleverd in het kader van de programmalijn 'Vernieuwend wonen'. In deze programmalijn is het plan van aanpak voor het nieuwe experiment Bouwen met de buurt vastgesteld. De eerste initiatieven voor dit experiment zijn ingediend en worden uitgewerkt. In 2021 zijn enkele nieuwe projecten van start gegaan, conform het nieuwe meerjarenprogramma 2021-2025. Zo zijn onder meer de sleutelprojecten PRICE (praktijk en innovatie centrum circulaire economie) en MBO ICT Fieldlab enthousiast van start gegaan. In de nieuwe programmalijn 'Groene en Waterrijke identiteit' zijn de plannen en eerste ontwerpen gemaakt voor de projecten Almeerderhout, Excellente groene en gezonde leefomgeving en Ecologische verbindingen. In 2021 heeft besluitvorming plaatsgevonden over het toevoegen van een bijdrage aan de verbreding van de A27 en voor drie sleutelprojecten sport: sport en bewegen in de openbare ruimte, Topsport en Buitenzwembad. Dankzij deze bijdrage wordt de komende 4 jaar de Dutch Water Week georganiseerd met de internationale zeilwedstrijd Allianz Regatta.

Doel (2019-2023)

De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd.

Doelrealisatie

De inzet voor 2021 was gericht op het opstellen van een door Rijk, gemeente Lelystad en provincie gedragen uitvoeringsprogramma 'Lelystad Next Level'. De gemeente heeft daar de lead in. Gemeente Lelystad heeft als tussenstap een uitvoeringsprogramma voor de periode 2021-2022 in het voorjaar opgesteld. Het vervolgproces waarbij het Rijk en de provincie verder betrokken zouden worden is onvoldoende van de grond gekomen mede door beperkte organisatiekracht in het tweede deel van het jaar.

Activiteiten 2021

- Door het uitblijven van vervolgactiviteiten voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma hebben we beperkt kunnen bijdragen aan een inhoudelijk vervolg en is er geen financiële bijdrage geleverd aan de proceskosten zoals is opgenomen in de Najaarsnota 2020.
- We hebben als strategisch partner deelgenomen aan de regietafel en het programmabureau en we hebben ambtelijke capaciteit geleverd voor organiseren van het uitvoeringsprogramma 'Lelystad Next Level'.
- Ondanks het ontbreken van een gezamenlijk uitvoeringsprogramma hebben er positieve ontwikkelingen in Lelystad plaats gehad op het vlak van wonen, bevolkingsgroei en economisch ontwikkelingen waarmee het doel 'de positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd' in beeld is gebleven.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	13.976	11.440	13.704	11.403	2.301
Baten	-241	-147	-746	-198	-548
Saldo	13.735	11.293	12.958	11.205	1.753

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Omgevingswet	125	112	13
2. Onderzoek naar levensbestendig wonen	94	78	16
3. Landschap van de Toekomst	565	565	0
4. Agenda IJsselmeergebied 2050	147	0	147
5. Lelystad Next Level	149	0	149
6. Flevoland bouwt aan Nederland	1.042	1.042	0
Overige verschillen Almere 2.0	116	50	66
Overige verschillen Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	63	0	63
Totaal Lasten	2.301	1.847	454
Baten			
6. Flevoland bouwt aan Nederland	-442	-442	0
Overige kleine verschillen	-106	0	-106
Totaal baten	-548	-442	-106

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is in het voorjaar van 2021 uitgesteld tot 1 juli 2022. Het oefenen met het digitaal stelsel is naar achteren geschoven en zal vooral in 2022 gaan plaatsvinden. Verder zijn vanwege corona veel bijeenkomsten online vormgegeven en zijn de gelden niet allemaal in 2021 besteed. De middelen blijven beschikbaar in de 'Brede bestemmingsreserve' oormerk 'Omgevingswet'.

2. Onderzoek naar levensbestendig wonen

De besteding van de gelden voor het opstellen van een regionale woonagenda is iets lager dan geraamd. De onderbesteding ontstaat om de volgende reden: We maken nu een woonagenda waar we samen met gemeenten onderzoeken wat de gemeenten willen agenderen op basis van hun woonvisies en op basis van interviews en gesprekken met ambtenaren en bestuurders over deze woonvisies. Nu deze is vastgesteld, werken we de agendapunten uit, waaronder wonen en zorg. Een deel van het budget is besteed aan een onderzoek naar de kwantitatieve woningtekorten in overleg met de Taskforce Wonen en Zorg en de corporaties. Het restant budget besteden we aan het kwalitatieve onderzoek: Aan welke soort woningen en welzijns- en zorgvoorzieningen hebben Flevolandse woningzoekenden behoefte? De middelen blijven beschikbaar in de 'Brede bestemmingsreserve' oormerk 'Onderzoek levensbestendig wonen'.

3. Landschap van de Toekomst

Het programma 'Landschap van de Toekomst' is in oktober 2021 vastgesteld. Als eerste is gewerkt aan een uitvoeringsagenda. Hier worden weloverwogen keuzes gemaakt over de inzet van de middelen. De daadwerkelijke uitvoering van het programma en de besteding van de middelen zijn hiermee later gestart en lopen door in 2022. Hierdoor heeft een lagere onttrekking aan de 'Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'Landschapsvisie' plaatsgevonden. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de 'Brede Bestemmingsreserve' oormerk 'Landschapsvisie'.

4. Agenda IJsselmeergebied 2050

Aan de Stichting Mooi Noord-Holland in 2021 een meerjarige subsidie beschikt ten behoeve van het project 'Erfgoed Deal Campagne Kusten van het IJsselmeer'. Door aanpassing van de wet- en regelgeving (BBV) over de lastneming van subsidies zijn de niet bestede gelden doorgeschoven naar 2022 waardoor de lasten in 2021 lager zijn uitgevallen dan begroot.

5. Lelystad Next Level

Door het in 2021 achterblijven van vervolgactiviteiten voor het opstellen van een gezamenlijk uitvoeringsprogramma 'Lelystad Next Level' zijn er geen financiële bijdragen geleverd aan de proceskosten zoals is opgenomen in de Najaarsnota 2020.

6. Flevoland bouwt aan Nederland

In 2021 zijn voorbereidingen uitgevoerd voor het programma 'Flevoland bouwt aan Nederland'. Het programma zal in de komende jaren verder uitgewerkt en uitgevoerd worden. Van het procesgeldbudget (€ 0,1 mln.) is € 0,03 mln. niet besteed. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Procesgeld en gebiedsontwikkeling'. Van het subsidiebudget (€ 1,01 mln.) is in 2021 nog geen gebruik gemaakt omdat er nog geen subsidies door de uitvoerende organisaties zijn benut. Daardoor zijn ook de vooruit ontvangen subsidiebatens nog niet benut. De niet bestede subsidiemiddelen blijven beschikbaar in de 'Brede Bestemmingsreserve' en onder de overlopende passiva.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.941	-40	1.901
1.1.2 Almere 2.0	9.385	-158	9.226
1.1.3 Lelystad Next Level	0	0	0
1.1.4 Flevoland bouwt aan Nederland	78	0	78
Totaal	11.403	-198	11.205

x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Het watersysteem is beter toekomstbestendig.

Doelrealisatie

In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland en andere partijen zoals gemeenten, Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek (OFGV) en het drinkwaterbedrijf is voortdurend gewerkt aan maatregelen die provincie Flevoland verzekeren van een robuust, veilig en schoon (drink-) watersysteem.

Activiteiten 2021

We hebben het waterprogramma ter vaststelling aan PS voorgelegd. Hierin is waar nodig het waterbeleid herzien en geactualiseerd, waaronder het drinkwaterbeleid en het waterkwaliteitsbeleid. Het programma is op 13 oktober 2021 vastgesteld. We zijn gestart met de uitvoering van het waterprogramma, door te werken aan de daarin beschreven maatregelen, samen met de gebiedspartners.

Middelen

1.2 Water	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	553	457	700	719	-19
Baten	-545	-470	-488	-591	102
Saldo	8	-13	212	128	84

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening- saldo
Lasten			
Overige kleine verschillen	-19	0	-19
Totaal lasten	-19	0	-19
Baten			
Onttrekking voorziening 'Grondwaterbeheer'	102	0	102
Totaal baten	102	0	102

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Onttrekking voorziening 'Grondwaterbeheer'

De voorziening 'Grondwaterbeheer' is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit grondwaterheffing. De uitgaven zijn in 2021 hoger dan de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing. Het verschil wordt onttrokken aan de voorziening 'Grondwaterbeheer'.

Sinds 2010 is het tarief van de grondwaterheffing niet geëvalueerd. Het is van belang om in de toekomst een balans te behouden tussen de inkomsten (en de omvang van de voorziening) enerzijds en de uitgaven anderzijds. Daarvoor is een herijking na 12 jaar op zijn plaats. Het is de bedoeling om komend jaar een evaluatie uit te voeren en daarbij een raming te maken van de lasten op langere termijn, rekening houdend met eventuele gestegen (personeels)kosten en de (nieuwe) thema's binnen het grondwaterbeleid. Ook zal de raming van de hoeveelheid grondwateronttrekking worden herzien.

PS zullen hier te zijner tijd over worden geïnformeerd, eventueel kunnen de uitkomsten leiden tot een voorstel tot aanpassing van het tarief van de grondwater(onttrekkings)heffing, dat vastgesteld moet worden door PS.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Waterbeheer en -kwaliteit	719	-591	128
Totaal	719	-591	128

x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	13.976	11.440	13.704	11.403	2.301
	Baten	-241	-147	-746	-198	-548
	Saldo	13.735	11.293	12.958	11.205	1.753
1.2 Water	Lasten	553	457	700	719	-19
	Baten	-545	-470	-488	-591	102
	Saldo	8	-13	212	128	84
Totaal programma 1	Lasten	14.529	11.897	14.405	12.123	2.282
	Baten	-786	-617	-1.234	-789	-445
	Saldo	13.743	11.280	13.170	11.334	1.837

x € 1.000

2. Landbouw, visserij en natuur

2.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de sociaaleconomische ontwikkeling van het landelijke gebied en de toename van de natuur- en recreatieve waarden waarbij de internationale natuurwaarden zijn beschermd.

Landbouw: meerdere smaken

Een van de opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks is 'Landbouw Meerdere Smaken' (LMS). De provincie heeft daarin bijgedragen aan een meer diverse, wendbare, weerbare en duurzame agrofoodsector, die in de wereld bekend staat als praktijklaboratorium voor vernieuwing. We hebben bijvoorbeeld geparticipeerd in de agro-expertraad, we hebben een bijdrage gegeven voor proeftuinen en ondersteunden het proces door condities te optimaliseren.

Programma Stikstof

Februari 2021 is de stikstofstrategie 'de aanpak van stikstof in Flevoland' opgesteld en goedgekeurd. Het programma bestaat uit 4 pijlers. In de pijler 1 'vergunningverlening op orde' zijn diverse vergunning en handhavingsverzoeken afgehandeld in lijn met de zich snel ontwikkelende, ingewikkelde jurisprudentie. Daarnaast zijn de eerste 20 PAS-melders geverifieerd en aangeschreven. In pijler 2 'ruimte voor economische ontwikkelingen' is er stikstofruimte aangekocht onder andere ten behoeve van MSNF mocht dat nodig zijn. Daarnaast is er een microdepositiebank en een doelenbank voor prioritaire projecten opgericht. Voor pijler 3 'stikstofreductie' is de strategie verder uitgewerkt en is de tweede ronde van het gebiedsproces gestart. Ook zijn er diversie innovaties op het gebied van stikstof beoordeeld. Voor pijler 4 'natuurinclusief' is er een verbinding gemaakt met het programma 'Natuurinclusief'.

Bodem en Landbouw

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. We hebben ons ingezet om samen met onze gebiedspartners voor blijvend en duurzaam grondgebruik, door de uitvoering van pilots, gebiedsontwikkeling en verduurzaming van de landbouwsector.

Visserij

De visserijsector is innovatief en heeft laten zien te kunnen innoveren om moeilijke tijden te overwinnen. Doorontwikkeling en verduurzaming van de visserij is vanuit economisch en ecologisch perspectief de komende jaren belangrijk om een blijvend rendabele en duurzame visserijsector te realiseren. Vooral de verwerkende industrie en de handel zijn groeiende en goed ontwikkeld. Met de verduurzaming van de visserij wordt de vangstcapaciteit in het IJsselmeer afgestemd op de hoeveelheid verantwoord te onttrekken vis. Dit doet recht aan de ruimtelijke ingrepen in het kader van het 'Deltaplan' en de 'IJsselmeeragenda 2050' om de natuurkwaliteit van het IJsselmeer te versterken.

Onder leiding van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) werken de provincies Noord-Holland, Fryslân, Flevoland en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) samen om via een uitkoopregeling en flankerende maatregelen te komen tot een vangstreductie op schubvis. Hierover hebben deze partijen overeenstemming bereikt in een bestuursovereenkomst. Het ministerie van LNV heeft de prenotificatie van de uitkoopregeling in november 2021 ingediend bij de Europese Commissie. Doel is om de goedgekeurde uitkoopregeling medio april 2022 open te kunnen stellen. In het ingediende voorstel doet het ministerie een ruimhartig aanbod aan de visserij om het uitkopen van vergunningen te stimuleren. Of de uitvoering van deze regeling in deze vorm daadwerkelijk kan, is aan de ene kant afhankelijk van de doorlooptijd bij de Europese Commissie en aan de andere kant van het staatssteunrechtelijk oordeel van de Europese Commissie. Wij hebben in 2021 de voorbereidingen getroffen voor de uitvoering van sociaaleconomisch flankerend beleid voor beroepsvissers in het IJsselmeergebied die stoppen met vissen en voor beroepsvissers die minder afhankelijk willen worden van hun visserij-activiteiten, zodat deze gelijktijdig met de opening van de uitkoopregeling kunnen worden ingezet.

Natuur

Het fundament van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden. Binnen dit netwerk staan de natuurwaarden voorop en heeft de provincie zich samen met gebiedspartners ingezet voor bescherming, beheer en kwaliteitsverbetering die samengaat met een toename van de bekendheid en de toegankelijkheid. Dit heeft er toe geleid dat er een robuuste, aantrekkelijke en

beleefbare natuur bestaat. Ter versterking van het fundament is in 2021 door Provincie Flevoland een succesvolle aanvraag voor het programma 'Natuur' ingediend. En in het kader van het traject 'kwaliteitsverbetering Natuur Netwerk Flevoland' is het beschikbare bedrag toegekend aan verschillende projecten. Ook buiten het Natuurnetwerk zijn natuurwaarden aanwezig, voor behoud en versterking hiervan is faunabeheer en agrarisch natuurbeheer toegepast. En is in 2021 specifiek het 'Actieplan Biodiversiteit' vastgesteld.

Nationaal Park Nieuw Land

De provincie heeft samen met de partners gewerkt aan Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) op basis van de ontwikkelingsvisie, met als doel de ontwikkeling van een uniek gebied dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis, dat als zodanig kan worden beleefd en beheerd. De in NPNL samenwerkende partners streven ernaar het Nationaal Park te laten uitgroeien tot een begrip in binnen- en buitenland. Ook het project 'Oostvaardersoevers', dat een belangrijk onderdeel is om te komen tot een toekomstbestendig ecologisch systeem (TBES) van het Markermeer-IJmeer, valt binnen de begrenzing van het Nationaal Park.

Markermeer-IJmeer

Binnen het programma 'Markermeer-IJmeer' wordt gewerkt aan de verbetering van de natuur- en waterkwaliteit om te komen tot een TBES in samenhang met ruimtelijk-economische ontwikkeling zoals recreatie en de IJmeerverbinding. De derde editie van de Natuurthermometer is verschenen waaruit blijkt dat er lichte verbetering te zien is van stand van de natuur maar dat verdere versterking nodig is.

Floriade

De Floriade Expo 2022 biedt grote kansen voor de Flevolandse economie in de volle breedte en om de Flevolandse innovatiekracht internationaal uit te dragen. Zowel in het provinciale paviljoen Food Forum op het Floriade-terrein als in de hele regio is dat zichtbaar. Samen met Agrofood bedrijfsleven hebben we gewerkt aan de blijvende versterking van de economie en de kenniseconomie in het bijzonder met de kenniscampus rond stedelijke voedselvraagstukken en door het opzetten van proeftuinen in Flevoland.

Nieuwe Natuur

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' worden gerealiseerd en dragen bij aan de versterking van de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in heel Flevoland. De lessen die we hierbij getrokken hebben, hebben we geïntegreerd in het reguliere natuurbeleid.

Landelijk Gebied

We hebben een nieuwe invulling gegeven aan de agenda 'Vitaal Platteland' en het daarbij behorende 'Fonds Leefbaar Platteland', zodat die beter aansluit op de doelen van 'Krachtige Samenleving', 'Leader/POP' en de provinciale kerntaken, zoals (sociale) innovatie op het gebied van bereikbaarheid en educatie.

Bossenstrategie

In navolging van een landelijk traject waarbij Rijk en provincies een gezamenlijke bossenstrategie hebben vastgesteld, heeft ook de provincie Flevoland in 2021 een eigen bossenstrategie vastgesteld. Hierin staat enerzijds de aanleg van 1700 ha aan nieuwe bosgebieden centraal.

Dit doen we door in te zetten op:

- extra bos binnen het NNN;
- bosaanleg via de ontwikkeling van robuuste landschapselementen;
- nieuwe bossen bij nieuwe woonwijken;
- bosaanleg gebruiken om grote ruimtelijke ontwikkelingen landschappelijk in te passen;
- landbouw en bosaanleg te combineren via agroforestry, en;
- het stimuleren van particulieren die klimaatbos ontwikkelen.

Anderzijds wordt aandacht besteed aan de vitalisering van bestaande bossen, het adequaat beschermen van de huidige houtopstanden (zowel bossen als bomenrijen), meer bomen en bosschages in dorpen en steden, duurzaam gebruik van hout en het verbeteren van de bosbeleving- en bereikbaarheid.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied met een vitale en aantrekkelijke natuur waar het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuur- en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Landbouw	Aantal werknemers in de agrofoodsector <i>Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland</i>	19.858	20.953	21.410	≥ 21.410	21.872
	Aantal ondersteunde proeftuinen <i>Bron: Provincie Flevoland/Horizon</i>			7	11	9
Natuur	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk <i>Bron: Provincie Flevoland/Voortgangsrapportage Natuur (VRN)</i>	26.273	26.274	26.271	≈ 26.000	26.271,7
Floriade	Paviljoen Food Forum is gebouwd en in gebruik	20%	40%	60%	100%	100%
Nationaal Park Nieuw Land	Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie	n.v.t.	n.v.t.	10%	30%	30%
	In samenwerking met gebiedspartners is de MIRT-verkenning Oostvaardersoevers afgerond en besluitvorming (voorkeursbeslissing) door ministerie is voorbereid	n.v.t.	20%	40%	80%	95%
Markermeer IJmeer	Marker Wadden fase 1 is gerealiseerd	75%	95%	99%	100%	100%*
	Afronding Marker Wadden met E-eilanden					
Nieuwe Natuur	De initiatiefnemers zijn gestart met de fysieke inrichting van gehonoreerde projecten	18%	18%	47%	57%	58%

* Het betreft hier de realisatie van de eilanden A t/m D. In 2021 is gestart met de verlenging van de eerste fase via de realisatie van de E-eilanden waarvoor PS begin 2021 € 1 mln. beschikbaar hebben gesteld. De zogenaamde E-eilanden waarvoor via de Najaarsnota 2020 middelen zijn gelabeld, maken hier geen deel vanuit.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Beheerde natuur	Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met contract. <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap</i>	23.515	23.606	23.691	≈ 23.500	23.686
Ontwikkelde nieuwe natuur	De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte verworven en ingerichte natuur vanuit de landelijke opgave voor realisatie van het NNN. De indicator richt zich in dit geval alleen op ingericht natuurgebied</i>	0	0	25	104,5	0*

* Met de inrichting van 104,5 hectare is gestart, deze is nog niet afgerond.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij en natuur	2.1 Landbouw en visserij	De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald
		De agrofoodsector landbouw is verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden
		Kringlooplandbouw is beter bekend
		Bodemkwaliteit is verbeterd
		Een geïntegreerde benadering voor gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling is ontwikkeld
		We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw
		Benutten van kansen die Floriade biedt voor de Flevolandse (kennis)economie
		De IJsselmeer-visserij op Urk is geherstructureerd
	2.2 Natuur en landelijk gebied	De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen
		De kwaliteit van natuur en biodiversiteit in het landschap is verbeterd
		Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen van de ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land
		Afronden van MIRT-verkenning en voorbereiding voor besluitvorming realisatie Oostvaardersoever
		In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld
		Nieuwe Natuur: toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld
Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (POP)		

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur. Zij droeg daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden te behouden.

2.1 Landbouw & Visserij

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman
H.J. Hofstra
C. Smelik (ABW)

Doel (2019-2023)

De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald, waarbij op basis van proeftuinen de optimale condities voor de landbouwtransitie zijn verkend.

Doelrealisatie

Via de programmasporen 'strategie', 'optimale condities' en 'proeftuinen' wordt de bijdrage van de provincie verkend.

Activiteiten 2021

- We hebben de provinciale rol in het creëren van optimale condities voor de transitie van de landbouw verder uitgewerkt. We hebben daarvoor een voorstel voorbereid voor een kennisnetwerk en we hebben een bijdrage geleverd aan de doorontwikkeling van de Boerderij van de Toekomst en de uitvoering van de daaraan gelieerde voucherregeling voor innovatie.
- We hebben een propositie uitgewerkt voor de opschaling van 'Landbouw: Meerdere Smaken'.
- We hebben de Agro Expert Raad Flevoland ondersteund en daarin geparticipeerd. Daarin hebben we meegewerkt aan de totstandkoming van 3 adviezen.
- We hebben via het IPO input geleverd en binnen het Nationaal Strategisch Plan meegewerkt aan de totstandkoming van Europees en rijksbeleid voor landbouw. Daarnaast hebben we meegewerkt aan de totstandkoming van rijksbeleid voor landbouw via het nieuwe nitraatbeleid, de experimenten kringlooplandbouw en de pilots grondgebruik.

Doel (2019-2023)

Met behulp van proeftuinen en kennisnetwerken innovaties is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Doelrealisatie

We werken aan de doelen met behulp van 9 proeftuinen. In het netwerk 'Voedsel Verbindt' en het Interregprogramma 'Foodchains4EU' werken we aan het promoten van streekproducten, verkorten van ketens en hergebruik van restproducten. Daarvoor hebben we onder andere de app 'Voedsel Verbindt' ontwikkeld.

Activiteiten 2021

- Vanuit 'Landbouw Meerdere Smaken' jagen we concrete programma's aan die bijdragen aan:
  - Innovaties
  - Sluiten en verkorten van de ketens in de landbouw.
  - Natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit.
  - Versterking van de precisielandbouw.
  - Kringlooplandbouw (hergebruik van restproducten en tegengaan voedselverspilling).
  - Voedselkwaliteit en gezonde voeding.

We ondersteunen inmiddels 9 proeftuinen op bovenstaande thema's. Informatie is te vinden in de infographic op www.omgevingsvisieflevoland.nl. Er is ruimte voor 10 proeftuinen. De tiende proeftuin is nog in de opstartfase.

Doel (2019-2023)

De kringlooplandbouw is beter bekend.

Doelrealisatie

De kringlooplandbouw is beter bekend doordat we in samenwerking met het ministerie met een drietal projecten – tot nu toe onder de vlag van het 'Actieplan Bodem en Water' (ABW) – als onderdeel van de Experimenteerruimte Kringlooplandbouw zijn gestart. In overleg met het ministerie wordt – in samenhang met onder andere de proeftuinen van LMS - gewerkt aan uitbreiding hiervan.

Activiteiten 2021

We hebben geparticipeerd in projecten die het gebruik van streekproducten stimuleren, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en zijn zo ook voedselverspilling tegen gegaan. In de experimenten hebben we gewerkt met gebiedspartners aan het sluiten van kringlopen in de samenwerking tussen akkerbouwers en veehouders; aan betere benutting van stikstof en aan inzet van maaisel als grondverbeteraar.

Doel (2019-2023)

De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

Doelrealisatie

Op basis van de evaluatie van het Actieplan Bodem en Water (ABW) is besloten extra aandacht te blijven besteden aan toekomstbestendige en duurzame landbouw door middel van een vervolg op het ABW.

Activiteiten 2021

- We hebben geparticipeerd in pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik in een stadsrandgebied.
- Voor het gebiedsproces bodemdaling ten zuidwesten van Emmeloord is vanuit de provincie een procesleider aangesteld, die samen met de gebiedspartijen het gebiedsproces en de pilot vormgeeft. Afgelopen jaar is onder de vlag van het ABW in samenwerking met vier jonge ondernemers en de andere betrokken partijen een begin gemaakt met de pilot 'Bodemkwaliteit en pacht', waarbij het 1e pachtperceel vanuit het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) ter beschikking is gekomen voor deze pilot.

Doel (2019-2023)

We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Doelrealisatie

Het Actieplan Bodem en Water is aan de tweede programmaperiode van 2021 tot 2026 begonnen. Het programma is opgesteld de uitvoering georganiseerd.

Activiteiten 2021

We hebben gezamenlijk met gebiedspartijen een nieuw 'Actieplan Bodem en Water' opgesteld. We hebben de uitvoering van projecten voortgezet. We hebben een nieuwe gezamenlijke programmamanager geworven.

Doel (2019-2023)

De Flevolandse economie is versterkt, waarbij de kansen die de Floriade biedt in de volle breedte zijn benut en de kenniseconomie is toegenomen.

Doelrealisatie

Het paviljoen Food Forum is gereed en sinds juni 2021 in gebruik. Aeres Hogeschool heeft pal naast Food Forum in september de nieuwe school in gebruik genomen. Hiermee zijn de eerste twee permanente gebouwen op zowel het Floriade-terrein als op de Flevo Campus gereed. Met name door een vertraging in de bouw van 26 weken is sprake van een overschrijding van het bouwkrediet. Dit hebben we in december 2021 aan PS gemeld. Ondanks coronabeperkingen is Food Forum sinds de opening druk in gebruik en blijkt het paviljoen een ontmoetingsplek voor professionals om aan de toekomst van voedsel te werken. Omdat fysieke

ontmoetingen beperkt mogelijk zijn, wordt vanuit Food Forum vooral invulling gegeven aan de programmering via digitale uitzendingen.

In het veld helpen we Flevolandse boeren met de teelt van plantaardige eiwitten en samenwerking in de keten om daarvan nieuwe producten te maken. De Flevolandse korte voedselketen krijgt een krachtige impuls met de (door)ontwikkeling van de Vereniging Flevo Food, die samen met Flevoland inmiddels onderdeel is van een Europese Horizon-aanvraag. Via onze Bruggencampus laten we aan de vakwereld zien hoe circulariteit, digitalisering en bruggenbouw kunnen worden gecombineerd.

Activiteiten 2021

- We creëren rond de Flevo Campus een internationaal netwerk met een kennis- en innovatieagenda, gebruiken de expo in 2022 en de aanloop ernaartoe om dit netwerk vorm te geven. Onze werkzaamheden hebben bijgedragen aan het fysiek gestalte geven aan de campus met Food Forum, de Aeres Hogeschool en The Village voor start-ups in agro & food. Flevo Campus is eind 2021 een stichting geworden.
- Het paviljoen Food Forum is gereed en sinds juni 2021 open. Aan onze chef-kok Sharon de Miranda werd al na enkele maanden de Greendish Award uitgereikt, omdat we met een menukaart waarvan zo'n 95% van alle ingrediënten uit Flevoland komt, een koploper én voorbeeld zijn. Tijdens de Floriade Expo 2022 gebruiken we de benedenverdieping voor de Flevolandse expositie en gebruiken we de bovenverdieping voor VIP-ontvangsten en voor een B2B-programmering, gericht op ontwikkeling van een kennis- en innovatieagenda.
- We voeren met onze provinciale cofinanciering projecten op en rond de Floriade uit die optimaal bijdragen aan de Flevolandse economie. We hebben aan Horizon Flevoland opdracht gegeven voor een B2B-programmering en aan Visit Flevoland voor een programma 'Floriade in de Regio'. Beide geven we samen met partners vorm.
- De twee biobased bruggen zijn gereed en we zijn een internationale Interreg-samenwerking aangegaan voor een biocomposietbrug die door universiteiten en bedrijven op het Floriade-terrein wordt geplaatst. De Bruggencampus is eind 2021 genomineerd voor de Circular Awards 2022, de jaarlijkse prijs voor de meest impactvolle circulaire projecten en organisaties.

Doel (2019-2023)

De visserij op schubvis in het IJsselmeer is geherstructureerd waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Doelrealisatie

Een herstructurering inclusief flankerende maatregelen en vangstreductie is voorbereid.

Activiteiten 2021

- We hebben gewerkt aan een gedragen bestuursovereenkomst.
- We hebben samen met de partners aan een herstructureringsplan gewerkt, dat uit een uitkoopregeling en sociaaleconomisch flankerend beleid bestaat.

Middelen

2.1 Landbouw & Visserij	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Lasten	1.232	3.093	3.386	2.631	755
Baten	-148	-785	-1.228	-998	-230
Saldo	1.084	2.308	2.158	1.633	525

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verskil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Opgave 'Landbouw Meerdere Smaken'	146	0	146
2. Pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik	298	298	0
3. Floriade	311	66	245
Totaal lasten	755	364	391
Baten			
3. Floriade	-231	14	-245
Overige kleine verschillen	1	0	1
Totaal Baten	-230	14	-244

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Opgave 'Landbouw Meerdere Smaken'

PS hebben € 0,2 mln. beschikbaar gesteld voor het opstarten van een proeftuin Stikstof en Elektrisch Beregenen met betrekking tot het actieplan 'Landbouw Meerdere Smaken'. De proeftuin is gestart. Vanwege de grote seizoensinvloeden is gekozen voor een looptijd van 2 jaar, waarbij het budget over de twee jaar wordt verdeeld. Zodra dit vanuit programma 'Stikstof' ook past, zal ook gestart worden met een proeftuin stikstofmaatregelen. In 2021 was verder een grote inhaalslag voorzien in het organiseren van platformbijeenkomsten voor proeftuinen en van stakeholderbijeenkomsten voor de Agro Expert Raad. Deze bijeenkomsten zijn wederom (als gevolg van corona) een aantal keer uitgesteld en gaan nu, voor zover nog relevant, plaatsvinden in 2022. Het budget hiervoor is niet uitgegeven. Ter ondersteuning van de kennisdeling is gewerkt aan een kennisnetwerk die verschillende relevante netwerken bijeen brengt. Voorzien was om dit netwerk personeel te ondersteunen. Dit is binnen de eigen organisatie en die van de partners opgelost.

2. Pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik

Voor de pilot 'Bodemdaling' is in het afgelopen jaar – onder leiding van een door de provincie aangestelde gebiedsregisseur – gewerkt aan een gedragen gebiedsproces. Dit heeft tot een goede gezamenlijke beeldvorming over de inhoud van een gebiedsproces bodemdaling geleid. Na de zomer is vervolgens de intentieverklaring 'Gebiedsproces bodemdaling' door de belangrijke gebiedspartners in het gebied ondertekend. Met deze intentieverklaring hebben de partners zich verbonden en gezamenlijk de wens geuit om op zoek te gaan naar oplossingsrichtingen hoe met vernatting als gevolg van de optredende bodemdaling om te gaan. De inrichting van de inhoudelijke kennissporen is helaas in het najaar vertraagd door corona. Hierdoor is de inzet van middelen achtergebleven en verschoven naar het voorjaar van 2022.

De pilot 'Bodemkwaliteit en Pacht' is onder het 'Actieplan Bodem en Water' met meerdere gebiedspartners vormgegeven. De stap naar een praktijktoets op een aantal landbouwpercelen is door financiële redenen helaas niet doorgezet. In afstemming met onder andere het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) wordt verkend hoe we hier komend jaar vervolg aan geven. De pilot 'Meervoudig Ruimtegebruik' is geïnitieerd door het RVB met een aantal kennisinstituten, marktpartijen en gebiedspartners. Dit jaar is hiervoor een onderzoeksplan opgesteld. De pilot richt zich op energieopwekking (zon) in combinatie met agrarisch gebruik (strokenteelt). Het komende jaar zal in een praktijktest worden verkend hoe deze combinatie een positief verdienmodel voor de boer oplevert, waarbij het gebruik van het land voor voedselproductie wordt gehandhaafd en de ecologische omstandigheden worden versterkt.

3. Floriade

Het onderdeel Floriade omvat het project 'Floriade Werkt', de 'Nadere Regel Floriade', de 'Floriade programmering' en de exploitatie van het Food Forum. De lasten voor de eerste drie onderdelen zijn € 0,24 mln. lager dan begroot. Het budget hiervoor komt uit het FVA, waardoor er ook voor hetzelfde bedrag lagere baten zijn in 2021. De exploitatie van het Food Forum leidde tot € 0,06 mln. lagere lasten en € 0,01 mln. lagere baten. Het uiteindelijke saldo 2021 van de exploitatie van € 0,17 mln. komt ten laste van het daarvoor bestemde oormerk in de 'Brede Bestemmingsreserve'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	1.154	0	1.154
2.1.2 Bodem en landbouw	369	-62	307
2.1.3 Floriade	1.108	-936	172
Totaal	2.631	-998	1.633

x € 1.000

2.2 Natuur & landelijk gebied

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

M.A. Rijsberman (uitvoering Nationaal Park Nieuw Land, inclusief Oostvaardersoever)

Doel (2019-2023)

De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. En de activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Doelrealisatie

Het natuurbeheer is op orde door ons natuurbeleid en de uitvoering daarvan door een breed scala aan gebiedspartners.

Activiteiten 2021

- In 2021 is de bossenstrategie door PS vastgesteld. Deze is in lijn met de nationale ontwikkeling over het bosbeheer. De uitvoering vindt in 2022 en de volgende jaren plaats.
- In 2021 is het tweede Natura 2000 beheerplan Lepelaarplassen in concept bijna afgerond. In 2022 wordt het definitieve beheerplan na verwerking inspraak vastgesteld. De voorbereidingen voor het tweede Natura 2000 beheerplan Oostvaardersplassen zijn gestart.
- We combineren de economische activiteiten in natuurgebieden voor zover deze een succesvol beheer ondersteunen en de natuurwaarden niet bedreigen. In 2021 is het 'Toekomstbeeld kitesurfen' in het IJsselmeergebied gereed gekomen als een combinatie van natuur met recreatie en toerisme in balans. Interessant daarbij is de integrale manier van werken over de provincies heen met de verschillende disciplines aan tafel.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Doelrealisatie

Door uitvoering van de eerste acties in het kader van het 'Actieplan Biodiversiteit', pilots Landbouw: Meerdere Smaken, Actieplan Bodem en Water, de inzet voor Nationaal Park Nieuw Land en andere combinaties met recreatie en toerisme zijn de eerste stappen gezet voor verbetering van de natuur en biodiversiteit in het landschap en de beleving daarvan. Deze acties zijn in lijn met het nieuwe programma 'Flevoland natuurinclusief'.

Activiteiten 2021

- Het 'Actieplan biodiversiteit' is in 2021 door PS vastgesteld inclusief budget voor 2022 en 2023. Hierin is meegenomen dat bermen worden benut voor wilde flora en fauna en wordt gestimuleerd dat akkerranden daar ook voor worden gebruikt.
- In 2021 is een bestuursopdracht van het nieuwe programma 'Flevoland Natuurinclusief' door GS vastgesteld. In 2022 wordt dit nieuwe programma verder uitgewerkt met een ambitiedocument 'Flevoland natuurinclusief', waarbij natuurinclusieve doorontwikkeling van de provinciale beleidsthema's en de

gebiedsgerichte doorwerking daarvan centraal komen te staan. Verder is er aandacht voor een integrale aanpak en komt er ruimte voor initiatieven uit de samenleving. Het ambitiedocument wordt in verschillende rondes aan PS voorgelegd.

- Provincie Flevoland heeft een succesvolle aanvraag voor het programma 'Natuur' ingediend. In 2021 is een beschikking van het ministerie van LNV ontvangen voor € 9,6 mln. De projecten worden uitgevoerd in de periode 2022 tot en met 2025.
- In het kader van het traject kwaliteitsverbetering Natuur Netwerk Flevoland is in combinatie met POP3 het beschikbare bedrag € 4 mln. toegekend aan verschillende projecten. Zie ook POP3 verderop in dit document.
- In 2021 zijn we gestart met het opstellen van het 'Uitvoeringsprogramma Invasieve exoten'. Deze wordt in 2022 afgerond. In eerste instantie is hier € 0,25 mln. voor begroot via het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. Daarnaast hebben we een 2-jarig pilotproject coördinatie bestrijding reuzenberenklauw langs Gooiseweg uitgevoerd.

Risico

Faunaschade

Agrariërs kunnen te maken krijgen met schade die veroorzaakt is door in het wild levende dieren.

Faunaschade kan opgelopen worden aan gewassen of dieren. Voor faunaschade heeft de provincie jaarlijks € 0,18 mln. begroot. In de achterliggende jaren bleek dit voldoende, echter in 2018 is op één perceel voor € 0,1 mln. aan schadevergoeding uitgekeerd. Mocht dit meerdere keren in één jaar voorkomen dan is het gereserveerde bedrag niet toereikend.

Doel (2019-2023)

Aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie van het Nationaal Park is uitvoering gegeven.

Doelrealisatie

De partners in Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) werken actief aan de ontwikkeling van NPNL vanuit de gezamenlijke stuurgroep NPNL, waarin bestuurlijke vertegenwoordigers van elk van de partners zitting hebben. De stuurgroep wordt ondersteund door een projectgroep met ambtelijke vertegenwoordigers van de partners. De partners hebben in de onderlinge samenwerking binnen het Nationaal Park verder vorm en inhoud gegeven aan het vervolg op de in 2020 ondertekende intentieovereenkomst. Binnen de geografische grenzen van NPNL vinden veel projecten plaats, die natuurontwikkeling, -beleving en -beheer als oogmerk hebben. De provincie draagt aan meerdere van deze projecten bij, zoals in de Statenmededeling 'Stand van zaken Nationaal Park Nieuw Land per oktober 2021' staat. Het betreft onder meer financiële bijdragen aan de poortprojecten in de gemeente Almere en Lelystad, projecten in de Oostvaardersplassen en de realisatie van de E-eilanden van de Marker Wadden als vervolg op de oplevering van de eilandengroep A t/m D.

Activiteiten 2021

- Op de vier onderwerpen uit de ontwikkelingsvisie onder 'Kennis en waarden delen' zijn door de NPNL-partners, waaronder de provincie, belangrijke stappen gezet:
  - o realisatie marketing- en communicatiejaarplan:
    - nieuwe huisstijl, logo, website, bezoekerskaart, vernieuwde social media-platforms;
    - jaarevenement 2021-soortenjaar (met ruim 3.000 getelde soorten) naast meerdere eendaagse evenementen;
    - eerste editie programma 'Gastheer van het Landschap' afgerond met 25 recreatieondernemers;
    - ontwikkeling recreatief product Trekvogelbeleving (met enkele andere nationale parken).
  - o de kennis- en onderzoeksagenda wordt mede met subsidie van het ministerie van LNV ingevuld. We hebben een start gemaakt met het opzetten van een kenniscommunity, waarin informatie en kennis tussen de lopende onderzoeken wordt uitgewisseld en de resultaten van deze onderzoeken worden gedeeld onder een breder publiek.
- De provincie, de gemeenten Almere en Lelystad en Staatsbosbeheer werken aan de poortontwikkeling bij Almere en Lelystad op basis van uitvoeringsplannen. De beide projecten zitten in de fase van de voorbereiding: planuitwerking, aanvraag van vergunningen, voorbereiding van aanbestedingen, etc. Verder hebben we de voorbereiding en uitvoering van de goedgekeurde LEADER-projecten ter hand genomen.
- Begin 2021 hebben PS ingestemd met het beschikbaar stellen van € 1 mln. voor de afronding van de Marker Wadden eerste fase door de aanleg van de E-eilanden. De totale kosten bedragen ca. € 12 mln. (waarvan € 10 mln. van het Rijk en € 1 mln. van Natuurmonumenten). De E-eilanden dragen bij aan de

opgave om te komen tot een TBES in het Markermeer-IJmeer. De uitvoering is in 2021 gestart en loopt door tot in 2023. In het kader van het programma 'Nieuwe Natuur Oostvaardersplassengebied' is in de deelgebieden 'Trekweg', 'Ibisweg Noord', 'Hollandse Hout (zuid)' en 'Zanddepot' de laatste hand gelegd aan de realisatie. Er zijn onder meer kijkschermen geplaatst bij de uitkijkpunten.

- We hebben werkzaamheden voor de moerasreset eind 2021 uitgevoerd. Belangrijk onderdeel hiervan was het herstellen van de scheiding (de drempel) tussen het oostelijk en westelijk deel van het moeras. Na realisatie van deze drempel is medio 2021 een dam met afsluitbare duikers in de drempel aangelegd om in de toekomst de mogelijkheid van een waterverbinding tussen het oostelijke en westelijke deel in stand te houden.
- Staatsbosbeheer is met een provinciale subsidie gestart in de Oostvaardersplassen met het project 'grazige deel', dat zich richt op de realisatie van maatregelen uit het 'Beleidskader beheer Oostvaardersplassen' en de 'N2000-maatregelen'.

Doel (2019-2023)

Over de mogelijke ontwikkeling van de Oostvaardersoever als natuurlijke verbindingszone is besloten.

Doelrealisatie

De notitie Reikwijdte en Detailniveau, het ontwerp voorkeursbeslissing, de zienswijze ontwerp voorkeursbeslissing en planMER waren in 2021 beschikbaar. De minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, in overeenstemming met onze minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, hebben het voornemen om de ontwerp voorkeursbeslissing vast te stellen.

Activiteiten 2021

- Na afronding van de eerste fase van de Verkenning en publicatie van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau in 2020 hebben we in 2021 uit de drie voorgestelde onderzoeksalternatieven een Voorkeursalternatief (VKA) en een Voorkeurseindbeeld (VKE) ontwikkeld. Over de steun en provinciale bijdrage (€ 4 mln.) aan het VKA heeft in oktober 2021 positieve provinciale besluitvorming plaatsgevonden.
- Vervolgens is de Ontwerp voorkeursbeslissing voorgelegd aan de (demissionair) minister van Infrastructuur en Water en de (demissionair) minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Zij hebben het voornemen uitgesproken de Ontwerp voorkeursbeslissing vast te stellen. Regionale partijen (provincie Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland, gemeente Almere, gemeente Lelystad, Staatsbosbeheer, Het Flevo-landschap) hebben in een brief over de besluitvorming over het VKA hun steun uitgesproken voor zowel het VKA en VKE en zijn de regionale bijdragen aan het vervoltraject benoemd.
- In de verkenningsfase is een plan milieueffectrapportage (PlanMER) uitgevoerd.

Doel (2019-2023)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Doelrealisatie

Begin 2021 hebben PS ingestemd met het beschikbaar stellen van € 1 mln. voor de afronding van de Marker Wadden eerste fase door de aanleg van de E-eilanden. De totale kosten bedragen ca. € 12 mln. (waarvan € 10 mln. van het Rijk € 1 mln. van Natuurmonumenten). De E-eilanden dragen bij aan de opgave om te komen tot een TBES in het Markermeer – IJmeer. De uitvoering is in 2021 gestart en loopt door tot in 2023.

Activiteiten 2021

- Mede namens de gebiedspartners hebben we in Stuurgroep Markermeer-IJmeer (SMIJ)-verband een inhoudelijke bijdrage geleverd aan vervolg van het gecombineerde MIRT-Onderzoek Amsterdam Bay Area/Handelingsperspectief Oostflank MRA. Hierin worden de mogelijkheden en voorwaarden voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied onderzocht. Tevens hebben wij de SMIJ laten adviseren over Oostvaardersoever.
- Medio 2021 hebben wij in samenwerking met de SMIJ opdracht gegeven voor een heroriëntatie op de Ecologische Boekhouding voor TBES waar Flevoland op grond van de bestuursovereenkomst RRAAM het voortouw heeft.
- Met gebiedspartners hebben we begin 2021 een financiële bijdrage geleverd aan de afronding van de eerste fase Marker Wadden voor de aanleg van de resterende E-eilanden.

- In 2021 is door Natuurmonumenten gestart met een verkenning om te komen tot een plan van aanpak voor de doorontwikkeling van de Marker Wadden. Wij hebben een financiële bijdrage geleverd als cofinanciering in de verkenning naar de effecten op TBES. Natuurmonumenten heeft haar visie op de doorontwikkeling gepresenteerd aan PS.
- De derde uitlezing van de Natuurthermometer Markermeer – IJmeer over de periode 2018 – 2020 is gedaan. Hieruit blijkt dat er lokaal sprake is van lichte verbetering maar dat verdere verbetering noodzakelijk is. De uitkomsten zijn aan PS gepresenteerd.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Met de aanleg van onder meer Marker Wadden, Trintelzand en Oostvaardersoeveren in de nabije toekomst worden de randvoorwaardelijke systeemcondities gecreëerd om te kunnen komen tot een TBES. Daarbij is gebruik gemaakt van aannames op basis van de best beschikbare wetenschappelijke kennis op dat moment. Het daadwerkelijke bereiken van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Doel (2019-2023)

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' zijn gerealiseerd en dragen bij aan de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk, de biodiversiteit en structurele verandering naar duurzame landbouw.

Doelrealisatie

De 17 resterende 'Nieuwe Natuur-projecten' zijn in uitvoering. Afspraken over de uitvoering als ook over het beheer en de verantwoording staan in de realisatieovereenkomsten inclusief de borging van de realisatie van de opgenomen natuurcompensaties. De realisatieovereenkomsten passen binnen het beschikbare programmavermogen. De provinciale gronden binnen het programmavermogen zijn ingezet.

In de najaarsnota is opgenomen om het programma 'Nieuwe Natuur' om te buigen naar een programma 'Natuurinclusieve Samenleving' en hiertoe het eventueel resterende programmavermogen in te zetten. Bij de uitwerking is gebleken dat de voorkeur uitgaat naar het voltooiën van het programma 'Nieuwe Natuur' binnen de huidige kaders. Wel is een deel van het beschikbare resterende programmavermogen overgeheveld naar het programma 'Natuurinclusief Flevoland'.

Activiteiten 2021

- Alle provinciale eigendommen in het voormalig plangebied OostvaardersWold hebben we ingezet voor het programma. De provincie heeft binnen het programma 'Nieuwe Natuur' geen eigendommen meer in beheer.
- De compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden hebben we in de gesloten realisatieovereenkomsten opgenomen waarbij een deel inmiddels gerealiseerd is in het project 'Kop op het Horsterwold'. In de andere projecten vindt uitvoering plaats.
- We hebben de projecteigenaren gefaciliteerd bij het verder concretiseren van de planuitwerkingen van de projecten 'Nieuwe Natuur'.
- We hebben de dynamiek in het programma 'Nieuwe Natuur' gefaciliteerd en hebben ingespeeld op ontwikkelingen binnen de projecten.
- Via voortgangsrapportages en periodieke overleggen hebben we de criteria die aan de projecten zijn gesteld, gemonitord evenals de uitvoering van de gehonoreerde projecten 'Nieuwe Natuur'.
- Er is een programma brede voortgangsrapportage opgesteld met de stand tot en met medio 2021.
- In diverse gremia hebben we presentaties verzorgd over het programma 'Nieuwe Natuur' en de sturingsfilosofie.
- In plaats van een klassieke dijkverzwaring en -verhoging streeft het waterschap na om middels de aanleg van een vooroever te voldoen aan de waterveiligheidsopgave. De aanleg van de vooroever wordt voor 90% gefinancierd uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma en 10% door het waterschap (totale kosten ca. € 180 mln.). Gezamenlijk met de provincie en andere partijen zijn er in 2021 gesprekken gestart om deze vooroever (lengte ca. 10 km) in te richten als nieuwe natuur voor vissen, vogels en andere flora en fauna. Doelstelling hierbij is om de natuurwaarden/ en biodiversiteit te versterken, de recreatiemogelijkheden te bevorderen en de ecologische kwaliteit van het IJsselmeerwater te verbeteren.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Binnen het programmavermogen wordt rekening gehouden met onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten. Het betreft alleen risico's die betrekking hebben op de rol als beheerder van het programma. Projectrisico's zijn neergelegd bij de initiatiefnemers. Het nog beschikbare programmavermogen is voldoende om de risico-inschatting af te dekken.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) zijn optimaal benut.

Doelrealisatie

POP3-subsidies zijn verstrekt met gebruikmaking van overprogrammering. Hiermee heeft de agrarische sector een impuls gekregen, is verbetering van de bodem- en waterkwaliteit in gang gezet en zijn bestaande en nieuwe netwerken binnen het Flevolandse platteland beter op elkaar aangesloten.

Activiteiten 2021

- We hebben het gebruik van POP3-subsidies gestimuleerd en deze subsidies verstrekt.
- We hebben aangesloten bij de kaders van het 'Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied' en toegewerkt naar een maximaal multipliereffect voor het landelijk gebied.
- Op 28 juni 2021 heeft GS ingestemd met een openstelling binnen POP3 'Fysieke Investerings voor innovatie en modernisering van agrarische ondernemingen' ter hoogte van € 5,75 mln. Deze openstelling is op 17 september succesvol gesloten. In totaliteit hebben ruim vijftig aanvragers een subsidieverzoek voor deze openstelling ingediend. Deze handelt RVO nu af.
- Op 7 juni 2021 heeft GS ingestemd met een openstelling binnen POP3 zijnde 'Niet productieve investeringen voor biodiversiteit, natuur, landschap en hydrologische maatregelen' ter hoogte van € 4 mln. De aanvragen van deze openstelling handelt RVO nu af.
- Door verlenging van het Leader-programma is een extra impuls van € 2 mln. voor het Flevolands landelijk gebied mogelijk gemaakt.
- We hebben in nauwe samenwerking met het waterschap de openstelling vispassages voorbereid. Deze wordt in 2022 gepubliceerd in het provinciaal blad.

Middelen

2.2 Natuur & landelijk gebied	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	19.902	21.119	22.107	17.335	4.771
Baten	-2.388	-1.500	-1.641	-1.176	-465
Saldo	17.514	19.619	20.466	16.159	4.306

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Leefbaar Platteland	615	615	0
2. Natura 2000	152	152	0
3. Beheer natuur	-413	-413	0
4. Uitvoeringskosten	120	120	0
5. Toezichthouders buitengebied	205	0	205
6. Gebiedsgerichte aanpak stikstof	371	303	68
7. Oostvaardersplassen	118	65	53
8. Nationaal Park Nieuw Land	1.970	933	1.037
9. Platteland Ontwikkeling Programma (POP3)	977	977	0
10. Programma 'Nieuwe Natuur'	607	607	0
Overige kleine verschillen	49	-26	75
Totaal lasten	4.771	3.333	1.438
Baten			
8. Nationaal Park Nieuw Land	-1.038	0	-1.038
9. Platteland Ontwikkeling Programma (POP3)	247	247	0
10. Programma 'Nieuwe Natuur'	326	326	0
Totaal baten	-465	573	-1.038

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Leefbaar Platteland

Eind mei 2021 zijn de 'Nadere regels Fonds Leefbaar Platteland' door GS vastgesteld, met een openstelling vanaf de zomer en een subsidieplafond van € 0,53 mln. voor 2021. Het beroep op de nadere regels in 2021 is beperkt gebleven door corona en verlate openstelling. Ook de middelen voor de cofinancieringsregeling en communitybuilding kennen een onderschrijving. De middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Fonds Vitaal Platteland' en zullen worden geheerprogrammeerd in de resterende looptijd van het programma.

2. Natura 2000

Provincie Flevoland is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Natura 2000-beheerplannen. In 2021 zijn de noodzakelijke N2000-maatregelen in de Oostvaardersplassen in uitvoering gebracht, waarvan de moerasreset een groot deel uitmaakte. De moerasreset (waterstandsverlaging en -verhoging) is de belangrijkste maatregel uit het beheerplan 'Natura 2000 Oostvaardersplassen'. Deze maatregel zorgt voor een groter en vitaler rietmoeras. De afronding van het werk is iets vertraagd en vindt plaats in 2022. De niet bestede middelen van € 0,15 mln. blijven beschikbaar in de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

3. Beheer natuur

Met ingang van 2021 is de beheervergoeding van de standaardkostprijs van de subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SNL) verhoogd van 75% naar 84%. Dit heeft geleid tot hogere kosten op de subsidiëring van de terreinbeherende organisaties voor de SNL. De provincies zijn voor deze ophoging gecompenseerd vanuit het ministerie van LNV; in de decembercirculaire zijn hiervoor middelen toegevoegd aan het provinciefonds. Dit heeft geleid tot een positief resultaat op product 7.3.1. Door de timing van de compensatie (in de decembercirculaire) was het niet mogelijk dit in de Programmabegroting 2021 te verwerken. De middelen zijn onttrokken aan de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

4. Uitvoeringskosten

De onderschrijving op de uitvoeringskosten wordt veroorzaakt door een te hoge raming in de begroting. De lasten liggen in lijn met voorgaande jaren.

5. Toezichthouders buitengebied

De middelen 2021 zijn niet aangewend. Deze middelen worden uitgegeven nadat er een samenwerkingsovereenkomst met de OFGV is opgesteld. In 2021 is gewerkt aan het opstellen van deze samenwerkingsovereenkomst. Vanaf 2022 wordt hier uitvoering aan gegeven.

6. Gebiedsgerichte aanpak Stikstof

In 2021 is € 0,35 mln. geprogrammeerd voor het nemen van gerichte maatregelen in de vorm van de verwerving van stikstofrechten. In 2021 is nog niet volledig aan alle voorwaarden van de aankoop voldaan, waardoor de kosten grotendeels in 2022 zullen vallen. De middelen blijven beschikbaar in de 'Brede bestemmingsreserve' (oormerk 'Stikstof').

7. Oostvaardersplassen

De onderschrijving is opgebouwd uit 3 onderdelen:

- Subsidie projectplan 'Grazige deel Oostvaardersplassen' (€ 0,065 mln.). Door bezwaarprocedures tegen de wnb-vergunning heeft het project vertraging opgelopen. De middelen blijven beschikbaar voor het project in de komende jaren; de totale kosten wijzigen niet.
- Subsidie onderzoek WUR (€ 0,025 mln.). Voor de verleende meerjarige subsidie aan de WUR zijn in 2021 geen kosten gemaakt doordat de werkzaamheden zijn vertraagd omdat er eerst zekerheid over de definitieve financiering benodigd was. Het deel van de subsidie dat voor 2021 was gereserveerd is derhalve niet uitgegeven.
- Overige proceskosten (€ 0,026 mln.).

8. Nationaal Park Nieuw Land

De onderschrijving is opgebouwd uit 3 onderdelen:

- Voor de ontwikkeling van Poort Lelystad aan de rand van het Nationaal Park Nieuwland is een bedrag van € 3,0 mln. beschikbaar gesteld, als onderdeel van een convenant tussen provincie Flevoland, gemeente Lelystad en Staatsbosbeheer. Voor 2021 was een deelbetaling van € 0,85 mln. begroot, maar omdat het project nog in voorbereiding is, zijn die lasten nog niet gerealiseerd. De toegezegde middelen blijven beschikbaar in de 'Brede Bestemmingsreserve' met het oormerk 'NP Nieuw Land'.
- Voor de toegekende IBP subsidies aan diverse organisaties was een last begroot van € 1,04 mln. Omdat de uitvoerende organisatie de subsidie nog niet hebben besteed in 2021 zijn daarvoor geen lasten in de jaarrekening opgenomen. Van LNV hebben wij de subsidie als voorschot ontvangen. Omdat die in 2021 niet benut hoefde te worden, zijn de baten ook € 1,04 mln. lager.
- Daarnaast is van het procesgeld voor NPNL en Oostvaardersoever € 0,08 mln. minder besteed. Het verschil is met het oormerk 'Nieuw Land' in de 'Brede bestemmingsreserve' verrekend.

9. Plattelands Ontwikkeling Programma (POP3)

De totale lasten van het programma zijn € 0,98 mln. lager dan begroot:

- De uitvoeringskosten zijn € 0,02 mln. lager.
- De cofinanciering vanuit de reserve 'POP' is € 1,03 mln., dit is € 0,72 mln. lager dan was begroot. Deze lasten bestaan uit de door RVO.nl gedeclareerde cofinanciering die door de uitvoerende partijen zijn gedeclareerd. De uitvoerende partijen hebben in 2021 minder besteed dan was begroot.
- De contra financiering aan watergerelateerde projecten was € 0,27 mln. lager, doordat een groot deel van de projectkosten binnen de al bestaande budgetten uitgevoerd konden worden.
- Enkele kleine afwijkingen met een omvang van € 0,005 mln. hoger dan begroot.

De baten van het programma zijn € 0,25 mln. hoger vanwege een gewijzigde systematiek voor de declaratie van de technische bijstand. Eerder zat daar een vertraging in van twee jaar, waardoor nu voor circa 3 jaar aan baten verantwoord is.

10. Programma 'Nieuwe Natuur'

De totale lasten van het programma zijn € 0,6 mln. lager dan begroot en de baten € 0,3 mln. hoger. Dat is een gevolg van de volgende onderdelen:

- In 2021 zijn nog enkele percelen voor het programma 'Nieuwe Natuur' aangekocht en weer verkocht. Deze transacties waren in de begroting niet voorzien. Het saldo van de baten en lasten is € 0,2 mln. Dit maakt onderdeel uit van het programmakapitaal Nieuwe Natuur wat is ingezet voor het beschikbaar stellen van de toegekende bijdragen (voor grondaankopen) aan de Nieuwe Natuur-projecten.
- Door tijdelijke verpachting is in 2021 nog voor € 0,02 mln. aan aanvullende inkomsten gerealiseerd.
- Er was een last van € 2,2 mln. begroot voor bijdragen, waarvan € 0,68 mln. is gerealiseerd. Dit betreft de bijdragen aan de projecten, op basis van de voortgang die de uitvoerende organisaties hebben gerealiseerd.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	11.245	-104	11.141
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	523	0	523
2.2.3 Markermeer-IJmeer	1.177	0	1.177
2.2.4 Nieuwe Natuur	1.843	-826	1.017
2.2.5 Europese programma's: landbouw (POP)	2.458	-247	2.211
2.2.6 Leefbaarheid landelijk gebied	90	0	90
Totaal	17.335	-1.176	16.159

x € 1.000

2.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
2.1 Landbouw en visserij	Lasten	1.232	3.093	3.386	2.631	755
	Baten	-148	-785	-1.228	-998	-230
	Saldo	1.084	2.308	2.158	1.633	525
2.2 Natuur en landelijk gebied	Lasten	19.902	21.119	22.107	17.335	4.771
	Baten	-2.388	-1.500	-1.641	-1.176	-465
	Saldo	17.514	19.619	20.466	16.159	4.306
Totaal programma 2	Lasten	21.134	24.212	25.493	19.966	5.526
	Baten	-2.536	-2.285	-2.869	-2.174	-695
	Saldo	18.597	21.927	22.623	17.793	4.831

x € 1.000

3. Economie

3.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die hebben bijgedragen aan economische structuurversterking, het stimuleren van innovatie, groei, het vinden van personeel, internationalisering en de profilering van de vrijetijdseconomie.

Gebiedsopgaven

De ontwikkeling van Lelystad Airport, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse zijn voorbeelden van gebiedsontwikkeling waaraan de provincie bijdraagt. Met lef en in samenwerking met onze partners werken we aan het realiseren van onze ruimtelijk-economische ambities. Dit doen we met aandacht voor: Fysieke omgeving, Innovatie en Talent. Via concrete projecten en initiatieven geven we zo economische structuurversterking vorm voor verbreding van de welvaart.

Lelystad Airport/OMALA, het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark en de overslaghaven Flevokust Haven zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio. Met deze ontwikkelingen wordt gewerkt aan een krachtig logistiek knooppunt in de regio. Ook zijn deze ontwikkelingen van belang voor de economie van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam omdat deze regio een belangrijke schakel vormt tussen West- en Oost-Nederland en het achterland (o.a. Duitsland).

Het openstellingsbesluit van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer (vakantievluchten) is ook in 2021 nog niet genomen door het kabinet. De coronacrisis, de stikstofproblematiek en de lange formatie zijn hier grotendeels debet aan.

De containerterminal en overslagkade van Flevokust Haven zijn gedurende geheel 2021 verhuurd voor activiteiten op het gebied van agrofood, logistiek, maakindustrie en circulaire economie.

Met het Rijk en regiopartijen hebben we in de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' langs de lijnen fysieke ontwikkeling, innovatie en talent afspraken gemaakt over de versterking van het Maritieme Cluster op Urk én de ontwikkeling van een Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse.

In 2020 en 2021 zijn voor het Maritieme Cluster op Urk - met name op het gebied van talent - betekenisvolle stappen gezet. Daartegenover staat dat op de fysieke ontwikkeling van de maritieme servicehaven slechts beperkte voortgang is geboekt vanwege de stikstofproblematiek.

Rond het nieuwe MITC ontvouwt zich een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij smart mobility.

De voorbereidingen voor het nieuwe bestemmingsplan voor het gebied zijn in 2021 grotendeels afgerond.

Daarnaast is met nieuwe toetreders gesproken over participatie. Dit heeft geleid tot nieuwe allianties, met de Politie (Politieacademie) en de onderwijsinstellingen ROC Friese Poort en Hogeschool Windesheim. De ontwikkeling van een MITC-campus krijgt zo steeds meer vorm. Met de partners wordt het portfolio van producten en diensten opgezet, gericht op de thema's 'duurzaamheid', 'digitalisering' en 'veiligheid'. De NLR is gestart met de eerste ontwikkeling van het Dicity door de uitrol van Urban Air Mobility.

Flevoland: ecosysteem voor ondernemerschap

Met het 'Economisch Programma', met vier programmalijnen: 'Financiering & Support', 'Internationalisering', 'Ondernemerscultuur' en de 'Human Capital-agenda', dragen wij bij aan het versterken van ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB), uitgaande van de behoefte van de ondernemer en het ecosysteem. Het doel van dit programma is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het afgelopen jaar is, ondanks de coronacrisis, in het algemeen voor de regionale economie positief verlopen. Naast nieuwe werkgelegenheid is er ook een verschuiving geweest in de bedrijvigheid. Of deze ontwikkeling zich doorzet is op dit moment niet te bepalen. Daarnaast hebben we met PS in een pilot voorkantsturing nagedacht over kaders voor een nieuw economisch beleid voor de komende jaren. Voor deze kaders zijn de 'Brede Welvaart Indicatoren' en de 'Sustainable Development Goals' gebruikt.

Circulaire economie

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. Het thema 'Circulaire economie' is verder uitgewerkt in hoofdstuk '5. Energie, duurzaamheid en milieu'.

Vrijetijdseconomie

De vrijetijdseconomie is in 2021 bijzonder hard geraakt door de beperkingen in het kader van het coronavirus.

Er is sprake van omzetverlies door gehele sluiting mede door de contactrijke activiteiten die plaatsvinden zowel in verblijf als vermaak. Ondernemerschap in de vrijetijdsector is een onderdeel wat valt binnen ons economisch beleid. Het thema 'Recreatie en vrijetijdsector' is verder uitgewerkt in hoofdstuk '4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving'.

Impact coronacrisis

De impact van corona op de Flevolandse economie was ook in 2021 merkbaar. Desondanks was de economische krimp in Flevoland de laagste ten opzichte van de rest van Nederland. Vrijwel alle sectoren zijn geraakt door de maatregelen om verspreiding van het virus tegen te gaan. De impact verschilt echter sterk per sector. In de horeca en de cultuur, sport en recreatie was een afname van het aantal banen, terwijl in alle segmenten van de zorg (ziekenhuizen, thuiszorg, verpleging) de crisis juist voor een forse toename van het aantal banen heeft gezorgd. Ook is er sprake van een forse groei van het aantal webshops.

In 2021 is ondanks de coronacrisis het aantal banen in Flevoland met bijna 4.000 toegenomen. Ook het aantal vestigingen is gegroeid. Wel is de groei iets gematigder dan in afgelopen jaar.

Met name bij de ontwikkeling van nieuwe projecten en programma's en in de samenwerking met stakeholders was de impact merkbaar en zijn activiteiten opgeschoven in de tijd.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van provincie Flevoland zijn versterkt door het stimuleren van innovatie, groei, scholing, internationaal ondernemen en gebieds promotie.

Effect van ons beleid

De provinciale stimuleringsmaatregelen voor innovatie, groei, vinden van personeel en internationalisering hebben zichtbaar gewerkt voor de ondernemers.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Lelystad Airport/OM ALA	Maximaal rendement uit de aan Lelystad Airport gerelateerde gebiedsontwikkeling	0%	25%	25%	50%	30%
	<ul style="list-style-type: none"> Uitgifte Lelystad Airport Businesspark <i>Toelichting: In totaal 100 hectare uit te geven terrein</i> 	n.v.t.	35%	35%	50%	50%
	<ul style="list-style-type: none"> Voortgang van de met gebiedspartners uitgevoerde innovatie-, duurzaamheids- en talentontwikkelingsprojecten. <i>Toelichting: duurzame waterketen, energieneutraliteit, biodiversiteit, toekomstbestendige luchthavenomgeving</i> 	n.v.t.	10%	20%	30%	30%
Flevokust Haven	Besluitvorming spooraansluiting/overslagperron	0%	0%	0%	25%	50%
Noordelijk Flevoland	De Maritieme Servicehaven is gereed voor ondernemers om hun bedrijfspanden te realiseren:					
	- planologisch mogelijk	90%	90%	25%	100%	90%
	- aanbesteding afgerond				0%	0%
	- fysiek gerealiseerd					0%

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Rekening 2021
	<i>Toelichting: Eind 2019 heeft de Raad van State het eerste inpassingsplan voor de Maritieme Servicehaven vernietigd. Daarmee is er vertraging van ruim een jaar opgetreden.</i>					
	Uitvoering Regiodeal				35%	35%
	Realisatie maritieme campus				25%	25%
	Scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland Herstructurering IJsselmeervisserij				80%	95%
	De vorming van het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2025 gerealiseerd. <i>Toelichting: Het MITC zal later operationeel zijn dan aan het begin van deze bestuursperiode werd voorzien (2023). De besluitvorming binnen RDW en het ministerie van IenW hebben meer tijd gevegd. Bovendien bleek het afgelopen jaar herschikking/verschuiving noodzakelijk waardoor het bestemmingsplanproces een jaar later tot afronding komt.</i>				10%	10%
	- De nieuwe testbaan van RDW in Marknesse is gerealiseerd dan wel in de afrondingsfase					
	- Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen betrokken bij het MITC					
	- De DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden					
	Toezien op de realisatie en afronding van de lopende ZZL-projecten en rechtmatige besteding van de bijbehorende middelen <i>Toelichting: Het percentage van de afgegeven beschikkingen ten opzichte van de beschikbare middelen</i>	42%	85%	100%	100%	100%
Economisch Programma	Vestigingen van snelgroeiende bedrijven in Flevoland (per 1.000 vestigingen) Bron: CBS <i>Toelichting: Beleidsdoelstelling 'meer groeiende bedrijven' uit Economisch Programma</i>	20,5	16,7	13,5	>16,7%	n.b.
	Toegekende aanvragen Voucherregeling Ondernemerschap Bron: Provincie Flevoland	73	126	125	120	94*

* Betreft een voorlopig cijfer, in 2022 kunnen er nog aanvragen van 2021 worden beoordeeld.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Bruto Regionaal Product	Percentage toename van het Bruto Regionaal Product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	1,7%	1,5%	-2%	> 0%	5%*
Werkgelegenheid	Percentage banen ten opzichte van de totale beroepsbevolking <i>Bron: CBS</i>	72,4%	72,3%	72,6%	≥ 72,6%	n.n.b.

* Betreft een voorlopig cijfer van het CBS die de ontwikkeling van de economische groei schetst. Definitieve cijfers over de ontwikkeling van het BRP in 2021 komen later in 2022 beschikbaar.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Economie	3.1 Economische ontwikkeling	De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat is verbeterd en het ondernemerschap is versterkt
		Verder ontwikkelen Horizon voor het stimuleren van bedrijvigheid in Flevoland
		Ontwikkelen Human Capital-visie
		Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid en vestiging van internationale bedrijven
		Meer groeiende bedrijven en het lerend vermogen van partijen is vergroot
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (KvW/Interreg)
	3.2 Gebiedsopgaven	Lelystad Airport is operationeel
		De overslaghaven Flevokust Haven is een belangrijke schakel in mainportlogistiek van de Metropoolregio Amsterdam, met een onderscheidend profiel
		Het Maritieme Cluster op Urk is versterkt en toekomstbestendig
		Het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum in Marknesse is operationeel en biedt ruimte aan bedrijven die zich met slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden
		De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt

Verbonden partij(en)

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het 'MKB Fonds Flevoland B.V.', het 'Technofonds Flevoland B.V.' en 'De Aanjager B.V.'. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund.

Het Technologisch MKB Innovatie Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. is door de provincie opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om (gebruikmakend van middelen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en Rijks cofinanciering) via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. De provincie heeft een aandeel van € 1 in het fonds en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. In 2021 is het Groeifonds Flevoland officieel opgericht, samen met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Daarmee heeft Horizon ook officieel de 'ROM-status' gekregen. Horizon krijgt jaarlijks een exploitatiesubsidie vanuit het ministerie van EZK.

3.1 Economische ontwikkeling

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2019-2023)

De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat in Flevoland is verbeterd en het ondernemerschap, met name in het MKB, is versterkt.

Doelrealisatie

We hebben Flevolandse ondernemers geholpen bij het realiseren van hun groeiambities.

Activiteiten 2021

- PS hebben in 2021 in de 'pilot voorkantsturing en nieuw economisch beleid' gewerkt aan de kaders voor het nieuwe economisch beleid. Deze kaders zijn op 13 oktober 2021 door PS vastgesteld en als "opdracht" voor de ontwikkeling van nieuw beleid aan GS gegeven.
  - We hebben aan Horizon een exploitatiesubsidie toegekend die het mogelijk maakt om vouchers, risicokapitaal, kennis en netwerken beschikbaar te maken voor en ondernemers en hen te steunen bij het realiseren van hun groeiambities.
-

Doel (2019-2023)

Horizon is als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) volop doorontwikkeld tot een krachtige partner bij het stimuleren van de bedrijvigheid in Flevoland en is uitgebreid met een groeifonds.

Doelrealisatie

De toegang tot kapitaal is vergroot door vouchers aan ondernemers te verstrekken, financieringen vanuit het TMI Proof of Conceptfonds Flevoland te verstrekken en afstemming tussen financiers te bevorderen.

Activiteiten 2021

- We hebben samen met Horizon gewerkt aan een sterke en nationaal en internationaal gewaardeerde positie als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM).
  - We hebben de uitvoering van de 'MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT-regeling)', die in mandaat door Horizon wordt uitgevoerd, gecontinueerd.
  - In samenwerking met het ministerie van EZK is het 'Groeifonds' opgericht en na de eerste aandeelhoudersvergadering in september 2021 is het fonds live.
  - In samenwerking met het ministerie van EZK is er een extra luik in het 'Groeifonds' gemaakt waarin aanvullende middelen zijn gestort waardoor het mogelijk is om kleinere leningen te verstrekken en daarmee voorziet in een behoefte van ondernemers in hun groeiambitie.
-

Doel (2019-2023)

Een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma ontwikkelen.

Doelrealisatie

We hebben de afstemming en samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven gefaciliteerd en verbeterd.

Activiteiten 2021

- PS hebben in 2021 in de 'pilot voorkantsturing en nieuw economisch beleid' gewerkt aan de kaders voor het nieuwe economisch beleid. Human capital is hier onderdeel van. Deze kaders zijn op 13 oktober 2021 door PS vastgesteld en als "opdracht" voor de ontwikkeling van nieuw beleid aan GS gegeven. De brede Human Capital-visie en uitvoeringsprogramma zullen in 2022 samen met onze stakeholders verder ontwikkeld worden.
- We hebben in de uitvoering voor Human capital specifieke crisismaatregelen genomen (onder andere Flevolands scholingsfonds).
- We hebben uitvoering gegeven aan de MKB-deal. Op 1 september 2021 is het MKB Schakelteam gestart dat het kleine MKB (2-10 werknemers) adviseert en ondersteunt bij vraagstukken over strategie, marketing, financiën, personeel, organisatie en uitvoering.
- We hebben samen met Noord-Holland en de MRA een 'Human Capital Agenda Klimaatopgave' ontwikkeld.

- We hebben de PPS-regeling 'Human Capital' herijkt.
- We hebben het programma 'Talent kleurt Flevoland' uitgebreid naar het bedrijfsleven en lokale overheden.

Doel (2019-2023)

De internationale bedrijvigheid van Flevolandse ondernemingen is zichtbaarder geworden en hun aantal producten en vestigingen is gestegen

Doelrealisatie

Buitenlandse bedrijven die zich in Nederland willen vestigen, zien provincie Flevoland als een potentiële vestigingslocatie en overwegen zich in provincie Flevoland te vestigen. Een groeiend aantal Flevolandse bedrijven ziet kansen om de afzet in het buitenland te vergroten.

Activiteiten 2021

- We hebben de opdracht aan Horizon verlengd, om internationaal zaken doen bij Flevolandse ondernemers te bevorderen door kennis en netwerken te ontsluiten.
- We hebben de uitvoering van de 'Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland', die in mandaat door Horizon wordt uitgevoerd, gecontinueerd.
- We hebben de opdracht aan Horizon om internationale bedrijven te interesseren voor Flevoland en hen te begeleiden bij vestiging in Flevoland gecontinueerd.
- We hebben onze bijdrage aan het 'Investor Relations programma' van het Rijk gecontinueerd om de relaties met reeds gevestigde internationale bedrijven goed te onderhouden.
- Horizon heeft een subsidie toegekend gekregen voor het ontwikkelen van Business-to-Business activiteiten op de Floriade.

Doel (2019-2023)

De samenhang en samenwerking van partijen in het economisch ecosysteem is vergroot.

Doelrealisatie

We hebben de samenwerking bevorderd tussen de verschillende partijen die ondernemers met raad en daad ondersteunen.

Activiteiten 2021

- Met het programma 'Groeimakelaar' en 'Groeibuzz' hebben wij bijgedragen aan de versterking van het economisch ecosysteem.
- Er is een strategie opgesteld waarmee Win4All, Economic Board van Flevoland, de volgende stap kan zetten als netwerkpartner in het Flevolandse ecosysteem.
- Samen met onze partners hebben we succesvol ondernemerschap uitgedragen, onder meer via actieve bijdrage aan het netwerk van de Flevolandse Zakenvrouwen en het Flevoland Groeit! Event.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's en de interregionale samenwerking in grensoverschrijdende programma's zijn optimaal benut.

Doelrealisatie

In 2021 participeerde de provincie als partner in de volgende Europese programma's:

1. EFRO (Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling) -programma 'Kansen voor West 2014-2020' (inclusief het aanvullende EFRO-programma 'REACT EU')
2. Interreg-programma 'Duitsland – Nederland'

Activiteiten 2021

- 2021 heeft in het teken gestaan van het zoveel mogelijk benutten van de resterende EFRO-middelen in het (reguliere) 'Kansen voor West-programma' en het uitvoering geven aan het aanvullende EFRO-programma 'REACT EU' binnen 'Kansen voor West'. Ultimo 2021 is binnen het reguliere programma circa 98% van de totale beschikbare EFRO-middelen belegd in een 13-tal projecten met een investeringsvolume van ruim € 62 mln. De uitvoering van de projecten loopt tot en met 2023. Het Steunpunt Flevoland heeft

projectaanvragers bij hun aanvragen ondersteund. Het fonds is per 1 juli 2021 gesloten voor nieuwe aanvragen.

- Op 15 februari 2021 is het programma 'REACT EU' opgesteld. Dit fonds wordt gefinancierd uit het 'COVID-19 herstellfonds' van de Europese Commissie en is administratief (als extra prioriteit) toegevoegd aan de EFRO-middelen. Ultimo 2021 is 90% van het toegekende budget beschikbaar. Er is nog één aanvraag in behandeling; na toekenning zal circa 96% beschikbaar zijn. De openstelling zal in het eerste kwartaal 2022 worden gesloten.
- De budgetten in het kader van de uitvoering van het 'Interreg Duitsland-Nederland-programma' zijn in 2021 nagenoeg volledig benut. De provincie heeft in de programmaperiode tot en met 2021 cofinanciering geleverd voor de uitvoering van 13 samenwerkingsprojecten. Daarvan zijn nog 8 projecten in uitvoering. Het programma kent een doorloop tot eind 2023 en binnen deze periode zullen de projecten gerealiseerd worden.

Naast het afsluiten van bovengenoemde programma's voor de huidige programmaperiode 2014-2020 hebben de activiteiten in 2021 met name in het teken gestaan van het voorbereiden van de operationele programma's voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027: 'Operationeel Programma Kansen voor West 2021-2027 (KvW III)' en 'Operationeel Programma Interreg DE-NL 2021-2027'.

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	5.527	5.151	7.831	5.763	2.069
Baten	-1.889	-1.058	-1.470	-720	-750
Saldo	3.637	4.093	6.362	5.043	1.319

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Financiering & Support	1.096	1.096	0
2. Human Capital agenda	203	203	0
3. Internationalisering	179	179	0
4. (Ondernemers)cultuur	73	73	0
5. Afwikkelingsverschillen	112	112	0
6. Europese programma's EFRO	351	351	0
Overige kleine verschillen	55	37	18
Totaal lasten	2.069	2.051	18
Baten			
1. Financiering & Support	-478	-478	0
2. Human Capital agenda	-47	-47	0
6. Europese programma's EFRO	-225	-225	0
Totaal baten	-750	-750	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Financiering & Support

De programmaliijn 'Financiering & Support' van het 'Economisch programma' overschrijdt de begroting met een bedrag van € 0,62 mln. Deze overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting (€ 0,36 mln.) van het budget dat dient ter dekking van de uitvoering van de MIT-regeling 2021. Dit als gevolg van het feit dat de subsidielasten (en baten uit hoofde van 's Rijks cofinanciering) aan het boekjaar dienen te worden toegerekend voor zover er sprake is van de realisatie van subsidiabele prestaties door de

begunstigen (het MKB). Ook is er sprake van een onderschrijding (€ 0,13 mln.) van het budget dat dient ter verantwoording van de beheerlasten samenhangend met de uitvoering van het TMI Proof of Concept Fonds Flevoland. Ter dekking van de beheerlasten 2021 welke door de vennootschap niet vanuit het EFRO kunnen worden gedekt heeft de provincie geen subsidieaanvraag ontvangen. Ook is er sprake van een onderschrijding van € 0,05 mln. als gevolg van onderuitputting van het budget dat dient ter verantwoording van de lasten samenhangend met activiteiten op het gebied van clusterontwikkeling MKB. Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen de programmalijn 'Financiering & Support' is voor een bedrag van € 0,57 mln. gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'. Daarnaast is een bedrag van € 0,05 mln. als gevolg van de gerealiseerde onderschrijding minder onttrokken aan voornoemde reserve.

2. Human Capital agenda

De programmalijn 'Human Capital agenda' van het 'Economisch programma' onderschrijdt de begroting met een bedrag van € 0,16 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting (€ 0,08 mln.) van het budget dat dient ter verantwoording van de lasten die samenhangen met de uitvoering van het Scholingsfonds Flevoland. Hiervan is € 0,07 mln. het gevolg van het feit dat de gesubsidieerde prestaties door de ontvanger niet volledig zijn gerealiseerd in het boekjaar. Ook is er sprake van een onderschrijding van € 0,07 mln. als gevolg van onderuitputting van het budget dat dient ter verantwoording van de lasten (tevens onderuitputting van de baten met € 0,05 mln.) samenhangend met activiteiten ter uitvoering van de MKB-deal. Deze activiteiten zijn doorgeschoven naar het jaar 2022. Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen de programmalijn 'Human Capital agenda' is voor een bedrag van € 0,05 mln. gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'. Daarnaast is een bedrag van € 0,08 mln. als gevolg van de gerealiseerde onderschrijding minder onttrokken aan eerdergenoemde reserve en is een bedrag van € 0,04 mln. minder onttrokken aan de 'Brede Bestemmingsreserve'.

3. Internationalisering

De programmalijn 'Internationalisering' van het 'Economisch programma' onderschrijdt de begroting met een bedrag van € 0,18 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting (€ 0,11 mln.) van de budgetten die dienen ter verantwoording van de lasten die samenhangen met de uitvoering van activiteiten gericht op internationale betrekkingen en handelsbevordering. De gevolgen van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus liggen hieraan ten grondslag.

Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen de programmalijn 'Internationalisering' is voor een bedrag van € 0,11 mln. gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'. Daarnaast is een bedrag van € 0,07 mln. als gevolg van de gerealiseerde onderschrijding minder onttrokken aan eerdergenoemde reserve.

4. (Ondernemers)cultuur

De programmalijn '(Ondernemers)cultuur' van het 'Economisch programma' onderschrijdt de begroting met een bedrag van € 0,07 mln. Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting (€ 0,05 mln.) van het budget dat dient ter verantwoording van de lasten samenhangen met de organisatie van het Flevopenningengala. De gevolgen van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus liggen hieraan ten grondslag. Het totaal budgettair voordeel als gevolg van de onderschrijding binnen de programmalijn '(Ondernemers)cultuur' is gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'.

5. Afwikkelingsverschillen

Het budgettair voordeel is gevormd doordat in 2021 vaststelling van de in 2018 aan gemeente Noordoostpolder verstrekte subsidie ter revitalisering van de Constructieweg/bedrijventerrein De Munt Zuid te Emmeloord heeft plaatsgevonden. Deze afrekening heeft geleid tot een door de gemeente niet besteed subsidiebedrag. Dit budgettair voordeel is gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma'.

6. Europese programma's EFRO

De verschillen bestaan uit de volgende onderdelen:

- Lasten: De lasten voor cofinanciering zijn € 0,353 mln. lager dan begroot. Dit betreft de cofinanciering van het 'Kansen voor West' en het 'INTERREG programma', voor projecten van externe organisaties in de provincie en projecten waar de provincie partner in is. Deze middelen zijn wel geprogrammeerd (vastgelegd in subsidiebeschikkingen) en zullen in volgende jaren alsnog tot besteding komen. Deze gelden blijven beschikbaar in de reserve 'Cofinanciering EU-projecten 14-20'.
- Doordat ook voor de eigen projecten nog niet alle kosten gedeclareerd konden worden is de ontvangen subsidie € 0,14 mln. lager dan begroot.
- De baten voor de technische bijstand zijn € 0,085 mln. lager dan begroot, wat samenhangt met de beëindiging van de werkzaamheden voor de Management Autoriteit (gemeente Rotterdam).
- Overige kleine verschillen op de lasten van € 0,002 mln. (lager).

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	5.412	-433	4.980
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/interreg)	350	-287	63
Totaal	5.763	-720	5.043

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman (Flevokust Haven, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland)

J. de Reus (MITC, Lelystad Airport samen met J.N.J. Appelman)

Doel (2019-2023)

Uit de gebiedsontwikkeling die Lelystad Airport met zich meebrengt, is maximaal rendement behaald door de faciliteiten en de benodigde infrastructuur te realiseren voor het functioneren van de luchthaven.

Doelrealisatie

Eind 2020 was de verwachting dat er in 2021 besluitvorming zou zijn over openstelling van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer (vakantievluchten) als overloopvluchthaven van Schiphol. Vanwege corona, de stikstofproblematiek en een lange formatie is er in 2021 wederom geen besluit genomen over openstelling. Daarmee zijn verschillende trajecten en ontwikkelingen die grotendeels samenhangen met de openstelling van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer, eveneens vertraagd in de ontwikkeling. Dat neemt niet weg dat in 2021 de nodige inspanning is verricht voor een goede inpassing in de leefomgeving en duurzame ontwikkeling om voorbereid te zijn op het benutten van de kansen die de gebiedsontwikkeling rondom openstelling van Lelystad Airport met zich meebrengt.

Activiteiten 2021

- Wij hebben met het Rijk, Lelystad Airport, gemeente Lelystad, Commando Luchtstrijdkrachten en Luchtverkeersleiding Nederland op reguliere basis ambtelijk en bestuurlijk overleg gevoerd om zo spoedig mogelijk Lelystad Airport te kunnen openstellen.
- Om de (economische) kansen die de ontwikkeling van Lelystad Airport biedt te kunnen verzilveren, is het van belang om in de juiste netwerken actief te zijn. In 2021 is de inzet op bovenregionale netwerken zoals de Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland en Amsterdam Airport Area (AAA) gecontinueerd onder voorzitterschap (betreffende AAA) van portefeuillehouder De Reus. Wij hebben de samenwerking met Horizon verder geïntensiveerd.
- Via OMALA is het bedrijfsleven gestimuleerd zich te vestigen op LAB. De vestiging van bedrijven draagt bij aan het hoogwaardige en duurzame karakter van het businesspark.
- We hebben vanuit de regio inbreng geleverd bij de herziening van het Nederlandse luchtruim en de 'Luchtvaartnota 2020-2050' en daarin het belang van de Lelystad Airport en de regio benadrukt.
- Een goede inpassing van Lelystad Airport in de leefomgeving met betrekking tot gezondheid en milieu is belangrijk. Hieraan heeft de provincie bijgedragen via het Luchthavenfonds en door het opgezette geluidinformatienetwerk voor vliegtuiggeluid.
- We hebben deelgenomen aan bestuurlijk overleg met het Rijk, de Bestuurlijke Regie Schiphol en de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Lelystad en hebben uitvoering gegeven aan de bij ons belegde werksporen (landzijdige ontsluiting, regionaal-ruimtelijke ontwikkeling en General Aviation) van de Alderstafel Lelystad. In lijn met het advies Van Geel is in 2021 het lidmaatschap van bestuurlijke partijen in de Omgevingsraad Schiphol per 1 januari 2022 opgezegd en is de basis gelegd voor een nieuwe invulling van de interbestuurlijk samenwerking rond Schiphol.
- Binnen het onderzoeks- en innovatieprogramma 'Toekomstbestendige luchthavenomgeving' is kennisontwikkeling en innovatie op en rond de luchthaven met betrekking tot de omgeving en luchtvaart- en luchthavensystemen gestimuleerd en gefaciliteerd.

Doel (2019-2023)

Op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB) zijn samenwerkingsprojecten op het gebied van duurzaamheid, waaronder duurzame energie en duurzame waterketen gestart.

Doelrealisatie

Als provincie ondersteunen we de ambitie van Lelystad Airport om uit te groeien tot duurzaamste luchthaven van Europa. Vanwege het feit dat er nog geen duidelijkheid is over opening van Lelystad Airport, heeft Lelystad Airport minder inzet gepleegd op duurzaamheid, omdat minder capaciteit en middelen beschikbaar waren. Dat neemt niet weg dat er in 2021 samen met de omgevingspartijen de nodige inspanning is verricht voor de duurzame en toekomstbestendige ontwikkeling van Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark. Daarnaast zijn eerste verkenningen verricht ten behoeve van de ontwikkeling van een tweede fase van Lelystad Airport Businesspark.

Activiteiten 2021

We hebben de inzet van Lelystad Airport bij het bereiken van een zo hoog mogelijke ambitie op het punt van duurzaamheid gestimuleerd en samen met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma 'Duurzame ontwikkeling' gewerkt. Dit heeft in 2021 geresulteerd in de volgende projecten/initiatieven:

- Met een aantal omgevingspartijen, waaronder gemeente Lelystad, Liander, Lelystad Airport, Lelystad Airport Businesspark en De Lelystadse Boer, is een onderzoek uitgevoerd naar de energieneutraliteit van Lelystad Airport (Businesspark) en omgeving. Gezien de netcongestie wordt dit verder uitgewerkt in een voorstel met een schakelstation, batterijopslag en een energy community.
- Met een groot aantal omgevingspartijen, waaronder gemeente Lelystad, Flevo-Landschap, Lelystad Airport, Lelystad Airport Businesspark en De Lelystadse Boer, is een samenwerking gestart om de biodiversiteit van Lelystad Airport (Businesspark) en omgeving te verbeteren. Er is een gebiedsplan gemaakt door de gebiedspartijen samen met een ecologisch bureau en in samenhang met het Actieplan biodiversiteit. Verwachte uitvoering vanaf 2022.
- We hebben het gebruik van Europese fondsen ('EFRO', 'INTERREG') voor een duurzame ontwikkeling van de luchthaven en Lelystad Airport Businesspark gestimuleerd. Dit heeft geresulteerd in deelname van Lelystad Airport Businesspark aan het innovatieve EFRO-project 'Circulair water'.

Risico's en beheersmaatregelen

Het risico van uitstel van de opening van de luchthaven voor vakantievluchten heeft zich helaas voorgedaan. Daarmee is de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling vertraagd. De provincie zet zich ambtelijk en bestuurlijk in voor zo spoedig mogelijke openstelling. Een risico voor de ontwikkeling van LAB is de netcongestie. Naast een plan voor korte termijn maatregelen, is er een taskforce opgericht om de oplossingen te versnellen.

Doel (2019-2023)

Het havenbedrijf Flevokust Haven is opgericht en operationeel, functioneert op afstand van de provincie en heeft de opdracht om (duurzame) clustervorming, ketenverbreding en cross-overs te stimuleren. En er is duidelijkheid over de mogelijkheden voor spooraansluiting op Flevokust Haven of een overslagperron bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Doelrealisatie

De buitendijkse multimodale haven met containerterminal is operationeel.

Activiteiten 2021

- We hebben gedurende geheel 2021 terreindeel A verhuurd vooral aan assemblagebedrijven vanuit de windenergiesector voor op- en overslag van - en werkzaamheden aan - onderdelen van windmolens.
- We hebben gedurende 2021 regelmatig overleg gehad met de gemeente Lelystad – maar ook met andere belanghebbende partijen – ter stimulering van de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein. In 2021 zijn bijvoorbeeld contracten ondertekend met Jysk en Bestsellers.
- Medio 2021 is besloten de voorbereiding om samen met de gemeente Lelystad – op afstand van de gemeente en provincie - een Havenbedrijf op te richten te beëindigen. Reden is dat er onder andere verschillen in inzicht zijn met betrekking tot zeggenschap en financiering. Er wordt nu onderzocht hoe de

exploitatie en beheer & onderhoud van Flevokust Haven binnen en/of buiten de provinciale organisatie en binnen de financiële en propositie kaders te borgen.

- Gedurende 2021 zijn proactieve gesprekken geweest met strategische partners om samenwerkingsmogelijkheden te onderzoeken ter stimulering van bovenregionale potentie. Het gaat hier voornamelijk om gesprekken met andere havenautoriteiten en logistieke samenwerkingsverbanden.
- In 2021 is een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een spoor aansluiting of een railterminal. Deze verkenning is eind 2021 opgeleverd. Op basis van deze resultaten volgt in 2022 een besluit over de uitkomst en het mogelijke vervolg.

Risico's en beheersmaatregelen

Wij onderkennen het risico dat de exploitatie van Flevokust Haven tegenvalt door tegenvallende marktvraag en ladingstromen. Het gevolg daarvan kan zijn dat de economische en maatschappelijke potentie van Flevokust Haven niet optimaal wordt benut. Het financiële gevolg is dat de investeringen en exploitatielasten binnen de huidige projecthorizon niet volledig terugverdiend kunnen worden. Inmiddels is duidelijk dat een derde partij voornemens is om terreindeel A voor middellange termijn te huren. Er worden dan meer en eerder inkomsten gegeneerd dan was voorzien in de businesscase. Het andere terreindeel (B) is in ondererfpacht uitgegeven tot medio 2038.

Doel (2019-2023)

Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

Doelrealisatie

In 2021 hebben we ten aanzien van de ontwikkeling van het Maritieme Cluster op Urk met name stappen gezet op het gebied van talentontwikkeling, innovatie en clustervorming. De ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven is vertraagd door de vernietiging van het inpassingsplan in december 2019. Een hernieuwd inpassingsplan is juni 2021 vastgesteld en ligt voor bij de Raad van State (zitting april 2022).

Activiteiten 2021

- In december 2019 heeft de Raad van State het oorspronkelijke inpassingsplan vernietigd op het aspect stikstof. Daarom is in 2020 gewerkt aan het opstellen van een hernieuwd Inpassingsplan. Het hernieuwde Inpassingsplan is in juni 2021 door PS vastgesteld. Hiertegen is bij de Raad van State beroep aangetekend (zitting 4 april 2022). De aanbesteding en de realisatie van de servicehaven volgen op een onherroepelijk inpassingsplan.
- De privaatrechtelijk overeenstemming met Rijkswaterstaat over het gebruik van het IJsselmeer voor de realisatie van de servicehaven is omgezet in contractstukken tussen het Rijk en de provincie en tussen de provincie en ondernemers. Deze overeenkomsten zijn gereed.
- Met het Rijk en met regiopartijen (waaronder ondernemers en gemeente) geven we uitvoering aan de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' – onderdeel Maritiem Cluster Urk - om de economische en maatschappelijke spin-off van de maritieme sector te verbreden en te verbinden aan andere domeinen. Hiertoe zijn een boegbeeld en een business developer (via Horizon) in 2021 actief geweest om het maritieme cluster verder te verbreden en versterken. Ondanks de beperkingen door corona heeft dit geleid tot enkele concrete innovatieve samenwerkingsprojecten, waaronder het terughalen van de casco-bouw naar Urk (nieuw consortium WERFT).
- Via de 'Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT-regeling)' hebben wij de toepassing van innovaties in de maritieme sector gestimuleerd. Hiertoe is specifiek voor de maritieme sector voor 2021 een budget van € 0,75 mln. aan de 'MIT-regeling' toegevoegd. Daarnaast zijn innovatievouchers specifiek voor maritieme ondernemers beschikbaar gesteld.
- Voor talentontwikkeling en versterking van het maritieme onderwijs zijn belangrijke stappen gezet. ROC Friese Poort heeft de eerste stappen gezet in het realiseren van een maritieme campus en een volwaardige onderwijsinfrastructuur. Daarnaast zijn er ruim 850 maritiem gerelateerde opleidingen gevolgd met een subsidiebijdrage uit het maritieme scholingsfonds (er is ruim € 1 mln. beschikbaar).

Risico's en beheersmaatregelen

Er is beroep aangetekend tegen het hernieuwde inpassingsplan. Hierdoor is het onzeker wanneer de servicehaven planologisch-juridisch onherroepelijk is. De start van de realisatie van de haven is afhankelijk van een onherroepelijk Inpassingsplan.

We onderkennen het risico dat de aanbesteding niet zal leiden tot gunning van het werk, als gevolg van de economische ontwikkelingen en technologische eisen vanuit emissiebeperking wat leidt tot hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen. Voordat de aanbesteding op de markt wordt gezet, wordt de kostenraming geactualiseerd. Wanneer dit leidt tot een hoger benodigd investeringskrediet, dan wordt er aanvullende besluitvorming gevraagd.

Doel (2019-2023)

De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: de verhuizing van de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) naar Marknesse is afgerond en de verlengde testbaan met MITC-faciliteiten is operationeel. Ook is er een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotive en smart mobility-clusters.

Doelrealisatie

Het MITC zal later operationeel zijn dan aan het begin van deze bestuursperiode werd voorzien. De besluitvorming binnen RDW en het ministerie van IenW heeft meer tijd gevergd. De gebiedspartners geven in gezamenlijkheid vorm aan de inrichting van het gebied, bereiden besluiten voor en benaderen potentiële klanten/partners.

Activiteiten 2021

- De samenwerking tussen de gebiedspartners heeft meer inhoud gekregen. Er is een team van kwartiermakers vanuit de verschillende partijen aangesteld (RDW, NLR, DNW, provincie/gemeente), die met een programmatische aanpak samen de realisatie van het MITC aanjagen en coördineren. Het programmaplan bestaat uit 9 deelplannen, gericht op de fysieke vormgeving van het MITC, de inhoudelijke propositie en branding van het MITC en de toekomstige governance.
- We zijn eind 2019 gestart met het voorbereiden van de planologische juridische inpassing van MITC, in nauwe samenspraak met gemeente Noordoostpolder, RDW en NLR. In het voorjaar van 2021 bleek de ondergrond waarop de RDW de testbaan had gepland niet geschikt. Een verschuiving/herschikking in het gebied was noodzakelijk en het bestemmingsplanproces (wat in een vergevorderd stadium was) moest opnieuw gestart worden. Inmiddels is het bestemmingsplan, nu onder regie van RDW, grotendeels voorbereid en zal naar verwachting voor de zomer van 2022 gereed zijn voor de inspraakprocedure.
- De vorming van het nationale testcentrum krijgt eerder dan verwacht vorm. Het Politie Diensten Centrum wil het nieuwe rijvaardigheidscentrum van de Politieacademie naar het MITC in Marknesse verplaatsen. De reden is, naast de beschikbare ruimte, de mogelijkheid tot kennisuitwisseling en het profiteren van de innovatiekracht. Partijen hebben hierover in de zomer van 2021 een intentieovereenkomst getekend. Begin 2022 zal hierover binnen de Politie formele besluitvorming plaatsvinden.
- We hebben ingezet op het onderdeel talentontwikkeling (human capital). Dit heeft in het najaar van 2021 geleid tot een eerste partnerschap (intentieovereenkomst) tussen de MITC-partijen en de onderwijsinstellingen ROC Friese Poort en Hogeschool Windesheim. Verder hebben zich meerdere partijen gemeld waar in 2022 gesprekken mee worden aangegaan.
- Door de Regiodeal hebben we de geldstromen en interne besluitvorming rondom de upgrade van de windtunnel positief kunnen helpen. De bouw van deze Automotive Test Sectie (ATS) loopt voorspoedig. De verwachting is dat het systeem in september 2022 operationeel kan zijn.

Doel (2019-2023)

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt.

Doelrealisatie

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt door de uitvoering van diverse projecten binnen de programma's 'ZZL' en 'Regio Deal Noordelijk Flevoland'.

Activiteiten 2021

- We hebben met de ZZL-gelden bijgedragen aan de financiering van majeure projecten in de gemeenten Noordoostpolder en Urk. Alle beschikbare middelen uit het 'ZZL-programma' zijn geprogrammeerd.
- Lopende projecten in 2021: 'Integrale Gebiedsontwikkeling Schokland', 'Waardevol Waterloopbos', 'Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland', 'Verplaatsing en verlenging RDW-testcentrum', 'Ontsluitingsweg Port of Urk', 'Basiskamp Kuinderbos' en 'Recreatieve routeontwikkeling'. We hebben de

lopende projecten op voortgang en financiële uitputting gemonitord en bevoorschot aan de hand van de voortgangsrapportages die door de initiatiefnemers van de projecten zijn ingediend.

- De ZZL-projecten 'Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland' en 'Verplaatsing en verlenging RDW-testcentrum' zijn in 2019 binnen de Regio Deal Noordelijk Flevoland opgenomen in de vorm van regionale cofinanciering, met instemming van het Rijk, provincie Flevoland en de gemeenten Noordoostpolder en Urk. De beschikking voor project 'Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland' is in 2021 gewijzigd conform de juridische en financiële kaders die door de Regio Deal worden geboden, waardoor het project een looptijd kent tot en met 31 december 2025.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	4.889	6.508	7.489	4.085	3.403
Baten	-1.671	-407	-407	-1.203	796
Saldo	3.219	6.101	7.082	2.882	4.199

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	454	454	0
2. Flevokust Haven	-138	-138	0
3. Programma 'Zuiderzeelijngelden'	1.428	1.428	0
4. Programma 'Regio Deal NF'	1.604	1.604	0
Overige kleine verschillen	55	55	0
Totaal lasten	3.403	3.403	0
Baten			
2. Flevokust Haven	773	608	165
3. Programma 'Zuiderzeelijngelden'	14	14	0
4. Programma 'Regio Deal NF'	9	9	0
Totaal Baten	796	631	165

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Amsterdam Lelystad Airport/OMALA

- In 2021 zijn er bijna geen lasten geweest voor de beschikbaar gestelde bijdragen vanuit het luchthavenfonds (€ 0,248 mln. lager), als gevolg van de uitgestelde opening van de luchthaven. De middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Zuiderzeelijngelden'.
- Het procesgeld voor Luchthaven Lelystad en OMALA (€ 0,285 mln.) is € 0,206 mln. lager dan begroot doordat er minder activiteiten nodig waren. Eén van de oorzaken daarvan is dat er nog geen besluit is over de openstelling voor commercieel gebruik van de luchthaven.

2. Flevokust Haven

- De lasten waren € 0,45 mln. hoger, wat voornamelijk wordt veroorzaakt door de boekhoudkundige verwerking van de kapitaallasten (€ 0,21 mln.) waar ook hogere baten tegenover staan voor hetzelfde bedrag (per saldo dus geen resultaatseffect).
- De lasten voor beheer en onderhoud waren € 0,04 mln. hoger.
- Van het budget voor procesgeld € 0,2 mln. is uiteindelijk € 0,087 mln. besteed voor de gebiedsontwikkeling en verkenning naar samenwerking met gebiedspartners. In de businesscase voor de haven was nog niet gerekend met inkomsten vanuit het tweede terrein, vanwege het toegepaste ingroeimodel. Toch is de haven voor een groot deel van het jaar volledig bezet

geweest en heeft de provincie aanvullende huurinkomsten kunnen realiseren. Dit leidt tot een aanvullende inkomst van € 0,41 mln.

3. Programma 'Zuiderzeelijngelden'

Er is voor € 1,43 mln. is door vertraging minder besteed voor het programma 'Zuiderzeelijngelden'. De lasten zijn gebaseerd op de gedeclareerde bijdragen door de uitvoerende partijen. In samenhang hiermee zijn de baten voor cofinanciering € 0,013 mln. lager. Alle beschikbare middelen (in de reserve) zijn geprogrammeerd.

4. Programma 'Regio Deal NF'

De van het Rijk ontvangen middelen zijn in 2021 besteed aan de programmaliijnen 'Innovatie' en 'Talent'. Ondanks dat het programma voorspoedig loopt, is er in 2021 voor € 1,597 mln. minder besteed. De uitvoering in 2021 heeft nog niet tot volledige besteding van de (begrote) middelen geleid, in 2021 zijn vooral de voorbereidingen hiervan getroffen. Deze middelen zijn wel geprogrammeerd en zullen in komende jaren tot besteding komen. Daarnaast heeft het ministerie van LNV een aanvullende bijdrage voor de IJsselmeervisserij (scholingsfonds) gegeven, waarvan € 0,009 mln. is besteed. Het restant daarvan is op de balans opgenomen onder de overlopende passiva.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	92	0	92
3.2.2 Flevokust Haven	1.115	-1.130	-15
3.2.3 Noordelijk Flevoland	2.583	-73	2.511
3.2.4 Overige gebiedsprogramma's	295	0	295
Totaal	4.085	-1.203	2.882

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
3.1 Economisch programma	Lasten	5.527	5.151	7.831	5.763	2.069
	Baten	-1.889	-1.058	-1.470	-720	-750
	Saldo	3.637	4.093	6.362	5.043	1.319
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	4.889	6.508	7.489	4.085	3.403
	Baten	-1.671	-407	-407	-1.203	796
	Saldo	3.219	6.101	7.082	2.882	4.199
Totaal programma 3	Lasten	10.416	11.659	15.320	9.848	5.472
	Baten	-3.560	-1.465	-1.877	-1.923	46
	Saldo	6.856	10.193	13.443	7.925	5.518

x € 1.000

4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving

4.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste ontwikkelingen beschreven die bijdragen aan de promotie van de culturele en toeristische-recreatieve sectoren en voorzieningen.

Verhaal van Flevoland

In de 'Omgevingsvisie FlevolandStraks' hebben PS beschreven hoe belangrijk het is om het 'Verhaal van Flevoland' beter en gezamenlijk uit te dragen. Het 'Verhaal van Flevoland' verdient het met verve te worden verteld, zodat de eigenheid en culturele identiteit van Flevoland duidelijk wordt. Meer aandacht voor Het 'Verhaal van Flevoland' helpt de Flevolandse inwoners het zich verder eigen maken en trots uit te dragen. Dit heeft op zijn beurt weer invloed op beeldvorming over Flevoland buiten Flevoland. Het gedachtegoed van het verhaal van Flevoland wordt zichtbaar gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme, zoals in dit programmaonderdeel verder uitgewerkt wordt. Daarnaast speelt landschappelijke kwaliteit ook een belangrijke rol bij het 'Verhaal van Flevoland'.

Recreatie en vrijetijdsector

De vrijetijdsector in ons land is de afgelopen jaren gegroeid en dat biedt kansen voor Flevoland om in mee te groeien. De provincie faciliteert bij publiekstrekkingen en grootschalige evenementen met als doel recreanten en toeristen vaker te laten komen, langer te laten verblijven en meer te laten besteden, waarbij we gebruik maken van de ruimtelijke kwaliteiten van Flevoland. Met het Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland is ingezet op betere benutting van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland. We hebben het Verhaal van Flevoland uitgedragen, zowel in promotie als in ons vrijetijdsaanbod en we laten het een onderdeel zijn bij het ontwikkelen van nieuwe producten en verschillende routes. Via Visit Flevoland hebben we bijgedragen aan een verbeterde bekendheid in binnen- en buitenland van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming. Samen met onze partners versterken we zo de profilering van de Flevolandse vrijetijdsector.

De vrijetijdseconomie is bijzonder hard geraakt door de beperkende voorwaarden in het kader van het coronavirus. Er is sprake van omzetverlies door de sluitingsmaatregelen met name bij de contactrijke activiteiten die plaatsvinden zowel in verblijf als vermaak.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed hebben een grote maatschappelijke betekenis en zorgen voor verbinding in de samenleving. We hebben als provincie een bijdrage geleverd in het samenspel met andere overheden om gezamenlijk zorg te dragen voor een breed en divers cultureel klimaat. In lijn met de vorige beleidsperiode zijn we in het eerste jaar van de 'Cultuurnota 2021-2024' blijven inzetten op (aandacht voor) het ontstaan, groeien en verrijken van de Flevolandse identiteit en het versterken van de Flevolandse culturele infrastructuur; 'Het Verhaal van Flevoland' is daarbij gebruikt als onderlegger. In het kader van de opgave 'Krachtige Samenleving' is het onderwerp 'Laaggeletterdheid' opgepakt.

De cultuursector is ook in 2021 hard geraakt door de coronamaatregelen. De samenwerking met andere overheden om de gevolgen voor de culturele infrastructuur in Flevoland zoveel mogelijk te beperken, hebben we daarom voortgezet. De provincie heeft in dat verband de coronaregelingen 2020 ook in 2021 beschikbaar gesteld. Met het 'Erfgoedprogramma' hebben we net als in 2020 verder gebouwd aan het erfgoed van Flevoland: aan het beschermen en verrijken en bovenal het uitdragen van en inzetten van erfgoed als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen.

Krachtige Flevolandse samenleving

Het afgelopen jaar zijn mooie stappen gezet binnen de opgave 'Krachtige Samenleving' als onderdeel van de 'Uitwerkingsagenda 2020 – 2025 Omgevingsvisie Flevoland Straks'. Het netwerk en de activiteiten voor een positief gezond Flevoland (WEL in Flevoland), uitgevoerd door Flever en de GGD, zijn ondanks corona gecontinueerd. In het voorjaar hebben de Staten extra middelen beschikbaar gesteld voor de regionale Zorgtafel Flevoland, waarmee de provincie samen met Zilveren Kruis zorgt voor de facilitering van de Zorgtafel en projecten of nieuwe initiatieven ondersteunt. In samenwerking met Flever en team economie is gewerkt aan het opstellen van de 'Human Capital Agenda Zorg & Welzijn'. Gezien de tekorten op de arbeidsmarkt in de zorg is dit een belangrijke stap en we zijn blij dat meer dan 30 organisaties deze agenda eind 2021 ondertekend hebben. De nieuwe regeling Leefbaar Platteland is opengesteld en de eerste aanvragen zijn in behandeling genomen. Ook is meegedacht met de woonagenda – thema 'langer thuis wonen met zorg' - en is in het najaar, een paar maanden vertraagd door corona, de regionale aanpak Eenzaamheid van start gegaan.

Sport

We zien de maatschappelijke waarde van sport in het bevorderen van participatie en sociale samenhang. Via Sportservice Flevoland hebben we uitvoering gegeven aan het Flevolandse sportbeleid, gericht op talentontwikkeling, sportevenementen en aangepast sporten. Ook creëren we mogelijkheden voor actieve buitensportbeoefening. Zo dragen we bij aan een sportieve, gezonde leefstijl. Het Nationaal Preventieakkoord en het Nationaal Sportakkoord bieden mogelijkheden voor een coördinerende rol van de provincie. De volle linie van sport- en beweegsector is vanaf 2020 grotendeels stil gevallen door de coronacrisis. Onder andere trainingen, competities, sportevenementen, sportscholen, zwemlessen, talentprogramma's, bewegingsonderwijs; slechts de jeugd kon nog beperkt bewegen in georganiseerd verband. In december 2020 is aan Sportservice Flevoland opdracht gegeven tot uitvoering van een ondersteuningspakket Sport & Corona Flevoland met de looptijd van 2 jaar. Dit eenmalige steunpakket is gericht op activiteitsniveau van sportaanbieders en organisaties van (lokale) sportmanifestaties en/of sportevenementen in Flevoland. Door de overweldigende vraag naar ondersteuning hebben PS via de Zomernota 2021 het steunpakket eenmalig aangevuld.

Maatschappelijk effect

In provincie Flevoland is het goed wonen, werken en recreëren met een versterkte Flevolandse identiteit en een verbeterd imago.

Effect van ons beleid

De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021*
Recreatie en Toerisme	Visit Flevoland:					
	• Bereik (x 1 mln.)	150	154	55	n.b.	n.n.b.**
	• Mediawaarde (x € 1.000)	500	5.700	370	n.b.	n.n.b.
	Bezoekers:					
	• Aantal vrijetijdsactiviteiten (x 1 mln.) (meting eens in de drie jaar)	95	95	95	n.b.	n.n.b.
	• Aantal overnachtingen (x 1 mln.)	2,31	2,4	1,9	n.b.	2,22
	Economische impact:					
	• Aantal banen	11.920	12.490	12.180	n.b.	11.450
	• Omvang bestedingen (x € 1 mld.)	1,5	1,5	1,4	n.b.	n.n.b.
	Bron:					
Culturele kracht en identiteit	Totaal aantallen bezoekers van voorstellingen, festivals, culturele instellingen en -evenementen die met provinciale middelen mogelijk gemaakt zijn (incl. Batavialand) <i>Bron: Provincie Flevoland, Subsidiebeschikkingen</i> <i>Toelichting: Doorgaans zijn in juli de cijfers over het voorgaande jaar beschikbaar</i>	273.080	261.998	53.016	n.b.	n.n.b.***
	Aantallen bezoekers Batavialand	110.473	94.653	40.945	n.b.	34.506
Sport	Realisatie grootschalige (inter-) nationale sportevenementen	8	9	2	5	3
	Realisatie en/of verlenging Regionale trainingscentra	4	5	5	5	5

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021*
	Sportdeelname: percentage mensen met een beperking dat minimaal 2,5 uur per week matig intensief beweegt. Bron: Provincie Flevoland/Rapportage Onbeperkt in Beweaina	41%	n.b.	n.b.	≥ 41%	51%
Krachtige Samenleving ****	Ervaren gezondheid (percentage volwassenen dat zijn/haar gezondheid als (zeer) goed ervaart) Bron: GGD/RIVM/CBS	74,3%	74,3%	78,1%	n.b.	78,1%
	Spanningsindicator arbeidsmarkt Zorg & Welzijn Bron: UWV	gemiddeld (0,97)	Krap (2,02)	Krap (1,66)	n.b.	Krap (3,39)

* Ook in 2021 heeft de coronacrisis een grote impact op de recreatieve en culturele sector gehad. Deze sectoren werden hard geraakt door de crisis, en hebben te maken gehad met gedwongen sluiting, afgelasting van evenementen en vraaguitval. De realisatiecijfers die reeds beschikbaar zijn over 2021, vallen daarom vaak lager uit dan in pré-corona jaren.

** Data over 2021 voor veel indicatoren bij Recreatie en Toerisme komt in de loop van Q2 beschikbaar. In de programmabegroting 2023 wordt hierover gerapporteerd. De indicator 'aantal overnachtingen' is in verband met een nieuwe meetmethode niet te vergelijken met eerdere jaren.

*** Het totaal aantal bezoekers wordt gebaseerd op de subsidieverantwoordingen over 2020, die per juni 2021 binnen zijn. Het realisatiecijfer 2021 is daarom op dit moment nog niet bekend. In de programmabegroting 2023 wordt hierover gerapporteerd.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Restauratie -volume	Gebouwde rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis): staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht' Bron: Monumentenwacht/Provincie Flevoland					
	1. Percentage	9,1%	9,1%	6,8%	6,8%	6,8%
	2. Kubieke meters Bron: Monumentenwacht	1.675	1.675	1.271	1.271	1.271

Toelichting: In 2021 waren er totaal 44 rijksmonumenten zonder woonfunctie in Flevoland, daarvan vallen er 3 in de categorie 'matig' of 'slecht' voor wat betreft de staat van onderhoud van het casco.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	4.1 Recreatie en toerisme	Flevoland is aantrekkelijk als regio, waarbij het aandeel van recreatie, toerisme en evenementen is gegroeid en de bekendheid van de identiteit is verbeterd
	4.2 Cultuur en erfgoed	Goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed
		De bescherming van erfgoed op basis van een erfgoedprogramma
4.3 Krachtige samenleving	De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij)	

Verbonden partij(en)

Sportservice Flevoland BV heeft uitvoering gegeven aan het sportbeleid in Flevoland. Zij droeg daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

Visit Flevoland BV ontvangt subsidie voor het promoten van vrijetijdsaanbod (onder andere ruimte, natuur, landschapskunst, cultuur, sport en archeologie) van Flevoland. Hierbij is het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland onder de aandacht gebracht bij de diverse kansrijke (inter)nationale doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van het onderscheidende karakter van Flevoland als unieke vrijetijdsbestemming.

4.1 Recreatie en toerisme

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

H.J. Hofstra (Ontwikkeling Oostrand)

Doel (2019-2023)

Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de bestemming is gegroeid

Doelrealisatie

We hebben het 'Beleidsplan Recreatie & Toerisme Flevoland' in 2021 uitgevoerd. Daarnaast hebben we samen met gemeenten en samenwerkingspartners een uitvoeringsdocument opgesteld genaamd Perspectief Bestemming Flevoland 2030. Samen geven we bij ontwikkeling en promotie richting aan hoe het verhaal van Flevoland verder vorm te geven, zichtbaarder te maken en uit te dragen. Onderstaande uitvoeringsactiviteiten hebben bijgedragen aan een versterkte profilering en de regionale kracht van Flevoland als vrijetijdsbestemming.

Activiteiten 2021

- We hebben samen met Visit Flevoland en de Flevolandse gemeenten uitvoering gegeven aan het provinciale 'Beleidsplan Recreatie en Toerisme Flevoland'.
- Vanuit de nationale visie 'Perspectief Nederland 2030' en bijbehorende spreidingsopgave van grote stromen toeristen hebben we samen met de Flevolandse gemeenten ingezet op een versteviging van de unieke recreatieve kracht van de regio via een regionale doorvertaling van de landelijke visie; 'Perspectief Flevoland 2030'. Door gezamenlijk toerisme in te zetten als middel bij diverse maatschappelijke vraagstukken, is de ambitie dat iedere Flevolander in 2030 profijt kan hebben van toerisme. We zetten de komende jaren gezamenlijk in op de verdere ontwikkeling en promotie van de vrijetijdsbestemming Flevoland als 'Nieuw Land op de zeebodem' met de thema's 'Watererfgoed', 'Nieuwe natuur', 'Agro & Food', 'Vernieuwend Ontwerp', 'MRA' en 'IJsselmeerdistrict'.

- Er ligt een projectplan over hoe scheepswrakken op een aantal locaties (maximaal 6) beter recreatief te beleven zijn en beter aangesloten kunnen worden op diverse bestaande Flevolandse bezienswaardigheden.
- Ook in 2021 is de vrijetijdssector zwaar getroffen door de diverse noodmaatregelen vanwege corona. Er is gezamenlijk gekeken naar hoe een snel herstel van de gewenste (inter)nationale vraag en bestedingen (verdienvermogen) voor de vrijetijdssector gefaciliteerd kon worden onder andere door extra campagne-inzet en aandacht.
- Vanuit gebiedsbranding Flevoland is in 2021 ingezet op het versterken van het platform inflevoland.nl, de promotiecampagne 'Flevoland, Duidelijk Anders', deelname aan het themajaar 'Ode aan het Landschap' en de samenwerking met en ondersteuning van gebiedsprojecten. De "onbrand" projecten zorgen voor het uit te dragen van Flevoland als aantrekkelijk regio om te leven, te werken/studeren en te bezoeken (Benelux tour, Team Flevo OS Tokyo, Logistiek cluster Flevoland, Smaakzoekers, etc.). Tevens is een start gemaakt met de uitvoering van het project 'Floriade in de regio'.
- We hebben subsidie verleend voor het maaien van waterplanten in het IJ- en Markermeer en in de Randmeren, en samen met Noord-Holland bijgedragen aan de optimalisatie van de Waterplantmelder-applicatie, om voor de waterrecreatie de bevaarbaarheid te verbeteren. Ook is er een gezamenlijk lobbydocument geschreven wat moet leiden tot meer nationale aandacht voor het recreatief bevaarbaar houden van de meren.
- Met een aantal provincies blijven we inzet plegen voor aandacht en behoud van het varend erfgoed van Nederland (Bruine Vloot).
- Er is een Floriade in de regio programma geschreven en toegekend aan Visit Flevoland en Branding Flevoland waarbij er in 2021 en 2022 inzet gepleegd wordt op een nadrukkelijker verbinding tussen Floriade Expo en bestemming Flevoland. Via educatie, ambassadeurs en recreatieve arrangementen wordt ingezet om de Flevolandse inwoner meer te verbinden op Floriade expo en de thematiek.
- De bekendmaking is geweest dat Flevoland gastvrouw is van de Nationale Toerisme Top. Deze zal in september 2022 gehouden worden op het Floriade terrein.

Middelen

4.1 Recreatie en toerisme	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Lasten	1.448	1.472	1.782	1.288	494
Baten	0	-28	-28	-38	10
Saldo	1.448	1.444	1.754	1.250	504

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Coronamaatregelen	249	0	249
2. Waterplantenproblematiek	93	0	93
3. Recreatieve benutting van monumenten	57	57	0
Overige kleine verschillen	95	0	95
Totaal lasten	494	57	437
Baten			
Overige kleine verschillen	10	0	10
Totaal baten	10	0	10

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Coronamaatregelen

Begin juni 2020 is € 0,4 mln. uit het Corona Noodfonds beschikbaar gesteld voor de gastvrijheidssector van Flevoland. € 0,26 mln. is geraamd voor coronamaatregelen in 2021. Er is in 2021 geen nieuwe regeling vormgegeven. Behoudens wat nagekomen kosten voor regeling uit 2020 zijn er in 2021 geen kosten gemaakt.

2. Waterplantenproblematiek

Binnen de 'Samenwerkingsovereenkomst waterplanten in het zuidelijk IJsselmeergebied' (2018) is door de overheden, belangenbehartigers en de sector afgesproken dat er voor vijf jaar gezamenlijk een structurele oplossing gezocht wordt voor de waterplantenproblematiek in het zuidelijk IJsselmeergebied, waarbij de belangen van natuur en waterrecreatie in balans zijn. De provincie Flevoland heeft aanvullend op de toegezegde financiële bijdrage in het regionale aanbod (voor het maaien) een bedrag van € 0,05 mln. voor 2018 en jaarlijks € 0,18 mln. voor de jaren 2019 tot en met 2022 toegezegd.

In 2021 is een gezamenlijk lobbydocument opgesteld en is er opdracht gegeven om een verkenning te doen naar "Potentiële meekoppelkansen aanpak waterplanten Zuidelijk IJsselmeergebied". Deze verkenning wordt in de eerste helft van 2022 opgeleverd. Niet alle extra middelen zijn in 2021 besteed en worden doorgeschoven naar 2022.

3. Recreatieve benutting van monumenten

De uitvoering van het project 'Vergane Schepen' kent een langere voorbereiding dan verwacht. Het beoogde doel is om scheepswrakbelevingen in iedere Flevolandse gemeente te realiseren. In verband met gemeentelijke besluitvorming omtrent het design en geschikte locaties vergt dit een langere doorlooptijd. Hierdoor vindt de uitvoering plaats in 2022. De middelen blijven beschikbaar in het oormerk dat hiervoor is aangebracht in de 'Brede bestemmingsreserve'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.288	-38	1.250
Totaal	1.288	-38	1.250

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2019-2023)

De huidige cultuurnota (2017-2020) is herijkt en geactualiseerd in samenspraak met culturele (ondersteunings)instellingen en gemeenten.

Doelrealisatie

Starten met de uitvoering van de cultuurnota 2021-2024 'Flevoland, ruimte voor cultuur', waarbij we een sterk cultureel klimaat van hoge artistieke waarde realiseren, waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren. Het huidige beleid gaat uit van de twee routes 'Cultuur maken' en 'Cultuur beleven' en richt zich vanuit verschillende pijlers op het verder versterken van de Flevolandse identiteit en culturele infrastructuur. Het 'Verhaal van Flevoland' is daarbij de 'onderlegger' van het gehele beleid. Voor Erfgoed bestaat sinds begin 2020 een apart programma; zie verder hieronder.

Activiteiten 2021

We hebben de eerste onderdelen van de 'Cultuurnota 2021-2024' uitgevoerd. Enkele voorbeelden:

- Ter voorbereiding op het 'Flevolands Fonds voor culturele ontwikkeling' (voorheen 'Fonds voor artistieke en culturele ontwikkeling') zijn in 2021 de hoofdlijnen beeld- en oordeelsvormend gepresenteerd en besproken in de Statencommissie EMS; de ontwerpen van de twee nadere regels binnen het fonds zijn ter inzage gelegd.
- De 'Nadere regels Innovatiefonds Bibliotheekfunctie' zijn aangepast op basis van de evaluatie.
- Er is gewerkt aan de voorbereiding van het kunstpaviljoen als voorloper van het kunstmuseum in oprichting; in dat verband is gestart met het onderzoek om de collectie landschapskunst en de

activiteiten van de stichting Land Art Flevoland duurzaam binnen het museum onder te brengen. Ook is gestart met de voorbereidingen van de grootschalige verbeterslag van de collectie, c.q. Impuls beheer en onderhoud landschapskunstwerken.

- De 'Nadere regels Impuls Klassieke Muziek 2022' is ontwikkeld en vastgesteld en het Platform Klassieke Muziek ingesteld.
- Naar aanleiding van een motie zijn de 'Nadere regels Talentontwikkeling Podiumkunst' ontwikkeld en vastgesteld.
- We bieden makers in de podiumkunsten subsidie conform de nadere regels Podiumkunsten. De regeling is uitgebreid met de mogelijkheid van tweejarige subsidies.
- De provincie verstrekt met rijksmiddelen een meerjarige subsidie voor het project 'FlevoLAB', waarvan StrandLAB de penvoerder is. Doel van deze subsidie is het geven van een tijdelijke, extra impuls aan de culturele infrastructuur in Flevoland. FlevoLAB sluit aan bij de prioriteit in de huidige cultuurnota om een netwerkstructuur voor podiumkunsten in Flevoland op te zetten.

Daarnaast is meegewerkt aan de herdenkingsactiviteiten rond de Short Stirling (documentaire, Flevolandse dag voor de nabestaanden).

Vanwege de landelijke coronamaatregelen hebben verschillende (publieks)activiteiten niet kunnen plaatsvinden. GS hebben besloten om voor projecten in 2021 coullance te verlenen.

Eind 2021 is in het kader van de evaluatie van de provinciale 'Corona Noodmaatregelen Cultuur' een enquête gehouden onder de Flevolandse culturele instellingen die van een of meer regelingen gebruikgemaakt hebben. De uitkomsten van de enquête zijn naar verwachting in februari 2022 bekend.

Doel (2019-2023)

De bescherming van het Flevolands erfgoed is versterkt en bouwen we verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het Erfgoedprogramma.

Doelrealisatie

Het Erfgoedprogramma Flevoland 'Erfgoed van de Toekomst' is begin 2020 vastgesteld. De bescherming van het Flevolands erfgoed is versterkt en we bouwen verder aan de beleving van en kennis over het Flevolands erfgoed onder andere door de verdere ontwikkeling van Batavialand te steunen.

Activiteiten 2021

- We hebben vervolg gegeven aan de activiteiten en onderdelen van het 'Erfgoedprogramma'. Vanwege de coronamaatregelen is er veel minder gedaan aan publieksactiviteiten.
- We hebben een integrale bijdrage geleverd vanuit erfgoed, recreatie en toerisme en natuur aan de doorontwikkeling van Werelderfgoed Schokland, onder andere door deelname aan de siteholdersgroep.
- Er is samen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), de gemeente Lelystad en stichting Erfgoedpark Batavialand gewerkt aan de doorontwikkeling van Batavialand tot Nationaal Scheepsarcheologisch Depot. Hiervoor is in opdracht van de provincie door een externe kwartiermaker een concept plan van aanpak opgesteld.
- Vanuit de middelen Restauratie Rijksmonumenten heeft de provincie bijgedragen aan de restauratiewerkzaamheden van de Poldertoren.
- In 2021 is gestart met het traject Interbestuurlijke Samenwerking erfgoed samen met de Flevolandse overheden.
- De Scheepswrakkenpaspoorten zijn gerealiseerd en worden in het voorjaar van 2022 gepresenteerd.
- Er zijn subsidies verleend voor het beleefbaar maken van het Flevolands erfgoed en aanvullend archeologisch onderzoek.
- In 2021 is de Erfgoed Deal Campagne Kusten van het IJsselmeer van start gegaan.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	5.880	6.121	8.101	6.573	1.528
Baten	-9	-10	-304	-185	-119
Saldo	5.871	6.111	7.797	6.388	1.409

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Speerpunt landschapskunst	550	250	300
2. Coronamaatregelen	324	0	324
3. Regionale Culturele infrastructuur	124	0	124
4. Batavialand	187	0	187
5. Kwaliteitsborging erfgoed in de regio	89	0	89
6. Cultureel evenement	60	60	0
Overige kleine verschillen	194	74	120
Totaal lasten	1.528	384	1.144
Baten			
3. Regionale Culturele infrastructuur	-124	0	-124
Overige kleine verschillen	5	0	5
Totaal Baten	-119	0	-119

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Speerpunt landschapskunst

- **Reparatie Tong:**
In de Najaarsnota 2020 is in 2021 € 0,2 mln. beschikbaar gesteld voor de restauratie van het kunstwerk de Tong. In 2021 zijn onderzoeken uitgevoerd ter voorbereiding op de restauratie. De daadwerkelijke restauratie vindt plaats in 2022.
- **Restauratie Landschapskunst:**
In 2021 en 2022 is in totaal € 0,5 mln. beschikbaar gesteld voor het grondige herstel en de verbetering van de publieke toegankelijkheid en beleefbaarheid van de collectie landschapskunstwerken, waarvan € 0,375 mln. in 2021 op de begroting is gezet. De kosten blijken volledig in 2022 te vallen; in 2021 zijn er geen kosten gemaakt voor dit onderwerp. € 0,25 mln. daarvan is gedekt uit de reserve 'Artistieke experimenten' en blijven beschikbaar in de reserve.

2. Coronamaatregelen

De coronaregelingen Cultuur bestaan in 2021 uit 4 nadere regels (amateurkunstvereniging (€ 0,03 mln.), culturele instellingen (€ 0,15 mln.) en balkonsceneregeling (€ 0,2 mln.) en de cofinancieringsregeling (€ 0,33 mln.). De middelen voor de balkonsceneregeling zijn volledig ingezet. De nadere regels amateurkunstverenigingen en culturele instellingen zijn niet volledig ingezet en kennen een onderschrijding van in totaal € 0,056 mln. De cofinancieringsregeling betreft een doorlopende regeling.

3. Regionale culturele infrastructuur

De provincie heeft een meerjarige specifieke uitkering ontvangen voor activiteiten die bijdragen aan de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Voor de uitvoering hiervan is een meerjarige subsidie verstrekt aan Stichting StrandLAB Almere. De gemaakte kosten in 2021 zijn lager dan oorspronkelijk geraamd. Het opstarten van het programma heeft iets meer tijd gekost dan vooraf was gepland. Deze subsidie heeft in 2021 derhalve geleid tot lagere lasten voor de provincie.

4. Batavialand

Voor 2021 is € 0,3 mln. beschikbaar gesteld voor de aanpak ontwikkeling Batavialand. Een deel van deze kosten is in 2021 besteed aan de inhuur van een kwartiermaker en het uitvoeren van onderzoeken.

5. Kwaliteitsborging erfgoed in de regio

In 2021 is het traject 'Interbestuurlijke Samenwerking Erfgoed' van start gegaan om met de gemeenten en het waterschap te komen tot afspraken rondom kwaliteitsborging erfgoed in de regio, dit deels ter vervanging van de steunfunctie Archeologie en Monumenten. Gebleken is dat dit traject meer tijd nodig heeft dan vooraf bedacht en zal in 2022 tot afspraken komen.

6. Cultureel evenement

Het in het najaar 2021 geplande evenement 'Cultuur & Techniek' is verplaatst naar het voorjaar 2022. De voorbereidingen hebben wel in 2021 plaatsgevonden.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	3.908	-172	3.735
4.2.2 Erfgoed	2.665	-12	2.653
Totaal	6.573	-185	6.388

x € 1.000

4.3 Krachtige samenleving

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey (Krachtige samenleving)

H.J. Hofstra (Sport en Leefbaar Platteland)

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Doelrealisatie

- De vier programmalijnen binnen Krachtige Samenleving (vastgesteld in september 2020) - 'Een gezond en veerkrachtig Flevoland (gericht op preventie en positieve gezondheid)', 'Leefbaar Platteland', 'Toekomstbestendige Gezondheidszorg' en 'Arbeidsmarkt & Participatie' – zijn in uitvoering en dragen bij aan het versterken van de infrastructuur en arbeidsmarkt gezondheidszorg, positieve benadering van eigen invloed op gezondheid en stimuleren van inwonersinitiatieven.
- We hebben een verbindende rol vervuld tussen gemeenten, zorgaanbieders en Rijk als het gaat om (gezondheids)zorg. Dit doen we voornamelijk via het vehikel 'regionale Zorgtafel Flevoland' en overleggen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), NZa en Zorgverzekeraar. Ook Flever (voorheen CMO Flevoland) speelt hierbij een actieve rol.
- We hebben een bijdrage geleverd aan de sociale acceptatie, veiligheid en gelijke behandeling van LHBTIQ+'s in Flevoland, waar nodig hebben we de samenwerking met relevante maatschappelijke organisaties en gemeenten opgezocht.

Activiteiten 2021

In 2021 hebben we de activiteiten uit 2020 doorgetrokken en uitgebreid.

Een gezond en veerkrachtig Flevoland

- Het netwerkplatform WEL in Flevoland (gericht op preventie en positieve gezondheid) draait en er zijn digitale en hybride werkvormen ontwikkeld om ook tijdens coronabeperkingen de vaart erin te houden. Het netwerk is verder uitgebreid met onder andere de Flevolandse Patiëntenfederatie en via de Preventiecoalitie (zie hieronder) is ook Zilveren Kruis aangehaakt. Ook is contact gelegd naar verschillende vrijwilligers- en welzijnsorganisaties. Naast de WEL nieuwsbrief is de eerste aflevering van een podcastserie opgenomen.
- Getrokken door de GGD en gefinancierd door de provincie is een monitor positieve gezondheid ontwikkeld. De monitor is bijna afgerond en wordt in het eerste kwartaal van 2022 gelanceerd.

- Samen met partners als FPF, Zorgbelang, MEE en GGD is een eerste stap gezet om behoeften van inwoners in kaart te brengen.
- Ondersteuning onderzoek, experimenten en initiatieven die op regionaal niveau een gezonde leefstijl en (positieve) gezondheid bevorderen, onder andere door bijdrage aan de Werkplaats Sociaal Domein (Windesheim), bijvoorbeeld op het gebied van laaggeletterdheid.
- Voorbeelden van uitgevoerde activiteiten: ondersteuning lokale netwerken bij 3 gemeenten - waaronder ondersteuning in gemeente NOP bij de uitvoering van het lokale preventieakkoord, werksessies natuur en positieve gezondheid en bevordering cultuurparticipatie kwetsbare groepen.

Leefbaar platteland

- De nadere regels 'Fonds Leefbaar Platteland 2021 - 2023' zijn in de eerste helft van 2021 voorbereid, ter inzage gelegd en vastgesteld. Deze nadere regels zijn op 15 juni 2021 in werking getreden. Met deze subsidieregeling geven we een impuls aan de versterking van de sociale cohesie van het Flevolandse platteland.
- In de eerste helft van 2021 is de 'Adviescommissie Fonds Leefbaar Platteland 2021-2023' benoemd die advies uitbrengt over subsidieaanvragen die zijn ingediend. Deze commissie is in 2021 tweemaal bijeen geweest.

Toekomstbestendige Gezondheidszorg

- Op 17 februari 2021 heeft PS ingestemd met een intensievere rol van de provincie voor ondersteuning van de Zorgtafel en de koers voor de komende jaren. De Zorgtafel heeft als doel om, na het faillissement van het ziekenhuis in 2018, het zorgaanbod in de regio te herstellen en op peil te brengen en vervolgens te werken aan een toekomstbestendige zorginfrastructuur. De urgentie hiertoe is in de huidige coronatijd alleen maar toegenomen.
- De provincie faciliteert in samenwerking met Zilveren Kruis de Zorgtafel (voorzitter en projectbureau) en onderhoudt een actief netwerk met de deelnemers, het ministerie van VWS, woordvoerders TK en landelijke partners zoals de NZa. De provincie nam ook deel aan het Voortgangsoverleg met het ministerie van VWS en hield vinger aan de pols ten aanzien van opvolging van Tweede Kamermoties.
- Naast de verschillende nieuwsupdates van de Zorgtafel zijn de Staten in september in een beeldvormende sessie bijgepraat door een aantal partners van de Zorgtafel (Zilveren Kruis – preventiecoalitie, Woonzorg Flevoland – Tijdelijk Verblijf Lelystad en Gezondheidscentrum Emmeloord) over de stand van zaken.
- Voor de ontwikkeling van het Tijdelijke Verblijf Lelystad (TvL) heeft de provincie ondersteund door twee onafhankelijke procesbegeleiders in te zetten. Oplevering van het inrichtingsvoorstel voor de bestuurders van de zorgorganisaties vindt begin 2022 plaats. Parallel hieraan is een uitgebreide lobby richting landelijke politiek ingezet om dit project (aanvullend) gefinancierd te krijgen.
- Andere projecten die de provincie heeft ondersteund zijn: Gezondheidsplein Noordelijk Flevoland, OZO verbindzorg (digitaal communicatie platform voor inwoners, mantelzorgers en zorgaanbieders) en de projectaanvraag bij het ministerie VWS: 'Preventiecoalitie'. In de Preventiecoalitie trekken zorgverzekeraar, gemeenten, provincie, zorgaanbieders en GGD samen op om sector overstijgende kansen of knelpunten regionaal aan te pakken en zodoende krachtiger in te zetten op preventie.

Arbeidsmarkt & participatie

- Op 30 september 2021 is de 'Human Capital Agenda Zorg & Welzijn Flevoland (2021-2025)' door ruim 30 partijen ondertekend. In deze agenda staan twaalf concrete doelstellingen om het tekort aan personeel in zorg en welzijn aan te pakken. Werkgevers in zorg en welzijn, onderwijsorganisaties, de zes gemeenten, provincie Flevoland en het UWV gaan samen de agenda uitvoeren. Bij de totstandkoming van deze HCA is nauw samengewerkt met het economisch beleid (zie programma 3, par 3.1).
- (Kleinschalige) initiatieven met regionale potentie op het gebied van arbeidsmarkt & participatie zijn ondersteund, waaronder de opschaling van het project 'Academische Verpleeg(t)huiszorg' en het project 'Buurtconciërges' (een project waarin langdurig werklozen een baan aangeboden krijgen waarmee zij maatschappelijke waarde creëren door de leefbaarheid in buurten te vergroten).

Overige activiteiten

- Eind 2021 heeft CMO de transitie die zij de laatste jaren (zowel intern als extern) heeft doorgemaakt afgerond met een naamswijziging: Flever. Met het Meerjarenplan 2021-2024 hebben provincie en Flever er gezamenlijk op ingezet dat de activiteiten van Flever bijdragen aan de opgave Krachtige samenleving. Hiervoor heeft Flever drie programmalijnen ontwikkeld: 'Positieve Gezondheid', 'Arbeidsmarkt & Onderwijs' en 'Versterken Inwoners'. Het Jaarplan 2021 is het eerste uitvoeringsplan 'nieuwe stijl' en

ondanks corona is er veel werk verzet. Als uitvoeringsorganisatie en strategische partner van het programma Krachtige Samenleving heeft Flevor haar positie versterkt en draagt bij aan een betaalbare, goede en toegankelijke Flevolandse sector zorg en welzijn.

- Met een incidentele subsidie aan Bibliotheeknetwerk Flevoland (BNF) heeft de provincie bijgedragen aan het versterken van het provinciale netwerk om laaggeletterdheid te bestrijden (cross-over thema dat ook onderdeel is van 'de Cultuurnota'). Vanaf 2022 zet BNF verder in op laaggeletterdheid, vanuit hun eigen reserve.
- We hebben twee verschillende jeugddebatten (Op Weg Naar Het Lagerhuis (OWNHL) en het Provinciaal Jeugddebate) gefaciliteerd, ter bevordering van de kennis van jongeren over democratie en de provinciale organisatie. Vanwege de maatregelen rondom de coronacrisis werden de debatten in hybride vorm of volledig online uitgevoerd.
- Flevoland als Regenboogprovincie is op verschillende manieren vormgegeven, bijvoorbeeld bij Orange The World (een mondiale beweging tegen geweld tegen vrouwen) door het provinciehuis van 25 november tot 10 december oranje aan te lichten. Daarnaast worden in het schooljaar 2021/2022 in 18 klassen lessen uitgevoerd waarbij thema's als diversiteit, respect en anti-discriminatie bespreekbaar worden gemaakt. Ook is een incidentele subsidie verstrekt aan Bureau Gelijke Behandeling Flevoland (BGBF) voor een provinciale meldingscampagne, is er aandacht geweest voor de jaarlijkse Coming Out Week en is op 11 oktober de regenboogvlag gehesen.

Regionale aanpak Eenzaamheid (gefinancierd uit het coronamaatregelen pakket):

- De coronapeilingen, uitgevoerd in opdracht van de provincie, laten zien dat de coronapandemie en -maatregelen de eenzaamheid onder inwoners versterkt. Via een aantal mededelingen hebben we de Staten geïnformeerd over uitkomsten van de coronapeilingen en de activiteiten van de regionale aanpak.

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Doelrealisatie

We hebben organisaties geholpen om gebiedsoverstijgende sportactiviteiten als sportevenementen, kernsporten en aangepast sporten in Flevoland te versterken.

Activiteiten 2021

- We hebben samen met Sportservice Flevoland B.V. uitvoering gegeven aan de Provinciale Sportnota 'Samenspel rendeert in Flevoland 2019 - 2023'. Hiervoor zijn we onder meer opdrachtgever en aandeelhouder van sportservice Flevoland B.V.
- We hebben (bovenregionale en internationale) sportevenementen ondersteund. Als gevolg van corona hebben veel evenementen echter geen doorgang kunnen of mogen vinden. Samen met organisaties is naar passende oplossingen gezocht.
- We hebben sporttalenten ondersteund en bijgedragen aan de toegankelijkheid en zichtbaarheid van aangepast sporten/gehandicaptensport door geld beschikbaar te stellen voor onder andere de 'maand van het aangepast sporten'.
- We hebben bijgedragen aan de ontwikkeling en uitwerking van het Nationaal sportakkoord.
- We hebben de sportinfrastructuur versterkt door stimulering van partners binnen lokale sportakkoorden, kennisuitwisseling en afstemming binnen watersport en triatlon. kennisuitwisseling en afstemming binnen watersport, wielersport en triatlon.

Middelen

4.3 Krachtige samenleving	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	2.676	2.240	2.945	2.743	202
Baten	-30	0	0	-18	18
Saldo	2.646	2.240	2.945	2.725	220

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Krachtige Samenleving	89	89	0
2. Sport Service Flevoland	68	29	39
Overige kleine verschillen	45	0	45
Totaal lasten	202	118	84
Baten			
1. Krachtige Samenleving	12	12	0
Overige kleine verschillen	6	0	6
Totaal baten	18	12	6

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Krachtige Samenleving

'Krachtige Samenleving' is een meerjarig programma. Er is in 2021 volop gewerkt aan de realisatie van de programmalijnen. De programmering van de uitgaven sloot niet helemaal aan bij de activiteiten in 2021, grotendeels als gevolg van corona / lock down maatregelen. Hierdoor is de start van onder andere de preventiecoalitie en de uitvoering van de 'Aanpak Eenzaamheid' doorgeschoven. Daarnaast is een aantal opdrachten uitgezet in 2021 (bijvoorbeeld op het gebied van digitale gezondheid), waarvan de uitvoering voor het grootste gedeelte in 2022 plaatsvindt. De niet bestede middelen uit 2021 blijven beschikbaar in de reserve 'Krachtige Samenleving' voor de uitvoering van het programma in de komende jaren.

2. Sportservice Flevoland

Sportservice Flevoland heeft in 2 tranches een 2-jarige subsidie ontvangen voor het steunpakket 'Corona en Sport'. De uitvoering in 2021 loopt iets achter. Een deel van de subsidie schuift door naar 2022. De totale beschikking wordt niet hoger. Tranche 1 is gedekt uit de reserve 'Sport' en blijft in de reserve beschikbaar; tranche 2 is gedekt in de stelpost 'Nieuw beleid'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Krachtige samenleving	1.795	-18	1.777
4.3.2 Sport	948	0	948
Totaal	2.743	-18	2.725

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
4.1 Recreatie en toerisme	Lasten	1.448	1.472	1.782	1.288	494
	Baten	0	-28	-28	-38	10
	Saldo	1.448	1.444	1.754	1.250	504
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	5.880	6.121	8.101	6.573	1.528
	Baten	-9	-10	-304	-185	-119
	Saldo	5.871	6.111	7.797	6.388	1.409
4.3 Krachtige samenleving	Lasten	2.676	2.240	2.945	2.743	202
	Baten	-30	0	0	-18	18
	Saldo	2.646	2.240	2.945	2.725	220
Totaal programma 4	Lasten	10.004	9.833	12.828	10.604	2.224
	Baten	-39	-38	-332	-241	-91
	Saldo	9.966	9.794	12.496	10.363	2.133

x € 1.000

5. Energie, duurzaamheid en milieu

5.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste ontwikkelingen beschreven die bijdragen aan de stappen naar duurzame energie en het behouden van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid.

Regionale Energie Strategie

GS hebben met een mededeling begin dit jaar aangegeven bij vervolgstappen op het gebied van energie de reductie van broeikasgassen als belangrijkste kapstok te zien.¹ Denken in lijn met het klimaatakkoord betekent een bredere focus dan energieverbruik en -opwek. Hiertoe stellen GS een provinciaal klimaatplan op. Met de uitvoering van het huidige beleid blijven GS inzetten op een energieneutraal Flevoland exclusief mobiliteit in 2023, en inclusief mobiliteit in 2030. Dit betekent dat we binnen de provincie net zoveel hernieuwbare energie opwekken als er aan totale energie wordt verbruikt. Uit onderzoek is gebleken dat het doel voor 2023 wel, en het doel voor 2030 niet haalbaar is met de huidige beleidsinspanningen. Naast het uitvoeren van het bestaande beleid, zal mogelijk aanvullende beleidsinzet over de gehele breedte van het Klimaatakkoord onderdeel zijn van het genoemde provinciaal klimaatplan. ²

Als koploper in de productie van hernieuwbare energie draagt Flevoland bij aan het behalen van de nationale doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het uitgangspunt daarbij is dat de aanpak van de klimaatopgaven haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar moet zijn. Net als alle andere regio's hebben we samen met onze gebiedspartners een Regionale Energie Strategie (RES) opgesteld. Hierin is aangegeven hoeveel duurzame energie met wind en zon we gaan produceren in 2030 en hoe we in 2050 gebouwen niet meer met aardgas verwarmen. Met de uitvoering van het Regioplan Windenergie en de structuurvisie Zon komt Flevoland uit op een bod van 5,81TWh in 2030.

Energie Expertise Centrum Flevoland (EEF)

Vanaf 1 september 2020 voert Stichting DE-on de naam 'Energie Expertisecentrum Flevoland' afgekort 'EEF'. EEF is opgericht om de energietransitie te versnellen en specifiek daar waar sprake is van markt-falen. Het 'EEF fonds' is volledig belegd en de middelen komen vanwege het revolverende karakter later vrij. Zo nodig stellen we nieuw investeringskapitaal beschikbaar.

Wind

In 2021 hebben we verder gewerkt aan de uitvoering van het 'Regioplan' en 'Omgevingsprogramma voor wind'. 2021 is een omslagjaar, van plannen naar realisatie. We hebben doorgewerkt aan de windplanontwikkeling van projectgebied West en we hebben verder gewerkt aan opschalen en saneren. Dit wordt ook snel zichtbaar omdat de kleine verspreide molens worden weggehaald en vervangen door grotere molens die in lijn in het landschap staan. Daarnaast hebben we samen met alle andere windparken het onderzoek voortgezet naar het beperken van de hinderbeleving als gevolg van obstakelverlichting. Voor de vergunde windparken zijn afstemmingsafspraken (over vergoedingen en participatie) nader uitgewerkt. We hebben waar nuttig en nodig bijgedragen aan het draagvlak en acceptatie van windenergie en hebben juridische procedures begeleid.

Zon

We hebben samen met de gemeenten de uitvoering van de structuurvisie zon voortgezet. Eind 2021 is besloten, op grond van de evaluatie en aanbevelingen van de eerste tranche van 500 hectare, om de besluitvorming voor de openstelling van de tweede tranche van 500 hectare voor te bereiden.

Duurzaamheid en circulaire economie

Het is onze ambitie om in 2030 grondstoffenleverancier te zijn voor de circulaire economie, met als dragers groene grondstoffen, gebruikte materialen en het geven van het goede voorbeeld door de provinciale organisatie. We hebben het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven gefaciliteerd waarin partijen

---

¹) Mededeling "Ergieneutraliteit in Flevoland", 20 april 2021, te raadplegen via:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/documenten/ingekomen-stukken/DOCUVITP-2629403-v17-MededelingErgieneutraliteit-in-Flevoland.PDF>.

²) Mededeling "Inzet Klimaatakkoord", 28 september 2021, te raadplegen via:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/documenten/ingekomGn-stukken/DOCUVITP-2831666-v7-MededelingPS-Inzet-Klimaatakkoord.PDF>.

samenwerken aan businesscases en het oplossen van belemmeringen. Zo stimuleren we zowel de productie als het gebruik van circulaire materialen en producten.

Door de beperking van de coronamaatregelen zijn er minder contactmomenten met bedrijven en partners geweest dan voorzien. Desondanks zijn er bijeenkomsten gehouden over circulair inkopen, kunststoffen en voedselverspilling. Ook zijn er een aantal verkenningen geweest, keteninitiatieven uitgevoerd en heeft de samenwerking met partners en mede-overheden verder vorm gekregen. Er is subsidie verstrekt aan Horizon om business development verder te ontwikkelen.

Milieu: lucht, bodem en geluid

In Flevoland is het een groot goed dat schone lucht vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd zien we wel verarming van de bodem en afname van de biodiversiteit en luchtkwaliteit. Het is de ambitie dat Flevoland de huidige kwaliteit op het gebied van milieu en gezondheid behoudt. De wettelijke kaders opgelegd door Rijksoverheid zijn voor ons leidend. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig hebben ingepast, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving. Er is bijvoorbeeld samen met de gemeenten een nieuwe bodemkwaliteitskaart voor Flevoland opgesteld waarin de achtergrondwaarden voor Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) is opgenomen. Verder is er in verband met het vervallen van de Wet Bodembescherming nieuw beleid ontwikkeld voor grondwatersanering, die in werking treedt bij de start van de Omgevingswet.

Omgevingsdiensten

In 2019 hebben we samen met de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) een start gemaakt met een heldere koppeling tussen het strategische/operationele beleid van de provincie en de uitvoering van taken door de OFGV. Deze koppeling komt voort uit de wens om inzichtelijk te krijgen hoe de uitgevoerde taken door de OFGV zich verhouden tot het beleid van de provincie. Door vooraf in het uitvoeringsprogramma een koppeling te maken met het provinciaal beleid kan bij de tussentijdse verantwoording van de door de OFGV uitgevoerde taken worden aangegeven hoe dit zich verhoudt tot de gestelde doelen en kunnen ook de juiste prioriteiten en doelen worden gesteld. Deze werkwijze is ook bij de opdrachtverlening voor 2021 voortgezet.

Het SchoneLuchtAkkoord en het jaar 2021

Algemeen

Flevoland heeft van meet af aan het belang van het SchoneLuchtAkkoord (SLA) ingezien. Schone lucht is voor iedereen een basisbehoefte. Het probleem met lucht is dat de verontreinigingen meestal niet te zien zijn. Dat maakt ze extra verraderlijk. Gelukkig weten we er wel steeds meer van.

Het SLA richt zich in hoofdzaak op stikstof en fijnstof.

Omdat stikstof zich niet aan provinciegrenzen houdt willen we ook in Flevoland de uitstoot ervan terugdringen door het zelf zo min mogelijk uit te stoten.

De schadelijkheid van fijnstof is minder lang bekend en zeker de mate waarin het uitgestoten wordt en schadelijk is. Het leeuwendeel wordt uitgestoten door mobiliteit. Als provincie zijn we actief betrokken bij het terugdringen van de uitstoot hiervan, onder andere door het inzetten op elektrisch vervoer. Los van de mobiliteit wordt toch nog altijd zo'n 25% van de totale uitstoot veroorzaakt door huishoudens. Dat gebeurt door alle praktische (openhaarden), gezellige (barbecues) en vreugdevolle (vreugdevuren) huiselijke activiteiten. De provincie helpt mee aan bewustwording van de gevolgen ervan.

Coalitie

Naast de uitvoering van de afgesproken SLA-maatregelen zet Flevoland zich in om Flevogemeenten, die nog geen deelnemer zijn aan het SLA, over de streep te trekken zich aan te sluiten.

Scholieren betrekken bij luchtkwaliteit

Daarnaast proberen we jonge mensen te betrekken bij dat wat ze 15 keer per minuut doen: inademen van lucht. Dat doen we door contact met scholen te leggen en leerlingen aan te bieden met zelf te bouwen elektronica fijnstof te gaan meten en de metingen beschikbaar te stellen aan het RIVM.

Ook zijn stappen gezet om andere flevolandse burgers/inwoners te betrekken bij dit soort activiteiten.

Ankerstation

We zijn andere provincies (met name Zeeland) heel dankbaar die ons goed hebben geholpen om 'citizen science' voor scholieren vorm te geven. Ook hun hulp om de weg te vinden naar het toevoegen van een professioneel meetstation (ankerstation) in onze provincie was meer dan welkom. Inmiddels weten we wat we willen en is de voorbereiding voor een extra professioneel meetstation/ankerstation ingang gezet.

Samenwerking in de Regio

Gelukkig werken we in de provincie heel plezierig samen op allerlei terreinen. Ook op het gebied van mobiliteit kunnen we elkaar in regioverband uitstekend vinden. Voor een provincie met de kenmerken van Flevoland, verdient mobiliteit de meeste aandacht als het om de verbetering van de kwaliteit van de lucht gaat.

Het SchoneLuchtAkkoord op de Floriade

Wat is een betere plek voor het congres dan juist daar waar 'leefbaarheid' het grote thema is van deze iconische tuinbouwtentoonstelling.

Flevoland is trots op het feit dat het ministerie van I&W uit alle aanbiedingen Almere/Flevoland heeft uitgekozen om haar jaarlijkse congres in 2022 te organiseren. Natuurlijk zal de Floriade-locatie daarbij een grote rol gespeeld hebben. Het was overigens wethouder Jan Hoek van Almere die ons op deze mogelijkheid wees en met wie wij dit samen gaan doen.

De provincie is als spin in het web nauw betrokken om van dit congres iets moois te maken.

De voorbereidingen zijn in volle gang.

Maatschappelijk effect

De bewoners en bedrijven van provincie Flevoland profiteren van de energietransitie, de CO₂-uitstoot vermindert en de Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Provincie Flevoland produceert in 2023 evenveel hernieuwbare energie als door bewoners, bedrijven en instellingen exclusief transport aan energie wordt verbruikt, initiatiefnemers hebben de eerste stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 inclusief transport en de leefomgevingskwaliteit is goed afgewogen bij nieuwe ontwikkelingen in de ruimte.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Rekening 2021
Energie*	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport Bron: <i>Klimaatmonitor</i>	50,7%	55,7%	n.n.b.	n.b. (100% in 2023)**	n.n.b.
	Verbruikte energie totaal in terrawattuur (voertuigbrandstoffen, elektriciteit, warmte) Bron: <i>Klimaatmonitor</i>	10,69	10,63	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
	Verbruik warmte en elektriciteit in terrawattuur Bron: <i>Klimaatmonitor</i>	6,29	6,23	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
	Totale productie hernieuwbare energie in terrawattuur (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) Bron: <i>Klimaatmonitor</i>	3,19	3,49	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
	Afspraak met het Rijk over productief vermogen windenergie in megawatt (MW op 31/12) Bron: <i>RVO/Klimaatmonitor/Provincie Flevoland</i>	1.189,5	1.147	1.133,7	1.215,9	n.n.b.

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef-cijfer 2021	Rekening 2021
	Bewoners en ondernemers in Flevoland krijgen gelegenheid financieel te participeren bij nieuwe windmolens <i>Bron: provincie Flevoland</i>	ja	ja	ja	ja	ja
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan) <i>Bron: waarstaatjeprovincie.nl; Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)</i>	0	0	0	0	0
	Aantal woningen met hoge geluidbelasting langs provinciale wegen <i>Toelichting: Indicator komt uit het Actieplan Geluid Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	1.072	n.b.	n.b.	n.n.b.***

* Voor getallen bij de indicatoren met betrekking tot energie maakt de provincie veelal gebruik van de 'Klimaatmonitor', een landelijke monitor opgezet door Rijkswaterstaat. De 'Klimaatmonitor' is de landelijke standaard voor energiemonitoring en zorgt voor continuïteit in de datastroom. Het verzamelen en bewerken van data neemt tijd in beslag waardoor de getallen in de monitor enige tijd achterlopen. De meeste cijfers voor 2020 zijn daarom nog niet bekend (n.n.b.). Streefcijfers voor 2021 zijn in de meeste gevallen niet bepaald (n.b.). We werken aan het verbeteren van de actualiteit van deze indicatoren, zowel in IPO-verband als via het landelijke project 'Verbetering Informatievoorziening Energietransitie (VIVET)'.

** Uit onderzoek blijkt dat 100% energieneutraliteit in 2030 met de huidige beleidsinspanningen niet haalbaar is. GS hebben met de mededeling "Energie-neutraliteit in Flevoland" (april 2021) aangegeven bij vervolgstappen op het gebied van energie de reductie van broeikasgassen als belangrijkste kapstok te zien. Denken in lijn met het 'Klimaatakkoord' betekent een bredere focus dan energieverbruik en -opwek. Hiertoe stellen GS een provinciaal 'Klimaatplan' op.

*** Het aantal woningen met een hoge geluidbelasting is voor 2021 niet bekend. Dit wordt om de 5 jaar gemonitord conform de wettelijke verplichting om iedere 5 jaar geluidbelastingkaarten te maken. Hierbij komen de aantallen geluidbelaste woningen aan bod. De verwachting is dat het aantal van 1.072 is afgenomen. Zo is aan 10 woningen subsidie verstrekt om de geluidwering van hun woning te verbeteren. Voor maart en april 2022 staat bovendien de bouw van een geluidsscherm in Almere gepland. Tot slot is relevant dat het percentage volwassenen in Flevoland dat ernstige geluidshinder ervaart van wegen met een rijsnelheid boven de 50 km/uur is gedaald van 2,5% in 2016 naar 2,1% in 2020 (Gezondheidsmonitor 2021, CBS/RIVM/GGD).

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef-cijfer 2021	Rekening 2021
Emissie broeikas-gassen	Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2 equivalenten) in absolute aantallen (in tonnen)	2.650.900	2.503.900	n.n.b.	n.b.	n.n.b.
Energie-neutraliteit	Totale productie van hernieuwbare energie uitgedrukt in petajoule (PJ) (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	11,48	12,56	n.n.b.	n.b.	n.n.b.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Energie, duurzaamheid en milieu	5.1 Regionale energiestrategie	De gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen is vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES)
		Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld
		Een Regioplan Zon opstellen
	5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Flevoland staat bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie
		Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd
	5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek heeft uitvoering gegeven aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Zij droeg daarmee bij aan het behoud van een goede uitgangspositie van de omgevingskwaliteit.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland beheert de financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee droeg zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Afvalzorg Holding N.V. beheert de stortplaatsen in Flevoland. De provincie Flevoland heeft een belang van 10% in Afvalzorg. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Alliander is het energienetwerkbedrijf dat verantwoordelijk is voor de levering van gas en elektriciteit naar inwoners en bedrijven in een groot deel van Nederland. Alliander is het netwerkbedrijf van het vroegere Nuon. Het is in 2009 afgesplitst van Nuon. De aandelen worden gehouden door provincies en gemeenten. EEF heeft, met behulp van een lening van de provincie, duurzame-energieprojecten mede mogelijk gemaakt. Daarmee heeft zij bijgedragen aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

5.1 Regionale energiestrategie

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2019-2023)

Samen met onze gebiedspartners is de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES). Volgens de huidige planning betekent dit RES 1.0 in 2021 en elke 2 jaar daaropvolgend een volgende RES.

Doelrealisatie

Samen met onze gebiedspartners is in 2021 de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een 'Regionale Energie Strategie (RES) 1.0'.

Activiteiten 2021

- We hebben RES 1.0 gezamenlijk met partners opgesteld en vastgesteld.
- Het netwerk van de 'Flevolandse Energie Agenda (FEA)' is voornamelijk in digitale vorm bijeengekomen Er zijn 8 FEA kenniscafé's gehouden: met Liander, gemeente Almere, Liander, Innax en Tennet, verduurzaming en Sport, EEF, met Gooimeer en Bureau, woningcorporaties Centrada, OFW en Mercatus en Geohita en Startblock.
- Het netwerk is uitgebreid met 7 leden. Zie www.fea.nl.

- Het veldwerk van het seismisch onderzoek in de MRA is uitgevoerd. Met de bewerking van de ruwe data is eind 2021 begonnen. Het aantal partijen in de Samenwerkingsovereenkomst Versnelling Aardwarmte in de MRA is uitgebreid, met een aantal gemeenten (waaronder Almere) en marktpartijen. We werken samen met de provincies Noord-Holland, Energiebeheer Nederland (EBN) en de andere SOK-partijen aan een routekaart en handreiking voor gemeenten. Met als doel het stimuleren en versnellen van de inzet van warmte uit de diepe ondergrond bij het verwarmen van woningen en andere gebouwen.

Doel (2019-2023)

Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld, waarbij de kansen voor de energietransitie in beeld zijn gebracht.

Doelrealisatie

De ruimtelijke inpassing zal onderdeel zijn van RES 2.0.

Activiteiten 2021

We hebben verder uitvoering gegeven aan het regioplan 'Windenergie oostelijk en zuidelijk Flevoland'. Naast de afronding van de begeleiding van een aantal juridische procedures van de windplannen Zeewolde, Blauw en Groen stond 2021 vooral in het teken van het afronden van een aantal dossiers. Denk daarbij aan afspraken over gebiedsfondsen en participatiemogelijkheden. Via kennisuitwisselingsbijeenkomsten zijn gemeenten en windparken geïnspireerd over omgevingsmanagement. Over de uitvoering van het Regioplan is periodiek voortgang gemeld aan PS.

Op basis van de 'Structuurvisie Zon', die in juli 2018 in werking is getreden, was eind 2021 circa 456 hectare in procedure genomen, waarvan 394 hectare Zon op land vergund. Omdat de grens van eerste tranche van 500 hectare in zicht kwam, is in 2021 - conform de omgevingsverordening - de evaluatie over de eerste tranche uitgevoerd en aan PS gezonden. Op basis van de aanbevelingen van deze evaluatie is de voorbereiding gestart voor besluitvorming over openstelling van de tweede tranche van 500 hectare.

Doel (2019-2023)

Op basis van een tussenbalans van ons beleid voor zon op land na realisatie van de eerste 500 ha, Provinciale Staten een besluit laten nemen over het al dan niet vrijgeven van de volledige ruimte van 1000 ha. In 2020 is samen met de gemeenten geconstateerd dat er géén behoefte is aan ruimtelijk kader in de vorm van een Regioplan zon met daarin een uitwerking van de aansluiting op het net. Er wordt wel een netimpactanalyse opgesteld voor zon op land.

Doelrealisatie

De tussenbalans zon op land is afgerond en is vastgesteld door PS.

Activiteiten 2021

- We hebben uitvoering gegeven aan de structuurvisie 'Zon op Land' voor de eerste tranche van 500 hectare.
- De evaluatie van de eerste tranche van 500 hectare 'Zon op Land' is afgerond.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	2.809	2.550	4.345	3.289	1.056
Baten	-295	-85	-1.161	-805	-356
Saldo	2.514	2.465	3.184	2.484	700

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Energietransitie	204	169	35
2. Windenergiebeleid	88	0	88
3. Verduurzamen maatschappelijk vastgoed	346	0	346
4. Regionale Energie Strategieën	245	245	0
5. Opgave Duurzame energie	124	124	0
Overige kleine verschillen	49	0	49
Totaal lasten	1.056	538	518
Baten			
3. Verduurzamen maatschappelijk vastgoed	-346	0	-346
Overige kleine verschillen	-10	0	-10
Totaal baten	-356	0	-356

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Energietransitie

Binnen het programma 'Energietransitie' is er op de diverse onderdelen een onderbesteding van in totaal € 0,2 mln. Niet alle opdrachten van energie hebben geleid tot uitgaven in 2021, omdat een deel van de opdrachten over het jaar heen zijn getild. Externe factoren hebben ertoe geleid dat opdrachten niet voor het einde van het jaar zijn afgerond. Verder zijn vanwege corona veel bijeenkomsten online vormgegeven of niet doorgegaan. De afronding van deze opdrachten vinden plaats in 2022. Van het verschil wordt € 0,17 toegevoegd aan de reserve 'Duurzame energie' volgens de nota Reserves & Voorzieningen 2022-2023.

2. Windenergiebeleid

De kosten voor juridische ondersteuning van de saneringsopgave, die doorloopt tot 2026, zijn voor het jaar 2021 lager dan begroot. Er is geen goede voorspelling te maken van de jaarlijkse juridische kosten. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat nog niet duidelijk is hoeveel molens jaarlijks niet vrijwillig gesaneerd zullen worden.

3. Verduurzamen maatschappelijk vastgoed

Vanaf 2021 kunnen kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren voor het verduurzamen van hun gebouwen gebruik maken van advies en ondersteuning vanuit het ontzorgingsprogramma binnen de provincie. Hiervoor heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) gelden (specifieke uitkering) ter beschikking gesteld aan de provincies. De onderbesteding op dit budget komt door aanbestedingsvoordeel, gefaseerd aantrekken van externe deskundigheid, niet alle begrote functies zijn ingevuld en minder inzet van vaste medewerkers van de provincie. Het programma heeft een looptijd van drie jaar. Door de gefaseerde opstart ligt het zwaartepunt van de uitgaven in 2022 en 2023.

4. Regionale Energie Strategieën

2021 was het eerste jaar binnen de formele samenwerkingsovereenkomst van de RES-Flevoland. De eerste helft van 2021 was gericht op het afronden en aansluitend regionaal vaststellen van de RES 1.0 die 1 juli vastgesteld diende te zijn. Aansluitend is de RES 1.0 ingeleverd bij het NP-RES en van hieruit naar het PBL voor de algehele doorrekening. Dit vroeg een gerichte inzet waardoor vervolgoedragen en/of onderzoeken vanuit de bouwstenen pas in de 2e helft van 2021 konden worden uitgedacht en uitgezet. Met name 2022 zal hierin een grote rol spelen. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Duurzame energie'.

5. Opgave Duurzame energie

De geraamde middelen voor de subsidieregelingen 'Zon voor Asbest' en 'Kleinschalige Energie-initiatieven' zijn niet geheel uitgenut in 2021. Enkele subsidieaanvragen zijn eind 2021 ontvangen, die aanvragen worden in 2022 afgehandeld. Van de regeling 'Zon voor Asbest' is de looptijd verlengd naar 31 december 2022. Deze middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Duurzame energie'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	3.289	-805	2.484
Totaal	3.289	-805	2.484

x € 1.000

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

J.N.J. Appelman (tevens circulaire economie)

Doel (2019-2023)

Flevoland staat in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie en een deel van de het provinciale economisch instrumentarium is toegespitst op het stimuleren van de circulaire economie.

Doelrealisatie

Er is een start gemaakt met het aanpassen van het provinciale economisch instrumentarium.

Activiteiten 2021

- We hebben gewerkt aan het maken van een voortgangsrapportage 'Circulaire Economie', voor de periode 2020-2021; deze wordt begin 2022 opgeleverd.
- In 2021 hebben we een aantal Platform- en themabijeenkomsten georganiseerd; onder meer over circulair inkopen (webinar), kunststoffen en voedselverspilling. Ook zijn er keteninitiatieven gestart, voorbeelden zijn Houtmijn en Reuzenberenklauw. Verkenningen die zijn uitgevoerd zijn: groene reststromen voor bodemverbeteringen, verwaarding voedselstromen, bouwkringloop en biobased (ver)bouwen. In het algemeen hebben we in 2021 relatief veel aandacht besteed aan meewerken aan subsidie aanvragen van anderen, het is afwachten of deze ook gehonoreerd gaan worden.
- Samenwerken met partners is een belangrijk onderdeel van ons werk, zo werken we met Almere aan de ontwikkeling van PRICE en nemen we deel aan netwerken als Cirkelstad en de City Deal.
- We hebben actief meegewerkt aan de 'IPO Kansen en Krachtenkaart CE' die is aangeboden staatssecretaris en Tweede Kamerleden. Ook doen we actief mee aan de MRA GreenDeals, een voorbeeld hiervan is de 'GreenDeal Houtbouw'.
- Met de OFGV zijn afspraken gemaakt over inzet op CE; zij werken in MRA verband en met andere omgevingsdiensten aan kennisopbouw rondom VTH & CE. Op IPO niveau wordt verkend of er toegewerkt kan worden naar meer uniformiteit en samenwerking tussen provincies hierin (onderdeel van de IPO krachtenkaart CE).
- Horizon heeft een subsidie ontvangen voor het uitvoeren van business development voor de periode 2021-2023. Er is op dit moment een klein team dat actief ondernemers ondersteund op gebied van groene en grijze stromen binnen het vraagstuk circulariteit.

Doel (2019-2023)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO2-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is, de belasting van het milieu wordt geminimaliseerd en zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Doelrealisatie

In de uitvoering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid voor onze provinciale organisatie is CO2-reductie en duurzaamheid toegepast.

Activiteiten 2021

- Ook in 2021 is bij aanbestedingen, waar mogelijk, de toepassing van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie gestimuleerd.
- Meer specifiek per aanbesteding:

- o mag voor glasbewassing enkel gebruik gemaakt worden van duurzame schoonmaakmiddelen, moeten eindproducten zoveel mogelijk worden gerecycled en wordt aandacht besteed aan efficiënt gebruik van water;
- o is bij schoonmaak onder andere de nadruk gelegd op 100% circulair en energieneutraal werken per 2029;
- o is bij warme drankvoorziening – naast Fairtrade – bijvoorbeeld extra aandacht besteed aan energie- en CO2 neutraliteit;
- o is bij kerstgeschenken de nadruk gelegd op duurzaamheid en circulariteit door gedeeltelijke inzet van lokale kerstgeschenken.
- De afdeling Infra neemt structureel duurzaamheidseisen op in haar bestekken, waardoor deze bij al haar aanbestedingen van toepassing zijn, een en ander is ook in lijn met de afspraken binnen de MRA.
- Bij verschillende projecten zijn pilots uitgevoerd met nieuwe innovatieve duurzame materialen, zoals bijvoorbeeld de rotonde aan de Dronterweg en het gebruik van moeilijk recyclebaar plastic (van Save Plastics) in een damwand bij Almere in de Hoge Vaart. Ook zijn een aantal dienstvoertuigen vervangen voor volledig elektrische voertuigen.
- Zowel binnen de MRA en interprovinciaal wordt steeds nauwer samengewerkt en informatie gedeeld.

Middelen

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	653	1.150	1.213	677	536
Baten	-206	0	-63	-41	-22
Saldo	447	1.150	1.150	636	514

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Circulaire Economie	514	0	514
Overige kleine verschillen	22	0	22
Totaal lasten	536	0	536
Baten			
Overige kleine verschillen	-22	0	-22
Totaal baten	-22	0	-22

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Lagere lasten Circulaire Economie

In 2021 hadden we te maken met dezelfde omstandigheden als in 2020; door de pandemie hebben we minder contactmomenten kunnen hebben met ondernemers en andere partners. Deze partijen zijn voor ons heel belangrijk om te bouwen aan nieuwe verkenningen en keteninitiatieven. Doordat we in mindere mate contact hadden met deze partijen zijn er minder kosten hierin gemaakt dan voorzien. Ook hadden we het voornemen om in 2021 een subsidieregeling te ontwikkelen voor stimulering van Circulaire Economie. Door verminderde personele inzet heeft dit niet kunnen plaatsvinden.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Duurzaamheid & circulaire economie	677	-41	636
Totaal	677	-41	636

x € 1.000

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Doelrealisatie

De duurzame bescherming en benutting van de ondergrond en de kwaliteit van onze leefomgeving is verbeterd op basis van het beleid in de Omgevingsvisie, -programma en -verordening.

Activiteiten 2021

- Er is samen met de gemeenten een nieuwe bodemkwaliteitskaart voor Flevoland opgesteld waarin de achtergrondwaarden voor Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) is opgenomen. De consequenties van het Handelingskader PFAS is met alle regiopartijen besproken.
- We hebben een eerste aanzet gemaakt voor het bodemprogramma voor de provincie Flevoland voor de periode 2021 en verder en zijn betrokken bij de landelijke discussies hierover. Op basis van de bodemgerelateerde opgaven en ambities zijn stappen gezet om tot een uitbreiding van de personele bezetting te komen en door het aanstellen van een bodemtrainee. Ook zijn er in het uitvoeringsprogramma voor 2022 afspraken met de OFGV gemaakt over verdere verschuiving van taken in hun richting.
- We hebben in verband met het vervallen van de Wet Bodembescherming bij het in werking treden van de Omgevingswet nieuw beleid ontwikkeld voor grondwaterverontreinigingen. Dit beleid is opgenomen in het regionale waterprogramma en in de omgevingsverordening. In 2021 zijn de beleidsstukken vastgesteld en is een start gemaakt met het doorontwikkelen en evalueren van het beleid.
- We hebben een start gemaakt met het beoordelen van alle locaties in BIS op overgangsrecht. In 2021 zijn alle locaties aan het overgangsrecht getoetst. In 2022 wordt dit aangevuld met overige situatie die volgens de door het Rijk in het najaar van 2021 uitgebrachte redeneerlijn onder het overgangsrecht vallen. Begin 2022 worden de lijsten met locaties die onder de Omgevingswet onder bevoegdheid van gemeenten komen te vallen met de gemeenten besproken.
- In provincie Flevoland zijn we goed op schema met het afronden van de spoedlocaties. In 2021 is:
  - Voor locatie Wijk 8-12 in Urk is de eindevaluatie in 2021 afgerond.
  - Voor locatie Houtwijk in Dronten is er nog sprake van een doorlopende monitoring.
- In 2021 is het monitoringsplan opgesteld voor de Lange Nering 69 en is de eerste monitoringsronde uitgevoerd. De verontreiniging bij Lange Nering 24 heeft een stabiele eindsituatie bereikt. In 2022 zal de eindevaluatie worden ingediend.

Er is een bodemcommunity ingericht waarin de provincie samen met de gemeenten een duurzaam gebruik van de bodem wordt bevorderd. In dit overleg is ook de warme overdracht van de bodemtaken in het kader van de Omgevingswet op een constructieve wijze voorbereid.

Middelen

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Lasten	4.907	6.389	6.727	5.842	885
Baten	-560	-473	-473	-491	19
Saldo	4.347	5.916	6.254	5.351	903

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Omgevingsdiensten	346	0	346
2. Duurzaam Gebruik Ondergrond	111	111	0
3. Subsidie verbeteren van de geluidwering van woningen	376	0	376
Overige kleine verschillen	52	0	52
Totaal lasten	885	111	774
Baten			
Overige kleine verschillen	19	0	19
Totaal baten	19	0	19

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Omgevingsdiensten

Vanaf 2021 is structureel € 0,3 mln. beschikbaar gesteld voor vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van de Flevolandse aanpak Stikstof. Het proces om te komen tot afspraken hierover is in 2021 gestart en wordt voorjaar 2022 afgerond. De middelen worden ingezet vanaf medio 2022. Het rekeningresultaat van OFGV over 2021 is gestort naar de partners. Het Flevolandse deel in het resultaat is € 0,097 mln.

2. Lagere lasten programma 'Duurzaam Gebruik Ondergrond'

Aanvankelijk zou er extra capaciteit ingekocht worden die maar beperkt in 2021 is ingevuld. Ook de inhuur van een bodemtraineer liep vertraging op waardoor deze pas in het najaar in plaats van zomer gestart is. Tot slot viel een geschatte raming voor een monitoring van een spoedlocatie gunstiger uit. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Bodem'.

3. Subsidie verbeteren van de geluidwering van woningen

De subsidieregeling uit 2019 is in 2021 geëvalueerd. Om het animo te laten toenemen is de regeling op details aangepast. Ook de belangrijkste doelgroep (300 brieven) is geattendeerd op de mogelijkheid van subsidie. Echter omdat nog steeds de regeling een aantal eisen stelt en de eigen bijdrage tot € 0,01 mln. kan oplopen, is er dit jaar beperkt aantal aanvragen ontvangen.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Milieu en leefomgeving	1.646	-476	1.169
5.3.2 Omgevingsdiensten	4.197	-15	4.182
Totaal	5.842	-491	5.351

x € 1.000

5.4 Klimaatakkoord

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2019-2023)

Een provinciaal Klimaatplan, waarin we aangeven op welke manier de provincie en haar maatschappelijke partners willen bijdragen aan de doelstellingen van het in 2019 vastgestelde nationale Klimaatakkoord, met inbegrip van activiteiten, menskracht en middelen.

Doelrealisatie

Wij hebben op een adequate manier invulling gegeven aan de doelen van het Klimaatakkoord.

Activiteiten 2021

- Wij hebben onze bijdragen aan de doelen van het Klimaatakkoord in beeld gebracht.

- Wij hebben een extern bureau opdracht gegeven cijfermatig te onderbouwen hoe Flevoland bijdraagt aan de doelen van het Klimaatakkoord.
- Wij zijn gestart met de voorbereidingen voor de uitwerking van een provinciaal klimaatplan.

Middelen

5.4 Klimaatakkoord	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Lasten	0	0	50	19	31
Baten	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	50	19	31

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
Overige kleine verschillen	31	31	0
Totaal lasten	31	31	0
Baten			
Overige kleine verschillen	0	0	0
Totaal baten	0	0	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

Niet van toepassing

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.4.1 Klimaatakkoord	19	0	19
Totaal	19	0	19

x € 1.000

5.5 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	2.809	2.550	4.345	3.289	1.056
	Baten	-295	-85	-1.161	-805	-356
	Saldo	2.514	2.465	3.184	2.484	700
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Lasten	653	1.150	1.213	677	536
	Baten	-206	0	-63	-41	-22
	Saldo	447	1.150	1.150	636	514
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Lasten	4.907	6.389	6.727	5.842	885
	Baten	-560	-473	-473	-491	19
	Saldo	4.347	5.916	6.254	5.351	903
5.4 Klimaat akkoord	Lasten	0	0	50	19	31
	Baten	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	50	19	31
Totaal programma 5	Lasten	8.370	10.089	12.335	9.827	2.508
	Baten	-1.062	-557	-1.697	-1.338	-359
	Saldo	7.308	9.532	10.639	8.490	2.149

x € 1.000

6. Mobiliteit

6.0 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste activiteiten beschreven die hebben bijgedragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van Flevoland.

Programma Mobiliteit en Ruimte

De 'Mobiliteitsvisie Flevoland' heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen. De opgaven zijn in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte 2018' uitgewerkt. Daarnaast is een nieuw 'Ontwerp Programma Mobiliteit en Ruimte' opgesteld en ter inzage gelegd.

Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur hebben we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uitgevoerd, waarbij we invulling hebben gegeven aan de ambities uit het collegeakkoord. Ondanks corona, is het mogelijk gebleken om veel van onze plannen volgens planning uit te voeren. We hebben verkenningen uitgevoerd zowel naar de verbetering van de ontsluiting van Urk als naar de mogelijkheden voor realisatie van de Laan van Nieuwland. We hebben een onderzoek gedaan naar knelpunten tot 2030 op kruispunten van de ringen van Almere en we zijn in overleg getreden met gebiedspartners om een plan op te stellen voor het verbeteren van het (snel)fietspadennet. Ten aanzien van de geplande netwerkstudie naar onder andere de snelwegaansluitingen rondom Lelystad is besloten deze uit te stellen naar 2022. We hebben investeringsprojecten uitgevoerd van het 'Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport' (p-MIRT jaarschijf 2021) en de 'Maatregelenlijst 2021-2025', waarbij flinke vorderingen zijn gemaakt met onder andere de reconstructies van de N307, de Hogering, de reconstructie van de Gooiseweg x Knardijk en het groot onderhoud van Bruggen en Sluizen. De aansluiting van de Anthony Fokkerweg op de A6 is afgerond. Het geluidreducerend asfalt bij een gedeelte van de Tussenring is aangebracht. We hebben de bestaande (vaar)wegen en fietspaden kwalitatief op peil gehouden.

Innovatie openbaar vervoer

Met de lopende aanbesteding van het openbaar vervoer (OV) voor concessie IJssel-Vecht voor de periode vanaf december 2023, de OV-visie die PS in 2015 hebben vastgesteld en die is vertaald naar het 'Regionaal OV Toekomstbeeld', ligt er een goede basis voor de bereikbaarheid met het OV binnen de financiële kaders. Er zijn gesprekken gestart met gemeente Dronten en relevante stakeholders om te zoeken naar een mobiliteitsoplossing die beter past bij de lokale vervoervraag en een effectievere inzet van de subsidie oplevert. Ook werken we aan plannen voor de verbetering van de verbindingen met omliggende regio's bijvoorbeeld door te participeren in een studie over de Gooilijn en onze inbreng te leveren voor het 'Deltaplan Noord Nederland'.

Openbaar vervoer

De coronapandemie heeft in 2021 weer een flinke invloed gehad op het gebruik van het openbaar vervoer. Hoopten we in de zomer van 2021 weer op herstel van reizigersaantallen en reizigersopbrengsten, de beperkende maatregelen in het najaar uitmondend in een lock-down hebben dit voorzichtige herstel grotendeels weer teniet gedaan. Dankzij de Beschikbaarheidsvergoeding van de Rijksoverheid kan het openbaar vervoer-aanbod in stand blijven en zijn de versoberingsmaatregelen uit het Transitieplan niet allemaal nodig. Het is nog onzeker of en hoe er vanaf september 2022 nog sprake zal zijn van een rijksbijdrage. Vanaf september 2021 is provincie Flevoland zelf de opdrachtgever voor de concessie Lelystad, de delegatie aan de gemeente Lelystad is beëindigd. Met de vervoerder zijn afspraken gemaakt over een verlenging van de concessie tot december 2023. Concessie Lelystad gaat dan onderdeel uitmaken van de concessie IJssel-Vecht 2023-2035. De aanbesteding van de concessie IJssel-Vecht 2023-2025 is in volle gang. Drie vervoerders hebben ingeschreven op deze concessie. In april 2022 beslissen GS van de provincies Gelderland, Flevoland en Overijssel welke vervoerder de concessie mag gaan uitvoeren.

Duurzame Mobiliteit

In de Klimaatwet en het Klimaatakkoord zijn en worden ambitieuze doelen gesteld voor het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂. Ten opzichte van 1990 betreft dit een reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050. Het belangrijkste deel van de maatregelen uit het Klimaatakkoord moet worden gerealiseerd op nationaal en Europees niveau. Daarop aansluitend wordt ook regionaal en lokaal inzet gevraagd om de doelen

van het Klimaatakkoord te halen. Om de regionale uitvoering van het Klimaatakkoord vorm te geven, is met het Rijk afgesproken per regio 'Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's)' op te zetten. Het regionaal mobiliteitsprogramma is voor zover het Flevoland betreft verwerkt in het ontwerp van het nieuwe 'Programma Mobiliteit en Ruimte'. Hiermee blijft het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' het integrale kader.

We hebben voortgebouwd op de activiteiten die al liepen en eerder vastgesteld beleid, zoals deelname aan het programma 'MRA-Elektrisch', de visie duurzaam goederenvervoer, eisen aan de verduurzaming van het busmaterieel bij de aanbesteding van de nieuwe OV-concessie IJssel-Vecht en de aanbesteding van de regiotali en diverse activiteiten op het gebied van smart mobility, verduurzaming eigen infrastructuur en eigen mobiliteit. Voor het wegwerken van ontbrekende schakels in het (snel)fietspadennetwerk is samen met gemeenten, natuurorganisaties en de Fietsersbond een 'Fietspadenplan' opgesteld met daarin opgenomen het Kernnetwerk Fiets Flevoland en de aanpak van de fietsknelpunten. Vanaf 2022 wordt uitvoering gegeven aan het uitvoeringsprogramma 'Fietspadenplan' voor de komende jaren. Reeds gestart is de verkenning van de snelfietsroute Almere-Lelystad in 2021. De afronding van deze verkenning volgt eerste halfjaar 2022.

Maatschappelijk effect

Provincie Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van provincie Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018		2019		2020		Streefcijfer 2021	Rekening 2021	
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen <i>Toelichting: De norm van $\geq 85\%$ is vastgelegd in de concessieovereenkomst voor de gehele contractperiode</i> <i>Bron: OV-Oost/MIPOV</i>	90,3%		91,3%		93%		$\geq 85\%$	91,7%	
Doorstroomtijden provinciale wegen	De norm is een reistijd tijdens de spits die maximaal 1,25 keer de reistijd in de dalperiode is. De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in Flevoland:									
		OS	AS	OS	AS	OS	AS	<1,25	OS	AS
	• N301 - Nijkerkerweg ri Nijkerk	1,09	1,12	1,10	1,10	1,01	1,05	<1,25	0,96	1,04
	• N301 - Nijkerkerweg ri Almere	1,05	1,06	1,04	1,06	1,03	1,03	<1,25	1,01	0,99
	• N302 - Ganzenweg ri Harderwijk	0,99	1,44	1,00	1,40	0,97	1,08	<1,25	0,96	1,26
	• N302 - Ganzenweg ri Lelystad	1,04	1,04	1,08	1,03	1,01	0,99	<1,25	0,97	0,98
	• N302 - Larserweg ri Harderwijk	1,00	1,02	1,02	1,05	0,99	1,01	<1,25	0,97	0,99
	• N302 - Larserweg ri Lelystad	0,99	1,03	1,05	1,09	0,91	0,93	<1,25	1,00	1,04
	• N305 - Waterlandseweg ri A27	1,00	1,02	1,02	1,04	1,02	1,05	<1,25	0,98	1,00
	• N305 - Waterlandseweg ri Almere	1,03	0,98	1,02	1,01	0,99	1,01	<1,25	1,00	1,01
	• N305 - Gooiseweg ri Dronten	1,03	1,32	1,02	1,30	1,02	1,09	<1,25	0,97	1,11
	• N305 - Gooiseweg ri A27	1,03	1,00	1,06	0,99	1,01	1,00	<1,25	0,99	0,98
	• N307 - Dronten - Roggebotsluis	1,01	1,43	1,03	1,50	0,98	1,27	<1,25	0,85	1,18
	• N307 - Roggebotsluis - Dronten	1,01	1,01	1,04	1,01	1,02	1,01	<1,25	0,90	0,87
	• N702 - Hogering ri A6	1,09	1,01	1,10	1,03	1,04	1,02	<1,25	1,03	1,02
	• N702 - Hogering ri Buitenring	1,01	1,16	1,02	1,09	1,00	1,06	<1,25	1,03	1,07
• N702 - Buitenring ri A6	0,98	1,05	0,99	1,00	1,02	1,03	<1,25	0,95	0,96	
• N702 - Buitenring ri Binnenring	1,00	0,98	0,96	0,95	1,01	1,02	<1,25	0,95	0,96	

Indicator	Omschrijving	2018		2019		2020		Streefcijfer 2021	Rekening 2021	
	• N703 - Tussenring ri A6	1,04	1,05	1,05	1,05	1,02	1,02	<1,25	1,03	1,02
	• N703 - Tussenring ri N702	1,02	1,04	1,01	1,04	1,01	1,03	<1,25	1,01	1,04
	<i>Toelichting: OS = Gemiddelde ochtendspits, AS = Gemiddelde avondspits; ri = richting Bron: NDW</i>									
Ernstige verkeersslachtoffers	Aantal mensen dat door een verkeersongeval op provinciale wegen wordt opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. In dit verband wordt onderscheid gemaakt tussen									
	• Aantal verkeersgewonden (in ziekenhuis opgenomen)	58		62		56		<56	50	
	• Aantal verkeersdoden <i>Toelichting: Het relatief lage aantal maakt het lastig een trend waar te nemen Bron: ViaStat</i>	4		5		4		<4	6	
Onderhouds - toestand	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	93%		94%		100%		90%	91%	
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	98%		98%		97%		90%	100%	
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B <i>Toelichting: in 2019 is een nieuwe vijfjaarlijkse inspectie uitgevoerd. Een gedeelte van de oevers die vijf jaar eerder nog aan niveau B voldeden zijn inmiddels niveau C</i>	95%		94%		79%		79%	86%	
Technische beschikbaarheid	De beschikbaarheidsgraad van gerenoveerde bruggen en sluisen <i>Toelichting in 2020 wordt de eerste gerenoveerde brug/sluis opgeleverd. Vanaf 2021 kan de technische beschikbaarheid van gerenoveerde bruggen en sluisen gemeten worden.</i>	n.v.t.		n.v.t.		n.v.t.		n.v.t.	n.v.t.	
	De beschikbaarheidsgraad van verkeerslichten	n.v.t.		n.v.t.		99,3%		98%	98,5%	
	De provinciale wegen zijn bij gladheid preventief gestrooid binnen de normtijden van het CROW <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%		100%		100%		98%	100%	

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Waardering openbaar vervoer	Klantenwaardering concessie IJsselmond	7,6	7,7	7,7	8,0	7,7
	Klantenwaardering concessie Lelystad*	7,9	7,8	n.b.*	7,5	8,1
	<i>Bron: CROW-KPVV Toelichting: het streefcijfer voor de concessie IJsselmond gaat uit van het landelijk gemiddelde (LG). In 2020 was het landelijk gemiddelde 7,8. In de concessie Lelystad staat een 7,5 als doelstelling.</i>					

* Vanaf september 2021 is provincie Flevoland de concessieverlener voor de concessie Lelystad. In 2020 is alleen in Q1 een meting gehouden, waardoor er voor Lelystad geen betrouwbare uitspraak te doen is over heel 2020. Voor 2021 is de meting ook niet significant. Vergelijking tussen 2021 en eerdere jaren moet met enige voorzichtigheid gebeuren vanwege de andere reizigerspopulatie.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Onderzoeken van verbeteringen in toekomstig openbaar vervoer
		Nachttreindienst realiseren
		Bereikbaarheid Nationaal Park Nieuwe Land
		Kleine kernen blijven bereikbaar door slim maatwerk OV
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen
		Oplossen van knelpunten buiten Flevoland die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland
		Stimuleren Smart Mobility
		Regionale mobiliteitsprogramma Flevoland integreren in het omgevingsprogramma
	6.3 Infrastructuur	De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd t.b.v. het goed kunnen functioneren van onze samenleving
		De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale)verkeersveiligheid verbeteren

Verbonden partij(en)

Door de 15 leden, waaronder provincie Flevoland, is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. te Utrecht opgericht. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden voor realisatie van snelle (rail)verbindingen tussen Flevoland en de andere delen van het land zijn onderzocht.

Doelrealisatie

In 2021 is onderzoek gedaan en/of bijgedragen aan onderzoek naar de realisatie of verbetering van openbaarvervoerverbindingen met de omliggende regio's.

Activiteiten 2021

- Als MRA-partner hebben we meegewerkt aan de studie: 'inventarisatie Gooilijn'. Het doel van deze studie is om duidelijk te maken welke ambities er zijn rondom de Gooilijn en hoe deze op korte of lange termijn mogelijk zijn. Vanuit Flevoland hebben wij onze ambitie voor een snellere OV-verbinding Almere-Utrecht met een hogere frequentie ingebracht. NS heeft toegezegd een optimalisatiestudie naar de Gooilijn te doen, deze zal in 2024 plaatsvinden.
- Provincie Flevoland is actief betrokken geweest bij een verdiepend onderzoek in het kader van het Deltaplan Noord Nederland en heeft vanuit het OV-perspectief aangegeven dat een nieuwe spoorlijn Lelystad-Groningen (Lelylijn) een goede bijdrage kan leveren aan de ontsluiting van de provincie en een verbetering is voor het landelijk OV-netwerk. De Lelylijn mag echter geen negatieve consequenties hebben voor de bestaande reizigers op de Flevo- en Hanzelijn en voor de bediening van station Lelystad Centrum met intercity's.
- Provincie Flevoland is actief betrokken geweest bij het opstellen van het Multimodaal Toekomstbeeld MRA 2040, waaronder de werkstromen HUB's en OV.
- Provincie Flevoland heeft actief bijgedragen om de gemaakte afspraken in het kader van PHS-SAAL in 2029 te realiseren.

Doel (2019-2023)

De nachtelijke bereikbaarheid van zowel Schiphol als Amsterdam Lelystad Airport is verbeterd

Doelrealisatie

Geen wijzigingen ten opzichte van 2020.

Activiteiten 2021

Voor dit project zijn in 2021 geen activiteiten uitgevoerd omdat over de datum van de openstelling van Lelystad Airport nog geen besluit is genomen. Een andere reden is dat de aanbesteding IJssel-Vecht 2023-2035, de overdracht van de concessie Lelystad naar de provincie en het instandhouden van het openbaar vervoer gedurende de coronapandemie veel ambtelijke capaciteit heeft gevraagd.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land is verbeterd.

Doelrealisatie

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land per openbaar vervoer is in 2021 gelijk gebleven.

Activiteiten 2021

- In 2021 heeft het opstellen van de ontwikkelagenda tijdelijk stilgelegen doordat NS acuut wilde acteren op overlast op en rond het spoor. In het najaar van 2021 is vervolgens het opstellen van de ontwikkelagenda voortgezet waarbij ontsluiting van NP Nieuw Land een belangrijk aandachtspunt heeft.
- In 2021 is onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een busverbinding tussen Enkhuizen en Lelystad. Voorlopig zijn deze plannen niet tot uitvoering gebracht vanwege de teruggelopen reizigersaantallen in het gehele OV-systeem.
- In 2021 is de onderzoeksopdracht naar de haalbaarheid van een nieuwe station Lelystad-Zuid uitgewerkt en in de markt gezet, waarbij de onderzoeksfase in 2022 zal plaatsvinden.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van de kleine kernen is door slim maatwerk-OV op peil gehouden.

Doelrealisatie

Als gevolg van de coronapandemie zijn de reizigersaantallen van het openbaar vervoer begin 2021 sterk teruggelopen. Dit heeft ertoe geleid dat gedurende een deel van het jaar een beperktere dienstregeling is gereden. De bereikbaarheid van kernen en steden is gegarandeerd door wel op (nagenoeg) alle lijnen vervoer te blijven aanbieden.

Activiteiten 2021

De uitkomsten van het marktonderzoek naar de behoefte aan vraaggericht vervoer en een platform waar vervoer geboekt en betaald kan worden in de gemeente Noordoostpolder, zijn gedeeld met gemeente Noordoostpolder. De gemeente gaat begin 2022 beslissen of zij op basis van dit onderzoek een aanbesteding willen starten voor een MaaS-pilot (Mobility as a Service).

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Lasten	32.822	37.022	36.899	35.232	1.667
Baten	-7.779	-8.312	-8.666	-7.554	-1.112
Saldo	25.043	28.710	28.233	27.677	555

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Openbaar streekvervoer	1.391	1.391	0
2. Afwikkelingsverschillen	196	196	0
Overige kleine verschillen	80	80	0
Totaal lasten	1.667	1.667	0
Baten			
1. Openbaar streekvervoer	-1.335	-1.335	0
2. Afwikkelingsverschillen	291	291	0
Overige kleine verschillen	-68	-68	0
Totaal baten	-1.112	-1.112	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Openbaar streekvervoer

De budgettaire verschillen met betrekking tot het openbaar streekvervoer vloeien voornamelijk voort uit de reguliere concessieovereenkomst IJsselmond, in relatie tot de voorwaarden die verbonden zijn aan de 'Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2021'. Omdat de ter bepaling van de (netto) exploitatiebijdrage pre-corona geschatte opbrengsten in 2021' niet volledig zijn gerealiseerd, heeft hiervoor in lijn met de voorwaarden van het ministerie een per saldo kostenneutrale aanpassing (verlaging van de verantwoorde lasten én baten) plaatsgevonden ten bedrage van € 1,01 mln. Daarnaast zijn in de jaarrekening de meest recente inschattingen met betrekking tot de uitvoering van de Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2021 verwerkt (kostenneutraal). Hiervoor hebben de concessiehouders naar de situatie per balansdatum op verzoek van de provincie een tussentijdse opgave gedaan, voor de provincie leidend tot lagere lasten (uit hoofde van subsidieverstrekkings ten bedrage van € 0,48 mln.) én tegelijkertijd lagere baten (uit hoofde van de specifieke uitkering van het Rijk). Ten slotte heeft het samenwerkingsverband van de veertien decentrale OV-autoriteiten (DOVA) eind december 2021 de definitieve Landelijke Bijdrage-Index 2021 (LBI) vastgesteld en gecommuniceerd. Als gevolg hiervan is het tarief per dienstregelingsuur (DRU) in 2021 gestegen ten opzichte van de septemberramingen, welke waren verwerkt in de provinciale begroting. Het financieel effect van deze

niet begrote prijsontwikkeling (€ 0,36 mln.) is op basis van de meest recente gegevens in de jaarrekening 2021 verwerkt. Deze additionele middelen zijn onttrokken aan bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

2. Afwikkelingsverschillen

Het totaal budgettair voordeel ten bedrage van € 0,49 mln. is voornamelijk gevormd doordat in 2021 de vaststellingsovereenkomst met Keolis inzake de concessie IJssel-Vecht is ondertekend en tot uitkering is gekomen. Provincie Flevoland heeft uit de door de provincies totaal ontvangen vergoeding van € 2,90 mln. een compensatie ontvangen ten bedrage van € 0,48 mln. Het totaal budgettair voordeel van € 0,49 mln. is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	35.232	-7.554	27.677
Totaal	35.232	-7.554	27.677

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.

Doelrealisatie

We zijn gestart met het aanpakken van de urgente knelpunten die staan in het p-MIRT (2020 - 2023).

Activiteiten 2021

- We hebben het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' geactualiseerd en als bijlage gevoegd bij de programmabegroting ter vaststelling.
- We hebben een nieuw 'Ontwerp Programma Mobiliteit en Ruimte' opgesteld en hebben deze ter inzage gelegd.
- We hebben de activiteiten uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' uitgevoerd.

Doel (2019-2023)

Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Doelrealisatie

Het doel is (grotendeels) behaald. Aangezien er vaak sprake is van afhankelijkheid van en draagvlak bij andere gebiedspartners en van de Rijksoverheid gaat het om een zaak van de lange adem.

Activiteiten 2021

- Eind 2020 hebben Rijk en regio een Ontwikkelstrategie voor Amsterdam Bay Area vastgesteld met daarin de (tussen) resultaten en conclusies van het MIRT-onderzoek. Daarin onderschrijven partijen de noodzaak en uitgangspunten voor woningbouw in Almere, waarbij de IJmeerverbinding als kansrijke oplossing wordt gezien. Gezien een aantal vragen naar aanleiding van de ontwikkelstrategie liep het onderzoek door in 2021 en is eind 2021 afgerond.
- Eind 2020 hebben Rijk en regio naar aanleiding van een uitgevoerd onderzoek gezamenlijk afgesproken een MIRT-verkenning te starten naar de capaciteitsuitbreiding van de A27 tussen knooppunt Eemnes en de aansluiting Almere Haven. In 2021 is door de provincie gezocht naar extra financiële bronnen voor de dekking van de regionale bijdrage. Het Rijk heeft aangegeven begin 2022 eerst een actualisatie van de kostenraming te willen doen alvorens te kunnen starten met de verkenning.
- Bij het Rijk en andere gebiedspartners hebben wij verder aangedrongen op besluitvorming die voor de bereikbaarheid van Flevoland essentieel is:
  - de verbreding van de N50 tussen Kampen-Zuid en Hattemberbroek;
  - de verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand.

- Ten aanzien van de verbetering van de doorstroming op de N301 tussen de Nijkerkerbrug en de A28 is met de Provincie Gelderland afgesproken dat de situatie de komende jaren zal worden gemonitord
- De doelen en opgaven uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' zijn vertaald naar concrete activiteiten.
- We nemen deel aan het Rijksregioprogramma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid'.

Doel (2019-2023)

Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility.

Doelrealisatie

De bereikbaarheid in provincie Flevoland is door de inzet van Smart Mobility deels verbeterd.

Activiteiten 2021

- We hebben het beleid voor smart mobility vernieuwd (Fundament Smart Mobility Flevoland 2021 – 2025), gericht op het vergroten van de inzet van smart mobility in Flevoland om de bereikbaarheid te verbeteren.
- In april 2021 is gestart met een innovatiecompetitie Smart Mobility, waarbij de markt uitgedaagd is om Smart Mobility-diensten of-producten te ontwikkelen die de bereikbaarheid van de directe omgeving van het Walibi-evenemententerrein verbeteren en tegelijkertijd ook een bijdrage leveren aan een integrale en nieuwe vorm van samenwerking op het gebied van bereikbaarheid tijdens evenementen. Van de acht partijen met wie de competitie is gestart zijn er eind 2021 nog vier over.

Doel (2019-2023)

De mobiliteit is verduurzaamd als bijdrage aan het Klimaatakkoord volgens de principes van haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar (Rijksopdracht).

Doelrealisatie

De onderstaande activiteiten zijn ingezet ter verduurzaming van de mobiliteit. Behoudens enkele quick wins die binnen de directe invloedssfeer van de provincie liggen, is dit vooral een proces van lange adem dat samenwerking vraagt met een groot aantal externe partners. Dit proces is opgestart.

Activiteiten 2021

- We hebben samen met regionale partners een eerste regionaal mobiliteitsprogramma opgesteld, waarin we hebben uitgewerkt hoe we, ter uitvoering van het Klimaatakkoord, met alle regionale partijen samen invulling geven aan de verandering en verduurzaming van de mobiliteit. De hoofdlijnen hebben we geïntegreerd in het Ontwerp van het nieuwe 'Programma mobiliteit en ruimte'.
- In het verlengde van het Regionaal mobiliteitsprogramma hebben we een menukaart laten ontwikkelen, die inzicht geeft in de verwachte effectiviteit van verschillende maatregelen, en onderzoek laten doen naar de verwachte effectiviteit van lopende en geplande maatregelen in het RMP gebied (Flevoland en Noord-Holland samen).
- We hebben nieuwe duurzaamheidseisen opgenomen in onze aanbestedingen en bestaande duurzaamheidseisen aangescherpt: we hebben een plafondwaarde opgenomen ten aanzien van de milieu-impact van de toe te passen asfalt- en betonmengsels.
- We hebben een aantal duurzame projecten gerealiseerd: we hebben een damwand geplaatst in de Hoge Vaart, gemaakt van moeilijk recyclebaar plastic. We hebben een rotonde gerealiseerd van duurzaam beton, waarbij de stalen wapening is vervangen door kunststof vezels. Bij dit project zijn verkeersborden geplaatst waar vezels van de reuzenberenklauw in zijn verwerkt.
- We hebben 12 dienstvoertuigen (einde lease contract) vervangen door 12 volledig elektrische voertuigen. Deze voertuigen kunnen vanaf november op alle drie de vestigingen middels provinciale laadpalen geladen worden.
- Binnen het project 'MRA-Elektrisch' werken we met o.a. Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren. Afgelopen jaar (2021) zijn vanuit het project 'MRA-Elektrisch' ruim 215 (publieke) laadpalen (is 430 laadpunten) geplaatst in de provincie Flevoland. Het grootste deel is geplaatst in de gemeente Almere, gevolgd door de gemeente Lelystad. In totaal zijn vanuit dit project ondertussen al ruim 550 (publieke) laadpalen in Flevoland in bedrijf gesteld.

- Voor het wegwerken van ontbrekende schakels in het (snel)fietspadennetwerk zijn we samen met gemeenten, natuurorganisaties en de Fietzersbond gestart met het definiëren van een Kernnetwerk Fiets Flevoland en een inventarisatie van knelpunten. Op basis daarvan stellen we in 2021 een uitvoeringsprogramma fietspaden vast voor de komende jaren. Daarnaast zijn we gestart met de verkenning van de snelfietsroute Almere-Lelystad. Afronding volgt eerste halfjaar 2021.

Risico

Minder prioriteit voor verkeersveiligheid bij de politie kan leiden tot daling van de handhavingsdruk.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	1.317	2.463	4.508	2.146	2.362
Baten	0	0	-1.697	-341	-1.356
Saldo	1.317	2.463	2.811	1.805	1.006

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Fietsmaatregelen	2.273	2.273	0
Overige kleine verschillen	89	89	0
Totaal lasten	2.362	2.362	0
Baten			
1. Fietsmaatregelen	-1.350	-1.350	0
Overige kleine verschillen	-6	-6	0
Totaal baten	-1.356	-1.356	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Fietsmaatregelen

Aan de gemeente Almere is in 2020 een meerjarige projectsubsidie beschikt ten behoeve van de aanleg van twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofdfietsroute Spoorbaanpad. Ter gedeeltelijke dekking van de hiermee samenhangende lasten heeft de provincie van het ministerie van IenW een specifieke uitkering ontvangen. De uitvoering van het project is vertraagd en de gemeente heeft de beschikt gekregen subsidie nog niet besteed. Het tijdelijk budgettair voordeel van per saldo € 0,92 mln. (als gevolg van herprogrammering van het project) is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	2.146	-341	1.805
Totaal	2.146	-341	1.805

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd t.b.v. het goed kunnen functioneren van onze samenleving;

Doelrealisatie

Oplossingen van de knelpunten in de bereikbaarheid van provincie Flevoland zijn voorbereid.

Activiteiten 2021

- In 2021 is (samen met de gemeenten Urk en Noordoostpolder) een verkenning uitgevoerd naar een nieuwe ontsluitingsweg Urk en hierover heeft in het college besluitvorming plaatsgevonden.
- Er is een onderzoek gedaan naar de doorstroming op kruispunten van de ringen van Almere met als tijdshorizon 2030.
- We hebben grote stappen gezet in de uitvoering van investeringsprojecten van het 'Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport' (p-MIRT jaarschijf 2021) en de 'Maatregelenlijst 2021-2025'. De belangrijkste:
  - 'Aansluiting A6 en Anthony Fokkerweg': in 2021 is de aansluiting op de A6 en de Anthony Fokkerweg succesvol afgerond en in gebruik genomen. In de loop van het jaar zijn de restpunten afgewerkt en heeft oplevering aan RWS plaatsgevonden. Alleen de grondoverdracht moet nog in 2022 plaatsvinden.
  - 'Reconstructie Hogering': deze stond in 2021 in het teken van de aanleg van de twee tunnelbakken. De werkzaamheden zijn volgens planning verlopen. Het project ligt op schema voor openstelling in februari 2023.
  - De realisatie van de Fietsbrug Waterlandseweg is nagenoeg afgerond.
  - 'Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen': afgelopen jaar zijn de Tollebekerbrug, de Elburgerbrug, de Zwolsebrug, de Kammersluis en de Ketelsluis gerenoveerd. Hiermee zijn acht van de 16 locaties omgebouwd naar het nieuwe bedieningssysteem. De wijze waarop het vervangen van de remming- en geleidewerken en de wachtsteigers op een aantal locaties in de primaire waterkering veilig en efficiënt kan gebeuren is in nauw overleg met Waterschap Zuiderzeeland onderzocht.
  - Het project 'N307 Roggebot-Kampen', onderdeel van het 'Ijsseldelta Fase 2 programma', is volop in uitvoering. Nadat in het voorjaar de voorbereidende werkzaamheden zijn begonnen, is in het najaar gestart met de bouw van de nieuwe brug over het Drontermeer en worden de eerste contouren van het infrawerk zichtbaar.
  - 'Renovatie Gooiseweg x Knardijk': in 2021 is de aannemer buiten aan de slag gegaan met het grondwerk. Een eerste mijlpaal werd begin september bereikt met de feestelijke opening van de fietsonderdoorgang in aanwezigheid van gedeputeerde Jan de Reus.
  - 'Laan van Nieuw Land' en 'de Verlengde Westerdreef': er is een verkenning opgesteld. Op basis van deze verkenning hebben PS en de Gemeenteraad van Lelystad een voorkeursoplossing vastgesteld en zijn middelen beschikbaar gesteld. Daarnaast is voor de vervolgfase een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen de provincie en de gemeente. De provincie is in nauw overleg met de gemeente gestart met de planvoorbereiding.
  - 'Vervanging oeverconstructies': door de explosieve stijging van de bouw- en materiaalkosten is er een fors tekort op het beschikbare budget, waardoor de aanbesteding niet kon worden opgestart. Daarom is een inventarisatie uitgevoerd naar de meest risicovolle trajecten waarbij onderhoud niet verder kan worden uitgesteld. Deze staan gepland voor najaar 2022.
- We hebben afspraken gemaakt met de gebiedspartners over het verbeteren van het (snel)fietspadennetwerk als onderdeel van het Fietspadenplan en uitvoeringsagenda.

Risico

In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale) verkeersveiligheid verbeteren.

Doelrealisatie

We hebben de kwaliteit van onze wegen op peil gehouden volgens de vastgestelde kwaliteitsniveaus.

Activiteiten 2021

- We hebben jaarschijf 2021 van het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI)' uitgevoerd.
2021 was een uitzonderlijk druk uitvoeringsjaar waarin een groot aantal reguliere infraprojecten uitgevoerd. Het gaat hier om vervanging van wegen en fietspaden, kleinere reconstructies zoals de aanleg van rotondes, voorsorteervakken voor afslagen maar ook verkeerslichten, beplanting en aanleg van walbeschoeiing, natuurvriendelijke oevers en dergelijke. De uitvoering van een aantal projecten is (deels) doorgeschoven naar 2022. Dit om uiteenlopende redenen als de beschikbaarheid van materialen, overlastbeperking in de uitvoering, nader onderzoek (droogteschade), scopewijzigingen, discussie met 'omgeving' over verkeersveiligheid, gewenste uitvoering en dergelijke. In algemene zin kan opgemerkt worden dat we bij de realisering van onze projecten in toenemende mate te maken hebben met een 'mondige omgeving'. Uiteenlopende wensen en kansen die gedurende de voorbereiding worden ingebracht vragen steeds meer aandacht. Uiteindelijk komt dit het draagvlak en kwaliteit van de gekozen oplossingen ten goede maar het legt ook een behoorlijk beslag op onze capaciteit en planning. De verwachting is dat deze trend zich de komende jaren zal doorzetten en vraagt om een intensivering en heroriëntatie van de inzet en bemensing van onze projectteams.
- We hebben het 'MBVI 2022' opgesteld en de 'Maatregelenlijst' voor de periode 2022-2026 is voorbereid.
- We hebben verbeteringen van de veiligheid van provinciale wegen, fietspaden en oversteekvoorzieningen voor fietsers en voetgangers uit het p-MIRT jaarschijf 2021 uitgevoerd. Deze uitvoering hebben we gekoppeld aan groot onderhoud.
- Maatregelen voor de fiets voor het p-MIRT 2022-2026 geprogrammeerd. Zo is medio 2021 gestart met een verkenning naar een snelfietspad tussen Almere en Lelystad, als ontbrekende schakel in het fietsnetwerk binnen de Metropolitane Regio Amsterdam.
- We hebben met de regionale partners in 2021 risicoanalyses uitgevoerd en afgerond. Deze zullen de basis zijn voor het Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid. Met de minister is afgesproken dat de decentrale overheden eind 2022 hun Uitvoeringsprogramma gereed hebben.
- We zijn gestart met de legalisering van beheerstroken langs provinciale wegen. In verband met onderhoud pakt de provincie het permanent oneigenlijk gebruik van stroken grond als tuin of parkeerplek door bewoners aan. De focus ligt op Noordelijk Flevoland, omdat, door de ligging van woningen direct aan wegen of fietspaden, vooral hier sprake is van oneigenlijk gebruik. Beoordeeld is per woonadres of de provincie gaat handhaven of afspraken gaat maken met de bewoner.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	27.554	23.482	23.098	22.174	925
Baten	-723	-474	-474	-1.771	1.297
Saldo	26.831	23.008	22.624	20.403	2.222

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Bijdragen aan gemeenten	459	459	0
2. Gladheidsbestrijdingen	-743	-645	-98
3. Jaarlijks onderhoud wegen	823	441	382
4. Kapitaallasten	386	386	0
Totaal lasten	925	641	284
Baten			
2. Gladheidsbestrijdingen	145	145	0
3. Jaarlijks onderhoud wegen	1.152	252	900
Totaal baten	1.297	397	900

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Bijdragen aan gemeenten

Vanuit dit budget zijn de per Flevolandse gemeente gemaximeerde, gelabelde subsidies in het kader van de Nadere regels subsidiëring verkeer en vervoer (infrastructurele werken, educatie en communicatie over verkeer en vervoer, intensivering van het fietsbeleid en impuls aan het wegennet) verstrekt. Uitnutting van dit budget is afhankelijk van de mate waarin gemeenten gebruik wensen te maken van het per gemeente gereserveerde subsidieplafond en de mate van gemeentelijke realisatie/voortgang van gesubsidieerde prestaties in het betreffende boekjaar. Het budgettair voordeel van € 0,46 mln. is gestort in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'.

2. Gladheidsbestrijdingen

De gladheidsbestrijding heeft een overschrijding van € 0,74 mln. De hoogte van de uitgaven zijn afhankelijk van weersomstandigheden. De hogere lasten in 2021 zijn een gevolg van veel sneeuwval in combinatie met veel wind. In seizoen 2020/2021 was er sprake van 40 strooibeurten. In seizoen 2019/2020 waren er 11 à 12 strooibeurten.

Naast de hogere lasten waren de baten eveneens hoger, als gevolg van het hoge aantal strooibeurten. Deze strooibeurten worden doorberekend aan andere gemeenten en provincies waarmee afspraken zijn gemaakt. Aan de reserve 'Gladheidsbestrijding' is € 0,5 mln. onttrokken, waarmee het saldo van deze reserve ultimo 2021 nihil is. Omdat de onttrekking uit deze reserve onvoldoende ruimte biedt voor de dekking van de uitgaven zal een € 0,1 mln. ten laste van het rekeningresultaat worden gebracht.

3. Jaarlijks onderhoud wegen – lasten

Onderschrijdingen en overschrijdingen binnen Jaarlijks Onderhoud (en eveneens gladheidsbestrijdingen) worden voor een groot deel bepaald door onvoorziene, niet planbare omstandigheden. Voorbeelden hiervan zijn weersomstandigheden en herstel van schades. In 2021 heeft Jaarlijks Onderhoud een onderschrijding aan de lastenkant gehad van € 0,82 mln. Deze onderschrijding is ontstaan door de volgende onderdelen (x € 1 mln.):

A.	Verharding van wegen	-0,34	(weersomstandigheden)
B.	Maaien oevers	-0,26	(weersomstandigheden)
C.	Wegbermen en kavelsloten	-0,37	(eenmalig aanbestedingsvoordeel)
D.	Herstel schade	0,27	(niet-planbaar)
E.	Overige lasten	-0,12	

Totaal onderschrijdingen -0,82

De onderschrijding wordt hierna nader uiteengezet:

- Verhardingen van wegen. Door gunstige (niet planbare) weersomstandigheden gedurende het lente- en zomerseizoen in 2021 waren er minder verkeersmaatregelen en transportkosten nodig. Dit heeft tot een onderschrijding geleid van € 0,34 mln.
- Maaien oevers. Door slechte (niet planbare) weersomstandigheden (sneeuw/ijs en de lage temperatuur) in de maanden januari - maart 2021 (de winter is vanuit ecologie de beste tijd om deze werkzaamheden uit te voeren) konden werkzaamheden niet worden uitgevoerd conform het beheerplan. Deze werkzaamheden de uitgaven € 0,26 mln. zijn nu verschoven naar het 1e kwartaal 2022.

- C. Wegbermen en kavelsloten. De uitgaven zijn lager uitgevallen met € 0,37 mln. door met name een gunstige aanbesteding ten aanzien van werkzaamheden met betrekking tot wegbermen en kavelsloten. Door de toenemende prijsstijgingen worden er in 2022 geen gunstige aanbestedingen meer verwacht. Dit wordt aangemerkt als een eenmalig voordeel, gezien de huidige toenemende prijsstijgingen.
- D. Herstel schade: De herstellkosten wegens schade bedroegen € 0,27 mln. meer dan begroot. Deze uitgaven zijn niet planbaar. Conform de raamovereenkomst wordt er door de leverancier een inzet van personeel en materieel € 0,05 mln.
- E. Overige lasten. De onderschrijding van de overige lasten bedraagt per saldo € 0,12 mln.

3. Jaarlijks onderhoud wegen – baten

In 2021 heeft Jaarlijks Onderhoud een overschrijding aan de batenkant gehad van € 0,41 mln. Deze overschrijding is ontstaan door de volgende onderdelen (x € 1 mln.):

- A. Verkoop actiewagens 0,03 (eenmalig)
- B. Schade-uitkeringen 0,15 (niet-planbaar)
- C. Overige baten 0,07

Totaal overschrijdingen 0,25

Nagenoeg de gehele overschrijding is het gevolg van eenmalige en niet-planbare baten.

De overschrijding wordt hierna nader uiteengezet:

De baten zijn € 1,3 mln. hoger dan begroot. De grootste overschrijdingen kunnen als volgt worden verklaard:

- A. Verkoop actiewagens. In 2021 zijn een aantal oude actiewagens verkocht. De opbrengst uit verkoop bedraagt € 0,03 mln.
- B. Schade-uitkeringen. De schade-uitkeringen zijn afhankelijk van gehonoreerde schadeclaims. Dit bedrag valt niet goed te voorspellen. In 2021 is € 0,15 mln. meer ontvangen dan in 2020. In een aantal gevallen is ook het schadejaar en het uitkeringsjaar niet gelijk aan elkaar.
- C. De realisatie van de Halve aansluiting A6 is gefinancierd met een bijdrage van het Rijk. In de getekende realisatieovereenkomst heeft het Rijk hiervoor een bijdrage beschikbaar gesteld van € 19,6 mln. (inclusief btw) en een aantal aanvullende bijdragen. In de realisatieovereenkomst is opgenomen dat eventuele mee- en tegenvallers volledig ten bate respectievelijk ten laste van de provincie komen. Per eind 2021 resteert er nog een restantbudget van € 2,2 mln. Het project zal naar verwachting in 2022 worden afgerond. Binnen de verplichtingen van de overeenkomst zal er naar de huidige verwachting € 1,3 mln. nog worden uitgegeven, maar zekerheid hierover bestaat nadat het project is afgerond. Daarmee valt het resterende bedrag van € 0,9 mln. vrij ten gunste van het jaarresultaat. Voorgesteld wordt om dit bedrag te bestemmen in de 'Brede Bestemmingsreserve' met als oormerk 'Realisatie Halve Aansluiting'.
- D. Overige baten. De overschrijding van overige baten bedraagt per saldo € 0,07 mln. Per saldo wordt er € 0,7 mln. toegevoegd aan de Egalisatiereserve Jaarlijks Onderhoud waarmee het maximumbedrag van deze reserve van € 0,75 mln. wordt bereikt.

4. Kapitaallasten

Op basis van de jaarstukken 2021 heeft een herberekening plaatsgevonden van kapitaallasten van investeringen in Infrastructuur, die er toe leidt dat deze in 2021 € 0,39 mln. lager uitvallen dan verwacht werd bij de begroting 2021. De lagere lasten van de kapitaallasten vervangingsinvesteringen komen volgens de gebruikelijke werkwijze ten gunste van de reserve 'Activering Vervangingsinvesteringen'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	3.703	0	3.703
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	18.470	-1.771	16.699
Totaal	22.174	-1.771	20.403

x € 1.000

6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	32.822	37.022	36.899	35.232	1.667
	Baten	-7.779	-8.312	-8.666	-7.554	-1.112
	Saldo	25.043	28.710	28.233	27.677	555
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	1.317	2.463	4.508	2.146	2.362
	Baten	0	0	-1.697	-341	-1.356
	Saldo	1.317	2.463	2.811	1.805	1.006
6.3 Infrastructuur	Lasten	27.554	23.482	23.098	22.174	925
	Baten	-723	-474	-474	-1.771	1.297
	Saldo	26.831	23.008	22.624	20.403	2.222
Totaal programma 6	Lasten	61.694	62.967	64.506	59.552	4.954
	Baten	-8.503	-8.786	-10.837	-9.666	-1.171
	Saldo	53.191	54.181	53.668	49.885	3.783

x € 1.000

7. Vernieuwend Bestuur

7.0 Inleiding

Algemeen

Het vertrouwen in de overheid is een graadmeter voor de kwaliteit van het openbaar bestuur. Ook het democratisch gehalte van ons land is niet op alle vlakken op orde, zoals de Raad van Europa in kaart heeft gebracht. Toch is het belang van een goed ingerichte overheid belangrijk voor het vertrouwen in het openbaar bestuur. In deze tijd van onzekerheid en crisis is de waarde van een betrouwbare overheid en goed bestuur aangetoond. Duidelijkheid, voorspelbaarheid en draagvlak zijn daarbij kernwoorden. Het schommelende vertrouwen van de samenleving in de overheid in het algemeen heeft ook ons als provincie bezig gehouden. Een demissionair kabinet, de verkiezingen voor de Tweede Kamer en vorming van een nieuw kabinet beïnvloeden ook onze mogelijkheden, contacten en gesprekken. In veel gevallen wordt besluitvorming uitgesteld totdat een nieuw kabinet daarover beslissingen kan nemen. In deze periode hebben we in bestuurlijk opzicht onze relaties kunnen onderhouden en uitbreiden in Den Haag, in de regio's om ons heen en binnen onze eigen provincie.

Bestuurlijke vernieuwing

Deze Statenperiode willen we de relatie tussen de inwoners en de provinciale overheid verstevigen. En dat gaat verder dan alleen het bieden van de gebruikelijke inspraak. Met PS is hierover van gedachten gewisseld en is met externe deskundigen inspiratie opgedaan. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat in een vroegtijdig stadium, bijvoorbeeld in het voorbereidingsproces op besluitvorming, ruimte wordt gevonden om initiatieven, alternatieven en belangen naar voren te brengen. Meer sturing aan de voorkant is ook voorbereid en daarvoor hebben we een pilot gestart (economisch beleid). De ambitie om langs verschillende sporen bestuurlijke vernieuwing toe te passen is op gang gebracht en wordt gestructureerd aangepakt. In dat kader noemen we de Statenwerkgroepen 'Bestuurlijke Vernieuwing' en 'Dialogo' die voor de Staten activiteiten ontwikkelen en nieuwe inzichten verzamelen.

In het programma Bestuurlijke vernieuwing worden drie relaties onderscheiden:

1. Relatie Flevoland met inwoners

Bij deze relatie draait het om het bevorderen van de relatie van de provincie met de samenleving: inwoners, belangenbehartigers, ondernemers en instellingen. In Nederland is de omgang met burgerparticipatie en maatschappelijke initiatieven voor overheden een steeds belangrijker thema. Ook Flevoland wil aansluiten bij de energie van de samenleving. Deze participatie is allereerst een houding, een denkwijze, waarbij medewerker en bestuurder (zowel PS als GS-lid) van de provincie in verbinding staat met de samenleving.

2. Relatie Flevoland en medeoverheden

Het motto 'Samen maken we Flevoland', de ondertitel van de Omgevingsvisie FlevolandStraks, impliceert al dat we het als provincie niet alleen doen in het gebied. De relatie tussen provincie en mede-overheden is dus volop in ontwikkeling.

3. Relatie PS en GS (en organisatie)

PS hebben de afgelopen bestuursperiode de wens te kennen gegeven vroegtijdig betrekken te willen worden bij beleid. Kaderstelling vinden PS belangrijk. Bovendien willen PS de eigen agenda bepalen, bijvoorbeeld door een selectie van majeure thema's die een strategische agenda moeten vormen (bestuurlijke vernieuwing is één van de thema's). Verder willen de Staten de onderlinge relatie (o.a. coalitie en oppositie) verbeteren door Dialoogbijeenvakomen te houden.

Regionale samenwerkingsverbanden

Onze provincie is gelegen in het hart van Nederland. Onze ligging zorgt ervoor dat we bij uitstek een verbindende rol kunnen spelen tussen verschillende regio's. Een rol die we serieus nemen en waar we het afgelopen jaar actief invulling aan hebben gegeven. Niet voor niets is regionale samenwerking een belangrijke ambitie uit ons coalitieakkoord.

We hebben nieuwe stappen gezet om regionale samenwerking nog concreter te maken. Daarbij zijn onze inhoudelijke doelstellingen overigens altijd richtinggevend. En hanteren we duidelijke principes over de manier waarop we willen samenwerken, zoals wederkerigheid en complementariteit. Onze regionale positionering en profilering is daardoor het afgelopen jaar zichtbaarder en scherper geworden. Met de mede-

overheden in Flevoland hebben we intensieve contacten en werken we aan een Samenwerkingsagenda met het Rijk.

Samen met de drie noordelijke provincies hebben we bij de Rijksoverheid aandacht gevraagd voor de aanleg van de Lelylijn. Onze inspanningen op dit vlak zijn niet zonder resultaat gebleven. De Lelylijn heeft namelijk een prominente plaats gekregen in het regeerakkoord van Rutte IV. Daarmee is de komst van de spoorlijn tussen Lelystad, Emmeloord, Heerenveen, Drachten en Groningen een stap dichterbij. Het nieuwe kabinet reserveert € 3 miljard om, met aanvullingen vanuit Europese en regionale fondsen, de Lelylijn aan te leggen. De Lelylijn is onderdeel van het Deltaplan voor het Noorden en is bedoeld om de regionale sociaaleconomische structuur van de noordelijke provincies te versterken. Voor de inwoners van onze provincie betekent de komst van de Lelylijn een betere en snellere ontsluiting van en naar Noord-Nederland. Met de samenwerkingspartners in de Metropoolregio Amsterdam hebben we nieuwe afspraken gemaakt over de governance. Zo geven we een nieuwe impuls aan onze regionale samenwerking en werken we slagvaardiger en effectiever aan de leefbaarheid van onze regio. Want die staat onder druk door de diverse ruimteclaims. Om onze regio toekomstbestendig te maken is dit jaar een verstedelijkingsstrategie opgesteld. Het vormt het gemeenschappelijke kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van onze regio voor de middellange en lange termijn, waarbij ieders kracht en identiteit benut wordt. Leefbaarheid en sociale inclusiviteit zijn onlosmakelijk onderdeel van de verstedelijkingsstrategie.

Ook oostwaarts hebben we onze bestuurlijke relaties versterkt. Sinds oktober zijn we deelnemer aan het samenwerkingsverband Regio Zwolle. Samen met de gemeenten Dronten, Urk en Noordoostpolder zien we kansen voor onze inwoners en bedrijven op het gebied van economie, human capital, woningbouw en mobiliteit/bereikbaarheid. Een nog aan te trekken medewerker detacheren we bij bureau Regio Zwolle. Op die manier willen we concreet bijdragen aan de uitvoering van de verstedelijkingsstrategie en bijbehorend investeringsprogramma van dit samenwerkingsverband.

Samen met provincie Gelderland ondersteunen we actief de gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde bij het opstellen van een gebiedsagenda. De gemeenten vormen samen een daily rural system en vanuit dat besef hebben zij besloten om de krachten te bundelen door een gezamenlijke gebiedsagenda op te stellen. 'Wonen' en 'Werklocaties' vormen daarin de belangrijkste thema's waar we op korte termijn mee aan de slag gaan. Een vaste-oeververbinding tussen de drie gemeenten is als stip op de horizon voor de lange termijn opgenomen.

Samen werken in Flevoland

De coronacrisis heeft veranderingen teweeg gebracht. Fysieke contacten hebben plaatsgemaakt voor digitale ontmoetingen. Naast nadelen heeft digitaal overleg ook voordelen: afstanden worden sneller overbrugd en een frequenter contact is mogelijk. Een intensieve uitwisseling van gedachten en verdieping worden bemoeilijkt. Toch zijn we erin geslaagd in het kader van 'Samen Maken We Flevoland' interessante bijeenkomsten te organiseren, waarin interactie en samenspraak tot steviger samenwerkingsrelaties in Flevoland hebben geleid. Naast periodiek bestuurlijk overleg zijn twee bijeenkomsten belegd voor de leden van de raden en Staten in Flevoland. Op deze samenwerking in Samen Maken We Flevoland is in Programma 1.1 al ingegaan, bijvoorbeeld over de inhoudelijke aspecten van de (fysieke) leefomgeving.

Vanuit deze bestuurlijke regionale samenwerking is een proces op gang gekomen waarin we als regio met het Rijk in gesprek zijn over de toekomst van Flevoland. Daarbij is het uitgangspunt dat de overheden als gelijkwaardige partners samenwerken aan de opgaven in dit gebied. De één overheidsgedachte ligt daaraan ten grondslag. De verwachting is dat een eerste concept van deze 'Samenwerkingsagenda Rijk-Regio' begin 2022 wordt afgerond. Een structurele samenwerkingsvorm om daarmee aan de slag te gaan, zal moeten worden opgezet om de afspraken tussen Rijk en Regio te realiseren.

Inhoudelijk is daarbij aangesloten bij de thema's uit het regionale manifest 'Wij zijn Flevoland (2020)'. Daarin is namens de Regio een aanbod gedaan aan het Rijk om landelijke opgaven in Flevoland aan te pakken. En daarmee beogen wij een duurzame doorontwikkeling van Flevoland mogelijk te maken, een samenleving te bouwen en de bijpassende voorzieningen te garanderen voor onze inwoners. Het gaat immers niet om de bouw van woningen, maar een samenleving in al haar facetten. Er moet daarom rekening worden gehouden met achterstanden in bestaande wijken, met toekomstbestendige energie-infrastructuur, met duurzame energie en een toekomstbestendige arbeidsmarkt en werkgelegenheid. Hiermee geven wij invulling aan de randvoorwaarden die PS hebben verbonden aan een kwalitatieve doorontwikkeling van provincie Flevoland om duurzaam te investeren in Flevoland als samenleving. Flevoland heeft duidelijk gemaakt dat het gaat om

het creëren van een duurzame, aangename en aantrekkelijke leefomgeving voor huidige en nieuwe Flevolandse inwoners.

Europa

Europa is voor provincie Flevoland een belangrijke partner. We hebben de afgelopen periode veel bestuurlijke inzet gepleegd in de lobby voor Europese fondsen. Dat heeft ertoe geleid dat Flevoland de komende zeven jaar opnieuw gebruik kan maken van Europese structuurfondsen. Maar ook op tal van andere Europese fondsen, zoals het 'Brexit Fonds (BAR)' en de herstellfondsen 'REACT-EU' en de 'Recovery and Resilience Facility (RRF)' is het afgelopen jaar geïntervenieerd in EU besluitvorming.

Daarnaast presenteerde de Europese Commissie in 2021 in het kader van de Europese Green Deal het 'Fit for 55' pakket. Dit is een breed en ambitieus plan met als doel de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 55 procent te verminderen. Samen met andere voorstellen uit de Green Deal zoals de 'Farm to Fork Strategy', de 'Europese mobiliteitsstrategie' en de 'Bodemstrategie' raken deze EU voorstellen het beleid van de provincie op het gebied van regionale ontwikkeling, energie, landbouw, biodiversiteit, natuur mobiliteit en ruimtelijke ordening. Provincies vervullen een belangrijke rol bij de uitvoering van EU beleid zowel wat betreft nieuwe regelgeving, financiële steunmaatregelen als het leggen van dwarsverbanden tussen verschillende dossiers. In algemene zin behartigen we de Flevolandse belangen rechtstreeks bij de Europese instellingen of via netwerken waar Flevoland lid van is (Europees Comité van de Regio's, Conference of Peripheral and Maritime Regions en Assembly of European Regions en het Huis van de Nederlandse provincies). Flevoland is daarnaast actief in de Raad van Europa. De commissaris van de Koning vervult voor een periode van 2½ jaar de functie van president van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa.

Bestuursstijl

Ook de afgelopen tijd hebben wij als doel voor ogen gehad om onze Flevolandse inwoners een goede en veilige samenleving te bieden. De periode van de coronapandemie heeft beperkingen en andere gevolgen gehad voor het besturen van de provincie. Fysieke ontmoeting, gesprek en debat hebben we grotendeels ingewisseld voor digitale besprekingen en besluitvorming. Het besluitvormingsproces heeft zijn voortgang gehad, zij het in een wat andere gedaante. De gevolgen van deze crisis voor de samenleving, voor ondernemers en inwoners, zijn niet eenvoudig te schetsen. Ondernemers, maar ook werknemers en kwetsbaren hebben te maken gekregen met de gevolgen van de coronacrisis. Met de Coronamonitor hebben we zo goed mogelijk inzicht geboden in de ontwikkelingen in deze periode en we blijven dit in de gaten houden.

Om als provinciale overheid betrouwbaar en open te zijn moeten we ons voortdurend bewust zijn van en ons inspannen om de transparantie te vergroten. Ook zijn we ons bewust van de lessen die uit de landelijke gebeurtenissen kunnen worden gehaald en proberen we in bestuurlijk en politiek handelen onze openheid te bevorderen en betrokkenheid te vergroten. Met PS hebben we dit gedaan door te investeren in de samenwerkingsrelatie tussen politiek en bestuur via de dialoog en door in te zetten op 'voorkantsturing'; dit doen we in overleg met werkgroepen in PS. We zijn voortdurend op zoek naar de optimale informatievoorziening, naar samenwerking met de mede-overheden, binnen de regio, met omringende gebieden en met het Rijk. Het afgelopen jaar is bij herhaling gebleken dat het belang van de regionale schaal voor de aanpak van grote maatschappelijke opgaven, in onze situatie de provincie, van grote toegevoegde waarde is. Die kwaliteiten van Flevoland hebben we zo veel mogelijk benut.

Provinciale Staten/Statengriffie

Voor Provinciale Staten en de Statengriffie stond 2021 in het teken van de (voorbereiding op) grote landelijke opgaven en regionale ontwikkelingen en de rol die de provincie daarin neemt. In toenemende mate neemt Provinciale Staten positie in bij onder andere regionale en interprovinciale samenwerkingen door middel van rapporteurs en gefaciliteerd vanuit de Statengriffie. Daarnaast is in 2021 ingezet op voorkantsturing door Provinciale Staten in het kader van bestuurlijke vernieuwing. De voorkantsturing, de komst van de omgevingswet en landelijke en regionale opgaven en ontwikkelingen zien we terug in een toename op de vergaderdrukt. Meer dan voorheen neemt de procedurecommissie haar positie in om te komen tot adequate behandeling in de commissies ondersteund door de Statengriffie. Hiermee wordt ruimte gegeven voor de politiek t.b.v. besluitvorming door Provinciale Staten. De procedurecommissie heeft haar werkwijze helder vastgelegd, haar communicatie verder geoptimaliseerd en de samenwerking met het college bestendigd. Naast de toename van de vergaderdrukt is in 2021 overwegend digitaal vergaderd als gevolg van corona. De Statengriffie faciliteert digitaal vergaderen met toepassing van haar kernwaarden Vernieuwingsgericht-Betrouwbaar-Toegankelijk-Dienstverlenend-Deskundig en Sprankelend. Risico van de hoge vergaderdrukt en

vergaderingen in digitale vorm is dat het onderliggende debat verhardt. Met dialoogsessies is ingezet op het behoud van een goede relatie tussen Provinciale Staten onderling en met het college. Daarbij hoort de ambitie om in toenemende mate de Flevolandse samenleving te betrekken in de dialoog.

Maatschappelijk effect

De ruimtelijke economische structuur is versterkt door integrale grootschalige gebiedsprogramma's.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Rekening 2021
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen Tweede Kamer/Provinciale Staten/gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers/stemgerechtigden	51,1% (GR)	53,6% (PS)	n.v.t.	n.v.t.	75,4 (TK)

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Vernieuwend bestuur	7.1 Bestuur	Versterkte belangenbehartiging
		Flevoland als actieve partner in de EU
		Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur
	7.2 Provinciale Staten/ Statengriffie	Optimaal gefaciliteerde Staten in kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol
		Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten
	7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Door de Statengriffie uitgevoerde going concern taken conform haar kernwaarden
7.4 Bedrijfsvoering	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting	
7.5 Reserves	IT-systemen veilig en op orde	

Verbonden partij(en)

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. hebben wij directe invloed gehouden op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de economische, infrastructurele en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

7.1 Bestuur

Portefeuillehouder

L. Verbeek (rijkstaken, veiligheid)
 C. Smelik (bestuurlijke vernieuwing)
 J. Fackeldey (bestuurlijke zaken)
 M.A. Rijsberman (Europa, INTERREG)

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Doelrealisatie

Provincie Flevoland heeft haar beïnvloedingskanalen in Europa, Den Haag en regionaal optimaal ingezet om de ontwikkeling van Flevoland te bevorderen, de Flevolandse samenleving te verbeteren, schade te voorkomen en te herstellen. Daarbij is regionale samenwerking en belangenbehartiging ingezet om de zichtbaarheid van Flevoland te verbeteren en de ruimtelijk-economische structuur van Flevoland te versterken.

Activiteiten 2021

- Voor belangenbehartiging in Den Haag hebben we in 2021 digitale communicatie breed ingezet. Bestuurlijk en ambtelijk hebben we intensief de Flevolandse belangen onder de aandacht gebracht. Rond de verkiezingen van de Tweede Kamer hebben we onze relaties aangehaald en nieuwe contacten gelegd. De woonopgave, met name de bouw van 100.000+ woningen en ons aanbod als regio om een bijdrage te leveren aan nationale opgaven hebben veel overleg met zich mee gebracht. Vanuit de integrale benadering van bouwen aan een samenleving is veel aandacht besteed aan noodzakelijke randvoorwaarden: bereikbaarheid, inzet van het Rijksvastgoedbedrijf, werkgelegenheid. Over het Europese cohesiebeleid is veel afstemming geweest met Den Haag. Bovendien zijn contacten gelegd met (nieuwe) leden van Eerste en Tweede Kamer. Ook met departementen worden intensieve relaties onderhouden bijvoorbeeld op actuele dossiers als stikstof en woningbouw. Diverse werkbezoeken vanuit de Tweede Kamer hebben plaatsgevonden. Voor diverse terreinen is gezamenlijk of regionaal de belangenbehartiging georganiseerd via IPO, MRA (infra, mobiliteit MIRT) en Deltaplan Noordelijk Nederland. Tijdens het Flevo Event in Nieuwspoor in september hebben we als provincie en regio Flevoland goed onder de aandacht kunnen brengen.
- In de Europese lobby heeft Flevoland zich met name ingespannen voor Europese investeringsfondsen voor regionale (economische) ontwikkeling. Voor deze lobby is Flevoland in Brussel namens de 12 provincies bestuurlijk dossierhouder. De lobby heeft erin geresulteerd dat Flevoland, met de status als transitieregio, voor de periode 2021-2027 gebruik kan maken van EU-steun voor regionaal economische ontwikkeling. Ook op andere fondsen die in het kader van het Corona-herstelplan en vanwege Brexit beschikbaar zijn gekomen is een actieve lobby gevoerd. Zo heeft de portefeuillehouder Europa meerdere lobbyacties geïnitieerd zowel gericht op Brussel als op Den Haag met als doel om provincies meer te betrekken bij de uitvoering van het de 'Brexit Adjustment Reserve' (BAR) en de 'Recovery & Resilience Facility' (RRF); tot nog toe heeft dit er niet toe geleid dat provincies worden betrokken bij het RFF.
- In het kader van de Europese doelstellingen voor een duurzame en digitale transitie heeft de Europese Commissie in 2021 een breed en ambitieus pakket aan nieuwe voorstellen gepresenteerd dat de komende tijd nog verder wordt uitgewerkt. Om goed te kunnen inspelen op nieuwe Europese beleidsinitiatieven is het van belang om in een vroeg stadium geïnformeerd te zijn over nieuwe ontwikkelingen.
- Samen met de Randstad-provincies is de Europese agenda over de volle breedte gevolgd en zijn de 4 provincies geïnformeerd door middel van signaliseringsberichten. Dit zijn beknopte duidingen die de relevantie voor het provinciale beleid aangeven. In dit verband dienen in ieder geval genoemd te worden het 'Fit for 55 pakket', de 'Europese Digitaliseringsstrategie', de 'Nulvervuilingsambitie', de 'Farm to Fork Strategie', de 'Hernieuwbare Energie Richtlijn', de 'Strategie voor Slimme en Duurzame mobiliteit', de 'Bossenstrategie' en de 'Bodemstrategie'.
- In Randstadverband is een webinar georganiseerd om PS hierover te informeren aangezien het werkbezoek geen doorgang kon vinden vanwege corona.
- Op beleidsthema's die niet gezamenlijk met de Randstad worden opgepakt, zoals bijvoorbeeld de visserij, heeft Flevoland zelf gelobbyd.
- Verder is een 'Actieplan Europa 2022' opgesteld dat de agenda van nieuwe EU-beleidsinitiatieven voor komend jaar omvat.
- In IPO-verband hebben we voor de nieuwe kabinetsperiode een ambitieus voorstel gedaan in "Voor een krachtig groen herstel" aan het te vormen kabinet. De provincies bieden aan een sleutelpositie te vervullen voor de aanpak van de grote opgaven en transities in ons land. Zoals het woningtekort, de stikstofproblematiek, de energietransitie, mobiliteitsvraagstukken, etcetera.
- We hebben in IPO-verband intensief overleg met de VNG in verband met het in haar opdracht opgestelde conceptwetsvoorstel Decentraal Bestuur. In het maatschappelijk debat is de democratische legitimiteit van regionale netwerken steeds meer een onderwerp. Terwijl de provincie bij uitstek de democratische gelegitimeerde regionale bestuurslaag is.
- We hebben in IPO-verband met de Rijksoverheid overlegd over diverse wetgevingsprocessen, zoals de 'grondwetswijziging verkiezing Eerste Kamer', 'participatieverordening en uitdaagrecht', de 'Wet digitale overheid' en de 'verbetering bereikbaarheid zorg voor jeugdigen'.

- We bouwen in het regionaal verband van de MRA aan de toekomstige ontwikkeling van onze provincie. Onze Commissaris van de Koning heeft als lid van de Transitiecommissie gewerkt aan een nieuwe governance. Als gevolg daarvan is de bestuurlijke samenwerking met de deelregio Almere-Lelystad versterkt en heeft deze een structureler karakter gekregen. Ook zijn verschillende gezamenlijke bijeenkomsten georganiseerd voor gemeenteraden en PS.
- We zijn daarnaast veelvuldig in overleg met de bestuurders van de deelregio Almere Lelystad over de verstedelijkingsstrategie.
- In oktober vond onder leiding van gedeputeerde Smelik de succesvolle 'Duurzaamheid Top 2021' plaats. Met als concreet resultaat afspraken over circulaire houtbouw, circulair textiel, het stimuleren van fietsgebruik, de toepassing van circulaire plastics en circulair inkopen.
- We hebben besloten we om actief deel te nemen aan de regio Zwolle. Onze bestuurders gaan met ingang van het nieuwe jaar actief deelnemen aan diverse bestuurlijke overleggen. Het afgelopen jaar is al op incidentele basis deelgenomen. Daarbij zoeken we steeds actief de afstemming en samenwerking met de gemeenten Dronten, Urk en Noordoostpolder.
- Ook aan het opstellen van de gebiedsagenda Ermelo, Harderwijk en Zeewolde hebben we bestuurlijk en ambtelijk een bijdrage geleverd. Hoewel de gemeenten primair aan zet zijn, hebben we het proces actief ondersteund. Waarbij we gezamenlijk zijn opgetrokken met de provincie Gelderland. Onze activiteiten maken eens te meer duidelijk dat onze provincie een belangrijke schakel vormt tussen diverse regio's.

Doel (2019-2023)

Flevoland is een actieve regionale partner in Europese instellingen, Europese regionale netwerken en samenwerkingsverbanden.

Doelrealisatie

Flevoland heeft op het Europese niveau haar belangen behartigd en thema's onder de aandacht gebracht en politieke en bestuurlijke invloed uitgeoefend op besluitvorming op Flevolandse onderwerpen. Daarnaast is Flevoland als regionale partner opgetreden en Flevoland als gebied onder de aandacht gebracht.

Activiteiten 2021

- We hebben in diverse EU-instituten en netwerken geparticipeerd om Flevolandse belangen onder de aandacht te brengen. In het Europees Comité van de Regio's (CvdR) is Flevoland lid van de commissie voor Investeringsfondsen en Transport en is Flevoland vicevoorzitter van de Brexit Group.
- We hebben waar nodig beleidsinitiatieven en wetgeving beïnvloed. In onze lobby hebben we ons met name gericht op Europees regionaal beleid (EU-investeringsfondsen), de Europese strategie voor slimme en duurzame mobiliteit en Europees visserijbeleid. Via de Randstadsamenwerking in Brussel hebben we de Europese beleidsagenda in haar volle breedte gevolgd.
- Het Europees netwerk CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) heeft Flevoland een goed platform geboden voor haar lobby voor visserijbelangen, mobiliteit, fondsen en Brexit. Flevoland is voorzitter van de CPMR Noordzee Brexit Taskforce. Ook de Assembly of European Regions (AER) heeft Flevoland relevante kennis en netwerken geboden op de terreinen Meerjaren Financieel Kader, nieuwe EU-fondsen, de Green Deal en slimme en duurzame mobiliteit.
- Vanwege de coronamaatregelen heeft het werkbezoek van PS tijdens de 'European Week of the Regions' geen doorgang gevonden, net als het werkbezoek van GS. Als alternatief is voor PS een webinar gehouden over nieuwe Europese beleidsinitiatieven zoals 'Fit for 55', de 'Nulvervuiligingsambitie', de 'Farm to Fork Strategie', de 'Hernieuwbare Energie Richtlijn', de 'Strategie voor Slimme en Duurzame mobiliteit' en de 'Bossenstrategie'.
- De belangenbehartiging in Den Haag en in Brussel wordt geleidelijk omgevormd richting een Public Affairs gerichte benadering waarin de nadruk meer komt op de strategische betrekkingen van Flevoland. Dit veranderingsproces is in 2021 in gang gezet en zal komend jaar verder ingevoerd worden.

Doel (2019-2023)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Doelrealisatie

Door te investeren in de regionale bestuurlijke samenwerking, een open bestuursstijl en betrokkenheid van partners, veiligheid en weerbaarheid in Flevoland is de kwaliteit en effectiviteit van het bestuur verbeterd.

Activiteiten 2021

- Met het oog op de ontwikkeling van Flevoland op de lange termijn hebben we aan een intensievere bestuurlijke samenwerking in Flevoland gewerkt. We hebben een basis gelegd om onze ambities uit de Omgevingsvisie en de grote maatschappelijke vraagstukken van vandaag en morgen in regionale samenwerking aan te pakken. Op de regionale schaal hebben de provincie en het waterschap de bovenlokale belangen in te brengen. Diverse thema's worden aan regionale tafels geagendeerd en aangepakt. Ook hebben wij onze netwerken en onze contacten bij het Rijk en in Europa gebruikt om Flevoland onder de aandacht te brengen. Vanuit diverse sporen, het manifest 'Wij zijn Flevoland!'/ 'Samen Maken We Flevoland', de 'Routekaart 100.000+', de 'verstedelijkingsagenda', de 'Omgevingsagenda Noord West', Omgevingstafels Omgevingswet, de 'MRA', de 'Regio Zwolle' en het 'Deltaprogramma van het Noorden' hebben we afspraken gemaakt of in voorbereiding voor de integrale en duurzame ontwikkeling van onze regio.
- We hebben in het kader van bestuurlijke vernieuwing en participatie deelgenomen aan een onderzoek naar verbetermogelijkheden voor de democratie en voorstellen gedaan voor participatiebeleid. In het kader van de (uitgestelde) invoering van de Omgevingswet hebben we aangegeven hoe wij de betrokkenheid van de inwoners van Flevoland bij de beleid en uitvoering willen vergroten. Het onderzoek wordt verdiept in 2022 door middel van gesprekken met inwoners en organisaties.
- We hebben de invoering van de Wet Open Overheid die tot doel heeft de transparantie van de overheid te verbeteren verkend en hebben de voorbereidingen ter hand genomen om deze wet te kunnen implementeren. Waar dat zinvol is, hebben we ons aangesloten bij de interprovinciale aanpak en samenwerking op dit terrein.
- Als Rijksheer heeft de Commissaris van de Koning het onderwerp integriteit besproken in de overleggen met burgemeesters in het bijzonder gericht op screening van kandidaatsraadsleden en bestuurders in kader van komende gemeenteraadsverkiezingen. Er is input gegeven op het wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur.
- We hebben Bibob-onderzoeken uitgevoerd bij aanbestedingen INFRA en omgevingsvergunningen.
- Om de bewustwording bij PS rond ondermijning te vergroten, hebben we in januari 2021 een Statenacademie aan gewijd.
- We hebben in mei 2021 samen met de gemeenten de Flevolandse norm voor de van bestuurlijke aanpak ondermijning vastgesteld. Er is een ambtelijke werkgroep ingesteld die gezamenlijk werkt aan de voortgang. We hebben een training voorbereid voor specifieke doelgroepen om bewust te zijn van signalen voor ondermijning. Die wordt in 2022 uitgevoerd.
- We hebben de gemeenten een incidentele bijdrage gegeven om aan te sluiten op Meld Misdad Anoniem (MMA). Alle gemeenten hebben zich aangesloten; dit levert inmiddels bruikbare signalen op.
- We hebben in het kader van de Regiodeal Noordelijk Flevoland samen met gemeenten, overige gebiedspartners en de NSOB een checklist ondermijning voor nieuwe bedrijventerreinen opgesteld. Hierdoor kan al in de ontwerpfase nagedacht worden over preventie.
- We hebben wat betreft veiligheid de focus gelegd op de gevolgen en impact van corona. We hebben deelgenomen aan de overleggen van het regionaal beleidsteam (RBT) voor het bestrijden van de pandemie en PS en GS op de hoogte gehouden van de voortgang.
- In de organisatie heeft de directie "Veiligheid" aangewezen als concernportefeuille, zodat veiligheidsvraagstukken organisatiebreed worden benaderd en geborgd.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Lasten	1.677	2.124	2.405	1.017	1.388
Baten	-37	-27	-27	-143	116
Saldo	1.640	2.097	2.378	874	1.504

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Lagere lasten voor ondermijning / ondermijning vakantieparken	299	0	299
2. Lagere lasten door vrijval voorziening 'APPA'	738	0	738
3. Lagere lasten representatie GS	145	0	145
4. Lagere lasten voor fiscale compensatie dienstauto's	84	0	84
Overige kleine verschillen	122	0	122
Totaal lasten	1.388	0	1.388
Baten			
5. Hogere baten door nog te verzorgen doorbelasting	104	0	104
Overige kleine verschillen	12	0	12
Totaal baten	116	0	116

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Lagere lasten voor ondermijning / ondermijning vakantieparken

De gemeenten hebben vrijwel geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid voor een bijdrage in de aanpak van (eventuele) problematiek op vakantieparken. Voor de bestuurlijke aanpak van ondermijning waren onder andere diverse in- en externe bewustwordingsbijeenkomsten en trainingen beoogd. Door de coronabeperkingen hebben die niet kunnen plaatsvinden. Daarnaast is gebleken dat een opgavegerichte aanpak van ondermijning nodig is met de bijbehorende inzet en capaciteit.

2. Lagere lasten vrijval door voorziening 'APPA'

Jaarlijks wordt op balansdatum bepaald in hoeverre een storting of vrijval aan de voorziening 'APPA' (pensioenen (oud) GS-leden) gedaan dient te worden om de toekomstige verplichtingen te kunnen dekken. Een externe pensioenuitvoerder stelt op basis van actuariële berekeningen vast in hoeverre een storting of vrijval noodzakelijk is. Er bleek ruim € 0,4 mln. te kunnen vrijvallen waar ruim € 0,3 mln. als storting geraamd was. Dit is een financieel gevolg van het overlijden van 2 oud-Gedeputeerden.

3. Lagere lasten representatie GS

Mede vanwege corona zijn de GS-representatie kosten flink lager dan in 2020 en daarvoor. Veel zaken worden digitaal of anders gedaan dan voorheen, waardoor bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten lager zijn. Het is lastig in te schatten hoe deze kosten zich de komende jaren ontwikkelen.

4. Lagere lasten voor fiscale compensatie dienstauto's

Bij privé-gebruik van de dienstauto hebben de GS-leden recht op een fiscale compensatie. In 2021 is hier nauwelijks gebruik van gemaakt.

5. Hogere baten door nog te verzorgen doorbelasting

De provincie Flevoland is penvoerder voor de Kring van Commissarissen. De lasten hiervoor worden voor 11/12e deel aan de 11 overige provincies doorbelast. Deze post is als nog te ontvangen middelen op de balans verantwoord.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	72	0	72
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	1.007	-104	904
7.1.3 Gedeputeerde Staten	-62	-39	-101
Totaal	1.017	-143	874

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Portefeuillehouder

N.v.t.

Doel (2019-2023)

Faciliteren van de nieuwe Staten, gericht op de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.

Doelrealisatie

De Staten zijn gefaciliteerd in de drie voor haar relevante rollen met onder meer strategische advisering op regionale samenwerkingen, diverse onderwerpen in de nieuwsbrief aan de Staten en advisering over Stateninstrumenten (o.m. moties & amendementen en agenderingsverzoeken).

Activiteiten 2021

De Statengriffie heeft:

- In 2021 is strategisch geadviseerd over onder meer het IPO (ondersteuning van AV-leden en IPO werkgroep Planning & Control en vertaling leidraad best practices voor Provinciale Staten), Metropoolregio Amsterdam (halen statenopdracht rapporteur en ondersteuning in MRA deelregio Lelystad/Almere), Regio Zwolle (halen statenopdracht rapporteur en ondersteuning aan rapporteur in bijdrage voor klankbordgroep Raden en Staten), OFGV (ondersteuning rapporteur OFGV en advisering op motie vreemd voor versterken informatiepositie van statenleden m.b.t. OFGV) Zorg in Regio Flevoland (begeleiden informanten in de evaluatie Zorgtafel) omgevingswet/omgevingsvisie (strategische ondersteuning klankbordgroep) en advisering op en andere strategische dossiers zoals de RES en stikstof.
- Voorbereidingen getroffen om een strategische lange termijnagenda concreet te vertalen in een sturingsinstrument en monitor welke aansluit bij de Planning & Control-cyclus.
- Uitvoering gegeven het communicatieplan door onder andere actief gebruik gemaakt van social media en de publicatie van de jaarrekening en begroting in regionale weekbladen. Het educatieprogramma is vormgegeven met het provinciespel voor jongeren welke gezien de corona niet kon doorgaan. Daarnaast is de democratie gericht op jongeren verder structureel ingebed met een initiatiefvoorstel om een jongerenraad op te richten.
- De vertaling van de participatiewet en de voorbereidingen van de participatieverordening zijn betrokken in de werkgroep bestuurlijke vernieuwing. Dit heeft geresulteerd in een de Startnotitie Bestuurlijke vernieuwing en participatie(verordening) welke in november 2021 beeldvormend is behandeld.

Doel (2019-2023)

Herijking en inrichting van de gewenste ondersteuning t.b.v. besluitvorming door Provinciale Staten.

Doelrealisatie

In 2021 zijn er 12 Statenvergaderingen, 26 commissievergaderingen en 27 beeldvormende sessies en 6 integrale commissievergaderingen georganiseerd. Deze vergaderingen hebben grotendeels digitaal plaatsgevonden. In 2021 is het Reglement van Orde en de verordening ambtelijke bijstand herzien en heeft Provinciale Staten gevraagd onderzoek te verrichten naar verrijking van de ondersteuningsmogelijkheden op het gebied van burgerleden.

Activiteiten 2021

De Statengriffie heeft:

- De digitale ondersteuning van het besluitvormingsproces gecontinueerd en diverse testwerkzaamheden uitgevoerd in voorbereiding op de implementatie van de module digitale moties en amendementen. De spreekrijdenklok is in gebruik genomen en de aanbesteding van de webcast dienstverlening is afgerond.
- Geadviseerd in de evaluatie van regionale samenwerking in de MRA en regio Zwolle. Beide evaluaties hebben het formaliseren van de rapporteur tot gevolg en deelname aan de MRA-raadtafel en de klankbordgroep Raden & Staten van de regio Zwolle. De MRA-evaluatie is ook opmaat geweest voor de hernieuwing van samenwerkingsafspraken met de MRA.

- Het reglement van orde Provinciale Staten herzien inclusief de verordening ambtelijke bijstand. In navolging van besluitvorming en moties door Provinciale Staten is onderzoek gestart naar de mogelijkheden tot verrijking ondersteuningsmogelijkheden op het gebied van burgerleden.
- In samenwerking met de ambtelijke organisatie in februari een statenvoorstel voorbereid om tot schriftelijk bekrachtigen en opheffen van geheimhouding over te gaan. Hierna is het werkproces van geheimhouding geoptimaliseerd en met de procedurecommissie besproken. Aansluitend zijn er voorbereidingen getroffen om eerder opgelegde geheimhouding op te heffen.
- Dialoogsessies georganiseerd om de relatie tussen Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Flevolandse samenleving te versterken en voorbereidingen getroffen voor een masterclass dialoog. Ook is een bijdrage geleverd in de werkgroep bestuurlijke vernieuwing resulterend in de voorkantsturing door Provinciale Staten in het nieuwe economisch beleid.
- De werking van de procedurecommissie geëvalueerd, resulterend in de implementatie van een toetsingskader, een structureel overleg met het college over de lange termijnplanning en een versterking in de communicatie vanuit de Procedurecommissie. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor de evaluatie van het vergadermodel. De evaluatie is met instemming van het seniorenconvent verplaatst naar 2022 gezien de beperkte ervaringen met het vergadermodel in fysieke vorm als gevolg van de beperkingen van corona.

Doel (2019-2023)

De dienstverlening van de Statengriffie in overeenstemming te brengen met haar kernwaarden.

Doelrealisatie

Ondanks de beperkingen van het digitaal en op afstand werken is de dienstverlening van de Statengriffie door ontwikkeld en dichterbij haar kernwaarden gekomen (vernieuwinggericht, betrouwbaar, toegankelijk, dienstverlenend, deskundig en sprankelend).

Activiteiten 2021

De Statengriffie heeft:

- Het opleidingsplan Statengriffie opgesteld en besproken met de werkgeverscommissie.
- De optimalisatie van het kennisdelen geëffectueerd aan de hand van strategische advisering en via nieuwsbrieven. Het verder peilen van de kennisbehoefte onder Provinciale Staten dient nog te worden opgestart.
- Vooruitlopende op de geplande Statenconferentie in 2021 een (digitale) bijpraat conferentie georganiseerd in april 2021. Als gevolg van de coronabeperkingen is de tweede statenconferentie echter uitgesteld en uiteindelijk is de conferentie geannuleerd door het ontbreken van voldoende animo.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Lasten	1.642	1.825	1.680	1.492	187
Baten	-1	0	0	0	0
Saldo	1.641	1.825	1.680	1.492	187

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Reis- en verblijfkosten Staten-, fractie- en burgerleden	47	0	47
2. Cateringkosten Staten	42	0	42
3. Afwikkelingsverschillen	22	0	22
Overige kleine verschillen	76	0	76
Totaal lasten	187	0	187

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1. Reis- en verblijfkosten Staten-, fractie- en burgerleden en

2. Cateringkosten Staten

Het product 'Provinciale Staten' onderschrijft de begroting met een bedrag van € 0,19 mln. Deze onderschrijving wordt voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting van de budgetten die dienen ter verantwoording van de lasten samenhangend met reis-, verblijf- en cateringkosten van Staten-, fractie- en burgerleden. De hieraan toe te rekenen onderschrijving ten bedrage van € 0,09 mln. wordt verklaard door het feit dat er in 2021 als gevolg van de wereldwijde coronapandemie minder fysieke vergaderingen en bijeenkomsten hebben plaatsgevonden waarmee reis-, verblijf- en cateringkosten gespaard gingen. Hier was bij het opstellen van de begroting geen rekening mee gehouden. Dit budgettair voordeel valt vrij ten gunste van het rekeningssaldo.

3. Afwikkelingsverschillen

Het budgettair voordeel is gevormd doordat zich in 2021 incidentele meevallers over eerdere jaren hebben voorgedaan, waaronder ontvangst van Flevolands aandeel in het financieel resultaat van de Randstedelijke Rekenkamer over 2020. Het budgettair voordeel valt vrij ten gunste van het rekeningssaldo.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	1.492	0	1.492
Totaal	1.492	0	1.492

x € 1.000

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Doelrealisatie

We hebben een degelijk en solide financieel beleid gevoerd, waardoor we een sluitende meerjarenbegroting hebben kunnen aanbieden. De weerstandsratio valt binnen de daarvoor vastgestelde bandbreedte.

Activiteiten 2021

We hebben de veertien 'bestuurlijke afspraken op financieel gebied' toegepast die zijn opgenomen in het Coalitieakkoord 2019-2023.

Middelen

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	28	5.812	3.395	-12	3.407
Baten	-175.334	-170.747	-172.317	-177.100	4.784
Saldo	-175.306	-164.935	-168.922	-177.113	8.191

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening - saldo
Lasten			
1. Onvoorziene uitgaven	140	0	140
2. Loon en prijsontwikkeling	477	0	477
3. Nieuw beleid	746	0	746
4. Onzekerheden perspectiefnota	1.948	0	1.948
Overige kleine verschillen	96	0	96
Totaal lasten	3.407	0	3.407
Baten			
5. Provinciefondsuitkering	4.649	0	4.649
6. Opcenten MRB	- 844	0	-844
7. Vrijval voorziening 'Garantstelling personeel NLE'	1.009	0	1.009
Overige kleine verschillen	-30	0	-30
Totaal baten	4.784	0	4.784

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

Lasten

1. Onvoorziene uitgaven

Jaarlijks is in de begroting een bedrag geraamd voor onvoorziene uitgaven. Hiervan is in 2021 geen gebruik gemaakt.

2. loon en prijsontwikkeling

Het geraamde bedrag was bedoeld voor de kosten van een nieuwe CAO voor het provinciaal personeel. Omdat deze CAO pas in het najaar van 2021 definitief is geworden, is geen begrotingswijziging meer gemaakt. De kosten van de CAO zijn integraal verwerkt in de post 'Salarissen' binnen het onderdeel 'Bedrijfsvoering'.

3. Nieuw beleid

Dit budget was beschikbaar voor nieuwe initiatieven. Daarbinnen waren enkele oormerken opgenomen voor specifieke onderwerpen die nog nadere uitwerking of besluitvorming behoeften. Het beschikbare budget is niet volledig ingezet.

De beschikbare ruimte voor nieuw beleid is uiteindelijk voor een bedrag van € 0,75 mln. niet ingezet in 2021.

4. Onzekerheden perspectiefnota

De stelpost 'Onzekerheden perspectiefnota' was met name bedoeld als risicobuffer voor tegenvallende opbrengsten uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting bij toenemende elektrificering van het voertuigenbestand. Dit risico is ook opgetreden, waardoor de inkomsten uit opcenten MRB € 0,84 mln. zijn achtergebleven bij de raming. Omdat de werkelijke omvang pas aan het einde van het jaar blijkt, is hiervoor geen begrotingswijziging meer gemaakt.

5. Provinciefondsuitkering

De geraamde provinciefondsuitkering is voor het laatst bijgesteld bij de Zomernota 2021 en was gebaseerd op de septembercirculaire 2020. Nadien zijn de mei-, september- en decembercirculaire 2021 verschenen. De effecten van deze circulaires zijn niet meer in de begrotingsraming verwerkt. Uiteindelijk is de uitkering circa € 4,6 mln. hoger uitgevallen dan de raming. Deze toename wordt:

- voor € 1,6 mln. veroorzaakt door de uitbetaling van overschotten op het Btw-compensatiefonds in 2020 en 2021;
- voor € 1,1 mln. veroorzaakt door bijstellingen van met name inwonertallen, maar deels ook andere maatstaven;
- voor € 0,9 mln. veroorzaakt door nieuwe (decentralisatie-)uitkeringen, met name voor natuur (SNL);
- voor € 1,0 mln. veroorzaakt door de (verwachte) nacalculatie van de belastingcapaciteit over 2021.

De nacalculatie van de uitkering op basis van de gerealiseerde belastingcapaciteit (die in 2022 plaatsvindt) leidt naar verwachting tot een hogere uitkering, omdat het verdeelmodel provinciefonds rekening houdt met de werkelijke belastingopbrengst en de belastingcapaciteit in de provincie Flevoland heeft zich in 2021 ten opzichte van de andere provincies ongunstiger ontwikkeld.

6. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

De begrotingsraming (€ 57,0 mln.), zoals bijgesteld bij de Zomernota 2021, was gebaseerd op het voertuigenoverzicht van 1 januari 2021. Uiteindelijk is de opbrengst uitgekomen op € 56,2 mln. Het verschil wordt veroorzaakt door een teruglopend aantal belastbare voertuigen in de loop van 2021, vooral als gevolg van een verdere toename van het aantal elektrische voertuigen. Elektrische voertuigen zijn vrijgesteld van (opcenten) motorrijtuigenbelasting.

7. Vrijval voorziening 'Garantstelling personeel NLE'

In 2017 is een voorziening gevormd voor eventuele regelingen voor personeel van het Nieuw Land Erfgoedcentrum bij overgang naar Batavialand. Hieraan was een einddatum verbonden van 1 mei 2022. Naar huidige inzichten is er geen reden meer deze voorziening nog aan te houden.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	-12	-177.100	-177.113
7.3.2 Onvoorzien en stelposten	0	0	0
Totaal	-12	-177.100	-177.113

x € 1.000

7.4 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

J. de Reus (Personeel & Organisatie)
C.W. Smelik (Inkoop- en aanbestedingsbeleid)
J.N.J. Appelman (Facilitaire zaken)
J.A. Fackeldey (Communicatie & ICT)
H.J. Hofstra (Financiën)

Doel (2019-2023)

De IT-systemen voor de informatievoorziening zijn beter en veiliger en het beheer daarvan is op orde.

Doelrealisatie

In 2021 zijn alle noodzakelijke en essentiële stappen gezet voor de vernieuwing, beheer en (betere) beveiliging van de informatiesystemen van de provincie Flevoland.

Activiteiten 2021

- Het faciliteren van het -als gevolg van de coronamaatregelen- (verplicht) thuiswerken van de medewerkers van de provincie heeft ook in 2021 de nodige aandacht gevraagd; positief was dat de in 2019 uitgerolde mobiele werkplekken hiervoor een uitstekende basis boden.
- In het kader van de informatiestrategie 2021-2024, waarbij op basis waarvan de (verdere) ontwikkeling van de informatiesystemen, het beheer daarvan en de informatieveiligheid kunnen worden geborgd, is in 2021 de aanbesteding van een nieuw financieel systeem gestart.
- In de interprovinciale samenwerking heeft via het programma 'IDA' (Interprovinciale Digitale Agenda) verder gestalte gekregen; daarbij wordt ook ingespeeld op nieuwe (wettelijke) ontwikkelingen op landelijk niveau. Het uitvoeringsplan IDA 2021 is in uitvoering genomen; alle provincies nemen daar aan deel. De provincie Flevoland speelt een actieve rol bij deze interprovinciale samenwerking.
- Bij de toenemende (afhankelijkheid van) digitalisering nemen ook de risico's op het gebied van informatieveiligheid en privacy toe. Hiervoor zijn de benodigde maatregelen getroffen; daarbij wordt de nieuwe Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) gevolgd. Voor meer details wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Risico

Het niet tijdig en/of goed aansluiten op de digitale ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle afdelingen met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen. Ondanks het

feit dat de informatievoorziening van de provincie Flevoland nu aanzienlijk beter op orde is, blijven er risico's bestaan gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. De nieuwe informatiestrategie en de interprovinciale samenwerking bieden de nodige handvatten om deze risico's te beheersen; na de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Middelen

7.4 Bedrijfsvoering	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	52.543	54.340	56.490	55.271	1.219
Baten	-3.880	-2.987	-3.394	-3.843	449
Saldo	48.663	51.353	53.096	51.428	1.668

x € 1.000

Waardoor wijkt het af	Vershil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Lagere salarislasten	661	180	481
2. Lagere lasten voor inhuur	276	0	276
3. Hogere lasten voor participatiewet	-106	-106	0
4. Lagere kosten voor financiële en juridische adviezen	203	0	203
5. Lagere facilitaire lasten	100	0	100
6. Hogere kapitaallasten door schattingswijziging	-445	0	-445
Overige kleine verschillen	531	432	99
Totaal lasten	1.219	506	714
Baten			
7. Hogere inkomsten door inkomsten salarissen derden	328	0	328
Overige kleine verschillen	120	0	120
Totaal baten	448	0	448

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting

1 en 2. Lagere personele lasten dan begroot

Binnen de provincie Flevoland zijn in 2021 88 vacatures opengesteld geweest. Dit komt neer op circa 20% van alle totale functies. Doordat tussen uitdiensttreding en indiensttreding soms enige periode van frictie zit ontstaan lagere lasten.

3. Hogere lasten voor uitvoering participatiewet

In 2021 heeft de provincie Flevoland 20,21 FTE aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst gehad. De quotumwet schrijft voor dat dit minimaal 15,84 FTE had moeten zijn. Vanuit het oogpunt van een maatschappelijke voorbeeldrol en vanwege het feit dat een aantal bepaalde-tijdscontracten in 2021 omgezet zijn naar onbepaalde-tijdscontracten is er in 2021 meer uitgegeven dan geraamd. Het tekort wordt gedekt uit de reserve 'Personeel', waar middelen voor dit specifieke doel in aanwezig zijn.

4. Lagere kosten voor financiële en juridische adviezen

De provincie Flevoland kent een aantal ad-hoc budgetten voor financieel en juridisch advies voor bijvoorbeeld procesvertegenwoordiging of quick-scans. Deze zijn in 2021 minder benut dan geraamd.

5. Lagere facilitaire lasten

Mede vanwege corona zijn de lasten voor de postkamer, trafficmanagement en repro lager uitgevallen dan voorgaande jaren.

6. Hogere kapitaallasten door schattingswijziging

In 2021 is de nieuwe financiële verordening vastgesteld waarbij afschrijvingstermijnen zijn aangepast. Dit leidt in 2021 tot een hogere afschrijvingslast van € 0,45 mln. ten opzichte van de begroting. Vanaf 2022 zijn deze aangepaste afschrijvingen in de begroting verwerkt.

7. Hogere inkomsten voor salarisvergoedingen van derden

De inkomsten vanuit detacheringen waren € 0,15 mln. hoger dan geraamd. Daarnaast heeft de doorbelasting van salarissen aan de Randstedelijke Rekenkamer € 0,1 mln. meer opgebracht dan geraamd. De overige verschillen betreffen meer dan geraamde ontvangen ziekte- en zwangerschapsgelden.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Personeel en organisatie	44.442	-2.918	41.524
7.4.2 Financiën, communicatie en jur.zaken	262	0	262
7.4.3 Facilitaire zaken	5.015	-925	4.090
7.4.4 Informatievoorziening	5.552	0	5.552
Totaal	55.271	-3.843	51.428

x € 1.000

7.5 Reserves

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

7.5 Reserves	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	74.417	23.170	41.402	46.883	-5.480
Baten	-71.791	-30.417	-55.674	-45.664	-10.010
Saldo	2.626	-7.247	-14.272	1.219	-15.491

x € 1.000

Stortingen in reserves	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil	Waarvan effect op rekening-saldo
Algemene reserve	1.220	1.231	-11	0
Personeel	900	1.413	-513	0
Monumentenzorg	286	323	-37	0
Brede Bestemmingsreserve	7.273	7.312	-39	0
Sport	209	209	0	0
Technische bijstand Europa	82	0	82	0
Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.000	1.000	0	0
p-PMJP / POP	1.880	1.880	0	0
Bodem	0	0	0	0
Egalisatie gladheidsbestrijding	0	0	0	0
Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	0	0
Nieuwe Natuur	0	0	0	0
Activering vervangingsinvesteringen	2.800	3.107	-307	0
Almere 2.0	6.700	6.700	0	0
Jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	694	-694	0
Mobiliteit	9.336	11.396	-2.060	0

Stortingen in reserves	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil	Waarvan effect op rekening-saldo
Beheer en ontwikkeling natuur	574	574	0	0
Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Doorgeschoven activiteiten	397	397	0	0
Economisch programma	2.703	3.948	-1.245	0
Duurzame energie	0	169	-169	0
Regiodeal Noordelijk Flevoland	0	0	0	0
Artistieke Experimenten	2.143	2.143	0	0
Krachtige Samenleving	350	350	0	0
Fonds Vitaal Platteland	0	0	0	0
Informatiestrategie	0	486	-486	0
Flevoland Natuurinclusief	2.650	2.650	0	0
Totaal stortingen	41.402	46.883	-5.480	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting stortingen

Een aantal reserves kent een hogere storting ten opzichte van de begroting na wijziging. De hogere stortingen passen binnen het door PS vastgestelde beleid ten aanzien van de desbetreffende reserves, zoals is vastgelegd in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' of nadien genomen (instellings-)besluiten. Hieronder is een toelichting opgenomen op alle reserves met een verschil > € 0,1 mln.

1. Personeel

De onderschrijving van € 0,5 mln. wordt onder meer veroorzaakt door storting van restantbudget 'Duurzame inzetbaarheid' (€ 0,14 mln.), restantbudget 'POB' (€ 0,23 mln.), restantbudget 'Participatiewet' (-/- € 0,11 mln.) en risicoafdekking van toekomstige WW-lasten door tijdelijke aanstellingen (€ 0,18 mln.). Deze bedragen zijn toegevoegd aan de reserve 'Personeel' (zie programmaonderdeel 7.4).

2. Activering vervangingsinvesteringen

Op basis van de jaarstukken 2021 heeft een herberekening plaatsgevonden van kapitaallasten van investeringen in Infrastructuur, die er toe leidt dat deze in 2021 € 0,39 mln. lager uitvallen dan verwacht werd bij de begroting 2021. De lagere lasten van de kapitaallasten vervangingsinvesteringen komen volgens de gebruikelijke werkwijze ten gunste van deze reserve.

3. Jaarlijks onderhoud infrastructuur

Onderschrijvingen en overschrijvingen binnen Jaarlijks Onderhoud (en eveneens gladheidsbestrijdingen) worden voor een groot deel bepaald door onvoorziene, niet planbare omstandigheden. Het verschil tussen de beschikbare middelen voor het jaarlijks onderhoud infrastructuur en de daaruit te dekken lasten wordt conform bestaand beleid geëgaliseerd via deze reserve (zie programmaonderdeel 6.3). Per saldo wordt er € 0,7 mln. toegevoegd aan de egaliseringsreserve 'Jaarlijks Onderhoud' waarmee het maximum bedrag van deze reserve van € 0,75 mln. wordt bereikt.

4. Mobiliteit

Het verschil tussen de beschikbare middelen voor het openbaar vervoer en fietsmaatregelen (die via het Provinciefonds en via een specifieke uitkering worden ontvangen) en de daaruit te dekken kosten en investeringen wordt conform bestaand beleid geëgaliseerd via deze reserve (zie programma 6).

5. Economisch programma

De niet bestede middelen voor het 'Economisch Programma' zijn conform bestaand beleid toegevoegd aan deze reserve (zie programmaonderdeel 3.1).

6. Duurzame energie

Binnen het programma 'Energietransitie' is er op de diverse onderdelen een onderbesteding van in totaal € 0,2 mln. Niet alle opdrachten van energie hebben geleid tot uitgaven in 2021, omdat een deel van de opdrachten over het jaar heen zijn getild. Verder zijn vanwege corona veel bijeenkomsten online vormgegeven of niet doorgedaan. De afronding van deze opdrachten vinden plaats in 2022. De middelen blijven beschikbaar in de reserve 'Duurzame energie'.

7. Informatiestrategie

De hogere storting betreft een overboeking van het restant saldo van de reserve 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering' naar de reserve 'Informatiestrategie' conform door PS vastgesteld beleid.

Voor een gedetailleerd inzicht in de reserves wordt verwezen naar bijlage 1 'Overzicht reserves en voorzieningen'.

Onttrekkingen aan reserves	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil	Waarvan effect op rekening-saldo
Algemene reserve	-2.247	-2.247	0	0
Personeel	-1.589	-1.562	-27	0
Monumentenzorg	-177	-177	0	0
Brede Bestemmingsreserve	-14.235	-11.101	-3.134	0
Sport	-160	-132	-29	0
Zuiderzeelijngelden	-2.261	-571	-1.690	0
Technische bijstand Europa	0	-2	2	0
Procesgelden gebiedsontwikkeling	-1.407	-1.006	-401	0
p-MJP / POP	-2.770	-1.818	-952	0
Bodem	-805	-396	-409	0
Egalisatie gladheidsbestrijding	0	-500	500	0
Cofinanciering EU-projecten 14-20	-299	-86	-214	0
Nieuwe Natuur	-7.600	-6.667	-933	0
Egalisatie activering vervangingsinvesteringen	-34	0	-34	0
Almere 2.0	-9.021	-8.971	-50	0
Jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	0	0	0
Mobiliteit	0	0	0	0
Beheer en ontwikkeling natuur	-207	-267	60	0
Meerjaren aanpak bedrijfsvoering	0	-486	486	0
Doorgeschoven activiteiten	-2.220	-2.220	0	0
Dekking afschrijvingslasten	0	0	0	0
Economische programma	-3.135	-3.117	-18	0
Duurzame energie	-1.682	-1.343	-339	0
Regiodeal Noordelijk Flevoland	-3.000	-1.508	-1.492	0
Artistieke Experimenten	-250	0	-250	0
Krachtige Samenleving	-768	-602	-166	0
Fonds Vitaal platteland	-705	-90	-615	0
Informatiestrategie	-1.100	-795	-305	0
Totaal onttrekkingen	-55.674	-45.664	-10.010	0

x € 1.000, - = nadeel

Toelichting onttrekkingen

De aanwending van bestemmingsreserves is veelal afhankelijk van projectvoortgang en de daarmee gemoeide uitgaven. Hierdoor ontstaan verschillen in de onttrekkingen aan de reserves (indien minder is uitgegeven hoeft minder onttrokken te worden aan de reserves). De verklaringen zijn opgenomen bij de desbetreffende programmaonderdelen in deze jaarstukken. Een aantal reserves kent een overschrijding ten opzichte van de begroting na wijziging (meer onttrokken dan begroot). Deze hogere onttrekkingen passen binnen het door PS vastgestelde beleid ten aanzien van de desbetreffende reserves, zoals is vastgelegd in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' of nadien genomen (instelling-)besluiten. Hieronder is een toelichting opgenomen op alle reserves met een verschil > € 0,1 mln.

1. Brede Bestemmingsreserve

De onttrekking aan de 'Brede Bestemmingsreserve' is lager dan geraamd doordat de voortgang van een aantal projecten lager was dan vooraf verwacht. Voor een gedetailleerd overzicht van de gerealiseerde onttrekkingen wordt verwezen naar de toelichting op de 'Brede bestemmingsreserve' zoals opgenomen in bijlage 1 van deze jaarstukken.

2. Zuiderzeelijngelden

In 2021 is voor € 1,43 mln. minder besteed voor het programma 'Zuiderzeelijngelden'. De lasten zijn gebaseerd op de gedeclareerde bijdragen door de uitvoerende partijen. In samenhang hiermee zijn de baten voor cofinanciering € 0,013 mln. lager. Daarnaast zijn er bijna geen lasten geweest voor de beschikbaar gestelde bijdragen vanuit het Luchthavenfonds (€ 0,248 mln. lager). De middelen blijven beschikbaar in deze reserve. Alle beschikbare middelen (in deze reserve) zijn geprogrammeerd.

3. Procesgelden gebiedsontwikkeling

Dit betreft de onttrekking aan deze reserve ter dekking van de procesgelden voor Noordelijk Flevoland, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (oormerk), Amsterdam Lelystad Airport en Markermeer/IJmeer. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door een lagere besteding op de genoemde onderdelen (zie programma 3).

4. p-MJP/POP

Het saldo van de uitvoeringskosten POP en de provinciale cofinanciering is € 0,95 mln. lager dan begroot. De onderbesteding wordt verrekend met de reserve 'p-MJP/POP', waardoor er per saldo minder is onttrokken.

5. Bodem

Voor bodemdaling is afgelopen jaar - onder leiding van gebiedsregisseur - hard gewerkt om tot een gedragen gebiedsproces te komen. Ondanks de belangrijke stap van een intentieverklaring is, is het gebiedsproces minder ver gevorderd ten aanzien van uitbouw en daadwerkelijke invulling van de verschillende sporen en daardoor is hier minder budget aan besteed. De leidt tot een lagere onttrekking van € 0,3 mln. aan deze reserve. Daarnaast zou aanvankelijk extra capaciteit ingekocht worden die maar beperkt in 2021 is ingevuld. Tot slot viel een geschatte raming voor een monitoring van een spoedlocatie gunstiger uit. De niet bestede middelen van € 0,1 mln. blijven beschikbaar in de reserve 'Bodem'.

6. Egalisatie gladheidsbestrijding

De gladheidsbestrijding heeft een overschrijding van € 0,74 mln. De hogere lasten in 2021 zijn een gevolg van veel sneeuwval in combinatie met veel wind. Naast de hogere lasten waren de baten eveneens hoger, als gevolg van het hoge aantal strooibeurten. Deze strooibeurten worden doorberekend aan andere gemeenten en provincies waarmee afspraken zijn gemaakt. Aan deze reserve 'Gladheidsbestrijding' is € 0,5 mln. onttrokken, waarmee het saldo van de reserve ultimo 2021 nihil is.

7. Cofinanciering EU-projecten 14-20

De lasten voor cofinanciering zijn € 0,353 mln. lager dan begroot. Dit betreft de cofinanciering van de het Kansen voor West en het INTERREG programma, voor projecten van externe organisaties in de provincie en projecten waar de provincie partner in is. Deze middelen zijn wel geprogrammeerd (vastgelegd in subsidiebeschikkingen) en zullen in volgende jaren alsnog tot besteding komen. Deze gelden blijven beschikbaar in deze reserve.

8. Nieuwe natuur

De totale lasten van het programma zijn € 0,6 mln. lager dan begroot en de baten € 0,3 mln. hoger. In 2021 zijn nog enkele percelen voor het programma 'Nieuwe Natuur' aangekocht en weer verkocht. Het saldo van de baten en lasten is € 0,2 mln. Daarnaast is door tijdelijke verpachting in 2021 nog voor € 0,02 mln. aan aanvullende inkomsten gerealiseerd. Tot slot was een last van € 2,2 mln. begroot voor bijdragen, waarvan € 0,68 mln. is gerealiseerd. Dit betreft de bijdragen aan de projecten, op basis van de voortgang die de uitvoerende organisaties hebben gerealiseerd. Hierdoor is er ook een lagere bate van € 0,5 mln., aangezien de compensatiemiddelen niet ingezet hoefden te worden.

9. Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering

De hogere onttrekking betreft een overboeking van het restant saldo van de reserve 'Informatiestrategie' naar de reserve 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering'.

10. Duurzame energie

Binnen het programma 'Energietransitie' is er op de diverse onderdelen een onderbesteding van in totaal € 0,2 mln. Niet alle opdrachten van energie hebben geleid tot uitgaven in 2021, omdat een deel van de opdrachten over het jaar heen zijn getild. De afronding van deze opdrachten vinden plaats in 2022. Daarnaast was 2021 het eerste jaar binnen de formele samenwerkingsovereenkomst van de RES-Flevoland. De RES 1.0 is ingeleverd bij het NP-RES en van hieruit naar het PBL voor de algehele doorrekening. Dit vroeg een gerichte inzet waardoor vervolgoopdrachten en/of onderzoeken vanuit de bouwstenen pas in de 2e helft van 2021 konden worden

uitgedacht en uitgezet. Met name 2022 zal hierin een grote rol spelen. De middelen van € 0,25 mln. blijven beschikbaar in deze reserve. Tot slot zijn de geraamde middelen voor de subsidieregelingen 'Zon voor Asbest' en 'Kleinschalige Energie-initiatieven' niet geheel uitgenut in 2021. Deze middelen van € 0,13 mln. blijven beschikbaar in deze reserve.

11. Regiodeal Noordelijk Flevoland

De van het Rijk ontvangen middelen zijn in 2021 besteed aan de programmajnen 'Innovatie' en 'Talent'. Ondanks dat het programma voorspoedig loopt, is er in 2021 voor € 1,597 mln. minder besteed. Deze middelen zijn wel geprogrammeerd en zullen in komende jaren tot besteding komen.

12. Artistieke Experimenten

In de Najaarsnota 2020 is in 2021 € 0,2 mln. beschikbaar gesteld voor de restauratie van het kunstwerk de Tong. in 2021 zijn onderzoeken uitgevoerd ter voorbereiding op de restauratie. De daadwerkelijke restauratie vindt plaats in 2022. Daarnaast is in 2021 en 2022 is in totaal € 0,5 mln. beschikbaar gesteld voor het grondige herstel en de verbetering van de publieke toegankelijkheid en beleefbaarheid van de collectielandschapskunstwerken. De kosten blijken volledig in 2022 te vallen; in 2021 zijn er geen kosten gemaakt voor dit onderwerp. De niet bestede middelen blijven beschikbaar in deze reserve.

13. Krachtige Samenleving

De programmering van de uitgaven sloot niet helemaal aan bij de activiteiten in 2021, grotendeels als gevolg van corona / lock down maatregelen. De niet bestede middelen uit 2021 blijven beschikbaar in deze reserve voor de uitvoering van het programma in de komende jaren.

14. Vitaal platteland

Eind mei 2021 zijn de 'Nadere regels Fonds Leefbaar Platteland' door GS vastgesteld, met een openstelling vanaf de zomer en een subsidieplafond van € 0,53 mln. voor 2021. Het beroep op de nadere regels in 2021 is beperkt gebleven door corona en verlate openstelling. Ook de middelen voor de cofinancieringsregeling en communitybuilding kennen een onderschrijding. De middelen blijven beschikbaar in deze reserve en zullen worden geherprogrammeerd in de resterende looptijd van het programma.

15. Informatiestrategie

De lagere onttrekking aan deze reserve (€ 0,3 mln.) wordt veroorzaakt doordat de inschatting voor de onttrekking in november is gemaakt, waarna bleek dat al een deel van de kosten van 2022 abusievelijk in 2021 waren geboekt. Daarnaast is een aantal verplichtingen niet tot volledige uitnutting zijn gekomen.

Voor een gedetailleerd inzicht in de reserves wordt verwezen naar bijlage 1 'Overzicht reserves en voorzieningen'.

Relatie met de productenrealisatie

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.5.1 Reserves	46.883	-45.664	1.219
Totaal	46.883	-45.664	1.219

x € 1.000

7.6 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
7.1 Bestuur	Lasten	1.677	2.124	2.405	1.017	1.388
	Baten	-37	-27	-27	-143	116
	Saldo	1.640	2.097	2.378	874	1.504
7.2 Provinciale Staten	Lasten	1.642	1.825	1.680	1.492	187
	Baten	-1	0	0	0	0
	Saldo	1.641	1.825	1.680	1.492	187
7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	Lasten	28	5.812	3.395	-12	3.407
	Baten	-175.334	-170.747	-172.317	-177.100	4.784
	Saldo	-175.306	-164.935	-168.922	-177.113	8.191
7.4 Bedrijfsvoering	Lasten	52.543	54.340	56.490	55.271	1.219
	Baten	-3.880	-2.987	-3.394	-3.843	449
	Saldo	48.663	51.353	53.096	51.428	1.668
7.5 Reserves	Lasten	74.417	23.170	41.402	46.883	-5.480
	Baten	-71.791	-30.417	-55.674	-45.664	-10.010
	Saldo	2.626	-7.247	-14.272	1.219	-15.491
Totaal programma 7	Lasten	130.308	87.270	105.372	104.651	721
	Baten	-251.044	-204.178	-231.412	-226.751	-4.661
	Saldo	-120.736	-116.908	-126.040	-122.100	-3.940

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) inclusief een zevental verplichte paragrafen. In de paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van het jaarverslag) die van belang zijn voor het inzicht.

De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en de lokale heffingen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kende in 2021 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB).
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing.

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de MRB. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2021 bedroeg 116,8 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. In 2021 bedroeg het tarief in Flevoland 81,4 opcenten. De gerealiseerde opbrengst in 2021 is € 56,2 mln.

De zogeheten onbenutte belastingcapaciteit voor 2021 is € 24,4 mln. Dat is het verschil tussen de opbrengst bij het feitelijke tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief. Voor de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' wordt voor de beschikbare belastingcapaciteit overigens uitgegaan van het verschil tussen het Flevolandse tarief en het landelijk gemiddelde en niet van het wettelijk maximum.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de Legesverordening provincie Flevoland 2016). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers.
- Bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten.
- De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen).
- Naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), samenwerkingsverband BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de Grondwaterheffingsverordening 2010. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, is het verschil toegevoegd of onttrokken aan de voorziening 'Grondwaterbeheer'. In paragraaf 3.3.2 van de Toelichting op de balans (onderdeel IV Jaarrekening) is het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht. In Flevoland zijn drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten:

1. Het Friese Pad (Emmeloord);
2. Zeeasterweg (Lelystad), en
3. Braambergen (Almere).

Jaarlijks ontvangen de exploitanten van de stortplaatsen een aanslag voor nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van GS vormt het algemeen bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf 'Verbonden partijen'). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. Alleen voor Zeeasterweg is in 2021 nazorgheffing opgelegd van € 0,4 mln.

De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar GS mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan de sluiting (overdracht aan de provincie) van een stortplaats wordt de definitieve heffing berekend en opgelegd, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van GS tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing	Tarief	2017	2018	2019	2020	2021
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	78,20	79,00	79,80	80,6	81,4
Grondwaterheffing	per 100 m3	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing	Zeeasterweg	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2021 weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2021
Noord-Holland	67,9
Utrecht	74,9
Limburg	77,9
Noord-Brabant	78,4
Overijssel	79,9
Flevoland	81,4
Friesland	87,0
Zeeland	89,1
Gelderland	89,5
Zuid-Holland	90,4
Drenthe	92,0
Groningen	93,3
Gemiddeld	83,5

Van laag naar hoog gerangschikt nam provincie Flevoland in 2021 de zesde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. In 2021 bedroeg het landelijke gemiddelde tarief 83,5 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 3,24 per 100 m³. Het tarief in provincie Flevoland bedraagt per 1 januari 2021 € 1,41 per 100 m³, waarmee provincie Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de zesde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimumbedrag en vrijstellingen. In provincie Flevoland is geen minimumbedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Opcenten MRB	-57.991	-59.100	-57.000	-56.156	-844
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	-16	-14	-14	-17	3
Leges; heffing door provincie	-21	-24	-24	-18	-6
Grondwaterheffing	-457	-470	-470	-468	-2
Nazorgheffing	-400	-400	-400	-400	0
Totaal	-58.885	-60.008	-57.908	-57.059	-849

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

Door mutaties in omvang en samenstelling van het wagenpark (waaronder de toegenomen elektrificering) is de uiteindelijke opbrengst over 2021 circa € 0,8 mln. lager dan ten tijde van de Zomernota 2021 was geraamd. In de zomernota was dit risico reeds voorzien en was hiervoor een risicobuffer van € 1,55 mln. opgenomen binnen de stelpost 'Begrotingonzekerheden'. Deze buffer blijkt toereikend te zijn geweest.

Omdat de belastingopbrengst in Flevoland zich in 2021 minder gunstig heeft ontwikkeld dan in de rest van Nederland, staat tegenover deze lagere opbrengst overigens een hogere uitkering uit het provinciefonds.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de gemeenschappelijke regelingen OFGV en BIJ12 een bijdrage verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2021

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de kostendekking van de geheven leges in 2021.

Tabel 1.4: Kostendekkendheid leges

	Opbrengsten 2021	Kosten 2021	Kosten- dekkendheid 2021
3.1 Ontgronden (heffing door OFGV)	-94.660	94.660	100%
5.1 Wet Natuurbescherming (heffing door BIJ12)	-4.800	n.b.	n.b.
6.1 Wegenverkeerswet 1994 (heffing door RDW)	-16.672	n.b.	n.b.
6.1 Wegenverkeerswet 1994 (heffing door provincie)	0	0	100%
6.2 Fysieke leefomgeving (heffing door provincie)	-17.629	17.629	100%
Totaal (exclusief heffingen door BIJ12 en RDW)	-112.289	112.289	

x € 1

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de legestarieven die door de provincie worden bepaald kunnen in de praktijk jaarlijks afwijkingen optreden van de 100% kostendekking, omdat het volume en de complexiteit van vergunningen kan afwijken van de uitgangspunten bij de gehanteerde tarieven, die gebaseerd zijn op gemiddelden. Hiervan was in 2021 geen sprake.

Bij de nacalculatie van de tarieven voor de bepaling van de kostendekkendheid over 2021 is gerekend met de begrote gemiddelde kosten per eenheid (er vindt geen nacalculatie van de werkelijke kosten plaats).

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's zijn opgenomen in deze jaarstukken. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's die de provincie loopt op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' wordt tweemaal per jaar (voor de begroting en de jaarstukken) geactualiseerd.

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de versie, die was opgenomen in de Programmabegroting 2022. Vergeleken met de Begroting 2022 is het risicoprofiel toegenomen van ca. € 9,5 mln. tot ca. € 9,9 mln. De weerstandscapaciteit is tevens toegenomen van ca. € 14,6 mln. tot ca. € 15,3 mln. Per saldo blijft de weerstandsratio gelijk (1,5) en binnen de door PS vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (bron: nota 'Risiko en weerstandsvermogen 2021').

PS hebben in februari 2022 de nota 'Risiko en weerstandsvermogen 2021' vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor het risicomanagement voor komende 4 jaar opnieuw zijn vastgelegd. Deze nota vervangt de nota 'Risicomanagementbeleid 2017'. De geactualiseerde nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Met als uitgangspunt dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze dus zo vroeg mogelijk in beeld brengen. Om goed zicht te hebben op de mate waarin de risico's worden beheerst, worden bij de risico's ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Voornaamste uitgangspunten van risicomanagement

Begin 2022 hebben PS de nota 'Risiko en weerstandsvermogen 2022' vastgesteld. Daarin zijn de voornaamste uitgangspunten en kaders opgenomen:

- Alleen de strategische risico's worden opgenomen. Dit zijn risico's die niet (enkel) binnen de financiële middelen van een beleidsveld kunnen worden afgedekt.
- Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.
- Structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen. Indien risico's structurele gevolgen kunnen hebben voor de exploitatie/financiële positie, dan wordt er vanuit gegaan dat 3 jaar voldoende tijd is om een oplossing binnen de begroting te vinden om het financieel gevolg te kunnen dekken.
- Ook niet financiële risico's kunnen een onderdeel vormen van de paragraaf 'Risiko en weerstandsvermogen'.
- De weerstandsratio bevindt zich tussen de factor 1,1 en 2,0.

- Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) afgeroomd tot factor 2.
- Indien de weerstandsratio kleiner is dan 1,1 wordt de weerstandscapaciteit aangevuld. Er wordt gewerkt conform de watervalssystematiek, waarbij het rekeningresultaat eerst wordt benut om een eventueel tekort in de weerstandscapaciteit aan te vullen.
- Een beroep op het weerstandsvermogen vindt plaats nadat eerst is beoordeeld of bijstelling van ambities of bezuinigingen mogelijk zijn (integrale afweging).

Proces

De inventarisatie, actualisatie en uitwerking van risico's vindt plaats in afstemming tussen de risico-eigenaar, controller en risicomanager. Dit vindt (in ieder geval) tweemaal per jaar plaats bij het opstellen van de begroting en jaarrekening. De rolverdeling tussen GS en PS op het vlak van risicomanagement is opgenomen in de 'Nota Risico en weerstandsvermogen 2021'.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende strategische risico's die de provincie onderkent. Het is altijd een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Programmabegroting 2022.

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact, of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van de financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 – < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s).	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
			Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.		
3 Matig	≥ € 500.000 – < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces
4 Groot	≥ € 3.000.000 – < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel/ structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarverslag 2021	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2022	Opmerking
1.	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t. (MC)	n.v.t.	n.v.t.	€ 4,0	€ 4,0	
2.	Flevokust Haven	n.v.t. (MC)	n.v.t.	n.v.t.	€ 1,5	€ 1,7	(1)
3.	Innovatie paviljoen Floriade	€ 1,4	75%	Incidenteel	€ 1,1	€ 1,1	
4.	Grote Infrastructurele projecten	n.v.t. (MC)	n.v.t.	Structureel	€ 1,0	€ 1,0	
5.	Informatie veiligheid	€ 3,0	20%	Incidenteel	€ 0,6	€ 0,0	(2)
6.	Nazorgfonds	€ 0,8	50%	Incidenteel	€ 0,4	€ 0,6	(3)
7.	Persoonsgegevens (AVG)	€ 1,0	30%	Incidenteel	€ 0,3	€ 0,1	(4)
8.	OMALA	€ 2,6	10%	Incidenteel	€ 0,3	€ 0,1	(5)

Nr	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel/ structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarverslag 2021	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2022	Opmerking
9.	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	Incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
10.	Overige risico's	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 0,6	€ 0,4	
	Totaal				€ 9,9	€ 9,5	

x € 1 mln.

Het actuele risicoprofiel van provincie Flevoland is (afgerond) ca. € 9,9 mln. In vergelijking met de Begroting 2022 een toename van ca. € 0,4 mln.

De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaardemethode. Uitzonderingen zijn Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en Grote Infrastructurele Projecten, die voornamelijk zijn gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde nota 'Risico en weerstandsvermogen 2021'.

Mutaties

De (voornaamste) mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Begroting 2022 zijn:

- Het risico Flevokust haven is afgenomen als gevolg van gunstige marktontwikkelingen.
- Op grond van een nieuwe weging van de risico's op het gebied van informatievoorziening is het risico van informatieveiligheid als een separaat risico opgenomen.
- Het risico met betrekking tot het nazorgfonds is afgenomen als gevolg van de beleggingsrendementen, die de afgelopen drie jaar relatief gunstig waren.
- Het risico op persoonsgegevens (AVG) is toegenomen omdat is gebleken dat de borging van privacy meer aandacht en acties vraagt.

Het risico OMALA is toegenomen door een toename van de uitstaande leningen OMALA.

De post 'Overige risico's' betreft de som van de overige financiële risico's.

Voor risico's, waarop de provincie voldoende invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen, die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat nu uit de 'Algemene reserve' (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarstukken per 31 december weergegeven.

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	JV 2017	PB 2019	JV 2018	PB 2020	JV 2019	PB 2021	JV 2020	PB 2022	JV 2021
Incidenteel									
Algemene reserve (vrij deel)	21,1	21,4	21,4	20,8	20,4	15,5	21,3	22,2	22,5
Oormerk autoleasemaatschappijen	0	0	0	-9,6	-10,3	-9,8	-9,1	-8,6	-8,4
Incidentele weerstandscapaciteit	21,1	21,4	21,4	11,2	10,1	5,7	12,2	13,5	14,1
Structureel (jaarlijks)									
Belastingcapaciteit	1,5	1,4	1,4	1,5	1,8	1,5	1,5	1,0	1,0
Onvoorzien	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Structurele weerstandscapaciteit	1,7	1,6	1,6	1,7	2,0	1,7	1,6	1,1	1,1
Totaal	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5	13,8	14,6	15,3

x € 1 mln.

Weerstandsvermogen

Het risicoprofiel is in Jaarrekening 2021 toegenomen ten opzichte van de Begroting 2022 (van € 9,5 mln. tot € 9,9 mln.) en dit geldt tevens voor de weerstandscapaciteit (van € 14,6 mln. tot € 15,3 mln.). Per saldo blijft weerstandsratio gelijk (1,5). Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota 'Risico- en weerstandsvermogen 2021'.

Tabel 2.5: Weerstandsvermogen

	JV 2017	PB 2019	JV 2018	PB 2020	JV 2019	PB 2021	JV 2020	PB 2022	JV 2021
Risicoprofiel (A)	16,4	16,4	16,5	10,9	9,7	10,4	9,3	9,5	9,9
Weerstandscapaciteit (B)	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5	13,8	14,6	15,3
Weerstandsvermogen (=B-A)	6,4	6,8	6,5	2,0	2,4	-2,9	4,6	5,0	5,4
Weerstandsratio (=B/A)	1,4	1,4	1,4	1,2	1,2	0,7	1,5	1,5	1,5

x € 1 mln.

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

PS hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen en in december 2018 onder voorwaarden het investeringskrediet verhoogd. In juni 2019 hebben PS de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF. In december 2019 heeft de Raad van State het provinciaal inpassingsplan vernietigd, vanwege de nieuwe inzichten omtrent stikstofdepositie. Er is daarom een nieuw inpassingsplan opgesteld. Voordat de opdracht tot realisatie aan een aannemer gegund kan worden moet eerst het inpassingsplan onherroepelijk zijn. Daarnaast zijn de marktomstandigheden gewijzigd, mede door de stikstofcrisis, schaarste in grondstoffen en krapte op de arbeidsmarkt.

De stikstofproblematiek is helaas hardnekkig en een belangrijk argument waarop opnieuw bezwaar is gemaakt op het inpassingsplan. Het onzeker wanneer het inpassingsplan onherroepelijk zal worden. Dit zorgt voor onzekerheid voor de maritieme ondernemers met het risico dat partijen zullen afhaken.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse (2020). Deze is gebaseerd op het huidige geaccordeerde businessmodel.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase, voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- Er zijn juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk.
- Met de bedrijven binnen het consortium MSNF zijn juridische bindende overeenkomsten over langjarige afname gesloten.
- Er moet sprake zijn van een onherroepelijk inpassingsplan.
- Er wordt een geactualiseerde raming gemaakt, wat kan leiden tot een hernieuwd kredietbesluit, met nieuwe risicoanalyse.
- Er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.

Realisatie- en exploitatiefase:

- Begeleiding realisatie door afdeling INFRA en uitvoering binnen de projectbeheerssystemen van deze afdeling.
- Periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'MSNF' aan GS en PS.

2. Flevokust Haven

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in de buitendijkse ontwikkeling van de multimodale overslaghaven Flevokust. De ontwikkeling (bouw) van de haven is eind 2016 gestart en de haven is het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen.

Wij onderkennen een aantal risico's inzake de exploitatiefase vanaf 2019. Dit betreft de onderhoudskosten en het kan zijn dat de verwachte opbrengsten uit de exploitatie niet kostendekkend zijn als gevolg van (eventuele) gedeeltelijke leegstand.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 1,5 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse.

Hierin is ook het effect van de in 2019 doorgevoerde duurzame waardevermindering betrokken. De risico's betreffen exploitatierisico's, enkele resterende risico's betreffende oplevering en te maken afspraken over beheer en onderhoud.

Het risicobedrag is ten opzicht van de begroting 2022 naar beneden bijgesteld. Reden is dat de markt voor gebruik van de haven zich positief heeft ontwikkeld, mede door de uitgifte van vrijwel het gehele bijbehorende industrieterrein aan ondernemingen met voor een belangrijk deel haven-gebonden activiteiten. Gevolg is dat de haven voor een deel voor een lange periode is verpacht. En voor het andere deel onderhandelingen zijn gestart om eveneens voor een lange periode te verpachten.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Realisatie- en exploitatiefase:

- Intensief samenwerken met de gemeente Lelystad in positionering en profilering van Flevokust Haven bij private en publieke partijen;
- het plegen van acquisitie in netwerk verband voor het vinden van aanvullende exploitanten;
- het monitoren van de financiële dekkendheid van exploitatie;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project Flevokust aan GS en PS.

3. Innovatiepaviljoen (Floriade)

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in een Innovatiepaviljoen op het Floriadeterrein. Vervolgens zijn zowel het ontwerp als de berekening voor de benodigde investering opgesteld. Uit die berekening bleek dat het oorspronkelijk beschikbare krediet niet toereikend was. In december 2017 is door PS besloten om het investeringskrediet te verhogen. Tevens is vastgesteld dat een risicoreservering van € 1,1 mln. benodigd is, gebaseerd op de uitgevoerde risicoanalyse. In 2019 heeft de aanbesteding van de bouw plaatsgevonden. De bouw van het Innovatiepaviljoen is medio 2020 gestart, de oplevering en ingebruikname vond plaats in juni 2021.

Wij onderkennen nog risico's die betrekking hebben op de exploitatiefase en de fase na afloop van de Floriade. De voornaamste risico's zijn:

- Afhankelijk van het toekomstige gebruik van het pand bestaat het risico dat de omzetbelasting over de bouwkosten (deels) niet verrekenbaar of compensabel is (kostenverhoging).
- Er is een risico op gedeeltelijke leegstand wat een lagere opbrengst tot gevolg kan hebben. Door de latere oplevering (2021 ten opzichte van 2017) is de exploitatieduur verkort en dus is het risico voor de provincie afgenomen (maar nog wel aanwezig).
- De bestuurlijke intentie is om het gebouw na afloop van de Floriade aan te houden. Wanneer in de toekomst zou blijken dat er geen behoefte meer is aan het maatschappelijk gebruik van het gebouw, is het mogelijk om te besluiten dat het gebruik wordt gewijzigd of om te gaan verkopen. Het opgenomen risico ziet er op toe dat een dergelijke beslissing financiële consequenties kan hebben.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 1,1 mln.

Beheersmaatregelen

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen, zoals:

- Eisen voor het kwaliteitsniveau zijn hoog, om de aantrekkelijkheid voor potentiële gebruikers te vergroten.
- Periodiek wordt de businesscase voor de exploitatieperiode van 2021-2023 geactualiseerd en in de meerjarige provinciale begroting verwerkt. De berekening komt uit op een totale last van circa € 0,5 mln., inclusief de kapitaallasten over die jaren. Deze lasten worden gefinancierd vanuit het daarvoor geormerkte bedrag van € 0,7 mln. in de 'Brede Bestemmingsreserve'.
- Door de corona beperkingen waren inkomsten de laatste maanden lager, maar de uitgaven konden daar grotendeels op aangepast worden.
- Wij rapporteren jaarlijks aan PS over de voortgang van het project, vanuit het programma 'Floriade Werkt!'.
- Regelmatig wordt de risicoanalyse herhaald en geactualiseerd.
- Het paviljoen wordt (met behulp van externe expertise) zo veel mogelijk aangesloten op de marktbehoefte.
- In de exploitatieberekening is bij de beoordeling van de haalbaarheid al uitgegaan van een gedeeltelijke leegstand.
- Een deel van de exploitatie kan worden gefinancierd vanuit het programma 'Floriade Werkt!'.

4. Grote infrastructurele projecten

Het risico van omvangrijke infrastructurele projecten wordt voorzien van een risicoberekening, waarvan de uitkomst wordt vergeleken met het beschikbaar gestelde budget. Indien de uitkomst van de raming hoger is, dan wordt het verschil betrokken in de risicoberekening op concern niveau.

In deze jaarstukken zijn de risico's van de programma's 'Hogering Almere', 'Groot Onderhoud bruggen en sluizen (GOBS)' en 'Roggebot/Kampen N307' geactualiseerd. Verder wordt kort ingegaan op het in komende

maanden nog te kwantificeren risico 'Meerjarenprogramma Oeveronderhoud' en overige grote geplande projecten.

In de begroting 2022 was op concernniveau voor het project '*Capaciteitsuitbreiding Hogering Almere*' een risicoreservering van ca. € 2,4 mln. opgenomen. Het project bevindt zich nog in dezelfde fase als bij de Programmabegroting 2022. Een aantal stappen binnen deze fase zijn afgehandeld, waardoor het risicobedrag verlaagd kan worden naar ca. € 1,2 mln.

In de Jaarrekening 2020 was voor het programma 'Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen' (GOBS) een risicoreservering van ca. € 5,7 mln. opgenomen, die op basis van een Monte Carlo analyse is opgesteld tijdens de aanbestedingsfase in 2017/2018. De installaties van de bruggen en sluizen in Flevoland zijn gedateerd en gebouwd in de tijd van de drooglegging van Flevoland 1940-1955. Het programma 'GOBS' heeft als doel deze objecten toekomstbestendig te maken inclusief de mogelijkheid om de installaties optimaal veilig en centraal te bedienen. Met als gevolg het aantal storingsen te verminderen, de veiligheid te bevorderen en een kwaliteitsimpuls te creëren voor de beroeps en recreatievaart. De planning loopt van 2017 tot en met 2023. De 16 projecten worden ingepland afhankelijk van de prioriteit en dienen met zo min mogelijk overlast te worden uitgevoerd binnen een totaal krediet van € 59,8 mln.

Het programma 'GOBS' heeft in 2021 een aantal financiële tegenslagen moeten incasseren. Er zijn risico's opgetreden en er hebben zich nieuwe risico's geopenbaard. De tegenvallers tijdens realisatie van het programma 'GOBS' zetten het programma fors onder druk. Na het renoveren van 6 van de 16 locaties dreigt er een indicatief financieel tekort van ca. € 9,6 mln. Het tekort is toe te schrijven aan ontwikkelingen, die van tevoren niet voorzien konden worden. Coronamaatregelen, het grondstoffentekort en de daarmee samenhangende prijsstijgingen, nieuwe aanvullende wet- en regelgeving, betonrot en de gewijzigde uitvoeringseisen voor de steigers, remming- en geleidewerken spelen hierbij een rol. Op dit moment worden de resultaten van een proef met trillingvrij remmingwerken onderzocht. Bij de volgende actualisering van het risico worden deze verwerkt.

Het programma 'Roggebot/N307' bestaat uit het infradeel Overijssel, het watergerelateerde deel dat voor rekening komt van het Rijk en het infradeel Flevoland. De besluitvorming heeft in september 2020 plaatsgevonden in de PS-en van Flevoland en Overijssel en door de minister van IenW. Het infradeel Flevoland (16,5 mln.) en Overijssel (13,8 mln.) heeft in totaal een krediet van ca. € 30,3 mln. De risico's van beide infraprojecten worden gedragen door Flevoland en Overijssel (50%/50%) en bedraagt voor Flevoland ca. € 2,4 mln.

In totaal wordt risicoreservering opgenomen van ca. € 13,2 mln. (ten opzichte van € 13,8 mln. in de Begroting 2022). De hieruit voortvloeiende structurele extra kapitaallasten bedragen ca. € 0,33 mln. Vermenigvuldigd met de factor 3 (conform beleid structurele risico's) leidt dit tot een risicobedrag van ca. € 1,0 mln.

Het is goed om hierbij op te merken dat in de loop van 2022 mogelijk nog een aantal grote infrastructurele projecten wordt opgestart, die een beroep (kunnen) doen op de risicoparagraaf op concernniveau. De hoogte van deze risicoreservering wordt duidelijk na aanbesteding van deze projecten. Het gaat hier om de 'Rondweg Lelystad', 'Rondweg Urk' en het 'Meerjarenprogramma Oeveronderhoud Flevoland'.

Het Meerjarenprogramma Oeveronderhoud Flevoland heeft als doel om grootschalig onderhoud uit te voeren aan 47 kilometer oevers, verspreid over Flevoland. De uitvoering staat gepland voor eind 2022 en loopt door tot en met 2025. Momenteel zitten we in de planvoorbereidingsfase waarin we een probabilistische raming opstellen. Aan de hand daarvan zal het risicobedrag worden bepaald en verwerkt in de Begroting 2023.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Structureel	n.v.t.	€ 1,0 mln.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

- Een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- Daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

5. Informatieveiligheid

Door de toenemende digitalisering - in de bedrijfsvoering, maar steeds meer in de primaire processen - worden de risico's op het gebied van informatieveiligheid groter. Als basisnorm hanteert de provincie de (verplichte) Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Deze geldt als integraal kader voor alle overheden. Voor de borging van informatieveiligheid heeft de organisatie de beschikking over een 'Corporate Information Security Officer' (CISO) en een 'Information Security Officer' (ISO). Er heeft in 2021 een audit plaatsgevonden om de voortgang van de nieuwe, verplicht in te voeren, BIO inzichtelijk te maken. Een van de aandachtspunten is een goedwerkend 'Information Security Management System'. De organisatie heeft daarnaast in 2021 de risico volle processen in kaart gebracht. In 2022 komt meer focus te liggen op de beleidsmatige inrichting van informatieveiligheid binnen de provincie.

Invoering van nieuwe wet- en regelgeving heeft ook impact op informatievoorziening en digitalisering van de provincie. De Wet digitale overheid (Wdo) is een kaderwet met vooralsnog focus op toegangsbeveiliging en het gebruik van (open) standaarden, maar zal snel worden uitgebreid. Deze wet heeft grote impact op de wijze waarop de provincie haar processen uitvoert, inclusief de daarvoor benodigde informatiesystemen. Deze ontwikkelingen zijn in de 'Informatiestrategie 2021-2024' voorzien en vragen de komende jaren de aandacht en mogelijk extra investeringen.

Het aantal informatiebeveiligingsincidenten is in 2021 toegenomen. Te noemen oorzaken hebben betrekking op wereldwijde cyberdreigingen, softwarematige kwetsbaarheden en onbewust/onbekwame medewerkers. In het bijzonder vraagt geheime informatie binnen de organisatie (die alleen toegankelijk mag zijn voor de geautoriseerde) de aandacht.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
20%	Incidenteel	€ 3,0 mln.	€ 0,6 mln.

De kans op het risico is 20%, gezien de snelle ontwikkelingen, implementatie voortgang en de aanhoudende dreiging van cybercriminaliteit.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen ingevoerd:

- (Verdere) implementatie van 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO).
- Implementatie van het internationale normenkader ISO 27001.
- Informatiebeveiliging nader uitwerking in de Informatiestrategie.

6. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dat vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn (meerjarige begrotingshorizon tot 5 jaar).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragend voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten

en/of de benodigde aangroei van de 'langlopende schulden' (vooruit ontvangen bedragen) te dekken. Gezien de huidige kapitaalmarkt bestaat het risico dat het doelrendement niet kan worden gerealiseerd, waardoor de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad dient aan te vullen. In 2021 wordt het beleggingsrendement op 9% ingeschat, waardoor het jaarresultaat naar verwachting positief zal zijn. Voor het kwantificeren van het risico wordt voor de jaren 2022 tot en met 2026 uitgegaan van een te realiseren rendement van gemiddeld 2% (in plaats van de rekenrente van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van circa € 0,28 mln. per jaar, waarvan de kans van optreden op 50% is geschat. Ultimo 2026 zou dan het eigen vermogen € 0,8 mln. negatief zijn.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,8 mln.	€ 0,4 mln.

Het risico is afgenomen ten opzichte van begroting 2022 (van € 0,6 mln. tot € 0,4 mln.). Dit heeft vooral te maken met de beleggingsrendementen die de afgelopen drie jaar relatief gunstig waren.

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt, binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

Er wordt een onderzoek uitgevoerd door een externe partij om te komen tot een goed systeem om de rekenrente te bepalen. Dit is mede op verzoek van het IPO en wordt landelijk gedragen. De verwachting is dat het onderzoek leidt tot een lagere rekenrente, waardoor de kans op het behalen van die rekenrente groter wordt. Het toepassen van een lagere rekenrente vergt wel een (incidentele) storting in het eigen vermogen van het fonds.

7. Persoonsgegevens (AVG)

Alle organisaties moeten aan de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) voldoen. Hierop wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De maximale boete, bij het niet naleven van de wet, is substantieel en afhankelijk van het omzetsniveau en soort overtreding. De provincie houdt (als middenbestuur) in beperkte mate persoonsgegevens bij van burgers. De gegevensverwerkingen hebben met name betrekking op medewerkers, aanvragers en verzoekers van provinciale diensten en relaties. De kans op het risico is gestegen van 10% tot 30% omdat in 2021 is gebleken dat de borging van privacy nog om meer aandacht en acties vraagt.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
30%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,3 mln.

De bewustwording met betrekking tot de omgang van persoonsgegevens moet onderdeel zijn van onze dagelijkse werkzaamheden en de projecten met een informatiehuishoudingscomponent.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen ingevoerd:

- De in AVG genoemde processen zijn geïmplementeerd en vastgesteld binnen de provincie en de informatiehuishouding is in beeld gebracht. In geval van risicovolle processen (zoals cameratoezicht bruggen en sluizen) wordt een Data Protection Impact Assessment (risicoanalyse) uitgevoerd.
- Op alle kernprocessen van de afdelingen/eenheden zijn Business Impact Analyses uitgevoerd en basis beveiligingsniveaus vastgesteld.
- Er worden verwerkersovereenkomsten afgesloten met derden, die in opdracht van de provincie taken uitvoeren waarbij persoonsgegevens worden verwerkt.
- Er worden ook samenwerkingsovereenkomsten gesloten wanneer er sprake is van een gedeelde of gezamenlijke verantwoordelijkheid.
- De geïdentificeerde verwerkingen van persoonsgegevens zijn vastgelegd in het (wettelijk voorgeschreven) register (Verwerkingsregister).
- De rechtmatigheid van verwerkingen wordt regelmatig gecontroleerd.
- Tijdige melding en afhandeling van (potentiële) datalekken binnen de provincie is ingeregeld conform het protocol melding datalekken; de werkwijze is binnen de organisatie gecommuniceerd.

De bewustwording met betrekking tot de omgang van persoonsgegevens moet onderdeel zijn van onze dagelijkse werkzaamheden en de projecten met een informatiehuishoudingscomponent.

8. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van LAB is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij doordat:

- de verkoop van de gronden niet, later of tegen een lagere prijs wordt gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling hoger blijken te zijn dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incourantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. De samenwerking met Schiphol Real Estate (SRE) in de ontwikkeling van het gebied is bekrachtigd door een getekende overeenkomst. Dit betekent dat de realisatiekans van de kavel Flight District (tegenover de terminal) ook verder is toegenomen. Het besluit over het in operationeel gebruik nemen van Amsterdam Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Het aandelenkapitaal, dat door de provincie is verstrekt, bedraagt in totaal ca. € 1,0 mln. In 2021 is één lening (€ 0,5 mln.) afgelost en zijn twee nieuwe leningen (samen € 1,6 mln.) verstrekt. De omvang van de uitgezette middelen (op peildatum 31 december 2021) is daardoor toegenomen (€ 2,6 mln.).

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,6 mln.	€ 0,26 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- De bedrijventerreinen rond Amsterdam Lelystad Airport hebben de status 'bijzonder terrein' gekregen, waardoor er ruimere mogelijkheden zijn voor ontwikkeling.
- Er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders.
- De kosten in de grondexploitatie zijn versoerd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering.
- De grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd.
- Voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen.
- Per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk als bestuurlijk geëvalueerd en besproken.
- SRE heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

9. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening 'APPA' (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening van de benodigde middelen in de voorziening 'APPA' ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening 'APPA' om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van de Begroting 2022.

Bij het opstellen van de Jaarstukken is de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt grote schommelingen.

10. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen ca. € 0,6 mln.

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Oorlog in Oekraïne

De oorlog in Oekraïne kan, naast al het humanitair leed, ook (financiële) gevolgen hebben voor de provincie en

is inmiddels als een nationale crisis ingeschaald. Er wordt rekening gehouden met minimaal 50.000 vluchtelingen. Verder ontstaat wellicht een snellere realisatie van de ambitie van energietransitie (minder fossiele brandstoffen), een hogere inflatie en mogelijk een krimp van de economie.

Het is op dit moment te vroeg dit verder uit te werken. De komende periode zal een en ander duidelijker worden.

Dossier Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door GS of het rijk), die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (onder andere vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren.

Nu het ecologisch onderzoek ("de passende beoordeling") van het PAS niet meer als basis voor toestemmingverlening kan worden gebruikt, is voor veel ruimtelijke ontwikkelingen, ook op grote afstand van Natura 2000-gebieden, nodig dat zij op een andere manier gaan aantonen, dat hun project of plan (zoals een 102 bestemmingsplan) op voorhand geen significant schadelijke effecten heeft op de Natura 2000-gebieden. Pas daarna kan toestemming worden verleend.

Voor projecten betekent dit dat moet worden beoordeeld of (alsnog) een natuurvergunning is vereist. GS (en in een aantal gevallen het ministerie van LNV) zijn het bevoegde gezag voor deze vergunning. Zij dienen te beoordelen of voor een project een natuurvergunning is vereist. Voor bestemmingsplannen geldt weliswaar geen natuurvergunningsplicht, maar ook zij moeten ook aan de eisen van de Wet natuurbescherming voldoen. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan moet daarom beoordeeld worden of de met het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen significant negatieve effecten zouden kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Ook dan moet er een passende beoordeling worden gemaakt.

De commissie Remkes heeft in haar rapport 'Niet alles kan' advies gegeven over de maatregelen, die genomen kunnen worden om stikstof depositie te verminderen. Op landelijke niveau worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de acties van gemeenten, provincies en het rijk op de korte middellange en lange termijn. Flevoland heeft daarin een bijzondere positie omdat wij geen voor stikstof gevoelige N2000 gebieden hebben. We moeten echter wel een bijdrage leveren aan de vermindering van deposities op de ons omliggende N2000 gebieden en moeten daarom de Flevolandse emissies van ammoniak en stikstofoxiden terugdringen. Dit heeft met name een substantieel effect op de landbouw. Door middel van de gebiedstafels wordt met de

verschillende sectoren in Flevoland nagedacht wat voor Flevoland de beste maatregelen en oplossingen kunnen zijn. Dit alles is van belang omdat de uitspraak veel belangrijke ontwikkelingen zoals Lelystad Airport, MSNF, MITC, dijkversterking, woningbouw en bedrijfsverplaatsingen raakt. Er moet rekening mee worden gehouden dat plannen met een substantiële uitstoot alleen door kunnen gaan als daar stikstofruimte voor wordt gevonden; dan wordt intern en extern salderen cruciaal. Deze stikstofruimte moet vaak aangekocht worden. Dat brengt kosten met zich mee, vraagt tijd, zorgt voor juridische complicaties en er is niet altijd stikstofruimte genoeg. De provincie heeft inmiddels een stikstofdepositiebank opgericht om stikstofruimte te kunnen opslaan en benutten voor prioritaire projecten van de provincie. De omvang van dit probleem is zo groot dat ook op landelijk niveau wordt gekeken naar het schadeaspect. Hier kan op dit moment nog geen inschatting van worden gegeven.

De Tweede Kamer heeft door middel van een amendement in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering geborgd dat PAS-meldingen en activiteiten die onder het PAS vrijgesteld waren van een vergunning alsnog stikstofruimte en een vergunning krijgen. De provincie zal de aanvragen moeten verifiëren en een vergunning moeten verlenen zodra het Rijk voor de benodigde stikstofruimte heeft gezorgd. Daarnaast zien we een toename in het aantal handhavingsverzoeken betreffende deze categorie.

Beheersmaatregelen

In maart 2020 heeft PS extra budgetten beschikbaar gesteld. Dit betrof een structureel budget voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (ca. € 0,3 mln.), een incidenteel budget maatwerkgesprekken bv. verduurzamingsmaatregelen en stikstofreductie (ca. € 1,5 mln.) en een incidenteel budget voor innovatie bv. pilots die leiden tot stikstofreductie (ca. € 1,5 mln.).

COVID-19

De gevolgen van de coronacrisis zijn ook in 2021 groot geweest. De langdurige sluiting van horeca, detailhandel en cultuursector waren ingrijpend, maar tegelijkertijd lijkt de toename van de werkloosheid en economische krimp relatief beperkt. De vraag naar personeel in de drie tekortsectoren 'Techniek', 'Transport&Logistiek' en 'Zorg&Welzijn' was ook in 2021 onverminderd groot en is alleen maar toegenomen. En ondanks veel onzekerheid en sectorale verschillen zijn er aanwijzingen dat Flevoland de coronacrisis ook in 2021 goed heeft doorstaan. We constateren dat mobiliteit en vervoersbewegingen weer toenemen. De mate en snelheid van herstel van de OV-sector is lastig te voorspellen. De werkgelegenheid groeit door, en het aantal faillissementen is in 2021 lager geweest dan voorgaande jaren. Doordat de coronacrisis langer aanhoudt, moeten we voor de middellange termijnrekening rekening houden veranderingen op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door verdere digitalisering. Ook moeten we zicht houden op structurele gedragsveranderingen, de mentale en fysieke gezondheid van Flevolandse en de verscherping van een tweedeling in de samenleving.

Beheersmaatregelen

- Als provincie hebben we ook in 2021 verder uitvoering gegeven aan de maatregelen zoals in 2020 vastgesteld in het Noodfonds en het Coronamaatregelenpakket. Met deze maatregelen bestrijden we de negatieve effecten van de crisis en investeren we in de samenleving. Van deze regelingen is ook in 2021 goed gebruik gemaakt. In een bijlage bij de Jaarrekening 2021 is een evaluatie van deze maatregelen opgenomen.
- De schade ten gevolge van de coronacrisis doet zich vooral voor in de sectoren openbaar vervoer, cultuur en economie. Voor de compensatie van de schade in het openbaar vervoer en in de culturele sector zijn met het Rijk afspraken gemaakt.
- Flevoland monitort de crisis periodiek op een groot aantal aspecten, via onder meer de Coronamonitor [<https://www.flevoland.nl/dossiers/coronacrisis/covid-19-impact-monitor>] en de Coronapeiling [te vinden via <https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard-covid/>]
- Ten slotte zien we dat de crisis leidt tot innovaties en dat kansrijke initiatieven worden ondernomen.

Woningopgave

In ons land is een tekort aan woonruimte. De Tweede Kamer en de regering hebben Flevoland gevraagd ruimte te bieden aan woningbouw. Het proces over de realisatie van de bouw van tenminste 100.000 woningen in Flevoland is gestart. Deze ontwikkeling biedt allerlei mogelijkheden om Flevoland verder te ontwikkelen. Ook het nieuwe coalitieakkoord en het kabinet Rutte IV hebben de focus op woningbouw. Voor Flevoland geldt als uitgangspunt dat diverse randvoorwaarden, waaronder bereikbaarheid en voorzieningen, op peil moeten blijven of worden gebracht om deze ontwikkeling van de Flevolandse samenleving mogelijk te maken. Bij een dergelijke grootschalige ontwikkeling zullen zich risico's in een breed spectrum voordoen voor de korte en

lange termijn. Naast financiële, juridische en andere technische aspecten, kunnen maatschappelijke en fysieke knelpunten naar voren komen en moeten bestuurlijke en organisatorische risico's worden afgewogen. Bij de verdere uitwerking van dit proces met de regio en met het Rijk houden we met dergelijke risico's rekening.

Openbaar vervoer

De maatregelen die het kabinet heeft afgekondigd ter bestrijding van het coronavirus zijn met ingang van medio maart 2020 van grote invloed op de exploitatie van het openbaar vervoer in Nederland. Onder andere de angst voor het virus en de oproep om zoveel mogelijk thuis te werken hebben de reizigersaantallen drastisch doen dalen. Tegelijkertijd is de sector als "vitale functie" aangemerkt, met als gevolg dat dienstregelingen grotendeels in stand zijn gehouden om mensen met vitale beroepen te kunnen vervoeren van en naar hun werk. Binnen de OV-concessie IJsselmond is de provincie Flevoland opbrengstverantwoordelijk. Mee- en tegenvallers in de reizigersinkomsten komen daarmee in beginsel voor rekening en risico van de provincie als concessieverlener. Vanaf 4 september 2021 is de provincie Flevoland ook verantwoordelijk voor concessie Lelystad, waarin de opbrengstverantwoordelijkheid bij de vervoerder ligt.

Beheersmaatregelen

Over de periode 15 maart 2020 tot en met 31 augustus 2022 heeft het Rijk in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer tijdens de coronapandemie een landelijke compensatieregeling (ter gedeeltelijke dekking van de gedeelde opbrengsten) opgesteld. Voorwaarden daarbij zijn onder andere dat de provincie haar (pre-corona berekende en geïndexeerde) exploitatievergoedingen in het kader van haar OV-concessies IJsselmond en concessie Lelystad volledig aan de vervoerders betaalt en dat de provincie en vervoerders voor 2021 een nulresultaat garanderen en voor 2022 streven naar een nulresultaat. Momenteel vinden er landelijk in het NOVB (Nationaal Openbaar vervoer beraad) nog gesprekken plaats om de BVOV2022 te verlengen tot 31 december 2022.

De gemaakte afspraken ter naleving van deze voorwaarden en beperking van de financiële risico's zijn voor de concessie IJsselmond vastgelegd in het opgestelde transitieplan. Voor de concessie Lelystad zijn afspraken hierover vastgelegd in de verlengingsovereenkomst van de concessie. Tussen decentrale overheden en vervoerders is afgesproken dat er in 2022 een herijking van de concessies zal plaatsvinden met als doel om de sector toekomstbestendig te maken. Voor de concessies IJsselmond en Lelystad zal de herijking beperkte gevolgen hebben. Gezien de looptijd van beide concessies (tot medio december 2023) wordt er naar gestreefd om het huidige voorzieningenniveau op peil te houden.

Hoe hoog het restrisico voor Flevoland zal zijn is met name afhankelijk van hoelang het virus zich nog blijft verspreiden en de mate waarin reizigers, die vóór corona frequent gebruik maakten van het openbaar vervoer, terugkeren. Het uitblijven van het reizigersherstel zou kunnen leiden tot het nemen van meer ingrijpende maatregelen zoals vastgelegd in het transitieplan. Voor het afdekken van de provinciale financiële risico's in het openbaar vervoer is binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' bij het vaststellen van de Najaarsnota 2020 een bedrag van € 2,25 mln. geormerkt. Of het Rijk ook na 1 september 2022 nog bereid is om de sector financieel te ondersteunen is op dit moment onduidelijk.

Overige ontwikkelingen

- In de huidige meerjarenraming (2022-2025) zijn de accessen uit de meicirculaire 2021 verwerkt. Uit de latere circulaire's en het regeerakkoord uit 2021 blijkt dat accessen nog zullen toenemen. De omvang van deze accessen is nog wel onzeker. Deze onzekerheid bestaat uit het gegeven dat jaarlijks bijstelling plaats zal vinden op basis van de gerealiseerde uitgaven door het Rijk. Daarnaast moeten met het nieuwe kabinet afspraken worden gemaakt over de ontwikkeling van het Provinciefonds (en ook het Gemeentefonds). Nu worden de accessen bepaald volgens de trap op, trap af methode maar eventueel komt er een andere methode voor terug.
- Zoals bekend zijn elektrische voertuigen vrijgesteld van MRB en derft Flevoland daarover de opcenten. Het aantal elektrische voertuigen neemt gestaag toe. Als beheersmaatregel is hiervoor meerjarig een risicobuffer in de begroting opgenomen. Tweemaal per jaar wordt gemonitord of deze buffer toereikend is. Er is een rapport opgesteld door het ROB (april 2020) op basis waarvan de provincies menen dat het Rijk zou moeten compenseren voor het effect van dit rijksbeleid. Bij de berekening van de hoogte van de buffer is uitgegaan van een gedeeltelijke compensatie van de derving. Door het nieuwe kabinet is besloten om de gedeelde inkomsten in 2022 tot en met 2024 te compenseren en wij verwachten dat de elektrische voertuigen weer (gedeeltelijk) belast zullen gaan worden. De verdeling van de

compensatiemiddelen over de provincies is nog niet bekend, daarover zal nog besluitvorming plaats moeten vinden.

- Er vinden onderzoeken plaats naar een aanpassing van het verdeelmodel Provinciefonds, alsmede naar eventuele alternatieven voor het provinciaal belastinggebied (ter vervanging van de provinciale opcenten MRB op termijn). Beide trajecten kunnen kan van invloed zijn op de provinciale inkomsten in de komende jaren.
- Met de beleggingen van het Nazorgfonds zou op de lange termijn 4,4% rendement gehaald moeten worden, namelijk de rekenrente die als uitgangspunt voor het doelvermogen wordt gebruikt. Het gemiddelde beleggingsrendement in de laatste jaren ligt onder deze norm. Het is onzeker of op de lange termijn dit rendement daadwerkelijk kan worden behaald. In 2021 is gestart met een landelijk onderzoek naar de berekening van de rekenrente. Het doel van het onderzoek is te bepalen hoe de methodiek beter aan kan sluiten bij de werkelijke rendementen. Daardoor kunnen zowel de provincies als de exploitanten van de stortplaatsen duidelijkheid krijgen over de berekening van de op te leggen nazorgheffing.
- De Omgevingswet, die in juli 2022 moet worden ingevoerd, gaat gepaard met een grote uitdaging dit kwantitatief en kwalitatief te organiseren. Hier hebben de gemeenten mee te maken, maar ook de provincie. Met het risico dat lokaal gewenste resultaten niet worden gehaald.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de jaarrekening 2021 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuureservaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuureservaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer waaronder het beheer van de grote grazers. GS zijn – met inachtneming van de toepasselijke regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn en zien toe op de uitvoering van het beheer van de grote grazers.

GS voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door PS is vastgesteld. In de afgelopen jaren is – conform het beleidskader – verder gewerkt aan de afronding en implementatie van de korte termijn maatregelen zoals deze in het beleidskader zijn opgenomen en in 2018/2019 in gang zijn gezet: de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset. Inmiddels zijn diverse juridische procedures inzake de edelherten gevoerd en is de reset gestart. Daarnaast lopen er diverse juridische procedure gericht op de grote grazers en inzake (fysieke) maatregelen in het gebied. Afhankelijk hoe de winter zich zal ontwikkelen kan het onderwerp bijvoeren en de aandacht voor deze procedures mogelijk weer leiden tot maatschappelijke onrust. Dit kan leiden tot imagoschade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie. De kans op impact is verlaagd van 50% tot 40%.

Kans	Impact (korte termijn)
40%	Groot

Op de langere termijn, nadat de populatie dieren is verminderd en de beschutting in het gebied weer is toegenomen, zal naar verwachting sprake zijn van een lager risico en een lagere impact.

Kans	Impact (lange termijn)
10%	Beperkt

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- De provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer.
- Er in 2020 en 2021 voortvarend wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de maatregelen uit het beleidskader, specifiek de maatregelen voor de korte termijn.

- Er door Staatsbosbeheer een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied op basis van het beleidskader is vastgesteld.

Informatievoorziening

Zowel op het gebied van persoonsgegevens (AVG), informatieveiligheid alsmede informatiebeheer kunnen zich incidenten voordoen met een gevolg voor de reputatie van de provincie.

Kans	Impact
30%	Groot

Beheersmaatregelen

Hier wordt verwezen naar de beheersmaatregelen genoemd onder financiële risico's.

Amsterdam Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel van de openstelling van Amsterdam Lelystad Airport kan leiden tot schade voor Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in de provincie. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

Onderstaand zijn de op grond van het BBV voorgeschreven financiële kengetallen weergegeven en van een nadere duiding voorzien. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 2.6: Financiële kengetallen BBV

	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Rekening 2021
Netto schuldquote	-58%	12%	-38%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-71%	2%	-53%
Solvabiliteitsratio	77%	78%	76%
Grondexploitatie	0%	0	0%
Structurele exploitatieruimte	6%	3%	5%
Opcenten	98%	98%	97%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen.

Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt 38% negatief in 2021. Doordat de provincie geen netto schuld heeft (vorderingen zijn hoger dan schulden), is het percentage negatief. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 53% negatief. Het percentage is licht gedaald ten opzichte van 2020, voornamelijk door een afname van het rekening-courant saldo bij het Rijk (schatkistbankieren), doordat de investeringen hoger zijn dan voorgaand jaar.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor provincie Flevoland is het solvabiliteitspercentage nagenoeg gelijk gebleven met 76%. De oorzaak hiervan ligt met name in zowel een toename van het eigen vermogen als een toename van de vlottende passiva als gevolg van vooruit ontvangen doeluitkeringen in 2021. De vooruit ontvangen doeluitkeringen hebben betrekking op rijksbijdragen of bijdragen van derden die voor een specifiek doel zijn ontvangen. Deze dienen of nog te worden besteed aan het specifieke doel dan wel te worden terugbetaald.

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoerings- en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (5%) blijkt dat de structurele baten in 2021 hoger waren dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

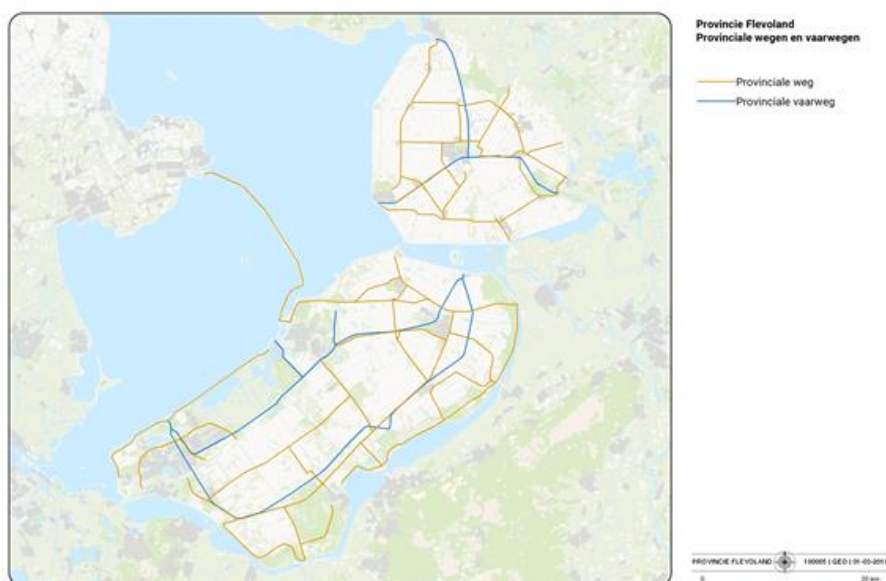
3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. De maatschappelijke waarden van de provinciale infrastructuur zijn mobiliteit, bereikbaarheid, doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Naast de infrastructuur beschikt de provincie over andere kapitaalgoederen, waaronder het provinciehuis en de overige vestigingen (steunpunten wegbeheer). Om de waarde van de kapitaalgoederen gedurende de levensduur te behouden, worden deze doelmatig, duurzaam en kostenefficiënt beheerd.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluisen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstantaties (verkeerslichten) en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal omvat onder andere:

Tabel 3.1: Provinciaal areaal

Wegen	Weg	595 km
	Fietspad	371 km
	Bruggen (civiele kunstwerken)	99 stuks
	Duikers (civiele kunstwerken)	106 stuks
	Verkeerslicht locaties	39 stuks
	Lichtmasten	2.312 stuks
Water	Vaarweg	158 km
	Beweegbare bruggen	13 stuks
	Sluizen	11 stuks
	Passantensteigers	29 stuks
	Oeverconstructies, waarvan natuurlijke oevers	349 km 74 km
	Groen	Bermen, vlak en talud
Landschappelijke beplanting		106 ha
Fauna voorzieningen (locaties)		43 stuks
Bomen		32.700 stuks

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch Uitvoeringsprogramma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0)

Het beleidskader voor het beheer en onderhoud van de infrastructurele kapitaalgoederen is vastgelegd in de SUP 2.0. Deze is in 2019 door PS vastgesteld. De SUP 2.0 geeft inzicht in het areaal en het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur en de daarvoor benodigde budgetten.

Om het kwaliteitsniveau van de infrastructurele kapitaalgoederen te bepalen zijn in hoofdlijnen de normen van het landelijk instituut Stichting CROW gevolgd, die een vijfpuntsschaal hanteert van niveau A+ (oplever kwaliteit) tot niveau D (zodanig slecht dat kapitaalvernietiging optreedt).

Algemeen gangbaar is kwaliteitsniveau B. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade klein is. Alleen waar deze risico's niet aan de orde of aanmerkelijk lager zijn, is gekozen voor een lager uitvoeringsniveau: niveau C. Het gaat om onderhoud aan duikers, sierbeplanting en landschappelijke beplanting.

Op de volgende punten is, op verzoek van PS, een plus op niveau B opgenomen:

- Bij het maaibeheer van de bermen vergroting van de aandacht voor bijen.
- Beperking van lange wachttijden bij bruggen en sluizen in het hoogseizoen.

We beheren onze wegen en vaarwegen volgens de systematiek van assetmanagement. Hiermee kunnen we ons beheer en onderhoud plannen op basis van een vastgesteld kwaliteitsniveau. We inspecteren onze assets regelmatig om te zien of het gewenste kwaliteitsniveau aanwezig is. Wanneer assets onder dat kwaliteitsniveau dreigen te zakken, plannen we beheer en onderhoud in en voeren dat uit.

We maken onderscheid in drie vormen van beheer en onderhoud: jaarlijks onderhoud (kleine reparaties aan wegdek of kunstwerken i.v.m. veiligheid, maaien bermen en ander groen onderhoud, gladheidsbestrijding, storingsonderhoud installaties etc.), niet jaarlijks onderhoud (grote reparaties die eens in de 5-15 jaar plaats vinden zoals het vernieuwen van de bovenlaag van een weg, van brugleuningen, van armaturen voor lantarenpalen etc.) en vervangingsinvesteringen (integrale vervanging van assets aan het einde van de technische levensduur).

Indicatoren op het gebied van beheer en onderhoud infrastructuur

De indicatoren in deze jaarstukken over 2021 zijn vastgesteld in de SUP 2.0. In hoofdstuk 6. Mobiliteit staan de scores op deze indicatoren.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen vijf en twintig jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad. In 2019 is een groot deel van het pand heringericht. De eventuele gevolgen

voor (de fasering van) het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keukens. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook bezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2021'.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 0,5 mln. toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'NJO Provinciehuis', maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Voor de komende jaren (2022 tot en met 2025) is bij de begroting 2022 een nieuw MJOP vastgesteld dat zowel het provinciehuis als de vestigingen als het pand aan de Oostvaardersdijk ('Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum') omhelst. Vanaf de jaarrekening 2022 zal op basis van dit geactualiseerde MJOP worden gerapporteerd.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het provinciehuis vastgesteld. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 0,7 mln.). Jaarlijks wordt hier € 0,1 mln. aan toegevoegd.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum (NLE), gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'NJO NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,2 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Wij hebben een berekening laten maken voor de beheer- en onderhoudskosten van het haventerrein, de kade en de toegangsweg. Het onderhoud en beheer is deels verlegd naar de exploitanten die gebruik maken van de haven en andere partijen. Het jaarlijkse onderhoud, wat nu voor rekening van de provincie komt, is in de begroting opgenomen in de exploitatie van de haven op het desbetreffende budget. Er is nog geen onderhoudsplan vastgesteld. In 2021 is besloten om geen Havenbedrijf op te richten met de gemeente Lelystad. Daarom zal worden onderzocht hoe de exploitatie en beheer & onderhoud (inclusief onderhoudsplan) van Flevokust Haven binnen en/of buiten de provinciale organisatie en binnen de financiële en propositie kaders te borgen. Zie ook de activiteiten in de programmaverantwoording, onderdeel '3.2 Gebiedsopgaven'.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd en gerealiseerd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie. De ramingen zijn gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil	Begroting 2022
Landwegen* **	8.019	7.920	7.702	7.809	-107	8.079
Vaarwegen**	1.755	1.544	1.761	1.603	158	1.651
Provinciehuis	237	439	439	466	-27	339
Vestigingen	81	106	106	136	-30	49
Voormalig NLE	128	112	112	154	-42	83
Flevokust Haven	42	46	577	624	-47	47
Totaal	10.262	10.167	10.697	10.792	-95	10.248

x € 1.000

*De lasten Gladheidsbestrijding zijn opgenomen onder het Jaarlijks onderhoud Landwegen.

**Dit betreffen de bruto lasten, dus exclusief bijdragen derden (totaalbedrag daarvan bedraagt € 0,9 mln.).

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het NJO wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening 'NJO Infrastructuur'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	17.955	18.096	16.250	10.009	6.715	6.145
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	10.448	8.633	10.066	10.066	9.556	9.556
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-10.307	-10.479	-16.307	-13.360	-10.126	-8.766
Stand per 31/12	18.096	16.250	10.009	6.715	6.145	6.935

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening 'NJO Infrastructuur' op basis van de vastgestelde financiële kaders van het MBVI/PMIRT 2022-2026. Op basis van de actuele prognoses en de extra dotatie in 2021 en 2022 van totaal € 5,45 mln. (uit de resultaatbestemming 2018) en de extra dotaties van € 0,5 mln. in 2022 en € 0,5 mln. in 2023 (Perspectiefnota: 'Versnellen CO2 reductie projecten beheer en onderhoud') is het geprognosticeerde saldo van de voorziening aan het einde van ieder jaar toereikend.

In 2021 is er sprake van minder gerealiseerde onderhoudskosten ten laste van de voorziening dan geraamd doordat veel geplande projecten weliswaar technisch zijn uitgevoerd, maar een gedeelte nog financieel moet worden afgehandeld. De verwachting is dat dit in de komende jaar zal worden afgerond. De onderhoudskosten ten laste van de voorziening over de jaren 2022-2025 geeft de raming weer zoals in de begroting 2022 is opgenomen. Het saldo ultimo 2025 wordt aangehouden ten behoeve van nader te programmeren projecten en ten behoeve van risico's.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening 'NJO Provinciehuis'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	1.994	2.495	2.503	2.434	2.136	2.371
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	629	472	472	472	472	472
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-128	-464	-541	-770	-237	-84
Stand per 31/12	2.495	2.503	2.434	2.136	2.371	2.759

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening 'NJO Vestigingen'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	585	470	449	198	208	207
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	86	86	100	100	100	100
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-201	-108	-351	-90	-101	-166
Stand per 31/12	470	449	198	208	207	141

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening 'NJO NLE'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	757	563	467	217	256	144
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	183	183	100	100	100	100
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-377	-279	-350	-61	-212	-47
Stand per 31/12	563	467	217	256	144	197

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet fido) en de ministeriële Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door PS vastgestelde 'Treasurystatuut provincie Flevoland 2014'.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning. De (aanhoudend) zeer lage geboden rentetarieven van de afgelopen periode hebben het gemaakt dat er geen activiteiten ten aanzien van het uitzetten van middelen zijn geweest.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen worden de actuele zaken en ontwikkelingen binnen het vakgebied gevolgd. Dit vindt onder andere plaats door digitale deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op deze wijze staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen. Op dit punt zijn er geen (relevante)ontwikkelingen te melden. De huidige rentetarieven en de verwachting dat deze voorlopig nog op een zeer laag niveau zullen blijven dragen hieraan mede bij.

In het Coalitieakkoord 2019-2023 'Ruimte voor de Toekomst' zijn hoge ambities opgenomen voor deze jaren. Indien al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken ter voorkoming van liquiditeitsproblemen. Dat moment was dit jaar (nog) niet aan de orde.

Schatkistbankieren: drempelbedrag

In de beleidsdoorlichting schatkistbankieren van juli 2019 is onder meer geconstateerd dat decentrale overheden kampen met administratieve lasten bij schatkistbankieren. Het kabinet heeft in de beleidsdoorlichting het probleem erkend dat met name decentrale overheden die structureel rood staan en slechts incidenteel overtollige middelen hebben met hogere administratieve lasten te maken hebben dan gewenst is. Met een eventuele verhoging dan wel een andere berekening van het drempelbedrag wilde het kabinet aan deze bezwaren tegemoet komen. Na een overleg traject met alle betrokken partijen is er overeenstemming bereikt om het drempelbedrag te verhogen. Dit akkoord is bevestigd in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (BOFv) van april 2021.

Het drempelbedrag dat is vastgelegd in artikel 7 lid 2 van de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden is aangepast op onderstaande punten:

- een verhoging van de ondergrens van € 250.000,-- naar € 1.000.000,--
- een verhoging van het percentage begrotingstotaal t/m € 500.000.000,-- van 0,75% naar 2,00%

Op verzoek van de geconsulteerde decentrale overheden en de koepelorganisaties is de aanpassing van de regeling z.s.m. doorgevoerd. De wijziging is dan ook per 1 juli 2021 ingegaan.

Dit betekent dat provincies, gemeenten en waterschappen op basis van hun verantwoordingsvoorschriften voor 2021 twee drempelbedragen moeten hanteren;

- een drempelbedrag voor het eerste halfjaar (oude situatie)
- een drempelbedrag voor het tweede halfjaar (nieuwe situatie)

4.3 Performance en uitzettingen

Tabel 4.1: Middelen, opbrengst en rendement (treasury-functie)

	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021
Middelen op 31 december (x € 1 mln.)	134	64	64	91
Middelen gemiddeld (x € 1 mln.)	132	89	89	101
Opbrengst (x € 1.000)	102	87	87	79
Rendement (%)	0,08%	0,10%	0,10%	0,08%

Onder het begrip Middelen wordt verstaan de gelden die in rekening courant worden aangehouden bij de Schatkist (het schatkistbankieren) en de leningen die zijn verstrekt aan gemeenten (het onderling lenen aan openbare lichamen).

Omvang middelen 2021 (per jaareinde en gemiddeld)

In 2021 zien we een afname van de middelen van € 134 mln. eind 2020 naar € 91 mln. eind 2021. Het gemiddelde daalt van € 132 mln. in 2020 naar € 101 mln. in 2021. Beide afnamen zijn voornamelijk het gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten. In beide gevallen was deze terugloop overigens minder dan waarvan in de Programmabegroting 2021 was uitgegaan.

Omvang opbrengst 2021

Er is in de Programmabegroting 2021 uitgegaan van de opbrengst over de op dat moment reeds verstrekte leningen aan gemeenten. Vanwege de lage tarieven hebben er geen nieuwe uitzettingen plaatsgevonden. Over de middelen die waren ondergebracht bij de schatkist bedroeg de rentevergoeding zoals verwacht 0%.

Rendement 2021

Het rendement (0,08%) is fractioneel lager dan het geraamde percentage in de Programmabegroting 2021.

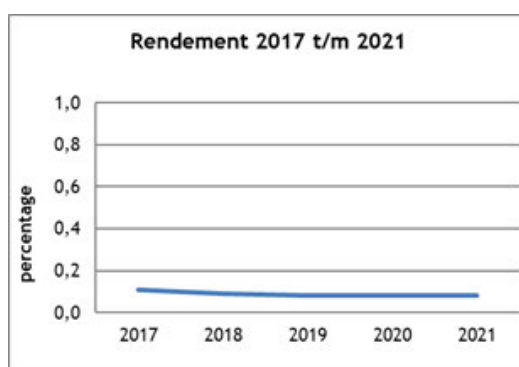
Trend 2017-2021

Er is sinds 2017 sprake van een (steeds forsere) afname van de omvang van de middelen (zie grafiek 4.1).

Grafiek 4.1: Gemiddelde omvang middelen

Grafiek 4.2: Behaald rendement

Grafiek 4.2 toont het verloop van het behaalde rendement over de jaren 2017-2021 en laat zien dat het rendement de laatste jaren maar net boven de 0% ligt.

Activiteiten vermogensbeheerder

Het afgelopen jaar waren er weinig contactmomenten met de vermogensbeheerder en zijn er geen nieuwe uitzettingen geweest.

ASR Vermogensbeheer heeft, op verzoek van de provincie, de volgende huidige tarieven per einde 2021 afgegeven:

- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 2 jaar: -0,31%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe: -0,04%.

- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe: 0,39%.
- Rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair: 0,28%.

Als gevolg van het oplopen van de inflatie en het terugdraaien van de stimuleringsmaatregelen is de verwachting dat in 2022 de rente enkele tienden van procenten zal oplopen.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de per balansdatum (31 december 2021) verstrekte leningen in het kader van het onderling lenen. Het behaalde rendement over de uitgezette leningen bedroeg in 2021 totaal 0,62% over een gemiddeld uitstaand bedrag van € 12,5 mln.

Tabel 4.2: Onderling verstrekte leningen aan gemeenten

Gemeente	Oorspronkelijke hoofdsom (x € 1 mln.)	Oorspronkelijke looptijd (maanden)	Rentepercentage (%)	Restant lening per 31-12-2021 (x € 1 mln.)	Einddatum
Gorinchem	8,0	96	1,100	1,0	17-07-2022
Heemskerk	7,0	120	0,495	2,8	10-03-2025
Veenendaal	11,0	120	0,590	4,4	27-05-2025
Meerijstad	5,0	120	0,695	2,5	05-01-2026
Totaal				10,7	

4.4 Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.3: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2021 bedraagt € 19,3 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 101,0 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 19,3 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 120,3 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. Renterisiconorm: niet van toepassing omdat er geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munten dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Al onze middelen, op een bedrag van max. € 0,25 mln. na, worden aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeits-risico	De kans dat er op korte en/of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen	Er is ook dit jaar gewerkt met een (meerjarige) liquiditeitsplanning voor de komende jaren. Hierin zijn de uitgaven en inkomsten (vertaald naar

Risico	Omschrijving	Maatregel
	voldoen aan de betalingsverplichtingen.	geldstromen) zoveel als mogelijk in kaart gebracht. De planning laat zien dat zich de komende jaren een mogelijk liquiditeitsrisico kan voordoen. Deze ontwikkeling wordt dan ook extra nauwkeurig gemonitord om, wanneer de omstandigheden dit vragen, tijdig de nodige maatregelen te kunnen nemen.

4.5 Renteschema

Conform voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.4: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		-/- 79
Saldo rentelasten en rentebaten		-/- 79
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/- 79
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
		-/- 79
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2021		

x € 1.000

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

Met de vaststelling van de Programmabegroting 2021 hebben PS opdracht verleend om met de inzet van beschikbare middelen de doelen en activiteiten uit te voeren. In deze paragrafen bieden we inzicht en leggen we verantwoording af over de uitvoering van deze opdracht. Het inhoudelijke gedeelte is verteld in de programma's. In deze paragraaf wordt met name ingegaan op de organisatie en bedrijfsvoering. Veel aspecten en werkzaamheden zijn minder zichtbaar, cruciaal en onontbeerlijk. We kunnen over het afgelopen jaar vele voorbeelden geven. In het oog springend zijn de prestaties die er voor hebben gezorgd dat medewerkers, bestuur en politiek hebben kunnen functioneren ondanks de pandemie. De overgang naar het thuiswerken en online vergaderen heeft in de afgelopen twee jaar kunnen plaatsvinden. Nieuwe vormen zijn toegepast en sommige daarvan worden 'gewoon'. Het democratisch proces, de provinciale overheid heeft - weliswaar anders - kunnen functioneren en presteren. De investeringen in de informatievoorziening, in de software en de hardware van de afgelopen jaren kwamen daarbij goed van pas. Ondanks de coronacrisis heeft de organisatie haar werk kunnen continueren en hebben GS en PS hun rol kunnen vervullen. Daarover gaan de hierna volgende onderdelen van deze paragraaf.

Om als organisatie goed te kunnen functioneren moeten de concernzaken op orde zijn en blijven. Steeds weer zien we dat er aanpassingen en investeringen nodig zijn, bijvoorbeeld op het gebied van informatiebeveiliging. Naast kwaliteit is doelmatigheid van belang; onze organisatie is een middel om de bestuurlijke en politieke ambitie waar te maken. En ze legt daarbij geen groter beslag op de beschikbare middelen dan noodzakelijk. In dit jaarverslag geeft het directieteam aan wat het heeft gedaan. Onder leiding van de algemeen directeur is een aantal veranderingen in gang gezet om de organisatie te optimaliseren. Naast het tijd- en plaatsbewustwerken en op afstand sturen zijn diverse ontwikkelingen te noemen die veranderingen teweeg brengen bij onze provinciale inbreng en onze organisatie. Wij informeren u in deze paragraaf over deze ontwikkelingen in de organisatie, de aandachtspunten en de wettelijke verplichtingen.

5.2 Sturing en beheersing

Interne beheersing en rechtmatigheid

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) streeft naar een invoering van een rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van verslagjaar 2022. Voor de invoering is een wetwijziging onderhanden. Dit wetsvoorstel is inmiddels ingediend bij de Tweede Kamer. Tot nu toe is het gebruikelijk dat de accountant in zijn controleverklaring zekerheid geeft over de financiële rechtmatigheid en getrouwheid van de jaarrekening. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording geeft de accountant in zijn controleverklaring niet langer een oordeel over de rechtmatigheid van de jaarrekening. In plaats daarvan moeten GS in de jaarrekening verantwoording over de rechtmatigheid afleggen. De accountant stelt vervolgens vast of de verantwoording van het college een getrouw beeld geeft. De aanleiding voor deze wijziging vloeit voort uit de voorstellen van de commissie Depla, in het rapport 'Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten'.

De zekerheid die het college verkrijgt om de verantwoording af te kunnen leggen over de rechtmatigheid, komt voort uit interne controles die zijn ingeregeld op basis van de Financiële verordening 2021. In de verordening is geregeld dat het college zorg draagt voor een periodieke interne controle ten behoeve van het getrouwe beeld en de rechtmatigheid van de jaarrekening.

De verbijzonderde interne controles worden gestructureerd uitgevoerd en beslaan tenminste de grootste geldstromen binnen de provinciale begroting (subsidies, inkoop en personele lasten) aangevuld met een controle op begrotingswijzigingen en periodiek wisselende onderwerpen. De wijze waarop deze controles zijn vormgegeven vloeit voort uit beleid omtrent de verbijzonderde interne controle dat het college heeft vastgesteld. De werkwijze volgend uit het beleid is op hoofdlijnen al meerdere jaren van kracht en wordt tevens als voorbeeld genoemd in de handreiking van de VNG en IPO voor de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording.

Het verslagjaar 2021 wordt gebruikt om proef te draaien met de rechtmatigheidsverantwoording. Aan de hand van het proefdraaien doet het college en de interne controlefunctie ervaring op bij het afgeven van de verantwoording en worden eventuele aandachtspunten blootgelegd voor de feitelijke invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. De rechtmatigheidsverantwoording maakt in het proefjaar nog geen onderdeel uit van de jaarrekening.

Ten slotte is bij dit onderwerp te vermelden dat de 'Financiële verordening 2021' en de 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021' zijn geactualiseerd en door PS vastgesteld. Daarmee hebben PS beleidsinstrumenten en kaders om de inzet van financiële middelen in relatie tot de provinciale ambities te kunnen doseren, alloceren en beheersen.

Rechtmatigheid - Geconstateerde onrechtmatigheid Europese aanbestedingen

Tijdens de uitgevoerde controlewerkzaamheden over 2021 heeft de accountant geconstateerd dat twaalf opdrachten zijn verstrekt in afwijking van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. De contractwaarde van deze opdrachten in 2021 en volgende jaren bedraagt cumulatief € 2,5 mln. De accountant heeft zich in zijn tweede controlejaar niet alleen gericht op de gebeurtenissen in jaarschijf 2021, maar ook op de inkooptrajecten in de jaren daarvoor die hebben geleid tot een last in 2021 en later. De geconstateerde afwijkingen hebben daarom ook (deels) een oorsprong van voor 2021. Derhalve is de controle in abstracto ruimer dan louter de grenzen van jaarschijf 2021. De onrechtmatigheden hebben betrekking op de onderdelen 'Externe inhuur van personeel', 'Licenties IT-applicaties' en 'Inkoop overige leveringen en diensten':

- Externe inhuur van personeel: € 0,9 mln.
- Licenties IT-applicaties: € 0,9 mln.
- Inkoop overige leveringen en diensten: € 0,7 mln.

In de bestuurlijke reactie op het accountantsverslag hebben we een uitgebreide toelichting opgenomen op de bovenstaande fouten als ook de getroffen en de te treffen beheermaatregelen.

Rechtmatigheid - Geconstateerde onrechtmatigheid kredietoverschrijding

De accountant heeft in het accountantsverslag over de overschrijding van het investeringskrediet Food Forum Floriade gerapporteerd. Het college heeft in haar vergadering van 14 december 2021 kennisgenomen van de overschrijding van het bouwkrediet van Food Forum met € 0,48 miljoen, inclusief de verwachting dat deze overschrijding geheel of gedeeltelijk kan worden inverdiend door onder uitputting in de besteding van de € 10 miljoen provinciale cofinanciering en de exploitatie van Food Forum. De overschrijding is ook opgenomen in de voortgangsrapportage Floriade Werkt!, die via een mededeling aan PS is aangeboden. In die mededeling wordt expliciet gewezen op de overschrijding. Doordat de besluitvorming over het meerwerk en de schikking pas eind 2021 bekend werden was er nog onvoldoende tijd om daarvoor een formele kredietverhoging te vragen aan PS.

Wet Open Overheid (WOO)

De Wet open overheid (Woo) heeft tot doel overheden en semi-overheden transparanter te maken. De kern is dat overheidsorganisaties verplicht worden om meer categorieën documenten actief openbaar te maken op een landelijk platform (Platform open overheidsinformatie, hierna 'PLOOI'). Met deze openheid probeert de overheid de relatie tussen samenleving en overheid te verbeteren door informatiedrempels weg te nemen. Daarmee past dit onderwerp ook bij de ontwikkeling van de stijl van bestuur die we in onze provincie graag willen bevorderen en toepassen. De Woo moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Deze Woo vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo is echter breder dan de Wob. De wet treedt vanaf 1 mei 2022 gefaseerd in werking. De fasering voor de actieve openbaarmaking van de provinciale bestuurslaag is nog niet bekend. Per bestuurslaag wordt de fasering vastgelegd in een meerjarenplan.

Als gevolg van onder andere het rapport van de Parlementaire ondervragingscommissie kindertoeslag is de vraag naar transparantie van overheden enorm toegenomen. Dat zien we aan berichten in de pers en ook binnen onze organisatie aan het sterk toenemende aantal (en complexiteit/omvang van) Wob-verzoeken. In 2021 zijn we gestart met het verbeteren van het Wob-proces. In 2022 werken we verder aan de optimalisatie van het proces en de uitvoering van Wob-verzoeken in voorbereiding op de Woo.

Iedere overheidsorganisatie moet haar handelen voor, tijdens en na afloop van het maken/ uitvoeren van beleid en wetgeving kunnen verantwoorden en motiveren. Een goede informatievoorziening aan PS, burgers,

bedrijven en journalisten is noodzakelijk in de democratische rechtstaat. Dat maakt dat de informatiehuishouding duurzaam toegankelijk moet zijn ingericht én geschikt om op zeer korte termijn informatie te publiceren conform daartoe geldende richtlijnen (AVG, digitaal toegankelijk, standaarden). In 2021 hebben we de consequenties van de Woo uitgewerkt in een impactanalyse. De Woo heeft flinke financiële en personele gevolgen voor de organisatie. Het aanstellen van een of meerdere contactpersonen voor het beantwoorden van externe vragen is verplicht. We zullen de informatiehuishouding aanzienlijk moeten aanpassen om aan de eisen en termijnen van openbaarmaking te voldoen. Medewerkers moeten bijvoorbeeld hun documenten anders gaan opstellen en schrijven. En daarvoor is bewustwording en opleiding noodzakelijk. Daarnaast zijn wijzigingen in processen, sjablonen en systemen én is de aanschaf van een anonimiseringsstool nodig. We hebben een concernbreed programma voorbereid om vanaf 2022 de Woo te implementeren. De invoering van de Wet open overheid gaat meerdere jaren duren. Hierbij werken we op basis van een plateau benadering met jaarlijkse uitvoeringsplannen om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de (nog niet vastgestelde) fasering.

Interprovinciaal is in 2021 een werkgroep, waaraan ook Flevoland bijdraagt, gestart met het opstellen van een meerjarenplan en het inventariseren van samenwerkingsmogelijkheden. Alle overheden zijn verplicht om de elf informatiecategorieën actief openbaar te maken op het landelijk platform PLOOI. Dat maakt dat andere eisen aan de ontwikkeling van dit platform worden gesteld, dan oorspronkelijk door de leverancier is ingeschat. Hierdoor kunnen lokale overheden waarschijnlijk pas in een later stadium aansluiten. Het IPO houdt dit nauwlettend in de gaten en is hierover in gesprek met zowel de leverancier van PLOOI als het verantwoordelijke ministerie.

Afronding programma 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering'

In 2020 zijn een aantal projecten uit de 'MAB' doorgeschoven naar 2021. De aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet is wederom landelijk uitgesteld naar 1 juli 2022. De overgang naar het Hybrid Cloud Datacenter heeft helaas nog niet plaatsgevonden als gevolg van een probleem tijdens het migratieweekend in oktober 2021. De migratie is uitgesteld naar het 1e kwartaal van 2022. Voor het project 'Digivaardig', gericht op de ontwikkeling van de digitale vaardigheden van de medewerkers van de provincie, zijn een 4-tal e-learnings beschikbaar gekomen:

- Digitaal samenwerken: Microsoft365
- Datamanagement: Wereld van data
- Informatieveiligheid & privacy: Waarborgen van betrouwbare informatie
- Informatiebeheer: Grip op informatie.

Tevens zijn er diverse workshops gegeven behorende bij deze e-learning. Digivaardig blijft een belangrijk thema komende jaren en zal zoveel mogelijk meegenomen worden in de projecten en ook meer onderdeel worden van onze dagelijkse werkzaamheden vanuit de Wet open overheid en datagedreven werken. Daarnaast is dit in 2021 een nieuwe programmalijn binnen IDA geworden waardoor ook hier de interprovinciale samenwerking is opgestart.

Informatiestrategie 2021-2024

In 2020 is de Informatiestrategie 2020-2024 vastgesteld. De ambitie van de provincie Flevoland met betrekking tot digitalisering is:

- De provincie Flevoland werkt digitaal in de volle breedte;
- De beleid-/besluitvorming bij provincie Flevoland is data-gedreven en 'evidence based';
- De informatie en data van Flevoland zijn digitaal duurzaam, toegankelijk en open.

Er is hard gewerkt aan het Dataplatform om het verzamelen, ontsluiten en delen van data voor een brede doelgroep mogelijk te maken. Dit platform zal begin 2022 in productie komen. Verder is in 2021 de start gemaakt met het moderniseren van het applicatielandschap. Dit betekent dat de voorbereidingen lopen voor vervanging van het financiële systeem, een noodzakelijke upgrade van het (huidige) document managementsysteem, de (her-)aanbesteding van het huidige HR-systeem, de invoering van de digitale paraaf/handtekening, de basale inrichting van Microsoft365 voor interne samenwerking, een (gedeeltelijke) invoering van relatiemanagement (CRM) op een Microsoft Azure omgeving en de verdere digitalisering van het inkoopproces.

Interprovinciale Digitale Agenda 2.0

Vanuit het IDA uitvoeringsplan 2021 is er op de diverse sporen, Data, Bedrijfsvoering, Dienstverlening, Innovatie en de nieuwe programmalijn "Digivaardige organisatie" een goede samenwerking ontstaan met

mooie resultaten. Er is een 8-delige webinarserie gemaakt over diverse thema's van de digitalisering agenda. De vakgroep Data en Monitoring Energietransitie heeft het afgelopen jaar hard gewerkt aan de ontwikkeling van een kernset indicatoren voor de energietransitie bij provincies. Ook is binnen IDA dit jaar een project op het gebied van Cyber Security gestart. Cyber Crime houdt zich niet aan provinciegrenzen. Het is daarom belangrijk om dit als provincies zo goed mogelijk gezamenlijk op te pakken en onze cyber weerbaarheid gezamenlijk te vergroten.

In navolging op een quick scan Data Governance bij de twaalf provincies is adviesbureau VKA in 2021 gestart met een traject om "best practices" op het gebied van Data Governance bij provincies te identificeren en te beschrijven. In het project Data Governance is gekeken naar dataprojecten binnen de Interprovinciale Digitale Agenda en wordt aansluiting gezocht bij de Interbestuurlijke Datastrategie die begin 2020 is ontwikkeld. Inmiddels leidt dit tot de eerste concrete resultaten. Een belangrijk resultaat betreft de beste manier om in interbestuurlijke samenwerking goed te sturen op datagedreven werken in de maatschappelijke opgaven. Tot slot is er vanuit IDA stevig gelobbyd bij het Rijk om digitalisering serieus te nemen en themaoverstijgend aan te pakken. Dat heeft zijn vruchten afgeworpen. In het nieuwe regeerakkoord is er ruim voldoende aandacht voor de opgaven rondom digitalisering. We staan als provincies goed gepositioneerd om onze rol te pakken en samen als één overheid de kansen van digitalisering op te pakken.

Datamanagement

In 2021 is datasturing en Evidence Based Beleid inmiddels bijna een vast onderdeel bij de ontwikkeling van nieuw beleid en het monitoren van de beleidsrealisatie. Op steeds meer beleidsterreinen wordt het beleid onderbouwd met feiten en cijfers en zijn monitors ontwikkeld, voorbeelden hiervan zijn onder meer de 'monitor Duurzame Energie', de 'monitor Circulaire Economie' en de 'COVID-19 monitor'. Ook aan het dashboard Feitelijk Flevoland zijn verschillende tegels toegevoegd. Daarnaast worden verschillende subsidieregelingen gemonitord zoals bijvoorbeeld het Scholingsfonds. In het realiseren van het Dataplatform zijn grote stappen gezet, het in gebruik nemen van de productieomgeving heeft echter vertraging opgelopen vanwege de afhankelijkheid van de migratie van het datacenter.

Voor de Flevolandse aanpak Stikstof is veel gebruik gemaakt van data om de stikstofdeposities op Natura2000-gebieden te bepalen en gevolgen van mogelijke maatregelen in de gebiedsgerichte aanpak door te rekenen. De Provincie heeft zich in 2021 in samenwerking met gemeente Almere en externe partijen aangesloten bij de Flevolandse fieldlab Digital Twin grootschalige woningbouw. In het fieldlab wordt de ambitie van Flevoland integraal in digitale beelden zichtbaar gemaakt; scenario's kunnen worden doorgerekend en gevisualiseerd. In het kader van implementatie van de basisregistratie Ondergrond (BRO) zijn flinke stappen gezet. Met de OFGV zijn procesafspraken gemaakt voor aanleveren gegevens bronhouderportaal BRO. Daarnaast heeft geoinformatie meegewerkt aan de verschillende monitors waaronder de monumentenmonitor en het geluidregister. Door het datagedreven werken is de samenwerking met Onderzoek en statistiek (OBI) verschillende trajecten geïntensiveerd.

Monitoring aanbevelingen

Bij de Jaarstukken 2021 wordt als bijlage een monitor van de aanbevelingen uit de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer gevoegd.

5.3 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Opgavegericht werken

De opdracht voor onze organisatie is om – naast de gewone werkzaamheden - grote maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. We kunnen dat niet alleen. Steeds meer doen we dat in netwerken, op basis van gelijkwaardigheid. Dit vergt oefening met horizontale vormen van (politieke, bestuurlijke en ambtelijke) sturing. Opgaven worden bepaald in afstemming met de omgeving. We organiseren ons de komende tijd zo dat onze organisatie zich mee-ontwikkelt met haar dynamische omgeving, haar aanpak afstemt op de relevante opgaven en blijft leren en verbeteren. Deze maatschappelijke opgaven pakken we 'opgavegericht' aan. We willen onze organisatie opgavegericht laten functioneren: vanuit alle relevante disciplines en eenheden uit de hele organisatie wordt bijgedragen en ingezet op de belangrijke opgaven. Bij 'opgavegericht werken' krijgt een team onder leiding van een opgavemanager mandaat over de afdelingen heen. De opgave wordt gezamenlijk met partners en met de omgeving opgepakt, voorbereid en in uitvoering genomen. Dit vraagt interactie en

integraliteit, samenwerking en afstemming, intern en extern. De directie heeft in 2021 een ontwikkeling naar een opgavegerichte aanpak in de organisatie opgestart, waardoor met name een concernbrede inzet op opgaven mogelijk wordt gemaakt.

Arbeidsomstandigheden

De situatie rondom het coronavirus heeft ook in 2021 een grote impact gehad op de medewerkers van de provincie Flevoland. Daarom is er in 2021 extra aandacht geweest voor de psychosociale arbeidsbelasting. Managers hebben een deskundigheidsbevorderingstraining gehad over hoe geef je leiding op afstand en hoe herken je verzuimsignalen. Medewerkers hebben kunnen deelnemen aan de themaweken gezond aan het werk. Deze weken stonden in het teken van de werkplek, voldoende beweging, gezonde voeding, blijf je ontwikkelen, verbinding en ontspanning. Daarnaast is een veilig basisscenario ontwikkeld waarbij men voor noodzakelijke werkzaamheden veilig naar het provinciehuis kon. Onder noodzakelijke verstaan we onder andere bedrijfskritische processen, onacceptabele thuissituatie en re-integrerende medewerkers. Daarnaast is provincie Flevoland de eerste provincie die medewerkers van de buitendienst in de gelegenheid heeft gesteld om zich te laten screenen op de ziekte van Lyme als gevolg van een tekenbeet. Tot slot is gestart met het uitvoeren van de Risico Inventarisatie en Evaluatie die in 2022 verder zal worden uitgevoerd.

Wnra

Nadat in 2020 de overgang van het publieke arbeidsrecht naar het civiele arbeidsrecht heeft plaatsgevonden zijn met de medewerkers arbeidsovereenkomst afgesloten en zijn regelingen en achterliggende processen en systemen aangepast. Op dit gebied zijn geen nieuwe ontwikkelingen te verwachten.

Inhuur

Uit de analyse van de inhuur in 2021 blijkt dat in totaal 29.1% is ingehuurd. Het overgrote deel is besteed aan- en verantwoord op door PS vastgestelde programma- en projectbudgetten. Het deel personele inhuur dat gedekt wordt uit de post 'tijdelijk personeel', bedraagt 6,51%. Dit is een stijging van 0,3 procentpunt ten opzichte van 2020 en blijft daarmee ongeveer op eenzelfde niveau, wat eerder ook in 2018 was. Het aantal vacatures dat in 2021 is opengesteld is wel fors gestegen naar 88. Dit wijst er op dat er het extern verloop is toegenomen. Een aantal vacatures blijkt ook moeilijker te vervullen dan voorheen. Het is daarom goed mogelijk dat, wanneer deze ontwikkeling zich doorzet, het inhuurpercentage in 2022 weer hoger zal zijn.

Participatiewet

Ondanks de aanhoudende beperkingen door de coronacrisis, blijft het aantal medewerkers uit de doelgroep van de Participatiewet op peil. Volgens de telling van de quotumwet heeft provincie Flevoland 21 fte gerealiseerd en voldoet provincie Flevoland aan de quotumnorm van 16 fte. De medewerkers uit de doelgroep van de Participatiewet leveren een belangrijke en gewaardeerde bijdrage aan het functioneren van de provinciale organisatie. Om die reden heeft 65% inmiddels een vast dienstverband. De provincie Flevoland is één van de drie provincies die over 2021 de quotumnorm heeft gehaald. De overige negen provincies hebben deze norm niet gehaald.

Ambtelijke integriteit

Integriteit

Het voornemen was binnen de gehele organisatie aandacht te besteden aan het vergroten van het bewustzijn en de weerbaarheid op het gebied van ondermijning. Naast plenaire bewustwordings- en informatiebijeenkomsten voor alle medewerkers, was het plan verdiepende workshops te organiseren voor medewerkers die mogelijk met ondermijnende activiteiten in aanraking komen. Door het intreden van aan corona verbonden beperkende maatregelen zijn deze bijeenkomsten en workshops op het laatste moment geannuleerd. Daar digitale bijeenkomsten voor dit onderwerp geen geschikt alternatief zijn, zijn alle activiteiten doorgeschoven naar 2022.

Actualisatie kwetsbare functies

Als terugkerende activiteit is de actualisatie van het register kwetsbare functies in gang gezet. Dit gebeurt mede met het oog op het versterken van de interne bewustwording en weerbaarheid tegen ondermijnende activiteiten. Maar ook omdat de persoon en rol van overheidsfunctionarissen steeds vaker elementen zijn in maatschappelijke discussies en reacties op het beleid en handelen van de overheid.

Melden van geschenken

Vanaf 2021 is het medewerkers niet toegestaan door hen ontvangen relatiegeschenken te behouden voor eigen gebruik. Zij dienen relatiegeschenken in te leveren bij een centraal punt waar deze een gepaste bestemming krijgen. Er zijn geen geschenken aangemeld.

Melding vermoeden van misstanden

Er zijn geen meldingen van vermoedens van misstanden gedaan.

Ambtseed

In 2021 hebben 56 nieuwe medewerkers de ambtseed of –belofte afgelegd.

Huisvesting

In veel opzichten is 2021 een bijzonder jaar geweest. Het provinciehuis stond grotendeels leeg. Medewerkers van Provincie Flevoland werkten, vanwege coronabeperkingen, zo veel als mogelijk vanuit huis. Iets wat vooral tot uiting is gekomen in het gebruik van de facilitaire diensten zoals het watergebruik, koffie- en theegebruik en de reserveringen in het vergadercentrum voor bijeenkomsten, vergaderingen en evenementen. Veel van onze dagelijkse operatie stond dus op de waakvlam. Wel hebben we ondertussen een aantal hybride vergaderfaciliteiten, op strategische plekken in het pand, geïnstalleerd. En zien we dat deze, in de beperkte openstelling van het pand, toch ruimschoots gevonden en gebruikt werden. In samenwerking met eenheid IV hebben we geprobeerd de organisatie “*het gebruik van de vergaderfaciliteiten*” aangeleerd. Ook in 2021 werden er een aantal zalen door de Rechtbank Midden Nederland gebruikt. De Europese Aanbesteding voor het verzorgen van de schoonmaak dienstverlening is succesvol afgerond en operationeel gestart. Ook heeft het team van Facilitaire Zaken hulp geboden bij de operationele opstart van het Food Forum op de Floriade in Almere. Denk hierbij aan ondersteuning op bouwtechnisch vlak, inrichting van het pand, het beheer van contracten en in de operationele personeelsplanning.

Informatieveiligheid

De provincie heeft de informatieveiligheid in 2021 verder verbeterd. We hebben een nadere concretisering van het Informatieveiligheid beleid uitgewerkt en vastgesteld via het Beheersingskader data- en informatieveiligheid. Ook is er gewerkt aan risicomangement, op alle kernprocessen van de afdelingen/eenheden hebben we risicoanalyses uitgevoerd en basis beveiligingsniveaus vastgesteld. Er is daarmee inzicht gecreëerd in de ‘kroonjuwelen’ van de provincie Flevoland. In het kader van digi-vaardigheid hebben we de training ‘Waarborgen van betrouwbare informatie’ ontwikkeld en beschikbaar gesteld binnen de organisatie.

Een belangrijke stap die we in 2021 hebben voorbereid is de overgang van de eigen ICT-omgeving naar clouddienstverlening. De verhuizing naar dit ‘cloud datacenter’, aanvankelijk voorzien in september 2021, zal in februari 2022 worden gerealiseerd. Deze stap heeft ook belangrijke invloed op de inrichting van de data- en informatieveiligheid; deze veiligheid zal zeker de komende jaren nog de nodige aandacht vragen. Om die reden is een marktverkenning gestart als voorbereiding op een aanbesteding van ‘veilige connectiviteit’ in 2022.

Om op 1 januari 2023 certificeerbaar te zijn voor de norm ISO 27001, heeft een audit plaatsgevonden om de voortgang inzichtelijk te maken. Het aandachtspunt dat voornamelijk naar voren kwam is een goedwerkend ISMS Management en Kwaliteitsysteem. Komend jaar zal daarom meer focus liggen op de beleidsmatige inrichting van informatieveiligheid binnen de provincie.

Digitale (be)dreigingen (ook wel aangeduid als Cybersecurity dreigingen) blijven onverminderd aanwezig. Rapporten van de Algemene Rekenkamer, van het NCSC en van de AIVD waarschuwen zelfs voor een toename daarvan als gevolg van het vele thuiswerken, maar ook vanwege toegenomen agressie vanuit ‘statelijke actoren’. De kwetsbaarheid LOG4J in december 2021 heeft duidelijk gemaakt dat onveilige Open Source code een voedingsbodem is voor ransomware.

Als basisnorm hanteert de provincie de (verplichte) Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Deze is gebaseerd op de internationale norm (ISO27001/2) en geldt als integraal kader voor alle overheden. Voor de implementatie heeft de organisatie de beschikking over een senior adviseur informatieveiligheid & privacy en adviseur informatieveiligheid en privacy die de rollen van ‘Corporate Information Security Officer’ (CISO) en ‘Information Security Officer’ invullen. Zij werken voor het privacy vakgebied nauw samen met de Functionaris

Gegevensbescherming (FG) en treden op als 'response team' als zich een informatiebeveiligingsincident of een datalek manifesteert. Dit team wordt aangevuld met andere collegiale disciplines, een en ander afhankelijk van de situationele context van het incident.

Privacy in de organisatie

De provincie Flevoland heeft een 'Functionaris Gegevensbescherming' (FG) in dienst en CISO. In 2021 hebben zij binnen de organisatie voortdurend aandacht besteed aan privacyregels, datalekken en medewerkers continu geïnformeerd over omgaan met en de verwerking van (persoons)gegevens in dit coronatijdperk. Het 'verwerkingsregister' is juridisch getoetst en wordt regelmatig aangevuld en bijgehouden. Met contractpartijen/leveranciers die in opdracht van de provincie persoonsgegevens verwerken hebben we verwerkingsovereenkomsten gesloten. Daar waar er sprake is van een gedeelde of gezamenlijke verantwoordelijkheid is een samenwerkingsovereenkomst gesloten en waar van toepassing een gezamenlijke regeling getroffen. Daarnaast zijn bij alle afdelingen 'aanspreekpunten' voor privacy-management actief die zicht houden op de privacy-maatregelen en omgaan met data binnen werkprocessen van eigen afdeling.

Ook 'bewustzijn' is een belangrijk onderdeel van privacy-management. Het aantal incidenten op het gebied van privacy is beperkt gebleven. Er waren 98 vermeende incidenten in 2021, die merendeels beveiligingsincidenten bleken te zijn. Bij 8 daarvan ging het om datalekken met een laag risico. Deze datalekken zijn, gelet op de beperkte omvang en een laag risico voor betrokkenen, niet gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Inkoop en aanbesteding

In de inkoop- en aanbestedingsprocedures worden per definitie duurzaamheidsaspecten zoals CO2-reductie en certificeringen op Milieumanagementsystemen meegenomen. Op basis van het Actieplan Het Goede Voorbeeld wordt in de aanbesteding circulariteit, energieneutraliteit en fairtrade meegenomen in de aanbesteding. Indien dit niet mogelijk is wordt dit in de aanbestedingsstukken gemotiveerd. Zo zijn deze uitgangspunten onder andere meegenomen in de (Europese) aanbestedingen voor Schoonmaak, Glasbewassing, Kerstgeschenken en de Warme dranken. Ook bij aankomende EU aanbestedingen voor Zonnepanelen alsmede Trafficmanagement, contentcreatie, Vormgeving en DTP hanteren we het Actieplan als uitgangspunt. In MRA verband werken we steeds nauwer samengewerkt en delen we informatie, waarbij ook de interprovinciale samenwerking niet uit het oog wordt verloren.

Bij infrastructurele werken zijn de duurzaamheidseisen ten aanzien van materiaalgebruik, brandstof en hergebruik van vrijkomende materialen verder aangescherpt. In lijn met de afspraken met de MRA zijn er voor asfalt en betonmengsels maximale waarden ten aanzien van de toegestane milieu-impact opgenomen in de bestekken. Als uitgangspunt hanteren we dat het haalbaar, betaalbaar en realiseerbaar moet zijn. Bij verschillende projecten zijn pilots uitgevoerd met nieuwe innovatieve duurzame materialen. Voorwaarde daarbij is deze materialen op termijn breed toepasbaar zijn in ons areaal.

Uitvoering Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie FlevolandStraks (2017) is als leidraad gebruikt bij de formulering van het Coalitieakkoord 2019 – 2023. Om de Omgevingsvisie te kunnen realiseren zijn de zeven geselecteerde opgaven uitgewerkt in een tweede Uitwerkingsagenda. In het Coalitieakkoord zijn afspraken gemaakt voor de inzet van middelen voor deze bestuursperiode. Daarbij is met name gebruik gemaakt van gerichte inzet van incidenteel beschikbare gelden. De jaarlijks vrijvallende middelen zijn mede ingezet op deze opgaven. Ook is de Omgevingsvisie het basisdocument van de samenwerking in de regio. Onder de vlag van 'Samen Maken We Flevoland' gebruiken we het regionale manifest Wij zijn Flevoland! waarin we als regio een aanbod doen aan het Rijk om een aantal landelijke opgaven in regionale opgaven te vertalen. Daarnaast hebben we de afstemming gezocht vanuit de Omgevingsvisie met de bestuurderstafel van het Platform Omgevingswet Flevoland, waarin regionaal en met alle betrokken partners wordt afgestemd hoe de invoering van de Omgevingswet tot stand kan worden gebracht. Het instrument Omgevingsvisie is immers een instrument in de ambities van de Omgevingswet. Regionale samenwerking om de Omgevingsvisies af te stemmen en te realiseren is een aandachtspunt voor de komende jaren.

Samenwerking

In de beschrijving van de programma's hiervoor is ingegaan op de inhoudelijke activiteiten en doelen die zijn uitgevoerd vanuit de 'Uitwerkingsagenda Omgevingsvisie'. In deze paragraaf wordt meer ingezoomd op de werkwijze. Hoe wordt er gewerkt aan de Omgevingsvisie? De zeven opgaven verschillen inhoudelijk van karakter en dat bepaalt mede de manier waarop de opgaven worden gerealiseerd. In de uitgevoerde

tussenrapportage van Lysias Advies, 'Leren van de Omgevingsvisie', is over de werking van de Omgevingsvisie uitgebreid geschreven. Veel activiteiten van de organisatie dragen bij aan de diverse opgaven. Er is dan ook geen apart organisatieonderdeel voor de opgaven ingericht, maar als bundeling van bestaande en nieuwe activiteiten. Ook worden aanbevelingen gedaan die voor de volgende fase van belang zijn; voor de organisatie zijn de aanbevelingen van belang die zich richten op de organisatie van de Omgevingsvisie en haar uitvoering, de aspecten van samenwerking en de betrokkenheid van de samenleving op de ambities.

Middelen

De afgelopen jaren is de uitvoering van de Omgevingsvisie onderdeel van het reguliere werk. Via het Coalitieakkoord zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor de verschillende opgaven. De Monitor Omgevingsvisie die om die reden is opgesteld (en is gepubliceerd op Feitelijk Flevoland) is om die reden nodig om de realisatie te kunnen volgen. Het hiervoor genoemde onderzoek van Lysias Advies constateert dat door deze keuze de zichtbaarheid van de Omgevingsvisie beperkt is geweest en niet expliciet is gemaakt. De aandacht voor de Omgevingsvisie FlevolandStraks en de realisatie daarvan is daardoor onvoldoende zicht, zo concluderen de onderzoekers.

Ook doen de onderzoekers aanbevelingen om expliciet te maken waaraan wordt gewerkt en welke middelen - mensen, budgetten, informatie - daarvoor nodig zijn. Er is inzet nodig om te zorgen dat het geheel zichtbaar blijft en een vorm van eigenaarschap moeten worden gevonden. De diverse opgaven zijn nog onvoldoende met elkaar verbonden. Het kernteam van de opgaventrekkers kan dwarsverbanden beter benutten. We hebben de afgelopen jaren gewerkt aan de opgaven en geoefend met opgavegericht werken en de conclusie is dat hierin nog veel te winnen valt. Tegelijkertijd hebben we in de omgeving en bij onze partners gemerkt dat er veel animo is om gezamenlijk aan opgaven te werken. De urgentie voor de grote maatschappelijke opgaven is merken we de laatste jaren toegenomen en zal ook naar verwachting door landelijke en ook soms Europese ambities en doelen verder toenemen verwachten we. Daarbij wordt nadrukkelijker ook naar regio's gekeken. Doordat we met incidentele budgetten hebben gewerkt is het mogelijk flexibel te kiezen voor ontwikkelingen die actueel zijn, bijvoorbeeld op gebieden van circulariteit, energie en landbouwtransitie. Structurele middelen zijn daarnaast ook nodig.

Mede vanuit de Omgevingsvisie is het afgelopen jaar geïnvesteerd in de samenwerking in regionaal verband onder de noemer 'Samen Maken We Flevoland'. Met de medeoverheden hebben we gesproken over de regionale maatschappelijke opgaven en het aanbod dat de regio in het manifest 'Wij zijn Flevoland!' hebben gedaan aan de Tweede Kamer en het Rijk. Onze inzet is om samen met onze medeoverheden en anderen partners concrete en haalbare projecten te realiseren om de Flevolandse samenleving door te ontwikkelen. Deze medeoverheden hebben hun eigen plannen, programma's en visies. Gemeenten hebben hun Omgevingsvisies. We spreken met deze overheden over de afstemming van onze ambities en proberen daarvoor de regionale aspecten en belangen af te wegen. Maatschappelijke vraagstukken van ruimtegebruik voor de woonopgave, de landbouwtransitie, werkgelegenheid en de energietransitie stijgen uit boven lokale belangen. De regionale schaal is geschikt om deze afwegingen te maken. Er is een instrumentarium nodig en voor handen om die richting en keuzes mogelijk te maken. In diverse bestuurlijke besprekingen is de samenwerking in Flevoland als belangrijk bestempeld; we hebben gewerkt aan de bestuurlijke samenwerking om de inwoners van Flevoland een fijne woon- en leefomgeving te bieden.

Sturing en monitoring

Via de Uitwerkingsagenda hebben we de opgaven aangepakt. In de Monitor Omgevingsvisie hebben we in beeld gebracht hoe de realisatie er voor staat. De Monitor komt tweejaarlijks uit. Op basis van de evaluatie van de Omgevingsvisie hebben we de vraag in voorbereiding of de visie moet worden geactualiseerd en zo ja op welke wijze. De Monitor beweegt mee met de Omgevingsvisie. De voorbereidingen voor evaluatie en actualisatie van de visie zijn in 2021 uitgevoerd.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Kadernota verbonden partijen 2015 die op 28 oktober 2015 door PS is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van PS in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om PS blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van provincie Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Horizon B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA N.V.	Het Flevolands Archief
Airport Garden City C.V.	Stichtingen en verenigingen
N.V. Afvalzorg Holding	Interprovinciaal Overleg (IPO)
Vitens N.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV -DOVA U.A.
Alliander N.V.	Overige verbonden partij(en)
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Visit Flevoland B.V.	Stichting DE-on
Sport Service Flevoland B.V.	
Groefonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2020 is Groefonds Flevoland B.V. toegevoegd aan de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	5.705	5.822
Omvang vreemd vermogen	3.153	3.153
	2020	2021
Financieel resultaat	-479	116
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2020 en de Q3-rapportage 2021, waarin opgenomen het geprognosticeerd geconsolideerd resultaat 2021. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in een drietal Flevolandse entiteiten: De Aanjager B.V. (100%), het MKB Fonds Flevoland B.V. (81,5%) en het Technofonds Flevoland B.V. (62,5%). Met deze entiteiten worden Flevolandse bedrijven ondersteund. De vennootschappelijke jaarstukken over het boekjaar 2021 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2021 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Beheersmaatregelen: Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreend om de risico's te beperken. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de fondsen-BV's. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	217	225
Omvang vreemd vermogen	240	240
	2020	2021
Financieel resultaat	16	8
Dividend	0	0

Bovenstaande gegevens zijn gebaseerd op de vastgestelde jaarrekening 2020, x € 1.000
 waarin tevens opgenomen de begroting 2021

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	192	188
Omvang vreemd vermogen	232	232
	2020	2021
Financieel resultaat	64	-4
Dividend	0	0

Bovenstaande gegevens zijn gebaseerd op de vastgestelde jaarrekening 2020, x € 1.000
 waarin tevens opgenomen de begroting 2021

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch gebied activiteiten uit voor de provincie.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	253	262
Omvang vreemd vermogen	1.248	1.248
	2020	2021
Financieel resultaat	10	10
Dividend	0	0

Jaarrekening 2020 en prognose 2021 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, er is een versnelling ingezet van de ontwikkelingswerkzaamheden en er wordt vervroegd afgelost op de leningen. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	600	1.600
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	4.896	5.835
	2020	2021
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2020 en prognose 2021 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De beherend vennoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

6

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	72.235	79.725
Omvang vreemd vermogen	138.868	132.762
	2020	2021
Financieel resultaat	7.191	7.490
Dividend	125	125

Prognose o.b.v. derde kwartaalrapportage 2021

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven.

Risico en beheersmaatregelen

De provincies zijn conform de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Als de exploitant zijn verplichting niet na kan komen (afdichten van de stortplaats), dan komen deze kosten voor rekening van de provincie. Afvalzorg heeft twee actieve stortplaatsen in Flevoland. Afvalzorg Deponie BV (dochteronderneming Afvalzorg Holding N.V.) dient conform de vergunningvoorschriften financiële

zekerheid. te stellen aan provincie Flevoland voor de aan te brengen bovenafdicthingen. De omvang van de te stellen zekerheid bedraagt € 2,27 per gestorte ton afval conform artikel 12 Stortbesluit bodembescherming. Afvalzorg heeft twee beleggingsrekeningen in onderpand gegeven aan provincie Flevoland als financiële zekerheid voor de aanleg van bovenafdicthingen op stortlocaties Braambergen in Almere en Zeeasterweg in Lelystad. Daarnaast is er zowel bestuurlijk als financieel voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel (10%) in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn verdere beheersmaatregelen niet aan de orde.

7

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	557.100	598.100
Omvang vreemd vermogen	1.340.100	1.392.100
	2020	2021
Financieel resultaat	23.900	23.500
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. financieel jaarplan 2022-2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's. In de planperiode 2022-2024 is de verwachte solvabiliteit lager dan <30%. Bij een solvabiliteit <30% wordt geen dividend uitgekeerd. Vitens wil de solvabiliteit de aankomende jaren laten stijgen naar een minimumniveau van 35% en blijvend voldoen aan de financiële ratio's zoals gesteld door de kredietverstrekkers. Hiervoor zal de aankomende jaren het nettoresultaat moeten worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

8

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	https://www.bngbank.nl/	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	5.097.000 (*)	5.061.000 (**)
Omvang vreemd vermogen	155.262.000 (*)	154.779.000 (**)
	2020	2021
Financieel resultaat	221.000 (***)	187.000 (****)
Dividend	96	136

<https://www.bngbank.nl/halfjaarbericht>

x € 1.000

Aanvullende informatie

(*) per 31-12-2020(**) per 30-06-2021(***) netto winst 2020(****) netto winst tijdvak 01-01-2021/30-06-2021
De bank is door de toezichthouder De Nederlandse Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating (Standard&Poors's AAA, Moody's Aaa en Fich AAA) met, in alle gevallen, een "stable outlook". De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

9

Alliander N.V.

Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.com	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,05	0,05
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	277
Omvang eigen vermogen	4.328.000	4.346.000
Omvang vreemd vermogen	5.319.000	5.094.000
	2020	2021
Financieel resultaat	224.000	119.000
Dividend	52	43

Prognose o.b.v. halfjaarbericht 2021

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de

energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

10

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl/tmi-proof-of-concept-fonds-flevoland-poc-fonds	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	8.738	8.650
Omvang vreemd vermogen	111	111
	2020	2021
Financieel resultaat	0	-88
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door vennootschap opgestelde Jaarstukken 2020, het Fondsplan (versie juni 2018) en de Q3-rapportage 2021, waarin opgenomen het geprognosticeerd resultaat 2021. x € 1.000

Aanvullende informatie

Op 5 april 2018 is TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds 50% revolverend is. De tot en met 2022 meerjarig geplande uitzettingen (incl. subsidiabele beheerkosten) van het fonds bedragen € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (incl. € 1,3 mln. Rijkscofinanciering). De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het reeds overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. De jaarstukken van de vennootschap over het boekjaar 2021 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2021 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende Rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2022. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	26,94	26,94
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	775	919
Omvang vreemd vermogen	5.677	4.940
	2020	2021
Financieel resultaat	556	279
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. 2e voortgangsrapportage 2021 en begroting 2022

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV.

12

Het Flevolands Archief		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	https://www.hetflevolandsarchief.nl/	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	800	554
Omvang vreemd vermogen	129	100
	2020	2021
Financieel resultaat	-73	-256
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. begroting 2021

x € 1.000

Aanvullende informatie

Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (RHC HFA) is een openbaar lichaam met als doel (een deel van) de archiefwettelijke taken van de deelnemers uit te voeren. RHC HFA beheert de overgebrachte (digitale) archieven van de deelnemers. De archivaris van RHC HFA houdt toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995 door de deelnemers. Deze deelnemers zijn: Het Rijk, de provincie Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland en de gemeenten Lelystad, Dronten, Urk en Zeewolde. In 2020 bedroeg de bijdrage van de provincie Flevoland € 55.000 voor het project 'vervangen collectie beheer systeem'.

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.462	4.533
Omvang vreemd vermogen	21.243	27.296
	2020	2021
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. jaarverslag IPO 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. Via de financiële en inhoudelijke rapportages wordt de voortgang gevolgd.

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ndovloket.nl - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	642	732
Omvang vreemd vermogen	2.106	2.106
	2020	2021
Financieel resultaat	-282	90
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door het samenwerkingsverband opgestelde Jaarstukken 2020 en de Najaarsrapportage 2021, waarin opgenomen het geprognosticeerd resultaat 2021.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een

doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het NDOV-programma en het Samenwerkingsprogramma DOVA de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels. De jaarstukken van de vereniging over het boekjaar 2021 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2021 nog niet beschikbaar.

15

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra & C.W. Smelik (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	622	658
Omvang vreemd vermogen	27.659	28.157
	2020	2021
Financieel resultaat	-136	36
Dividend	n.v.t.	n.v.t.

Jaarrekening 2020 en prognose 2021.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. Gedeputeerde Staten zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheeren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden.

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO checklist en het rekenmodel RINAS 4.

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.eef-flevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	8.495	8.495
Omvang eigen vermogen	-835	-856
Omvang vreemd vermogen	8.781	8.781
	2020	2021
Financieel resultaat	-11	-21
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. jaarplan 2022

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met Provinciale Staten afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.

Risico en beheersmaatregelen

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de Brede bestemmingsreserve een bedrag van € 7,6 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 0,9 mln.

GroEIFonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl/groEIFondsFlevoland	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Versterken van de economische structuur en stimuleren werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek en J.N.J. Appelman	
	31-12-2020	31-12-2021
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	50,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	6.700
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	0	13.400
Omvang vreemd vermogen	0	0
	2020	2021
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit het GS-besluit tot definitieve oprichting d.d. 5 maart 2021, de akte van oprichting, alsmede de akte tot uitbreiding van het aandelenkapitaal. x € 1.000

Aanvullende informatie

Op 18 maart 2021 is GroEIFonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Dit doet zij door het participeren in alsook het aangaan en verstrekken van (achtergestelde) geldleningen aan vennootschappen en andere ondernemingen die in de ruimste zin een bijdrage kunnen leveren aan dit doel. De initiële fondsomvang bedraagt € 16 miljoen. Op 23 november 2021 is het aandelenkapitaal met € 5,4 miljoen uitgebreid en door beide aandeelhouders volgestort. De Nederlandse Staat en de provincie Flevoland zijn elk voor 50% eigenaar van deze entiteit door bij te dragen in de vorm van kapitaalstorting van liquide middelen. In 2021 hebben beide aandeelhouders 50% van hun initieel verkregen aandelen gestort. Zij zullen zich inspannen om de tweede tranche van elk € 4 miljoen uiterlijk 31 december 2023 in kapitaal op de aandelen te storten. Statutair is bepaald dat de eerste jaarrekening van de vennootschap naar balansdatum 31 december 2021 wordt opgesteld. Deze is ten tijde van het opstellen van de provinciale jaarstukken 2021 nog niet beschikbaar.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het 'Omgevingsplan'.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het 'Omgevingsplan' (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de 'Omgevingsvisie FlevolandStraks' welke het visiedeel van het 'Omgevingsplan' vervangt en de 'Kadernota Grondbeleid'. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondverwerving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma 'Nieuwe Natuur', waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondverwerving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van PS - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is voornamelijk nog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptijdrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma 'Nieuwe Natuur'. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden programma 'Nieuwe Natuur'

In het kader van het programma 'Nieuwe Natuur' is een grondhandelingskader vastgesteld welke toegepast wordt op het sluiten van de realisatieovereenkomsten met de initiatiefnemers, de inzet van de programmagronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programmagronden.

Naast de gronden die in bezit zijn van de provincie, zijn er gronden in het programma 'Nieuwe Natuur' ingebracht door terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer en stichting Het Flevo-landschap). Deze gezamenlijk ingebrachte gronden vormen samen de programmagronden die binnen het programma 'Nieuwe Natuur' ingezet worden voor ruiling, verkoop of directe inzet voor de doelstellingen.

Transacties

In 2021 hebben wij nog transacties uitgevoerd in verband met ruilingen voor de programma partners. Transacties binnen het programma, door de terreinbeherende organisaties, hebben geen impact op de provinciale begroting.

Boekwaarde

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstallen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden. Op 31 december 2021 zijn er geen gronden meer in bezit voor het programma 'Nieuwe Natuur', de boekwaarde is dan ook nihil.

IV Jaarrekening

1 Jaarrekening 2021 op hoofdlijnen

1.1 Omvang resultaat

Het rekeningresultaat bedraagt € 16,3 mln. positief. Hieronder is de opbouw van het resultaat weergegeven.

Opbouw resultaat

Zoals uit onderstaande tabel blijkt zijn de totale lasten € 29,2 mln. lager dan de begrotingsraming na wijziging. Daarnaast is sprake van € 2,6 mln. hogere baten. Tenslotte is € 5,5 mln. meer toegevoegd aan de reserves en is € 10,0 mln. minder onttrokken. Hiermee ligt het resultaat € 16,3 mln. hoger dan geraamd.

Tabel 1.1: Opbouw resultaat

Omschrijving	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
Lasten	182.037	194.757	208.856	179.688	29.167
Baten	-195.738	-187.510	-194.584	-197.218	2.634
Saldo van lasten en baten	-13.701	7.247	14.272	-17.529	31.801
Storting in reserves	74.417	23.170	41.402	46.883	-5.480
Onttrekkingen aan reserves	-71.791	-30.417	-55.674	-45.664	-10.010
Saldo van reservemutaties	2.626	-7.247	-14.272	1.219	-15.491
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-11.075	0	0	-16.310	16.310

x € 1.000

1.2 Analyse resultaat

In het jaarverslag is bij de programmaonderdelen een verschillenanalyse opgenomen met daarin een toelichting op de afwijkingen (> € 0,1 mln.) ten opzichte van de begroting na wijziging. Alle afwijkingen tezamen vormen het resultaat na bestemming van de jaarrekening 2021 en bedraagt totaal € 16,3 mln. In onderstaande tabel zijn de verschillen per programmaonderdeel opgenomen.

Tabel 1.2: Verschillen per programmaonderdeel

Programmaonderdeel	Vershil	Waarvan effect op	
		Reserves	Rekening-saldo
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	1.753	1.405	348
1.2 Water	84	0	84
2.1 Landbouw & visserij	525	378	147
2.2 Natuur en landelijk gebied	4.306	3.907	399
3.1 Economische ontwikkeling	1.319	1.411	-92
3.2 Gebiedsopgaven	4.199	4.034	165
4.1 Recreatie en toerisme	504	57	447
4.2 Cultuur en erfgoed	1.409	384	1.025
4.3 Krachtige samenleving	220	130	90
5.1 Regionale energiestrategie	700	538	162
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	514	0	514
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	903	111	793
5.4 Klimaatakkoord	31	31	0
6.1 Openbaar vervoer	555	555	0
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	1.006	1.006	0
6.3 Infrastructuur	2.222	1.038	1.184

Programmaonderdeel	Verskil	Waarvan effect op	
		Reserves	Rekening-saldo
7.1 Bestuur	1.504	0	1.504
7.2 Provinciale Staten	187	0	187
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	8.191	0	8.191
7.4 Bedrijfsvoering	1.668	506	1.162
7.5 Reserves	0	0	0
Eindsaldo	31.801	15.491	16.310

x € 1.000

Toelichting op verschillen

De belangrijkste oorzaken (effect op rekeningssaldo > € 0,25 mln.) worden hieronder kort toegelicht. Voor een toelichting op de overige verschillen wordt verwezen naar de desbetreffende programmaonderdelen.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap: voordelig saldo € 0,35 mln.

Dit voordelig saldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Agenda IJsselmeergebied 2050 (€ 0,15 mln.): Aan de Stichting Mooi Noord-Holland in 2021 een meerjarige subsidie beschikt ten behoeve van het project Erfgoed Deal Campagne Kusten van het IJsselmeer. Door aanpassing van de wet- en regelgeving (BBV) over de lastneming van subsidies zijn de niet bestede gelden doorgeschoven naar 2022 waardoor de lasten in 2021 lager zijn uitgevallen dan begroot.
- Lelystad Next Level (€ 0,15 mln.): Door het in 2021 achterblijven van vervolgactiviteiten voor het opstellen van een gezamenlijk uitvoeringsprogramma 'Lelystad Next Level' zijn er geen financiële bijdragen geleverd aan de proceskosten zoals is opgenomen in de Najaarsnota 2020.

2.2 Natuur en landelijk gebied: voordelig saldo € 0,4 mln.

Het voordelig saldo wordt voornamelijk veroorzaakt door het feit dat de middelen 2021 (€ 0,21 mln.) ten aanzien van toezichthouders niet aangewend. Deze middelen worden uitgegeven nadat er een samenwerkingsovereenkomst met de OFGV is opgesteld. In 2021 is gewerkt aan het opstellen van deze samenwerkingsovereenkomst. Vanaf 2022 wordt hier uitvoering aangegeven.

4.1 Recreatie en toerisme: voordelig saldo € 0,45 mln.

Begin juni 2020 is € 0,4 mln. uit het Corona Noodfonds beschikbaar gesteld voor de gastvrijheidssector van Flevoland (€ 0,26 mln. voor 2021). Behoudens wat nagekomen kosten voor regeling uit 2020 zijn er in 2021 geen kosten gemaakt. Daarnaast zijn de middelen (€ 0,09 mln.) die beschikbaar voor onderzoek en structurele maatregelen ten aanzien van de waterplantenproblematiek zijn nog niet besteed. Tot slot kent de uitvoering van het project 'Vergane Schepen' een langere voorbereiding dan verwacht (€ 0,09 mln.). De uitvoering vindt plaats in 2022.

4.2 Cultuur en erfgoed: voordelig saldo € 1,02 mln.

Dit voordelig saldo wordt hoofdzakelijk als volgt verklaard:

- Speerpunt landschapskunst (€ 0,3 mln.): In de Najaarsnota 2020 is in 2021 € 0,2 mln. beschikbaar gesteld voor de restauratie van het kunstwerk de Tong. in 2021 zijn onderzoeken uitgevoerd ter voorbereiding op de restauratie. De daadwerkelijke restauratie vindt plaats in 2022. Daarnaast is in 2021 en 2022 in totaal € 0,5 mln. beschikbaar gesteld voor het grondige herstel en de verbetering van de publieke toegankelijkheid en beleefbaarheid van de collectielandschapskunstwerken. De kosten blijken volledig in 2022 te vallen.
- Coronamaatregelen (€ 0,32 mln.): De nadere regels amateurkunstverenigingen en culturele instellingen zijn niet volledig ingezet en kennen een onderschrijding van in totaal € 0,056 mln. De cofinancieringregeling betreft een doorlopende regeling. De niet bestede middelen van € 0,267 mln. in 2021 worden doorgeschoven naar 2022.
- Batavialand: (€ 0,19 mln.) Voor 2021 is € 0,3 mln. beschikbaar gesteld voor de aanpak ontwikkeling Batavialand. Een deel van deze kosten is besteed aan de inhuur van een kwartiermaker en het uitvoeren van onderzoeken. De resterende middelen zullen in 2022 worden uitgegeven aan een ruimtelijk ontwerp en aan procesbegeleiding.

5.2 Duurzaamheid & circulaire economie: voordelig saldo € 0,51 mln.

In 2021 had de provincie te maken met dezelfde omstandigheden als in 2020; door de pandemie hebben minder contactmomenten plaatsgevonden met ondernemers en andere partners, hierdoor zijn er minder kosten gemaakt dan voorzien. Ook bestond het voornemen om in 2021 een subsidieregeling te ontwikkelen

voor stimulering van Circulaire Economie. Door verminderde personele inzet heeft dit niet kunnen plaatsvinden.

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid: voordelig saldo € 0,79 mln.

Dit voordelig saldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Omgevingsdiensten (€ 0,097 mln.): Het rekeningresultaat van OFGV over 2021 is gestort naar de partners. Het Flevolandse deel in het resultaat is € 0,097 mln.
- Subsidie verbeteren van de geluidwering van woningen (€ 0,38 mln.): De subsidieregeling uit 2019 is in 2021 geëvalueerd. Om het animo te laten toenemen is de regeling op details aangepast. Ook de belangrijkste doelgroep (300 brieven) is geattendeerd op de mogelijkheid van subsidie. Echter omdat nog steeds de regeling een aantal eisen stelt en de eigen bijdrage tot € 0,01 mln. kan oplopen, is er dit jaar beperkt aantal aanvragen ontvangen.

6.3 Infrastructuur: voordelig saldo € 1,18 mln.

De onderschrijding op de lasten van € 0,82 mln. wordt hoofdzakelijk als volgt verklaard:

- Verhardingen van wegen (€ 0,34 mln.): Door gunstige (niet planbare) weersomstandigheden gedurende het lente- en zomer seizoen in 2021 waren er minder verkeersmaatregelen en transportkosten nodig.
- Maaien oevers (€ 0,26 mln.): Door slechte (niet planbare) weersomstandigheden (sneeuw/ijs en de lage temperatuur) in de maanden januari - maart 2021 konden werkzaamheden niet worden uitgevoerd conform het beheerplan. Deze werkzaamheden de uitgaven zijn verschoven naar 2022.
- Wegbermen en kavelsloten (€ 0,37 mln.): De uitgaven zijn lager uitgevallen door met name een gunstige aanbesteding ten aanzien van werkzaamheden met betrekking tot wegbermen en kavelsloten. Dit wordt aangemerkt als een eenmalig voordeel, gezien de huidige toenemende prijsstijgingen.
- Herstel schade (€ 0,27 mln.): De herstelkosten wegens schade bedroegen € 0,27 mln. meer dan begroot. Deze uitgaven zijn niet planbaar.

De baten zijn € 1,3 mln. hoger dan begroot. De grootste overschrijdingen kunnen als volgt worden verklaard:

- Schade-uitkeringen (€ 0,15 mln.): De schade-uitkeringen zijn afhankelijk van gehonoreerde schadeclaims. Dit bedrag valt niet goed te voorspellen. In 2021 is meer ontvangen dan in 2020. In een aantal gevallen is ook het schadejaar en het uitkeringsjaar niet gelijk aan elkaar.
- Binnen de verplichtingen van de overeenkomst van het project 'Halve aansluiting A6' zal er naar de huidige verwachting € 1,3 mln. nog worden uitgegeven, maar zekerheid hierover bestaat nadat het project is afgerond. Daarmee valt het resterende bedrag van € 0,9 mln. vrij ten gunste van het jaarresultaat. Voorgesteld wordt om dit bedrag te bestemmen in de 'Brede Bestemmingsreserve' met als oormerk 'Realisatie Halve Aansluiting'.

7.1 Bestuur: voordelig saldo € 1,5 mln.

Dit voordelig saldo wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Voorziening 'APPA' (€ 0,73 mln.): Jaarlijks wordt op balansdatum bepaald in hoeverre een onttrekking of storting aan de voorziening 'APPA' (pensioenen (oud) GS-leden) gedaan dient te worden om de toekomstige verplichtingen te kunnen dekken. Een externe pensioenuitvoerder stelt op basis van actuariële berekeningen vast in hoeverre een storting of onttrekking noodzakelijk is. Er bleek ruim € 0,4 mln. te kunnen worden onttrokken waar ruim € 0,3 mln. als storting geraamd was.
- Representatie GS (€ 0,15 mln.): Mede vanwege corona zijn de GS-representatie kosten flink lager dan in 2020 en daarvoor. Veel zaken worden digitaal of anders gedaan dan voorheen, waardoor bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten lager zijn. Het is lastig in te schatten hoe deze kosten zich ontwikkelen de komende jaren.

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten: voordelig saldo € 8,19 mln.

Dit voordelig saldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Nieuw beleid (€ 0,75 mln.): Dit budget was beschikbaar voor nieuwe initiatieven. Daarbinnen waren enkele oormerken opgenomen voor specifieke onderwerpen die nog nadere uitwerking of besluitvorming behoeften. Het beschikbare budget is niet volledig ingezet.
- Stelpost onzekerheden (€ 1,95 mln.): Deze stelpost was met name bedoeld als risicobuffer voor tegenvallende opbrengsten uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting bij toenemende elektrificering van het voertuigenbestand. Dit risico is ook opgetreden, waardoor de inkomsten uit opcenten MRB € 0,84 mln. zijn achtergebleven bij de raming. Omdat de werkelijke omvang pas aan het einde van het jaar blijkt, is hiervoor geen begrotingswijziging meer gemaakt.
- Provinciefondsuitkering (€ 4,65 mln.): De geraamde provinciefondsuitkering is voor het laatst bijgesteld bij de Zomernota 2021 en was gebaseerd op de septembercirculaire 2020. Nadien zijn de mei-, september- en decembirculaire 2021 verschenen. De effecten van deze circulaire zijn niet meer in de begrotingsraming verwerkt. Uiteindelijk is de uitkering circa € 4,6 mln. hoger uitgevallen dan de raming.

- Opercenten MRB (-/- € 0,88 mln.): De begrotingsraming (€ 57,0 mln.), zoals bijgesteld bij de Zomernota 2021, was gebaseerd op het voertuigenoverzicht van 1 januari 2021. Uiteindelijk is de opbrengst uitgekomen op € 56,2 mln.
- Vrijval voorziening NLE (€ 1,0 mln.): In het verleden is een voorziening gevormd voor eventuele regelingen voor personeel van het Nieuw Land Erfgoedcentrum bij overgang naar Batavialand. Hieraan was een einddatum verbonden van 1 mei 2022. Naar huidige inzichten is er geen reden meer deze voorziening nog aan te houden.

7.4 Bedrijfsvoering: voordelig saldo € 1,16 mln.

Het voordelig rekeningsaldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Salarislasten (€ 0,48 mln.): Niet (direct) ingevulde vacatures en lagere lasten inhuur.
- Financiële en juridische adviezen: (€ 0,2 mln.): De provincie Flevoland kent een aantal ad-hoc budgetten voor financieel en juridisch advies voor bijvoorbeeld procesvertegenwoordiging of quick-scans. Deze zijn in 2021 minder benut dan geraamd.
- Hogere kapitaallasten door stelselwijziging (-/- € 0,45 mln.): In 2021 is de nieuwe financiële verordening vastgesteld waarbij afschrijvingstermijnen zijn aangepast. Dit leidt in 2021 tot verschillen ten opzichte van de begroting. Vanaf 2022 zijn deze aangepaste afschrijvingen in de begroting verwerkt.
- Salarisvergoeding van derden (€ 0,33 mln.): De inkomsten vanuit detacheringen waren € 0,15 mln. hoger dan geraamd. Daarnaast heeft de doorbelasting van salarissen aan de Randstedelijke Rekenkamer € 0,1 mln. meer opgebracht dan geraamd.

Voor een nadere toelichting op de bedrijfsvoeringsactiviteiten wordt verwezen naar onderdeel

II Programmaverantwoording, paragraaf 7.4 Bedrijfsvoering.

1.3 Financiële kengetallen

Voor de financiële kengetallen en een toelichting daarop wordt verwezen naar [paragraaf '2.7 Financiële kengetallen' van de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'](#).

2 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening

2.1 Detaillering baten en lasten per programma

Onderstaande tabellen geven per programma de lasten, baten en saldi voor het jaar 2021 weer. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan.

Tabel 2.1: Lasten per programma

Lasten per programma	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	14.529	11.897	14.405	12.123	2.282
2 Landbouw, visserij en natuur	21.134	24.212	25.493	19.966	5.526
3 Economie	10.416	11.659	15.320	9.848	5.472
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	10.004	9.833	12.828	10.604	2.224
5 Energie, duurzaamheid en milieu	8.370	10.089	12.335	9.827	2.508
6 Mobiliteit	61.694	62.967	64.506	59.552	4.954
7 Vernieuwend bestuur	55.891	64.100	63.969	57.768	6.201
Lasten	182.037	194.757	208.856	179.688	29.167
Stortingen in reserves	74.417	23.170	41.402	46.883	-5.480
Lasten inclusief toevoegingen reserves	256.454	217.927	250.258	226.571	23.687

x € 1.000

Tabel 2.2: Baten per programma

Baten per programma	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-786	-617	-1.234	-789	-445
2 Landbouw, visserij en natuur	-2.536	-2.285	-2.869	-2.174	-695
3 Economie	-3.560	-1.465	-1.877	-1.923	46
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-39	-38	-332	-241	-91
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-1.062	-557	-1.697	-1.338	-359
6 Mobiliteit	-8.503	-8.786	-10.837	-9.666	-1.171
7 Vernieuwend bestuur	-179.253	-173.761	-175.738	-181.087	5.349
Baten	-195.738	-187.510	-194.584	-197.218	2.634
Onttrekkingen aan reserves	-71.791	-30.417	-55.674	-45.664	-10.010
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-267.530	-217.927	-250.258	-242.881	-7.377

x € 1.000

Tabel 2.3: Saldo van baten en lasten per programma

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	13.743	11.280	13.170	11.334	1.837
2 Landbouw, visserij en natuur	18.597	21.927	22.623	17.793	4.831
3 Economie	6.856	10.193	13.443	7.925	5.518
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.966	9.794	12.496	10.363	2.133
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.308	9.532	10.639	8.490	2.149
6 Mobiliteit	53.191	54.181	53.668	49.885	3.783
7 Vernieuwend bestuur	-123.362	-109.661	-111.768	-123.319	11.551
Saldo lasten en baten	-13.701	7.247	14.272	-17.529	31.801
Stortingen in reserves	74.417	23.170	41.402	46.883	-5.480
Onttrekkingen aan reserves	-71.791	-30.417	-55.674	-45.664	-10.010
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	-11.075	0	0	-16.310	16.310

x € 1.000

2.2 Specificatie diverse baten en lasten

A. Algemene dekkingsmiddelen

Conform de voorschriften van het BBV volgt hieronder een specificatie van de algemene dekkingsmiddelen.

Tabel 2.4: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Vershil
a. Provinciefonds	-116.981	-110.882	-114.952	-119.601	4.649
b. Opcenten MRB	-57.991	-59.500	-57.000	-56.156	-844
c. Dividend	-275	-279	-279	-253	-26
d. Rente	-87	-87	-87	-80	-7
e. Vrijval voorziening	0	0	0	-1.010	1.010
Totaal	-175.334	-170.748	-172.318	-177.100	4.782

x €1.000

Tabel 2.5: Specificatie algemeen dekkingsmiddel: dividend

	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Dividend BNG	-96	-100	-100	-136	36
Dividend Afvalzorg Holding NV	-125	-125	-125	-125	0
Dividend Aliander	-52	-37	-37	-43	6
Afwikkelingsverschillen	1	1	1	1	1
Dividend Attero	-2	-2	-2	0	-2
Dividend Publiek Belang BV	0	-3	-3	0	-3
Dividend Vitens	0	-12	-12	0	-12
Afwikkelingsverschillen	0	0	0	51	-51
Totaal dividend	-274	-278	-278	-254	-24

x € 1.000

Tabel 2.6: Specificatie algemeen dekkingsmiddel: rente

	Rekening 2020	Begroting 2021 ontwerp	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021	Verschil
Rente provincie	-79	-78	-78	-78	0
Overige rentebaten	-8	-9	-9	-2	-7
Totaal	-87	-87	-87	-79	-8

x €1.000

Voor een analyse van de verschillen tussen begroting na wijziging en de Jaarrekening 2021 wordt verwezen naar de toelichting op de middelen in onderdeel II Programmaverantwoording bij programmaonderdeel '7.3 Algemene dekkingsmiddelen'.

B. Kosten van overhead

De provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel '7.4 Bedrijfsvoering'. Overhead betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden moet worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor de overhead zijn in onderstaande tabel gespecificeerd.

Tabel 2.7: Specificatie kosten van personele- en materiële overhead

	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021
Totaal personeel en organisatie (7.4.1)	39.628	42.052	41.528
Af: direct personeel	-22.692	-24.029	-22.221
Saldo personeel en organisatie indirect	16.936	18.023	19.307
Financiën (product 7.4.2)	48	87	18
Communicatie (product 7.4.2)	83	155	155
Bestuurlijk-juridische zaken (product 7.4.2)	56	224	89
Facilitaire zaken en Financiële administratie (product 7.4.3)	4.030	4.330	4.611
Informatievoorziening (product 7.4.4)	4.817	5.461	5.540
Totale kosten overhead	25.971	28.280	29.720

x € 1.000

De overhead is in bovenstaand overzicht gesaldeerd weergegeven. De lasten en baten overhead zijn afzonderlijk gepresenteerd in de jaarrekening onder de taakvelden (bijlage 2 van de jaarrekening).

Uit de verhouding tussen ingezet personeel op directe taken en op (indirecte) ondersteunende taken, volgens de definities van het BBV, is de verhouding voor personele overhead berekend (tabel 2.8). De verhouding ligt met afgerond 44% iets hoger dan de Programmabegroting 2021 en voorgaande jaren.

Tabel 2.8: Specificatie verhouding direct personeel vs. indirect personeel

	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Rekening 2021
Personele lasten indirect ondersteunend personeel	16.107	17.056	17.764
Personele lasten direct personeel	22.692	24.029	22.221
Personele overhead in %	42%	42%	44%

x € 1.000

C. Heffing vennootschapsbelasting

Voor zover de provincie ondernemersactiviteiten verricht is de provincie vennootschapsbelastingplichtig. Dit betreft vooralsnog enkel de activiteiten in de verbonden partij Airport Garden City C.V. De aanslagen / beschikkingen over de jaren tot en met 2019 zijn inmiddels definitief. De aangifte over 2020 zal in de eerste helft van 2022 worden ingediend, de aangifte 2021 volgt later.

Ultimo 2019 is sprake van een met toekomstige jaren te verrekenen verlies van € 0,43 mln. Rekening houdend met compensabele verliezen uit voorgaande jaren is de verwachting dat er over de jaren 2020 en 2021 geen vennootschapsbelasting is verschuldigd.

D. Incidentele lasten en baten

Op basis van de voorschriften van het BBV is hieronder een tabel opgenomen waarin per programma de incidentele en structurele baten en lasten zijn weergegeven. Op basis van deze gegevens, welke in bijlage 3 verder worden gespecificeerd, kan worden geconcludeerd dat er in 2021 sprake is van een materieel structureel evenwicht, aangezien de totale structurele baten hoger liggen dan de totale structurele lasten. Het kengetal structurele exploitatieruimte, welke is opgenomen onder 2.7 Financiële kengetallen BBV (paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'), is gebaseerd op onderstaande verdeling van baten en lasten.

Tabel 2.9: Incidentele en structurele lasten en baten

	Incidenteel 2021	Structureel 2021	Totaal 2021
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	129	11.993	12.123
2 Landbouw, visserij en natuur	5.254	14.712	19.966
3 Economie	3.694	6.154	9.848
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	683	9.921	10.604
5 Energie, duurzaamheid en milieu	2.162	7.665	9.827
6 Mobiliteit	189	59.362	59.552
7 Vernieuwend bestuur	-141	57.909	57.768
Totaal lasten	11.972	167.717	179.688
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-136	-653	-789
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.590	-584	-2.174
3 Economie	-463	-1.459	-1.923
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-97	-144	-241
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-579	-759	-1.338
6 Mobiliteit	-1.193	-8.473	-9.666
7 Vernieuwend bestuur	-979	-180.108	-181.087
Totaal baten	-5.036	-192.181	-197.218
Totaal saldo van lasten en baten	6.935	-24.465	-17.529
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-14.155	15.374	1.219
Geraamd resultaat	-7.219	-9.091	-16.310

x € 1.000

E. EMU-Saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen voor het jaar 2021 totaal 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bedraagt. Het aandeel van de provincies hierin is vastgesteld op 0,08%. Per provincie zijn individuele referentiewaarde bepaald. Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een provincie in de gezamenlijke tekortnorm heeft. Voor provincie Flevoland bedraagt de referentiewaarde in 2021 - € 22,2 mln.

Tabel 2.10: Bijdrage aan EMU-saldo in 2021

	Rekening 2020	Begroting 2021 boekwerk*	Rekening 2021	Begroting 2022
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	13.701	-5.555	17.529	-12.126
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	5.212	6.499	5.942	7.438
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	12.046	9.847	9.745	11.043
- investeringen vaste activa	-49.728	-103.975	-77.125	-100.999
+ bijdragen van derden in investeringen	19.566	25.266	23.247	29.373
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-11.808	-16.175	-13.441	-17.942
Bijdrage aan EMU-saldo (- =tekortverhogend)	-11.011	-84.094	-34.103	-83.214

*de berekening van het EMU-saldo wordt tussentijds niet bijgesteld

x € 1.000

Het EMU-saldo is € 34,1 mln. negatief en daarmee minder negatief dan in de ontwerpbegroting 2021 werd voorzien. In 2021 hebben diverse begrotingswijzigingen plaatsgevonden die op het EMU-saldo van invloed zijn geweest.

Het grootste verschil (ten opzichte van de ontwerpbegroting 2021) zit in de gerealiseerde investeringen in vaste activa. De gerealiseerde investeringen in infrastructuur zijn lager dan initieel begroot, voornamelijk als gevolg van een aangepaste fasering van een aantal grote projecten. Voor een nadere toelichting op deze projecten wordt verwezen naar programma 6 in onderdeel II Programmaverantwoording.

F. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen en taakveldenoverzicht

Op grond van de voorschriften van het BBV bestaat de jaarrekening tevens uit de volgende bijlagen:

- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen ('SiSa-bijlage').

Deze bijlagen zijn opgenomen als respectievelijk bijlage 2 en 4.

2.3 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. Binnen deze wet wordt de bezoldiging van topfunctionarissen genormeerd. De wet geeft specifiek aan wie bij het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen als topfunctionaris wordt aangemerkt en onder de WNT valt. Voor provincie Flevoland zijn dit de secretaris en de griffier. Politieke ambtsdragers vallen niet onder deze wet. De salarissen van andere functionarissen van de provincie moeten ook openbaar gemaakt worden, indien zij de norm overschrijden.

Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de provincie Flevoland van toepassing zijnde regelgeving in 2021:

- Wet normering topinkomens;
- Uitvoeringsbesluit WNT;
- Uitvoeringsregeling WNT;
- Controleprotocol WNT 2021;
- Beleidsregels WNT 2021.

Het bezoldigingsmaximum in 2021 voor de provincie Flevoland is € 209.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

Er is geen sprake van onverschuldigde betalingen aan topfunctionarissen.

Tabel 2.11: Topfunctionarissen Provincie Flevoland

	H. Tijd	A. Kost	P. Liedekerken
Functiegegevens	Provincie-secretaris	Griffier	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	n.v.t.
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	n.v.t.
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	n.v.t.
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja	n.v.t.
Bezoldiging 2021			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	153.489	105.032	n.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	22.482	18.777	n.v.t.
<i>Subtotaal bezoldiging</i>	175.971	123.809	n.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000	n.v.t.
-/- onverschuldigd betaald bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2021	175.971	123.809	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.*	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2020			
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 01/04
Deeltijdfactor 2020 in fte	1,0	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen 2020	149.771	102.407	29.787
Beloningen betaalbaar op termijn	21.023	18.252	5.659
Totaal bezoldiging 2020	170.794	120.660	35.446

Toezichthoudende topfunctionarissen

De provincie kent geen toezichthoudend orgaan zoals bedoeld in de WNT. Deze categorie is derhalve niet van toepassing.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Er hebben in 2021 geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen plaatsgevonden.

Bezoldiging of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen

In 2021 zijn er geen ontslaguitkeringen aan niet-topfunctionarissen gedaan. Daarnaast waren er in 2021 geen niet-topfunctionarissen waarvan de bezoldigingsgegevens op grond van de WNT gepubliceerd zouden moeten worden.

3 Balans (incl. toelichting)

Tabel 3.1: Balans

Activa	2021 31 dec.	2020 31 dec.	Passiva	2021 31 dec.	2020 31 dec.
<u>Immateriële vaste activa</u>	0	0			
			<u>Eigen vermogen</u>		
<u>Materiële vaste activa</u>			- Algemene reserve	22.523	21.291
- Investerings met economisch nut	27.471	28.815	- Bestemmingsreserves	251.024	239.962
- Investerings met maatschappelijk nut	187.545	138.264	- Gerealiseerd resultaat	16.310	11.075
Totaal materiële vaste activa	215.016	167.079	Totaal eigen vermogen	289.858	272.328
<u>Financiële vaste activa</u>			<u>Vreemd vermogen</u>		
Kapitaalverstrekkingen aan:			Voorzeningen	29.646	33.342
- Deelnemingen	8.127	1.427			
- Gemeenschappelijke regelingen	0	0			
- Overige verbonden partijen	1.000	1.000			
Leningen aan:					
- Openbare lichamen (art. 1a wet fido)	10.700	14.000			
- Deelnemingen	277	0			
- Overige verbonden partijen	9.236	8.197			
Overige langlopende leningen	27	27			
Totaal financiële vaste activa	29.367	24.651			
Totaal vaste activa	244.383	191.730	Totaal vaste passiva	319.504	305.670
<u>Uitzettingen looptijd < 1 jaar</u>			<u>Netto-vlottende schulden looptijd < 1 jaar</u>		
- Vorderingen op openbare lichamen	39.588	24.635	- Overige schulden	17.743	19.002
- Verstrekte kasgeldleningen	0	0			
- Rekening-courant verhouding Rijk	79.818	117.445	<u>Overlopende passiva</u>		
- Overige vorderingen	2.985	632	- Transitorische verplichtingen	15.569	13.501
Totaal uitzettingen	122.391	142.712	- Vooruit ontvangen doeluitkeringen	28.910	15.584
			- Overige vooruit ontvangen bedragen	780	732
			Totaal overlopende passiva	45.258	29.817
<u>Liquide middelen (kas- en banksaldi)</u>	147	2.116			
<u>Overlopende activa</u>					
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	15.584	17.931			
Totaal vlottende activa	138.122	162.759	Totaal vlottende passiva	63.001	48.819
Totaal activa	382.506	354.490	Totaal passiva	382.506	354.490
			Gewaarborgde geldleningen	311	424

x € 1.000

3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De balans biedt inzicht in de vermogenspositie van de provincie. In de volgende paragrafen is de toelichting op de balans opgenomen.

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De waarderingsgrondslagen zijn vastgelegd in de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2021'.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De algemene grondslag voor de waardering van activa, alsmede voor de resultaatbepaling, is de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Tenzij bij het desbetreffende balansonderdeel anders is vermeld, worden de passiva opgenomen tegen de nominale waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

In de kolom 'Begroting 2021 Ontwerp' in de diverse tabellen van deze jaarstukken zijn zowel de baten en lasten vanuit de Programmabegroting 2021 als de Najaarsnota 2020 verwerkt (aangezien deze beiden gelijktijdig zijn vastgesteld in de Statenvergadering van 11 november 2020).

Toerekening subsidielasten

Uitgaven en nog resterende betalingen uit hoofde van verstrekte boekjaar- en exploitatiesubsidies worden als last aan het boekjaar toegerekend waarop de subsidiebeschikking betrekking heeft, tenzij de subsidieontvanger een afwijkend boekjaar kent en de in de subsidiebeschikking genoemde periode het boekjaar van de provincie overstijgt. In dat geval wordt de subsidielast naar rato over de verschillende boekjaren verdeeld.

Verstreckte meerjarige projectsubsidies tot en met boekjaar 2020

Uitgaven en nog resterende betalingen uit hoofde van verstrekte projectsubsidies worden als last aan het boekjaar toegerekend in die mate dat de bestedingen en/of relevante balansmutaties in investeringen samenhangend met de in de subsidiebeschikking opgenomen te realiseren subsidiabele prestaties in het boekjaar zijn gerealiseerd. Toerekening is hierbij gebaseerd op het vooraf bij de aanvraag verkregen bestedingsritme, dat gebaseerd is op de door de subsidieontvanger opgestelde (meerjaren)begroting, tenzij er (bijvoorbeeld tussentijds op basis van monitoringactiviteiten) redenen zijn om daar van af te moeten wijken.

Stelselwijziging verstrekte meerjarige projectsubsidies vanaf boekjaar 2021

Met ingang van het boekjaar 2021 is ten aanzien van de lastneming uit hoofde van verstrekte projectsubsidies een stelselwijziging doorgevoerd. Dit betreft een stelselwijziging die onder het BBV verplicht is gesteld. Op grond van het nieuwe stelsel worden subsidielasten uit hoofde van meerjarige projectsubsidies – boven een door PS vastgesteld grensbedrag – verantwoord op basis van het toerekeningsbeginsel. Dit betekent dat de subsidielast verantwoord dient te worden in het jaar waarin door de subsidieontvanger de activiteiten (waarvoor de subsidie is verstrekt) worden uitgevoerd en (gedeeltelijk) aan de gestelde subsidievoorwaarden is voldaan. De Commissie BBV biedt de mogelijkheid tot instellen van een grensbedrag. Meerjarige projectsubsidies boven het grensbedrag dienen verantwoord te worden op basis van het toerekeningsbeginsel. Dit grensbedrag bedraagt € 0,025 mln. In overeenstemming met het BBV is het grensbedrag gesteld binnen de range van 0,00% en 0,25% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves over het boekjaar. Lasten uit hoofde van meerjarige projectsubsidies kleiner dan het grensbedrag, dienen volledig te worden verantwoord in het jaar van aanvang van het project zoals vermeld in de subsidiebeschikking. Het nieuwe stelsel is redelijk in lijn met het stelsel dat tot en met voorgaand jaar door de

provincie Flevoland werd toegepast, deze stelselwijziging heeft daarmee een beperkte financiële impact. Deze stelselwijziging heeft over 2021 geleid tot een toename van het resultaat met circa € 0,5 mln.

Een verstrekte projectsubsidie groter dan € 0,025 mln. wordt bij afgifte van de subsidieverleningsbeschikking op basis van het verwachte bestedingsritme zoals opgenomen in de subsidieverleningsbeschikking toegerekend aan de betreffende boekjaren. Voor het einde van het boekjaar wordt bij projectsubsidies groter dan 0,125 mln. aan de hand van de financiële voortgangsrapportages van de subsidieontvangers vastgesteld of de werkelijke bestedingen overeengekomen met het verwachte bestedingsritme. Bij significante afwijkingen wordt een gewijzigde subsidiebeschikking door de provincie verstrekt en vindt een correctie plaats van de verantwoorde subsidielasten. Bij subsidies tussen de € 0,025 mln. en de € 0,125 mln. wordt geen financiële voortgangsrapportage gevraagd, hier dient de subsidie ontvanger significante verschillen te melden. Onder de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen zijn, voor zover de verstrekte meerjarige projectsubsidies nog niet als last in het boekjaar zijn verantwoord, de resterende verplichtingen uit hoofde van de verstrekte meerjarige projectsubsidies toegelicht.

Deze stelselwijziging is prospectief verwerkt met ingang van 1 januari 2021. Dit betekent dat verstrekte meerjarige projectsubsidies na 1 januari 2021 zijn verantwoord op basis van het nieuwe stelsel; voor verstrekte meerjarige projectsubsidies voor 1 januari 2021 is het oude stelsel toegepast. Als gevolg hiervan zijn de vergelijkende cijfers niet aangepast.

Verbonden partijen

Organisaties die volgens de definitie van het BBV kwalificeren als verbonden partij zijn opgenomen en toegelicht in paragraaf 6 'Verbonden partijen'. Overeenkomstig de voorschriften van het BBV worden deze verbonden partijen niet geconsolideerd in de jaarrekening van de provincie.

Toerekening Provinciefonds

De bate inzake het provinciefonds wordt toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking heeft. Op grond hiervan wordt in de jaarrekening van jaar t de provinciefondsuitkering opgenomen overeenkomstig de in jaar t laatst gepubliceerde circulaire, te weten de decembercirculaire van jaar t. Het ministerie van BZK herberekent de uitkering over het verstreken jaar op basis van de werkelijke belastingcapaciteit over dat uitkeringsjaar, die in januari van het jaar t+1 bekend wordt. Deze herberekening wordt als vordering danwel als schuld in jaar t verantwoord.

Motorrijtuigenbelasting

In de jaarrekening is een bate opgenomen aan opcenten motorrijtuigenbelasting. Reeds meerdere malen in het verleden zijn discussies ontstaan met het ministerie van Financiën omtrent de juistheid en volledigheid van het aandeel van de provincies in de opbrengst motorrijtuigenbelasting. De belastingdienst verstrekt inzake de afgedragen gelden geen specifieke accountantsverklaring ten behoeve van de provincies. De rechtmatigheid en volledigheid van deze opbrengst kan daarom niet worden vastgesteld.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Bijdragen aan activa van derden: deze worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met de afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de gestelde voorwaarde moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa met economisch nut

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, vermeerderd met bijkomende kosten en verminderd met bijdragen van derden en cumulatieve afschrijvingen. De activa worden lineair afgeschreven.

Na afstoting van materiële vaste activa worden boekwinsten of verliezen ten gunste of ten laste van de exploitatie als incidentele baten of lasten verantwoord. Investerings < € 0,05 mln. worden niet geactiveerd.

Tabel 3.2: Materiële vaste activa

	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	n.v.t.
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	40
Gebouwen*	30
Grote motorvoertuigen	30
Technische installaties bedrijfsgebouwen, overige motorvoertuigen	15
Kantoormeubilair, veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen	10
Kantoorapparatuur, telefooninstallatie, automatiseringsapparatuur en – programmatuur, telecombekabeling, motorvoertuigen	4
Servers	4

* Mocht sprake zijn van erfpacht, dan is afschrijvingsduur aangepast naar erfpachtperiode.

In 2021 is de nieuwe Financiële verordening 2021 vastgesteld, waarbij afschrijvingstermijnen van kantoorapparatuur, telefooninstallatie, automatiseringsapparatuur en –programmatuur, telecombekabeling, motorvoertuigen zijn aangepast van 5 naar 4 jaar en de afschrijvingstermijn van servers van 3 naar 4 jaar. Dit leidt in 2021 tot verschillen ten opzichte van de begroting. Vanaf 2022 zijn deze aangepaste afschrijvingen in de begroting verwerkt.

Binnen de provincie Flevoland zijn geen investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Deze categorie is dan ook niet opgenomen in de balans.

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen voornamelijk infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals aanleg en reconstructie van wegen, vaarwegen, bruggen, viaducten, groen en kunstwerken. Deze worden vermeerderd met bijkomende kosten en onder aftrek van bijdragen van derden geactiveerd. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd. Deze activa worden eveneens lineair afgeschreven.

Tabel 3.3: Materiële vaste activa met maatschappelijk nut

	Afschrijvingstermijn in jaren
Verhardingen en kunstwerken	40
Overige investeringen in de openbare ruimte	20

Financiële vaste activa

Binnen de financiële vaste activa zijn de volgende categorieën te onderscheiden:

- Deelnemingen (participaties in het aandelenkapitaal van vennootschappen): deze zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Tot dusver is een afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt boven de verkrijgingsprijs. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.
- Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en verstrekte langlopende leningen: deze zijn opgenomen tegen de nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt bepaald op basis van de geschatte inningskansen per individuele vordering (statische methode).

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vaste passiva (reserves en voorzieningen)

De reserves en voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Uitzondering hierop is de pensioenvoorziening voor (oud) gedeputeerden (APPA); deze is berekend op basis van recente actuariële grondslagen zoals toegelicht in bijlage 1 'Toelichting reserves en voorzieningen'. Per 31 december 2020 is de berekening van de pensioenvoorziening gewijzigd naar de berekeningswijze van de uitvoeringsinstantie APG. Daarmee worden andere uitgangspunten gehanteerd dan in voorgaande jaren (op basis van de zogenaamde 'FTK-grondslagen').

Aan de voorzieningen wordt geen rente toegevoegd.

Flottende passiva

De flottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de provincie gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling om het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen (tegen nominale waarde).

3.2 Toelichting op de balans (activa)

3.2.1 Materiële vaste activa

Tabel 3.4: Onderdelen materiële vaste activa

	Boekwaarde per 31 december 2021	Boekwaarde per 31 december 2020
Investerings met economisch nut	27.471	28.815
Investerings met maatschappelijk nut	187.545	138.264
Totaal	215.016	167.079

x € 1.000

Het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut is in onderstaande tabel uiteengezet.

Tabel 3.5: Boekwaarde investeringen met een economisch nut en met maatschappelijk nut

	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Bijdragen	Afschrijving 2021	Boekwaarde per 31 december 2021
1. Investerings met economisch nut						
Bedrijfsgebouwen:						
a. provinciehuis	7.836	0	0	0	-656	7.180
b. Innovatiepaviljoen Floriade	2.356	1.378	0	-250	0	3.484
c. Nieuwland Erfgoedcentrum	2.650	0	0	0	-11	2.640
d. steunpunten	818	0	0	0	-50	768
Machines, apparaten en installaties	7.396	532	0	0	-2.278	5.650
Grond-, weg- en waterbouw:						
a. gronden en terreinen	15.211	32	0	0	-400	14.843
voorziening gronden en terreinen	-7.607	0	0	0	364	-7.243
b. onderhanden werk	0	0	0	0	0	0
Overige materiële vaste activa	155	8	0	0	-13	150
Totaal investeringen met economisch nut	28.815	1.950	0	-250	-3.043	27.471

	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Bijdragen	Afschrijving 2021	Boekwaarde per 31 december 2021
2. Investerings met maatschappelijk nut						
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken:						
a. verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	120.172	64.856	0	-21.984	-2.622	160.422
b. kunstwerken (bruggen, sluizen, etc.)	15.060	10.198	0	-1.013	-58	24.187
c. openbare verlichting	621	89	0	0	-98	611
d. gronden en terreinen*	2.412	33	0	0	-120	2.325
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	138.264	75.176	0	-22.997	-2.898	187.545
Totaal materiële vaste activa	167.079	77.125	0	-23.247	-5.942	215.016

x € 1.000

Materiële vaste activa welke in erfpacht zijn uitgegeven

In de materiële vaste activa is een beperkt aantal gronden opgenomen welke in erfpacht zijn uitgegeven. Dit betreft voornamelijk grond langs provinciale wegen die in erfpacht zijn uitgegeven aan pompstationhouders en ondergrond van de gesloten stortplaats Friese Pad. Dit betreft in totaal circa 50,84 hectare grond met een totale boekwaarde van circa € 0,1 mln. Voor de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. De totale erfpachtopbrengst van deze grond bedraagt jaarlijks circa € 0,05 mln.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit diende op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) lager is dan de boekwaarde van de investering is er een voorziening voor de duurzame waardevermindering opgenomen. Conform de verslaggevingsvoorschriften is deze voorziening gesaldeerd met de boekwaarde van de activa. In 2020 heeft hierop, op verzoek van de accountant, naar aanleiding van de uitgevoerde taxatie een herwaardering plaatsgevonden van € 0,42 mln. Dit heeft geleid tot een vrijval van de voorziening 'Flevokust Haven'. In 2021 is dit opnieuw beoordeeld, op basis hiervan heeft er een herwaardering plaatsgevonden van € 0,16mln.

Afschrijvingen 2021

De afschrijvingen over 2021 bedragen circa € 6,1 mln. Verder hebben er, naast de bij de verminderingen genoemde projecten, in 2021 geen andere afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen plaatsgevonden.

Tabel 3.6: Geactiveerde investeringsuitgaven 2021

	Vermeerderingen 2021	Bijdragen derden 2021	Netto investerings
Bedrijfsgebouwen			
Werkplaats Floriade	1.378	-250	1.128
Totaal bedrijfsgebouwen	1.378	-250	1.128
Infrastructuur en mobiliteit			
Roggebotsluis/Hanzeweg	21.648	-18.240	3.408
Hogering	20.716	0	20.716
Luchthaven ontsluitingsweg	339	-77	262
Fietsbrug Waterlandseweg	1.224	-61	1.163
Aansluiting A6	743	-743	0
Ganzeweg	5.140	-30	5.110
Zwolse vaart	1.553	-2.079	-526
Oostervaart	1.182	-41	1.141
Laan van Nieuwland	155	0	155
Hoge vaart	1.334	0	1.334
Gooise weg	3.468	0	3.468
Bruggen en sluizen	10.198	-1.013	9.185
Totaal infrastructuur en mobiliteit	67.700	-22.284	45.416
Bedrijfsvoering			
Automatisering (onder andere aanschaf hardware en software)	354	0	354
Totaal bedrijfsvoering	354	0	354
Overige	7.693	-713	6.980
Totaal	77.125	-23.247	53.878

x € 1.000

Zwolse vaart

De netto investering in Zwolse vaart is in 2021 negatief door de verwerking van de subsidie van het RVO. Deze bijdrage ziet toe op de in 2021 en eerder geactiveerde investeringsuitgaven. Het totaal van de geactiveerde investering ultimo 2020 is € 0,126 mln.

3.2.2 Financiële vaste activa

In onderstaande tabel is het verloop van de financiële vaste activa in het jaar 2021 weergegeven.

Tabel 3.7: Verloop financiële vaste activa in 2021

	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Boekwaarde per 31 december 2021
Kapitaalverstrekkingen aan:				
- deelnemingen (a)	1.427	6.700	0	8.127
- overige verbonden partijen (b)	1.000	0	0	1.000
Leningen aan:				
- openbare lichamen - art. 1a Wet fido (c)	14.000	0	-3.300	10.700
- deelnemingen	0	277	0	277
- overige verbonden partijen (d)	9.095	1.600	-600	10.095
- voorziening 'Oninbare leningen' (d)	-898	0	39	-859
Overige langlopende leningen (e)	27	0	0	27
Totaal financiële vaste activa	24.651	8.577	-3.861	29.367

x € 1.000

In onderstaande tabellen worden de diverse posten gespecificeerd.

Tabel 3.8: Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

a. Deelnemingen (aandelen)	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2021
Alliander	201	0	0	201
Vitens N.V.	250	0	0	250
BV Afvalzorg Deponie	4	0	0	4
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	113	0	0	113
OMALA N.V.	25	0	0	25
N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten	572	0	0	572
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	0	0	0	0
Sport Service Flevoland BV	162	0	0	162
Visit Flevoland BV	100	0	0	100
GroEIFonds Flevoland BV	0	6.700	0	6.700
Totaal deelnemingen	1.427	6.700	0	8.127

x € 1.000

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.

Tegen een verkrijgingsprijs van € 1 (-zeer lage- registratiewaarde in duizendtallen is afgerond € 0) heeft de provincie op 5 april 2018 een aandeel in het TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. verkregen dat zij per ultimo 2021 nog bezit. Zij is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit.

Sport Service Flevoland B.V.

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op het gebied van sportactiviteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland. De kapitaalstorting van € 0,2 mln. heeft in 2019 in twee tranches plaatsgevonden.

Visit Flevoland B.V.

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch gebied activiteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Visit Flevoland BV. De kapitaalstorting van € 0,1 mln. heeft in 2019 plaatsgevonden.

GroEIFonds Flevoland B.V.

Op 18 maart 2021 is GroEIFonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. De initiële fondsomvang bedraagt € 16 mln., waarbij een eerste kapitaalstorting van € 8 mln. heeft plaats gevonden bij de oprichting. Op 23 november 2021 is het aandelenkapitaal met € 5,4 mln. uitgebreid en door beide aandeelhouders volgestort. De Nederlandse Staat en de provincie Flevoland zijn elk voor 50% eigenaar van deze entiteit. Zij zullen zich inspannen om de resterende € 2,6 mln. uiterlijk 31 december 2023 in kapitaal op de aandelen te storten.

CBL Vennootschap B.V., Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V., Verkoop Vennootschap B.V.

In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Als gevolg van deze verkoop was de provincie Flevoland aandeelhouder in de hierboven genoemde vennootschappen.

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 9 april 2020 hebben de aandeelhouders besloten tot definitieve ontbinding van deze vennootschappen en de resterende liquide middelen zijn in 2020 uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Totale boekwaarde van deze vennootschappen op de balans van de provincie bedroeg € 10 en is in 2021 afgeboekt.

Tabel 3.9: Kapitaalverstrekkingen aan overige verbonden partijen

b. Overige verbonden partijen	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2021
Airport Garden City C.V.	1.000	0	0	1.000
Totaal deelnemingen	1.000	0	0	1.000

x € 1.000

Tabel 3.10: Leningen aan openbare lichamen

c. Openbare lichamen	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2021
Lening u/g Gemeente Gorinchem	2.000	0	-1.000	1.000
Lening u/g Gemeente Heemskerk	3.500	0	-700	2.800
Lening u/g Gemeente Veenendaal	5.500	0	-1.100	4.400
Lening u/g Gemeente Meierijstad	3.000	0	-500	2.500
Totaal leningen openbare lichamen	14.000	0	-3.300	10.700

x € 1.000

Er zijn in 2021 geen nieuwe leningen verstrekt aan openbare lichamen. Voor de bestaande leningen hebben de aflossingen conform het reguliere aflossingsschema plaatsgevonden.

Tabel 3.11: Leningen aan deelnemingen

d. Openbare lichamen	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2021
Hybride obligatielening Alliander	0	277	0	277
Totaal leningen openbare lichamen	0	277	0	277

x € 1.000

Alliander N.V. is een verbonden partij van de provincie. Op 25 november 2021 is besloten om deel te nemen in de uitgifte van de omgekeerde converteerbare hybride obligatielening ter versterking van de kapitaalstructuur van deze entiteit om de in het kader van de energietransitie benodigde investeringen te kunnen doen en tegelijkertijd financieel solide te blijven. Dit voor een bedrag naar rato van Flevolands aandelenbezit op 31 december 2020, te weten € 276.900 (0,05%). Op 15 december 2021 heeft de uitgifte van de omgekeerde converteerbare hybride obligatielening plaatsgevonden.

Tabel 3.12: Leningen aan overige verbonden partijen

e. Overige verbonden partijen	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2021
Airport Garden City C.V.	600	1.600	-600	1.600
EEF	8.495	0	0	8.495
Voorziening 'Oninbare leningen'	-898	0	39	-859
Totaal leningen aan overige verbonden partijen	8.197	1.600	-561	9.236

x € 1.000

Airport Garden City C.V. (100% dochter van deelneming OMALA N.V.) heeft in 2021 een lening afgelost voor € 0,6 mln. In 2021 zijn ook twee nieuwe leningen verstrekt. Dit betrof een lening van € 0,6 mln. in oktober voor een jaar en een lening van € 1,0 mln. in december. Deze leningen zijn verstrekt op basis van de financieringsafspraken in de samenwerkingsovereenkomst met OMALA.

Uit voorzichtigheid is een deel van de lening EEF (tot 01-09-2020 stichting DE-on) voorzien voor een bedrag van € 0,86 mln. De afname van de voorziening wordt veroorzaakt doordat het geprognosticeerde resultaat over 2021 en 2022 minder negatief is ten opzichte het jaar 2020. De negatieve resultaten zijn het gevolg van het tegenvallende tempo waarin de financieringen worden versterkt, hierdoor blijven de renteopbrengsten achter bij de verwachtingen.

Tabel 3.13: Overige langlopende geldleningen

f. Overige langlopende leningen	Boekwaarde per 1 januari 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31 december 2021
Lening Kredietbank Nederland MKB	27	0	0	27
Totaal	27	0	0	27

x € 1.000

Op 20 mei 2014 hebben PS besloten maximaal € 2,0 mln. beschikbaar te stellen aan Stichting Kredietbank Nederland ten behoeve van het MKB Doorstartfonds Flevoland. Hiervan is € 0,4 mln. daadwerkelijk verstrekt. De overeenkomst kent een looptijd van tien jaar, maar met ingang van 1 juli 2019 mogen er geen nieuwe leningen meer worden verstrekt. Er hebben in 2021 geen mutaties plaats gevonden.

Op 22 april 2020 hebben PS besloten geen wensen en bedelingen te uiten bij de continuering van het MKB Doorstartfonds, waarbij een kredietfaciliteit van maximaal € 0,65 mln. beschikbaar zal worden gesteld voor de periode tot 1 juni 2030. Van de beschikbaar gestelde faciliteit heeft de stichting in 2021 nog geen gebruik gemaakt. De in 2020 gesloten overeenkomst van geldlening kent een looptijd tot 1 juni 2030, waarbij in de eerste vijf jaar geldleningen uit het fonds kunnen worden verstrekt.

3.2.3 Vlottende activa

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar zijn in onderstaande tabel gespecificeerd.

Tabel 3.14: Uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar

	Boekwaarde per 31 december 2021	Boekwaarde per 31 december 2020
Vorderingen op openbare lichamen	39.588	24.635
Verstreekte kasgeldleningen	0	0
Rekening-courant verhouding Rijk	79.818	117.445
Overige vorderingen	3.176	862
Af: voorziening wegens oninbaarheid overige vorderingen	-191	-230
Totaal	122.391	142.712

x € 1.000

Vorderingen op openbare lichamen

Deze balanspost bestaat grotendeels uit de nog te ontvangen omzetbelasting uit het btw-compensatiefonds over 2021 (€ 26,3 mln.), de nog te ontvangen opcenten motorrijtuigenbelastingen van december (€ 4,7 mln.) en een vordering op de provincie Overijssel inzake de herstructurering van aansluiting van de N307 op de nieuw aan te leggen brug bij Roggebot (€ 4,8 mln.). Daarnaast zijn hieronder ook verantwoord de nog te ontvangen bedragen van medeoverheden, bijvoorbeeld gemeentelijke cofinanciering of terugvordering van te veel betaalde subsidies.

Rekening-courant verhouding met het Rijk

Door de invoering van het schatkistbankieren is de provincie verplicht haar overtollige liquide middelen bij het Rijk aan te houden. De daling van de rekening-courant verhouding met het Rijk van circa € 37,6 mln. wordt met name veroorzaakt door de investeringen in de vaste activa.

Overige vorderingen

Onder deze post zijn onder andere de schadevorderingen opgenomen.

Voorziening wegens oninbaarheid overige vorderingen

Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening van ca. € 0,19 mln. opgenomen die in mindering gebracht wordt op de overige vorderingen. Deze voorziening heeft geheel betrekking op nog openstaande vorderingen.

3.2.4 Liquide middelen

Tabel 3.15: Specificatie van de liquide middelen

	Boekwaarde per 31 december 2021	Boekwaarde per 31 december 2020
Banksaldi	147	2.116
Totaal	147	2.116

x € 1.000

De liquide middelen zijn geheel vrij beschikbaar.

Met tabel 3.16 wordt inzicht gegeven in de mate van benutting van het drempelbedrag dat in het kader van het verplicht schatkistbankieren voor openbare lichamen is geïntroduceerd. Hieruit blijkt dat wij in 2021 het drempelbedrag niet hebben overschreden.

Tabel 3.16: Benutting drempelbedrag schatkistbankieren 2021

		2021			
1	Drempelbedrag	2.116			
		1^e	2^{de}	3^{de}	4^{de}
		kwartaal	kwartaal	kwartaal	kwartaal
2	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks-schatkist aangehouden middelen	838	645	373	139
3a = 1 > 2	Ruimte onder het drempelbedrag	1.225	1.419	5.130	5.364
3b = 2 > 1	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

x € 1.000

3.2.5 Overlopende activa

Tabel 3.17: Specificatie overlopende activa

	Boekwaarde per 31 december 2021	Boekwaarde per 31 december 2020
Waarborgsommen	8	8
Vooruitbetaalde kosten	8.299	1.939
Te ontvangen doeluitkeringen	585	277
Nog te ontvangen baten	6.692	15.707
Totaal	15.584	17.931

x € 1.000

De overlopende activa hebben betrekking op reeds in 2021 vooruitbetaalde kosten voor het boekjaar 2022, en nog in 2022 te ontvangen baten die betrekking hebben op het boekjaar 2021.

Vooruitbetaalde kosten

Onder de vooruitbetaalde kosten is een vooruitbetaling van een subsidie aan de gemeente Almere opgenomen voor de aanleg van twee fietsbruggen, totaal € 2,25 mln. Daarnaast zijn hier onder andere opgenomen de vooruit betaalde abonnementen en bijdragen 2022.

Te ontvangen doeluitkeringen

De te ontvangen doeluitkeringen hebben betrekking op rijksbijdragen of bijdragen van derden die voor een specifiek doel worden ontvangen. Deze dienen of nog te worden besteed aan het specifieke doel dan wel te worden terugbetaald.

Tabel 3.18: Verloop te ontvangen doeluitkeringen per programma

Programma	Doeluitkering	1 januari 2021	Ontvangsten	Onttrekking	31 december 2021
Economie	MIT-regeling 2019 en 2020	277	-177	0	100
	MIT-regeling 2021	0	-323	808	485
	Totaal	277	-500	808	585

x € 1.000

MIT-regeling 2019 en 2020

Door het ministerie van EZK is d.d. 15 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Regionale MIT-regeling' een bedrag van € 0,86 mln. beschikt. Hierop is in 2021 een uitkering ontvangen van € 0,18 mln. Doel van de specifieke uitkering is om innovatie te bevorderen bij het MKB en om het MKB beter aan te laten sluiten bij de innovatie-agenda's van de Topsectoren.

MIT-regeling 2021

Door het ministerie van EZK is d.d. 22 december 2021 in het kader van de specifieke uitkering 'MIT 2021' een bedrag van € 0,81 mln. beschikbaar. Hierop is in 2021 een voorschot ontvangen van € 0,32 mln. Doel van de specifieke uitkering is om innovatie te bevorderen bij het MKB en om het MKB beter aan te laten sluiten bij de innovatie-agenda's van de Topsectoren en het MTIB. Ten laste van deze ontvangen doeluitlegging zijn in 2021 bestedingen verantwoord ten bedrage van € 0,81 mln.

Nog te ontvangen baten

Onder deze post is een vordering opgenomen op de gemeente Urk van € 1,7 mln. voor uitgevoerde werkzaamheden betreffende renovatie aan bruggen. Daarnaast is er een vordering opgenomen op RVO voor de subsidie met betrekking tot werkzaamheden aan de Hoge vaart en de Zwolse vaart voor totaal € 2,6 mln.

3.3 Toelichting op de balans (passiva)

3.3.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de 'Algemene reserve' en de bestemmingsreserves. De 'Algemene reserve' is vrij te besteden en dient ter dekking van algemene risico's. De bestemmingsreserves bestaan uit middelen die gealloceerd zijn aan specifieke bestemmingen. De kaders zijn opgenomen in de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020–2023'. In tabel 3.18 is de opbouw van en de ontwikkeling in het eigen vermogen opgenomen (exclusief rekeningresultaat 2021).

Tabel 3.19: Opbouw en ontwikkeling in eigen vermogen

	Eind-saldo 2020	Resultaat 2020	Begin-saldo 2021	Bij 2021	Af 2021	Eind-saldo 2021
A001 Algemene reserve	21.291	2.247	23.539	1.231	-2.247	22.523
Totaal Algemene reserve	21.291	2.247	23.539	1.231	-2.247	22.523
Bestemmingsreserves						
B008 Monumentenzorg	850	0	850	323	-177	996
B009 Brede bestemmingsreserve	54.452	8.562	63.014	7.312	-11.101	59.225
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.631	0	1.631	1.000	-1.006	1.625
B029 Bodem	2.131	156	2.287	0	-396	1.891
B032 Nieuwe Natuur	12.545	0	12.545	0	-6.667	5.878
B035 Almere 2.0	2.594	0	2.594	6.700	-8.971	323
B039 Meerjarenaanpak Bedrijfsvoering	486	0	486	0	-486	0
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	5.600	0	5.600	0	-1.508	4.092
B046 Artistieke experimenten	100	0	100	2.143	0	2.243
Totaal bestemmingsreserves	80.389	8.718	89.106	17.478	-30.312	76.273
Uitvoeringsreserve						
B011 Sport	330	0	330	209	-132	407
B016 Zuiderzeelijngelden	12.192	0	12.192	0	-571	11.621
B027 POP	9.532	0	9.532	1.880	-1.818	9.594
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	1.479	0	1.479	900	-86	2.294
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.471	110	2.581	397	-2.220	758
B044 Duurzame energie	3.391	0	3.391	169	-1.343	2.217
B047 Krachtige Samenleving	1.519	0	1.519	350	-602	1.267
B048 Fonds Vitaal Platteland	1.957	0	1.957	0	-90	1.867
B050 Flevoland Natuurinclusief	0	0	0	2.650	0	2.650
Totaal uitvoeringsreserves	32.870	110	32.981	6.555	-6.862	32.675

	Eind-saldo 2020	Resultaat 2020	Begin-saldo 2021	Bij 2021	Af 2021	Eind-saldo 2021
Egalisatiereserve						
B003 Personeel	5.348	0	5.348	1.413	-1.562	5.198
B017 Technische bijstand Europa	649	0	649	0	-2	647
B030 Egalisatiereserve gladheidsbestrijding	500	0	500	0	-500	0
B033 Activering vervangingsinvesteringen	10.171	0	10.171	3.107	0	13.278
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	56	0	56	694	0	750
B037 Mobiliteit	91.091	0	91.091	11.396	0	102.487
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	10.142	0	10.142	574	-267	10.448
B043 Economisch Programma	7.275	0	7.275	3.948	-3.117	8.106
B049 Informatiestrategie	1.469	0	1.469	486	-795	1.160
Totaal egalisatiereserves	126.701	0	126.701	21.618	-6.243	142.074
Totaal reserves	261.252	11.075	272.327	46.882	-45.664	273.547

x € 1.000

De totale omvang van de reserves (na verwerking resultaat 2020) is in 2021 toegenomen met € 1,2 mln. (begroot was een afname met € 14,3 mln.). Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door enerzijds de (hogere) toevoegingen aan de reserves 'Personeel', 'Egalisatie JO Infrastructuur', 'Mobiliteit' en 'Economisch Programma' en anderzijds de (lagere) onttrekkingen aan de reserves 'Brede Bestemmingsreserve', 'Zuiderzeeljingelden', 'POP', 'Egalisatie gladheidsbestrijding', 'Nieuwe natuur', 'Regiodeal Noordelijk Flevoland' en 'Fonds Vitaal Platteland'. Een nadere toelichting op deze mutaties is opgenomen in programmaonderdeel '7.5 Reserves'. In bijlage 1 'Toelichting reserves en voorzieningen' zijn de individuele mutaties van iedere reserve weergegeven. Daar is ook een nadere toelichting opgenomen op de doelstellingen van de reserves.

3.3.2 Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen van de provincie. Het verloop van de voorzieningen in 2021 is in onderstaand overzicht weergegeven.

Tabel 3.20: Verloop voorzieningen

	Boekwaarde per 1 januari 2021	Toevoeging 2021	Onttrekking 2021	Vrijval 2021	Boekwaarde per 31 december 2021
Niet jaarlijks onderhoud:					
- Infrastructuur	18.096	8.633	-10.514	0	16.213
- Vestigingen	470	86	-108	0	449
- NLE	562	183	-279	0	467
- Provinciehuis	2.495	472	-463	0	2.503
Totaal niet jaarlijks onderhoud	21.623	9.374	-11.364	0	19.632
Grondwaterbeheer	644	0	-104	0	540
Pensioenen (oud) leden GS (APPA)	9.200	0	-319	-433	8.448
Reorganisatie bedrijfsvoering	177	19	-117	0	79
Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	-1.010	0
Spaarverlof	520	117	0	0	637
WW-lasten	168	73	-94	0	147
Totaal overige verplichtingen	11.719	209	-634	-1.443	9.851
Afkoop onderhoud verlichting A6	0	162	0	0	162
Totaal ontvangen afkoopsommen	0	162	0	0	162
Totaal voorzieningen	33.342	9.745	-11.998	-1.443	29.646

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud

De dotaties en onttrekkingen zijn gebaseerd op meerjarige onderhoudsplannen. Daardoor kan er in een jaar sprake zijn van hogere uitgaven (onttrekking) dan toevoegingen en vice versa. Dit is inherent aan het karakter van dergelijke voorzieningen, welke bedoeld zijn om de onderhoudskosten gelijkmatig over de jaren te verdelen.

Overige voorzieningen

De voorziening voor garantstelling personeel NLE is vrijgefallen. De afgegeven garantie vervalt na 31 mei 2022 en kan alleen worden geëffectueerd bij een faillissement van Batavialand voor die datum. Naar huidige inzichten is er geen reden meer deze voorziening nog aan te houden.

Voor een nadere toelichting op het doel van de voorzieningen wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze jaarstukken. Hierin zijn tevens de voorzieningen weergegeven die conform de voorschriften van het BBV gesaldeerd zijn met de activa (voorzieningen voor oninbare vorderingen, oninbare leningen en Flevokust Haven).

Ontvangen afkoopsommen

In 2021 is er een afkoopsom voor het onderhoud van de openbare verlichting van de A6 ontvangen. Deze afkoopsom heeft betrekking op het onderhoud aan de openbare verlichting, die de provincie over neemt van het Rijk voor een periode van 20 jaar.

3.2.3 Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden looptijd < 1 jaar

De belangrijkste schulden op korte termijn bestaan uit te verrichten betalingen aan crediteuren die op de balansdatum nog niet zijn voldaan. Dit zijn doorgaans facturen waarvan de betaaltermijn op balansdatum nog niet was vervallen. Deze zijn begin 2022 vrijwel geheel afgewikkeld. Het verloop van de vlottende passiva is in onderstaand overzicht weergegeven.

Tabel 3.21: Verloop overige schulden

	Boekwaarde per 31 december 2021	Boekwaarde per 31 december 2020
Crediteuren	16.219	17.420
Overige	1.524	1.582
Totaal	17.743	19.002

x € 1.000

Crediteuren

Het saldo van de crediteuren laat in 2021 een daling zien ten opzichte van 2020. De betalingen aan crediteuren wordt gedaan zodra de facturen goed zijn gekeurd. Hierdoor kan het openstaande saldo crediteuren sterk variëren.

Overige

Deze post bestaat vrijwel geheel uit nog te betalen salariskosten.

Overlopende passiva

Het gaat bij overlopende passiva voornamelijk om nog door de provincie te betalen subsidies en goederen en diensten die zijn toegekend of geleverd in 2021, waarvan de eindafrekening en betaling in 2022 zal plaatsvinden. Het verloop van de overlopende passiva is in tabel 3.21 weergegeven.

Tabel 3.22: Verloop overlopende passiva

	Boekwaarde per 31 december 2021	Boekwaarde per 31 december 2020
Transitorische verplichtingen	15.569	13.501
Vooruit ontvangen doelluitkeringen	28.910	15.584
Overige vooruit ontvangen bedragen	780	733
Totaal	45.258	29.818

x € 1.000

Vooruit ontvangen doelluitkeringen

De vooruit ontvangen doelluitkeringen hebben betrekking op rijksbijdragen of bijdragen van derden die voor een specifiek doel zijn ontvangen. Deze dienen of nog te worden besteed aan het specifieke doel dan wel te worden terugbetaald.

Tabel 3.23: Verloop vooruit ontvangen doelluitkeringen per programma

Programma	Doelluitkering	1 januari 2021	Toevoeging	Onttrekking	31 december 2021
Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Living Lab	147	100	-23	224
	Smart Bridges Floriade	37	0	-37	0
	Subtotaal	184	100	-60	224
Landbouw, visserij en natuur	Floriade werkt!	1.039	0	-554	485
	EHS compensatie	3.312	0	0	3.312
	IBP Vitaal Platteland	4.150	0	0	4.150
	Programma natuur	0	2.495	0	2.495
	Subtotaal	8.501	2.495	-554	10.442
Economie	Samenwerking leven lang leren	32	0	0	32
	LNV Scholingsfonds NF	44	0	-9	35
	MKB Deal	353	0	-88	265
	MIT 2021	0	323	-323	0
	Subtotaal	429	323	-420	332
Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	Culturele voorzieningen provincies	84	301	-84	301
	Impuls versterking regionale Culturele Infrastructuur	0	333	-85	248
	Subtotaal	84	634	-169	549
Energie, duurzaamheid en milieu	Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	667	1.216	-203	1.679
	Subtotaal	667	1.216	-203	1.679
Mobiliteit	Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer 2020	301	0	63	364
	Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer 2021	0	2.256	-1.775	481
	Snelfietsroutes	1.074	461	0	1.535
	Doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur	0	41	0	41
	SBIR Smart Mobility Flevoland	0	405	-150	255
	Verkeersveiligheidsmaatregelen	51	0	0	51
	Bermmaatregelen N-wegen	800	0	0	800
	Aansluiting A6	2.945	0	-1.643	1.302
	Realisatie N307/Roggebotsluis	0	34.062	-24.093	9.969
	Subtotaal	5.171	37.225	-27.598	14.798

Programma	Doeluitkering	1 januari 2021	Toevoeging	Ottrekking	31 december 2021
Vernieuwend bestuur	BZK Regionale Flexpools	548	336	0	884
	Verzameluitkering BZK	0	14	-14	0
	Subtotaal	548	350	-14	884
	Totaal	15.584	42.343	-29.018	28.910

x € 1.000

Living Lab decentrale waterzuivering

Binnen het programma 'Almere 2.0' zijn voorbereidingen getroffen voor een living lab, voor innovaties in de decentrale waterzuivering. Voor dit project zijn bijdragen vooruit ontvangen van gemeente Almere, waterschap Zuiderzeeland en Stowa. De projectlasten worden gefinancierd vanuit deze vooruit ontvangen bijdrages.

Smart Bridges - Floriade

In 2018 is een bijdrage uit het Fonds Verstedelijking ontvangen van gemeente Almere voor het ontwikkelen van een tweetal innovatieve bruggen op het Floriade-terrein. De projectlasten werden gefinancierd vanuit deze vooruit ontvangen bijdrage, het saldo ultimo 2021 is nihil. De resterende projectkosten worden separaat gedeclareerd bij de fondsbeheerder.

Floriade werkt!

Vanuit het FVA is een subsidie van totaal € 2,0 mln. ontvangen voor activiteiten in het kader van het programma 'Floriade Werkt!' en de 'Nadere Regel Floriade'. De lasten van deze twee programma's, respectievelijk € 0,02 mln. en € 0,13 mln. worden gefinancierd vanuit deze vooruit ontvangen bijdrage.

Compensatie Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De middelen hebben betrekking op van derden ontvangen bijdragen die ingezet dienen te worden voor de realisatie van natuurcompensatieverplichtingen. Deze compensaties worden gerealiseerd binnen het programma 'Nieuwe Natuur'.

IBP Vitaal Platteland

In 2020 is een specifieke uitkering ontvangen van het ministerie van LNV voor het IBP. Samen met diverse partners is deze subsidie aangevraagd voor de uitvoering van de projecten van die partners in het Nationaal Park Nieuw Land.

Programma Natuur

Door het ministerie van LNV is d.d. 21 juli 2021 in het kader van de specifieke uitkering 'Programma Natuur' een bedrag van € 9,60 mln. beschikbaar. Hierop is in 2021 een voorschot ontvangen van € 2,5 mln. Doel van deze specifieke uitkering is het natuurherstel in de meest kwetsbare natuurgebieden. De inzet richt zich met name op overbelaste stikstofgevoelige Natura2000-gebieden en leefgebieden van soorten. De uitvoeringsperiode loopt tot en met 31 december 2025, waarbij de bestuurlijke verplichtingen uiterlijk 31 december 2023 dienen te zijn aangegaan. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2021 geen bestedingen verantwoord.

MKB Deal

Door het ministerie van EZK is d.d. 4 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering MKB-deals een bedrag van € 0,35 mln. beschikbaar. Dit bedrag is in 2020 volledig bevoorschot. Doel van de specifieke uitkering is 50% cofinanciering ter dekking van de uitvoeringsactiviteiten zoals opgenomen in de MKB-deal (versterking regionaal MKB). Ten laste van de ontvangen doeluitkering zijn in 2021 bestedingen ten laste van Rijksmiddelen ten bedrage van € 0,09 mln. (2020: € 0) verantwoord. De projectperiode van de MKB-deal loopt tot 1 januari 2023.

Culturele voorzieningen provincies

Door het ministerie van BZK is d.d. 18 november 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Culturele voorzieningen provincies' een bedrag van € 0,41 mln. beschikbaar. Dit bedrag is in 2020 volledig bevoorschot. Op 24 november 2021 is een bedrag van € 0,3 mln. ten behoeve van de tweede tranche beschikbaar. Dit bedrag is in 2021 volledig bevoorschot. Doel van de specifieke uitkering is het compenseren van provincies voor de extra kosten die ze gemaakt hebben om de primair provinciaal gesubsidieerde culturele instellingen te compenseren voor inkomsten die deze instellingen zijn misgelopen voor de periode van begin maart tot 1 juni

2020 (eerste tranche) en juni tot 31 december 2020 (tweede tranche) vanwege de coronamaatregelen van het kabinet. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2021 bestedingen verantwoord ten bedrage van € 0,84 mln., waarmee de eerste tranche volledig is ingezet.

Impuls versterking regionale culturele infrastructuur

Door het ministerie van OCW is d.d. 6 juli 2021 in het kader van de specifieke uitkering ter versterking van de regionale culturele infrastructuur 'verbreding en vernieuwing' een bedrag van € 1,33 mln. beschikbaar. Hierop is in 2021 een voorschot ontvangen van € 0,33 mln. Doel van deze specifieke uitkering is een tijdelijke extra impuls te geven aan de culturele infrastructuur van de provincie. Het gaat hierbij om versterken en ondersteunen. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2021 bestedingen ten bedrage van € 0,085 mln. verantwoord. De projectperiode loopt tot en met 31 december 2024.

Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed

Door het ministerie van BZK is d.d. 1 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed' een bedrag van € 1,88 mln. beschikbaar. Hierop is in 2021 een voorschot ontvangen van € 1.216 mln. Doel van de specifieke uitkering is het ontzorgen van kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van hun maatschappelijk vastgoed. Ten laste van de ontvangen doeluitkering zijn in 2021 bestedingen ten bedrage van € 0,2 mln. verantwoord

Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer 2020

Door het ministerie van IenW is d.d. 10 december 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2020' een bedrag van € 0,97 mln. beschikbaar. Hierop is in 2020 een voorschot ontvangen van € 0,77 mln. Doel van de specifieke uitkering is om de provincie in staat te stellen aan de concessiehouder van de OV-concessie IJsselmond over de periode 15 maart tot en met 31 december 2020 een beschikbaarheidsvergoeding te verstrekken. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering heeft in 2021 (verzoek tot vaststelling) een correctie op de in 2020 (tussentijdse informatie) verantwoorde bestedingen plaatsgevonden ten bedrage van € 0,06 mln.

Het ministerie van IenW stemt ermee in dat de provincie om concurrentiegevoelige redenen de gevraagde SiSa-verantwoordingsinformatie met betrekking tot de concessiegegevens voor de regeling specifieke uitkering 'Beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2020' (E1) niet vermeldt in haar jaarstukken, maar wel separaat via het CBS bij het ministerie aanlevert, zodat het ministerie de specifieke uitkering kan vaststellen.

Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer 2021

Door het ministerie van IenW is d.d. 22 oktober 2021 in het kader van de specifieke uitkering 'Beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2021' een bedrag van € 2,82 mln. beschikbaar. Hierop is in 2021 een voorschot ontvangen van € 2,23 mln. Doel van de specifieke uitkering is om de provincie in staat te stellen aan de concessiehouders van de OV-concessies IJsselmond en Lelystad over de periode 1 januari tot en met 31 december 2021 een beschikbaarheidsvergoeding te verstrekken. Ten laste van de ontvangen doeluitkering zijn in 2021 bestedingen ten bedrage van € 1,78 mln. verantwoord.

Snelfietsroutes

Door het ministerie van IenW is d.d. 14 juli 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Snelfietsroutes 2020-2022' een bedrag van € 1,53 mln. beschikbaar. Hierop is in een voorschot ontvangen van € 1,53 mln., waarvan € 0,46 mln. in 2021. Doel van de specifieke uitkering is cofinanciering van de aanleg van twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofd fietsroute Spoorbaanpad (gemeente Almere). Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2021 geen bestedingen (2020: € 0) verantwoord. De door het ministerie beschikte projectperiode loopt vooralsnog tot en met 31 december 2022.

Doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur

Door het ministerie van IenW is d.d. 15 december 2021 in het kader van de specifieke uitkering 'Doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021' een bedrag van € 0,04 mln. beschikbaar. Dit bedrag is in 2021 volledig bevoorschot. Doel van de specifieke uitkering is om uitvoering te geven aan projecten en maatregelen (gericht op het stimuleren van doelmatiger en duurzamer gebruik van verkeersinfrastructuur) die door Rijk en regio zijn afgesproken in de Bestuurlijke Overleggen MIRT. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2021 geen bestedingen verantwoord. De door het ministerie beschikte projectperiode loopt tot en met 31 december 2024.

SBIR Smart Mobility Flevoland

Door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland is d.d. 3 november 2021 ter bevordering van een innovatiecompetitie gericht op het uitvoeren van een SBIR-traject (Small Business Innovation Research) een bedrag van € 0,45 mln. beschikbaar. Dit bedrag is in 2021 voor 0,4 mln. bevoorschot. Het SBIR-traject dat de provincie is gestart betreft een innovatiecompetitie waarmee de provincie een vraagstuk op het gebied van 'Smart Mobility' in de markt zet en daarvoor een innovatieve oplossing zoekt. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2021 bestedingen ten bedrage van € 0,15 mln. verantwoord. De door RVO beschikte projectperiode loopt tot en met 31 december 2022.

Verkeersveiligheidsmaatregelen

Door het ministerie van IenW is d.d. 30 november 2020 in het kader van de specifieke uitkering 'Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021' een bedrag van € 0,05 mln. beschikbaar. Dit bedrag is in 2020 volledig bevoorschot. Doel van de specifieke uitkering is 50% cofinanciering ter uitvoering van kosteneffectieve en risicogestuurde infrastructurele maatregelen op het provinciale wegennet om de verkeersinfrastructuur verkeersveiliger te maken. Ten laste van deze ontvangen doeluitkering zijn in 2021 geen bestedingen verantwoord.

Regeling specifieke uitkeringen N-wegen

Het doel van de door het ministerie van IenW d.d. 18 december 2019 beschikte uitkering is het financieel ondersteunen van de provincie bij het treffen van infrastructurele maatregelen aan de bermen van N-wegen, die niet in beheer zijn bij het Rijk, gericht op het verminderen van ernstige bermongevallen. Het volledige toegekende bedrag (25% cofinanciering) is als voorschot ontvangen in 2019. Verantwoording vindt jaarlijks plaats via het systeem van Single information, Single audit (SiSa).

Halve aansluiting A6

Dit betreft een bijdrage van het Rijk voor het realiseren van de halve aansluiting op de A6. Van dit bedrag is tot en met 2021 totaal ca. € 16 mln. uitgegeven. Een deel van het restantbedrag zal in het komende jaar worden uitgegeven, de rest is in 2021 voor een bedrag van € 0,9 mln. vrijgevalen.

Realisatie N307/Roggebotsluis

Dit betreft een bijdrage van het Rijk voor de sloop van de bestaande brug en sluis en de bouw van een nieuwe brug. Van dit bedrag is tot en met 2021 totaal ca. € 24,4 mln. uitgegeven. Een aanzienlijk deel van het restantbedrag zal in de komende jaren worden uitgegeven.

BZK Regionale Flexpools

Dit betreft de vooruit ontvangen middelen van het Rijk voor de bundeling van flexibele inzet van expertise en capaciteit ter bevordering van de snelheid in de voorfase van de woningbouw (specifieke uitkering). Deze middelen worden ingezet in het programma 'Flevoland bouwt voor Nederland' (motie Koerhuis).

3.4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

In deze paragraaf zijn belangrijke financiële rechten en verplichtingen opgenomen waaraan de provincie voor toekomstige jaren is gebonden en die niet uit de balans blijken.

A. Leaseverplichtingen

Leaseauto's

In totaal worden 43 auto's geleased. Voor iedere auto is een apart leasecontract afgesloten dat valt onder het raamcontract dat de provincie heeft met een leasemaatschappij. De totale waarde van deze contracten bedraagt € 1,97 mln., waarvan € 0,55 mln. een looptijd heeft korter dan 1 jaar.

B. Overige niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Verhuur vleugel provinciehuis

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV) huurt een vleugel van het pand waarin de provincie Flevoland gevestigd is. Hiervoor ontvangt de provincie jaarlijks een vergoeding van € 0,2 mln.

Daarnaast ontvangt de provincie € 0,09 mln. per jaar voor het doorberekenen van services. Het contract loopt tot februari 2023.

Verhuur pand Oostvaardersdijk

Het pand aan de Oostvaardersdijk (voormalig NLE) wordt door de provincie Flevoland deels verhuurd aan twee huurders; te weten de stichting Erfgoed Batavialand en Het Flevolands Archief. De huur loopt tot medio 2027 en bedraagt jaarlijks € 0,58 mln. De totale contractwaarde per balansdatum bedraagt € 3,16 mln.

Huur multifunctionals

Vanaf 1 februari 2020 is een contract gesloten voor de huur van 14 multifunctionals, inclusief onderhoud en services. De looptijd van het contract is 60 maanden en de contractwaarde is in totaal € 0,07 mln.

Openbaar vervoer

Ter doelrealisatie van het provinciaal mobiliteitsbeleid (product Openbaar vervoer) is de provincie voor een aantal toekomstige jaren een tweetal belangrijke financiële verplichtingen aangegaan welke niet in de balans zijn opgenomen.

Het betreffen de openbaar vervoerconcessies IJsselmond en Lelystad. De looptijd van beide concessieovereenkomsten is tot en met 9 december 2023. Tegenover de jaarlijkse verplichting uit hoofde van de exploitatiesubsidies staan de geschatte reizigersopbrengsten in de regio IJsselmond, waarvan de omvang afhankelijk is van autonome marktontwikkelingen. Zowel de lasten als de vervoerstarieven (medebepalend voor de omvang van de baten) worden jaarlijks volgens de in de sector algemeen toegepaste methoden geïndexeerd. Per saldo bedraagt de totale jaarlijkse verplichting in een jaar zonder opbrengstenderving circa € 10,6 mln. (prijspeil januari 2022).

Garantstelling personeel NLE

De provincie staat bij faillissement van Batavialand garant voor de WW-suppletie en transitievergoeding van medewerkers welke voor de start van Batavialand werkzaam waren bij GR NLE. De afgegeven garantie vervalt na 31 mei 2022 en kan alleen worden geëffectueerd bij een faillissement van Batavialand voor die datum. Voor de medewerkers die op balansdatum nog in dienst zijn en onder de garantie vallen bedraagt de afgegeven garantie € 0,84 mln.

C. Verplichtingen natuurbeheer

In 2014 is landelijk afgesproken om de doorlopende natuurverplichtingen net als voorgaande jaren, voor de decentralisatie van de Natuurtaken, te vermelden onder de niet uit de balans blijkende verplichtingen. De subsidieaanvragen voor Natuurbeheer (vanuit de SNL) worden voor de provincie uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl). Zij hebben een overzicht van de doorlopende verplichtingen ultimo 2021 verstrekt. Het totaalbedrag van deze doorlopende verplichtingen per 31 december 2021 is voor provincie Flevoland € 7,76 mln. Deze verplichtingen kunnen worden gedekt uit de middelen voor Natuur van de komende jaren (2022 en verder), die via het Provinciefonds worden verstrekt.

D. Gewaarborgde geldleningen

Tabel 3.23: Gewaarborgde geldleningen

Borg voor lening aan:	Oorspronkelijk bedrag	Waarborg provincie 1 januari 2021	Mutaties waarborg 2021	Waarborg provincie 31 december 2021
Stichting Groenfonds (1,2%)	101.204	424	-113	311
Totaal	101.204	424	-113	311

x € 1.000

Er hebben in 2021 geen betalingen plaatsgevonden inzake borg- en garantstellingen.

Stichting Groenfonds

De provincie Flevoland staat borg voor 1,2% van de geldleningen die zijn aangegaan door stichting Groenfonds. Dit betreft zogenaamde convenantsleningen aan provincies uit hoofde van het "LNV-IPO

Convenant 1997" van 15 februari 1997, gesloten tussen het ministerie van LNV en het samenwerkingsverband Interprovinciaal Overleg. De convenantsleningen zijn benut voor de financiering van het provinciale aandeel in grondaankopen ten behoeve van het Nationaal Natuurnetwerk (voorheen EHS). Vanaf 1 januari 2008 zijn er geen opnamen meer mogelijk door provincies uit de convenantsleningen.

E. Overige meerjarige financiële rechten en verplichtingen

Inkopen en aanbestedingen

Jaarlijks worden interne controles uitgevoerd op de financiële rechtmatigheid van inkopen en aanbestedingen. In 2021 is er € 1,6 mln. geconstateerd waarbij het totaal van aaneengesloten opdrachten het grensbedrag voor Europese aanbestedingen overschrijdt. Daarnaast zijn nog opdrachten (€ 0,9 mln.) die voortvloeien uit voorgaande jaren. De totale afwijking bedraagt ca. € 2,5 mln. van de omvang van onze jaarrekening en valt daarmee buiten de controletolerantie die PS hebben vastgesteld.

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de totale afwijking welke volledig in 2021 wordt verantwoord.

Tabel 3.24: Afwijkingen financiële rechtmatigheid inkopen en aanbesteding

	Afwijking 2021
Totaal	2.453

x € 1.000

Kredietfaciliteit

De provincie Flevoland beschikt met ingang van 1 januari 2019 over een kredietfaciliteit bestaande uit een kredietlimiet van € 0 en een intra-daglimiet van € 10 mln.

Meerjarige subsidieverplichtingen

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de resterende verplichting inzake de meerjarige (materiële) subsidies. Dit is de verplichting voor 2022 en verdere jaren van alle subsidieverstrekingen conform de 'Algemene Subsidieverordening Flevoland' van € 0,025 mln. en groter. Uitgangspunt voor lastneming van deze subsidies is toegepast overeenkomstig de grondslagen zoals opgenomen bij onderdeel 3.1 van de jaarrekening.

Tabel 3.25: Resterende verplichting inzake meerjarige (materiële) subsidies

	Resterende verplichting
Totaal	7.341

x € 1.000

Meerjarige verplichtingen volgend uit aanbestedingscontracten/concessies

In overeenstemming met de stellige uitspraak van de Commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) in de Kadernota Rechtmatigheid dient in de jaarrekening een overzicht te worden opgenomen van de (Europees aanbestede) meerjarige contracten. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de meerjarige verplichtingen (resultierend uit Europese aanbestedingen) per programma, indien niet reeds toegelicht onder de Niet inde balans opgenomen rechten en verplichtingen.

Tabel 3.26: Meerjarige verplichtingen volgend uit aanbestedingscontracten/concessies

Programma	Meerjarige inkoopverplichting
5. Energie, duurzaamheid en milieu	173
6. Mobiliteit	7.407
7. Vernieuwend bestuur	2.898
Totaal	10.478

x € 1.000

Bijlagen

Behorend bij de jaarrekening:

1. Toelichting reserves en voorzieningen
2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden
3. Incidentele lasten en baten
4. Single information Single audit (SiSa)

Overig:

5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
6. Lijst met afkortingen

1. Toelichting reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht waarin het beleid wordt uiteengezet. In november 2019 is de nota 'Reserves & Voorzieningen 2020-2023' vastgesteld. Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in 2021 weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De 'Algemene reserve' is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de 'Algemene reserve' wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de nota 'Risicomanagementbeleid 2021', waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf 'Weerstandsvormogen en risicobeheersing' in begroting en jaarstukken toegelicht.

Voor de 'Algemene reserve' is daarnaast een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar waarop de bandbreedte van toepassing is. Hieraan wordt ultimo 2021 voldaan.

De 'Algemene reserve' wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de 'Algemene reserve' bestaat geen bestedingsplan, waardoor de 'Algemene reserve' in beginsel volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	23.539	1.231	-2.247	22.523	8.400
Bij					
Storting voorfinanciering aankoop vastgoed NLE (t/m 2023)		356			
Vaststelling fractievergoedingen 2020		166			
Risicoafdekking uitbreiding aandelen Groiefonds '21		688			
Risicoafdekking obligatielening Alliander 2021		21			
		1.231			
Af					
Resultaatbestemming 2020			-2.247		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Autoleasemaatschappijen					8.400
Totaal oormerken					8.400

Egalisatiereserve Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) bovenformatieve formatieplaatsen;
- tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden);
- personele knelpunten;

- vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden);
- complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten;
- organisatieontwikkeling;
- kosten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering;
- kosten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (inclusief POB), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit, en stelpost 'Versterking organisatie' bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	5.348	1.413	-1.562	5.198
Bij				
Reguliere storting		900		
Risicoafdekking toekomstige WW-lasten door tijdelijke aanstellingen		180		
Restant budget 'Vitaliteit'		14		
Restant budget 'Duurzame inzetbaarheid'		137		
Restant budget 'POB'		226		
Restant budget 'medewerkerontwikkeling'		33		
Restant budget 'MD traject'		29		
Restant budget 'Participatiewet'		-106		
		1.413		
Af				
Salarissen voor tijdelijk bovenformatieven			-1.490	
Vrijval WW-lasten			-73	
			-1.562	

Bestemmingsreserve Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie van rijksmonumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid. Tevens worden niet bestede middelen in enig jaar voor toevalsvondsten geormerkt toegevoegd aan de reserve conform de nota 'Erfgoedprogramma'.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B008 Monumentenzorg	850	323	-177	996	78
Bij					
Reguliere storting		285			
Toevalsvondsten		38			
		323			
Af					
Ottrekking restauratie Waterloopbos			-177		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Toevalsvondsten					78
Totaal oormerken					78

Brede Bestemmingsreserve (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- het gaat om – veelal grootschalige – projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multiplier-effect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	63.014	7.312	-11.101	59.225	55.247
Bij					
Reguliere storting begroting		1.753			
Negatief eigen vermogen DE-on 2022		39			
Saldo Najaarsnota 2020		1.436			
Saldo Zomernota 2021		564			
Amendement Batavialand Zomernota 2021 (huurderving)		520			
Oostvaardersoevers (van reserve 'Nieuwe Natuur')		3.000			
		7.312			
Af					
Kapitaallasten en exploitatie Food Forum			-172		
Markerwadden			-1.100		
Project Digitalisering Statenwerk			-16		
Toeristisch recreatieve benutting monumenten			-3		
Flevokust spoorwegennetwerk			-87		
NP Nieuw Land (Poort Lelystad)			-37		
Uitwerking Nota Natuur: verrassend Groen			-181		
GLB-pijler 1 (POP3) - watergerelateerde projecten			-28		
Cultuurbeleid 17-20			-102		
Onderhoud infrastructuur			-1.166		
Eenzaamheid			-200		
Krachtige samenleving: Zorgtafel			-150		
Stikstof			-47		
Landschapsvisie			-85		
Duurzame initiatieven			-500		
Human Capital agenda (Corona-effect)			-88		
Financiering & support (Corona-effect)			-688		
Omgevingswet			-338		
Onderzoek levensbestendig wonen			-22		
Economisch programma			-2.500		
POP3+ Transitieperiode			-950		
Flevokust Haven			-531		
Fonds Artistieke experimenten			-2.110		
			-11.101		
Resterende oormerk per 31-12-2021					
Achtervang lening De-on					7.636
Kredietfaciliteit MKB Doorstartfonds					163
Kapitaallasten en exploitatie Food Forum					497
Informatietechnologie					400
Project Digitalisering Statenwerk					242

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	63.014	7.312	-11.101	59.225	55.247
Verbreiding sluizen Kornwerderzand					2.500
Stimuleringsbudget initiële verduurzaming OV					500
Verkeersmanagement en Bereikbaarheid Oostrand					265
Toeristisch recreatieve benutting monumenten					74
Nationaal Park Oostvaardersplassen					68
ICT					448
Wereld erfgoed Schokland					500
Flevokust spoorwegennetwerk					822
NP Nieuw Land (Poort Lelystad)					2.868
Uitwerking Nota Natuur: verrassend Groen					619
Hoogwaardig OV Luchthaven					1.000
GLB-pijler 1 (POP3)					781
Cultuurbeleid 17-20					97
Digicity					2.000
Onderhoud infrastructuur					4.284
Risicoreservering Groeifonds					1.000
Oostvaardersoevers					4.000
Batavialand					2.520
Krachtige samenleving: Zorgtafel					450
Scheepswrakmarkering					100
Stikstof					2.453
Landschapsvisie					565
Human Capital agenda (Corona-effect)					437
Financiering & support (Corona-effect)					1.587
Derving opbrengsten OV (Corona)					2.250
House of skills					100
Human Capital agenda: klimaatopgave					120
Omgevingswet					329
Onderzoek levensbestendig wonen					78
Economisch programma					5.500
Luchthavenfonds					250
Motie Koerhuis					1.900
POP3+ Transitieperiode					950
Flevokust Haven					295
MITC					3.000
Cybersecurity bruggen en sluizen					150
CO2 reductie projecten en B&O					1.000
Bestuurlijke Vernieuwing					400
Energieveerbaarheid					50
Totaal oormerken					55.247

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

Het doel van deze reserve betreft het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan grote sportevenementen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B011 Sport	330	209	-132	407	276
Bij					
Storting doorschuif 2021 t.b.v. Sport en Corona 2022		209			
Af					
Onttrekking Sport en Corona			-132		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Coronamaatregelen					276
Totaal oormerken					276

Uitvoeringsreserve Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het 'ZZL-programma'. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van provincie Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2022).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	12.192	0	-571	11.621	11.621
Af					
Projectbijdragen Luchthavenfonds			-13		
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-558		
			-571		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Luchthavenfonds					293
Provinciale bijdrage Maritieme Servicehaven NF					5.810
Provinciale bijdragen overige projecten ZZL/NF					5.518
Totaal oormerken					11.621

Egalisatiereserve Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn middelen beschikbaar gesteld, genaamd 'technische bijstand'. Dit betreft salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten hebben geen gelijkmatig verloop. Met deze egalisatiereserve kunnen de schommelingen in de kosten van Technische Bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	649	0	-2	647
Af				
Egalisatie Technische bijstand Europa			-2	

Bestemmingsreserve Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's is gekozen om de benodigde expertise in te huren, in plaats van het uitbreiden van de formatie. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma zich bevindt. Omdat er vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een ongelijkmatig verloop van de proceskosten voor de gebiedsprogramma's. Het doel van de reserve is het jaarlijks beslag op de begroting te egaliseren.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.631	1.000	-1.006	1.625
Bij				
Reguliere storting		1.000		
Af				
Procesgeld Regio Deal			-130	
Procesgeld MITC			-157	
Procesgeld motie Flevoland bouwt 100.000			-78	
Procesgeld Markermeer - IJmeer			-77	
Procesgeld Oostvaardersoevers			-36	
Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport			-75	
Procesgeld MSNF			-158	
Bijdrage overige gebiedsprogramma's			-295	
			-1.006	

Uitvoeringsreserve POP (NR: B027)

De reserve heeft als doel in enig jaar niet bestede middelen voor cofinanciering van het 'POP3-programma' beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering en uitvoeringskosten voor het 'POP3-programma' zijn gelijkmatig over de jaren verdeeld. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang en declaratie door derden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B027 POP	9.532	1.880	-1.818	9.594	2.288
Bij					
Reguliere storting provinciale cofinanciering POP3		430			
Aanvullende storting voor POP3+ (transitieperiode)		1.450			
		1.880			
Af					
Provinciale cofinanciering voor het programma 'POP3'			-1.035		
Uitvoeringskosten POP3/RVO			-783		
			-1.818		
Resterend oormerk per 31-12-2021					
Uitvoeringskosten POP3					2.288
Totaal oormerken					2.288

Bestemmingsreserve Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is het inzetten van middelen (€ 1,8 mln.) voor onder andere gebiedsprocessen, ABW en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	2.287	0	-396	1.891	1.493
Af					
Pilot Bodem conform Coalitieakkoord 2019-2023			-307		
Uitvoering bodemtaken 2021			-89		
			-396		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Bodemdaling conform Coalitieakkoord 2019-2023					1.493
Totaal oormerken					1.493

Egalisatiereserve gladheidsbestrijding (NR: B030)

Voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidsbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen. De egalisatiereserve is bij de instelling eenmalig gevoed met € 0,33 mln. uit het rekeningresultaat 2011. Vervolgens vindt voeding plaats uit batige saldi op de begrotingspost 'Gladheidsbestrijding' in de jaren dat er lage kosten worden gemaakt. Het maximale saldo is € 0,5 mln.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B030 Egalisatiereserve gladheidsbestrijding	500	0	-500	0
Af				
Overschrijding budget gladheidsbestrijding 2021			-500	

Uitvoeringsreserve Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het 'Europese programma 2014-2020' gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten en de uitvoering van eigen projecten, in het kader van het 'Europese programma 2014-2020'. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	1.479	900	-86	2.294
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Saldo cofinanciering Kansen voor West en Interreg			-86	

Bestemmingsreserve Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het programma 'Nieuwe Natuur' en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B032 Nieuwe natuur	12.545	0	-6.667	5.878
Af				
Oostvaardersoevers (naar BBR)			-3.000	
Biodiversiteit (naar Flevoland Natuurinclusief)			-2.650	
Pacht gronden			21	
Verkoop gronden			-213	
Procesgelden			-143	
Bijdrage projecten			-682	
			-6.667	

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egalisatiereserve activering vervangingsinvestering	10.171	3.107	0	13.278
Bij				
Egalisatie budgetten vervangingsinvesteringen 2021		3.107		

Bestemmingsreserve Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Bestedingen ten laste van de reserve 'Almere 2.0' zullen plaatsvinden op basis van door PS vastgestelde jaarprogramma's voor het FVA (incl. eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B035 Almere 2.0	2.594	6.700	-8.971	323
Bij				
Reguliere storting		6.700		
Af				
Bijdrage FVA Jaarprogramma 2020 (Algemeen)			-6.221	
Bijdrage FVA Jaarprogramma 2020 (Floriade)			-2.750	
			-8.971	

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve 'Jaarlijks onderhoud Infrastructuur' kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Het maximale saldo is € 0,75 mln. In geval van volledige uitputting van de jaarlijkse begrotingspost 'Jaarlijks Onderhoud' wordt de reserve gebruikt om de verdere kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur	56	694	0	750
Bij				
Saldo budgetten jaarlijks onderhoud 2021		694		

Egalisatiereserve Mobiliteit (NR: B037)

Het doel van de reserve is het egaliseren van de lasten voor openbaar vervoer, bereikbaarheid (verkeers- en mobiliteitsmanagement, alsmede infrastructurele projecten) en verkeersveiligheid. Dit draagt bij aan een stabiel begrotingsbeeld, maakt het mogelijk om het beleid op lange termijn te waarborgen en te verbeteren en om de hiervoor benodigde middelen beschikbaar te houden. De voeding bestaat uit in het verleden aan het provinciefonds toegevoegde structurele middelen voor verkeer en vervoer en is bedoeld ter dekking van eerdergenoemde lasten. De reserve draagt bij aan de ambities in het programma 'Mobiliteit en Ruimte' dat jaarlijks wordt geactualiseerd bij de begroting.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	91.091	11.396	0	102.487	14.705
Bij					
Reguliere storting niet bestede Mobiliteitsmiddelen uit Provinciefonds		9.086			
Onderuitputting Mobiliteit 2021		2.060			
Amendement N50 (Zomernota 2021, geoormerkt)		250			
		11.396			
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Bijdrage N50					750
Bijdrage busbanen Almere					9.955
Ondergrondse verduurzaming OV-infra					1.500
Fietsmaatregelen (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Totaal oormerken					14.705

Egalisatiereserve Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het Natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	10.142	574	-267	10.448	2.776
Bij					
Reguliere storting conform begroting		470			
Storten schuif ANLB Europa		104			
		574			
Af					
Beheer en ontwikkeling natuur			-267		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Uitvoering rapport van Geel (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.776
Totaal oormerken					2.776

Bestemmingsreserve Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (NR: B039)

Bij de instelling van de reserve is deze eenmalig € 6,5 mln. gevoed vanuit de 'Algemene reserve'. De reserve wordt ingezet voor de kosten die gemaakt worden voor de Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	486	0	-486	0
Af				
Restant Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering*			-486	

*Conform door PS vastgesteld beleid zijn de resterende middelen binnen de reserve 'MAB' in 2021 toegevoegd aan de reserve 'Informatiestrategie', om de laatste projecten af te kunnen ronden.

Uitvoeringsreserve Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Indien dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.581	397	-2.220	758	758
Bij					
Actieplan geluid/SWUNG		397			
Af					
Amendement L: innovatiegelden landbouw			-200		
Circulaire economie			-300		
Erfgoedprogramma			-90		
Proceskosten Stikstof			-750		
Schone leefomgeving			-100		
Subsidieverlening Verbetering geluid			-590		
Vernieuwend Initiatief Prijs Flevoland			-40		
Actieplan biodiversiteit			-150		
			-2.220		

Resterende oormerken per 31-12-2021					
Waterproblematiek					110
Versnelling Flexwonen					250
SWUNG					397
Totaal oormerken					757

Egalisatiereserve Economisch Programma (NR: B043)

Met het 'Economisch programma' wordt het ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB) versterkt. Doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat, waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het verlengd 'Economisch programma' kent vijf programmaliijnen: 'Financiering & Support', 'Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt', 'Internationalisering', '(Ondernemers)cultuur' en 'Ruimtelijk-economisch beleid'. De reserve wordt ingezet ter dekking van de ingediende projectvoorstellen. Hierbij dienen de projectvoorstellen te voldoen aan de door PS vastgestelde kaders. Indien in enig jaar de begrote middelen voor de uitvoering van het 'Economisch Programma' niet volledig worden besteed, dan worden deze toegevoegd aan de reserve 'Economisch Programma'. In het coalitieakkoord is sprake van voortzetting van het huidige economische programma, met enkele nieuwe accenten.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 reserve Economisch Programma	7.275	3.948	-3.117	8.106	5.165
Bij					
Productsaldo Economie 2021		1.245			
Voormalig 'Eurodisney'		203			
Verlenging huidig economisch beleid		2.500			
		3.948			
Af					
Groeimakelaarschap 2019-2021			-170		
Groeibuzz 2019-2021			-200		
Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland			-1.100		
Clustervorming mkb Flevoland			-52		
Subsidieverlening 'MKBDoorgaan.nl'			-50		
PPS-regeling			-345		
Scholingsfonds			-393		
Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt			-77		
Talent kleurt Flevoland			-63		
Uvp Internationalisering bedrijfsleven Flevoland 2019-2021			-200		
Voucher Internationalisering			-150		
Business to Business			-113		
Datacenterstrategie			-39		
RO-planvorming - regie			-49		
Monitoring en onderzoek			-40		
Diversen			-76		
			-3.117		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Human Capital agenda					621
Financiering en support					150
Internationaal Ondernemerschap					751
GroeiHuis					960
Netwerkversterkend ondernemerschap					476
Corona NF-Scholingsfonds					607
Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt (verlenging)					482
Internationalisering (verlenging)					68
Monitoring en onderzoek (verlenging)					50
Risicoreservering Groeifonds Flevoland (CA 2019-2023)					1.000
Totaal oormerken					5.165

Uitvoeringsreserve Duurzame energie (NR: B044)

Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame Energie'. Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor projecten zoals expertise centrum, initiatieven energietransitie, actieplan Het Goede Voorbeeld en zon voor asbest waarmee PS hebben ingestemd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	3.391	169	-1.343	2.217	1.887
Bij					
Niet bestede middelen energie 2021		169			
		169			
Af					
Actieplan 'Het Goede Voorbeeld' 2021			-65		
Onderzoekskosten klimaatakkoord 2021			-19		
Besteding Regionale Energie Strategieën 2021			-155		
Subsidierereg. 'Bevordering Initiatieven energietransitie 2021'			-150		
Subsidiereregeling 'Van asbest naar duurzaam dak 2021			-150		
Financiering expertise centrum EEF 2021			-500		
Kosten ziektevervanging 2021			-123		
Publiekscampagne Duurzame energie 2021			-120		
Subsidie Platform Energiecoop Flevoland 2021			-40		
Risicoafdekking obligatielening Alliander 2021			-21		
			-1.343		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
Zon voor asbest-regeling					339
Actieplan 'Het Goede Voorbeeld'					208
Publiekscampagne					66
Energie Expertisecentrum Flevoland					500
Klimaatakkoord					31
Subsidie energie coöperatie					60
Regionale energie Strategie					683
Totaal oormerken					1.887

Uitvoeringsreserve Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)

Het doel is het reserveren van de middelen, de rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het 'Regiodeal programma'. De rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zullen worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal, gericht op het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het groeipotentieel van Noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de Regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	5.600	0	-1.508	4.092	4.092
Af					
Talent 2021			-1.158		
Clusterregeling Innovatie MCU 2021			-350		
			-1.508		
Resterende oormerken per 31-12-2021					
MCU-Innovatie					3.900
MCU-Talent					192
Totaal oormerken					4.092

Bestemmingsreserve Artistieke Experimenten (NR: B046)

De reserve wordt ingezet voor de uitvoering van het Flevolans Fonds culturele ontwikkeling. Doelstellingen van dit fonds zijn het versterken van het makersklimaat en het ondersteunen van instellingen en makers bij de aanpassingen die nodig zijn om goed te kunnen opereren in de periode na corona.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Artistieke Experimenten	100	2.143	0	2.243
Bij				
Storting fonds culturele ontwikkeling		2.143		

Bestemmingsreserve Krachtige samenleving (NR: B047)

De reserve wordt onder andere ingezet voor de uitvoering van het programma 'Krachtige samenleving'. De ambitie is om een bijdrage te leveren aan een hoger opleidingsniveau, minder armoede, betere gezondheid, meer sociale veerkracht, een hogere participatiegraad en een beroepsbevolking die beter past bij de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	1.519	350	-602	1.267
Bij				
Storting Krachtige Samenleving zorgtafel en eenzaamheid		350		
Af				
Programma 'Krachtige Samenleving'			-602	

Bestemmingsreserve Vitaal platteland (NR: B048)

De reserve wordt ingezet voor de uitvoering van het programma 'Leefbaar Platteland'. Met dit programma wil de provincie een bijdrage leveren aan de leefbaarheid op het platteland en daarmee aan de versterking van de positie van de bewoners. Daarmee wil ze bijdragen aan een Krachtige Samenleving, een samenleving waarin de toekomst van de Flevolander centraal staat.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B048 Vitaal platteland	1.957	0	-90	1.867
Af				
Realisatie 'Vitaliteit platteland'			-90	

Egalisatiereserve Informatiestrategie (NR: B049)

In de samenleving is een 'digitale transformatie' gaande; dit heeft de komende jaren de nodige impact op de digitalisering en informatievoorziening van de provincie'. Om deze de komende jaren op het juiste niveau te brengen en te houden heeft GS de 'Informatiestrategie 2021-2024' (voor de thema's 'Data', 'Dienstverlening', 'Bedrijfsvoering', 'Innovatie' en 'Medewerker') vastgesteld. Voor elk van deze thema's wordt een groot aantal projecten en activiteiten gerealiseerd die een langere doorlooptijd hebben. De duur en kosten per jaar wisselen naar verwachting sterk, waar de inzet van een egalisatiereserve een oplossing voor kan bieden. De reserve kan worden aangewend in jaren waarin er een tekort op de programmakosten ontstaat en worden aangevuld in de jaren waarin een begrotingsoverschot ontstaat.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B049 Informatiestrategie	1.469	486	-795	1.160
Bij				
Storting overschot MAB		486		
Af				
Werkelijke onttrekkingen reserve			-795	

Uitvoeringsreserve Flevoland Natuurinclusief (NR: B050)

In de Najaarsnota 2020 is aangekondigd dat er in 2021 een nieuw programma 'Flevoland Natuurinclusief' wordt ontwikkeld, gezien de noodzaak van een transitie naar een meer natuurinclusieve samenleving. Rijk en provincies werken samen aan een 'natuurinclusieve' agenda, waarin voor de langere termijn het perspectief,

de ambities en kansen voor de samenleving in beeld worden gebracht, met versterkte aandacht voor de natuur in onze nabije omgeving, zowel binnen als buiten onze natuurgebieden. Voor het programma is een meerjarige investering nodig, welke parallel loopt aan de investeringen van het Rijk op het gebied van natuur (en stikstof). De aanpak is gericht op samenwerking met verschillende partners en de koppeling met andere belangrijke opgaven. Een groot deel van de kosten zitten in projecten van derden en andere overheden. Dit vraagt om flexibiliteit tussen de verschillende onderdelen en mogelijk ook tussen de jaren. Om deze reden wordt gebruik gemaakt van een reserve.

De reserve wordt onder andere ingezet voor de uitvoering van het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. Dit programma wordt in 2021 opgesteld en bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

- 'Actieplan Biodiversiteit';
- 'Bossenstrategie';
- 'Vermaatschappelijking natuur';
- 'Exotenbestrijding';
- 'Natuurmaatregelen stikstof'.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B050 Flevoland Natuurinclusief	0	2.650	0	2.650
Bij				
Storting actieplan Biodiversiteit		2.650		

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	644	0	-104	540
Af				
Egalisatie kosten grondwaterbeheer 2021			-104	

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door PS is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	2.495	472	-463	2.503
Bij				
Reguliere storting		472		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsplan			-463	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de

aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan PS. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI)'.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	18.096	8.633	-10.514	16.213
Bij				
Reguliere storting		8.633		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsprogramma's			-10.514	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. Het huidige plan betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	470	86	-108	449
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		86		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsplan			-108	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	562	183	-279	467
Bij				
Reguliere storting		183		
Af				
Uitvoering onderhoud 2021 volgens onderhoudsplan			-279	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van (voormalige) gedeputeerden betaald.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	Vrijval	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	9.200	0	-319	-433	8.448
Af					
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-319		
Vrijval voorziening 'Pensioenen (oud) leden GS'				-433	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

Deze voorziening is bedoeld voor het afdekken van het risico op oninbare vorderingen op debiteuren. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	230	0	-39	191
Af				
Vrijval voorziening 'Oninbare vorderingen'			-39	

Oninbare leningen (NR: V037)

Deze voorziening is bedoeld voor afdekking van de risico's van oninbaarheid van verstrekte leningen. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke leningen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	898	0	-39	859
Af				
Voorziening 'Oninbare leningen'			-39	

Reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

De voorziening geldt ter dekking van mobiliteits- en afvloeiingsafspraken die gemaakt zijn ten tijde van de reorganisatie bedrijfsvoering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie bedrijfsvoering	177	19	-117	79
Bij				
storting		19		
Af				
Aanwending voorziening t.b.v. frictiekosten			117	

Garantstelling personeel NLE (NR: V040)

In het 'Convenant Batavialand' is afgesproken om de museale en collectiebeheertaken, inclusief het beheer van bij deze taken behorende collecties met de daarbij behorende mensen en middelen over te dragen aan Batavialand. In het Sociaal Plan is vastgelegd dat de GR Nieuwland Erfgoedcentrum (NLE) een garantie afgeeft voor de duur van 5 jaar. Deze garantstelling houdt in dat bij faillissement van Batavialand, de medewerkers bij werkloosheid een WW-suppletie en transitievergoeding ontvangen. Aangezien de kans op faillissement aanwezig is in de opstartfase van Batavialand is er voor het provinciale deel (op basis van het deelnemerspercentage in de GR NLE) deze garantstelling een voorziening getroffen. De voorziening voor garantstelling personeel NLE is vrijgefallen. De afgegeven garantie vervalt na 31 mei 2022 en kan alleen worden geëffectueerd bij een faillissement van Batavialand voor die datum. Naar huidige inzichten is er geen reden meer deze voorziening nog aan te houden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	Vrijval	31/12
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	-1.010	0
Vrijval					
Vrijval garantstelling personeel NLE				-1.010	

Spaarverlof (NR: V047)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof. In de CAO 2017-2018 is besloten dat met ingang van 1 januari 2018 de vervalt termijn van het bovenwettelijk verlof en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Werknemers mogen dan verlof sparen tot maximaal 50 x hun arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan dus maximaal 1.800 uur verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	520	117	0	637
Bij				
Voeding o.b.v. ontwikkeling verlofsaldo en tarieven		117		

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) eind 2018 lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd. De voorziening wordt in de balans gepresenteerd onder de materiële vaste activa, namelijk als onderdeel van de boekwaarde van Flevokust Haven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	7.607	0	-364	7.243
Af				
Vrijval voorziening (i.v.m. afschrijving)			-364	

WW-Lasten (NR: V049)

De voorziening heeft tot doel dekking te bieden aan toekomstige WW-lasten van oud-personeel. Aan de voorziening is in 2020 € 0,17 mln. toegevoegd. Dit bedrag is onttrokken aan de reserve 'Personeel'. De WW-lasten werden tot en met 2019 in de exploitatie verantwoord, met als dekking de reserve 'Personeel'. Vanaf 2020 is voor deze lasten een voorziening gevormd. De dekking zal, evenals voor 2020, vanuit de reserve 'Personeel' komen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V049 WW-Lasten	168	73	-94	147
Bij				
Vrijval WW-Lasten		73		
Af				
exploitatie WW-Lasten			-94	

Voorziening SAA - A6 Almere (NR: V050)

De voorziening heeft tot doel dekking te bieden voor toekomstig onderhoud van Infra. Aan de voorziening is in 2021 € 0,16 mln. toegevoegd. De afkoopsom is in 2021 ontvangen en conform het BBV toegevoegd aan deze voorziening.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V050 Voorziening SAA - A6 Almere	0	162	0	162
Bij				
ontvangen Afkoopsom		162		

2. Verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Rekening 2021
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	10.006
8.1 Ruimtelijke ordening	2.803
8.3 Stedelijke vernieuwing	142
3.9 Water, overige baten en lasten	808
8.2 Volkshuisvesting	151
3.3 Kwantiteit grondwater	406
Totaal 1 1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	14.317
2 Landbouw, visserij en natuur	
5.1 Natuurontwikkeling	2.447
5.2 Beheer natuurgebieden	10.877
5.9 Natuur, overige baten en lasten	922
6.1 Agrarische aangelegenheden	4.227
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	1.470
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten&lasten	378
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	335
4.1 Bodembescherming	414
5.3 Beheer flora en fauna	1.231
0.3 Geldleningen en uitzettingen	144
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	22.445
3 Economie	
0.4 Deelnemingen	101
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	199
4.6 Duurzaamheid	231
6.3 Kennis en innovatie	723
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	9.727
6.2 Logistiek	1.195
Totaal 3 Economie	12.177
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	
6.4 Recreatie en toerisme	1.529
7.1 Cultuur	6.669
7.2 Maatschappij	1.901
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten&lasten	1.801
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	11.900
5 Energie, duurzaamheid en milieu	
4.6 Duurzaamheid	3.346
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1.083
5.9 Natuur, overige baten en lasten	375
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	1.013
8.1 Ruimtelijke ordening	257
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	5
4.1 Bodembescherming	605
4.4 Vergunningverlening en handhaving	4.681
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	11.365
6 Mobiliteit	
2.3 Openbaar vervoer	35.722
2.9 Verkeer en vervoer, ov. Baten&lasten	2.858
2.1 Landwegen	27.655
2.2 Waterwegen	3.010
Totaal 6 Mobiliteit	69.245
7 Vernieuwend bestuur	

0.6 Overhead	33.050
0.8 Mutaties reserves	46.883
1.1 Provinciale Staten	2.368
1.2 Gedeputeerde Staten	1.380
1.6 Openbare orde en veiligheid	143
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.126
0.3 Geldleningen en uitzettingen	3
1.3 Kabinetszaken	166
1.5 Interbestuurlijk toezicht op regio	11
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-7
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	85.123
Totaal Lasten	226.571
Baten per programma naar taakveld	
Rekening 2021	
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	-24
8.1 Ruimtelijke ordening	-16
8.3 Stedelijke vernieuwing	-136
3.9 Water, overige baten en lasten	-41
3.3 Kwantiteit grondwater	-572
Totaal 1 1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-789
2 Landbouw, visserij en natuur	
5.1 Natuurontwikkeling	-826
5.2 Beheer natuurgebieden	-104
6.1 Agrarische aangelegenheden	-791
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	-230
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	-162
4.1 Bodembescherming	-62
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	-2.174
3 Economie	
4.6 Duurzaamheid	-9
6.3 Kennis en innovatie	-329
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	-454
6.2 Logistiek	-1.130
Totaal 3 Economie	-1.923
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	
0.6 Overhead	-9
6.4 Recreatie en toerisme	-38
7.1 Cultuur	-176
7.2 Maatschappij	-6
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten&lasten	-12
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-241
5 Energie, duurzaamheid en milieu	
4.6 Duurzaamheid	-821
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-66
8.1 Ruimtelijke ordening	-26
4.1 Bodembescherming	-400
4.4 Vergunningverlening en handhaving	-15
3.5 Kwaliteit grondwater	-10
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	-1.338
6 Mobiliteit	
2.3 Openbaar vervoer	-7.554
2.9 Verkeer en vervoer, ov. Baten&lasten	-341
2.1 Landwegen	-1.692
2.2 Waterwegen	-79

Totaal 6 Mobiliteit	-9.666
7 Vernieuwend bestuur	
0.4 Deelnemingen	-304
0.5 Alg. dekk.middelen, ov. baten&lasten	-1.010
0.6 Overhead	-3.843
0.8 Mutaties reserves	-45.664
1.2 Gedeputeerde Staten	-143
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-79
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-56.106
0.1 Uitkering provinciefonds	-119.601
0.9 Resultaat	16.310
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	-210.440
Totaal Baten	-226.571

x € 1.000

3. Specificatie van incidentele lasten en baten

In overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (artikel 28 lid c) dient in de jaarstukken een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma te worden opgenomen. In de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV is het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten nader uiteengezet. Bij het opstellen van het onderstaande overzicht van de incidentele baten en lasten per programma is deze notitie gevolgd. In lijn met de verschillenanalyse in onderdeel II Programmaverantwoording zijn alle incidentele baten en lasten groter dan € 0,1 mln. van een verklaring voorzien.

Programma / post	Bedrag	Bate / last
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water		
FVA Smart Bridges - Floriade	0	bate / last
Toelichting:		
Het programma 'FVA Smart Bridges - Floriade' betreft een provinciaal programma (ontwikkeling tweetal innovatieve bruggen), waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld. De last wordt volledig gedekt door de (ontvangen) bate.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	6	bate
Subtotaal:	6	bate
2 Landbouw, visserij en natuur		
Bodem	103	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Bodem' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Nadere Regel Floriade	0	bate / last
Toelichting:		
Het programma 'Nadere regel Floriade' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld. De last wordt volledig gedekt door de (ontvangen) bate.		
Floriade programmering	0	bate / last
Toelichting:		
Het programma 'Floriade' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld. De last wordt volledig gedekt door de (ontvangen) bate.		
Landbouw Meerdere Smaken	1.154	last
Toelichting:		
Voor het actieplan 'Landbouw Meerdere Smaken' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Procesgelden Nieuwe Natuur	143	last
Toelichting:		
Procesgelden betreffen incidentele lasten, welke worden gedekt uit een reserve.		
Bijdrage projecten Nieuwe Natuur	682	last
Toelichting:		
Voor de projecten 'Nieuwe Natuur' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Gronden OVV Nieuwe Natuur	213	last
Toelichting:		
De verkoop van gronden Oostvaarderswold betreffen tijdelijke baten (gesaldeerd met de lasten).		
Actieplan biodiversiteit	181	last

Toelichting:		
Het 'Actieplan biodiversiteit' betreft een provinciale opgave, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld. Het 'Actieplan biodiversiteit' is in 2021 door PS vastgesteld inclusief budget voor 2022 en 2023.		
Gebiedsgerichte aanpak stikstof	1.006	last
Toelichting:		
De opgave 'Gebiedsgerichte aanpak stikstof' betreft een provinciale opgave, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld. In april 2020 is de gebiedsgerichte aanpak van start gegaan.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	183	last
Subtotaal:	3.665	last
3 Economie		
TB PB West Regio	215	bate
Toelichting:		
Betreft een incidentele bijdrage in 2021.		
OP West 2014-2020	100	last
Toelichting:		
Het programma 'OP PB West 2014-2020' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld. De uitvoering van de projecten loopt tot en met 2023.		
Financiering & support	110	last
Toelichting:		
Voor de programmalijn 'Financiering & Support' van het 'Economisch programma' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld. Deze lasten worden gedekt uit een reserve.		
Afwikkelingsverschillen	238	bate
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt	229	last
Toelichting:		
Voor de programmalijn 'Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt' van het 'Economisch programma' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld. Deze lasten worden gedekt uit een reserve.		
Internationalisering	113	last
Toelichting:		
Voor de programmalijn 'Internationalisering' van het 'Economisch programma' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld. Deze lasten worden gedekt uit een reserve.		
Ruimtelijk-economisch beleid	101	last
Toelichting:		
Voor de programmalijn 'Ruimtelijk-economisch beleid' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld. Deze lasten worden gedekt uit een reserve		
Noordelijk Flevoland	558	last
Toelichting:		
Voor de gebiedsopgave 'Noordelijk Flevoland' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Servicehavens Noordelijk Flevoland	158	last
Toelichting:		

Voor de gebiedsopgave 'Servicehaven Noordelijk Flevoland' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Procesgeld MITC	157	last
Toelichting:		
De procesgeldten MITC betreffen incidentele provinciale lasten, welke worden gedekte uit de reserve.		
Programma Regio Deal NF	1.508	last
Toelichting:		
Het programma 'Regio Deal NF' betreft een provinciaal programma, waarvoor tijdelijk provinciale middelen beschikbaar zijn gesteld.		
Procesgeld Regiodeal NF	130	last
Toelichting:		
Procesgeldten betreffen incidentele provinciale lasten, welke worden gedekt uit de reserve.		
Procesgeld overige gebiedsprogramma's	295	last
Toelichting:		
Procesgeldten betreffen incidentele provinciale lasten, welke worden gedekt uit de reserve.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	228	last
Subtotaal:	3.234	last
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtige Samenleving		
Programma 'Krachtige samenleving'	602	last
Toelichting:		
Voor het programma 'Krachtige samenleving' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	16	bate
Subtotaal:	586	last
5 Energie, duurzaamheid en milieu		
Duurzaamheid en energie	0	bate / last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Duurzaamheid en energie' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Opgave 'Duurzame energie'	985	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Duurzame energie' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Verduurzamen maatschap. Vastgoed	0	bate / last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Verduurzamen maatschap. vastgoed' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Regionale Energie Strategieën	50	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Regionale Energie Strategieën' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Circulaire economie - beleid	586	last
Toelichting:		

Voor de opgave 'Circulaire economie' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	37	bate
Subtotaal:	1.584	last
6 Mobiliteit		
Afwikkelingsverschillen	1.428	bate
Toelichting:		
In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Smart Mobility	424	last
Toelichting:		
Voor de opgave 'Smart Mobility' zijn tijdelijk provinciale middelen beschikbaar gesteld.		
Subtotaal:	1.004	bate
7 Vernieuwend bestuur		
Algemene reserve	1.016	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Meerjaren aanpak bedrijfsvoering	486	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Brede Bestemmingsreserve	3.789	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
711 Zuiderzeelijngelden	571	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Procesgelden gebiedsontwikkeling	6	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
741 Nieuwe Natuur	6.667	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
831 Doorgeschoven activiteiten	1.823	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Monumentenzorg	146	last
Toelichting:		

Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel		
Regiodeal Noordelijk Flevoland	1.508	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
431 Krachtige Samenleving	252	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
p-MJP/POP	62	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Cofinanciering EU-projecten 14-20	814	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Almere 2.0	2.271	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Milieu, duurzaamheid en energie	1.174	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Bodem	396	bate
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Sportaccommodaties c.a	77	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Kunst	2.143	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Flevoland Natuurinclusief	2.650	last
Toelichting:		
Betreft een reserve, in overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten aangemerkt als incidenteel.		
Vrijval voorziening	1.010	bate
Toelichting:		
Betreft de vrijval van de voorziening 'Garantstelling personeel NLE'.		
Afwikkelingsverschillen	203	bate
Toelichting:		

In overeenstemming met de Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV vallen afwikkelingsverschillen per definitie onder incidentele baten en lasten.		
Diverse incidentele baten en lasten van geringe omvang.	3	last
Subtotaal:	15.275	bate
Totaal per saldo (-=bate / +=last):	7.219	bate

4. Single information Single audit (SiSa)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 14-2-2022								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (inclusief uitvoering door derden)	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Is binnen het provinciaal ontzorgingsprogramma uitvoering gegeven aan het stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)
			<i>Aard controle R Indicator: C13/01</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/02</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/03</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/04</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/05</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/06</i>
			€ 108.901	€ 108.901	6	0	54	Nee
			Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen ivm SiSa tussen medeverheden (alleen van toepassing bij SiSa tussen medeoverheden)			
<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/07</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C13/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: C13/01</i>						
			Ja	Nee				
BZK	C26	Culturele voorzieningen provincies Tranche 1 en 2 Provincies	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t Indicator: C26/01</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: C26/02</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: C26/03</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C26/04</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: C26/05</i>	
			1 culturele voorzieningen provincies tranche 1	€ 0	€ 84.211	€ 408.538	Ja	
			2 culturele voorzieningen provincies tranche 2	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

BZK	C41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw Provincies	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise <i>Aard controle R Indicator: C41/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden <i>Aard controle R Indicator: C41/02</i>	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) <i>Aard controle R Indicator: C41/03</i>	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/04</i>	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/05</i>	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/06</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	0	0	0	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/07</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/08</i>					
			Nee	Nee					
BZK	C99	Verzameluitkering BZK	Besteding aan het brede beleidsdoel van het ministerie van BZK ter hoogte van het beschikte bedrag? Ja/nee <i>Aard controle D1 Indicator: C99/01</i>						
			Ja						
OCW	D13	Impuls regionale culturele infrastructuur 'verbreding en vernieuwing'	Naam instelling of samenwerkingsverband (per regel) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/01</i>	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband <i>Aard controle R Indicator: D13/02</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/03</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/04</i>	Eventuele toelichting op niet afgerond projecten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/05</i>		
			1 Stichting StrandLab	€ 85.076	€ 85.076	Nee			

lenW	E1	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-bedrijven 2020	Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Besteding (jaar 2020) ivm "Kosten van de concessiehouder in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer in de periode van 15 maart 2020 tot en met 31 december 2020" zoals in bijlage 2 vd regeling is opgenomen	Besteding (jaar 2020) ivm "Tussen concessieverlener en concessiehouder overeengekomen maatregelen in de periode van 15 maart 2020 tot en met 31 december 2020 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt" zoals in bijlage 2 van de regeling is opgenomen.	"Subsidies concessieverlener conform concessie" zoals in bijlage 3 van de regeling is opgenomen.	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5A OCW-contract studentenkaart) van de regeling
		Concessieverleners	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: E1/01</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: E1/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/06</i>
	1	IJsselmond	OV Regio IJsselmond N.V.	€ 0	€ 0	Ja	€ 0	
		Kopie naam concessiehouder	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5B Directe opbrengsten van reizigers) van de regeling	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding? (Ja/Nee)	Het totaal bedrag in (jaar T) aan teruggevorderd voordeel		
		<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: E1/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/11</i>		
	1	OV Regio IJsselmond N.V.	€ 0	€ 0	Ja	€ 0		
		Kopie naam concessiehouder	Het bedrag benoemd in de subsidieverleningsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020 (artikel 10 lid 1 sub a van de regeling spuk)	Het bedrag dat zal worden benoemd in de subsidievestigingsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020				
		<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: E1/12</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/13</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E1/14</i>				
	1	OV Regio IJsselmond N.V.	€ 593.930	€ 201.100				
		Eindverantwoording (Ja/Nee) - Ja uiterlijk in SiSa 2021						
		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E1/15</i>						
		Ja						

IenW	E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op niet-afgeronde projecten
		Provincies	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E10/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/06</i>
			1 Aanleg twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofdfietsroute Spoorbaanpad	€ 0	€ 0	Nee	Ja	Het gemeentelijk project is complex en verkeert op peildatum 1 december 2021 nog in de planvoorbereidingsfase. De start van de aanbesteding is door Almere nu voorzien in de eerste helft van 2022. De uitvoering start in de tweede helft van 2022. Het project heeft het afgelopen jaar forse vertraging opgelopen.
			Kopie projectnaam/nummer	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee)	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/08</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: E10/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E10/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: E10/11</i>	
			1 Aanleg twee fietsbruggen in de Metropolitane hoofdfietsroute Spoorbaanpad	Nee	Ja	Nee	€ 0	
IenW	E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen	Totale besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018))	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T (inclusief 2018))	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
		Provincies	<i>Aard controle R Indicator: E12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E12/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E12/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E12/04</i>		
			€ 0	€ 2.245.842	€ 561.461	Nee		
			Projectnaam/nummer	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee)	Totale omvang per type maatregel	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/06</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: E12/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12/08</i>		
			1 Leemringweg (N719)	Ja	Leemringweg 7.600m	Ja		
			2 Espelelingweg (N712)	Nee	Espelelingweg 5.765m	Ja		
			3 Hanzeweg (N307)	Ja	Hanzeweg 6.500m	Ja		
			4 Biddingringweg (N305-westbaan)	Ja	Biddingringweg westbaan 4.947m	Ja		
			5 Oldebroekenweg (N709)	Ja	Oldebroekenweg 4.862m	Ja		
			6 Elburgerweg (N309-N307)	Ja	Elburgerweg 1.920m	Ja		
			7 Vogelweg (N706)	Ja	Vogelweg 10.814m	Ja		
			8 Singerweg (N704)	Ja	Singerweg 5.622m	Ja		
			9 Biddingringweg (N305-oostbaan)	Nee	Biddingringweg oostbaan 2.200m	Nee		

IenW	E20	Regeling stimuleringsverkeersmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle R</i> Indicator: E20/01	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E20/02	<i>Aard controle R</i> Indicator: E20/03	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E20/04			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk			
	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E20/05	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E20/06	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E20/07	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E20/08					
	1	Aanleg van één rijloper met fiets(suggestie)stroken en berm (3.4.3)	Nee		13				
IenW	E29	Realisatie N307/Roggebotsluis in het kader van IJsseldelta fase 2	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R</i> Indicator: E29/01	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E29/02	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E29/03				
			€ 17.583.708	€ 19.470.565	Nee				
IenW	E52	Beschikbaarheidsvergoeding 2	Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Besteding (jaar T-2 (2019))	Besteding (jaar T)	Specifieke kosten van de concessiehouder in de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt	Subsidies concessieverlener conform concessie (Ja/nee) - zoals in de bijlage 3 van de regeling is opgenomen verleend	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/01	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/02	<i>Aard controle R</i> Indicator: E52/03	<i>Aard controle R</i> Indicator: E52/04	<i>Aard controle R</i> Indicator: E52/05	<i>Aard controle R</i> Indicator: E52/06	
			1 IJsselmond	OV Regio IJsselmond N.V.	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
			2 Lelystad	Arriva Personenvervoer Nederland BV	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
			Kopie naam concessie	Totale opbrengstenc conform bijlage 3 (5A OCW-contract studentenkaart) van de regeling	Totale opbrengstenc conform bijlage 3 (5B opbrengsten van reizigers) van de regeling	Totale Opbrengsten conform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/07	<i>Aard controle R</i> Indicator: E52/08	<i>Aard controle R</i> Indicator: E52/09	<i>Aard controle R</i> Indicator: E52/10	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/11		
			1 IJsselmond	€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
			2 Lelystad	€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E52/12						
	Nee								

IenW	E56	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021	Besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle R Indicator: E56/01</i>	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle R Indicator: E56/02</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E56/03</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E56/04</i>	Correctie besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project <i>Aard controle R Indicator: E56/05</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E56/06</i>		
			1 € 0	€ 0	€ 0	Ja	€ 0	Nee		
			Projectnaam / nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E56/07</i>	Project afgerond (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E56/08</i>						
			1 Project g. Ondersteuning bij haalbaarheidsonderzoeken ten behoeve van de totstandkoming van een landelijk dekkend netwerk van duurzame tank- en laadinfrastructuur voor wegtransport en binnenvaart.	Nee						
EZK	F11	Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Zelfstandig uitvoering (exclusief uitvoering door derde) <i>Aard controle R Indicator: F11/01</i>	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Inclusief uitvoering door derde (sisa tussen medeoverheden) vanaf verantwoordingsjaar SiSa 2021. Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. <i>Aard controle R Indicator: F11/02</i>	Besteding (jaar T) t.l.v. cumulatieve cofinanciering Dit betreft het deel dat naast de Rijksmiddelen is ingelegd volgens afspraak uit MKB-deal <i>Aard controle R Indicator: F11/03</i>	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F11/04</i>	Bestedingen zijn verantwoord op basis van voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) <i>Aard controle D2 Indicator: F11/05</i>	Toelichting Als bij 04 en 05 'Nee' is ingevuld, dan is toelichting verplicht <i>Aard controle n.v.t. Indicator: F11/06</i>		
			€ 88.132	€ 88.132	€ 88.132	Nee	Nee	Door de coronacrisis is het ontwikkelen van het instrumentarium (o.a. database en vitaliteitsscan) en het werven van de adviseurs later gestart dan oorspronkelijk gepland. Door de crisis is beoogde start in mei 2021 vier maanden vertraagd. Mede daardoor zijn de bestedingen 2021 ook lager dan oorspronkelijk gepland en begroot. De MKB-deal loopt tot 1-1-2022.		

EZK	F12	Eenmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van regionale MIT-regeling 2018-2023	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting		
			<i>Aard controle R Indicator: F12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: F12/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F12/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F12/04</i>		
			€ 0	€ 855.000	Nee			
EZK	F14	Regeling specifieke uitkering MIT 2021	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting		
			<i>Aard controle R Indicator: F14/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F14/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F14/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F14/04</i>		
			€ 573.720	€ 573.720	Nee			
LNV	L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Gebiedsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: L7/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: L7/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L7/06</i>
			1 15. Nieuw Land	€ 0	€ 0	Nee	Nee	
LNV	L13	Scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland IJsselmeer	Het aantal vouchers dat in (jaar T) is verleend en vastgesteld <i>Aard controle R Indicator: L13/01</i>					
			5					
LNV	L16	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur	Naam Uitvoeringsprogramma	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma - exclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T). Vanaf SiSa 2022 inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma volgens uitvoeringsplan uitgevoerd (Ja/Nee)	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: L16/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: L16/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16/06</i>
			1 Provinciaal Uitvoeringsprogramma Flevoland	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Nee
			Kopie Uitvoeringsprogramma	Toelichting	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16/09</i>			
			1 Provinciaal Uitvoeringsprogramma Flevoland		Ja			

5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De accountant heeft op 7 april 2022 een controleverklaring met beperking ten aanzien van de rechtmatigheid afgegeven en ten aanzien van de getrouwheid een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de Jaarrekening 2021, zie de hierna volgende pagina's.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Provinciale Staten van de provincie Flevoland

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van de provincie Flevoland te Lelystad gecontroleerd.

Ons goedkeurend oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2021 als van de activa en passiva van de provincie Flevoland op 31 december 2021 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid

Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2021, uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf "De basis voor ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid" in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het College van Gedeputeerde Staten op 18 januari 2022 en door Provinciale Staten ter kennisgeving is aangenomen op 16 februari 2022.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ het overzicht van baten en lasten over 2021;
- ▶ de balans per 31 december 2021;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen (inclusief hoofdstuk 1 "Jaarrekening 2021 op hoofdlijnen" in deel IV van de jaarstukken en bijlagen 1 en 3);
- ▶ de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (bijlage 4);
- ▶ de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld (bijlage 2).

De basis voor ons goedkeurend oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid

De basis voor ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid

Wij hebben de volgende bevindingen geconstateerd:

- ▶ In de jaarrekening zijn voor een bedrag van € 2.453.000 lasten en balansmutaties over 2021 verantwoord die samenhangen met de inkoop van leveringen en diensten. Deze lasten zijn niet rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de geldende Europese aanbestedingsregels. De opdrachtwaarde van deze leveringen en diensten komt boven de Europese drempelbedragen uit, echter heeft voor de betreffende inkopen geen Europese aanbesteding plaatsgevonden dan wel heeft niet tijdig een nieuwe Europese aanbesteding plaatsgevonden bij een wezenlijke wijziging van de opdracht of overschrijding van de maximale contractwaarde volgens een raamovereenkomst.

- ▶ In de jaarrekening zijn balansmutaties over 2021 verantwoord voor een totaalbedrag van € 484.000 die samenhangen met een overschrijding van een door Provinciale Staten geautoriseerd investeringskrediet, waarvan de gevolgen in de komende jaren zichtbaar worden middels hogere afschrijvingslasten.

Wij verwijzen naar de sectie "Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving" waarin wij aangeven op welke wijze wij, bij de controle van de jaarrekening en financiële rechtmatigheid, wet- en regelgeving in aanmerking hebben genomen.

Overige basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het "Controleprotocol 2011 en volgende jaren" dat is vastgesteld door Provinciale Staten op 7 december 2011 en de Regeling Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2021 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van de provincie Flevoland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij beginnen met het bepalen van de materialiteit en het identificeren en inschatten van de risico's

- ▶ dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten;
- ▶ dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fraude of fouten niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen;

om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.265.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2021. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met Provinciale Staten overeengekomen dat wij aan Provinciale Staten tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 113.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van iedere wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude en dat baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij identificeren en schatten risico's in op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de provincie Flevoland en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het College van Gedeputeerde Staten inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop Provinciale Staten toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar de paragraaf "Weerstandsvormen en risicobeheersing" in het jaarverslag waarin het College van Gedeputeerde Staten zijn risicoanalyse heeft opgenomen en waarbij het college van Gedeputeerde Staten mogelijke frauderisico's heeft overwogen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de Gedragscode bestuurders Provincie Flevoland 2006, de Gedragscode integriteit bestuurders Provincie Flevoland 2013, de Gedragscode integriteit commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Flevoland 2016, de Gedragscode integer handelen Statenleden en Burgerleden Provincie Flevoland 2016, de klokkenluidersregeling (Regeling melden vermoedens van een misstand) en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, onrechtmatige besteding van rijksmiddelen, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie die samenhangen met aanbestedingen en aan- en verkooptransacties van vastgoed. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Doorbreking van interne beheersmaatregelen door management

Frauderisico	<p>Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het management interne beheersmaatregelen kan doorbreken en andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving. Gegeven de onderbesteding op alle programma's in het overzicht van baten en lasten, bestaat het risico op het doorschuiven van de voor het boekjaar door Provinciale Staten beschikbaar gestelde, maar door de provincie niet bestede, budgetten naar het volgend boekjaar door het College van Gedeputeerde Staten. In onze controleaanpak houden wij er rekening mee dat dit frauderisico in de eerste plaats tot uitdrukking zou komen in de juistheid van de overlopende passiva en de juistheid van de onderhoudsvoorzieningen.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onder andere de volgende controlewerkzaamheden verricht, specifiek gericht op dit frauderisico:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Inwinnen van inlichtingen bij het directieteam, medewerkers van de afdeling concernzaken en medewerkers van de (verbijzonderde) interne controle met betrekking tot de opgenomen overlopende passiva en onderhoudsvoorzieningen. ▶ Evalueren van opzet en bestaan van het financieel afsluitproces en de hierin begrepen interne beheersmaatregelen rondom handmatige (memoriaal) boekingen in de financiële administratie. ▶ Wij hebben de juistheid van de overlopende passiva met verhoogde diepgang getoetst middels een uitgebreide deelwaarneming aan de hand van de onderliggende documentatie (facturen, contracten, bankafschriften, et cetera) en hierbij specifiek gelet op de toerekening aan het juiste verslagjaar. ▶ Wij hebben vastgesteld of de opgenomen onderhoudsvoorzieningen voldoen aan de geldende spelregels van de Notitie "Materiële vaste activa" van de Commissie BBV. Als onderdeel hiervan hebben wij getoetst of de dotaties en onttrekkingen aan de onderhoudsvoorzieningen in lijn liggen met de begrote dotaties en onttrekkingen in de meerjaren onderhoudsplannen. Bij afwijkingen groter dan een vooraf vastgesteld grensbedrag hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd.

Doorbreking van interne beheersmaatregelen door management

- ▶ Wij hebben data-analyse toegepast om (handmatige) boekingen in de financiële administratie met een verhoogd risico te signaleren op basis van vooraf vastgestelde risicocriteria (waaronder boekingen rondom de jaarafsluiting of boekingen door medewerkers van de provincie die niet primair betrokken zijn bij de jaarafsluiting). De geselecteerde (handmatige) boekingen hebben wij vervolgens in detail gecontroleerd aan de hand van de onderliggende documentatie.
- ▶ Verder hebben wij de gehanteerde veronderstellingen bij de bepaling van de onderhoudsvoorzieningen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen, zoals toegelicht in paragraaf 3.3.2. Voorzieningen van de toelichting op de balans in de jaarrekening. Hiertoe hebben wij onder andere een retrospectieve beoordeling uitgevoerd op de uitkomsten van eerdere schattingen en de oordeelsvorming en gehanteerde veronderstellingen.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het College van Gedeputeerde Staten, het directieteam en overig management (waaronder de verbijzonderde interne controle en de eenheid Juridische Zaken, Inkoop en Besluitvorming) en Provinciale Staten.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op:

- ▶ de getrouwheid van de jaarrekening; en/of
- ▶ de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties

op basis van onze ervaring in de sector, door afstemming met het College van Gedeputeerde Staten, het lezen van notulen en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van advocatenbrieven en correspondentie met toezichthouders en zijn tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. In het geval van een mogelijke niet-naleving van wet- en regelgeving die van materiële invloed kan zijn op de jaarrekening en de financiële rechtmatigheid, zijn wij nagegaan of de provincie een toereikend proces heeft ingericht om de impact te evalueren op haar activiteiten en de financiële verslaggeving, en indien van toepassing, of de provincie maatregelen heeft genomen om de gevolgen ongedaan te maken en om herhaling te voorkomen. Met betrekking tot de uitkomsten van deze evaluatie door het College van Gedeputeerde Staten verwijzen wij naar de paragraaf "Bedrijfsvoering" van deel III Paragrafen van de jaarstukken. Tenslotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de afweging of risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel zijn op te vangen

Zoals toegelicht in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van deel III Paragrafen van de jaarstukken, heeft het College van Gedeputeerde Staten een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de provincie om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het College van Gedeputeerde Staten besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Verder hebben wij kennis genomen van de beoordeling van de begroting van de provincie door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het College van Gedeputeerde Staten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de provincie in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen serieuze bedreiging geïdentificeerd van de mogelijkheid van de provincie om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een provincie niet langer in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2021 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf "De basis voor ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid" zijn wij op grond van onderstaande werkzaamheden van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720.

Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het College van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten voor de jaarrekening

Het College van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het College van Gedeputeerde Staten is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het College van Gedeputeerde Staten op 18 januari 2022 en door Provinciale Staten ter kennisgeving is aangenomen op 16 februari 2022.

In dit kader is het College van Gedeputeerde Staten tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het College van Gedeputeerde Staten noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het College van Gedeputeerde Staten afwegen of de financiële positie voldoende is om de provincie in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het College van Gedeputeerde Staten moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Provinciale Staten is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de provincie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het "Controleprotocol 2011 en volgende jaren" dat is vastgesteld door Provinciale Staten op 7 december 2011, de Regeling Controleprotocol WNT 2021, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie "Informatie ter ondersteuning van ons oordeel" hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel. Onze controle bestond verder onder andere uit:

- ▶ het in reactie op de ingeschatte risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de provincie;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het College van Gedeputeerde Staten en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Communicatie

Wij communiceren met Provinciale Staten onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 7 april 2022

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. L.M. de Vries MSc EMA RA

6. Lijst met afkortingen

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
AP:	Autoriteit Persoonsgegevens
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BAR:	Brexit Adjustment Reserve
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BIO:	Baseline Informatieveiligheid Overheid
BIS:	Basisinfrastructuur
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BO MIRT:	Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
BV:	Besloten Vennootschap
BVOV:	Beschikbaarheids Vergoeding OV
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA:	Coalitieakkoord
CBS:	Centraal Bureau voor Statistiek
CISO:	Corporate Information Security Officer
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
COL:	Corona Overbruggingslening
CPMR:	Conference of Peripheral Maritime Regions
CUP:	College uitvoeringsprogramma
CvdR:	Comité van de Regio's
DGO:	Duurzaam Gebruik Ondergrond
DNW:	Duits-Nederlandse Windtunnels
DOVA:	Decentrale OV-autoriteiten
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DSO-LV:	Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening
EBN:	Energiebeheer Nederland
EBB:	Evidence Based Beleid
EEF:	Energie Expertise Centrum Flevoland
eDocs:	Documentmanagementsysteem
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda

FG:	Functionaris Gegevensbescherming
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
FTE:	Fulltime-equivalent (fulltime medewerker)
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GGD:	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GOBS:	Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOF:	Wet Hof
HRM:	Human Resource Management
IBP:	Interbestuurlijk Programma
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IenW:	Infrastructuur en Waterstaat
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
ISO:	Information Security Officer
IT:	Information Technology
IUS:	Invasieve Uitheemse Soorten
IV:	Informatievoorziening
IVN:	Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid
KO`s:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LAW:	Langeafstandswandelroutes
LBI:	Landelijke Bijdrage-Index
LF:	Langeafstandsfietsroutes
LISA:	Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen
LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
LOI:	Letter of Intent
LTO:	Land- en Tuinbouworganisatie
MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MC:	Monte Carlo
MER:	Milieueffectrapportage
MEP:	Model European Parliament
MFK:	Meerjarig Financieel Kader

MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum
MIRT:	Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf
mIn.	miljoen
MOBLA:	Bereikbaarheid Lelystad Airport
MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MGA:	Mutual Gains Approach
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MW:	Megawatt
NBTC:	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NDW:	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NF:	Noordelijk Flevoland
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Nieuwland Erfgoedcentrum
NLR:	Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum
n.b.:	niet bepaald
n.n.b.:	nog niet bekend
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NPNL:	Nationaal Park Nieuw Land
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NSP:	Nationaal Strategisch Plan
NV:	Naamloze Vennootschap
OCW:	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
ODNZKG:	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
OV-SAAL:	Openbaar Vervoer - Schiphol Amsterdam Almere Lelystad
OWNHL:	Op Weg Naar Het Lagerhuis
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PBM:	Platform Bereikbaarheid Metropoolregio
PFAS:	Poly- en perfluoralkylstoffen
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
pNN:	Programmaonderdeel Nieuwe Natuur

Plabeka:	Platform Bedrijven en Kantoren
POB:	Persoonlijk Ontwikkel Budget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PPS:	Publiek private samenwerkingen
PS:	Provinciale Staten
RBT:	Regionaal Beleidsteam
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
REACT-EU:	Recovery Assistance for Cohesion and Territories of Europe
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RMP's:	Regionale Mobiliteitsprogramma's
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
RVO:	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid
SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer
SDG's	Sustainable Development Goals
SFF:	Stichting Faunabeheer Flevoland
SISA:	Single information Single Audit
SLA:	SchoneLuchtAkkoord
SMWF:	Samen Maken We Flevoland
SNL:	Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer
SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
STOP/TPOD:	Standaard Officiële Publicaties/Toepassingsprofiel Omgevingsdocumenten
SUP's:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
TBO's:	Terreinbeherende organisaties
TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO:	Voortgezet Onderwijs
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
VWS:	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WBE:	wildbeheereenheid Flevoland

WKO:	Warmte- en Koudeopslag
Wnra:	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
EWNT:	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
WOL:	Monitor Wind op Land
ZZL:	Zuiderzeelijngelden

PROVINCIE FLEVOLAND

Programmabegroting 2022

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u ligt de Programmabegroting 2022. Een begroting die op koers ligt met de afspraken die gemaakt zijn in het Coalitieakkoord 2019-2023 'Ruimte voor de Toekomst'. Dit is de derde begroting in deze coalitieperiode.

We zijn ervan overtuigd dat de provincie een rol van betekenis kan spelen in het zoeken naar oplossingen voor de problemen waar de Flevolandse samenleving voor staat. Tegelijk zijn wij ons ervan bewust dat we die rol alleen goed kunnen vervullen in een goed samenspel van overheden en in open overleg met andere betrokken partijen. Dat is dan ook hoe wij in de praktijk te werk willen gaan. Het is ook de kern van het thema 'Vernieuwend bestuur'. We willen inwoners raadplegen door nieuwe methoden in te zetten. In een vroeg stadium gaan we de dialoog aan met de samenleving en nodigen ondernemers, instellingen en medeoverheden uit met ons mee te doen.

Financieel gezien presenteren wij een solide en sluitende meerjarenbegroting 2022-2025. De ambities in ons coalitieakkoord overstijgen echter de (incidentele) financiële middelen van dit moment. Op onderdelen zijn deze ambities daarom nog niet altijd verwerkt in deze begroting. We gaan die ambities nader invullen en uitwerken in samenspraak met Provinciale Staten.

De Programmabegroting 2022 vindt u in zijn geheel terug op www.flevoland.nl/loket/financien. Een toegankelijke digitale webversie kunt u raadplegen via <https://flevoland.begroting-2022.nl>.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Inhoudsopgave

Hoofdpijnen	9
II. Financiën	10
III. Weerstandsvermogen	11
IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten	12
V. Leeswijzer	13
II Programmaplan	16
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	17
Inleiding	18
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	22
1.2 Water	25
1.3 Totale lasten en baten	26
2 Landbouw, visserij en natuur	27
Inleiding	28
2.1 Landbouw & Visserij	31
2.2 Natuur & landelijk gebied	33
2.3 Totale lasten en baten	38
3 Economie	39
Inleiding	40
3.1 Economische ontwikkeling	43
3.2 Gebiedsopgaven	46
3.3 Totale lasten en baten	50
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	51
Inleiding	52
4.1 Recreatie en toerisme	56
4.2 Cultuur en erfgoed	57
4.3 Krachtige samenleving	58
4.4 Totale lasten en baten	60
5 Energie, duurzaamheid en milieu	61
Inleiding	62
5.1 Regionale energiestrategie	66
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	67
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	68
5.4 Klimaat akkoord	69
5.5 Totale lasten en baten	70
6 Mobiliteit	71
Inleiding	72

6.1 Openbaar vervoer	76
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	78
6.3 Infrastructuur	80
6.4 Totale lasten en baten.....	82
7 Vernieuwend bestuur	83
Inleiding	84
7.1 Bestuur	87
7.2 Provinciale Staten.....	91
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	92
7.4 Bedrijfsvoering	94
7.5 Reserves.....	96
7.6 Totale lasten en baten.....	98
III Paragrafen	99
1 Lokale heffingen	100
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen	100
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	101
1.3 Overzicht tarieven	101
1.4 Lokale lastendruk	102
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	102
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	104
2.1 Algemeen.....	104
2.2 Risicobeleid en risicomangement.....	104
2.3 Risicoprofiel	105
2.4 Weerstandsvermogen	107
2.5 Toelichting op de risico's	108
2.6 Niet financiële risico's	118
2.7 Financiële kengetallen BBV	119
3 Onderhoud kapitaalgoederen	120
3.1 Algemeen.....	120
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	121
3.3 Middelen	124
4 Financiering	126
4.1 Algemeen.....	126
4.2 Ontwikkelingen.....	126
4.3 Treasurybeleid.....	126
4.4 Uitvoering treasurybeleid.....	128
4.5 Renteschema	129
5 Bedrijfsvoering.....	130

5.1 Algemeen.....	130
5.2 Onderdelen bedrijfsvoering	130
6 Verbonden partijen	134
6.1 Algemeen.....	134
6.2 Overzicht verbonden partijen	135
7 Grondbeleid.....	147
IV Financiële begroting.....	149
1 Overzicht baten en lasten.....	150
1.1 Financieel overzicht.....	150
1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd.....	156
1.3 Incidentele baten en lasten.....	157
2 Uiteenzetting financiële positie.....	158
2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2022	158
2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans	159
2.3 Bijdrage EMU-saldo	159
2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen.....	160
2.5 Investerings in vaste activa	160
2.6 Financiering	162
2.7 Reserves en voorzieningen.....	162
2.8 Financiële diagnose en kengetallen	164
Bijlagen	167
Aanvaarde moties en amendementen Perspectiefnota 2022-2025.....	168
B. Overzicht reserves en voorzieningen	173
C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden	189
D. Specificatie van incidentele baten en lasten	192
E. Afkortingenlijst	197

Hoofdlijnen

De Programmabegroting 2022 die voor u ligt blijkt vooruit op alweer het laatste volledige kalenderjaar van de huidige coalitie. Met deze begroting geven we invulling aan de ambities en maatschappelijke opgaven uit het coalitieakkoord 'Flevoland: ruimte voor de toekomst', maar ook aan de uitdagingen die na het ondertekenen van dit akkoord op ons pad zijn gekomen.

Zo was er in 2019 de stikstofcrisis, die door (demissionair) minister-president Rutte lange tijd werd omschreven als de ergste crisis uit zijn periode als premier. Vervolgens kwam begin 2020 het virus dat wereldwijd alles op zijn kop zette. Anderhalf jaar na het uitbreken van de coronapandemie kunnen we gerust zeggen dat wij helemaal klaar zijn met corona, maar dat corona nog niet klaar is met ons. Ook de stikstofcrisis laat zich niet gemakkelijk oplossen. De zoektocht naar een nieuw evenwicht tussen ecologie en economie blijkt een hobbelige weg.

Desondanks is de Programmabegroting 2022 geen somber document. Ons coalitieakkoord draagt de titel 'Flevoland: ruimte voor de toekomst'. Omgekeerd geldt dat als we naar de toekomst kijken, we letterlijk en figuurlijk ruimte zien voor Flevoland. Wij zijn de centraal gelegen schakel tussen de randstad en het oosten en noorden van het land en werken nauw samen met de Metropool Regio Amsterdam (MRA), Regio Zwolle, de gemeenten op de Veluwe en de provincies in het Noorden van het land.

De provincie verbindt. Wij vervullen een schakelrol om inhoud te geven aan ambities en zijn bij uitstek in staat de samenwerking met gemeenten, het Rijk én Europa te versterken. Vanuit die verbindende rol zorgen wij dat onze regio's de Europese financieringsmogelijkheden optimaal benutten, maar trekken wij ook samen met onze gemeenten op in bijvoorbeeld de aanpak van ondermijning.

De wereld waarin we leven is voortdurend aan het veranderen. Het wordt droger. En natter. De biodiversiteit staat onder druk en de huizenmarkt is oververhit. Juist in tijden van transitie ziet Flevoland een rol voor zichzelf weggelegd. Als grootste inpolderingsproject ooit ligt de oorsprong van onze provincie immers in verandering en aanpassen aan veranderende omstandigheden. Dat betekent soms vernieuwen, maar in deze tijd ook soms nieuwe manieren tot verduurzamen aanwenden. Anders gezegd: pionieren zit in ons bloed.

Onze voortrekkersrol op het gebied van duurzame energie zetten we graag voort in de energietransitie, waarbij het Klimaatakkoord ons kompas is. De opwek van duurzame energie uit wind en zon is niet voldoende. We moeten op zoek naar actieve CO₂-reductie. Dat doen we als provincie uiteraard niet alleen. In de aanloop naar 2023 werken we in en met de regio samen aan een RES 2.0. Daarbij draait het om het verkennen van mogelijkheden, maar zeker ook kansen verzilveren zoals de waterstofeconomie.

Een belangrijk deel van de Flevolandse ontstaansgeschiedenis ligt in het verbouwen van voedsel voor Nederland. Inmiddels zijn we allang niet meer aardappelakker van Nederland alleen, maar is de agrarische sector van Flevoland een speler van wereldformaat. De transitie in de landbouw naar korte ketens en kringlooplandbouw pakken wij voortvarend op samen met ondernemers en kennisinstellingen. In 2022 is Almere een half jaar lang het decor van de Floriade. Het thema van de wereldtuinbouwtentoonstelling is *growing green cities* en biedt ons als provincie de gelegenheid om te laten zien waar we zo trots op zijn. Ook dagen we graag uit. In het kader van het stikstof- en klimaatvraagstuk bieden we ruimte aan innovaties en duurzaamheid die bijdragen aan een lagere uitstoot van ammoniak en een betere balans tussen natuur en landbouw.

Wij zoeken liever naar mogelijkheden dan te denken in onmogelijkheden. Dat geldt zeker voor de woningbouwopgave. Er gaat geen dag voorbij of we lezen verhalen over een overspannen woningmarkt en kopers die keer op keer vergeefs een bod uitbrengen. Om de krapte het hoofd te bieden wil het Rijk fors meer woningen bouwen. Flevoland kan ook bij deze maatschappelijke opgave een belangrijk onderdeel van de oplossing zijn. Samen met de gemeenten werken we aan het realiseren van 100.000 plus toekomstbestendige woningen in de provincie. Waar we innovatief en duurzaam (ver)bouwen stimuleren, zodat we het doel voor 2050 kunnen realiseren.

Een prettige leefomgeving is meer dan de optelsom van de stenen en huizen. Daarom hangt ons woningaanbod nadrukkelijk samen met de komst van de IJmeerlijn en op een later moment de Lelylijn. Maar met een goede ontsluiting en een flink aantal nieuwe huizen alleen zijn we er nog niet. De bouw van een samenleving vraagt

bijvoorbeeld om een solide gezondheidsinfrastructuur, onderwijsfaciliteiten, recreatiemogelijkheden, natuur en cultuur.

Bij alles wat we doen is draagvlak onontbeerlijk. Daarom zoeken we voortdurend de verbinding om gezamenlijk de maatschappelijke opgaven op te pakken. In onze Omgevingsvisie staat dat we willen dat de provincie Flevoland meer en meer van de Flevolandse wordt. Verder bouwen aan onze Flevolandse samenleving kunnen wij als provincie niet alleen; dat doen we met zijn allen.

Op diverse terreinen werkt de provincie samen met haar partners en inwoners aan de toekomst. Het paviljoen als opstap naar het kunstmuseum met internationale allure in Almere komt eraan en werken we aan een steeds natuurinclusievere samenleving. Als jongste provincie van Nederland hebben we in korte tijd aangetoond dat we een regio zijn met ambities en mogelijkheden, een versnellingsregio zo u wilt. Er is geen tijd te verliezen. De toekomst begint nu.

II. Financiën

De Programmabegroting 2022 is gebaseerd op het huidige financiële kader, bestaande uit de in mei 2021 door Provinciale Staten vastgestelde Perspectiefnota 2022-2025 en al door Provinciale Staten (of in mandaat) tot en met 1 juli 2021 vastgestelde begrotingswijzigingen. Vervolgens zijn de autonome ontwikkelingen, zoals effecten van de meicirculaire Provinciefonds en het voertuigenoverzicht MRB van 1 juli 2021 en enkele onontkoombare nieuwe ontwikkelingen in deze begroting verwerkt. Structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn.

Naast deze effecten zijn bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2022 overige voor- en nadelige effecten ontstaan. Deze effecten zijn, conform de bestendige gedragslijn, eveneens verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'. De resterende vrije ruimte is circa € 0,5 mln. in 2022.

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	13.743	13.161	10.447	9.338	8.355	8.255
2 Landbouw, visserij en natuur	18.597	23.815	21.945	21.279	14.336	13.158
3 Economie	6.856	15.176	12.973	9.657	6.012	3.874
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.966	12.590	9.730	9.140	8.925	8.925
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.308	10.423	9.257	8.673	6.437	6.437
6 Mobiliteit	53.191	55.810	59.652	60.795	60.641	61.320
7 Vernieuwend bestuur	-123.362	-113.745	-111.877	-110.912	-107.526	-107.443
Saldo (- = voordelig saldo)	-13.701	17.231	12.126	7.971	-2.822	-5.475
Stortingen in reserves	74.417	35.168	26.357	20.205	19.977	18.946
Onttrekkingen aan reserves	-71.791	-52.398	-38.483	-28.176	-17.155	-13.471
Saldo reservemutaties	2.626	-17.231	-12.126	-7.971	2.822	5.475
Geraamd resultaat (- = overschot)	-11.075	0	0	0	0	0

x € 1.000

Onderstaand is het saldo van de stelpost 'Nieuw Beleid' weergegeven, inclusief de binnen deze stelpost nog aanwezige oormerken. Voor een detailoverzicht van de stelpost 'Nieuw Beleid' wordt verwezen naar tabel 1.11a (onderdeel IV 'Financiële begroting').

		Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Eindsaldo stelpost Nieuw Beleid in begroting 2022	A	2.611	3.028	6.112	6.815
Bestaande oormerken, waarvan:					
A. Oormerken Coalitieakkoord 2019-2023		1.138	1.138	1.038	2.038
B. Oormerken n.a.v. Najaarsnota 2020		900	1.749	4.902	4.654
C. Overig		104	141	172	123
Totaal nog geoormerkt	B	2.142	3.028	6.112	6.815
Vrije ruimte stelpost Nieuw Beleid in begroting 2022	A -/- B	469	0	0	0

x € 1.000

In onderdeel IV Financiële begroting is een toelichting op de mutaties in de stelpost 'Nieuw Beleid' opgenomen als ook een uiteenzetting van de financiële positie.

III. Weerstandsvermogen

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel is in begroting 2022 (€ 9,6 mln.) toegenomen ten opzichte van die in de jaarrekening 2020 (€ 9,3 mln.). De weerstandscapaciteit is eveneens toegenomen van € 13,8 mln. naar € 14,6 mln. Per saldo blijft de weerstandsratio gelijk met 1,5. Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota 'Risicomanagementbeleid 2017'.

IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. L. (Leen) Verbeek <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten met in portefeuille: Rijksheertaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondernijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Archiefinspectie.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke ordening, Wonen, Landschap, Almere 2.0 (incl. RRAAM, Schaalsprong Almere, handelingsperspectief, Fonds Verstedelijking Almere en afronding IFA), Amsterdam Lelystad Airport (incl. Lelystad Airport Businesspark en OMALA incl. Airport Garden City C.V.), Mobiliteit (incl. infrastructuur, OV, verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid en Smart Mobility), MITC, Personeel & Organisatie, Bestuurlijke Adviescommissie (BAC) DROW, BAC Mobiliteit en BAC Werkgeverszaken en 100.000 woningen 1e loco commissaris van de Koning.
Mw. C.W. (Cora) Smelik	Gedeputeerde met in portefeuille: Duurzaamheid (incl. stuurgroep Duurzaamheid, Het Goede Voorbeeld en beleid circulariteit/circulaire economie), Milieu (incl. bodem, klimaatadaptatie, VTH, omgevingsdiensten en Afvalzorg), Omgevingsvisie (incl. samenwerkingsagenda, Ruimte voor Initiatief, opgave gericht werken en Omgevingswet), Bestuurlijke vernieuwing, Inkoop & Aanbesteding en BAC VTH. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.N.J. (Jan-Nico) Appelman	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (ruimtelijk-economisch beleid, uitvoering circulaire economie, Topsectoren en MKB, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Floriade, Agrofood (Landbouw & Visserij), Landbouw Meerdere Smaken, Maritieme strategie (incl. Flevokust Haven, Maritieme Service Haven en Kornwerderzand), Human Capital-Agenda (incl. Hoger onderwijs), GR Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (beleid), Facilitaire zaken en BAC Economie. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.A. (Jop) Fackeldey	Gedeputeerde met in portefeuille: Energietransitie (coördinatie Klimaatakkoord, energiebesparing, warmtetransitie, windenergie, zonne-energie, energie-innovatie en EEF), Krachtige Samenleving (incl. gezondheid/zorg en Fonds Krachtige Samenleving), Toerisme & recreatie (incl. gebiedspromotie), Kwaliteit openbaar bestuur (incl. bestuurlijke zaken, Regiegroep MRA, Coördinatie Regio Zwolle, IPO-bestuur en coördinatie IBT), Communicatie & ICT, BAC Energie en Corona. 4e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (incl. natuurbeheer, N2000, natuurontwikkeling, Nieuwe Natuur, ontwikkeling Oostrand, GLB en POP), Vitaal Platteland (Fonds Vitaal Platteland), Water (incl. drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer), Financiën (incl. financieel toezicht gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf en deelnemingen), Sport, BAC Vitaal Platteland, BAC Financiën en Stikstof. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. M.A. (Michiel) Rijsberman	Gedeputeerde met in portefeuille: Kunst en cultuur (incl. musea, landschapskunst en programmalijn 4 Fonds Verstedelijking Almere), Verhaal van Flevoland, Nationaal Park Nieuw Land (incl. uitvoering N2000 Beheerplan Oostvaardersplassen en rapport Van Geel, Marker Wadden en Oostvaardersoever), Europa (incl. Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Lelystad Next Level en BAC Cultuur. 6e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H. (Hans) Tijn	Provinciesecretaris/algemeen directeur

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl

V. Leeswijzer

Doelstelling programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht door PS gemaakt. De keuzes houden verband met de doelstellingen en activiteiten van de provincie. De programmabegroting is daarmee een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van PS.

Plaats programmabegroting in de planning en control cyclus

In de programmabegroting wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door PS vastgesteld. In de productenraming, die door GS wordt vastgesteld, is een nadere detaillering van de geraamde budgetten opgenomen.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere planning en control cyclus gebeuren via de *perspectiefnota (PN)* en de *zomernota (ZN)*, maar ook incidenteel op basis van door PS en GS genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die door PS worden vastgesteld (of in mandaat door GS, conform de financiële verordening).

In de *jaarstukken* wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief- en zomernota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde activiteiten en de inzet van financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van PS.

Structuur programmabegroting

De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet-wettelijke voormissen.

Wettelijke voormissen: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voormissen voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- het *programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken en de betrokkenheid van de verbonden partijen hierbij. Het geheel wordt gecompleteerd met de raming van de baten en lasten. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. Tevens zijn in het programmaplan de verplicht voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen;
- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt;
- een *overzicht van baten en lasten*, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen activiteiten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van PS;
- een *uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen;
- de bijlage met het *overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld* en de *specificatie van incidentele lasten en baten*.

De drie laatste onderdelen vormen samen de Financiële begroting. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van PS, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van de rechtmatigheid en het getrouwe beeld van de jaarrekening door de externe accountant).

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding met daarin de doelenboom en de indicatoren horende bij het programma. Dit wordt gevolgd door de programmaonderdelen waarbinnen aandacht is voor de doelstellingen en activiteiten, zoals deze voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2019-2023.

Uitwerking in 2022

- In het voorjaar 2019 is het Coalitieakkoord 2019-2023 opgesteld. De structuur en inhoud (waaronder doelen en activiteiten) van deze begroting sluiten hierop aan.
- Er is getracht de accenten van het coalitieakkoord te vertalen naar herkenbare indicatoren, daarbij aangetekend dat (nog) niet alle doelen te vertalen zijn naar indicatoren. Voor de nu voorliggende Programmabegroting 2022 betekent dit dat de indicatoren in beperkte mate zijn gewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt indien besteding van deze middelen voldoende concreet is. Voor de overige structurele effecten dient eerst nog een nadere uitwerking en/of besluitvorming plaats te vinden, deze zijn daarom vooralsnog geormerkt binnen de stelpost 'Nieuw Beleid'. Onderwerpen met een incidenteel effect, waarvoor al dekking beschikbaar is vanuit bestaande bestemmingsreserves zijn vooralsnog geormerkt binnen de desbetreffende reserves.
- Ook de in de Perspectiefnota 2022-2025 opgenomen voorstellen die in 2022 een bijdrage leveren aan de beoogde maatschappelijke effecten, zijn verwerkt in het programmaplan.
- De stelpost 'Nieuw beleid' bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo 2022 en volgende jaren). De stelpost (en de diverse oormerken daarbinnen) is ingezet om enkele autonome begrotingseffecten te dekken. Dit overeenkomstig de Perspectiefnota 2022-2025. Daarnaast hebben een aantal zaken - op basis van bestaand beleid - effect gehad op het begrotingssaldo (zie tabel 1.11a onderdeel IV Financiële begroting).
- De budgetten 2022 en verder zijn (waar van toepassing) gecompenseerd voor prijsontwikkelingen, ten laste van de daarvoor beschikbare stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling'.
- In het voorjaar van 2020 heeft de Commissie BBV een nadere interpretatie gegeven ten aanzien van de wijze waarop verstrekte (meerjarige) subsidies dienen te worden toegerekend aan begrotingsjaren. Kernpunt daarbij is dat bij meerjarige subsidies de lasten toegerekend dienen te worden aan de desbetreffende jaren. Dit heeft administratieve gevolgen, wanneer de subsidies deels in een ander jaar worden besteed dan waarvan in de beschikking is uitgegaan. Deze interpretatie is van toepassing met ingang van 1 januari 2021. Het effect wordt momenteel nader in detail onderzocht en eveneens afgestemd met de externe accountant.

Autorisatie programmabegroting

PS hebben een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting. Dit bedrag kan - meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. Uiteraard dient de besteding te passen binnen de door PS vastgestelde doelen en activiteiten. In de jaarrekening verantwoordt wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (PS van 13 november 2019). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en

slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2. Gemandateerde begrotingswijzigingen

PS hebben - via de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2018' - het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- Doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel.
- Reeds genomen Statenbesluiten.
- Gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven).
- Begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om PS volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst).

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 hebben PS besloten om GS mandaat te verlenen om begrotingswijzigingen vast te stellen die betrekking hebben op specifieke oormerken in de stelpost 'Nieuw Beleid' en de 'Brede Bestemmingsreserve', voor zover deze voortvloeien uit de Perspectiefnota 2017-2021.

Peildatum

De Programmabegroting 2022 kent als peildatum 1 juli 2021. Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van alle besluiten van PS die tot en met die datum vastgesteld zijn. Tevens is in de ramingen rekening gehouden met de volgende zaken:

- Effecten van de Meicirculaire 2021.
- Effecten van het Voertuigenoverzicht Motorrijtuigenbelasting (MRB) per 1 juli 2021.
- Actualisatie van de benodigde stelpost voor 'Loon- en prijsontwikkeling'.
- Resultaatbestemming Jaarstukken 2020.
- Overige autonome ontwikkelingen voor zover bekend.

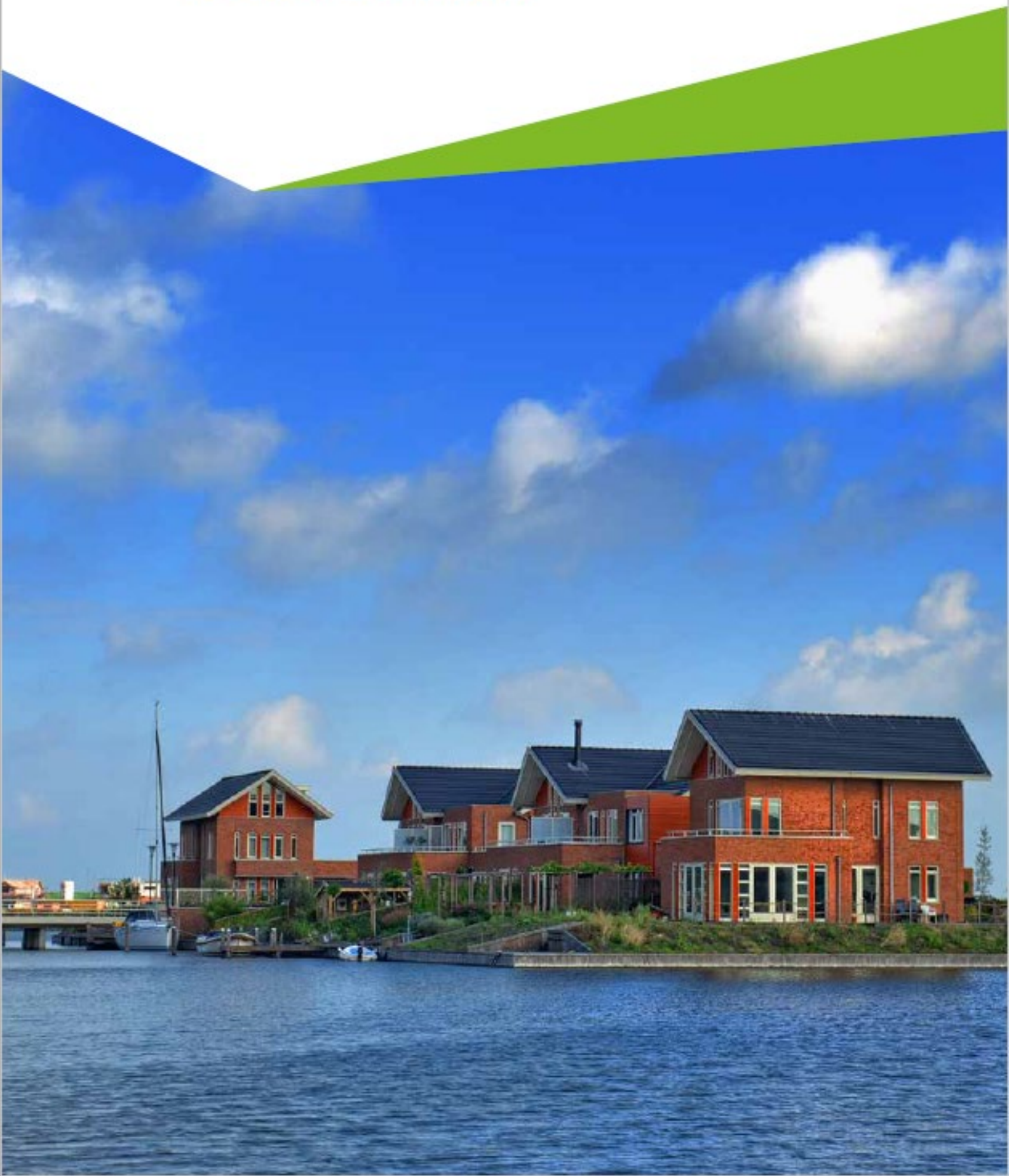
Verklaring verschillen per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) - indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de nieuwe begrotingsraming en het financieel kader. Volgens de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Hiermee krijgen PS inzicht in de aard en achtergrond van wijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd. Door afronding in duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

II Programmplan

1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in Flevoland.

Omgevingsvisie

We bekijken de Omgevingsvisie FlevolandStraks en de uitwerking daarvan (o.a. vastgelegd in de Uitwerkingsagenda 2020-2025) vanuit een brede blik naar wat goed is voor Flevoland. We werken vanuit het gedachtegoed van de Omgevingsvisie. De opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks ontwikkelen zich, zijn geïntegreerd in de reguliere taken en werkwijzen en zijn te herkennen in de verschillende programma's.

De Omgevingsvisie FlevolandStraks, die op 8 november 2017 door PS is vastgesteld, geeft de langetermijnvisie van de provincie Flevoland op de toekomst van dit gebied. Het gaat over de periode tot 2030 en verder. De visie geeft een heldere ambitie voor de ontwikkeling van provincie Flevoland op de lange termijn en de rol van de provincie daarin, zowel inhoudelijk als in de samenwerking met partners uit de omgeving. Daarnaast gaat de Omgevingsvisie over bestuurlijke samenwerking en ruimte voor initiatief (hoofdstuk 7). Via het spoor 'Samen Maken We Flevoland', dat gebaseerd is op de 'Omgevingsvisie' en het 'Manifest Wij zijn Flevoland!', werken we samen met de gemeenten en het waterschap aan de ontwikkeling van Flevoland.

In 2021 is er opdracht gegeven voor het maken van een 'Tussenrapportage' (eind 2021 gereed). Het doel van de tussenrapportage is om de organisatie inzicht te bieden in waar we staan in de realisatie van de gestelde ambities en hoe we verder zouden moeten gaan. Ook willen we hiermee onderzoeken hoe het adaptieve en flexibele karakter van de Omgevingsvisie gewaarborgd wordt. Zo zorgen we ervoor dat de visie actueel blijft en leidraad kan vormen voor verdere uitwerking van de ambities.

Perspectief 2050

Geconstateerd wordt dat voor grote nationale opgaven steeds vaker naar provincie Flevoland wordt gekeken, denk aan woningbouw, transities op het gebied van energie, circulariteit, landbouw, logistiek en datacentra. Flevoland vervult steeds meer een schakelpositie tussen de Randstad en Noordoost-Nederland. Om hier op een verstandige wijze invulling aan te geven is de horizon van 2030 onvoldoende. De grote integrale opgaven vragen een lange termijn afweging, waarbij zowel de regionale partijen als het Rijk belangrijke partners zijn. Het Rijk heeft een grote grondpositie in Flevoland en ook haar beleidsopvattingen. Daarom is met het Rijk een traject gestart om goede afspraken te maken. Om de inhoudelijke discussies goed te kunnen voeren wordt een perspectief 2050 uitgewerkt, een document waarin verschillende keuzes en richtingen worden verkend. Aanvullend wordt met de regio en het Rijk toegewerkt naar een strategische agenda, waarin afspraken worden gemaakt over een gebalanceerde ontwikkeling van Flevoland, waarbij groei gaat bijdragen aan kwaliteit.

Ruimtelijke ontwikkeling en landschap

Provincie Flevoland kenmerkt zich door ruimte voor groei en ontwikkeling. Met de beschikbare ruimte die Flevoland zo kenmerkt willen we zorgvuldig omgaan omdat als gevolg van schaarste ook de druk op provincie Flevoland toeneemt. We hebben een dubbele rol. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimte vragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. Het blijft hierbij een zoektocht naar de juiste balans. In de Metropoolregio Amsterdam verwerken wij de Flevolandse opgaven in de Verstedelijkingsstrategie van de MRA en benutten daarbij de uitkomsten van het Handelingsperspectief Oostflank. De verwachting is dat de druk zal toenemen. Daarom zetten we ons ervoor in om opgaven met elkaar te combineren en te zoeken naar manieren waarop een integrale en geïntegreerde aanpak tot een verbetering van de ruimtelijke inrichting en een versterking van de Flevolandse kwaliteiten kan leiden. Het programma 'Landschap van de Toekomst' geeft hier richting aan.

Almere 2.0

Met het programma 'Almere 2.0' geven provincie, gemeente en Rijk uitvoering aan de afspraak die in 2013 is vastgelegd in de Rijksstructuurvisie en de RRAAM ('Rijks-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer')-overeenkomst over de verdere verstedelijking van Almere met een groei van in principe 60.000 woningen. Via het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) wordt op basis van het 'Meerjarenprogramma 2021-2025' geïnvesteerd in sleutelprojecten die het verschil maken in de ontwikkeling van Almere en de regio en zo bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad. In 2022 wordt het

Handelingsperspectief Metropoolregio Amsterdam (MRA) Oostflank - waarbij de ambities van het RRAAM geactualiseerd zijn - vertaald naar een Uitvoeringsagenda voor onder andere het programma 'Almere 2.0'.

100.000 woningen ambitie

In februari 2020 is in de Tweede Kamer de motie Koerhuis c.s. aangenomen (32847, nr. 621), waarin de regering wordt verzocht met de regio te onderzoeken of in Flevoland 100.000 woningen kunnen worden gebouwd. Na overleg met de gemeenten hebben wij aan de regering gemeld dat wij ruimte zien voor 90.000-115.000 woningen indien daarvoor de goede voorwaarden worden gecreëerd. Nadien heeft gemeente Lelystad uitgesproken op de lange termijn de stad met 40.000 woningen te willen verdubbelen en op basis daarvan hebben wij in het Deltaplan voor het Noorden 130.000 woningen in Flevoland genoemd. PS van provincie Flevoland hebben unaniem een motie aangenomen (26 februari 2020, motie nr. 2) waarin staat dat het moet gaan om 'een volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling'. De provincie brengt samen met de gemeenten en het Rijk de mogelijkheden, ambities en voorwaarden in beeld. De provincie heeft geen grond en bouwt geen woningen, maar heeft op een aantal terreinen wel een rol en ambities geformuleerd (bijvoorbeeld bossenstrategie, biodiversiteit en Regionale Energie Strategie). Voor een integrale ontwikkeling van ons gebied is een samenwerking tussen alle partijen nodig en daarin kan de provincie een belangrijke rol spelen.

Woonagenda

De provincie Flevoland wil samen met de gemeenten de 'Flevolandse Woonagenda' ontwikkelen. Hiermee is in 2020 gestart en deze zal worden afgerond in 2021. Doel is een goed en volwaardig woonaanbod en een meer evenwichtige Flevolandse woningmarkt. De woonwensen van Flevolandse en andere woningzoekenden staan hierin centraal. De agenda is actiegericht, waarmee de brede woonkwaliteit van Flevoland versterkt wordt en er afstemming is over nieuw toe te voegen woningen: met aandacht voor het vestigingsklimaat voor bedrijven, onderwijs, voorzieningen, natuur en cultuur. In 2022 wordt de uitvoering opgepakt. In ieder geval wordt gestart met monitoring en projecten als 'Arbeidsmigranten' en 'Woonwensen 55plussers'.

Omgevingswet

De invoering en implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke wetgevingsoperatie die over meer gaat dan alleen het omkatten van regels, het heeft ook invloed op de rol en bevoegdheden van de provincie. Het is een beleidsmatige en cultuurverandering die ertoe dwingt keuzes te maken. De minister heeft de inwerkingtreding van de Omgevingswet uitgesteld naar 1 juli 2022. De hiermee gepaard gaande extra kosten voor de periode 2022-2023 zijn geraamd op € 0,35 mln.

Van de provincies wordt verwacht dat zij hun beleid en regels voor inwerkingtreding van de Omgevingswet in lijn brengen met het nieuwe stelsel van instrumenten. In dat kader is in begin 2019 het provinciale beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving technisch omgezet naar instrumenten van de Omgevingswet ('Omgevingsprogramma Flevoland' en 'Omgevingsverordening Flevoland'). Deze 'basis' moet nog verder worden ontwikkeld. Zo wordt de omgevingsverordening verder (digitaal) Omgevingswet-proof gemaakt.

In de opdracht van het maken van de 'Tussenrapportage van de Omgevingsvisie' wordt het hele stelsel van instrumenten van de Omgevingswet meegenomen. Dit kan leiden tot nieuwe inzichten voor verdere ontwikkeling van bijvoorbeeld de Omgevingsvisie en het Omgevingsprogramma.

Voor een goede samenwerking binnen de provincie wordt ambtelijk en bestuurlijk afgestemd met Flevolandse ketenpartijen. Dit gebeurt in het (ambtelijk) 'Platform Omgevingswet Flevoland' en de 'Bestuurderstafel Omgevingswet Flevoland'.

Onder de Omgevingswet wordt gewerkt met een digitaal stelsel. Voor het digitaal stelsel dat landelijk beschikbaar wordt gesteld (Digitaal Stelsel Omgevingswet - Landelijke Voorziening) is in december 2018 een beheerakkoord gesloten tussen Rijk, Interprovinciaal Overleg van en voor provincies (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), UvW over het beheer en de doorontwikkeling ervan. Hieruit volgt een verplichting om aan het DSO-LV mee te betalen vanaf 2020. De provincie is in 2021 aangesloten op het DSO-LV. Het gaat nu om testen en inregelen van instrumenten en werkwijzen. Het beheer hiervan stelt eisen aan de organisatie, welke nader verkend moeten worden. Aan het digitaal werken in de keten wordt samen met de ketenpartners invulling gegeven. De provincies gezamenlijk zijn beoogd huismeester van de informatiehuizen natuur en externe veiligheid. Hiervoor zijn informatieproducten gemaakt die in beheer bij BIJ12 worden gebracht. Deze producten zullen via het DSO-LV voor iedereen ontsloten worden.

Water

Waterberging, droogte, kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening en -bescherming zijn de komende periode de opgaven die spelen in provincie Flevoland. De provincie stelt de kaders waarbinnen het waterschap zijn werk doet. In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland gaan we aan de slag met maatregelen die provincie Flevoland beter voorbereiden op extreme weerpieken. Daarbij is het uitgangspunt dat provincie Flevoland een robuust, veilig en schoon (drink-)watersysteem behoudt.

Maatschappelijk effect

Een duurzame verdere ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied met het behoud van het gevarieerde aanbod van de woon-, werk- en leefomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met partners uit de regio.

Effect van ons beleid

Ruimtelijk-economische ontwikkelingen zijn zorgvuldig ingepast met oog voor de ruimtelijke (en landschappelijke) kwaliteiten van onze provincie. Het robuuste, veilige en schone (drink-)watersysteem is behouden.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streefcijfer 2021	Streefcijfer 2022	2023 - 2025
Evenwichtige en duurzame doorontwikkeling	Harde planvoorraad bedrijventerreinen: in 2030 < 6 jaar <i>Bron: IBIS</i> <i>Toelichting: Indicator conform RO Visie Werklocaties Flevoland 2015 en Convenant: tijd die nodig is om harde planvoorraad uit te geven (harde voorraad / gemiddelde uitgifte per jaar)</i>	16 jaar	15 jaar	14 jaar	13 jaar	12 jaar	10 jaar
	Leegstand kantoren in provincie Flevoland (als percentage van de oppervlakte in m ²) <i>Bron: CBS</i>	6%	5%	6%	<6%	<6%	<6%
	Ontwikkeling woningvoorraad <i>Bron: CBS</i> <i>Toelichting: het aantal dat jaarlijks aan de woningvoorraad is toegevoegd minus het aantal dat aan de voorraad is onttrokken, plus correcties.</i>	2.750	2.988	2.432	2.500	3.000	> 3.000
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de normen <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	90%*	90%	90%	90%	100%
	Percentage gerealiseerde Natuurvriendelijke oevers langs provinciale hoofdvaarten** <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	47%	47%	40%	40%	40%
	Almere 2.0	Met vastgestelde jaarprogramma's wordt invulling gegeven aan het meerjarenprogramma 2021-2025 van Almere 2.0.	n.b.	-	-	20%	40%

*In 2018 is het aantal regionale keringen teruggebracht naar 10. De waterkering tussen de Kadoelersluis en Blokzijl voldoet als gevolg van 'piping' niet meer aan de norm (de dijk lekt). Het is geen onveilige situatie, waardoor herstel gepland staat voor 2025. Daarom is een streefcijfer van 100% tot die tijd niet realistisch.

**In het beleid van de provincie Flevoland is opgenomen dat 40% (km) natuurvriendelijke oevers zijn gerealiseerd langs de oevers van de provinciale hoofdvaarten. Deze doelstelling is inmiddels behaald, maar provincie Flevoland zet blijvend in op de aanleg van natuurvriendelijke oevers bij noodzakelijke vervanging van traditionele oeverbeschouwing.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Waterkwaliteit (oppervlakte-water)	Percentage van de waterlichamen met een ecologische kwaliteit*: <ul style="list-style-type: none"> • goed • matig • ontoereikend • slecht Bron: Waterkwaliteitsportaal, KRW-rapportages	0%	0%	0%	>0%	>0%	>0%
		83%	72%	72%	<72%	<72%	<72%
		17%	28%	28%	<28%	<28%	<28%
		0%	0%	0%	0%	0%	0%

*Vanuit de Kaderrichtlijn Water is het verplicht om in 2027 de doelen te hebben bereikt ten aanzien van een goede chemische en ecologische kwaliteit van de oppervlaktewateren in Flevoland. Echter wordt de waterkwaliteit vanuit de KRW beoordeeld op basis van het 'one out, all out' principe. Hierdoor voldoet momenteel 0% van de waterlichamen aan een goede kwaliteit, omdat de slechtst scorende parameter in deze waterlichamen nog steeds matig scoort. Vanwege het 'one out, all out' principe en vertraagde reactie van de ecologie is het daarom niet realistisch om als streefcijfer te formuleren dat 100% van de waterlichamen voldoet aan een goede waterkwaliteit. Om realistische streefwaarden te formuleren voor de periode 2023-2025 is ervoor gekozen om te werken met groter of kleiner dan de huidige waarde (zie tabel). Het is voor de KRW verplicht om de doelen en maatregelen elke 6 jaar tegen het licht te houden en waar nodig te actualiseren. Deze herijking is in 2022 afgerond, waardoor vanaf volgend jaar ook herijking van de streefcijfers zal plaatsvinden.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	De 'Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland' is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd De invoering van de Omgevingswet is voorbereid Opstellen en uitvoering geven aan het programma 'Landschap van de Toekomst'. In Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd Almere 2.0: realiseren ambities m.b.t. de ontwikkeling van Almere op basis van Handelingsperspectief MRA Oostflank De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd
	1.2 Water	Het watersysteem is beter toekomstbestendig

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij draagt daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

De provincie is aandeelhouder van Vitens. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Portefeuillehouder

J. de Reus

C.W. Smelik (Uitwerkingsagenda, Omgevingswet)

M.A. Rijsberman (Lelystad Next Level)

H.J. Hofstra (Agenda IJsselmeergebied 2050)

Doel (2019-2023)

De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland (SMWF) is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd.

Activiteiten 2022

- We voeren de 'Uitwerkingsagenda SMWF 2020 - 2025' uit, met als uitgangspunt dat er een balans is in de samenhang van de opgaven, de rol van de provincie, de prioritering en de financiële haalbaarheid.
- We voeren een Tussenrapportage uit waarin we kijken hoe we ervoor staan in de realisatie van de ambities uit de 7 opgaven en welke nieuwe ontwikkelingen meegenomen moeten worden.
- We maken samenwerkingsafspraken met de gemeenten en het waterschap, met een strategisch karakter, gericht op de lange termijn vraagstukken (voortkomend uit 'Samen Maken We Flevoland').
- We versterken en borgen de samenhang tussen de 7 opgaven uit de Omgevingsvisie en de andere opgaven van de provincie zodat de uitvoering op elkaar is afgestemd en we integraal, efficiënt en effectief werken.

Doel (2019-2023)

De invoering van de Omgevingswet is voorbereid, zodanig dat de provincie kan sturen op effectief beleid ten behoeve van duurzame leefkwaliteit.

Activiteiten 2022

- We voeren samen met Provinciale Staten (PS) een open, constructieve dialoog over de wijze waarop de instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsvisie, -programma en -verordening) cyclisch worden vastgesteld.
- We leggen vast hoe de provincie betrokken wil worden bij ruimtelijke initiatieven.
- We stellen heldere kaders op voor alle ruimtelijke ontwikkelingen die op ons afkomen.
- We definiëren scherp wat van provinciaal belang is, leggen dit vast en denken mee met gemeenten over hoe te komen tot optimale planvorming. We zoeken daarbij steeds naar de beste balans tussen flexibiliteit en betrouwbaarheid.
- We leggen PS een aanpassing van de 'Omgevingsverordening Flevoland' voor zodat deze bij inwerkingtreding van de Omgevingswet daaraan voldoet.

Doel (2019-2023)

We hebben een landschapsprogramma opgesteld dat uitgaat van landschap als integraal onderdeel van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Activiteiten 2022

- We geven uitvoering aan het landschapsprogramma.
- We werken integraal en met onze gebiedspartners verder aan het 'Landschap van de Toekomst'.

Doel (2019-2023)

We focussen niet alleen op aantallen woningen, maar werken aan een volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling in Flevoland.

Activiteiten 2022

- Met de gemeenten voeren we overleg en stemmen we onze inzet af om tot een evenwichtige ontwikkeling van de woonmarkt te komen die ruimte biedt voor verschillende doelgroepen. We ondersteunen de gemeenten in de door hun geformuleerde ambitie om tot en met 2030 het bouwtempo te verhogen.
- We werken regionaal samen aan de opstelling van een gemeenschappelijke regionale woonagenda.
- We stimuleren innovatief en duurzaam (ver)bouwen en brengen partners bijeen.
- We bevorderen kennis in de regio door proeftuinen te stimuleren, onder meer op het gebied van biobased bouwen/houtbouw, wonen & zorg, smart mobility, natuurinclusief en stikstofneutraal bouwen.

Doel (2019-2023)

De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie en cofinanciering van de IJmeerverbinding.

Activiteiten 2022

- We vertalen het Handelingsperspectief MRA Oostflank, waarin afspraken staan met het Rijk en regionale partners over de verdere ontwikkeling van Almere en de woningbouwopgave, naar een Uitvoeringsagenda.
- In juli 2020 is het nieuwe 'Meerjarenprogramma Fonds Verstedelijking Almere 2021-2025' vastgesteld. Dit vormt de basis voor de jaarprogramma's in de komende jaren.
- We voeren het Jaarprogramma 2022 uit.

Doel (2019-2023)

De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd.

Activiteiten 2022

- Vanuit ons partnerschap dragen we bij aan het in uitvoering brengen van het Uitvoeringsprogramma van, en voor Lelystad. Het uitvoeringsprogramma is gebiedsgericht en kunnen geconcretiseerd worden in samenwerking met onze gebiedsprogramma's voor onder andere natuur en woningbouw.
- We nemen als strategisch partner deel aan de regietafel en het programmabureau, en leveren een bijdrage in de proceskosten.
- In het kader van de samenwerkingsagenda vanuit de Omgevingsvisie bepalen we waar en hoe de provincie verder inhoudelijk kan bijdragen aan de programmalijnen 'Uitnodigende Stad', 'Veerkrachtige Samenleving', 'Ondernemende Stad', aan de thematische opgaven in het uitvoeringsprogramma; daartoe maken we concrete afspraken. Vanuit de samenwerkingsovereenkomst is onze inzet gericht op de regionale vraagstukken.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	13.976	13.712	10.352	8.817	8.293	8.193
Baten	-241	-763	-590	-147	-147	-147
Saldo	13.735	12.949	9.762	8.670	8.145	8.045
Kader (saldo na PN 22-25)		12.949	8.351	8.198	8.045	8.045
Verschil t.o.v. kader			1.411	471	100	0
1 Flevoland bouwt voor Nederland			1.007	321	0	0
2 Aanvullend budget Omgevingswet			300	50	0	0
3 Procesgeld gebiedsontwikkeling			103	100	100	0

x € 1.000

Toelichting

1. Flevoland bouwt voor Nederland

Het programma 'Flevoland bouwt voor Nederland' betreft de uitvoering van de motie Koerhuis ((bouw 100.000 woningen in Flevoland). De nu bekende lasten voor het programma zijn opgenomen in de Programmabegroting 2022. Zoals ook uit de Zomernota 2021 blijkt bestaan deze lasten uit cofinanciering voor de regeling 'Flexpools', inhuur externe expertise, de proeftuinen 'houtbouw' en 'wonen & zorg' en samenwerking met de MRA en het IPO.

Voor de regeling 'Flexpools' heeft de provincie een specifieke uitkering ontvangen, waardoor er ook sprake is van baten. Het verschil van € 1,41 mln. bestaat uit € 1,45 mln. aan lasten minus € 0,44 mln. aan baten. Deze middelen komen ten laste van het oormerk in de 'Brede Bestemmingsreserve' van initieel € 1,9 mln. Door de verwachte besteding in 2021 (€ 0,57 mln.) en de begrote besteding in 2022 en 2023 (€ 1,33 mln.) is dat oormerk nu volledig ingezet.

2. Aanvullend budget Omgevingswet

Uitstel van de Omgevingswet leidt ertoe dat activiteiten voor het invoeren van de Omgevingswet langer doorlopen. Het inrichten van de (digitale) werkprocessen kost meer tijd dan gedacht. Zo zal er meer getest en geoefend moeten worden. Een deel van de activiteiten kan over een langere periode uitgespreid worden. Verder is er een aantal activiteiten waarmee niet op inwerkingtreding van de Omgevingswet gewacht hoeft te worden, zoals het inrichten van omgevingstafels. Deze laatste activiteiten lopen door en worden zo mogelijk afgerond en ingevoerd vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet. De geschatte extra kosten bedragen circa € 0,35 mln. voor de periode 2022-2023 (Statenmededeling van 27-5-2021 #2796382).

3. Procesgeld gebiedsontwikkeling

Bij de Najaarsnota 2020 was voor het programma 'Flevoland bouwt aan Nederland' een éénmalig budget van € 0,5 mln. toegekend voor procesgeld, namelijk het voorbereiden en verder uitwerken van het programma. Daarvan is in 2020 en 2021 € 0,197 ingezet. Voor 2022 is een benodigd budget geprognosticeerd van € 0,103 mln. Door de geschatte besteding in 2022 tot en met 2024 is het budget van volledig ingezet.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.698	-22	1.676
1.1.2 Almere 2.0	7.100	-125	6.975
1.1.3 Lelystad Next Level	0	0	0
1.1.4 Flevoland bouwt aan Nederland	1.553	-442	1.111
Totaal	10.352	-590	9.762

x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Het watersysteem is beter toekomstbestendig.

Activiteiten 2022

We geven uitvoering aan het waterprogramma, door te werken aan de daarin beschreven maatregelen, samen met de gebiedspartners.

Middelen

1.2 Water	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	553	700	1.155	1.138	679	679
Baten	-545	-488	-470	-470	-470	-470
Saldo	8	212	685	669	210	210
Kader (saldo na PN 22-25)		212	685	669	210	210
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Waterbeheer en -kwaliteit	1.155	-470	685
Totaal	1.155	-470	685

x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	13.976	13.712	10.352	8.817	8.293	8.193
	Baten	-241	-763	-590	-147	-147	-147
	Saldo	13.735	12.949	9.762	8.670	8.145	8.045
1.2 Water	Lasten	553	700	1.155	1.138	679	679
	Baten	-545	-488	-470	-470	-470	-470
	Saldo	8	212	685	669	210	210
Totaal programma 1	Lasten	14.529	14.412	11.506	9.955	8.972	8.872
	Baten	-786	-1.251	-1.059	-617	-617	-617
	Saldo	13.743	13.161	10.447	9.338	8.355	8.255

x € 1.000

2. Landbouw, visserij en natuur

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van het landelijke gebied en de toename van de natuur-en recreatieve waarden waarbij de internationale natuurwaarden zijn beschermd.

Landbouw: meerdere smaken

Een van de opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks is 'Landbouw: meerdere smaken'. Daarin beoogt de provincie bij te dragen aan een meer diverse, wendbare, weerbare en duurzame agrofoodsector, die in de wereld bekendstaat als praktijklaboratorium voor vernieuwing. We participeren in de agro-expertraad, dragen bij aan proeftuinen en ondersteunen het proces door condities te optimaliseren.

Bodem en Landbouw

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. De provincie zet zich met haar gebiedspartners in voor blijvend en duurzaam grondgebruik, door de uitvoering van pilots, gebiedsontwikkeling en verduurzaming van de landbouwsector.

Visserij

De visserijsector is innovatief en heeft laten zien te kunnen innoveren om moeilijke tijden te overwinnen. Doorontwikkeling en verduurzaming van de visserij is vanuit economisch en ecologisch perspectief de komende jaren belangrijk om een blijvend rendabele en duurzame visserijsector te realiseren. Vooral de verwerkende industrie en de handel zijn groeiende en goed ontwikkeld. Met de verduurzaming van de IJsselmeervisserij wordt de vangstcapaciteit in het IJsselmeer afgestemd op de hoeveelheid verantwoord te onttrekken vis. Dit doet recht aan de ruimtelijke ingrepen in het kader van het 'Deltaplan' en de 'IJsselmeeragenda 2050' om de natuurkwaliteit van het IJsselmeer te versterken.

Natuur

Het fundament van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden. Binnen dit netwerk staan de natuurwaarden voorop en zet de provincie zich samen met gebiedspartners in voor bescherming, beheer en kwaliteitsverbetering die samengaat met een toename van de bekendheid en de toegankelijkheid. Dit leidt tot robuuste, aantrekkelijke en beleefbare natuur. Ook buiten het Natuurnetwerk zijn natuurwaarden aanwezig, via het Actieplan Biodiversiteit wordt ingezet op herstel van de biodiversiteit. Voor behoud en versterking worden faunabeheer en agrarisch natuurbeheer toegepast. Binnen het natuurbeleid vraagt de aanpak van de stikstofproblematiek bijzondere aandacht. Het terugdringen van de uitstoot van stikstof en de depositie ervan in Natura 2000-gebieden is daarvoor noodzakelijk. We zoeken een nieuwe balans tussen ecologie en economie. De transitie richting een natuurinclusieve samenleving is ingezet. Binnen het programma 'Flevoland Natuurinclusief' wordt dit verder vorm gegeven.

Nationaal Park Nieuw Land

Onder onze regie werken we samen met de partners aan Nationaal Park Nieuw Land op basis van de ontwikkelingsvisie met als doel de ontwikkeling van een uniek gebied dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis en dat als zodanig kan worden beleefd. We laten het Nationaal Park uitgroeien tot een begrip in binnen- en buitenland. Ook het project 'Oostvaardersoevers' maakt deel uit van het Nationaal Park.

Markermeer-IJmeer

Binnen het programma 'Markermeer-IJmeer' werken we aan de verbetering van de natuur- en waterkwaliteit in samenhang met ruimtelijk-economische ontwikkeling zoals de verdere ontwikkeling van Almere en Lelystad, recreatie en de IJmeerverbinding. In het kader van het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) verkennen we hoe deze samenhang vorm kan krijgen.

Floriade

De Floriade biedt grote kansen voor de Flevolandse economie in de volle breedte en om de Flevolandse innovatiekracht internationaal uit te dragen. Zowel in het provinciale Innovatiepaviljoen Food Forum op het Floriade-terrein als in de hele regio is dat zichtbaar. Samen met Agrofood bedrijfsleven versterken we blijvend de economie en de kenniseconomie in het bijzonder met de Flevo Campus als kenniscampus rond stedelijke voedselvraagstukken en door het opzetten van proeftuinen in provincie Flevoland.

Nieuwe Natuur

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' worden gerealiseerd en dragen bij aan de versterking van de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in heel Flevoland. De lessen die we getrokken hebben, integreren we in het reguliere natuurbeleid.

Landelijk Gebied

We geven een nieuwe invulling aan de agenda 'Vitaal Platteland' en het daarbij behorende fonds 'Leefbaarheid landelijk gebied'. Dit gebeurt via de programmaliijn 'Leefbaar Platteland' van het programma 'Krachtige Samenleving', zodat die beter aansluit op de doelen van krachtige samenleving, Leader/POP en de provinciale kerntaken, zoals (sociale) innovatie op het gebied van bereikbaarheid en educatie.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk Flevoland, met een diverse, innovatieve en biodiverse landbouw; een brede en duurzame visserijsector en een sterk ontwikkelde en toegankelijke natuur.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuurwaarden en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Landbouw	Aantal banen in de (brede) Agrofoodsector <i>Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland</i>	19.858	20.953	21.410	≥ 21.410	≥ 21.410	≥ 21.410
	Aantal ondersteunde proeftuinen <i>Bron: Provincie Flevoland/Horizon</i>	-	-	7	11	10	-
Natuur	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk <i>Bron: Provincie Flevoland/VRN</i>	26.273	26.274	26.271	≈ 26.000	≈ 26.000	≈ 26.000
Floriade	Het Innovatiepaviljoen is gebouwd en in gebruik	n.v.t.	20%	40%	50%	100%	V
Nationaal Park Nieuw Land	Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	10%	25%	80%
	In samenwerking met gebiedspartners is volgens de MIRT-systematiek de voorbereiding van de realisatie van Oostvaardersoevers afgerond	n.v.t.	n.v.t.	20%	40%	70%	100%
Marker-meer-IJmeer	Eerste vijf eilanden Marker Wadden zijn gerealiseerd	30%	75%	95%	99%	100%	V
	Afronding Marker Wadden met E-eilanden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	30%	60%	100%
Nieuwe Natuur	De initiatiefnemers hebben de gehonoreerde projecten gerealiseerd	6%	18%	47%	57%	71%	100%

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Beheerde natuur	Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met contract. <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het 'Subsidiestelsel Natuur en Landschap'.</i>	23.515	23.606	23.691	≈ 23.700	≈ 23.700	≈ 23.700
Ontwikkelde nieuwe natuur	De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). <i>Toelichting: dit betreft het oppervlakte verworven en ingerichte natuur vanuit de landelijke opgave voor realisatie van het NNN. De indicator richt zich in dit geval alleen op ingericht natuurgebied.</i>	0	0	25	104,5	0	0

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij en natuur	2.1 Landbouw en visserij	De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald
		De agrofoodsector landbouw is verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden
		Kringlooplandbouw is beter bekend
		Bodemkwaliteit is verbeterd
		Benutten van kansen die Floriade biedt voor de Flevolandse (kennis)economie
		De Urker visserij is geherstructureerd

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
	2.2 Natuur en landelijk gebied	<p>De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen</p> <p>De kwaliteit van natuur en biodiversiteit in het landschap is verbeterd</p> <p>Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen van de ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land</p> <p>Vorbereiding besluitvorming realisatie Oostvaardersoever door het doorlopen van de MIRT-fasen</p> <p>In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld</p> <p>Nieuwe Natuur: toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld</p> <p>Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (POP)</p> <p>Flevoland benut de mogelijkheden van Leefbaar Platteland</p>

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden te behouden.

2.1 Landbouw & Visserij

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman
H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald, waarbij op basis van proeftuinen de optimale condities voor de landbouwtransitie zijn verkend.

Activiteiten 2022

- We werken de provinciale rol in het creëren van optimale condities voor de transitie van de landbouw naar kringlooplandbouw en een duurzaam metropolitaan voedselsysteem verder uit.
- We werken mee aan experimenten van de Rijksoverheid gericht op kringlooplandbouw, verduurzaming van het voedselsysteem en implementatie van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.
- We benutten de mogelijkheden van de 'Plattelandsonwikkelingsprogramma 3' (POP3)-transitiejaren 2021 en 2022 op weg naar het nieuwe GLB.

Doel (2019-2023)

Met behulp van proeftuinen en kennisnetwerken innovaties in de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Activiteiten 2022

- Vanuit Landbouw Meerdere Smaken jagen we concrete programma's aan die bijdragen aan:
  - Innovaties.
  - Sluiten en verkorten van de ketens in de landbouw.
  - Natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit.
  - Versterking van de precisielandbouw.
  - Kringlooplandbouw (hergebruik van restproducten en tegengaan voedselverspilling).
  - Voedselkwaliteit en gezonde voeding.
- We werken mee aan 10 proeftuinen.
- We organiseren experimenten kringlooplandbouw in het kader van de landbouwvisie van het Rijk.
- We participeren in Voedsel Verbindt en voeren daarbinnen activiteiten uit die zich richten op een duurzamer en meer circulair voedselsysteem, verkorten van de keten en promoten van streekproducten.
- We participeren in de Agro-Expertraad en dragen bij aan het bekendmaken van diens adviezen.
- We werken aan een 'Kennis- en Innovatieagenda' gericht op de lange termijn ambitie.

Doel (2019-2023)

De kringlooplandbouw is beter bekend.

Activiteiten 2022

- We organiseren kennisuitwisseling binnen Flevoland en binnen de regio Voedsel Verbindt.
- We organiseren activiteiten in Food Forum, op de Floriade en daarbuiten, om de Flevolandse kringlooplandbouw en de proeftuinexperimenten bekend te maken.

Doel (2019-2023)

De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

Activiteiten 2022

- We participeren in of voeren pilots uit rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik.
- We participeren in het Actieplan Bodem en Water (ABW).
- We regisseren het gebiedsproces bodemdalingsgebied ZW Emmeloord.
- We ontwikkelen een geïntegreerde benadering voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling om met vrijwillige kavelruil de grondmobiliteit te vergroten.

Doel (2019-2023)

De Flevolandse economie is versterkt, waarbij de kansen die de Floriade biedt in de volle breedte zijn benut en de kenniseconomie is toegenomen.

Activiteiten 2022

- We creëren rond de Flevo Campus een internationaal netwerk met een kennis- en innovatieagenda, gebruiken de expo in 2022 en de aanloop ernaartoe om dit netwerk vorm te geven.
- Vanaf de opening in juni 2021 blijkt de belangstelling groot om in het provinciale paviljoen Food Forum op het Floriade-terrein bijeen te komen. De eerste maanden ligt het accent op televisie-uitzendingen vanuit het pand. Het permanente pand is de fysieke start van de Flevo Campus. In combinatie met onderwijs en onderzoek (nieuwbouw Aeres Hogeschool) en ondernemerschap (The Village) biedt Flevo Campus met ons paviljoen een ontmoetingsplek om samen te werken aan innovaties en aan de toekomst van stedelijke voedselvoorziening.
- We voeren met onze provinciale cofinanciering projecten op en rond de Floriade uit die optimaal bijdragen aan de Flevolandse economie. Bijvoorbeeld: circulaire bruggenbouw en toeristisch-recreatieve samenwerking met Visit Flevoland.

Doel (2019-2023)

De Urker IJsselmeervisserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Activiteiten 2022

We geven met het herstructureringsplan uitvoering aan de bestuursovereenkomst Verduurzaming IJsselmeervisserij. Dit herstructureringsplan bestaat uit een warme sanering (uitkoop van visrechten) en sociaal flankerende maatregelen om de sector te ondersteunen naar een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief. Dit plan wordt in 2021 getoetst in Brussel.

Middelen

2.1 Landbouw & Visserij	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	1.232	3.005	2.640	2.202	100	100
Baten	-148	-847	-978	-488	0	0
Saldo	1.084	2.158	1.662	1.715	100	100
Kader (saldo na PN 22-25)		2.158	1.673	1.725	530	530
Verschil t.o.v. kader			-11	-10	-430	-430
¹ Correctie bodemgebruik 3 pilot CA 19-23			0	0	-450	-450
Overig			-11	-10	20	20

x € 1.000

Toelichting

1. Correctie bodemgebruik 3 pilot CA 19-23

In het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn ten laste van de bestemmingsreserve 'Bodem' gelden beschikbaar gesteld voor bodemgebruik (3 pilots) voor de jaren 2020 tot en met 2023. In de Programmabegroting 2021 en de Meerjarenraming 2022-2024 is het budget en de bijbehorende onttrekking ten onrechte blijven staan voor de jaren 2024 en 2025. Dit wordt in de Programmabegroting 2022 gecorrigeerd. Deze correctie heeft geen gevolgen voor het begrotingsaldo.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	1.122	0	1.122
2.1.2 Bodem en landbouw	459	0	459
2.1.3 Floriade	1.059	-978	81
Totaal	2.640	-978	1.662

x € 1.000

2.2 Natuur & landelijk gebied

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

M.A. Rijsberman (uitvoering Nationaal Park Nieuw Land, inclusief Oostvaardersoevers)

Doel (2019-2023)

De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. De activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Activiteiten 2022

- We geven uitvoering aan de door Provinciale Staten (PS) vastgestelde bossenstrategie.
- We stimuleren de economische activiteiten in natuurgebieden voor zover deze een succesvol beheer ondersteunen en de natuurwaarden niet bedreigen.
- We geven, samen met onze partners, uitvoering aan de vastgestelde 'visie toezicht en handhaving buitengebied' en dragen zo zorg dat toezicht en handhaving in het buitengebied op orde is.
- We werken samen met maatschappelijke partners en medeoverheden aan een aanpak van de stikstofproblematiek. We willen de uitstoot van stikstof in provincie Flevoland verminderen en daarbij vooral inzetten op maatregelen die ook bijdragen aan andere doelen zoals het vergroten van de biodiversiteit, het programma 'Landbouw Meerdere Smaken' en de energietransitie.
- We zoeken daarnaast naar mogelijkheden om stikstofruimte te creëren voor de realisatie van projecten van provinciaal belang, zoals de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland op Urk en het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum in Marknesse.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Activiteiten 2022

- We geven samen met betrokken gebiedspartners uitvoering aan het door PS vastgestelde Actieplan biodiversiteit.
- We benutten bermen voor wilde flora en fauna en stimuleren dat akkerranden daar ook voor worden gebruikt.
- Wij geven uitvoering aan het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. PS worden betrokken bij de verdere ontwikkeling van dit programma.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Invasieve exoten

Het Rijk heeft in 2018 de taak om Invasieve Uitheemse Soorten (IUS) te bestrijden en/of onder controle te houden overgedragen aan provincies zonder extra financiële middelen. De provincie ontwikkelt een programma voor invasieve exoten. Samen met gemeenten, waterschappen, faunabeheereenheid, terrein- en wegbeheerders worden binnen het regulier beheer zoveel mogelijk IUS bestreden of beheerst, door middel van toezicht en controle. De provincie heeft een coördinerende taak voor nieuwe soorten (bijvoorbeeld wasbeerhond). Zij benadert de terreineigenaren om uitvoeringsmaatregelen te nemen of geeft een derde partij opdracht om dat te doen om de soorten van het begin af aan uit te roeien. Lasten hiervoor worden gedragen door de provincie en zijn niet begroot. Exotenbestrijding van flora wordt meegenomen in het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. De fauna is meegenomen in het faunabeheerplan.

Faunaschade

Agrariërs kunnen te maken krijgen met schade die veroorzaakt is door natuurlijk in het wild levende dieren. Faunaschade kan opgelopen worden aan gewassen of dieren. Voor faunaschade heeft de provincie jaarlijks € 0,18 mln. begroot. In de achterliggende jaren bleek dit voldoende, echter in 2018 is op één perceel voor € 0,1 mln. aan schadevergoeding uitgekeerd. Mocht dit meerdere keren in één jaar voorkomen dan is het gereserveerde bedrag niet toereikend.

Doel (2019-2023)

Aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie van het Nationaal Park is uitvoering gegeven.

Activiteiten 2022

- We werken samen met de gemeenten Almere en Lelystad en met Staatsbosbeheer aan de poortontwikkeling bij Almere en Lelystad.
- We leveren een bijdrage aan de totstandkoming en ingebruikname van Marker Wadden middels de realisatie van de E-eilanden door het proces te ondersteunen en geldelijke middelen beschikbaar te stellen. We faciliteren de projecten 'Nieuwe Natuur' die binnen de grenzen van het Nationaal Park liggen en onderdeel zijn van de ontwikkelingsvisie.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen (TBES: Toekomstbestendig Ecologisch Systeem) en doorontwikkeling van Nationaal Park Nieuw Land (zoals de ontwikkeling van Marker Wadden en Oostvaardersoevers) zoals benoemd in de ontwikkelingsvisie.

- We leveren een inbreng in ruimtelijke ontwikkelingen in en rondom het Nationaal Park zoals bij de kustontwikkeling Lelystad, ontwikkeling Lelystad-Zuid, het Handelingsperspectief Almere 2.0 en Amsterdam Bay Area.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals de ontwikkeling van Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We voeren de maatregelen uit het beleidskader Oostvaardersplassen uit.
- We werken samen met de partners toe naar een samenwerkingsovereenkomst voor de verdere ontwikkeling van Nationaal Park Nieuw Land, onder meer op het gebied van communicatie, educatie, onderzoek, marketing en het verwerven van externe financiering.
- We bevorderen samen met de partners de ontwikkeling van recreatieve producten en arrangementen binnen Nationaal Park Nieuw Land, onder andere met het programma 'Gastheer van het Landschap'.
- We verkennen de mogelijkheden van nationale en Europese samenwerking en het verkrijgen van middelen.

Doel (2019-2023)

Over de mogelijke ontwikkeling van de Oostvaardersoevers als natuurlijke verbingszone is besloten.

Activiteiten 2022

- Na een afronding van de MIRT-verkenning Oostvaardersoevers begin 2022 werken we in een MIRT-planuitwerking het voorkeursalternatief verder uit en maken we het project financieel en wettelijk mogelijk. Met de zeven samenwerkingspartners vullen we het ontwerp concreet in, zodat het project klaar is voor een uitvraag aan marktpartijen die het project kunnen realiseren.
- Met het Rijk en Europa voeren we overleg over de meerwaarde, de financiering en de haalbaarheid van dit project.

Doel (2019-2023)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Activiteiten 2022

- We stimuleren het op termijn (inschatting 30-50 jaar) realiseren van een TBES in het Markermeer en IJmeer om de ruimtelijk-economische structuur van provincie Flevoland te versterken.
- We registreren de ruimtelijke ingrepen op het Markermeer-IJmeer en samen met andere partijen brengen we de natuurontwikkeling in beeld.
- We zoeken met samenwerkingspartners naar de vergroting van de samenhang tussen de verschillende ontwikkelingen in het Markermeer-IJmeer, ook in relatie tot de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied.
- We onderzoeken gezamenlijk met de Stuurgroep Markermeer-IJmeer de randvoorwaarden die vanuit N2000 en KRW alsook TBES gesteld worden aan de ruimtelijke opgaven die zich in en rond het Markermeer-IJmeer voordoen.
- We leveren, in Markermeer-IJmeer-verband, een inbreng in de kustontwikkeling Lelystad, het Handelingsperspectief Almere 2.0 en het MIRT-onderzoek en -verkenning Amsterdam Bay Area.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals de ontwikkeling van Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We organiseren samen met de partners in 2022 de werkconferentie Markermeer-IJmeer.
- We volgen de effecten van natuurprojecten en hun bijdrage aan de gestelde natuurdoelen.
- We onderzoeken de benodigde maatregelen om te komen tot een TBES.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Doel (2019-2023)

De projecten van het programma 'Nieuwe Natuur' zijn gerealiseerd en dragen bij aan de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk, de biodiversiteit en structurele verandering naar duurzame landbouw.

Activiteiten 2022

- We dragen de laatste gronden in het voormalig Oostvaarderswold over.
- We borgen de compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden in de gesloten realisatieovereenkomsten.
- We faciliteren de projecteigenaren bij het realiseren van de gehonoreerde projecten 'Nieuwe Natuur'.
- We faciliteren blijvend de dynamiek in het programma 'Nieuwe Natuur' en spelen in op ontwikkelingen.
- We beoordelen en monitoren de projecten die in uitvoering zijn in het kader van het programma 'Nieuwe Natuur'.
- Uit de evaluatie van het programma 'Nieuwe Natuur' integreren we de 'lessons learned' in het reguliere natuurbeleid.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Binnen het programmavermogen wordt rekening gehouden met onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten. Het betreft alleen risico's die betrekking hebben op de rol als beheerder van het programma. Projectrisico's zijn neergelegd bij de initiatiefnemers. Het nog beschikbare programmavermogen is voldoende om de risico-inschatting af te dekken.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) zijn optimaal benut.

Activiteiten 2022

- We verstrekken en stimuleren het gebruik van POP3-subsidies, waarmee we de agrarische sector stimuleren, de bodem- en waterkwaliteit verbeteren en lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland versterken.
- We sluiten aan bij de kaders van het Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied en streven naar een maximaal multipliereffect.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van het programma 'Leefbaar Platteland' zijn optimaal benut.

Activiteiten 2022

- We voeren het programma 'Leefbaar Platteland' uit, met inbegrip van de subsidieregeling 'Fonds Leefbaar Platteland 2021-2023'.
- We stemmen daarbij af met Leader en de subsidiemogelijkheden vanuit de gemeentelijke overheden door bijvoorbeeld éénduidige toeleiding van aanvragen via één loket.
- We creëren een platform waarin initiatiefnemers elkaar ontmoeten en van elkaar leren of inspiratie opdoen. Dit in afstemming en samenwerking met het programma 'Krachtige Samenleving' (zie hoofdstuk 4.3).

Middelen

2.2 Natuur & landelijk gebied	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	19.902	22.169	20.783	20.565	15.486	13.524
Baten	-2.388	-500	-500	-1.000	-1.250	-466
Saldo	17.514	21.669	20.283	19.565	14.236	13.058
Kader (saldo na PN 22-25)		21.657	17.670	15.996	12.108	12.108
Verschil t.o.v. kader			2.613	3.568	2.128	951
1 Programmeren actieplan Biodiversiteit			1.325	1.325	0	0
2 Wijziging lasten poort Lelystad - subsidie			1.000	1.000	0	0
3 Bijdragen programma Nieuwe Natuur			500	500	1.250	137
4 Procesgeld gebiedsontwikkeling			125	125	125	125
5 Biodiversiteit Lelystad Airport - bijdrage uit gebiedsprogramma's			100	100	0	0
6 Toevoegen jaarschijf besteding Contrafinanciering GLB Water			0	274	0	0
7 Correctie jaarschijf 2025 Kwaliteitsontwikkeling			0	0	0	-500
8 Cofinanciering POP			0	750	1.250	1.210
9 Storten kwaliteitsontwikkeling Natuur in POP			-500	-500	-500	0
Overig			63	-5	3	-21

x € 1.000

Toelichting

1. Programmeren actieplan Biodiversiteit

Het actieplan 'Biodiversiteit' is vastgesteld. De jaarschijven 2022 en 2023 zijn geprogrammeerd (ten laste van de reserve 'Flevoland Natuurinclusief').

2. Wijziging lasten poort Lelystad

Voor het project 'poort Lelystad' was in eerdere jaren in totaal € 3,0 mln. begroot voor het verstrekken van subsidie. Daarvan is tot en met 2021 € 0,1 mln. besteed, als voorbereidingsbudget voor de uitvoerende partijen. Voor het resterende deel is sprake van een wijziging in tijd. De subsidiebeschikking zal naar verwachting in 2021 worden afgegeven voor € 2,9 mln. De daadwerkelijke lasten worden toegerekend aan de jaren waarin het project wordt uitgevoerd. De prognose is dat er in 2021 € 0,9 mln. besteed wordt en in de jaren 2022 en 2023 ieder € 1,0 mln. De totale besteding in 2022 tot en met 2025 wordt geschat op € 9,07 mln. (inclusief de mutatie van € 3,21 mln. in de voorliggende begroting). Deze middelen zijn beschikbaar vanuit de 'Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'NP Nieuw Land'.

3. Bijdragen programma 'Nieuwe Natuur'

Vanuit het programma 'Nieuwe Natuur' worden nog bijdragen verstrekt aan de projecten 'Oostvaarderplassen', 'Eemvallei Zuid', 'Kop van het Horsterwold', 'Oostkant Dronten' en 'Swifterpark'. De totale omvang daarvan is circa € 5,6 mln. Daarvan wordt € 3,22 mln. verrekend met vooruit ontvangen bijdragen van het Rijk voor boscompensatie (baten) en komt € 2,38 mln. ten laste van reserve 'Nieuwe Natuur'. Daarvan heeft per saldo € 0,5 mln. betrekking op 2022.

4. Procesgeld gebiedsontwikkeling

Voor het programma 'Markermeer-IJmeer' is een jaarlijks bedrag van € 0,05 mln. opgenomen voor procesgeld. Dit omvat onder andere de uitvoering van de natuurthermometer en andere onderzoeken. De procesgeldten worden gedekt uit de reserve 'Procesgeldten gebiedsontwikkeling'.

5. Biodiversiteit Lelystad Airport - bijdrage uit gebiedsprogramma's

Het actieplan 'Biodiversiteit' is vastgesteld. De biodiversiteit Lelystad Airport voor de jaarschijven 2022 en 2023 wordt via een bijdrage gedekt uit de gebiedsprogramma's (vanuit de reserve 'Flevoland Natuurinclusief').

6. Toevoegen jaarschijf besteding contrafinanciering GLB Water

Vanuit de 'Brede Bestemmingsreserve' is nog € 0,274 mln. beschikbaar voor de contrafinanciering van GLB water projecten. De huidige prognose is dat die middelen in 2023 volledig besteed zullen worden.

7. Correctie jaarschijf 2025 Kwaliteitsontwikkeling Natuur

Het toegekende budget 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur' loopt af in 2024. De jaarschijf 2025 is om die reden afgeraamd (bijbehorende onttrekking in de reserve 'Beheer en ontwikkeling Natuur' is eveneens vervallen).

8. Cofinanciering POP

Voor de cofinanciering van het 'POP-programma' was in het begrotingskader een jaarlijks gelijk bedrag opgenomen van € 0,43 mln. per jaar. In 2021 is de besteding in de begroting geactualiseerd waardoor er een beter inzicht wordt gegeven in de jaarlijkse lasten. De lasten voor de cofinanciering moeten worden toegerekend aan de jaren waarin de projecten zijn gerealiseerd. Daarom is ook voor de begroting 2022 een actualisatie gemaakt van het verloop van de lasten. In aanvulling daarop is de POP3+ periode (twee aanvullende jaren) concreter ingevuld en ook opengesteld, waardoor de cofinanciering voor die periode ook is opgenomen in de meerjarenraming. Deze middelen komen ten laste van de reserve 'POP'.

9. Storten budget Kwaliteitsontwikkeling Natuur in reserve 'POP'

In de Najaarsnota 2020 is aangekondigd ons trekkingsrecht POP3 voor de transitiejaren POP3 aan te merken voor 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur', waardoor het beschikbare budget voor 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur' is verdubbeld. In de Zomernota 2021 is besloten de begrote middelen voor 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur' te storten in de reserve 'POP', zodat er voldoende ruimte ontstaat voor de gevraagde cofinanciering. Ook voor de jaren 2022 tot en met 2024 wordt het budget gestort in de reserve 'POP'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	13.474	0	13.474
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	1.534	0	1.534
2.2.3 Markermeer-IJmeer	50	0	50
2.2.4 Nieuwe Natuur	1.250	-500	750
2.2.5 Europese programma's: landbouw (POP)	3.695	0	3.695
2.2.6 Leefbaarheid landelijk gebied	780	0	780
Totaal	20.783	-500	20.283

x € 1.000

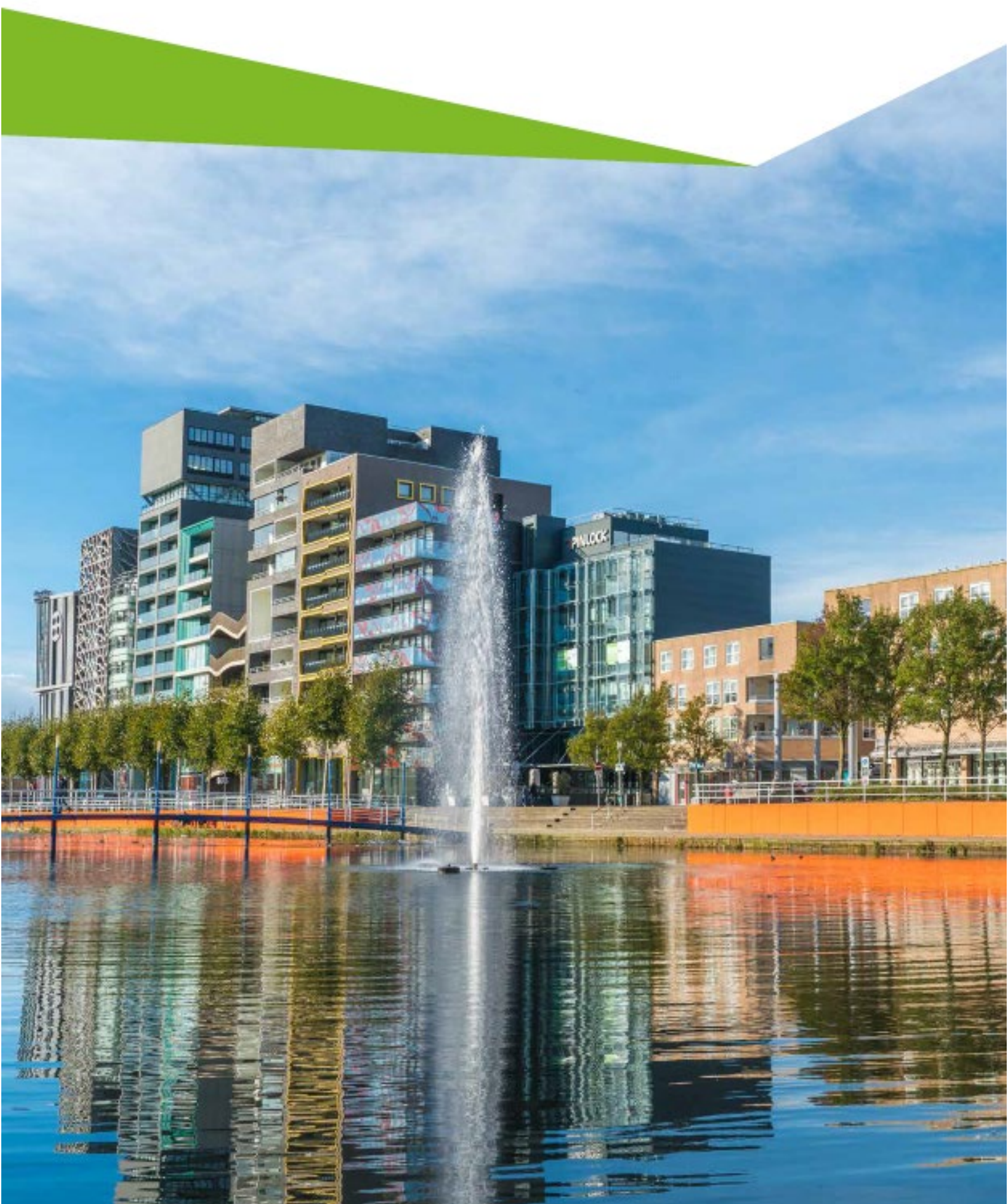
2.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
2.1 Landbouw en visserij	Lasten	1.232	3.005	2.640	2.202	100	100
	Baten	-148	-847	-978	-488	0	0
	Saldo	1.084	2.158	1.662	1.715	100	100
2.2 Natuur en landelijk gebied	Lasten	19.902	22.157	20.783	20.565	15.486	13.524
	Baten	-2.388	-500	-500	-1.000	-1.250	-466
	Saldo	17.514	21.657	20.283	19.565	14.236	13.058
Totaal programma 2	Lasten	21.134	25.162	23.423	22.767	15.586	13.624
	Baten	-2.536	-1.347	-1.478	-1.488	-1.250	-466
	Saldo	18.597	23.815	21.945	21.279	14.336	13.158

x € 1.000

3. Economie

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan economische structuurversterking, onder andere het stimuleren van innovatie, groei, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, internationalisering en de profilering van de vrijetijdseconomie.

Gebiedsopgaven

De ontwikkeling van Amsterdam Lelystad Airport, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse zijn voorbeelden van gebiedsontwikkeling waaraan we werken. Met lef en in samenwerking met onze partners maken we onze ruimtelijk-economische ambities waar. Dit doen we met aandacht voor: 'Fysieke omgeving', 'Innovatie' en 'Talent'.

Amsterdam Lelystad Airport/Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere (OMALA), het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark en de overslaghaven Flevokust Haven zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio. Door deze ontwikkelingen ontvouwt zich een krachtig logistiek knooppunt in de regio. Ook is dit van belang voor de economie van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam, omdat deze regio een belangrijke schakel vormt tussen West- en Oost-Nederland en het achterland (onder andere Duitsland).

Met het Rijk en regiopartijen hebben we in de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' langs de lijnen fysieke ontwikkeling, innovatie en talent afspraken gemaakt over de versterking van het Maritieme Cluster in Urk én de ontwikkeling van een MITC in Marknesse.

Om bedrijven in de maritieme sector in Noordelijk Flevoland vast te houden en uitbreidingsmogelijkheden te bieden gaan we de nieuwe MSNF realiseren.

Rond het nieuwe MITC ontvouwt zich een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij smart mobility. De op te richten MITC-campus brengt bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen samen die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden. Een dynamisch in te richten stadje (DigiCity) is een uitbreiding op het testaanbod van het MITC. Een testomgeving die bij uitstek geschikt is om in een stedelijke omgeving allerlei verkeerssituaties te kunnen testen, verschillende mobiliteitsvormen met elkaar te verbinden en de human factor in beeld te krijgen. Via concrete projecten en initiatieven geven we zo de economische structuurversterking vorm voor verbreding van de welvaart.

Flevoland: ecosysteem voor ondernemerschap

In 2022 continueren we het 'Economisch Programma'. Het 'Economisch Programma' kent vijf programmaliijnen: 'Financiering & Support', 'Internationalisering', 'Ondernemerscultuur', 'Human Capital Agenda' en 'Ruimtelijk-economisch beleid'. Vanuit deze vijf programmaliijnen versterken we ondernemerschap en groei, en zetten we in op verbetering van het vestigingsklimaat.

Naast deze uitvoering vindt in 2022 ook de uitwerking van het bredere economisch beleid plaats op basis van de door Provinciale Staten (PS) gestelde kaders.

Circulaire economie

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. Het thema 'Circulaire economie' is verder uitgewerkt in hoofdstuk 5 'Energie, duurzaamheid en milieu'.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van provincie Flevoland zijn versterkt en de kansen van circulariteit en duurzaamheid worden benut. Het ondernemers- en vestigingsklimaat en daarmee samenhangend arbeids- en opleidingsaanbod zijn versterkt.

Effect van ons beleid

Ondernemers hebben betere toegang tot financiering, op maat geschoold personeel, stimuleringsregelingen voor innovatie, waaronder op het gebied van circulariteit, en internationaal ondernemen. Samen met een duurzame en toekomstbestendige ruimtelijk-economische ontwikkeling zorgt dit voor een regio met een sterke economische structuur waarin het blijvend goed werken, wonen, leren en recreëren is.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	Maximaal rendement uit de aan Lelystad Airport gerelateerde gebiedsontwikkeling:						
	<ul style="list-style-type: none"> Uitgifte Lelystad Airport Businesspark <i>Toelichting: In totaal 100 hectare uit te geven terrein.</i> 	n.v.t.	n.v.t.	35%	35%	50%	85%
	<ul style="list-style-type: none"> Aantal met gebiedspartners uitgevoerde innovatie-, duurzaamheids- en talentontwikkelings- projecten <i>Toelichting: duurzame waterketen, energie- neutraliteit, biodiversiteit, toekomstbestendige luchthavenomgeving</i> 	n.v.t.	10%	20%	30%	50%	100%
Flevokust Haven	Besluitvorming spoor- aansluiting/overslagperron					100%	100%
Noordelijk Flevoland	De Maritieme Servicehaven is gereed voor ondernemers om hun bedrijfspanden te realiseren:						
	- planologisch mogelijk	n.v.t.	90%	90%	75%	100%	V
	- aanbesteding afgerond				25%	100%	V
	- fysiek gerealiseerd					10%	90%
	Uitvoering Regiodeal				10%	35%	80%
	Realisatie maritieme campus				-	25%	75%
	Scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland	n.v.t.	n.v.t.	60%	123%	123%	123%
	<ul style="list-style-type: none"> Pilot Herstructurering IJsselmeervisserij 	n.v.t.	n.v.t.	30%	50%	75%	100%
De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2025 gerealiseerd: de nieuwe testbaan van RDW in Marknesse is operationeel en er is een krachtig, breed cluster van bedrijven en kennisinstellingen betrokken bij het MITC. De MITC-campus en de nieuwe testomgeving DigiCity bieden ruimte aan bedrijven die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden.					10%	35%	100%

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
	Toezien op de realisatie en afronding van de lopende ZZL-projecten en rechtmatige besteding van de bijbehorende middelen. <i>Toelichting: Percentage van de afgegeven beschikkingen ten opzichte van de beschikbare middelen.</i>	0%	42%	85%	100%	100%	V
Economisch Programma*	Toegekende aanvragen Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland <i>Bron: Provincie Flevoland o.b.v. monitoring Horizon</i>	73	126	117	120	120	120
	Vestigingen van snelgroeiende bedrijven in Flevoland (per 1.000 vestigingen)* <i>Bron: CBS Toelichting: Beleidsdoelstelling 'Meer groeiende bedrijven' - Economisch Programma.</i>	20,5	16,7	n.n.b.	≥ 16,7	≥ 16,7	≥ 16,7

*De indicatorenset voor het 'Economisch Programma' is aangescherpt t.o.v. de Programmabegroting 2021. De indicator 'aantal bedrijven dat gebruik maakt van stimuleringsregelingen Economisch Programma' is vervangen door 'toegekende aanvragen Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland'. De indicator 'Vestigingen van snelgroeiende bedrijven in Flevoland (per 1.000 vestigingen)' vervangt de indicator 'percentage snelgroeiende vestigingen': eerstgenoemde biedt voordelen waar het gaat om continuïteit, databeschikbaarheid en vergelijkbaarheid met andere regio's. Momenteel wordt het 'Economisch Programma' herzien. Nadat deze is uitgewerkt en vastgesteld, zal worden bezien of dit aanleiding is voor het opnemen van aanvullende en/of gewijzigde indicatoren.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Bruto Regionaal Product	Percentage toename van het Bruto Binnenlands Product Flevoland / Bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	1,7%	3,1%	-1,6%	> 0%*	> 0%	> 0%
Werkgelegenheid	Percentage banen ten opzichte van de totale beroepsbevolking.	72,4%	72,3%	72,6%	≥ 72,6%	≥ 72,6%	≥ 72,6%

*Het is op dit moment niet mogelijk om op een realistische en onderbouwde manier specifieke streefcijfers voor de economische groei in de komende jaren te formuleren. Prognoses van planbureaus, banken en onderzoeksinstituten gaan uit van een snel herstel van de economie, maar de mate waarin dit herstel optreedt verschilt per prognose. Ook zoomen deze prognoses niet altijd in op het regionale niveau.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Economie	3.1 Economische ontwikkeling	De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat is verbeterd en het ondernemerschap is versterkt
		Verder ontwikkelen Horizon voor het stimuleren van bedrijvigheid in Flevoland
		Ontwikkelen Human Capital-visie
		Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid en vestiging van internationale bedrijven
		Meer groeiende bedrijven en het lerend vermogen van partijen is vergroot
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen
	3.2 Gebiedsopgaven	Amsterdam Lelystad Airport is operationeel
		De overslaghaven Flevokust Haven is een belangrijke schakel in mainportlogistiek van de Metropoolregio Amsterdam, met een onderscheidend profiel
		Het maritiem cluster op Urk is versterkt en toekomstbestendig
		Het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum in Marknesse is operationeel en biedt ruimte aan bedrijven die zich met slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden
		De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt

Verbonden partij(en)

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Horizon geeft, in opdracht van de provincie, uitvoering aan onderdelen van het 'Economisch Programma' waarbij de sturingsfilosofie van het programma het vertrekpunt is. De vraag van de ondernemer staat daarbij centraal.

In de TMI-POC-Fonds B.V. is het vermogen van het TMI-POC Fonds ondergebracht. Vanuit dit fonds worden leningen verstrekt aan ondernemers die willen innoveren. De provincie is enig aandeelhouder van deze B.V. en heeft daarmee direct zeggenschap over de inzet van het fonds.

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. (AGC) hebben wij directe invloed op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de sociaal-economische, infrastructurele, innovatie- en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

Het Groeifonds Flevoland B.V. geeft in opdracht van de provincie, uitvoering aan het versterken van de economische structuur en het stimuleren van werkgelegenheid. Via haar aandeelhoudersrol heeft de provincie direct zeggenschap over de inzet van het fonds.

3.1 Economische ontwikkeling

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2019-2023)

De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat in Flevoland is verbeterd en het ondernemerschap, met name in het MKB, is versterkt.

Activiteiten 2022

- We actualiseren het breder economische beleid waartoe ook het 'Economisch Programma' en de 'Human Capital-agenda' horen op basis van de door PS gestelde kaders.
- We continueren de opdracht aan Horizon om vouchers, risicokapitaal, kennis en netwerken beschikbaar te stellen aan Flevolandse ondernemers die willen groeien.

Doel (2019-2023)

Horizon is als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) volop doorontwikkeld tot een krachtige partner bij het stimuleren van de bedrijvigheid in Flevoland en is uitgebreid met een groeifonds.

Activiteiten 2022

We werken samen met Horizon aan een sterke en nationaal en internationaal gewaardeerde positie als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM), waarbij nadrukkelijk de samenwerking wordt opgezocht met de Flevolandse gemeenten en de omliggende regio's, zoals de MRA en de Regio Zwolle.

Doel (2019-2023)

Een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma ontwikkelen.

Activiteiten 2022

- We actualiseren het breder economische beleid waartoe ook het 'Economisch Programma' en de 'Human Capital-agenda' horen op basis van de door PS gestelde kaders.
- Op basis van de actualisatie van het brede economische beleid herijken we de bestaande instrumenten of ontwikkelen we nieuwe instrumenten voor de programmalijn 'Human Capital'.
- In 2021 zijn specifieke crisisherstelmaatregelen onderwijs-arbeidsmarkt gestart die deels doorlopen en afgerond worden in 2022.
- We ontwikkelen samen met Noord-Holland en de MRA aan een 'Human Capital Agenda Klimaatopgave' die aansluit bij onze brede Human Capital-visie.
- Met de partners in het Regionaal Werkbedrijf Flevoland (RWF) ontwikkelen we Sectortafels en Schakelteams om gericht in te kunnen spelen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.
- Met CMO/Zowelwerk, onderwijs, werkgevers en overheden voeren we de 'Uitvoeringsagenda Human Capital Zorg&Welzijn Flevoland' uit.
- We geven met het MKB Schakelteam uitvoering aan de MKB-deal die gericht is op het ondersteunen van het kleine MKB (2-10 werknemers).
- We breiden het programma 'Talent kleurt Flevoland' uit naar het bedrijfsleven en lokale overheden.

Doel (2019-2023)

De internationale bedrijvigheid van Flevolandse ondernemingen is zichtbaarder geworden en hun aantal producten en vestigingen is gestegen

Activiteiten 2022

- We continueren de opdracht aan Horizon voor de bevordering van internationale zaken doen bij Flevolandse ondernemers door kennis en netwerken te ontsluiten.
- We continueren de uitvoering van de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland die Horizon in mandaat uitvoert.
- We continueren de opdracht aan Horizon om internationale bedrijven te interesseren voor Flevoland en hen te begeleiden bij vestiging in Flevoland.
- We continueren onze bijdrage aan het Investor Relations-programma van het Rijk om de relaties met reeds gevestigde internationale bedrijven goed te onderhouden.

Doel (2019-2023)

De samenhang en samenwerking van partijen in het economisch ecosysteem is vergroot.

Activiteiten 2022

- We continueren de opdracht aan Horizon om invulling te geven aan de versterking van het economisch ecosysteem via het groeimakelaarschap en de Groiebuzz.
- We doen nadere voorstellen over het vervolg van het programma 'Win4all'.
- Samen met Horizon en andere partners dragen we succesvol ondernemerschap uit.

Doel (2019-2023)

De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's zijn optimaal benut.

Activiteiten 2022

- We benutten de Europese thematische fondsen en structuurfondsen optimaal en zodanig dat we een innovatieve en duurzame impuls aan de regionale economie geven en het MKB ondersteunen.
- We werken aan INTERREG-projecten (innovatieprojecten en projecten ter verduurzaming van de Europese economie), waarmee we de interregionale, grensoverschrijdende en internationale samenwerking en regionale ontwikkeling bevorderen.

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	5.527	9.518	6.461	4.210	3.526	3.526
Baten	-1.889	-1.424	-267	0	0	0
Saldo	3.637	8.094	6.194	4.210	3.526	3.526
Kader (saldo na PN 22-25)		8.094	5.176	3.192	2.610	2.610
Verschil t.o.v. kader			1.018	1.018	916	916
1 Detachering PBE - beëindiging - verlagen inkomsten			918	918	918	918
2 Talent kleurt Flevoland			101	101	0	0
Overig			-2	-2	-2	-2

x € 1.000

Toelichting

1. Detachering PBE - beëindiging - verlagen inkomsten

Het Programmabureau Europa was tot 1 januari 2021 een onderdeel van de afdeling Gebiedsprogramma's en Europa. Het programmabureau ondersteunde de Management Autoriteit (MA), die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het 'Operationeel Programma Landsdeel West Nederland II' (Kansen voor West). De werkzaamheden zijn vanaf 2021 overgedragen aan gemeente Rotterdam. Gemeente Rotterdam heeft de medewerkers die bij het voormalige programmabureau in dienst waren van de provincie overgenomen. Daardoor zal er vanaf 2022 geen sprake meer zijn van door de provincie te declareren lasten bij de MA. De impact daarvan is € 0,918 mln. per jaar. Daartegenover zijn de personeelskosten voor de provincie ook lager, vanwege de overname door de gemeente (zie programmaonderdeel 7.4 Bedrijfsvoering).

2. Talent kleurt Flevoland

Vaststelling van de Zomernota 2021 heeft geleid tot een besluit om de niet bestede middelen AER Eurodissey 2021, welke zijn gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma', in 2022 en 2023 (elk jaar € 0,1 mln.) in te zetten voor het programma 'Talent kleurt Flevoland'. Dit besluit is in de voorliggende begroting verwerkt.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	5.281	-177	5.104
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/interreg)	1.180	-90	1.090
Totaal	6.461	-267	6.194

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman (Flevokust Haven, Maritiem Cluster Urk)

J. de Reus (MITC, Amsterdam Lelystad Airport samen met J.N.J. Appelman)

Doel (2019-2023)

Uit de gebiedsontwikkeling die Amsterdam Lelystad Airport met zich meebrengt, is maximaal rendement behaald door de faciliteiten en de benodigde infrastructuur te realiseren voor het functioneren van de luchthaven.

Activiteiten 2022

- Met het Rijk en de gemeente Lelystad streven we naar zo spoedig mogelijke openstelling in 2022.
- We bewaken een goede inpassing van Amsterdam Lelystad Airport in de leefomgeving met betrekking tot gezondheid en milieu.
- We stimuleren en faciliteren kennisontwikkeling en innovatie op en rond de luchthaven met betrekking tot toekomstbestendige luchtvaart, luchthaven- en luchthavenomgeving.
- Via Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere (OMALA) zetten we in op een duidelijke profilering van Lelystad Airport Businesspark (LAB). Dit zien we in samenhang met andere grootschalige bedrijfsterrinontwikkelingen in de regio zoals Flevokust Haven. De vestiging van bedrijven draagt bij aan het hoogwaardige en duurzame karakter van het businesspark.
- We nemen deel aan bestuurlijk overleg met het Rijk, de interbestuurlijke kolom, de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) en de Commissie Regionaal Overleg luchthaven Lelystad. Ook nemen we onze verantwoordelijkheid voor de bij ons belegde werksporen van de Alderstafel Lelystad.
- We zetten in op verdere verkenning en ontplooiing van economische kansen, onder meer door deelname aan bovenregionale netwerken zoals de Amsterdam Airport Area (AAA) en de Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland (SKBN).
- We leveren inbreng vanuit de regio bij de nationale beleids- en uitvoeringstrajecten die van invloed zijn op of relevant zijn voor de ontwikkeling van Amsterdam Lelystad Airport, waaronder de Luchtvaartnota, de herziening van het luchtruim en het 'Integraal Monitoring- en evaluatieprogramma Lelystad Airport 2020-2023'.

Doel (2019-2023)

Op en rondom Amsterdam Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB) zijn samenwerkingsprojecten op het gebied van duurzame energie, biodiversiteit en duurzame waterketen gestart.

Activiteiten 2022

- We stimuleren en faciliteren het gebruik van Europese fondsen (EFRO, INTERREG, LIFE) voor een duurzame ontwikkeling van de luchthaven en LAB.
- We ondersteunen en stimuleren de inzet van Amsterdam Lelystad Airport bij het bereiken van een zo hoog mogelijke ambitie op het punt van duurzaamheid.
- We werken samen met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma duurzame ontwikkeling, waaronder duurzame luchtvaart, duurzame energie, circulariteit, duurzame waterketen, biodiversiteit en klimaatadaptatie.
- Om in het gebied energieneutraal te worden en de congestieproblematiek (het elektriciteitsnetwerk heeft dan op een bepaalde plek meer energie dan het daar aankan) te tackelen zetten we in op een verdere verkenning van innovatieve elementen om de zelfvoorzienendheid te verhogen. Samen met onze gebiedspartners werken we hiervoor een business case uit. Wanneer deze een onrendabele top kent, zoeken we naar financieringsmogelijkheden.

Risico's en beheersmaatregelen

Uitstel van de opening van de luchthaven voor vakantievluchten vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling. Er wordt ingezet op zo spoedig mogelijke besluitvorming over openstelling voor vakantievluchten.

Doel (2019-2023)

De samenhang en samenwerking van het binnendijkse bedrijventerrein en het buitendijks gelegen haven terrein is geoptimaliseerd, zodat de economische potentie wordt benut, vraag en aanbod op elkaar aansluiten en vervoer over water een aantrekkelijk alternatief is voor vervoer over de weg. Tevens heeft Flevokust Haven een positie in het netwerk van binnenhavens.

Activiteiten 2022

- We zetten het nog beschikbare terreindeel in de markt voor tijdelijke verhuur en/of meerjarige ondererfpacht.
- We stimuleren de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein door de gemeente Lelystad.
- We exploiteren en onderhouden de haven. We onderzoeken de mogelijkheden deze activiteiten voor de langere termijn intern of extern te borgen.
- We gaan actief in gesprek met strategische partners voor samenwerkingsmogelijkheden om bovenregionale potentie te benutten.
- We faciliteren en stimuleren clustervorming, ketenverbreding en cross-overs door middel van goede samenwerking met marktpartijen en medeoverheden.
- We werken samen met de Maxima-centrale en andere partijen aan innovatieve projecten op het gebied van energievoorziening, duurzame aandrijfvormen, grootschalige duurzame energieopwekking en slimme energie- en warmtenetwerken.
- We bereiden een besluit voor over de mogelijkheden voor spoor aansluiting of een overslagperron bij het service-/opstel terrein bij de Houtribweg.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

We onderkennen het risico dat de exploitatie van Flevokust Haven tegenvalt door tegenvallende markt vraag en ladingstromen. Het gevolg daarvan kan zijn dat de economische en maatschappelijke potentie van Flevokust Haven niet optimaal wordt benut. Het financiële gevolg is dat de investeringen en exploitatielasten binnen de huidige projecthorizon niet volledig terugverdiend kunnen worden.

Doel (2019-2023)

Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

Activiteiten 2022

- We verwachten dat het hernieuwde inpassingsplan onherroepelijk wordt.
- We ronden de aanbesteding van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) af (zie risico's).
- Met het Rijk en met regiopartijen geven we uitvoering aan de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' - onderdeel Maritiem Cluster Urk - om de economische en maatschappelijke spin-off van de maritieme sector te verbreden en te verbinden aan andere domeinen.
- We zoeken mogelijkheden om de Regio Deal Noordelijk Flevoland te verbreden en verbinden aan nationale en Europese doelstellingen en financieringsmogelijkheden.
- We stimuleren de toepassing van innovaties in de maritieme sector onder andere door de inzet van een business developer, innovatiesubsidie en inzet op clusterverbreding en -versterking.
- We faciliteren de realisatie van een maritieme campus en een volwaardige onderwijsinfrastructuur.
- We stimuleren op-, om- en bijscholing van arbeidspotentieel voor de maritieme sector met het scholingsfonds Maritiem Noordelijk Flevoland.
- We zetten ons ervoor in dat de verbreding van de sluizen en vaargeul bij Kornwerderzand daadwerkelijk door de provincie Fryslân kan worden gerealiseerd.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In december 2019 heeft de Raad van State het oorspronkelijke inpassingsplan vernietigd op het aspect stikstof. Vervolgens hebben PS in september 2021 een nieuw inpassingsplan vastgesteld. Het is waarschijnlijk dat er wederom beroep wordt aangetekend tegen het inpassingsplan, waarmee het onzeker is wanneer de servicehaven planologisch-juridisch onherroepelijk wordt. De planning van de aanbestedingsprocedure hangt samen met het onherroepelijk zijn van het inpassingsplan.

We onderkennen het risico dat de aanbesteding niet zal leiden tot gunning van het werk, als gevolg van de economische ontwikkelingen en technologische eisen vanuit emissiebeperking wat leidt tot hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen. Mocht de aanbesteding niet slagen, dan wordt er aanvullende besluitvorming gevraagd.

Doel (2019-2023)

De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2025 gerealiseerd: de verhuizing van de RDW naar Marknesse is afgerond en de verlengde testbaan met MITC-faciliteiten is operationeel. Ook is er een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstituten complementair aan bestaande automotieve en smart mobility-clusters.

Activiteiten 2022

- Op basis van de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' bereiden we met de diverse betrokken partners, overheden, kennis- en onderzoeksinstituten en bedrijfsleven de realisatie van het MITC inclusief de verlengde testbaan en bijbehorende faciliteiten van de RDW voor.
- We ronden, samen met de gemeente Noordoostpolder, in de eerste helft van 2022 de planologisch-juridische kaders voor het MITC in Marknesse af.
- We bouwen voort op de visievorming voor de campus en concretiseren in samenspraak met betrokken partners de samenwerking.
- We bereiden een bestedingsvoorstel voor aan PS in relatie tot de middelen die voor campusvorming in de 'Brede bestemmingsreserve' staan gereserveerd.
- We werken met de regiopartijen aan de uitvoering van de gezamenlijke strategische agenda voor de positionering en doorontwikkeling van het MITC, waarvan we in 2021 de hoofdlijnen zijn overeengekomen (portfolio, branding).
- We werken toe naar een geformaliseerde MITC-organisatie, een zelfstandige juridische entiteit, waarin de verschillende gebiedspartners deelnemen.

Doel (2019-2023)

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt.

Activiteiten 2022

In overleg met de betrokken partners zien we toe op de realisatie en afronding van de lopende projecten 'Zuiderzeelijngelden' (ZZL) en rechtmatige besteding van de bijbehorende middelen (uiterlijk voor 1 januari 2023). De lopende projecten met een toegekende subsidie uit het ZZL-programma betreffen: 'MITC', 'MSNF', 'Ontsluitingsweg Port of Urk', 'Integrale Gebiedsontwikkeling Schokland', 'Waardevol Waterloopbos', 'Basiskamp Kuinderbos' en 'Recreatieve routeontwikkeling'.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	4.889	7.489	7.729	6.694	3.238	705
Baten	-1.671	-407	-950	-1.247	-753	-357
Saldo	3.219	7.082	6.779	5.447	2.486	348
Kader (saldo na PN 22-25)		7.082	4.256	1.926	1.926	1.926
Verschil t.o.v. kader			2.523	3.521	560	-1.578
1 Besteding programma ZZL			1.888	2.930	102	-2.000
2 Procesgeld gebiedsontwikkeling			1.025	825	825	925
3 Aanvulling luchthavenfonds			171	125	0	0
4 Actualisatie kapitaallasten			-139	-359	-368	-503
5 Actualisatie besteding Programma Regio Deal NF			-421	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Besteding programma ZZL

De middelen voor de vervangende projecten van de Zuiderzeelijngelden zijn volledig toegekend (beschikt) aan projecten. Daardoor is het mogelijk om het verloop van de besteding over de jaren te begroten. Op basis van de beschikkingen en de projectplannen wordt in 2022 een netto besteding verwacht van € 3,89 mln. In het begrotingskader was al een netto besteding van € 2,0 mln. opgenomen. De aanpassing voor 2022 van € 1,89 mln. is geen aanvullend budget, maar een wijziging in de timing en toe te rekenen lasten binnen het kader van het programma. De middelen zijn beschikbaar vanuit de reserve 'Zuiderzeelijngelden' (ZZL).

2. Procesgeld gebiedsontwikkeling

Het budget voor procesgeld is bedoeld voor de uitvoering van de specifieke programma's en projecten door de provincie. Dit omvat de inhuur van externe expertise, het laten uitvoeren van onderzoeken, monitoring en evaluaties. Voor 2022 zijn de lasten begroot op € 1,025 mln. voor de volgende gebiedsontwikkelingen:

- Amsterdam Lelystad Airport (€ 0,25 mln.)
- Flevokust Haven (€ 0,075 mln.)
- Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (€ 0,1 mln.)
- MITC (0,125 mln.)
- Regiodeal Noordelijk Flevoland (€ 0,125 mln.)
- Overige gebiedsprogramma's (€ 0,35 mln.)

De middelen komen ten laste van de daartoe aangewezen reserve 'Procesgeld gebiedsontwikkeling'.

3. Aanvulling luchthavenfonds

Lelystad Airport, provincie Flevoland en gemeente Lelystad hebben gezamenlijk het Luchthavenfonds opgericht. Het doel van dit fonds is om duurzaamheid, leefbaarheid en economische ontwikkeling op en rond de luchthaven te stimuleren. Vanwege de verlenging van de samenwerkingsovereenkomst met gemeente Lelystad en Lelystad Airport tot en met 2023 is middels de Najaarsnota 2020 besloten om het fonds aan te vullen met € 0,25 mln. Van de initiële omvang van het fonds resteert na 2021 nog circa € 0,046 mln. De resterende en aanvullende middelen zullen in 2022 (€ 0,171 mln.) en 2023 (€ 0,125 mln.) besteed worden.

4. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) zijn geactualiseerd. Voor het programmaonderdeel 'Gebiedsprogramma's' bestaat de actualisatie uit de verwerking van het verwachte verloop van de marktwaarde van Flevokust Haven. Omdat de waarde van de haven boekhoudkundig gelijk moet worden gesteld aan de geschatte marktwaarde kennen de kapitaallasten een jaarlijks wisselend verloop.

5. Actualisatie besteding Programma Regio Deal NF

Op basis van de voortgang van het programma is de verwachte besteding voor 2022 geactualiseerd. Van de totale middelen van € 7,5 mln. is in 2020 € 2,4 mln. besteed. Voor 2021 is de prognose dat er € 3,19 mln. wordt besteed, waardoor nog € 1,91 mln. resteert. De begroting voor 2022 bedroeg nog € 2,33 mln. waardoor de lasten € 0,42 mln. verlaagd moeten worden. De middelen zijn beschikbaar binnen de reserve 'Regiodeal Noordelijk Flevoland'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	456	0	456
3.2.2 Flevokust Haven	184	-357	-173
3.2.3 Noordelijk Flevoland	6.740	-592	6.147
3.2.4 Overige gebiedsprogramma's	350	0	350
Totaal	7.729	-950	6.779

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
3.1 Economisch programma	Lasten	5.527	9.518	6.461	4.210	3.526	3.526
	Baten	-1.889	-1.424	-267	0	0	0
	Saldo	3.637	8.094	6.194	4.210	3.526	3.526
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	4.889	7.489	7.729	6.694	3.238	705
	Baten	-1.671	-407	-950	-1.247	-753	-357
	Saldo	3.219	7.082	6.779	5.447	2.486	348
Totaal programma 3	Lasten	10.416	17.007	14.190	10.904	6.764	4.231
	Baten	-3.560	-1.831	-1.216	-1.247	-753	-357
	Saldo	6.856	15.176	12.973	9.657	6.012	3.874

x € 1.000

4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de promotie van de culturele en toeristische-recreatieve sectoren en aan de toekomstbestendige gezondheidszorg.

Verhaal van Flevoland

In de Omgevingsvisie FlevolandStraks hebben PS 'het Verhaal van Flevoland' opgenomen als een van onze kernopgaven. Door het Verhaal van Flevoland uit te dragen, wordt het een bron van inspiratie bij ontwerpogaven en zetten we onder andere in op behoud en herkenbaarheid in ruimtelijke ontwikkelingen. 'Het Verhaal van Flevoland' verdient het om met verve te worden verteld, zodat de Flevolandse inwoners het zich verder eigen maken en trots uitdragen. Het gedachtegoed van het verhaal van Flevoland wordt zichtbaar gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme, zoals in dit programmaonderdeel verder uitgewerkt wordt. Daarnaast speelt landschappelijke kwaliteit ook een belangrijke rol bij 'het Verhaal van Flevoland'.

Recreatie en toerisme

De vrijetijdssector groeit jaarlijks en biedt kansen voor provincie Flevoland om in mee te groeien. Het is nog onzeker welk effect corona op de sector heeft. De provincie faciliteert bij (grootschalige) publiekstrekkingen, waaronder evenementen zoals o.a. de tulpenroutes en de Beneluxtour, met als doel recreanten en toeristen vaker te laten komen, langer te laten verblijven en meer te laten besteden, waarbij we rekening houden met de ruimtelijke kwaliteiten van Flevoland. Met het Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland zetten we in op betere benutting van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland. We dragen 'het Verhaal van Flevoland' uit, zowel in promotie als in ons vrijetijdsaanbod. We stimuleren de sector door het Verhaal van Flevoland een onderdeel te laten zijn bij het ontwikkelen van nieuwe producten en verschillende routes. Via Visit Flevoland dragen we bij aan een verbeterde bekendheid in binnen- en buitenland van provincie Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming met name via de verhaallijnen 'Watererfgoed', 'Nieuwe Natuur', 'Vernieuwend Ontwerp' en 'Agro&Food'. Daarnaast werken we in de districten IJsselmeer- en MRA-gebied nauw samen met andere regio's. Gebiedsbranding krijgt steeds meer gestalte en het identiteitskompas van Flevoland met voor de regio unieke en eenduidige benoemde identiteitswaarden wordt steeds meer ingezet bij projecten in de drie domeinen 'leef', 'groei' en 'bezoek'. Samen met onze partners versterken we zo de profilering van de Flevolandse vrijetijdssector.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed hebben een grote maatschappelijke betekenis en zorgen voor verbinding in de samenleving. Het is belangrijk dat we als provincie een bijdrage leveren in het samenspel van de overheden die gezamenlijk zorg dragen voor een breed en divers cultureel klimaat. De cultuursector heeft grote klappen gehad door corona; de gevolgen op de (middel)lange termijn zijn nog niet goed te overzien, maar zullen nog lang na-ijlen. In de Cultuurnota 2021-2024 zetten we de lijn van de vorige nota (2017-2020) voort: we blijven werken aan het ontstaan, groeien en verrijken van de Flevolandse identiteit en het versterken van de Flevolandse culturele infrastructuur. Daarmee sluiten we aan bij de opgaven 'het Verhaal van Flevoland' en 'Krachtige Samenleving'. Als cross-over vanuit 'Cultuur' en 'Krachtige Samenleving' dragen we bij aan de bestrijding van laaggeletterdheid.

Met het 'Erfgoedprogramma' bouwen we vanaf 2020 verder aan het erfgoed van Flevoland, het beschermen en verrijken en bovenal het erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen.

Krachtige Flevolandse samenleving

Eind 2020 is de contourenschets 'Krachtige Samenleving' vastgesteld, waarin vier programmalijnen zijn uitgewerkt: 'een gezond en veerkrachtig Flevoland', 'Leefbaar platteland', 'Toekomstbestendige gezondheidszorg' en 'Arbeidsmarkt & participatie'. We blijven preventie en positieve gezondheid onder de vlag van het programma 'WEL in Flevoland' stimuleren. In 2022 zetten we in op een nieuw thema: 'mentale gezondheid', hiervoor treffen we in 2021 de voorbereidingen. Ook wordt uitvoering gegeven aan het programma 'Leefbaar Platteland'. Verder zetten we ons actief in voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige zorginfrastructuur en verbinding van gezondheidszorg met sociaal domein en andere sectoren, met als doel om gezondheid en zorg toegankelijk en betaalbaar te houden voor onze inwoners. Daartoe draagt de provincie bij aan doelen die gezamenlijk met betreffende partners aan de Zorgtafel Flevoland zijn gesteld (agenda 2.0). Dit doet de provincie in nauwe samenwerking met de netwerkpartners van de Zorgtafel zoals de zorgverzekeraars, zorgaanbieders, overheden en vertegenwoordiging van patiënten. Maar ook door gebruik te maken van de

positie en het netwerk van de provincie. Tevens geven we in samenwerking met het 'Economisch Programma' en partners uitvoering aan de 'Human Capital Agenda Zorg & Welzijn'.

Sport

We zien de maatschappelijke waarde van sport in het bevorderen van participatie en sociale samenhang. Via Sportservice Flevoland geven we uitvoering aan het Flevolandse sportbeleid, gericht op talentontwikkeling, sportevenementen en aangepast sporten. Ook creëren we mogelijkheden voor actieve buitensportbeoefening. Zo stimuleren we een sportieve, gezonde leefstijl. Het Nationaal Preventieakkoord en het Nationaal Sportakkoord bieden mogelijkheden voor een coördinerende rol van de provincie.

Maatschappelijk effect

Flevoland heeft een gezonde en welvarende samenleving waar het goed wonen, werken en recreëren is. Een gezonde(re) leefstijl en de Juiste Zorg op de Juiste Plek zijn belangrijke uitgangspunten bij concrete vormgeving. De versterkte Flevolandse identiteit en publiekstrekkers trekken meer bezoekers naar provincie Flevoland.

Effect van ons beleid

De kwaliteiten van landschap en erfgoed zijn benut en behouden voor een inspirerende, gezonde leefomgeving die inwoners, ondernemers en gebiedspartners verbindt. De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers. We hebben preventieactiviteiten van regionale partners ondersteund zodat Flevolandse gezond(er) leven, langer fit blijven en indien nodig hoogwaardige zorg ontvangen, het liefst dichtbij huis en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving. Bij ruimtelijke beslissingen (inrichting van woon- en leefomgeving van inwoners) zijn de thema's 'gezondheid' en 'zorg' volwaardig meegewogen.

Indicatoren Flevoland

Indicator*	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Recreatie en Toerisme	Visit Flevoland:						
	• Bereik (x 1 mln.)	150	154	55	n.b.	n.b.	n.b.
	• Mediawaarde (x € 1.000)	500	5.700	370	n.b.	n.b.	n.b.
	Bezoekers:						
	• Aantal vrijetijdsactiviteiten (x 1 mln.) (meting eens in de drie jaar)	95	95	95	n.b.	n.b.	n.b.
	• Aantal overnachtingen (x 1 mln.)	2,31	2,4	1,9	n.b.	n.b.	n.b.
	Economische impact:						
• Aantal banen	11.920	12.490	12.180	n.b.	n.b.	n.b.	
• Omvang bestedingen (x € 1 mld.)	1,5	1,5	1,4	n.b.	n.b.	n.b.	
	Bron: Vestigingenregister/CV TO						
Culturele kracht en identiteit	Totaal aantallen bezoekers van voorstellingen, festivals, culturele instellingen en -evenementen die met provinciale middelen	273.080	261.998	53.016**	n.b.	n.b.	n.b.

Indicator*	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
	mogelijk gemaakt zijn (incl. Batavialand). <i>Bron: Provincie Flevoland, Subsidiebeschikkingen</i>						
	Aantallen bezoekers Batavialand	110.473	94.653	40.945	n.b.	n.b.	n.b.
Sport	Realisatie grootschalige (inter-) nationale sportevenementen	8	9	2	5***	5	5
	Realisatie en/of verlenging Regionale trainingscentra	4	5	5	5	5	5
	Percentage mensen met een beperking dat aan sport doet <i>Bron: Provincie Flevoland/Rapportage Onbeperkt in Beweging</i>	41%	n.b.	n.b.	≥ 41%***	≥ 41%	≥ 41%
Krachtige Samenleving****	Ervaren gezondheid (percentage volwassenen dat zijn/haar gezondheid als (zeer) goed ervaart) <i>Bron: GGD/RIVM/CBS</i>			78,1%	>78,1%	>78,1%	>78,1%
	Spanningsindicator arbeidsmarkt Zorg & Welzijn <i>Bron: UWV</i>	Gemiddeld (0,97)	Krap (2,02)	Krap (1,66)	<1,66	<1,66	<1,66

*De coronacrisis heeft aanhoudend een grote impact op de recreatieve en culturele sector. Deze sectoren worden bijzonder hard geraakt door de crisis, en hebben onder andere te maken gehad met gedwongen sluiting gedurende periodes, afgelasting van evenementen en vraaguitval. Dit is terug te zien in de realisatiecijfers over 2020. Deze vallen lager uit dan in eerdere jaren. Door de coronacrisis is het op dit moment niet mogelijk om realistische en onderbouwde streefcijfers voor een aantal indicatoren op te stellen.

**De bezoekersaantallen 2020 zijn gebaseerd op de subsidieverantwoordingen die binnen zijn per begin juli 2021. Het betreft het aantal fysieke bezoekers. Meer informatie over de waarde van het culturele aanbod en de culturele infrastructuur is te vinden in de periodieke cultuurmonitor Flevoland.

***Als gevolg van de impact van corona zijn de streefwaarden voor het aantal gerealiseerde grootschalige (inter-)nationale sportevenementen bijgesteld.

Het onderzoek naar sportdeelname van mensen met een beperking over 2020 zal in 2021 worden uitgevoerd. Uitgangspunt voor de streefwaarde 2021 is de realisatie uit 2018 (41%), maar recente onderzoeken laten zien dat de sportdeelname in het algemeen is teruggelopen sinds de corona-uitbraak. Hoeveel dit precies is voor mensen met een beperking, is op dit moment niet te zeggen.

****De afgelopen periode is bekeken wat geschikte indicatoren voor 'Krachtige Samenleving' zouden kunnen zijn. De gekozen indicatoren zijn gekoppeld aan maatschappelijke ontwikkelingen in Flevoland en komen tevens terug in de monitor Omgevingsvisie (#2780781). Naast de in de tabel opgenomen indicatoren is ook 'arbeidsparticipatie' gerelateerd aan het werkgebied van Krachtige Samenleving, deze indicator is reeds opgenomen in hoofdstuk 3. De spanningsindicator arbeidsmarkt Zorg & Welzijn geeft daarnaast een indicatie van de spanning tussen de openstaande vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt. Dit wordt uitgedrukt in termen van een krappe markt, een ruime markt of een markt met gemiddelde spanning. Voor meer informatie over deze indicator wordt verwezen naar de arbeidsmarktpublicatie van CMO-Zowelwerk.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Restauratie- volume	Rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis) staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'						
	1. Percentage	9,1%*	9,1%	6,8%	6,8%	6,8%	6,8%
	2. Kubieke meters	1.675	1.675	1.271	1.271	1.271	1.271

Bron: Monumentenwacht

*Met terugwerkende kracht is het percentage over 2018 aangepast van 6,8% naar 9,1%. Initieel was in de jaarrekening 2018 één Rijksmonument niet meegenomen in de berekeningen, omdat dit monument geen "inhoud" heeft en dus geen getal voor kubieke meters kon geven. In latere berekeningen is dit monument wel meegerekend. Om de getallen over de verschillende jaren vergelijkbaar te houden is het percentage over 2018 aangepast.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	4.1 Recreatie en toerisme	Flevoland is aantrekkelijk als regio, waarbij het aandeel van recreatie, toerisme en evenementen is gegroeid en de bekendheid van de identiteit is verbeterd
	4.2 Cultuur en erfgoed	Goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed De bescherming van erfgoed op basis van een erfgoedprogramma
	4.3 Krachtige samenleving	De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij)

Verbonden partij(en)

Visit Flevoland BV promoot in opdracht van ons, het vrijetijdsaanbod van Flevoland, zodanig dat Flevolandse beeld dragers van het unieke en onderscheidende karakter middels de verhaallijnen van New Land ('watererfgoed', 'vernieuwend ontwerp', 'nieuwe natuur' en 'agro & food') van Flevoland, goed voor het voetlicht worden gebracht bij de diverse kansrijke doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie en haar bekendheid.

Het Flevolands Archief behartigt de belangen van de deelnemers op grond van de Archiefwet 1995 en voert de archief wettelijke taken uit.

Sportservice Flevoland B.V. geeft uitvoering aan de nota Sportbeleid. Zij draagt daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

4.1 Recreatie en toerisme

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

H.J. Hofstra (Ontwikkeling Oostrand)

Doel (2019-2023)

Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de bestemming is gegroeid.

Activiteiten 2022

- We geven samen met Visit Flevoland en de Flevolandse gemeenten uitvoering aan het Provinciale Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland.
- Vanuit de nationale spreidingsopgave van grote stromen toeristen zetten we samen met de Flevolandse gemeenten en partners in op een versteviging van de unieke recreatieve kracht van de regio.
- Gezamenlijk geven we het Perspectief Flevoland 2030 verder vorm en werken we aan het Verhaal van Flevoland met de verhaallijnen en districten 'Watererfgoed', 'Agro & Food', 'Nieuwe Natuur', 'Vernieuwend Ontwerp', 'IJsselmeer' en 'MRA'.
- We werken een voorstel uit om de scheepswrakken beter beleefbaar te maken en recreatief te benutten.
- Ondernemers en organisaties uit de vrijetijdssector worden met het 'Economisch Programma' gefaciliteerd in hun ondernemerschap.
- Flevoland positioneert zich met haar unieke en eenduidige identiteitswaarden als aantrekkelijke regio en wordt onder de aandacht gebracht via de drie domeinen 'leef', 'groei' en 'bezoek' vanuit gebiedsbranding Flevoland.
- Met het programma 'Floriade' in de regio wordt invulling gegeven aan de kansen die zich voordoen rondom de Floriade Expo 2022. De Floriade en de regio worden met elkaar verbonden.
- Vanuit gebiedsbranding Flevoland zijn we in 2022 partner van het nationale themajaar 'Growing Green City' (Floriade). Samen met Almere Citymarketing wordt invulling gegeven aan de Flevolandse programmering en de verbinding van Floriade met de regio.

Middelen

4.1 Recreatie en toerisme	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	1.448	1.776	1.450	1.446	1.446	1.446
Baten	0	-28	-28	-28	-28	-28
Saldo	1.448	1.748	1.422	1.418	1.418	1.418
Kader (saldo na PN 22-25)		1.754	1.422	1.418	1.418	1.418
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.450	-28	1.422
Totaal	1.450	-28	1.422

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2019-2023)

We starten met de uitvoering van de Cultuurnota 2021-2024: *Flevoland, ruimte voor cultuur*, waarbij we een sterk cultureel klimaat van hoge artistieke waarde realiseren, waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren.

Activiteiten 2022

- Op basis van de evaluatie zijn de Nadere regels Innovatiefonds Bibliotheekfunctie op enkele onderdelen aangepast. De nieuwe Nadere regels 'Innovatiefonds Bibliotheekfunctie 2022-2025' treden in 2022 in werking.
- We dragen bij aan het versterken van het provinciale netwerk om laaggeletterdheid te bestrijden (cross-over thema dat ook onderdeel is van programma 'Krachtige Samenleving').
- We continueren de cultuureducatieprogramma's voor voortgezet en primair onderwijs. De Culturele Haven wordt vervangen door het programma 'Cultuur+', met daarin meer vrijheid voor en betrokkenheid van scholen.
- We onderzoeken in het kader van het Fonds Verstedelijking Almere de mogelijkheden van een nieuw museum met internationale allure in Almere.
- We ondersteunen via tweedelijnsorganisatie Kunstlink, Flevolandse aanvragen voor het 'Programma Cultuurparticipatie 2021-2024 Samen cultuurmaken'.
- We starten met het opzetten van een netwerkstructuur voor podiumkunsten in Flevoland.
- We betrekken bij het beschikken van subsidies de vier culturele waarden: 'artistiek', 'maatschappelijk', 'economisch' en 'ruimtelijk'.
- We betrekken bij het beschikken van subsidies 'de Fair Practice Code', 'de Governance Code Cultuur' en 'de code Diversiteit & Inclusie'.
- In 2022 wordt het kunstwerk 'De Tong' gerestaureerd.
- We maken met de eigenaren en beheerders van de landschapskunstwerken lange termijnafspraken over het beheer en onderhoud van de collectie.
- We onderzoeken de effecten van het provinciale cultuurbeleid in 2019 en 2020 (c.q. 2e helft van de cultuurbeleidsperiode 2017-2020) en 2021 (eerste jaar van de huidige beleidsperiode cultuur) met de op de vier culturele waarden gebaseerde Cultuurmonitor.
- We kennen de van het Rijk ontvangen specifieke uitkering 'Verbreding en vernieuwing' ter versterking van de regionale culturele infrastructuur toe aan Stichting StrandLAB Almere, penvoerder van het samenwerkingsverband en ontwikkelinstelling FlevoLAB, in de vorm van een meerjarenbeschikking 2021-2024. 'StrandLAB Almere' is een project binnen het meerjarenprogramma 'Almere 2.0' waarin het Rijk, provincie Flevoland en Almere samenwerken om de schaa sprong van de stad te faciliteren.

Doel (2019-2023)

De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en bouwen we verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het 'Erfgoedprogramma'.

Activiteiten 2022

- We implementeren en voeren langs de verschillende programmalijnen de activiteiten en onderdelen van het 'Erfgoedprogramma' uit.
- We leveren een integrale bijdrage vanuit erfgoed, recreatie en toerisme en natuur aan de doorontwikkeling van Werelderfgoed Schokland, waarbij ook aandacht is voor de polderpioniers.
- We continueren de doorontwikkeling van Batavialand, de koers is afhankelijk van de besluitvorming in PS in najaar 2021.
- We ronden het traject 'Interbestuurlijke Samenwerking Erfgoed' af, waarbij er onder andere een nieuwe invulling is gegeven aan het Steunpunt Archeologie en Monumenten Flevoland.
- We stellen 'Nadere regels subsidies Erfgoedprogramma' vast.
- We stellen 'Instructieregels erfgoed' vast en evalueren de 'Beleidsregel archeologie en ruimtelijke ordening'.
- We stellen de 'Flevolandse onderzoeksagenda archeologie' vast.
- We evalueren de eerste periode van het 'Erfgoedprogramma' over de jaren 2020-2021.

- We zetten de uitvoering van de ErfgoedDeal Kusten van het IJsselmeer voort op fysieke locaties in de provincies rond het IJsselmeer.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	5.880	7.517	5.948	5.948	5.948	5.614
Baten	-9	-95	-344	-344	-344	-10
Saldo	5.871	7.422	5.604	5.604	5.604	5.604
Kader (saldo na PN 22-25)		7.422	5.604	5.604	5.602	5.602
Verschil t.o.v. kader			0	0	1	1
Overig			0	0	1	1

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	3.489	-333	3.156
4.2.2 Erfgoed	2.459	-10	2.448
Totaal	5.948	-344	5.604

x € 1.000

4.3 Krachtige samenleving

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey (Krachtige samenleving)

H.J. Hofstra (Leefbaar Platteland en Sport)

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2022

- Samen met CMO Flevoland is hard gewerkt aan een transitie binnen de organisatie en de manier van samenwerken met de provincie. Dit heeft geresulteerd in een ambitieus meerjarenplan (2021-2024) afgestemd op de doelen binnen het programma 'Krachtige Samenleving'. In het meerjarenplan zijn drie programma's opgenomen: 'Positieve Gezondheid', 'Arbeidsmarkt & Onderwijs' en 'Versterken Inwoners'. Het jaarplan 2022 is het tweede jaarplan in deze cyclus, waarin de zichtbaarheid en toegevoegde waarde van CMO Flevoland steeds meer tot uiting komt.
- Vanuit de programmalijn 'Toekomstbestendige gezondheidszorg' blijven we een bijdrage leveren aan de Zorgtafel Flevoland. In de komende periode komt de nadruk meer te liggen op het creëren van partnership aan de Zorgtafel, op goede afstemming met bestaande overlegstructuren zoals het Bestuurlijk Overleg Sociaal Domein (BOSD), op de verbinding tussen Toekomstbestendige gezondheidszorg en relevante thema's zoals 'wonen' en 'gezonde leefomgeving', op de inzet van eHealth voor zorg in de regio én op het operationaliseren van het thema preventie vanuit de Zorgtafel. Daarbij wordt er een inhoudelijke koppeling gemaakt met WEL in Flevoland gezien de centrale rol van het concept Positieve gezondheid bij preventie. Bij al deze punten staat het effect voor de gezondheid van, en zorg voor, inwoners centraal.

- We stimuleren preventie en positieve gezondheid onder de vlag van het programma 'WEL in Flevoland'. Dit doen we onder meer door: partijen bij elkaar te brengen, Academie WEL in Flevoland (kennisplatform, bijeenkomsten, leergang, bijscholing, strippenkaarten voor gemeenten) te ondersteunen en pilots te stimuleren en te ondersteunen. Het programma 'WEL' is gelinkt aan de agenda van de Zorgtafel en er wordt samen met de deelnemers aan de Zorgtafel opgetrokken; o.a. bij de uitvoering van de 3-jarige Preventie Coalitie. Tenslotte wordt gewerkt aan een monitor Positieve Gezondheid in aanvulling op de Gezondheidsmonitor van de GGD. Hierin trekken GGD, provincie, CMO en Proscop samen op en wordt gekeken welke gegevens uit de coronapeiling van de provincie geïntegreerd kunnen worden om een beter beeld te krijgen. In 2022 bespreken de partners hoe deze nieuwe monitor te borgen (structureel te maken).
- Afgelopen najaar is het startschot gegeven voor de uitvoering van het plan van aanpak 'Eenzaamheid' (via regionale aanpakken en pilots). In deze aanpak blijven we ons vooral richten op jongeren, omdat uit de coronapeilingen blijkt dat dit een kwetsbare doelgroep is en de problemen hardnekkig blijven.
- Op basis van de in september 2021 ondertekende 'Human Capital Agenda Zorg & Welzijn' geven we met CMO-Zowelwerk, onderwijs, werkgevers en overheden uitvoering aan deze agenda en de daarin benoemde thema's: 'instroom', 'behoud', 'anders organiseren' en 'een regionale strategische personeelsplanning' (cross-over thema dat ook onderdeel is van het 'Economisch Programma').
- We werken nauw samen met het programma 'Leefbaar Platteland' (subsidieregeling 'Fonds Leefbaar Platteland 2021-2023' en bijbehorend platform voor kennisdeling (zie hoofdstuk 2.2).
- We dragen bij aan het versterken van het provinciale netwerk om laaggeletterdheid te bestrijden (cross-over thema dat ook onderdeel is van de Cultuurnota).
- We leveren een bijdrage aan anti-discriminatie in het algemeen en stimuleren de sociale acceptatie, veiligheid en gelijke behandeling van LHBTI's in Flevoland. Om deze doelen te bewerkstelligen werken we samen met relevante maatschappelijke organisaties, zoals Bureau Gelijke Behandeling Flevoland en gemeenten.

Doel (2019-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2022

- We geven samen met Sportservice Flevoland B.V. uitvoering aan de Provinciale Sportnota 'Samenspel rendeert in Flevoland 2019 - 2023'. Hiervoor zijn we onder meer opdrachtgever en aandeelhouder van Sportservice Flevoland B.V.
- In 2022 wordt proces gestart voor de ontwikkeling van een nieuwe Provinciale Sportnota 2023 tot en met 2027 en volgend.

Middelen

4.3 Krachtige samenleving	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	2.676	3.414	2.704	2.118	1.903	1.903
Baten	-30	0	0	0	0	0
Saldo	2.646	3.414	2.704	2.118	1.903	1.903
Kader (saldo na PN 22-25)		3.414	2.704	2.118	1.903	1.903
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Krachtige samenleving	1.896	0	1.896
4.3.2 Sport	808	0	808
Totaal	2.704	0	2.704

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
4.1 Recreatie en toerisme	Lasten	1.448	1.782	1.450	1.446	1.446	1.446
	Baten	0	-28	-28	-28	-28	-28
	Saldo	1.448	1.754	1.422	1.418	1.418	1.418
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	5.880	7.517	5.948	5.948	5.948	5.614
	Baten	-9	-95	-344	-344	-344	-10
	Saldo	5.871	7.422	5.604	5.604	5.604	5.604
4.3 Krachtige samenleving	Lasten	2.676	3.414	2.704	2.118	1.903	1.903
	Baten	-30	0	0	0	0	0
	Saldo	2.646	3.414	2.704	2.118	1.903	1.903
Totaal programma 4	Lasten	10.004	12.713	10.102	9.512	9.297	8.963
	Baten	-39	-123	-372	-372	-372	-38
	Saldo	9.966	12.590	9.730	9.140	8.925	8.925

x € 1.000

5. Energie, duurzaamheid en milieu

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de stappen naar duurzame energie en het behouden van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid.

Regionale Energie Strategie

Als koploper in productie hernieuwbare energie draagt Flevoland bij aan het behalen van de nationale doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het uitgangspunt daarbij is dat de aanpak van de klimaatopgaven haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar moet zijn. In de vastgestelde (2021) RES 1.0 Flevoland is aangegeven dat wij 5,81 TWh van de landelijke doelstelling voor hernieuwbare elektriciteit (35 TWh) in 2030 gaan produceren. Dit is het zogenaamde ‘bod’, de hoeveelheid hernieuwbare elektriciteit dat de regio produceert na realisatie van het bestaande beleid. De RES-en worden vanaf 2021 om de twee jaar herijkt en verrijkt. Het bod zal daarmee ook worden geactualiseerd. Naast de afspraken over hernieuwbare elektriciteitsopwek bevat de RES ook regionale afspraken over de productie van hernieuwbare warmte, energiebesparing en randvoorwaarden voor de energietransitie. Voor het verkennen van nieuwe mogelijkheden van hernieuwbare energie c.q. energiebronnen zal een proces van burgerbetrokkenheid opgestart worden.

DE-on/ EEF

Stichting DE-on richt zich met behulp van een lening van de provincie op duurzame-energieprojecten en draagt daardoor bij aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

DE-on is opgericht om de energietransitie te versnellen door financiering van projecten voor energiebesparing en opwek van duurzame energie. Vanaf 2019 is hieraan het leveren van ontwikkelcapaciteit en expertise toegevoegd. Vanaf najaar 2020 treedt DE-on naar buiten als het Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF). Er wordt effectief samengewerkt tussen EEF en Horizon ten behoeve van de energietransitie. Het DE-on fonds is geheel belegd en de middelen komen vanwege het revoluerende karakter later vrij. Er is nieuw investeringskapitaal beschikbaar gesteld.

Duurzaamheid en circulaire economie

Het is onze ambitie om in 2030 grondstoffenleverancier te zijn voor de circulaire economie, met als dragers groene grondstoffen, gebruikte materialen en het geven van het goede voorbeeld door de provinciale organisatie. We faciliteren onder meer het 'Platform Circulair Flevoland', verschillende keteninitiatieven en verkenningen. Hierin brengen we partijen bij elkaar, werken we aan samen aan businesscases en identificeren we belemmeringen (en waar mogelijk lossen we deze op). Zo stimuleren we zowel productie als gebruik van circulaire materialen en producten. We zien het als de belangrijkste taak in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie om andere partijen in staat te stellen de kansen te pakken, die de circulaire economie biedt.

In 2022 richten we ons onder meer op de woonopgave en de duurzame/ integrale ontwikkeling daarvan. Daartoe lopen meerdere activiteiten die we in 2022 continueren zoals een verkenning naar houtbouw, verkenning productie van biobased bouwmaterialen en deelname aan CityDeal Conceptueel & circulair bouwen als ook Regionaal programma Cirkelstad. Gezonde en vitale (landbouw)bodems zijn ook een blijvend aandachtspunt. Er lopen initiatieven om voor biotische reststromen een hogere financiële waarde te realiseren (upcycling). We doen tevens onderzoek naar hogere verwaardingsmogelijkheden van agrarische reststromen voor onder andere menselijke consumptie, in 2022 geven we ook daar vervolg aan. Circulaire Economie levert een aanzienlijke bijdrage aan een beter milieu, maar het moet wel veilig gebeuren. We leveren middels de ODNL Academie (Opleidingsinstituut voor Omgevingsdiensten) een bijdrage aan het ontwikkelen van een opleiding Circulaire Economie. De Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek werkt een praktijkcasus uit als pilot.

Milieu: lucht, bodem en geluid

In provincie Flevoland is het een groot goed dat schone lucht vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd zien we wel verarming van de bodem en afname van de biodiversiteit. Het is de ambitie dat provincie Flevoland de huidige kwaliteit op het gebied van milieu en gezondheid behoudt. De wettelijke kaders opgelegd door Rijksoverheid zijn voor ons leidend. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig willen inpassen, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving.

Stikstof

Stikstof is in ons beleid een belangrijk overkoepelend thema. Het thema 'Stikstof' is verder uitgewerkt in programma 2 'Landbouw, Visserij en Natuur'.

Omgevingsdiensten

In 2019 hebben provincie en OFGV een start gemaakt met een heldere koppeling tussen het strategische/operationele beleid van de provincie en de uitvoering van taken door de OFGV. Deze koppeling komt voort uit de wens om inzichtelijk te krijgen hoe de uitgevoerde taken door de OFGV zich verhouden tot het beleid van de provincie. Door vooraf in het uitvoeringsprogramma een koppeling te maken met het provinciaal beleid kan bij de tussentijdse verantwoording van de door de OFGV uitgevoerde taken worden aangegeven hoe dit zich verhoudt tot de gestelde doelen en kunnen ook de juiste prioriteiten en doelen worden gesteld. Deze werkwijze wordt ook bij de opdrachtverlening voor 2022 voortgezet waarbij extra aandacht wordt gevraagd voor onder meer de Flevolandse Aanpak Stikstof, Circulaire Economie en Energiebesparing.

Maatschappelijk effect

Het terugdringen van CO₂-uitstoot door onder andere energiebesparing, opwekking duurzame energie, circulariteit, en de warmtetransitie. Flevoland is zo goed mogelijk voorbereid op klimaatveranderingen en de economische kansen daarvan worden benut. De Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Ons doel voor 2023 is een energieneutraal Flevoland exclusief mobiliteit en voor 2030 een energieneutraal Flevoland inclusief mobiliteit. Dit betekent dat we binnen de provincie net zoveel hernieuwbare energie opwekken als er aan totale energie wordt verbruikt. Het opwekken van energie wordt ruimtelijk goed ingepast, de markt wordt gestimuleerd om CO₂-neutraal te produceren, we maken de energie -en grondstoffentransitie mogelijk en participatie bij energie opwekprojecten wordt gestimuleerd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Energie*	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	50,3%	53,9%	n.n.b.	n.b.	n.b.	100% ** (2023)
	Verbruikte energie totaal in terra wattuur (voertuigbrandstoffen, elektriciteit, warmte) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	10,58	10,64	n.n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
	Verbruik warmte en elektriciteit in terra wattuur <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	6,19	6,28	n.n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
	Totale productie hernieuwbare energie in terra wattuur (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	3,11	3,38	n.n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
	Afspraak met het Rijk over productief vermogen windenergie in megawatt (MW op 31/12) <i>Bron: RVO/Klimaatmonitor/provincie Flevoland</i>	1.189,5	1.147	1.133,7	1.127,2	1.342,9	1.390,5 (2023)
	Bewoners en ondernemers in Flevoland krijgen gelegenheid financieel te participeren bij nieuwe windmolens <i>Bron: provincie Flevoland</i>	ja	ja	ja	ja	ja	ja

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan) <i>Bron: waarstaatjeprovincie.nl; NSL</i>	0	0	0	0	0	0
	Aantal woningen met hoge geluidbelasting langs provinciale wegen zonder maatregelen <i>Toelichting: Indicator komt voort uit het Actieplan Geluid Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	1.072	n.b.	-	-	800

* Voor getallen bij de indicatoren met betrekking tot energie maakt de provincie veelal gebruik van de Klimaatmonitor, een landelijke monitor opgezet door Rijkswaterstaat. De Klimaatmonitor is de landelijke standaard voor energiemonitoring en zorgt voor continuïteit in de datastroom. Het verzamelen en bewerken van data neemt tijd in beslag waardoor de getallen in de monitor enige tijd achterlopen. De meeste cijfers voor 2020 zijn daarom nog niet bekend (n.n.b.). Streefcijfers voor de periodes 2021, 2022 en 2023-2025 zijn in de meeste gevallen niet bepaald (n.b.). We werken aan het verbeteren van de actualiteit van deze indicatoren, zowel in IPO-verband als via het landelijke project Verbetering Informatievoorziening Energietransitie (VIVET).

** Uit onderzoek blijkt dat 100% energieneutraliteit in 2030 met de huidige beleidsinspanningen niet haalbaar is. Gedeputeerde Staten hebben hierbij aangegeven bij eventuele vervolgstappen de brede reductie van broeikasgassen als kapstok te zien en niet alleen het aandeel hernieuwbare energie. Hierover is Provinciale Staten afgelopen april geïnformeerd via de [mededeling](#) "Energieneutraliteit in Flevoland".

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef- cijfer 2021	Streef- cijfer 2022	2023 - 2025
Emissie broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2 equivalenten) per provincie in absolute aantallen (in tonnen)	2.641.000	2.523.400	n.n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Energie-neutraliteit	Totale productie van hernieuwbare energie in Petajoule (PJ) (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	11,2	12,2	n.n.b.	n.b.	n.b.	n.b.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Energie, duurzaamheid en milieu	5.1 Regionale energiestrategie	De gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen is vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES)
		Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld.
		De ontwikkeling van zon-op-land verder inpassen in zowel landschap als energie-infrastructuur.
	5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Flevoland staat bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie
		Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd
	5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw
		De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid
	5.4 Klimaat akkoord	Een provinciaal Klimaatplan, waarin we aangeven op welke manier de provincie en haar maatschappelijke partners willen bijdragen aan de doelstellingen van het in 2019 vastgestelde nationale Klimaatakkoord, met inbegrip van activiteiten, menskracht en middelen.

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Door het vinden van een balans tussen het gebruik van de leefomgeving en beschermen daarvan draagt de omgevingsdienst bij aan de omgevingskwaliteit.

NV Afvalzorg: Afvalzorg beheert de stortplaatsen in provincie Flevoland. De provincie Flevoland heeft een belang van 10% in de NV Afvalzorg Holding. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland zorgt voor voldoende financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee draagt zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Stichting DE-on richt zich met behulp van een lening van de provincie op duurzame-energieprojecten en draagt daardoor bij aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

De provincie is aandeelhouder van Aliander. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie belang in deze organisatie.

5.1 Regionale energiestrategie

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2019-2023)

Samen met onze gebiedspartners is de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES). Volgens de huidige planning betekent dit RES 1.0 in 2021 en elke 2 jaar daaropvolgend een volgende RES.

Activiteiten 2022

- Op basis van de startnotitie wordt gewerkt aan het opstellen van RES 2.0, die twee jaar na vaststelling van RES 1.0 klaar moet zijn.
- De afspraken die gemaakt zijn in RES 1.0 worden, samen met partners, uitgevoerd.
- We nemen samen met onze partners de landelijke ontwikkelingen voortkomend uit het Klimaatakkoord mee in de doorontwikkeling van de 'Flevolandse Energie Agenda'.
- Het opstellen van uitgangspunten voor een methodiek om burgerbetrokkenheid te stimuleren in de totstandkoming van de RES 2.0
- Deze methodiek mede te gebruiken voor burgerbetrokkenheid in de algehele energietransitie en andere opgaven voor de provincie

Doel (2019-2023)

We wekken meer windenergie op met minder molens die beter zijn ingepast in het landschap en waarbij Flevolandse de gelegenheid krijgen te participeren.

Activiteiten 2022

- Er wordt een (regionale) systeemanalyse gemaakt, waarbij met scenario's de ontwikkeling van energievraag en -aanbod en de consequentie voor het energienetwerk (systeemintegratie) in kaart wordt gebracht.
- We geven uitvoering aan het Regioplan Windenergie Oostelijk en Zuidelijk Flevoland en de partiële herziening Omgevingsplan voor windenergie (zoals opgenomen in het Omgevingsprogramma).

Doel (2019-2023)

Op basis van een tussenbalans van ons beleid voor zon op land na realisatie van de eerste 500 ha, PS een besluit laten nemen over het al dan niet vrijgeven van de volledige ruimte van 1000 ha.

Activiteiten 2022

We geven verder uitvoering aan de structuurvisie 'Zon op Land', waarbij we op basis van een tussenbalans van ons beleid voor zon op land die is uitgevoerd na realisatie van de eerste 500 ha en het besluit dat PS hebben genomen over het al dan niet vrijgeven van de volledige ruimte van 1000 ha, de ontwikkeling van zon-op-land verder inpassen in zowel landschap als energie-infrastructuur.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	2.809	3.589	3.200	3.120	1.344	1.344
Baten	-295	-634	-792	-714	-2	-2
Saldo	2.514	2.954	2.408	2.406	1.343	1.343
Kader (saldo na PN 22-25)		2.954	2.408	2.406	1.343	1.343
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	3.200	-792	2.408
Totaal	3.200	-792	2.408

x € 1.000

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

J.N.J. Appelman (tevens circulaire economie)

Doel (2019-2023)

Flevoland staat in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie en een deel van de het provinciale economisch instrumentarium is toegespitst op het stimuleren van de circulaire economie.

Activiteiten 2022

- We bouwen in de communicatie het 'Platform Circulair Flevoland' verder uit met bijeenkomsten en keteninitiatieven.
- We verstevigen de samenwerking en inzet op het gebied van circulaire economie met de organisaties Horizon en de OFGV.
- We doen onderzoek naar een subsidieregeling voor circulaire initiatieven.
- We werken in IPO verband actief mee aan de Krachtenkaart Circulaire Economie, o.a. de handreikingen circulair inkopen en aanbesteden, circulair bestendigen van omgevingsvisie en VTH Uitvoeringspraktijk en monitoring CE.
- We werken in de Metropoolregio Amsterdam samen met de partners aan de uitvoering van de MRA Green Deals/Afspraken.

Doel (2019-2023)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO2-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is, de belasting van het milieu wordt geminimaliseerd en zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Activiteiten 2022

- We stimuleren bij aanbestedingen, waar mogelijk, de toepassing van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie.
- Onze aanbestedingen zullen we zodanig inrichten, dat we verbeteringen bereiken in het gebruik van materialen en energie.

Middelen

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	653	1.150	867	867	51	51
Baten	-206	0	0	0	0	0
Saldo	447	1.150	867	867	51	51
Kader (saldo na PN 22-25)		1.150	867	867	37	37
Verschil t.o.v. kader			0	0	14	14
Overig			0	0	14	14

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Duurzaamheid & circulaire economie	867	0	867
Totaal	867	0	867

x € 1.000

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

Doel (2019-2023)

We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Activiteiten 2022

We werken aan het Actieplan Bodem en Water (ABW), aan de hand van door GS vastgesteld programma, zodanig dat er zich een netwerk met bijbehorende activiteiten en projecten ontwikkelt waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem, met grote nadruk op de bodem, als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Activiteiten 2022

- We werken mee aan het Actieplan Bodem en Water (ABW), zodanig dat het zich ontwikkelt tot het netwerk waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw met bodem als centrale pijler voor de lange termijn.
- We stellen een vervolg op voor het programma 'Duurzaam Gebruik van de Flevolandse Ondergrond', waarin we de omslag maken naar een 'systeembenadering met bodem als basis', aansluitend bij de opgaven uit de omgevingsvisie.
- We gaan de beoogde activiteiten in het kader van de Monitoring Fysieke Leefomgevingskwaliteit, die in 2021 zijn geïnventariseerd, ten uitvoer brengen. Het betreffen activiteiten in de sfeer van Geluid,

Luchtkwaliteit en Bodemkwaliteit. De activiteiten voortvloeiend uit het Schone Luchtakkoord maken hiervan deel uit.

- We bereiden ons voor op het vervallen van de Wet Bodembescherming en de overgang naar de Omgevingswet (afroeden bodemsaneringsoperatie, warme overdracht bodemtaken, voorbereiden nieuwe provinciale grondwatertaken via het waterprogramma).

Middelen

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	4.907	6.792	6.454	5.873	5.516	5.516
Baten	-560	-473	-473	-473	-473	-473
Saldo	4.347	6.319	5.982	5.400	5.043	5.043
Kader (saldo na PN 22-25)		6.319	5.584	5.400	5.043	5.043
Verschil t.o.v. kader			397	0	0	0
1 Actieplan geluid/SWUNG			397	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Actieplan geluid/SWUNG

Bij de Zomernota 2021 is 50% (€ 0,4 mln.) van het beschikbare budget in 2021 voor de subsidieregeling 'Actieplan geluid' doorgeschoven via de reserve 'Doorgeschoven activiteiten' naar 2022.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Milieu en leefomgeving	1.900	-473	1.428
5.3.2 Omgevingsdiensten	4.554	0	4.554
Totaal	6.454	-473	5.982

x € 1.000

5.4 Klimaat akkoord

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2019-2023)

Een provinciaal Klimaatplan, waarin we aangeven op welke manier de provincie en haar maatschappelijke partners willen bijdragen aan de doelstellingen van het in 2019 vastgestelde nationale Klimaatakkoord, met inbegrip van activiteiten, menskracht en middelen.

Activiteiten 2022

- We werken een plan van aanpak uit en richten een werkstructuur in.
- Het inrichten van een besluitvormingsstructuur.
- Afstemmen met onze regionale partners, andere provincies en het Rijk.
- Opstellen van een provinciaal klimaatplan.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De mate waarin wij kunnen bijdragen aan de doelen van het Klimaatakkoord zijn zeer afhankelijk van de middelen die het Rijk hiervoor aan de provincies beschikbaar zal stellen.

Middelen

5.4 Klimaat akkoord	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0
Kader (saldo na PN 22-25)		0	0	0	0	0
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.4.1 Klimaatakkoord	0	0	0
Totaal	0	0	0

x € 1.000

5.5 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	2.809	3.589	3.200	3.120	1.344	1.344
	Baten	-295	-634	-792	-714	-2	-2
	Saldo	2.514	2.954	2.408	2.406	1.343	1.343
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Lasten	653	1.150	867	867	51	51
	Baten	-206	0	0	0	0	0
	Saldo	447	1.150	867	867	51	51
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Lasten	4.907	6.792	6.454	5.873	5.516	5.516
	Baten	-560	-473	-473	-473	-473	-473
	Saldo	4.347	6.319	5.982	5.400	5.043	5.043
5.4 Klimaat akkoord	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 5	Lasten	8.370	11.530	10.521	9.860	6.911	6.911
	Baten	-1.062	-1.107	-1.265	-1.186	-474	-474
	Saldo	7.308	10.423	9.257	8.673	6.437	6.437

x € 1.000

6. Mobiliteit

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van Flevoland.

Programma Mobiliteit en Ruimte

De Mobiliteitsvisie Flevoland heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen. De opgaven zijn in het nieuwe 'Programma Mobiliteit en Ruimte' uitgewerkt.

Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur voeren we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uit, waarbij we invulling geven aan de ambities uit het collegeakkoord. Naar aanleiding van de resultaten van de verkenning 'Nieuwe ontsluitingsweg Urk' zullen we na financiële overeenstemming met de gemeenten Urk en Noordoostpolder de planvoorbereiding van de nieuwe ontsluitingsweg Urk gaan oppakken, we ronden de verkenning af naar de mogelijkheden voor realisatie van een verlengde Anthony Fokkerweg, we doen samen met Rijkswaterstaat en de gemeente Lelystad een netwerkstudie naar de verkeersontsluiting van Lelystad, we voeren het fietspadenplan uit samen met gebiedspartners voor het verbeteren van het Regionaal Kernnet Fiets Flevoland, waaronder de aanpak van de fietsknelpunten en de hoogwaardige MRA snelfietsroute Almere-Lelystad, we voeren investeringsprojecten uit van het 'Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport' (p-MIRT jaarschijf 2022, waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenwegweg-Knardijk) en we stellen het p-MIRT 2023-2027 op. We plaatsen een geluidsscherm bij Almere en brengen geluidsreducerend asfalt aan bij een gedeelte van de Tussenring. We voeren een nadere verkenning uit naar de mogelijkheden om frontale aanrijdingen op de Markerwaarddijk te voorkomen en om delen van het fietspad af te schermen van de rijbaan. We onderzoeken de capaciteit van de rechtsaffer van de Gooiseweg naar de Ganzenweg in combinatie met de mogelijke komst van een data centrum op het Trekkersveld. We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de reistijd op de belangrijkste corridors in Flevoland te versnellen. We houden de bestaande (vaar)wegen en fietspaden kwalitatief op peil en voeren daarom onder andere onderhoud uit aan circa 19 km weg, we voeren diverse boomvervangingen uit en vervangen circa 11,5 km oeverbeschoeiing.

Daarnaast werken wij met Rijk en regio samen aan het verbeteren van de bereikbaarheid van Flevoland, onder andere binnen het project 'Amsterdam Bay Area' (IJmeerverbinding), de verkenning A27, de verbreding van de N50 en de realisatie van de verbreding A6 (Almere - Lelystad).

Innovatie openbaar vervoer

In 2021 is de aanbesteding voor de OV-concessie IJssel-Vecht 2023-2035 gepubliceerd. De verwachting is dat eind maart 2022 de drie provincies (Gelderland, Overijssel en Flevoland) het gunningsbesluit nemen. Daarna gaat de implementatie van start. De concessies Lelystad (waarvoor de provincie sinds september 2021 verantwoordelijk is) en IJsselmond zullen in december 2023 instromen. Deze concessie zal praktisch 100% emissievrij zijn, hoofdzakelijk doordat de elektrische bussen die rijden in de huidige noodconcessie IJssel-Vecht moeten worden overgenomen door de opvolgend concessiehouder.

Provincie Flevoland zet zich op verschillende niveaus ook in voor betere metro- en spoorverbindingen en stationsknooppunten, bijvoorbeeld via de 'Ontwikkelagenda Flevolijn' met de spoorsector en de gemeenten. Via het MRA-platform voor de komst van de IJmeerlijn, een betere/snellere verbinding Almere-Utrecht en tot slot met de noordelijke provincies voor de versnelling van het OV tussen de Randstad en Noord- en Oost-Nederland met bijvoorbeeld de mogelijke komst van een Lelylijn.

Duurzame Mobiliteit

In de Klimaatwet en het Klimaatakkoord zijn ambitieuze doelen gesteld voor het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂. Ten opzichte van 1990 betreft dit een reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de regionale uitwerking van de afspraken over mobiliteit plaatsvindt via 'Regionale Mobiliteitsprogramma's' (RMP's). Via het RMP voor Noord Holland en Flevoland is hier invulling aan gegeven. Het RMP is op 18 mei 2021 door Gedeputeerde Staten (GS) vastgesteld. Het RMP heeft als doelstelling om de CO₂-uitstoot in beide provincies samen te verlagen naar 4,2 megaton in 2030 (was 5,4 megaton in 2017). Vanwege de verwevenheid van de vervoerssystemen en de beperkte beïnvloedingsmogelijkheden van de

partijen afzonderlijk, wordt in de reductiedoelstelling geen onderscheid gemaakt naar afzonderlijke provincies.

Het RMP wordt voor zover het provincie Flevoland betreft verwerkt in het nieuwe 'Programma Mobiliteit en Ruimte'. Hiermee blijft het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' het integrale kader.

Naast de rol die de provincie vervult als opdrachtgever voor aanleg en beheer van infrastructuur, als opdrachtgever voor openbaar vervoer, als inkoper van diensten en middelen en als werkgever, vervult de provincie een belangrijke procesrol. Door via het RMP partijen te inspireren en te verbinden kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verduurzaming van mobiliteit.

We beginnen niet bij nul. We nemen al deel aan het programma 'MRA-Elektrisch' voor de plaatsing van laadpalen voor elektrische auto's en hebben een visie duurzaam goederenvervoer. In de nieuwe OV-concessie IJssel-Vecht wordt emissievrij materieel ingezet en we werken aan smart mobility. Voor de eigen mobiliteit zijn we aangesloten bij de 'Coalitie Anders Reizen' en door de coronacrisis heeft het thuiswerken een impuls gekregen.

We brengen de CO2-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder terug door structureel duurzaamheidseisen in onze bestekken op te nemen. Daarnaast gaan we verder met het verduurzamen van het provinciale wagenpark en onze schepen.

We laten onderzoek uitvoeren naar het effect van het veranderende klimaat (onder andere hitte, droogte en wateroverlast) op onze wegen en vaarwegen en naar het effect van wortelschade aan onze wegen.

Cybersecurity

Binnen de provincie Flevoland worden 13 bruggen en 11 sluizen op afstand bediend. De informatiebeveiliging van deze objecten moet aan de nieuwe Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO, ministeriële regeling/AMvB) voldoen. Daarom is een beheersingskader cybersecurity opgesteld. De provincie Flevoland is één van de eerste provincies die hier ook concreet stappen voor heeft gezet. In 2022 en 2023 worden de noodzakelijke maatregelen uit het beheersingskader geïmplementeerd en uitgevoerd.

Maatschappelijk effect

Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef - cijfer 2021	Streef - cijfer 2022	2023 - 2025
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen <i>Toelichting: De norm van $\geq 85\%$ is vastgelegd in de concessieovereenkomst voor de gehele contractperiode</i> <i>Bron: OV-Oost/MIPOV</i>	90,3%	91,3%	93%	$\geq 85\%$	$\geq 85\%$	$\geq 85\%$
Doorstroomtijden provinciale wegen	De norm is een reistijd tijdens de spits die maximaal 1,25 keer de reistijd in de dalperiode is. De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in						

Indicator	Omschrijving	2018		2019		2020		Streef - cijfer 2021	Streef - cijfer 2022	2023 - 2025
		OS	AS	OS	AS	OS	AS	OS		
	Flevoland:	OS	AS	OS	AS	OS	AS	OS		
	• N301 - Nijkerkerweg ri	1,1	1,1	1,1	1,1	0,99	0,97	<1,25	<1,25	<1,25
	• N301 - Nijkerkerweg ri	1,0	1,0	1,0	1,0	1	0,94	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Ganzenweg ri	1,0	1,0	1,0	1,5	1,72	1,61	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Ganzenweg ri	1,0	1,0	1,0	1,0	1,15	1,08	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Larserweg ri Lelystad	1,0	1,0	1,0	1,0	0,96	0,94	<1,25	<1,25	<1,25
	• N302 - Larserweg ri	1,0	1,7	1,0	1,0	0,99	0,93	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Waterlandseweg ri	1,0	1,0	1,0	1,0	1,01	0,99	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Waterlandseweg ri	1,2	1,0	1,0	1	0,98	0,92	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Gooiseweg ri Dronten	1,0	1,2	1	1,2	1,01	0,94	<1,25	<1,25	<1,25
	• N305 - Gooiseweg ri A27	1,0	1,0	1,0	0,9	0,96	0,96	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Hogering ri A6	1,1	1,0	1,1	1	1,03	1,03	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Hogering ri Buitenring	1,1	1,2	1,0	1,1	0,99	0,91	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Buitenring ri A6	1,0	1,0	0,9	1,0	0,99	0,93	<1,25	<1,25	<1,25
	• N702 - Buitenring ri	1,0	1,0	0,9	0,9	0,98	0,94	<1,25	<1,25	<1,25
	• N703 - Tussenring ri A6	1,1	1,1	1,0	1,0	1	1,11	<1,25	<1,25	<1,25
	• N703 - Tussenring ri N702	1,1	1,1	1,0	1,0	0,91	0,93	<1,25	<1,25	<1,25
	• N307 - Hanzeweg ri	1,0	1,4	1,0	1,5	0,97	0,97	<1,25	<1,25	<1,25
	• N307 - Hanzeweg ri Dronten	1,0	1,0	1,0	0,9	0,99	0,99	<1,25	<1,25	<1,25
	<i>Toelichting: OS = Gemiddelde ochtendspits, AS = Gemiddelde avondspits; ri = richting Bron: NDW</i>									
Ernstige verkeersslachtoffers	Aantal mensen dat door een verkeersongeval op provinciale wegen wordt opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. In dit verband wordt onderscheid gemaakt tussen:									
	• Aantal verkeersgewonden (in ziekenhuis opgenomen)	58		62		56		<56	<56	<56
	• Aantal verkeersdoden <i>Toelichting: Het relatief lage aantal maakt het lastig een trend waar te nemen Bron: ViaStat</i>	4		5		4		<4	<4	<4
Onderhoudstoestand	De provinciale wegen hebben ten minste het door PS vastgestelde onderhoudsniveau B	91%		93%		90%		90%	90%	90%
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door PS vastgestelde onderhoudsniveau B	92%		98%		98%		90%	90%	90%
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door PS	71%		72%		84%		83%	85%	90%

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef - cijfer 2021	Streef - cijfer 2022	2023 - 2025
	vastgestelde onderhoudsniveau B <i>Toelichting: in 2019 zijn de normen voor de onderhoudsniveaus geactualiseerd. In de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' is dit nader toegelicht.</i> <i>Bron: Provincie Flevoland</i>						
Technische beschikbaarheid	De beschikbaarheidsgraad van gerenoveerde bruggen en	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	98%	98%	98%
	De beschikbaarheidsgraad van verkeerslichten	n.v.t.	n.v.t.	98,5%	98%	98%	98%
	De provinciale wegen zijn bij gladheid preventief gestrooid binnen de normtijden van het CROW <i>Toelichting bruggen en sluizen: in 2020 wordt de eerste gerenoveerde brug/sluis opgeleverd. Vanaf dan kan de technische beschikbaarheid van gerenoveerde bruggen en sluizen gemeten worden.</i> <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	98%	100%	98%	98%	98%

* *Toelichting: De doelstelling is het bereiken van een dalende trend in het aantal verkeersdoden en -gewonden. Het relatief lage aantal verkeersdoden en -gewonden maakt het echter lastig een trend waar te nemen. Het Rijk streeft naar 0 verkeersslachtoffers in het jaar 2050. Bij het aantal verkeersgewonden geldt dat er sprake is van een relatief lage registratiegraad van verkeersgewonden: ongeveer 50% wordt niet geregistreerd (SWOV, 2020).*

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef - cijfer 2021	Streef - cijfer 2022	2023 - 2025
Waardering openbaar vervoer	Klantenwaardering concessie IJsselmond	7,6	7,7	7,7	LG	LG	LG
	Klantenwaardering concessie Lelystad*	7,9	7,8	*	7,5	7,5	7,5
	<i>Bron: CROW-KPVV</i> <i>Toelichting: Het streefcijfer voor klantwaardering concessie IJsselmond gaat uit van het landelijk gemiddelde (LG). In 2020 was het landelijk gemiddelde 7,8. In de concessie Lelystad staat een 7,5 als doelstelling.</i>						

* *Vanaf september 2021 is de provincie Flevoland de concessieverlener voor de concessie Lelystad. In 2020 is alleen in Q1 een meting gehouden, hierdoor is er voor het gebied Lelystad geen betrouwbare uitspraak te doen over heel 2020.*

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Onderzoeken van verbeteringen in toekomstig openbaar vervoer
		Nachttreindienst realiseren
		Bereikbaarheid Nationaal Park Nieuwe Land
		Kleine kernen blijven bereikbaar door slim maatwerk OV
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen
		Oplossen van knelpunten buiten Flevoland die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland
		Stimuleren Smart Mobility
	6.3 Infrastructuur	Regionale mobiliteitsprogramma Flevoland integreren in het omgevingsprogramma
		De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd t.b.v. het goed kunnen functioneren van onze samenleving.
	De kwaliteit van onze (vaar)wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale)verkeersveiligheid verbeteren.	

Verbonden partij(en)

Op 31 oktober 2018 is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. De rechtspersoon is een samenvoeging van de organisaties NDOV en DOVA. Het samenwerkingsverband telt 15 leden, waaronder provincie Flevoland. Doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

Sinds 2020 is de samenwerkingsovereenkomst OV Oost vernieuwd. Dit is een samenwerkingsverband tussen de provincies Gelderland, Overijssel en Flevoland om de OV-concessies efficiënter en effectiever te beheren. Ook werken deze provincies samen bij beleidsontwikkeling openbaar vervoer en OV-aanbestedingen en aanbesteding van bijvoorbeeld DRIS-apparatuur (dynamische reisinformatie).

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden voor realisatie van snelle (rail)verbindingen tussen Flevoland en de andere delen van het land zijn onderzocht.

Activiteiten 2022

- Met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), ProRail, NS en de andere overheden binnen de MRA onderzoeken we hoe het besluit over OV SAAL Middellange Termijn (genomen in september 2020) in de dienstregeling tussen 2025 en december 2029 kan worden ingevoerd.
- Met de MRA-partijen, provincie Utrecht en de spoorsector onderzoeken we of in de komende jaren de verbinding via het spoor tussen Almere en Utrecht kan worden versneld. Dit is een complexe uitdaging binnen de bestaande infrastructuur.
- We onderzoeken samen met de gemeenten hoe de ambitie voor meer HOV-verbindingen binnen, van en naar Flevoland gerealiseerd kan worden binnen de bestaande OV-concessies. In 2022 richten we ons met name op de busverbinding Almere-Utrecht. De basis hiervoor zijn de 'bouwstenen' bus in het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 zoals dat in 2019 is vastgesteld en eerder onderzoek naar de corridor Almere-Utrecht.
- We gaan monitoren wat de blijvende effecten van de coronacrisis op het gebruik van het openbaar vervoer zijn en zo nodig de inzet van middelen en/of het OV-aanbod hierop afstemmen.
- Samen met gemeenten, NS, ProRail en andere betrokkenen wordt een start gemaakt met de uitvoering van de in 2021 vastgestelde ontwikkelagenda voor de Flevospoorlijn (horizon 2030).

- Met de gemeente Lelystad werken we verder aan de ontwikkeling en uitvoering van plannen voor de verbetering van de doorstroming van het openbaar busvervoer in Lelystad.
- Vanaf april 2022 starten we met de implementatie van de OV-concessie IJssel-Vecht.

Doel (2019-2023)

De nachtelijke bereikbaarheid van zowel Schiphol als Amsterdam Lelystad Airport is verbeterd.

Activiteiten 2022

We zetten ons in om samen met de NS een voorstel uit te werken over het realiseren van een nachttreinnetdienst op de verbinding Schiphol Amsterdam Almere Lelystad en Zwolle, mogelijk met medefinanciering van de provincie. Deze activiteit staat los van initiatieven van andere vervoerders om eventueel ook nachttreindiensten via Flevoland naar Amsterdam/Schiphol aan te bieden.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land is verbeterd.

Activiteiten 2022

- We onderzoeken of het concept Buitenpoorten toegepast kan worden op de stations Almere Oostvaarders en Lelystad.
- Samen met NS en ProRail doen we een 'quick scan' naar de mogelijkheden voor een extra station en de meest geschikte locatie voor dit station 'Lelystad-Zuid/ Nationaal park'.

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van de kleine kernen is door slim maatwerk-OV op peil gehouden.

Activiteiten 2022

We onderzoeken of de resultaten van de 'Mobility as a Service (MAAS)-pilot' in gemeente Noordoostpolder breder toepasbaar zijn. Daarnaast ronden we de visie op (OV)knooppunten af met als doel de bereikbaarheid van Flevoland te verbeteren, waaronder de kleine kernen, en starten we met de uitvoering.

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	32.822	36.782	37.948	38.732	37.981	37.981
Baten	-7.779	-8.298	-8.294	-8.294	-8.294	-8.294
Saldo	25.043	28.484	29.654	30.438	29.687	29.687
Kader (saldo na PN 22-25)		28.484	29.180	29.872	29.121	29.121
Verschil t.o.v. kader			474	566	566	566
Aanvullende indexering t.b.v. 1 prijspeil 2022 (bovenop provinciale index)			606	606	606	606
2 Actualisatie kapitaallasten			-133	-40	-40	-40

x € 1.000

Toelichting

1. Aanvullende indexering budgetten Openbaar streekvervoer

Als gevolg van autonome ontwikkelingen wordt de begrotingspost 'Openbaar streekvervoer' in 2022 met € 0,61 mln. naar boven bijgesteld. Dit saldo heeft voor € 0,38 mln. (nadelig) betrekking op de concessie IJsselmond. Het nadeel wordt verrekend met de jaarlijkse storting in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'. Dit nadeel wordt volledig veroorzaakt door een stijging van de exploitatielasten (ontwikkeling Landelijke Bijdrage-Index, waarvan de nadelige effecten structureel doorwerken).

Daarnaast heeft bovengenoemd saldo voor € 0,23 mln. (nadelig) betrekking op de bekostiging van de aan de gemeente Almere gedelegeerde concessie. Dit structureel nadeel volgt uit de afspraken die specifiek toezien op dat deel van de bekostiging dat samenhangt met de groei van het aantal inwoners in de gemeentelijke uitleggebieden. Dit nadeel van € 0,23 mln. komt ten laste van de stelpost 'Nieuw beleid'.

2. Actualisatie kapitaallasten

De verwachte oplevering van de investeringen in DRIS-displays bushaltes Flevoland en de aanschaf van laadinfrastructuur busstation Lelystad staat gepland voor 2022. Dit betekent dat op basis van het vigerend beleid met ingang van 2023 (start concessie IJssel-Vecht) wordt gestart met afschrijven op deze kapitaalgoederen. Ten opzichte van de initiële ramingen is dit een vertraging van één jaar.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	37.948	-8.294	29.654
Totaal	37.948	-8.294	29.654

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.

Activiteiten 2022

- We actualiseren het p-MIRT en leggen het, als bijlage bij de programmabegroting, voor aan PS.
- We laten een nieuw 'Programma Mobiliteit en Ruimte' vaststellen.
- We voeren de activiteiten uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' uit.

Doel (2019-2023)

Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Activiteiten 2022

- Samen met het Rijk en de regio werken wij aan de bereikbaarheidsopgaven als gevolg van de verwachte woningbouwontwikkeling. We participeren in het vervolg van het MIRT-onderzoek Amsterdam Bay area (IJmeerverbinding) en de MIRT-verkenning capaciteitsuitbreiding A27.
- Bij het Rijk en andere gebiedspartners dringen wij aan op besluitvorming die voor de bereikbaarheid van provincie Flevoland essentieel is:
  - de verbreding van de N50 tussen Kampen-Zuid en Hattermerbroek;
  - de verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand;
- De doelen en opgaven worden in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' vertaald naar concrete activiteiten.
- We nemen deel aan het Rijksregioprogramma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB)' en werken samen met de MRA partners in het 'Platform Mobiliteit' van de MRA.

Doel (2019-2023)

Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility.

Activiteiten 2022

- We evalueren en actualiseren het beleid voor smart mobility, gericht op het vergroten van de inzet van smart mobility als onderdeel van het oplossen van knelpunten in bereikbaarheid. In het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' wordt het nieuwe beleid voor smart mobility geformuleerd.
- Met het Fundament Smart Mobility Flevoland en de intensivering en doorontwikkeling van Smart Mobility in het nieuwe 'Programma Mobiliteit en Ruimte' versnellen we de mobiliteitstransitie in Flevoland langs de fundamentele speerpunten: het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum, Smart Area Flevoland, Gecoördineerd netwerk breed verkeersmanagement, Digitalisering Overheden, Vraaggericht OV/Mobility as a Service, Elektrificeren mobiliteit, Cross sectorale samenwerking en Scale Up in Residence.
- We verbeteren de bereikbaarheid van evenementen bij Walibi en de Floriade in 2022 middels een innovatiecompetitie. Begin 2022 worden prototypes kleinschalig getest. Op basis hiervan worden twee

marktpartijen geselecteerd om hun prototype verder door te ontwikkelen en te testen bij Walibi en Floriade. Uiteindelijke doel is de realisatie van een Integraal MobiliteitsCentrum Flevoland (IMCF).

Doel (2019-2023)

De mobiliteit is verduurzaamd als bijdrage aan het Klimaatakkoord volgens de principes van haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar (Rijksopdracht).

Activiteiten 2022

- Samen met regionale partners werken we via het RMP aan concrete maatregelen ter verduurzaming van de mobiliteit. Onze eigen provinciale inzet voor dit regionale mobiliteitsprogramma integreren we in hoofdstuk 6 'Mobiliteit en Ruimte' van het 'Omgevingsprogramma'.
- We werken aan de realisatie van de benodigde laadinfrastructuur voor het elektrisch OV-materieel dat binnen de concessie IJssel-Vecht ingezet gaat worden.
- Als deelnemer aan Coalitie Anders Reizen gaan we duurzaam vervoer van de provinciale medewerkers stimuleren.
- Bij nieuwe aanbestedingen stellen we de eis dat de CO2 uitstoot in de projecten als gevolg van brandstofverbruik met 50% wordt gereduceerd, door gebruik te maken van biobrandstoffen of elektrisch materieel.
- We zetten we de komende jaren in op het gebruik van nieuwe duurzame asfalt- en betonmengsels met een lage CO2 uitstoot en een hoge mate van circulariteit.
- Voor andere materialen nemen we een plafondwaarde op, op basis van de Milieu Kosten Indicator (MKI).
- Samen met de markt werken we aan pilots die een bijdrage leveren aan onze duurzaamheidsdoelstellingen en die bij een succesvolle toepassing standaard kunnen worden toegepast in ons areaal.
- Op het moment van een aanbesteding werken we verder aan het volledig emissievrij maken van ons eigen wagenpark. Bij vervanging kiezen we steeds de optie met de minste CO2-uitstoot die voldoet aan alle gestelde voorwaarden.
- We laten onderzoek uitvoeren naar het effect van het veranderende klimaat (o.a. hitte, droogte en wateroverlast) op onze wegen en vaarwegen en naar het effect van wortelschade aan onze wegen. Dit moet leiden tot passende maatregelen om ook in de toekomst in te kunnen blijven spelen op veranderende omstandigheden.
- Binnen het project 'MRA-Elektrisch' werken we met Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren.
- We hebben samen met het Rijk en gemeenten besluiten genomen over de aanpak van de fietsknelpunten, het wegwerken van ontbrekende schakels in het Regionaal Kernnet Fiets Flevoland-, waaronder Lelystad-Almere, en het geschikt maken van fietspaden voor snelfietsen op een aantal trajecten.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	1.317	6.113	4.017	3.430	2.440	2.440
Baten	0	-1.425	0	0	0	0
Saldo	1.317	4.688	4.017	3.430	2.440	2.440
Kader (saldo na PN 22-25)		4.688	4.017	3.430	2.440	2.440
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	4.017	0	4.017
Totaal	4.017	0	4.017

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2019-2023)

De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd ten behoeve van het goed kunnen functioneren van onze samenleving.

Activiteiten 2022

- Hogering: In 2022 realiseren we de tunnelbakken en leggen we de omliggende infrastructuur aan: de viaducten over de bakken heen en de op- en afritten van en naar de naastgelegen wijken.
- Ombouw Ganzenweg- Knardijk: we realiseren de ongelijkvloerse kruising inclusief de benodigde aansluitingen.
- Project 'N307 Roggebot-Kampen': we zijn buiten hard aan het werk en bouwen o.a. een nieuwe brug en verwijderen de oude Roggebotsluis.
- Laan van Nieuw Land en Verlengde Westerdreef: we pakken de planvoorbereiding van de projecten op, in nauw overleg tussen de provincie en de gemeente. We bereiden de planologische procedure voor en het ontwerp wordt verder gedetailleerd.
- Snelfietspad Almere-Lelystad: we concretiseren de plannen en de procedures worden voorbereid, in overleg met de betrokken partijen, het Nationaal Park Nieuw Land, de gemeente Almere en Lelystad.
- We stellen het p-MIRT 2023-2027 op.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Doel (2019-2023)

De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale) verkeersveiligheid verbeteren.

Activiteiten 2022

- We voeren jaarschijf 2022 uit van het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). We onderhouden onder andere circa 19 km weg, we bereiden de vervanging van oeverbeschoeiingen verder voor en we vervangen bomen langs diverse wegen en als gevolg van de essentakziekte.
- In het kader van het Programma 'Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen' renoveren we zes van de in totaal 16 objecten (de Voorstersluis bij Kraggenburg, de Noordersluis in Lelystad, sluis De Blauwe Dromer in Zeewolde, de Marknessersluis in Marknesse en de Zuidersluis en Vaartsluis in Almere). Daarnaast introduceren we een Vaarweg-app. Met deze app kan men zich aanmelden voor een brug- of sluisbediening en kan men object gerelateerde informatie vinden.
- We voeren veiligheidsmaatregelen aan provinciale wegen uit, gekoppeld aan groot onderhoud waaronder het aanbrengen van diverse afschermingen voor fietsers, een veiligheidsplateau bij de kruising Bremerbergweg x Alikruikweg en diverse kleinere maatregelen bij Blocq van Kuffeler, vooruitlopend op een groter project.
- We stellen het MBVI 2023 op en bereiden de Maatregelenlijst voor de periode 2023-2027 voor.
- We starten samen met de regionale partners het Uitvoeringsprogramma in het kader van het Strategisch Plan 'Verkeersveiligheid 2030 (SPV)'.
- We legaliseren de beheerstroken langs de wegen.

- We implementeren de wettelijk noodzakelijke maatregelen ten behoeve van de cybersecurity van de beweegbare bruggen en sluizen.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	27.554	23.111	26.455	27.402	28.987	29.667
Baten	-723	-474	-474	-474	-474	-474
Saldo	26.831	22.637	25.981	26.928	28.513	29.193
Kader (saldo na PN 22-25)		22.637	26.618	28.178	29.186	29.186
Verschil t.o.v. kader			-637	-1.250	-673	6
1 Actualisatie kapitaallasten			-637	-1.250	-673	6

x € 1.000

Toelichting

1. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden (deels) verrekend met de daartoe ingestelde reserve 'Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen' (VVI). Per saldo heeft dit dan ook geen effect op de begrotingsruimte. De actuele kapitaallasten in 2025 zijn hoger dan het kader, doordat het begrotingsjaar 2025 is toegevoegd aan het meerjarenprogramma.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	5.351	0	5.351
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	21.104	-474	20.630
Totaal	26.455	-474	25.981

x € 1.000

6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	32.822	36.782	37.948	38.732	37.981	37.981
	Baten	-7.779	-8.298	-8.294	-8.294	-8.294	-8.294
	Saldo	25.043	28.484	29.654	30.438	29.687	29.687
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	1.317	6.113	4.017	3.430	2.440	2.440
	Baten	0	-1.425	0	0	0	0
	Saldo	1.317	4.688	4.017	3.430	2.440	2.440
6.3 Infrastructuur	Lasten	27.554	23.111	26.455	27.402	28.987	29.667
	Baten	-723	-474	-474	-474	-474	-474
	Saldo	26.831	22.637	25.981	26.928	28.513	29.193
Totaal programma 6	Lasten	61.694	66.007	68.421	69.564	69.409	70.089
	Baten	-8.503	-10.197	-8.768	-8.768	-8.768	-8.768
	Saldo	53.191	55.810	59.652	60.795	60.641	61.320

x € 1.000

7. Vernieuwend Bestuur

Inleiding

Algemeen

De coronapandemie heeft laten zien hoe belangrijk een goed functionerende overheid is; een overheid geeft richting, biedt duidelijkheid en beschermt als dat nodig is. Een kwalitatief goed openbaar bestuur is meer dan een systeem, een organisatie. Zo'n overheid komt de samenleving ten goede en baseert zich op de collectieve waarden van onze leefgemeenschap. Alle overheden hebben - waar dat binnen hun mogelijkheden lag - zich ingezet om de gevolgen van de coronacrisis te beperken. Weliswaar verschillen de verantwoordelijkheden, toch is er sprake van meer gelijkwaardigheid. Op deze manier kunnen - opgabegericht en als één overheid - ook andere maatschappelijke vraagstukken door de overheden zowel afzonderlijk als samen worden aangepakt.

De rol van de provincie is immers breder dan alleen haar wettelijke taken. De provincie als bestuurslaag mag zich verheugen in hernieuwde belangstelling. Gemeenten hebben hun handen vol aan hun opgaven en bovenlokale thema's en vraagstukken kunnen bij uitstek door provincies worden opgepakt. Provincies hebben bovendien een belangrijke schakelfunctie in het bestuur van ons land en dat is meer dan de term 'middenbestuur' aanduidt. Bovenlokale, regionale en nationale vraagstukken komen samen op het niveau van deze overheden. Ook het Rijk kijkt naar de regionale schaal waarop veel maatschappelijke vraagstukken zich afspelen. Regio's onderling verschillen en zo is bijvoorbeeld elke Regionale Energiestrategie anders. Ook andere landelijke opgaven van nu, zoals de stikstofcrisis en de woonopgave hebben baat bij een regionale benadering. Bij uitstek zijn we als provincie daartoe in staat. Overigens zien we ook een ontwikkeling dat op nationale schaal doelen worden bepaald waarbij via sturing van bovenaf de invulling aan 'de regio wordt overgelaten. Onze samenwerking met het Rijk willen we anders vormgeven. Naast elkaar en gezamenlijk worden de grote vraagstukken op gepakt.

Bestuursstijl

In het Coalitieakkoord 2019 - 2023 staan heel wat inhoudelijke ambities om de samenleving van provincie Flevoland een toekomst te bieden: wat willen we bereiken? Daarnaast beschrijft het akkoord uitvoerig hoe we denken onze resultaten te bereiken. We zijn aan de slag met de opdracht ons in te zetten voor bestuurlijke vernieuwing, participatie aan het openbaar bestuur vanuit de samenleving en het voorkomen en verminderen van belemmerende regelgeving. Daar hoort een bestuursstijl die past bij Flevoland en bij de opgaven van dit gebied: open en constructief, in dialoog, met inbreng vanuit de praktijk en de samenleving, met onze partners, vanuit vertrouwen. De crises, 'stikstof', 'wonen' en 'corona', komen daar nog bij. Onze invalshoek is om de opgaven in samenhang met elkaar aan te pakken. Dat is ingewikkeld, maar door samen te werken als overheden en met partners wordt een maatschappelijk vraagstuk het meest effectief aangepakt. We zien dat de samenwerking in Flevoland intensiever is geworden en dat we als regio gezamenlijk optrekken. Dat versterkt onze positie en onze rol in het land.

Bovendien constateren we dat de provinciale schaal bij uitstek geschikt is om problemen aan te pakken; veel vraagstukken spelen bovenlokaal en de provincie is daarvoor een uitstekende bestuurslaag om te verbinden, te schakelen en de organiseren. Ook het Rijk ziet meer en meer een regionale aanpak als effectief. Dit betekent dat de provincie een stap naar voren doet, duidelijk weet en aangeeft wat zij wil en haar zichtbaarheid en profiel verstevigt. Ook in de uitvoering van die opgaven draagt de provincie haar stenen bij. Dit vergt inzet van kwantiteit en kwaliteit. Voor PS betekent dit dat zij (kaderstellend) richting hebben te geven aan deze regionale ontwikkelingen en daarin het voortouw nemen. Door met voorkantsturing te oefenen worden de Staten vroegtijdig bij dergelijke processen betrokken. In gesprek met de samenleving wordt gestreefd naar draagvlak voor de keuzes die moeten worden gemaakt op de grote transities van wonen, landbouw, energie en klimaat en voorzieningen van onderwijs, zorg en dergelijke.

Regionale opgaven

De provinciale overheid is er om de belangen van de Flevolandse samenleving te dienen. En dat doen we in toenemende mate over de bestuurlijke grenzen van onze samenleving heen. Maatschappelijke opgaven houden zich niet aan grenzen en daarom moeten vraagstukken gezamenlijk in onze regio worden opgepakt. Onze inwoners hebben geen boodschap aan dergelijke begrenzingen. Daarom zoekt de provincie actief naar samenwerking om regionaal een aantal opgaven collectief aan te pakken. Zo intensiveren we de samenwerking met de Regio Zwolle. De economische ontwikkeling van deze regio is cruciaal, maar direct verbonden zijn bereikbaarheid en mobiliteit, human capital en ook duurzaamheid. We beschouwen Flevoland

als de verbinding tussen het noorden en noordoosten van het land, ja zelfs met de belangrijke zones van kennis en economie in het noorden van Duitsland en de Randstad.

Flevoland werkt intensief aan de versterking van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). We zijn bezig de slagkracht van dit netwerk te vergroten door de bestuurlijke samenwerking te vereenvoudigen. We richten de sturing en verantwoording opnieuw in en trekken als deelregio Flevoland, Almere en Lelystad samen op. Inhoudelijk zijn we nauw betrokken bij de thema's van de MRA: 'ruimtelijke ontwikkeling', 'economie' en 'mobiliteit'. 'Duurzaamheid' en 'cultuur' zijn daar de laatste jaren aan toegevoegd. We proberen door de onderwerpen die voor Flevoland van belang zijn te agenderen de koers van de MRA te bepalen.

We zijn de komende tijd sterker dan voorheen betrokken op de Noordwest Veluwe. De relatie met onze regio is steeds duidelijker merkbaar. Zo zijn we met de provincie Gelderland structureel betrokken bij de ontwikkeling van de gebiedsagenda 'Ermelo, Harderwijk, Zeewolde' en het samenwerkingsverband Meerinzicht.

Onze samenwerking met de medeoverheden in provincie Flevoland zullen we de komende tijd intensiveren met het oog op de formulering en uitwerking van de beoogde 'Samenwerkingsagenda Rijk en Regio'. Daarin willen we afspraken maken over de manier waarop we de grote opgaven, zoals de woonopgave en het bouwen en doorontwikkelen van onze regio op termijn vorm willen geven. Deze samenwerking vraagt de nodige inzet.

Bestuurlijke vernieuwing

In het Coalitieakkoord 2019-2023 is de ambitie uitgesproken om actief op zoek te gaan naar de meningen van Flevolandse inwoners en organisaties uit de samenleving, zodat inwoners kunnen meepraten over de toekomst van onze provincie. In de geest van de Omgevingsvisie FlevolandStraks bieden we ruimte voor initiatief. Bij belangrijke vraagstukken zoeken we vroegtijdig de dialoog met de samenleving. Die dialogen brengen de dilemma's en mogelijke oplossingen in beeld, waarover het politieke debat kan worden gevoerd. Als provincie hebben we een verantwoordelijkheid om alle inwoners te horen en te betrekken bij ons doen en laten. We zetten methoden en technieken in om te stimuleren dat daarbij ook de minder gehoorde groeperingen hun mening kunnen geven. Om die reden zetten we onze samenwerking met het landelijke programma 'Democratie in Actie' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) voort. Van zowel de provinciebestuurders als medewerkers mag worden verwacht dat zij openstaan voor initiatieven uit de samenleving, transparant zijn in hun optreden en verantwoording afleggen over de bereikte resultaten.

We kunnen en willen het als overheid niet alleen doen. We werken met en voor de samenleving. Het doel is om - via bestuurlijke vernieuwing - als één overheid, in nauwe samenwerking met de omgeving, beleid te maken en uit te voeren dat effectief, inclusief en uitlegbaar is. Wij letten daarbij vooral op houding en gedrag, op samenwerking en de daarbij horende relaties binnen en buiten de eigen organisatie en op het leren van opgedane ervaringen. Zoals in het Coalitieakkoord is verwoord investeren we daarom als bestuur en organisatie in opgavegericht werken.

Samen leven, wonen, werken

We merken dat de provincie Flevoland in een volgende fase van haar bestaan terechtkomt. Er is al een samenleving gegroeid. Veel mensen hebben een fijn bestaan opgebouwd in de polders. We zullen dan ook moeten nadenken over de ontwikkeling van Flevoland in het volgende stadium. De provincie en de andere overheden moeten dit gezamenlijk vormgeven. De afgelopen jaren is de provincie zelfbewuster geworden. We zijn trots op wat we in ons gebied hebben gerealiseerd en we streven naar een kwalitatieve ontwikkeling van de Flevolandse samenleving. We willen dat het goed wonen en verblijven is in Flevoland. Het gaat dus om meer dan stenen stapelen. In een gezamenlijk aanbod aan het Rijk hebben de overheden van Flevoland uitgesproken dat we een bijdrage kunnen leveren aan de landelijke vraagstukken en grote transities. Maar dan wel onder voorwaarden; de balans in onze samenleving moet worden verbeterd, de voorzieningen moeten op peil worden gebracht en de ontwikkeling moet leiden tot een duurzame prettige woon-, leef- en werkomgeving voor huidige en nieuwe Flevolandse. De komende bestuursperiodes staan we - samen met het Rijk - voor forse opgaven.

In de Omgevingsvisie uit 2017 hebben PS verwoord dat provincie Flevoland meer dan voorheen door de inwoners zal worden ontwikkeld. Samen met inwoners en andere belanghebbenden en overheden hebben we de opgaven voor deze regio uitgewerkt in samenwerkingsagenda's en uitvoeringsagenda's. Onze Omgevingsvisie FlevolandStraks richt zich op de periode tot het jaar 2030 en verder. Samen met onze Staten en de andere volksvertegenwoordigingen willen we verder vooruit kijken, om de ontwikkeling van Flevoland en de aanpak van de grote maatschappelijke opgaven in goede banen te leiden. Dat is een uitdaging aan ons en onze

inwoners en past ook bij deze tijd. Deze ontwikkeling van onze regio pakken we op in samenspraak met de maatschappelijke partners en onze gebiedspartners. De bestaande uitwerkingsagenda van de Omgevingsvisie is onze leidraad. Op basis van een evaluatie van de Omgevingsvisie kunnen keuzes worden gemaakt van wat voor de inwoners het belangrijkste is.

Europa

Europa is voor provincie Flevoland een belangrijke partner. De afgelopen jaren hebben wij de nodige ambitie en bestuurlijke inzet gepleegd in Europese ontwikkelingen, waarbij onze bestuurders relevante functies vervullen. Het blijkt effectief om de belangen van Flevoland in Brussel goed onder de aandacht te brengen. De belangenbehartiging voor Europese Fondsen heeft er in geresulteerd dat Flevoland kan beschikken over nieuwe fondsen in de programmaperiode 2021-2027. De belangenbehartiging voor EU fondsen wordt voortgezet, onder meer gericht op het Europees Herstelfonds en het Brexitfonds (Brexit Adjustment Reserve).

Daarnaast is het van belang om goed op aangehaakt te zijn op voor provincies relevante Europese beleidsontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid (Zero Pollution Ambition), slimme mobiliteit en verduurzaming van de landbouw. In algemene zin behartigen we Flevolandse belangen in diverse Europese netwerken. Flevoland is niet alleen in EU-verband actief, maar ook in de Raad van Europa. De commissaris van de Koning is president van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa.

Public affairs

De provincie Flevoland is zich bewust van het belang van Public Affairs (PA) voor de positionering van de provincie en het bereiken van maatschappelijke resultaten. Kritische factoren zoals tijdige strategiebepaling, coalitievorming en intensieve contacten met beïnvloeders en beslissers dragen bij aan een succesvol Public Affairs beleid. Om de realisatie van de opgaven uit het coalitieakkoord te ondersteunen en in te spelen op ontwikkelingen in Flevoland en om ons heen (coronacrisis, stikstofproblematiek, woningbouwopgave) zal hieraan de komende tijd extra aandacht worden besteed door een team samengesteld uit verschillende disciplines (communicatie, beleidsspecialisten vakafdeling, bestuursadviseurs, Europa).

Provinciale Staten/Statengriffie

Het jaar 2022 is het laatste volledige jaar van deze Statenperiode waarin de voorbereidingen worden opgestart in aanloop naar de verkiezingen 2023. Provinciale Staten maken werk van participatie waarmee ze in toenemende mate de Flevolandse samenleving betrekken. Ook werkt zij steeds meer samen met haar omgeving, zoals de MRA en de regio Zwolle.

De Statengriffie ondersteunt in deze opgaven en optimaliseert haar bedrijfsvoering met als uitgangspunten duurzaam en innovatief. Op deze wijze faciliteert de Statengriffie Provinciale Staten en creëert het ruimte voor de politiek.

Maatschappelijk effect

De overheid bevordert een goed woon- werk en leefklimaat voor de Flevolandse samenleving

Effect van ons beleid

Een verbeterde (inter)nationale en regionale positie van Flevoland.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	2021	Streefcijfer 2022	2023 - 2025
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen tweede kamer/ PS / gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers / stemgerechtigden	51,1% (GR)	53,6% (PS) (was 45,6% in 2015)	n.v.t.	75,4% (TK)	n.v.t.	54% (PS)

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Vernieuwend bestuur	7.1 Bestuur	Versterkte belangenbehartiging Flevoland als actieve partner in de EU Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur
	7.2 PS / Statengriffie	Optimaal gefaciliteerde Staten in kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol. Optimaal ondersteunde besluitvorming door PS. Door de Statengriffie uitgevoerde going concern taken conform haar kernwaarden.
	7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting.
	7.4 Bedrijfsvoering	IT-systemen veilig en op orde.
	7.5 Reserves	

Verbonden partij(en)

Aan dit programma zijn twee verbonden partijen gerelateerd. Wat betreft bestuurlijke ontwikkelingen is met name de Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) van groot belang. Het IPO is als vereniging van de twaalf provincies de belangenbehartiger van de provincies. Via het IPO dragen de provincies via het IPO-bestuur bij aan de 'verhoging van de kwaliteit van het openbaar bestuur'. Ook zijn de provincies actief richting het Rijk en andere koepelorganisaties rond de belangrijkste opgaven en zorgen daarnaast voor inbreng in wetgevingsprocessen en profilering van de provinciale belangen op regionaal en (inter)nationaal niveau. De provincies hebben recent in "Een groen herstel" een gezamenlijk aanbod gedaan aan het Rijk en een nieuwe coalitie. Bovendien is een groot aantal uitvoeringstaken voor provincies ondergebracht in BIJ12. Stikstof is daarvan een bekend en actueel voorbeeld. De komende tijd zet het IPO in op de professionalisering van de organisatie en een veilige ICT omgeving. PS worden de laatste jaren intensiever betrokken via de Algemene Vergadering bij de werkzaamheden en resultaten van het IPO.

Een tweede verbonden partij is de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De provincie Flevoland heeft een beperkt aandeel in de bank. De instelling verzorgt als systeembank voor het betalingsverkeer van de decentrale overheden en zij is verantwoordelijk voor het schatkistbankieren door gemeenten en provincies.

7.1 Bestuur

Portefeuillehouder

L. Verbeek (Rijkstaken, veiligheid)
C. Smelik (Bestuurlijke vernieuwing)
J. Fackeldey (Bestuurlijke zaken)
M.A. Rijsberman (Europa, INTERREG)

Doel (2019-2023)

De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Activiteiten 2022

- We behartigen de Flevolandse belangen in Den Haag en Brussel. We zetten in op de prioritaire thema's uit het coalitieakkoord en het strategisch akkoord, en waar nodig op nieuwe ontwikkelingen (coronacrisis, stikstofproblematiek en woningbouwopgave). Belangenbehartiging doen we door middel van gesprekken, werkbezoeken en position papers. De opgave is om hiervoor een Public Affairs beleid vorm en inhoud te geven samen met de vakafdelingen, communicatie, bestuursadviseurs en team Europa. Daarvoor ontplooiën we onder meer de volgende activiteiten.
- We monitoren (Kamerstukken, debatten, wet -en regelgeving) op politieke en maatschappelijke ontwikkelingen van de prioritaire dossiers en indien nodig stellen we onze lobbystrategie en doelen bij. Voor deze monitoring richten we een systeem in voor het volgen van Kamerstukken, debatten en wet- en regelgeving.

- We organiseren minimaal twee werkbezoeken voor Kamerleden en minimaal één werkbezoek voor topambtenaren op een prioritair thema.
- We investeren in en intensiveren ons netwerk met Kamerleden. Dit doen we door het organiseren van kennismakings- en/of lobbygesprekken tussen GS-leden en Kamerleden. Dergelijke gesprekken initiëren we zowel langs de inhoudelijke onderwerpen en als via de binding van Kamerleden met de provincie (Flevolandse Kamerleden).
- Voor de belangenbehartiging in Brussel wordt een vergelijkbare Public Affairs benadering toegepast, enerzijds gericht op inzicht in de actuele EU dossiers die relevant zijn voor Flevoland en anderzijds het onderhouden van een Brussels netwerk van beleidsbeïnvloeders.
- We zorgen voor informatievoorziening over relevante Brusselse beleidsontwikkelingen, zoals het Europees Herstelfonds, het Brexitfonds (Brexit Adjustment Reserve), de verduurzamingsvoorstellen in het kader van het Green Deal Pakket (bijvoorbeeld de Slimme en Duurzame Mobiliteit Strategie) en de 'Digitaliseringsagenda'. Daarvoor stellen we op basis van het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2022 een Actieplan Europa op. Dit is een uitvoeringsplan voor de Europese belangenbehartiging dat een overzicht bevat van verwachte Europese beleidsontwikkelingen. We werken in de Brusselse belangenbehartiging samen met de Randstadprovincies (Samenwerking Regio Randstad) en met alle provincies en het IPO in het Huis Nederlandse Provincies. In deze samenwerkingen is Flevolandse gedeputeerde Rijsberman trekker voor de lobby voor de Europese investeringsfondsen, mobiliteit, herstel na corona en de EU-begroting.
- We participeren in het IPO dat namens de gezamenlijke provincies gesprekspartner voor het Rijk en andere overheden is en wet- en regelgeving beïnvloedt. We maken gezamenlijk afspraken met het kabinet over de aanpak van landelijke opgaven voor de komende coalitieperiode, zoals de woonopgave, het klimaatakkoord, de transitie van de landbouw, het landelijk herstelplan, de energietransitie, brede welvaart.
- We brengen zowel via het IPO als door lobby en in netwerken de belangen van de provincie Flevoland en de Flevolandse onder de aandacht bij de vorming van een nieuw kabinet.
- We doen richting het Rijk voorstellen in het kader van een vervolg op het 'Interbestuurlijk Programma' (IBP). We participeren in regionale en nationale samenwerkingsverbanden, met name de Metropoolregio Amsterdam, de regio Zwolle en de samenwerking Ermelo-Harderwijk-Zeewolde. Via deze netwerken en contacten bevorderen we de ontwikkeling van Flevoland. We zorgen voor een stevige verankering en agendering van de Flevolandse belangen in de diverse samenwerkingsverbanden.
- Binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) stemt de provincie af binnen de deelregio met Almere en Lelystad. Op basis van de gewijzigde governancestructuur werken we met de relevante partners zoals het Rijk aan de ruimtelijke ontwikkeling, de woningbouw, de economie en de bereikbaarheid mobiliteit in het MRA-gebied.
- De samenwerking met de Regio Zwolle intensiveren wij. We zien dat er een sociaal economische verbondenheid is met deze regio. Door het detacheren van een medewerker bij het regiobureau Zwolle proberen we de potentie voor gezamenlijke ontwikkeling op de thema's 'economie', 'arbeidsmarkt' en 'human capital' verder te concretiseren. Dat geldt ook voor de thema's 'bereikbaarheid', 'mobiliteit' en 'duurzaamheid'. We doen dit alles in nauwe afstemming met de gemeenten Dronten, Urk en Noordoostpolder.
- We stimuleren de samenwerking met de Veluwe door te participeren bij de gebiedsagenda Ermelo-Harderwijk-Zeewolde. Daarbij houden we de ontwikkelingsmogelijkheden en verbindingen van dit deel van Flevoland en de gemeente Zeewolde en Flevoland voor ogen.

Doel (2019-2023)

Flevoland is een actieve regionale partner in Europese instellingen, Europese regionale netwerken en samenwerkingsverbanden.

Activiteiten 2022

- We participeren in verschillende Europese instellingen en netwerken, waaronder het Comité van de Regio, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), de Assembly of European Regions (AER) en het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa. Dit resulteert onder andere in formele adviezen van het Comité van de Regio's aan de Europese Commissie over onderwerpen die van belang zijn voor de provincies, bijvoorbeeld over de inzet van EU fondsen voor het herstel van de coronacrisis. Via de Europese netwerken brengen we standpunten en uitvoeringskennis onder de aandacht van de Europese Commissie of het Parlement.

- We lobbyen voor Europese fondsen. Naast de fondsen voor regionale ontwikkeling gaat het om het Europees Herstelfonds, het Brexitfonds (Brexit Adjustment Reserve) en eventuele nieuwe fondsen.
- Naast een gezamenlijk plenair werkbezoek in oktober tijdens de European Week of the Regions and Cities, brengen de gedeputeerden individuele werkbezoeken aan Brussel over de onderwerpen in hun bestuurlijke portefeuille; onderdeel daarvan zijn lobby overleggen met EU-vertegenwoordigers.
- We organiseren een inhoudelijk Europa event in Flevoland over een nader te bepalen actueel Europees thema.

Doel (2019-2023)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Activiteiten 2022

- We intensiveren de samenwerking tussen de overheden in de regio en werken aan een structurele vormgeving daarvoor. We ontmoeten elkaar regelmatig, bijvoorbeeld in regionale conferenties en (thematische) portefeuillehoudersoverleggen en richten ons daarbij op regionale en bovenlokale en boven regionale opgaven. Vanuit de gedachte om als één overheid op te trekken we op basis van het manifest 'Wij zijn Flevoland!' aan een samenwerkingsagenda van Rijk en Regio.
- Voor de uitvoering van de bestuurlijke opgaven uit de Omgevingsvisie hanteren we de Uitwerkingsagenda 2020 - 2025, welke eventueel wordt bijgesteld op basis van een evaluatie van de Omgevingsvisie (eerste helft 2022). Met een nieuw kabinet wordt in IPO-verband afgesproken welke strategische opgaven wij aanpakken en welke rol de provincie daarin oppakt. Daarbij kan worden gedacht aan thema's als 'woonopgave', 'stikstofcrisis', 'klimaat'.
- We faciliteren de bestuurderstafel Omgevingswet, het ambtelijk platform Omgevingswet en we schuiven aan bij praktijkproeven voor omgevingstafels, die door gemeenten worden georganiseerd.
- We stellen een participatieverordening op. En verder bepalen we de vormen van participatie waarmee we de betrokkenheid van de inwoners van provincie Flevoland bij provinciale plannen en activiteiten vergroten. Bij de bespreking van de eerste Regionale Energiestrategie (RES 1.0) hebben we aangegeven dat we onderzoeken of een burgerforum kan helpen bij de opstelling van de RES 2.0. En we maken gebruik van de uitkomsten van de Quick Scan die is opgesteld over de provinciale democratie.
- We werken het programma 'Bestuurlijke Vernieuwing' (2021) langs drie sporen uit met name door in de praktijk te oefenen en te leren. We komen met concrete voorstellen voor betrokkenheid van PS aan de voorkant van processen; afgestemd wordt bij welke (beleids)onderwerpen - zoals een nieuw economisch programma - 'voorkantsturing' gewenst is, zodat PS vroegtijdig richting kunnen geven. Daarnaast betekent opgavegericht werken rond maatschappelijke opgaven dat we inbreng van kennis en kunde uit de samenleving meer dan tot nu toe willen benutten om ambities waar te maken en vraagstukken aan te pakken. Tenslotte zullen we voorstellen doen om als mede-overheden en gelijkwaardige partners samen op te trekken (als één overheid) en gezamenlijke belangenafwegingen te maken en we verkennen de mogelijkheden gezamenlijk besluiten te nemen.
- We betrekken PS onder andere aan de hand van de 'Strategische Agenda' aan de voorkant bij diverse langjarige thema's. Op basis van de onderwerpen van deze agenda werken we met de Statengriffie aan een monitoring daarvan.
- We bereiden de invoering van de Wet Open Overheid (Woo) per 2022 voor. Met de uitgevoerde verkenning en kosten-batenanalyse is een basis gelegd. Op een aantal aspecten wordt samengewerkt met de andere provincies.
- De commissaris van de Koning (CdK) heeft als Rijkshoofd een rol op het terrein van veiligheid en ten aanzien van de Veiligheidsregio. We onderhouden de relatie met ons netwerk regionaal, interprovinciaal en landelijk. Ook in 2022 zullen effecten van de coronacrisis merkbaar zijn en doorwerken in het veiligheidsdomein.

- Versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur betekent een overheid die integer is, samenwerkt op basis van gemeenschappelijke opgaven en betrouwbaar en transparant is over wat zij voor haar inwoners doet. Goede samenwerking veronderstelt goede relaties op bestuurlijk, ambtelijk en politiek vlak. De commissaris vervult daarin als boegbeeld en voorzitter van PS en GS een belangrijke rol. Zijn rol in de raad van Europa geeft daaraan nog een extra dimensie. Opening van het politiek jaar, de nieuwjaarsreceptie, herdenken en vieren, werkbezoeken en het bijwonen van netwerkevenementen, lobby, bijzondere ontvangsten zijn voorbeelden van relatiebeheer. Dit jaar zal een groot accent liggen op het ontvangen van buitenlandse delegaties en het bijdragen aan netwerkevenementen in het kader van de Floriade. Het verder uitwerken, versterken en borgen van relatiebeheer, goed gastheerschap (protocol) en de advisering over Koninklijke Onderscheidingen en predicaten is ook een opgave voor komend jaar. De ambtsbezoeken van de CdK aan de gemeenten krijgen een nieuwe impuls. Veel werkbezoeken hebben door corona niet plaatsgevonden.
- Het belang van goede (bestuurlijke) relaties heeft zich bewezen in de aanpak van de coronacrisis. Er was in Flevoland daardoor steeds sprake van een consistente lijn. De commissaris is steeds betrokken geweest bij de bestuurlijke samenwerking. Alle aan corona gerelateerde wetswijzigingen zijn nauwlettend gevolgd en van commentaar voorzien. De gevolgen van de coronacrisis werken nog steeds door in onze maatschappij en in onze eigen organisatie. Veiligheid en crisisbeheersing zijn een provinciebrede opgave. Als provinciale organisatie moeten we ons bewust zijn van en voorbereid zijn op mogelijke crises. Veel van de crises, zoals extreme regenval of droogte of een pandemie, kunnen onze beleidsvelden of taken raken. Het ambtelijk netwerk met de partners in de Veiligheidsregio wordt daarom verbreed en versterkt en we starten een breed veiligheidsoverleg.
- Het veilig kunnen uitoefenen van het bestuurlijke ambt is voorwaarde voor het functioneren als bestuurder. Daarom ondersteunen en adviseren we bij uitingen van agressie of geweld. We monitoren en adviseren over social media gebruik, persoonlijke veiligheid, demonstraties en ondersteunen de rol die de commissaris daarin heeft ook richting de burgemeesters van de Flevolandse gemeenten.
- De (bestuurlijke) aanpak van ondermijning is een landelijke opgave en een mooi voorbeeld van het functioneren als één overheid. Dit heeft geleid tot een gemeenschappelijke lijn: de Flevolandse norm. We intensiveren de samenwerking met de Flevolandse gemeenten en het RIEC. We doen dat in de eerste plaats door de ambities van de Flevolandse Norm met elkaar uit te voeren en te monitoren. Samen met de gemeenten bekijken we hoe we elkaar in de bestuurlijke aanpak verder kunnen versterken en aanvullen. We participeren in diverse projecten, zoals het vergroten van maatschappelijke, ambtelijke en bestuurlijke bewustwording door trainingen en bijeenkomsten, het inrichten van een meldpunt, veilig buitengebied, keurmerk veilig ondernemen, Flevolandse norm en Meld Misdaad Anoniem. We toetsen de relevante beleidsvelden (zoals Recreatie en toerisme en Economie) op de focuspunten van de regionale ondermijningsopgave (bedrijventerreinen, buitengebied). In de grote projecten die onderdeel zijn van de regiodeal is hiervoor al aandacht geweest. Deze opgave leent zich voor een organisatiebrede en opgavegerichte aanpak.
- Een betrouwbare overheid is een integere overheid. De commissaris stelt integriteit altijd aan de orde tijdens zijn ambtsbezoeken. Bestuurders worden gescreend en de screening van kwetsbare functies wordt uitgebreid. In GS wordt regelmatig aandacht besteed aan integriteit. Ambtelijk komt integriteit terug in de trainingen gericht op het herkennen van signalen van ondermijning. Een overheid is open en transparant in wat zij doet. Uitgangspunt hierbij is “openbaar, tenzij”. De aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer over het opleggen, bekrachtigen en opheffen van geheimhouding worden in 2022 geëffectueerd voor alle besluiten van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten waarop geheimhouding van toepassing is.
- Een integere en betrouwbare overheid heeft ook integere partners. Toepassing van Bibob beleid draagt daaraan bij. Met de wijziging van de Wet Bibob in 2020 is het toepassingsbereik uitgebreid. We actualiseren het beleid en verbreden de toepassingsmogelijkheid. Inbedding in de organisatie is daarbij randvoorwaarde.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	1.677	2.405	2.106	2.033	2.033	2.033
Baten	-37	-27	-27	-27	-27	-27
Saldo	1.640	2.378	2.079	2.006	2.006	2.006
Kader (saldo na PN 22-25)		2.378	2.079	2.058	2.058	2.058
Verschil t.o.v. kader			0	-52	-52	-52
Overig			0	-52	-52	-52

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	288	0	288
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	942	0	942
7.1.3 Gedeputeerde Staten	876	-27	849
Totaal	2.106	-27	2.079

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Portefeuillehouder

N.v.t.

Beoogd effect:

- Optimaal gefaciliteerde Staten: kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.
- Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten.
- De Statengriffie garandeert haar going concertaken op benodigd kwaliteitsniveau.

Doel (2019-2023)

Faciliteren van de Staten, gericht op de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.

Activiteiten 2022

- Strategisch adviseren op majeure dossiers.
- Een strategische lange termijnagenda concretiseren, die beïnvloeding van Provinciale Staten op de eigen strategische thema's mogelijk maakt.
- Uitvoeren van educatieprogramma over democratie gericht op jongeren.
- Uitvoeren van communicatieplan PS.
- Concretiseren van de voor PS relevante onderdelen in de Participatiewet en Participatieverordening.
- Opstellen van een samenwerkingsvisie om de relatie tussen Staten en raden te versterken.
- Opstellen van een continu leerprogramma voor Provinciale Staten.

Doel (2019-2023)

Herijking en inrichting van de gewenste ondersteuning ten behoeve van besluitvorming door Provinciale Staten.

Activiteiten 2022

- Evalueren en continueren van de inzet van Provinciale Staten in regionale samenwerking, waaronder inzet rapporteurs.
- Continueren van de dialoog PS-GS-Ambtelijke organisatie en bestuurlijke vernieuwing.
- Continueren van de digitale ondersteuning Provinciale Staten.
- Evalueren van het Reglement van Orde Provinciale Staten.

Doel (2019-2023)

De dienstverlening van de Statengriffie in overeenstemming te brengen met haar kernwaarden: vernieuwingsgericht, betrouwbaar, toegankelijk, dienstverlenend, deskundig, sprankelend.

Activiteiten 2022

- Voorbereiden van de verkiezingen in 2023.
- Optimaliseren van de kennisdeling voor Provinciale Staten.
- Klankborden met PS over gewenste dienstverlening.
- Innoveren en verduurzamen van de bedrijfsvoering.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	1.642	1.680	1.853	2.159	1.833	1.833
Baten	-1	0	0	0	0	0
Saldo	1.641	1.680	1.853	2.159	1.833	1.833
Kader (saldo na PN 22-25)		1.680	1.838	2.144	1.838	1.838
Verschil t.o.v. kader			15	15	-5	-5
Overig			15	15	-5	-5

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de perspectiefnota.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	1.853	0	1.853
Totaal	1.853	0	1.853

x € 1.000

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2019-2023)

Een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Activiteiten 2022

- We passen de veertien 'bestuurlijke afspraken op financieel gebied' toe die zijn opgenomen in het Coalitieakkoord 2019-2023.
- We lichten budgetten (en de achterliggende reserves) van de begroting door.

Middelen

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	28	3.535	7.922	11.285	17.794	21.698
Baten	-175.334	-172.317	-174.698	-177.220	-179.873	-183.702
Saldo	-175.306	-168.781	-166.775	-165.935	-162.079	-162.004
Kader (saldo na PN 22-25)		-168.776	-165.460	-165.266	-161.576	-161.578
Verschil t.o.v. kader			-1.316	-669	-502	-426
1 Loon- en prijsontwikkeling			-398	-858	-1.141	-840
2 Opcenten motorrijtuigenbelasting			400	400	400	400
3 Provinciefondsuitkering			-892	-451	-83	-1.412
4 Stelpost nieuw beleid			-38	628	722	1.825
5 Stelpost onzekerheden			-400	-400	-400	-400
Overig			12	12	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Loon en prijsontwikkeling

Op basis van de verwachtingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het voorjaar van 2021 zijn de ramingen voor de jaren 2022-2024 verlaagd. Voor 2025 is een nieuwe jaarschijf toegevoegd ten opzichte van de vorige begroting. Zie voor een nadere specificatie onderdeel IV 'Financiële begroting'.

2. Opcenten motorrijtuigbelasting

De ramingen in het financieel kader waren gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 januari 2021 en zijn geactualiseerd naar de stand per 1 juli 2021.

3. Provinciefondsuitkering

De raming in het financieel kader waren nog gebaseerd op de Decemercirculaire provinciefonds 2020. De begrotingsraming is gebaseerd op de Meircirculaire provinciefonds 2021.

4. Stelpost 'Nieuw beleid'

Mutaties in deze begroting met effect op de begrotingsruimte, bijvoorbeeld als gevolg van autonome ontwikkeling of verwerking van het coalitieakkoord, zijn verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'. Een nadere specificatie en toelichting is opgenomen in onderdeel IV 'Financiële begroting'.

5. Stelpost 'Onzekerheden'

In de begroting worden diverse rekenkundige aannames gedaan, die omgeven zijn door onzekerheden (zoals de ontwikkeling van de belastingcapaciteit en de provinciefondsuitkering). Deze stelpost is bedoeld om eventuele tegenvallers die zich daarbij voordoen op te vangen. De gedragslijn is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 0,8 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welke jaarlijks oploopt met € 0,4 mln. Ten opzichte van het kader valt derhalve jaarlijks € 0,4 mln. vrij in 2022-2024. In 2025 wordt weer een nieuwe jaarschijf toegevoegd, zodat daar per saldo geen effect optreedt.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	35	-174.698	-174.663
7.3.2 Onvoorzien en stelposten	7.888	0	7.888
Totaal	7.922	-174.698	-166.775

x € 1.000

7.4 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

J. de Reus (Personeel & Organisatie)
C.W. Smelik (Inkoop- en aanbestedingsbeleid)
J.N.J. Appelman (Facilitaire zaken)
J.A. Fackeldey (Communicatie & ICT)
H.J. Hofstra (Financiën)

In het programmaonderdeel 'Bedrijfsvoering' komen voor het bestuur relevante ontwikkelingen aan bod. Voor 2020 beperkt dit zich tot informatievoorziening. De overige thema's en meer informatie over de bedrijfsvoering is te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf 'Bedrijfsvoering'.

Doel (2019-2023)

De IT-systemen voor de informatievoorziening zijn beter en veiliger en het beheer daarvan is op orde.

Activiteiten 2022

- Op basis van de geactualiseerde en in 2021 vastgestelde visie op de informatiestrategie worden nieuwe ontwikkelingen zoals op het gebied van datatoepassingen gerealiseerd.
- We sluiten waar dat mogelijk is aan bij het programma Interprovinciale Digitale Agenda 2.0 en leveren wij daaraan onze inbreng.
- Voor de informatievoorziening nemen we alle noodzakelijke maatregelen om de veiligheid en de technische en juridische kwaliteit te waarborgen.
- Als basis voor de Wet Open Overheid wordt een strategie uitgewerkt voor het verbeteren van het informatie- en archiefbeheer.

Middelen

7.4 Bedrijfsvoering	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	52.543	53.867	53.954	53.845	53.700	53.709
Baten	-3.880	-2.894	-2.987	-2.987	-2.987	-2.987
Saldo	48.663	50.974	50.967	50.858	50.714	50.722
Kader (saldo na PN 22-25)		50.974	51.015	51.020	51.017	51.017
Verschil t.o.v. kader			-48	-162	-304	-295
1 Actualisatie salarisbegroting			520	399	389	389
2 Actualisatie kapitaallasten			106	93	-55	-62
3 Provinciefonds en opcenten Motorrijtuigenbelasting			100	121	137	153
4 Detachering PBE - beëindiging - verlagen inkomsten			-775	-775	-775	-775

x € 1.000

Toelichting

1. Actualisatie salarisbegroting

De salariskosten zijn geactualiseerd op basis van huidige inzichten.

2. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) zijn geactualiseerd aan de hand van de Activastaat 2022-2025, die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten.

3. Provinciefonds en opcenten Motorrijtuigenbelasting

Dit betreffen aanvullende gelden voor de uitvoering van de Wet open overheid op basis van de meicirculaire Provinciefonds 2021.

4. PBE - beëindiging - verlagen inkomsten

In verband met het afronden van het programma 'KvW II' is de ondersteuning door de provincie beëindigd. Daardoor zal er sprake vanaf 2022 geen sprake meer zijn van door de provincie te declareren lasten bij de Management Autoriteit (MA). De impact daarvan is € 0,918 mln. per jaar (zie programmaonderdeel 3.1). Daartegenover zijn de personeelskosten voor de provincie ook lager.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Personeel en organisatie	43.740	-2.063	41.678
7.4.2 Financiën, communicatie en jur.zaken	575	0	575
7.4.3 Facilitaire zaken	5.215	-924	4.291
7.4.4 Informatievoorziening	4.423	0	4.423
Totaal	53.954	-2.987	50.967

x € 1.000

7.5 Reserves

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

7.5 Reserves	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	74.417	35.168	26.357	20.205	19.977	18.946
Baten	-71.791	-52.398	-38.483	-28.176	-17.155	-13.471
Saldo	2.626	-17.231	-12.126	-7.971	2.822	5.475
Kader (saldo na PN 22-25)		-17.231	-5.687	-954	5.142	5.143
Verschil t.o.v. kader			-6.439	-7.017	-2.320	332
1 Brede Bestemmingsreserve			-2.200	-1.720	0	0
2 Zuiderzeelijngelden			-1.933	-2.930	-102	2.000
3 Procesgelden gebiedsontwikkeling			-1.353	-1.150	-1.050	-1.050
4 POP			500	-250	-750	-1.210
5 Bodem			0	0	450	450
6 Nieuwe Natuur			-500	-500	-1.250	-137
7 Egal. res. activ. vervangingsinv.			989	1.451	881	368
8 Mobiliteit			-459	-493	-500	-591
9 Beheer en ontwikkeling Natuur			0	0	0	500
10 Doorgeschoven activiteiten			-397	0	0	0
11 Economisch Programma			-101	-101	0	0
12 Regiodeal Noordelijk Flevoland			341	0	0	0
13 Flevoland Natuurinclusief			-1.325	-1.325	0	0
Overig			1	1	1	1

x € 1.000

Toelichting

In bijlage B is per reserve een specificatie opgenomen van de geraamde stortingen en onttrekkingen in het jaar 2022. Onderstaand zijn op hoofdlijnen de mutaties ten opzichte van het financieel kader toegelicht.

1. Brede Bestemmingsreserve

Het verschil ten opzichte van het kader voor 2022 wordt met name veroorzaakt door onttrekkingen voor:

- 'Flevoland bouwt voor Nederland' € 1,075 mln. (zie programmaonderdeel 1.1),
- de jaarschijven 2022 en 2023 van het project 'Poort Lelystad' € 1,0 mln. per jaar (zie programmaonderdeel 2.2), en
- de aanvulling van het luchthavenfonds van € 0,125 mln. per jaar (zie programmaonderdeel 3.2).

2. Zuiderzeelijngelden

De mutatie van € 1,933 mln. bestaat uit € 1,887 mln. voor het ZZL-programma 'Noordelijk Flevoland' en € 0,046 mln. voor het Luchthavenfonds.

- De onttrekking voor het ZZL-programma is geactualiseerd. Op basis van de beschikkingen en de projectplannen wordt in 2022 een netto besteding verwacht van € 3,887 mln. In het begrotingskader was al een netto besteding van € 2,0 mln. opgenomen. De aanpassing voor 2022 is daardoor een hogere onttrekking van € 1,887 mln.

- Het Luchthavenfonds was initieel € 0,55 mln. in omvang. Die middelen maken onderdeel uit van de reserve 'Zuiderzeelijngelden'. Voor 2022 is de verwachte onttrekking ad € 0,046 nu ook begroot, waardoor het oormerk voor het Luchthavenfonds in deze reserve volledig benut is. De aanvullende middelen van € 0,25 mln. komen vanuit de 'Brede Bestemmingsreserve'.

3. Procesgelden gebiedsontwikkeling

Dit betreft de onttrekking aan deze reserve ter dekking van de procesgelden voor Amsterdam Lelystad Airport, Flevoland bouwt aan Nederland, MITC, Regiodeal Noordelijk Flevoland, Oostvaardersoevers, Markermeer-IJmeer en de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (zie programmaonderdeel 3.2).

4. p-MJP/POP

In de Najaarsnota 2020 is aangekondigd het trekkingsrecht POP3 van de provincie Flevoland voor de transitiejaren POP3 aan te merken voor 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur', waardoor het beschikbare budget voor 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur' is verdubbeld. In de Zomernota 2021 is besloten de begrote middelen voor 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur' te storten in de reserve 'POP', zodat er voldoende ruimte ontstaat voor de gevraagde cofinanciering. Ook in de jaren 2022 tot en met 2024 wordt het budget gestort in de reserve 'POP'.

5. Bodem

In het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn ten laste van de bestemmingsreserve 'Bodem' gelden beschikbaar gesteld voor bodemgebruik (3 pilots) voor de jaren 2020 tot en met 2023. In de Programmabegroting 2021 en de Meerjarenraming 2022-2024 is deze onttrekking ten onrechte voor de jaren 2024 en 2025 verwerkt en wordt in de Programmabegroting 2022 gecorrigeerd.

6. Nieuwe natuur

In het begrotingskader waren de bijdragen vanuit het programma 'Nieuwe Natuur' nog niet opgenomen voor de jaren 2022 tot en met 2025. De bijdragen zijn gebaseerd op de toekenningen in de realisatieovereenkomsten met de uitvoerende partijen. Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moeten de lasten worden toegerekend aan de jaren waren de uitvoering plaatsvindt. Aan de hand van de voortgangsinformatie van de projecten is de verwachte last en onttrekking aan de reserve geprognosticeerd. De verwachting voor 2022 is dat er lasten zullen zijn voor € 1,0 mln. waarvan € 0,5 mln. ten laste van de vooruit ontvangen compensatiegelden komt en € 0,5 mln. ten laste van de reserve.

7. Egalisatiereserve vervangingsinvesteringen infrastructuur

Deze reserve heeft betrekking op de instandhouding van bestaande provinciale infrastructuur op de afgesproken kwaliteitsniveaus (zie ook programmaonderdeel 6.3). De budgetten voor het jaarlijks onderhoud zijn aangepast op basis van actuele inzichten, zoals ook opgenomen in de Strategische Uitvoeringsplannen (SUP 2.0). Dit wordt gedekt uit deze reserve, waarvoor in de reserve voldoende vrije middelen beschikbaar zijn. Het restant van de mutatie betreft wijzigingen in de kapitaallasten die voortvloeien uit de geactualiseerde Activastaat 2022-2025, gebaseerd op de huidige bestedings- en investeringsplannen.

8. Mobiliteit

Als gevolg van autonome ontwikkelingen wordt de begrotingspost 'Openbaar streekvervoer' in 2022 met € 0,61 mln. naar boven bijgesteld. Dit saldo heeft voor € 0,38 mln. (nadelig) betrekking op de concessie IJsselmond. Het nadeel wordt verrekend met de jaarlijkse storting in de bestemmingsreserve 'Mobiliteit'. Dit nadeel wordt volledig veroorzaakt door een stijging van de exploitatielasten (ontwikkeling Landelijke Bijdrage-Index, waarvan de nadelige effecten structureel doorwerken).

9. Beheer en ontwikkeling natuur

Het toegekende budget 'Kwaliteitsontwikkeling Natuur' loopt af in 2024. De jaarschijf 2025 is om die reden afgeraamd en toegevoegd aan de reserve 'Beheer en ontwikkeling natuur'.

10. Doorgeschoven activiteiten

Bij de Zomernota 2021 is 50% (€ 0,4 mln.) van het beschikbare budget in 2021 voor de subsidieregeling 'Actieplan geluid' doorgeschoven via de reserve 'Doorgeschoven activiteiten' naar 2022.

11. Economisch programma

Vaststelling van de Zomernota 2021 heeft geleid tot een besluit om de niet bestede middelen AER Eurodyssey 2021, welke zijn gestort in de bestemmingsreserve 'Economisch programma', in 2022 en 2023 (elk jaar € 0,1 mln.) in te zetten voor het programma 'Talent kleurt Flevoland'. Dit besluit is in voorliggende begroting verwerkt.

12. Regiodeal Noordelijk Flevoland

Op basis van de voortgang van het programma is de verwachte besteding voor 2022 geactualiseerd. Van de totale middelen van € 7,5 mln. is in 2020 € 2,4 mln. besteed. Voor 2021 is de prognose dat er € 3,19 mln. wordt besteed, waardoor nog € 1,91 mln. resteert. De begroting voor 2022 was nog € 2,25 mln. waardoor de lasten € 0,34 verlaagd kunnen worden.

13. Flevoland Natuurinclusief

Het actieplan 'Biodiversiteit' is vastgesteld. De jaarschijven 2022 en 2023 zijn geprogrammeerd ten laste van de reserve 'Flevoland Natuurinclusief'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.5.1 Reserves	26.357	-38.483	-12.126
Totaal	26.357	-38.483	-12.126

x € 1.000

7.6 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
7.1 Bestuur	Lasten	1.677	2.405	2.106	2.033	2.033	2.033
	Baten	-37	-27	-27	-27	-27	-27
	Saldo	1.640	2.378	2.079	2.006	2.006	2.006
7.2 Provinciale Staten	Lasten	1.642	1.680	1.853	2.159	1.833	1.833
	Baten	-1	0	0	0	0	0
	Saldo	1.641	1.680	1.853	2.159	1.833	1.833
7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	Lasten	28	3.541	7.922	11.285	17.794	21.698
	Baten	-175.334	-172.317	-174.698	-177.220	-179.873	-183.702
	Saldo	-175.306	-168.776	-166.775	-165.935	-162.079	-162.004
7.4 Bedrijfsvoering	Lasten	52.543	53.867	53.954	53.845	53.700	53.709
	Baten	-3.880	-2.894	-2.987	-2.987	-2.987	-2.987
	Saldo	48.663	50.974	50.967	50.858	50.714	50.722
7.5 Reserves	Lasten	74.417	35.168	26.357	20.205	19.977	18.946
	Baten	-71.791	-52.398	-38.483	-28.176	-17.155	-13.471
	Saldo	2.626	-17.231	-12.126	-7.971	2.822	5.475
Totaal programma 7	Lasten	130.308	96.661	92.192	89.527	95.337	98.219
	Baten	-251.044	-227.636	-216.195	-208.411	-200.041	-200.187
	Saldo	-120.736	-130.975	-124.003	-118.883	-104.704	-101.968

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). In de begroting dient een zevental verplichte paragrafen te worden opgenomen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. In deze paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2022 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de motorrijtuigenbelasting. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2022 bedraagt naar verwachting 118,3 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. Met ingang van 1 januari 2022 zal het tarief voor Flevoland 82,2 opcenten bedragen. Het tarief is ten opzichte van 2021 verhoogd met 1% wegens indexering voor loon- en prijsontwikkelingen. De indexering is in overeenstemming met het Coalitieakkoord 2019-2023.

De geraamde MRB-inkomsten bedragen in 2022 totaal € 57,2 mln. De zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit (het verschil tussen de opbrengst bij het huidige tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedraagt dan circa € 25,1 mln.

In de begroting en meerjarenraming wordt verondersteld dat er in 2022 en latere jaren geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigenbestand binnen de provincie. Voorts wordt rekening gehouden met een jaarlijkse indexering van 1%.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de 'Legesverordening provincie Flevoland'). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers;
- bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten;
- de tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen);
- naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de 'Grondwaterheffingsverordening 2010'. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, wordt het verschil toegevoegd of onttrokken aan de voorziening 'Grondwaterbeheer'. Hiervan is in de Programmabegroting 2022 geen sprake, omdat op begrotingsbasis wordt uitgegaan dat de kosten gelijk zijn aan de opbrengsten van de grondwaterheffing. In bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen' wordt het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft te maken met drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten:

- Het Friese Pad (Emmeloord),
- Zeeasterweg (Lelystad), en
- Braambergen (Almere).

De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht.

De stortplaatsexploitanten dragen de lasten via een jaarlijkse nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van Gedeputeerde Staten (GS) vormt het bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf 'Verbonden partijen'). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar GS mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

Zeeasterweg is nog in bedrijf, daar wordt nog afval gestort. Op basis van het nazorgplan en de RINAS systematiek is de nazorgheffing voor 2022 vastgesteld op € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van GS tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing*	Tarief	2021	2022	2023	2024	2025
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	81,4	82,2	83,0	83,8	84,6
Grondwaterheffing	per 100 m ³	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing (€)	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

* De individuele legestarieven zijn terug te vinden in de 'Legesverordening provincie Flevoland'.

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2021 en 2022 (voorlopige cijfers) weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2021	2022 (voorlopig)	Stijging in %
Noord-Holland	67,9	67,9	0,0%
Utrecht	74,9	77,5	3,5%
Limburg	77,9	79,1	1,5%
Noord-Brabant	78,4	79,6	1,5%
Overijssel	79,9	79,9	0,0%
Flevoland	81,4	82,2	1,0%
Fryslan	87,0	87,0	0,0%
Zeeland	89,1	82,3	-7,6%
Gelderland	89,5	90,6	1,2%
Zuid-Holland	90,4	90,4	0,0%
Drenthe	92,0	92,0	0,0%
Groningen	93,3	94,5	1,3%
Gemiddeld	83,5	83,6	0,1%

Van laag naar hoog gerangschikt neemt Flevoland in 2022 waarschijnlijk de zesde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. Het landelijke gemiddelde tarief is in 2022 naar verwachting 83,6 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 3,24 per 100 m³. Het tarief in Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de zesde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Opcenten MRB	-57.991	-57.000	-57.200	-57.800	-58.400	-59.000
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	-14	-14	-14	-14	-14	-14
Leges; heffing door provincie	-24	-24	-24	-24	-24	-24
Grondwaterheffing	-470	-470	-470	-470	-470	-470
Nazorgheffing	-400	-400	-400	-400	-400	-400
Totaal	-59.908	-57.908	-58.108	-58.708	-59.308	-59.908

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

De ramingen zijn gebaseerd op het voertuigoverzicht per 1 juli 2021. Er is in de raming niet geanticipeerd op groei of krimp van het aantal belastbare voertuigen na 1 juli 2021. Wel is in de raming gerekend met een jaarlijks indexering van het tarief met 1%.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de OFGV en BIJ12 een subsidie verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2022

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de berekening van de overige tarieven wordt in beginsel een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten. In de jaarstukken leggen wij jaarlijks verantwoording af over de werkelijke kostendekkendheid van de leges, welke sterk afhankelijk is van het daadwerkelijke aantal aanvragen in enig jaar.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's zijn opgenomen in deze begroting. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's die de provincie loopt op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarstukken) geactualiseerd.

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomangement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de voorlaatste versie, welke was opgenomen in de Jaarrekening 2020. Vergeleken met de Jaarrekening 2020 is het risicoprofiel toegenomen van ca. € 9,3 mln. tot ca. € 9,6 mln. De weerstandscapaciteit is tevens toegenomen van ca. € 13,8 mln. tot ca. € 14,6 mln. Per saldo blijft de weerstandsratio gelijk (1,5) en binnen de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (bron: nota 'Risicomangementbeleid 2017').

Provinciale Staten hebben in december 2017 de nota 'Risicomangementbeleid 2017' vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor het risicomangement zijn vastgelegd. Deze nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

2.2 Risicobeleid en risicomangement

De provincie heeft als doel zich te ontwikkelen tot een risicovolwassen organisatie. Concreet betekent deze ambitie dat risicomangement integraal onderdeel uitmaakt van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Een van de uitgangspunten in dit beleid is dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze in beeld brengen. Om ook goed zicht te hebben op de mate waarin de risico's worden beheerst, worden bij de risico's ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Enkele uitgangspunten op het gebied van risicomangement

Eind 2017 hebben Provinciale Staten de nota 'Risicomangementbeleid 2017' vastgesteld. De voornaamste uitgangspunten zijn:

- Een classificatieschema (onder andere voor inschatting van de kans) met een vijfpuntsschaal.
- Een berekeningswijze waarbij voortaan de financiële gevolgen worden ingeschat en niet meer worden gemaximeerd.
- Structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen.
- Ook niet financiële risico's (gekwantificeerd) kunnen een onderdeel vormen van de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.
- Afkomen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) na drie aaneengesloten jaren afgeroomd tot factor 2.

De inventarisatie, actualisatie en uitwerking van risico's vindt plaats in afstemming tussen de risico-eigenaar, controller en risicomanager. Dit vindt in ieder geval tweemaal per jaar plaats bij het opstellen van de begroting en jaarrekening.

In 2021 zal een evaluatie plaatsvinden van de nota 'Risicomanagementbeleid'.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende risico's die de provincie loopt. Het is uiteraard een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Jaarrekening 2020 (de laatst beschikbare versie).

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van de financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 - < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
3 Matig	≥ € 500.000 - < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr.	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel /structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2022	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2020	Opmerking
1	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
2	Flevokust Haven	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 1,7	€ 1,7	
3	Grote Infrastructurele projecten	n.v.t (MC)	n.v.t	structureel	€ 1,0	€ 0,7	
4	Innovatiepaviljoen (Floriade)	€ 1,4	75%	incidenteel	€ 1,1	€ 1,1	
5	Nazorgfonds	€ 1,7	50%	incidenteel	€ 0,6	€ 0,6	
6	Informatievoorziening	€ 5,0	10%	incidenteel	€ 0,5	€ 0,5	
7	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
8	OMALA	€ 2,4	10%	incidenteel	€ 0,1	€ 0,1	
9	Persoonsgegevens	€ 1,0	10%	structureel	€ 0,1	€ 0,1	
10	Overige risico's	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 0,4	€ 0,4	
	Totaal				€ 9,6	€ 9,3	

afgerond op € 1 mln.

Het actuele risicoprofiel van provincie Flevoland is (afgerond) ca. € 9,6 mln. In vergelijking met de Jaarrekening 2020 een toename van ca. € 0,3 mln.

De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaardemethode. Uitzonderingen zijn Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en Grote Infrastructurele Projecten, die deels zijn gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde nota 'Risicomanagementbeleid 2017'.

Mutaties

De (voornaamste) mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Jaarrekening 2020 betreffen voornamelijk:

- Het risico 'Grote infra projecten' is toegenomen (ca. € 0,3 mln.) deels omdat projecten in een volgend- of eindstadium verkeren en deels door meer inzicht in de (verwachte) kosten. Hierbij speelt (onder meer) de actuele extreme prijsstijgingen en gevolgen corona een rol. Betreft met name het programma GOBS (Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen).

De post 'Overige risico's' betreft de som van de overige financiële risico's.

De risico's die zijn opgenomen in het risicoprofiel betreffen (onder meer) risico's die het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie slechts in relatief beperkte mate beheersmaatregelen treffen. Voor risico's waarop de provincie meer invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat nu uit de 'Algemene reserve' (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarstukken per 31 december weergegeven. De weerstandscapaciteit (€ 14,6 mln.) is toegenomen ten opzichte van de Jaarrekening 2020 (€ 13,8 mln.).

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020	JV2019	PB2021	JV2020	PB2022
Incidenteel								
Algemene reserve (vrij deel)	21,1	21,4	21,4	20,8	20,4	15,5	21,3	22,2
Oormerk autoleasemaatschappijen	0	0	0	-9,6	-10,3	-9,8	-9,1	-8,6
Incidentele weerstandscapaciteit	21,1	21,4	21,4	11,2	10,1	5,7	12,2	13,5
Structureel (jaarlijks)								
Belastingcapaciteit	1,5	1,4	1,4	1,5	1,8	1,5	1,5	1,0
Onvoorzien	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Structurele weerstandscapaciteit	1,7	1,6	1,6	1,7	2,0	1,7	1,6	1,1
Totaal	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5	13,8	14,6

afgerond op € 1 mln.

Weerstandsvermogen

Het risicoprofiel is in Programmabegroting 2022 toegenomen ten opzichte van de Jaarrekening 2020 (van € 9,3 mln. tot € 9,6 mln.). De weerstandscapaciteit is tevens toegenomen van € 13,8 mln. tot € 14,6 mln. Per saldo bedraagt blijft weerstandsratio gelijk (1,5). Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota 'Risicomanagementbeleid 2017'.

Tabel 2.5 Weerstandsvermogen

	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020	JV2019	PB2021	JV2020	PB2022
Risicoprofiel (A)	16,4	16,4	16,5	10,9	9,7	10,4	9,3	9,6
Weerstandscapaciteit (B)	22,8	23,0	23,0	12,9	12,1	7,5	13,8	14,6
Weerstandsvermogen (=B-A)	6,4	6,8	6,5	2,0	2,4	-2,9	4,6	5,0
Weerstandsratio (=B/A)	1,4	1,4	1,4	1,2	1,2	0,7	1,5	1,5

afgerond op € 1 mln.

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

PS hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen en in december 2018 onder voorwaarden het investeringskrediet verhoogd. In juni 2019 hebben Provinciale Staten de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF. In december 2019 heeft de Raad van State het provinciaal inpassingsplan vernietigd vanwege de nieuwe inzichten omtrent stikstofdepositie. Er moet daarom een nieuw inpassingsplan worden opgesteld. Voordat de opdracht tot realisatie aan een aannemer gegund kan worden moet het inpassingsplan onherroepelijk zijn. Daarnaast zijn de marktomstandigheden, mede door de stikstofcrisis, gewijzigd. De stikstofproblematiek is helaas hardnekkig en er is op landelijke niveau nog steeds geen stikstofoplossing. Op regionaal niveau is het stikstofvraagstuk rondom de Maritieme Servicehaven praktisch gezien niet op te lossen. Daarmee is het onzeker wanneer het inpassingsplan kan worden vastgesteld en onherroepelijk zal worden. Dit zorgt voor onzekerheid voor de maritieme ondernemers en vervolgens het risico dat partijen af zullen haken.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse (2020). Deze is gebaseerd op het huidige geaccordeerde businessmodel.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase, voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- Er zijn inmiddels juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk.
- Met de organisaties binnen het consortium MSNF zijn juridische bindende overeenkomsten over langjarige afname gesloten.
- Er moet sprake zijn van een onherroepelijk inpassingsplan.
- Er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.

Realisatie- en exploitatiefase:

- Monitoring van de financiële en fysieke voortgang van de ontwikkeling door een contractbeheersteam.
- Het inzetten van technische specialisten die de ontwikkeling van de haven monitoren en specifieke toetsen op de werkzaamheden uitvoeren.
- Periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'MSNF' aan GS en PS.

2. Flevokust Haven

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in de buitendijkse ontwikkeling van de multimodale overslaghaven Flevokust. De ontwikkeling (bouw) van de haven is eind 2016 gestart en de haven is het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen.

Wij onderkennen een aantal risico's inzake de exploitatiefase vanaf 2019. Dit betreft de onderhoudskosten en het kan zijn dat de verwachte opbrengsten uit de exploitatie niet kostendekkend zijn als gevolg van (eventuele) gedeeltelijke leegstand.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 1,7 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse.

Hierin is ook het effect van de in 2019 doorgevoerde duurzame waardevermindering betrokken. De risico's betreffen exploitatierisico's, enkele resterende risico's betreffende oplevering en te maken afspraken over beheer en onderhoud.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Realisatie- en exploitatiefase:

- Intensief samenwerken met de gemeente Lelystad in positionering en profilering van Flevokust Haven bij private en publieke partijen.
- Samen met de gemeente Lelystad de exploitatie van de haven op een professionele en slagvaardige manier vormgeven binnen de financiële kaders met als doelstelling economische en maatschappelijke meerwaarde te realiseren;
- het monitoren van de financiële dekkendheid van exploitatie;
- het plegen van acquisitie voor het vinden van aanvullende exploitanten;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project Flevokust aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

3. Grote infrastructurele projecten

Het risico van omvangrijke infrastructurele projecten wordt voorzien van een risicoberekening, waarvan de uitkomst wordt vergeleken met het beschikbaar gestelde budget. Indien de uitkomst van de raming hoger is, dan wordt het verschil betrokken in de risicoberekening op concern niveau.

In deze Begroting 2022 zijn de risico's van de programma's 'Hogering Almere', 'Groot Onderhoud bruggen en sluizen (GOBS)' en 'Roggebot/Kampen N307' geactualiseerd. Verder wordt kort ingegaan op het in komende maanden nog te kwantificeren risico 'Meerjarenprogramma Oeveronderhoud'.

In de jaarrekening 2020 was op concernniveau voor het project 'Capaciteitsuitbreiding Hogering Almere' een risicoreservering van ca. € 2,4 miljoen opgenomen. Het project bevindt zich nog in dezelfde fase als bij de jaarrekening. Een aantal stappen binnen deze fase zijn afgehandeld, waardoor het risicobedrag verlaagd kan worden naar ca. € 2,2 miljoen.

In de Jaarrekening 2020 was voor het programma 'Bruggen en Sluizen (GOBS)' een risicoreservering van ca. € 5,7 mln. opgenomen op basis van een Monte Carlo (MC) analyse opgesteld tijdens de aanbestedingsfase in 2017/2018. De installaties van de bruggen en sluizen in Flevoland zijn gedateerd en gebouwd in de tijd van de drooglegging van Flevoland 1940-1955. Het programma 'Bruggen en Sluizen' heeft als doel deze objecten toekomstbestendig te maken inclusief de mogelijkheid om de installaties optimaal veilig en centraal te bedienen. Met als gevolg het aantal storingen te verminderen, de veiligheid te bevorderen en een kwaliteitsimpuls te creëren voor de beroeps en recreatievaart. De planning loopt van 2017 tot en met 2023. De 16 projecten worden ingepland afhankelijk van de prioriteit en dienen met zo min mogelijk overlast te worden uitgevoerd binnen een totaal krediet van € 59,8 mln.

Het programma GOBS heeft in 2021 een aantal financiële tegenslagen moeten incasseren. Er zijn risico's opgetreden en er hebben zich nieuwe risico's geopenbaard. De tegenvallers tijdens realisatie van het programma GOBS zetten het programma fors onder druk. Na het renoveren van 6 van de 16 locaties dreigt er een indicatief financieel tekort van ca. € 9,2 mln.

Het tekort is toe te schrijven aan ontwikkelingen, die van tevoren niet voorzien konden worden. Coronamaatregelen, het grondstoffentekort en de daarmee samenhangende prijsstijgingen, nieuwe aanvullende wet- en regelgeving, betonrot en de gewijzigde uitvoeringseisen voor de steigers, remming- en geleidewerken spelen hierbij een rol.

Het programma 'N307 Roggebot - Kampen' heeft meerdere financiers: het watergerelateerde deel wordt gefinancierd door het Rijk (ongeveer 75% van het totale projectbudget) en het infrastructurele deel door de provincie Flevoland en de provincie Overijssel. Het risico voor het infrastructurele deel wordt gezamenlijk gedragen door de provincie Flevoland en Overijssel (elk 50%). De besluitvorming heeft in september 2020 plaatsgevonden in PS-en van Flevoland en Overijssel en door de minister van IenW. Twee exogene risico's gaan mogelijk een rol spelen de komende periode. Het gaat dan om de extreme prijsstijging van bouwmaterialen in het bijzonder van staal en de onvoorziene omstandigheden rondom corona. Het risico voor provincie Flevoland is toegenomen van ca. € 2,2 mln. in jaarrekening 2020 tot ca. € 2,4 mln. in de begroting 2022.

In totaal wordt risicoreservering opgenomen van ca. € 13,8 mln. (ten opzichte van € 10,3 mln. in de Jaarrekening 2020). De hieruit voortvloeiende structurele extra kapitaallasten bedragen ca. € 0,35 mln. Vermenigvuldigd met de factor 3 (conform beleid structurele risico's) leidt dit tot een risicobedrag van ca. € 1,0 mln.

Het 'Meerjarenprogramma Oeveronderhoud Flevoland' heeft als doel om grootschalig onderhoud uit te voeren aan 47 kilometer oevers, verspreid over Flevoland. De uitvoering staat gepland voor eind 2022 en loopt door tot en met 2025. Momenteel zitten we in de planvoorbereidingsfase waarin we een probabilistische raming opstellen. Aan de hand daarvan zal het risicobedrag worden bepaald en in de Jaarrekening 2021 verwerkt.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Structureel	n.v.t.	€ 1,0 mln.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

- Een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- Daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

4. Innovatiepaviljoen (Floriade)

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in een Innovatiepaviljoen op het Floriadeterrein. Vervolgens zijn zowel het ontwerp als de berekening voor de benodigde investering opgesteld. Uit die berekening bleek dat het oorspronkelijk beschikbare krediet niet toereikend was. In december 2017 is door PS besloten om het investeringskrediet te verhogen. Tevens is vastgesteld dat een risicoreservering van € 1,1 mln. benodigd is, gebaseerd op de uitgevoerde risicoanalyse. In 2019 heeft de aanbesteding van de bouw plaatsgevonden. De bouw van het Innovatiepaviljoen is medio 2020 gestart, de oplevering en ingebruikname vond plaats in juni 2021.

Wij onderkennen nog steeds dezelfde risico's die betrekking hebben op drie periodes, namelijk: de ontwikkelingsfase (bouw), de exploitatiefase en fase na afloop van de Floriade. De voornaamste risico's zijn:

- Afhankelijk van het gebruik van het pand bestaat het risico dat de omzetbelasting over de bouwkosten (deels) niet verrekenbaar of compensabel is (kostenverhoging).
- Er is een risico op gedeeltelijke leegstand wat een lagere opbrengst tot gevolg kan hebben. Door de latere oplevering (2021 ten opzichte van 2017) is de exploitatieduur verkort en dus is het risico voor de provincie afgenomen (maar nog wel aanwezig).
- Het is de bedoeling om het gebouw na afloop van de Floriade in 2023 te verkopen. De verkoopwaarde van het pand is nu een schatting en is bijvoorbeeld mede afhankelijk van de omgeving waarin het pand dan staat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 1,1 mln.

Beheersmaatregelen

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen, zoals:

- Eisen voor het kwaliteitsniveau zijn hoog, om de aantrekkelijkheid voor potentiële gebruikers te vergroten.
- Periodiek wordt de businesscase voor de exploitatieperiode van 2021-2023 geactualiseerd en in de meerjarige provinciale begroting verwerkt. De berekening komt uit op een totale last van circa € 0,5 mln., inclusief de kapitaallasten over die jaren. Deze lasten worden gefinancierd vanuit het daarvoor geormerkte bedrag van € 0,7 mln. in de 'Brede Bestemmingsreserve'.
- Door de corona beperkingen zullen inkomsten de komende maanden lager zijn, maar de uitgaven kunnen daar grotendeels op aangepast worden.
- Wij rapporteren jaarlijks aan Provinciale Staten over de voortgang van het project, vanuit het programma 'Floriade Werkt!'.
- Regelmatig wordt de risicoanalyse herhaald en geactualiseerd.
- Het paviljoen wordt (met behulp van externe expertise) zo veel mogelijk aangesloten op de marktbehoefte.
- In de exploitatieberekening is bij de beoordeling van de haalbaarheid al uitgegaan van een gedeeltelijke leegstand.
- Een deel van de exploitatie kan worden gefinancierd vanuit het programma 'Floriade Werkt!'.

5. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dat vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn (meerjarige begrotingshorizon tot 5 jaar).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragers voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de voorziening te dekken. Gezien de huidige kapitaalmarkt bestaat het risico dat het doelrendement niet kan worden gerealiseerd, waardoor de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad dient aan te vullen. In 2021 wordt het beleggingsrendement op 3,1% ingeschat, waardoor het jaarresultaat naar verwachting net positief zal zijn. Voor het kwantificeren van het risico wordt voor de jaren 2021 t/m 2025 uitgegaan van een te realiseren rendement van gemiddeld 2% (in plaats van de rekenrente van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van circa € 0,22 mln. per jaar, waarvan de kans van optreden op 50% is geschat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 1,1 mln.	€ 0,6 mln.

Het risico is afgenomen ten opzichte van jaarrekening 2020 (van € 0,6 mln. tot € 0,55 mln.). Dit heeft vooral te maken met de beleggingsrendementen die de afgelopen twee jaar relatief gunstig waren.

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

In 2021 wordt een onderzoek uitgevoerd door een externe partij om te komen tot een goed systeem om de rekenrente te bepalen. Dit is mede op verzoek van het IPO en wordt landelijk gedragen. De verwachting is dat het onderzoek leidt tot een lagere rekenrente, waardoor de kans op het behalen van die rekenrente groter wordt. Het hanteren van een lagere rekenrente vergt wel een (incidentele) storting in het eigen vermogen van het fonds.

6. (Ineffectieve) informatievoorziening

De afgelopen jaren is de informatievoorziening van de provincie Flevoland 'op orde' gebracht. Een belangrijke stap die nog moet worden genomen is de overgang (grotendeels) van ICT in eigen beheer naar clouddienstverlening. Deze beweging 'raakt' grote delen van de informatievoorziening en moet dus uiterst zorgvuldig plaatsvinden. Door technische vraagstukken en coronamaatregelen heeft dit extra tijd gevergd. Inmiddels zijn de issues opgelost en is de 'verhuizing' gepland (najaar 2021).

De digitalisering van de samenleving en (daarmee ook) de provincie zal de komende jaren in snel tempo voortgaan. De visie van de provincie Flevoland en de daarvoor benodigde activiteiten en middelen zijn uitgewerkt in een nieuwe 'Informatiestrategie 2021-2024'. Dit jaar zijn de 1^e stappen gezet, met name op het gebied van data gedreven werken (met o.a. de implementatie van een nieuw dataplatform). Dit alles vraagt het nodige van de medewerkers van de provincie en wordt er gericht gewerkt aan het vergroten van de kennis. Door de coronamaatregelen konden geen trainingen op locatie worden verzorgd. Daarom is er een digitale leeromgeving (e-learning) opgezet waarin 4 (specifiek voor provincie Flevoland ontwikkelde) basistrainingen worden aangeboden. De workshops zijn inmiddels gestart en worden dit najaar met meerdere groepen voortgezet.

Door de toenemende digitalisering - in de bedrijfsvoering, maar steeds meer in de primaire processen- worden de risico's op het gebied van informatieveiligheid groter. Hiertoe is 2020 het informatiebeveiligingsbeleid geactualiseerd en aangescherpt. Speerpunt is de nieuwe, verplicht in te voeren, 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO). Deze baseline biedt concrete handvatten voor het bepalen van een adequaat beveiligingsniveau en daarbij passende beveiligingsmaatregelen ('basis beveiligingsniveau'). Hiertoe

zijn/worden risicoanalyses uitgevoerd bij de afdelingen. Het samenvattende beeld is het voorjaar 2021 gedeeld met het afdelingsmanagement en zal dit najaar verder worden uitgewerkt met verdiepende analyses voor specifieke bedrijfsonderdelen waarvoor hogere risico's zijn onderkend. Dit vereist aanvullende maatregelen.

Er zijn ontwikkelingen op het gebied van de wet- en regelgeving met impact op informatievoorziening en digitalisering van de provincie, waaronder de Omgevingswet, Wet open overheid en de Wet digitale overheid. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is verder uitgesteld (tot 1-7-2022) en de aanpassingen op digitaal gebied zijn voor de 1e fase nog begrensd, maar zullen de fasen daarna zeker ingrijpend zijn. Dat geldt ook voor de Wet open overheid, die naar verwachting per 1-4-2022 van kracht zal worden. Uit een begin 2021 uitgevoerde impactanalyse is vastgesteld dat de gevolgen van deze wet voor de provincie(s) groot zijn. De Wet digitale overheid is een kaderwet met vooralsnog focus op toegangsbeveiliging en het gebruik van (open) standaarden, maar deze wet zal snel worden uitgebreid (o.a. met de reeds geldende regelgeving met betrekking de toegankelijkheid van overheidswebsites en -toepassingen). Deze wet- en regelgeving heeft grote impact op de wijze waarop de provincie haar processen uitvoert, inclusief de daarvoor benodigde informatiesystemen. Deze ontwikkelingen zijn in de 'Informatiestrategie 2021-2024' voorzien en vragen de komende jaren de aandacht.

Bij de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening en digitalisering wil de provincie Flevoland optimaal gebruik maken van de mogelijkheden binnen het programma 'Interprovinciale Digitale Agenda' (IDA). Het vastgestelde programmaplan van IDA voor 2021 biedt hiervoor goede aanknopingspunten. Dit programma zal ook in 2022 worden voortgezet en de provincie Flevoland is hier nauw bij betrokken.

Het niet tijdig en/of goed aansluiten op de genoemde digitale ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle afdelingen met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen. Naast juridische claims kan dit leiden tot extra benodigde investeringen in processen en systemen, waarvan de totale impact wordt geschat op € 5,0 mln.

De impact van corona (i.c. de sluiting van het provinciehuis) op de informatievoorziening van de provincie Flevoland was beperkt. Doordat in 2019 alle medewerkers een mobiele werkplek hebben gekregen (smartphone en laptop) kon de stap naar (verplicht) thuiswerken relatief eenvoudig gemaakt worden. Daarbij zijn faciliteiten beschikbaar gesteld (m.n. beeldschermen en bureaustoelen) om de thuiswerkplek (ergonomisch) te verbeteren. Ook het beheer van het IT-platform en de applicaties kan goed op afstand ('remote') worden uitgevoerd. Voor de activiteiten die echt op het provinciehuis moeten worden uitgevoerd is vrijstelling gegeven. Met de actuele versoepelingen van de maatregelen worden nu voorbereidingen getroffen dat medewerkers eind augustus weer kunnen werken op het provinciehuis. Daarbij zal worden uitgegaan van een hybride variant ('tijd en plaats bewust werken'), waarbij wordt gezocht naar een optimale mix van werken op kantoor en thuiswerken. Hiervoor zullen de nodig aanvullende IT-voorzieningen beschikbaar worden gesteld.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 5,0 mln.	€ 0,5 mln.

Ondanks het feit dat de informatievoorziening van de provincie op orde is, is het risicobedrag ongewijzigd ten opzichte van de vorige raming. Dit gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en de aanhoudende dreiging van cybercriminaliteit, waaronder de recente toename van gijzelsoftware.

Als de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, de digitaliseringsprojecten voor de komende jaren bekend zijn en eventueel benodigde aanvullende maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging zijn genomen, zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Beheersmaatregelen

- (verdere) implementatie van 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO).
- Realisatie van de 'Informatiestrategie 2021-2024'.
- Ontwikkeling van digitale kennis en vaardigheden ('Medewerkers Digivaardig').
- Interprovinciale samenwerking op het gebied van digitalisering (IDA).
- Continue ontwikkeling (kennis, vaardigheden en capaciteit) van de afdeling IV.

7. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening 'APPA' (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening van de benodigde middelen in de voorziening 'APPA' ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. Na controle door de accountant wordt het bedrag vastgesteld, zodat aan alle toekomstige verplichtingen kan worden voldaan. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening 'APPA' om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van de Jaarrekening 2020. Bij de Jaarstukken 2021 wordt de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt grote schommelingen.

8. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van LAB is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij doordat:

- de verkoop van de gronden niet, later of tegen een lagere prijs wordt gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling hoger blijken te zijn dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incurantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. De samenwerking met Schiphol Real Estate (SRE) in de ontwikkeling van het gebied is bekrachtigd door een getekende overeenkomst. Dit betekent dat de realisatiekans van de kavel Flight District (tegenover de terminal) ook verder is toegenomen. Het besluit over het in operationeel gebruik nemen van Amsterdam Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Het risico is ten opzichte van de Jaarrekening 2020 ongewijzigd.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,1 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- De bedrijventerreinen rond Amsterdam Lelystad Airport hebben de status 'bijzonder terrein' gekregen, waardoor er ruimere mogelijkheden zijn voor ontwikkeling.
- Er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders.
- De kosten in de grondexploitatie zijn versoberd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering.
- De grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd.

- Voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen.
- Per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk als bestuurlijk geëvalueerd en besproken.
- SRE heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

9. Persoonsgegevens (AVG)

Alle organisaties moeten aan de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) verordening voldoen. Hierop wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De maximale boete, bij het niet naleven van de wet, is substantieel en afhankelijk van het omzetniveau en type organisatie. De provincie houdt (als midden-bestuur) in beperkte mate persoonsgegevens bij. Deze hebben met name betrekking op medewerkers, aanvragers en verzoekers van provinciale diensten en relaties.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,1 mln.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen ingevoerd:

- De in AVG genoemde processen (voor zover nu bekend) zijn geïmplementeerd en vastgesteld binnen de provincie en de informatiehuishouding is in beeld gebracht en bijgehouden. In geval van risicovolle processen (zoals cameratoezicht bruggen en sluizen) wordt een meer diepgaande risicoanalyse uitgevoerd (zo nodig middels een Business Impact Analyse (BIA): instrumentarium voor toetsing van de mate van benodigde Informatiebeveiliging) en/of een Data Protection Impact Assessment (DPIA): instrumentarium voor (zelf-) assessment om vooraf de privacy risico's van een (beoogde) gegevensverwerking in kaart te brengen).
- Deze inventarisatie van risicovolle processen is gestart in 2020 en loopt nog door in 2021 en verder.
- Er worden verwerkersovereenkomsten afgesloten met derden die in opdracht van de provincie taken uitvoeren waarbij persoonsgegevens worden verwerkt.
- Er worden ook samenwerkingsovereenkomsten gesloten wanneer er sprake is van een gedeelde of gezamenlijke verantwoordelijkheid.
- De verwerkingen van persoonsgegevens zijn in beeld en vastgelegd in het (wettelijk voorgeschreven) register (Verwerkingsregister), dit wordt continu geactualiseerd.
- De rechtmatigheid van verwerkingen wordt regelmatig gecontroleerd en wijzigingen worden bijgehouden.
- Tijdige melding en afhandeling van (potentiële) datalekken binnen de provincie is ingeregeld conform het protocol melding datalekken; de werkwijze wordt binnen de organisatie (voortdurend) gecommuniceerd.
- De provincie bevordert continu de bewustwording met betrekking tot de omgang van persoonsgegevens en de beveiliging daarvan. Dit zal in 2021 nog meer onder de aandacht worden gebracht door middel van eLearning modules en workshops die specifiek op dit onderwerp zijn gericht.

10. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen ca. € 0,4 mln. evenals in de Jaarrekening 2020.

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Dossier Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door GS of het Rijk) die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (onder andere vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren.

Nu het ecologisch onderzoek (“de passende beoordeling”) van het PAS niet meer als basis voor toestemmingverlening kan worden gebruikt, is voor veel ruimtelijke ontwikkelingen, ook op grote afstand van Natura 2000-gebieden, nodig dat zij op een andere manier gaan aantonen, dat hun project of plan (zoals een 102 bestemmingsplan) op voorhand geen significant schadelijke effecten heeft op de Natura 2000-gebieden. Pas daarna kan toestemming worden verleend.

Voor projecten betekent dit dat moet worden beoordeeld of (alsnog) een natuurvergunning is vereist. Gedeputeerde Staten (en in een aantal gevallen het ministerie van LNV) zijn het bevoegde gezag voor deze vergunning. Zij dienen te beoordelen of voor een project een natuurvergunning is vereist. Voor bestemmingsplannen geldt weliswaar geen natuurvergunningsplicht, maar ook zij moeten ook aan de eisen van de Wet natuurbescherming voldoen. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan moet daarom beoordeeld worden of de met het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen significant negatieve effecten zouden kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Ook dan moet er een passende beoordeling (en als gevolg daarvan ook een milieueffectrapport) worden gemaakt.

De commissie Remkes heeft in haar rapport 'Niet alles kan' advies gegeven over de maatregelen die genomen kunnen worden om stikstof depositie te verminderen. Op landelijke niveau worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de acties van gemeenten, provincies en het Rijk op de korte middellange en lange termijn. Flevoland heeft daarin een bijzondere positie omdat wij geen voor stikstof gevoelige N2000 gebieden hebben. Door middel van de gebiedstafels wordt met de verschillende sectoren in Flevoland nagedacht wat voor Flevoland de beste maatregelen en oplossingen kunnen zijn. Dit alles is van belang omdat de uitspraak veel belangrijke ontwikkelingen zoals Lelystad Airport, MSNF, MITC, dijkversterking, woningbouw en bedrijfsverplaatsingen raakt. Er moet rekening worden gehouden dat niet alle plannen en ontwikkelingen door kunnen gaan op dezelfde voet of zelfs helemaal niet meer. De omvang van dit probleem is zo groot dat ook op landelijk niveau wordt gekeken naar het schadeaspect. Hier kan op dit moment nog geen inschatting van worden gegeven.

De Tweede Kamer heeft door middel van een amendement in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering geborgd dat PAS-meldingen en activiteiten die onder het PAS vrijgesteld waren van een vergunning alsnog een vergunning krijgen. Hoewel het Rijk hiervoor primair aan de lat staat, is nog onduidelijk welke impact het vergunnen van al deze activiteiten gaat hebben op de formatie. Daarnaast zien we een toename in het aantal handhavingverzoeken betreffende deze categorie. Inmiddels in het kader van het landelijke Programma Natuur aan de provincies budget beschikbaar gesteld voor maatregelen gericht op natuurherstel. Middels een SPUK (specifieke uitkering van het Rijk) heeft de provincie Flevoland voor 2021, 2022 en 2023 € 9,6 mln. euro ontvangen. Daarbij geldt voor de uitvoering een uitloop naar 2024 en 2025.

Beheersmaatregelen

In maart 2020 heeft PS extra budgetten beschikbaar gesteld. Dit betrof een structureel budget voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (ca. € 0,3 mln.), een incidenteel budget maatwerkgesprekken bv. verduurzamingsmaatregelen en stikstofreductie ca. (€ 1,5 mln.) en een incidenteel budget voor innovatie bv. pilots die leiden tot stikstofreductie (ca. € 1 mln.)

COVID-19

Sinds het begin van de coronapandemie in 2020 lijkt ons land zich in 2021 goed staande te houden. De eerste golf veroorzaakte een grote mate van onzekerheid. De tweede lockdown en de langdurige sluiting van horeca en detailhandel hebben weliswaar grote gevolgen, maar tegelijkertijd lijkt de toename van de werkloosheid en economische krimp relatief beperkt. En ondanks veel onzekerheid en sectorale verschillen zijn er aanwijzingen dat Flevoland de crisis goed heeft doorstaan. We constateren dat mobiliteit en vervoersbewegingen weer toenemen. De werkgelegenheid groeit door, en het aantal faillissementen is in 2020 lager geweest dan voorgaande jaren. Desondanks moeten we voor de middellange termijnrekening rekening houden met diverse consequenties: veranderingen op de arbeidsmarkt bijvoorbeeld door verdere digitalisering, minder zichtbare veranderingen zoals gedragsveranderingen en mentale en fysieke gezondheid, toekomstperspectief, verscherping van en tweedeling in de samenleving en toename van onveiligheid.

Beheersmaatregelen

- In de eerste plaats heeft vaccinatie ervoor gezorgd dat het maatschappelijk verkeer weer mogelijk is.
- Als provincie hebben we het Noodfonds en een Coronamaatregelenpakket opgesteld om de effecten van de crisis te bestrijden en te investeren in de samenleving. Ook het Rijk en gemeenten treffen

maatregelen. Van de diverse regelingen die deels zijn verlengd voor een deel van 2021 en het Noodfonds is goed gebruik gemaakt. Welke gevolgen de toepassing van deze regelingen op termijn hebben, is moeilijk te zeggen.

- In IPO verband heeft een inventarisatie van coronaschade plaatsgevonden. Deze doet zich vooral voor in de sectoren openbaar vervoer, cultuur en economie. Voor de compensatie van de schade in het openbaar vervoer en in de culturele sector zijn inmiddels met het Rijk afspraken gemaakt.
- Flevoland monitort de crisis periodiek op een groot aantal aspecten (zie Coronamonitor op de website).
- Er wordt overlegd met andere overheden, bedrijfsleven en instellingen om Flevoland uit de crisis te brengen.
- Ten slotte zien we dat de crisis leidt tot innovaties en dat kansrijke initiatieven worden ondernomen.

Er hoeft geen separate risicoreservering voor de financiële gevolgen van de coronacrisis opgenomen.

Woningopgave

Landelijk is er een groot tekort aan woonruimte. Tweede Kamer en de regering hebben Flevoland gevraagd ruimte te bieden aan woningbouw. Een dergelijke ontwikkeling biedt allerlei mogelijkheden om Flevoland verder te ontwikkelen. Daarbij moet worden gedacht aan randvoorwaarden en voorzieningen die op peil moeten blijven of worden gebracht. Tegelijkertijd zullen zich risico's in een breed spectrum voordoen voor de korte en lange termijn. Naast financiële, juridische en andere technische aspecten, zullen maatschappelijke en fysieke knelpunten zich voordoen en kunnen bestuurlijke en organisatorische risico's naar boven komen. In het ontwikkelproces zal hiermee rekening moeten worden gehouden.

Openbaar vervoer

De maatregelen die het kabinet heeft afgekondigd ter bestrijding van het coronavirus zijn met ingang van medio maart 2020 van grote invloed op de exploitatie van het openbaar vervoer in Nederland. Onder andere de angst voor het virus en de oproep om zoveel mogelijk thuis te werken hebben de reizigersaantallen drastisch doen dalen. Tegelijkertijd is de sector als "vitale functie" aangemerkt, met als gevolg dat dienstregelingen grotendeels in stand zijn gehouden om mensen met vitale beroepen te kunnen vervoeren van en naar hun werk. Binnen de OV-concessie IJsselmond is de provincie Flevoland opbrengstverantwoordelijk. Mee- en tegenvallers in de reizigersinkomsten komen daarmee in beginsel voor rekening en risico van de provincie als concessieverlener. Vanaf 4 september 2021 is de provincie Flevoland ook verantwoordelijk voor concessie Lelystad, waarin de opbrengstverantwoordelijkheid bij de vervoerder ligt.

Beheersmaatregelen

Over de periode 15 maart 2020 tot en met 31 augustus 2022 heeft het Rijk in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer tijdens de coronapandemie een landelijke compensatieregeling (ter gedeeltelijke dekking van de gedeerde opbrengsten) opengesteld. Voorwaarden daarbij zijn onder andere dat de provincie haar (pre-corona berekende en geïndexeerde) exploitatievergoedingen in het kader van haar OV-concessies IJsselmond en concessie Lelystad volledig aan de vervoerders betaalt en dat de provincie en vervoerders voor 2021 een nul-resultaat garanderen en voor 2022 streven naar een nul-resultaat. De gemaakte afspraken ter naleving van deze voorwaarden en beperking van de financiële risico's zijn voor de concessie IJsselmond vastgelegd in het opgestelde transitieplan, waarin verschillende maatregelpakketten worden uitgewerkt om de sector toekomstbestendig te maken. Voor de concessie Lelystad zijn afspraken hierover vastgelegd in de verlengingsovereenkomst van de concessie.

Hoe hoog het restrisico voor Flevoland zal zijn is met name afhankelijk van hoelang het virus zich nog blijft verspreiden en de mate waarin reizigers, die vóór corona frequent gebruik maakten van het openbaar vervoer, terugkeren. Ook is van invloed de mate en het tempo waarin de provincie en vervoerders de in de transitieplannen gemaakte afspraken realiseren. Voor het afdekken van de provinciale financiële risico's in het openbaar vervoer is binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' bij het vaststellen van de Najaarsnota 2020 een bedrag van € 2,25 miljoen geormerkt.

Of het Rijk ook na 1 september 2022 nog bereid is om de sector financieel te ondersteunen is op dit moment onduidelijk.

Overige ontwikkelingen

- In de huidige meerjarenraming (2022-2025) zijn de accessen uit de Meicirculaire 2021 verwerkt, maar de omvang is nog onzeker. Deze onzekerheid bestaat uit het gegeven dat het nieuw te vormen kabinet via een op te stellen regeerakkoord keuzes zal maken die de accessen vanaf 2022 kunnen beïnvloeden. Daarnaast moeten met het nieuwe kabinet afspraken worden gemaakt over de ontwikkeling van het Provinciefonds (en ook het Gemeentefonds). Nu worden de accessen bepaald volgens de trap op, trap af methode maar eventueel komt er een andere methode voor terug.
- Zoals bekend zijn elektrische auto's vrijgesteld van MRB en derft Flevoland daarover de opcenten. Het aantal elektrische auto's neemt gestaag toe. Als beheermaatregel is hiervoor meerjarig een risicobuffer in de begroting opgenomen. Tweemaal per jaar wordt gemonitord of deze buffer toereikend is. Er is een rapport opgesteld door het ROB (april 2020) op basis waarvan de provincies menen dat het Rijk zou moeten compenseren voor het effect van dit Rijksbeleid. Bij de berekening van de hoogte van de buffer is uitgegaan van een gedeeltelijke compensatie van de derving. Besluitvorming hierover wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet.
- Er vinden onderzoeken plaats naar een aanpassing van het verdeelmodel Provinciefonds alsmede naar eventuele alternatieven voor het provinciaal belastinggebied (ter vervanging van de provinciale opcenten MRB op termijn). Beide trajecten kunnen kan van invloed zijn op de provinciale inkomsten in de komende jaren.
- Met de beleggingen van het Nazorgfonds zou op de lange termijn 4,4% rendement gehaald moeten worden, namelijk de rekenrente die als uitgangspunt voor het doelvermogen wordt gebruikt. Het gemiddelde beleggingsrendement in de laatste jaren ligt onder deze norm. Het is onzeker of op de lange termijn dit rendement daadwerkelijk kan worden behaald. In 2021 wordt een landelijk onderzoek gedaan naar de berekening van de rekenrente om te bepalen hoe die beter aan kan sluiten bij de werkelijke rendementen.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de jaarrekening 2020 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreservaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreservaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer waaronder het beheer van de grote grazers. GS zijn - met inachtneming van de toepasselijke regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn en zien toe op de uitvoering van het beheer van de grote grazers.

GS voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door PS is vastgesteld. In 2019/2020 is - conform het beleidskader - verder gewerkt aan de afronding en implementatie van de korte termijn maatregelen zoals deze in 2018/2019 in gang zijn gezet: de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset. Inmiddels zijn de juridische procedures inzake de edelherten afgerond en is de reset gestart. Wel zijn er nog enkele juridische procedure inzake (fysieke) maatregelen in het gebied. Afhankelijk hoe de winter zich zal ontwikkelen kan het onderwerp bijvoeren en de aandacht voor deze procedures mogelijk weer leiden tot maatschappelijke onrust. Dit kan leiden tot imagoschade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie.

Kans	Impact (korte termijn)
50%	Groot

Op de langere termijn, nadat de populatie dieren is verminderd en de beschutting in het gebied weer is toegenomen, zal naar verwachting sprake zijn van een lager risico en een lagere impact.

Kans	Impact (lange termijn)
10%	Beperkt

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- De provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer.
- Er in 2020 en 2021 voortvarend wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de maatregelen uit het beleidskader, specifiek de maatregelen voor de korte termijn.
- Er door Staatsbosbeheer een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied op basis van het beleidskader is vastgesteld.

Amsterdam Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel van de openstelling van Amsterdam Lelystad Airport kan leiden tot schade voor Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in de provincie. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

Voor de financiële kengetallen en een toelichting daarop wordt verwezen naar paragraaf 2.8 Financiële diagnose en kengetallen van onderdeel IV Financiële begroting.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Algemeen

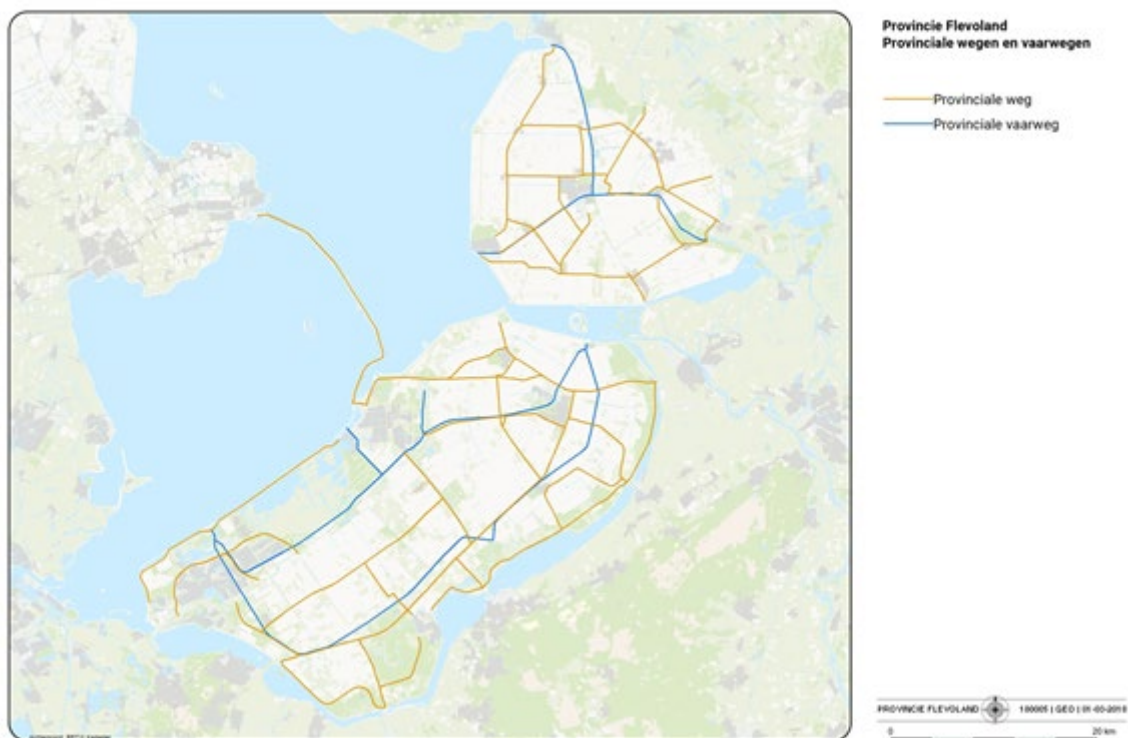
Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. De maatschappelijke waarden van de provinciale infrastructuur zijn mobiliteit, bereikbaarheid, doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Naast de infrastructuur beschikt de provincie over andere kapitaalgoederen, waaronder het provinciehuis en de overige vestigingen (steunpunten wegbeheer). Om de waarde van de kapitaalgoederen gedurende de levensduur te behouden, worden deze doelmatig, duurzaam en kostenefficiënt beheerd.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluisen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstallaties (verkeerslichten) en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal omvat onder andere:

Tabel 3.1: provinciaal areaal (ijk moment SUP 2.0 1-1-2019)

Wegen	Weg	618 km
	Fietspad	362 km
	Rotondes	69 stuks
	Vaste bruggen	88 stuks
	Duikers (civiele kunstwerken)	84 stuks
	Verkeersregel installaties	41 stuks
	Lichtmasten	2.313 stuks
Water	Vaarweg	169 km
	Beweegbare bruggen	11 stuks
	Sluizen	11 stuks
	Passantensteigers	27 stuks
	Oeverconstructies	317 km
	Natuurvriendelijke oevers	25 km
Groen	Bermen	1.118 hectare
	Bermsloten	610 km
	Bos en sierbeplanting	103 hectare
	Bomen	34.585 stuks

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0)

In 2019 hebben PS het 'Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland' (SUP 2.0) vastgesteld.

De SUP beschrijft uniform per onderdeel van ons areaal de omvang van het areaal, de functies, het beleid, het kwaliteitsniveau van het onderhoud en de daarbij behorende lasten. In het SUP 2.0 komen de volgende onderdelen aan bod:

- Weginfrastructuur;
- Vaste kunstwerken;
- Beweegbare kunstwerken;
- Vaarwegen;
- Groenvoorzieningen;
- Verkeersregelinstanties en openbare verlichting;
- Dienstverlening (gladheidsbestrijding en bediening bruggen en sluisen)

We beheren onze wegen en vaarwegen (assets) volgens de systematiek van assetmanagement. Hierbij plannen we ons beheer en onderhoud op basis van een vastgesteld kwaliteitsniveau. We inspecteren onze assets regelmatig om te zien of het gewenste kwaliteitsniveau aanwezig is. Wanneer assets onder dat kwaliteitsniveau dreigen te zakken, plannen we beheer en onderhoud in.

Om het kwaliteitsniveau te bepalen volgen we in hoofdlijnen de normen van het landelijk instituut CROW die een 5 puntschaal hanteert van niveau A+ (oplever kwaliteit) tot niveau D (zodanig slecht dat kapitaalvernietiging optreedt).

Algemeen gangbaar is kwaliteitsniveau B. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade klein is.

Daarom hebben we voor bijna alle assets gekozen voor kwaliteitsniveau B. Alleen waar genoemde risico's niet aan de orde of aanmerkelijk lager zijn, is gekozen voor een lager uitvoeringsniveau: niveau C. Het gaat om onderhoud aan duikers, sierbeplanting en landschappelijke beplanting.

Bij een hoger onderhoudsniveau is over het algemeen sprake van enige mate van luxe: het areaal ziet er beter (als nieuw) uit. Bij een lager onderhoudsniveau kan er sprake zijn van risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago schade.

Op twee punten is een plus op niveau B opgenomen:

- vergroting van de aandacht voor insecten, biodiversiteit en in het bijzonder: bijen,
- beperking van lange wachttijden bij bruggen en sluizen in het hoogseizoen.

Tabel 3.2: Weergave vastgestelde keuzes Provinciale Staten

Indicator	Omschrijving	2018	2019	2020	Streef-cijfer 2021	Streef-cijfer 2022	2023 - 2025
Onderhouds-toestand wegen	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B)	94%	100%	90%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand kunstwerken	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	97%	97%	98%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand oever-constructies	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	74%	79%	84%	83%	85%	90%
Beschikbaarheid beweegbare bruggen en sluizen	De beschikbaarheidsgraad van de gerenoveerde bruggen en sluizen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	98%	98%	98%
Beschikbaarheid verkeerslichten	De beschikbaarheidsgraad van de verkeerslichten.	n.v.t.	99,3%	98,5%	98%	98%	98%
Gladheid-bestrijding	De provinciale wegen zijn bij gladheid gestrooid binnen de normtijden van de CROW	100%	100%	100%	98%	98%	98%

Uitgangspunten nieuwe set indicatoren:

- In SUP 2.0 is gekozen voor kwaliteitsniveau B, met uitzondering van enkele assets die minder gevoelig zijn voor risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago verlies. Alle indicatoren op het gebied van onderhoud in de programmabegroting gaan over niveau B.
- Als norm (streefwaarde in termen van de programmabegroting) is ook gekozen voor een uniforme benadering, die constant is in de tijd: minimaal 90% van onze assets moet minimaal voldoen aan kwaliteitsniveau B. Die 10% is een marge die nodig is omdat, bijvoorbeeld door vorstschade of calamiteiten, altijd een gedeelte op moment van inspectie niet volledig aan B zal voldoen. Daarnaast is het kostenefficiënt om een zekere werkvoorraad op te bouwen voor onderhoud wordt gepleegd. Eventuele tussentijdse achteruitgang van kleinere onderdelen (bijvoorbeeld lokale scheuren in het wegdek), wordt opgevangen door jaarlijks onderhoud. Voor de oeverconstructies hebben we nog een achterstand ten behoeve van de norm kwaliteitsniveau B (de oude norm was C). Deze wordt in de loop van dit programma ingelopen.
- Naast onderhoudsindicatoren hebben we ook 3 indicatoren die gaan over technische beschikbaarheid: beschikbaarheid bruggen en sluisen; verkeerslichten en gladheidsbestrijding. Ook hier is gekozen voor een uniforme benadering, waarbij de norm (het streefniveau) is gesteld op 98%. De norm voor beweegbare bruggen en sluisen geldt voor die beweegbare objecten, die gerenoveerd zijn in het kader van het programma 'Groot Onderhoud Bruggen en Sluisen' (GOBS).

Provinciehuis en vestigingen

Tegelijk met deze begroting, wordt het Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) 2022-2026 voor al het provinciehuis, de vestigingen en het pand aan de Oostvaardersdijk aangeboden. Met dit plan wordt gewaarborgd dat de gebouwen, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen 5 en 20 jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad. In 2019 is een groot deel van het pand heringericht.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook bezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2018'.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2022-2026 wordt jaarlijks € 0,47 mln. toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis', maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het Provinciehuis vastgesteld. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 0,75 mln.). Jaarlijks wordt hier € 0,1 mln. aan toegevoegd.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum, gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt, op basis van het nieuwe MJOP 2022-2026, jaarlijks € 0,1 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Wij hebben een berekening laten maken voor de beheer- en onderhoudskosten van het haventerrein, de kade en de toegangsweg. Het onderhoud en beheer is deels verlegd naar de exploitanten die gebruik maken van de haven en andere partijen. Het jaarlijkse onderhoud, wat nu voor rekening van de provincie komt, is in de begroting opgenomen in de exploitatie van de haven op het desbetreffende budget. Er is nog geen onderhoudsplan vastgesteld, omdat de verantwoordelijkheid daarvan mogelijk wordt meegenomen in de samenwerking met het op te richten havenbedrijf (samen met gemeente Lelystad). Zie ook de activiteiten in het programmaplan, onderdeel 3.2 Gebiedsopgaven.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie, gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Landwegen	8.019	7.702	8.079	8.079	8.079	8.079
Vaarwegen	1.755	1.761	1.651	1.651	1.575	1.575
Provinciehuis	237	439	339	339	339	339
Vestigingen	81	106	49	49	49	49
NLE	128	112	83	83	83	83
Flevokust Haven	42	577	47	47	47	47
Totaal	10.262	10.697	10.248	10.248	10.172	10.172

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het niet jaarlijks onderhoud wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Infrastructuur'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	17.955	18.096	10.195	3.953	659	89
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	10.448	8.633	10.066	10.066	9.556	9.556
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-10.307	-16.534	-16.308	-13.360	-10.126	-8.766
Stand per 31/12	18.096	10.195	3.953	659	89	879

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening 'NJO Infrastructuur' op basis van de vastgestelde financiële kaders van het MBVI/PMIRT 2022-2026. Op basis van de actuele prognoses en de extra dotatie in 2021 en 2022 van totaal € 5,45 mln. (uit de resultaatbestemming 2018) en de extra dotaties van € 0,5 mln. in 2022 en € 0,5 mln. in 2023 (Perspectiefnota: 'Versnellen CO2 reductie projecten beheer en onderhoud') is het geprognosticeerde saldo van de voorziening aan het einde van ieder jaar toereikend.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	1.994	2.495	1.975	1.905	1.607	1.842
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	629	480	472	472	472	472
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-128	-1.000	-541	-770	-237	-84
Stand per 31/12	2.495	1.975	1.905	1.607	1.842	2.230

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Vestigingen'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	585	470	535	284	294	293
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	86	88	100	100	100	100
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-201	-23	-351	-90	-101	-166
Stand per 31/12	470	535	284	294	293	227

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Stand per 1/1	757	563	526	276	315	203
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	183	187	100	100	100	100
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-377	-223	-350	-61	-212	-47
Stand per 31/12	563	526	276	315	203	256

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De 'Wet Financiering decentrale overheden' (Wet Fido) en de ministeriële 'Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden' (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door PS vastgestelde 'Treasurystatuut provincie Flevoland 2014'.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen worden de actuele zaken en ontwikkelingen binnen het vakgebied gevolgd. Dit vindt onder andere plaats door (digitale)deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op deze wijze staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen. Op dit punt zijn er geen (relevante)ontwikkelingen te melden. De huidige lage rentetarieven en de verwachting dat deze tarieven voorlopig nog op een zeer laag niveau zullen blijven dragen hieraan mede bij.

In het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn hoge ambities opgenomen voor de komende jaren. Indien al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken ter voorkoming van liquiditeitsproblemen. Zoals het er nu uit ziet zou dit in het tijdvak 2022-2025 al aan de orde kunnen zijn.

4.3 Treasurybeleid

Mede als gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten wordt verwacht dat de beschikbare hoeveelheid middelen de komende jaren daalt. Het voorspellen van de renteopbrengsten in de toekomst is in beperkte mate mogelijk en afhankelijk van de feitelijke ontwikkeling van de rentestand en de liquiditeitsomvang.

Voor de inschatting van het rendement over 2022 zijn we uitgegaan van de volgende aannames en uitgangspunten:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2022 bedraagt € 46 mln.
- daarnaast is gemiddeld € 9,0 mln. uitgeleend aan gemeenten (lopende contracten) tegen een gemiddeld rendement van 0,6% en gemiddeld € 10,0 mln. aan leningen verstrekt vanuit de publieke taak tegen een gemiddeld rendement van 0,0% (deze zijn nagenoeg allemaal renteloos).
- de beschikbare liquide middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitenplanning;
- de rentevisie voor 2022 is:
  - 0,00% per jaar voor rente rekening-courant bij de schatkist;
  - -0,40% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 1 jaar;
  - -0,15% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe;
  - 0,20% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe;
  - 0,00% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/linear.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2022 uit van een totaalsaldo aan middelen van € 65,0 mln. en een renteopbrengst van € 53.000 (leningen aan gemeenten) en € 1.000 (leningen vanuit publieke taak), gebaseerd op lopende leenovereenkomsten.

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de omvang van de middelen en het rendement.

Tabel 4.1: Omvang en rendement middelen

	2017	2018	2019	2020	Prognose 2021	Prognose 2022
Omvang middelen gemiddeld (x €1.000)	137.000	164.000	173.000	162.000	138.200	65.000
Rendement (%)	0,12%	0,12%	0,11%	0,09%	0,10%	0,08%

Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasury statuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.2: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2022 bedraagt € 16,2 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 46,0 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 16,2 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 62,2 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. Renterisiconorm: niet van toepassing omdat er (nog) geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Sinds 2013 worden nagenoeg al onze middelen, op bedrag aangehouden in rekening-courant bij BNG Bank van max. € 0,25 mln. na, aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeit-risico	De kans dat erop korte en/of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Er is ook dit jaar gewerkt met een versoberde (meerjarige) liquiditeitenplanning voor de komende jaren. Hierin zijn de uitgaven en inkomsten (vertaald naar geldstromen) zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd. Gegeven de ambities voor de komende jaren kan het nodig zijn op enig moment financieringsmiddelen aan te trekken ter voorkoming van liquiditeitstekorten.

4.4 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Uitzettingen

Er is een aantal onderhandse leningen verstrekt aan gemeenten met een relatief lange looptijd (8-10 jaar). Met het verstrekken van nieuwe onderhandse leningen zal, mede gezien de verwachte (lage) rentevergoedingen, zeer terughoudend worden omgegaan. Leidend hierbij is de ruimte voor nieuw te verstrekken onderhandse leningen binnen de meerjarige liquiditeitenplanning.

Kasbeheer

Voor de (zeer) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow

Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn is onderstaand cashflowoverzicht voor 2022 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze liquide middelen in 2022 met zo'n € 59 mln. zullen afnemen.

Tabel 4.2: Cashflowoverzicht

	Bedragen
Liquiditeitenomvang per 31-12-2021	75
Bijdrage aan EMU-saldo	-83
Majeure mutaties <u>niet</u> geraamd in EMU-saldo	-6
Planningsoptimisme	30
Liquiditeitenomvang per 31-12-2022	16

x € 1 mln.

Bijdrage aan EMU-saldo

De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor 2022 wordt een tekort verwacht van € 83 mln. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt verwezen naar onderdeel IV 'Financiële begroting'.

Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo

Hierbij moet worden gedacht aan substantiële, nog niet in de begroting geprogrammeerde, onderdelen van de investeringsagenda en grote mutaties in leningen. Deze verwachte uitgaven (negatief effect van € 6 mln.) worden bij dit onderdeel weergegeven.

Planningsoptimisme

In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, doorgaans achter te blijven bij de ramingen. Hoewel vooraf niet precies is aan te geven op welke onderdelen dit zal zijn wordt, mede op basis van ervaringscijfers, een indicatieve correctie op de uitkomsten toegepast van € 30 mln.

4.5 Renteschema

Conform voorschriften uit het BBV wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.3: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		-/- 53
Saldo rentelasten en rentebaten		-/- 53
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/- 53
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2022		-/- 53

x € 1.000

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

PS nemen besluiten over de volgende fase van Flevoland, het land waarin toekomstige Flevolandse wonen, werken, leven. De uitwerking van die koers is de verantwoordelijkheid van ons college. In de manier waarop besluitvorming wordt voorbereid en vorm gegeven is de rol van volksvertegenwoordiging naast de kaderstellende en controlerende aspect van belang. De komende tijd kunnen belangrijke beslissingen worden voorgelegd en de legitimiteit en het eigenaarschap zijn daarbij eigentijdse thema's. In hoeverre zijn of voelen inwoners of vertegenwoordigers betrokken bij de ontwikkeling van Flevoland? Zij vragen van de organisatie dat gewerkt wordt vanuit de maatschappelijke vraagstukken en niet primair vanuit de inhoudelijke deskundigheid van de provincie. Dit samenspel rond de opgaven vraagt het nodige van bestuur en organisatie. Hoe kunnen bestuur en organisatie het beste bijdragen aan de ontwikkeling van de Flevolandse samenleving? En hoe kun je betrokkenheid organiseren, zowel in de reguliere werkzaamheden als in de bijzondere processen die wij de komende jaren aanpakken? Een goede organisatie en bedrijfsvoering is daarvoor onontbeerlijk. En hoewel voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden op de achtergrond plaatsvinden, is dit onzichtbare werk cruciaal.

Een goede organisatie van het werk van de provincie betekent dat zij kwalitatief op orde is. Zij is in staat om de eerder genoemde opdracht uit te voeren. En efficiënt; ze legt geen groter beslag op de beschikbare middelen dan strikt noodzakelijk is. Het is aan directie en management om de kwaliteit en efficiëntie van de organisatie te optimaliseren, te monitoren en te borgen. De directie richt zich op die kwaliteit door concernbrede verbindingen aan te brengen. Alle geledingen en functies dragen evenzeer bij aan de geleverde resultaten. Nieuwe ontwikkelingen, opgaven en wettelijke verplichtingen en andere manieren van werken en digitalisering van het werk zorgen voortdurend voor aanpassingen in de volle breedte van de organisatie. Daarom is het noodzakelijk om voortdurend te investeren in de ondersteunende en faciliterende processen van de organisatie.

Daarnaast zijn er veranderingen in de wereld om ons heen, in de positie van de overheid in relatie tot onze omgeving die er toe leiden dat onze organisatie zich daarop heeft voor te bereiden of moet aanpassen. daarbij kunnen we voorbeelden noemen als plaats- en tijdbewust werken, datasturing, samenwerking in netwerkverbanden. Naast de inhoudelijke aanpassingen zien we dat terug in de IT-infrastructuur, in de manier waarop we onze huisvesting gebruiken en in de modernisering van de arbeidsverhoudingen en het werkgeverschap.

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Doorontwikkeling organisatie

In 2021 is de organisatiestructuur aangepast. Door samenvoeging van alle op de bedrijfsvoering gerichte afdelingen in één nieuwe afdeling Concernzaken is het aantal afdelingen teruggebracht van 7 naar 4. De hoofden van deze afdelingen vormen samen met de algemeen directeur en de directiesecretaris het Directieteam. Eén van de belangrijkste opdrachten van het Directieteam is het versterken van de concernbrede samenwerking en het strategisch vermogen en het verminderen van de kwetsbaarheid op sleutelfuncties. Het inrichten van de afdeling Concernzaken is een belangrijke stap hierin, maar zeker niet de enige. De komende jaren zal via meerdere verandertrajecten gericht worden gewerkt aan de versterking van de organisatie. Het doel is te komen tot een flexibele en adaptieve lerende organisatie, gericht op samenwerking. Een organisatie die ook nodig is om echt opgavegericht te kunnen werken, zoals in ons coalitieakkoord is aangegeven. Dat betekent dat we voor de aanpak van de grote maatschappelijke opgaven, zoals beschreven in de Omgevingsvisie, kiezen voor (verbreding en verdieping van) de 'opgavegerichte' benadering. Dat houdt in dat we deze opgaven centraal stellen en niet de afzonderlijke beleidsvelden, en dat we deze niet alléén aanpakken, maar samen met andere publieke en private partners. Het is een belangrijk onderdeel van onze bestuurlijke vernieuwing. Maar het stelt ook bijzondere eisen aan de ambtelijke organisatie. Het vraagt andere structuren en eenduidige afspraken over werkwijzen, een concernbrede sturing, aanpassing van mandaten en

bevoegdheden. Hiervoor is al een goed fundament gelegd, dat met de doorontwikkeling verder wordt uitgebouwd. Via enkele gerichte pilotprojecten wordt hiermee meer praktijkervaring opgedaan.

Herijking formatie

In de loop van de jaren is de omvang van de provincie Flevoland gestaag doorgegroeid. Dat geldt zowel voor het aantal inwoners als voor de fysieke infrastructuur en de economie. Navenant nam ook het aantal en de complexiteit van de regionale vraagstukken toe. Doordat de omvang van de formatie daarmee geen gelijke pas hield, hebben deze ontwikkelingen gezorgd voor een toenemende druk op de ambtelijke organisatie. Deze nadert op onderdelen de kritische grens van wat verantwoord is. Met de huidige complexe opgaven en forse nieuwe opgaven in het verschiep (Flevodeal), is het duidelijk dat die druk alleen maar zal toenemen. Omdat de toegevoegde waarde van de provincie in grote mate wordt bepaald door de ambtelijke inzet, is een adequate formatie onmisbaar om een rol van betekenis te kunnen blijven vervullen. We gaan het komend jaar onderzoeken hoe onze formatieomvang zich verhoudt tot onze opgaven.

Duurzaam woon-werkverkeer

Nu medewerkers door de coronacrisis ervaring hebben met het werken op afstand van het provinciehuis, onderzoekt de provincie wat nodig is voor meer tijd en plaats en bewust werken. De verwachting is dat daardoor een afname plaats vindt van het gebruik van fossiele brandstof auto's in het zakelijk verkeer, met als gevolg minder CO₂ uitstoot. Tevens bevordert de provincie, als deelnemer aan de landelijke Coalitie Anders Reizen, het gebruik van het openbaar vervoer en de fiets voor woon-werkverkeer en dienstreizen.

Participatiewet

De realisatie van de taakstelling voor de Participatiewet verloopt voorspoedig. Eind 2020 is 17,8 fte bezet door kandidaten uit de doelgroep van de Participatiewet. Flevoland ligt daarmee ruimschoots boven de te behalen wettelijke quotumnorm van 14,5 fte.

De basis onder de succesvolle aanpak is de aanwezige behoefte bij het management voor het aanstellen van een participatiemedewerker. Daardoor is maatwerk mogelijk in de selectie van kandidaten en zijn participatiemedewerkers beter in staat een waardevolle en duurzame bijdrage te leveren. Bovendien geven ze door hun aanwezigheid extra kleur aan de diversiteit binnen de organisatie.

Interne beheersing en rechtmatigheid

Enkele jaren geleden is op basis van voorstellen besloten om het dagelijks bestuur de rechtmatigheid van de jaarrekening te laten verklaren. Doel van dit en andere voorstellen was om de aanspreekbaarheid van het bestuur te vergroten. Daarnaast is deze verandering bedoeld om het gesprek tussen PS en het bestuur te stimuleren. Daarvoor wordt het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) veranderd. Inmiddels is de invoeringsdatum verschoven naar 2022. In de bespreking over het jaarverslag 2020 hebben PS hierover met de accountant van de provincie van gedachten gewisseld. In de huidige situatie stelt de accountant de rechtmatigheid van de jaarrekening vast en hij beoordeelt de financiële getrouwheid en rechtmatigheid. Nadat de wet is veranderd beperkt de controleverklaring van de accountant zich, waarschijnlijk vanaf begrotingsjaar 2022, tot de juistheid van zowel de jaarrekening als van de rechtmatigheidsverklaring van het college.

Formeel verandert er niet zo veel: impliciet was het college altijd al verantwoordelijk voor de rechtmatigheid, zowel financieel als niet-financieel. Toch zal er meer nadruk worden gelegd op de onderbouwing van de verklaring van het college van Gedeputeerde Staten (GS). GS moeten expliciet aantonen dat zij rechtmatig hebben gewerkt. Deze verandering beoogt dan ook de kwaliteit van de verantwoording te vergroten. Inmiddels zijn we gestart met de verkenning van wat dit in de praktijk betekent en hoe GS een dergelijke verklaring kan afgeven. We beschouwen dit als een leerproces, waarbij meer vooruit wordt gekeken dan achterom. Ook een passende informatiebehoefte zal zich ontwikkelen. Het is te verwachten dat met name de bewustwording van management en medewerkers rond rechtmatig handelen, bijvoorbeeld in bekende processen van inkoop en aanbesteding, subsidies en dergelijke, ook binnen het dagelijks werk in de organisatie zal toenemen. Daarnaast zal het college moeten kunnen vertrouwen op het onderzoek dat door de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) wordt uitgevoerd. Feitelijk baseert ook de accountant zich de laatste jaren al op het onderzoekswerk van de VIC, bijvoorbeeld van de Europese aanbestedingen en de verleende subsidies.

We baseren ons (meerjarig) controlebeleid op de 'three lines of defence' waarmee we vaststellen hoe in de organisatie control is ingericht. We richten de interne beheersing en de internal auditfunctie zo in dat GS de jaarrekening gemotiveerd rechtmatig kunnen verklaren.

Monitoring aanbevelingen

Voor het tweede jaar is op verzoek van PS bij het Jaarverslag 2020 de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen uit de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer gemonitord.

Automatisering en informatievoorziening

De afgelopen jaren is de informatievoorziening van de provincie Flevoland 'op orde' gebracht. Een belangrijke stap die nog moet worden genomen is de overgang van de eigen ICT-omgeving naar clouddienstverlening. De verhuizing naar dit nieuwe 'cloud datacenter' wordt in september 2021 gerealiseerd en zal daarna in fasen worden geoptimaliseerd; dit zal zeker de komende jaren nog de nodige aandacht vragen.

De digitalisering van de samenleving en (daarmee ook) de provincie zal de komende jaren in snel tempo voortgaan. De visie van de provincie Flevoland en de daarvoor benodigde activiteiten en middelen zijn uitgewerkt in een nieuwe 'Informatiestrategie 2021-2024'. Dit jaar zijn reeds de 1e stappen gezet. Zo is er op het gebied van data gedreven werken een geheel nieuw dataplatform geïmplementeerd (ten behoeve van complexe data-analyses en managementrapportages) dat de komende jaren zal worden uitgebouwd. Ook wordt er - mede gezien de beoogde beweging naar 'hybride werken' (een nieuwe mix van werken op kantoor en thuis) fors geïnvesteerd in 'slim digitaal samenwerken' door implementatie van nieuwe instrumenten (met Microsoft Teams en Sharepoint als fundament). Ook wordt er gericht gewerkt aan het vergroten van de digitale kennis en vaardigheden van de medewerkers. Daarvoor is in 2020 digitale leeromgeving met (specifiek voor provincie Flevoland ontwikkelde) basistrainingen dat in 2022 zal worden uitgebreid.

Er zijn ook de nodige ontwikkelingen op het gebied van de wet- en regelgeving met de nodige impact op informatievoorziening en digitalisering van de provincie, waaronder de Omgevingswet, Wet open overheid en de Wet digitale overheid. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is verder uitgesteld (nu tot 1-7-2022), maar de impact van met deze wet gepaard gaande digitalisering ('digitaal stelsel Omgevingswet') zeker ingrijpend zijn. Dat geldt ook voor de Wet open overheid, die naar verwachting per 1-4-2022 van kracht zal worden. Uit een begin 2021 uitgevoerde impactanalyse is vastgesteld dat de gevolgen van deze wet voor de provincie(s) groot zijn. De Wet digitale overheid is een kaderwet met vooralsnog focus op toegangsbeveiliging en het gebruik van (open) standaarden, maar deze wet zal snel worden uitgebreid (o.a. met de reeds geldende regelgeving met betrekking de toegankelijkheid van overheidswebsites en -toepassingen). Deze wet- en regelgeving heeft grote impact op de wijze waarop de provincie haar processen uitvoert, inclusief de daarvoor benodigde informatiesystemen. Deze ontwikkelingen zijn in de 'Informatiestrategie 2021-2024' voorzien en vragen de komende jaren de nodige aandacht.

Naast alle nieuwe ontwikkelingen moet ook het bestaande IT-landschap 'up to date' gehouden worden; komende periode staan (onder meer) de vervanging van de 'oude' systemen voor financiën en HR op de agenda; ook zal het document management systeem moeten worden aangepast en een nieuwe oplossing voor workflow management worden geïmplementeerd waarmee kan worden voldaan aan de eisen (van onder andere de Omgevingswet).

Door de toenemende digitalisering - niet alleen in de bedrijfsvoering, maar ook steeds meer in de primaire processen- worden de risico's op het gebied van informatieveiligheid groter. Hiertoe is 2020 het informatiebeveiligingsbeleid geactualiseerd en aangescherpt. Speerpunt daarin is de nieuwe, verplicht in te voeren, 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO). Deze baseline biedt concrete handvatten voor het bepalen van een adequaat beveiligingsniveau en daarbij passende beveiligingsmaatregelen ('basis beveiligingsniveau'). Hiertoe zijn/worden risicoanalyses uitgevoerd bij de afdelingen; dit zal in het najaar 2021 verder worden uitgewerkt met verdiepende analyses voor specifieke bedrijfsonderdelen waarvoor hogere risico's zijn onderkend, die aanvullende maatregelen vereisen.

Bij de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening en digitalisering wil de provincie Flevoland optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die het programma 'Interprovinciale Digitale Agenda' (IDA) biedt. Het vastgestelde programmaplan van IDA voor 2021 biedt hiervoor goede aanknopingspunten. Dit programma zal ook in 2022 worden voortgezet; de provincie Flevoland is hier nauw bij betrokken.

Inkoop en aanbesteding

Conform ons inkoop- en aanbestedingsbeleid stimuleren we bij nieuwe aanbestedingen waar mogelijk de benutting van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie en de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en minimaliseren we het energieverbruik en de belasting van het milieu. Onze aanbestedingen hebben wij zodanig ingericht, dat we verbeteringen hebben bereikt in het gebruik van materialen en energie. Wij betrekken de Participatiewet bij de uitvoering van inkopen en aanbestedingen. Tot op heden voldoet de provincie aan de vereiste normering. Het in 2017 vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid is reeds in lijn met het Coalitieakkoord 2019-2023, de daarin beoogde resultaten en de uitkomsten van het vastgestelde actieplan 'Het Goede Voorbeeld'.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Onder de AVG worden privacyrechten versterkt en krijgen met name overheidsorganisaties meer verantwoordelijkheden bij het verwerken en beveiligen van persoonsgegevens. In de organisatie wordt extra aandacht besteed aan datalekken, gijzelsoftware en het voorkomen daarvan door middel van bewustwording, het maken van back-ups tegen mogelijke gevolgen van ransomware en continue bijhouden van onder meer technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen.

Wet open overheid

Het wetsvoorstel Wet open overheid (Woo) heeft tot doel overheden en semi-overheden transparanter te maken. De kern is dat overheidsorganisaties verplicht worden om meer categorieën documenten actief openbaar te maken. De Woo moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Deze Woo vervangt op termijn de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

Het aangepaste wetsvoorstel is in behandeling bij de Eerste Kamer en treedt naar verwachting vanaf 1 april 2022 (gefaseerd) in werking. Als gevolg van onder andere het rapport van de Parlementaire ondervragingscommissie kindertoeslag is de vraag naar transparantie van overheden enorm toegenomen. Dat zien we aan berichten in de pers en ook binnen onze organisatie aan het sterk toenemende aantal (en complexiteit/omvang van) WOB-verzoeken. Iedere overheidsorganisatie moet haar handelen voor, tijdens en na afloop van het maken/ uitvoeren van beleid en wetgeving altijd onderbouwd kunnen verantwoorden. Een goede informatievoorziening aan PS, burgers, bedrijven en journalisten is noodzakelijk in de democratische rechtstaat. Dat maakt dat de informatiehuishouding duurzaam toegankelijk moet zijn ingericht én geschikt om op zeer korte termijn informatie te publiceren conform daartoe geldende richtlijnen (AVG, digitaal toegankelijk, standaarden).

De Woo heeft flinke financiële en personele gevolgen voor de organisatie. Het aanstellen van een of meerdere contactpersonen voor het beantwoorden van externe vragen is verplicht. Ingrijpende aanpassingen aan de informatiehuishouding zijn noodzakelijk om aan de eisen en termijnen van openbaarmaking te voldoen. Daarnaast zijn wijzigingen in processen, sjablonen en systemen én de aanschaf van een anonimiseringsstool nodig. Medewerkers moeten hun documenten anders gaan opstellen en schrijven. Daarvoor is bewustwording en opleiding noodzakelijk. Nu de aankomende wetgeving meer vaststaat gaan we de activiteiten en middelen van het thema informatiebeheer van de 'Informatiestrategie 2021-2024' nader uitwerken. In 2022 starten we een concernbreed programma om de Woo te implementeren. Hierbij nemen we ook de vernieuwing van de Archiefwet mee, die waarschijnlijk op 1 januari 2023 in werking treedt. We werken zo veel als mogelijk samen met andere provincies.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de 'Kadernota verbonden partijen 2015' die op 28 oktober 2015 door PS is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van PS in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om PS blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van provincie Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Sportservice Flevoland B.V.	Het Flevolands Archief
Visit Flevoland B.V.	Stichtingen en verenigingen
OMALA N.V.	Inter Provinciaal Overleg (IPO)
Airport Garden City C.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.
Afvalzorg Holding N.V.	Overige verbonden partij(en)
Vitens N.V.	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Alliander N.V.	Stichting DE-on
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	
GroEIFonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2020 is GroEIFonds Flevoland B.V. toegevoegd aan de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	5.705	5.705
Omvang vreemd vermogen	3.153	3.153
		2022
Financieel resultaat		0
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2020 en het Jaarplan 2021, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het MKB Fonds Flevoland B.V., het Technofonds Flevoland B.V. en De Aanjager B.V. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund. Het Jaarplan 2022, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2022 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Beheersmaatregelen: Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreend om de risico's te beperken. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de fondsen-BV's. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	225	225
Omvang vreemd vermogen	240	240
		2022
Financieel resultaat		8
Dividend		0

Bovenstaande gegevens zijn gebaseerd op de vastgestelde jaarrekening 2020, x € 1.000
 waarin tevens opgenomen de begroting 2021

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	188	188
Omvang vreemd vermogen	232	232
		2022
Financieel resultaat		-4
Dividend		0

Bovenstaande gegevens zijn gebaseerd op de vastgestelde jaarrekening 2020, x € 1.000
 waarin tevens opgenomen de begroting 2021

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch gebied activiteiten uit voor de provincie.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	262	272
Omvang vreemd vermogen	1.248	1.248
		2022
Financieel resultaat		10
Dividend		0

Jaarrekening 2020 en prognose 2021 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, er is een versnelling ingezet van de ontwikkelingswerkzaamheden en er wordt vervroegd afgelost op de leningen. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	1.400	1.200
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	7.244	4.895
		2022
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Jaarrekening 2020 en prognose 2021 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De beherend venoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

6

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	81.860	86.693
Omvang vreemd vermogen	140.858	140.858
		2022
Financieel resultaat		4.833
Dividend		125

Prognose o.b.v. jaarplan 2021

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven. Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	581.000	618.000
Omvang vreemd vermogen	2.026.000	2.103.000
		2022
Financieel resultaat		27.000
Dividend		0

Prognose o.b.v. Financieel jaarplan 2020-2022

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's. In de planperiode 2020-2022 is de verwachte solvabiliteit lager dan <30%. Bij een solvabiliteit <30% wordt geen dividend uitgekeerd. Vitens wil de solvabiliteit de aankomende jaren laten stijgen naar een minimumniveau van 35% en blijvend voldoen aan de financiële ratio's zoals gesteld door de kredietverstrekkers. Hiervoor zal de aankomende jaren het nettoresultaat moeten worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	5.097.000 (*)	5.097.000 (*)
Omvang vreemd vermogen	155.262.000 (*)	155.262.000 (*)
		2022
Financieel resultaat		221.000 (**)
Dividend		101.000 (***)

<https://www.bngbank.nl/-/media/Project/CBB/BNG-Bank-Shared/Documents/BNG-Bank-Annual-Report-2020-v2.pdf> en <https://www.bngbank.nl/-/media/Project/CBB/BNG-Bank-NL/Documents/Over-BNG-Bank/Jaarverslag-2020/Jaarverslag-BNG-Bank-2020-1.pdf> x € 1.000

Aanvullende informatie

(*) 31-12-2020

(**) netto winst 2020

(***) dividendvoorstel 2020

De bank is door de toezichthouder De Nederlandse Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating (Standard&Poors's AAA, Moody's Aaa en Fich AAA) met, in alle gevallen, een "stable outlook". De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,04	0,04
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.288.000	4.518.000
Omvang vreemd vermogen	5.348.000	5.348.000
		2022
Financieel resultaat		230.000
Dividend		37

Prognose o.b.v. jaarverslag 2020 x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

10

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	8.858	9.104
Omvang vreemd vermogen	111	111
		2022
Financieel resultaat		246
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2020 en het Jaarplan 2021, waarin opgenomen de exploitatiebegroting en meerjarenraming. x € 1.000

Aanvullende informatie

Op 5 april 2018 is TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds 50% revolverend is. De tot en met 2022 meerjarig geplande uitzettingen (incl. subsidiabele beheerkosten) van het fonds bedragen € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (incl. € 1,3 mln. Rijkscofinanciering). De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het reeds overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. Het Jaarplan 2022, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2022 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende Rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2022. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	24,68	24,68
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	919	919
Omvang vreemd vermogen	4.940	4.940
		2022
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Prognose o.b.v. begroting 2022

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV.

12

Het Flevolands Archief		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	873	617
Omvang vreemd vermogen	112	112
		2022
Financieel resultaat		0
Dividend		0

x € 1.000

Aanvullende informatie

Betreft getallen 31-12-2020 uit JR (als 1-1-2021 gebruikt) en begroting 2022.

13

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	5.429	3.437
Omvang vreemd vermogen	21.795	21.795
		2022
Financieel resultaat		
Dividend		0

x € 1.000

Aanvullende informatie

Op basis van begroting IPO 2021. Het geraamde tekort is volledig ten laste van het e.v. gebracht.

14

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ndovloket.nl - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	732	740
Omvang vreemd vermogen	2.106	2.106
		2022
Financieel resultaat		8
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door het samenwerkingsverband opgestelde Jaarstukken 2020 en de Exploitatiebegrotingen 2021 en 2022.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het NDOV-programma en het Samenwerkingsprogramma DOVA de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels.

15

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra & C.W. Smelik (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.715	1.758
Omvang vreemd vermogen	27.866	29.063
		2022
Financieel resultaat		43
Dividend		n.v.t.

Jaarrekening 2020 en prognose 2022.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. Gedeputeerde Staten zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijk rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement).

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO checklist en het rekenmodel RINAS 4.

16

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.deonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	8.500	8.500
Omvang eigen vermogen	-790	-608
Omvang vreemd vermogen	8.701	8.701
		2022
Financieel resultaat		182
Dividend		0

Prognose o.b.v. meerjarenplan 2019-2024 en jaarplan 2021

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met PS afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.

Risico en beheersmaatregelen

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' een bedrag van € 7,7 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 0,8 mln.

Groeifonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl/groeifondslevoland	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Versterken van de economische structuur en stimuleren werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N.J. Appelman	
	1-1-2022	31-12-2022
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	50,00	50,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4.000.000	4.000.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	8.000.000	8.000.000
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2022
Financieel resultaat		0
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit het GS-besluit tot definitieve oprichting d.d. 5 maart 2021, alsmede de akte van oprichting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Op 18 maart 2021 is Groeifonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Dit doet zij door het participeren in alsook het aangaan en verstrekken van (achtergestelde) geldleningen aan vennootschappen en andere ondernemingen die in de ruimste zin een bijdrage kunnen leveren aan dit doel. De initiële fondsomvang bedraagt € 16 miljoen. De Nederlandse Staat en de provincie Flevoland zijn elk voor 50% eigenaar van deze entiteit door bij te dragen in de vorm van kapitaalstorting van liquide middelen. In 2021 hebben beide aandeelhouders 50% van hun aandelen gestort. Zij zullen zich inspannen om de tweede tranche van elk € 4 miljoen uiterlijk 31 december 2023 in kapitaal op de aandelen te storten. Statutair is bepaald dat de eerste jaarrekening van de vennootschap naar balansdatum 31 december 2021 wordt opgesteld. Deze is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2022 nog niet beschikbaar.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het Omgevingsplan.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de 'Omgevingsvisie FlevolandStraks' welke het visiedeel van het Omgevingsplan vervangt en de 'Kadernota Grondbeleid'. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondvererving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma 'Nieuwe Natuur', waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondvererving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van PS - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptijdrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma 'Nieuwe Natuur'. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden programma 'Nieuwe Natuur'

In het kader van het programma 'Nieuwe Natuur' is een grondhandelingskader vastgesteld welke toegepast wordt op het sluiten van de realisatieovereenkomsten met de initiatiefnemers, de inzet van de programmagronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programmagronden.

Naast de gronden die in bezit zijn van de provincie, zijn er gronden in het programma 'Nieuwe Natuur' ingebracht door terrein beherende organisaties (Staatsbosbeheer en stichting Flevo-landschap). Deze gezamenlijk ingebrachte gronden vormen samen de programmagronden die binnen het programma 'Nieuwe Natuur' ingezet worden voor ruiling, verkoop of directe inzet voor de doelstellingen. De programmagronden die nog ingezet moeten worden voor de doelstellingen zijn in tijdelijke pacht uitgegeven. De pachtinkomsten komen (na aftrek van beheerskosten) ten goede aan het programma 'Nieuwe Natuur'.

Beoogde transacties 2022

Voor het jaar 2022 verwachten wij geen transacties binnen het programma 'Nieuwe Natuur'. Transacties binnen het programma, door de terrein beherende organisaties, hebben geen impact op de provinciale begroting.

Waardering grond

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstellen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden.

De boekwaarde van deze gronden zal op 1 januari 2022 nihil zijn.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten geeft een totaalinzicht in de financiële consequenties van het voorgenomen beleid. Het saldo van de baten en lasten van de programma's vormt het geraamde saldo exclusief reservemutaties. Vervolgens vinden er toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats, waarna het geraamde resultaat 2022 (en latere jaren) zichtbaar wordt. De meerjarenbegroting 2022-2025 is structureel en reëel in evenwicht (zie paragraaf 1.3).

1.1 Financieel overzicht

Overzicht baten en lasten 2022

Het overzicht van baten en lasten is hieronder op programmaniveau weergegeven voor het begrotingsjaar 2022. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan. De autorisatie door PS vindt plaats op het niveau van deze programmaonderdelen.

Tabel 1.1: Saldo van baten en lasten per programma

	Lasten 2022	Baten 2022	Saldo 2022
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	11.506	-1.059	10.447
2 Landbouw, visserij en natuur	23.423	-1.478	21.945
3 Economie	14.190	-1.216	12.973
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	10.102	-372	9.730
5 Energie, duurzaamheid en milieu	10.521	-1.265	9.257
6 Mobiliteit	68.421	-8.768	59.652
7 Vernieuwend bestuur	65.834	-177.712	-111.877
Saldo	203.996	-191.870	12.126
Saldo reservemutaties	26.357	-38.483	-12.126
Geraamd resultaat	230.354	-230.354	0

x € 1.000

Detailtering baten en lasten in meerjarenperspectief

Tabel 1.2: Saldo van baten en lasten per programma meerjarig

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	13.743	13.161	10.447	9.338	8.355	8.255
2 Landbouw, visserij en natuur	18.597	23.815	21.945	21.279	14.336	13.158
3 Economie	6.856	15.176	12.973	9.657	6.012	3.874
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.966	12.590	9.730	9.140	8.925	8.925
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.308	10.423	9.257	8.673	6.437	6.437
6 Mobiliteit	53.191	55.810	59.652	60.795	60.641	61.320
7 Vernieuwend bestuur	-123.362	-113.745	-111.877	-110.912	-107.526	-107.443
Saldo van baten en lasten	-13.701	17.231	12.126	7.971	-2.822	-5.475
Stortingen in reserves	74.417	35.168	26.357	20.205	19.977	18.946
Onttrekkingen aan reserves	-71.791	-52.398	-38.483	-28.176	-17.155	-13.471
Saldo reservemutaties	2.626	-17.231	-12.126	-7.971	2.822	5.475
Geraamd resultaat (- = overschot)	-11.075	0	0	0	0	0

x € 1.000

Tabel 1.3: Lasten per programma meerjarig

Lasten per programma	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	14.529	14.412	11.506	9.955	8.972	8.872
2 Landbouw, visserij en natuur	21.134	25.162	23.423	22.767	15.586	13.624
3 Economie	10.416	17.007	14.190	10.904	6.764	4.231
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	10.004	12.713	10.102	9.512	9.297	8.963
5 Energie, duurzaamheid en milieu	8.370	11.530	10.521	9.860	6.911	6.911
6 Mobiliteit	61.694	66.007	68.421	69.564	69.409	70.089
7 Vernieuwend bestuur	55.891	61.493	65.834	69.322	75.360	79.273
Lasten	182.037	208.324	203.996	201.884	192.299	191.962
Stortingen in reserves	74.417	35.168	26.357	20.205	19.977	18.946
Lasten inclusief toevoegingen reserves	256.454	243.492	230.354	222.089	212.276	210.908

x € 1.000

Tabel 1.4: Baten per programma meerjarig

Baten per programma	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-786	-1.251	-1.059	-617	-617	-617
2 Landbouw, visserij en natuur	-2.536	-1.347	-1.478	-1.488	-1.250	-466
3 Economie	-3.560	-1.831	-1.216	-1.247	-753	-357
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-39	-123	-372	-372	-372	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-1.062	-1.107	-1.265	-1.186	-474	-474
6 Mobiliteit	-8.503	-10.197	-8.768	-8.768	-8.768	-8.768
7 Vernieuwend bestuur	-179.253	-175.238	-177.712	-180.234	-182.887	-186.716
Baten	-195.738	-191.094	-191.870	-193.913	-195.121	-197.437
Onttrekkingen aan reserves	-71.791	-52.398	-38.483	-28.176	-17.155	-13.471
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-267.530	-243.492	-230.354	-222.089	-212.276	-210.908

x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 1.5: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	2020 Rekening	2021 Na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
a. Provinciefonds	-116.981	-114.952	-117.169	-119.111	-121.152	-124.381
b. Opcenten MRB	-57.991	-57.000	-57.200	-57.800	-58.400	-59.000
c. Dividend	-275	-279	-267	-267	-279	-279
d. Rente	-87	-87	-62	-43	-43	-43
e. Overig (afwikkelingsverschil)	0	0	0	0	0	0
Totaal	-175.334	-172.318	-174.698	-177.221	-179.874	-183.703

x €1.000

a. Provinciefonds

De uitkering uit het Provinciefonds is een vrij besteedbare uitkering die alle provincies van het Rijk ontvangen. De hoogte van de uitkering wordt mede gebaseerd op de mogelijkheden die de provincies hebben om in eigen inkomsten (belastingen en vermogensinkomsten) te voorzien. De Provinciefondsuitkering groeit of krimpt jaarlijks mee met de ontwikkeling van de Rijksuitgaven (het zogenoemde 'samen de trap op en samen de trap af'-principe). Dit houdt in dat Rijksombuigingen of -beleidsintensiveringen doorwerken in de hoogte van de Provinciefondsuitkering. De in deze begroting geraamde uitkeringen voor 2022 en volgende jaren zijn gebaseerd op de Meicirculaire Provinciefonds 2021.

b. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 juli 2021. Gezien de onvoorspelbare ontwikkeling van het voertuigbestand (en samenstelling daarbinnen) wordt voor de begroting en meerjarenraming conform de bestendige gedragslijn verondersteld dat er tot en met 2025 geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigbestand binnen de provincie. Wel is rekenkundig uitgegaan van een jaarlijks indexering van het tarief met 1% per jaar. Daarnaast is binnen de stelpost 'Onzekerheden Perspectiefnota' ruimte gereserveerd voor het risico van achterblijvende inkomsten als gevolg van een toenemende elektrificatie van het wagenpark. Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

c. Dividend

De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenuitkeringen van de verbonden partijen over het boekjaar 2021 zijn bekend. Voor de jaren 2022-2025 wordt verondersteld dat die in lijn zullen liggen met de dividenuitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Rente (saldo financieringsfunctie)

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit twee componenten:

- *rente provincie*: dit is rente die de provincie ontvangt op verstrekte leningen uit hoofde van de treasuryfunctie (aan gemeenten).
- *overige rentebaten*: dit is de rente die de provincie ontvangt op verstrekte overige langlopende leningen vanuit de publieke taak.

Zie voor meer informatie de paragraaf 'Financiering'.

Tabel 1.6: Saldo financieringsfunctie

	2020 Rekening	2021 Na wijziging	2022 Ontwerp	2023 Ontwerp	2024 Ontwerp	2025 Ontwerp
Rente provincie	-79	-78	-53	-34	-34	-34
Overige rentebaten	-8	-9	-9	-9	-9	-9
Totaal	-87	-87	-62	-43	-43	-43

x €1.000

Kosten van overhead

De provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 7.4 'Bedrijfsvoering'. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet in de financiële begroting een overzicht worden opgenomen van de geraamde kosten van de overhead. Dit betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden kan worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor overhead zijn in tabel 1.7 gespecificeerd.

Tabel 1.7: Geraamde kosten overhead

	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Totaal personeel en organisatie	42.019	41.678	41.531	41.520	41.817
Af: direct personeel	-22.607	-22.001	-21.924	-21.918	-22.075
Saldo personeel en organisatie indirect	19.412	19.676	19.607	19.602	19.742
Financiën, communicatie en jur. zaken	474	575	596	612	466
Facilitaire zaken	4.546	4.291	4.309	4.161	4.330
Informatievoorziening	4.279	4.423	4.422	4.421	4.361
Totale kosten overhead	28.711	28.965	28.934	28.796	28.899

x € 1.000

Tabel 1.8: Percentage personele overhead

	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Personele lasten indirect (onderst) personeel	16.698	17.281	17.220	17.216	17.339
Personele lasten direct personeel	22.607	22.001	21.924	21.918	22.075
Personele overhead in %	42%	44%	44%	44%	44%

x € 1.000

Stelposten, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Tabel 1.9: Stelposten

	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50	50
Onvoorzien uitgaven	140	140	140	140	140
Loon- en prijsontwikkeling	477	2.000	4.000	6.700	9.500
Stelpost nieuw beleid	892	2.611	3.028	6.112	6.815
Stelpost onzekerheden	1.948	3.087	4.033	4.758	5.158
Totaal	3.507	7.888	11.251	17.760	21.663

x € 1.000

Loon- en prijsontwikkeling

In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2022 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2022 te brengen. De stelpost is daarna weer meerjarig op niveau gebracht om toekomstige kostenstijgingen ten opzichte van 2022 (prijspeil meerjarenraming) te kunnen dekken. Hiervoor zijn wij uitgegaan van de prijsontwikkelingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2021 van het Centraal Planbureau alsmede actuele inzichten ten aanzien van salarisontwikkelingen. Het restant van de stelpost in 2022 is beschikbaar voor de CAO 2022 en de toename van werkgeverspremies, deze zijn op dit moment nog onbekend. Het verloop van de stelpost is in tabel 1.10 weergegeven.

Tabel 1.10: Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling (L&P)

	2022	2023	2024	2025
Beginsaldo stelpost Loon- & prijsontwikkeling (Perspectiefnota 22-25):	4.748	7.141	9.943	12.443
Toegekend aan budgetten:				
- goederen en diensten budgetten	-986	-960	-805	-805
- subsidiebudgetten	-1.364	-1.323	-1.297	-1.298
Subtotaal toegekend aan kader in de begroting 2022	-2.350	-2.283	-2.102	-2.103
Saldo stelpost L&P na toekenning aan budgetten	2.398	4.858	7.841	10.340
Bijstelling L&P op basis van actuele inzichten	-398	-858	-1.141	-840
Stelpost Loon- en prijsontwikkeling begroting 2022	2.000	4.000	6.700	9.500

x € 1.000

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren en daarmee structurele overschotten behalen. Binnen de provincie Flevoland is op dit moment één activiteit als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting aangemerkt, namelijk de participatie in Airport Garden City C.V. (OMALA). Er bestaat nog onzekerheid omtrent de hoogte van de over 2022 af te dragen vennootschapsbelasting, daarom is een stelpost opgenomen van € 0,05 mln.

Onvoorzien uitgaven

De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorzien omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden.

Stelpost onzekerheden

Jaarlijks wordt in de begroting een stelpost 'Onzekerheden' opgenomen. De reden hiervoor is dat er in de programmabegroting rekenkundige aannames worden gedaan, die in de praktijk anders kunnen uitpakken c.q. tot tegenvallers kunnen leiden. Door hiervoor begrotingsruimte te reserveren wordt voorkomen dat dergelijke tegenvallers direct leiden tot een niet sluitende begroting. Het gaat vooral om aannames met betrekking tot de grote inkomstenstromen, zoals de Provinciefondsuitkering en de opbrengst uit de opcenten MRB. De gedraglijn

is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 0,8 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welk bedrag jaarlijks oploopt met € 0,4 mln.

Stelpost Nieuw Beleid

De stelpost 'Nieuw Beleid' geeft de begrotingsruimte weer. Begrotingsmutaties waarvoor geen alternatieve financiële dekking aanwezig is, bijvoorbeeld naar aanleiding van autonome ontwikkelingen of het coalitieakkoord, worden conform vigerend beleid verrekend met deze stelpost. Tevens zijn in deze stelpost een aantal oormerken opgenomen. Dit betreft gereserveerde middelen voor onderwerpen waar eerst een nadere uitwerking of besluitvorming noodzakelijk is. Hieraan liggen (vooralsnog) geen concrete bestedingsverplichtingen ten grondslag, waardoor indien nodig alternatieve inzet van deze middelen mogelijk is. Het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid' is onderstaand op hoofdlijnen weergegeven, evenals de nog aanwezige oormerken.

Tabel 1.11a: Stelpost Nieuw Beleid

Bedragen x € 1.000 (-/- = negatief)		Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Vrije ruimte Stelpost Nieuw beleid (Perspectiefnota 22-25)	A	372	- 701	258	- 92
B. Autonome ontwikkelingen Programmabegroting 2022					
Provinciefonds Meicirculaire 2021		892	451	83	1.412
WOO		- 100	- 121	- 137	- 153
Stelpost L&P compensatie		120	498	771	469
Actualisatie salarislasten		-151	-30	-20	-20
Actualisatie kapitaallasten		-65	260	437	505
Detachering PBE - beëindiging - verlagen inkomsten		-143	-143	-143	-143
Totaal autonome ontwikkelingen in begroting 2022	B	553	915	991	2.070
C. Mutaties Stelpost Nieuw beleid					
Aanvullend budget Omgevingswet		-300	-50	0	0
Gedelegeerde concessie Almere		-227	-227	-227	-227
Overig		-16	36	5	29
Totaal mutaties Stelpost Nieuw beleid	C	- 543	- 242	-222	- 199
D. Mutatie oormerken	D	87	28	-1.027	-1.779
Financieel kader - vrije ruimte begroting 2022	A+B+C+D	469	0	0	0

x € 1.000

Tabel 1.11b: Resterende oormerken stelpost Nieuw beleid

Bedragen x € 1.000 (-/- = negatief)		Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo stelpost Nieuw beleid Programmabegroting 2022	A	2.611	3.028	6.112	6.815
A. Oormerken n.a.v. Coalitieakkoord 2019-2023:					
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)		0	0	0	1.000
- Infrastructuur - Fietspaden (kapitaallasten)		1.038	1.038	1.038	1.038
- Schone leefomgeving		100	100	0	0
B. Oormerken n.a.v. Najaarsnota 2020:					
- Samenwerking regio Zwolle		110	110	110	110
- Impuls beheer en onderhoud landschapskunstwerken		125	0	0	0
- Batavialand (Maritiem archeologisch depot)		300	300	300	300
- Informatiestrategie excl. DSO		365	365	365	365
- Nieuw College		0	974	4.127	3.879
C. Overig					
- SWUNG (kap.last investering)		0	87	87	87
- Werelderfgoed Schokland		50	50	50	50
- Vernieuwend Initiatief Prijs (PS 27-2-2019)		50	0	50	0
- Overig		4	4	-15	-14
Totaal nog geoormerkt	B	2.142	3.028	6.112	6.815
Saldo vrije ruimte stelpost Nieuw beleid begroting 2022	A-B	469	0	0	0

x € 1.000

1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor de periode 2022-2025 zijn geraamd op basis van de grondslagen in tabel 1.12.

Tabel 1.12: Rekenvariabelen

	2022	2023	2024	2025
Loon- en prijsontwikkelingen (bron: CEP):				
* Goederen en diensten (inkoop), investeringen	2,0	1,4	1,5	1,5
* Subsidies (instellingen) o.b.v. gemiddelden	2,0	1,3	1,8	1,7
* Salarissen	2,0	1,2	2,0	1,8
Rente (gemiddelden):				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
* Uitzettingen (leningen gemeenten)	0,6%	0,5%	0,5%	0,4%
* Uitzettingen (leningen uit publieke taak)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Overige:				
* Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
* Voertuigbestand voor MRB	Juli 2019	Juli 2019	April 2020	Juli 2021
* Circulaire provinciefonds	Mei 2019	Mei 2019	December 2019	Mei 2021

De loon- en prijsontwikkelingen zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP) 2021 van het Centraal Planbureau (CPB). De ramingen voor de jaren 2022-2025 zijn gebaseerd op het veronderstelde prijspeil van 2022 en voor de salarissen op de CAO 2021-2022. Voor prijsstijgingen in latere jaren is een stelpost 'Loon- en prijsontwikkelingen' opgenomen.

1.3 Incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht dient op grond van het BBV (art. 19) inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting bevat. Incidentele baten en lasten betreffen posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden en dus een tijdelijk karakter hebben. Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben op grond van het BBV in principe een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. Onderstaand is het overzicht voor 2022 opgenomen. Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten, alsmede het meerjarenoverzicht, is opgenomen in bijlage D.

Tabel 1.13: Incidentele baten en lasten

	Incidenteel 2022	Structureel 2022	Totaal 2022
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	2.033	9.473	11.506
2 Landbouw, visserij en natuur	7.970	15.453	23.423
3 Economie	9.713	4.476	14.190
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	1.037	9.064	10.102
5 Energie, duurzaamheid en milieu	2.811	7.711	10.522
6 Mobiliteit	2.136	66.285	68.421
7 Vernieuwend bestuur	108	65.726	65.834
Totaal lasten	25.808	178.188	203.996
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-442	-617	-1.059
2 Landbouw, visserij en natuur	-900	-578	-1.478
3 Economie	-859	-357	-1.216
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	-333	-38	-371
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-790	-474	-1.264
6 Mobiliteit	0	-8.768	-8.768
7 Vernieuwend bestuur	0	-177.712	-177.712
Totaal baten	-3.325	-188.546	-191.870
Totaal saldo van lasten en baten	22.483	-10.358	12.126
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-21.562	9.436	-12.126
Geraamd resultaat	921	-921	0

x € 1.000

Op basis van onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een structureel positief begrotingssaldo en de meerjarenraming dus structureel in evenwicht is. Het overschot op de structurele middelen wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten.

Tabel 1.13b: Presentatie van het structureel begrotingssaldo (cf. BBV)

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	12.126	7.971	-2.822	-5.475
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (tabel 1.2)	-12.126	-7.971	2.822	5.475
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten (bijlage D)	921	4.265	3.008	2.472
Structureel begrotingssaldo (- = tekort)	921	4.265	3.004	2.472

x € 1.000

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2022 tot stand is gekomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen, waaronder hetgeen is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Ook bevat dit hoofdstuk de uitkomst van de financiële diagnose (paragraaf 2.8). Aanvullend op de financiële diagnose zijn de door het BBV voorgeschreven financiële kengetallen weergegeven en toegelicht. Het op grond van het BBV voorgeschreven overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld is opgenomen in bijlage C.

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2022

De basis voor de Programmabegroting 2022 is het financieel perspectief zoals gepresenteerd in de Perspectiefnota 2022-2025, aangevuld met eventuele effecten van aangenomen moties en amendementen tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 door PS op 26 mei jl. Daarbij zijn zes moties en drie amendementen aangenomen, zie bijlage A. Deze moties en amendementen zijn beleidsmatig en financieel verwerkt in de Programmabegroting 2022. Autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting zichtbaar verwerkt en van een nadere toelichting voorzien (indien > € 100.000). Dit betreft o.a. de actualisatie van de ramingen voor de uitkering Provinciefonds en opcenten MRB. Daarnaast zijn de structurele financiële effecten van het Coalitieakkoord 2019-2023 in deze begroting verwerkt. Conform vigerend beleid zijn begrotingsmutaties die ten laste of ten gunste van de begrotingsruimte komen verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'.

Nieuwe inzichten 2022-2025

De volgende nieuwe inzichten zijn verwerkt in de begroting:

Autonome ontwikkelingen

Het is gebruikelijk dat in de perspectiefnota het financieel perspectief voor de eerstvolgende begroting wordt geschetst. Hierin worden onder andere autonome ontwikkelingen verwerkt, bijvoorbeeld de actualisatie van het Provinciefonds op basis van de laatste circulaire en de bijstelling van de opcenten MRB op basis van een actueel voertuigbestand. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen zijn opgenomen die bijvoorbeeld het gevolg van zijn van wijzigingen in kasritmen van grote projecten of onvermijdelijke lasten als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Deze perspectiefnota vormt dan de basis voor de later dat jaar op te stellen programmabegroting.

Verwerking Perspectiefnota 2022-2025

De Perspectiefnota 2022-2025 bestaat uit richtinggevende voorstellen (waarvan sommige met een pm-raming) die mede afhankelijk van de uitkomsten van de Algemene Beschouwingen nader zijn uitgewerkt en verwerkt zijn in de Programmabegroting 2022. Dekking van deze voorstellen vindt plaats vanuit de vrije ruimte in de stelpost Nieuw Beleid of het ongeoormerkte deel van de 'Brede Bestemmingsreserve'.

Zie hiervoor de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2022 bedraagt € 0,1 mln. voordelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in tabel 1.11).

Begrotingseffecten nieuwe inzichten

In paragraaf 1.1 is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid'. Deze stelpost is gewijzigd als gevolg van het verwerken van autonome ontwikkelingen. Daarnaast zijn er ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn ontstaan bij het opstellen van de Programmabegroting 2022. Voor zover deze geen relatie hebben met bestaande reserves zijn deze van invloed op het financieel perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen effecten die voortvloeien uit bestaand beleid en van technische aard zijn, maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte en/of aanwezige stelposten. Deze mutaties zijn bij de verschillenanalyse van de desbetreffende programmaonderdelen van een toelichting voorzien (indien > € 100.000). De niet

resultaatneutrale begrotingsmutaties zijn daarbij conform vigerend beleid ten laste of ten gunste van de stelpost 'Nieuw Beleid' gebracht. Per saldo is het effect van deze begrotingsmutaties nihil.

Eindbeeld

Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2022 kunnen presenteren. Ook de Meerjarenraming 2023-2025 is sluitend.

2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Op basis van de begrote ontwikkelingen in de investeringen, voorzieningen en reserves is op voorschrift van het BBV onderstaande geprognosticeerde meerjaren balans opgenomen.

Tabel 1.14: Geprognosticeerde balans (meerjarig)

	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
Materiële vaste activa	167.079	254.897	319.084	317.923	327.069	344.717
Financiële vaste activa	24.651	20.751	17.451	15.151	12.851	10.551
Vlottende activa	162.759	61.975	-22.283*	-40.216*	-46.530*	-54.256*
Balanstotaal activa	354.489	337.623	314.252	292.858	293.390	301.012
Algemene reserve	21.291	21.804	22.160	22.517	22.873	23.230
Bestemmingsreserves	251.037	233.294	220.813	212.486	214.951	220.070
Voorzieningen	33.342	24.820	17.921	14.358	13.890	15.036
Vlottende passiva	48.820	57.705	53.358	43.497	41.676	42.676
Balanstotaal passiva	354.489	337.623	314.252	292.858	293.390	301.012

x € 1.000

*Onder de vlottende activa is een negatief saldo gepresenteerd als gevolg van de veronderstelde toename van de aan te trekken financieringsmiddelen. Hiervoor wordt tevens verwezen naar de toelichting in de paragraaf 'Financiering'.

Als gevolg van de grote investeringsprojecten in de komende jaren neemt de (boek)waarde van de materiële vaste activa de komende jaren toe. De financiële vaste activa nemen af overeenkomstig het aflossingsschema van de desbetreffende leningen. De vlottende activa nemen sterk af, voornamelijk als gevolg van de liquiditeiten die worden ingezet voor de financiering van de investeringen. De reserves nemen af als gevolg van de te realiseren beleidsambities. De vlottende passiva nemen (licht) af als gevolg van de inzet van de ontvangen decentralisatie-uitkeringen.

2.3 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt mede gebruik gemaakt van de geprognosticeerde balans, welke is opgenomen in paragraaf 2.2. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen voor de periode 2019-2022 jaarlijks (maximaal) - 0,4% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2021 bedroeg het aandeel van de provincies daarbinnen - 0,08 % (van het BBP). Voor

het jaar 2022 is deze EMU-tekortruimte (vooralsnog) niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2022 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 1.15: EMU-saldo

	Rekening 2020	Ontwerp 2021	2022	2023	2024	2025
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	13.701	-5.555	-12.126	-7.971	2.822	5.475
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	5.212	6.499	7.438	8.301	10.078	10.779
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	12.046	9.847	11.043	11.043	10.533	10.533
- investeringen vaste activa	-49.728	-103.975	-100.999	-41.227	-19.944	-38.380
+ bijdragen van derden in investeringen	19.566	25.266	29.373	34.087	720	9.953
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-11.808	-16.175	-17.942	-14.605	-11.000	-9.387
Bijdrage aan EMU-saldo (- =tekortverhogend)	-11.011	-84.094	-83.214	-10.373	-6.792	-11.028

x € 1.000

2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het BBV schrijft voor dat inzage wordt gegeven in jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, waarvoor geen voorziening is getroffen. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar en zijn opgenomen in programmaonderdeel '7.4 Bedrijfsvoering'. Hieronder vallen ook de kosten die samenhangen met het persoonlijk opleidingsbudget (POB) van de medewerkers, op basis van de vorig jaar gesloten cao. In afstemming met de accountant worden deze kosten toegerekend aan het jaar waarin de desbetreffende opleiding daadwerkelijk is genoten (er wordt geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten). Gezien de mogelijkheid voor medewerkers tot het opbouwen van een spaarverlof zonder vervaltermijn is voor deze verplichting met ingang van 2017 wel een voorziening getroffen, ter hoogte van het per balansdatum gespaarde verlofsaldo (zonder vervaltermijn), zie hiervoor ook bijlage B.

2.5 Investerings in vaste activa

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de boekwaarde van de vaste activa op 31 december van het betreffende jaar.

Tabel 1.16: Boekwaarde vaste activa (meerjarig)

	2021	2022	2023	2024	2025
Materiële vaste activa					
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
Grond-, weg en waterbouw					
a. Verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	199.632	255.511	253.031	262.344	281.691
b. Kunstwerken (bruggen, sluizen, etc.)	23.076	31.216	33.556	34.562	33.676
c. Openbare verlichting	1.242	2.251	2.284	2.316	2.772
d. Gronden en terreinen	2.292	2.172	2.051	1.931	1.811
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	226.242	291.149	290.923	301.153	319.950
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen:					
a. Provinciehuis	7.180	6.523	5.867	5.211	4.555
b. Innovatiepaviljoen Floriade	3.000	2.900	2.800	2.700	2.600
c. Nieuwland Erfgoedcentrum	2.640	2.629	2.618	2.607	2.597
d. Vestigingen (voormalig steunpunten)	768	717	667	617	566
	2021	2022	2023	2024	2025

Machines, apparaten en installaties	6.826	7.019	6.778	6.379	5.779
Grond-, weg en waterbouw					
a. gronden en terreinen	15.261	14.849	14.436	14.024	13.612
voorziening gronden en terreinen	-7.661	-7.298	-6.716	-6.126	-5.399
b. onderhanden werk	0	0	0	0	0
Overige materiële vaste activa	643	596	550	503	457
Totaal vaste activa met economisch nut	28.655	27.935	27.000	25.916	24.766
Totaal materiële vaste activa	254.897	319.084	317.923	327.069	344.717
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen	2.427	2.427	2.427	2.427	2.427
Leningen aan openbare lichamen	10.700	7.400	5.100	2.800	500
Leningen aan overige verbonden partijen	7.597	7.597	7.597	7.597	7.597
Overige langlopende leningen (publieke taak)	27	27	27	27	27
Bijdragen aan activa van derden	0	0	0	0	0
Totaal financiële vaste activa	20.751	17.451	15.151	12.851	10.551
Totaal vaste activa	275.648	336.535	333.074	339.920	355.268

x € 1.000

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings-)investeringen. De verminderingen bestaan hoofdzakelijk uit afschrijvingen, verkoop van activa (bijvoorbeeld grond) en ontvangen aflossingen op verstrekte leningen. De boekwaarde van de activa met maatschappelijk nut loopt (sterk) op als gevolg van het gewijzigde BBV, waardoor bijdragen uit reserves met ingang van 2017 niet meer direct in mindering mogen worden gebracht op de boekwaarde.

Tabel 1.17: Overzicht per product van vermeerderingen en verminderingen vaste activa

	Vermeerderingen 2022	Verminderen 2022	Vermeerderingen 2023	Verminderen 2023	Vermeerderingen 2024	Verminderen 2024	Vermeerderingen 2025	Verminderen 2025
2.1.3 Floriade	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport / OMALA	0	0	0	0	0	0	0	0
6.1.1 Openbaar vervoer	444	0	0	0	0	0	0	0
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	70.790	28.820	25.970	34.087	10.146	659	22.090	9.953
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	28.548	553	13.658	0	8.745	61	15.279	0
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	0	3.300	0	2.300	0	2.300	0	2.300
7.4.3 Facilitaire zaken	217	0	598	0	54	0	10	0
7.4.4 Informatie- voorziening	1.000	0	1.000	0	1.000	0	1.000	0
Subtotaal mutaties	100.999	32.673	41.227	36.387	19.944	3.020	38.380	12.253
Afschrijvingslasten	0	7.438	0	8.301	0	10.078	0	10.779
Totaal	100.999	40.112	41.227	44.688	19.944	13.098	38.380	23.032

x € 1.000

2.6 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie worden er op dit moment geen middelen geleend om de uitgaven en investeringen te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend conform het vastgestelde treasurybeleid. In de paragraaf 'Financiering' (onderdeel III van de programmabegroting) zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling en liquiditeitsomvang uiteengezet.

2.7 Reserves en voorzieningen

In 2022 dalen de reserves per saldo met circa € 12,1 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 26,4 mln. staan onttrekkingen van € 38,5 mln. In 2022 neemt de omvang van de voorzieningen af met € 7,2 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen (bestedingen) vinden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen plaats en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud.

In de hiernavolgende tabel zijn de mutaties in de reserves en voorzieningen op hoofdlijnen weergegeven. Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen'. Hierin is ook een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening opgenomen, alsmede de resterende oormerken. Deze bijlage is gebaseerd op de vigerende nota 'Reserves en Voorzieningen 2020-2023' en nadien genomen separate besluiten. De aanpassing van de mutaties in de reserve ten opzichte van het financieel kader zijn terug te vinden het programmaonderdeel '7.5 Reserves'.

Tabel 1.18: Verloopstaat reserves

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	21.804	356	0	22.160	8.640
Totaal Algemene reserve	21.804	356	0	22.160	8.640
Bestemmingsreserve					
B008 Monumentenzorg	960	286	0	1.246	0
B009 Brede Bestemmingsreserve	54.125	2.053	-11.543	44.635	40.255
B025 Procesgeldten gebiedsontwikkeling	1.225	900	-1.253	871	0
B029 Bodem	1.482	0	-450	1.032	785
B032 Nieuwe Natuur	7.946	0	-750	7.196	3.000
B035 Almere 2.0	273	6.700	-6.750	223	0
B039 Meerjarenaanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485	0
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	2.600	0	-1.910	691	691
B046 Artistieke experimenten	2.244	33	0	2.277	0
Totaal bestemmingsreserves	71.340	9.972	-22.656	58.656	44.731
Uitvoeringsreserve					
B011 Sport	169	0	-116	53	0
B016 Zuiderzeelijngelden	9.931	0	-3.933	5.998	5.998
B027 POP	8.806	1.880	-3.100	7.586	0
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	2.079	900	-900	2.079	0
B040 Doorgeschoven activiteiten	757	0	-397	360	2.480
B044 Duurzame energie	2.003	0	-779	1.224	0
B047 Krachtige Samenleving	906	0	-683	224	0
B048 Vitaal Platteland	1.252	0	-780	472	0

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
B050 Flevoland Natuurinclusief	2.650	100	-1.425	1.325	0
Totaal uitvoeringsreserves	28.553	2.880	-12.114	19.321	8.478
Egalisatiereserve					
B003 Personeel	5.531	900	-423	6.008	0
B017 Technische bijstand Europa	731	0	0	731	0
B030 Gladheidsbestrijding	501	0	0	501	0
B033 Activering vervangingsinvesteringen	12.937	4.602	-34	17.505	0
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	56	0	0	56	0
B037 Mobiliteit	98.214	6.225	0	104.440	14.705
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	8.816	470	-1.294	7.993	439
B043 Economisch Programma	5.146	952	-1.963	4.135	2.745
B049 Informatievoorziening	1.469	0	0	1.469	0
Totaal egalisatiereserves	133.401	13.149	-3.714	142.838	17.890
Totaal reserves	255.098	26.357	-38.483	242.974	79.739

x € 1.000

Tabel 1.19: Verloopstaat voorzieningen

	Begrote stand 1/1	storting	onttrekking	Stand 31/12
V005 Grondwaterbeheer	644	0	0	644
V011 NJO provinciehuis	1.975	472	-541	1.906
V015 Pensioen (oud) leden GS	9.180	305	-324	9.160
V025 NJO Infrastructuur	10.193	10.066	-16.308	3.951
V039 Reorganisatie Bedrijfsvoering	68	0	-68	0
V043 NJO Vestigingen	535	100	-351	284
V044 NJO NLE	527	100	-350	277
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010
V047 Spaarverlof	520	0	0	520
V049 WW-Lasten	168	0	0	168
Subtotaal Voorzieningen Passiva	24.820	11.043	-17.942	17.921
V035 Oninbare vorderingen	47	0	0	47
V037 Oninbare leningen	898	0	0	898
V048 Duurz. waardeverm. Flevokust Haven	7.661	0	-362	7.299
Subtotaal Voorzieningen Activa	8.606	0	-362	8.244
Totaal Voorzieningen	33.426	11.043	-18.304	26.165

x € 1.000

Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (PS van 13 november 2019). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egalisatiereserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2.8 Financiële diagnose en kengetallen

Financiële diagnose

Jaarlijks laten we een externe partij (Deloitte) een beoordeling maken van onze financiële positie. Dit is vormgegeven in de vorm van een financiële diagnose (benchmark), die jaarlijks wordt geactualiseerd. In de diagnose wordt een aantal gegevens over de financiële positie van de provincie vergeleken met andere provincies en afgezet tegen algemeen geaccepteerde landelijke normen. De analyse 2021 heeft betrekking op de cijfers uit de jaarrekeningen over 2020 en de programmabegrotingen voor 2021 van de provincies.

Tabel 1.21: Historisch verloop totaalbeeld Flevoland

Scores	Jaarverslag 2019 / Begroting 2020	Jaarverslag 2020 / Begroting 2021
Gunstiger ten opzichte van het gemiddelde	7	8
Gemiddeld	4	4
Ongunstiger ten opzichte van het gemiddelde	2	1

In zijn algemeenheid is het oordeel dat provincie Flevoland een goede financiële positie heeft; de indicatoren zijn over het algemeen overeenkomstig of gunstiger dan het gemiddelde van alle provincies. De waardering is in lijn met vorig jaar. In de hierna volgende tabel worden de scores op de benoemde elementen vermeld en kort toegelicht.

Tabel 1.22: Waardering financiële positie

Standaardelement	Waardering	Toelichting
Provinciale opcenten	Gemiddeld	Iets onder het gemiddelde ten opzichte van andere provincies en referentiegroep.
Weerstandsvermogen	Gemiddeld	Ratio van 1,5 is gezond en in lijn met de referentiegroep.
Schuldpositie	Gunstig	Provincie Flevoland heeft geen externe financiering. Schuldpositie derhalve gunstig.
Aanwending externe financiering	Gunstig	Gunstig gezien het feit dat er geen sprake is van lang vreemd vermogen; provinciale voorzieningen zijn volledig gefinancierd met eigen vermogen.
Reservepositie	Gemiddeld	Lager ten opzichte van andere provincies en de referentiegroep. In 5 jaar tijd wel met € 58 mln. toegenomen.
Verhouding activa / reserves	Gemiddeld	Overschot van de reserves ten opzichte van de materiële vaste activa bedraagt per inwoner € 246. Dit is ten opzichte van de 2019 een daling van € 29 per inwoner als gevolg van forse investeringen in 2020.
Gespaard voor onderhoud	Gunstig	Gunstig ten opzichte van andere provincies. Onderhoudsvoorzieningen aanwezig in tegenstelling tot 5 andere provincies die de pieken in uitgaven voor het groot onderhoud moeten opvangen in de begroting.
Garant- en borgstellingen	Gunstig	Gunstig ten opzichte van andere provincies. Relatief laag bedrag aan garantstellingen.
Rentelasten	Gunstig	Gunstig. Geen lang vreemd vermogen; geen rentekosten.
Grondexploitaties	Gunstig	Geen actieve grondexploitaties, geen risico's maar ook geen kansen.
Investeringen	Gunstig	Boekwaarde MVA in 5 jaar tijd meer dan verdubbeld door investeringen, zeker ook in 2020.

Standaardelement	Waardering	Toelichting
Begroting 2021-2024	Gunstig	Gunstig, structureel sluitende begroting en stijgend eigen vermogen.
EMU-saldo (t+1) per inwoner	Lager dan het gemiddelde	Gemiddeld lager ten opzichte van andere provincies. Voor 2021 wordt een negatief EMU-saldo verwacht van € 84 miljoen.

Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven, zoals voorgeschreven door het BBV. Deze kengetallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden desgewenst worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 1.23: Financiële kengetallen BBV (in %)

	Rekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Netto schuldquote	-70%	4%	39%	43%	45%	49%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-87%	-7%	32%	35%	39%	44%
Solvabiliteitsratio	71%	76%	77%	80%	81%	81%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	3%	1%	0%	2%	2%	1%
Opcenten	98%	97%	98%	98%	99%	99%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 39% positief in 2022. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 32% positief. Naar verwachting stijgt de ratio doordat de komende jaren een groot deel van de eigen liquiditeiten wordt ingezet voor de financiering van grootschalige infrastructurele- en investeringsprojecten.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor provincie Flevoland ligt het solvabiliteitspercentage met 77% in 2022 hoger is dan voorgaande jaren. Een interprovinciale vergelijking op basis van de begrotingen 2021, laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit van alle provincies naar verwachting voor de jaarschijf 2022 62% is (mediaan: 62%).

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt

voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (> 0) blijkt dat de structurele baten in 2022 en latere jaren (licht) hoger zijn dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

Bijlagen

Aanvaarde moties en amendementen Perspectiefnota 2022-2025

Tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 in de vergadering van PS van 26 mei 2021 zijn zes moties en drie amendementen aangenomen. Hieronder is de inhoud van de aangenomen moties en amendementen toegelicht.

Motie 5 - Streef inclusieve arbeidsmarkt ook in crisistijd actief na

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college: Te onderzoeken hoe een meer inclusieve arbeidsmarkt, met name in de publieke sector, in Flevoland gestimuleerd kan worden en verzoeken het college om PS voor de Begrotingsbehandeling in het najaar van 2021 hierover nader te informeren.</p> <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het belangrijk blijft om de waarde van diversiteit te benoemen, ook in crisistijd; • Een diverser bedrijf aantoonbaar succesvoller is op langere termijn; • Dit van belang is voor zowel werkgevers in de private als publieke sector; • Een interessante ontwikkeling is dat werkgevers binnen een sector elkaar helpen bij het aan het werk houden van werknemers en het behoud van vakmanschap zoals bijvoorbeeld gebeurt in de schoonmaaksector waar uitruil van werknemers tussen bedrijven plaatsvindt. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De publieke sector in dezen een voorbeeldrol zou kunnen oppakken; • Bestrijding van arbeidsdiscriminatie een onlosmakelijk onderdeel is van een inzet om een inclusieve werkvloer te bevorderen; • De afgelopen jaren de nodige tools zijn ontwikkeld om het bewustzijn te vergroten en arbeidsmarktdiscriminatie tegen te gaan; • Het bemoedigend is dat VNO-NCW en MKB-Nederland de voorgenomen campagne voor meer diversiteit en een inclusieve werkvloer voortzetten. 	Geen.	<p>Gedeputeerde Appelman heeft bij de behandeling van deze motie aangegeven dat een stand van zaken geven met betrekking tot de cijfers voor Flevoland haalbaar zou zijn. Het UWV publiceert elk kwartaal een overzicht, waarin de voortgang rond de banenafspraken en beschut werk aangegeven worden. Uit deze cijfers blijkt dat de doelstelling voor Flevoland voor het eerste kwartaal 2021 het realiseren van 2486 banen is en dat er 2664 gerealiseerd zijn. Ook de realisatie van het aantal banen bij de overheid laat, ondanks de coronacrisis, een stijging zien van 206 (4^e kwartaal 2020) naar 217 (1^e kwartaal 2021).</p> <p>De volledige rapportage banenafspraken 2021 eerste kwartaal is te vinden via: https://www.uwv.nl/overuwv/images/regionale-trendrapportage-1e-kwartaal-2021.pdf</p>

Motie 6 - Kwetsbare groepen coronadashboard

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antwoord te geven op bovengestelde vragen alsmede actief te onderzoeken of een 'kwetsbare groepen coronadashboard' voor Flevoland van toegevoegde waarde is, waarbij ook afstemming is met gemeenten; • Om PS voor de Begrotingsbehandeling in het najaar van 2021 hierover nader te informeren. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verloop van deze crisis nog veel onzekerheden kent; • De afgelopen maanden verschillende rapporten verschenen zijn over de verwachte gevolgen voor kwetsbare groepen zoals de vele ontslagen flexibele werkers in Flevoland; 	Geen.	<p>Er is onderzocht of een aparte monitor voor kwetsbare groepen van toegevoegde waarde is. Er is vastgesteld dat er al veel informatie beschikbaar is over kwetsbare groepen (o.a. UWV, Feitelijk Flevoland en Arbeidsmarktinzicht). Een aparte monitor heeft daarom geen toegevoegde waarde, want dan wordt het een herhaling van al bestaande en verzamelde informatie.</p>

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<ul style="list-style-type: none"> • Bij gebrek aan feitelijke, 'real time' informatie dergelijke beschouwingen veelal gebaseerd zijn op aannames en ervaringen van eerdere crises; • Er helaas nog weinig heel concrete cijfers zijn over deze crisis; • Uit de algemene cijfers van werkloosheid, of banen in sectoren, niet valt af te leiden hoe het specifieke groepen heel concreet vergaat op de arbeidsmarkt en hoe steunpakketten uitwerken op inclusie; • Het op afstand werken bijvoorbeeld kan leiden tot een tweedeling tussen groepen van wie het werk wel of niet goed op afstand mogelijk is. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het van groot belang is nauwkeurig vast te stellen wie daadwerkelijk kwetsbaar is als gevolg van deze crisis; • Bestaande cijfers goed zouden moeten worden ontsloten; • Cijfers ook moeten worden aangevuld omdat lang niet altijd evident is hoe deze moeten worden geduid; • Meer inzicht in de feitelijke gevolgen voor een aantal kwetsbare groepen eraan zal kunnen bijdragen om goede maatregelen vorm te geven; • Het gewenst is om een 'kwetsbare groepen coronadashboard' vorm te geven. 		<p>Kwetsbare groepen toevoegen aan de bestaande coronamonitor heeft ook weinig meerwaarde, omdat de frequentie van het verschijnen van de monitor al afgebouwd is en op termijn helemaal zal stoppen. Bij motie 5 wordt antwoord gegeven op de vragen over de huidige positie van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt.</p>

Motie 7 - Lelylijn en IJmeerlijn (Deltaplan van het Noorden)

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Lelylijn en IJmeerlijn, samen met andere provincies en gemeenten, heel actief te blijven promoten in Den Haag en hiervoor waar nodig enig budget voor vrij te maken. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het met het aanbieden van het Deltaplan van het Noorden het belang van een Lelylijn en IJmeerlijn (nogmaals) is duidelijk gemaakt; • Het nodig is om het belang van de Lelylijn en IJmeerlijn blijvend onder de aandacht te brengen in Den Haag. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Lelylijn en IJmeerlijn een verbetering is van de algemene infrastructuur; • De Lelylijn en IJmeerlijn geweldige mogelijkheden biedt voor de woonopgave, vooral in het noordelijk deel van Flevoland; • Openbaar vervoer bijdraagt aan een reductie van de CO2 en stikstof uitstoot. 	Geen.	<p>GS spant zich proactief in om nut en noodzaak van beide belangrijke strategische voorzieningen blijvend onder de aandacht te brengen in bestaande overleg gremia als door middel van lobby in Den Haag.</p>

Motie 8 - Grondwet artikel 1

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Te onderzoeken of er in het publieksgedeelte van het Provinciehuis een plaats is waar, net als de Grondwetbank bij de Tweede Kamer, artikel 1 van de Grondwet in beeld kan worden gebracht, te weten "Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan". - De Staten te informeren over het onderzoek en de mogelijkheid (of mogelijkheden) voor het om beeld brengen van artikel 1 van de Grondwet mee te nemen in de herinrichting van de bestuursvleugel en de begane grond. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sociale- en maatschappelijke tweedeling, discriminatie en uitsluiting in onze samenleving groeien; - Hierdoor belangrijke waarden als vrijheid, gelijkheid en solidariteit onder druk komen te staan. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Grondwet het fundament vormt voor onze pluriforme, democratische rechtstaat; - Artikel 1 van de Grondwet de waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit borgt in de samenleving en de democratie; - Het van belang is dat de betekenis van artikel 1 van de Grondwet bij de inwoners van Flevoland bekend is; - Aan de bekendheid van artikel 1 van de Grondwet mede bijgedragen kan worden door de tekst van het artikel op belangrijke plaatsen in de samenleving zichtbaar te maken. 	Geen.	Dit zal als kunstproject worden uitgezet bij lokale kunstenaar ten tijde van de verbouwing.

Motie 9 - Laaggeletterdheid

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het onderwerp laaggeletterdheid integraal te beschouwen; • Als college onderling hierover het gesprek aan te gaan; • Vanuit het Cultuurbeleid, De Krachtige Samenleving en de Human Capital Agenda in samenhang een bijdrage te leveren; • Bij de lopende evaluatie van het innovatiefonds bibliotheeknetwerk de bestrijding van laaggeletterdheid te betrekken; • De uitkomsten aan PS voor te leggen. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het percentage laaggeletterden in Flevoland hoger is dan het landelijk gemiddelde; • Er op 26 februari 2020 een motie aangenomen is waarin de Staten het belang van een Regionale Aanpak onderschrijft en oproept te onderzoeken of het Drents of Gelders model kansrijk is voor Flevoland. • Uit dat onderzoek blijkt dat een regionale aanpak gewenst is https://stateninformatie.flevoland.nl/documenten/ingekomen- 	Geen.	In 2021 is een incidentele subsidie verleend vanuit het programma 'Krachtige Samenleving' aan Bibliotheek Netwerk Flevoland (BNF) van € 0,025 mln. Daarnaast ontvangt BNF een boekjaarsubsidie (van ongeveer € 0,5 mln.) vanuit het programma 'Cultuur'. In het najaar van 2021 gaat een mededeling uit naar PS inzake de huidige stand van zaken, de bijdrage van de provincie en de toegenomen aandacht voor laaggeletterdheid.

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>stukken/DOCUVITP-2596494-v8-PSMededeling-Motie-laaggeletterdheid.pdf;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het thema laaggeletterdheid is opgenomen in het jaarprogramma 2021 van het platform WEL; • De inzet op het gebied van laaggeletterdheid wordt verwerkt in de uitwerking van cultuurbeleid 2021-2024; • Geletterdheid mogelijk een thema wordt binnen de Human Capital Agenda & Zorg en Welzijn. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De inzet van de provincie op het gebied van laaggeletterdheid zich zal richten op het versterken van het regionale netwerk; • De rol van de provincie hierin nog niet beschreven is; • De samenhang tussen de verschillende programma's en portefeuilles nog niet besproken en beschreven is. 		

Motie 10 - Meer transparantie en openheid, geen toegangspoortjes

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De herinrichting van het Provinciehuis sober uit te voeren; - Om als onderdeel van de herinrichting de toegangspoortjes bij de ingang in het Provinciehuis weg te halen. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In de Perspectievennota een budget is vastgesteld voor de herinrichting van de bestuursvleugel in het Provinciehuis ; - Het streven naar een nieuwe bestuurscultuur de aandacht heeft in GS en PS; - GS en PS de wens kenbaar hebben gemaakt voor meer transparantie en openheid; - De Provincie en het Provinciehuis een voorbeeldfunctie en symbolische waarde hebben voor alle inwoners van Flevoland; <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In deze tijd van grote crisissen het niet verstandig is om veel geld uit te geven aan de herinrichting van een Provinciehuis; - Dat geld hieraan uitgeven ook een verkeerd signaal naar de inwoners zou zijn; - Transparantie en openheid terugkomen in veel aspecten van de bestuurscultuur, zowel in de bestuurlijke processen, als in meer symbolische aspecten - zoals de toegang tot het Provinciehuis; - De huidige toegangspoortjes bij de ingang niet meer van deze tijd zijn en de transparantie en openheid van de Provincie letterlijk in de weg staan. 	Geen.	Dit ("meer open en toegankelijker") betreft onderdeel van het plan van aanpak inzake de verbouwing fase II van het provinciehuis en is min of meer toegezegd.

Amendement B - Perspectief programma Landschap voor de toekomst

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Het ontwerp Programma Landschap v/d Toekomst is vooral een visie stuk dat handvatten moet geven om hoge ruimtelijke kwaliteit in Flevoland te behouden of te versterken. Uitvoering van dit programma moet echter plaats vinden in de bestaande beleidsprogramma's (bv. de RES, Bossenstrategie, LMS , Waterprogramma etc.). Kwaliteitsborging op de goede uitvoering van het PLvdT vergt vooral een ondersteunende bijdrage in de vorm van advies vanuit het PLvdT (+/- 1FTE) binnen de bestaande beleidsprogramma's waarin de uitgangspunten van PlvdT moet worden toegepast. De uitvoering waaronder ook proces en communicatie kosten en de financiële consequenties van de maatregelen moet integraal onderdeel zijn van de verschillende beleidsprogramma's waar het PLvdT effect op heeft.</p> <p>Voor de met dit besluit vrijkomende middelen is vooralsnog geen bestemming en kan worden gebruikt om (in de toekomst nog een oormerk aan kunnen geven ten behoeve van de Brede Bestemming Reserve (BBR).</p>	<p>De perspectiefnota 2022-2025 als kader te hanteren voor de opstelling van de programmabegroting 2022 met uitzondering van het budget voor programma Landschap van de toekomst (PlvdT);</p> <p>a. Het budget voor het PlvdT vast te stellen op maximaal € 100.000,- voor de jaren 2022 en 2023;</p> <p>b. Het vrijgevalen bedrag ad € 600.000,- beschikbaar te houden binnen de 'Brede bestemmingsreserve'.</p>	<p>Voor het jaar 2022 is € 0,1 mln. onttrokken aan de 'Brede bestemmingsreserve' ten behoeve van het programma 'Landschap van de Toekomst' (programmaonderdeel 1.1). Het vrijgevalen bedrag blijft beschikbaar binnen de 'Brede bestemmingsreserve'.</p>

Amendement C - Grondwet

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Te onderzoeken of er in het publieksgedeelte van het Provinciehuis een plaats is waar de grondrechten van de Grondwet in beeld kan worden gebracht in welke vorm dan ook.</p> <p>- De Staten te informeren over het onderzoek en de mogelijkheid (of mogelijkheden) om het in beeld brengen van de grondrechten van de Grondwet mee te nemen in de herinrichting van de bestuursvleugel en de begane grond.</p>	<p>Geen.</p>	<p>Zie hiervoor de toelichting bij 'motie 8 - Grondwet artikel 1'.</p>

Amendement D - Beter OV tussen Flevoland en Hilversum-Utrecht

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Het (de) navolgende beslippunt(en) toe te voegen</p> <p>3. Met dien verstande dat naast een mogelijke investering in capaciteitsuitbreiding van de A27 knooppunt Eemnes - Almere Haven via asphalt, ook de OV verbinding, bij voorkeur per spoor, wordt verbeterd tussen Flevoland en Hilversum/Utrecht.</p>	<p>Geen.</p>	<p>Niet van toepassing.</p>

B. Overzicht reserves en voorzieningen

Code	Omschrijving	2020				2021				2022				2023				2024				2025						
		Stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Resultaat 2020	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12		
A001	Algemene reserve	23.261	4.473	-6.443	23.539	9.100	2.247	512	-2.247	21.804	13.800	356	0	22.160	8.640	356	0	22.517	356	0	22.873	356	0	23.229	356	0	23.229	
B003	Personeel	3.612	2.428	-492	5.348	5.349	0	900	-717	5.531	0	900	-423	6.008	0	900	-347	6.561	900	-345	7.116	900	-345	7.671	900	-345	8.116	
B008	Monumentenzorg	790	326	-265	851	40	0	286	-177	940	157	286	0	1.246	0	286	0	1.531	286	0	1.817	286	0	2.103	286	0	2.389	
B009	Brede Bestemmingsrekening	50.038	14.172	-9.758	63.014	60.363	8.542	4.273	-13.161	54.126	44.142	2.053	-11.543	44.635	40.255	1.753	-4.955	41.793	1.753	-116	43.430	1.753	-188	44.994	1.753	-188	46.274	
B011	Sportaccommodaties / evenementen	330	0	0	330	276	0	0	-160	169	0	0	-116	53	0	53	0	53	0	0	53	0	0	53	0	53	0	53
B016	Zuiderzeeleningen	13.975	0	-1.783	12.192	12.192	0	0	-2.261	9.931	5.228	0	-3.933	5.998	5.998	0	-4.930	1.068	0	-2.102	-1.035	0	0	-1.035	0	0	-1.035	
B017	Technische bijstand Europa	610	39	0	649	0	0	82	0	731	0	0	0	731	0	0	0	731	0	0	731	0	0	731	0	0	731	
B025	Procesgeld gebiedsontwikkeling	1.782	1.000	-1.150	1.632	-7	0	1.800	-1.407	1.225	0	900	-1.253	871	0	900	-1.050	721	1.000	-1.050	671	1.000	-1.050	621	1.000	-1.050	621	
B027	p-MUP / PUP	11.580	430	-2.485	9.533	3.445	0	1.800	-2.606	8.806	3.413	1.800	-3.100	7.506	0	930	-3.850	4.666	930	-2.280	3.316	430	-2.240	1.507	430	-2.240	1.507	
B029	Bodem	2.191	70	-130	2.287	2.100	156	0	-805	1.482	1.800	0	-450	1.032	785	0	-450	582	0	0	582	0	0	582	0	0	582	
B030	Epilatie glacieerbestrijding	308	193	0	501	0	0	0	0	501	0	0	0	501	0	0	0	501	0	0	501	0	0	501	0	0	501	
B031	Co-financiering EU-projecten 14-20	1.128	900	-550	1.478	0	0	900	-299	2.079	0	900	-900	2.079	0	900	-900	2.079	900	-900	2.079	900	-900	2.079	900	-900	2.079	
B032	Illewaal natuur	12.720	586	-760	12.546	3.000	0	0	-4.600	7.946	3.000	0	-750	7.196	3.000	0	-750	6.446	0	-1.500	4.946	0	-387	4.559	0	-387	4.172	
B033	Achtervang vervangingsinvesteringen	10.096	74	0	10.170	0	0	2.800	-34	13.937	0	4.602	-34	17.505	0	1.361	-1.611	17.255	390	-1.611	16.034	-123	-1.611	14.300	-123	-1.611	12.689	
B035	Almere 2.0	10.169	4.200	-11.775	2.594	2.750	0	6.700	-9.021	273	0	6.700	-6.750	223	0	6.700	-6.750	173	6.700	-6.750	123	6.700	-6.750	73	6.700	-6.750	73	
B036	Jaarlijks onderhoud infrastructuur	116	0	-60	56	0	0	0	0	56	0	0	0	56	0	0	0	56	0	0	56	0	0	56	0	0	56	
B037	Mobiliteit	58.348	32.744	0	91.092	14.425	0	7.122	0	98.214	11.685	6.225	0	104.440	14.705	5.516	0	109.956	5.879	0	115.835	5.861	0	121.696	5.861	0	127.557	
B038	Beleer en ontwikkeling natuur	10.250	1.084	-1.194	10.140	3.000	0	470	-1.794	8.816	2.433	470	-1.294	7.993	439	470	-439	8.024	850	-500	8.374	850	0	9.224	850	0	10.074	
B039	Meerjaren Lanpak Beëindiging	485	0	0	485	0	0	0	0	485	0	0	0	485	0	0	0	485	0	0	485	0	0	485	0	0	485	
B040	Doorgeschenen activiteiten	2.677	2.220	-2.357	2.580	2.470	110	397	-2.220	758	2.480	0	-397	360	2.480	0	-360	0	360	0	360	0	0	360	0	0	360	
B043	Economisch programma	7.183	2.837	-2.745	7.275	4.874	0	2.703	-4.832	5.146	5.003	952	-1.963	4.135	2.745	0	-171	3.963	0	0	3.963	0	0	3.963	0	0	3.963	
B044	Duurzame energie	4.436	0	-1.045	3.391	2.739	0	0	-1.388	2.003	2.975	0	-779	1.224	0	0	-279	945	0	0	945	0	0	945	0	0	945	
B045	Regionaal Noordelijk Flevoland	5.000	2.500	-1.900	5.600	5.600	0	0	-3.000	2.600	3.250	0	-1.910	691	691	0	0	691	0	0	691	0	0	691	0	0	691	
B046	Artisieke Experimenten	67	33	0	100	0	0	2.143	0	2.244	0	33	0	2.277	0	33	0	2.310	33	0	2.343	33	0	2.376	33	0	2.409	
B047	Krachtige Samenlezing	1.090	1.220	-791	1.519	0	0	350	-963	906	0	0	-683	224	0	0	-315	9	0	0	9	0	0	9	0	0	9	
B048	Vitaal Platteland	0	2.000	-43	1.957	0	0	0	-705	1.252	0	0	-780	472	0	0	-415	57	0	0	57	0	0	57	0	0	57	
B049	Informatiestrategie	580	889	0	1.469	0	0	0	0	1.469	580	0	0	1.469	0	0	0	1.469	0	0	1.469	0	0	1.469	0	0	1.469	
B050	Flevoland Natuurinclusief	0	0	0	0	0	0	2.650	0	2.650	0	100	-1.425	1.325	0	100	-1.425	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal Reserves		258.626	74.418	-71.789	272.331	131.746	11.075	35.168	-52.398	255.100	99.945	26.357	-38.483	242.974	79.738	20.205	-28.176	235.803	19.977	-17.155	237.825	18.946	-13.471	243.300	18.946	-13.471	243.300	

Code	Omschrijving	2020				2021				2022				2023				2024				2025					
		Stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Resultaat 2020	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Dommerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	
V005	Grondwaterbeheer	732	0	-88	644	mt	mt	0	0	644	mt	mt	0	644	mt	mt	0	644	0	0	644	0	0	644	0	0	644
V011	IUD Provinciebus	1.995	629	-128	2.496	mt	mt	480	-1.000	1.975	mt	mt	472	-541	1.906	mt	mt	472	-770	1.608	472	-237	1.843	472	-84	2.231	
V015	Percelen (oud) Ieden GS	9.002	520	-322	9.200	mt	mt	305	-324	9.180	mt	mt	305	-324	9.161	mt	mt	305	-324	9.120	305	-324	9.100	305	-324	8.776	
V039	Reorganisatie bedrijfsvoering	562	0	-384	178	mt	mt	0	-110	68	mt	mt	0	-48	0	mt	mt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
V043	IUD Infrastructuur	17.954	10.448	-10.307	18.094	mt	mt	8.633	-16.534	10.193	mt	mt	10.066	-16.308	3.951	mt	mt	10.066	-13.360	658	9.556	-10.126	88	9.556	-8.766	878	
V043	IUD Vestigingen	385	86	-201	470	mt	mt	88	-23	535	mt	mt	100	-351	284	mt	mt	100	-90	294	100	-101	293	100	-166	227	
V044	IUD ILE	757	183	-377	563	mt	mt	187	-223	527	mt	mt	100	-350	277	mt	mt	100	-61	316	100	-212	204	100	-47	257	
V045	Garantstelling personeel ILE	1.010	0	0	1.010	mt	mt	0	0	1.010	mt	mt	0	0	1.010	mt	mt	0	0	1.010	0	0	1.010	0	0	1.010	
V047	Spaarnedof	509	11	0	520	mt	mt	0	0	520	mt	mt	0	520	mt	mt	0	520	0	520	0	0	520	0	0	520	
V049	Voorziening VWI-laanen	0	168	0	168	mt	mt	0	0	168	mt	mt	0	168	mt	mt	0	168	0	168	0	0	168	0	0	168	
V055	Omroep voorbereng	70	0	-23	47	mt	mt	0	0	47	mt	mt	0	47	mt	mt	0	47	0	47	0	0	47	0	0	47	
V057	Omroep lening	167	731	0	898	mt	mt	0	0	898	mt	mt	0	898	mt	mt	0	898	0	898	0	0	898	0	0	898	
V048	Doorz waardeverm Flevobus Haven	7.626	0	-19	7.607	mt	mt	53	0	7.660	mt	mt	0	-362	7.298	mt	mt	0	-582	6.716	0	591	6.125	0	-726	5.399	
Totaal Voorzieningen		40.968	12.776	-11.849	41.894	mt	mt	9.746	-18.214	33.426	mt	mt	11.043	-18.304	26.165	mt	mt	11.043	-15.187	22.020	10.533	-11.591	20.961	10.533	-10.114	21.380	

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht, waarin het beleid wordt uiteengezet. In deze begroting is uitgegaan van de nota 'Reserves en voorzieningen 2020-2023' die in december 2020 is vastgesteld.

Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in 2022 weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken per peildatum 31 december 2022. Dit betreft een moment opname, voor veel van deze oormerken is ook na 2022 reeds een onttrekking/besteding in de begroting opgenomen.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De 'Algemene Reserve' is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de algemene reserve wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de nota 'Risicomanagementbeleid', waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf 'Weerstandvermogen en risicobeheersing' in begroting en jaarstukken toegelicht.

Voor de algemene reserve is daarnaast een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar waarop de bandbreedte van toepassing is.

De 'Algemene reserve' wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de 'Algemene reserve' bestaat geen bestedingsplan, waardoor de 'Algemene reserve' in beginsel volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	21.804	356	0	22.160	8.640
Bij					
Voorfinanciering aankoop vastgoed NLE		356			
Resterend oormerk per 31-12-2022					
Autoleasemaatschappijen					8.640

Egalisatiereserve Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) Bovenformatieve formatieplaatsen.
- Tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden).
- Personele knelpunten.
- Vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden).
- Complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten.
- Organisatieontwikkeling.
- Lasten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering.
- Lasten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Bij de Zomernota 2017 is de doelstelling van deze reserve verruimd en de naam gewijzigd (voorheen: reserve 'Personele frictiekosten'). Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (incl. POB), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit, en stelpost 'Versterking organisatie' bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	5.531	900	-423	6.008
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Frictiekosten 2022			-423	

Bestemmingsreserve Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie en onderhoud van Rijks- en gemeentelijke monumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B008 Monumentenzorg	960	286	0	1.246
Bij				
Reguliere storting		28		
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg (rijksbijdrage)		129		
Matching Rijksbijdrage (Coalitieakkoord 2019-2023)		129		
		286		

Brede bestemmingsreserve (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- Het gaat om - veelal grootschalige - projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- Op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- Het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- Het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	54.125	2.053	-11.543	44.635	40.255
Bij					
Reguliere jaarlijkse storting		1.753			
Waterstofeconomie		300			
		2.053			
Af					
Cybersecurity bruggen en sluizen			-75		
Versnelling van CO2 reductie b&to infrastructuur			-500		
Kapitaallasten en exploitatie Food Forum			-81		

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	54.125	2.053	-11.543	44.635	40.255
Project Digitalisering Statenwerk			-16		
Proceskosten Oostvaardersplassen			-68		
NP Nieuw Land (Poort Lelystad)			-1.000		
GLB-pijler 1 (POP 3)			-235		
Onderhoud infrastructuur			-4.283		
Landschapsvisie			-100		
Omgevingswet			-150		
Derving opbrengsten OV (Corona)			-750		
HCA CMIP			-150		
Economisch programma			-952		
Luchthavenfonds			-125		
Motie Koerhuis (100.000 woningen)			-1.008		
Transitieperiode POP3+			-950		
Waterprogramma			-450		
Brede bodemtaken (DGO)			-350		
Waterstofeconomie			-300		
			-11.543		
Resterende oormerken per 31-12-2022					
Cybersecurity bruggen en sluizen					75
CO2 reductie projecten en B&O					500
Achtervang lening De-on					7.597
Kredietfaciliteit MKB doorstartfonds					163
Kapitaallasten en exploitatie Food Forum					335
Informatietechnologie					400
Project Digitalisering Statenwerk					226
Verbreding sluizen Kornwerderzand					2.500
Stimuleringsbudget initiële verduurzaming OV					500
Verkeersmanagement en Bereikbaarheid Ooststrand					265
Toeristisch recreatieve benutting monumenten					17
ICT					448
Wereld erfgoed Schokland					500
Flevokust spoorwegennetwerk					809
NP Nieuw Land (Poort Lelystad)					1.000
Nota Natuur verrassend Groen					600
Hoogwaardig OV					1.000
GLB-pijler 1 (POP 3)					274
Digicity					2.000
MITC					3.000
Risicoreservering Groeifonds					1.000
Oostvaardersoevers					1.000
Batavialand					2.520
KS Zorgtafel					450
Scheepswrakmarkering					100
Stikstof					2.500
Landschapsvisie					100
HCA CMIP					225
Financiering & support CMIP					2.275
Derving opbrengsten OV (Corona)					1.500
House of skills					100

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	54.125	2.053	-11.543	44.635	40.255
Human capital agenda: klimaatopgave					120
Omgevingswet					67
Economisch programma					4.548
Luchthavenfonds					125
Motie Koerhuis					321
Flevokust Haven					295
Waterprogramma					450
Duurzaamgebruik Flevolandse Ondergrond					350
Totaal oormerken					40.255

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

Het doel van deze reserve betreft het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan grote sportevenementen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	169	0	-116	53
Af				
Steunpakket 'Corona en Sport'			-116	

Uitvoeringsreserve Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het 'Zuiderzeelijngelden (ZZL)-programma'. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van provincie Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2022).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	9.931	0	-3.933	5.998	5.998
Af					
Projectbijdragen Luchthavenfonds			-45		
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-3.888		
			-3.933		
Resterend oormerk per 31-12-2022					
Provinciale bijdrage projecten ZZL					5.998
					5.998

Egalisatiereserve Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn, onder de noemer technische bijstand, middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten kennen geen gelijkmatig verloop. Met deze egalisatiereserve kunnen de schommelingen in de kosten van technische bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	731	0	0	731

Bestemmingsreserve Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's is gekozen om de benodigde expertise in te huren, in plaats van het uitbreiden van de formatie. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma zich bevindt. Omdat er vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een

ongelijkmatig verloop van de proceskosten voor de gebiedsprogramma's. Het doel van de reserve is het jaarlijks beslag op de begroting te egaliseren.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.225	900	-1.253	871
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Amsterdam Lelystad Airport			-250	
Oostvaardersoevers			-75	
Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-100	
Regiodeal Noordelijk Flevoland			-125	
MITC			-125	
Flevoland bouwt aan Nederland (Koerhuis)			-103	
Flevokust Haven			-75	
Markermeer-IJmeer			-50	
Overige gebiedsprogramma's			-350	
			-1.253	

Uitvoeringsreserve POP (NR: B027)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het 'Plattelandsontwikkelingsprogramma' (POP3) beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering voor het programma is gelijkmatig beschikbaar. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar. Om die reden is deze egaliseringsreserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B027 POP	8.806	1.880	-3.100	7.586
Bij				
Reguliere storting provinciale cofinanciering POP3		430		
Kwaliteitsontwikkeling natuur		500		
Transitie POP		950		
		1.880		
Af				
Provinciale cofinanciering			-2.500	
Uitvoeringskosten programma POP3			-600	
			-3.100	

Bestemmingsreserve Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is het inzetten van middelen (€ 1,8 mln.) voor onder andere gebiedsprocessen, ABW en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	1.482	0	-450	1.032	785
Af					
Pilots bodemdaling (Coalitieakkoord 2019-2023)			-450		
Resterend oormerk per 31-12-2022					
Bodemdaling					785

Egalisatiereserve gladheidsbestrijding (NR: B030)

Voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidsbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen. De egalisatiereserve is bij de instelling eenmalig gevoed met € 0,33 mln. uit het rekeningresultaat 2011. Vervolgens vindt voeding plaats uit batige saldi op de begrotingspost gladheidsbestrijding in de jaren dat er lage kosten worden gemaakt. Het maximale saldo is € 0,5 mln.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B030 Gladheidsbestrijding	501	0	0	501

Uitvoeringsreserve Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het 'Europese programma 2014-2020' gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten en de uitvoering van eigen projecten, in het kader van het 'Europese programma 2014-2020'. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	2.079	900	-900	2.079
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Provinciale cofinanciering OP Kansen voor West 2014-2020			-760	
Provinciale cofinanciering Interreg V			-140	
			-900	

Bestemmingsreserve Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het programma 'Nieuwe Natuur' en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B032 Nieuwe natuur	7.946	0	-750	7.196	3.000
Af					
Bijdragen programma 'Nieuwe Natuur'			-500		
Procesgeld programma 'Nieuwe Natuur'			-250		
			-750		
Resterend oormerk per 31-12-2022					
Oostvaardersoevers					3.000

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingsarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen	12.937	4.602	-34	17.505
Bij				
Dekking kosten jaarlijks onderhoud infrastructuur		4.602		
Af				
Aanpassing dekking kosten jaarlijks onderhoud infrastructuur			-34	

Bestemmingsreserve Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het FVA beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Bestedingen ten laste van de reserve 'Almere 2.0' zullen plaatsvinden op basis van door PS vastgestelde jaarprogramma's voor het FVA (incl. eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B035 Almere 2.0	273	6.700	-6.750	223
Bij				
Reguliere storting		6.700		
Af				
Bijdrage jaarprogramma 'Almere 2.0' (excl. Floriade)			-6.700	
Jaarlijkse bijdrage 'Living Lab'			-50	
			-6.750	

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Het maximale saldo is € 0,75 mln. In geval van volledige uitputting van de jaarlijkse begrotingspost Jaarlijks Onderhoud wordt de reserve gebruikt om de verdere kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Jaarlijks onderhoud Infrastructuur	56	0	0	56

Egalisatiereserve Mobiliteit (NR: B037)

Het doel van de reserve is het egaliseren van de lasten voor openbaar vervoer, bereikbaarheid (verkeers- en mobiliteitsmanagement, alsmede infrastructurele projecten) en verkeersveiligheid. Dit draagt bij aan een stabiel begrotingsbeeld, maakt het mogelijk om het beleid op lange termijn te waarborgen en te verbeteren en om de hiervoor benodigde middelen beschikbaar te houden. De voeding bestaat uit in het verleden aan het Provinciefonds toegevoegde structurele middelen voor verkeer en vervoer en is bedoeld ter dekking van vornoemde lasten. De storting in de reserve wordt jaarlijks geïndexeerd met de provinciale subsidie-index. De reserve draagt bij aan de ambities in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' dat jaarlijks wordt geactualiseerd bij de begroting.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	98.214	6.225	0	104.440	14.705
Bij					
Storting Mobiliteitsmiddelen uit Provinciefonds (per saldo)		6.225			
		6.225			
Resterende oormerken per 31-12-2022					
Bijdrage N50					750
Bijdrage busbanen Almere					9.955
Ondergrondse energie-infrastructuur OV IJssel-Vecht					1.500
Fietsmaatregelen (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Totaal oormerken					14.705

Egalisatiereserve Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het Natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	8.816	470	-1.294	7.993	439
Bij					
Reguliere storting conform begroting		470			
Af					
Projectplan Grazige deel			-1.070		
Natura 2000 maatregelen regulier			-224		
			-1.294		
Resterend oormerk per 31-12-2022					
Uitvoering rapport van Geel (Coalitieakkoord 2019-2023)					439

Bestemmingsreserve Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (NR: B039)

Bij de instelling van de reserve is deze eenmalig € 6,5 mln. gevoed vanuit de 'Algemene reserve'. De reserve wordt ingezet voor de kosten die gemaakt worden voor de Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485

Uitvoeringsreserve Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Indien dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B040 Doorgeschoven activiteiten	757	0	-397	360	2.480
Af:					
Actieplan Geluid			-397		
Resterend oormerk per 31-12-2022					
Veiligheid vakantieparken					100
Innovatiefonds bibliotheek					208
Jaaroverschrijdende projecten Bedrijfsvoering					1.865
Waterplantenproblematiek					57
Versnelling Flexwonen					250
					2.480

* Gedurende 2021 kan deze reserve nog worden ingezet voor overlopende werkzaamheden. Een eventueel saldo zal bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen, tenzij de PS daartoe anders hebben besloten.

Egalisatiereserve Economisch Programma (NR: B043)

Met het 'Economisch Programma' wordt het ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB) versterkt. Doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat, waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het 'Economisch Programma' kent vijf programmalijnen: 'Financiering & Support', 'Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt', 'Internationalisering', '(Ondernemers)cultuur' en 'Ruimtelijk-economisch beleid'. De reserve wordt ingezet ter dekking van de ingediende projectvoorstellen. Hierbij dienen de projectvoorstellen te voldoen aan de door PS vastgestelde kaders.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 Economisch Programma	5.146	952	-1.963	4.135	2.745
Bij					
Verlenging huidig economisch beleid		952			
Af					
Financiering en Support			-200		
Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt			-100		
Internationalisering			-252		
(Ondernemers)cultuur			-350		
Monitoring en onderzoek			-50		
Verlenging huidig economisch beleid			-595		
MKB Doorgaan.nl			-50		
PPS-regeling			-144		
Talent kleurt Flevoland			-101		
Datacenterstrategie			-120		
			-1.963		
Resterende oormerken per 31-12-2022					
Human Capital agenda					536
Financiering & support					100
Internationaal Ondernemerschap					751
Groeihuis					960
Netwerkversterkend ondernemerschap					398
Verlenging huidig economisch beleid (PPS-regeling)					1.000
Subtotaal oormerken					3.745
Groiefonds (Coalitieakkoord 2019-2023, te dekken uit oormerken)					-1.000
Totaal oormerken					2.745

Uitvoeringsreserve Duurzame energie (NR: B044)

Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame Energie'. Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor projecten zoals expertise centrum, initiatieven energietransitie en zon voor asbest waarmee PS hebben ingestemd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B044 Duurzame energie	2.003	0	-779	1.224
Af				
Subsidie Regio Deal NF			-279	
Subsidieregeling Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF)			-500	
			-779	

Uitvoeringsreserve Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)

Het doel is het reserveren van de middelen, de Rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het 'Regiodeal programma'. De Rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zal worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal, gericht het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het groeipotentieel van Noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de Regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	2.600	0	-1.910	691	691
Af					
Duurzaam bedrijventerrein			-977		
Clusterregeling Innovatie Maritiem Urk			-147		
Maritieme Campus			-786		
			-1.910		
Resterende oormerken per 31-12-2022					
Regiodeal Noordelijk Flevoland					691

Bestemmingsreserve Artistieke Experimenten (NR: B046)

Het doel van deze reserve betreft het financieel ruimte bieden om op het gebied van cultuur te experimenteren.

De te bereiken doelen zijn globaal:

- Met de experimenten die het Fonds mogelijk maakt, wordt de Flevolandse cultuur aantoonbaar vernieuwd en verrijkt.
- De experimenteerruimte draagt bij aan de aantrekkingskracht van Flevoland op 'creatieven'.
- Cofinanciering voor initiatieven van derden op het gebied van grootschalige kunstwerken/landschapskunst.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Artistieke Experimenten	2.244	33	0	2.277
Bij				
Reguliere storting		33		

Bestemmingsreserve Krachtige samenleving (NR: B047)

De reserve wordt onder andere ingezet voor:

- Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- gezonde en veerkrachtige Flevolandse, die langer fit en gezond blijven, en daarmee langer zelfredzaam;
- een toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland.

De onttrekking aan de reserve is gedelegeerd aan GS conform PS besluit van 8 november 2017. Met GS-besluit van 11 december 2018 zijn de middelen uit de 'Brede Bestemmingsreserve' reeds geprogrammeerd voor de jaren 2019-2022.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	906	0	-683	224
Af				
Onttrekking op basis van het projectplan			-683	

Bestemmingsreserve Fonds Vitaal (NR: B048)

De reserve wordt ingezet voor activiteiten gericht op initiatieven die de leefbaarheid van het platteland van Flevoland bevorderen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B048 Vitaal Platteland	1.252	0	-780	472
Af				
Onttrekking op basis van het projectplan			-780	

Egalisatiereserve Informatievoorziening (NR: B049)

In de samenleving is een 'digitale transformatie' gaande: dit heeft de komende jaren de nodige impact op de digitalisering en informatievoorziening van de provincie'. Om deze de komende jaren op de het juiste niveau te brengen en te houden heeft GS de 'Informatiestrategie 2021-2024' (voor de thema's Data, Dienstverlening, Bedrijfsvoering, Innovatie en Medewerker) vastgesteld. Voor elk van deze thema's wordt een groot aantal projecten en activiteiten gerealiseerd die een langere doorlooptijd hebben. De duur en kosten per jaar wisselen naar verwachting sterk, waar de inzet van een egalisatiereserve een oplossing voor kan bieden. De reserve kan worden aangewend in jaren waarin er een tekort op de programmakosten ontstaat en worden aangevuld in de jaren waarin een begrotingsoverschot ontstaat.

	1/1	Bij	Af	31/12
B049 Informatievoorziening	1.469	0	0	1.469

Uitvoeringsreserve Flevoland Natuurinclusief (NR: B050)

In de Najaarsnota 2020 is aangekondigd dat er in 2021 een nieuw programma 'Flevoland Natuurinclusief' wordt ontwikkeld, gezien de noodzaak van een transitie naar een meer natuurinclusieve samenleving. Rijk en provincies werken samen aan een 'natuurinclusieve' agenda, waarin voor de langere termijn het perspectief, de ambities en kansen voor de samenleving in beeld worden gebracht, met versterkte aandacht voor de natuur in onze nabije omgeving, zowel binnen als buiten onze natuurgebieden. Voor het programma is een meerjarige investering nodig, welke parallel loopt aan de investeringen van het Rijk op het gebied van natuur (en stikstof). De aanpak is gericht op samenwerking met verschillende partners en de koppeling met andere belangrijke opgaven. Een groot deel van de kosten zitten in projecten van derden en andere overheden. Dit vraagt om flexibiliteit tussen de verschillende onderdelen en mogelijk ook tussen de jaren. Om deze reden wordt gebruik gemaakt van een reserve.

De reserve wordt onder andere ingezet voor de uitvoering van het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. Dit programma wordt in 2021 opgesteld en bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

- Actieplan Biodiversiteit;
- Bossenstrategie;
- Vermaatschappelijking natuur;
- Exotenbestrijding;
- Natuurmaatregelen stikstof.

	1/1	Bij	Af	31/12
B050 Flevoland Natuurinclusief	2.650	100	-1.425	1.325
Bij				
Actieplan Biodiversiteit		100		
Af				
Actieplan Biodiversiteit			-1.425	

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn: maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	644	0	0	644

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door PS is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	1.975	472	-541	1.906
Bij				
Reguliere storting		472		
Af				
Uitvoering onderhoud 2022 volgens onderhoudsplan			-541	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan PS. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	10.193	10.066	-16.308	3.951
Bij				
Reguliere storting		10.066		
Af				
Uitvoering onderhoud 2022 volgens onderhoudsprogramma's			-16.308	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. Het huidige plan dat op 28 maart 2017 door PS is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	535	100	-351	284
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		100		
Af				
Uitvoering onderhoud 2022 volgens onderhoudsplan			-351	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	527	100	-350	277
Bij				
Reguliere storting		100		
Af				
Uitvoering onderhoud 2022 volgens onderhoudsplan			-350	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van voormalige gedeputeerden betaald. De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld door een externe partner. Hiervoor worden de volgende recente actuariële grondslagen gehanteerd:

- Ervaringscijfers sterftekansen ABP, inclusief kostenopslag;
- Rekenrente van DNB;
- Overlevingskansen: prognosetafels ABP met CBS;
- Pensioenrichtleeftijd (thans 67 jaar);
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen.

Daarnaast worden de berekeningen aangepast op basis van informatie over neveninkomsten van de betreffende pensioengerechtigden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	9.180	305	-324	9.160
Bij				
Reguliere storting o.b.v. actuariële berekeningen		305		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-324	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat vorderingen oninbaar zijn op debiteuren. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	47	0	0	47

Oninbare leningen (NR: V037)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat uitgezette leningen oninbaar zijn. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke leningen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	898	0	0	898

Reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

In het verleden is een reorganisatie bij de ondersteunende afdelingen doorgevoerd. Om dat op een zorgvuldige manier te doen, treden er tijdelijke frictiekosten op. Daarvoor is deze voorziening gevormd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie bedrijfsvoering	68	0	-68	0
Af				
Aanwending voorziening t.b.v. frictiekosten			-68	

Garantstelling personeel NLE (NR: V045)

In het 'Convenant Batavialand' is afgesproken om de museale en collectiebeheertaken, inclusief het beheer van bij deze taken behorende collecties met de daarbij behorende mensen en middelen over te dragen aan Batavialand. In het Sociaal Plan is vastgelegd dat de GR Nieuwland Erfgoedcentrum (NLE) een garantie afgeeft voor de duur van 5 jaar. Deze garantstelling houdt in dat bij faillissement van Batavialand, de medewerkers bij werkloosheid een WW-suppletie en transitievergoeding ontvangen. Aangezien de kans op faillissement aanwezig is in de opstartfase van Batavialand is er voor het provinciale deel (op basis van het deelnemerspercentage in de GR NLE) deze garantstelling een voorziening getroffen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010

Spaarverlof (NR: V047)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof. In de CAO 2017-2018 is besloten dat met ingang van 1 januari 2018 de vervalttermijn van het bovenwettelijk verlof en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Werknemers mogen dan verlof sparen tot maximaal 50 x hun arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan dus maximaal 1.800 uur verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	520	0	0	520

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) zowel eind 2018 als eind 2020 lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd.

De voorziening wordt in de balans gepresenteerd onder de materiële vaste activa, namelijk als onderdeel van de boekwaarde van Flevokust Haven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	7.661	0	-362	7.299
Af				
Vrijval door actualisatie marktwaarde			-362	

WW-Lasten (NR: V049)

De voorziening heeft tot doel dekking te bieden aan toekomstige WW-lasten van oud-personeel. Aan de voorziening is in 2020 € 0,17 mln. toegevoegd. Dit bedrag is onttrokken aan de reserve 'Personeel'. De WW-lasten werden tot en met 2019 in de exploitatie verantwoord, met als dekking de reserve 'Personeel'. Vanaf

2020 is voor deze lasten een voorziening gevormd. De dekking zal, evenals voor 2020, vanuit de reserve 'Personeel' komen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V049 WW-Lasten	168	0	0	168

C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	320	320	320	321
3.9 Water, overige baten en lasten	1.493	1.475	1.016	1.019
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	7.847	8.016	8.015	8.020
8.1 Ruimtelijke ordening	3.954	2.245	1.771	1.678
8.2 Volkshuisvesting	158	157	106	107
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	13.772	12.213	11.229	11.145
2 Landbouw, visserij en natuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	141	141	141	141
4.1 Bodembescherming	505	504	45	46
5.1 Natuurontwikkeling	2.975	3.473	3.048	1.153
5.2 Beheer natuurgebieden	11.892	10.814	9.878	9.860
5.3 Beheer flora en fauna	1.151	1.082	1.082	1.083
5.9 Natuur, overige baten en lasten	1.862	1.861	402	404
6.1 Agrarische aangelegenheden	5.069	5.418	2.726	2.687
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	205	204	204	205
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten & lasten	1.301	974	285	287
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	559	521	0	0
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	25.658	24.994	17.812	15.867
3 Economie				
0.4 Deelnemingen	146	145	70	71
6.2 Logistiek	211	-9	-18	-152
6.3 Kennis en innovatie	1.090	783	273	274
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	14.992	12.225	8.679	6.295
Totaal 3 Economie	16.439	13.145	9.005	6.487
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtig samenleving				
6.4 Recreatie en toerisme	1.682	1.678	1.678	1.678
7.1 Cultuur	5.986	5.984	5.984	5.655
7.2 Maatschappij	1.942	1.941	1.941	1.943
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten & lasten	1.764	1.177	962	964
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	11.375	10.780	10.565	10.241
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	10	10	10	10
4.1 Bodembescherming	911	910	554	554
4.4 Vergunningverlening en handhaving	4.926	4.845	4.845	4.846
4.6 Duurzaamheid	3.127	3.046	1.525	1.528
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1.113	610	610	612
5.9 Natuur, overige baten en lasten	394	394	394	394
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	1.210	1.209	393	396
8.1 Ruimtelijke ordening	378	378	123	123
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	12.069	11.402	8.453	8.464
6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	30.924	31.252	31.940	32.160
2.2 Waterwegen	3.966	4.556	5.451	5.970

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
2.3 Openbaar vervoer	38.440	39.222	38.471	38.475
2.9 Verkeer en vervoer, ov. baten & lasten	4.732	4.142	3.152	3.157
Totaal 6 Mobiliteit	78.062	79.172	79.015	79.763
7 Vernieuwend bestuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	53	53	53	53
0.5 Alg. dekk. middelen, ov. baten & lasten	7.838	11.201	17.710	21.613
0.6 Overhead	31.852	31.800	31.645	31.481
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.459	1.458	1.474	1.493
1.1 Provinciale Staten	2.677	2.980	2.654	2.660
1.2 Gedeputeerde Staten	2.194	2.137	2.137	2.146
3.9 Water. overige baten en lasten	34	34	34	34
0.8 Mutaties reserves	26.357	20.205	19.977	18.946
4.4 Vergunningen en handhaving	1	1	1	1
1.3 Kabinetszaken	67	67	67	67
1.6 Openbare orde en veiligheid	392	391	391	392
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	6	6	6	6
0.7 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	72.979	70.382	76.197	78.942
Totaal Lasten	230.354	222.089	212.276	210.909

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	-470	-470	-470	-470
3.9 Water, overige baten en lasten	-125	-125	-125	-125
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	-22	-22	-22	-22
8.1 Ruimtelijke ontwikkeling	-442	0	0	0
Totaal 1 Ruimtel. ontwikkeling, wonen en water	-1.059	-617	-617	-617
2 Landbouw, visserij en natuur				
5.1 Natuurontwikkeling	-500	-1.000	-1.250	-466
6.1 Agrarische aangelegenheden	-400	0	0	0
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	-578	-488	0	0
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	-1.478	-1.488	-1.250	-466
3 Economie				
6.2 Logistiek	-357	-357	-357	-357
6.9 Regionale economie, ov. baten & lasten	-859	-890	-396	0
Totaal 3 Economie	-1.216	-1.247	-753	-357
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtige samenleving				
0.6 Overhead	-10	-10	-10	-10
6.4 Recreatie en toerisme	-28	-28	-28	-28
7.1 Cultuur	-333	-333	-333	0
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	-372	-372	-372	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
4.1 Bodembescherming	-400	-400	-400	-400
4.6 Duurzaamheid	-790	-712	0	0
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-73	-73	-73	-73
8.1 Ruimtelijke ordening	-2	-2	-2	-2

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	-1.265	-1.186	-474	-474
6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	-391	-391	-391	-391
2.2 Waterwegen	-83	-83	-83	-83
2.3 Openbaar vervoer	-8.294	-8.294	-8.294	-8.294
Totaal 6 Mobiliteit	-8.768	-8.768	-8.768	-8.768
7 Vernieuwend bestuur				
0.1 Uitkering provinciefonds	-117.169	-119.111	-121.152	-124.381
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-57.200	-57.800	-58.400	-59.000
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-62	-42	-42	-42
0.4 Deelnemingen	-267	-267	-278	-278
0.6 Overhead	-2.987	-2.987	-2.987	-2.987
0.8 Mutaties reserves	-38.483	-28.176	-17.155	-13.471
1.2 Gedeputeerde Staten	-27	-27	-27	-27
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	-216.195	-208.411	-200.041	-200.187
Totaal Baten	-230.354	-222.089	-212.276	-210.909

x € 1.000

D. Specificatie van incidentele baten en lasten

D1. Meerjarig overzicht incidentele en structurele lasten en baten

	incidenteel	structureel	Totaal 2022	incidenteel	structureel	Totaal 2023
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	2.033	9.473	11.506	902	9.054	9.956
2 Landbouw, visserij en natuur	7.970	15.453	23.423	7.489	15.279	22.767
3 Economie	9.713	4.476	14.190	7.011	3.893	10.904
4 Aantrek. Flevoland en Krach. Samenl.	1.037	9.064	10.102	566	8.946	9.512
5 Energie, duurzaamheid en milieu	2.811	7.711	10.521	2.731	7.129	9.860
6 Mobiliteit	2.136	66.285	68.421	2.045	67.519	69.564
7 Vernieuwend bestuur	108	65.726	65.834	108	69.214	69.322
Totaal lasten	25.808	178.188	203.996	20.851	181.033	201.884
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	-442	-617	-1.059	0	-617	-617
2 Landbouw, visserij en natuur	-900	-578	-1.478	-1.000	-488	-1.488
3 Economie	-859	-357	-1.216	-890	-357	-1.247
4 Aantrek. Flevoland en Krach. Samenl.	-333	-38	-372	-333	-38	-371
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-790	-474	-1.265	-712	-474	-1.186
6 Mobiliteit	0	-8.768	-8.768	0	-8.768	-8.768
7 Vernieuwend bestuur	0	-177.712	-177.712	0	-180.234	-180.234
Totaal baten	-3.325	-188.546	-191.870	-2.935	-190.978	-193.913
Totaal saldo van lasten en baten	22.483	-10.358	12.126	17.916	-9.945	7.971
Stortingen in reserves	13.208	13.149	26.357	11.958	8.248	20.205
Onttrekkingen uit reserves	-34.770	-3.714	-38.483	-25.609	-2.567	-28.176
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-21.562	9.436	-12.126	-13.651	5.680	-7.971
Geraamd resultaat	921	-921	0	4.265	-4.265	0

x € 1.000

	incidenteel	structureel	Totaal 2024	incidenteel	structureel	Totaal 2025
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	580	8.392	8.972	480	8.392	8.872
2 Landbouw, visserij en natuur	2.825	12.761	15.586	928	12.696	13.624
3 Economie	3.463	3.301	6.764	1.065	3.166	4.231
4 Aantrek. Flevoland en Krach. Samenl.	351	8.946	9.297	17	8.946	8.964
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	6.911	6.911	0	6.911	6.911
6 Mobiliteit	408	69.001	69.409	408	69.681	70.089
7 Vernieuwend bestuur	108	75.252	75.360	108	79.165	79.273
Totaal lasten	7.735	184.564	192.299	3.007	188.956	191.962
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	-617	-617	0	-617	-617
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.250	0	-1.250	-466	0	-466
3 Economie	-396	-357	-753	0	-357	-357
4 Aantrek. Flevoland en Krach. Samenl.	-333	-38	-371	0	-38	-38
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	-474	-474	0	-474	-474
6 Mobiliteit	0	-8.768	-8.768	0	-8.768	-8.768
7 Vernieuwend bestuur	-12	-182.875	-182.887	-12	-186.704	-186.716
Totaal baten	-1.990	-193.131	-195.121	-477	-196.960	-197.436
Totaal saldo van lasten en baten	5.745	-8.567	-2.822	2.529	-8.004	-5.475

	incidenteel	structureel	Totaal 2024	incidenteel	structureel	Totaal 2025
Stortingen in reserves	11.958	8.019	19.977	11.458	7.488	18.946
Onttrekkingen uit reserves	-14.698	-2.456	-17.155	-11.515	-1.956	-13.471
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-2.741	5.562	2.822	-56	5.532	5.475
Geraamd resultaat	3.004	-3.004	0	2.472	-2.472	0

x € 1.000

D2. Meerjarig detailoverzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel is een detailspecificatie van de incidentele baten en lasten opgenomen. Voor een toelichting op de desbetreffende posten wordt verwezen naar het desbetreffende programmaonderdeel en/of de productenraming.

Programma- onderdeel	Omschrijving	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	114 Subsidies programma Flevoland bouwt	-442	0	0	0
	Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	-442	0	0	0
2.1 Landbouw en visserij	213 Nadere Regel Floriade	-400	0	0	0
	Totaal 2.1 Landbouw en visserij	-400	0	0	0
2.2 Natuur en landelijk gebied	224 Bijdrage projecten Nieuwe Natuur	-500	-1.000	-1.250	-466
	Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	-500	-1.000	-1.250	-466
3.1 Economisch programma	311 Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt	-177	0	0	0
	312 Interreg V	-60	0	0	0
	312 OP West 2014-2020	-30	0	0	0
	Totaal 3.1 Economisch programma	-267	0	0	0
3.2 Gebiedsopgaven	323 Noordelijk Flevoland	-592	-890	-396	0
	Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	-592	-890	-396	0
4.2 Cultuur en erfgoed	421 Regionale Culturele Infrastructuur	-333	-333	-333	0
	Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed	-333	-333	-333	0
5.1 Regionale energiestrategie	511 Actualisatie/uitwerken omgevingsplan	-85	-85	0	0
	511 Verduurzamen maatschap. Vastgoed	-706	-627	0	0
	Totaal 5.1 Regionale energiestrategie	-790	-712	0	0
7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	731 Dividend Vitens	0	0	-12	-12
	Totaal 7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	0	0	-12	-12
7.5 Reserves	751 Almere 2.0	-6.750	-6.750	-6.750	-6.750
	751 Bodem	-450	-450	0	0
	751 Brede Bestemmingsreserve	-11.543	-4.595	-116	-188
	751 Cofinanciering EU-projecten 14-20	-900	-900	-900	-900
	751 Doorgeschoven activiteiten	-397	0	0	0
	751 Flevoland Natuurinclusief	-1.425	-1.425	0	0
	751 Fonds vitaal platteland	-780	-415	0	0
	751 Krachtige samenleving	-683	-215	0	0
	751 Milieu, duurzaamheid en energie	-779	-279	0	0
	751 Nieuwe Natuur	-750	-750	-1.500	-387
	751 POP	-3.100	-3.850	-2.280	-2.240
	751 Procesgelden gebiedsontwikkeling	-1.253	-1.050	-1.050	-1.050
	751 Regiodeal Noordelijk Flevoland	-1.910	0	0	
	751 Sportaccommodatie c.a.	-116	0	0	0
	751 Zuiderzeelijngelden	-3.933	-4.930	-2.102	0
	Totaal 7.5 Reserves	-34.770	-25.609	-14.698	-11.515
Totale baten		-38.095	-28.544	-16.689	-11.992

Programma- onderdeel	Omschrijving	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	111 Opgave Regionale kracht	102	102	102	102
	111 Overheidsparticipatie	153	153	153	153
	112 Procesgeld Almere 2.0	225	225	225	225
	114 Flevoland bouwt aan Nederland	103	100	100	0
	114 Subsidies programma Flevoland bouwt	1.450	321	0	0
	Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	2.033	902	580	480
2.1 Landbouw en visserij	211 Opgave Landbouw Meerdere Smaken	1.122	1.122	0	0
	212 Bodem	459	459	0	0
	213 Nadere Regel Floriade	400	0	0	0
	Totaal 2.1 Landbouw en visserij	1.981	1.581	0	0
2.2 Natuur en landelijk gebied	221 Actieplan biodiversiteit	1.425	1.425	0	0
	221 Gebiedsgerichte aanpak stikstof	765	510	0	0
	222 Nationaal Park Nieuw Land	1.459	1.459	0	0
	222 Oostvaardersoever	75	75	75	75
	224 Bijdrage projecten Nieuwe Natuur	1.000	1.500	2.500	603
	224 Procesgeld projecten Nieuwe Natuur	250	250	250	250
	225 Top-up Waterprogramma	235	274	0	0
	226 Leefbaar Platteland	780	415	0	0
Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	5.989	5.908	2.825	928	
3.1 Economisch programma	311 (Ondernemers)cultuur	449	0	0	0
	311 Financiering & support	357	0	0	0
	311 Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt	537	101	0	0
	311 Internationalisering	153	0	0	0
	311 Monitoring en onderzoek	153	0	0	0
	311 Ruimtelijk economisch beleid	230	0	0	0
	312 Interreg V	200	140	140	140
	312 OP West 2014-2020	50	0	0	0
Totaal 3.1 Economisch programma	2.128	241	140	140	
3.2 Gebiedsopgaven	321 Luchthaven Lelystad	250	100	100	0
	321 Luchthavenfonds	171	125	0	0
	322 Procesgeld Flevokust Haven	75	75	0	0
	323 Noordelijk Flevoland	4.480	5.820	2.498	0
	323 Procesgeld MITC	125	125	125	125
	323 Procesgeld Regiodeal NF	125	125	125	125
	323 Programma Regio Deal NF	1.910	0	0	0
	323 Servicehaven Noordelijk Flevoland	100	100	0	0
	324 Procesgeld overige gebiedsprogramma's	350	300	475	675
Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	7.585	6.770	3.323	925	
4.1 Recreatie en toerisme	411 Gebiedsbranding Flevoland	21	17	17	17
	Totaal 4.1 Recreatie en toerisme	21	17	17	17
4.2 Cultuur en erfgoed	421 Regionale Culturele Infrastructuur	333	333	333	0
	Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed	333	333	333	0

Programma- onderdeel	Omschrijving	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
4.3 Krachtige samenleving	431 Programma 'Krachtige samenleving'	683	215	0	0
	Totaal 4.3 Krachtige samenleving	683	215	0	0
5.1 Regionale energiestrategie	511 Actualisatie/uitwerken omgevingsplan	408	408	0	0
	511 Opgave duurzame energie	510	510	0	0
	511 Verduurzamen maatschap. Vastgoed	720	640	0	0
	Totaal 5.1 Regionale energiestrategie	1.638	1.558	0	0
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	521 Circulaire economie - beleid	816	816	0	0
	Totaal 5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	816	816	0	0
5.3 Milieu, lucht, bodem, geluid	531 Bodem	357	357	0	0
	Totaal 5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	357	357	0	0
6.1 Openbaar vervoer	611 Openbaar streekvervoer	0	668	0	0
	Totaal 6.1 Openbaar vervoer	0	668	0	0
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	621 Fietsmaatregelen	376	0	0	0
	621 Smart Mobility	1.760	1.377	408	408
	Totaal 6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	2.136	1.377	408	408
7.4 Bedrijfsvoering	744 Management Development Traject	44	44	44	44
	743 Aanbestedingskosten	41	41	41	41
	743 NLE	23	23	23	23
	Totaal 7.4 Bedrijfsvoering	108	108	108	108
7.5 Reserves	751 Algemene reserve	356	356	356	356
	751 Almere 2.0	6.700	6.700	6.700	6.700
	751 Brede Bestemmingsreserve	2.053	1.753	1.753	1.753
	751 Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	900	900
	751 Flevoland Natuurinclusief	100	100	0	0
	751 Kunst	33	33	33	33
	751 Monumentenzorg	286	286	286	286
	751 POP	1.880	930	930	430
	751 Procesgelden gebiedsontwikkeling	900	900	1.000	1.000
	Totaal 7.5 Reserves	13.208	11.958	11.958	11.458
Totale lasten		39.016	32.809	19.693	14.464
Totaal		921	4.265	3.004	2.472

x € 1.000

* Mutaties in de reserve zijn over het algemeen als incidenteel te bestempelen, tenzij het een egalisatiereserve betreft.

E. Afkortingenlijst

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording gemeente en Provincies
BV:	Besloten Vennootschap
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BRP:	Bruto Regionaal Product
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA:	Coalitieakkoord
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
CPB:	Centraal Planbureau
CPMR:	Conference of Peripheral Maritieme Regions
DGO:	Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond
DPIA:	Data Protection Impact Assessment
DOVA:	Decentrale OV-autoriteiten
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DROW:	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer
EEF:	Energie Expertisecentrum Flevoland
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EU:	Europese Unie
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
Ha:	Hectare
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOV:	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HOF:	Wet Hof
IBT:	Interbestuurlijk toezicht
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IenW:	Infrastructuur en Waterstaat
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IMCF:	Integraal Mobiliteitscentrum Flevoland
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
IT:	Information Technology
IUS:	Invasieve Uitheemse Soorten
KO`s:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
KPvV:	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KvW:	Kansen voor West
LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LG:	Landelijk gemiddelde
LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit

MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MC:	Monte Carlo
MGA:	Mutual Gains Approach
MIPOV:	Model Informatieprofiel Openbaar Vervoer
MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf
MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MTR:	Midterm review
MW:	Megawatt
NBA:	Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants
NDW:	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Nieuw Land Erfgoedcentrum
n.n.b.:	Nog niet bekend
n.b.:	Niet bepaald
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NS:	Nederlandse Spoorwegen
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NSP:	Nationaal Strategisch Plan
NV:	Naamloze Vennootschap
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
OV-SAAL:	Openbaar Vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PJ:	Petajoule
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
PN:	Perspectiefnota
POB:	Persoonlijk Ontwikkelbudget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PS:	Provinciale Staten
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RMP:	Regionaal Mobiliteitsprogramma
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid
SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer
SKBN:	Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland
SMWF:	Samen Maken We Flevoland

SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
SUP`s:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
TBO's:	Terreinbeherende organisaties
TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
TWh:	Terawattuur
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
UvW:	Unie van Waterschappen
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
ZZL:	Zuiderzeelijngelden